

ქართლის სხუვრეგა

მარიას დედოფლის
პარიანსჳი

გაშოცეჲული

ე. თაყაიშვილის რედაქტორობით.

თ ვ ი ლ ი ს ი

მსწრაფლ-მბეკდავი „ძმობისა“ მოსკოვის ქუჩა, № 5.

1906 წ.

სახელითა: მამისათა: ძისათა: და: სულითა: წმიდითა: 95
სათა: ვიწყო: მითხრობად: ცხრომებასა: ქართულთა:
მეფეთასა: და: პირველთაგანთა: მამათა: და: ნათესავთა:

18739
2

პირველად: ვახსენით: ესე: რამეთუ: სომეხთა: და: ქართუ-
ლთა: რანთა: და: მოვარდელთა: ჰქრთა: და: ლეკთა: და: მეგრელთა:
ამათ: თხსთა: ერთი: იყო: მამა: სახელით: თარგმანს: ესე: თარ-
გმანს: იყო: ძე: თარბისი:¹) ძის: წული: იაფეთისი: ნოეს:²) ძისა:
და: იყო: ესე: თარგმანს: კაცნი: გმირნი: და: შემდგომად: განყო-
ფისა: ენათასა: ოდეს: აღაშენეს: ბაბილონს: გოდოლი: და: განე-
უენეს: მუნ: ენანი: და: განიშენეს: მუნ: ეოველსა: ქუეყანასა:
წარმოვიდა: ესე: თარგმანს: ნათესავითურთ: მისით: და: ემკვდრა:
ორთა: მათ: მათათა: შუა: კაც: შეუფალოთა: არარატსა: და: მასისას:
და: იყო: ნათესავი: მისი: დიდი: და: ურიცხუნი: რამეთუ: ესხნეს:
ცოლ: მრავალ: ძენი: და: ასულნი: და: შვილნი: და: შვილის:
შვილნი: ძეთა: და: ასულთა: მისთანი: რამეთუ: ცხოვნდა: იგი: 96
ექუსას: წელ: და: ვერდარა: იტევდა: ქუეყანა: არარატისა: და:
მასისას: ხოლო: ქუეყანა: იგი: წილით: ხდომოდა: ესე: არს: საზ-
ღუარი: ქუეყანისა: მისისა: აღმოსავლით: ზღუა: გურგენისი: დასა-
ვლით: ზღუა: ჰონტოსა: და: სამხრით: ზღუა: თერისა:³) და: ჩრდი-
ლოთ: მთა: კავკასია: ხოლო: შვილთა: შორის: მისთა: გამოჩნდეს:
კაცნი: რვანი: გმირნი: ძლიერნი: და: სახელთგანნი: რომელთა:

1) უნდა იყოს: თარბისი.
2) პირველად წერებულა ნოესი, მერმე ასო ი წაუშლიათ.
3) სხვა ქართლის ცხოვრების ხელნაწერებში ამ ორი სიტყვის მაგიერ სწერია:
მთა ორეთისა.

სახელები: ესე: არს: ზირველს: ერჭვა: ჭმოს:¹) მეორეს: ქართლს: მესამეს: ბარდს: მეთხეს: მოვკან: მეხუთეს: ლეკ: მეექვსეს: ჭეროს: მეშვიდეს: კავკას: მერვეს: ეგროს: ესე: რვანი იუნეს: გმირნი: ხოლო: ჭიას: უმეტეს: გმირი: იყო: ყოველთას: რამეთუ: ეკუ: ვითარი: არადეს: ყოფილ: იყო: არც: წელის: რღუნას: წინათ: და: არცა: შემდგომად: ტანითა: და: არითა: და: სიმკნითა: ხოლო: ვერლარა: იტყვდა: ქუეყანა: არარატისა: და: მასისა: განუო: ნათესავი: თაზნი: თარგამოს: რვათა: ამათ: გმირთა: ნახევარი: ნათესავისა: მისისა: და: ნახევარი: და: უმჯობესი: ქუეყანისა: მისისა: 97 ჭვავისა: ხოლო: შვიდათ: ამათ: მისცა: ხუედრი: მათ: არძანგებისა: ებრ: მათისა: წარმოიუნანს: შვიდნი: იგი: ჩრდილოთ: კერძო: და: განუეუნა: ქუეყანანი: დირსებისა: ებრ: მათისა: მისცა: ქართლს: და: უჩინა: საზღუარი: აღმოსავლით: ჭაერთა:²) და: მდინარე: შერდაოჯისი:³) დასავლით: ზღუა: ზონტოსა: სამხრისა: მთა: რომელი: მიჭუეების: შერდაოჯის:⁴) მდინარის: თავსა: და: მთა: რომელი: მიჭუეების: დასავლით: კერძი: რომლისა: წუადი: გარდმოდის: ჩრდილოთ: კერძო: და: მიერთა: მტკუარსა: რომელ: მიჭუეების: მთა: შორის: კლარჯეთს: და: ტაოსა: ვიდრე: ზღუამდის: და: ჩრდილოთ: საზღუარი: დადო: მთა: მცირე: რომელი: გამოვლის: ჭშტოდ: კავკასიისგან: და: მთკვიდავს: წუერი: დასასრულსა: დადოსა: რომელსა: ჭქიან: ღიხი: და: ამათ: საზღუართა: საშუადა: მისცა: ყოველი: ქართლს: ბარდს: მისცა: მტკუარს: ნამხრით: ბერდუჯის: მდინარითგან: ვიდრე: ზღუადმდე: სადა: შეკრბებიან:⁵) და: არანსი: ამან: ბარდაოს: აღაშენა: ქალაქი: ბარდავი: და: დაემენა: მუნ: ხოლო: მოვანს:⁶) მისცა: მტკუარსა: ჩრდილოთ: მცირისა: აღაზნისა: თავიდან: ვიდრე: ზღუამდე: და: ამან: აღაშენა: ქალაქი: მოვანეთი: 98 და: დაემკვდრა: მუნ: ხოლო: ჭეროსს: მისცა: ქუეყანა: მტკუარისა:

¹) უნდა იყოს: პაოს

²) უნდა იყოს: ჭერეთი.

³) უნდა იყოს: ბერდუჯისი.

⁴) უნდა იყოს: ბერდუჯისი.

⁵) უნდა იყოს მიმატებული: მტკუარი.

⁶) უნდა იყოს: მოვკანს.

ჩრდილოთ: მცირისა: ალაზნისა: თავიდგან: ვიდრე: ტყეობამდენ:
 რომელსა: აწ: ჰქვან: გოგოთა:¹) და: ამან: ჰეროს: აღაშენა: ზო-
 რველად: ქალაქი: შესაკრებელთა: შორის: ორთავე: ალაზანთასა: და:
 უწოდა: სახელი: თვისი: ჰერეთი: და: მის: გამო: ჰქვან: ჰერეთისა:
 ჰერეთი: და: აწ: მას: ადგილსა: ჰქვან: ხორანთა: ხოლო: ეგრისსა:²)
 მისცა: ქუეყანა: ზღვის: ყურისა: და: უჩინა: საზღუარი: აღმოსა-
 ვლით: მათ: მცირე: რომელსა: აწ: ჰქვან: ლისი: და: საფლით:
 ორდუა: მდინარე: მცირისა: ხაზარეთისა: სადა: წასწულები: წუერი:
 კავკასიისა: ხოლო: ამან: ეგროს: აღაშენა: ქალაქი: და: უწოდა:
 სახელი: თვისი: ეგრისი: აწ: მას: ადგილსა: ჰქვან: შედია:³)
 ხოლო: კავკასიათა: ჩრდილოთ: არა: იყო, ხუედრი: თარგმოხისისა:
 არამედ: იყო: არა: კაცი: კავკასიისა: ჩრდილოთ: და: უმკვდრო:
 იყო: ქუეყანა: იგი: კავკასიიდგან: მდინარედმდე: დიდად: რომელი:
 შესდის: ზღუა: დარუბანდისსა: ამისთჳს: გამოიყუნანა: მრავალთა:
 გმირთაგან: ორნი: გმირნი: ლეკკა: ავკასი: და: მისცა: ლეკანს:
 ზღუათაგან: დარუბანდისათა: ვიდრე: მდინარემდე: ლომეკს: ჩრდი- 99
 ლოთ: ვიდრე: მდინარემდე: დიდად: ხაზარეთისათა: და: მისცა:
 კავკასის: მდინარეთაგან. ჰომეკის:⁴) ვიდრე: დასასრულადმდე: კავკასიისა:
 დასავლით: ხოლო: ჰაოს: და: ამკვდრა: საყოფელთა: თარგმოხისისათა:
 და: იპურა: ქუეყანა: ჩრდილოთ: ვითა: და: მიწერია: მუნითაგან:
 ვიდრე: ზღუა: ორეთისი: აღმოსავლით: ვიდრე: ზღუადმდე: გურგუ-
 ნისა: და: საფალი: ზღუამდინ: ზონტოსა: და: ამათ: შვიდთავე:
 გმირთა: ზედა: იყო: განმგებელ: და: უფალ: ჰაოს: და: ესე:
 უოველნი: იუენეს: მორჩილ: ჰაოსსა: და: ამათ: უოველთა: იყო:
 ერთი: ენა: სომხური: და: ესე: რვანივე: ერთობით: მონებდეს:
 ნებროთს: გმირსა: რომელი: იყო: მეფე: უოველისა: ქუეყანისა:
 შემდგომად: ამისსა: მცირედ: წელიწადთა: მოწოდა: ჰაოს: შვიდთა:
 მათ: გმირთა: შემოკრიბნა: და: ჰქუა: მათ: მოგუტა: დონ:
 მადლმან: ძალი: და: სიმრავლე: ნათესავისა: ჩუენისა: აწ: შეწვიბით:

¹) უნდა იყოს: გულ-გულა.

²) ამ სიტყვის პირდაპირ აშიაზე შენიშვნაა ვახტანგ მეფის ხელით დაწერილი:
 აქ: ნახეთ: თუ; ეგროს: სადამდე: სა კირუბით:

³) უნდა იყოს: ბელია.

⁴) უნდა იყოს: ლომეკის.

ღთისა: და: მბადებელისათა: ვიუუნეთ: არაგისა: და: არაგის:
 ვმსახუროთ: თუნიერ: ღთისა: და: მბადებელისათა: ეწიენ: დიდნი:
 იგი: გმირნი: და: დაუმტკიცეს: განზრახვა: იგი: და: განდგეს:
 ნებროთს: და: არღარა: მისცეს: ხარკი: და: ეზრახნეს: სხუათა: ვიეთ-
 100 მე: ნათესავთა: და უორგულდეს: სხუანიცა: ნათესავნი: მ ა შ ი ნ: განუ-
 წყრა: ნებროთ: და: შემოკრიბნა: გმირნი: მისნი: და: უოგუ-
 ლნი: რომელნი: ერჩდეს: სზანი: მისნი: და: მომართა: თარკამოსანთა:
 ხოლო: ჭაროს: მოუწოდა: შვიდთავე: გმირთა: და: უოგულსა:
 ნათესავსა: თარკამოსსა: და: შეეწივნეს: სხუანიცა: ვინმე: ნათესავნი:
 დასაფლეთისანი: შეკრიბნა: ჭაროს: ესე: უოგელნი: და: დაგა: ძირსა:
 მისსა: ხოლო: ვითარ: მოადგა: ნებროთ: ქუეყანასა: ადარ: ბადგი-
 სსა: და: დადგა: მუნ: წ ა რ ა ვ ლ ი ნ ნ ა: გმირნი: სამეოცნი: და მათთანა:
 სზანი: ძლიერნი: წუობად: თარკამოსანთა, ხოლო: ვითარცა: მოი-
 წივნეს: სზანი: იგი: ნებროთისნი: მაშინ: მიეკებნეს: შვიდნი:
 იგი: გმირნი: ძმანი: ჭაროსისანი: სზითა: ძლიერთა: ხოლო: ჭაროს:
 სზითა: უძლიერესითა: დაუდგა: უკანით: ზურგით: იქმნა: მათ:
 შორის: ბრძოლა: სასტიკი: რომელი: ემსგავსა: სასტიკებასა: ჭა-
 რისსა: რამეთუ: მტუერი: ფერკისა: მათისა: ვითარცა: ღრუბელი:
 სქელი: ელვა: აბჯრისა: მათისა: ვითარცა: ელვა: ცისა: კმა: ზირისა:
 მათისა: ვითარცა: კმა: ქუხილისა: სიმრავლე: ერისა: ტუორცა:
 101 ქუისა: მათისა: ვითარცა: სეტუუა: კშირი: და: დათხევა: სისხლისა:
 მათისა: ვითარცა: სეტუუა: გ ა ნ ძ ლ ი ე რ და: ბრძოლა: მათ: შორის: და:
 მოსწუდა: ორგნითვე: ურიცხუი: ხოლო: ჭაროს: უდგა: ზურგად:
 გმირთა: მისთა: რომელი: სცემდა: ნუგეშინის: ცემად: კმითა:
 საზარელითა: რომელი: მსგავსი: იყო: მუხის: ტუხისა: მაშინ:
 სძლეს: თარკამოსანთა: და: მოსრნეს: სამეოცნი: იგი: გმირნი:
 ნებროთისნი: და: სზანი: მათნი, ხოლო: შვიდნი: ესე: გმირნი:
 თარკამოსანნი: ქართლოს: ბარდოს: მოფაკან: ჭეროს: ლეკან: კავკა-
 სან: ეკროს: ესენი: დარჩეს: ცოცხლებით: თხნიერ: წუულებასა:
 და: ძლევა: შემოსილნი: მადლობდეს: ღთისა: ხოლო: ვითარცა:
 ესმა: ნებროთს: განწყრა: და: წარმოემართა: მით: კერძო: ძალითა:
 მისითა: უოგლითა: ხოლო: ჭაროს: არა: ჭუუეს: სზანი: ნებროთისნი:
 სზითა: ოდენნი: გამაგრდა: იგი: დარღათ: შინა: მასისისთა: მიუდგა:

ქუეშო: კერძო: ნებროთ: და: იუო: იგი: ჭურვილი: რკინითა: და:
 რვალითა: ტერფთაგან: ვიდრე: თხემამდე: და: ადკდა: გორასა:
 ერთსა: ზრახვად: ჰაოსსა: დამორჩილებასავე: მისსა: რათა: სთნდეს:
 მიქცევა: მისი: ხოლო: ჰაოს: ჰქუა: გმირთა: განმიმაგრეთ:
 ზურგიოთ: კერძო: და: მივეახლო: ნებროთს: და: წავიდე: და: 102
 მივიდე: ჰირის: ჰირ: მახლობელად: ნებროთისა: და: სტეორცა:
 ისარი: და: ჰქრა: მკერდსა: ნებროთისსა: ფიცარსა: ზედა: რვალი-
 სასა: და: განაგლო: ზურგიოთ: მაშინ: დაეცა: ნებროთ: და: იოტა:
 ბანაკი: მისი: და: განთავისუფლდეს: ნათესავი: თარგმოსისი: და:
 მან: ჰაოს: ჰყო: თავი: თუსი: მეფედ: ძმათა: თუსთა: ზე: და:
 სხუათაცა: ნათესავთა: ზე: მახლობელთა: საზღუართა: მისთასა:
 ხოლო: შეიღნივე: ძმანი: წარვიდეს: თუსს: თუსად: ქუეყანად: და:
 იუენეს: მოსარჩლე: ჰაოსისა: აქამომდის: და: ვსწერეთ: ამბავი: ესე:
 რვათავე: ძმათა: ~~~~~

**ხოლო: აბადგან: ვიწყოთ: და: წარმოვთქუათ: ამბავი:
 ქართლისა: და: ნათესავისა: მათისა: ვიდრე: დღეთა:
 ჩუბნთაშდე: და: ვითარ: იგი: განანუხო: ქუეყანა:
 თარგმარს: ნათესავისა: მისა: რგათავი: უვილთა: მისთა:**
 ~~~~~

**ღ-თო: წარმართე: დედოფალი: მარია: და: სასუფეველი:
 დაუმკვდრე: ~~~~~**

**ღა მისცა: ქართლოს: ქუეყანა: რომელი: ზემო: აღვსწერეთ:
 და: ესე: ქართლოს: მოვიდა: ჰირველად: ადგილსა: მას: სადა:
 შეერთუს: არაკვი: მტკუარსა: და: განვიდა: მთასა: მას: ზე: რო-
 მელსა: ეწოდების: არმაზი: და: ჰირველად: შექმნა: მუნ: ზედა: 103
 სიმაგრე: და: იშენა: მუნ: ზედა: სახლი: ვიდრე: აღმართებადმდე:
 მუნ: ზედა: კერპი: იუო: არმაზისი: ერქუა: მთასა: მას: ქართლი:
 და: მის: გამო: ეწოდა: ეოკელსა: ქართლსა: ქართლი: ხუნანითგან:
 ვიდრე: ზღუადმდე: სპერისა: შემდგომად: მისსავე: ქართლოს: აღ-**

- შენა: ციხე: ორბისა: რომელსა: აწ: ჰქვან: სმშვილდე: და: კუადა: ადაშენა: მტუერის: ციხე: რომელსა: აწ: ჰქვან: ხუნანი: ცხვენდა: იგი: მრავალთა: წელთა: და: განმრავლდა: ნათესავი: მისი: ხოლო: შვილთა: შორის: მისთა: გამოხნდეს: ხუთნი: გმირნი: რომელთა: სახელები: საგარდაბოს:¹) მესამესა: კახოს: მეოთხესა: კუხოს: მეხუთესა: გაჩიოს: ესე: ხუთნივე: იუუნეს: გმირნი: არამედ: მცხეთოს: უგმირე: იუო: სხუათა: მათ: მოკუდა: ქართლას: და: დაფლეს: იგი: თავსა: ზედა: ქართლისსა: რომელსა: ეწოდების: არმაზი: და: შემდგომად: ცოლმან: მისმან: ადაშენა: დედა: ციხე: და: მანვე: ადაშენა: ბოსტან: ქალაქი: რომელსა: აწ: ჰქვან: რუსთავი: და: განუენა: ცოლმან: მისმან: ქართლოსმან: ხუთნივე: იგი: გმირნი: შვილნი: მისნი: გარდაბოსს: მისცა: ხუნნი:²) და: უჩინა: საზღუარი:
- 104 აღმოსავლით: მდინარე: ბერდუეჯისი: და: სავლით: ქალაქი: გაჩინი: და: სამხრით: მთა: ჰირველ: ხსენებულნი: და: ჩრდილოთ: მტკუარი: ხოლო: გაჩიოსს: მისცა: ორბის: ციხე: და: სკორეთის: მდინარითგან: ვიდრე: თავადმდე: აბოცისა: და: ამან: გაჩიოს: ადაშენა: ქალაქი: გაჩინი: რომელსა: მაშინ: ერქუა: სანადირო: ქალაქი: ხოლო: კახოსს: მისცა: ბოსტან: ქალაქი: რომელსა: აწ: ჰქვან: რუსთავი: მისცა: ეკრითგან: ვიდრე: თავადმდე: მთასა: კახეთისსა: და: მტკუარსა: შუა: ხოლო: კახოსს: მისცა: კავკასიას: და: კახეთისა: მთას: შორის: არაკვიდგან: ვიდრე: ტყე: ტბამდე: რომელი: არს: საზღუარი: ჰერეთისა: და: მან: კიხოსი: ადაშენა: ჩელეთი: კახოსს: შეეწია: შენებასა: მისსა: რამეთუ: დედა: ციხე: კახოს: ხუედრი: იუო: და: მისცა: კახოს: შეწევნისათჳს: და: შესწია: შენებასა: ჩელეთისსა: რომელსა: ბერ: ერქუა: ჰირველ: შენებულსა: კახეთისსა: ხოლო: მცხეთას: რომელი: უგმირე: იუო: ძმათა: ესე: დარჩა: საყოფელთა: მამისა: მათისათა: ქართლოსისათა: რომელსა: აწ: ჰქვან: არმაზი: და: მანვე: ადაშენა: ქალაქი: შესაკრებელსა:
- 105 შორის: მტკუარის: და: არაკვსათა: და: უწოდა: სახელი: თჳსი: მცხეთა: და: დაიპურა: ქუეყანა: ტფილისითგან: და: არაკვითგან: და: სავლით: ვიდრე: ზღუამდე: სპერისა: და: ესე: იუო: განმტე:

¹) უნდა იყოს: პირველნი მცხეთოს, მეორესი გარდაბოს.

²) უნდა იყოს: ხუნანი.

და: უფალ: მათ: ოთხთავე: ძმათა: ზედა: ესე: ოთხნივე: იუუნეს:
 მორჩილ: მისა: ესე: ათ: განყოფილნი: ქართლთს: ძეთანი: და:
 რომელნი: განუუნა: დედამან: მათმან: შემდგომად: სიკუდილისა:
 ქართლთსსა: მრავალთა: წელთა: და: მრავალთა: ჟამთა: ცხოვნდა:
 ძე: ქართლთსისი: და: განმრავლდა: ნათესავი: მისი: ხოლო: შვილთა:
 შორის: მცხეთოსისათა: გამოჩნდეს: სამნი: გმირნი: სახელოვანნი:
 რომელთა: სახელები: ესე: არს: ჰირველსა: უფლთს: და: შემდგომსა:
 ოძრბოს: და: მესამესა: ჯავახოს: განუყო: მათ: ქუეყანა: და:
 ნათესავი: მათი: ყოველი: ოძრკოს: მისცა: ტასის: კართთა: ვიდრე:
 ზღუამდე: სპერის: ქუეყანა: კლდოვანი: ამან: ოზრკოს: აღაშენა:
 ორნი: ციხენი: ქალაქნი: ოძრკე: და: თუხარისი: ჯავახოს: მისცა:
 თანვარდიკან: ვიდრე: თავადმდე: მტკურისა: ამან: ჯოვახეს: აღაშენა:
 ორნი: ციხე: ქალაქნი: წუნდა: და: ქალაქი: არტანისა: რომელსა:
 მაშინ: ერქვა: ქაჯთა: ქალაქი: ხოლო: აწ: ჰქან: ჰური: ხოლო: 106
 უფლთს: და: რჩა: საყოფელთა: მამისა: მათისა: მცხეთოსსა: მცხე-
 თას: და: ეპერა: ქუეყანა: არაგვითგან: და: ტფილითგან: ვიდრე:
 ტასის: კარამდე: და: თანვარადმდენ: და: ამან: აღაშენა: უფლის:
 ციხე: კასპიაგვითგან: ') და: არმაზისგან: ვიდრე: ტასის: კართამდე:
 უწოდა: ამას: ქუეყანასა: ზენას: სოფლისა: რომელსა: აწ: ჰქან:
 შინა: ქართლი: ხოლო: ვიდრე: სიკუდილამდე: მცხეთეოსისა: ესე:
 ყოველნი: ნათესავნი: თარგმობისნი: იუუნეს: სიყვარულსა: ზედა:
 ერთმანერთისასა: და: შიში: აქვნდა: ნებროთიანთა: და: ჰტონებდეს:
 იგინი: ნებროთიანთაგან: ძებნასა: სისხლისა: ნებროთისსა: და:
 იხარებდეს: იგინი: მაგრებსა: ციხე: ქალაქთასა: შიშისათა: ნებრო-
 თიანთა: ხოლო: ვითარცა: მოკუდა: მცხეთეოს: ძე: ქართლთსი: შთა-
 ვარდა: შური: შორის: შვილთა: ქართლთსთა: იწუეს: ბრძოლად: და:
 კიდომად: ურთიერთარს: რამეთუ: უფოს: ძესა: მცხეთეოსსა: არა:
 ერჩდეს: არცა: ხადოდეს: უფლად: რომელი: დატყვებულ: იყო:
 ხუდართა: ქართლთსისთა: მამისა: მისისაგან: მიცემულ: იყო:
 უფლებს: ქართლთსიანთა: იწუეს: ბრძოლად: და: კდომად: ურთი-
 ერთას: და: განაგრძელეს: მათ: შორის: ბრძოლა: რომელ: ჟამსამე: 107

1) უნდა იყოს: კასპი არაგვითგან.

ადღკიან: ამათკანნი: ორნი: ნათესავნი: ერთსა: ზედა: და: სხუანი: შეეწოდიან: რომელნიმე: მას: და: რომელნიმე: კუალად: სხუანი: ადღკეს: ერთმანერთსა: ზედა: და: სხუანი: შეეწოდიან: რომელსა: მე: ჟამსა: იქმნის: მშვიდობა: მათ: შორის: და: შეიშალნიან: და: ებრძოდნიან: და: გაგრძელდა: მათ: შორის: ესე: ვითარი: საქმე: და: არავინ: იყო: მათ: შორის: უწარჩნებლეს: და: უსახელოვანეს: და: ადგილთა: თავადი: იხინიან: ხოლო: ვინაცა: იყოს: მცხეთასა: რეცა: თავადი: იგი: იყოს: სხუათა: ზედა: და: არცა: იგი: იყოს: მაზავებელი: და: ბრტე: სხუათა: ქართლსანთა: რამეთუ: ქალაქი: მცხეთა: გადიდებულ: იყო: უმეტეს: ყოველთასა: და: უწოდეს: დედა: ქალაქად: და: მას: ჟამსა: და: ივიწყეს: ღთი: დამბადებელი: მათი: და: იქმნეს: მსახურ: მზისა: და: მთავარისა: და: ვარსკვლავთა: ხუთთა: და: მტკიცე: და: უფროსი: მათი: საფიცარი: იყო: ქართლსისი: მას: ჟამსა: შინა: განძლიერდეს: ხაზარნი: და: უწყეს: ბრძოლად: ნათესავთა: ლეგისათა: და: კავკასიოსთა: და: ესე: თარგ-მანისათა: ყოველნი: მას: ჟამსა: იუუნეს: სიუჟარულსა: ერთმანერთისასა: მშვიდობითა: ხოლო: შვილთა: ზედა: კავკასისათა: და: ურძუკ: ძე: ტირეთისი: ეზრახნეს: ესე: ექუსთავე: ნათესავთა: თარგამოსანთა: და: ითხოვეს: შეუღა: ხაზართა: ზედა: ხოლო: შეკრბეს: ყოველნი: ნათესავნი: თარგამოსანი: და: გარდა: ავლეს: მათა: კავკასა: და: მოტუენნეს: ყოველნი: საზღუარნი: ხაზარეთისანი: და: ადუშენნეს: ქალაქნი: ზირსა: საზარეთისასა: და: წარმოვიდეს: ამისსა: შემდგომად: ხაზართა: იხინეს: მეფე: და: დაემორჩილეს: ყოველნი: ხაზარნი, მეფესა: მას: ჩინებულსა: მათსა: და: წარმოიძღუნეს: და: გამოვლეს: ზღუის: კარი: რომელსა: აწ: ჰქვან: დარუბანდი: ვერ: წინა: ადუდკეს: თარგამოსანნი: რამეთუ: იყო: სიმრავლე: ურიცხუი: ხაზარეთ: წარტუენეს: ქუეყანანი: თარგამოსანთა: და: შემუსრეს: ყოველნი: ქალაქნი: არარატისა: და: მასისანი: და: ჩრდილსანი: და: დაურჩეს: ციხე: ქალაქნი: თუხარისისი: სამშვიდდე: და: მტუერის: ციხე, რომელ არს: ხუნნი: შიდა:¹) და: ეტრესი: და: ისწავეს: ხაზართა: ორნივე: ესე: გზანი:

¹) უნდა იყოს მიმატებული: ქართლი.

რომელ: არს: ზღვის: კარი: დარუბანდი: და: არაგუის: კარი:
 რომელ: არს: და: რღალა:¹) და: განამრავლეს: ხაზართა: გამოსულა: 109
 და: ტუეენვა: მათი: და: ვერღარა: წინა: აღუდგეს: მიერთგან:
 იქმნას: ესე: უოველნი: თარგამოსანნი: მოხარკე: ხაზართა: ხოლო:
 ხაზართა: ოდეს: ჰირველ: გამოვიდა: ხაზართა: მეფე: და: მო-
 ტუეენნა: ქუეენანნი: რომელნი: ზემოთ: დამიწერიან: და: გარდავლო:
 მთა: კავკასია: და: იუო: ძე: მისი: სახელით: უობოს: ძესა: მისსა:
 მისცა: ტუეე: სომხითისა: და: ქართლისა: და: მისცა: ქუეეანა:
 კავკასის: ნაწილი: დომიკის:²) მდინარის: დასავლით: და: სავლე-
 თამდე: მთისა: და: დაეშენა: უობოს: და: მათნი: ნათესავნი:
 არიან: ოგსნი: და: იგი: არს: ოგსეთი: რომელ: ნაწილი: იუო:
 კავკასისა: ხოლო: ღურძოკ: რომელნი: უწარჩინებულეს: იუო: შვილთა:
 შორის: კავკასისთა: მივიდა: და: დაჯდა: ნაპრალსა: შინა: მათისასა:
 და: უწოდა: სახელი: თჳსი: ურძუკეთი: მისცემდა: ხარკსა: მეფესა:
 ხაზართასა: ხოლო: მასვე: გზობას: მისცა: მამამის: ძმის: წულისა:
 მისისა: ხაზართა: მეფემან: ნაწილი: ლეკანისა: აღმოსავლით: ზღუი-
 თგან: და: რუბანდისთ: მდინარემდე: ღუმეკის: მისცა: ტუეე: რანისა:
 რა: მოვანისა: და: დაეშენა: იგი: მუნ: რომელ: ნაწილი: იუო:
 ლეკანისი: ხოლო: ხოზონის: რომელ: უწარჩინებულეს: იუო: ნათე- 110
 სავთა: შორის: ლეკანისთა: მივიდა: და: დაჯდა: ნაპრალსა: შინა:
 მათისასა:³) აღაშენა: ქალაქი: და: უწოდა: სახელი: თჳსი: ხოზანახეთი:
 და: გარდაკდეს: მას: შინა: ჟამი: მრავალი: და: ესე: უოველნი:
 ნათესავნი: იუუნეს: მოხარკე: ხაზართა: მიერთგან: განძლიერდეს:
 სპარსნი: მზისა: აღმოსავლითგან: ნათესავნი: ნებროთისნი: და:
 გამოუჩნდა: ნათესავთა: შორის: მებროთისთა: კაცი: ერთი: გმირი:
 რომლისა: სახელი: ართიმო:⁴) რომელმან: შეკრა: ჯაჭვითა: შევრასთ:⁵)
 კუელთა: უფალი: და: დიდება: მთასა: ზედა: რომელ: არს: კაცთა:

¹) უნდა იყოს: დარიელა, ანუ დარიალა.

²) უნდა იყოს: ლომეკისა.

³) უნდა იყოს: მთისასა.

⁴) ამის პირდაპირ აშიაზე ვახტანგ მეფის ხელით სწერია: ართიმოს ჩაუგდია: ჯართლში: ქვიტირის: შენაობა: ნებროთის: ნათესავს:

⁵) უნდა იყოს: ბევრასთ.

შეუვალი: ესე: ვითარი: წერილარს: ცხორებასა: სხარსთასა: აფრი-
 დონ: ეუფლა: უფელსა: ქუეყანასა: სხარსთასა: რომელთამე: ქუეყ-
 ნათა: შეკაზავნა:¹⁾ ერისთავნი: კელადნი: მისნი: და: რომელი:
 მე: ქუეყანა: მხარკე: ეუთ: ამან: წარმოუგზავნა: ერისთავი: მისი
 სულთა:²⁾ დიდთა: რომელსა: სახელი: ერქუა: არდამ: შვილი: ნე-
 ბროთის: ნათესავთა: მოვიდა: ქართლად: და: შემუსრნა: უფელნი:
 ქალაქნი: და: ციხენი: ქართლისანი: და: მორა:³⁾ უფელი: რადენი:
 111 ხაზარი: ჰოვა: ქართლსა: შინა: ამან: აღაშენა: ქალაქი: ზღვის-
 კარს: და: უწოდა: სახელი: დარუბანდი: რომელი: ითარკმანების:
 და: კმა: კარი: და: მანვე: მოზღუდა: მცხეთა: ქალაქი: ქვტკირითა:
 და: აქამდის: არა: იუთ: ქართლსა: შინა: საქმე: ქვტკირის: ამის:
 გამო: დაისწავლეს: ქვტკირი: ამანვე: აღარ: მოჰკიდა: კირი: ზღუდე:
 ციხესა: არდამაზისსა: და: აქათ: მტკურამდის: და: წარმოზღუდა:
 ცხუირი: არმაზისი: ვიდრე: მტკურამდე: და: ერისთავობდა: აგადონ:
 მრავალთა: წელთა: ხოლო: ოდეს: განუეთ: აფრიდონ: უფელი:
 ქუეყანა: სამთა: ძეთა: მისთა: მაშინ: რომელ: სძლეს: მისცა:
 სახელად:⁴⁾ სხარსეთი: მასვედ: ხუდა: წილად: ქართლი: რომელსა:
 სახელი: ერქუა: იარედ: ხოლო: შემდგომად: აღარიმა: ერისთავსა:
 გარდიცვალნეს: და: ერისთავნი: მიერთგან: უტალო: იქმნეს: ძენი:
 არიდონისნი:⁵⁾ რამეთუ: იწიეს: ბრძოლად: ურთიერთა: არს: და:
 მოკლეს: ორთა: ძმათა: იარედ: ძმა: მათი: მაშინ: ჰოვის: უამი:
 122 მარჯუე: ქართლსისინთა: ბრძენთასა:⁶⁾ ხოლო: ეგრის: წუდას: ქუემთა:
 დარჩა: ბერძენთა: რამეთუ: მკვდრთა: მას: აღვილისათა: ზრახნეს:
 ოვსთა: გარდამოიუხნეს: ოვსნი: და: ჰოვეს: ერისთავი: სხარსთა:
 123 ველსა: გარე: და: კნისობდა: და: მოკლეს: იგი: და: რომელ:

1) უნდა იყოს: შეგზავნა.
 2) უნდა იყოს: სპითა.
 3) უნდა იყოს: მოსრნა.
 4) უნდა იყოს: რომელსაცა ძესა მისცა სახლად.
 5) უნდა იყოს: აფრიდონისნი.
 6) უნდა იყოს: ბერძენთასა. ამ სიტყვის შემდეგ დედანში მოყვანილია ტექსტი

ოლექსანდრე მაკედონელის ქართლში შემოსულის ისტორიიდან, რომელიც იწყება
 ამ სიტყვებით: ამან: ოლექსანდრე: დო: იპურნი: უფელნი: კიდენი: ქუეყნისანი: რა-
 დგინიც აქ შეტდომით უნდა იყოს ტექსტი არეული, ამისათვის ჩვენ ეს ნაწილი
 თავის ადგილას გადავიტანეთ და აქ ის გადმოვიტანეთ, რაც უნდა იყოს ქარ-
 თლის ცხოვრების მიხედვით.

ჰოვეს: სპარსი: ეოველი: მოსწუჯდეს: ოვსთა: და: ქართუელთა: და:
 განთავისუფლდეს: ქართველნი: ხოლო: რანი: ერთი: დარჩა: სპარსთა:
 და: შემდგომათ: ამისსა: მრავალთა: წელიწადთა: და: კუალად:
 განძლიერდეს: სპარსნი: და: განდიდნა: მეფობასა: სპარსთა: რა-
 მელსა: ერქუა: კეკეპოს: იუო: მგრძნებელი: [ხათესავი: ხოლო:
 ზანიხიზნი:¹) და: მათ: გრძნებთა: თჳსითა: აბრმო: ქელკაპოს:
 მეფე: და: სპა: მისი: და: ვერ: შევიდა: ლეკეთს: უკმოიქცა: და:
 მაშინდა: განუნათლდა: თუალები: ამან: კუალად: მოხარკე: ყუნა:
 ქართუელნი: და: წარვიდა: კუალად: ამისსა: რადენთა: მე: წელი-
 წადთა: მოვიდა: ამბავი: ვითარმედ: მოსე: განვლო: ზღუა: ისრაელთა:
 და: იზრდებიან: იგი: უდაბნოსა: მანანათა: განკვრდეს: ეოველნი:
 და: მათ ეოველთა: წარმართთა: აქეს: დ-თი: ისრაელთა: და:
 შემდგომად: ამისსა: რადენთამე: წელიწადთა: უცალო: იქმნეს:
 კეპოს: მეფე: სპარსთა: რამეთუ: იუო: ბრძოლა: თურქეთს: ჰოვეს:
 უამი: მარჯუე: სომეხთა: და: ქართუელთა: და: განუდგეს: სპარსთა:
 და: განამაგრეს: ციხენი: და: ქალაქნი: მათნი: და: შეერთნეს:
 ეოველნი: ხათესავნი: თარგამოსანნი: შემდგომად: ამისსა: რა-
 დენთამე: წელიწადთა: გამოგზავნა: ქესაპოს: სპარსთა: მეფემან: 124
 რომელსა: ერქუა: ფარა: ბოროტ:²) სპათა: დიდთა: სომეხთა: და:
 ქართუელთა: და: ეოველთა: თარგამოსანთა: ზედა: ხოლო: შეკრბეს:
 ეოველნი: თარგამოსანნი: მიეკებნეს: და: დაეწუენეს: ადარგადგას:³)
 სძლეს: და: იოტეს: ფარბოროტ: და: მოსრნეს: სპა:⁴) მისი:
 შემდგომად: ამისსა: მცირედთა: წელთა: კუალად: მოგზავნა: ამანვე:
 ქეკაპოს: დისწული: მისი: ძე: ბიობ:⁵) ბედნიერისა: რომელი: მო-
 კლას: თურქეთს: ვითარცა: წერილას: წიგნთა: სპარსთა: ცხორე-
 ბისსა: წარმოემართა: ესე: ძე: ბიობისი: სახელით: ქეიხოსრო:
 ვერ: წინა: აღუდგეს: მას: სომეხნი: ქართუელნი: რამეთუ: დიდი:
 იუო: ძალი: მისი: მოვლო: ეოველი: სომხითი: და: ქართლი: მო-

¹) ამ ორი სიტყვის მაგიერ აზრით უნდა იყოს ერთი სიტყვა: ხოზანიხისი.

²) ამ ორი სიტყვის მაგიერ უნდა იყოს: ფარშოროტ.

³) უნდა იყოს: არდაბადაგანს.

⁴) უნდა იყოს: სპაჲ.

⁵) უნდა იყოს: შიოშ.

- ტუუენვა: უოველივე: იავარეუნა: უოველნი: ციხენი: და: ქალაქნი: და: დაუტევნა: ერისთავნი: და: ალაშენნა: ადარბაგანს: სახლი: სალოცველი: სჯულისა: მათისა: და: წარვიდა: და: შემდგომად: ამისსა: რადენთამე: წელიწადთა: უცალო: იქმნა: ქეიხოსრო: მეფე: და: იწყო: ბრძოლად: თურქთა: ეძიებდა: სისხლსა: მამისა: მათისსა: და: ჰოეს: ჟამი: სომეხთა: და: ქართუელთა: განუდგეს: სპარსთა: და:
- 125 მისრნეს: ერისთავნი: სთავნი: სპარსთანი: და: განთავის: უფლდეს: მასვე: ჟამსა: მოვიდეს: თურქნი: ოტებუენი: მისვე: ქაიხოსროსაგან: გამოვლეს: ზღუა: გურგენისი: აღმოჰყავს: მტკუარსა: და: მოვიდეს: მცხეთას: სახლი: ოცდა: რვა: დაეზრახნეს: მამასახლისსა: მცხეთისსა: აღუთქუეს: შეწევა: სპარსთა: ზედა: ხოლო: მამასახლისმან: მცხეთელმან: აუწვა: უოველთა: ქართუელთა: ინებეს: და: მეგობრობა: მათ: თურქთა: რამეთუ: აქუნდა: შიში: სპარსთა: და: შემწეობისათჳს: და: ემეგობრნეს: თურქნი: იგი: გამოსხმულნ: და: განიუჟანეს: უოველთა: ქალაქთა: შიგან: ხოლო: უმრავლესნი: მათგანნი: მოვიდეს: და: ჰოეს: ადგილი: ერთი: მცხეთას: დასავლით: კერძო: კლდეთა: შორის: მოკუეთილი: ღრმა: და: მოითხოვეს: ადგილი: ერთი: იგი: მცხეთელთა: მამასახლისითგან: მისცა: და: ალაშენა: იგი: მოზღუდეს: მტკიცედ: და: ეწოდა: მას: ადგილსა: სარკინე: და: იუენეს: ესე: თურქუნი: და: ქართუენი: ნების: მეოთხელ: ერთმანერთის: მოილოდინეს: მოსავალსა: სპარსთას: ამგრებდეს: ციხეთა: და: ქალაქთა: მას: ჟამსა: შინა: სადაცა: ვინ: მოვიდის: ძვირის: შოქმედთაგან: საბერძნეთით: გინა: ასურით:
- 126 ოტებული: გინა: ხაზარეთით: უოველივე: მეგობარ: არიან: ქართუელთა: შემწეობისათჳს: სპარსთა: ზედა: და: გამოკდეს: ამასა: შინა: ჟამნი: მრავალნი: მაშინ ნაბუქოდოსრო: მეფემან: წარმოსტუენა: იელუსაღემი: და: მუნით: ოტებუენი: ურიანი: მოვიდეს: ქართლს: და: მოითხოვეს: მცხეთელთა: მამასახლისისაგან: ქუეყანა: ხარკით: მისცა: და დასხნა: არაგუსა: ზედა: წყაროსა: რომელსა: ჰქვან: ზანავი: და: რომელი: ქუეყანა: აქუნდა: მათ: ხარკითა: აწ: ჰქვან: ხერკ: ხარკისა: მისთჳს: აქამომდის: ქართლოსიანთა: ენა: სომხური: იყო: რომელსა: ზრახვიდეს: ხოლო: ოდეს: შემოკრბეს: ესე: ურიცხუნი: ნათესავნი: ქართლსა: შინა: მაშინ: ქართუელთაც:

დაუტევეს: ენა: სომხური: და: ამათ: უოველთა: ნათესავთაგანი: 127
 შეიქმნა: ენა: ქართული: იპერეს: სჯული: უბორკეტესი: უოველთა:
 ნათესავთა: რამეთუ: ცოლ-ქრმობისათჳს: არა: უნდა: ნათესავობა:
 და: უოველსა: ნათესავსა: სულიერსა: ჭამდეს: საფლავი: არა: იყო:
 მკუდაკსა: შესჭამდეს: შემდგომად: ამისსა: რადენთამე: წელი-
 წადთა: აღმოვიდა: ძე: სპარსთა: ვაშთა: შიშისი: სახელით: სპან: 127
 და: ტარვალი:¹) გოლიათი: იგი: და: სახელოვანი: ხოლო: ვერ: წინა:
 აღუდგა: სომეხნი: და: ქართველნი: არამედ: განამაგრეს: ციხენი:
 და: ქალაქნი: და: მოკლოდეს: მოსულასა: მისსა: ხოლო: მოვიდა:
 იგი: არდაბადგანს:²) ეწია: ამავე: სპარსთა: რამეთუ: მოკლეს:
 მამის: მამა: მისი: თურქეთა: შემოვიდეს: თურქენი: სპარსთად:
 მაშინ: დაუტევა: სპანდატ: ბრძოლა: სომეხთა: და: ქართულთა:
 შეიქცა: თურქთა: ზედა: ძებნად: სისხლსა: მამისა: მათისასა: და:
 განთავისუფლდეს: სომეხნი: და: ქართველნი: შემდგომად: ამისსა:
 რადენთამე: წელიწადთა: მეფე: იქმნა: სპარსეთს: ძე: სპანდი-
 ტისი: რომელი: არს: სახელით: ბარამ: რომელი: იცნობების:
 არდა: შიოშობით:³) ესე: განდიდნა: უფროს: უოველთა: მეფეთა:
 სპარსთასა: ამა: დაიპყრა: ბაბილოვანი: და: ასურეთი: მოხარკე:
 უნა: ბერძენნი: და: ჰრომნი: და: მაშინ: ქართველნი: მოხარკე:
 იუუნეს: მისდავე: და: იუუნეს: ქართლსა: ესრეთ: აღრეულ: ესე:
 უოველნი: ნათესავნი: და: იზრახებოდა: ქართლსა: შინა: ექუს: ენა:
 სომხური: ქართული, ხაზარული: ასურული: ებრაული: და: ბერძული: 128
 ესე: ენანი: იცოდეს: უოველთა: მეფეთა: ქართლისათა: მამათა: და:
 დედათა: ~~~~~

თავი: უმოსულა: აღმოსანდრისი: ~~~~~

**ლ-თო: აპურთხე: დედოფალი: მარიაშ: რომლისა: ბრძა-
 ნებითა: იწარებინა: მამ: ჟიზნნი:** ~~~~~

მამ: აღექსანდრე: გამოჩნდა: ქეანასა: საბერძნეთისასა: ქუეყა-
 ნასა: რომელსა: ჰქვან: მაკედონი: ძენი: კანობისი: მეგვიპეტელისა:

¹) უნდა იყოს: აღმოვიდა ძე სპარსთა მეფისა ვაშტაშობისა სახელით სპან-
 დიატ-რვალი.

²) უნდა იყოს: აღარბადგანს.

³) უნდა იყოს: სახელით ბამან, რომელი იცნობების არდაშირობით.

ვითარცა: წერილარს: ამაჲვი: მისი: წიგნსა: ამახ: ალექსანდრე: და:
 111 იპურნა: ეოგელნი: კიდენი: ქუეენისანი: ესე: გამოვიდა: და: სავლით:
 და: შევიდა: სამხრით: შემოვიდა: ჩრდილოთ: გარდავლნა: კავკასნი: და:
 112 მოვიდა: ქართლად: და: ჰოვნა: ეოგელნი: ქართველნი: უბოროტეს:
 ეოგელთა: ნათესავთა: სჯულითა: რამეთუ: ცოლ: ქრმობისა: და:
 სიძვისა: თჳსობა: უჩნდა: ეოგელსა: სულიერსა: ჭამდეს: მკუდარსა:
 შესჭამდეს: და: უკურდა: ესე: ალექსანდრეს: რამეთუ: არა: რომელნი:
 ნათესავნი: იქმოდეს: მას: და: ჰოვნა: ციხე: ქალაქნი: ესე: ძლიე-
 რნი: შუა: ქართლ: წუნდა: ხერთვისი: მტკურისა: ოძრკე: მოკი-
 დებულნი: კლდესა: დადოსსა: თუხარის: მდინარესა: ზედა: სპე-
 რისსა: რომელსა: ჰქვან: ჭოროხი: ორბნის: კასპი: და: უფლის:
 ციხე: ქალაქი: დიდი: მცხეთა: და: უბანნი: მისნი: სარკინე: და:
 ციხე: დიდი: ზავნი: 1) უბანი: ჰურიათა: და: რუსთავი: და: დედა:
 ციხეს: სამშვილდე: და: მტურის: ციხე: რომელარს: ხუნანი: და:
 კახეთი: საქალაქნი: ამით: ეოგელთა: ციხე: ქალაქთა: შინა: ჰოვნა:
 კანნი: სასტიკად: მბრძოლნი: და: განუყო: ლაშქარი: მისი: და:
 ეოგელთა: ამა: ციხე: ქალაქთა: გარე: მოადგინნა: და: თჳთ: დგან:
 მცხეთას: და: და: უდგინა: ლაშქარი: იმიერ: ზემოთ: და: ქუემოთ:
 * და: თჳთ: დადგა: ქასანს: 2) ზედა: ადგილსა: რომელსა: ჰქვან: ნასტარ:
 113 იგი: 3) მტურის: ციხეს: და: თუხრისსა: არა: ჰბრძოდა: რამეთუ:
 ვერ: შეუძლებდა: და: ჰერობდა: ხოლო: სხუნანი: ესე: ციხენი: და:
 ქალაქნი: დაიპურნა: ექუს: თუე: ხოლო: სარკინელთა: შუა: ნათქუ-
 რთაგანთა: 4) მეფესა: განუწერა: ალექსანდრე: და: არღარა: ზავი: 5)
 ვედრება: მათი: და: ჰქუა: მათ: ვინადგან: მაგინეთ: მე: ესე: არს:
 ნაწილი: თქუენი: რათა: და: გკოცნე: ეოგელნი: და: მოიცვა:
 ქალაქი: სარკინე: და: ვერა: სადეთ: განეპარა: ერთიცა: კაცი: ხოლო
 სარკინელთა: შესჭირდა: რამეთუ: ჰბრძოდა: ათერთმეტ: თუე: იწეეს:

1) უნდა იყოს: ზანავი.
 2) უნდა იყოს: ქსანს.
 3) უნდა იყოს: ნასტაგისი.
 4) ამ ორი სიტყვის მაგიერ უნდა იყოს: „ბუნთურქთაგანთა.“ მერმე უნდა იყოს მიმატებული: აგინეს.
 5) უნდა იყოს: ინება ზავი.

ფარულად: კლდე: კათა: და: განკურადეს: კლდე: იგი: რომელი:
 ღბილ: იყო: და: ადვილად: საკურეტილი: და: განკრბეს: კურელსა:
 მას: სარკინელნი: დამე: და: შეივლტოდეს: კავკასად: და: დაუტევეს:
 ცალიერად: ქალაქი: დ ა ი ბ უ რ ა: ალექსანდრე: მოსრნაქოველნი: იგი:
 ნათესავნი: აღრეულნი: ქართლს: მეოფნი: და: უცხონი: იგი: ნათე-
 სავნი: მოსრნა: და: დატეუენვა: და: დედანი: და: ერმანი: უცებნი:
 ათხუთუთმეტისა: წლისა: უმცროსნი: | და: დაუტევეს: ნათესავნი:
 ქართლსანნი: და: დაუტევეს: მათ: ზედა: პატრიქად:¹⁾ სახელით:
 აზონ: ძე: იარდოსისი: ნათესავი: მისი: მისი: ქუეენით: ჰრომი:
 რომელსა: ჰქვან: ფროტათოს: ესე: ფროტათოსელნი: იუენეს: კაცნი: 114
 ძლიერნი: და: ეკირთებოდეს: ქუეენასა: ჰრომისასა: და: მოიუენნა:
 ქართლად: მისცნა: აზონს: პატრიქას: და: დაუტევეს: აზონ: ქარ-
 თლს: ვითარმედ: მისთანა: სპანი: იგი: მპერობელად: ქართლისა:
 უბრძანა: ალექსანდრე: აზონს: რათა: პატრივსცემდენ: მზესა: და:
 მთავარესა: და: ვარსკულავთა: ხუთთა: და: მსახურებენ: ღთსა:
 უნილავსა: და: მბადებელსა: ყოვლისასა: რამეთუ: მას: უამსა: არა:
 იყო: წინასწარმეტყუელი: და: მოძღუარი: სჯულისა: ჭეშმარიტისა:
 რომელმანცა: ამხილა: არამედ: თუით: მოიგონა: სჯული: ესე:
 ალექსანდრე: მეფობასა: შინა: მისისასა: ყოველსა: ქუეენასა: სჯული:
 ესე: დაუღვა: და: წარვიდა: ალექსანდრე: ხოლო: ამან: აზოვამან:
 მოარღუივნა: ზღუდენი: ქალაქსა: მცხეთას: საფუძველითურთ: და:
 და: უტეენა: რახნი: იგი: ციხენი: რომელნი: მოსდგმიდეს: შირსა:
 ქართლისასა: თავადი: ციხე: რომელ: არს: არმაზი: და: ერთი:
 ციხე: დასსრულსა: არმაზისასა: ციხე: და: ერთი: თავსა: ზედა:
 მცხეთისასა: მეოთხე: ციხე: დასავლით: მცხეთა: მტკუარსა: ზედა
 და: ესენი: მომტკიცნა: და: განავსნა: იგინი: ლაშქრითა: და: 115
 ყოველთა: ქართლის: ქალაქთა: და: მორღუნა: ზღუდენი: და:
 დაიპერნა: ყოველნი: ზღუდენი: ქართლისანი: ჰკერითითგან:²⁾ და:
 ბერდუჭითგან: ვიდრე: ზღუადმდე: სპერისა: და: დაიპერა: ქართლსა:
 ზედა: ეგრისიცა: და: მოხარკ: უუნა: ოსნი: ლეკნი: და: ხაზარნი:

1) უნდა იყოს: პატრიქად. ესევე შეცდომაა გამოკრებული ქვემოთაც.

2) უნდა იყოს: პერითითგან.

და: ვითარცა: წარვიდა: ალექსანდრე: ეკვიპტედ: და: ვითარ: ალა-
 შენა: ქალაქი: ალექსანდრე: და: თორმეტ: წლამდის: მოფლო:
 ყოველი: ქუეყანა: თორმეტსა: წელსა: შინა: და: ეპერნეს: ყოველნი:
 კიდენი: ქუეყანისანი: და: მეთოთხმეტესა: წელსა: შინა: ალექ-
 სანდრასა: შინა: მოკუდა: და: ვითარ: მოკუდებოდა: იგი: სიცო-
 ცხლისავე: შინა: მისსა: განუტევნა: ყოველნი: მთავარნი: რომელნი:
 დამონებულ: იუენეს: მისდა: თვსად: ქუეყნად: და: მოიყუანნა:
 ოთხნი: ტომნი: მიინი:¹) და: ანტიოქოზ: ასუროსტანი: და: სო-
 მხითი: და: კერძო: აღმოსავლეთისა: უჩინა: მას: და: მან: აღაშენა:
 სახელითა: მისითა: ანტიოქი: ხოლო: რომს: მისცა: თრინიკოსი:
 და: უჩინა: კერძო: და: საფლისა: და: მან: აღაშენა: ქალაქი: ჰრომი:
 და: ბიზინტიოს: მისცა: საბერძნეთი: და: ქართლი: და: უჩინა:
 კერძო: ჩრდილოსა: ქართლისსა: რათა: მსახურებდეს: იგი: ბიზი-
 116 ნტიას: და: მან: აღაშენეს: ქალაქი: ბიზინტია: რომელსა: აწ:
 ჰქვან: კონსტანტინე: ზოლე: ხოლო: ზლატონ: და: უტევა: ალექ-
 სანდრას: და:²) ვითარცა: სჯული: ალექსანდრესი: მოცემული: იყო:
 კერძო: მსახურებად: და: შექმნა: ორნი: კერზნი: ვერცხლისანი: განწ-
 შედად: და: მონებად: იგი: ბიზინტიოსსა: მეფესა: ბერძენთასა:
 იყო: კაცი: ძნელი: და: მესისხლე: და: ესე: და: აწესა: და: ამცნო:
 სპათა: მისთა: ყოველმან: ქართულმან: ერმან: რომელმან: ზოგოს:
 საჭურველი: მოჰკალით: იგი: და: ჰყოფდეს: ესრეთ: რომნი:
 ქართულთა: ზედა: ვინცაგინ: გამოჩნდის: ქართულთაგანი: ქმნა:
 კეთილი: და: ასაკი: მოკლიან: და: იყო: ჭირი: დიდი: ნათესავსა:
 ზედა: ქართულთასა: და: ესე: აზონ: მათ: ჰრომთა: ზედა: იყო:
 მოსისხლე: და: მოსრნეს: მათგანნი: მრავალნი: მასა: უამსა: შინა:
 იყო: ჭაბუკი: ერთი: მცხეთას: ქალაქსა: შინა: რომელსა: ერქუა:
 სახელი: თანვარაზ:³) ესე: თანვარაზ: იყო: მამულად: ქართლელი:
 ნათესავი: უფოს:⁴) მცხეთესი: ძისა: და: დედულად: სპარსი: ასპა-

¹) აქ გამოტოვებულია: რომელნი იუენენ სახელით—ანტიოქოზ, რომოს, ბი-
 ზანტოს და პლატონ და მისცა.

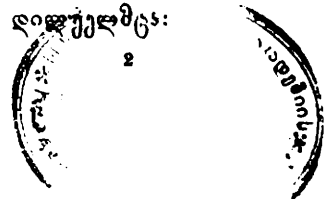
²) აქ გამოშეებულია: აშან აზონ.

³) უნდა იყოს: თარნაოზ.

⁴) უნდა იყოს: უფლოს.

ნელი: და: იყო: იგი: ღის: წელი: სამარისი: რომელი: მოსლვას: 117
 მას: ალექსანდრესს: მცხეთელ: მამა: სახლისი: ეოფილ: იყო: ესე:
 სარამ: და: ძმა: მისი: მამა: ფარნავაზისი: მოკლეულ: იყო: ალექ-
 სანდრისკან: ხოლო: დედას: ფარნავაზისს: წარეუყანა: ფარნავა:
 სამისა: წლისა: ერმა: და: შეღტოლვილ: იყო: კავკასიად: და:
 მუნ: აღზდილ: იყო: და მოსრულ: იყო: მცხეთას: მამულსა: თქსს:
 და: ესე: ფარნავაზ: იყო: კაცი: გონიერი: მკედარი: შემმართე-
 ბელი: და: მონადირე: კელოვანი: და: იმაღვიდა: იგი: სიკეთესა:
 თქსს: აზონის: შიშისკან: ხოლო: მონადირებით: იქმნა: მეცნიერ:
 აზონისსა: და: შეიუყრა: იგი: აზონმან: მონადირობისათჳს: კვე-
 დრებოდა: ფარნავაზ: დედა: მისი: შვილო: ჩემო: კერძალე: აზონს:
 და: ნურას: იჩინებ: თავისა: შენისა: სიკეთესა: ნუ: უკე: მოგკლან:
 შენ: და: იყო: შიში: და: ზრწოლა: მას: ზედა: და: ვითარ: განმრ-
 ვლდა: შიში: აზონისი: მათ: ზედა: ჰქუა: ფარნავაზ: შვილო: ჩემო:
 და: უტევე: საყოფელი: მამათა: შენთა: და: წარიუყანე: მამულსა:
 ჩემსა: ასჴანს: ძმათა: თანა: და: განერე: შენ: ცოცხალი: კელი-
 სკან: აზონისა: და: და ა მ ტ კ ი ც ე ს: -განზრახვა: ესე: წასულა: ასჴანი-
 სა: ჭირი: უჩნდა: ფარნავაზს: დატევება: საყოფელსა: მამათა: მისთასა: 118
 არამედ: შიშისკან: დიდის: და: ამტკიცა: წარსლვა: მაშინ: იხილა:
 ფარნავაზ: სიზმარი: რცა: იყო: იგი: სახლსა: შინა: უკატურსა:
 და: ეგულებოდა: განსულა: და: ვერ: განვიდა: სარკუმელსა: მისსა:
 შუქი: მზისა: და: მოერტყა: წელთა: მისთა: გაზიდინი და: გა-
 მოიუყანა: სარკუმელსა: მას: ვითარ: განვიდა: ველად: იხილა: მზე:
 ჰქუე: მდაბლად: მიუო: კელი: მისი: და: მოჰკოცა: ცუარი ჰირსა:
 მისსა: და: იცხო: ჰირსა: მისსა: -განიღვიძა: ფარნავაზ: და:
 განუკრდა: სიზმარი: იგი: ესე: არს: მე: წარკალ: ასჴანს: და: მუნ:
 კეთილსა: მივეცემი: ხოლო: მას: დღესა: შინა: განვიდა: და:
 ნადირობდა: მარტოდა: ღვენა: უყო: ირემთა: ველსა: დიდომისსა:
 და: ივლტოდეს: ირემნი: დრღალთა: შინა: ტფილისისათა: მის-
 დევდა: ფარნავაზ: ჰსტურცა: ისარი: ჰკრა: ირემსა: და: მცირედ:
 წარვლო: ირემმან: და: დაეცა: ძირსა: კლდისსა: მოვიდა: ფარნავაზ:
 ირემსა: ზედა: და: დღე: იგი: მწუხრი: კარდაჰკადა: და: დაჰდა:
 ირემსა: მის: თანა: რათამცა: დაყო: მუნ: ღამე: და: დილქელმცა:

თ K 8739

წარვიდა: ხოლო: კლდისა: მის: ძირსა: ქუაბი: იყო: რომლისა: კარი:
 119 აქმნილ: იყო: ქუთა: ძუელად: შექქონდა: დარღუევა: შინებულსა:
 მას: მუნ: და: ასსა: წუიმა: მძაფრი: ხოლო: ფარნავაზ: აღმადლო:
 ჩუგლოგი: და: გამოარღუია: კარი: ქუაბისა: მის: რათამცა: მუნ:
 შიგა: და: მასურალი: წუიმისა: მისგან: და: შევიდა: ქუაბსა: მას:
 და: იხილა: მუნ: შინა: განძი: მიუწოდმელი: ოქრო: და ვეცხლი:
 მიუწოდმელი: მამინ: ფარნავაზ: განჭკვრდა: და: აღივსნეს: სიხარ-
 ულითა: და: მოეგონა: სიზმარი: და: დაჭკვრძალა: კარი: ქუაბისა:
 ეგრეთვე: მსწრაფლ: წარმოვიდა: და: უთხრა: დედასა: თქსსა: და:
 ორთა: დაათა: მისთა: მასვე: დამესა: წარმოვიდეს: სამნივე: იგი:
 საკედრებითა: და: იწვეს: გამოკრებად: განძისა: მის: და: დაფლეს:
 სიმარჯუესა: თქსსა: ვითარ: განთენდებოდის: კუადად: ეგრეთვე:
 ამოჭქონან: კარი: ქუაბისა: მის: და: ესრეთ: გამოკრიბეს: იგი:
 ხუთ: დამე: და: დაიგულეს: სიმარჯუესა: მათსა: მრავალგან:- მა შინ:
 ფარნავაზ: წარგზავნა: მონა: თქსი: ქუჯის: თანა: და: ჭქუა: მე: ვარ:
 ნათესავი: უფლოსი: მცხეთოსი: ძინა: დის: წული: სამარა: მამა-
 სახლისისა: და: არს: ჩემთანა: ხოსტაკი: დიდ: ძალი: აწ: ინებო:
 რათა: მოვიდე: შენთანა: და: ვიუხუთ: ჩუენ: ძმა: და: ვიკმაროთ:
 ჩუენ: ხოსტაკი: იგი: ორთავე: გამოუჩნდეთ: ჩუენ: მტერ: აზოგენ:
 120 კვასა:¹) და: სუემან: ჩუენმან: გუტეს: ძლევა: და: კეთილი: მამინ:
 განებარა: ქუჯის: სიხარულითა: დიდითა: ჭქუა: აღდეგ: და: მოგედ:
 ჩუენთანა: და: ნუ: შურობ: ხუასტაკსა: შენსა: და: ხოსტაკითა:
 შენითა: განგიმრავლენე: სზანი: შენნი: ვიდრე: გამოფინდეთ: მტერად:
 აზონისა: მამნ: განიხარონ: უოველთა: ქართუელთა: აწუედითა:
 მისგან: და: მიწუედუელთა: და: ვაგონე: რომელ: რომთა: მათგან-
 ნიცა: გამოგვრთენ: რამეთუ: ურიცხუნი: აწუედით: არიან: მათ-
 განნიცა: აზონისგან: მამინ: ფარნავაზ: წარვიდა: სიხარულითა:
 და: რომელი: შესაძლებელ: იყო: წარიტანა: თანა: და: დაედაცა: და:
 დაანი:²) მისნი: მისთანა: და: მივიდა: ქუჯის: თანა: და: ჭქუა: მას:
 ქუჯი: შენ: ხარ: შვილი: თავთა: მათთა: ქართლისათა: და: შენ:

¹) უნდა იყოს: ერისთავსა. ამგვარივე შეცდომა ხშირათ არის ქვემოთ გაშე-
 ორებული, მაგრამ ჩვენ აღარ მივსცემთ მათ შენიშვნას.

²) უნდა იყოს: დედაცა და დანი.

გმართებს: უფლება: ჩემი: აწ: ნუ: შურობ: ხოსტაკას: შენსა:
 რათა: განგმრავლებ: სპანი: შენნი: და: უკეთუ: მოგუეცეს: ძლევა:
 შენ: ხარ: უფალი: ჩუენი: და: მე: ვარ: მონა: შენი: მაშინ:
 შეიერთებს: ეზრახეს: ოსთა: და: ლკათა: ხოლო: მათ: განიხარეს:
 რამეთუ: არა: სთნდა: მიცემა: აზონისა: და: გამოჰყუეს: ოსნი: და:
 ლკანი: და: განიმრავლებს: სპანი: ეგრისით: შეკრბეს: ურიცხუნი:
 სპანი: და: მომართეს: აზნის: ხოლო: აზონმან: მოუწოდა: სპათა: 121
 თჳსთა: და: შემოკრიბნა:- მაშინ: ათასი: მკედარი: ჰკრით: 1) მათ-
 განი: რომელთა: ბორტოტი: წაჰკიდებოდა: აზონისკან: განუდგეს:
 აზონს: და: მოვიდეს: წინაშე: ფარნავაზისა: მაშინ: ყოველნი:
 ქართუელნი: განუდგეს: აზონს: სპანი: რომელ: დარჩეს: ვერდარა:
 მიენდო: მათ: რამეთუ: ყოველთა: ბორტოტის: მოქმედი: იყო:
 წარვიდა: აზონ: და: მოვიდა: კლარჯეთს: და: გამაგრდა: იგი:
 სიმაგრეთა: შინა: კლარჯეთისათა: ხოლო: მოვიდა: ფარნავაზ: მცხე-
 თას: და: დაიპურნა: ოთხნი: ციხენ: მცხეთისანი: და: მასვე: წელი-
 წადს: შინა: დაიპურა: ყოველი: ქართლი: თუნიერ: კლარჯეთისა:
 ამან: ფარნავაზ: წარავლინნა: მოციქულნი: წინაშე: მეფისა: ანტიო-
 ქოს: ასურასტანისა: და: წარცა: ძღუენი: დიდ: ძალი: და: აღუთქუა:
 მას: მსახურება: და: ითხოვა: მისკან: შეწევნა: ბრძენთა: 2) ზედა:
 ხოლო: ანტიოქოს: შეიწევნაროს: ძღუენი: მისი: და: უწოდა: შეილად:
 თჳსად: და: წარმოსცა: გვირგვინი: და: უბრძანა: ერთა: სომხითისათა:
 რათა: შეეწევოდინან: ფარნავაზს: ხოლო: წელსა: მეორესა: აზონამ:
 მოირთნა: სპანი: საბერძნეთით: განძლიერდა: ფრიად: და: მომართა: 122
 ფარნავაზს: განემრავლებს: ქართუელნი: მკედარნი: მოუწოდა: მათ: და:
 უკმო: ქუჯის: და: ოვსთა: და: შეკრბეს: ესე: ყოველნი: და: მოერ-
 თნეს: ევანი: ანტიოქოზისი: სომხითით: და: ესე: ყოველნი: შე-
 კრიბნა: ფარნავაზ: და: მიეგება: ნაქალაქებსა: თანა: არტანისას:
 რომელთ: ერქუა: მაშინ: ქაჯთა: ქალაქი: რომელარს: ჰური: და:
 უწენეს: 3) მუნ: და: იქმნა: ბრძოლა: დიდ: ძალი: და: მოსწედეს:
 ორთავეგანნი: ურიცხუნი: ხოლო: იძლივნეს: ბერძენნი: ფარნა-

1) ამ სიტყვაში ასო ი ამოშლილია დედანში

2) უნდა იყოს: ბერძენთა.

3) უნდა იყოს: ეწყუნეს.

- ვაზისგან: იელტოდა: ბანაკი: მათი: და: მოჭკლავს: აზონა: და: ურიცხუნნი: სხანი: მათნი: მოსრნეს: და: ტუეე: ქმნეს: და: წარვიდა: ფარნავაზ: და: მოტუეენა: საზღუარი: საბერძნეთისა: ანძანძორა: და: ეკლეცით: შემოიქცა: მოვიდა: კლარჯეთს: და: იპერა: კლარჯეთი: და: წარმოვიდა: მცხეთად: სიხარულითა: დიდითა: ხოლო: სიმდიდრესა: ზედა: მისსა: და: ერთთ: ხუსტაკი: აზონისცა: და:
- 128 იქმნა: სიმდიდრე: გარდარეული:-არა: ინებეს: განდგომა: ბერძენთა:¹) მასინ: ფარნავაზ: მისცა: და: მისი: ოსთა: მეფესა: ცოლად: და: ერთი: და: მისი:²) მიეტა: ქუეყანა: ეგრისი: წყალსა: და: რიონს: შუა: ზღვიდგან: მთამდე: რომელსა: შინა: არს: ეგრისი: და: სუანეთი: და: დასტკიცა: ერისთავად: მუნ: და: მან: ქუჯი: ადაშენა: ციხე: კოჯი: მასინ: ფარნავაზ: უშიშ: იქმნა: ეოველთა: მტერთა: მისთაგან: და: მეფე: იქმნა: ეოველსა: ქართლსა: და: ეგურს: ზელათ: და: განამრავლან: ეოველნი: მკედარნი: ქართლსანნი: განაწესნა: ევანი: რვანი: და: სხანსეტი: ერთი: გაგზავნა: მარგუს: ევად: და: მისცა: მტერთა: მათგან: რომელ: არს: ღიბი: ვიდრე: ზღუამდე: რიონს: ზემოთ: და: ამანვე: ფარნავაზ: ადაშენა: ორნი: ციხენი: შორაშანი: და: დიშნა: და: გაგზავნა: ერთი: კახეთისა: ევად: მისცა: არაგვიოგან: ვიდრე: ჰერეთამდე: რომელ: არს: კახეთი: ერთი: გაგზავნა: ხუნანისა: ევად: და: მისცა: ბერდუჯის: მდინარითგან: ვიდრე: ტფილისამდე: და: გაჩინათამდის:
- 129

1) ფრაზის მაგიერ „არა ინებეს განდგომა ბერძენთა“ ქართლის ცხოვრებაში სწორია: ხოლო ეგრის წყალს ქუემოთ დარჩა ბერძენთა, რამეთუ მკვდრთა მის ადგილისათა არა ინებეს განდგომა ბერძენთა. ქართლის ცხოვრებაში ამ გვარად გამეორებულია ორ ადგილას ერთი და იგივე ფრაზა (იხ. ქართ. ცხ. გვ. 23—24 და 81). ჩვენს ვარიანტში, როგორც მოვიხსენიეთ მეათე გვერდის მეექვსე შენიშვნაში, ამ ადგილას ტექსტი არეულია და ზემო ნაჩვენებ ფრაზას წინ უძღვის დასაწყისი ილექსანდრე მაკედონელის ქართლში შემოსვლის ისტორიისა, სიტყვებამდის „ვი-თარცა: წერილ: არს: ამბავი: მისი: წიგნსა:“ (იხ. გვ. 13—14). ჩვენ აქ ხსენებული ფრაზა დაეტოვებოდა დაბეჭდილი ქართლის ცხოვრების მიხედვით, თუმც ამ ფრაზას გადავიტანთ მეათე გვერდზე ჩვენი გამოცემისა, მაშინ ორ ადგილას აღარ იქნება ეს ფრაზა გამეორებული და სიტყვიდან „ბერძენთასა“, ტექსტი უნდა დავაწყოთ ასე: ხოლო ეგრის წყალს ქუემოთ დარჩა ბერძენთა, რამეთუ მკვდრთა მის ადგი-ლისათა არა ინებეს განდგომა ბერძენთა, ზრახნეს ოვსთა... და სხვა.

2) ქართლის ცხოვრება: და მეორე და მესამე მისცა ქუჯის ცოლად და მისცა ქუჯის.

რომელ: არს: გარბნი:¹) ერთი: გაგზავნა: სამშვილდეს: ევად: და:
 მისცა: სკორეთისა: მდინართგან: ვიდრე: მთამდე: რომელ: არს:
 ხაშირი: და: გოცი:²) ერთი: გაგზავნა: წუნდას: ევად: და: მისცა:
 ფანჯართგან: ვიდრე: თავადმდე: მტკურისა: რომელ: არს: ჯავახეთი:
 და: კოლა: არტან: ერთი: გაგზავნა: ოძრკის: ევად: და: მისცა:
 ტასის: კარიდგან: ვიდრე: არსიანთამდის: ნოსტის: თავიდან:
 ზღუამდის: რომელ: არს: სამცხე: და: აჭარა: ერთი: გაგზავნა:
 კლარჯეთს: მისცა: არსიანთგან: ზღუამდე: და: შერეე: ქუჯოს:
 ერისთავები: და: ეგრისი: ხოლო: ერთი: დაადგინა: სპასხეტად: და:
 მისცა: ტფილისითგან: და: არაგვიდგან: ვიდრე: თასის: კარამდე:
 და: ფანჯარამდე: რომელ: არს: შივა: ქართლი: და: ესე: სპასხეტი:
 იყო: შემდგომადვე: წინაშე: მეფისა: მთავრობით: განაკუბდის: 130
 ევათა: ზედა: ხოლო: ამით: ევათა: ქუეშე: ადგილთა: და: ადგილთა:
 განაზინნა: სპასლარნი: და: თასის: თავნი: და: მათ: ეოველთგან:
 მოვიდოდა: ხარკი: სამეფო: და: საერისთა: ესრეთ: განაწესა: ესე:
 ეოველი: ფარნავაზ: მიმსგავსებულად: სამეფოთს: სპარსთასა: ვერ-
 დარა: იძიეს: შური: ბერძენთა: მის: ზედა: რამეთუ: უცალო:
 იუენეს: ბერძენნი: ბრძოლისგან: ჰრომთასა: ამან: ფარნავაზ: მო-
 ზღუდა: ქალაქი: მცხეთა: მტკიცედ: და: ეოველნი: ქალაქნი: და:
 ციხენი: ქართლისანი: მოაპრებულნი: აღექსანდრესგან: ამან: ადა-
 შენა: და: მანვე: შექმნა: კერზი: დიდი: სახლსა:³) ზედა: თხსსა:
 ესე: არს: არმაზი: და: ფარნავაზ: სპარსულად: არმაზ: ერქვა:
 ამართა: კერზი: იგი: არმაზი: თავსა: ზედა: ქართლისსა: და:
 მიერიდგან: ეწოდა: არმაზი: კერზისა: მისთჳს: და: ქმნა: სატფუ-
 რება: დიდი: კერზისა: მისთჳს: აღმართებულისა: - ოც და: შვიდისა:
 წლისა: მეფე: იქმნა: სამეოცდა: ხუთ: წელ: მეფობდა: ნუბიერ:
 და: მსახურებდა: იგი: ანტიოქოს: მეფესა: ასურასტანისასა: და:
 ეოველნი: დღენი: მისნი: რაა: დაჟდა: მშვიდობით: ადაშენა: და:
 განავსო: ქართლი: ხოლო: თუენი: გაზაფხულის: და: სთულისა: არსნი:
 და: ეუენეს: მცხეთას სამეფოთს: ქალაქსა: და: თუენი: ზამთარისანი: 131

¹) უნდა იყოს: გარდაბანი.

²) უნდა იყოს: ტაშირი და აბოცი.

³) უნდა იყოს: სახელსა.

და: უუენეს: გაჩიანთა: ხოლო: თუენი: ზაფხულისნი: წუნდას: და:
 ჟამითი: ჟამად: მივიდის: ეგრის: და: კლარჯეთს: და: მოიკითხნეს:
 მეგრელნი: და: კლარჯნი: და: განაგის: ყოველი: სჰქმე: და: შლილი:
 ხოლო: იგი: რომნი: ათასნი: მკედარნი: რომელნი: აზონისგან:
 მოკრთნეს: ფარნავაზს: რომელი: ზემოთ: ვახსენეთ: იგინი: გან-
 უუნა: კევთა: და: ქუეყანათა: შინა: იზურნა: იგინი: კეთილად: რამეთუ:
 ბრძოლასა: მას: აზონისსა: მკენდ: იუენეს: და: უწოდა: მათ: სახე-
 ლად: აზნაურნი: და: არადგან:¹⁾ წარვიდა: აღუქსანდრე: არღარა:
 ჭამდეს: კაცსა: თუინიერ: რომელ: შესწირიან: კერძსა: მსხუერძლად:
 იყო: განსუენება: და: სიხარული: ყოველსა: ქართლსა: ზედა:
 მეფობისათჳს: ფარნავაზისსა: და: იტყოდეს: ამას: ყოველნი: ვჰმა-
 ლლობთ: სძასა:²⁾ ჩუენსა: რამეთუ: მოკუცა: ჩუენ: მეფე: ნათესავთა-
 გან: მამათა: ჩუენთასა: და: აღგვიკდა: ხარკი: ჭირი: უცხოთა:
 ნათესავთაგან: და: ესე: ყოველი: აღასრულა: ფარნავაზ: სიბრძნითა:
 და: სიქადრულითა: და: სიმკნითა: და: სიმდიდრითა: ესუა: ძე: და:
 უწოდა: საურმაგ: და: ესე: ფარნავაზ: იყო: პირველი: მეფე: ქარ-
 132 თლსა: შინა: ქართლისისსა: ნათესავთაგანი: ამან: განაგრცო: ენა:
ქართლისა: და: არღარა: იზრახებოდა: სხუა: ენა: ქართლსა: შინა:
თუინიერ: ქართლისა: და: ამან: შექმნა: მწიგნობრობა: ქართული:
და: მოკუდა: ფარნავაზ: და: დაფლეს: წინაშე: არმაზისა: კერძისა:
და: ამის: წილ: მეფე: იქმნა: ძე: მისი: საკმაგ: მას: ჟამსა:
შინა: ზრახვა: უუეს: ევთა: ქართლისათა: და: თქუეს: არა: კეთილ:
არს: ჩუენდა: რათამცა: ვმსახურებდეთ: ნათესავსა: ჩუენსა: არამედ:
ვიყოთ: ერთად: და: მოვკლათ: ჩუენ: საურმაგ: და: ვიუენეთ: ჩუენ:
თავის: უფალ: ვითარცა: ვიუენით: პირველ: და: მივსცემდეთ:
ხარკსა: ვინცაგინ: გამოჩნდეს: მძლე: რამეთუ: ესრეთ: უფოთა:
უფრო: განვისუენებთ: განმტკიცეს: განზრახვა: და: მოკულა: საურ-
მგისი: ხოლო: იგრძნა: საურმაგ: და: წარვიდა: ფარულად: და: იფლ-
ტოდა: წარიტანა: თანა: დედა: მისი: მივიდა: ურძუკთას: დედის:
ძმათა: მისთა: თანა: მაშინ: რომთა: იგი: აზნაურნი: წარვიდეს:
და: მივიდეს: ურძუკეთსევე: და: ჰქუეს: საკმაგს: დიდი: კეთილი:

1) უნდა იყოს: და რადგან.

2) უნდა იყოს: სუეხა.

დგას: მამისა: შენისა: ამისთჳს: ვართ: ჩუენ ერთგულეპას: შენსა:-
 მაშინ: საურმაგ: ეზრახა: ოესთა: მეფესა: მამისა: დისწულსა:
 მისსა: და: შეეწია: ხოლო: იგი: სიხარულით: წარვიდა: შეუღად:
 მისსა: და: საურმაგ: შეიკრიბა: ურძუკეთილცა: და: წარმოემართა:
 ქართუელთა: ზედა: და: ვერვინ: წინა: აღუდგა: მას: და: დაიპურა:
 ქართლი: და მოსრნა: განდგომილნი: მისნი: და: რომელთაჲ შეუნდო: 133
 ხოლო: და: ამდაბლნა: ქართლოსანნი: და: წარჩინებულეუნა: აზნა-
 ურნი: ხოლო: განმრავლებულ: ეუნა: ურძუენი: ნათესავნი: კავკა-
 სისნი: ხოლო: ტუენევისა: მას: ხაზართასა: ყოველნივე: მშვიდლო-
 ბით: დარჩომილ: იუენეს: სიმავრისგან: ქუეყანისა: და: ვერდარა:
 იტევდა: ურძუკეთი: - მაშინ: -ამან: საურმაგ: წარმოიყუნან: იგინი:
 ყოველთა: კავკასიის: ნათესავთა: ნახევარნი: და: რომელნი: მათგანნი:
 წარჩინებულ: ეუნა: და: სხუანი: მიითვალეს: დიდოეთითგან: ვიდრე:
 ეგრისამდე: რომელ: არს: სუახეთი: და: ესენი: დაიპურნა: მისან-
 დობლად: თჳსად: დიდებულნი: და: დაჳდა: საურმაგ: მცხეთას:
 შეუედ: და დაუმტა: ყოველთა: სიმავრეთა: ქართლისა: და მცეთაი-
 სთა: და: მან: შექმნა: ორნი კერზნი: აინინა: და: დანა: და:
 ამართნა: გზასა: ზედა: მცხეთისასა: და: მსახურებდა: იგი: მეფესა:
 ასურასტანისასა: და: მოიყუნა: ცოლი: სზარსი: ასული: ბარდაელისი:
 ევისა: და ესხეს: მისთანა: ორნი: ასულნი: და: არა: ესუა: ძე:
 მაშინ: მოიყუნან: სზარსეთით: შვილი: ნებროთისა: ნათესავითგან:
 ცოლისა: მისისა: დედის: დის: წული: და: დაიჭირა: იგი: შვილად:
 რომელსა: ერქუა: სახელი: მირვან: და მისცა: ასული: მისი: ცოლად: 134
 ქალაქი: გაჩიანი: დასაერისთ: სამშვილდისა: - და: ერთი: ასული:
 მისცა: ძესა: ქაჯისა: მამისა: დისწულისა: მისისა: შეუობდა:
 საურმაგ: ბედნიერად: მრავალთა: წელთა: და: მოკუდა: საურმაგ:
 და: მეფე: იქმნა: მის: წილ: შვილი: მისი: მირვან: ესე: იყო:
 მირვან ტანითა: სრული: შუენიერი: ძლიერი: და: ქველი: ამისსა:
 შეუობასა: და ურძუკეთა: და: დაიწუეს სიყუარულითა: ¹⁾ ფარნავაზისი:
 და: საურმაგისი: და გარდამოვიდეს: ურძუკეთს: მეოთხნი: და: გააერ:
 თნეს: თანა: ჳართათჳს: ²⁾ მსხდომნი: კავკასანნი: მოტუენენეს: კახეთი:

¹⁾ უნდა იყოს: დაივიწყეს სიყუარული.

²⁾ ქართ. ცხ: ქართალეთსა.

და ბაზაღეთი: - მ ა შ ი ნ: - მირიან: მეტეჟან: მოუწოდა: ყოველთა: ევათა: ქართლისა: და: შემოკრიბნა: ყოველნი: მკედარი: და: სპანი: და: ქუეითი: და: ყოველნი: კავკასიანნი: იუენეს: სარწმუნოდ: მორჩი-
 ლეპასა: მირიანისსა: რომელნი: გარდამოვლინებულ: იუენეს: საურმაგ: მეფისა: თანიერ: ჭურჭელთასა: ¹⁾ შემოკრიბნა: ესე: ყოველნი: წარე-
 მართა: და: ურძუკეთს: შეკრბეს: ურძუკნი: და: უდგეს: სიმაგრეთა: ზედა: გარდასდგათა: გზასა: მას: მაშინ: მირიან: გარდაკდა: ცხენი-
 სკან: მივიდა: ქუეითთა: თანა: თსთა: და წარუძღუა: წინა: ქუეითთა:
 135 ზერგით: შემოადგინნა: მკედარნი: და: მოვიდა: კართა: მათ: შინა: ვითარცა: ჭიქუი: სიფიცხლითა: ვითარცა: ვეფხი: სიმაგნიითა: ვითარცა: ლომი: ზახილითა: იქმნა: მათ: შორის: ბრძოლას: ძლიერი: ხოლო: მირიანს: ვერ: ჭკუუადა: მახვილი: და: ურძუკთა: ვითარცა: კლდესა: სძასა: და დადგა: უძრავად: ვითარცა: კოშკი: მტკიცედ: და გაგრძელდა: მათ: შორის: ბრძოლას: და: მოსწყდა: ორგნითავე: ურიცხუ ხოლო: იძლივნეს: დრკუნი: ²⁾ და: ივლტოდეს: მიუდგეს: უკანა: ქართველნი: მოსრნეს: და: ტუეე: ქმნეს: და: შევიდეს: მირიან: დურძუკეთს: და: მოაჯრა: დურძუკეთი: და: ჭართლი: და შეაბნა: კარნი: ქვტკი-
 რითა: სახელად: და: რუბაღდა: დაჯდა: მირიან: მცხეთას: ნებიერად: უშიშად: იყო: კაცი: მიმნიჭებელი: კეთილის: უხუად: შეიუჟარეს: იგი: ყოველთა: მეუიდრთა: ქართლისათა: და: ჭმსახურებდა: იგი: მეფესა: ასურასტანელთასა: - ა მ ი ს: ზე: მაიცუალას: ანტიოქის: მეფობა: ბაბილონს: და: მას: უასა: შინა: მეფე: იქმნა: სომხითს: რომელსა: ერქვა: არბაკ: ³⁾ ეზრანა: მირიან: არბაკს: და: მოკუდა: მირიან: და: მეფე: იქმნა: მის: წილ: ძე: მისი: ფარნაჯომ:
 ამან: უმეტა: ყოველთა: ციხე: - ქალაქთა: შენება: და ამან: ადაშენა:
 136 ციხე: ზადენი: და: შექმნა: კერზი: სახელით: ზადენ: და: ამართა: ზადენს: და: იწყო: შენებად: კახეთს: ქალაქსა: ნელქარისსა: რომელ: არს: ნეკრესი: ამისა: შემდგომად: შეიუჟარა: სჯული: სპარსთათა: ცეცხლის: მსახურება: მოიუჟანეს: სპარსეთითა: ცეცხლის: მსახურნი: და: მოკუნი: და: დასხნა: იგინი: ადგილსა: მას: რომ-

¹⁾ უნდა იყოს: კართალითასა.

²⁾ უნდა იყოს: დურძუკნი.

³⁾ უნდა იყოს: არშაკ, აგრეთვე შედლომებია გამოორებული ქვემოთაც, მაგრამ ჩვენ აღარ შევნიშნაეთ.

მეღსა: აწ: ჭქჯან: მოგუთა: ამისთჳს მოიძუღვეს: იგი: მკუღრთა:
 ქართლისათა: რამეთუ: დიდი: სსსოება: აქუნდა: კერზთა: მიმართ:
 მამინ: შეითქუნეს: ევანი: ქართლისანი: უმრავლესნი: და: წარა-
 ვლანეს: მოციქული: წინაშე: სომეხთა: მეფისა: და: ჭქუეს: მეფე:
 ჩუენი: გარდაკდა: სჯუღსა: მამათა: ჩუენთასა: არღარა: მსახურებდეს:
 ღთთა: მზერობელთა: ქართლისათა: და: შემოიღეს: სჯული: დედუ-
 ლი: აწ: არღარა: ღირსარს: იგი: მეფედ: ჩუენდა: - მო გ უ ე ტ: ძე:
 შენი: არბაკ: რამელსა: უზის: ცოლად: ნათესავი: ფარნავაზიანთა:
 მეფეთა: ჩუენთა: გუაშუელე: ძალი: შენი: ვაფოტოთა: ფარაჯომ:
 შუამღებელი: ახლისა: სჯუღისა: და: იუოს: მეფედ: ჩუენდა: ძე:
 შენი: არბაკ: და დედოფლად: ჩუენდა: ცოლი: მისი: შვილი: მეფეთა:
 ჩუენთა: - მ ა შ ი ნ: სინდა: სომეხთა: მეფესა: განზრახვა: ესე: კაკზავნა:
 მოციქული: მათი: ჰსუხითა:¹⁾ კეთილითა: და: რქუა: მათ: უკეთუ: 137
 ჭეშმარიტად: უბიწოთა: გუღითა: გნებავს: მეფობად: თქუნდა:
 ძე: ჩემი: მეფედ: თქუნდა: უფველთა: მოკემითა: მე: მრავალი:
 და მიგეტ:²⁾ და: უფლითავე: ნიჭითა: აღგავსე: მამინ: ევათა:
 ქართლისათა: უმრავლებთა: მისცეს: მძველები: განაცხადეს: განდგომა:
 ფარნავომისი: მამინ: სომეხთა: მეფე: უფლითა: ძალითა: მისითა:
 წარმოემართა: ქართლსა: ხოლო: ფარნავომ: მეფემან: მოუწოდა:
 სპარსთა: და: მოიუხანნა: სპარსნი: ძლიერნი: და: რამელნიმე:
 დარჩომოდეს: შემოკრიბნა: ქართულნიცა: ხოლო: ევანი: ქართლი-
 სნი: მიეკებნეს: სომეხთა: მეფესა: ტაშირს: და: მუნ: შეკრბა:
 სიმრავლე: სომეხთა: და: ქართულთა: ხოლო ფარნავომ: მიეკება:
 მუნვე: ტაშირს: იქმნა: მათ: შორის: ბრძოლა: ძლიერი: მოსწყდა:
 ორთაგანვე: ურიცხვი: რამეთუ: იძლია: ფარნავომ: სომეხთა: და:
 ქართულთაგან: და: მოიკლა: ფარნავომ: და: მოსრეს: სპა: მისი:
 ხოლო: ძე: ფარნავომისი: მრიან: ერთისა: წლისა: წარიუხანა:
 ერმა: მამა: მიუძემან: მისმან: და: იფლტოდა: სპარსეთს: ხოლო:
 სომეხთა: მეფემან: მოსცა: ძე: მისი: არბაკ: და: იზურა: უფველი:
 ქართლი: და: მეფობდა: იგი: ნებიერად: და: უმატა: უფველთა:
 სიმავრეთა: ქართლისათა: და: უმეტეს: მომტკიცნა: ზღუდენი: 138

1) უნდა იყოს: პასუხითა.

2) უნდა იყოს: მივეალი და მიგეტ ძე ჩემი მეფედ თქუნდა.

ზავახეთს: 1) ქალაქს: წუნდას: - მ ო კ უ და: არბაკ: და: მეფე: იქმნა: არტაგ: და: ორ: წელ: ოდენ: მეფობდა: და: მეორეს: წელს: მეფობის: მისისას: მოვიდეს: ევანთი: სპარსთანი: სპითა: დიდითა: ძიებად: სისხლის: ფარნაჯომის: და: სპათა: მათ სპარსთას: რომელნი: აწუედილ: იუხეს: ფარნაჯომისთა: ვერ: წინა: აღუდგა: მათ: არცა: 2) გაამეფეს: ქართველთა: რამეთუ: დიდ: ძალი: იუთ: სპარსთა: არამედ: განამაგრნა: ციხენი: და: ქალაქნი: და: მოვლეს: სპარსთა: უოველი: ქართლი: და: მოვლეს: ველნი: არამედ: ციხე: ქალაქნი: ვერა: რომელი: წარიდეს: და: წარვიდეს: მოკუდა: არტაგ: და: დაჯდა: მის: წილ: ძე: მისი: ბარტონ: ამან უმეტა: ზღუდეთა: მცხეთისათა: და: უოველთა: სიმაგრეთა: ქართლისათა: და: აღზარდეს: სპარსთა: ძე: ფარნაჯომისი: მირიან: რომელი: სიკუდილსა: ფარნაჯომისსა: წარეუენა: მამა: მძუძეს: მისსა: რომელი: ვახსენეთ: ზირველ: ესე: მირიან: იუთ: კაცი: ქუელი: მენე: მკედარი: და: მრავალ: გზის: გამოიცადა: იგი: თურქეთა: და: არბთასა: - ამან: - შეკრიბნა: სპანი: ძლიერნი: სპარსეთს: წარემართა: ქართლს: მიუგზავნა: მოციქული: ევანთა: ქართლისათა: და: ჭქუა: მათ: მოიხსენა: 139 სიუარული: მამის: მამისა: მირიანისი: და: კეთილი: მისი: თქუენდა: მომართ: და: ღაცათუ: მამამან: ჩემმან: შემოიღო: სჯული: თქუენ: შორის: და: მისგანცა: გაქუნდა: კეთილი: სამართლად: და: მოიკლა: მამა: ჩემი: რამეთუ: ვერ: კეთილად: იზერა: სჯული: მამათა: თქუენტა: აწ: ნუ: არს: საურავი: და: შიში: გულსა: თქუენსა: სიკუდილისათს: მამისა: ჩემისა: რამეთუ: სჯულისა: დატეგებისათს: მოჭკუელენ: მამანი: შეილთა: და: ძმანი: ძმათა: და: არა: იძებნების: სისხლი: სჯულის: დატეგებისათვის: მწიკულთა: - მე: ვარ: - შეილი: მამათა: თქუენტა: ფარნავაზიანთა: და: ღაცათუ: აღზრდილვარ: სპარსთა: თანა: არამედ: ვარ: მე: სჯულსა: ზედა: მამათა: თქუენტასა: და: ვესავ: მე: ათთა: მხურობელთა: ქართლისათა: და: სასოებათა: მათთა: წარმართებულ: ვარ: ძიებად: მამულისა: თქუენისა: და: აწ: ითუალეთ: ჩემგან: დიდება: და: კეთილი: - ხ ო ლ ო: ევანთა: ქართლისათა: არა: შეიწუნარეს: ბრძანება: მირიანისი: არამედ: უოველნი:

1) უნდა იყოს: ჯავახეთს.

2) უნდა იყოს: არტაგ.

მივიდეს წინაშე: ბარტომ: მეფისა: ხოლო: მცირედნი: ვინმე:
 ქართველნი: არა: წარჩინებულნი: წარმოვიდეს: და: მიერთნეს:
 მირიანს: ხოლო მეფემან: ბარტომ: შემოიკრიბნა: ყოველნი: მე-
 ფნი: ¹⁾ ქართველნი: და: მოირთო: ძალი: სომხითით: და: მოკეპა: 140
 იგი: ხუნანს: და: იპურა: იგი: ზურგად: ქართლი: ხუნანი: და:
 მივიდა: მირიან: და: დადგა: მდინარესა: ბერდუჯისსა: იწყეს:
 ბრძოლად: და: გამოჩნდეს: ორთავე: შორის: მუნ: ბუმბერეზნი:
 იუენეს: ყოველთა: დღეთა: ბუმბერეზთა: ბრძოლასა: თუესა: ერთსა:
 ოდესმე: მათ: სძლიან: ხოლო: ამას: თუესა: შინა: ერთსა: ამან:
 მირიან: თავით: მოკლა ცამეტო: ბუმბერეზი: ქართუელთა: და: სომეხ-
 იაკანი: და: არა: ვინ: გამოჩნდა: ქართუელთაკანი: და: სომეხ-
 თაკანი: მძლე: მირიანისი: და: ვერცადა: თვით: ბარტომ: მეფე:
 ებრძოდა: მას: რამეთუ: არა: იყო: ბარტომისთანა: გოლიათობა:
 მაშინ: ბარტომ: მეფემან: განიყუანნა: სპანი: მისნი: და: მიმართა:
 ყოველთა: სპითა: და: ქმნა: ბრძოლა: ძლიერი: მოსწყდა: ორგნი-
 თვე: ურიცხვი: და: იძლივნეს: სომეხნი: და: ქართველნი: და:
 მოკლეს: ბარტომ: მეფე: ქართველთა: ხოლო: ამას: ბარტომს: არა:
 ესვა: ძე: არამედ: ასული: ერთი: და: სიცოცხლესავე: მისსა: მოე-
 უყნა: ეგრისით: ძისწყლი: ქუჯისი: სახელით: ქართამ: რომელსა:
 შესდგმიდა: ფარნავაზიონობა: ფარნავაზისი: და: ქუჯის: ცოლისაკან: 141
 და: დედისა: მისისა: საურმაგისაკან: ასულისაკან: ქუჯის: ცოლისა:
 და: ასული: მისი: ცოლად: ბარტომ: მეფისა: და: აედო: შვილად:
 და: ესე: ქართველთა: სათნოებისათვის: ექმნა: ბარტომს: რამეთუ:
 ქართველთა: დიდი: სათნოობა: აქუნდა: ფარნავაზიანთა: მართ: და:
 არა: ნებვიდა: სხვისა: ნათესავისა: მეფობა: რომელსამცა: არა: შეს-
 დგმიდა: ფარნავაზიანობა: ესე: ქართუელთა: მძედ: შვილებელი: ბარ-
 ტომ: მეფისა: მასვე: წყობასა: მოიკლა: ბარტომისთა: ხოლო: ცოლი:
 მისი: ასული: ბარტომისი: უძლები: დარჩა: ივლტოდა: და: წარვიდა:
 სომხითს: და: მუნ: შუა: ერმა: და: უწოდა: სახელად: ადრეკი:
 და: იზრდებოდა: მუნ: ხოლო: ვითარ: მოკლა: მირიანმან: ბარტომი:
 და: შემოვიდა: ქართლად: და: რომელნი: მე: დაშთომილ: იუენეს:

¹⁾ ეს სიტყვა გამოორებულია დედანში.

- ევანი: ქართლისანი: ციხეთა: და: სიმაგრეთა: შინა: მისცა: მათ: ფიცო: და: აღთქმა: და: მოიუყანა: ეოველი:- და: მძღავრე-
ბითა: გამოიუყანა: ცოლი: ბარტამისი: სიმშვიდითა:¹⁾ და: შეირთო:
ცოლად: რომელი: შვილი: იყო: არბუნიანვა:²⁾ ჯდა: მცხეთას: და:
142 ნეპიერად: მეუობდა: მცირედ: ჟამ: და: მოკუდა: და: დაჯდა: მის წილ:
ძე: მისი: არბაკ: დედით: არბაკუნისანი: და: მამით: ნებროთისანი:
და: თარნავაზისანი: ამან: განაშორა:³⁾ ნენქარ: ქალაქი: კახეთისა:
რომელ: არს: ნეკრისი: და: მატა: სიმაგრესა: უფლის: ციხისსა:
და: იყო: ესე: ძლიერი: ძალითა: დიდი: და: გოლიათი: ხუსადეკი:⁴⁾
ძე: ქართამისი: ასულის: წული: ბარტამ: მეუისა: ვაკსენე: ზომოთ:
აღზარდ:⁵⁾ სომხითს: და: იყო: კაცი: ასაკით: შეუნიერი: ტანით:
დიდი: და: გოლიათი: მრავალ: გზის: გამოცდილ: იყო: ბრძოლასა:
სომეხთა: და: ასურთასა: და: მას: მოეკლა: მრავალი: ბუმბერეზი:
და: სახელგან: ქმნილიყო: იგი: ამან:- მოითხოვნა: სხანი სო-
მეხთა: მეუისაგან: და: მოსცნა: მას: და: წარუშარათა: არბაკს:
ქართველთა: მეუესა: ზედა: დედის: ძმასა: მისსა: ხოლო: არბაკ:
შემოკრიბნა: ეოველი: ევანი: ქართლისანი: და: რანითცა: მოირთო:
ძალი: სხათა: და: მიეგება: წინა: და: შეკრებს: ორთავე: სხანი:
თრიალეთს: და: იბანაკეს: მახლობელად: ერთმანერთისა: ითხოვა:
143 ბრძოლას: არბაკ: აღორკისა: ხოლო: აღორკი: სიხარულითა: აღი-
ჭურა: საჭურველითა: შეუნიერთა: და: დაჯდა:⁶⁾ ტაიჭსა: და:
ჭჭუა: სხათა: მისთა: განმიმაგრეთ: ზურგით: კერძო: ჩემი: და:
ნუ: შესძრწუნდებით: განვიდა:- ეგრეთვე: არბაკ: შეიჭურა: და:
განვიდა: განწეობლთა: შორის: აღიზახნეს: ორთავე: კმითა: სასტი-
კითა: და: მიეტევენეს: ურთიერთას: და: იწეეს: ორთავე: გურემა:
ორორი: და: ვერა: ჭკუეთეს: საჭურველსა: ერთმან: ერთისსა:
ბრძოლისა: სიგრძესა: შინა: განუტედა: ორორები: და: აღმოიღეს:
ჩუგლეუკები: და: იწეეს: ბრძოლად: ჩუგლეუკებითა: ოღეს უხეთქიანს:

1) ქართ. ცხ.: სამშვიდით.

2) ქართ. ცხ.: არშაკუნიანთავე.

3) უნდა იყოს: განაშუნა.

4) ამ სიტყვის მაგიერ უნდა იყოს: ხოლო ესე აღდრკი.

5) უნდა იყოს: აღიზარდა.

6) უნდა იყოს: დაჯდა.

ჩუგლუკები: იგი: საჭურველსა: ზედა: მათსა: ჰგუნდის: კმა: იგი:
 კმასა: მას: ურას: მჭედლისასა: რომელი: ეცემის: გურდემლსა:
 და: კმა: ზახილისა: მათისა: მსგავსი: იყო: ქუხილისა: მაშინ:
 ვერ: სძლეს: ურთიერთას: და: შურეს: და: უკუდგეს: იმიერ: და:
 ამიერ: შედამდა: დღე: იგი: განისუენეს: ორთავე: და: დილას:
 კუალად: გამოვიდეს: და: აღიღეს: მშვილდები: და: იწიეს: რბევად:
 დასრვად ერთმანერთისა: ჰკრა: ადრეკი: ისარი: მკერდსა: არბაკისსა: 144
 და: ვერდარა: უფარა: სიმაგრემან: საჭურველისამან: და: განვარდა:
 ზურგით: და: ჩამოვარდა: არბაკ: ცხენისაგან: შემოიქცა: ადრეკი:
 მსწრაფლ: და: მოვიდა: სპათა: თანა სომხითისათა: და: ჰქუა: მათ:
 გაფუტებ: ღთათა: თქუენთა: ნუ: განამარტებთ: მახვილთა: თქუენთა:
 ქართველთა: ზედა: მამულნი: ჩემნი: და: აწ: მე: ვარ: მეფე: მათი:
 ძალითა: და: შეწივნითა: თქუენითა: ისმინეს: სომეხთა: ვედრება:
 მათი: დაადგრეს: ადგილსა: ზედა: მივიდა: მახლობელად: ადრეკი:
 ქართველთა: სპათასა: და: კმა: უყო: კითათა: მადლითა: მე: ვარ:
 შვილი: მეფეთა: თქუენთა: და: სუესა: ჩემსა: მოუცემია: მეფობად:
 ჩემდა: აწ: მიიღეთ: ჩემგან: კეთილი: და: სიხარული: აჰა: ესერა:
 აღარა: მიუშნე: სპანი: სომეხნი: თქუენ: ზედა: მაშინ:- ჰქუეს:
 ქართულა: შენ: გამოსჩნდე: უმჯობესი: ყოველთა: შორის: ნათე-
 სავისათა: თარნაფაზიანთა: რადგან: მოკუდა: მეფე: ესე: ჩუენი: შენ:
 ხარ: მეფე: ჩუენი: დავამდაბლოთ:¹) სუესა: ჩუენსა: რომელ: მოკუეცი:
 საზღურად: მეფისა: ამის: ჩუენისა: შვილიფე: მეფეთა: ჩუენთა: 145
 გოლიათი: და: სახელავანი: და: გარდაკდეს: ყოველიფე: ქართველნი:
 და: დაცუიფეს: ზირსა: ზედა: თვსსა: და: თაუჟანისცეს: ადრეკის:
 და: მშვიდობით: შეკრბეს: ერთად: სომეხნი: და: ქართველნი: და:
 სპანი: რანისნი:- და: მათი: ქართველთა: გურიგზნი: არბაკისი:
 და: დაადგეს: ადრეკის: და: წარიუჟანეს:- და მან:-ადრეკი: დაიპურა:
 ყოველი: ქართლი: და: ეგრისი: და: მოსცა: სომეხთა: მეფემან:
 ასული: თვისი: ცოლად: და: დაჰდა: მცხეთას: მეფედ: კეთილად:
 ოცდა: ათის: წლის: მეფე: იქმნა: ორმეოცდა: ჩვიდმეტ: წელ:
 მეფობდა:- ხოლო: ზირველსავე: წელსა: მეფობისა:²) მისისასა: იშვა:

¹) უნდა იყოს: და ვმადლობთ.

²) ამ სიტყვის პირდაპირ აშიაზე ვახტანგ მეექვსის ხელით შენიშვნაა: ამის: აღერკის: მეფობაზე: იშვა: უფალი: ჩუენი: იასო: ქრისტე:

- უფალი: ჩუენი: იესო: ქრისტე: ბეთლემს: ურასტანისას: და: მოვიდეს: მოკუნი: ძღუნისა: შეწირვად: და: მათ: მოკუთა: შესლვასა: იელუსაღმად: მოვიდა: ამბავი: მცხეთას: ვითარმედ: იელუსაღმი: წარმოტყუენესო: და: ურანი: რომელნი: მცხეთას: იუენეს: იქმნა: მათ: შორის: გლოფა: და: ტირილი: და: შემდგომად: მეორეს: წელსა: სხუა: მოვიდა: ამბავი: ვითარმედ: სწარსნი:
- 146 იგი: არა: ტუეენვად: მოვიდეს: არამედ: ჰქონდა: ძღუენი: ერმისა: ვისმე: შობილისათჳს: და: განიხარეს: ურათა: მცხეთელთა: და: შდგომად: ამისსა: ვითარ: გარდაკდეს: წელნი: ოცდა: ათნი: მოვიდეს: მოციქულნი: ურათა: იელუსაღმს: ურათა: თანა: მცხეთელთა: ვითარმედ: იგი: რომელისათჳს: მოვიდეს: მოკუნი: და: შეწირეს: ძღუენი: აღზრდილარს: და: იტუეს: იგი: თავსა: თჳსსა: ქედ: ღთისა: აწ: წარკვილენია: ჩუენ: უოველთა: ურათა: თანა: რათა: მოვიდენ: მეცნიერნი: სჯულისანი: და: განვიკითხოთ: და: განვზრკოთ: მის: ზედ: და: აწ: თქუენისა: სჯულისა: მეცნიერნი: წარმოვიდენ: და: წარვიდეს: მანდით: ელიომ.¹⁾ მცხეთელი: და: ღონგიოზ.²⁾ კარსელი: და: მუნ: დახუდეს: ჯუარცმასა: უფლისასა: და: მოიღო: მუნით: კუართი: უფლისა: ელიოზ: მცხეთელმან: ვითარცა: წერილარს: ესე: განცხადებულად: მოქცევასა: შინა: ქართლისასა: და: მან: მეუემანვე: აღერკ: უმატა: ეოველთა: ციხე: ქალაქთა: ქართლისათა: სიმაგრე: და: უმეტეს: მომტკიცნა: ზღუდენი: ქალაქისა: მცხეთისანი: წელისა: იმიერ: და: ამიერ: და: მისვე: აღერკისა: მეუობასა: შინა: მივიდეს:
- 147 ათორმეტთა: მოციქულთაგანი: ანდრია: და: სვიმონ: კანანელი: აფხაზეთს: და: ეგრის: და: მუნ: აღესრულა: წმიდა: სუიმიონ: კანანელი: ქართლისა: ნაკოფისსა:³⁾ საზღუარსა: ბერძენთასა: ხოლო: ანდრია: მოაქცია: მეგრელნი: და: წარვიდა: გზასა: კლარჯეთისასა: ხოლო: ესე: ვითარცა: ესმა: მეუესა: აღერკის: მეგრელთაგან: სჯულისა: დატეკება: განუწერა: და: წარავლინნა: ევანი: მისნი: და: იძულეებით: კუალადვე: მიატცივნა: მეგრელნი: და: დამაღნეს: ჯუარნი:

1) უნდა იყოს: ელიოზ.

2) უნდა იყოს: ღონგინოზ.

3) ამ ორი სიტყვის მაგიერ რუმიანცევის მუხეუმის ქართლის ცხოვრების ვარიანტში სწერია: ქალაქსა ნიკოფისისა.

და: ხატნი: და: შერისხნა: მეფე: ევათა: კლარჯეთისათა: რომელი: მშვიდობითა: განუტეს: ანდრია: მოციქული:- და: ამას გე: ადრეკის: მეფობასა: გამოჩნდა: კულად: მეფობა: სპარსეთისა: რამეთუ: რათაგან: შესრულ: იუო: ალექსანდრე: და: განირეუნა: სპარსეთი: აქა: ჟამადმდე: არა: ჯდომილიყო: მეფე: სპარსეთს: რამეთუ: ადგილ: ადგილ: იუენეს: ევანი:- მაშინ: შეკრბეს: ევანი: სპარსეთისანი: და: დასუეს: მეფედ: წინა: ბერძენი:¹) მაშინ: სომეხნი: და: ქართუელნი: იუენეს: მორჩილ: აქიან: სპარსთა: მეფისა:²) და: ვიდრე: ადრეკისა- მდე: ერთი: დაჯდის: ქართუელთაგანი: მეფედ: რაზომცა: მრავალ: იუენიან: შვილნი: მეფეთანი: და: ამას: ადრეკის: ესხნეს: ორ: ძე: 148 რომელთა: განუეო: ქალაქი: მცხეთა: და: ქუეყანა: მტკუარსა: შიგა: ქართლი: მცხეთა: მუხნარით: კერძი: და: ყოველი: ქართლი: მტკუარსა: ჩრდილოთ: ჰურიდგან:³) ვიდრე: თავადმდე: მტკურისა: და: ეგრისისა: ესე: მისცა: ბარტოს: ძესა: თჳსსა: ხოლო: არმაზით: კერძი: ქალაქი: მტკუარსა: სამხრით: ქართლი: ხუნანიდგან: ვიდრე: თავადმდე: მტკურისა: და: კლარჯეთი: მისცა: ქართაშს: ძესა: თჳსსა: და: მოკულა: რა: ადრე: მეფობდა: შემდგომად: მისსა: შვილნი: მისნი: ხოლო: ამათსა: მეფობასა: ზე: სპასიანოს:⁴) რომთა: კაი- სარმან: წარტუენა: იელუსაღემი: და: მუნიო: ოტებულნი: ურიანი: მოვიდეს: მცხეთას: და: დასხდეს: ძუელადგე: მოსრულთა: ურიათა: თანა: რომელთა თანა: ერთნეს: შვილნი: ბარბასნი: რომელი: ჯუარცმასა: უფლისასა: განუტევეს: ურიათა: უფლისა: ჩუენისა: იესოს: წილ:- ხოლო: მორაკუდეს: ადრეკის: ძენი: ბარტომ: და: ქართამ: მეფე: იქმნა: შდგომად: მათსა: შვილნი: მათნი: არმა- ზის: ფარსმან: და: შინა: ქალაქსა: კარს: ხოლო: ადრეკისი- დგან: ვიდრე: აქამამდე: ესენი: მეფობდეს: მორჩილებასა: შინა: სომეხთა: მეფეთასა: და: უმეტეს: არმაზელნი: მეფენი: შეე- 149 წეოდინან: სომეხთა: ყოველთა: მტერთა: მათთა: ზედა: მაშინ: მეფე: იქმნა: სომხითს: დიდი: იგი: მეფე: იარენდ: და: დაივიწყა:

¹) ქართ ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: აჟღალან ბრძენი.

²) ამ სამი სიტყვის მაგიერ ქართ. ცხ—შია: აჟღალანისი,

³) ქ რ. ცხ—ში: ჰერეთილგან.

⁴) ქარ, ცხ—ში: უესპასიანოს

მან: კეთილი: ქართველთა: ემძღაფრა: ფარსმანს: არმაზელსა: და:
 მიუღო: საზღუარსა ქართლისასა: ქალაქი: წუნდა: და: არტანი:
 მტკურამდენ: დასხნა: წუნდას: შინა: კაცნი: მკეცნი: ნათესავნი:
 და: უწოდა: სახელად: ქაჯატონი:¹⁾ რომელი: ესე: ითარგმანების:
 დეგოთა: სახელად: და: გერ: ძებნეს: მეფეთა: ქართლისათა: საზღუარნი:
 და: მოკუდეს: მწუხარებასა: შინა: დიდსა: ფარსმან: და: კასპო:²⁾
 და: დასხდეს: შემდგომად: მათსა: შვილნი: მათნი: არმაზ: საზუგ:
 და: შიგა: ქალაქსა:³⁾ ამას: ზედა: იუენეს: კაცნი: ესე: მკეცნი: და:
 შემძლელები: და: შეითქუნეს: ესენი: და: განიძრახეს: ძიება:
 საზღუართა: ქართლისათა: და: მას: უამსა: მოკლა: სამბატ: ბაგრატ-
 ტიანმან: არვან:⁴⁾ და: სომეხთა: იგი: მეფე: და: დასუა: მეფედ:
 ძმა: არვანდისავე: არტაბტ:⁵⁾ მაშინ: ამათ: მეფეთა: ქართლისათა:
 აზოკ: და: მანგარ:⁶⁾ მოუწოდეს: ოვსთა: და: ლეკთა: და: გარდა-
 მოიყუანეს: ოვსნი: მეფენი: და: ძმანი: ორნი: ბაზუკი: და: ამბა-
 ზუგ: სპითა: ოვსეთისათა: და: მათ: გარდამოატანეს: თანა: ჰაჭა-
 150 ნიგნი: და: ჯიქნი: და: გარდმოვიდეს: მეფე: ლეკთა: და: გარდამო-
 ტანნა: ღურძუკენი: და: დიდონი: და: ამათ: მეფეთა: ქართლისათა:
 შემოიკრიბეს: სპანი: თჳსნი: და: შეკრბა: ესე: უოველი: სიმრავლე:
 ურიცხუ: და: სიმარჯუით: ფარულად: შეიკრბეს: ვიდრე: შეკრბე-
 ბოდეს: სპანი: სომეხთანი: და: შევიდეს: ესენი: სომხითს: და:
 უგრძნებლად: წარმოსტუენეს: შირეთი:⁷⁾ და: ვანანდი: შაგრევანდა-
 მდე:⁸⁾ ბასიანამდე: და: შეიქცეს: და: ჩატუენეს: ურიცხუი: და:
 ადივსენეს: უოვლითა: ხოსტაკითა: და: გამოვლეს: გზა: ფისოსისა:⁹⁾
 მაშინ: სუმბატ: ბევრეტიანმან: მოუწოდა: სპათა: სომხითისათა:
 და: შეკრბეს: სომეხნი: მსწრაფლ: და: დევნა: უუეს: ხოლო:
 ესე: ჩრდილოვანი: უოველნი: გაყრილ: იუენეს: კამეპეჩანს: და:

¹⁾ ქართლის ცხოვრებაში: ქაჯატონი.

²⁾ უნდა იყოს: კაოს.

³⁾ ქარ—ს ცხ—ში: არმაზს აზორკ და შიდა-ქალაქსა არმაზელ

⁴⁾ ქარ—ს ცხ—ში: სუმბატ ბივრიტიანმან იარვანდ.

⁵⁾ ქარ—ს ცხ—ში: არტაშან.

⁶⁾ უნდა იყოს: არმაზელ.

⁷⁾ ქარ—ს ცხ—ში: შირაკუანი.

⁸⁾ ქარ—ს ცხ—ში: ბაგრევანამდე.

⁹⁾ ქარ—ს ცხ—ში: ფარისოსისა,

დაეხანაკა: იორსა: ზედა: და: განუყოფდეს: ტუეესა: და: ნატუეუ-
 ნავსა: მაშინ: სუმბატ: წარავლინა: მოციქული: და: ჭქუა: რომელი:
 ადგილია: ნატუენავი: სომხითით: ჰირუტუჯ: ოქრო: და: ვეცხლი:
 და: ნაქროვი: უოველი: მიმინიჭებია: თქუენდა: და: რომელი: და-
 თხეულარს: სისხლი: სომეხთა: თქუენ: მიერ: იგიცა: უძებნელ:
 იუოს: თქუენზედა: გარსა: რომელი: აწე: გუავს: კაცი: ტუეუად:
 გაუტევეთ: და: წარვედით: მშვიდობით: განმდიდრებულნი: ხოლო: 151
 მათ: ზასუხი: უტეს: ესრედ: ვითარმედ: არა: სსუად: შემოვედით:
 სომხითს: ხოლო: აწ: მოვედ: ჩემდა: და: მიიღე: ნაწილი: შენი:
 და: თუარა: მოვედით: ჩუენ: სადაცა: იუო: და: ვერ: განერე:
 კელისკან: ჩუენისა: ცოცხალი: მაშინ: სუმბატ: ბიფრიტიანმან:
 განვლო: მტკუარი: და: ბაზოკ: ჭვსთა: 1) მეფემან: სთხოვა: მუქარა:
 მიუგზავნა: მოციქული: და: სთხოვა: თავის: თავ: ბრძოლა: ხოლო:
 სუმბატ: აღიჭურა: და: აღჰდა: ვარზანტსა: 2) მისსა: და: განვიდა:
 განწუობილთა: შორის: და: მუნით: გამოკდა: ბაზუკ: და: აღიზახესს:
 ორთავე: და: მიეტევენეს: და: სცნა: სუმბატ: ჭროლნი: 3) სარტეკელსა:
 ზედა: და: განავლო: ზურგიით: წყრთა: ერთი: აღიღო: ცხენისკან:
 და: დასცა: ქუემანასა: ზედა: მაშინ: მიეტევა: ანბაზუკ: შვილად: 4)
 ძმასა: თჳსსა: და: მოსწუადნა: სუმბატ: ჭროლნი: იგი: მიეგება:
 და: ეგრეთვე: მას: სცნა: და განავლო: და: დასცნა: ქუემანასა: ზედა:
 და: თქუა: სომეხთა: დედათა: და: მამათა: ერმათა: ჩვილთათჳს:
 რომელნი: თქუენ: მოსენით: მაშინ: სჳათა: მათ: უოველთა: ოვსთა: 152
 ლეკთა: და: ქართველთა: და: უოველთა: მათ: ჩრდილოთა: ერთ-
 ჰირად: აღიზახესს: და: თქუეს: ვინათგან: მოკლნეს: ძმანი: ისი:
 ორნი: თავნი: გოლიათობისანი: უოვლისნი: სიკუდილი: ჩუენი:
 არად: შეკაცხილარს: და: განბოროტნეს: და: შეკრბეს: უოველნი:
 სჳასილარობასა: ქუეშე: არძუკ: და: ამაზერისსა: ქართველთა: მეფე-
 თასა: და: უოველნი: მიეტევენეს: სუმბატს: და: სჳათა: სომხითისათა:
 მაშინ: იქმნა: ბრძოლა: დიდ: ძალი: მათ: შორის: და: გაგრძელდა:

1) უნდა იყოს: ოვსთა.

2) ქარ—ს ცხ—ში: ვარსამატსა.

3) ქარ—ს ცხ—ში: ოროლნი.

4) უნდა იყოს: შველად.

მათ: შორის: ბრძოლა: სამყაროთკან: ვიდრე: მეცხრედ: ჟამდმდე:
 და: მოსწედა: ორგნითვე: ურიცხუი: და: ალკდა: მტუერი: და:
 დდე: ბნელ: იქმნა: ვითარცა: ღამე: და: ადრეულ: იქმნეს: ერთკან:
 და: ვერღარა: იცნობდეს: ერთმანერთსა: მტურისა: მისკან: მამინ:
 იძლია: ბანაკი:¹) სომეხთაკან: მეოტ: იქმნეს: და: დაფარნეს:²) ყო-
 ველნივე: მიუდგა: სუმბატ: მრავალთაკან: მრავალთა: მოწულული:
 და: სდეგნა: ღამემდის: და: მოსრნა: ყოველნი: ოვსნი: და: ღეგნი:
 რომელთაკან: მცირედნი: დაურჩეს: ხოლო: ქართუელნი: უფრო:
 153 დარჩეს: სომეხთა:³) გზათა: მეცნიერებისაკან: შემოიხუეწნეს: რამე-
 თუ:⁴) ორნივე შეფენი: ქართლისანი: მცხეთას: მოწულული: მამინ: სუ-
 მბატ: გამარჯუებული: შემოვიდა: ქართლად: და: მოაკრა: ქართლი:
 რომელი: არღარა: ზოგა: ციხეთა: და: ქალაქთა: გარეგნით: არამედ:
 ციხე: ქალაქთა: არა: ებრძოდა: რომელ:⁵) არა: მზად: იყო: მოწარფელ:
 გამოსულისაკან: აღაშენა: ციხე: ქუეყანასა: ოძრკევისასა: რომელს:
 ეწოდებოდა: სამცხე: ადგილსა: რომელსა: ჭქან: დომთა:⁶) მოვი-
 დებულად: მათსა: დადოსსა: და: დაუტევნა: მას: შინა: ღაშქარნი:
 შემწედ: წუნდათ: და: მამრძოლად: ოძრკეველთა: და: წარვიდა:-
 მეფენი: ესე: ქართლისანი: არზუგ: და: ამზაერ: სიფიცხლითა:
 გულისა: მათისათა: არა: შეუშინდეს: არამედ: განამაგრნეს: ციხენი:
 და: ქალაქნი: მათნი: განიწირნეს: ყოველნი: ველნი: ქართლისნი:
 და: არა: დასცხრეს: კრებულისაკან: სომეხთა: ზედა: და: იწეეს:
 ოვსთა: ძებნა: სისხლისა: მათისა: სომეხთა: ზედა: გარდამოვი-
 დოდეს: ქართლად: დაემეგობრნეს: ქართუელთა: და: მარადის:
 ჭკრთებდა:- და: იყო: ოძრკეს: ქალაქსა: შინა: ეგა: მეფისა: ამზა-
 154 ჭკრისი: აზნაურთაკანი: და: იგი: და: დგრომილ: იყო: სარწმუ-
 ნობით: ერდგულეობასა: ზედა: ამზაერისსა: და: მას: შეეწეოდეს:
 მეგრელები: ხოლო: წუნდელნი: და: მოთელები:⁷) შეეწეოდეს: ერთ-

¹) ქარ-ს ცხ-ბა უმატებს: ჩრდილოსა.

²) ქარ-ს ცხ-ში: დამფანტნეს.

³) ქარ-ს ცხ-ში: სამეოტოთა.

⁴) ეს სიტყვა არ არის ქარ-ს ცხ-ში და არც აქ არის საკირო.

⁵) ქარ-ს ცხ-ში: რამეთუ.

⁶) ქარ-ს ცხ-ში: დემოთი.

⁷) ამ ორი სიტყვის მაგიერ უნდა იყოს: დემოთელნი.

მანერტისა: და: დაუცხრომელად: იბრძოდეს: და: უფროსი: ბრძოლა:
 მათი: იუჯ: მდინარესა: ზედა: რომელსა: ჰქვან: ნოსტე: - და: იუო:
 კლარჯეთს: ერისთავი: არძუკ: მეფისა: აზნაურთავეგანი: და: იგი:
 ავნებდის: აზნაურთა: სომხითისათა: ქუეყანასა: ჰარტლისა: ¹⁾ რომელ:
 არს: ტაათ: და: ვერავინ: შეუვიდა: მავნე: კლარჯეთს: რამეთუ:
 შეუვალი: და: მაგარი: იუო: ტყუთა: და: კლდითა: და: მკვდრნი:
 კლარჯეთისანი: იუუნეს: მკვრცხნი: მკნენიცა: - ხოლო: თუთ: მეფენი:
 ქართლისანი: მცხეთით: გადმართ: ევნებოდინა: სომხითს: გზასა:
 აბოცისსა: და: მარადის: ესრეთ: ჰკრთებოდეს: ²⁾ ქართუელნი: და:
 ოვსნი: მაშინ: წამოემართა: ძალითა: მისითა: უოველთა: არტაბან: ³⁾
 მეფე: სომეხთა: და: სპასპეტი: სუმბატ: ბავრიტანი: ხოლო: ქარს-
 ველთა: განამაგრეს: ციხენი: და: ქალაქნი: და: მოვიდეს: სომეხნი:
 და: დადგეს: მცხეთას: და: ჰბრძოდეს: ხუთ: თუე: და: დღეთა: 155
 უოველთა: იუჯს: ბრძოლა: ბუმბეზთა: მაშინ: შესჭირდა: ქართუელთა:
 და: ოვსთა: და: ითხოვეს: მშვიდობა: და: აღუთქუეს: მორჩილება:
 და: არდარა: ძიება: სისხლისა: და: ზღუარისა: მაშინ: ისმინა:
 სომეხთა: მეფემან: ვედრება: მათი: ქმნეს: ფიცვი: და: აღთქმა: და:
 დაიმონნა: ივინი: ქართუელნი: და: ოვსნი: სომეხთა: მეფემან: და:
 წარვიდა: - ხოლო: გარდაკდეს: ამას: შინა: წელნი: რადენნი-
 მე: და: აღშენდა: ქართლი: მოკრებულნი: სომეხთაგან: მაშინ:
 უცალო: იქმნეს: სომეხნი: და: იწუეს: ბრძოლა: სპარსთა: და:
 ბერძენთა: და: ზოვეს: მას: შინა: უამი: მარჯუე: ქართუელთა: და:
 ოვსთა: იწუეს: კირთებად: სომეხთა: რამეთუ: სპანი: სომეხთანი:
 უოველნი: და: ორნი: ძენი: მეფისანი: სუმბატ: იუუნეს: ბრძოლად:
 სპარსთა: და: ვითარ: განამრავლეს: ქართუელთა: ოვსთა: ვნება:
 სომხითისა: მაშინ: არტაბ: მეფემან: შეკრიბნა: სპანი: რომელნი:
 შინა: დარჩომოდეს: მისცა: ძესა: თვისსა: ზარენას: და: წარმო-
 გზავნა: ქართუელთა: ზედა: და: ოვსთა: ხოლო: შეკრბეს: ქართუ- 156
 ელნი: და: ოვსნი: და: მიეგებნეს: ქუეყანასა: ჯავახეთისასა: ეწუენეს:

¹⁾ ქარ—ს ცხ—ში: პარხისასა.

²⁾ ქარ—ს ცხ—ში: კირთებოდეს.

³⁾ უნდა იყოს: არტაშან. ასეთივე შეცდომა ხშირათ არის გაჟერებულნი
 ქვემოთაც, მაგრამ ჩვენ აღარ აღვნიშნავთ.

და: დასძლივეს: ქართუელთა: და: ოვსთა: დაუტევეს: ზარენ: ძე:
 სომეხთა: მეფისა: და: მოსრეს: სხა: მისი: უოველი: და: სდევნეს:
 საზღუართამდე: სომხითისა: და: შეიპყრეს: ზარენ: ძე: მეფისა:
 ტბის: ზირსა: რომელსა: ცელი: სახელ: ედების: და: უკმოიუხანეს:
 ხოლო: ოვსთა: ნებვიდა: მოკულა: ზარენისი: სისხლთათჳს: მეფეთა:
 მათთასა: არამედ: ქართუელთა: დაიცუეს: ცოცხლებით: ძიებისათჳს:
 საზღუართა: მათთასა: და: დასუეს: ჰურობილად: ციხესა: და: რა-
 ლასსა: ვიდრე: ¹⁾ ძებნეს: სომეხთა: ხოლო: უცალო: იქმნეს: სხარსთა-
 გან: მაშინ: წელსა: მესამესა: მოვიდა: სუმბატ: ბაგრიტიანი: და:
 ძენი: მეფისნი: არტავაზ: და: ტიგრინი: ²⁾ უოვლითა: სპითა: სომხი-
 თიანითა: მაშინ: ქართლის: მეფეთა უბრძანეს: ქუეყანათა: მათთა:
 შელტოლვას: ციხეთა: და: ქალაქთა: და: მთიულეთთა: და: განამგრეს:
 ციხენი: და: ქალაქნი: ხოლო: მოვიდეს: სომეხნი: და: დადგეს:
 157 თრიალეთს: აღადგინეს: მათ: შორის: მოციქული: და: იზავნეს:
 მოსტეს: ქართუელთა: ძე: მეფისა: შეპურობილი: უთქუეს: შეწევნა:
 ესრეთ: ვითარმედ: უკეთუ: ვინმე: აღდგეს: მტერი: თქუენზედა:
 და: მოღმართ: ებრძოდეს: ჩუენ: იგი: ორნივე: მეფენი: თაფითა:
 და: სპითა: ჩუენითა: თანა: მდგომ: შემწე: გაქმნეთ: და: უკეთუ:
 კულად: მიღმართა: ვისმე: ჰბრძოდეთ: ათას: ათასითა: მკედრითა:
 ჭურვილითა: შეგეწოდეთ: და: ვქმნეთ: ქალაქსა: ამას: ჩუენსა:
 ქართუელთასა: და: ძმა: არტაბან: მეფისა: ხატითა: ³⁾ და: ამისთჳსცა:
 უკმოსტეს: სომეხთა: საზღუარი: ქართლისა: ქალაქი: წუნდა: და:
 ციხე: დემთისა: ჯავახეთი: და: არტანი: და: მიერთგან: იქმნეს:
 მოყუარე: სომეხნი: და: ქართუელნი: და: ოვსნი: და: სამნივე:
 ერთობით: ბრძოდეს: მტერთა: და: აღესრულნეს: აზუკ: და:
 ამაზურ: ნუგეშინის: ცემულნი: დიდად: რამეთუ: სიმკხნითა: მათითა:
 უკუე: მოიხუხეს: საზღუარნი: ქართუელისანი: და: შემდგომად: მათსა:
 მეფობდეს: შეიღნინ: მათნი: არმავს: და: ამავსადა: შინა: ქარ-
 158 თლსა: დერკუ: ⁴⁾ და: შემდგომად: მათსა: მეფეობდეს: შეიღნინ: მათნი:

¹⁾ ქარ—ს ცხ—ში: ვერ.

²⁾ ქარ—ს ცხ—ში: არტავაზ და ტიგრან.

³⁾ სიტყვიდან „შეგეწოდეთ“ ქართლის ცხოვრებაში ეს ადგილი ასეა მოთხრობილი: და ესეცა აღუთქუეს ქართუელთა, ვითარმედ „ქალაქსა ჩუენსა დრამა არტაშენ მეფისა ხატითა დაესცეთო“.

⁴⁾ ქარ—ს ცხ—ში: არმავს ამხას და შიდა-ქართლს დეროკ.

არმაზ: და:¹) ფარსმან: ქუელი: და: შინა: ქართლსა: მირდატ:
 ხოლო: აქამომდე: ესე: მეფენი: ეოველნი: ოროლნი: იეუნეს:
 მოერობასა: ზედა: ერთგან: და: მტერობასა: ვისსამე: ზედა:- მ-
 შინ: ამან: მირდატ: ქართუელმან: მოიუყანა: ცოლი: სპარსი: ნათე-
 სავი: მეფეთა: და: წუეგნითა: სპარსთა: თანა: მტერ: იქმან: ფარ-
 სმან: ქუელსა: არმაზელსა: განიზრახა: მუხთლად: სიკუდილი: ფარ-
 სმან: ქუელსა: არმაზელსა:²) მირდატ: სახლსა: შინა: თუსსა: ფარსმან:
 ქუელისა: რეცა: მიჯლიშად: და: განცხრომად: რომელი: ესე: აუწყა:
 ვინმე: ფარსმანს: და: განკრძალა: ხოლო: იგი: არღარა: მივიდა:
 მიერიდგან: იქმან: იგი: მტერ: ურთიერთას: და: მირდატს: შეე-
 წუოდეს: სპარსნი: ხოლო: ფარსმანს: სომეხნი: და: ესე: მირდატ:
 იყო: ჭურვილი: და: მისი: სახელი:³) ფარსმან: ქუელი: უხუად:
 მიმნიჭებელი: და: კაცი: კეთილი: და: შემანდობელი: და: ასაკით:
 შუენიერი: ტანით: შუენიერი: ტანიით: დიდი: და: ძლიერი: მკნე:
 და: მკედარი: და: მიმართებელი: ბრძოლასა: უშიში: ვიარცა:
 უკორცო: ეოვლითავე: უმჯობესი: ეოველთა: მეფეთა: ქართლისათა: 159
 რომელნი: გარდაცუალეულ: იეუნეს: უწინარეს: მისსა: თუსსა:
 უეუარდა: ესე: მირდატის: კერძთაცა: ქართუელთა: სძულდა: მირ-
 დატ: მესისხლოობისა: და: მედგრობისა: მისისათუს: და: გამოე-
 რთნეს: უმრავლესნი: მირდატის: კერძიცა: უმძლავრსა: ფარსმან:
 ქუელსა: და: აოტა: და: წარვიდა: მირდატ: სპარსეთს: ხოლო:
 იყო: მაშინ: სპარსეტი: ფარსმან: ქუელისა: ეგრეთვე: ქუელი: და:
 კოლიათი: სახელით: ფარნავაზ: ესე: ფარნავაზ: ძუძუის: მტე: იყო:
 ფარსმან: ქუელისი: სარწმუნო: და: ერთგული: და: იგი: და: ადგინა:
 შიგა: ქართლსა: ადგილსა: მირდატისსა: ეოვლადვე: იეუს: ფარნავაზ:
 სპა: სპეტი: ქართლსა: შინა:⁴) ხოლო: მეფე: ფარსმან: იარებოდის:
 და: განაკებდის: სამეფოსა: მათს:- მ-ა-შ-ინ: მირდატ: გამოიუყანა:
 სპარსნი: სპარსნი: ძლიერნი: და: მომართა: ფარსმანს: ხოლო: ფარ-
 სმან: შეკრიბნა: სპარსნი: ქართლისანი: და: მოირთო: ძალი: სამხრე-

¹) ამ ორი სიტყვის მაგიერ უნდა იყოს ერთი სიტყვა: არმაზს.

²) აქ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და მოხალა.

³) ქარ—ს ცხ—ში: ესე მირდატ იყო კაცი ურვილი და მოსისხლე, ხოლო...

⁴) დედანში ჯერ წერებულა შიგა და მერმე თვთ დედნის გადამწერს ვადაუ-
კეთებია შინა-თ.

- თით: და: მიეგება: იწროთა: რკინის: კევისათა: და: იწუეს: ბრძო-
 160 ლად: ბუმბერეზთა: დღეთა: მრავალთა:- და რომელი: გამაჩნდის:
 ბუმბერეზი: სხარსთა: შორის: მძლედ: ბუმბერეზთა: ზედა: ქართლი-
 სთა: და: სომხეთისათა: მას: ზედა: განვიდეს: თუთ ფარსმან:
 მეფე: ანუ: სხასპეტი: მისი: ფარსავაზ: და: ესრეთ: აჯობიან: და:
 სძლიან: ხოლო: მოკლა: ფარსმან: აწვიდმეტი: ბუმბერეზი: სხარსთა:
 ხოლო: სხასპეტმა: ფარსავაზ: მოკლა: ბუმბერეზი: ოცდა: სამი:
 მაშინ: იყო: სხარსთა: შორის: კაცი: ერთი: გოლიათი: სახელით:
 ჯუმბერ:¹) რომელი: ღომის: კელითა: შეიპურობდა: და: მან: სთხოვა:
 ბრძოლა: მეფესა: ფარსმანს: ხოლო: ფარსმან: ქუელი: სიხარულით:
 აღიჭურა: და: განვიდა: და: აღიზახნეს: ორთავე: კმითა: სასტიკითა:
 და: მიეტყვნეს: ურთიერთარს: და იწუეს: ბრძოლა: კრმლითა: და:
 ჟამი: ბრძოლისა: მათისა: ემსგავსა: ჟამს: ქუხილისასა: და: ტენასა:
 აჯობა: ფარსმან: ჩამოაგდო: და: მოკლა: და: მიიქცა: სპისა: მისისა:
 კერძო: და: კმა: უყო: კმითა: დიდითა: და: ჭქუა: ღომხო: მძუინ-
 ვარენო: ცხრანი და: სეტყუღნი:²) მაშინ: მიეტყვნეს: ქართუღნი:
 161 და: სომეხნი: მათ: ზედა: აოტნეს: და: მოსწუენეს: და: ტუუე:
 უუეს: ურიცხუნი: და: მეოტი: და: წარვიდა: სხარსეთადვე: და:
 წელსა: მეორეს: კუალად: მოვიდა: მირდატ: სპითა: უძლიერესითა:
 ხოლო: ფარსმან: ქუელმან: შემოიკრიბნა: სპანი: თუსნი: მკედარნი:
 და: ქუეთიანი: და: დადგა: მცხეთას: ქალაქსა: შინა: რამეთუ: არა:
 ჭუუეს: სპანი: მირდატის: სხათრდენნი: მოვიდა: მირდატ: და:
 დადგა: ჟაჭოს:³) და: ეგრეთვე: ეოველთა: დღეთა: იბრძოდინ:
 ბუმბერეზნი: და: ბრძოლასა: მას: შინა: მოკლა: ფარსმან: მეფემან:
 თავის: თავ: ათორმეტი: ბუმბერეზი: ხოლო: სპა: სპეტმან: ფარს-
 ვაზ: ათექუსმეტი: მაშინ: სიფიცხლითა: გულისა: თუსისათა: ფარსმან:
 მეფემან: ქუელმან: არღარა: განასა: სიმრავლე: სპათა: არამედ:
 განვიდა: ჟაშის: განთიადისას: სპითა: თუსითა: და: დაესსა: და:
 მოსცა: სუემან: მისმან: ძლევა: აოტა: ბანაკი: მათი: და: მოწუდა:
 ურიცხი: და: წარვიდა: მირდატ: მეოტი: სხარსეთადვე: და: მიე-

¹) ქარ—ს ცხ—ში: ჯუანშერ.

²) ამ საში სიტყვის მაგიერ ქარ—ს ცხ—ში სწერია: ცხოვარნი დასეტყულნი.

³) ქარ—ს ცხ—ში: ჯაჭუს.

რიღვან: განითქუა: სახელი: ფარსმან: ქუელისა: და: სზა: სზეტისა: 162
 მისისა: ფარნავაზისი: და: წინამძღუარ: ექმნა: იგი: სზათა: ქარ-
 თლისა: და: სომხითისათა: და: იწყო: ბრძოლად: სზარსთა: შესუ-
 ლად: სზარსეთს: და: ვერლარა: ოდეს: ვინ: წინა: აღუდგა: ფარ-
 სმან: ქუელსა: - მა შინ: სზარსთა: გება: უუეს: სიმარჯუე: ესე:
 რამეთუ: მოიუყნეს: მზარეული: ერთი: და: აღუთქუეს: მას: კეთილი:
 დიდი: და: ჰქუეს: წარვედ: და: შეიწინარე: ფარსმან: ქუელისა: 1)
 და: წარიტანე: შენთანა: წამალი: სასიკუდიანე: და: შეუზავე: სა
 ჭმელსა: თანა: მისსა: და: შეაჭამე: მას: - ხოლო: წარვიდა: მზარეული:
 იგი: და: ყო: ეგრეთ: ვითარცა: ემცნო: სზარსთა: მათ: და:
 ესრეთ: მოკლა: ფარსმან: მეფე: ქუელი: მაშინ: იქმნა: გლოვა:
 და: ტირილი: და: ტეება: უფელთა: ზედა: ქართუელთა: წარჩინე-
 ბულითგან: ვიდრე: გლანადმდე: და: იტეებდეს: უფელნი: თავთა:
 თჯთა: უფელთა: შინა: ქალაქთა: და: დაბნებთა: რამეთუ: დასხნან:
 მგოსანნი: გროვისანი: 2) და: შეკრბიან: უფელნი: და: იხსენებდიან:
 სიჭუეელსა: და: სიმკესას: და: სიშუენიერესა: და: სახიერებასა:
 ფარსმან: ქუელისასა: და: იტყოდეს: ესრედ: ვაა: 3) ჩუენდა: რამეთუ:
 მოგოძივნა: სიკუდილმან: 4) ბოროტმან: და: მეფე: ჩუენი: რომლი-
 სგან: კსნიღვიუენით: მონებისგან: მტერთასა: მოიკლა: იგი: 163
 კაცთაგან: მკრძნებავთა: და: აწ: მივეცენით: წარტუენად: ნათე-
 სავთა: ურიცხუთა: - მა შინ: გამოვიდეს: სზარსნი: და: გამოიტანეს:
 თანა: მირდატ: და: დაიხურეს: ქართლი: და: მისცეს: მირდატს:
 ნაწილი: მისი: ხოლო: ნაწილი: ფარსმანისი: თჯთ: და: იჭირეს:
 და: დაუტევეს: ეგი: არმანისი: ხოლო: ფარნავაზ: სზა: სზეტმან:
 წარიუყნა: ცოლი: და: ძე: მეფისა: ქუელისა: ფარსმანისი: ივლტოდა:
 და: მივიდა: სომხითს: რამეთუ: სომეხთა: მეფის: ასული: იყო:
 ცოლი: იგი: ფარსმანისი: და: დაიხურეს: ქართლი: მირდატ: და:
 ერისთავმან: სზარსთამან: ხოლო: მეგრელები: ეგნეს: ერდგულეა-
 სავე: ფარსმანისსა: ძისსა: ხოლო: მას: ჟამსა: შინა: მოუყარე:

1) ქარ-ს ცხ-ში: შეიწინარე ფარსმანს.

2) ქარ-ს ცხ-ში: გლოვისანი.

3) უნდა იყოს: ვაა.

4) ქარ-ს ცხ-ში: მოკუძინა სსუტმან.

იქმნეს: ურთიერთარს: სომეხნი: და: ბერძენნი: მაშინ: სომეხთა:
 მეუფემან: მოირთო:¹⁾ და: წარმოემართნეს: ბრძოლად: სპარსთა: და:
 მეგრელნი: მიერთნეს: ქართუელთა: და: შეკრბა: სიმრავლე: დიდი:
 მაშინ: მირდატ: და: ერისთავმან: მოირთეს: ძალი: სპარსთაგან:
 ხოლო: სომეხნი: და: ბერძენნი: და: მეგრელნი: შთავიდეს: შიგა:
 164 ქართლს: და: მუნ: მიეგებნეს: ქართუელნი: და: სპარსნი: მდინა-
 რესა: ზედა: რომელსა: ჰქვან: ლიახუი: და: მუნ: იქმნა: ბრძოლა:
 მათ: შორის: ადგილსა: რომელსა: ეწოდების: რეკი: და: მოსწყდა:
 რთგანვე: რიცხვი:²⁾ იძლივნეს: სპარსნი: და: ქართუელნი: მოკლეს:
 მირდატ: და: ევი: სპარსთა: და: მოსრნეს: სპანი: მათნი: და: და-
 სუეს: მეუფე: ქე: ფარსმან: ქუელისა: სახელით: ადამი: და: იმეფა:
 რა: სამ: წელ: და: მოკუდა: და: დარჩა: ქე: მისი: ერთისა: წლისა:
 ერმა: და: ვიდრე: აღიზრდებო:³⁾ ერმა: იგი: მეფობდა: დედა: ადა-
 მასა: და: ცოლი: ფარსმან: ქუელისა: სახელით: დადანა:⁴⁾ და:
 ვითარ: აღიზარდა: ძის: წული: ფარსმან: ქუელისა:⁵⁾ მეუფე: იქმნა:
 და: მეფობდა: იგი: და: ამისსა: შემდგომად: მეუფე: იქმნა: ქე:
 მისი: ამაზასზ: და: იყო: ესე: ამაზასზ: კაცი: ძლიერი: დიდი:
 და: გოლიათი: მიმსგავსებული: ფარსმან: ქუელისავე: და: ამისსა:
 მეფობასა: შინა: გარდამოვიდეს: ოვსნი: დიდნი: სპანი: გზასა:
 დოლეუთისსა:⁶⁾ ხოლო: ვერა: ცნა: ამაზასზ: მეუფემან: გარდამოსულვას:
 165 ოვსთა: ვიდრე: გარდამოსულამდე: მათისა: და: მოვიდეს: რა:
 ოვსნი: იგი: დადგეს: ლიახუსა: ზედა: რვა: დღე: განსუენებად:
 და: არა: სადა: განვიდა: მარბიელი: რამეთუ: ქალაქსა: მცხეთისსა:
 შემუსურვად: მოსრულ: იყუნეს: - მაშინ: მოუწოდა: ამაზასზ: ეო-
 ველთა: ევათა: ქართლისათა: და: მოვიდეს: ევანა: აღმოსავლისანა:
 ევი: კახეთისა: და: ხუნანისა: და: სამშვილდისა: და: შემოკრბეს:
 მკედარნი: სპანეტიისანი: ვიდრე: მოსულამდე: და: სავლეთისა:
 ევისა: მოვიდეს: ოვსნი: ჩრდილთს: კართა: ქალაქისათა: რომელ-

1) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ძალი საბერძნეთით.

2) უნდა იყოს: ორგანვე ურიცხვი.

3) უნდა იყოს: აღიზრდებოდა.

4) ქარ—ს ცხ—ში: დადანა.

5) აქ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: სახელით ფარსმანვე.

6) ქარ—ს ცხ—ში: დვალეთისა:

არს: მუხნარი: მაშინ: ამაზასზ: მეფემან განავრცნა: ცახენი: და:
 კარნი: მცხეთასანი: ლაშქრითა: და: იყო: სიმრავლე: ქუეითისა:
 მცხეთელთა: რომელნი: კართა: და: ზღუდეთა: სცუიდეს: მათ: გან:
 კადე: რომელი: გარე: მეომრად: განვიდოდეს: ოცდა: ათი: ათასი:
 ქუეითი: ეოვლაძვე: და: მაშინ: სხუა: რომელი: ჰეუა: მეკდარი:
 ათი: ათასი: და: განვიდა: ამაზასზ: და: განაწესნა: ქუეითნი: იგი:
 არაგუსა: იმიერ: და: ამიერ: სიმაგრეთა: შინა: კართასა: ხოლო:
 მკედრითა: ლაშქრითა: განვიდა: ადგილსა: რომელსა: ჰქჳან: საფუ-
 რცლე: და: აღიღო: ზურგად: ქალაქი: და: ქუეითნი: იგი: რომელი 166
 მელნი: და: ედგინეს: კართა: მათ: შინა: და: იწეეს: ბრძოლად:
 ბუმბერეზთა: და: განვიდა: ამაზასზ: მშვილდითა: და: იწეო: ბრძო-
 ლად: გუღითა: ფიცხელითა: და: მკლავითა: ძლიერითა: ეზომ:
 შორით: ისროდა: რომელი: და: მართებითა: მდგომთა: ოვსთაგან:
 არა: შეიტყუებოდა: და: არცა: ინახოდა: სიშორითა: თუ: ეოვლად:
 აქუს: მშვილდი: და: მან: ჰქრის: ისარი: რომელსა: ვერ: დაუდგის:
 სიმაგრესან: 1) საჭურველისამან: და: მას: დღესა: მოკლა: ამაზასზ:
 თავთავი: ათხუთმეტა: რჩეული: და: ცხენი: მრავალი: და: სხუათა-
 ცა: ბუმბერეზთა: ამაზასზისათა: მოკლეს: ბუმბერეზნი: მრავალნი:
 ოვსიანი: და: დასდგეს: დიდი: ვნება: ოვსთა: ზედა: მას: დღესა:
 შემოვიდა: ამაზასზ: მკედრითა: ქალაქად: ხოლო: ქუეითნი: იგი:
 დგეს: ადგილსავე: თჳსსა: კართა: შინა: და: დამესა: მას: მოე-
 მატეს: მკედარნი: რომელნი: ვერ: მოეტანეს: თანა: ერისთავთა:
 მათ: სისწრაფითა: და: ვითარ: განთენდა: განვიდა: შემდგომად:
 ამაზასზ: მუნვე: და: აღახუნა: ოროლნი: და: გამოვიდა: ოვსთა- 167
 გან: კაცი: ერთი: სახელით: ხუანხუა: ურჩეულესი: სპათაგან:
 ოვსთასა: აღიზანეს: ოროთავე: და: მიეტყუნეს: ურთიერთას: და:
 ზირველსავე: მოსულასა: სცნა: ოროლნი: ამაზასზ: განავლო: ზურ-
 გით: და: მოკლა: იგი: და: აღმოჰკადა: კრმალი: და: მიეტყვა:
 სხუათაცა: ბუმბერეზთა: და: მოკლნა: სხუანი: შემოაქცა: და: შემო-
 ვიდა: ქალაქად: მკედრებითურთ: და: დადგეს: ქუელნი: მუნვე:
 კართა: შინა: და: მას: დამესა: კუალად: მოემატეს: მხედარნი:
 ხოლო: განეზრახა: და: განვიდა: და: დაესნა: ოვსთა: განთიადსა:

1) უნდა იყოს: სიმაგრემან.

- უამის: მკედრითა: და: ქუეითითა: ყოვლითა: სძლია: და: დაიოტა:
 ბანაკი: მათი: და: მოკლა: მეფე: ოვსთა: და: მოსრა: ყოველი:
 სიმრავლე: მათი:- და: წელსა: მეორესა: მოირთო: ძალი სომხი-
 თით: და: შეიკრიბნა: სზანი: მისნი: ყოველნი: და: გარდავიდა:
 ოვსეთს: და: ვერვინ: წინა: აღუდგა: და: მოტყუენა: ოვსეთი: და:
 მოვიდა: შინა: გამარჯუებული: და: შემდგომად: ამისსა: შეიქმნა:
 168 სილაღე: და: იწყო: მესისსლებად: და: მოსწუჯნა: მრავალნი:
 წარჩინებულნი: და: ამისთჳს: მოიძულეს: იგი: ერმან: ქართლი-
 სამან: და: მტერ: ექმნა: იგი: სომეხთა: და: შეიუარნა: სზარსნი:-
 მასშინ: აღდგეს: ერისთავნი: და: სავლეთისანი: ხუთნი: ორნი:
 ერისთავნი: ეგრისანი: ერთი: ოძრკისა:¹⁾ და: ერთი: წუნდისა:
 ეზრახნეს: ესე: სომეხთა: მეუესა: და: ითხოვეს: ძე: მისი: მეუედ:
 რამეთუ: დისწული: იყო: ამაზასპისი: მასშინ: სომეხთა: მეუე:
 ძალითა: მრავლითა: წარმოემართა: ქართლად: და: მოირთო: ძალი:
 სბერძენითაცა: და: ეზრახნეს: ოვსთაცა: ხოლო: ოვსნი: სიხ-
 რულათა: წარმოვიდეს: რამეთუ: მესისსლე: იყო: ამაზასპ: მათი:
 და: გარდამოვიდეს: გზა: თაკუეთისა:²⁾ და: მოვიდეს: ერისთავთა:
 თანა: მეგრისათა:-³⁾ მასშინ: ამაზასპ: მოუწოდა: სზარსთა: და:
 მოვიდეს: სზარსნი: ძლიერნი: და: შეკრიბნა: ქართუელნიცა: რ-
 მელნი: დარჩომოდეს: მასშინ: ოვსთა: და: მეგრელთა: გარდამო-
 ველს: მთა: მცირე: და: შეკრბეს: იგინი: და: ევანი: ქართლისანი:
 განდგომილნი: ესე: ყოველნი: წინაშე: სომეხთა: მეუისა: ხოლო:
 169 წარმოემართა: ამაზასპ: და: მოეგება: იგი: გუთის: კეეს: და:
 არავინ: ზოგა: ეგოდენითა: სზათა: ბერძენთა: და: სომეხთა: ოვსთა:
 და: მეგრელთა: და: ქართუელთა: შორის: მარტოდ: მბრძოლი:⁴⁾
 ერთ: ერთარს: სზანი: იგი: და: ქმნა:⁵⁾ ბრძოლა: მათ: შორის:
 იძლია: ამაზასპ: და: ივლტოდა: სზა: მისი: და: იპურეს: ქართლი:
 და: მოკლეს: ამაზასპ: და: მოსრეს: სზა: მისი: და: დაუტოვა:
 სომეხთა: მეუემან: ძე: თჳსი: მეუედ: ქართლსა: დისწული: ამაზასპ-

¹⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ერთი კლარჯეთისა.

²⁾ ქარ—ს ცხ—ში: თავვერისა ანუ თავკვერისა.

³⁾ ქარ—ს ცხ—ში: მეგრელისათა.

⁴⁾ ქარ—ს ცხ—ბა აქ უმატებს: ამაზასპისი, არამედ ეწუუნეს.

⁵⁾ უნდა იყოს: იქმნა.

სი: სახელით: რვე: და: აზან: რვე: მოიუუნა: ცოლი: საბერძნე-
 თით: ასული: ლოდეთეთისა: სახელით: სეფელია: და: აზან: სეფე-
 ლია: მოიხუნა: თანა: კერძი: სახელით: აფროდიდოს: 1) და: აღმართა:
 თავსა: ზედა: მცხეთისსა: - ესე: რვე: მეფე: და: ლცათუ: იო:
 წარმართი: აზად: 2) იო: მოწყალე: და: შემწე: უფელთა: ჭირვეულთა:
 რამეთუ: სმენილ: იო: მისდა: სახარება: უფლისა: ჩუენისა: იესოს:
 ქრისტესი: და: აქუნდა: რამე: სიუუარული: ქრისტესი: და: მან:
 მეფობას: შინა: მისსა: არღარავის: უტევა: ქართლსა: შინა: ერმა-
 თა: 3) რომელსა: იგი: ამისსა: უწინარეს: და: ზერველ: კერძთა:
 მიმართ: შესწირვიდეს: მსხუერზლად: ერმათა: - ა რ ა მ ე დ - ცხურისა: 170
 და: ძროხისა: შესწირვა: განუწესა: და: ამისთვის: ეწოდა: მას: რვე:
 მართალი: და: მოკულა: რა: რვე: მეფე: იქმნა: ძე: მისი: ვახე:
 და: შემდგომად: ამისსა: მეფე: იქმნა: ძე: ვახესი: ბაკურ: და:
 შემდგომად: ბაკურისსა: მეფობდა: ძე: ბაკურისი: მირდატ: და:
 შემდგომად: მირდატისსა: მეფობდა: ძე: მისი: ასფაგორ: აზან:
 ასფაგორ: აღაშენა: ციხე: ქალაქი: უჯარმო: - ხ ო ლ ო: აღაქმინდრეს:
 მეფობითაგან: ესე: უფელნი: მეფენი: მეფობდეს: ქართლს: და:
 იუუნეს: კერძთ: მსახურ: და: ესე: ასფაგორ: იო: უჯანსკნელი:
 მეფე ფარნავაზიანთა: ნათესავისა: ნათესავისა: 4) და: ამის: ძე: 5) მეფე:
 იქმნა: სპარსეთს: ქასერ: ანუ: შარვან: სასნიანი: 6) რომელმან: მოსრნა:
 მეფენი: აჟანსიანი: 7) რომელი: იცნობების: არღაბირობით: 8) ვითარცა:
 წერილარს: ცხორებასა: სპარსთასა: - ხ ო ლ ო: - სომხითს: მეფე:
 იქმნა: კასრო: 9) და: მან: კასრო: სომეხთა: მეფემან: უწყო: ბრძოლად:
 ქასრე: მეფესა: სპარსთასა: და: შექწოდა: მას ასფაგორ: მეფე:
 ქართველთა: და: მან: ასფაგორ: განუხუნის: კარნი: კავკასიანთანი:

1) ქარ—ს ცხ—ში: აფროდიტოს.

2) უნდა იყოს: არამედ.

3) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: კლუა.

4) უნდა იყოს: ნათესავი, წინააღმდეგ შემთხვევაში გამეორება სიტყვისა საპირო არ არის.

5) ქარ—ს ცხ—ში: ამის-ზე.

6) ქარ—ს ცხ—ში: ქასრე ანუ შირვან სასანიანი.

7) ქარ—ს ცხ—ში: აჟღალიანი.

8) უნდა იყოს: არღაშირობით.

9) ქარ—ს ცხ—ში: კოსიაროს.

171 და: გამოიყუანნეს: ოფსნი: ლეკნი: და: ხაზარნი: და: მივიდის: კასრო: მეფესა: თანა: სომეხთასა: ბრძოლად: სზარსთა: და: ჰირველ-სავე: შესუღასა: სზარსეთად: ეწყო: რა: მეფე: სზარსთა: აოტეს: იგი: და: მოსრეს: სზა: მისი: კასრო: და: ასეგორ: სზითა: მათითა: და: მიერიდგან: ვერღარა: წინა: აღუდგა: ამათ: მეფე: იგი: სზარსთა: და: განამრავლეს შესუღას: სზარსეთად: და: ტეუენვა: სზარსეთისა:- ხოლო:- დაესრულნეს: მეფენი: ქართლისანი: ფარ-ნავაზიანნი:-¹⁾ ~~~~~

თავი: მეოთხე: ქართლისა: ზესულა: სპარსთა:²⁾ და: მეფობა: მირიანისი: ~~~~~

ღმრთ: აქუთხე: დედოფალი: მარიაჲ: დღეთა: შა: სიგრიძისა: მინისათა:- ამინ: ~~~~~

ხოლო: ვითარ: იოტეს: სომეხთა: და: ქართუელთა: და: ქართლოს: ნათესავი: მეფე: სზარისა: და: განამრავლეს: შესუღას: სზარსეთს: და: ოკრება: მისი: და: ვერღარადეს: წინა: აღუდგა: სზარსთა: მეფე: მაშინ: მეფემან: სზარსთამან: მწუხარებითა: შე-
 172 ზერობილმან: მოუწოდეს: მთავართა: სოფლებისათა: ჰატიახშთა: და: ერის: თავთა: სოფლებისათა: და: ყო: განზრახვა: და: ეძიებდა: დონესა: ბორტისა: მის: მოწვევნილისასა: და: აღუთქმიდა: ნიჭსა: დიდსა: და: ჰატავსა: რომელმან: უძღოს: და: უძიოს: დონე: შურის: გების: ხოლო: იყო: კრებულსა: მას: შორის: წარჩინე-
 ბული: მთავარი: სახელით: ანკა:³⁾ ნათესავისაგან: კასრო: სომეხთ: მეფის: აღდგა: იგი: წარმოდგა: და: თქვა: ოტებულას: სზა: ჩუენი: კასრო: სომეხთა: მეფისაგან: აწუედილ: არიან: მკედარნი: ჩუენნი: და: სდებია: შიში: და: ზრწოლას: მათ: სზარსთა: ზედა:

¹⁾ აქ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს; და სომეხთ მეფის ძენი (ვარიანტებით: მეფენი არშაკუნიანნი).

²⁾ ქარ—ს ცხ—ში: შემოსლუა სპარსთა ქართლს.

³⁾ ქარ—ს ცხ—ში: ანაკ.

და: განძლიერებულ: არიან: იგინი: და: ვერ: ძაღვები: წინა: აღდგომა:
 მათდა: და: აწ: ესე: არს: განზრახვა: ჩემი: რათა: მშვიდობითა:
 და: ვედრებითა: და: ხარკის: მიტემითა: და: ვამშვიდოთ: კასრო:¹⁾
 მეფე: ხოლო: ესე: რომელ: თქუა: ანკა: არა: გულითა: თქუა:
 ამედ: სიმრავლეს: მას: უფარვიდა: გულისა: მისისას: განზრახვა:
 მიიხლავ: მეფეს: და: ჰქუა: თვსკან: ვითარმედ: არა: ესე: არს:
 განზრახვა:²⁾ შენს: წინაშე:³⁾ და: ვაუწყო: მეფობასა: შენს: გულისა:
 ჩემისა: განზრახვა: მაშინ: წარჩინებულთა: მათ: იზრახეს: თვის
 თვსად: წინაშე: მეფისა: და: წარვიდეს: და: შემდგომად: მისსად: 173
 მოუწოდა: თარულად: მეფემან: ანკას: და: ჰქუა: მეფემან:⁴⁾ ანკა:
 ცხოვნი: მეფეო: უკუნისამდე: მე: გიძიო: დონე: შურის: გების:
 კასროს: ზედა: ესრეთ: რა: წარვიდ: მე: მისთანა: დედა: წული-
 თურთ: ჩემით: და: მე: მამენდობის: იგი: ნათესაობისათვს: და:
 სუემან: შენმან: მოაფლინოს: კეთილად: მოვკლას: მეფე იგი: და:
 დაგვდა: თავი: ჩემი: შენთვს: სთხდა: განზრახვა: ესე: მეფეს:
 და: მოკლეთა: დღეთა: წარმოვიდა: ანკა: და: ძმა: მისი: დედა:
 წულითურთ: რეტა: განდგომილად სპარსთა: მეფისაგან: და: მოვიდა:
 საზღუართა: სამხითისათა: ქალაქსა: რომელსა: სახელ: ედების:
 ხალხათა:⁵⁾ საზამთროთა: ადგილთა: სამეხთა: მეფისათა: ხოლო:
 იხილას: რა: მეფემან: კასრო: დიდითა: ჰატვიითა: შეიწუნარა: იგი:
 რამეთუ: ეოვლითავე: სიმარჯვთა: მოსულასა: მისსა: აჩუენებდა:
 სარწმუნოდ: და: ხედვიდა: მეფე: ეოველთა: სახლეულთა: მისთა:
 მისა მიმართ:⁶⁾ მაშინ: მისცა: მეფემან: ჰატვიო: მეორედ: მისსა:
 საუდარსა: ადიუანს: სიხარულითა: და: განსუენებით: და: იუენეს: 174
 რა: დღენი: ზამთრისანი: და: მოიწივნეს: დღენი: ზათხულისა:
 არსისანი: და: განდიდნეს: მდინარენი: წარვიდა: მუნით: მეფე:
 და: მოვიდა: ქალაქსა: არარატსა: და: განმზადებულ: იუო: კასროს:

¹⁾ ქარ—ს ცხ—ში: კოსარო.

²⁾ ქარ—ს ცხ—ბა აქ უმატებს: ჩემი, რომელი ვთქუ, არამედ ღირს მყავ მართოდ.

³⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ზრახუად.

⁴⁾ უნდა იყოს: მეფესა.

⁵⁾ ქარ—ს ცხ—ში: ხილხალა.

⁶⁾ ქარ—ს ცხ—ში: რამეთუ ყოვლითა სახლეულითა მისითა მისდა მოე-
 მართა.

- მეფე: და: შევიდა: სპარსეთად:¹) მაშინ: დღეს: ერთს: განვიდა:
 მეფე: ნადირობად: და: განიუგეს:²) ანკა: და: ძმა: მისი: და: იპურეს:
 მახვილნი: ღესულნი: ფარულად: საწუიმრს: ქუეშე: სტეოდეს:³)
 და: ჰოვეს: ჟამი: და: მოკლეს: მეფე: და: ივლტოდეს: ხოლო:
 დევნა: უეუეს: მთავართა: სომხითისათა: და: მოუსწრეს: ვითმე:
 კიდეს: ზედა: და: რათამე:⁴) ფონსა: ზედა: და: მოსრნეს: იწყეს:
 მას: შინა:⁵) ყოველით: ნათესავით: მისთურთ: და: ვერდარა: წარვიდეს:
 თუნიერ: მათისა: რამელ: დაშთეს: თრნი: შევილნი: მათნი: და:
 განარინეს: მამა: მძუქეთა: მათთა: რამეთუ: წარიუენა: ერთმან:
 საბერძნეთს: ხოლო: მეორემან: საზღუართა: სპარსეთისათა: - და:
 ვითარცა: ესმა: ამბავი: ესე: სპარსთა: მეფესა: ქასერს: სასნეს:⁶)
 175 ადვისო: სინარულითა: და: წარმოემართეს: ყოველითა: ძალითა:
 თჯითა: და: მოვიდა: ზირველად: სომხეთს: და: დაიპურა: სომხითი:
 მოსრა: და: ტუეე: ყო: ყოველი: ნათესავი: სომხთა: მეფეთა:
 ხოლო: ერთი: ძე: კასრო: მეფისა: ყრმა: მცირედ: შეივლტოდა:
 საზღუართა: საბერძნეთისათა: სახელით: თრდატ: მეფე: და: იზრდე-
 ბოდა: მუნ: მაშინ: ვითარცა: დაიპურა: სომხითი: სპარსთა: მეფემან:
 და: შემოვიდა: ქართლად: და: წარვიდა: ასთაგორ: ქართულთა:
 მეფე: ოვსეთს: რათამცა: მოიმატნა: ოვსეთით: სპანი: და: გან-
 მაგრნა: ციხე: ქალაქნი: ხოლო: რაჟამს: შევიდა: ასთაგორ: ოვსეთს:
 ეწია: სიკუდილი: და: მოკუდა: მუნ: და: არა: ესუა: ამას: ასთა-
 გორს: ძე: არამედ: ესუა: ასული: ერთი: მაშინ: შეკრბეს: ერის-
 თაფნი: ყოველნი: ქართლისანი: მცხეთას: ქალაქსა: შინა: სპასვეტის:
 თანა: რამელსა: ეწოდა: სახელად: მაიჟან: ზრახვა: უეეს: სავსეთა:
 მწუნხარებითა: და: თქეს: არა: ვაუფლოთ: გულთა: შინა: ჩუენთა:
 მწუნხარება: რათა: არა: მოგუედოს: გონიერება: გარნა: ვიძიოთ:
 176 დონე: ჭირთა: და: განსაცდელთა: ჩუენთათჳს: მაშინ: თქუა: მაიზან:⁷)

¹) ქარ—ს ცხ—ში სამი სიტყვის მაგიერ სწერია: კვალად შესლულად სპარსეთს.

²) ქარ—ს ცხ—ში: გაპუტეს თანა.

³) ქარ—ს ცხ—ში: სტეოდესა.

⁴) უნდა იყოს: რომელთამე.

⁵) ქარ—ს ცხ—ში: და ისწუვდნეს იწროსა შინა.

⁶) ქარ—ს ცხ—ში: ქასრეს სასანიანსა.

⁷) უნდა იყოს: მაიჟან.

სხასვეტმან: უკუეთუმცა: იეო: ჩუენთანა: ძალი: ეზომი: რამელსა:
 ჩუენმცა: მესედოა: სხარსოა: შეკესწორებოდეთ: და: მცა: ვისხენით:
 თაგნი: ჩუენნი: სიკუდილად: და: წინა: აღუდგებიო: მათ: და:
 თუმცა: დარჩომილიეო: მკვდრი: მეფობისა: ჩუენისა: ანუმცა: ნათუ-
 სავი: მეფეოა: ჩუენთა: რომელიმცა: დირს: იეო: მეფობისა: და:
 ვდგოთმცა:¹) ციხე: ქალაქთა: შინა: და: დამცა: ვისხენით:²) თაგნი:
 ჩუენნი: სიკუდილად: და ვჭამეთმცა: კორცი: კაცისა: ვითარცა:
 ზირველ: მამათა: ჩუენთა: არამედ: ჟამთა: მოწვევისა: ესრეთ:
 მოუვლინე: რამეთუ: სხარსთაგან: მოიკლა: დიდი: იგი: მეფე:
 სომხითისა: და: წადებულარს: სომხითი: რამელსა: ეკიდა: სამე-
 ფო: ჩუენი: და: აღუდა: ზირი: მეფისა: შთანთქმად: სხარსოა:
 უოვლისა: ქუეყანისა: და: არაფინ: არს: ჩუენთანა: წინა: აღმდგომი:
 მისი: და: დარჩომილარს: კრი: ჩუენი: ობლად: ვითარცა: ცხო-
 ვარნი: უმწესონი: ხოლო: აწ: ესე: არს: განზრახვა: ჩუენი: რათა: 177
 მივეკებოდეთ: წინა: მეფესა: ჩუენსა: და: ვევედრეთ: რათა: შერ-
 თოს: ცოლად: ძესა: მისსა: ასული: ასუგორ: მიფისა: ჩუენისა:
 და: ვაუწყოთ: ქალისა: მის: ნათესაობა: ნებროთიანთა: და: აღ-
 გილთა: არბაკუნანთა:³) და: მეფეოა: ჩუენთა: ფარნავაზიანთა: და:
 ვითხოვოთ: მისგან: დამჭირველობა: სჯულსა: ზედა: მამათა: ჩუენ-
 თასა: და: არა: აღრევა: ჩუენთა: სხარსოა: და: წარჩინებულად:
 ჰერობა: ჩუენი: და: ნუ: უკუე: შეიწუნაროს: ვედრება: ესე: ჩუენი:
 და: ეოს: ესე: უოველი: ჩუენზედა: ხოლო: უკეთუ: სჯულსა: მამათა:
 ჩუენთასა: მიგვიღებდეს: და: ჩუენზედა: სხარსოა: წარჩინებულ:
 ჰყოფდეს: და: ნათესავთა: მეფეოა: ჩუენთასა: აღმოსწყუედეს: სი-
 კუდილი: უმჯობეს: არს: თაგთა: ჩუენთათჳს: ვიდრე: მოწვესა:
 ამისი: ჩუენ: ზედა: არამედ: ვისხნეთ: თაგნი: ჩუენნი: ციხეთა: და:
 ქალაქთა: შინა: დამოვსწყედეთ: უოველნი: - მ ა შ ი ნ: სთნდა: განზრ-
 ხვა: ესე: მაიუნ: სხასვეტისა: ერისთავთა: მათ: და: წარგზავნეს:
 მციქული:⁴) წინაშე: სხარსთა: მეფისა: და: მოახსენეს: ესე: უოველი: 178
 რომელი: განზრახა: - ხოლო: გამოიკითხა: სხარსთა: მეფემან:

¹) ქარ—ს ცხ—ში: დავდგოთმცა,

²) ქარ—ს ცხ—ში: და დამსცავსცენით.

³) ქარ—ს ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: დიდებულთა არშაკუნიანთა.

⁴) უნდა იყოს: მოციქული

ზირველად: ქალაქისა: მცხეთისა: და: უთხრეს: სივრცე: და: სიგრძე:
 მისი: მახლობელობა: ხაზართა: და: ოვსთა: და: კუალად: გამოი-
 კითხა: გუარნათესაობა: ასოგორის: ასულისა: და: უწყეს: ნათე-
 სობა: ნებროთიანთა: და: არბაკონიანთა: და: ფარნავაზიანთა: რა-
 მელი: ესე: კუალად: სონდა: სხარსთა: მეფესა: და: შეიწყნარა:
 ვედრება: იგი: ქართუელთა: რამეთუ: თუტცა: უმჯობესი: და: უკეთესად:
 გამოერჩია: მცხეთას: დასმა: ძისა: მისისა: მეფედ: რამეთუ: ყოველ-
 თა ქალაქთა: სომხეთისათა: და: ქართლისა: და: არანისა: და: მის:
 კერძოსა: ყოვლისა: და: უფროსად: და: უმაგრესად: გამოარჩია:
 და: მახლობელად: ჩრდილოთა: მტერთა: რათა: ჰბრძოდის: მუნით:
 და იპერობდეს: ყოველთა: კავკასიასათა: აღუსრულა: ყოველი: სათხო-
 ველი: ქართველთა: და: მისცა: ყოველსა: ზედა: ფიცი: და: აღ-
 თქუმს: და: მოვიდა: მცხეთას: და: მიეგება: მაიჟან: სხანსეტი:
 179 და: ყოველნი: ერისთავნი: ქართლისანი: მაშინ: მოიყუანეს: ასული:
 ასოგორ: მეფისა: სახელით: აბებორა:¹⁾ და: შერთო: იგი: ძეს:
 თუსსა: სხარსთა: მეფემან: რომელი: იგი: მაშინ: თანა: ჰქუა:
 წლისა: შეიდას: შობილი: მკეგლისაგან: თუსისა: რომელსა: სახელ-
 ედებოდა: სხარსულად: მირიჰან:²⁾ ქართულად: მირიან: ესე: მირიან:
 იგი: არს: რომელმან: ჟამსა: სიბერისა: მისისასა: იცნა ღთვი:
 და მზადებელი: და: შეიწყნარა: სახარება: მოციქულთა: წმიდისა:
 ნინოს: მიერ: და: იქმნა: აღმსარებელ: სამებისა: და: თაყუანის:
 მტემელ: ჯუარისა: ზატეოსნისა: - ღთო: აცხოვნე: ამისი: მწელი:

**სოლო: აწ: ვახსენოთ: ცხოვრება: მირიანის:³⁾ ძისა: ძა-
 სრვი: არღაბირისი:-⁴⁾ დედოფალს: მარიაჟს: შემუნდოს:
 ღთნ: დღე: გრძელობითა: ამინ: ~~~~~**

და: ვითარცა:- შეიწყნარა: მეფემან: ქასრე: ვედრება: ქარ-
 თუელთა: და: შერთო: ძესა: მისსა: მირიანს: ასული: ქართველთა:
 მეფისა: და: მისცა: მეფედ: და: დასუა: მცხეთას:⁵⁾ რანი: და: მოკა-

¹⁾ ქარ—ს ცხ—ში: აბეშურა.
²⁾ ქარ—ს ცხ—ში: მიორან.
³⁾ ქარ—ს ცხ—ში: მირიანისი.
⁴⁾ ქარ—ს ცხ—ში: არღაშირისი სასანელისა.
⁵⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: მისცა ქართლი, სომხეთი.

კანი: და: რეთი:¹) და: იყო: მირიან: მაშინ: წლის: შვიდის: და: თანა: ჭეუა: მაშინ: მეფეს: დედა: მირიანის: და: არა: დაუ-
 ტევა: იგი: მირიანისთანა: რამეთუ: ფრიად: უყუარდა: დედა: იგი: 180
 მირიანის: ვითარცა: თავი: თქნი: არამედ: დაუტევა: მამა: მძუ-
 ძედ: და: განმგებლად: წარჩინებულ: ერთი: სახელით: მირავანოზ:²) და: დაუტევა: ორმეოცი: ათასი: მკედარი: სპარსი: რჩეული: და:
 არა: დასხნა: ქართლის: საზღუარს: სპარსნი: იგი: ფიცის: მისთვის:
 რომელ: ფუც: ქართულთა: არამედ დასხნა: ერეთს: და: მოვა-
 კანს: და: სომხის: ხოლო: უბრძანა: მირავანოს: რათა: სპარსთა:
 მათგან: რჩეული: შვიდი: ათასი: ყოვლადვე: ქალაქს: შინა: იზერნა:
 მცურელად: ძის: მისის: და: ესრეთ: დაეზავა: ქართულთა: რათა:
 კარნი: ციხენი: და: ქალაქნი: ყოველნი: იზერნეს: დაშქრითა: სპარ-
 სითა: და: სხუა: სიმრავლე: სპარსთა: არა: იყოს: ქუეყანს: შინა:
 ქართლისს: აღრეულად: და: იყოს: შვილი: ესე: ჩემი: ორსუე:
 სჯულს: ზედა: მამათა: ჩუენთა: ცეცხლის: მსახურებას: და: თქუე-
 ნთა: კერზთას: რამეთუ: ზიველ:³) ამას: ზედა: მოეცა: ფიცი: და:
 წარვიდა: მეფე: და: აღიზუნა: და: დამორჩილნა: ყოველნი: კეენი:
 კავკასიანთანი:⁴) და: უბრძანა: მათ: ყოველთა: რათა: იყუნენ: მორჩილ:
 ძის: მისის: მირვანისს: და: უბრძანა: მირიანს: ძეს: თქსს: 181
 და: მირვანოზს: მამა: მძუძეს: მირიანისს: რათა: ჭბრძოდენ: ხა-
 ზართა: და: წარვიდა: თუთ: სპარსეთადვე: - ხოლო: - ამან: მირვა-
 ნოზ: მამა: მძუძეს:⁵) მირიანისმან: ჭმატა: ყოველთა: სიმაგრეთა:
 ქართლისათ: და: უმეტეს: ყოველთას: მოამტკიცნა: ზღუდენი:
 ქალაქისა: ნეკრესისანი: და: აღიზარდა: მირიან: მსახურებას: მას:
 შინა: შვიდთა: მათ: კერზთას: და: ცეცხლის: ხოლო: შეიყუარნა:
 ქართულნი: და: დაივიწყა: ენა: სპარსული: და: ისწავა: ქართული:
 და: ჭმატა: შემკობა: კერზთა: და: ბომონთა: და: კუალად:⁶) და:
 იზერნა: ქურუმნი: კერზთანი: და: ყოველთა: მეფეთა: ქართლისათ:

¹) უნდა იყოს: პერეთი.

²) ქარ—ს ცხ—ში: მირვანოზ

³) უნდა იყოს: პირველ.

⁴) ქარ—ს ცხ—ბა აქ უმეტეს: და დასხნა ყოველგან მთავარნი.

⁵) უნდა იყოს: მძუძემა.

⁶) ქარ—ს ცხ—ში: კეთილად.

უმეტეს: ადასრულებდა: მსახურებასა: მათ: კერპთასა: და: შესამკო:
 საფლავი: ფარნავაზისი: ხოლო: ესე: ყოველი: ქმნა: სათნოებისა-
 თჳს: ქართველთასა: და: კუალად: და: იხურნა: ქართველნი: ნიჭითა:¹)
 და: ყოვლითა: ვედრებითა: შეიყუარეს: იგი: ქართველთა: უმეტეს:
 ყოველთა: მეუეთასა: და: მეუობდა: იგი: მირიან: მცხეთითგან:
 აღმართ: ქართლს: სომხითს: რანს: ჰრეთს: მოაკანს:²) და: ეგრის:
 ხოლო: იქმნა: რაა: მირიან: წლისა: ათხუთმეტისა: მოუკუდა:
 182 ცოლი: ასული: ქართუელთა: მეფისა: და: დაესრულა: ამას: ზედა:
 მეუობა: და: დედოფლობა: ფარნავაზიანთა: მეფეთა: და: დიდად:
 მწუხარე: იქმნეს: ყოველნივე: ქართუელნი: სიკუდილსა: დედო-
 ფლისათჳს: მათისა: არამედ: და: ადგრეს: ერდგულებასა: ზედა:
 მირიანისსა: რამეთუ: არდარა: ვინ: იყო: ყოვლადვე: ნათესავი:
 ფარნავაზიანთა: რათამცა: ღირს: ქმნილ: იყო: იგი: მეუობასა:
 ქართუელთასა: და: ესრეთ: შეიკრიბა: სამის: მიზეზისათჳს: მეუობა:
 მირიანისი: მათ: ზედა: ხოლო:- მირიან: მეფემან: უფროსადდა:
 ჰმატა: კეთილის: ყოფა: საქართუელსა: და: მოიყუნა: ცოლი:
 საბერძნეთითა: ზანტოთ: ასული: ოლიდოტოსისი:³) სახელით: ხანა:
 იწყო: ბრძოლად: ხაზართა: და: ჰბრძოდა: იგი: მარადის: ხოლო:
 ოდესმე: განდგომილ: იქმნიან: (იწყო: ბრძოლად: ხაზართა:⁴) მირიან-
 ნისგან: ლეკნი: და: მათ: გამოიყუნიან: რაა: ხაზარნი: თანა: შე-
 მწუედ: მათდა: მიეკების: მათ: წინა: მირიან: ჰრეთს: ანუ: მოვა-
 კანს: და: მუნ: ეწუჳს: მათ: და: ოდესმე: დურზუკთა: და: დიდოთა:
 183 მორთნიან: და: გამოიყუნიან: ხაზარნი: და: ეწუჳს: რა: ყოვლადვე:
 სძლის: მირიან: ხაზართა: და: ესრეთ: მრავალ: გზის: ყო: წყა-
 ლობა:⁵) ხაზართა: და: უფროსი: ღამქრობა: მისი: იყჳს: დარუბანდს:
 რამეთუ: მოვიდინ: ხაზარნი: და: მოადგიან: დარუბანდს: რათამცა:

¹) ამ სტრიქონის პირდაპირ აშიაზე დედანში შემდეგი შენიშვნაა მეფე ვანტანგ მეექვსის ხელით ნაწერი: აქ ეძიოს: მირიანის(sic): ამაგი და საღამლის სკერია: პირველ.

²) უნდა იყოს: ჰერეთს და მოვაკანს.

³) ქარ—ს ცხ—ში: ულიოტოროსი.

⁴) ეს სამი სიტყვა შეცდომით არის აქ გამეორებული და ამისთვის ჩვენ ფრჩხილებში ჩავსვით.

⁵) უნდა იყოს: წუობა.

წარუღეს: და: განაღეს: კარი: ფართო: და: მუნიო: იწესებდა:
 განსლგა: სპარსთა: ზედა: ხოლო: ოღეს: მივიდიან: ხაზარნი: და-
 რუბანდს: მაშინ: წარვიდის: და: შეეწივის: მირიან: დარუბანდს:
 და: ოღეს: მიიღო: მირდატ:¹) მიჰრიდიან: ხაზართა: მათ: მირიანს:
 და: ოღესმე: ბრძოლითა: ატნის: ხოლო: ვითარ: იქმნა: მირიან:
 წლისა: ორმოცისა: მაშინ: მოკუდა: მამა: მირიანისი: მეფე: სპარ-
 სთა: და: დაჯდა: შემდგომად: მისსა: მეფედ: სპარსთა: მამა: მი-
 რიანისი: უმრწამესი: სახელით: ბარტამ: და: ვითარცა: ესმა: ესე:
 მირიანს: მოუწოდა: ყოველთა: სპათა: მისთა: შეიკრიბნა: და: წარ-
 მართა: ბადდადს: რათამცა: დაჯდა: საყდართა: მამისა: მისისათა:
 მაშინ მამანცა: მისმან: შეიკრიბა: სპანი: ურიცხუნი: და: მიე-
 გება: ბრძოლად: კეკსა: ზედა: ნასიბისსა: და: ვითარცა: იხი- 184
 ლეს: მოხუცებულთა: და: მარჯანთა: სპარსეთისათა: ვითარმედ:
 მახვილი: და: ეცემის: ურთიერთას: ადღეს: მათ: შორის: მოცი-
 ქულად: და: ბჭედ: და: დასჯერდეს: ორნივე: მეფენი: ბრჭობასა:
 მათსა: და: დასხდეს: რა: ბრჭობად: მაშინ: მირიან: იოტა:²) და:
 ესრეთ: ისარჩლა: დედა: შვილი: ზირმშო: მე: ვარო: მამისა: ჩემისა:³)
 ქუეყანანი: უცხონი: მკლავითა: წახმულნი: და: მუნ: დღენი: ჩემნი:
 ბრძოლასა: შინა: და: მიეოფიან: მრავალნი: ხაზართასა: და: მრავალ-
 გზის: სისხლითა: ჩემითა: დამიტევეს:⁴) სპარსეთი: ხაზართაგან:
 და: მისთჳს: ჩემი: არს:⁵) მამისა: ჩემისა: - ხოლო: ბარტამ: იტუოდა:
 ამას: ესრეთ: ვითარმედ: თუმცა: ზირმშო: მირიან: არს: არამედ:
 ნაშობი: არს: მკეველისა: და: ნაშობსა: მკეველისსა: ეუოფის: სუეთ:
 რომედ: მას: მიხდომიან: სამეფონი: ხოლო: მე: ნაშობი: ვარ:
 ჰინდოთა: მეფისა: ასულისა: და: სპარსთა: დედოფლისა: და: მოგი-
 სმენია: ანდერძი: მამისა: ჩემისა: და: მოგინახავს: რომედ: კელი-
 თა: მისითა: დამდგა: გვირგვინი: თავსა: ჩემსა: ხოლო: მათ:
 გაბრჭუეს: და: მისცეს: მეფობა: სპარსეთისა: ბარტამს: ხოლო: 185

¹) ამ სამი სიტყვის მაგიერ ქარ—ს ცხ—ში სწერია: ოღესმე უპოროდ.

²) ქარ—ს ცხ—ში: იტუოდა.

³) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს აქ: და საუფლისწულოდ ებოდნეს.

⁴) ქარ—ს ცხ—ში: დამიტევეს.

⁵) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: საყდარი.

მირიანს: მისცეს: ბარტამისაგან: ლის:¹) სადებად: ჯაზირეთი: და:
 ნახევარი: ბამისი:²) და: არღარ: ბადაგნი:³) და: ესე: ყოველნი: ქარ-
 თლს: სომხითს: რანს: და: ერეთას: და: მოვაკანს: ზედა: მოუ-
 რთეს: და: წარვიდა: მირიან: ხოლო: ვიდრედა: ჟერეთ:⁴) მუნვე:
 ყოფას: შინა: მირიანს:⁵) გარდამოვლეს: ოვსთა: თუეროშ:⁶) და:
 კავცია: და: განრუენეს: ქართლი: ხოლო: მირიან: გარეს: გარ:
 გარდავიდა: ოვსეთს: მოტუენვს: ოვსეთი: და: მოიწია:⁷) ხაზართამდე:
 რამეთუ: გარდამოვლო: გზა: დუალეთისა: და: მოვიდა: შინა: და:
 შემდგომად: ამისსა: რაოდენთამე: წელიწადთა: ჩუენუებისაებრ:
 მოვიდეს: ხაზარნი: ბრძოლად: დარუბანდისა:⁸) და: ვიდრე: იგი: მუნ:
 იყო: წყობად: ხაზართა: მაშინ: უკუე: მეფე: გუთთა: სპითა: ური-
 ცხუთა: შევიდა: საბერძნეთს: ხოლო: მეფე: ბერძენთა: შეკრბა:
 სპითა: დიდითა: წინა: აღუდგა: მაშინ: მეფემან: გუთეთმან: ჰსთხო-
 ვა: თავის: თავ: ძულა:⁹) კეისარსა:¹⁰) ბრძოლა: მისი: არამედ: იყო:
 186 ძე: კასრო:¹¹) სომეხთა: მიფისა: სახელთ: თარდატ:¹²) რომელი:
 ზემოცა: ვაკენეთ: და: აღზრდილ: იყო: იგი: საბერძნეთს: და: იყო:
 იგი: გოლიათი: და: მას: ჟამსა: და: ხუედრებულ: იქმნა: იგი:
 სპასა: მას: თანა: ბერძენთასა: და: გამოარჩიეს: იგი: ყოველთა:
 მათ: სპათა: ბერძენთა: და: შემოსეს: იგი: შესამოსლეთა: და:
 საჭურველეთა: კეისარისათა: და: სახედ: კაისარისა: გაუგზავნეს: ბრძო-
 ლად: მეფესა: მას: გოლიათსა: და: გამოარავიდა: მუნით: მეფე:
 გუთთა: მიეტევნეს: ურთიერთას: ბრძოლად: და: სძლო: თარდატ:
 და: კელად: შეიპყრა: და: იოტა: ბანაკი: გუთთა: ხოლო: კეისარმან:

¹) უნდა იყოს: ვულის.

²) უნდა იყოს: შამისი.

³) ქარ—ს ცხ—ში: ადარბადაგანი.

⁴) ქარ—ს ცხ—ბა აქ უმატებს: იყო.

⁵) უნდა იყოს: მარიანისა.

⁶) ქარ—ს ცხ—ში: ფეროშ.

⁷) ქარ—ს ცხ—ში: მოწუა.

⁸) ქარ—ს ცხ—ბა აქ უმატებს: ხოლო მირიან წარვიდა შტტლოდ დარუ-
ბანდისა.

⁹) უნდა იყოს: ბრძოლა.

¹⁰) აქ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ვერ ძალ-ეღვა კეისარსა.

¹¹) ქარ—ს ცხ—ში: კოსაროს.

¹²) ქარ—ს ცხ—ში: თრდატ.

მისცნა: სპანი: თარდატს: და: გამოგზავნა: სომხითს: მამულსა:
 თქსსა: და: გამორავიდეს: სომხითს: გამოსხხეს: სპარსნი:¹) ერის-
 თაფნი: მირიანისნი:- მაშინ: მირიან: შეიქცა: წყობისა: მისგან:
 ხაზრთასა: და: მოიუყანნა: სპარსეთით: თქსი: ტომი: მისი: ნათე-
 სავი: მეფეთა: სახელით: ფეროზ: და: აშან: ფეროზ: მოიტანა:
 თანა: სპა: დიდი: და: მისცა: მირიან: ასული: თქსი: ფეროზს:
 ცოლად: და: მისცა: ქუეყანა: ხუნანიდგან: ბარდავამდე: მტკუარსა:
 ორივე: კერძი: და დავდინა: ერისთავად: მუნ: და: მოირთნეს: სხუა- 187
 ცა: ძალი: სპარსეთით: და: უწყო: ბრძოლა: თარდატს: ხოლო:
 ოდეს: მოერთის: ძალი: თარდატს: საბერძნეთით: და: მომართის:
 მირიან:²) და: მას: ვერ: ძალ: იდგის: წინა: აღმდგომად: განამაგრნის:
 ციხენი: და: ქალაქნი: და: მოვლის: თარდატ: ქუეყანა: მირიანისი:
 და: ოდეს: მე: განძლიერდის: მირიან: სპარსეთით: მაშინ: ვერ:
 წინა: აღუდგის: თარდატ: და: მოვლის: მირიან: სომხითი: და:
 ესრეთ: დაუცხრომელად: იუჯს: შოთით: მათ: შორის: წელთა: მრ-
 ვალთა: და: არა: ვინ: იწოვა: ოდეს: სპარსთა: შორის: მარტოდ:
 მბრძოლი: თარდატისი: და: სახელოვან: იქმნა: თარდატ: ყოველსა:
 ქუეყანასა: ზედა: და: სძლო: ყოველადვე: მბრძოლთა: მისთა: ვითარცა:
 წერილარს: ამბავი: მისი: ცხორებასა: შინა: სომხითისასა:- ხოლო:
 ამისსა: შემდგომად: მეფე: იქმნა: სპარსეთს: მესამე: ძმა: მირიან-
 ისი: და: ბარდამისი:³) მოუფლინა: მირიანს:⁴) და: ქქუა: რათა: შეკრ-
 ბეთ:⁵) და: გარდავლოთ: სომხითი: და: შევიდეთ: საბერძნეთად: მა- 188
 შინ: გამოვიდა: სპარსთა: მეფე: და: მიეკება: მირიან: და: შეკრბა:
 სიმრავლე: ურიცხუი: ვითარცა: თივანი: ველთანი: და: ფურცელნი:
 ხეთანი: სიმრავლითა: გარდავლეს: სომხითი: და: ვერ: წინა: აღუ-
 დგა: თარდატ: არამედ: განამაგრნა: ციხე: ქალაქნი: და: წარტყუენეს:
 სომხითი: და: შევიდეს: საბერძნეთად: და: ვერ: წინა: აღუდგა:
 მათ: მეფე: ბერძენთა: და: კოსტანტინე: რომლისათვის: შთავარდა:

¹) ქარ—ს ცხ—ში: სპანი.

²) უნდა იყოს: მირიანს:

³) ქარ—ს ცხ—ში: მეფე იქმნა სპარსეთს ძმის-წული მირიანისი, ძე ბარტა-
 მისი.

⁴) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: მოციქული.

⁵) უნდა იყოს: შევიკრბეთ.

- დიდსა: მწუნხარებასა: და: ვითარ: იწიეს: მათ: ტუენვად: საბერ-
ძნეთისა: მაშინ: არწმუნეს: მეფესა: კოსტანტინეს: კაცთა: ვიეთმე:
დთის: მსახურთა: ჰქუეს: იხილეს: ¹⁾ საკრველება: ქრისტესი: ძლევა:
მტერთა: მოსავთა: მისთავან: ვითარ: ყოველნი: მოსავნი: ქრის-
ტესნი: წარძღუანებოთა: ჯუარისათა: სძლევენ: მტერთა: მათთა:
ხოლო კოსტანტინე: მეფემან: ირწმუნა: მათი: ვითარცა: წერილ:
არს: ესე: განცხადებულად: ცხობებსა: ბერძენთასა: ნათელ: იღო:
კოსტანტინე: და: წარმოიძღუანა: სახე: ჯუარისა: და: ეწყო: მტე-
რთა: სწარსთა: მათ: ურიცხუთა: სპითა: მცირითა: და: ძალითა:
189 ქრისტესითა: აოტა: ბანაკი: მათი: და: მოსრა: სიმრავლე: მათი:
და: იულტოდეს: ორნი: იგი: ძმანი: მცირედითა: მკედრითა: და:
მიუდგა: უკანა: კოსტანტინე: და: შევიდა: საზღუართა: მათთა:
და: სწარსთა: მეფე: შევიდა: სწარსეთად: მეფე: მეოტი: ხოლო:
მირიან: და: დგა: ქართლად: და: განამაგრნა: ციხე: ქალაქნი: უღო-
ნო: იქმნა: მირიან: და: შეეშინა: ოტეობისათჳს: ქართლით: რამე-
თუ: მომწოდარ: იუენეს: წიობასა: მას: შინა: ყოველნი: წარჩინე-
ბულნი: მისნი: სწარსნი: და: ქართუელნი: და: ამისთჳსცა: წარგზა-
ვნა: მოციქული: წინაშე: კოსტანტინე: მეფისა: და: ითხოვა: მის-
გან: მშვიდობა: და: აღუთქუა: მას: მსახურება: და: განდგომა:
სწარსთავან: და: შემოდგომა: მისდა: რომელი: ესე: სთნდა: კოსტა-
ნტინეს: რამეთუ: შიში: აქუნდა: კუალადცა: სწარსთა: მეფისგან:
და: თანა: შემწეობისგან: და: ეზავა: მირიანს: და: აღიუენა:
შვილი: მირიანისი: მძევლად: სახელით: ბჳრკაქ: ²⁾ და: მირიან: და:
ამზანა: ურთიერთას: რამეთუ: მოსცა: თარდატ: ასული: თჳსი:
190 სახელით: სალომე: ცოლად: ძესა: მირიანისსა: რომელსა: ეწოდა:
სახელად: რეკ: და: უჩინა: საზღუარი: მირიანს: და: თარდატს:
ესრეთ: რომელთა: ქუეყანათა: მდინარენი: დიან: და: სამხრით:
მერთიან: ³⁾ რაკსსა: ესე: ქუეყანანი: თარდატის: კერძად: და: უარნეს:
და: რომლისა: ქუეყანისა: მდინარენი: ჩრდილოთ: დიან: და: მიერ-
თჳან: მტკუარსა: ესე: მირიანის: კერძად: დაყარნეს: და: ესე: რა:

¹⁾ ქარ—ს ცხ—ში: იხილე.

²⁾ ქარ—ს ცხ—ში: სახელით ბაქარ და დამოყურნა თრდატ.

³⁾ უნდა იყოს: მიერთვიან

განუგო: კოსტანტინე: მეფემან: და: შუა: მდგომ: ექმნა: მათ:
 წარვიდა: თვსად: სამეფოდ: და: მეფობდა: მირიან: მუნ: ქართლს:
 რანს: დერეთს:¹) და: მოვაკანს: და: აქუნდა: ერგასიცა:²) ეგრის:
 წელამდე: და: მისცა: ძესა: მისსა: რევს: სასუფლის: წულოდ:
 კახეთი: კუხეთი: და: დასუა: იგი: უჯარმას: რევ: და: ცოლი:
 მისი: სალომე: ასული: თარდატისი: და: ცხოვნდებოდა: უჯარმას:
 ხოლო: ფეროზს: სიძესა: მირიანისსა: აქუნდა: ქუეყანა: რომელი:
 ზემო: თავსა: ვაკსენეთ: მიცემულად: მირიანისკან: და: იგი: იყო:
 მუნ: ერის: თავად:- მას: ჟამსა: მოსრულ: იყო: წმიდა: და:
 ნეტარი: დედა: და: ემბაზი: ჩუენი: ნინო: და: და: ეყო: მცხეთას:
 შინა: სამი: წელი: და: განაცხადა: ქადაგება: ქრისტეს: სჯულისა: 191
 და: იქმნა: კურნებასა: თვნიერ: წამალთა: კმარებისა: და: კმა:
 მადლად: იწყო: ქადაგებად: ქრისტეს: სჯულისა: ჭეშმარიტისა:
 მის: ქრისტეს: ღესა: ჩუენისა:- ~~~~~

მოქცევა: მირიან: მეფისა: და: მისთანა: ყოვლისა:
ქართლისა: წმიდისა: და: ნებაჩისა: დედისა: ჩუენისა:
ნინო: მოციქულისა:³)~~~~~

ღ-თო: აპოკრიფი: დედოფალი: მარია: დღე: გრამ-
ლობთა:- ⁴)~~~~~

პიკველია:- უკვე: ვახსენეთ: ცხოვრება: წმიდისა: და: ნეტა-
 რისა: დედისა: ჩუენისა: და: ყოვლისა: ქართლისა: განმანათლებე-
 ლისა: ნინო: მოციქულისა: რომელი: ესე: თვთ: მანვე: ნეტარმან:
 მოგვიტხრა: ჟამსა აღსრულებისა: მისისსა: რომელი: აღწერა:
 მოწმუნებან: დედოფალმან: სალომე: უჯარმელმან: ძისწულმან:
 მირიან: მეფისმან: და: ასულმან: თარდატ: მეფისმან:- და: იყო:
 მათ: ჟამთა: შინა: ოდეს: წმიდა: იგი: კაბადუკელი: იწამა: ქრის-
 ტესთვის: კაბადუკელთა: ქადაქთა: კაცი: ვინმე: მთავართა: შესა-

¹) უნდა იყოს: ჰერეთს.

²) უნდა იყოს: ეგრისიცა.

³) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: მიერ.

⁴) უნდა იყოს: გრამელობითა.

- ბამი: მონა: ღთისა: სახელით: ზაბულონ: და: ესე: წარვიდა:
 192 ჰრომედ: წინაშე: მეუისა: მსახურებად: და: ნიჭის: მოღებად: მის-
 გან: და: მათვე: დღეთა: შა: კაცი: ვინმე: იყო: კოლასტარს:
 შინა: და: ესხნეს: მას: ორ: შვილ: ძე: და: ასული: და: სახელი:
 ძისა: მისისა: იობენელი: ხოლო: ასულსა: სოსანა:¹⁾ და: აღესრულნეს:
 მეუღლენი: იგი: და: დარჩეს: ძმანი:²⁾ იგი: ობლად: და: აღდგეს:
 და: წარვიდეს: იგინი: ქალაქად: წმიდად: იელუსალემად: და: იმედ:
 ყუეს: იმედი: იგი: ეოველთა: ქასრეთა: წიადღგომად:³⁾ მიეგედრნეს:
 ესინი: მუნ: ვინაცა: ძმა: ესე: იობნელი: მიემთხუია: დეელტრო-
 ბასა:⁴⁾ ხოლო: და: იგი: მისი: სოსან: მსახურებად: ნამფროსა:
 სარბე: თულემელსა:⁵⁾ ხოლო: ესე: ჭეშმარიტი:⁶⁾ კაბადუკელი: სახე-
 ლით: ზაბულონ: რომელი: ვკსენეთ:⁷⁾ შესულსავე: მიიწიფა: ჰრომედ:
 წინაშე: მეუისა: და: აღდგომილიყუნეს: ბრანჯნი: მას: ჟამსა:
 ბრძოლად: ჰრმისა:⁸⁾ ველსა: ზედა: ზიტალანისსა:⁹⁾ და: მოსცა: უფალ-
 მან: ძალი: ზაბილონს: ჭეშმარიტსა:¹⁰⁾ მას: კაბადუკელსა: უძლეველი:
 და: ქმნა: უზომო: წინა: აღდგომა: მტერთა: მიმართ: და: იოტნა:
 ბრანჯნი: იგი: და: შეიპყრა: მეფე: ბრანჯთა: და: ეოველნი: იგი:
 193 მთავარნი: მათნი: და: მიიყუნნა: იგინი: წინაშე: მეუისა: ხოლო:
 მეფემან: განაჩინა: მათ: ეოველთავე: სიკუდილი: და: მაშინ: იწყეს:
 ტირილად: ბრანჯთა: მათ: ევედრებოდეს: ზაბილონს: და: ეტო-
 დეს: ვითარმედ: ზირველად: უკუე: მოკუეტა: სჯული: თქუენი: და:
 შეგვიყუნენ: ტაძრსა: შინა: ღთისსა: თქუენისას: და: მაშინდა:
 იყავნ:¹¹⁾ და: შენვე: ყავ: ესე: ჩუენზედა: და: უბრალო: იქმენ: სი-

¹⁾ ქარ-ს ცხ-ში: ასულისა სოსანა.

²⁾ ქარ-ს ცხ-ში: და-მმანი.

³⁾ ამ ორი სიტყვის მაგიერ ქარ-ს ცხ-ში სწერია: ქრისტიანეთა წმიდა აღდგომა და.

⁴⁾ ქარ-ს ცხ-ში: დეეტალარობასა.

⁵⁾ ქარ-ს ცხ-ში: მსახურებდა ნიაფორსა სარა ბეთლემელსა.

⁶⁾ ქარ-ს ცხ-ში: კაბუკი.

⁷⁾ უნდა იყოს: ვახსენეთ.

⁸⁾ უნდა იყოს: ჰრომსა.

⁹⁾ ქარ-ს ცხ-ში: პატალანისა.

¹⁰⁾ ქარ-ს ცხ-ში: კაბუკსა.

¹¹⁾ ქარ-ს ცხ-ბა აქ უმატებს: სიკუდილი ჩენი, რამეთუ შენ მიერ შეპყრობილ ვართ.

სხლისაგან: ჩუენისა: ახოვანო: ხოლო: ზაბილონს: ვითარცა: ესმა:
 ესე: მსწრაფლ: აუწყა: მეფესა: და: ჰატრიაკსა: სიტყუა: ესე: და:
 მოსტეს: ნათელი:¹) კელსა: ქუეშე: ზაბილონისსა: და: შეიუყანეს:
 ტადარსა: შინა: უფლისსა: და: აზიარნეს: საიდუმლოთა: კორცსა:
 და: სისხლსა: ქრისტესსა: და: უჩუენეს: მათ: დიდებანი: იგი:
 წმიდათა: მოციქულთანი: და: შემდგომად: ამისსა: აღმოსთუეს:
 განთიად: ბრანჯთა: მათ:²) და: შეიმოსეს: სამოსელი: სამკვდრო:
 და: განვიდეს: ადგილსა: მას: კაცისამკვლელოსა: და: სისხლის:
 და: სათხვეელსა: და: მადლობდეს: ღთსა: ნათლისდებისათჳს: და:
 ზიარებისა: რომელი: მიიღეს: მათ: და: იოტეს:³) ესრეთ: ვითარმედ:
 ჩუენსა: სიკუდილსა: ამას: შინა: უკუდაფართ: რამეთუ: დირს- 194
 ვართ: რამეთუ: დირს: გუენა: ღთს: ესე: ვითარსა: დიდებასა:
 ხილვად: და: მიღებად: საგზალსა: მას: და: უღუგნელსა: კორცსა:
 და: სისხლსა: ქრისტეს: ღთისა: უკუდავისსა: რომელი: უმადლეს:
 არს: უოველთა: მადლთა: და: ქუესგნელსა:⁴) უოველთა: უფსკრულთა:
 და: ქუესგნელთა: რომელი: იგი: არს: კურთხეულ: უგუნისამდე:
 ხოლო: ვითარცა: ნაშობთა:⁵) ჩუენთა: ნაყოფთა: სიმწარისათა: და:
 მკვდრთა: ბნელისათა: და: კობდეს: მოვედინ: მეკრმლე: ეგე: და:
 აღახუენ: თაფნი: ჩუენნი: ჩუენგან: ხოლო: ამას: ხედვიდა: რა:
 ზაბილონ: აღიზრა: გონებითა: და: ტიროდა: მწარედ: რამეთუ:
 ვითარცა: ცხოვართა: თაფნი: მათნი: წარკუეთად: მოიდრიანეს: და:
 მოსიკუდიდ: მიეპურნეს: ვითარცა: კრავთა: შეილთა: მათთა: საწყა-
 ლობელად: იგლოვდეს: - მაშინ: მოწყალე: ქმნული: მათთაჳს: შევი-
 და: ზაბილონ: წინაშე: მეფისა: გამოითხოვნა: იგინი: მეფისაგან:
 და: ნიჭთა: განუხუნა:⁶) ხოლო: იგინი: ევედრებოდეს: ზაბილონს:

¹) ქარ—ს ცხ—ში: მსწრაფლ მივიდა იღუმალ პატრიაქისა, თარულად მეფისა, აუწყა ყოველი, ხოლო პატრიაქმან მისცა ნათელი.

²) ქარ—ს ცხ—ში სიტყვიდან „მოციქულთანი“ ასე სწერია: და დილეულ აღრე აღდგეს ბრანჯნი იგი.

³) უნდა იყოს: იტყოდეს.

⁴) ქარ—ს ცხ—ში ამ საში სიტყვის მაგიერ: მათა და უქვესკნელს.

⁵) ქარ—ს ცხ—ში: ხოლო ვა (ვაჟ) მშობელთა.

⁶) ქარ—ს ცხ—ში: გამოითხოვნა მეფისაგან სამკუდროდ შეკახულნი და მიმადლნა მეფემან და პრქუა: „მიმინიჭებია იგინი შენდა და რააცა გნებავს უყავ მათ“. მაშინ ზაბილონ განუტყენა.

- რათა: წარჭყუეს: იგი: ქუეყანასა: მათსა: და: მისცეს: სჯული:
 195 ქრისტესი: და: ნათლისღება: წყლითა: ყოველსა: ერსა: მათსა:
 ხოლო: მან: ისმინა: ვედრება: მათი: და: მოითხოვა: მღუდელი:
 ჰატრიაკისგან: და: ბრძანება: მოიღეს:¹⁾ მეფისაგან: და: წარვიდეს:
 სიხარულით: - და: ვითარ: - მიეხლნეს: ღღისა: ერთისა: სავალსა:
 მივიდა: წინა: ჰუმავი: მათი: ვითარმედ: მეფე: ცოცხალი: მოვლის:
 და: ყოველნი: მთავარნი: მისთანა: მაშინ: შეიძრეს: ათინის:
 ერისთავნი: ხოლამ: და: ხოზაბ: ხლჭა: და: ხენებაგი: ტიმერაგიზქა:
 გზაა: ზარკა: ზარდა: და: თმოგონი: სამეუფო: და: მოეგებოდეს:
 მდინარესა: ზედა: დიდსა: დადმარსა:²⁾ და: განყო: მეფემან: ერი:
 იგი: და: დადგინა: წყალსა: იმიერ: და: ამიერ: და: აკურთხეს:
 მღუდელთა: მათ: მდინარე: იგი: და: შთაკდა: ყოველი: ერი:
 იგი: წყალსა: მას: განიბანებოდეს: და: აღმოვიდოდეს: აღმოსლვასა:
 დასდებდა: ზაბილონ: კელსა: თხსსა: ყოველსა: მას: ერსა: ათდღე:
 მუნ: ყოფასა: მისსა: მდინარესა: მას: ზედა: და: ჰმართნა: კრავნი:³⁾
 შესწირეს: მღუდელთა: უსისხლო: იგი: მსხუერპლი: და: აზიარეს:
 196 ერნი: იგი: ყოველნი: ქრისტეს: საიდუმლოთა: და: უტევნა:
 მღუდელნი: და: განუწესა: ყოველი: წესი: ქრისტეანობისა: და:
 ამისსა: შემდგომად: იჯმნა: მათგან: და: უტევა: მშვიდობა: და:
 წარვიდა: ნიჭითა: დიდითა: ჰრომედვე: და: განიზრახა:⁴⁾ თხსსა:
 იელუსაქემად: წარსლვა: და: ვითარ: მიიწივა: იელუსაქემად: განუ-
 ფო: ყოველი: იგი: მონაგები: თხსი: გლახაკთა: მცნებისათჳს:
 დთისა: და: იხილა: რამეთუ: ჰირველ: კსენებული: იგი: დევ-
 ხალარი: ჰატრიაკ: ქმნულ: იყო: და: ფრიად: დაიმეგობრეს: ურ-
 თიერთას: ზაბილონ: და: ჰატრიაკი: იგი: მაშინ: თქუა: სარნია-
 ფორმან: ჰატრიაკმან:⁵⁾ ესრეთ: ვითარმედ: ესე: ზაბილონ: მამა:
 და: ემბაზი: ბრანჯთა: კაცი: სრული: სიბრძნითა: და: დთის:

¹⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: სხვა მიზეზითა რომლითამე.

²⁾ ქარ—ს ცხ—ში: შეიძრნეს ათნი საერისთონი: ზოზამოა, ზოზაა, გაახლაჯაა
 (ვარიანტი: გარდაჯაა), ხონებაგაა, ხინვირაგაა, ზაჯაა, ზაგაა, ზარდაა, ზამრაა
 და თმონი და სამეფოა: მიეგებოდა ესე ყოველნი მდინარესა ზედა დიდსა და ღრმისა:

³⁾ უნდა იყოს ჩვენის აზრით: პამართნა კარავნი.

⁴⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: გონებასა.

⁵⁾ უნდა იყოს: სარა ნიაფორმან პატრიაკსა.

მოშიშობითა: არს: ყოვლადვე: და: მეტყუზს: დაა:¹) ესე: შენი: სო-
 სან: ცოლად: მისდა: ვინაცა:²) სთნდა: წმიდასა: ჰატრიაკსა: განზრ-
 ხვა: ესე: სარნაფორისა: და: მისცა: სოსან: ცოლად: ზაბილონს:
 და: წარვიდა:- თვსად: ქალაქად: კოლასტრად:- და: ესე: წმიდა:
 ნინო: მოძღუარი: ქართლისა: მათგან: იშვა: ოდენ: მხოლოდ:
 თვნიერ: სხვისა: შვილისა: და: აღზარდა: დედამან: მისმან: სოსანა:
 მსახურებას: მას: შინა: გლახაკთასა: ხოლო: ვითარ: იქმნა: ნინო: 197
 წლისა: ათორმეტისა: მამინ: განუიდეს: მშობელთა: მისთა: ყო-
 ველი: რაცა: აქუნდა: და: წარვიდეს: იელუსაღემად: ხოლო:
 მირა: იწივნეს: იელუსაღემად: მას: ჟამსა: ზაბილონ: და: იწერა:
 ჟუარი: ჰატრიაკისაგან: და: იქმნა: ცოლისაგან: თვისისა: და: შეი-
 ტკობ: მკერდსა: თვისისა: ასული: თვისი: წმა: ესე: ნინო: და:
 აღტო: ჰირი: ნინოსი: ნაკადულითა: ცრემლთათა: რომელნი: იგი:
 გარდამოსთხივნა: თუაღთაგან: თვისთა:³) და: ჰქუა: შენ: მხოლოდ:
 ასული: ჩემო: ესერა: დაგიტკობ: ობლად: ჩემგან: და: მიგიოთუ-
 ლავ: მამასა: ზეცათასა: და: ყოველთა: მზრდელსა: ღთისა: რამეთუ:
 იგი: არს: მამა: ობოლთა: და: მსაჯული: ქრუივთა: და: ნუგე-
 შინინ: შენ: შვილო: ჩემო: ხოლო: შენ: მარამ: მაგდანელისა:
 შური: აღიდე: ქრისტეს: სურვილისათვის: და: დათა: მათ: ღაზა-
 რესთა: და: უკუეთუ: შენ: ეგრეთ: შეიყუარო: იგი: ვითარცა: მათ:
 შეიყუარეს: მან: ეგრეთვე: მოგცეს: შენ: ყოველივე: რაცა: ითხოვო:
 მისგან:- ხოლო: ესერა: თქუა: დაუტევა: ამბორის: ყოფა: საუ-
 კუნო: და: წარვიდა: წიად: იორდანესა: კაცთა: მათ: თანა: ღთისა- 98
 თვის: ველურ: ქმნილთა: და: კაცთაგან: განშორებულსა: რომლისა:
 იგი: სადა: ყოფა: უწყის: ღთის: ყოვლისა: მეცნიერად: დამა-
 დებელმან:- ხოლო: დედა: იგი: ნინოსი: მისცა: ჰატრიაკმან:
 მსახურად: გლახაკთა: დედათა: და: უძღურთა: წმიდა: ნინო: მსახუ-
 რებდა: ნაფორსა: დანიელსა:⁴) ორწელ: და: ჰკითხვიდა: ყოვლადვე:

¹) ქარ—ს ცხ—ში: კაცი სრული ღვთის მოშიშებითა და სიბრძნითა. მიეც უკუც დაა.

²) ქარ—ს ცხ—ში: და.

³) ქარ—ს ცხ—ში ეს იდეგლი ისეა მოყვანილი: შეიტკობ მკერდსა თვისსა ასული თვისი წმიდა ნინო, და დაღუარნა ვითარცა წყარონი ცრემლი თულთა-გან პირსა მისსა (ეფრიანტით: პირისა მისისა).

⁴) ქარ—ს ცხ—ში: ნაფორსა სომეხსა დვინელსა.

ვნებათა: მათხს: ქრისტესთა: ჭურჭმისა: დაფლვისა: და: ადღგო-
 მისა: მისისა: და: სამოსლისა: მის: და: ტილოთა: და: სუდარისა:
 და: ჭურისა: და: სხუისა: ყოვლისავე: შემდგომითი:-შემდგომად:
 გამოქძიებდა: რამეთუ: არაჳინ: ყოფილიყო: და არცაჳინ: იყო: შო-
 რის: იელუსაღემს: სწორ: მისსა: მეცნიერებითა: სჯულისა: ძუე-
 ლისა: და: ახლისათა: ყოველსავე: ზედა: მიიწიენით:¹) ხოლო: იწყო:
 უწევებდა: მისსა: ვხედავ: შვილო: ჩემო: ძალსა: შინა:²) ვითარცა:
 ძილსა:³) ღომისა: მდიდრისასა:⁴) რომელი: იზახებენ: ყოველთა: ზედა:
 199 სიმაღლესა: ვითარცა: ორბი:⁵) დედალი: რომელი: ადვიდის:
 გუგასა: შინა: თუაღისა: მისისასა: მცირისა: მარკაელიტისა: სწო-
 რად: შეიუენის: და: განახლის:⁶) და: განცადის: საჭმელი: მისი:
 ცუცხლისაებრ: ხოლო: იხილის: რა: მიუტევნის: ფრთენი: და:
 მიიწის: მის: ზედა: ეგრეთვე: სახედ. იყოს: ცხორება: შენი:
 წინამზღუდრებითა: სულისა: წმიდისათა:- ხოლო:-აწ ვიწყოთ: და:
 მიგიტხრათ: შენვე: რამეთუ: ოდეს: იგი: იხილეს: ღთი: უკუდავი:
 კაცთა: მოკუდავთა: ქუეყანასა: ზედა: ძალი: მოკუდა: და:⁷) მოსრულ:
 იყო: მოწოდებად: წარმართთა: ვითარცა: თვთ: ინება: კნსა: სო-
 ფლისა: იწყო: კეთილის: ყოფად: ჭურითა: მკუდართა: ადღგინებად:
 ბრმათა: ახილვად: სხეულთა: განკურნებად: რომელი: ესე: შეი-
 შურვეს: და: შეიზრახნეს: და: წარაჳლინნეს: სტრატიოტნი: ყოველსა:
 ქუეყანასა: სწრაფელ: მოსლვად: ურიათა: და: თქუეს: რამეთუ: აჭა:
 ესეკა: წარვწყმდებით: მოვედით: და: შემოკრბით: ყოველნი: მა-
 შინ: მოიწივნეს: ყოველით: ქუეყანით: და: სოფლით: კაცნი: რიცხვ-
 ნით:¹⁰) მსწავლულნი: და: მეცნიერნი: სჯულსა: მოსესსა: რომელი:

¹) ქარ—ს ცხ—ში: ზედ-მიწიენით.

²) უნდა იყოს: შენსა.

³) უნდა იყოს: ძალსა.

⁴) ქარ—ს ცხ—ში: მძულისასა.

⁵) ქარ—ს ცხ—ში: არწივი.

⁶) ქარ—ს ცხ—ში: მამლოსა,

⁷) ქარ—ს ცხ—ში: ხმელეთი.

⁸) ქარ—ს ცხ—ში: განიხილის.

⁹) ქარ—ს ცხ—ში ამ სამი სიტყვის მაგიერ სწერია: რომელი.

¹⁰) ქარ—ს ცხ—ში: მრავალ-რიცხუნი.

იგი: ანტარკად:¹) წინა: აღუდგეს: სულსა: წმიდასა: და: არა: იგი: 200
 ჯერ: იყო: უფად: ქრისტესა:²) მათ: აღსრულეს: რამეთუ: ჯუარს:
 აცუეს: და: სამოსელსა: მისსა: ზედა: წილი: იგდეს: და: მიეცა:
 და: ხუდა: წილითა: მით: ჩრდილოელთა: მცხეთელთა: მოქალაქეთა:
 ხოლო: დაფუეს: მათ: ურიათა: ქრისტე: და: კრძაღეს: და: დაბე-
 ჭდეს: საფლავი: იგი: მისი: არამედ: იგი: აღდგა: ვითარცა: თქუა:
 პირველად: და: ტილონი: იგი: ჰოვნეს: საფლავსა: მას: შინა:
 განთიად: ქრისტესსა: და: მოვიდა: პილატეცა: და: ცოლი: პილა-
 ტესი: ქრისტეს: საფლავად: და: ტილონი: იგი: ვითარ: ჰოვნეს:
 მოითხოვნა: ცოლმან: პილატესმან: და: წარვიდა: მსწრათლ: პონ-
 ტოდ: სახლად: თესად: და: იქმნა: მორწმუნე: ქრისტესსა: ხოლო:³)
 შემდგომად: ჟამთა: რაოდენთამე: მივიდეს: კელთა: ლუკა: მახა-
 რებლისათა: ტილონი: იგი: და: დასხნა: მან: სადაცა: თვით: იგი:
 უწიეს: ხოლო: სუდარი: არა: იშოვა: და: დაცათუ: თქუეს: ვიეთმე:
 პილატესთეს:⁴) ვითარმედ: კელეწიფა: ახუმაღლ: და: ჰქუეს:⁵) მასო:
 არამედ: განცხადებულად: არა: მიუთხრეს: ვითარ: სხუა: იგი: 201
 ხოლო: ჯუარნი: იგი: ამასვე: ქალაქსა: შინა: იელუსაღემსა: და:
 მარხულ: არიან: გარნა: ადგილი: მათი: არავინ: უწიეს: და: ოდეს:
 ინებოს: ღთს: გამოჩნდეს: იგინიცა: - ხოლო: - ვითარცა: ესე: ესმა:
 წმიდასა: ნინოს: საწინაფორისაგან: მაშინ: შეწიკა: ღთისა: მა-
 დლობა: და: აკურთხა: და: კუალად: ჰკითხა: მას: თუ: სადა: არს:
 ჩრდილოსა: იგი: ქუეყანა: სადათ: იგი: მოსრულა:⁶) მათ: ურიათა:
 წილ: ხუდა: და: წარიდეს: სამოსელი: იგი: უფლისა: ჩუენისა:
 იესო: ქრისტესი: მიუგო: და: ჰქუა: საწინაფორმან: ვითარმედ:
 არს: აღმოსავლეთით: ქალაქი: სახელით: რომელსა: ჰქვან: სახელად:
 მცხეთა: და: ქუეყანა: ქართლისა: და: სომხეთისა: მთიულეთით: და:
 საწარმართოთ: არს: იგი: ჟამსა: ამას: საკელმწიფო: ბერძენთა:⁷) და:

¹) ქარ—ს ცხ—ში: ანტარკად.

²) ქარ—ს ცხ—ში: ქუტყუანასა.

³) ეს ოთხი სტრიქონი სიტყვიდან „განთიად“ აქამდე არ არის ქარ—ს ცხ—ში.

⁴) ქარ—ს ცხ—ში; პეტრესთვის.

⁵) უნდა იყოს: აქუს.

⁶) უნდა იყოს: მოსრულთა.

⁷) ეს სიტყვა ქარ—ს ცხ—ში არ არის.

უუიკთა:- ხოლო:-მათ: დღეთა: მოვიდა: დედას: კაცი: ვინმე:
 ეუესოდ: თაუუნის: ცემად: წმიდისა: ადღგომისა: და: ჰკითხვიდა:
 დედა-კაცსა: მას: სარნაოფორი: ვითარმედ: ელენე: დედოფალი:
 202 ეერეთცა:¹⁾ ეკე: ვითარსა: ცთომისა: და: ბნელსა: შინსა: არს: ხოლო:
 მან: ჰქუა: ესრეთ: ვითარმედ: ვარ: მკევალი: მათი: და: მახლო-
 ბელი: განზრახვასა: მათსა: ეოველთასა: ცხადსა: და: დაფარულსა:
 და: უწყი: მე: მისი: რამეთუ: აქუს: მას: დიდი: წადიერება: ქრის-
 ტეს: სჯულისა: და: ნათლისღებისათჳს:- ხოლო: ესმა: რას:
 ესე: დედაკაცისა: მისგან: წმიდისა:²⁾ ნინოს: ჰქუა: ნიაფორსა:
 ესრეთ: ვითარმედ: წარმგზავნა:³⁾ მე: და: მივიდე: დედოფლისა:
 ელენესსა: ნუ: უკე: მივეახლო: და: სიტკბობად:⁴⁾ ქრისტესთჳს:
 წინაშე: მისსა: ხოლო: ნიაფორმან: აუწყა: პატრიარქსა: წადიერება:
 ესე: და: საქმე: ნინოსი: დედისამან:⁵⁾ მოუწოდ: წმიდასა: ამას: ნი-
 ნოს: დისწულსა: თჳსსა: და: დადგინა: იგი: აღსავალსა: წმიდისა:
 საკურთხეველისსა: და: დასხნა: კელნი: მისნი: წმიდანნი: მკართა:
 მისთა: ზედა: სულთ: ითქუნა: ცად: მიმართ: სიღრმითა: გულისა:
 მისისათა: და: თქუა: უფალო: ღთო: საუკუნეთათ: კელთა: შენთა:
 შეკვედრებ: ობოლსა: ამას: შვილსა: დისა: ჩემისსა: და: წარგა-
 ვლინებ: ქადაგებად: ღთაებისა: შენისა: რათა: ახაროს: ადღგომს:
 შენი: სადაცა: სათნო: იყო: სრბა: ამისი: ექმენ: ქრისტე: ღთო:
 203 ამას: მოგზაურ: ნათლისდგურ: მოძღუარ: ენა: მეცნიერ: ვითარცა:
 უწინარეს: ამისსა: მოშიშთა: სახელისა: შენისათა:- და: უჭმნს:
 დედისაკან: თჳსისა: ამბოკის: უოფითა: განშორებისათა: და: გა-
 მოსცა: სასწაულმან: ჯუარისამან:⁶⁾ და: ესრეთ: ღოცვითა: ღთისა:
 მიმართ: და: კურთხევითა: განუტევა: და: წარემართა: წმიდა: ნი-
 ნო: დედაკაცისა: მისთანა: ეუესოთ: მოსრულისა: და: ვითარ:
 მიიწივნეს: სამეთოს: ჰრამს: სახილ: დედაკაცისა: რამდისა: იგი:

¹⁾ უნდა იყოს: ჯერეთცა.

²⁾ უნდა იყოს: წმიდისა.

³⁾ უნდა იყოს: წარმგზავნე.

⁴⁾ უნდა იყოს: სიტყვის გებად.

⁵⁾ ამ სიტყვის მაგიერ ქარ—ს ცხ—ში: მაშინ პატრიარქმან დედის-ძამან მისმან.

⁶⁾ ქარ—ს ცხ—ში: და გამოსახა მას-ზედა სასწაული ჯუარისა.

თანა: მკგზაურ: იქმნა: იხილეს: მუნ: დედოფალი: ვინმე: და:
 ტომი: მეფეთა: სახელით: რიფსიმი: და: დედა: მძუძე: მისი:
 გაიანე: რომელი: ესე: იყოფოდეს: მონასტერსა: შინა: ქალწულ-
 თასა: და: ჰსურდა: ქრისტეს: აღსრულებისათს: და: მოლოდე:
 იუენეს: იელუსაღემით: ნათლის: დებას: მაშინ: დედაკაცმან: მან:
 წარუდგინა: წმიდა: ნინო: და: აუწყა: საქმე: მისი: დედოფალსა:
 რიფსიმეს: რომელი: იგი: იხილა: რა: ქრისტეს: ბოჟიერებანი:
 რიფსიმი: სიხარულით: შეიტკობ: და: შეიწყნარა: სახიდ: თსად:
 წინაშე: მისსა: წმიდა: ნინო: კელთაგან: მის: დედაკაცისათსა: 204
 მკგზაურისა: და: ესრეთ: იყოფდა:¹) რა: მისთანა: წმიდა: ნინო:
 მასვე: შინა: წელიწადსა: ნათელიდო: რიფსიმი: რომლისათს:
 იგი: სურვილ: იყო: მისთანა: გაიანეცა: დედა: მძუძემან: მისმან:
 და: სხუათა მათ: სახლეულთა: მისთა: რიცხვთა: ორმოცდა: ათთა:
 სულთა: კელსა: შინა: წმიდისა: ნინოსსა: და: იყოფოდეს: მონა-
 სტერსა: შინა: თსსა: და მათთანა: წმიდა: ნინო: ორწელ:- მათ:
 დღეთა: შინა: წარავლინნა: კეისარმან: ძიებად: ქალისა: ქმნილ:
 კეთილისა: და: შუენიერისა: რათამცა: უზოვეს: ღირსი: წმიდად:²)
 მისსა: და: ვითარ: მოწივნეს: მეძიებელნი: იგი: მონასტერსა:
 ქალწულთასა: და: იხილეს: და განიცადეს: რიფსიმი:³) და: ცნეს:
 მეფეთა: ნათესავობა: მისი: რომლისა: სახელი:⁴) ფრიად: სთნდა:
 შუენიერება: მისი: რომლისა: ვერა: სადა: ეხილავა: მსგავსი: ხილ-
 ვითა: და: შუენიერებითა: და: გამოსახეს: სახე: შუენიერებისა: და:
 ხატისა: მისისა: ფიცარსა: ზედა: და: წარკვავნეს: წინაშე: კეი-
 სრისა: რომელი: იხილა: კეისარმან: ფრიად: სთნდა: და სიხარული-
 თა: აღივსო: და: განაწყეს: აღსრულება: ქორწილისა: მრავლითა:⁵) 205
 რომლისათსცა: მსწრაფლ: წარავლინნა: მოციქულნი: და: განმკე-
 ბელნი: ყოველთა: შინა: საბრძანებულთა: მისთა: რათა: ყოველნი:
 დიდითა: სიხარულითა: მოვიდენ: ბრძანებითა: ამის: ქორწილისა:
 სამეუფოსა:- ხლო: იხილეს: რა: ყოველად: წმიდათა: მათ: და:

¹) უნდა იყოს: იოფეოლა.

²) უნდა იყოს: ცოლა.

³) ქარ—ს ცხ—ბა აქ უმატებს: და გამოიკითხეს გუარი მისი.

⁴) ქარ—ს ცხ—ში: სახე.

⁵) აქ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: სიხარულითა.

ფარული: იგი: მანქანება: მტკერისა: და: ისარნი: მისნი: განკუ-
 რებულნი: რომელითა: იგი: ისწრაფდა: სისრად: წმიდათა: ქრისტეს-
 თა: იუროდეს: რამეთუ: ჭური: რისხვისა: იზოვა: მეფე: ვითარცა:
 გული:¹⁾ სამთხესა: შინა: მზრახელ: ექმნა: ეგრეთვე: აქა: მკზავსად:
 მისსა: უსჯულთ: ესე: რომელსა: აქუნდა: შეგინებულნი: თაყუნის-
 ცემა: ბილწთა: და: შეგინებულთა: კერძთა: - ხოლო: ისილეს: რა:
 ნეტარმან: რიფსიმე: გაიანე: სხუათა: მათ: წმიდათა: დედეთა:²⁾
 განსაცდელი: ესე: მათ: ზედა: მოწვევულად: მაშინ: მოისხნეს:
 მათ: უბიწო: იგი: აღთქმა: და: ღირსი: ქებისა: მარტოებით: ცხო-
 ვრება: რომლისა: იგი: იუენეს:³⁾ გოდებით: ტიროდეს:⁴⁾ შესწავებისა:
 206 მისთხს: წინაშე: მეფისა: უსეულთსა:⁵⁾ შეუნიერებასა: წმიდასა:
 რიფსიმესა: რომელი: იგი: გამოგხატავთ:⁶⁾ წარგზავნეს: და: მისცნეს:
 თავნი: თხსნი: ფიცხელის: მოღუაწებისა: კანონსა: ლოცვითა: და
 ვედრებითა: ღთისათა: და: უცადებელითა: და: მკურვალთა: და:
 ერთობით: განზრახვითა: ურთიერთას: ყოველთავე: და: უტევეს:
 ქუეყანა: იგი: ფარულად: ორმოცდა: ათცამეტმან: სულმან: და:
 შაიწივნეს: ლტოლვილნი: არეთა: და: სანახებთა: სომხითისათა:
 ადგილსა: მას: რომელსა: ჰქვან: ახალ: ქალაქ: უადრეს: შენებულსა:
 რომელარს: დვინი: საყოფელი: სომეხთა: მეფისა: და: შევიდეს:
 მუნ: ტალავართა: მათ: შინა: საწნახელთასა: რომელნი: იგი: იუენეს:
 შენებულ: ჩრდილოთ: კერძ: და: აღმოსავლით: და: იზრდებოდა:
 მუნ: შინა: კელით: საქრმისა: თხსისა: განვაჭრებითა: - ხოლო:
 იხილა: რა: კეისარმან: რამეთუ: განერნეს: კელთაგან: მისთა: და:
 ტრფიალებისაგან: მისისა: ბოროტისა: წმიდა: რიფსიმე: და: სხუანი:
 207 იგი: მისთანანი: აღივსო: უნუგეშინის: ცემითა: მწუხარებითა: და:
 წარავლინნა: კაცნი: ყოველთა: ადგილთა: მოძღურებად: მათდა:
 მაშინ: მოიწივნეს: მოციქულნი: კეისრისანი: წინაშე: თარდატ:
 სომეხთა: მეფისა: და: მოართვეს: წიგნი: კეისრისა: რომელსა:

¹⁾ უნდა იყოს: გველი.

²⁾ უნდა იყოს: დედათა.

³⁾ ქარ—ს ცხ—ში: რომელსა იგი იუენეს განწავლულ და.

⁴⁾ ქარ—ს ცხ—ბა აქ უმატებს: გამოხატვით.

⁵⁾ უნდა იყოს: უსჯულთსა.

⁶⁾ ქარ—ს ცხ—ში: გამოხატვით და.

წერილ: იყო: თუთ: მშერობელი: კეისარი: საეურაცხს: ძმას: და:
 მეგობარს: და: თანა: მისაუდრეს: ჩემს: თარდატს: გკითხავ: ¹⁾
 უწებულ: იყავ: ძმობა: შენი: და: თანა: შემწეობა: რომლისათვის:
 იგი: პირველად: გუეგების: შეტომილის: მის: ქსანთავ: ²⁾ ნათესავის:
 რამეთუ: უფლადვე: შეურაცხ: იქმნების: ჩუენი: უფლება: მათგან:
 კრებულის: და: საწუნელ: არს: კუენი: ³⁾ კელმწიფება: მათგან: რა-
 მეთუ: იგინი: ჭურცმულს: ვისმე: და: მომკუდარს: ჭმსახურებენ:
 და: ძელს: თაუნისცეჲენ: და: თავის: მათის: სიკუდილს: უფ-
 ლის: მათის: დიდებად: შეირაცხებენ: და: არა: ეშინის: ჭურია-
 თაგან: და: მოკლულის: მისგან: ჭურიათას: და: ჭურცმულის:
 ეშინის: და: შეტომილ: არიან: მეფეთა: აგინებენ: ღთთა: შეუ- 208
 რაცხ: ჭეოფენ: და: ძალსაცა: მზისას: და: მთავარისას: და:
 ვარსკულავთა: ნათლისას: არად: შერაცხიან: არამედ: შექმნულად:
 იტყვან: მათ: ჭურცმულის: მის: მიერ: და: ესრეთ: მიიქცეს:
 ქუეყანა: ვიდრემდის: მამანი: დედათაგან: და: დედანი: მამათაგან:
 ცოცხლებრ: განაშორნეს: და: ღაცათუ: დიდითა: ქადაგებითა: და:
 ფრადითა: სატანჯუელითა: მოვსწუდებით: არამედ: კულადცა:
 უფროსად: განმრავლდეს: ხოლო: აწ: მე: შემემთხუა: მე: ხილვა:
 ნათესავის: მათისაგანის: ქალის: ერთის: ჭაბუკის: და: განვი-
 ზრახე: მოუყანება: ცოლად: ჩემდა: ხოლო: მას: არცაღათუ: ვითარცა:
 მეფისა: უთქუა: გულმან: მისმან: სურვილად: ჩემდა: არამედ: სძუ-
 ლედ: და: არა: წმიდად: შემრაცხეს: მე: რომლითაცა: მეოტ:
 იქმნეს: ფარულად: ჩემგან: და: კერძოთა: ქუეყანისა: შენისათა:
 წარმოსრულ: არიან: უწებულ: იყავნ: შენდა: ძმაო: ჩემო: მოიძიენ:
 იგინი: და: ჭზოფენ: რა: მისთანანი: იგი: სიკუდილითა: მოაკუდინენ:
 ხოლო: რომელი: იგი: მათ: შეაცთუნეს: შეუნიერი: ხატითა: და: 209
 სახელით: რიფსიმე: ჩემდავე: წარმოავლინე: და: უკეთუ: შენ:
 გთენდეს: თავის: შენისათვის: იგულე: რამეთუ: არა: იზოფო: სხუა:
 მსგავსი: მისი: იონთა: სოფელსა: შინა: და: ცოცხლებითმცა: იყო-
 ფი: შენ: მსახურებასა: შა: ღთთას: - ხოლო: აღმოიკითხა: რა:

¹⁾ ქარ—ს ცხ—ში: გკითხავ.

²⁾ უნდა იყოს: ქრისტეანეთა.

³⁾ უნდა იყოს: ჩუენი.

თარდატ: ბრძანება: ესე: კეისრისა: მეის: იწყო: მოსწრაფებით:
 ძიება: მათი: და: ჰოვანა: რა: საწინახელთა: მათა: შინა: ჰირველ:
 კსენებულთა: და: რფსიმიე: ¹⁾ ადივსო: ტრფიალებითა: გულის:
 თქუმისათა: და: სიხარულითა: დიდითა: და: დაამტკიცა: მიუყანება:
 მისი: ცოლად: მისდა: ხოლო: ურჩეკმნა: რა: თარდატს: საქმის:
 ამისაჲს: წმიდა: რიფსიმიე: მაშინ: იწამა: იგი: მის: მიერ: წამე-
 ბისა: ღუაწლითა: მისთანა: გაიანცა: დედა: მძუძე: იგი: მისი:
 და: სხუანი: მრავალნი: მათთანანი: ვითარცა: იგი: წერილარს:
 წიგნსა: მას: წამებისა: მათისასა: და: გუგუწეებისა: სასწაულნი: იგი:
 რომელნი: იქმნეს: ჟამსა: წამებისა: მათისასა: მოქცევასა: შინა:
 სომეხთასა: რამეთუ: თარდატ: მეფე: განკებითა: ღთისათა: ეშუა:
 210 და: შეიცვალა: ხოლო: რომელნიმე: მათგანნი: და: იმაღლეს: და:
 იულტოდეს: რომელთა: თანავე: მაშინ: დირსი: ნინო: და: მალულ:
 იქნა: ეკალთა: შორის: ვარდისათა: რომელი: იგი: ჯერეთ: არღარა:
 გამომეძიებულ: ²⁾ ქმნილ: იყო: ეუავილისა: ჟამსა: და: ესრეთ: დამა-
 ლულ: რას: იქმნა: წმიდა: ნინო: იხიდა: მუნითგამო: სახითა:
 მავარ: ³⁾ დიაკუნისათა: შთამომავალი: ზეცით: ნათლისა: ოღარითა:
 მოსილი: და: მხერობელი: სასაკუმეველისა: კელთა: მისთა: რომლისა:
 კუამლისა: სახე: სულნელება: და: ჭფარვიდა: ცათა: და: კუალად:
 იყო: მისთანა: სიმრავლე: ერთა: ზეცისათა: რამეთუ: მას: ჟამსა:
 განეყოკოდეს: კორცთაგან: სულნი: წმიდათა: მათ: მოწამეთანი:
 რომელნი: იგი: შეიერთნეს: ბრწუინვაღეთა: მათ: ზეცისა: ძალთა:
 და: ესრეთ: ცად: მიმართ: ადიწოდდა: რომელი: ესე: იხილა: რა:
 ესრეთ: წმიდა: ნინო: დადადყო: ესრეთ: უფალო: უფალო: რად:
 დამიტეობ: მე: შორის: ასპიტთა: იქედნეთა: მაშინ: გამა: ესმა: ზე:
 გარდამო: რომელი: ეტუოდდა: ვითარმედ: ესრეთვე: იყოს: შენიცა:
 211 წარუყანება: სასუფეველად: წინაშე: ღთისა: ჟამსა: ეკე: ეკალი:
 რომელ: არს: გარემოს: შენსა: უოგეღივე: იქმნეს: ვარდის: ფურ-
 ცელი: სურნელი: არამედ: ადღვა: და: მივიდოდდა: ⁴⁾ წრდილოთ: კერძო:

¹⁾ ქარ—ს ცხ—ში: და იხილა—რაჲ რიფსიმიე.

²⁾ ქარ—ს ცხ—ში: გამომღებულ.

³⁾ უნდა იყოს: მთავარ.

⁴⁾ ქარ—ს ცხ—ში: ადღვე და ვიდოდვე. თეიმურაზის ვარიანტში: აღღვ^ა
და ვიდოდა.

სადა: იგი: ფრიად: არს: სამკაული: ხოლო: მუშაკი: ეფვლად: არა:-
 ა მ ი ს ს ა:- შეიღვომად: წარმოვიდა: მუნით: წმიდა: ნინო: და: მოი-
 წია: ურბნითად:¹) საზღუართაჲ: სომხითისათა:²) და: თუეს: მეოთხე-
 სს: მარტოთგან: რომელ: არს: ივნიისი: წარმოემართა: და: მოიწია:
 მათათ: ჯავახეთისათ: სადა: იგი: მიემთხვია: ტბასა: დიდსა:
 გარდამდინარეს: რომელსა: ეწოდების: ფარავანა:³) ხოლო: მიხედნა:
 რა: მუნით: და: იხილნა: მათნი: ჩრდილოთსანი: დღეთა: მათ: ზა-
 ფხულისათა: სავსენი: თოვლითა: და: ჰქრითა:⁴) სასტიკითა: შეძრ-
 წუნდა: წმიდა: ნინო: და: თქუა: უფალო: უფალო: მიიდე: სულთ:
 ჩემი: ჩემგან: და: დაუო: მუნ: რი: დღე: და: ითხოვა: საზრდე-
 ლთ: მეთვეზურთაგან: ტბასა: მას: შინა: მონადირეთასა: და: რმეთუ:⁵)
 მწყემსნიცა: იუუნეს: ადგილსა: მას: და: კმიღვიდეს: რა: საკუ-
 მილავსა: დამისსა: სამწესსა: ზედა: მათსა: ხადლდეს: იგინი:
 შემწედ: და: მფარველად: მათდა: ღათათ: მათათ: არმაზს: და: ზადენს: 212
 და: აღუთქმიდეს: მათ: შესაწირავსა: ოდეს: მოვიდეთ: წინაშე: თქუე-
 ნსა: მშვიდობითო: და: ამას: იტყოდეს: იგინი: ენითა: სომხურითა:
 რომელი: ესე: ესწავლა: მცირედრამე: ნინოსცა: ჰირველვე: ნია-
 ფოროსა: მისგან: და: ჰკითხა: ერთსა: მწყემსთა: მათგანსა: და:
 ჰქუა: ენითა: სომხურითა: ვითარმედ: რომლისა: სოფლისანი: ხართ:
 ხოლო: მან: მიუგო: და: ჰქუა: ვითარმედ: ვართ: ჩუენ: დაბით:
 ელარბინით: და: საფურცლით: და: ქინძარელნი: რაბატელნი: და:
 დიდისა: ქალაქისა: სომხითისანი:⁶) ხოლო: მან: მიუგო: ვითარმედ:
 გარდამდინარე: ესე: ტბისა: თანა: წარვლის: ქალაქსა: მას: მცხეთა-
 სს:- ხოლო: წმიდასა: ნინოს: შეუძინა: და: სიგრძეო: გზისა:
 მის:⁷) და: სიბრტეე: მათათ: მათ: რომელი: იხილა: და: ამისთჳს:
 შეძრწუნებულმან: სულთითქუნა: და: იღვა: ღოდო: ერთი: სასთუმად:
 და: ესრეთ: მიიძინა: გარ: სადინელსა: მას: ტბისასა: და: ვითარ:

¹) ქარ—ს ცხ—ში: ორბანთად.

²) აქ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებ; და მუნ დაიზამთრა კირთა შინა მრავალთა.

³) ქარ—ს ცხ—ში: ფარავანა.

⁴) უნდა იყოს: პაერითა.

⁵) უნდა იყოს: რამეთუ.

⁶) ქარ—ს ცხ—ში სწვრია: მცხეთისანი. და შემდეგ მიმატებულთა: სადა
 დმერთი დმერთობენ და მეფენი მეფობენ. და ჰკითხა: „სადათ არს მცხეთა“.

⁷) ქარ—ს ცხ—ში: ხოლო წმიდასა ნინოს შეუძინდა სიგრძე გზისა მის.

ეძინა: იგი: მოვიდა: კაცი: ერთი: ჩუენებით: ჰსაკითა: ზომიერ: ხოლო: თმითა: ნახევარ: თმოსანი: და: მისცა: მან: წიგნი: დაბე-
 213 ჭდული: წმიდასა: ნინოს: და: ჰქუა: მთარეთეს:¹) მსწრაფლ: ქალაქსა:
 შინა: მცხეთას: მეუეს: მას: წარმართთას: ხოლო: წმიდამან:
 ნინო: იწყო: ტირილად: და: ჰქუა: მას: ვედრებით: ვითარმედ:
 მე: უფალო: დედაკაცი: ვარ: უცხო: და: უმეტარი ვარ: არდა:
 მრავლისა: მეტუეედ: მეცნიერ: ვარ: მივედ:²) უცხოსა: ქუეყანასა:
 და: კაცთა: მათ: უცხო: თესლთა: - მაშინ: კაცმან: განუკნა:
 წიგნი: იგი:³) რომელსა: ზედა: იყო: ბეჭედი: იესოს: ქრისტესნი:
 და წერიუენეს: მას: შინა: ათნი: სიტუენი: მსგავსადვე: ფიცართა:
 მათ: ქვსათა: მოსეს: ზედა: მისცა: კითხუად: წმიდასა: ნინოს:
 და: იყო: დასაბამი: სიტუუათა: მათ: ესე: - ა: - ს: - და: ც: ა: იქადაგოს:
 სახარება: ესე: მუნცა: იქმოდის:⁴) დედაკაცი: ესე: - არცა: - დედ:
 კაცება: არს: არცა: მამა: კაცება: არამედ: თქუენ: უოველნი: ერთ:
 ხართ: - წარვედით: და: მოიმოწაფენით: უოველნი: წარმართნი:
 და: ნათელსტემდით: მათ: სახელთა: მამისათა: ძისათა: და: სუ-
 ლითა: წმიდისათა: - ნათელი: - გამობრწყინებად: წარმართთა: ზედა:
 და: დიდება: ერისა: შენისა: ისრაელისა: - ს: - და: ც: ა: იქადაგოს:
 214 სახარება: ესე: სასუფეველისა: მუნცა: იქადაგოს:⁵) უოველსა:
 სოფელსა: - რომელმან: თქუენ: შეგიწუნარენს: მე: შემიწუნარა:
 და: რომელმან: მე: შემიწუნაროს: შეიწუნაროს: მომავლინებელი:
 ჩემი: რამეთუ: - ფრიად: უუარდა: მარიამ: უფალსა: რამეთუ:
 მარადის: ისმენდა: მისსა: სიბრძენსა:⁶) ჭეშმარიტსა: ნუ: გეში-
 ნინ: - მათგან: რომელთა: მოგწუჯნენ: კარცნი: თქუენნი: ხოლო:
 სულისა: ვერ: შემძლებელ: არიან: მოწუეედ: - ჰქუა: - მარიამს:
 მაგდანელსა: იესო: წარუედ: დედაკაცი: და: მათა: და: ძმათა: ჩემთა: -⁷)

¹) ქარ—ს ცხ—ში: მთარეთი ესე.
 ²) ქარ—ს ცხ—ში: ვითარ მივიდე.
 ³) ქარ—ს ცხ—ბა აქ უმატებს: და იყო წერილი რომაელებრ.
 ⁴) უნდა იყოს: ითქმოდის.
 ⁵) თეიმურაზ ბატონიშვილის ვარიანტში: ითქმოდის.
 ⁶) ქარ—ს ცხ—ში: სიტუენასა.
 ⁷) ქარ—ს ცხ—ში: უწარვედ, დედაკაცო, და ახარე ძმათა ჩემთა. “ შემდგ
 ამისა მიმატებულია შეათე მუხლი: უსადაცა ქადაგებდეთ, სახელითა მამისათა, და
 ძისათა, და სულისა წმიდისათა. “ ზარდა ამისა ქარ—ს ცხ—ში სთვალავი უზის
 უველი მუხლს ანზნებით, ჩვენს დედანში ასეთი სთვალავი აქვს მხოლოდ პირველ
 მუხლს.

ვ ი თ ა რ ც ა :- წარკითხნა: სიტუუანი: ესე: წმიდამან: ნინო:
 იწყო: ვედრებად: ღთისა: მიერ:¹) და: გულის: კმა: ეო: ვითარმედ:
 ზეტით: იყო: ჩუენება: ესე: და ადიხილნა: თუაღნი: ზეტად: და:
 ითხოვა: მალათა: შინა: დამკვდრებულისა: და: უოვლისა: გარე:
 შემცვალისა: ღთისაგან: შეწვენა: მისი: და: წარემართა: და:
 მიჭუუა: წიად: კერძო: მდინარისა: მის: ტბისაგან: გარდამომდინარისა:
 რომელი: იგი: წარმდინარეობს: დასავლით: მერმე: კუალად: იწუე-
 ბის: აღმოსავლით: სადა: იგი: შეემთხუა: სიძნელე: გზათა: და: 215
 სიფიცხლე: შეეშინა: მკეტთაგან: და: ფრიაღნი: ჭირნი:²) ვიდრე:
 მიწვენადმდე: ადგილსა: მას: რომელსა: იწუების: წყალი: იგი:
 აღმოსავლით: დინებასა: კერძ: და: მიერთებან: იქმნა: ლხინება:
 მისთანა: რამეთუ: ჰოენა: მუნ: მოგზაურნი: რომელთა: თანა: მიიწია:
 სანახებსა: ქართლისსა: რომელსა: ეწოდების: ურბნისი: სადა: იგი:
 იხილა: ერი: უცხო: და: უცხოთა: ღთთა: ჰმსახურებდა: რამეთუ:
 თაუუანისცემდეს: იგი: ღთად: მათდა: ცეცხლისა: ქუათა:³) და: ძელთა:
 რომლისათესცა: შეეურვა: სულისა: მის: წმიდისასა: და: შევიდა:
 ბაგინსა: ჰრომელთასა: რათამცა:⁴) ზრახვიდა: მათთანა: ენითა: ებრა-
 ულითა: რომელსა: -იგიცა: მეცნიერ: იყო: და დაუენა: მუნ: თჯსა:
 ერთისა: დღენი: და: განიცდიდა: საქმესა: და: ძალსა: მის: ქუეკა-
 ნისასა: - ხოლო: -აღძრნეს:⁵) დღესა: შინა: ერთსა: ერნი: დიდნი:
 სიმრავლითა: მით: ქალაქით: წარმავაღნი: დიდად:⁶) ქალაქად: და:
 სამეუფოდ: მცხეთად: მოვაჭრებად: საკმართა: რათამე:⁷) წინა-
 შე: არმაზ: ღთისა: მათისა: და: წარჭუუა: წმიდა: ნინო: მათთანავე:
 ხოლო: ვითარ: იგი: მიიწიეს: ქალაქსა:⁸) და: დაისადგურეს: მათ:
 წიად მოგუთასა: კიდისა: მას: ზედა: იხილა: მუნ: მოგუება: ცუ- 216

¹) ქარ—ს ცხ—ში: მიმართ.

²) ქარ—ს ცხ—ში: მერმე კვალად იწუებს აღმოსავალით დინებასა: მიუღგა გზათა ძნელთა და ფიცხელთა, ნახნა ჭირნი დიდნი გზათაგან და შიშნი დიდნი მხეტთაგან.

³) უნდა იყოს: ცეცხლსა და ქუასა.

⁴) ქარ—ს ცხ—ში: და შევიდა უბანსა ჰურიითასა, რომელთაცა.

⁵) უნდა იყოს: აღძრნეს.

⁶) ქარ—ს ცხ—ში: დედა:

⁷) ქარ—ს ცხ—ბა იქ უმატებს: და ზორვად.

⁸) ქარ—ს ცხ—ში: მიიწივნეს ქალაქად მცხეთად.

ცხლის: მსახურთა: მათ: ერთა: და: საცთური: წმიდა: ნინო: და: ტიროდა:¹⁾ წარწეშედასა: მას: ზედა: მათსა: და: იგლოვდა: უცხო-ბასა: თუსსა: და: აჰა: ხუალისა: დდე: იყო: კმა: ოხრისა: და: საყურისა: და: ზარი: საშინელი: და: გამოსულა: ერისა: ურიცხვისა: ვითარცა: ეუავილთა: უწინარესვე: შეძრვასა: და: გამოსლვასა: მას: შეფისასა:²⁾ და: ვითარ: იგი: მოიწია: რა: ჟამი: იყო: სივლტოლა: და: მიმო: დაბნევა: ყოფლისა: კაცისა: და: შიშისაგან: შეივლტო-დეს: და: იმაღლოდეს: საფარველსა: შინა: თუსსა: და: აჰა: მის: გამოვიდა: ნათელი:³⁾ და: შემდგომად: მისსა: გამოვიდა: სიმრავლე: ერისა: ნელად: რამეთუ: შეამკურნეს: ყოველნი: გზანი: იგი: და: ფოლორცნი: და: სამოსელთა: მიერ: თუთო: ფერთა: და: ფურცელთაგან: ხეთასა:⁴⁾ და: ჰკითხა: წმიდამან: ნინო: დედაკაცსა: ვისმე: ჰქრიასა: ვითარმედ: რა: არს: ესე: ხოლო: მან: ჰქუა: ღთო: ღთთა: მათთა: არმაზს:⁵⁾ უწესს: მათ: წინაშე: მისსა: აღსლვად: რომლისა: მსგავს: არს: სხუა: კერზი: და: ეუწეა: რა: წმიდასა: ნინოს: აღვიდა: ხილვად: კერზისა: მის: არმაზისსა: ერისა: მის: თანა: რომლითა: აღივსნეს: მთანი: იგი: და: განშუენდეს: დროითა: მიერ: და: სამკაულითა: ვითარცა: ეუავილნი: ველისანი: და: შეუსწოროს:⁶⁾ წმიდამან: ნინო: ციხედ: არმაზად: და:⁷⁾ იგი: მახლობელად: კერზისა: მის: ნაზრალსა: ზღუდისსა: და: ხედვიდა: საკრველებასა: მიუწდომელსა: და: ენითა: გამოუთქმელს: ვითარ: იგი: იყო: შიში: და: ძრწოლა: ზარის: აღსკდელი: მეფეთა: მათ: და: ყოფლისა: ერისა: წინაშე: კერზთა: მათ: წარდგომილთა: რამეთუ: იხილა: მუნ: წმიდამან: ნინო: მდგომარე: კაცი: ერთი:

217

1) უნდა იყოს: და ტიროდა წმიდა ნინო.

2) ქარ—ს ცხ—ში: ვითარცა ყუავილთა ველისათა, და ზარი საშინელი გამოვიდოდა, ვიდრე გამოსულამდე შეფისა.

3) ქარ—ს ცხ—ში: გამოვიდა ნანა დედოფალი.

4) აქ ქარ—ს ცხ—მა უმატებს: მერმედა გამოვიდა მეფე მირიან, საზარელითა და თუალ შეუდგამითა ხილვითა, და იწყო ყოველმან ერმან ქებოდ მეფისა.

5) ზოგიერთ ხელნაწერებშია: არმაზ.

6) უნდა იყოს: შეუსწორო.

7) აქ გამოშვებულია: დიდგა:

სწილენძისა: რომელსა: ეცუა: ტანსა: მისსა: ჳაჭვი: ოქროსა: და:
 თავსა: მისსა: ჩაფხუტი: ოქროსა: სამკრენი: და: თუაღნი: მისნი:
 იუენეს: ზურმუხტისა: და: ბივრიტისანი: და: ეპურა: კრმალი:
 კელსა: მისსა: ელვარე: და: ბრწეინვალე: რომელი: იგი: იქცეოდა:
 კელსა: შინა: მისსა: და: შიშითა: მისისა: მიმთხუევისა: და: სიკუდი-
 ლისა: მის: მიმართა:¹) არაფინ: განუკრძალველად: შეემთხუოდეს:
 კერძსა: მას: არამედ: ესრეთ: განიკითხის: თავი: თვისი: და: თქს-
 ჯი: ჩემდა: უკეთუ: და: სამე: ვაკლდი: დიდებსა: დიდისა: ამის: 218
 ღთისა: არმაზისსა: ანუ: შესამე: ვსცეთ: სიტუუად: ებრაულთა:
 თანა: გინა: მოგუთა: თანა: სმენსა: ოდენ: და: მთხუეულ: იყო:
 მზისა: მსახურთასა: და: მათისა: რომელნი: იგი: იტყუან: უმე-
 ცრებით: დიდსა: ვისმე: ღთისა: და: ძესა: ღთისა: ზეცათასა:
 და: იზოტს: წამე: ჩემ შორის: ესე: ვითარი: ბიწი: და: მცეს:
 მე: მახვილი: მისი: რომლისაგან: ეშინის: ყოველსა: ქუეყანასა:
 და: ესრეთ: წინასწარვე: განკითხვითა: თავთა: თვისთათა: შიშით:
 და: ძრწოლით: თაყუანის: სცან: მას: და: კუაღად: იყო: მარჯუე-
 ნით: მისსა: სხუა: კერზი: ოქროსა: სახითა: კაცისათა: მდგომარე:
 და: სახელი: მისი: გაიმა:²) რომელნი: იგი: ღთად: უჩნდა: ერსა:
 მას: ქართლისსა:- მაშინ: ვითარ: ესე: იხილა: ნეტარმან: ნინო:
 იწყო: სულთ: თქმით: და: ცრემლით: ტირილად: ღთისა: მიმართ:
 ცთომითა:³) მათთვის: ქუეყანისა: ჩრდილოსათა: და: მიფარვისა:
 მისთვის: მათგან: ნათელისა: და: უფლებისა: მათ: ზედა: ბნელისა:
 რამეთუ: მიხედნა: მეფეთა: მათ: დიდძალთა: და: ყოველთა: მთა-
 ვართა: რომელნი: ცოცხალდევ: შთაენთქნეს: ჳოჯოჯეთსა: და: 219
 ეტევა: დამბადებელი: და: ქუათა: და: ძელთა: სწილენძისა: და:
 რვადისა: განჭედლილსათა: ღთად: თაყუანისცემდეს: შემოქმედად:
 აგინი: უწუოდეს: ყოვლისა: და: მოკესენა: წმიდასა: ნინოს: მაშინ:
 სიტუუა: იგი: რომელი: ამცნო: დედის: ძმამან: მისმან: იობუნალ:
 ჰატრიაქმან: ღთისამან:⁴) წმიდამან: ესრეთ: ვითარმედ: მამაკაცსა:

¹) ქარ—ს ცხ—ში: მიერთა.

²) ქარ—ს ცხ—ში: და სახელი მისა გაცი, და მარცხენით მისსა უღვა კაცი ვერცხლისა, და სახელი მისი გაიბ.

³) უნდა იყოს: ცთომილთა.

⁴) ქარ—ს ცხ—ში: ღირსმან.

სრულსა:¹) მიწევნად: ხარ: ქუეყანასა: უცხოს: და: ნათესავთა: დარ-
 გველ: ზეველი: ბარკადულ: რომელ: არს: ბრანჯულად: კაცთა:
 დთის: მბრძოლთა: და: მკდომელთა: და: აღნიღნა: ზეცად: მი-
 შართ: და: თქუა: უფალთ: მრავლითა: ძალითა: შენითა: გეტრუენეს:
 მტკრნი: შენნი: და: მრავლითა: სულგრძელობითა: შენითა: იქ-
 მენ: გონებად: მსრულსა: მათსა: უფელსა: მტუტებრ: და:
 ნაცრჭებრ: განაქარვებდენ: ესე: ქუეყანასა: ზედა:²) არამედ: ნუ: უბუ-
 ლებელს: ჰყოფ: რომელი: შექმნეს: კელთა: შენთა: კაცი: ხატად:
 შენდა: და: რომლისათჳს: ერთი: სამებისკანი: განჭკაცნე: და:
 221) აცხოვნე: უფველი: სოფელი: და: მოხედენ: წყალობით: ამათცა:
 ზედა: ნათესავთა: და: შეჭრისხენ: სულთა: მათ: ბორბოტთა: და:
 უჩინოთა: სოფლისა: მზურობელთა: მთავართა: ბნელისათა: და:
 შთაკდენ: ადგილთა: ძნელთა: და: მიჩუენე: მე: უფალთ: დთთ:
 მამისა: და: დედისა: ჩემისათ: მკეკალსა: ამას შენსა: და: ნაშობსა:
 მონათა: შენთასა: და: რომელ: იხილონ: უფველთა: კიდეთა: ქუეყა-
 ნისათა: მაცხოვარება: შენი: და: რათა: ჩრდილო: ბღუარსა: თანა:
 იხარებდეს: და: უფველმან: ერმან: მხლოლსა: დთსა: თაყუანის-
 გცენ: ქრისტეს იესოსმიერ: ძისა: შენისა: რომელსა: შეუენს:
 მადლობა: დიდების: მიცემა: უკუნისამდე: და: ვითარცა: და:
 ასრულა: ლოცუა: ესე: წმიდამან: ნინო: და: მეის: წამისყოფითა:
 სადთოთა: ადღეს: დასავლითა: ქარნი: და: ჰუარნი: დრუბელთა:
 თანა: ხილვითა: საშინელისა: და: კმითა: ზარისა: აღსაკდელისა:
 ქუხილისათა: და: მოჭებრნა: ნიავმან: მზისა: დასავლისამან: სული:
 ჯირკუალი: სიმწარისა: სიმურაღისა: რომელი: ესე: იხილა: სიმრა-
 221) ვლემან: ერისამან: მათ: ზედა: მომავლად: მაშინ: იწუეს: მსწრათელ:
 სირბილად: შელტოლვად: ქალაქთა: და: სოფელთა: თჳსთა: და:
 რამეთუ: მცირედ: დროსცა: დთნ: ვიდრე: განრინებადმდე: თავთა:
 მათთა: და: უოთად: ამისსა: რათამცა: შეესწრნეს: იგინი: მომსრვე-
 ლსა: მას: საყოფელთა: შინა: თჳსთა: და: ვითარ: განიბნივნეს:

¹) ქარ—ს ცხ—ბა აქ უმატებს: წარგაუღინებ და.

²) ქარ—ს ცხ—ში: და მრავლითა სულ-გრძელნებითა შენითა იქმენ, რასაცა იქმან, და მოიგონებენ ყოველთა მტვერებრ და ხატებრ, განქარვებადნი ესე ქუეყა-
 ნასა ზედა.

იგი: უოველნი: მეუესეულად: მოიწია: რისხვისა: იგი: ღრუბელი: მწარედ: სსსტიკი: და: მოიღონ: სეტყუა: სწორი: ქსა: ორთა: მიერ: კელთა: მძლედ: ძალით: სატყორცებელი: ადგილსა: მას: ოდენ: ზედა: საყოფელსა: კერპთასა: და: შემუსრვით: და: აწუ- ლილხა: იგინი: და: დაირღვიოს: ზღუდენი: იგი: ქარისა: მიერ: სსსტიკისა: და: შთაიბნივნეს: იგი: ¹⁾ მათ: შინა: ხოლო: წმიდა: ნინო: ეგო: უგნებულად: დაცულ: ადგილსავე: მას: სადა: იგი: ჰირველ: შესრულ: და: მდგომარე: იყო: - ხოლო: დღესა: მეორესა: გამო- ვიდა: მირიან: მეფე: და: უოველი: იგი: ერი: ძიებად: ღთთა: მათთა: და: არა: ჰპოვეს: რამლისათჳს: იგი: დაცვა: მათ: შიში: და: ძრწოლა: და: გაკვრებაჲმან: შეიპყრნა: და: უმრავლესნი: იგი: 222
ერნი: იტყოდეს: გულფიტხელები: მოუღრეკელები: ესერთ: ვითარმედ: ქალდეველთა: ღთი: ითრუჯან: და: ჩუენი: ესე: ღთი: არმაზ: უოვლადვე: ურთიერთსა: მტერ: არიან: რამეთუ: ამან: ოდესმე: მათზედა: ზღუა: მოაქცია: და: აწ: ამან: შური: იძია: და: მოაწია: ესე: ამას: ზედა: - ხოლო: რამელები: ესრეთ: იტყოდეს: ვითარ- მედ: რამლისა: ღთისა: ძალითა: თარდატ: სომეხთა: მეფე: იშუა: და: ²⁾ შეიცუალა: და: კუალად: ეშვისაგან: კაცადვე: მოაქცივნა: მან: უკ: ღთნ: ეო: და: მოიწია: ესე: რისხუა: ღთისა: მათ: ზედა: და: ამას: ესე: ვითარსა: იტყოდეს: ამისთჳს: მამინ: რამეთუ: ვინადგან: მეფე: თარდატ: ქრისტეს: ძალითავე: ეშუად: გარდაქცეულ: იყო: და: ძალითავე: ქრისტესითა: კუალად: კაცადვე: შეცუალებულ: იყო: მიერიდგან: ქება: დიდება: ქრისტესი: არღარა: თარუალად: ითქმოდან: ქართლსა: შინა: რამეთუ: მადლსა: ღთისასა: ეწყო: მიიფენად: აღმოსავლეთს: - ხოლო: მასვე: დღესა: რისხვისა: და: 223
 კერპთა: შემუსრვისასა: და: ჰსხა: რა: ³⁾ სეტყუა: იგი: და: ქარი: სსსტიკი: მამინ: გამოვიდა: წმიდა: ნინო: კლდისა: მისგან: ნაპრა- ლისა: და: ჰოვა: თუალი: იგი: ბივრიტი: აღიღო: და: წარმოვიდა: წინა: კერძო: დასსსრულსა: მას: კლდისა: ცხვირისასა: სადა: იგი: უოფილაყო: ძეულადვე: ციხე: და: ქალაქი: და: იხილნა: მუნ:

¹⁾ აქ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: კლდეთა ნაპრალოთა.

²⁾ ამ ორი სიტყვის მაგიერ ქარ—ს ცხ—ში ერთი სიტყვაა: ეშუად.

³⁾ ამ სამი სიტყვის მაგიერ ქარ—ს ცხ—ში ერთი სიტყვაა: დასცხრა.

მღვდმარედ: ხენი: ერთნი: რამელთა: ბრინჯ: უწოდან: მალანნი:
 შუენიერნი: და: რტო: მრავალნი: რამელთაცა: იგი: საგრილსა:
 ქუეშე:¹) გამოსასა: სასწაული: ქრისტეს: ჯუარისა: და: აღსრულნა:
 მუნ: დღენი: ექუსნი: მადლობით: და: ვედრებით: ღთისა: მიმართ:
 წყალობით: მოხედვისათჳს: და: კსნისა: ერისა: მის: ეშმაკთა:
 შეცთომილისა:- ხოლო: ოდეს: იქმნა: კერზთა: შემუსურვა: იყო:
 თუე: მარტოტან: მეექუსე: აგვისტოსი: და: დღე: მეექუსე: რამელსა:
 შინა: ფერი: იცუალა: ქრისტემან: წინაშე: თავთა: მათ:
 წინასწარმეტყუელთა: და: მოწაფეთა: თქსთასა:- და: ვითარ: იგი:
 224 ვთქე: იუფებოდა: რა: წმიდა: ნინო: საფარველსა: მას: ქუეშე:
 ხეთასა: მაშინ: მოვიდა: მისდა: სეფექალი: ერთი: სახელით: შროშან:²)
 და: იხილა: მუნ: წმიდა: ნინო: ესრეთ: მეოფი: განუჯრდა:
 და: ჰკითხა: მას: სხვისა: მიერ: ბერძულ: მეტყუელისა: დედა:
 კაცისა: ვინაობა: მისი: სხუისა: ყოვლისავე: თანა: საქმისა: მისისა:
 რამელი: იგი: ეუწია: რა: ყოველივე: ნინოს: თხნიერ: ხოლო:
 უწეებს: მშობელსა: თქსთასა: და: იხემა: ტუეობა: თავისა: თქსისა:
 მაშინ: შროშან: თანა: ღმობილი: და: მოწაფე: ქმნილი: უცხოები-
 სათჳს: მისისა: ცრემლითა: აძულებდა: წმიდასა: ნინოს: წარსულად:
 მისთანა: სახით: სამეუფოდ: რამელი: ესე: არა: იხება: წმიდამან:
 ნინო: არამედ: განუშორა: და: წარვიდა: მისგან: შროშან: შემდგო-
 მად: სამთა: დღეთა: აღდგა: მუნით: განივლტო: მტკუარი: და:
 მიიწია: სამოთხესა: მას: მეუფისასა:³) სადა: იგი: აწ: არს: სუეტი:
 იგი: ღთივ: აღმართებული: და: ეკლესია: საქათალიკოზო: და:
 იხილა: მუნ: სახლი: მცირე: სამოთხისა: მის: მცუელისა: და:
 225 შერავიდა: მას: შინა: იხილა: და: მოეკება: დედაკაცი: ცოლი: სა-
 მოთხის: მცუელისა: მის: სახელით: ანასტოს: და: მეუფედ:⁴) ამო-
 რის: ყოფითა: შეიტკებო:⁵) მრავალ: ჟამიდგან: მეცნიერმან: და:
 მეგობარმან: და: დაჰბანნა: ფერკნი: და: განუსუენა: ცხებითა:

¹) ქარ—ს ცხ—ში: და რტო—მრავალნი, სადა იგი ყოფილიყო ბარტამ მეფისა საგრილი და განსასვენებელი, და მივიდა ხესა მას ქუეშე.

²) ქარ—ს ცხ—ში: შროშანა.

³) ქარ—ს ცხ—ში: მეფისასა.

⁴) ქარ—ს ცხ—ში: ანასტასია (ვარიანტი: ანასტასიოს) და მოწულედ.

⁵) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ვითარცა.

ზეთისათა: და: დაუგო: ზური: და: ღვინო: და: ღაუნა: მისთანა: წმიდამან: ნინო: დღენი: და: ჟამნი: ცხრაათა: თუეთანი: ხოლო: იუენეს: ესე: ანასტასო: და: ქმარი: მისი: უშვილო: რომლისათჳს: ფრიად: მწუხარე: იუენეს: იგინი: მაშინ: იხილა: წმიდამან: ნინო: ჩუენებსას: შინა: ძილისას: კაცი: ნათლით: შემოსილი: რომელი: ეტყოდა: ვითარმედ: შევედ: სამოთხესა: მაგას: და: ჳპოვო: ქუეშე: კერძო: ნაძუთასა: მცირე: ბაბილო: შემზადებული: გამოდებულიად: უუაილთა: სურნელთა: და: აღიდე: მიწა: ადგილისა: მისგან: და: ეც: ჳამად: მეუღლეთა: მაგათ: და: ესუა: ¹⁾ შვილი: ხოლო: წმიდამან: ნინო: ულოცა: და: სცა: ჳამადი: ²⁾ ცოლქმართა: მათ: ჩუენებოთ: უწუებისა: მისებრ: და: შუნეს: მათ: ძე: და: ასულები: ²²⁶ მრავალ: რომლისათჳსცა: ჳრწმენა: მათ: ქრისტე: ნინოს: მიერ: და: დაემოწაფენეს: მას: ფარულად: - ხოლო: წმიდამან: ნინო: შემდგომად: ცხრათა: მათ: თუეთასა: რომელნი: და: ეუენეს: სამოთხისა: მცუელთა: მათთანა: ჳოვა: გვირგვინი: ³⁾ ზღუდეთა: მათ: ჳალაქისათა: ⁴⁾ სახედ: ტალავარისა: მცირისა: მათუალთა: მიერ: შემზადებული: განგებოთა: ღთისათა: ადგილსა: მას: სადა: იგი: აწ: არს: საკურთხეველი: ზემოსა: ეკლესიასა: სამთავარებისკობოზოსა: და: ეო: იგი: საყოფელად: განსასუენებულად: თჳსად: და: აღმართა: მუნ: შინა: ჳუარი: თჳთ: მისმიერ: შემზადებული: ნასხლევაგან: ვაზთასა: რის: წინაშე: განათენ: იგინი: დამეთა: მარადის: მღუიძარებოთა: და: ეგრეთუე: შელამებენ: დღეთა: და: უცხრომელად: ღოცვითა: მარხვითა: და: ვედრებოთა: ღთისათა: და: განკურვებულნი: სიმრავლესა: ზედა: ამას: ღუაწლთა: მის: თასა: მსახურებდეს: მას: მეუღლენი: იგი: მცუელნი: სამოთხისა: მის: მეუთისანი: ⁵⁾ და: ესრეთ: მუნ: მეოფი: იგი: წმიდა: ნინო: მრავალ: გზის: მიავლინა: ⁶⁾ უბანსა: მას: ურიათასა: ენისათჳს: ებრაულისა: და: გამო- ²²⁷ ძიებისათჳს: კუართისა: მის: უფლისა: რომლისათჳს: იგი: ესმინა:

1) უნდა იყოს: ესუის.

2) ქარ—ს ცხ—ში: ჳამად.

3) ქარ—ს ცხ—ში ამ სიტყვის მაგიერ სწერია: გირვენიო.

4) აქ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ქოჩი ერთი ბრწმელი.

5) ქარ—ს ცხ—ში: მეფისანი.

6) ქარ—ს ცხ—ში: მივალნ.

იელუსაღემს: ნაფორისა: მისგან: ვითარმედ: წარუ¹⁾ აღი: ¹⁾ იგი: მცხე-
 თელთა: მათ: ურიათა: რათამცა: უოვლით: კერძოვე: ცნა: და:
 ეუწყა: მას: კუართისა: მის: ვედრება:²⁾ მას შინ: ჰოვა: მან: ურია:
 კრთი: სახელით: აბიათარ: მღურდელ: და: ასული: მისი: სიდონა:³⁾
 და: უქადაცა: სახარება: უფლისა: ჩუენისა: იესოს: ქრისტესი: რა-
 მელთაცა: იგი: ჰრწმენა: და: დაემოწაფნეს: მას: და: მათთანა:
 სხუანიცა: დედანი: და: ემოწაფნეს: ურიანი: რიცხვით: ექუსნი:
 სწავლასა: მას: წმიდისა: ნინოსსა: თჳნიერ: ნათლის: ღებისა: რა-
 მეთუ: არა: იუოს: მას: ჟამსა: მღურდელი: რათამცა: ნათელსცა:
 მათ: და: იუენეს: იგინი: ფარულად: მოწაფე: მისი:- და: აღა-
 სრულედა: ღთი: კელითა: წმიდისა:⁴⁾ ნინოსითა: საკურველებათა:
 და: კურნებათა: მრავალთა: რამეთუ: რეტათუ: მიზეზითა: წამალთა:
 კმარებისათა: მრავალნი: განუკურნებელთა: სენთაგან: შეპერობილნი:
 განათავისუფლნა: უძღურებათაგან: მათთა: და: ესრეთ: იქცეოდა:
 228 ქალაქსა: მას: შინა: მცხეთასა: წმიდა: ნინო: ჟამთა: სამისა: წლისა-
 თა: მათ: დღეთა: შინა: იქმნა: შესღვა: მირიანისი: და: ძმის:
 წულისა: მისისა: სპარსთა: მეფისა: საბერძნეთად: რამელნი: ესე:
 კოსტანტინე: მეფემან: ბერძნეთამან: იოტნა:⁵⁾ ძალითა: ქრისტესითა:
 და: ჟუარისა: მისისა: წინამძღრობითა: უოვლით: სპითურთ: მათით:-~~~~~

**თქმული: აბიათარ: მღურდელისა: რომელი: და: ემო-
 წაფა: წმიდასა: და: ნებარსა: ნინოს:~~~~~
 ღთო: დაცემ: დედოფალი: მარია: ორსავე: ცხორ-
 ბასა: შინა: მისსა: ამინ:-~~~~~**

**:მა:- აბიათარ: მღურდელი: ვიუავ: წილით: ხუედრებული: მისი:
 წელიწდისა:⁶⁾ წმიდა: ესე: და: ნეტარი: ნინო: მოიწია: მცხეთად:**

¹⁾ ქარ—ს ცხ—ში: წირმოულია.

²⁾ უნდა იუოს: ვითარება.

³⁾ ქარ—ს ცხ—ში: სიდონია.

⁴⁾ უნდა იუოს: წმიდისა.

⁵⁾ ქარ—ს ცხ—ში: იოტნა.

⁶⁾ იქ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ოდეს.

და: მასვე: უკუე: ჟამსა: მოწვევულ: იქმნა: ჩემდა: წიგნი: ანტიო-
 ქით: ურიათაგან: მღურდელთა: რომელსა: შინა: წერილ: იყო:
 ესრეთ: ვითარმედ: განხეთქა: ღთნ: სამ: ნაწილად: მეფობა: ისრა-
 ლისა: რამეთუ: აჭა: ესერა: წინასწარმეტყუელნი: ჩუენნი: დასცხრეს:
 და: რომლისა: სული: ღთსა: აწუკდა: მათ: და: თქუეს: აღესრულა:
 ყოველივე: და: განვიბნივენი: ჩუენ: ყოველსა: ქუეყანასა: და:
 ჰრამთა: და: იხურეს: ქუეყანა: ჩუენი: ვტიროდით: ჩუენ: ერთურთ: 229
 დღესა: რამეთუ: განჯარისხეთ: შემოქმედი: ღთი: აწ: განიხილეთ:
 შენ: წიგნნი: იგი: მოსესნი: და: სიტყუა: იგი: რომელი: მან:
 დამიწერა: ესრეთ: ვითარმედ: რომელი: იტყოდის: თავსა: თვსსა:
 ქუეყანასა: ზედა: ძედ: ღთისად: მაკუდინა: ¹⁾ ანუ: შეუკუე: ვსცეთით:
 ნაზარეფლისა: მისთვს: სიკუდილისა: რამეთუ: ვხედავთ: ოდეს:
 ჰირველ: მამათა: ჩუენთა: შესცოდან: რა: ღთსა: და: ყოვლად:
 და: იგიწუიან: იგი: მამინ: მისცნის: იგი: კელმწიფეებსა: ქუეშე:
 ძნელსა: და: ტყუობასა: ბოროტსა: ხოლო: მოიქცინ: რა: და:
 ღაღად უჯან: ღთისა: მიმართ: მსწრაფით: განარინის: იგი:
 ჰირისა: მისგან: ესე: ესრეთ: ყოფადი: და: აღსრულებადი: შვიდ-
 გზის: უწუით: წერილისაგან: ხოლო: აწ: ვინაღგან: კელნი:
 შესახეს: მამათა: მათ: ჩუენთა: ძესა: მის: მცირისა: დედაკაცისა:
 და: მოკლეს: იგი: აღიღო: ღთნ: კელი: მისი: ჩუენზედა: და:
 განხეთქა: მეფობა: ჩუენი: განგუაშორნა: ტადარსა: თვსსა: და:
 უგულეებელს: ყო: ნათესავი: სრულიად: და: არს: მით: - ჟამითგან:
 სამასი: წელი: და: უმეტესცა: რომელ: არა: ისმინა: ვედრება:
 ჩუენი: და: არცადა: ყო: ღხინება: ჩუენი: რომლისათვს: საგონებელ: 230
 გვიჩნს: ჩუენ: ვითარმედ: ნუ: უკუე: და: ზეცით: იყო: კაცი:
 იგი: და: განამრავლეს: მათ: ესე: ვითარისა: ჰირისათვს: მოწერად:
 ჩუენდა: ხოლო: მე: ვითარცა: მესმა: ესე: ვიწუე: კითხვად: დედა-
 კაცისა: მის: ნინოსაგან: ქრისტესთვს: თუ: ვინ: იყო: იგი: ანუ:
 რისა: მიზეზისათვს: იქმნა: კაცად: ძე: ღთისა: მამინ: აღიღო:
 ჰირი: თვსი: წმიდამან: ნინო: ვითარცა: რა: ჟურღმულმან: აღმო-
 მდინარემან: და: იწყო: სიტყუად: და: საბამითგან: წიგნთა: ჩუენთა:
 ზეჰირით: წარმოთქუემად: და: განმარტებულად: ძალსა: მათსა: რა-

1) ზოგიერთ ხელნაწერებში სწერია: მოაკუდინეთ.

მელთა: იგი: ვითარცა: მძინარეს: განმდვიძარებად:¹) მე: და: ვითარცა: და: სოფლებუს: განმანათლებლად: აღმიჩნდა: საწყალობელად: მამათა: ჩუენთა:²) და: მარწმუნებდა: ცუალებას: სჯულისს: ვიდრემდის: მრწმუნა: მე: სიტყუათ: მისითა: იესო: ქრისტე: ძე: დათისა: ვნებულად: და: აღდგომილად: და: კუადად: მომაკლად: დიდებით: და: ვითარმელ: ჭეშმარიტად: იგი: არს: მოლოდებ: წარმართთა: და: დირს: ვიქმნენით: მე: და: შვილი: ესე: ჩემი: სიღონისა: მოლებად: სახუერებელსა: მას: განსაწმედელსა ცოდვათგან: 231 წყალსა: ემაზისას: რომელსა: ინატრიდა: წინასწარმეტყუელი: დავით: და: ვერ: ეწითა: და: მესმა: მე: კა: ახლისა: ჟუარისა:³) ერთად: მკალობელთა: რომელსა: იგი: დავით: ინატრიდა: და: დირს: ვიქმნეთ: ზიარებდა: ჭმარიტსა:⁴) კორცსა: და: სისხლსა: ქრისტეს: ძასა: დათისას: და: კრავსა: ცოდვათათჳს: სოფლისათა: შეწირულთა: რომლისა: ტკობლარს: გემოს: ხილვა: მისი: და: ამას: ზედა: სარწმუნობა: ვუაგ: უფალო: განსლვა: ჩემი: კორცთგან: ჩემთა: კუადად: სხუანიტა: სასწაულნი: მრავალნი: ვიხილენ: თუაღითა: ჩემითა: მცნეთას: შინა: ნინოს: მიერ: აღსრულებული:⁵) ~~~~~

მორკე: თქმული: მისვე: აზიათარ: მღურდელისა: კუარტიხსათჳს: უფლისა: ჩუენისა: იესოს: ძრისტესა: ~~~~~
დთო: ზარმართე: დედოფალი: მარამ:⁶) რომლითა: ბრანეზიტა: იწმინდინა: ესე: წიგნი: ამ სოფელს: დღენი: განუბრძელი: და მასუკუნოს: ძალწულთა: თანა: დაამკვდრე: - ~~~~~

:მე: აზიათარ: მიგითხრობ: თქუენ: თხრობასა: მას: რომელი: მეუწეა: და: ეურიათ: ჩემითა: ვისმინე: დედისა: მამისა: და:⁷) მ-

¹) უნდა იყო: განმადვიძებდა.

²) ქარ—ს ცხ—ში: და ვითარცა დასულებულსა გონიერყოფდი მე, და მამათა ჩუენთა შემაწყალებდა.

³) ქარ—ს ცხ—ში: და მესმა მე ხმა ახლისა რჯულისა.

⁴) უნდა იყოს: ჭეშმარიტსა.

⁵) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: დღეთა ჩემთა.

⁶) უნდა იყოს: მარამ.

⁷) ეს საში სიტყუა ქარ—ს ცხ—ში არ არის.

მის: ღედისა: ჩემისაგან: და: რომელი: წიგნთაგან:¹) უწყი: რამეთუ: 232
 მათცა: ზაზათა: და: მშობელთაგან: თხსთა: მოთხრობით: და: სმენა:
 და: უწყოდეს:²) ესრეთ: ვიდოდა:³) იგი: ჰქროდეს: მეუობდა: იელუ-
 სალემს: მაშინ: ჟამსა: მას: გუესმა: ესრეთ: ვითარმედ: იელუ-
 სალემი: სზარსთა: დაიპურესო: რომლისათხს: იგი: იქმნა: გლო^ა:
 და: წუხილი: ჰქრათა: ზედა: ქართუელთა: მცხეთელთა: მკვდრთა:
ბუდეელთა:⁴) მღურდელთა: კოდისწყაროელთა: მწიგნობართა: და: სო-
 ბის: კანანელთა: თარგმანთა: რომლისათხსცა: ეს: ყოველნი: აღი-
 ზრასნეს:⁵) წარსლავად: და: შეწევნად: იელუსალემელთა: ხლო: შე-
 მდგომად: მცირედთა: დღეთა: სხუა: მოიწია: დადადისი: სუკეშინის:
 ცემისა: ვითარმედ: სზანი: იგი: არა: დაპურობად: იელუსალემისა:
 მოვიდესო: არამედ: საჭურველთა: წილ: აქუნდა: ოქრო: სამეუფო:
 და: მური: მსწრაფელ: მკურნალი: წყლულების: და: გუნდრუკი:
 სურნელი: და: ქობებდეს: ერმასა: ვისმე: შობილსა: თესლისაგან:
მათისა:⁶) რომელ: ძეცა:⁷) ზოვეს: მწირი: ერთი: მწირის: დედაკაცისა:
 შობილი: უჟამოდ: უადგილოსა: ადგილსა: ვითარცა: არს: ჩუეულებს:
 გარეგან: და: ბისა: მდგომარეთა: კაცთა: და: ესე: მის: ერმისა: 233
 მოვიდეს: თაყუანისცეს: მას: და: შეწირეს: მისა: ძღუენი: იგი:
 მშვიდობით: და: იქმნა: სინარული: დიდი: სმენითა: ამის: ჰჰზავისა-
 თა: ჰქრათა: ზედა: ქართუელთა: - ხლო: შემდგომად: გარდაკდეს:
 რა: წელნი: ოცდა: ათნი: მაშინ: მოუწერა: ანნა: მღურდელმან:
 იელუსალემით: მამისა: ჩემისა: ელიოზისთანა: ესრეთ: ვითარმედ:
 იგივე: რომლისათხს: სზარსნი: მეფენი: ძღუენითა: მოვიდეს:
 აღზრდილარს: და: ჰსასკსა: ზომისასა: მოწევხულარს: იგი: და:
 თავისა: თხსსა: ძედ: დ^ათისად: ხადის: აწ: მოვედით: ყოველნი:⁸)
 რათა: ადვასრულეთ: მცნება: დ^ათისა: მოსესი: - და: წარვიდა:
 აქათ:⁹) მამის: მამა: ჩემი: კაცი: მოხუცებული: და: ესუა: მას: დედა:

¹) უნდა იყოს: წიგნთაგანცა.

²) უნდა იყოს: მოთხრობით და სმენით უწყოდეს.

³) ქარ—ს ცხ—ში ამ სიტყვის მაგიერ სწერია: ოდეს.

⁴) ქარ—ს ცხ—ში: ბოდელთა.

⁵) უნდა იყოს: აღიძრეს.

⁶) უნდა იყოს: დაეთისა.

⁷) უნდა იყოს: რეცა.

⁸) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს აქ: სიკუდილსა მისსა.

⁹) აქ გამოშვებულია სიტყვა: ელიოზ.

ტომისკან: ელი: მღურდელისა:¹) და: ამან:²) ელიოზს: დედა: მისი:
 ესრეთ: წარვედ: შვილო: წოდებასა: მას: მეუფისასა: და: წესსა:
 სჯულისასა: გარნა: რომელ: იგი: განიზრახვენ: ნუ: შევერთუნ:
 ცნობა: შენი: შვილო: ჩემო: რამეთუ: იგი: არს: სიტყუა: წინასწარ-
 შეტეულთა: და: იგივე:³) ბრძენთა: და: საიდუმლო: დაფარული:
 234 ჰრიათაკან:⁴) და: წარმართთა: ნათელ: და: ცხორება: საუკუნო: და:
 წარვიდა: ელიოზ: მცხეთელი: და: ღონგიოზ: კარსნელი: და: მუნ:
 დახუდეს: ჟუარცმას: უფლისასა: - ხოლო: რაჟამს: იგი: დამსჭუ-
 ლეს: უფალი: ჟუარსა: მას: ზედა: და: ზასანგმან:⁵) კუერთხითა:
 მით: რკინისათა: სცა: სამსჭუალთა: მათ: ზედა: უფლისათა: იელუ-
 სადემს: მაშინ: ესმა: კმა: სამსჭუალთა: მათგან: გამოსრული:
 დედასა: ელიოზისსა: მეოფსა: მცხეთას: შინა: და: მეუესეულად:
 იკრჩხლნა:⁶) და: თქუა: მშვიდობით: მეფეო:⁷) ურიათაო: რამეთუ:
 მოჰკალით: თავისა: თქუენისა: მაცხოვარი: და: მკსნელი: და: იქმენ-
 ნით: ამიერთგან: მკუდეელ: და: მესისხლე: შემოქმედისა: ვა:
 თავსა: ჩემსა: რომელ: არა: მეუფლა: ამისსა: უწინარეს: სიკუდილი:
 რათამცა: არდაჩა: სმენილ: იეო: უურთა: ჩემთა: და: არცადა:
 შემდგომად: ამისსა: დიჩს: ვიქმენ მე: ხილვად: ნათლისა: წარმართ-
 თა: ზედა: და: მშვიდობა: ისრაელსა: და: მუის: შეისუენა: რა: სრულ-
 უო: სიტყუა: ესე: - ხოლო: კუართი: იგი: ხუდა: წილითა: მცხეთელთა:
 მათ: ურიათა: და: მოიღო: იგი: მცხეთად: ელიოზ: და: მიეგება:
 235 და: მისი: ცრემლითა: მიერ: შესუარული: და: მოეხვია: ეელსა:
 ძმასა: თვისსა: ელიოზს: და: მოუღო: მას: სამოსელი: იგი: იესოსი:
 შეიტკბო: მკერდსა: თვისსა: და: მუის: მეუესეულად: სულნი: წარკდეს:
 მასვე: ჟამსა: სამთა: ამათ: ტკივილთა: სიმწართა: ქრისტეს:
 სიკუდილითა: და: დედისა: თვისისა: და: ზიარებისათს: უარის:
 მეოფელთა: ქრისტესთა: ძმისა: თვისისა: - მაშინ: იეო: საკუირველი:

¹) ქარ—ს ცხ—ბა აქ უმატებს: და ესვა მას დაჲ ერთი.

²) უნდა იყოს: და ევედრებოდა ამას.

³) უნდა იყოს: იგაჲი.

⁴) ქარ—ს ცხ—ში: პირველთაგან.

⁵) ქარ—ს ცხ—ში: ჰასანგმან.

⁶) ქარ—ს ცხ—ში: იკრჩხილნა.

⁷) ქარ—ს ცხ—ში: მეფობაო.

დიდი: შეშფოთება: მცხეთას: შინა: რამეთუ: განკურდა: იყო: მეფე:
 ადრეკი: და: უფელი: სიმრავლე: ერისა: და: მთავართა: და: სთნდა:
 მეფესა: ადრეკის: სამოსელი: იგი: გარნა: საკურველებისა: მისკან:
 ზარკანკდილ: და: შეშინებულ: იქმნა: იგი: და: ვერღარა: იკადრა:
 გამოდებად: კელთაგან: მის: მკუდრისაგან: რომელსა: იგი: მაგრად:
 და: სურვილით: შემოემკრდა:¹) და: ესრეთ: კელთავე: მქონებელი:
 სამოსელი:²) უფლისა: მის: და: ჭმარხა: ძმამან: მისმან: ელიოზ:
 და: იგი: თჳსი: ადგილისა: მის:³) რომელ: უწყის: ღთის: მხოლოდმან:
 და: არაფინ: სხუამან: თჳნიერ: ამისა: რომელი: ესე: უწყიან:
 ვითარმედ: არს: ადგილი: იგი: მახლობელ: ნაძუსა: მის: ლბანით:⁴)
 წარმოდებულისა: და: მცხეთას: და: ნერგულისა:⁵) და: ესეცა:
 მეუწყა: მამისაგან: ჩემისა: ვითარმედ: არს: სხუაცა:⁶) ძალითა: შემო- 236
 სილი: მრჩობლი: იგი: ხაღენი: ელიასი: ამას: ქალაქსა: შინა: და:
 კელითა: ჩუენითა: საკურთხეველისა: სიმტკიცესა: ქუეშე: ქვათა:
 უზოგუნად: ვიდრე: ჟამად: მისსა: - რამეთუ: მრავალ: გზის:
 მოიბირა: წმიდამან: ნინო: მამისა: მიერ:⁷) ჩემისა: რათამცა: გამო-
 ვიწულე: მისკან: ადგილი: იგი: მკურღად:⁸) სამოსლისა: მის:
 ხოლო: მან: ესრეთ: მრქუა: ვითარმედ: აქა: არს: ადგილი: სამარ-
 ხავი: მისიო: რომელსა: ზედა: ენანი: კაცთანი: არა: და: ღუმენ:
 ცალობად: ღთისა: მიმართ: და: არს: ადგილი: იგი: მისი: ადგილი:
 ვითარცა: იაკობისი: კიბედ: ხილული: და: ზეცად: აღწევნული:
 და: შემდგომად: წელთა: მრავალთა: ძის: წულმან:⁹) შეილმან:
 ადრეკი: მეფისამან: ამზაელ: ძიება: უო: სამოსლისა: მის: ურითა:
 თანა: და: ვერ: უძლო: ზოგნად: და: ცნობად: მისსა: გარნა: მასცა:
 ესრეთ: მიეთხრა: რომელთაგან: გამოიკითხვიდა: ვითარცა: ესერა:
 ზემოთ: ითქუა: ნაძვისა: მის: მახლობელად: ეოფა: ადგილსა: მას:
 რომელსა: დამარხულ: იქმნა: - ხოლო: და: მარხულ: იუუენ: ესეცა:

¹) ქარ—ს ცხ—ში: შემოემკრდა.

²) უნდა იყოს: სამოსლისა.

³) უნდა იყოს: ადგილსა მას.

⁴) უნდა იყოს: ლიბანით.

⁵) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და აღორძინებულია.

⁶) ქარ—ს ცხ—ბა აქ უმატებს: საღმრთოთი.

⁷) ქარ—ს ცხ—ში: მიმართ.

⁸) ქარ—ს ცხ—ში: მსურველად.

⁹) ზოგიერთ ქარ—ს ცხ—ბის ვარიანტებში სწერია: წულის.

ვითარებდ: სახელი: 1) ელიოზისი: რომელმან: კუართი: უფლის: 237
 მოიღო: და დამარხა: მითურთ: და: მისი: იყო: ქალაქსა: და: სა-
 ვლით: წინა: 2) მოკუთასს: კიდსა: ზედა: - მათ: - დღეთა: შინა: იხილა:
 წმიდამან: ნინო: სამ: გზის: და: ოთხ: გზისცა: 3) ძილსა: შინა:
 ჩუენებით: რომელი: იგი: მუკლსა: თჯსა: ზედა: მიერდნობილმან:
 მცირედ: რამე: მიერულის: რამეთუ: ხედვიდა: იგი: ესრეთ: ვითარ-
 მედ: რეცა: თუ: მოვიდიან: მფრინველნი: ფრთათა: შავნი: და:
 შაავიდიან: მდინარესა: მას: შინა: და: განიბნინან: და: განსპიტა-
 კინან: და: ადვიდიან: იგი: სამოთხესა: მას: შინა: ჰირველ: კსენე-
 ბუფსა: ბაბილონს: და: მუნ: შინა: მოისთულებდიან: ნაუფსა:
 მისსა: და: ეუავილთა: მათ: იკ: მუვიდიან: და: ესრეთ: მოწყალებ: 4)
 და: სურვილით: წმიდისა: ნინოსა: 5) და: მივლენ: რეცა: მისი: არს:
 სამოთხე: იგი: და: გარემოს: მისსა: მოაკრბიან: იგი: 6) შუენიერად:
 იწვლის: კმითა: - 7) ხოლო: ესერა: ესრეთ: იხილა: წმიდამან: ნინო:
 აუწყა: მოწაფესა: თჯსა: სიდონისა: ასუფსა: აბათარისსა: რაღი-
 სათჯს: 8) იგი: მიუგო: მან: და: ჰქუა: წმიდასა: ნინოს: უცხოო: და:
 238 აქა: 9) შობილო: ტუეეო: სიუესაებრ: 10) შენისა: და: ჩუენ: ტუეეთა:
 მკსნელო: უწი: რამეთუ: შენ: ზედა: მოიწია: ახალი: ესე: ჟამი:
 და: შენ: ჟამით: 11) ისმეს: ჰამავი: იგი: მუელი: 12) მამათა: ჩუენთა:
 ნაქმარი: ზეცისა: მის: კაცისა: უბრალოსა: სისხლისა: და: თხევა:
 რომლითა: იქმნა: ჰრიათა: სირცხუილი: და: კიდეთა: ქუეყანისათა:
 განბევა: მეფობისა: და: დაცემა: და: ტაძრისა: მის: წმიდისა:
 მიღება: მათგან: ერისა: უცხოსა: წოდება: და: მიცემა: მათდა:
 დაბისა: 13) მათისა: იელუსალიმ: იელუსალიმ: ვითარ: განგვიმარტავან:
 ფრთენი: შენნი: და: შეიკრებ: ეფლითა: ცისკილითა: ნათესავთა: ფრთუ-

1) უნდა იყოს: სახლი.

2) ქარ—ს ცხ—ში: წიად.

3) ეს ხუთი სიტყვა ქარ—ს ცხ—ში არ არის.

4) ზოგიერთ ხელთნაწერებში სწერია: მოწლედ.

5) ქარ—ს ცხ—ში: ნინოს და მოიღებდა (ვარიანტით: ნინოს მიმართ მიი-
 ლებდიან).

6) ქარ—ს ცხ—ბა აქ უმატებს: ჟივილითა.

7) ეს ორი სიტყვა არ არის ქარ—ს ცხ—ში.

8) უნდა იყოს: რომლისათვის.

9) აქ გამოშვებულია სიტყვა: არა.

10) უნდა იყოს: სიტყვსაებრ.

11) უნდა იყოს: ჟამით.

12) უნდა იყოს: მუელი.

13) ქარ—ს ცხ—ში: დიდებისა.

თა: ქუეშე: შენთა: რამეთუ: აქაცა: მოსრულარს: დედაკაცი: ესე: რომელმანცა: შეცუდოს: უოველი: წესი: ამის: ქუეყანისა: და: კუალადცა: მიექცა: წმიდასა: ნინოს: და: ჰქუა: ესრეთ: ვითარმედ: ჩუენება: ეკე: შენი: მოასწავებს: და: ცხადუოფს: ადგილსა: ამას: შენმერ: სულაიერად: სამოთხედ: შეუაღებისა:¹) და: სადმოთათა: ნაყოფთა: გამომღებრობასა: მისსა: უკუნისამდე: - ხოლო: - ვითარ: მოვიდა: მირიან: მეფე: საბერძნეთით: ოტებული: კონსტანტინე: მეფისაგან: და: ვიდრე: მოსულადმდე: მისსა: განეცხად: წმიდასა: ნინოს: 239
 ქადაგება: ქრისტეს: ჟუარისა:²) რამეთუ: იტყოდა: იგი: ჴმა: მადლად: ვითარმედ: გზოვეს: მკვდრნი: იგი: ჩრდილოთანი: ცთომასა: შინა: და: გამოეჩინა: ჟუარი: იგი: ნასხლევისა: და: იქმოდა: მის: მიერ: საკვრველებათა: დიდათ: რამეთუ: განჰკურნის: განკურნებულნი:³) თჳნიერ: წამალთასა: შეხებითა: მით: ჟუარისათა: და: კუალად: ქადაგებდეს: მისთანავე: მოწაფენი: მისნი: რომელნი: პირველ: ფარულად: იუენეს: მოწაფე: მისდა: რიცხვით: შვიდნი: დედანი: ნათესაგნი: ჰრიათანი: სიღონია: ასული: აბიათარ: მღურდელისა: და: სხუანი: იგი: ექუსნი: და: სამოთხისა: მტუელნი: იგი: ურთაიერთარს: მიუღლენი: და: აბიათარ: მღურელი: ახალი: იგი: პირველვე:⁴) უშიშად: რომელი: და: უცხრომელად: ქადაგებდა: ქრისტესსა: ჟუარცმულსა: რომელი: ფრად: მეცნიერ: იყო: ძუელისა: სჯულისა: და: ახალი: ესე: სჯული: ესწავა: მას: წმიდისა: ნინოსაგან: და: უმეტეს: ნინოსსა: ამხილებდა: უოველსა: კაცსა: და: ასწავებდა: ჟუარცმულსა: ჴეშმარიტსა: ქრისტესსა: - მ ა შ ი ნ: აღიძრახეს: ურიანი: აბიათარს: ზედა: რათამცა: ქუა: და: კრიბეს: მას: ხოლო: 240
 მირიან: მეფემან: მიაფლინნა: მსახურნი: განარინა: აბიათარ: მოკლვისაგან: ჰრიათასა: რამეთუ: აქუნდა: მირიან: მეფესა: სურვილი: ქრისტეს: ჟუარისა:⁵) ამისთჳს: რომელ: ასმოდეს: მრავალნი: სასწაულნი: ქრისტესრნი:⁶) საბერძნეთით: და: სომხითით: და: არა: დაბრკო-

¹) უნდა იყოს: შეცუალეობასა.

²) ქარ — ს ცხ — ში: სჯულისა.

³) უნდა იყოს: განუკურნებელნი.

⁴) უნდა იყოს: პაული.

⁵) ქარ — ს ცხ — ში: სჯულისა.

⁶) უნდა იყოს: ქრისტესნი.

- ლებად: ქადაგებად: ნინოს: და: მოწაფეთა: მისთა: არამედ: ჰბრძო-
 და: მათ: მტერი: იგი: უოველთა: მიმართ: მორწმუნეთა: ეშმაკი:
 და: ვერ: დაამტკიცებდა: აღსრულებას: ქრისტესსა: და: ეგრეთვე:
 ნინო:¹⁾ დედოფალიცა: უმეტეს: და: გულფიცხელ: და: შეურაცხის
 მყოფელი: ქადაგებას: მას: ქრისტეს: ჯუარისსა: ჭეშმარიტსა:-
 ხოლო:-წმიდა: ნინო: იყო: ესრეთ: და: ილოცვიდა: და: უცხრო-
 მელად: სიყარულსა:²⁾ მას: მისსა: მათუალთა: ქუეშე: და: დაკრ-
 ვებულ: იუენეს: წარმართნი: იგი: ლოცვასა: მისსა: და: მღვიძ-
 რებასა: და: უცხო: უზნდა: სჯემე: იგი: იწყეს: გამოკითხუად: მისსა:
 ხოლო: იგი: აუწყებდა: ძუელთა: და: ახალთა: წიგნთა: და: გან-
 ბრძნობდა: უგულის: კითხთა: მათ: და: შთაუგდებდა: გულსა: მათსა:
 241 სიუყარულსა: ქრისტესსა:- და: იყო: ესრეთ: სამ: წელ: ვინაცა:
 განაცხადა: ქადაგებას: და: დაიმოწაფნა: მრავალნი: მაშინ: იყო:
 ვინმე: ერმა: წული: უფლისა: მძიმისა: სენისა: და: მიმთაქუნდა:
 დედასა: მისსა: კართი: კარად: რათამცა: ვინმე: ჰოვას: მეცნიერი:
 კურნებისა: და: ეომცა: სარგებელი: მისი: და: შეისწავეს: იგი:
 ეოველთა: და: არადეს: ჰვეს:³⁾ სარგებელი: კურნებისა: ერმისა:
 მისთჳს: და: მკურნალთა: ჰქრისტეს:⁴⁾ დედაკაცისა: მის: ვითარმედ:
 არა: სარგებელ: ეუხს: ერმასა: მაგას: და დედაკაცი: იგი: იყო:
 გულფიცხელი: წარმართი: და: მარდის: სძაგებენ: სჯულსა: ქრისტო-
 ნეთასა: და: აყენებდეს: სხუათა: კითხევად: და: მისულად: ნინოსსა:-
 ხოლო:- ვითარცა: სსო: წარკუეთილიქმნა: მკურნალთა: მიერ:
 მოვიდა: და დავარდა: წინაშე: ნინოსსა: და: ევედრებოდა: კურნებას:
 ერმისასა: მაშინ: ჰქჳა: წმიდამან: ნინო: კურნება: რომელი: კაცთ-
 გან: არს: მე: არა: რა: ვუო: ხოლო: დ-თნ: ჩუენმან: ქმნას: რო-
 მელსა: მე: ვჰმსახურებ: ქრისტემან: მისცეს: ერმასა: ამას: კურნე-
 ბა: რომელი: ეოველთაგან: განწირულარს: და: რომელსა: კილისა:⁵⁾
 242 ზედა: მარადის: ილოცვენ: წმიდასა: ნინოს: მას: ზედა: დადებდა:
 სცა: წმიდამან: ნინო: სინანული:⁶⁾ იგი: და: იყო: ვედრება: უფლის:

¹⁾ უნდა იყოს: ნანა.

²⁾ ქარ. ცხ-ში: საყუდელსა.

³⁾ უნდა იყოს: ჰპოვეს.

⁴⁾ უნდა იყოს: ჰრქულეს.

⁵⁾ ქარ-ს ცხ-ში: კილიასა.

⁶⁾ უნდა იყოს: სნეული.

და: მასკედ: ჟამსა: განიკურნა: ერმა: იგი: განცოფებული:¹) და: მხიარული: მსცა:²) დედანს: თვსსა: ხოლო: დედამან: ერმისმან: აღიარა: ქრისტე: და: თქუა: არა: არს:³) თვნიერ: ქრისტესსა: რომელსა: ჰქადაგებს: ნინო: და: დაემოწაფა: წმიდასა: ნინოს: და: შეუდგა: კუასსა: მისსა: და: აღიდებდა: დთსა:- მაშინ:- ნანა: დედოფალი: შევარდა: სენსა: ფიცხელსა: დიდსა: და: მწარესა: რომლისა: კურნება: ვერვინ: შეუძლო: რამეთუ: ყოველთა: კელკანთა: მკურნალთა: წარმაცარიელეს: წამალნი: მათნი: და: ვერა: შეუძლეს: კურნება: მისი: უღონო: იქმნეს: და: სასო: წარკუეტილი: ხოლო: აუწყეს: ვითმე: დედოფალსა: ვითარმედ: დედაკასისა: სიტუვსა:⁴) ჰრომისა: მიერ: რომელსა: ჰქვან: ნინო: ლოცვითა: მისითა: მრავალნი: სენნი: განუკურნებინ: მაშინ: უბრძანა: მსახურთა: თვსთა: რათა: მოიუხანონ: ნინო: და: მივიდეს: მსახურნი: დედოფლისანი: და: ჰპოვეს: ნინო: ქაჩსა: მას: ქუეშე: მაყულისსა: ილოცვიდა: 243 ჟამსა: მეექუსესა: და: მიუთხრეს: ბრძანება: დედოფლისა: ხოლო: წმიდამან: ნინო: ჰქუა: არა: ბრძანებულარს: ჩუენდა: სადა: ბუნება:⁵) ჩუენი: არს: არა: განვიდეთ: მიერ: არამედ: დედოფალი: აქა: მოვიდეს: საყოფელსა: ჩემსა: ჰეშმარიტსა: და: განვკურნო: ძალითა: ქრისტესითა:⁶) ხოლო: მსახურთა: მიუთხრეს: დედოფალსა: სათქმელი: იგი: ნინოსი: მაშინ: დედოფალი: გულს: მოდგინედ: ეტოლდა: მათ: შემომზადეთ: მე: ცხედარი: და: მიმიუხანეთ: მისსა: მაშინ: წარიუხანეს: ცხედრითა: მსახურთა: მათ: და: ძე: მისი: რვე: და: სიმრავლე: ერისა: მისთანა:- ვითარ:- მივიდეს: საყოფელსა: მას: წმიდასსა: ნინოსსა: და: დადეს: დედოფალი: კელენსა:⁷) მას: მისსა: და: დაიწყო: წმიდამან: ნინო: ზედა: ლოცვად: და: ვედრებად: დთისა: მეოვარ: ჟამ: და: მოიღო: ჭუარი: იგი: რომეფი: აქუნდა: და: შეახო: თავსა: ფერკათა: და: მკართა: სახედ: ჭუარისა: და: შეეუ-

1) უნდა იყოს: განცუფრებული.

2) უნდა იყოს: მისცა.

3) აქ გამოშვებულია: სხუა ღმერთი.

4) უნდა იყოს: დედაკაცისა ტუვსა.

5) ქარ—ს ცხ—ში: ბანაკი.

6) უნდა იყოს: ქრისტესითა.

7) ქარ—ს ცხ—ში: კილიკსა.

სეულად: განიკურნა: და: აღდგა: განცოცხლებული: ჰრწმენა: ქრისტე:
 და: თქვა: არა: არს: ღთი: თზნიერ: ქრისტესა: რომელსა: ჰქადა-
 გებს: ტყუე: ესე: დედაკაცი: და: მიერიდგან: შეექმნა: იგი: მეგო-
 244 ბრად: თსად: შინაურად: და: მარადის: ჰკითხუნ: და: გამოიწუდილ-
 ვენ: ზეცით: სჯულსა: ქრისტესსა: და: ასწავებს: წმიდა: ნინო:
 და: აბიათარ: ახალი: ჰირველეუ:¹) და: ასული: მისი: სიდონია: და:
 იქმნა: დედოფალი: მორწმუნე: და: იქმნა:²) ღთი: ჰქმნარიტი: და:
 ჰკითხვიდა: დედოფალსა: მეფე: ვითარ: იგი: მეუესეულად: განი-
 კურნა:³) სიმრავლე: იგი: ერთას: რომელთა: ეხილვა: და: ამტკიცე-
 ბდეს: სიტყუასა: დედოფლისასა: - მ ა შ ი ნ: მ ი რ ი ა ნ: მეფე: განკურ-
 და: და: იწყო: გამოძიებად: სჯულსა: ქრისტესსა: და: მარადის:
 ჰკითხუნ: ჰრია: ყოფილსა: მას: აბიათარს: ძუელთა: და: ახალთა:
 წიგნთასა: და: იგი: აუწყებდა: ყოველსა: - და: წ ი გ ნ ი ც ა: - რომელი:
 ჰქონდა: მირიან: მეფესა: ნებროთისი: მას: წიგნსა: შინა: ზოგა:
 წერილი: ესრეთ: აღშენებასა: მას: გოლიათისსა:⁴) კმა: იყო: ზეცით:
 ნებროთის: მიმართ: რომელი:⁵) მე: ვარ: მიქაელ: რომელი: და:
 დგინებულვარ: ღთისა: მიერ: მავრობასა:⁶) ზედა: აღმოსავლისსა:
 განუედ: ქალაქით: მაგით: რამეთუ: ღთი: და: ჰტარავს: ხოლო:
 245 უკანასკნელთა: ჟამთა: მოვიდეს: მეუფე: იგი: ცისა: რომლისა:
 შენ: გნებავს: ხილვა: შეურაცხი: ერსა: შორის: შეურაცხის:⁷) შიშ-
 მან: მისმან: განაქარგნეს: გემონი: სოფლისანი: მეფენი: და: უტო-
 ბდენ: მეფობასა: და: ეძიებდენ: სიგლახაკესა: მან: გიხილთ: ჭირსა:
 შინა: და: გიკნას: შენ: - მ ა შ ი ნ: - გულის: კმა: ყო: მეფემან: მირიან:
 რამეთუ: ძუელნი: წიგნნი: და: ახალნი: ემოწმებოდეს: და: ნებრო-
 თის: წიგნნიცა: და: ამტკიცებდეს: და: შეექმნა: სურვილი: ქრისტეს:

¹) უნდა იყოს: პაულე.

²) უნდა იყოს: იცნა.

³) აქ გამოშვებულია: და უთხრობდა დედოფალი ყოველსა მას, რომელი იქმნა მის ზედა, ვითარ თზნიერ წამლისა, ლოცვთა ნინოსითა და შეხებითა ჯუაროსათი, განიკურნა და (იხ. ქარ—ს ცხ—ბე, გვ. 84).

⁴) უნდა იყოს: გოლითასა.

⁵) აქ გამოშვებულია: ეტყოდა.

⁶) უნდა იყოს: მთავრობასა,

⁷) ქარ—ს ცხ—ში: შეურაცხი ერსა შეურაცხსა.

სჯულისა: არამედ: ჳბრძოდა: მტერი: იგი: უჩინო: აუენებდა: ადსარებასა: ქრისტესსა: გულისა: შთაუგდებდა: სასოებასა: კერძოთა: და: ცეცხლისა: არამედ: მარადის: ევედრებოდა: დედოფალი ადსარებასა: ქრისტესსა: და: იყო: მეფე: დედოფლისა: მოქცევიდგან: წელიწადსა: ერთსა: ორგულებასა: შინა: ხოლო: ასწავებდა: ერსა: და: უცხრომელად: წმიდა: ნინო: და: არავის: აუწევებდა: თუ: ვინ: ვარ: ანუ: სათ: მოვალ: არამედ: ტუეუდ: იტუოდა: თავსა: თვსსა: შემდგომად:¹) ამისსა: მოგვი: იგი: მთავარი: სპარსი: სახლით: ხურსნელი:²) იყო: სულითა: უკეთურითა: და: ფიცხებულად: იგუემებოდა: და: სიკუდილსა: მიახლებულ: იყო: და: იყო: მთავარი: აგი: ნათესავიდგან: მირიან: მეფისა: მამინ: ევედრებოდეს: წმიდასა: ნინოს: ნანა: დედოფალი: და: მეფე: იხილვიდა: საქმესა: მისსა: მცირედ: ორგულებით: ეტუვინ: წმიდასა: ნინოს: რომლისა: ღთისა: ძალითა: იქმ: კურნებასა: ამას: ანუ: ხარ: შენ: ასული: არმაზისი: ანუ: შვილი: ზადენისი: და: უცხრომით: მოხუედ: და: შეურდი: და: ზედცა: მათ: წყალობა: შენი: და: მიგანიჭეს: ძალი: კურნებათა: რათა: მით: სცხოვრებოდი: უცხოსა: ქუეყანასა: და: დიდებულმცა: არიან: უკუნისამდე: ხოლო: შენ: წინაშე: ჩუენსა: იყავ: ვითარცა: ერთი: მწოვრებელი: შვილთა: ჩუენთაგან: და: ჰატიცემულ: ქალაქსა: ამას: შინა: არამედ: უცხოსა: ამათ:³) ნუ: იტუე: ჳბრძოთა: მათ: შეცდომილთა: სჯულისა: ნუ: გნებავს: უფლადვე: თქმად: რამეთუ: აჭა: ესერა: ღთნი: სოფლის: მხურობელნი: მზის: მომეუნელნი: წვიმის: მომეუნებელნი: ქუეყანით: ნაყოფთა:⁴) გამომზრდელი: ქართლისანი: არმაზ: და: ზადენ: უფლისა: და: ფარულისა: გამომეძიებელნი: ძუელნი: ღთნი: მამათა: ჩუენთანი: 247
გატი: და: გა:მ: იგი: იუენენ: სარწმუნებულად: კაცთა: მიმართ: და: უკუეთუ: განჳკურნო: შენ: მთავარი: ესე: განკამდიდრო: და: გუო: შენ: მკვდრ: მცხეთას: შინა: მსახურად: არმაზისა: და: ღაცათუ: ჳბრძოთა: და: სეტუკთა: მოიწია: მას: ზედ: შემუსრვა: მისი:

¹) უნდა იყოს: შემდგომად.

²) ქარ—ს ცხ—ში: სახლით ხვარასნელი.

³) ქარ—ს ცხ—ში: უცხოთა ამას სიტუუასა.

⁴) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: აღმოჩუენებელნი.

არამედ: იგი: ადგილი: უძრავი: არს: და: ქალდეველთა: ღთი:
 ითრუჯან:¹) ყოვლადვე: მტერ: არიან: ამან: ზღუა: შემოადგინა:
 ზედა: და: მან: ამას ზედა: ესე: ვითარი: ურვა: მოაწია: ვითარ:
 აქუს: ჩუეულებს: სოფლის: მპერობელთა: და: კმა: გუყვენ: ჩემკან:
 ბრძანება: ესე: - მიუგო: - წმიდამან: ნინო: შენ: მეფე: სახელითა:
 ქრისტესითა: და: ვედრებითა: დედისა: შენისათა:²) და: მისთა: ყო-
 ველთა: წმიდათათა: მოავლინენ: შენზედა: ღთინ: ცისა: და: ქუე-
 ყანისა: შემოქმედმან: დამბადებულმან: ყოვლისა: დაბადებულისა:
 დიდისა: და: დიდებულისა: მისისა: და: აურაცხელისა: მრავალ:
 მწყალბებისაგან: მოგვილინენ: შენ: ვითარცა: საკმლისაგან: ნაბერ-
 წყალი: ერთი: მადლისა: მისისა: - რათა: - სცნა: და: გულის: კმა:
 248 ყო: სიმაღლე: ცისა: და: ნათელი: მზისა: სიღრმე: ზღვისა: საძირ-
 კუელისა: და: სივრცე: ქუეყანასა: საფუძველი: მისი: და: უწყე-
 ბულ: იყავნ: მეფე: ვინ: შემოსცნის:³) ცანი: ღრუბლითა: და: ქუხან:
 კითა: ჰაერისათა: და: იძრვინ: ქუეყანა: სიმძაფრითა: მისითა:
 და: რბინ: მეხის: ტეხანი: და: ყოველსა: მთასა: ეგზების: ცე-
 ცხლი: გულის: წყრომითა: მათითა: - მუნ: ოდეს: შეიძრის: ყო-
 ველი: ქუეყანა: ვიდრემდის: დაიძრუნ: მთანი: და: მუარნი: კლდენი:
 და: ქუანი: და: მეცნიერ: ყუენ: შენ: ამას: მიწევნად: ყოველსა:
 რამეთუ: ღთა: ცათა: შინა: უხილავ: არს: თავადი: იგი: ყო-
 ველთა: და: დაბადებულთაგან: თვნიერ: ძისა: მისისა: რომლისაგან:
 გამოვიდა: ქუეყანასა: ზედა: გამოჩნდა: ვითარცა: კაცი: რომელმან:
 დასრულა: ყოველი: რომლისათვის: მოსრულ: იყო: და: აღვიდა:
 მათვე: სიმაღლეთა: მამისათა: და: იხილა: დაუსაბამო: იგი: მხოლო:
 მადალ: არს: და: დაბადებულთა: ხედავს: და: მადალნი: იგი: შო-
 რითა: იცნის: მეფე: ხლდოს: არს: მიახლება: შენი: ღთისა: მიხე-
 დვად: რომელი: არს: ქალაქსა: ამას: შინა: სასწაული: ერთი: სამო-
 სელი: ძისა: ღთისა: აქან: არს: და: ხალენის: მის: ელიასი:
 249 აქვე: არს: ყოფა: და: მრავალნი: სასწაულნი: არიან: რომელნი:
 ღთინ: გამოაჩინეს: თუ: არა: მე: კულა: მთავარი: ესე: შენი:

¹) აქ ზოგიერთი ხელნაწერები უმატებენ: და ესე.

²) უნდა იყოს: მისისათა.

³) უნდა იყოს: შეონის.

განუჭკურნო: სახელითა: ქრისტეს: ჩემისათა: და: ჳუართა: ვნებისა:
 მისისათა: ვითარცა: იგი: დედოფალი: ნანა: განიკურნა: სეხისკან:
 დიდისა: და: რა: იგი: ვაუწყე: მას: ჳყოფს: იგი: რათა: სულიცა:
 თუნი: განაბრწინვოს: და: ერიცა: თუნი: მიანხლეს: ღთისა: - და:
 შიგუარეს: მას: მთავარი: იგი: და: მოვიდა: ნანა: დედოფალიცა:
 სამთხესა: მას: შინა: ნაძუთა: მათ: ქუეშე: და: დაადგინა: იგი:
 აღმოსავალით: და: ზერობად: სცნა: კელნი: და: ჳქუა: მას: სამგზის:
 ვიკმნი: შენგან: ეშმაკო: შეურდები: ქრისტესა: ძესა: ღთისსა:
 და: ტირიდა: ნინო: სულთქმითა: და: ითხოვდა: ღთისკან:
 შეწევნასა: კაცსა: ამას: ზედა: და: იუენეს: მოწაფენი: მისნი:
 მუნვე: ერთ: დღე: და: ორ: დამე: და: მსწრაფლ: განვიდა: მისკან:
 სული: იგი: ბოროტი: და: დაემოწაფა: ნინოს: და: სახლეულისათა: ¹⁾
 და: ერთთა: მისითა: და: ადიდებდეს: მამასა: და: ძესა: და: წმადასა:
 სულსა: - ~~~~~

თქმული: სიღონია: დედაკაცისა: როგორი: იყო: მოწა-
ფე: წმიდისა: ნინოსი: როგორი: ესე: იხილა: და დაი-
წერა: მოქცევა: სასწაულითა: მიკიან: მფინათა: და: 250
შავრდომა: ნინოსი: აღსრულბისათჳს: ჳრისტმს: ²⁾ სჯუ-
ლისა: ³⁾ აღმართბისათჳს: მალმსიათა: აღზენბისათჳს:
და: მას: შინა: სასწაულითა: მისთათჳს: თავი: მფვიდმ:
მამარ: გვაპრთხმნ: ~~~~~

ღთო: და: წმიდარ: ღთის: მზობელო: ორსავე: ცხორა-
ბასა: შინა: მისსა: დაიცავ: ჳართლისა: დედოფალი:
მარია: როგორისა: ბრძანებითა: იწერა: ცხორება: ჳარ-
თლისა: ღთნ: აპრთხონ: ამინ: - ~~~~~

და: იყო: - დღესა: ერთსა: ჳაფხულისსა: თუესა: ივლისსა:
 ოცსა: დღესა: შაბათსა: განვიდა: მეფე: ნადირობად: მუნხართთ:
 კერძო: და: მოუკდა: უჩინო: იგი: მტერი: ბოროტი: ეშმაკი: და:

1) ამ ორი სიტყვის მაგიერ ქარ—ს ცხ—ში სწერია: სახლეულით.

2) ქარ—ს ცხ—ში: ქრისტესისა.

3) ქარ—ს ცხ—ში: ჳუარის.

შთაუგდო:¹) სიუჟარული: კერზთა: და: ცეცხლის: და: ჭკონებდა:
 ეოგელს: მსახურებას: მათს: მახვილითა: მოწყუედას: ეოგელთა:
 ქრისტიანეთა: და: ჭქუა: მეფემან: ოთხთა: თანა: მზრახვალთა:
 მისთა: ღირს: ვართ: ჩუენ: ღთთაგან: ჩუენთა: ბორტის: ეოფსა:
 რამეთუ: უღებ: ვიქმნებით: მსახურებისაგან: მათისა: და: მიუშუით:
 ჩუენ: ქრისტიანეთა: გრძნეულთა: ქადაგებად: სჯულსა: მათს:
 ქუეყანასა: ჩუენსა: რამეთუ: გრძნებითა: ჭუოფენ: საკრველებათა:
 251 მათ: აწ: ესე: არს: განზრახვა: ჩემი: რათა: ბორტად: მოისრნეს:
 ეოგელნი: მოსაფნი: ჭუარცმულისანი: და: უმეტესად: შეუდგეთ:
 მსახურებას: ღთთასა: მათ: მზურობელთა: ქართლისათა: ვამხილეთ:
 ნანას: ცოლსა: ჩემსა: შენანება: და: ღატეობა: სჯულსა: ჭუარ-
 ცმულისასა: და: თუ: არა: მერჩდეს: და: ვივიწყო: სიუჟარული:
 მისი: და: სხუათავე: თანა: მზრახვალთა: მათ:²) რამეთუ: მკურვალედ:
 იუუნეს: ივინი: საქმესა: ამას: და: ჭნებუიდა: ზირველითგან: და:
 ვითარ:³) იკადრებდეს: განცხადებულად: ხოლო: მეფემან: მოვლო:
 ეოგელი: სანახები: მუხნარისა: და: მოვიდა: მთასა: ზედა: თხოთი-
 სისა: მადალსა: რათამცა: მოხილავ: კასზად: და: უფლის: ცხედ:
 განვიდა: თხემსა: მთისასა: შუა: სამხრის: ოდენ: და: ბნელდა:
 მათ: ზედა: მზე: და: იქმნა: ღამე: ბნელი: უკუნი: და: დაიზრს:
 ბნელნი: არენი: და: ადგილნი: განიბნივნეს: ურთიერთას: ჭირისაგან:
 და: ურვისა: და: ღამთა: მეფე: მარტო: და: იარებოდა: მათთა:
 მადნართა: შეშინებული:⁴) და: ღადგა: ერთსა: ადგილსა: და: წარეწირა:
 სასოება: ცხორებისა: მისისა: და: მოეგო: თავისა: ცნობასა: და:
 განიზრახვიდა: ესრეთ: გულსა: შინა: თჯსა: აჭა: ესერა: ვხადე:
 252 ღთთა: ჩემთა: დ: არა: ვზოვე: ჩემზედა: ღხინება: აწ: რომელსა:
 ქადაგებს: ნინო: ჭუარსა: და: ჭუარცმულსა: და: ჭუოფს: კურნე-
 ბასა: მისითა: მოსაობითა:⁵) არამცა: ძალ: ედგა: აკსნა:⁶) ჩუენი: ჭირისა:

¹) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: გულსი.

²) აქ გამოშვებულია: წარვასწყმიდო ივრცა. დაუმტკიცეს განზრახუაჲ მისი თანა-მზრახველთა მათ (იხ. ქარ—ს ცხ—ბა, გვ. 87).

³) უნდა იყოს: ვერ.

⁴) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და შემრწუნებული.

⁵) ქარ—ს ცხ—ში: სასოებითა.

⁶) ქარ—ს ცხ—ში: ხსნაჲ.

ამისგან: რამეთუ: ვარ მე: ცოცხლივ: ჯოჯოხეთს: შინა: და: ვერა:
 უწი: თუ: ეოვლისა: ქუეყანისათჳს: იქმნა: ესე: და: ქცევა: და:
 ნათელი: ბნელად: გარდაიქცა: და: ¹⁾ ჩემთჳს: ოდენ:- აწ:-თუ: ჩემთჳს:
 ოდენ: არს: ჭირი: ესე: ღთო: ნინოსო: განმინათლე: ღამე: ესე: და:
 მიჩუენე: საყოფელი: ჩემი: და: აღვიარო: სახელი: შენი: აღვმართო:
 ძელი: ჯუარისა: და: თაყუანის: ვსცე: მას: და: აღვაშენო: სახლი:
 სალოცველად: ჩემდა: და: ვიყო: მორჩილ: ნინოსსა: სჯულსა: ზედა:
 ჰრომთასა: ესე: ეოველი: რა: წართქუა: განუთენა: და: განუბრწვინვა:
 და: მზე: ²⁾ გარდამოვიდა: მეფე: ცხენისაგან: და: დადგა: მას: ადგი-
 ლსა: განიხურნა: მკარნი: აღმოსავლით: და: თქუა: შენ ხარ: ღთი:
 ეოველთა: ზედა: ღთთა: და: უფალი: ეოველთა: ზედა: უფალთა:
 ღთი: რომელსა: ნინო: იტყუხ: და: საქებელ: არს: სახელი: შენი:
 ეოვლისა: და: ბადებულისაგან: ცასა: ქუეშე: და: ეოველსა: ქუეყა-
 ნასა: ზედა: რამეთუ: შენ: მიკსენ: მე: ჭირისაგან: და: განმინათლე:
 ბნელი: ჩემი: აჴა: ესერა: მიცნობიეს: რამეთუ: გინა: ³⁾ და: კსნა: 253.
 ჩემი: და: ლხინება: მიახლება: შენდა: უფალო: კურთხეულო: ამას:
 ადგილსა: აღვმართო: ძელი: ჯუარისა: რომლითა: იდიდების: სახელი:
 შენი: და: იკსენებოდის: საქმე: ესე: და: სასწაული: უკუე: ⁴⁾ და:
 ასწავა: ⁵⁾ ადგილი: იგი: და: წარმოემართა: და: იხილა: ერმან: მან:
 ნათელი: და: გამოერთო: ერი: განბნეული: ხოლო: მეფე: დადა-
 დებდა: მიეცით: დიდება: ღთსა: ნინოსსა: ეოველმან: ერმან: რამე-
 თუ: იგი: არს: ღთი: საუკუნეთა: და: მას: მხოლოსა: შუენის:
 დიდება: უკუნისამდე:- ხოლო:- ნანა: დედოფალი: და: ეოველი:
 ერი: განვიდა: მიეგებებად: მეფისა: რამეთუ: ესმა: ზირველ: წარ-
 წემედა: და: კუალად: მოსლვა: დიდებით: და: მიეგებოდეს: ქინძას: ⁶⁾
 და: ღართას: ხოლო: ნეტარი: ნინო: დადგომილ: იყო: ღოცვასა:
 მწუხრისასა: მაყლოვანსა: მას: შინა: ჩუეულებისაებრ: მისისა: ჟამსა:
 თჳსსა: და: ჩუენ: მისთანა: ორმეოცდა: ათი: სული: და: იყო:-
 ვითარცა: გამოვიდა: მეფე: იძროვდა: ქალაქი: და: კმითა: მალი-

1) ქარ—ს ცხ—ბა აქ უმიტებს: თუ.

2) ეს ორი სიტყვა ერთი მეორის ადგილზეა. უნდა იყოს: მზე და.

3) უნდა იყოს: გიხდა.

4) ქარ—ს ცხ—ში: უკუნისამდე.

5) ქარ—ს ცხ—ში: ისწავა.

6) ქარ—ს ცხ—ში: ქინძარას.

თა: დადადებდა: მეფე: სადა: არს: დედაკაცი: იგი: უცხო: რო-
 მელ არს: დედა: ჩემი: და: ღთის: მისი: მკსნელი: ჩემი: ვითარცა:
 254 ესმა: თუ: აქა: მაყლოვანი: არს: და: ილოცეს:¹) მოდრკა: მეფე:
 და: ყოველი: იგი: ლაშქარი: მოვიდა: და: გარდაიჭრა: საკედრისა-
 გან: და: ეტეოდა: ნინოს: აწ: დირს: ვარ:²) სახელის: დებად: სახე-
 ლისა: ღთისა: შენისსა: და: მკსნელისა: ჩემისსა: ხოლო: წმიდა:
 ნინო: ასწავლიდა: და: აწუევდა: მსწრაფლ: თაუუანისცემად: აღმო-
 სკალით: და: აღსარებად: ქრისტეს: ძისა: ღთისა: - მაშინ: - იქმნა:
 გურგუინვა: და: ტირილი: ყოვლისა: კაცისა: ოდეს: ხედიდეს:
 მეფესა: და: დედოფალსა: ცრემლსანთა: და: ხუალისა: დღე: წარა-
 ვლინნა: მოციქულნი: საბერძნეთად: მირიან: მეფემან: წინაშე:
 კოსტანტინე: მეფისა: და: წიგნი: ნინოსი: ელენე: დედოფალს:
 წინაშე: და: აუწიეს: ესე: ყოველი: სასწაული: ქრისტეს: მიერი:
 რომელი: იქმნა: მცხეთას: შინა: მირიან: მეფესა: ზედა: და: ითხოვ-
 ნეს: მოსწრაფებით: მადლნი:³) ნათლის: დებისათჳს: ხოლო: წმიდა:
 ნინო: და: მოწაფენი: მისნი: ქადაგებდეს: ერსა: მას: ზედა: დღე:
 და: ღამე: დაუცხრომელად: და: უჩუენებდა: გზასა: ჭეშმარიტსა:
 სასუფეველისსა: ~~~~~

თქმული: მისვე: აღწინაინათჳს: ეკლესიათა: შგომ:

გზნ: - ~~~~~

255 **ოდას: წარემართა:⁴) ყოველი: ერი: ქრისტიანობასა: მოსწრა-**
 ფობით: ვიდრე: მღუდელთა: მოსლგადმდე: ჭჭუა: მეფემან: წმიდას:
 ნინოს: მკსწრაფების: მე: აღშენებად: სახლსა: ღთისსა: სადა:
 უშენოთ: ჭჭუა: ნინო: სადაცა: მთავართა: გონება: მტკიცე: არს:
 ჭჭუა: მას: მეფემან: მიუყარან: მე: მაყუალნი: ესე: შენნი: მნებაჳს:
 მე: გონებისაებრ: ჩემისა: გარნა: არა: ესერა: არამედ: არა: ვჭრიდო:

¹) ქარ—ს ცხ—ში: აქა მაყლოვანსა არს და ილოცავს.

²) ქარ—ს ცხ—ში: მყავ.

³) უნდა იყოს: მღუდელნი.

⁴) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: მეფე და.

სამოთხესა: ამას: სამეფოსა: და: ნაძუთა: ამათ: სიმაღლეთა: და:
 ბაბილოთა: ამათ: ნაყოფერებასა: და: უუაფილთა: სურნელებასა: რა-
 მეთუ: ჩუენებსა: რამელი: იხილა:¹) მფრინველთა: მათ: ფრთათა:
 უშუერთთა: განბანა: წელითა: და: განსპეტაკება: ბრწენვალედ: და:
 დასხდომა: ხეთა: მათ: ზედა: სამოთხისათა: და: კდომა:²) მათი:
 კითა: ტკბილითა: - ჭეშმარიტად: სამოთხე: ესე: კორციელი:
 წარმავალი: შეგუეტყუალს: ცხორებად: საუკუნოდ: და: მუნ: აღვა-
 შენო: სახლი: დთისა: სალოცველად: ჩუენდა: ვიდრე: მოსლუადმდე:
 ჩემდა: მღუდელთა: საბერძნეთით: და: მეუესეულად: მოილო: ძელი:
 და: ასწავება: ხუროთა: და: მოჭკუეთა: ნაძუთი: იგი: და: ნაძვისა:
 მისგან: შემზადნა: შვიდნი: სუეტნი: ეკლესიისანი: და: ვითარ:
 აღაშენეს: კედელი: იგი: ძელითა: და: ამართეს: ექუსნი: იგი: 256
 სუეტნი: თვს: თვსად: ხოლო: სუეტი: იგი: უდიდესი: რამელი:
 საკურველ: იყო: ხილვითა: საშუალ: ეკლესიისა: შესაგებებლად:
 განმზადებული: ვერ: შეუძლეს: აღმართებად: მისსა: და: აუწიეს:
 მეფეს: საკურველი: იგი: უოვლადვე: ვერ: ძრვა: ადგილითცა:
 სუეტისა: მის: - მაშინ: - მოვიდა: მეფე: სიმრავლითა: ერისათა:
 და: მოიხუენეს: მრავალ: დონენი: მანქანნი: და: სიმარჯუითა: და:
 ერისა: სიმრავლისა: ძალითა: ეცადნეს: აღმართებად: და: ვერ:
 შეუძლეს: და: იყო: და: კრვებულ: მეფე: და: სიმრავლე: ერისა:
 და: იტუოდეს: რამე: არს: ესე: და: ვითარ: იყო: მწუხრი: წარვიდა:
 მეფე: სახლად: თვსად: შეწუხებული: დიდად: ხოლო: წმიდა: ნინო:
 და: ათორმეტნი: მოწაფენი: მისნი: დედანი: და: ადგრეს: სუეტისა:
 მისთანა: ხოლო: იგი: სახატრელი: გოდება:³) სუეტისა: მას: ზედა:
 და: ადინებდა: ცრემლთა: - ვითარცა: შუა: დამე: ოდენ: იყო:
 წარმოიქცეს: ორნივე: მთანი: არმაზი: და: ზადენი: რეცა: თუ:
 ჩამოღურდეს:⁴) და: დააუენეს: წყალი: ორთავე: და: მტკუარმან:
 გარდამოხეთქნა: და: წარჭქონდა: ქალაქი: და: შეიქმნეს: კმანი: საზა-
 რელნი: ტყებისა: და: გოდებისანი: ეგრეთვე: არავ: გარდამოკდა:
 ციხესა: ზედა: და: იქმნებოდეს: საზარელნი: გვირგვინანი: შეში- 257

¹) ქარ—ს ცხ—ში: იხილე შენ.

²) ქარ—ს ცხ—ში: ხმობაჲ.

³) უნდა იყოს: გოდებდა.

⁴) ქარ—ს ცხ—ში: ჩამოიღურდეს.

ნდეს: დედანი: და: ივლიტოდეს: ხოლო: ნეტარი: იგი: დადადებდა:
 ნუ: გეშინინ: დანო: ჩემნო: მთანი: მუნვე: ჰგვიან: და: წყალნი:
 მუნვე: დიან: და: ერსა: უოველსა: სძინავს:- ხოლო: ესე: რომელ:
 რეცა: მთანი: დაირღუეს: სამართლად: გუენების:¹) რამეთუ: ურწმუნო-
 ბისა: მთანი: და: ირღუეს: ქართლს: შინა: და: წყალნი: რომელ:
 და: ეუენეს:²) სისხლნი: იგი: ურმათა: კერპთა: მიმართ: შეწირვის:
 და: ეეენოს:- ხოლო: კმა: ესე: ტუებისა: არს: ეშმაკთა: სიმრ-
 ვლისა: რამეთუ: ივლიტოენ: იგი: თავთა: თქსთა: რომელი: არიან:
 მეოტ: ამით: ადგილით: ძალითა: მადლისათა: და: ჟუართთა: ქრის-
 ტესითა: მოიქცეით: და: ივლიტოენ: ღთისა: მიმართ:³) და: იტოდა:
 რათა: არა: და: ებრკოლოს: საქმე: ესე: რომელსა: წარმართებულ:
 არს: მეფე: და: კიდევ: არა: ეეილა: ქათამსა: სამთავრე: კერძთა:
 ქალაქისათა: და: სცა: ზარსა: ღაშქარმან: ძლიერმან: და: ლეწნეს:
 კარნი: და: აღივსო: ქალაქი: სპარსთა: ღაშქრითა: და: შეიქმნა:
 ზარი: საკვლეი: ზრზინვა: და: უოველი:⁴) და: კულვა: და: სისხლი:
 დიდა: და: აღივსო: უოველი: ადგილი: და: მოვიდა: მათდა: სი-
 მრავლე: ზახილითა: და: მახვილითა: და: სხუათა: მათ: შიშისაგან:
 და: დნებოდეს: კორცნი: და: განილია: სული: მათი: ტიროდეს:
 258 ნათესავთა: მათათსა:- და: მსწრათლ: ისმოდა: კობოდეს: რა:
 ძლიერად: მეფეთა: სპარსთა: ხუარა: ბრძანებს: და: მეფეთა: მეფე:
 სუარასან: ხუარან:⁵) უოველი: ურია: განარინეთ: ურისაგან:⁶) მახვი-
 ლისა: ესე: რა: მესმა: და: მოვეკე: ცნობასა: და: შეორგულდით: მე:
 და: ათნი: იგი: ჩემთანანი: და: მახლობელ: იუენეს: მახვილთსანნი:
 გარემოს: ჩუენსა: სცემდეს: და: კლვიდეს:- და: ისმა: კმა: ძლიე-
 რი: მირიან: მეფე: შეიპურეს: გარემო: იხილა: მკნემან: მოღუაწემან:
 და: თქუა: ესე: რომელი: ეჯს:⁷) ვიცი: რომელი: აწ: სდამე:

¹) ქარ—ს ცხ—ში: გეჟუნების.

²) უნდა იყოს: დაევენეს.

³) აქ ქარ—ს ცხ—ში მიმატებულია: მეყუხუყულად დასცხრეს ხმანი იგი, და იყო არა-რამ, და დადგა წმიდა ხინო, განეპყრნეს კელნი და ილოცედა ღვთისა მიმართ.

⁴) უნდა იყოს: ყვილი.

⁵) ქარ—ს ცხ—ში: მეფე სპარსთა, ხუარა პბრძანებს, და მეფეთა მეფე ხუარან-ხუასრა.

⁶) უნდა იყოს: პირისაგან.

⁷) ქარ—ს ცხ—ში: ყვიის.

დიდად: სჭინს: მადლობდით: ღთსა: ესე: ნიშნი: მათისა: წარწყმე-
 დისა: არს: და: ქართლისა: ცხორებისა: და: ამის: ადგილისა: და:
 ბისა: და: ნუგეშინის: გუცემდ: ვითარცა: მოძღუარი: კელავანი:
 ჭეშმარიტად: მოძღუარი: და: მოციქული: სანატრელი: - მიეჭცა:
 ერსა: მას: მომსრგველსა: და: ჰქუა: სადა: არიან: მეფენი: სპარსნი:
 ხუროს: და: ხუროს: და: ხუროს:*) საბასტანით: გუშინ: წამოხუედით:
 მალე: მოხუედით: დიდი: სადმე: ლაშქარი: ხართ: და: ძლიერი:
 რად: დალეწით: ქალაქი: ესე: და: მახვილი: და: ეცით: ქართა: და:
 ნიავთა: წარგუადეთ: ბნელით: ჩრდილოთ: კერძო: მათათა: და:
 კედართა: აჰა: მოვიდა: რომელსა: თქუენ: ევლტით: - და: განი-
 ძრსა: კელი: ჭუარის: სახედ: და: შეეუსეუდად: უჩინო: იქმნეს: 259
 უოკელნი: იგი: და: იქმნა: და: უედება: დიდი: და დედანი: იგი:
 ნატრიდეს: მას: და: ადიდებდეს: ღთსა: ხოლო: ვითარცა: ცისკარი:
 ადებოდა: მიერულა: დედათა: მათ: ხოლო: მე: სიღონია: მღვიძარე:
 ვიუგ: და: იგი: დგა: კელ: განხერბით: აჰა: ესურა: მოადგა:
 ჭაბუკი: ერთი: ნეტარსა: მას: უოვლად: ნათლით:*) შებლარდნილი:
 ცეცხლისა: ზეწართა: და: ჰქუან: რამე: სამნი: სიტყუანი: ხოლო:
 იგი: და: ეცა: ჰირსა: ზედა: და: ჭაბუკმან: მან: მიყო: ხელი:
 სუეტსა: მას: და: აღმადლა: და: წარიღო: სიმაღლესა: შინა: და:
 განკრგებული: მე ვიახელ: მე: სიღონია: და: ვარქე: ესრეთ: დედო-
 ფალო: რა: არს: ესე: ხოლო: მან: მრქუა: მოიდრიკე: თავი:
 ქუეყანად: და: ტირილად: იწყო: ზარისა: მისგან: და: მცირედისა:
 უამისა: შემდგომად: აღდგა: და: აღმადგინა: და: განკუშორენით:
 მას: ადგილსა: ხოლო: დედანი: ვითარ: იუუნეს: კიდე: აჰა: იხილეს:
 მათცა: სუეტნი: იგი: ცეცხლის: სახედ: ჩამოვიდა: სადა: მოყახლა:*)
 ხარისხსა: მას: და: დადგა: აღშორებულად: ქუეყანით: ვითარ:
 ათორმეტ: წურთა: და: ნელიად: ჩამოცვალებდა: ხარისხად: თუსად:
 მონაკუეთსა: და: ძირსა: მისვე: ნაძვისასა: - ვითარცა: რიჭრაჟი:
 ოდენ: იყო: აღდგა: მეფე: გულ: გოდებული: ურვათაგან: მიხედნა:
 სამოთხესა: და: წეებულსა: მას: ეკლესიასა: და: იგი: მტკიცე:

1) ქარ—ს ცხ—ში: ხუარა და ხუარან-ხუარაჲ.

2) ქარ—ს ცხ—ბა აქ უმატებს: შემკობილი.

3) ამ ორი სიტყვის მაგიერ ქარ—ს ცხ—ში: და მოყახლა.

- 260 იუო: გონებით: იხილას: ნათელი: ვითარცა: ელვას: აღწევნული:
 ცად: სამოთხით: მისით: იწუო: სრბად: და: კვრცხლ: მოვიდოდას:
 და: უოველი: სიმრავლე: სახლისა: მისისა: და: უოველი: ერი:
 ქალაქისა: მოვიდა: ვითარცა: იხილეს: საკვრველი: იგი: ნათლითა:
 ბრწუინვალე: სუეტო: ჩამოვიდოდას: ადგილად: თვსად: რეცა: ვითარცა:
 ზეცით: და: დადგა: ხარისხსა: მას: ზედა: და: დაეშარა: კელით:
 შეუხებულად: კაცთაგან: და: ნეტარი: იუო: მას: უამსა: შინა: რამე-
 თუ: რა: იგი: იქმნებოდას: შიშითა: და: სინარულითა: აღივსო:
 მცხეთა: ქალაქი: და: დიოდეს: მდინარენი: ცრემლთანნი: მეფეთა:
 და: მთავართა: და: უოველსა: ერსა: სულთქმითა: სულისა: მათისათა:
 აღიდებდეს: ღთსა: და: ჰნატრიდეს: წმიდასა: ნინოს: და: იქმნეს:
 სასწაულნი: დიდნი: მას: დღესა: შინა: ზირველად: მოვიდა:
 ურია: ბრმა: შობითგან: მიუახლას: სუეტსა: მას: ღთივ: აღმართუ-
 ბულსა: და: იქმნა: მხედველსა: მუნ: თქვესვე: და: აღიდებდა:
 ღთსა: მეორე: მეფე: წული: ვინმე: ერმა: ამხანაზანი: იღვა: რვისა:
 წლისა: მოიღო: დედამან: მისმან: სარწმუნოებით: და: დადგა:
 ცხედრითა: წინაშე: სუეტსა: მას: ნათლისსა: და: ნანდუილვე:
 ნათლისსა: ევედრებოდას: ნინოს: მოხედენ: დედოფალთ: ძესა: ამას:
- 261 ჩემსა: სიკუდილად: მიახლებულსა: რამეთუ: ვიცი: ღთი: ღთათა:
 იგი: არს: რამელსა: შენ: მსახურებ: და: ჩუენ: გვიქადაგებ: მაშინ:
 ნინო: შეახო: კელი: სუეტსა: მას: და: დასდგა: ერმასა: მას: და:
 ჰქუა: გრწამს: იესოს: ¹⁾ ძე: ღთისა: ცხოვრებისათვის: უოველისა:
 სოფლისა: კორციითა: მოსრული: ამიერითგან: განიკურნე: და: აღი-
 დებდი: მას: ვისმან: ძალმან: განკურნა: და: მსწრათლ: ადგა:
 ერმა: იგი: ვითარცა: მრთელი: ²⁾ და: თითო: სახენი: სნუელნი:
 მოვიდოდეს: და: განიკურნებოდეს: ვიდრემდის: მეფემან: შეუქმნა:
 საბურველი: ძელისა: გარემოს: სუეტსა: მას: და: დაფარა: ხედვი-
 საგან: და: ეგრეთვე: შეეხებოდეს: ერნი: განიკურნებოდეს: მსწრათლ:
 იწუო: მეფემან: და: განასრულა: ეკლესია: სამოთხესა: მას: შინა: -
 და: ვითარცა: მოიწივნეს: მოციქულნი: მირიან: მეფისანი: წინა-

¹⁾ უნდა იყოს: იესო.

²⁾ აქ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და დაეცა შიში დიდი მეფესა და ყოველსა ერსა.

შე: კოსტანტინე: მეფისა: და: მიუთხრნეს: რაცა: იქმნა: მაშინ:
 ადივსო: სიხარულითა: მეფე: და: დედა: მისი: ელენე: დედოფალი:
 ზირველად: ამისთჳს: რამეთუ: მადლი: ღთისა: მიუფინებოდა: ყო-
 ველთა: ადგილთა: და: კელსა: მათსა: ქუეშე: ნათლის: ღებად:¹)
 უოველი: ქართლი: და: შემდგომად: ამისთჳს: განმხიარულდეს:
 რამეთუ: და: დასტურეს: მირიან: მეფისაგან: სრულიად: მოწუდა:
 სპარსთა: და: მტკიცედ: მიღება: სიუარულითა: მათისა: და: ჰმად-
 ლობდეს: ღთისა: და: წარმოგზავნეს: მღუდელი: კემარიტი: 262
 იოვანე: ების: კოპოზი: და: მისთანა: მღუდელნი: ორნი: და: დია-
 კონნი: სამნი: და: მოუწერა: მეფემან: კოსტანტინე: მირიანს:
 წიგნი: ლოცვისა: და: გურთხევა: ღთისა: მადლობისა: და: წარმო-
 სცა: ჯუარი: და: ხატი: მცხოვრისა:²) და: მისთანა: ნიჭი: დიდი:
 და: ელენე: დედოფალმან: მოუწერა: წიგნი: ქებისა: და: ნუგეშინის:
 ცემისა: მოწიას: ებისკოპოსი: მღუდელნი: და: მოციქულნი: მცხე-
 თად: ადივსნეს:³) მეფე: და: უოველი: ერი: მათი: რამეთუ: სურვიელ:
 იუენეს: უოველნივე: ნათლის: ღებისთჳს: მაშინ: მსწრაფლ: გაგზავ-
 ნა: ბრძანება: მირიან: მეფემან: უოველთა: ერისაგათა: აანა: სპარს-
 ლართა: და: უოველთა: ზირთა: სამეფოსათა: მოწოდებად: წინაშე:
 მისსა: და: მსწრაფლ: მოიწივნეს: უოველნი: ქალაქად: მაშინ: ნათელს:
 ილო: მეფემან: კელსა: ქუეშე: წმიდისა: ნინოსისა: და: შემდგომად:
 დედოფალმან: და: შვილთა: მათთა: კელთა: ქუეშე: მათ: მღუდელთასა:
 და: დიაკონთასა: და: შემდგომად: ამისსა: აკურთხეს: მდინარე:
 მტკუარი: და: ების: კოპსმან: შემზად: ადგილი: ერთი: მიწურ-
 ვილთა: კიდის: კარსა: მოკუთისასა: სადა: უოფილ: იყო: სახლი: 263
 ელიოზ: მღუდელისა: და: მუნ: ნათელსცემდა: წარჩინებულთა: ერთა:
 ერთასა:⁴) და: ეწოდა: ადგილსა: მას: მთავართა: სანათლავი: -ხოლო:-
 ქუემოთ: მისსა: მდინარისავე: ზირსა: ორნი: იგი: მღუდელნი: და:
 დიაკონნი: ნათელსცემდეს: ერსა: და: მიატუდებოდა: ერი: იგი:
 ურთიერთას: მოსწრაფებით: ეუბნებოდა: მღუდელთა: რათა: ზირვე-
 ლევე: ნათელსცეს: და: ესრეთ: სურვიელ: იყო: ერი: იგი: ნათლის:

¹) ამ ორი სიტყვის მაგიერ ქარ—ს ცხ—ში: ნათელ-იღებდა.

²) უნდა იყოს: მაცხოვრისა.

³) აქ გამო შევბუღილი: სიხარულითა.

⁴) ქარ—ს ცხ—ში: ერთი ერთასა.

ღებისათჳს: რამეთუ: ესმინა: ქადაგება: წმიდისა: ნინოსი: რომელსა:
 იტყვან: ეოველმან: რომელმან: არა: ნათელიდოს: არა: ჰოვოს: მან:
 ნათელი: საუკუნო: და: ამისთჳს: მოსწრაფე: იუუნეს: ნათლისდებად:
 ეოველნი: იგი: და: ესრეთ: სახედ: ნათელს: იღეს: ეოველმან:
 ერმან: და: სიმრავლემან: ქართლისამან: თჳნიერ: ხოლო: არა: ნა-
 თელს: იღეს: მათელთა:¹) კავკასიათა: მიუენასა: მის: ნათლისასა: არა-
 მედ: და: დგეს: ბნელსა: შინა: ჟამ: რაოდენმე: და: ურიათა: მცხეთელ-
 თა: არავე: ნათელს: იღეს: - გარნა: - კაბარბიანთა:²) ნათელს: იღეს:
 ორმოცდა: ათმან: სულმან: და: იქმნეს: ჭეშმარიტ: ამისთჳსცა:
 დიდ: იქმნეს: წინაშე: მეუისა: და: მიუბოძა: დიდება:³) რომელსა:
 264 ჰქვან: ცხელიდო: არამედ: არა: ნათელს: იღო: ფეროზ: სიძემან:
 მირიან: მეუისამან: რომელსა: ჰქონდა: ჰრანი: შარვანამდის:⁴) მირიან:
 მეუისაცან: არა: ერმან: მისმან: ნათელს: იღეს: არამედ: კორციელად:
 ნათელსენ:⁵) მორჩილებდეს: მირიან: მეუესა: - მ ა შ ი ნ -:⁶) წარავლინა:
 მირიან: მეუემან: ებისკოპოსი: დოვანე:⁷) და: მისთანა: წარჩინებული:
 ერთი: წინაშე: კოსტანტინე: მეუისა: და: ითხოა: ნაწილი: ძელი-
 სა: ცხორებისა: რომელი: მას: ოდენ: ჟამსა: გამოუჩინა:⁸) ღთის:
 მსახურსა: და: ღთის: მოუუარესა: ელენე: დედოფალსა: და: ითხო-
 ვნა: მღუდელნი: მრავალნი: რათა: განავლინეს: ეოველთა: ქადაქთა:
 და: ადგილთა: და: ნათელსცემდენ: ერსა: რათა: მსწრაფელ: ნათელს:
 იღოს: ეოველმან: სულმან: ქართლისამან: და: ითხოვნ:⁹) ჰეთა:
 ხუროს: მოძღუარნი: აღშენებისათჳს: ეკლესიათა: - ვ ი თ ა რ: - მიი-
 წივნეს: წინაშე: კოსტანტინესა: კასრის:¹⁰) სინარულით: მიანიჭა:
 ნაწილი: ძელისა: ცხორებისა: და: ფიცარნი: იგი: რომელსა: ზედა:
 ფერკნი: დაუმსჭულნეს: უფალსა: და: სამსჭულნი: კელთანი: წარმო-

¹) უნდა იყოს: მთელთა.

²) ქარ - ს ცხ - ში: ბარაბიანთა.

³) უნდა იყოს: დაბა.

⁴) ქარ - ს ცხ - ში: ბარდავამდის.

⁵) ქარ - ს ცხ - ში ამ სიტყვის მაგიერ სწერია: ოდენ.

⁶) ამ სტრიქონის პირდაპირ აშიაზე წითელის მეღლით და არა ტექსტის
 ხელით სწერია: სამსჭულის: ამბაუი: აქ: იძიე:

⁷) უნდა იყოს: იოვანე.

⁸) უნდა იყოს: გამოუჩინა.

⁹) უნდა იყოს: ითხოვნა.

¹⁰) უნდა იყოს: კეისრისა.

გზავნეს: მღუღელნი: და: ხურონი: ფრიად: მრავალნი: - რამეთუ: კონსტანტინე: მეფემან: მეფობას: შინა: მისსა: ადაშენა: ეკლესია: ტაძარი: წმიდა: და: მასცა: განძი: დიდ: ძალი: ებისკოპოსსა: 265
 იოვანეს: უბრძანა: სადაცა: ჯერ: იყოს: ადგილთა: ქართლისათა: მუნცა: ადაშენენ: ეკლესიანი: სახლსა:¹) ზედა: ზემსა: და: ნიჭი: ესე:²) და: მიმკვდრე: საზღუართა: ქართლისათა: - და: წარმოვიდა: ებისკოპოსი: და: მისთანა: მცტიქელი: და: ვითარ: მოიწივნეს: ადგილსა: რომელსა: ჭჭან: ერუშეთი: და: დაუტევნა:³) საქმედ: ეკლესიისა: დაუტევნა: განძი: და: სამსჯუალნი: უფლისანი: და: წარმოვიდა: და: მოვიდა: მანგლის: და: იწყო: ეკლესიასა: და: უტევნა: ფიციარნი: იგი: უფლისანი: მამინ: შეწუხდა: მირიან: მე:⁴) რამეთუ: პირველ: არა: სამეფოსა: ქალაქსა:⁵) და: ადგილთა: იწიეს: შენებად: ეკლესიათა: და: დაუტევნეს: ნაწილნი: ხოლო: მოვიდა: მისსა: წმიდა: ნინო: და: ჭჭუხ: ნუ: სწუხ: მეფეო: რამეთუ: ესრეთ: ჯერ-არს: სადაცა: მივიდოდინ: და: სოესვიდიან: სახლსა: დთისსა: ხოლო: არს: ქალაქსა: ამას: შინა: სამოსელი: იგი: დიდებული: უფლისა: - მამინ-მოიუყნა: მეფემან: აბათარ: და: მისთანა: ურიანი: მრავალნი: და: გამოიკითხა: მათგან: კუართისა: მისთა: და: მათ: მიუთხრეს: ყოველი: რომელი: ზემო: წერილარს: და: აღიპურნა: კელნი: თჯსნი: მირიან: და: თქუა: კურთხეულხარ: შენ: 266
 უფალი: იესო: ქრისტე, ძეო: დთისა: ცხოველისაო: რამეთუ: პირველითაგანვე: ცინდა: კსნა: ჩუენი: ეშმაკისაგან: და: ადგილილისა:⁶) ბნელისა: ამისთა: სამოსელი: იგი: შენი: წმიდა: წარმოეტა: წმიდით: ქალაქით: შენით: იელუსაღემით: ებრაელთა: მათ: დთაებისა: შენისაგან: უცხო: ქმნილთა: და: ჩუენ: უცხოთა: ნათესავთა: - და: წარემართა: მეფე: ყოველი: ქალაქი: მტკიცედ: ქრისტიანობასა: იწიეს: ხუროთა: შენებად: ეკლესიისა: გარე: უბანსა: მუყუალთა: მათ: ზედა: წმიდისა: ნინოსითა:⁷) სადა: აწ: არს: ეკლესია: საგებ-

¹) უნდა იყოს: სახელსა.

²) ქარ-ს ცხ-ბა უმატებს: დიდ-ძალი.

³) აქ გამო შეკბუთია: მუნ ხურონი.

⁴) უნდა იყოს: მეფე.

⁵) ქარ-ს ცხ-ბა აქ უმატებს: მოვიდეს, არამედ სხუათა ქალაქთა.

⁶) უნდა იყოს: ადგილისა.

⁷) ქარ-ს ცხ-ში: საყოფელთა წმიდისა ნინოსთა.

სკობოსოდ:- მ ა შ ი ნ :- თქუა: წმიდამან: ნინო: კურთხეულარს: უფა-
 ლი: იესო: ქრისტე: და: მამა: უფლისა: ჩუენისა: რომელმან:
 მოაფლინა: სიტყუა: მისი: წმიდა: ცათაგან: მაღალთა: თჯთ: ძლიე-
 რისაგან: საყდრისა: გარდამოსრული: ქუეუნად: მდაბლად: შობილი:
 უგუელად: თესლისაგან: დაფითისსა: დედაკაცისაგან: მარტოდ: შობი-
 ლისა: წმიდისა: და: უბიწოსა: რომელი: სათნო: ეყო: მას: მიზე-
 ზითა: მიზეზი: ცხორებისა: ჩუენისა: რომელმან: ცასა: ქუეშე:
 267 ეოველიფე: განანათლა: და: მორწმუნენი: აცხონა: რომელი: იშუა:
 ვითარცა: კაცი: ნათელი: ეოველთა: ხატი: ღთისა: ღ: ვითარცა: მსახურ-
 მან: ვინმე: სჯულისამან: ნათელ: იღო: წულისაგან: და: სულისა:
 ჟურს: ეცუა: და: ეფლა: და: აღდგა: მესამესა: დღესა: ამადღად:
 სიმადღესა: მამისა: თანა: და: კუალად: მოგაღს: დიდებითა: რ-
 მელსა: ჳშუენის: ეოველიფე: დიდება: თანა: მამით: და: სულთ:
 წმიდითურთ: აწ და: მარადის: და: უგუნითი: უგუნისამდე: ან~~~~~

აღმაკთვილისათჳს: პატიონისა: ჯუარისა: ~~~~~

: ვითარცა: ნათელ: იღეს: მეფემან: და: დედოფალმან: და:
 შვილთა: მათთა: და: ეოველმან: ერმან: მათმან: მაშინ: დგა: ხე:
 ერთი: ადგილსა: ერთსა: კლდესა: ერთსა: ზედა: შეუქალსა: და:
 იყო: ხე: იგი: შუენიერი: ფრიად: სულნელად: საკურველება: იყო:
 ხისა: მისგან: რამეთუ: ისარ: ცემული: ნადირი: რომელი: მივიდის:
 და: ჳამის: ფურცელი: მისი: გინა: თესლი: ჩამოცუენებული: განე-
 რის: სიკუდილისაგან: და: დაცათუ: საკლავსა: აღაგსა: დიდად:
 წულულ იუჯს: ესე: დიდად საკურველ უხნდა: ჰირველთა: მათ:-
 268 წარმართთა: და: აწუქეს: ეუისკობსსა: იოვანეს: სახლისა: 1) მისთვის:
 ხოლო: ების: კობოსმან: თქუა: აჳა: ჳეშმარიტად ჰირველითკანეუ:
 და: მარხულარს: ქუეუნასა: 2) ესე: ღთისაგან: მსახურად: თჯსად:
 და: ღთისა: მიერ: აღმოცენებულარს: ხე: იგი: და: მარხულ: ჳამის:
 მისთვის: და: აწდა: მოეფინა: მადლი: ღთისა: ქართლსა: და:

1) უნდა იყოს: ხისა.
 2) უნდა იყოს: ქუეყანა.

მის: ხისგან: ჟურარს: შექმნად: ჟური: ჰატიოსანი: რომელსა:
 თაყუანისცეს: ეოველმან: სიმრავლემან: ქართლისამან:-და: წარვი-
 დეს:-რევ: ძე: მეუისა: და: ებისკოპოსი: მისთანა: სიმრავლე:
 ერისა: და: მოჭკუეთეს: ხე: იგი: და: წარმოიღეს: რტოთურთ:
 მისით: და: მოაქუნდა: იგი: ათას: ათეულსა: კაცსა: ზეზე: რტო-
 თურთ: და: ფურცლითურთ: შემოაქუნდა: ქალაქად: და: შემოკრბა:
 ერი: ხილვად: მწუანისა: ფერობასა: მას: და: ფურცლიანობასა:
 ჟამსა: ზაფხულისასა:¹⁾ ოდეს: სხუა: ეოველი: ხე: კმელი: იო:
 ხოლო: ესე: ფურცელი:²⁾ და: უცუენელი: სულ: ამო: და: სახილ-
 ველად: შუენიერი: და: ძირსა: ზედა: ამართეს: ხე: იგი: კარსა:
 ზედა: ეკლესიისასა: სამრთ:³⁾ მის: ხისათა: და:⁴⁾ ძრვით: რტოთა:
 მისათა: და: იო: ხილვა: მისი: შუენიერი: ვითარცა: სმენით: 269
 ვიცით: ხისა: მის: აღვისა:- ესე: მოჭკუეთეს: მარტსა: ოცდა:
 ხუთსა: დღესა: ჰარასკეკესა: და: დადგრა: ხე: იგი: ეგრეთ: დღესა:
 ოცდა: ჩვიდმეტსა: და: არა: შეიცვალა: ფერი: ფურცელმან: მისმან:
 ვითარცა: დგა: ძირსავე: ზედა: თუსსა: თავსა: ზედა: წყაროსასა:
 ვიდრემდის: ეოველნი: ხენი: მადნარისანი: შეიმოსნეს: ფურცლითა:
 ჯ: ხენი: ნაყოფისა: გამომდებელნი: შეიმოსნეს: უთავილითა:-მა ში-
 თესა: მაისსა: ერთსა: შეიქმნეს: ჟურანი: ესე: და: შვიდსა: ამის:
 თუსსა: აღმართნეს: კელის:⁵⁾ და: დებითა: მეფეთა: თანა: სიხ-
 რულითა: წადიერებითა: ეოვლისა: ერისა: ქალაქისათა: და: იუნეს:
 ეკლესიასა: შინა:- ი ხ ი ლ ა: ეოველმან: ერმან: ქალაქმან:⁶⁾ ეოველთა:
 მათ: დღეთა: აჰა: ჩამოფიდეს: ჟური: ცეცხლისა: ზეციდ: მის:
 ზედა: გარემოს: მსგავსად: გრკუნვითა:⁷⁾ ვარსკულავისათა: და: და-
 ადგრეს: ზედა: ეკლესიასა: ვიდრე: განთიადმდე:- და: რ ი ჟ რ ა ჟ:
 ოდენ: გამოვიდინ: მისგან: ორნი: ვარსკულავნი: ერთი: წარვიდის:
 აღმოსავლით:⁸⁾ და: იგი: თავადი: ეგრეთ: ბრწეინვალედ: ნელიად:

¹⁾ ქარ—ს ცხ—ში: ზამთრისისა.

²⁾ უნდა იყოს: ფურცელი.

³⁾ უნდა იყოს: სამხრით.

⁴⁾ აქ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ბერვიდა ნელი ნიავი, დაშლიდა ფურცელთა.

⁵⁾ წინეთ წერებულა კელისა, მაგრამ მერმე ა წაუშლიათ წითელის მელნიო.

⁶⁾ ქარ—ს ცხ—ში: ქართლისამან.

⁷⁾ ზოგიერთ ქართლის ცხოვრების ხელთნაწერებში სწერია: გვრკუნთა.

⁸⁾ ქარ—ს ცხ—ბა აქ უმატებს: და ერთი დასავლით.

კანკიდას: მიერ: კერძო: ახლოს: წყაროსა: მას: ზემო: კერძო:
 არაკუსა: და: დადგის: ბორცუსა: ზედა: კლდისას: რომელი: აღმა-
 270 ცხის: ცრემლითა: წმიდისა: ნინოსითა: და: მუნით: აღმადღის:
 ზეტად:- და: ესრეთ: მრავალ: გზის: იხილას: უოველმან: ერმან:
 მაცხოვარება: დ'თისა: ჩუენისა: მაშინ: იწყე:¹) კითხუად: ნეტარისა:
 ნინოსისა: თუ: რა: არს: რომელი: გამოვალს: ბრწყინვალე: ვარ-
 სკულავი: და: ერთი: წავლის:²) ვიდრე: კახეთის: მთამდე: და: დას-
 ვალით: ვიდრე: სწახებამდე: ამის: ქალაქისა: და: ოდენ: გამო-
 ბრწყინდეს: მთიებნი: იგი: ნახონ: თუ: სადა: დადგეს: მუნცა:
 აღმართენ: ორნი: იგი: ჯუარნი: ქრისტესნი:- მაშინ:-ყო: მე-
 ფემან: ეგრე: და: შეტუნა: თავნი: მთათანი: მიწყებით: ხოლო:
 დღე: ესე: იყო: ჰარასკევი: და: შაბათი: განთენდებოდა: იყო: იგივე:
 სასწაული: და: იქმნა: ეგრეთვე: ვითარცა: პირველ: იქმნის: ხუ-
 ლისა: დღე: მივიდეს: და: სავლისანი: რომელნი: დგეს: მთათა:
 ზედა: ქუაბთა: თავისთა: და: მიუთხრეს: მეფესა: ვითარცა: გამო-
 ვიდა: ვარსკულავი: იგი: ამაღლდა: და: მიიწია: მთასა: ზედა:
 თხოთისსა: გარდასვალსა: კასპისსა: და: დაადგრა: ადგილსა: ერთსა:
 და: უოვლად: უჩინო: იქმნა: და: ეგრეთვე: მოვიდეს: მთით
 კახეთისით: და: თქუეს: ვიხილეთ: ვარსკულავი: აქათ: მომავალი:
 და: დადგა: დაბასა: ბუდის:³) კუთხისსა:⁴) ქუეყანასა:- მაშინ:-უბრძ-
 271 ნა: ნეტარან:⁵) ნინო: წარხუენით: ორნივე: ესე: ჯუარნი: და: აჭმარ-
 თენით: ერთი: თხოთის: სადა: იგი: დთნ: სადა: გამოხილას:⁶) ძალი:
 მისი: და: ერთი: მიეტ: სილომეს:⁷) მკეველსა: ქრისტესსა: აღმართს:
 უჯარმის: ქალაქსა: რამეთუ: ბუდი: დაბა: კუხეთისა: არა: წინა:
 აღუდგეს: ქალაქსა: მეფეთასა: რამეთუ: ერისა: სიმრავლე: არს:
 მუნ: ბუდის: კულა: დ'აბა: თვთ: იხილოს: სათნო: იგი: ადგილი:

¹) ქარ-ს ცხ-ში: იწყეს.

²) ქარ-ს ცხ-ბა აქ უმატებს: აღმოსავლით, და ერთი დასავალით. ხოლო მან თქვა: განავლინებით კაცნი მთათა ზედა მაღალთა, აღმოსავლით.

³) ქარ-ს ცხ-ში: ბოდისასა.

⁴) უნდა იყოს: კუხეთისასა.

⁵) უნდა იყოს: ნეტარმან.

⁶) ქარ-ს ცხ-ში: ამ სამი სიტყვის მაგიერ სწერია: ღმერთმან გამხილაო.

⁷) უნდა იყოს: სალომეს.

ღთისა: და: უუეს: ეგრე: ვითარცა: უბრძანა: დედოფალმან: ხოლო:
 ესე: სასწაულოთა: ზეცისა: ჩუენებით: ჯუარი: ზატოისანი: მცხეთას:
 იზერეს: კელითა: კაცობრივითა: მივედით:¹) ბორცუსა: მას: ქუეშე:
 და: წყაროსა: მას: ზედა: ათიეს: ღამე: და: ილოცეს: ღთისა:
 მიმართ: და: ნეტარი: ნინო: ცრემლითა: შესაავებდა: წყაროსა: მას:
 და: იქმნებოდეს: კურნებითა: და: სასწაულები: დიდნი: - ხოლო:
 ხუალისა: დღე: აღვიდეს: კლდესა: მას: ზედა: და: მივიდა: ნე-
 ტარი: იგი: ბორცუსა: მას: ზედა: და: ვარდა: ქუათა: მათ: ზედა:
 და ტირიდა: აჯთ: იგი: და: მისთანა: მეუენი: და: მთავარნი:
 და: ყოველი: სიმრავლე: ერისა: ვიდრემდის: მთანი: კმასა: სცემდეს: ღ:
 დასდვა: კელი: ერთსა: ქუასა: და: ჰქუა: ების: კობოსსა: მოვედ:
 რამეთუ: შენდა: ჯუარს: და დასწერე: ჯუარი: ქუასა: ამას: და: მან: 272
 უო: ეგრეთ: და: მუნ: აღემართა: ჯუარი: იგი: დანბითა:²) მეუეთაგან:
 და: მოდრკა: ერი: იგი: ურიცხვი: და: თაუენისცეს: ჯუარსა: და:
 აღიარეს: ჭეშმარიტად: ქე: ღთისა: ცხოველისა: და: ჰწმენა: სამე-
 ბით: დიდებული: ღთი: - ხოლო: დიდნი: სამეებით:³) მთავარნი: არა:
 განეშორებოდეს: ეკლესიასა: წმიდასა: და: სუეტსა: ნათლისასა: და:
 ჯუარსა: მას: ცხოველსა: რამეთუ: ხედვიდეს: სასწაულოთა: მათ:
 უზომოთა: და: კურნებათა: მათ: მიუთხრობელთა: და: დღესა:
 კვირიაკესა: აღვსებისა: ზატოისა: უო: მირიან: მეუემან: და: მცხე-
 თას: შესაწირავი:⁴) დღე: იგი: განაწესეს: ჯუარისა: მსახურებად:
 აღვსებისა: ზატოისა: ყოველმან: ქართლმან: დღეინდელად: დღედ-
 მდე: - და: იუო: რა: ოდენისამე: დღისა: შემდგომად: მარტვი-
 ლისა: უკანისა: იხილეს: სასწაული: დიდად: სამინელი: დღესა:
 ოთხშაბათსა: აჯა: ესე რა: სუეტი: ერთი: ნათლისა: სახედ: ჯუარისა:
 დგა: ჯუარსა: მას: ზედა: და: ათორმეტნი: ვარსკულავნი: სახედ:
 გვირგვინისა: გარემოს: მისსა: ხოლო: ბორცუი: იგი: ჯუარისა:
 კმეოდა: სახედ: სურნელად: და: ხედვიდეს: სასწაულსა: ამას: ყო-
 ველნი: და: მრავალნი: უღმთოთაგანნი: მოიქცეს: და: ნათელს 273
 იდეს: მას: დღესა: შინა:⁵) ქრისტეანენი: უფრო: მოწმენე: იქმნე-

¹) ეს სიტყვა ქარ—ს ცხ—ში არ არის.

²) ქარ—ს ცხ—ში: მივიდეს.

³) ქარ—ს ცხ—ში: დიდებითა.

⁴) ქარ—ს ცხ—ში: და ყოველმან მცხეთამან შესაწირავად.

⁵) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს აქ: ხოლო.

ბოდეს: და: ადიდებდეს: ღთსა:- მე რ მე: კუალად: იხილეს: სხუა:
 სასწაული: ჯუარისა: ვითარცა: ცეცხლი: დგა: თავსა: ზედა: მისსა:
 შვიდ: წილად: მზასა: უბრწეინვაღესი: ზედა: და: ადგრა: მას:
 ვითარცა: საკმილისა: საბერწკალნი: ავკლებ: ეგრე: სახედ: ანგე-
 ლოზნი: ღთისანი: ადვიდოდეს: და: კარდამოვიდოდეს: მას: ზედა:
 ხოლო: ბორცუი: იგი: ჯუარისა: იძროდა: ძლიერად: და: ვითარცა:
 სასწაული: იგი: დასცხრებოდა: ეგრეთვე: ძრვა: იგი: და: სცხრე-
 ბოდა: ვითარცა: იხილეს: სასწაული: იგი: და უკვრდა: უოკელთა:
 უფროსად: და: უმეტესად: ადიდებდეს: ღთსა: და: ვითარცა: იქმნე-
 ბოდეს: სასწაულნი: იგი: წლითი: წლად: და: უოველი: იგი: ერი:
 ხევიდეს: შიშით: და: ზრწოლით: მოვიდოდეს: თაყუნის: ცემად:
 გულს: მოდგინედ:-მას: უამსა:- რეკის: ძესა: მეფისასა: ესუა:
 ერმა: მცირე: წული:¹) ოდენ: მხოლო: ესუა: მათ: მოიღო: და:
 დადვა: იგი: წინაშე: ჯუარისა: წმიდასა: და: ცრემლით: ითხოვდა:
 274 უკეთუ: მომიბოძო: ერმა: ესე: ცოცხალი: ავგაშენო: კუბო:- საუ-
 დელად:²) შენდა: და: მუნ: თქუესვე: განიკურნა: ერმა: იგი: და: განკურ-
 ნებული: და: განცოცხლებული: წარაიუყანა:-მე რ მე: მოვიდა: აღ-
 თქმისა: აღსრულებად: და: უო: მადლის: მიცემა: დიდითა: სიხა-
 რულითა: და: გულს: მოდგინებით: ავგაშენა: კუბო: ჯუარისა: მცე-
 თისა:³) რვე: ძემან: მეფისამან: და: წლითი: წლად: მოვიდის: და:
 აღსრულის: აღსათქუამი: იგი: მსხუერპლისა: და: მერიტგან:⁴) უფრო:
 მოვიდოდეს: უოველნი: უძღურნი: და: სხუელნი: განიკურნებოდეს:⁵)
 ჯუარისა: წმიდასა: ქრისტესსა:- იუო: ვინმე: მამა: კაცი: ჭაბუკი:
 და: ორნივე: თუალნი: დასდგომოდეს: ჯდა: იგი: წინაშე: ჯუარისა:
 წმიდასა: ქრისტესსა: და: შემდგომად: შვიდისა: დღისა: აღეხილნეს:
 თუალნი: ხევიდა: და: ადიდებდა: ზატოისანსა: ჯუარისა:- მე რ მე:
 დედაკაცი: ერთი: იუო: მარადის: გუემული: სულთაგან: უკეთურთა:
 ეკე: ოდენ: რომელ: ძალი: და: გონება: მისი: მიიღო:⁶) რვას:

¹) აქ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და იყო სხეულ და მიწვეულ იყო სიკუ-
 დილად და იგი.

²) უნდა იყოს: საყუდელად.

³) უნდა იყოს: მცხეთისა.

⁴) უნდა იყოს: მერიტგან.

⁵) ქარ—ს ცხ—ბა აქ უმატებს: და სიხარულით ადიდებდეს.

⁶) ქარ—ს ცხ—ში: მიეღო.

წელს: და: სამოსელს: მისს: და: აზობდა: და: ვითარ: მოიუხანეს:
 ჰატოისნის: ჯუარს: შეამთხვიეს: შემდგომად: ათორმეტის: დღის:
 განიკურნა: და: თჳსითა: თერკითა: წარვიდა: და: აღიდებდა: ღთსა:
 და: თაუხანისცემდა: ჰატოისნის: ჯუარსა: - მერმე: კუალად: იყო:
 ერმა: მცირე: და: მეუხეუალად: და: ეცა: და: მოკუდა: აღიღო: 275
 იგი: დედამან: მისმან: და: დაგლო: წინაშე: ჯუარს: ერმა: იგი:
 მომკუდარი: დილეუღითგან: მიმწუნ-რადმდე: ხოლო: დედა: მისი:
 ტირილითა: ილოცვიდა: წინაშე: ჯუარს: სხუანი: ეტყოდეს: წარიღე:
 დედაკაცო: და: დამარხე: რამეთუ: მომკუდარარს: და: ნუღარს:
 აწეინებ: ხოლო: მან: არა: წარიკუეთა: სსსკება: არამედ: უფროს:
 და: უმეტეს: სწავლობელად: ტირიდა: და: ილოცვიდა: მწუნისა:
 ოდენ: ჟამს: სრულ: იქმნა: და: თუაღნი: აღიხილნა: და: შემდგო-
 მად: შვიდის: დღისგან: განკურნებული: და: განცოცხლებული:
 წარიუხანა: ერმა: იგი: დედამან: მისმან: და: აღიდებდა: ღთსა:-
 იხილეს:-რა: სსწაული: და: კურნება: ეოვლად: წმიდის: ჯუარისა:-
 მრავალნი: შვილნი:¹⁾ მივიღოდეს: და: ითხოვდეს: შვილიერებას:
 და: შვილ: მრავალ: იქმნებოდეს: შესწირავთა: და: მადლთა: ჰყო-
 ფდეს: არა: ხოლო: თუ: მოვლენ: მათ: ოდენ: მიანიჭეს: კურნება:
 არამედ: რომელნი: შორით: ითხოვდიან: შეწევნას: წმიდის: ჯუარი-
 სა: მცხეთისაგან: მუნ: თქუესვე: შეწევნითა: მისითა: მიიღიან:
 მადლი: მძლე: იქმნიან: მტერთა: და: მოსწრაფედ: მოვიდიან: შე-
 წირვად:-²⁾ მრავალნი: უკუე: უღმთონი: ჭირსა: შთაცუიან: რჳამს:³⁾
 ხადიან: წმიდასა: ეუარსა:⁴⁾ მუნ: თქუესვე: განერიან: ჭირისაგან: და: 276
 მოვიდიან: შემთხუევად: ჰატოისნის: ჯუარისა: და: მრავალთა:
 ნათელს: იღეს: და: სიხარულით: აღიდებდეს: ღთსა: მრავალნი:
 უკუე: მრავალთა: ჭირთა: შთაცუივეს: და: ძალითა: ჰატოისნის:
 ჯუარისათა: განიკურნნეს: მრავალნი: ჰირველად:⁵⁾ ჰირადთაგან: სს-
 ტანჯუელთა: მოივლტიად: ვედრებად: მუის: განიკურნებიან: მუნ:⁶⁾

¹⁾ ქარ—ს ცხ—ში: უშვილონი

²⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: მადლისი.

³⁾ უნდა იყოს: რჳამს.

⁴⁾ უნდა იყოს: ჯუარსა.

⁵⁾ უნდა იყოს: ჰირად.

⁶⁾ ქარ—ს ცხ—ში: მუნითგან.

დღეინდელად: დღედღე: და: ადიდებდეს: მამასა: და: ძესა: და:
 წმიდასა: სულსა: რომლისა: არს: დიდება: აწ და: მარადის: და:
 უკუნითი: უკუნისამდე: ამინ:-~~~~~

**წიგნი: რომელი: მიუწერა: პატრიარქმან:¹) და: ბრანჯთა:
 მფხვამან: ნინოს: მფხვსა: და: ყოველთა: ერთა: ქართლი-
 სათა:-~~~~~**

**ღ-თო: წარმართე: დედოფალთ: დედოფალი: მარიაჲ:
 და: ცოდვანი: მისნი: მფხვდვან: ღ-თო: მფ:²) მწერალი:
 ამისნი: ბ-ნი:-~~~~~**

277 :ათ: დღეთა-: შინა: მოიწია: წიგნი: ჳრომით: წმიდისა: ჰატრია-
 ქისა: ნინოსა: და: მეფესა: და: ყოველსა: ერსა: ქართლისასა: და:
 მუგლინა: ბრანჯი: დიანი:³) ქებისა: შესხმად: და: კურთხევისა:
 მიტემად: და: ამის: ნეტარისა: ნინოსა: ღოცვისა: წარდებად: და:
 მადლსა: ზიარებად: აქუნდა: წიგნი: ბრანჯთა: მეფისა: ნინოსცა:
 თანა: და:⁴) მამისა: მისისაგან: ნათელიდო: ბრანჯეთს: ყოველს:⁵)
 და: ყოველი: ესე: მასმანელ: იყო: იელუსაღეთით: და: კოსტანტინე:
 ჰოლით: ვითარმედ: ქუეყანასა: მას: ქართლისსა: მიეფინა: მზე:
 სიძარდალისა:- ა მ ი ს თ - ს - : სანატრელი: წიგნი: მთეწერა: რათამცა:
 ეუწენეს: აქანი: იგი: სსწაუღნი: სუეტისა: მის: მათლუგანისა: და:
 ძალი: იგი: კურნებისა: ესე: ყოველი: იხილა: და: მოისმინნა:
 სსწაუღნი: იგი: ყოველნი: რომელნი: ქმნილ: იუნეს: მცხეთას:
 დიაკონმან: ბრანჯთამან: და: განკურნებულნი: ადიდებდა: ღ-თსა:
 წარიდო: წიგნები:- მ ა შ ი ნ :-მეფემან: ჰქუა: წმიდასა: ნინოს: ების-
 კონდონმან:⁶) მნებაჲს: ესრეთ: რათა: იძულეზნე:⁷) ძესა: ღ-თისსა:

¹) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: პრომისიან.
 ²) უნდა იყოს: შ-ე, ესე იგი შეიწყალე.
 ³) უნდა იყოს: მოუფლინა ბრანჯი დიაკონი.
 ⁴) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: რამეთუ.
 ⁵) ქარ—ს ცხ—ში: ნათელს ელო ბრანჯეთს ყოველსა ერსა.
 ⁶) უნდა იყოს: და ებისკოპოსსა.
 ⁷) ქარ—ს ცხ—ში: რათა იძულეზნით მანვილითა მოვაქციენით მთელნი
 და სიძე ჩემი ფეროზ, და დაეამონნე.

და: ვათუჲანნე: ჰატოისანსა: ჯუარსა: მაშინ: ჰქუა: მას: არა: ბრძანე-
ბუღარს: უფლისაგან: მახვილისა: აღება: არამედ: სახიერებითა:¹) და:
ჰატოისნისა: ჯუართა: უხუენოთ: გზა: ჭეშმარიტი: მიმუჲანებელი:
ცხორებად: საუკუნოდ: და: მადლმან: ღთისამან: განანათლოს:
ბნელი: იგი: გუღთა: მათა:-და: წარუიდა: წმიდა: ნინო: და:
ებისკობისი: იოვანე: და: მათ: თანა: წარუჲანა: მეფემან: ერის-
თავი: ერთი: და: მოვიდეს: და: დადგეს: წორბნას:²) და: მოუწოდეს: 278
მთიულთა: ჰირუტუკსა: სახეთა: მათ: კაცთა: ჭართლეულთა:³) ფხოელთა:
გუდა: მარალთა:⁴) და: უქადაგეს: მათ: ჯუარი: ქრისტიანეთა: ჭეშმა-
რიტი: მიმუჲანებელი: ცხორებად: საუკუნოდ: ხოლო: მათ: არა:
ისმინეს:⁵) ნათლის: ღება: მაშინ: ერისთავმან: მეფისამან: მტირედ:
წარმართა: მახვილი: მათ: ზედა: და: ძლეუით: შემუსრნა: კერზნი:
მათნი:-გარდა მოვიდეს: მუნით: და: დადგეს: ჟალეთსა: და:
უქადაგეს: ერწო: თიანელთა: ხოლო: მათ: შეიწინარეს: და: ნათელ-
იდეს: ხოლო: ფხოელთა: და: უტევეს: ქუეყანა: მათი: და: გარდა-
ვიდეს: თუშეთს: და: სსუანიცა: მთიულელნი: უმრავლესნი: არა:
მოქცეს: არამედ: დაუმძიმა: მათ: მეფემან: ხარკი: ოდეს: არა:
ინებეს: ნათლის: ღება: ამისთჲსცა: წაკრბეს: იგინი: შესცდეს:⁶)
რომელნიმე: უკანასკნელ: მოაქცივნა: აბიბოს: ნეკრესელ: ეუის-
კობოზმან: რომელნი: მე მათგანნი: დარჩეს: წარმართებსავე: დღესა-
მომდე:- ხოლო:-წმიდა: ნინო: წარმართა: წარსულად: რანს: მოქცე-
ვად: ფეროზისსა: და: ვითარცა: მიიხზა: კუხეთს: და: ბასა: ბოდისა-
სა:⁷) დაუჲანა: მუნ: დღენი: და: მოვიდეს: მისსა: კახეთით: ჰკითხვიდეს: 279
და: აღიდებდეს: სწავლასა: მისსა: სიმრავლე: ერისა:- მაშინ:-
და: სნეულდა: მუნ: და: ვითარცა:⁸) რევ: ქემან: მეფისამან: და:
საღომე: დამან:⁹) მისმან: რომელნი: ცხოვრებოდეს: უჯარმოს:

¹) ქარ—ს ცხ—ში: სახარებითა.

²) ქარ—ს ცხ—ში: წორბანსა.

³) ქარ—ს ცხ—ში: ჭართლეულთა.

⁴) ქარ—ს ცხ—ში: გუღამაყრელთა.

⁵) ქარ—ს ცხ—ში: ინებეს:

⁶) ქარ—ს ცხ—ში: იგინიცა და შესცდეს და.

⁷) ქარ—ს ცხ—ში: ბუდისასა.

⁸) აქ გამოშვებულია: ცნა.

⁹) ქარ—ს ცხ—ში: ცოლმან.

მოვიდეს: ნინოსსა: და: აცნობეს: მეფეს: და: დედოფალსა: -
 ხოლო: - მათ: მიაფლენეს: ებისკოპოსი: იოვანე: წარუყენებად: წმიდა:
 ნინოს: არა: ერჩდა: ¹⁾ ხოლო: წარვიდა: თვთ: მეფე: და: სიმრავლე:
 ერისა: ძლიერისა: ²⁾ და: ხედვიდეს: უოველი: იგი: ერი: ჰირსა:
 ნინოსსა: ვითარცა: ზეცისა: ანგელოზისასა: და: მოსწყვდიან:
 ფესუსა: სამოსლისა: მისისასა: მიიღებდეს: და: ემთხუოდეს: სარწმუნ-
 ნობით: და: იძულებით: ევედრებოდა: უოველნი: და: ფლულნი:
 გარე: ³⁾ მოსდიოდეს: ცრემლნი: თუალოთაგან: მათთა: განშორებისათჳს:
 მოძღურისა: მის: და: მოღუაწისა: და: სნეულთა: მკურნალისა: კელოვ-
 ნისა: და: ეტყოდეს: სალომე: უჯარმელი: ჰეროჯ: აგრისენელი: ⁴⁾ და:
 მათთანა: ერისთავნი: და: მთავარნი: ჰკითხვიდეს: თუ: ვინა: ⁵⁾ ანუ:
 სადათმე: იყო: აღზრდა: შენი: დედოფალთ: მაწყვეს: ⁶⁾ საქმე: შენი:
 რას: იტყუ: ტყუეობასა: ტყუეთა: მკსნელთ: სანატრელთ: რამეთუ:
 280 ესერა: გვისწავიეს: შენ: მიერ: ვითარმედ: უოთილ: არიან: წინასწარ-
 მეტყუელები: ჰირველ: ძისა: ღთისა: და: შემდგომად: მოციქულები:
 ათორმეტნი: და: სხუანი: სამოცდა: ათორმეტნი: და: ჩუენდა:
 არავინ: მოავლინა: ღთს: სხუა: გარნა: შენ: და: შენ: ვითარ:
 იტყუ: ვითარმედ: მე: ტყუე: ვარ: ანუ: ვითარ: უცხო: - ხოლო: -
 მაშინ: იწყო: სიტყუად: წმინდან: ნინოს: და: თქუა: ასულნო:
 სარწმუნობისანო: მახლობელნო: დაფლულნო: ⁷⁾ ჩემნო: გხედავ:
 თქუენ: ვითარცა: ჰირველთა: მათ: დედათა: უოველთა: სარწმუნო-
 ბასა: და: სიუარულსა: ქრისტესსა: და: გნებავს: გზათა: ჩემთა:
 ცნობა: გლახაკისა: მკეველისათა: და: გაუწყობა: რამეთუ: ესერა:
 მოსრულარს: სული: ჩემი: კორკად: ჩემდა: და: მეძინებთან: მე:
 ძილითა: დედისა: ჩემისათა: საუკუნოდ: არამედ: მოიხუენით: საწყ-
 რელები: და: დაწერეთ: გლახაკი: და: უდები: ცოხორება: ⁸⁾ რათა: უწყო-

¹⁾ ქარ—ს ცხ—ში: ურჩდა.

²⁾ აქ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და მივიდეს მის ზედა, და შეკრბა სიმრავლე ერთა.

³⁾ ქარ—ს ცხ—ში: უოველნი დედოფალნი გარემოს მხლობნი, რომელთა.

⁴⁾ ქარ—ს ცხ—ში: ჰეროჯ აგრისენელი.

⁵⁾ ქარ—ს ცხ—ში: თუ ვინაა ანუ ვითარ მოხუტდ ქვეყანასა ამას მაცხოვარებად ჩვენდა.

⁶⁾ ქარ—ს ცხ—ში: მაწყვეს ჩვენ.

⁷⁾ უნდა იყოს: დედოფალნო.

⁸⁾ უნდა იყოს: ცხოვრება. ქარ—ს ცხ—ში: ცხოვრება ჩემი.

დიან: შვილთაცა: თქუენტა: სარწმუნოება: თქუენი: და: შეწუნარება:
 ჩემი: და: სასწაულნი: ღთისანი: რომელ: გიხილვან:- მაშინ:-
 მსწრაფლ: მოიხუნეს: საწერელნი: სალომე: უჯარმელმან: და: ზეროჲ:
 ავრისინელმან: იწყო: სიტყუად: და: იგინი: წერდეს: და: წარმო-
 უთხრა: ეოველი: რომელი: ზემოთ: დავწერეთ: ცხოვრება: მის: 281
 წმიდისა: და: ნეტარისა: და: შევედ: რა: ნეფეს: იაკობ: მღუდელი:
 რათა: შემდგომად: იოვანესა: იგი: იყოს: ებისკოპოს:-მაშინ:-
 იოვანე: ებისკოპოზმან: შეწირა: ჟამი: და: აზიარა: წმიდა: ნინო:
 კორცსა: და: სისხლსა: ქრისტესსა: და: შევედრა: სული: მეუფესა:
 ცათსა: ქართლად: მოსულითგან: მისითმე:- იღ: წელსა: და:
 ქრისტეს: ამადლებითგან:-**ტ ლ შ**: წელსა: და: დასაბამითგან: წელთა:
ჭ ე ლ შ:-მაშინ: შეიძინეს: ორნივე: ესე: ქალაქნი: მცხეთა: და:
 უჯარმო: და: ეოველი: ქართლი: მიცუალუბასა: მისსა: მივიდეს:
 და: დამარხეს: ძლევით: შემოსილი: გუამი: მისი: ადგილსავე:
 ზედა: კუხეთისა: და: ბასა: ბუდისსა: რამეთუ: მუნით: ხოვლით:¹)
 დაფლვას: მეფისაგან: შეხედვითა: ღთისათა: სიმდაბლისათა: ქმნა:
 ესე: წმიდამან: რამეთუ: ადგილი: იგი: შეურაცხი: იყო: და: მწუნა-
 რე: იყო: მეფე: და: ეოველნი: წარჩინებულნი: მუნ: დაფლვასა:
 მისსა: არამედ: მცნებასა: და: ანდერძსა: მისსა: აღსრულებისათა:
 დაფლეს: მუნ:-და: ვითარ:- აღსრულა: ესე: ეოველი: ღთივ:
 განბრწეინებულმან: მირიან: მეფემან: განამტკიცა: ეოველი: ქართლი:
 და: ჰქრეთი: და: სარწმუნოებასა: ზედა: სამებისა: ერთარსებისა: 282
 ღთისასა: დაუსაბამოსა: დამაბდეულსა: ეოვლისასა: და: განამტკიცეს:
 სრულსა: სარწმუნოებასა: ზედა: მაშინ: კეისარსა: კოსტანტინეს:
 რომელ: ჰქუა: მძევალი: ძე: მირიანისი: რომელსა: ერქუა: ბილ-
 ქარა:²) გამოუგზავნა: მეფემან: კოსტანტინე: ნიჭითა: დიდითა: და:
 მოუწერა: ესრეთ:- მე: კოსტანტინე: თუთ: მწურობელი: ახალი:
 მონა: ცათა: მეუფისა: ჰირველ: ეშმაკისაგან: წარტყუენული: და:
 გამოკისნილი: დამაბდეულისა: მიერ:-³) მოვსწერი⁴) შენდა: ღთივ:
 განბრძნობილსა: ჩემთავე: ახალნერგისა: მორწმუნისა: მეფისა: მი-

¹) ქარ—ს ცხ—ში: მუნ ითხოვა თვთ.

²) უნდა იყოს: ბაქარ.

³) სიტყუებიდან „მე კოსტანტინე“ აქამდე ქარ—ს ცხ—ში არ არის.

⁴) ქარ—ს ცხ—ში: მოვსწერ.

რიანისს: იყავნ: შენთანა: მშვიდობა: სიხარული: ვინაღვან: იცან:
 შენ: სამება: და: ერთარსება: ღთი: დაუსაბამო: დამბადებელი:
 უოკლისა: არღარა: მიკმს: მე: შენგან: მძევალი: არამედ: კმა: არს:
 ჩუენ: შორის: შუა: მდგომელად: ქრისტე: ძე: ღთისა: ჰირველთა:
 უოკელთა:¹⁾ შობილი: რომელი: განჭკაცენ: კსნისათუხ: ჩუენისა: და:
 ჯუარი: მისი: ჰატოისანი: რომელი: მოცემულარს: ჩუენდა: წინა-
 მძღურად: ჩუენდა: გულითა: მოსავთა: მისთა: და: შუა: მდგომე-
 283 ლობითა: ღთისა: და: მბადებლისათა: ვიუენთ: ჩუენ: სიუყარულსა:
 ზედა: ძმებრივსა: შვილი: შენი: შეხდავე: მიმინიჭებია: იხილე:
 და: განიხარე: და: ღთისგან: მოვლინებული: ანგელოზი: მშვიდო-
 ბისა: იყავნ: შენთანა: მარადის: განსდევნენ: ღთნ: დამბადებელმან:
 ეშმაკი: მაცთური: საზღვართაკან: შენთა: - მოვიდა: ბაქარ: ძე:
 მეუისა: და: მოციქული: კოსტანტინე: მეუისა: კარსა:²⁾ მცხეთას:
 ადივსნეს: სიხარულითა: მირიან: მეუე: და: ნანა: დედოფალი: და:
 ჰმაღლობდეს: ღთსა: ნიჭითა: დიდითა: მომცემელსა: მაშინ: მირიან:
 მეუემან: განასრულა: ეკლესია: საების: კოზოზო: და: აღასრულა:
 სატურება: მისი: მრავლითა: დიდებითა: და: მოქცევითგან: მი-
 რიან: მეუისათა: . კე:-წელი:³⁾ მოკუდა: ძე: მისი: რეკ: სიძე: თარ-
 დატ: სომეხთა: მეუისა: რომელსა: მიეტა: მეუობა: სიცოცხლესავე:
 თასსა: და: დათელს: აკლდამსავე: რომელი: თუთ: მასვე:⁴⁾ ადეშენა:
 და: მასვე: წელიწადსა: დასნეულდა: მირიან: მეუე: რომელიცა: აღე-
 სრულა: და: მოიუყანა: ძე: მისი: ბაქარ:⁵⁾ აჭა: ესერა: მე: წარვალ:
 ვინაცა: მოვედ: და: ვმადლობ: მრავალ: მოწყალესა: ღთსა: დამბადე-
 284 ბელსა: ცათა: და: ქუეყანისასა: რომელმან: წარტუენული: ეშმაკისგან:
 მიკსნა მე: ჰირისგან: ჯოჯოხეთისა: და: ღირს: მეო: მე: მარჯუე-
 ნითა: მისითა: - შენ: ნანა: უკეთუ: გეტესდა: მოცალება: ცხოვე-
 ბისა: ჩემისა: შემდგომად: განიუო:⁶⁾ სამეუო: განძი: ჩუენი: ორად:
 და: მიიღეს: მარხუასა:⁷⁾ ნინოსა: განმანათლებელსა: ჩუენსა: უამთა:

¹⁾ ქარ—ს ცხ—ში: პირველ უამთა.
²⁾ წინეთ წერებულა კარისა, მერმე ასო ი წაუშლიათ. უნდა იყოს: კეისრისა.
³⁾ უნდა იყოს: წელია
⁴⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: რეკს.
⁵⁾ აქ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და უთხრა.
⁶⁾ ქარ—ს ცხ—ში: განწყავ.
⁷⁾ ქარ—ს ცხ—ში: მიიღე სამარხავსა.

შეცუალეპისათჳს: რათა: არა: შეირეოს: უკუნისმდე: იგი: ადგილი: რამეთუ: მეფეთა: საჯდომი: არს: არამედ: მწირ: არს: ეგრეთვე: დავედრა: ებისკოპსნი: რათა: ადიდონ: დიდება: მის: ადგილისა: რამეთუ: ღირსაარს: ჰატავ: ცემასა: ხოლო: ძესა: თჳსსა: რქუა: შვილო: ჩემო: შეცუალე: ბნელი: ნათლად: და: სიკუდილი: ცხოვრებად: შენდა: მამიცემია: გვირგვინი: მეფობისა: ჩემისა: ღთს: დამბადებელმან: ცისა: და: ქუეყანისამან: და: განამტკიცენ:¹⁾ სრულსა: სარწმუნოებასა: ზედა: - იწურთიდი: ყოფლადვე: მცნებასა: ძისა: ღთისათა: და: დადგრა: სრულიად: მათ: ზედა: და: სახელსა: ზედა: ქრისტესსა: სიკუდილი: ცხოვრებად: გიხნდენ: რომლითა: წარუვადი: ცხოვრება: მოიგო: და: სადა: ჰოვნე: ვნებანი: იგი: ცხოველისანი: კერზნი: ცეცხლითა: დაწუნა: და: ნაცარი: შეასუ: რომელნი: მათ: 285
 ესვიდენ: და: ესე: შვილთაცა: შენთა: ამცენ: რამეთუ: მე: ვიცი: იგი: რომელ: კავკასთაცა: შინავე: და: აღთევთან:²⁾ ხოლო: შენ: ამას: შეუდეგ: გულითა: შენითა: და: თავი: შენი: შევედრე: ძესა: ღთისსა: და: ჰირველ: ჟამთა: შობილსა: განკაცებულსა: და: ვნებულსა: კნისათჳს: ჩუენისა: და: წარძღუნებითა: ჰატოისნისა: ჟუარისათა: სძლო: მტერთა: ვითარცა: აქუს: ჩუეულება: გულით: მოსავთა: შენთა: -³⁾ და: ჰატავ: სცემდი: სუეტსა: მას: ცხოველსა: ღთივ: აღმართებულსა: და: იყავნ: ყოფლითურთ: სასკება: შენი: მის: მიმართ: და: იყავნ: მისულა: შენი: ძლიერად:⁴⁾ საუკუნოდ: სარწმუნოებასა: ზედა: სამებისასა: და: მოუუანებოეს: ჟუარი: შენი: იგი: წმიდასა: ნინოს:⁵⁾ რომელი: ჰირველითაგან: აქუნდა: და: ჩამოჭკიდე:⁶⁾ გვირგვინი: სამეუფო: ჟუარსა: მას: და: მიიუუნა: ძე: თჳსი: ბაჭქარ: და: თავსა: მისსა: გამოსახა: სახე: ჟუარისა: და: ადიდო: გზრგვინი: ჟუარისაგან: და: დადგა: თავსა: ზედა: ძისა: თჳსისასა: და: აღესრულა: მირიან: მეფე: და: დაეულა: ზემოსა: ეკლესიასა: 286
 საშუალსა: სუეტსა: სამხრით: ჩრდილოთ:⁷⁾ კერძო: და: მას: სუეტსა:

1) ქარ—ს ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: განამტკიცენ შენ.

2) ქართ—ს ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: დაილევინა.

3) ქარ—ს ცხ—ში: მისთა.

4) ქარ—ს ცხ—ში: ძილად.

5) ქარ—ს ცხ—ში: და მოაყუანებია ჯუარი იგი წმიდასა ნინოსი.

6) ქარ—ს ცხ—ში: ჩამოჭკიდა.

7) ეს სიტყვა ქარ—ს ცხ—ში არ არის.

შინა: არს: ნაწილი: დროი: აღმართებულისა: სუეტისა: და: მეორესა:
 წელსა: მოკუდა: ნანა: დედოფალი: და: დაეფლა: მასვე: სუეტსა:
 დასავლით: სადა: მირიან: მეფე: დამარხულ: იყო: და: დაჯდა: ძე: მისი:
 ბაქარ: და: იყო: მორწმუნე: ვითარცა: მამა: მისი: და: ამან: მოაქცივნა:
 უმრავლესნი: კავკასიანნი: რომელნი: ვერ: მოექცივნეს: მამასა: მისსა:
 და: შთა: ვარდა: შორის: მისსა: და: სომეხთა: მტერობა: რამეთუ:
 სომეხნი: ბაქარს: ძმისწულსა: რევის: ძისა: თარდატ: მეფისა:
 ასულის: წულის: მეფობას: ღამოდეს: ქართლს: - ხოლო: - ესე: ბაქარ:
 ეზრახა: სპარსთა: მეფესა: მამის: ძმის: წულსა: მისსა: დაემოურა:
 და: გაუცუალა: ქუეყანა: და: სიძესა: მისსა: თერაზს: რომელსა:
 ჰქონდა: რანი: ბარდამდის: მოცემულად: მირიანისგან: და: მისცა:
 მის: წილ: სამშვილდითგან: მიმართა: ¹⁾ თავადვე: ახატისა: - მაშინ: -
 ნათელ: იღო: თერაზ: და: ერმან: მისმან: და: მოირთეს: ძალი:
 287 ხოსროთაგან: და: დაეწუენეს: სომეხთა: ჯავახეთს: სძლიეს: და:
 აოტნეს: სომეხნი: მაშინ: მეფემან: ბაქარ: შუა: მდგომლობით:
 ბერძენთა: მეფისა: და: სპარსთა: მეფისათა: დაიწერა: კელით:
 წერილი: ძმის: წულთა: მისთა: და: დედისა: მათისა: საღმრთესაგან:
 ვიდრემდის: იყოს: ნათესავი: ბაქარისი: რომელ: ეძღოს: ზერობა:
 მეფობისა: მათი: იყო: ²⁾ მეფობა: არა: ოდეს: ძე: ბანონ: ³⁾
 მეფობა: ნათესავთა: რევისთა: - მაშინ და: მოიყუნნა: ძმისწულნი:
 მისნი: და: მისცნა: კუხეთი: და: დასხნა: რუსთავის: ერისთავად:
 ამან: ბაქარ: უოგელნი: დღენი: ცხოვრებისა: მისისანი: დიდსა:
 სარწმუნოებასა: შინა: აღასრულნა: და: განამრავლნა: მღუდელნი:
 და: დიაკონნი: უოგელსა: ქართლსა: და: რანსა: შინა: ეკლე-
 სიათა: მსახურად: ამან: აღაშენა: ეკლესიას: წილკნისა: მოკუდა:
 და: დაეფლა: ძმასავე: ⁴⁾ თვისსა: თანსა: - და: დაჯდა: მეფედ: ძე:
 მისი: მირდატ: და: მეფობდა: დიდსა: სარწმუნოებასა: შინა: და:
 მან: აღაშენნა: ეკლესიანი: თუხარისსა: ციხესა: შინა: რამეთუ:
 კეკესა: კლარჯეთისასა: არა: იყო: ეკლესია: და: მუნ: შინა: და:

¹⁾ ქარ.—ს ცხ.—ში: მიღმართ ქვეყანაჲ.

²⁾ ქარ.—ს ცხ.—ში: იყო.

³⁾ ამ ორი სიტყვის მაგიერ უნდა იყოს: ძებნონ.

⁴⁾ ზოგიერთ ხელთნაწერებშია: მამასავე. თეიმურაზ ბატონიშვილის ვარიანტი ში: ძმასა.

ადგინნა: მდუღელნი: მოძღურად: კლარჯთა: და: ჰმატა: შენება: 288
 ერუშეის: და: წუნდისა: ეკლესიათა: - მ ა შ ი ნ: - ამის: მირდატის: 288
 მეფობასა: იწყეს: ქართველთა: სუეტის: ცხოვლისაგან: ნაწილისა:
 გამოღებად: და: ქმნად: ჯუარად: რამეთუ: დიდნი: სასწაულნი: და:
 კურნებისნი: იქმნებოდეს: სადაცა: იყვის: ნათელი: სუეტისა: ცხოვე-
 ლისა: და: არა: აყენებდა: მირდატ: მეფე: ნაწილსა: გადაება:¹)
 რამეთუ: ებისკოპოზმანცა: ჭეშმარიტმან: იაკობ: ეგრეთვე: ჯერ:
 იხინა: და: თქუა: მინიჭებულარს: უფლისაგან: და: ჯერარს: სუეტისა:
 მის: ღთივ: აღმართებულისა: ქმნა: სახე: ჯუარისა: და: განეფინა:
 უოველთა: ადგილთა: ქართლისათა: ნაწილი: სუეტისა: მის: ცხოვე-
 ლის: - მ ა შ ი ნ: . ამან: მეფემან: მირდატ: მისვე: სუეტისაგან: შექ-
 მანა:²) ჯუარნი: და: ერთი: წარგზავნა: ერუშეთს: და: რომელი:
 და: რჩა: სუეტისაგან: მის: ცხოველისა: მას: გარე: მადგა: ქმნა:
 ქვიტკირითა: ზირველ: სუეტის: ოდნად: და: თავსა: ზედა: მის:
 სუეტისსა: აღმართა: იგი: ძელი: განმაცხოველებელი:³) და: უოველნი:
 დღენი: ცხოვრებისა: მისისანი: უშფოთველად: აღასრულნა: საწმუ-
 ნოებასა: შინა: დიდსა: და: მისსა: ზე: მოკუდა: იაკობ: ებისკოპო-
 ზი: და: დაჯდა: იობ: სომეხს⁴) ნერსე: კათოლიკოზისა: დიაკონი:
 და: მოკუდა: მირდატ: მეფე: და დაჯდა: ძე: მისი: ვარაზბაქარ: 289
 და: შეირთნა: ორნი:⁵) ცოლნი: ერთი: ასული: თარდატისი: რვეის:
 ძმისა: მირიანის: ძმის:⁶) წულისა:⁷) და: ერთი: რვეისი: წული:⁸) ფერო-
 ზისი: მირიანისვე: ასულის: წულისა:⁹) და: უშუნა: რვეის: ძის:

¹) ქარ—ს ცხ—ში: გამოღებად.

²) უნდა იყოს: შექმნა.

³) ქარ—ს ცხ—ში: განმანათლებელი.

⁴) ქარ—ს ცხ—ში: სომეხი.

⁵) ეს სიტყვა არ არის ქარ—ს ცხ—ში.

⁶) ქარ—ს ცხ—ში: ძის.

⁷) აქ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: მორწმუნე და კეთილ მოქმედი. ამის შემდეგ ქართლის ცხოვრებაში მოყვანილია ცხოვრება წმიდისა მურვანოსისი, ანუ პეტრესი, ვარაზ-ბაქარის ძისა, რომელიც შეტანილია ქარ—ს ცხ—ში მეფე ვახტანგ მეექვსის მიერ (იხ. ქარ—ს ცხ—ბა გვ. 102—105).

⁸) ქარ—ს ცხ—ში ამ ოთხი სატყვის მაგიერ სწერია: ვინადგან ესე ვარაზ-ბაქარ დაშთა უძეოდ, შეიყუარა სოფელი ესე, და მიდრკა კეთილასაგან და შეირთო ხსუაცა ცოლი ძის წული.

⁹) ქარ—ს ცხ—ში ამ სამი სიტყვის მაგიერ: მირიანის ასულია.

წულმან: ორნი: ძენი: რომელსა: ერქუა: მირდატ: და: თარდატ:
 და: ერთი: უშუა: ფეროზის: ძის: წულმან: რომელსა: ერქუა:
 ფარსმან:¹⁾ ესე: ვარაზაბაქარ: კაცი: იყო: მეფე: ურწმუნო: და:
 მოძულე: სჯულისა: და: ვერ: იკადრებდა: ერისკან: განცხადებად:
 სჯულის: სიძულელსა: და:²⁾ მოქცეულ: იყო: ქართლი: და:³⁾ სარწმუნ-
 ნოებსა: შინა: იუენეს: აზნაურნი: და: ყოველი: ერი: ქართლისა:-
 და: ვარაზაბაქურ: შიშისა: მათისაგან: ვერ: განაცხადებდა: და-
 ტეგებსა: სჯულისა: არა: სადა: აღაშენა: ეკლესია: და: არცა:
 ჰმატა: შენებულთა: და: ყოვლითავე: იქცეოდა: უსჯულოდ: ამისსა:
 ზე: გამოგზავნა: სპარსთა: მეფემან: ერისთავი: სპითა: დიდითა:
 სომეხთა: და: ქართულთა: ზედა: ხარკის: დადებდა: მაშინ: სომეხთა:
 მოგზავნეს: ვარზა: ბარიქისსა: მოციქული: და: ჰქუეს: რათა:
 შეკრბეს: და: მოიხთონ: ძალი: ბერძენთაგან: და: განუხუნენ: კა-
 290 რნი: კავასიანთანი: გამოიუყანეს: ოგსნი: და: ლეკნი: და: წინა:
 აღუდგეს: სპარსთა: და: წარჩინებულნი: თჳსნიცა: ეტყოდეს: წინა:
 აღმდგომსა: სპარსთასა: არა: ისმინა: არცა: სომეხთა: არცა: წარჩი-
 ნებულთა: მისთა: რამეთუ: იყო: იგი: ჩუკენი: და: მოშინი: უკუ-
 ჯდა: კეესა: კახეთისსა: და: აღაშენა: ციხე: კიდარს: და: განა-
 მაგრნა: ციხე: ქალაქნი: და: უბრძანა: ყოველთა: რათა: და: მალხეს:
 ჯუარნი: მოვიდეს: სპარსნი: ზარველად: სომხითს: და: მოაკრეს:
 და: შემოვიდეს: ქართლს: აღაშენა: ერისთავმან: სპარსთამან: ტფი-
 ლისი: კართა: შორის: ციხედ: მცხეთისა: მაშინ: ვარაზაბაქარ:
 ეზრახა: შევრდომით: და: ითხოვა: მშვიდობა: ხოლო: ერისთავმან:
 სპარსთამან: ჰქუა: მას: ზირველად: მომეტ: რანი: და: მოვკანნი:
 რამეთუ: საზღუართა: სპარსეთისგანი: არს: და: მით: არს: რო-
 მელნი: სრულიად:⁴⁾ შვილნი: არიან: სპარსთა: მეფეთანი: და: სხენან:
 საყდართა: მამათა: მათთასა: და: თქუენდა: კმა: არს ქართლი: რო-

¹⁾ ქარ—ს ცხ—ში: და უშუა ფეროზის ძის წულმან ძე, რომელსა ერქუა ფარსმან, ხოლო რევის ძის წულმან, რომელი პირველ ვახსენე, ორნი ძენი, რომელთა ერქუა მირდატ და თარდატ.

²⁾ ქარ—ს ცხ—ში: რამეთუ.

³⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: დიდსა.

⁴⁾ ქარ—ს ცხ—ში: რამეთუ საზღუართა სპარსეთისა არს და მათი არს რანი სულიად.

შელნი: ნაშობნი: ხართ: მკეკლისანი: გაქუნდეს: უკუე: ქართლი: და: ხარაკასა: მისცემდით: მეფეთა: ხოვასროფანთა: - მ ა შ ი ნ: ვარზა-
 ბაქარ: ვერლარა: ზასუსი: მიუგო: შიშისაგან: დიდისა: მისცა: რანი: 291
 და: მოკაკანი: და: განუკუეთა: ხარკი: ხოლო: მან: ერისთავმან: მისცა: ციხე: ტფილისისა: და: წარვიდა: მიერიდგან: იქმნეს:
 მოხარკე: და: ამისსა: შემდგომად: განაგდეს:¹) კლარჯნა: ვარზა-
 ბაქარ: არს: და: მიერთუნეს: ბერძენთა: და: დაიპურეს: ბერძენთა:
 თუხარისი: და: ყოველი: კლარჯეთი: ზღვიტგან: არსიანთამდე:-
 და: დ ა რ ჩ ა: ვარზაბაქარს: ქართლი: თზნიერ: კლარჯეთისა: და:
 ზერეთა: და: ზეგრისი:²) მანვე: ერისთავმან: სპარსთამან: წარიუყანსა:
 ტყუედ: შვილნი: ფეროზისნი: ასულის: წულნი: მირიანისნი:
 მორწმუნისა: მეფისანი: და: ქუეყანისა: მათისა: საზღუარი: ქარ-
 თლისა: მოსცა: ვარზაბაქარსვე: და: მოკუდა: ვარზაბაქარ: და:
 დარჩეს: ძენა: მისნი:³) რომელნი: ვერ: იპერობდეს: მეფობასა:-
 მაშინ: წარჩინებულთა: ქართლისათა: ზრახვა: ყუეს: და: დასუეს:
 მეფედ: სიმამრი: ვარზაბაქარისი:⁴) კაცი: მოხუცებული: თარდაც:
 სახელით: და: მისცნეს: შვილნი: ვარზაბაქარისნი: საზრდოდ: ასუ-
 ლის: წულნი: მისნი: და: მესამესა: შვილსა: მეორესა: ცოლისასა:
 ზრდიდა: სამშვილდისა: ერისთავი: რომელსა: ერქვა: სახელი:
 ფეროზ:-⁵) ხოლო: მეფობდა: ესე: თარდაც: მოხუცებული: კეთილად:
 იყო: კაცი: მორწმუნე: ბრძენი: და: გონიერი: ამან: სიბრძნითა: 292
 თვისითა: და: ამშვიდნა: სპარსნი: გამაჩინნა: ჯუარნი: და: შეკ-
 კაზმნა: ეკლესიანი: და: ამას: ზე: მოკუდა: ებასკოპოსი:⁶) და:
 დასუა: მის: წილ: ელია: და: ხარაკასა: მისცემდა: სპარსთა: მეფესა:
 და: მან: გამითხოვა: რუსთავი: და: ადაშენა: ეკლესია: და: მნვე:⁷)
 ადაშენა: ნეკრისი: და: მეფობდა: უშეთაკელად: და: მოკუდა:
 სრწმუნობასა: შინი:⁸) დიდსა: და: დაჯდა:- მეფედ: ძე: ვარზ-

¹) უნდა იყოს: განუდგეს.

²) უნდა იყოს: პერეთი და ეგრისი:

³) აქ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: სამნი წურილინი.

⁴) აქ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ძე რვეისა, ძის წული მირიანისი.

⁵) ქარ—ს ცხ—ში: რომელსა ერქვა სახელით ფეროზ.

⁶) აქ გამოშვებულია: იობ.

⁷) უნდა იყოს: მანვე.

⁸) უნდა იყოს: სარწმუნობასა შინა.

ბაქარისა: ძის: წუღისწული: ფერობისი: რომელსა: ერქუა: ფარსმან:
 რამეთუ: იგი: უხუცესი: იყო: ძმათა: და: მოკუდა: ელია: ების-
 კოზისი: და: დასუეს: სუიომნ: ესე: ფარსმან: იყო: კაცი: მორწმუნე:
 მკედარი: შემმართებელი: ერასხა: მეფესა: ბერძენსა: ითხოვა: მისკან:
 შეწევნა: აღსრულა: თხოვა: მისი: კეისარმან: მაშინ: გადაცა:¹⁾ სპარ-
 სთა: აღარ: მისცა: ხარაკი: და: განამრავლნა: ჯუარნი: და: განა-
 ხლნა: ეკლესიანი: ყოველსა: ქართლსა: შინა: აღაშენა: ეკლესია:
 ბოლნისისა: და: მცირედ: ჟამ: მეფობდა: და: მოკუდა: - დაჟ და:
 ძმა: მისი: მარდატ:²⁾ მეფედ: ასუღისწული: თარდატისი: ძე:
 ვარზაბაქარისი: მამულად: ბაქარიანი:³⁾ დედულად: რევიანი: ორთავე:
 მირიანის: ძეთა: ნათესავი: და: იყო: ესე: მირდატ: კაცი: ქუელი:
 293 მკედარი: და: შემმართებელი: ურწმუნო: და: უშიში: ღთისა:
 ლალი: და: ამხარტავანი: და: მინდობილი: მკედრობასა: თქსსა:
 და: არა: მსახურა: მან: ღთისა: არცა: აღაშენა: ეკლესია: არცარა:
 ჭმატა: აღშენებულთა: და: სილადითა: მისითა:⁴⁾ ბერძენთა: და:
 სპარსთა: ბერძენთაგან: ეძიებდა: კლარჯეთს: სსზღუართა: ქართლი-
 სთა: ხოლო: სპარსთა: არა: მისცემდა: ხარაკსა: მაშინ: სპარსთა:
 მეფემან: გამოგზავნა: ერისთავი: რომელსა: ერქუა: უბრახაბ:⁵⁾ სზითა:
 ძლიერითა: მირდატის: ზედა: მაშინ: მირდატ: სილადითა: მისითა:
 არა: რიდა: სიმრავლესა: სპარსთასა: მცირედითა: სზითა: მიეკება:
 გარდაბანს: ეწყო: ატკეს: და: შეიხურეს: სპარსთა:⁶⁾ შემოვიდეს:
 ქართლს: და: დაიხურეს: ქართლი: და: განრეუნეს: ეკლესიანი:-
 ხოლო: ნათესავნი: მეფეთანი: დარჩეს: კეესა: კახეთისასა: და:
 სვიმიონ: ებისკოპოსი: მათთანავე: ხოლო: მირდატ: წარიყუანეს:
 ბაღდადს: და: მუნ: მოკუდა: ~~~~~

¹⁾ ქარ—ს ცხ—ში: განუღდა.

²⁾ ქარ—ს ცხ—ში: მირდატ.

³⁾ უნდა იყოს: ბაქარიანი.

⁴⁾ აქ გამოშვებულია: მტერ ექმნა.

⁵⁾ ქარ—ს ცხ—ში: უბარაბ.

⁶⁾ ქარ—ს ცხ—ბა აქ უმატებს: წყობასა შინა.

ცხოვრება:¹) ვახტანგ: გორგასლნისა: მფვისა:²) მფოგელთა:
და: მფმდგომად: თვთ: მის: დიდისა: და: ლ-თის: მსახუ-
რისა: მფვისა: რომელი: უმბთესად: სხუათა:³) განთქმუ- 294
ლად: გამორჩნდა: ყოველთა: მფვითა: ქართლისათა:-

ღ-თო: მფიწყალე: დედოფალი: მარია: რომლისა: ბრძა-
ნებითა: იწვიანის: ესე: წიგნნი: აჲინ:-~~~~~

ვითარ: იგი: შეიპყრეს: ქართუელთა: მეფე: მრდატ:⁴) სპარსთა:
წეობასა: შინა: წარმეუანეს: ბადადას: და: მენ: მფკუდა: და: იპ-
ურეს: ქართლი: სპარსთა: და: განრეუნეს: ეკლესიანი: და: დამაღეს:
ჯუარნი: ქართველთა: და: უფველთა: შინა: ეკლესიათა: ქართლი-
სათა: ცეცხლის: მსახურთა: სპარსთა: ადაგზნეს: ცეცხლი:-ხ ო ლ ო:.
ნათესავნი: ქართლის: მეფეთანი: დარჩეს: კევსა: კახეთისასა: და:
შემდგომად: სამისა: წლისა: უცალო: იქმნეს: სპარსნი:⁵) რამეთუ:
ადღეს: მტერნი: აღმოსავლით:- მ ა შ ი ნ: შეითქუნეს: აზნურნი:
ქართლისანი: მოიუენეს: და: დასუეს: მეფედ: მცხეთას: ძე: თარდა-
ტისი: ძმისწული: მირდატს:⁶) მეფის: წარტეუენულისა:⁷) სახელით:
არჩილ: ამან: არჩილ: მოიუენა: ცოლი: საბერძნეთით: ნათესავი:
ავბიმოს:⁸) მეფისა: სახელით: მაროშ: და: განაცხადა: მტერობა:
სპარსთა: გამოაჩინნა: ჯუარნი: და: შეკაზმნა:⁹) ეკლესიანი: მოსრნა: 295
და: განასხნა: ცეცხლის: მსახურნი: საზღუართაგან: ქართლისათა:

¹) ქარ-ს ცხ-ში: ამბავი.

²) ეს სიტყვა არ არის ქარ-ს ცხ-ში.

³) ქარ-ს ცხ-ში: კაცთაგან.

⁴) უნდა იყოს: მირდატ.

⁵) ქარ-ს ცხ-ში: უცალო იქმნა მეფე სპარსთა.

⁶) წინეთ ყოფილა: მარდატს, მერმე გაღუსწორებიათ: მირდატს. უნდა იყოს მირდატის.

⁷) ქარ-ს ცხ-ში უკანასკნელი ექვსი სიტყვის მაგიერ სწერია: ძე მირდატ მეფისა წარტეუენილისა.

⁸) ქარ-ს ცხ-ში: ივბიმიანოს (ვირიანტი: ივრიზიანოს).

⁹) ქართლის ცხ-ში: შეამკუნა.

მორთო: ძალი: საბერძნეთით: და: წარძღუნებითა: ჯუარისათა: -¹⁾
 მ ა შ ი ნ: ერისთავი: სპარსთა: მეფისა: რომელი: ერისთაობდა: რანს:
 და: მოფაკანს: ვიდრე: არჩილის: მეფობადმდე: მისივე: გასაკებელი:
 იყო: ქართლი: ამან: შეიკრიბა: სპა: მოფაკანისა: რანისა: და: ადარ-
 ბადაგანისა: და: მიმართა: არჩილს: ხოლო: არჩილი: სასოკებითა:
 და: მინდობითა: ღთისათა: მიეგება: საზღუართა: ზედა: ქართლი-
 სათა: და: რანისათა: ეწყო: მუნ: მდინარესა: ზედა: ბერდუჯისასა:
 და: ძალითა: ზატოხნისა: ჯურისათა: მოსრნა: და: ტყუე: ეუნა:
 შევიდა: რანს: და: მოტყუენა: და: მოვიდა: შინა: გამარჯუებული:-
 გ ა ნ ა ვ ლ ი ნ ა: ქადაგი: ყოველსა: ქართლსა: შინა: და: ჰქუა: ყოველთა:
 არა: ძალითა: ჩუენითა: არცა: სიმკნითა: არა: სიმბძნითა: არცა:
 სიმრავლითა: სპარსთათა:²⁾ ვსძლივეთ: არამედ: ჯუართთა: უფლისა:
 ჩუენისა: იესოს: ქრისტეს: ძისა: ღთისათა: რომელმან: მოგუცა:
 წინამძღუარად: საჭურველად: ჯუარი: მისი: ზატოხსანი: აწ: ყო-
 ველთა: ქართუელთა: აღიდეთ: სამება: ერთარსება: ღთი: დაუსაბამო:
 296 დაზადებული: ყოველისა: შესწირეთ: მადლობა: და: მტკიცემცა:
 არიან: გუენი: თქუენნი: სარწმუნოებასა: ზედა: სამებისა: წმიდი-
 სასა: და: ყოველთა: ქართუელთა: შესწირეს: მადლობა: ღთისა:
 მიმართ: და: განახლეს: ეკლესიანი:-მ ა შ ი ნ: . არჩილ: მეფემან:
 აღაშენა: ეკლესია: სტეფანა: წმიდისა: მცხეთას: კართა: ზედა:
 არაგვისთა: სადა: იუენეს: კოშენი: მტკიცენი: საბრძოლნი: რომელი:
 მასვე: აღაშენა:- ე ს უ ა -ძ ე: არჩილს: და: უწოდა: სახელი: მისი:
 მირდატ: აღიზარდა: და: დადგა: ასაკსა: მამა: კაცობისასა: იყო:
 მორწმუნე: და: ღთის: მსახური: ვითარცა: მამა: მისი: და: იყო:
 იგი: ქუელი: და: შემმართებული: ამან: უმეტესად: იწყო: ბრძოლად:
 სპარსთა: შესულად: და: ტყუენად: რანს: და: მოფაკანს: რამეთუ:
 მას: ჟამისა: შინა: უცოლო:³⁾ იყო: მეფე: სპარსთა: ჰბრძოდა: იგი:
 ინდოთა: და: სინდთა: და: აბაშთა: და: ვერ: შემძლებელ: იყო:
 სპასა: დიდსა:⁴⁾ გამოგზავნასა: სპათა: რანის: და: მოფაკანისთა: და:
 ადარბადაგანისთა: ემძლავრებოდეს: ქართუელნი: წინამძღუარ: ექმნეს:

¹⁾ აქ ქართ-ს ცხ-ბი უმატებს: იწყო ბრძოლად სპარსთა.

²⁾ უნდა იყოს: სპათათა.

³⁾ უნდა იყოს: უცოლო.

⁴⁾ უნდა იყოს: სპისა დიდისა.

მირდატ: სპათა: მამისა: მათისათა: და: მარადის: ტუზვიდეს:
 რანს: და: მოკაცანს:- მას: უამსა:- შინა: იყო: რანს: ერისთავად:
 ბარბაროზად: 1) და: ვერადეს: წინა: აღუდგებოდა: იგი: არამედ: 297
 გამავრნის: ციხენი: და: ქალაქნი: შესავალინი: ქართლისა: რანს 1)
 სადაცა: ეწეუნიან: სპარსნი: ნაწეუდითა: ლაშქრითა: მოტუენვილთა: 2)
 ქართველთა: მარადის: სპარსნი: იძლეოდნან: ხოლო: ბარზაბუდეს:
 ერისთავსა: რანისასა: ესუა: ასული: ქმნულ: კეთილი: შეუნიერი:
 რომელსა: ერქუა: საგდუხტ: უთხრეს: მირდატს: ძესა: არჩილისსა:
 სიშუენიერე: მისი: და: სმენითა: სიშუენიერისა: მისისათა: ტრფი-
 ლითა: 3) იქმნა: მირდატ: მის: ზედა:- მთიკსენე-მამისა: თვისსა: 4)
 ვეკედრები: მეფობასა: შენსა: მომგურე: ცოლად: ჩემდა: საგდუხტ: 5)
 ასული: ბარზაბუდისი: და: შევქმნათ: ჩუენ: შორის: მშვიდობა:
 და: ღათუ: ძალითა: ქრისტესითა: ჩუენ: ვართ: მძღენი: 6) არამედ:
 ვერ: წარვიხუამთ: ჩუენ: ციხეთა: და: ქალაქთა: რანისათა: ნუ:
 უკუე: იცალოს: მეფემან: სპარსთამან: და: იძიოს: ჩუენ: ზედა: შური:
 და: მოაკრნეს: ეკლესიანი: და: საზღუარნი: ჩუენნი: აწ: ამით:
 განქარდეს: მტერობა: ჩუენ: შორის: და: ჩუენთუს: რაცა: მოა-
 ხსენოს: მეფესა: სპარსთასა: უსმენს: იგი: და: ამით: მტკიცედ:
 და: შეურეკველად: ვიზურნეთ: საზუარნი: 7) ქართლისანი: და: განა-
 მტკიცეს: 8) სჯული: ქრისტესი: ქართლს: და: არღარა: შეექმნას: 9) 298
 გულსა: ქართულთასა: იჭუი: და: გმობა: სჯულისა: ქრისტესისა:
 მძღავრებისათუს: სპარსთასა: ესე: ყოველი: მირდატის: 10) სიუარული-
 სათუს: მის: ქუელისა: 11) თქუა: მაშინ: არჩილ: მეფემან: აღასრულა:
 ყოველი: თხოვა: მისი: წარგზავნა: მოციქული: ბარზაბუდისსა: და:
 ითხოვა: ასული: მისი: ცოლად: ძისა: თვისსა:- ხოლო:- ბარზა-

1) უნდა იყოს: ბარზაბოდ.

2) ქარ-ს ცხ-ში: და შესლევსა ქართულთასა რანს.

3) ქარ-ს ცხ-ში: ნაწეუდითა ლაშქრისათა მტყვენვალთა.

4) ქარ-ს ცხ-ში: ტრფილ.

5) უნდა იყოს: მოკსენა მამისა თვისსა.

6) ქარ-ს ცხ-ში: მძღავრნი.

7) უნდა იყოს: საზღუარნი.

8) ქარ-ს ცხ-ში: განმტკიცნეს.

9) ქარ-ს ცხ-ში: შეიქმნას.

10) ქარ-ს ცხ-ში: მირდატ.

11) ქარ-ს ცხ-ში: ქალისა.

ბუდ: განიხარა: სიხარულითა: დიდითა: რამეთუ: მოკრებულ: იყო:
 ქუეყანა: მისი: და: შესჯირვებოდა: ითხოვა: ფიცო: და: აღტქმა:
 მშვიდობისათჳს: და: მისცეს: ფიცო: და: მოსცა:¹) მან: ასული: თჳსი:
 ზითჳთა: დიდითა: მოიუყანეს: მცხეთას: და: ქმნეს: ქორწილი:
 შუება: და: განცხრომა: დღეთა: მრავალთა: და: მისცა: სამშვილდე:
 ძესა: თჳსსა: საერისთაოთა: მისთა: და: მუნ: დასხდეს: მრდატ:²)
 და: საგდუხტ: ხოლო: მამამან: საგდუხტ: დედოფლისამან: გამოი-
 კითხა: სჯული: ქრისტესი: რამეთუ: ქმარმან: მისმან: მოკუარნა:
 კაცი: სჯულის: მეცნიერნი: და: უთარგმანეს: სახარება: უფლისა:
 ჩუენისა: იესოს: ქრისტესი: და: ამხილა:³) ყოველი: რამეთუ: ჭეშმა-
 რიტი: ღთა: ქრისტე: არს: რომელი: განკაცნა: კნისისათჳს: ჩუენისა:-
 299) მაშინ:-საგდუხტ: გულის: კმა: ყო: და: ცნა: სჯული: ჭეშმარიტი:
 და: დაუტყვა: ცეცხლის: მსახურება: ნათელ: იღო: და: იქმნა: მორ-
 წმენე: და: ამან: დააშენა: სამშვილდე: სიონი:⁴) ამის: არჩილის:
 ზე: გარდაიცვალნეს: სამნი: ებისკოპოსნი: იონა: გრიგოლი: და:
 ბასილი: და: ბასილისაჲ: შემდგომად: ამანვე: არჩილ: დასუა:
 ების: კოპოსი: რომელსა: ერქუა: მობადან:⁵) იყო: ნათესავად: სპარსი:
 და: არუენებდა: იგი: მართალ: მაღიდებლობასა: ხოლო: იყო: ვინმე:
 მოკვი: უსჯულო: და: შემსლეელი: წესთა: და: ვერ: უკრძნეს:
 არჩილ: მეფემან: და: ძემან: მისმან: უსჯულოება: მობიდანისი:
 არამედ: ჰკონებდეს: სარწმუნოდ: და: ვერცა: განაცხადებდა: ქადა-
 გებასა: სჯულისა: მისისასა: შიშისკან: მეფისა: და: ერისა: არა-
 მედ: ფარულად: წერდეს: წიგნებსა: ყოვლისა: საცთურებისასა: რომ-
 ლისა: შემდგომად: დაწუა: ყოველი: წერილი: მისი: ჭეშმარიტმან:
 ების: კოპოსმან: მიქელ:⁶) რომელი: განიკუეათა: კადრებისათჳს:
 ვახტანგ: მეფისა:- ხოლო: ამან: არჩილ: მეფემან: ყოველნი:
 დღენი: ცხოვრებისა: მისისანი: აღასრულნა: სარწმუნოებასა: შინა:
 სამებისა: წმიდისასა: ეკლესიათა: შუენებასა:⁷) და: ყოველსა: ქართლსა:

¹) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: მეფემან.

²) უნდა იყოს: მირდიტ.

³) ქარ—ს ცხ—ში: ამხილეს.

⁴) ქარ—ს ცხ—ში: სიონი სამშვილდისა.

⁵) ქარ—ს ცხ—ში: მობიდან.

⁶) ქარ—ს ცხ—ში: მიქელ.

⁷) ქარ—ს ცხ—ში: შენებასა.

შინა: განამრავლნა: მღუდელნი: და: დიაკონნი: და: მსახურნი: 300
 ეკლესიათანი: და: ამეკიდრნა:¹⁾ და: მეფე:-იქმნა: მის: წილ: ძე:
 მისი: მირდატ: და: მეფობდა: იგი: ვითარცა: მამა: მისი: დიდსა:
 სარწმუნოებისა: შინა: მიუდგა: დედოფალი: საგდუხტ: და: შვა:
 ასული: და: უწოდა: სახელი: მისი: ხუარამზე:²⁾ კალად:³⁾ ეკედრებოდა:
 ღთსა: მირდატ: მეფე: და: დედოფალი: საგდუხტ: რათა: მისცეს:
 ძე: და: შემდგომად: ოთხისა: წლისა: მიუდგა: საგდუხტ: და: შვა:
 ძე: და: უწოდა: სახელი: მისი: სპარსულად: ვარნახუაროთარგ:⁴⁾
 ხოლო: ქართულად: ეწოდა: ვანტანგ:- ა დ ი ვ ს ნ ე ს:- სინარულითა:
 მშობელნი: მისნი: შობასა: მის: უმისა: ვანტანგისასა: და: განა-
 ვლინეს: მსახრობელი: უფველთა: თანა: ერისთავთა: და: გამოადეს:
 ხუარსტაკი: ურიცხვი:⁵⁾ ოქრო: და: ვეცხლი: და: განუუეს: გლახაგ-
 თა: და: შეწირეს: მადლობა: ღთსისა: მიმართ: ლოცვითა: და:
 ვედრებითა: და: დამის თევითა: დღეთა: მრავალთა: და: ამისსა:
 შემდგომად: მოხელნა:⁶⁾ მეფემან: უფველნი: წარჩინებულნი: ქალაქად:
 და: დღეთა: მრავალთა: უო: ჰერობა: და: განცხრომა: და: ეკე-
 დრებოდეს: უფველნი: ღთსა: აღზრდისათჳს:⁷⁾ ვანტანგისასა:- მო-
 თხოვა: მეფისაკან: საზრდოდ: საურმაგ: სპარსეთმან: ვანტანგ:
 დიდითა: ვედრებითა: ხოლო: მიანგია:⁸⁾ მეფემან: და: მისცა: ძე: 301
 მისი: ვანტანგ: საურმაგს: სპა: სპეტსა: საზრდოდ: რამეთუ: წესი:
 იყო: რომელ: შვილნი: მთავართანი:⁹⁾ წარჩინებულთა: სახლსა: აღზრ-
 დნიან:- შემდგომად: ამისსა: მეექუსესა: წელსა: შუა: საგდუხტ:
 ასული: სხუა: და: უწოდა: სახელი: მირიან: საგდუხტ:¹⁰⁾ და: მო-
 თხოვა: იგი: საზრდელად: სპარსელმან: კასპისმან: და: მისცა:
 იგი: მეფემან: და: წარიუყნა: იგი: ქალაქსა: კასპისასა: და: იზრდე-

¹⁾ ქარ-ს ცხ-ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: და მოკულა.

²⁾ ქარ-ს ცხ-ში: ხვარანძე.

³⁾ უნდა იყოს: კუალად

⁴⁾ ქარ-ს ცხ-ში: ვარან-ხვარო-თანგ.

⁵⁾ ქარ-ს ცხ-ში: დიდძალი.

⁶⁾ ქარ-ს ცხ-ში: მოხელნი.

⁷⁾ ქარ-ს ცხ-ში: უმატებს: ყრმისა.

⁸⁾ უნდა იყოს: მიანიჭა.

⁹⁾ ქარ-ს ცხ-ში: მეფეთანი.

¹⁰⁾ ქარ-ს ცხ-ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: მიპრან-დუხტ.

ბოდა: მუნ:- შემდგომად: ამისსა: წელსა: მეორესა: მოკუდა:
 მეფე: მირდატ: და დარჩა: ვახტანგ: შვიდისა: წლისა: ერმა: მაშინ:
 საგდუხტ: დედოფალი: შეწუხდა: მამისა: მისისა: ბარზაბუდისკან:
 ნუ: უკუე: შური: იგოს: მამან: ნაქმარისკან: მამამთილისა: და:
 ქრმისა: ჩემისა: რომელი: ეგე: ოდენნი: ბოროტნი: მოიწივნეს:
 მას: ზედა: და: ნუ უკუე: შური: ეგოს: ჩემზედა: დატევებისათჳს:
 სჯულისა: და: წარწყმიდოს: შვილი: ჩემი: განრეუნას: ქართლი:
 და: სჯული: ქრისტესი: წარწყმიდოს: ესე: ეოველი: მოიგონა:
 და: შთავარდა: მწუხარებასა: შინა: დიდსა: ევედრებოდა: ღთსა:
 და: განიზრახა: წარსულა: წინაშე: მამისა: მისისა: და: შეკრდომა:
 მისი: მოიუყანა: ეოველი: ერისთავნი: სხასხეტისა: თანა: და:
 302 ცრემლითა: სიმწარისათა: შეჰვედრა: ძე: მისი: სხასხეტსა: და:
 ეოველთა: ერისთავთა: და: წარვიდა: ბარდავას: მამისა: თჳსისა:
 თანა: განადო: თავი: და: აღმოუარხა: ძუძუნი: მისნი: დავარდა:
 ჰიკსა: ზედა: და: დასდვა: ჰირი: მისი: ფერკათა: მისთა: ზედა:
 და: აღტობდა:¹) ფერკათა: მამისა: თჳსისათა: ცრემლითა: და: ითხო-
 ვდა: მისკან: შეწყალებასა: და: არა: კსუნებასა: და: ნაქმართა:
 ქრმისა: მისისათა: და: შენდობასა: დატევებისათჳს: სჯულისა: და:
 ევედრებოდა: რათა: არა: აღიძულოს: დატევება: ქრისტეს: სჯულისა:
 რამეთუ: იგი: არს: ღთი: ჭეშმარიტი: და: ევედრებოდა: რათა:
 იხურას: შვილი: მისი: მამულსა: შინა: მისსა: და: მოურავ: ექმნა:
 იგი: სხარსთა: მეფეთა: წინაშე: - მამინ-: ვარზაბუდ: განმზადებულ-
 მან: ბოროტის: ეოფად: ქართველთა: ზედა: შეიწყალა: ასული:
 თჳსი: არა: აიძულა: დატევება: სჯულისა: და: დასრულა: ეოველი:
 თხოვა: მისი: სჯულისათჳს: ესრეთ: თქუა: იძულებითა: არცა:
 სხუასა: ვის: ქართულსა: დაგიტეობ: სჯულსა: ქრისტესსა: არამედ:
 მივგზავნე: ცეცხლის: მსახურნი: ქალაქსა: თქუნსა: და: იუუნენ:
 მუნ: და: მათ: ზედა: ებისკოპოსნი: სჯულისა: ჩუენისა: და: ვინცა:
 303 ქართლი:²) ნებითა: თჳსითა: აღრჩევდეს:³) სჯულსა: ჩუენსა: ნუ: აუ-
 ნებთ: - მამინ: საგდუხტ: ერჩიდა: მამასა: თჳსსა: შიშისკან: დიდისა: ღ:

¹) ქარ—ს ცხ—ში: და დააღტობდა.
 ²) ქარ—ს ცხ—ში: ქართველი.
 ³) წინეთ წერებულთა: აღირჩევდეს. მერმე ასო ი ამოუშლიათ.

აღუთქუა: მინდობითა: ღთისათა: და: წარმოვიდა: ქართლად: მაშინ:
 ბორცოდ: ¹⁾ წარგზავნა: ცეცხლის: მსახურნი: მცხეთას: ღ: მათ: ზედა:
 ებისკოპოსად: შინაქარან: ²⁾ და: დასხდეს: მოკუთას: საგდუხტ: დედო-
 ფალი: განაკებდა: მეფობას: ძალითა: და: შეწვენითა: მამისა:
 თვისათა: - და: მოკუდა: - ბარზაბოდ: მამა: საგდუხტისი: და: მის:
 წილად: დაადგინა: სწარსთა: მეფემან: ადგილსა: მისსა: ძვევ: მისი:
 ვარაზ: ბკურ: ³⁾ ძმა: საგდუხტ: დედოფლისა: და: მოკუდა: საუკმაგ:
 სწასხეტი: მამა: მოძუე: ვახტანგისი: მაშინ: მეფემან: დაადგინა:
 სხუა: სწასხეტი: რომელსა: ერქუა: ჯუანბერ: ⁴⁾ ხოლო: შიქრიან: ⁵⁾
 ებისკოპოსი: მცხეთელთა: რომელი: იყო: სწარსი: ცეცხლის: მს-
 ხური: ასწავებდა: ქართველთა: სჯულსა: თვისსა: არამედ: არა:
 ერჩდა: წარჩინებულთაგანი: გარნა: წერილისა: ⁶⁾ ერისკაცი: მოაქცია:
 ცეცხლის: მსახურებას: და: შეერია: ქართლსა: შინა: ერსა: ზედა:
 წვირილსა: ცეცხლის: მსახურება: ამისთვის: დიდად: მწუხარე: იყო:
 საგდუხტ: დედოფალი: არამედ: მოღვაწურებისგან: ვრას: ⁷⁾ ვინ: იკ-
 დრებდა: მაშინ: მოიუენა: მღუდელი: ჭეშმარიტი: საბერძნეთით: 304
 სახელით: მიქაელ: ⁸⁾ და: დაადგინა: იგი: ებისკოპოსად: ზემოსა:
 ეკლესიასა: რამეთუ: მობიდან: ებისკოპოსი: გარდაცუალეულ: იყო:
 და: ესე: მიქაელ: ებისკოპოსი: წინა: აღუდგა: შინაქარსა: ⁹⁾ მაცთურსა:
 რამეთუ: ასწავებდა: ეოველთა: სჯულსა: ჭეშმარიტსა: ამან: იპყრნ: ¹⁰⁾
 სარწმუნოებასა: ზედა: ეოველნი: წარჩინებულნი: ქართლისანი: და:
 ერცა: უმრავლესი: არამედ: მცირედნი: ვინმე: წერილისა: ერისკაც-
 ნი: მოიქცეს: ცეცხლის: მსახურებასა: მაშინ: ვითარ: იქმნა: ვახ-
 ტანგ: წილისა: ათისა: გარდამოვიდეს: ოგსნი: სწანი: ურიცხუნი:
 და: მოტუენეს: ქართლი: თავითგან: მტკურისათა: ვიდრე: ხუნანამდე:

1) ქარ-ს ცხ-ში: ბარზაბოდ.

2) ქარ-ს ცხ-ში: ბინქარ.

3) უნდა იყოს: ვარაზ-ბაკურ.

4) უნდა იყოს: ჯუანშერ.

5) ქარ-ს ცხ-ში: ბინქარიან.

6) უნდა იყოს: წვირილისა.

7) უნდა იყოს: ვერას.

8) ქარ-ს ცხ-ში: მიქელ.

9) უნდა იყოს: ბინქარს.

10) უნდა იყოს: იპყრნ.

და: მთაჲრქეს: ვეღნი: არამედ: ციხე: ქალაქნი: დარჩეს: თჳნიერ:
 კასპისა: კოლა: ქალაქი:¹) შემუსრეს: ტუეე: უეეს: და: წარიუენეს:
 ვახტანგისა: და:²) მირანდუხტ: სამისა: წლისა: ქალი: რომელსა:
 დაურჩეს: წარტუეეებლად: კევი: ქართლისანი: კახეთისა: და:
 კლარჯეთი: და: ეგრისი: ჩავლეს: რანისა: და: მოვაკანისა:³) წარ-
 ტუეეენეს: იგიცა: და: განვლეს: კარი: და: რუბანდისა: რამეთუ:
 305 თჳთ: გზა: სცეს: დარბანდელთა: და: შევიდეს: ოვსეთს: გამარჯუე-
 ბულნი: -მას ვე: -ყამს: გამოვიდეს: ბერძენნი: აფხაზეთით: რამეთუ:
 ბერძენთა: ჰქონდა: ეგრის: წყალსა: ქუემთ: კერძი: და: ყოველი:
 დაიპურეს: ქუემთ: ეგრის: წყლისითგან: ვიდრე: ციხე: გოჯამდენ:
 მაშინ: იქმნა: გლოვა: და: მწუხარება: ყოველთა: ზედა: ქართუელთა:
 და: გეტოოდეს:⁴) განკამრავლეთ: ცოდვა: წინაშე: ღთისა: და: არა:
 კეთილად: ვიპყართ: სჯული: და: წესი: ქრისტეს: სჯულისა:⁵)
 სამართლად: მათია: ღთს: ჩუენ: ზედა: რისხუა: ესე: რამეთუ:
 მიგუცნა: ჩუენ: წარტუეენად: უცხოთა: ნათესავთა: მიგვიდო:
 ჩუენ: საზღუარი: ბერძენთაგან: რამეთუ: მიწლო: ვარაზბაქარ:
 მეფესა: ბერძენთაგან: კლარჯეთი: იგი: ვარაზბაქარისითა:⁶) მოიწია:
 რამეთუ: ვერ: კეთილად: ეპურა: სჯული: ქრისტესი: ხოლო: ესე:
 არა: მეფეთა: ბერძენთაგან: იქმნა: არამედ: ჩუენ: ერისა: ცოდვა-
 თაგან: - აწ: მეფე: - ჩუენი: ყრმა: არს: და: არა: გვის: ჩუენ:
 წინამძღუარი: რომელიმცა: სასოებითა: ქრისტესითა: და: წინამძღურე-
 ბითა: ჟუარისათა: წარგვიძღუა: ჩუენ: და: ვიძიეთ: შური: ზირველ:
 ოვსთა: ზედა: და: შემდგომადმცა: ვძებნეთ: საზღუარი: ქართლის:
 306 ბერძენთაგან: ამას: იტოოდეს: ყოველნი: ქართველნი: და: იუენეს:
 მწუხარებასა: შინა: დიდსა: - მაშინ-: ვახტანგ: მეფე: იზრდებოდა:
 და: ისწავლიდა: მიქიელ: ებისკოპოსისგან: ყოველსა: მცნებასა:
 უფლისას: და: სიემისავე: დღეთა:⁷) შეიუყარა: სჯული: ქრისტესი:

¹) ქარ—ს ცხ—ში ამ ორი სიტყვის შავიერ: ხოლო კასპისა ქალაქნი.
 ²) ქარ—ს ცხ—ში: და.
 ³) ქარ—ს ცხ—ში: რანსა და მოვაკანს.
 ⁴) ქარ—ს ცხ—ში: და იტოოდეს.
 ⁵) ქარ—ს ცხ—ში ამ ხუთი სიტყვის შავიერ: სჯული ქრისტესი და წესი
 მოანეს მცნებისა და.
 ⁶) ქარ—ს ცხ—ში: ცოდვითა ვარაზ-ბაქარისითა.
 ⁷) ქარ—ს ცხ—ში: პასაკთა.

უფროს: უფველთა: მეფეთა: და: მწუხარე: იყო: იგი: ამისთვის:
 რამეთუ: შემორეგოდა: ქართლსა: ცეცხლის: მსახურება: ტუეეობისა:
 და: საზღუართა: მიხუმისაგან: და: უმეტეს: იურფოდა: სჯულისათვის:
 გონებასა: შინა: არამედ: მძლავრებისაგან: სხარსთასა: ვერ: იკა-
 დრებდა: გამოცხადებად:- მაშინ-: ვითარ: იქმნა: ვახტანგ: წლისა:
 თორმეტისა: მოუწოდა: უფველთა: წარჩინებულთა: ქართლისათა:
 და: შემოკრიბნა: უფველნი: ქალაქნი: და: განამზადა: მეფემან:
 სახლი: ერთი: და: დაჯდა: საუდართა: ზედა: მადლთა: ხოლო:
 ჯუნბრ: ებისკოპოსნი:¹) და: სხდეს: საუდართავე: და: სხუანი: უფ-
 ველნი: ერისთავნი: და: სხდეს: სელებითა: და: ათასის: თავნი:
 უფველი: ერი: წარმოდგეს: ზე: - მაშინ: მეფემან: ვითარცა:
 მოხუცებულმან: და: ბრძენმან: და: ვითარცა: აღზრდილმან: ფილო-
 სოფოსთა: თანა: იწყო: ზრახვად: კითხა: მადლითა: და: თქუა: 307
 მეფეთა: და: ერთა: ზედა: მოიწვიეს: განსაცთელი: და: ჭირი:
 დ'თისა: მიერ:²) და: გარდაკდენ: მცნებასა: მოიწვიეს: ჭირითა:³) ესე:
 ვითართა: ზედა: რამედ: აწ: მოიწია: ჩუენ: ზედა: რა:⁴) მამა: წრთუნ:
 კეთილ: შვილსა: კეთილად: კეთილთა: ზედა: საქმეთა: და: უკეთუ:
 არა: კეთილად: აღასრულებდეს: სწავლასა: მამისა: თვისისა:
 გუემის: მამამან: იგი: გუემითა: და: სწავლითა: რათა: ისწავოს:
 უფველი: კეთილი:⁵) ეგრეთ: გწურთუნა: ჩუენ: დ'თნ: დამბადებულმან:
 ცისა: და: ქუეყანისამან: ამისთვის: გჯგმს: ჩუენ: რათა: ვმადლობდეთ:
 მოწყალებათა: მისთა: მამინ: ამათ: უფველთა: მისცეს: მადლობა:
 დ'ასა: ტირილითა: კუადად: იწყო: ზრახვად: მეფემან: ვახტანგ:
 და: თქუა:⁶) წარჩინებულთა: ისმინეთ: კმისა: ჩემისა: და: დაცათუ:
 ერმა: ვარ: და: არა: გინახავს:⁷) ჩემგან: კეთილი: მამათა: კულა:
 ჩემგან:⁸) გინახუნ: დიდნი: კეთილნი: და: დიდებანი: თქუენ: რა-

¹) ქარ—ს ცხ—ში: ჯუანშერ სპასპეტი და ორნივე ებისკოპოსნი.

²) აქ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ცოდუათა მათთაგან ოდეს მორწმუნეთა აკლონ მსახურებად ღვთისა.

³) ქარ—ს ცხ—ში: მოაწივს ჭირთა.

⁴) უნდა იყოს: ვითარცა რა.

⁵) აქ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და იქმნას საკმარ კეთილისა.

⁶) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: უფველთა.

⁷) უნდა იყოს: გინახავსო.

⁸) ქარ—ს ცხ—ში: კვლა ჩვენთაგან.

მელნი: დადგინებულ: ხართ: მთავრობას: ზედა: აწ: უგუეთუ: გუ-
 308 ცოცხლებს: ღთი: მოგუხუდენ: ჩუენგან: კეთილნი: და: დიდებანი:
 რომელნი: არა: გეხილენ: მამათა: ჩუენთაგან: აწ: რომელსა: გე-
 ტუ: თქუენ: დადაცათუ: თქუენ: ზედა: და: ჩუენ: ზედა: სწორად:
 მოწვევნულ: არს: განსაცთელი: ესე:¹) მათ: ზედა: განსაცთელნი:
 თვისსა: შურის: გებისათჳს: ჰყოფენ: ამას: არამედ: ყოველი: ჩემდა:
 მსახურებულად: დაფითულად: - ეო ვ ღ ი ს ა თ ჳ ს: კეთილი: მოკაცო:
 და: არა: დაფითმიწო: კიცხუა: რუსთა: არამედ: სასოებითა: სამებისა:
 ერთ არსებისა: დამბადებელისა: ღთისა: დაუსბამოსათა: და: წარძღუა-
 ნებითა: ჭურისა: მისისა: ჰატოისნისანი:²) რომელი: მოცემულ:
 არს: წინამძღურად: და: საჭურველად: გულისათა: მოსაფთა: მისათა:
 და: ვიდიოთ: შური: მას:³) ზედა: უგუეთუმცა: წაგვეკიდებოდა: ესე:
 სხარსათა: მეფეთაგან: ანუ: ბერძენთა: მეფისაგან: მომცა: ვითმინეთ:
 არამედ: რა: მოწვევნულარს: ჩუენ: ზედა: რუსთა: კიცხუთაგან: არა:
 კმას:⁴) დათმენთა: სიუდილი: უმჯობეს: არს: თავთა: ჩუენთჳს:-
 309 მაშინ: ადღა: ჭურსებრ:⁵) სხსსეტი: და: თქუა: ცხოვრდნი: მეფე:
 უკუნისამდე: და: დიდებითა: მტერთა: შენტა: ზედა: ნუა: აღსრუ-
 ლებით: ჭეშმარიტად: ბრძანე: ცოდვათა: ჩუენთაგან: მოიწია: განსა-
 ცდელი: ესე: ჩუენ: ზედა: და: სამართლად: გუსაჯნა: ღთნ: რამე-
 თუ: განჯამრავლეთ: ცოდვა: მის: წინაშე: და: გვიღირს: მადლობა:
 ღთისა: რამეთუ: დიდსა: ჰატაჳს:⁶) ღირს: ვიუუენით: და: არა:
 ეზომსა: რომელ: მოიწია: ჩუენ: ზედა: არამედ: მრავალ: მოწუა-
 ლემან: ღთნ: არა: შეცოდებათა: ჩუენთა: ოდენი: ჰატაჳთი: მოგუ-
 გო: და: ამით: კნინითა: ჰატაჳთათა: გწუართნა: ჩუენ: მეჯდრთა:
 ქალაქისათა: ამისთჳს: დიდი: მადლობა: გვიღირს: ღთისა: მიმართ:
 რამეთუ: შენ: უმჯობესი: ყოველთა: მეფეთა: ქართლისათა: და:

¹) აქ ქარ—ს ცხ—ბო უმატებს: არამედ ესრეთ იპყართ თავით თქვენით, ვითარ-
 ცა არა მოწვევნულ არს თქვენ ზედა განსაცდელი, არამედ ჩემზედა ოდენ, და არა
 იყოს გულსა ჩემსა სიტყუა, თუ რომელ მოიწინეს.

²) წინეთ წერებულა: პატოისნისათის. მერმე გადაუსწორებიათ: პატოისნისანის.
 უნდა იყოს: პატოისნისათა.

³) ქარ—ს ცხ—ში: მათ.

⁴) უნდა იყოს: კამს.

⁵) უნდა იყოს: ჯუანშერ.

⁶) ქარ—ს ცხ—ში: პატაიჯხა.

მამათა: ნაშობთასა:¹⁾ უფროს: უოველითავე: სრული: მსგავსი: ნე-
 ზროთ: გმირისა: გამოგაჩინა:²⁾ წინამძღურად: ჩუენდა: და: მოცემულ
 არს:³⁾ ჩუენდა: ღთისა: მიერ: განმაქარვებულად: ჭირთა: ჩუენტა:
 ძუელთა: და: ახალთა: და: უკუეთუ: ცოდვასი: ჩუენნი: არა: დასძლი-
 ვენ:⁴⁾ შენ: მიერ: მოვლით:⁵⁾ განქარვებასა: უოველთა: ჭირთა: ჩუენ-
 თასა: და: უმეტეს: წარმატებისა: საზღუართა: ჩუენტასა: უოვლისა: 310
 ჟამისასა: რამეთუ: არავინ: უოფილარს: მამათა: ჩუენტაგანი:⁶⁾ მსგავს:
 ჩუენდა:⁷⁾ ცხოვნი: მეფე: უკუნისამდე: რადგან: მოწვევულ
 არს: ოსთაგან: ხუთსა: ამასა: წელსა: შინა: უოფილ: ვართ: ჩუენ:
 მწუხარებისა: შინა: დიდსა: ამისთჳს: რამეთუ: ერმა: იყავ: და:
 არა: ძალ: გედვა: მკედრობა: და: წყალობითა: წინამძღურობა: და:
 არცა: შინა: მეოფისა:⁸⁾ განგება: - აწ: მეფეო: დაღაცათუ: სრულ:
 ხარ: სიბრძნითა: ძალითა: და: სიმეცნიითა: და: ასაკითა: არამედ:
 გაკლს: სისრულე: დეთა: მკედრობისათჳს: ხოლო: ვხედავ: სიბრ-
 ძნესა: შენსა: დაღაცათუ: ერმა: ვარ:⁹⁾ არამედ: ძალ გიც: განგება:
 შეფობისა: არამედ: მკედრობისა: და: წყობისა:¹⁰⁾ წინა: განწყობისა:
 შენისა: არა: არს: ჟამი: ესრე: არს: განზრახვა: ჩემი: რათა: სი-
 ბრძნითა: შენათა: და: კითხვითა: დედისა: შენისათა: გამოარჩიე:
 ერისთავნი: ჩუენგანნი:¹¹⁾ წინამძღურად: სძისა: შენისა: და: მოკუცენ:
 ჩუენ: უოველნი: და: ვიუუენით: მოჩხილ:¹²⁾ მამისა: შენისა: და:
 ძალითა: საშებისა: ღთისა: ერთარსებისათა: წარვიდეთ: და: ვიძიოთ:
 შური: ხოლო: მაშინ: შინა: გაგებდი:¹³⁾ მეფობასა: უკუეთუ: ცოდვათა: 311
 ჩუენტაგან: ვიძიენით: ოვსთაგან: შენი: მეფობა: უნებულად: დარ-
 ჩეს: უკუეთუ: კულად: თავითა: შენითა: ცოდვათა: ჩუენტაგან: იძლიო:

1) ქარ—ს ცხ—ში: შენთა.

2) ქარ—ს ცხ—ბა უპიტებს: ღმერთმან.

3) ქარ—ს ცხ—ში: ხარ.

4) ქარ—ს ცხ—ში: დასძლიევენ.

5) უნდა იყოს: მოველით.

6) ქარ—ს ცხ—ში: შენთაგანი.

7) ქარ—ს ცხ—ში: შენდა.

8) უნდა იყოს: მეფობისა.

9) უნდა იყოს: ხარ.

10) წინეთ წერებულა: წყობითა, მერმე ასო თ გადუკეთებიათ ს—ნად.

11) ქარ—ს ცხ—ში: გამოარჩინე ერთი ვინ ჩვენგანი.

12) აქ გამოშვებულა: ვითარცა.

13) ქარ—ს ცხ—ში: ხოლო შენ იყავ შინა და განაგებდე.

სრულად: წარწემდეს: ქუეყანა: ჩუენი: რამეთუ: ნაცუალი: შენი:
 არა: არს: ქუეყანასა: ზედა: ესე: თქუა: ჯუმბერ:¹⁾ სპასპეტმან: და-
 მოწმენეს: ყოველნი: წარჩინებულნი: ერისთავნი: ზრახვასა: მისსა:-
 მაშინ:-თქუა: მეუემან: ვითა: ხუდების: სრულსა: ბრძენსა: და: ერთ-
 გულობასა: შენსა: ესრეთ: წარმოსთქუ: ყოველი: ჯუმბერ: ხოლო:
 მე: არა: ვარ: მოჩიდი: ზრახვისა: მაგის: შენისა: რამეთუ: რათ-
 გან: მოწენულ:²⁾ არს: განსაცდელნი: იგი: ჩუენზედა: ყოველნი: დღენი:
 ჩუენნი: მწუხარებასა: შინა: დამიყოფია: ვითარცა: მყოფს: ბნელი-
 სსა: და: სწყალული:³⁾ დისა: ჩემისა: განლევს: გულსა: ჩემსა:
 ვითარცა: მახვილი: ცეცხლისა: და: სიკუდილი: მიჩვენია: თავისა:
 ჩემისა: ვიდრედა რა: სიცოცხლესა:-მნდობითა:⁴⁾ დ'თისათა: და
 წინამძღურობითა: ჯუარისა: მისისა: ზატოისნისათა: თავითა: ჩემითა:
 312 წარვალ: და: ვესავ: მრავალ: მოწყალესათა: მისთა: არა: გამწიროს:
 და: მომცეს: ძლევა: მაშინ: ვითარ: ვერდარა: დაუშდიდეს: მიე-
 მოწმენეს: ყოველნი: წარჩინებულნი: და: თქუეს: ცხვენდი: მეუეო:
 უკუნისამდე:⁵⁾ განზრახვა: შენი: დ'თნ: დამადებულმან: მოავლინენ:
 ანგელოზნი:⁶⁾ და: დასცენ: ყოველნი: მტერნი: შენნი:- და: და-
 მტკიცეს: ლაშქრობა: ოვსეთისა: და: განიყარნეს: ყოველნი: სახლად:
 თხლად: კაზმად: და: ვახტანგ: წარავლინა: მოციქული: წინაშე:
 დედის: ძმისა: მისისა: ვარაზბაკურ:⁷⁾ ერისთავისა: აუწყა: ლაშქრობა:
 ოვსეთისა: და: ითხოვა: მისკან: შეწევნა: ხოლო: მან: სიხარული:⁸⁾
 აღუთქუა: რამეთუ: ქუეყანა: მისიცა: ტუეე: ქმნილ: იყო: ოვსთა-
 გან: ხოლო: ვახტანგ: მოუწოდა: ყოველთა: სპათა: ქართლისათა:
 და: შემოკრბეს: ყოველნი: და: დაიბანაკნეს: მუნ: არს:⁹⁾ და: ხერკს:
 იმიერ: და: ამიერ: არაკუს: იყო: ასი ათასი: მკედარი: და: სამეორი:

1) ქარ—ს ცხ—ში: ჯვანშერ.

2) უნდა იყოს: მოწვენულ.

3) ქარ—ს ცხ—ში: სიწყალული:

4) უნდა იყოს: მინდობითა.

5) აქ გამოშვებულია: იქმნეს.

6) ქარ—ს ცხ—ში: ანგელოზნი მისნი ძალად შენდა.

7) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: რანისა.

8) უნდა იყოს: სიხარულითა

9) ამ ორი სიტყვის შავიერ უნდა იყოს: მუნხარს.

ათასი: მკედარნი:¹) და: წარემართა: ვახტანგ: მეფე: განვიდა: ქალაქით: მცხეთით: და: განასხნა: სპანი: მისნი: მოეწონეს: სიმრავლითა: 313
და: ცხენ: კეთილობითა: და: მოკაზმულობითა: და: იხილნა: ეო-
ველნი: იგი: მხიარულებითა: და: აზრებითა:²) რამეთუ: სავსენი:
იუენეს: შურითა: ოვსთათა: აღივსო: სიხარულითა: და: მადლობდა:
ღთსა: შემოვიდა: ქალაქად: და: აღასრულა: შეიდეული: ერთი:
ლოცვითა: და: მარხვითა: და: ღამის: თევითა: და: განუყო:
ხოსტაკი: დიდძალი: გლახაკთა: დაუტევნა: განმგებლად: სამე-
ფოსა: მისისა: და: დედა: მისი: საგდუხტ: და: დამისცა: ხუარან-
ძე:³) და: დაწერა: ანდერძი: ესრეთ: უკუეთუ: არღარა: შევიქცე:
ცოცხალი: ხუარან: ძე: შეირთოს: მირიან:⁴) რომელი: ეუოდს:
ვახტანგს: მამის: ძმის: წულად: ხათესავისკან: რვეისა: მირიანის:
ძისა: რომელი: სიძე: იყო: თარდატ: სომეხთა: მეფისა: მან:
შეირთოს: დას: ჩემი: და: მან: იზურას: მეფობა: და: ესე: და:
წერილი: დედას: მისსა: მისცა: და: სხუასა: არავის: აუწია: და:
იგი: მირიან:⁵) მამის: ძმისწული: მისი: დაუტევს: მცხეთას: - წარ-
ვიდა: ვახტანგ: და: დადგა: თინეთს:⁶) მუნ: მიერთნეს: ეოველნი: 314
მეფენი: კავკასიანნი: ორმეოცდა: ათი: ათასი: მკედარი: წარემართა:
სახელსა: ზედა: ღთისსა: განულო: არიანადისა: შესავალსა: ოვსე-
თად:⁷) იყო: ვახტანგ: წლისა: თქუსმეტისა: მაშინ: მეფეთა: ოვსე-
თისათა: შეკრიბნეს: სპანი: მათნი: მოიროიეს: ძალი: ხაზარეთით:
და: მოეგებნეს: მდინარესა: ზედა: რომელი: განულის: დარდალას:⁸)
ჩავლის: ველსა: ოვსეთისასა: და: მასცა: მდინარესა: არავი: ქუჯან:
რამეთუ: ერთის: მთისკან: გამოკვალს: თავი: ორთავე: ქართლისა:
არავისა: და: ოვსეთისა: - და: დაიბანაკეს: ორთავე: სპათა:
იმიერ: და: ამიერ: რამეთუ: მდინარისა: მის: ზირსა: ორგნითვე:

¹) ქარ—ს ცხ—ში: ქვეითი. შემდეგ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და მოგზავნა
ვირაზ-ბაკურ სპანი თჳსნი თორმეტი ათასი მკედარი.

²) ქარ—ს ცხ—ში: მხიარულად და აღძრული.

³) ქარ—ს ცხ—ში: დაუტევნა განმგებულად სამეფოსა მისისა დედა მისი
საგდუხტ და და მისი ზუარანძე.

⁴) ქარ—ს ცხ—ში: მიზრან.

⁵) უნდა იყოს: თიანეთს.

⁶) ქარ—ს ცხ—ში: განულო კარი დარილისა. შესლუვასა მისსა ოვსეთს.

⁷) ქარ—ს ცხ—ში: დარილისა.

ქარაფნი: იუუნეს: კლდისანი: ჭალაკნი: და: ველფანნი: ზირსა:
 მდინარისას: განეკრძალეს: ერთმან: ერთისაგან: და: დადგეს:¹)
 გზანი: ქარაფთანი: და: და: დადგეს: ეგრეთ: შვიდ: დღე: ამას:
 შვიდსა: დღესა: შეძრულ:⁴) იყო: ბუმბერეზთა: მდინარესა: მას:
 ზედა: რომელ: ჭეუეს: ნიჯადნი: ხაზართანი:⁵) მათთანა: ერთთ:
 კაცი: ერთი: გოლიათი: სახელით: თარკან: გამოვიდა: ესე: თარ-
 315 კან: ხაზარი: და: კმა: უყო: კითა: მადლითა: და: თქუა: ბეტუ:
 თქუენ: ეოველთა: სხათა: ვასტანგისათა:⁴) ვინცა: არს: თქუენ:
 შორის:⁵) გამოვიდეს: ჩემ: ზედა: ხოლც: ვასტანგ: შეფესა: რა-
 მელსა: ჭეუეს: სხანი: სხათანი: ჯარნი:⁶) მათთანა: ერთთ: კაცი:
 ერთი: რომელსა: ერქუა: ფარსმან: ფარუხ: ამისდა: ვერვის: დაუ-
 დგენეს: ბრძოლასა: შინა: რამეთუ: მრავალი: ლომი: კელითა: შე-
 ეპურა: ესე: განვიდა: ბრძოლად: თარკანის: და: აღიზარხნეს:⁷) რ-
 თავე: და: მიეტენეს: ურთიერთას: და: ზირველსავე: შეკრებას:
 უხეთქნა: კრმალი: ფარსმანფარუხს:⁸) ზედა: და: განუზო: თავი:
 ვიდრე: ბეჭთამდე: -მა შინ-დაჭმუნდა: ვასტანგ: და: ერმანი: მისნი:
 რამეთუ: არავინ: დარჩა: მათ: შორის: მსგავსი: ფარსმანფარუხისი:
 შეძრუნდეს: ეოველნი: იგი: სხანი: და: აღივსნეს: მწუხარებითა:
 დაღამდა: დღე: იგი: და: ვასტანგ: შევიდა: კარვად: თუსად: და:
 დადგა: ლოცვად: და: ცრემლითა: ევედრებოდა: ღთსა: ვიდრე:
 განთენებამდე: არა: დაჯდა: ქუე: ლოცვისაგან:⁹) ითხოვდა: ღთისა-
 გან: შეწყვნასა: და: მიხდობითა: ღთისათა: ეგულებოდა: თუთ:
 ბრძოლას: თარკანისი: რამეთუ: უშიშ: იყო: იგი: ვითარცა: უკორცო:
 316 და: იმედი: ჭქონდა: ღთისაგან: და: ძალისა: თუსისაგან: -ვითარ-
 განთენა: კუალად: შთამოვიდა: თარკან: კიდესა: მდინარისასა: აუუ-
 დრებდა: კუალად: და: ითხოვდა: მუქარასა: და: არავინ: იპოვა:

¹) ქარ-ს ცხ-ში: დაიცუნეს.

²) უნდა იყოს: ბრძოლაჲ.

³) აქ გამოშვებულია: ოვსთა.

⁴) უნდა იყოს: ვასტანგისათა.

⁵) აქ გამოშვებულია: უძლიერესი.

⁶) ქარ-ს ცხ-ში: ჰყვა სპანი სპარსთა ნიჯადნი.

⁷) ქარ-ს ცხ-ში: აღიზარხნეს.

⁸) ქარ-ს ცხ-ში: უმატებს: ჩაბლახსა.

⁹) უნდა იყოს: ლოცვისაგან.

სპათა: შორის: ვახტანგისათა: მბრძოლი: მისი: - მ ა შ ი ნ: ვახტანგ:
 ჰქუა: სპათა: მისათა: არა: მინდობილ: ვარ: მე: ძალსა: ჩემსა: და:
 სიმკნესა: არამედ: მინდობითა: ღთისა: დაუსაბამოსათა: სსმეობისა:¹⁾
 ერთარსებისა: უკლისა: დამადებელისათა: განვალ: თუთ: ბრძო-
 ლად: თარკანისსა: - მ ა შ ი ნ: განკურდეს: წარჩინებულნი: იგი: აუ-
 ნებდეს:²⁾ ვახტანგს: და: მრავალ: ღონედ: ზრახვიდეს: რათამცა:
 აუენებდეს: ბრძოლისგან: რამეთუ: ურმა: იყო: ვახტანგ: და: არა:
 იცოდეს: გამოცდილობა: მისი:³⁾ გარდაკდა: ცხენისგან: და: დავარდა:
 ქუეყანასა: ზედა: თაყუანის: სცა: ღთისა: აღიპურნა: კელნი: თჳსნი:
 და: თქუა: ჰე: უფალთ: დამადებელთ: უკლისათ: და: შემმატებელთ:
 კეთილთათ: აღმამდლებელთ: მოსავთა: შენთათ: შენ: იყავ: შემწე:
 ხემდა: მრავლნი: ანგელოზი: შენი: ძალად: ჩემდა: და: დეც:
 უსჯულთ: ესე: და: არცხვინე: მგმობართა: შენთა: რამეთუ: არა:
 ძალსა: ჩემსა: მინდობილ: ვარ: არამედ: მოწყალებისა: შენისა: - 317
 მთქცა: . და აღჳდა: ტაიჭსა: თჳსსა: და: ჰქუა: სპათა: მისთა: ეკე-
 დრებოდით: ღთისა: და: ნუ: შეზრწუნდებით: წარვიდა: ვახტანგ:
 და: უდგეს: სპანი: მასნი: ზურგიით: მისსა: შეზრწუნებულნი: და:
 სავსენი: მწუნარებითა: თჳს: თჳსსა: სჯულსა: ზედა: ეკედრებოდეს:
 ღთისა: ცრემლითა: მასინ: ვახტანგ: ჩავლო: გუერდი: და შთადგა:
 მდინარის: ზირსა: აქუნდეს: ოროლნი: მოხედნა: თარკან: და: ჰქუა:
 მე: გოლიათთა:⁴⁾ და: გმირთა: გამოცდილთა: მბრძოლი: ვარ: არა:
 ემაწვილთა: გარნა: შენზედაცა: დავიმდაბლო: თავი: ჩემი: და: აღი-
 ზრახნეს:⁵⁾ და: მიეტუნეს: ურთიერთას: და: ზირველსავე: შეკრებასა:
 სცნა: ოროლნი: ვახტანგ: სარტყელსა: ზედა: ვერ: უფარა: სმაგრემან:⁶⁾
 საჭურველისამან: და: განავლო: ზურგიით: და: მოკლა: ხოლო:
 ქართუელთა: ნუგეშინის ცემულთა: და: სავსეთა: სიხარულითა: აღი-
 ზრახნეს:⁶⁾ კითა: სსშინელითა: და: შეწირეს: მადლობა: ღთისა:

¹⁾ უნდა იყოს: სამეობისა.

²⁾ ქარ—ს ცხ—ში: აუვედრებდეს.

³⁾ აქ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: არა ერჩილ ვახტანგ არამედ დაამტკიცა ბრძოლა მისი.

⁴⁾ უნდა იყოს: გოლიათთა.

⁵⁾ ქარ—ს ცხ—ში: აღიზახნეს.

⁶⁾ უნდა იყოს: სიმაგრემან.

მიმართ: ხალხი: ვახტანგ: მასვე: ადგილსა: გარდაკდა: ცხენისაგან:
 და: დაჯარდა: მიწასა: ზედა: თაყუანისცა: და: თქუა: კურთხეულხარ:
 318 შენ: უფალთ: რომელმან: მოაფლინე: ანგელოზი: შენი: და დაეც:
 მტერი: ჩემი:¹) შენ ხარ: რომელმან: ადადგინე: ქუეყანისაგან:
 გლახაკი: და: სკორეთაგან: ადამადლი: დაფრდომილი: - მოჭკუეთა-
 თაფი: თარკანს: აღჯდა: და: წარვიდა: ლაშქართა: თვსთა: თანა:
 და: უოველთა: მათ: სმათა: კმითა: აღწევნულითა:²) შეასხეს: ქება:
 ვახტანგს: და: ჰმადლობდეს: დ'თსა: და: მეორესა: დღესა: სხუა:
 გამოვიდა: ბუმბერუზი: ოვსთაგან: რომელსა: ერქუა: ბაყარ:³) იგი:
 იყო: გოლიათ: და: რათგან:⁴) დაქუო: მკედრობად: და: ვერავის:
 დაედგნეს: დაეღგნეს:⁵) მისდა: და: მოესრა: უოველი: მბრძოლი:
 მისი: და: იყო: სიგრძე: მშვილდისა: მისისა: თორმეტი: მტკაველი:
 ისარი: მისი: ექუსი: მტკაველი: მოადგა: ესე: ბაყთარ: ჰინსა:
 მდინარისასა: და: კმა: უყო: კმითა: მადლითა: და: თქუა: ვახტანგ:
 მეფეთ: ნუ: განლანებდი: შენ: მოკულისათვს: თარკანისა:⁶) არა:
 ერთუა: იგი: გოლიათთა: და: ამისთვს: მოიკლა: იგი:⁷) უკუეთუ:
 შენვე: გამხვიდე: მებრძოლად: ჩემდა: მოგხუდენ: ჩემგან: ბრძო-
 ლანი: ფიცხელნი: რომელთან: ვერლარა: განეძე: თუ არა: ვინცა:
 319 სმათა: შენთაგანი: გამოვიდეს: მისთვსცა: მზავარ: მამინ: ჰსუხ:⁸)
 უგო: ბაყთარს: ვახტანგ: და: ჰქუა: არა: ძალითა: ჩემითა: ვსძლე:
 თარკანს: არამედ: ძალითა: დამბადებელისათ: არა: მეშინის: შენგან:
 ვითარცა: ძალითა: ერთისაგან: რამეთუ: ძალი: ქრისტესი: ჩემთან:
 და: ჯუარნი: მისი: ჰატოხსანი: საჭურველ: ჩემდა: და: განაწესნა:
 ვახტანგ: სმანი: და: დადგინნა: განმზადებულად: და: აღჯდა: ტაიქსა:
 შეჭურვილსა: ჯაფშითა: და: აღიღო: ფარი: მისი: ვიგრის: ტყავისა:
 რომელსა: ვერა: ჰკუეთდა: მახვილი: და: ჩავლო: გუერდი: და:
 მიდგა: მახლობლად: მდინარისა: კმა: უყო: ბაყთარს: და: ჰქუა:

¹) აქ ქარ — ს ცხ — ბა უმატებს: შენ ხარ აღმმართებელი მოსავთა შენთა.
 ²) ქარ — ს ცხ — ში: აღწევნითა.
 ³) ქარ — ს ცხ — ში: ბაყთარ.
 ⁴) ქარ — ს ცხ — ში: რამეთგან.
 ⁵) ეს სიტყვა შეცდომით არის ორჯერ გამეორებული.
 ⁶) უნდა იყოს: თარკანისა.
 ⁷) ქარ — ს ცხ — ბა უმატებს: ყმაწვილისაგან.
 ⁸) უნდა იყოს: მასუხ.

არა: გამოვალ: მე: მდინარეს: რამეთუ: მეუფე: ვარ: არა: მივეახლები:
 სპათა: ოვსეთისსა:¹⁾ რამეთუ: წარწემედითა:²⁾ ჩემითა: წარწემედების:
 უოველი: ჩემი: სპა: ხოლო: შენ: მონა: ხარ: და: წარწემედითა:
 შენითა: არა: ევნების: სპასა: ოვსეთისსა: ვითარცა: ძაღლისა:
 ერთისათა: გამოვად: მდინარეს: ჩემ: კერძო: მაშინ: ბაუთარ: ადა-
 სრულა: სიტყუა: მისი: და: თქუა: მე: მომკლველმან: შენმან: 320
 გამოვლო: მდინარე: არამედ: ზირისაგან: მდინარისა: უკუდგე: სამ:
 უტევან:- მაშინ:- ვახტანგ: უკურიდა: გამოვლო: მდინარე: ბაუთარ:
 და: უწყო: სრულად: ისრითა: მაშინ: ვახტანგ: სიფიცხლითა:³⁾
 თუალთა: თვსთა: და: სიმახვილითა: გონებისა: მისისათა:⁴⁾ ჭირიდებდა:
 ისარსა: რამეთუ: შორისავე: იხილის: ისარი: მომავალი: და:
 უხლდებოდა: და: სიმარჯჯთ: მიეახლებოდა:⁵⁾ ამიერ: და: იმიერ:
 სპათაგან: იყო: ცემა: ბოკებისა: და: დაბადებითა:⁶⁾ და: იზახლეს:
 კმითა: აღწევნულითა: სპანი: ორნივე: ქართველთანი: და: ოვსნი:
 რომლითა: იძრუოდეს: მთანი: და: ბორცუნი: და: ვერ: შეჭკრა:
 ისარი: ორისა: ისრისაგან: მეტი: ბაუთარ: ფარსა: ვახტანგისასა:
 და: ვერა: უკუეთა:⁷⁾ უოვლად: და: კუალად: ჭკრა: სხუა: ისარი: ცხენსა:
 ვახტანგისასა: და: გააკლო: შია:⁸⁾ და: ვიდრე: დაეცემოდა: ცხენი:
 ვახტანგისა: მოუკდა: ზედა: და: უხეთქნა: კრმადი: მკარსა:
 ბაუთარისასა: და: ჩაჭკუეთა: გულამდე: მაშინდა: დაეცა: ცხენი:
 ვახტანგისი: სწრაფით: მიჰყო: კელი: და: შეიპურა: ცხენი: ბაუთარ-
 რისი: და: ირველ:⁹⁾ დავარდა: ქუეყანასა: ზედა: და: საუყანისცა:
 დ'თსა: ჭ: შეწინა: მადლობა: უმეტეს: სულისა:¹⁰⁾ აღჰდა: ცხენსსა:¹¹⁾ 321
 და: მოადგა: მახლობელად: სპათა: თვსთა: და: ჭქუა: კმითა: მად-

¹⁾ აქ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: რამეთუ წარჩინებული ვარ.

²⁾ ქარ—ს ცხ—ში: სიკუდილითა.

³⁾ ქარ—ს ცხ—ში: სიფრთხილითა.

⁴⁾ ქარ—ს ცხ—ბა აქ უმატებს: და სიკისკასითა ტაიჭისა მისისათა.

⁵⁾ ქარ—ს ცხ—ში: და უხლდნების (ვარიანტი: უხლტებოდის) იგი სიმარჯჯითა და ვერ მიახვედრებდა.

⁶⁾ უნდა იყოს: ბუკებისა და დაბდაბთა.

⁷⁾ ქარ—ს ცხ—ში: ჰკვეთა.

⁸⁾ უნდა იყოს: შიგან.

⁹⁾ უნდა იყოს: პირველ.

¹⁰⁾ ქარ—ს ცხ—ში: და შეწინა მაღლი უხეშთაეს პირველისა და.

¹¹⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ბაუთარისა.

ღითა: მკნე: იუუენით: ღა: განძლიერდით: რამეთუ: ღთი: ჩუენ:
 კერძო: არს:- ხოლო: სპანი: იგი: წარმოემართეს: განმზადე-
 ბულნი: ცხენ: თოროსნნი: ღა: ჯაჭუ: ჩაბალახოსნნი:¹) წინათ: კერძო:
 ღა: მათსა: უკან: ქუეითნი: ღა: ქუეითთა: უკანით: სიმრავლე: მკე-
 ღართა: ღა: ესრეთ: მომართეს: ხოლო: ოვსნი: წარმოდგეს: ქარაფსა:
 ზედა: ღა: დასსხეს: ისარი: ვითარცა: წვიმა: მძაფრი: მამინ-
 მეფე: ვახტანგ: მოქცეულ: იყო: სპისა: მის: ზურგითა: რჩეულისა:
 შეკედრობითა: უზახებდა: განძლიერებდა: ნუგეშინის: ცემდა: სპათა:
 მისთა: მამინ: წინათ: ცხენ: თოროსთა: აღუღეს:²) გზა: ქარაფისა:
 აღადეს: ვაკესა: ღა: აღუდგეს: უკან: ქუეითნი: ღა: შემდგომად:
 სიმრავლე: შეკედართა: ღა: იქმნა: ბრძოლა: ძლიერი: მათ: შორის:
 ხოლო: ვახტანგ: უკუეთუ: მარჯუენით: კერძო: იბრძოდა: მარცხე-
 ნით: კერძო: იბრძოდეს:³) მარჯუენით: კერძნი: ძრწოდინ: ღა:
 ეგოდებსა: მას: ჟამსა:⁴) კმა: სპათა:⁵) იცნობებოდა: კმა: ვახტანგისი:
 ვითარცა: კმა: ღომისა: ღა: თანა: ჰუეუბოდეს: მას: ორნი: მკე-
 დარნი: არტევაზ: ძუძუსტე:⁶) ძე: საურმაგ: სპასმეტისა: ღა: ბივრი-
 ტიან: სეფე: წულე: ღა: ივინიცა: იბრძოდეს: მკნედ:- მამინ-
 ი ძლიენეს: ოვსნი: ღა: ივლტოდა: ბანაკი: მათი: მოისრხეს: ღა ტუეუ:
 იქმნეს: ხოლო: უმრავლესი: მეოტი: ოვსთა: მათგანი: ცოცხალი:
 შეიპურეს: უკმოკნისათს: ტუეეთასა: რომელნი: წარკუეითილ:⁷) იუენეს:
 ზირველ: ოვსთაგან: ქართველნი: ვითარ: უკუე: მოიქცეს: დევნისაგან:
 ღა: დაიბანაკეს: ბანაკსავე: თსსა: სამ: დღე: განისვენეს: ღა: შე-
 სწირეს: მადლობა: ღთისა: მიმართ: ღა: მერმე: განიბნივნეს:
 ტუნვად: ოვსეთისა: შემუსრნეს: ქალაქნი: მათნი: ღა: აღიდეს:
 ტუეუ: ღა: ნატუენავი: ურიცხუი:⁸) ღა: განვიდეს: ზაჭანიკეთსა:⁹)

¹) ქარ—ს ცხ—ში: ცხენ-თოროსანნი და ჯაჭუ-ჩაბალახოსანნი.

²) ქარ—ს ცხ—ში: აღუღეს.

³) აქ გამოშვებულია: ძრწოდის, და თუ მარცხენით კერძო იბრძოდის.

⁴) ქარ—ს ცხ—ში: შინა.

⁵) უნდა იყოს: კმასა სპათასა.

⁶) უნდა იყოს ძუძუს-მტე.

⁷) ქარ—ს ცხ—ში: წარკუეუნილ.

⁸) აქ ქარ—ს ცხ—ში უმატებს: ხოლო დაიმორჩილა ოვსნი და ყივჩაყნი და შექმნა კარნი ოვსეთისანი, რომელთა ჩვენ დარიაანისად უწოდდო, და აღაშენა მას ზედა გოდოლნი მძალნი, და დაიდგინა მცველად მხლობელნი იგი მთებულნი: არა კელ-წიფების გამოსლვად დიდთ-მათ ნათესავთა ოვსთა და ყივჩაყთა, თვნიერ ბრძანებისა ქართველთა მეფისა (იხ. ქარ—ს ცხ—ბა გვ. 119).

⁹) ქარ—ს ცხ—ში: პაქანიკეთს.

რამეთუ: მასინ: მუნ: იყო: ზაჭანიკეთი: მისაზღურედ: ოვსეთისა:
 მდინარესა: მას: ოვსეთისასა: წად:¹) და: ჯიქეთი: მუნვე: იყო: შე-
 მდგომად: ჟამთა: მრავალთა: იოტნეს: ზაჭინაგნი: და: ჯიქნი: თურქ-
 თაგან: წარვიდეს: ზაჭინაგნი:²) იგი: დასავლით: კერძოსა: ხოლო:
 ჯიქნი: დაემკვდრნეს: ბოლოსა: აფხაზეთისასა:- და: მოტყუენა: 323
 ვახტანგ: ზაჭინკეთი: და: ჯიქეთი: და: შეიქცა: და მთადგა: ოვსეთ-
 სავე: და: მეფენი: ოვსთანი: შელტოლვილ: იყუნეს: სიმაგრეთა:
 კავკასასთა: ადგეს: მათ: შორის: მოციქულნი: და: დიზავეს: და:
 ითხოვეს: ვახტანგისაგან: ოვსთა: ნაცულად: დისა: მისისა: ოცდა:
 ათი: ათასი: ტყუე: ოვსეთისა: ყოველი: უკეთესი: რომელი: სახელ-
 დებით: თქუეს: ოვსთა: და: მისცა: ვახტანგ: ოცდა: ათი: ათასი:
 ტყუე: დისა: მისისათჳს: და: ესე:³) მოიყუნა: ხოლო: ტყუენი:
 ქართველთანი: რომელნი: ჰყუეს: ოვსთა: გაქუს: სამს: წელიწადსა:⁴)
 იგი: ყოველნი: უკმოიკნა: თუთო: თუთოსათჳს: და: აღიდო:
 მძეველი: ოვსთაგან: და: მძევლისათჳს: მისცა: სხუა: ტყუე: ოცდა:
 თურამეტი:⁵) რომელნი: უკმოიკნა: ტყუე: ქართლისა: რიცხუთა:
 სამს: ორმოცდა: თურამეტი:⁶) და: რომელ: დარჩა: ტყუე: ოვსთა:
 ამათ: განტეობილთაგან: კიდე: თუთ:⁷) ექუსი ათას: ორმოცდა: თურა-
 მეტი:⁸) თვნიერ: ზაჭანგთა: და: ჯიქეთისა: და: ესე: ყოველი: აღა-
 სრულა: ოთხ: თუე: მასინ: მეფემან: განუტყენა: ნიჯდინი:⁹) იგი:
 სპარსთანი: და: მეფენი: კავკასიანთანი: ნიჭითა: დითა: 10) წარმოგზავნა: 324
 მირანდუხტ: და: ტყუე: იგი: ყოველი: გზასა: რომლისსა: 11) და:
 თუთ: სპითა: დიდითა: კართლისათა: 12) წარმოვიდა: გზასა: აფხაზეთი-
 სსა: სულგორქლად: და: უშიშად: იწყო: ბრძოლად: ციხეთა: აფხა-

¹) უნდა იყოს: წიად.

²) ქარ—ს ცხ—ში: პაჭანიგნი.

³) ქარ—ს ცხ—ში: ესრეთ.

⁴) ქარ—ს ცხ—ში ამ სა?ი სიტყვის მიხედვით: ჰქუესა წელსა.

⁵) აქ გამოშვებულია: ათასი და

⁶) ქარ—ს ცხ—ში: რიცხვით სამს ორმოცდა ათი ათასი.

⁷) ქარ—ს ცხ—ში: თვალვით.

⁸) ქარ—ს ცხ—ში: ექვს ას ორმოცდა ათი ათასი.

⁹) ქარ—ს ცხ—ში: ნიჯდინი.

10) უნდა იყოს: დიდითა.

11) ქარ—ს ცხ—ში: დარიალისასა.

12) უნდა იყოს: ქართლისათა.

ზეთისათა: რამეთუ: მეფე: ბერძენთა: ლეონ: დიდი: უცალო: იყო: ბრძოლისაგან: სპარსთასა: და: ვერ: შემძლებულ: იყო: სპათა: გამო- გზავნად: აფხაზეთს. და: სამ წელ: წარტყუენა: ყოველნი: ციხენი: აფხაზთანი: ვიდრე: ციხე: გოჭამდე:¹⁾ და: მოვიდა: სახლსა: მისსა: ქალაქსა: სამეუფოსა: მცხეთას: გაეგება: წინა: დედა: მისი: და: დანი: მისნი: და: სიმრავლე: მის: ქალაქისა: მამათა: და: დედათა: მიუფენდეს: საკელთა: და: სამოსელთა: მათთა: ფერკთა: ქუეშე: მისთა: და: აურიდეს: თავსა: დრამასა: დარკანსა:²⁾ და: აღწევნულითა: კითთა: შესხმიდეს: ქებასა: რამეთუ: არა: რომელსა: მეფესა: ექნა: ეგე: ვითარი: წყალობა: მაშინ: ვახტანგ: მეფემან: შეწირა: მადლობა: ღთისა: მიმართ: მრავლითა: ლოცვითა: და: ღამის: თევითა: გლახაკთ: მიცემითა: და: გასცა: ნიჭი: ერსა: თუსსა: და: 325 წარჩინებულ: იქმნა: მკედარნი:³⁾ მსახურნი: გამოცდილნი: წყობასა: მას: შინა: ოვსთასა:- და: წარსცა: ძღუენი: ნატყუენავისა: მისგან: დედის: ძმისა: მისისა: თანა: ვარაზბაკურისა: მონა: რვა:⁴⁾ ცხენი: საკედარი: რვა:⁴⁾ კდილი:⁵⁾ ცხენი: რვა:⁴⁾ და: კუალად: წარსცა: წინაშე: სპარსთა: მეფისა: მონა: თურამეტი:⁶⁾ ცხენი: საკედარი: თურამეტი:⁶⁾ ცხენი: კდილი:⁵⁾ თურამეტი:⁶⁾ ესე: ყოველი: მიუძღუნა: სპარსთა: მეფესა: კელითა: ბონაქარან:⁷⁾ ებისკოპოსისათა: ღ: ითხოვა: სპარსთა: მეფისაგან: ასული: ⁸⁾ ცოლად: რომელსა: ერქუა: ბანდოხტ:⁹⁾ ღ: მო- სცა: სომხითი: და: ყოველნი: მეფენი: კავკასიანნი: ზითუად: და: მის- წერა: მისთანა: წიგნი: რომელსა:¹⁰⁾ წერილ: იყო: ესრეთ: რომისა:

1) სიტყვიდან „რამეთუ მეფე ბერძენთა“ აქამდე ქარ—ს ცხ—ში არ არის.
 2) ქარ—ს ცხ—ში: და ღრაქანსა.
 3) ქარ—ს ცხ—ში: მკედ.
 4) ქარ—ს ცხ—ში: ათასი.
 5) ქარ—ს ცხ—ში: კრდალი.
 6) ქარ—ს ცხ—ში ამ სიტყვის მაგიერ: ათი ათასი.
 7) ქარ—ს ცხ—ში: ბუნქარ (ვარიანტი: ბუნაქარ).
 8) აქ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ხოლო სპარსთა მეფემან მოსცა ასული ცო- ლად.
 9) ქარ—ს ცხ—ში: ბანდოხტ.
 10) ქარ—ს ცხ—ბა აქ უმატებს: პატრუცაგსა.

ღ: სხუაგან: ¹⁾ უოველთა: ²⁾ მეუისა: ვახანგის: ³⁾ მამართ: ვარან: ხოსრო:
 თანგისი: ⁴⁾ ათთა: მეფეთა: მეუისა: ახოვანისა: და: მიუწერა: მან:
 ბრძოლა: კეისრისა: რამეთუ: კეისარი: განსრულ: იყო: ბრძოლად:
 სპარსთა: მაშინ: ვახტანგ აუწყო: უოველთა: სპათა: მისთა: და:
 უოველთა: მეფეთა: კავკასისთა: შემოკრბეს: და: დადგეს: მტკიცედ: ⁵⁾
 იმიერ: და: ამიერ: ორას და: რვა: ⁶⁾ და: მოერთთ: ვარზბაკურ: დიდის:
 ძმისა: მის: ⁷⁾ ერისთავი: რანისა: ბრძანებითა: სპარსთა: მეუისათა: 326
 სპითა: არღარბადგანისათა: რანისა: და: მოვაგნისათა: ვითარ: სუეთა: ⁸⁾
 შკედრითა: მას: ჟამსა: იყო: ვახტანგ: წლისა: ოცდა: ორისა: იყო:
 იგი: უმაღლეს: ⁹⁾ კაცთა: მის: ჟამისათა: და: უშუენიერეს: სხუათა: ¹⁰⁾
 ძლიერი: ძალითა: ¹¹⁾ რამელ: ჭურვილი: ქუეითი: ირემისა: მიეწიის:
 უზერის: რქა: და: დიჭირის: და: ცხენი: ჭურვილი: აღიღის: მკართა:
 ზედა: და: მცხეთით: აღვიდის: ციხესა: არმაზისასა: და: მარტო:
 იყო: იგი: ძე: მამისა: მისისა: და: ერთი: დას: მისი: ხუარანძეცა:
 იყო: ძლიერი: და: შუენიერი: ნათესავისაგან: მირიან: მეუისა:
 მორწმუნისა: ვახტანგ: და: დაანი: მისნი: დარჩომილ: იუენეს:
 იგინი: იუენეს: ნათესავნი: ბაქარ: მირიანის: ძისა: ხალხ: მირიან:
 და: გრგოლ: ¹²⁾ იუენეს: ნათესავისაგან: რევისა: მირიანისვე: ძისა:
 და: აქუნდა: მათ: კოხეთი: ¹³⁾ და: ცხონდებოდეს: რუსთავისა: ქალაქსა:
 ციხესა: ¹⁴⁾ რამეთუ: შემცირებულ: იუენეს: ურთიერთ: არს: კლავითა:
 მირიან: მეუისითგან: ვიდრე: ვახტანგისმდე: გარდაცულებულ:

¹⁾ ქარ—ს ცხ—ში ამ სამი სიტყვის მაგიერ: ჰურმიზდისაგან.

²⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: მეფეთა.

³⁾ უნდა იყოს: ვახტანგის.

⁴⁾ ქარ—ს ცხ—ში: ვარან-ხეისროთანგისა.

⁵⁾ უნდა იყოს: შტკუარსა.

⁶⁾ ქარ—ს ცხ—ში: ორას ათასი.

⁷⁾ ამ სამი სიტყვის მაგიერ უნდა იყოს: დედის ძმა მისი.

⁸⁾ ქარ—ს ცხ—ში ამ სიტყვის მაგიერ: ორას ათასითა.

⁹⁾ ქარ—ს ცხ—ბა აქ უმატებს: ყოველთა.

¹⁰⁾ ქარ—ს ცხ—მი: სახითა.

¹¹⁾ ქარ—ს ცხ—ბა აქ უმატებს: რამეთუ სიმაღლე იყო მისი ათორმეტი ბრ-
კალი კაცისა და იყო საზარელ, და გოლიათი, და განთქმულ ყოველსა ქვეყანასა.

¹²⁾ უნდა იყოს: გრიგოლ.

¹³⁾ ქარ—ს ცხ—ში: აქუნდა მას კოხეთი.

¹⁴⁾ ქარ—ს ცხ—ში: რუსთავსა ციხე-ქალაქსა.

იყო: ნათესავი: წვა: შეფენი: ათნი:¹) და: წელიწადნი: ასორმაცდა:
 327 ჩუიღმეტი: ხოლო: ებისკოპოსნი: წესსა: ზედა: ჭეშმარიტსა: გარდა-
 ცუალებულნი: რვანი: ხოლო: სხუანი: შემშლელნი: წესისანი: - წარე-
 მართა: ვახტანგ: შესულად: საბერძნეთად: მიიწივნეს: სომხითს:
 და: მოერთნეს: ჰერეკაფსა:²) სდა: იგი: ციხე: აგო: ზირველ:
 კსენებულსა: ფეროზს: ერისთავინი:³) სომხითისანი: სივინელი: არევა-
 სოფრა: განული: ჯუნბერ:⁴) ტორფნელი: ამაზასხ: გრიგოლის: შენე-
 ბულის: ქალაქისაგან: თარდატ:⁵) ნათესავისაგან: დიდის: თარდატის:
 და: მოადგეს: ქალაქსა:⁶) რომელსა: ერქუა: კარახხოლო:⁷) და: აწ:
 ეწოდების: ტარო: ქალაქ:⁸) და: ჰბრძოდეს: მას: ვერ: შეუძლეს:
 ჰერთბად: რამეთუ: იყო: იგი: ზღუდითა: მადლითა:⁹) და: დაუტევნა:
 თრნი: ერისთავნი: მკედრითა: - ათორმეტ: ორი: ათასი: სპითა:¹⁰)
 ბრძოლად: ქალაქისა: მის: წარვიდა: ვახტანგ: ჰონტოს: და: მოაო-
 კრნეს: გზასა: ქალაქნი: სამნი: ანძორეთი:¹¹) ეკლერი: და: სტერი:¹²)
 328 მოადგეს: ლაშქარნი: ჰონტოს: ქალაქსა: დიდსა: ზღვის: კიდეს:
 და: ჰბრძოდეს: სამ: თუე: და: მიუწია: ლაშქარმან: ვიდრე: ქალა-
 ქისა: მის: კოსტანტინესსა: ხოლო: სპარსნი: რომელ: ჰბოგებდეს:
 ეკლესიისა: მსახურთა: და: ჰკლვიდეს: არამედ: ვახტანგ: მეფემან:
 ამცნო: სპათა: სომხითისათა: და: უოველთა: სპათა: რათა: არავის:
 კლვიდენ: მოწესეთაგანსა: არამედ: ტუეუ: ჰყოფდენ: ჰქუა: მათ:
 მამის: - მამ: ჩემი: მირიან: ოდეს: შემოჰყუა: მეფესა: სპარსთასა:
 ძმისწულსა: მისსა: ბრძოლად: ბერძენთა: ზედა: ესე: ვითარ: ჰყო-
 ფდეს: მოწესეთა: და: ეკლესიისა: მსახურთა: და: იძლივნეს: ძლევითა:
 ბორტითა: ურიცხუნი: სპანი: მცირეთა: ლაშქართაგან: მიერთიგან:

1) ქარ-ს ცხ-ში: ნათესავი ათი და მეფენი რვანი.
 2) ქარ-ს ცხ-ში: პეროჟ-კაფარს.
 3) უნდა იყოს: ერისთავნი.
 4) ქარ-ს ცხ-ში: სივინელი არევე, ასფორაგნელი ჯვანშერ.
 5) ქარ-ს ცხ-ში: თარდატ.
 6) ქარ-ს ცხ-ში: ციხე-ქალაქსა.
 7) ქარ-ს ცხ-ში: კარახხოლო.
 8) ქარ-ს ცხ-ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: კარანუ-ქალაქ.
 9) ქარ-ს ცხ-ში უმატებს: სამითა.
 10) ქარ-ს ცხ-ში: მკედრითა თორმეტ-ათას თორმეტ-ათასითა.
 11) ქარ-ს ცხ-ში: ანძინძორი (ვარიანტით: ანძინძორი).
 12) ქარ-ს ცხ-ში: დასტერი.

მიიღეს: საზღუარი: იგი: ბერძენთა: ჩუენ: ქართუელთაგან: აღმო-
 სავლით: ზღუისა: ამის: ხოლო: წყალობა:¹) ზირველთა: მეფეთა:
 იყო: ანძიანძორს: სადა: უკუე: აწ: არს: საფლავი: დიდისა: მო:
 ძღურისა: გრიგოლისი: და: მუნით: იწამნეს:²) მეფენი: ჩუენნი:
 ხოლო: ჩუენ: ათისა: დდისა: სავალი: ჩამოგუივლია: ჩრდილოთ:
 მოქცეულვარ: და: ჩუენცა: ვართ: სჯულსა: ზედა: ბერძენთასა:
 აღმსარებელ: ქრისტესა: რომელ: არს: ღთის: ჭეშმარიტი: ეოველთა: 329
 ანუ: არა: გასმიან: სასწაულნი: რომელ: ქმნეს: კონსტანტინელთა:
 მეფეთა:³) წარძღუანებითა: ჯუარისათა: ანუ: რომელნი: ქუეყანასა:
 შინა: სპარსთასა: იქმნეს: სასწაულნი: ივლიანე: ზე: მეფისა: მე-
 კერძისა: ვითარ: იგი: ისარმან: ზეცისამან: მოკლა: და: შეკრბეს:
 სპანი: ბერძენთანი: და: იბიმიანოს:⁴) მორწმუნე: აჩინეს: მეფედ:-
 ხოლო: მან: არა: თავს: იღვა: ვიდრემდის: არა: დამუსრნეს:
 კერზნი: და: აღმართეს: ჯუარნი: და: მას: ზედა: დაარქუეს:
 გურგვინი: მეფესა: ხოლო: ანგელოზმან: უფლისამან: აღიღო:
 ცვირგვინი: და: დადვა: თავსა: იბიმიანისსა: ჭეშმარიტსა: მეფესა:
 და: ჰმა: იყო: ზეცით: რომელი: ეტეოდა: სპარსთა: მეფესა: ხუა-
 სროთანგს: და: ეცადენით: ბრძოლად: იბიმიანოსისსა: რამეთუ:
 რომელი:⁵) ჯუარისა: უძლეველ: არს: და: მიერიდგან: იქმნეს: მეგობარ:
 მეფე⁶) ხუსრო:⁷) ვიდრემდის: ორნივე: იგი: შეიცუალნეს:⁸) ანუ: თქუნს:
 მაკათ: მკვდრთა: სამოთხისათა:⁹) არბაკონიანთა: პატარშთა: 10) ბივრი-
 ტიანთა: არა: გახსოვან: საქმენი: გრიგოლი: ჰართელისანი: და:
 წინა: აღმდგომთა: მისთა: შირდატ: მეფისა: არბაკონიანისა: ვითარ:
 დასცა: ზუაზბისაგან: და: იქმნა: იგი: ეშუად: არამედ: გრიგოლი: 11) 330
 მოაქცია: იგი: და: მიერიტგან: იქმნა: იგი: მუშაკ: ეკლესიათა: და:

1) ქარ—ს ცხ—ში: წყოლა.

2) ქარ—ს ცხ—ში: იოტნეს.

3) ქარ—ს ცხ—ში: კონსტანტინეზე მეფისა.

4) ქარ—ს ცხ—ში: ივბიმიანოს.

5) უნდა იყოს: ძალი.

6) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ივბიმიანოს და.

7) უნდა იყოს: ხუასრო.

8) ქარ—ს ცხ—ში: მიიცვალნეს.

9) უნდა იყოს: სომხითისათა.

10) უნდა იყოს: არშაკუნიანთა პატარაშთა.

11) უნდა იყოს: გრიგოლიმ.

ეკლესია: აღაშენა: თარდატ: ზურგითა: თჯითა: რამეთუ: იყო:
 იგი: გმირი: ხოლო: თქუენ: მკუდრნო: ქართლისანო: ნათესავნო:
 მეფეთა: ქართუელთანო: რომელნი: დღეს: მთავრობასა: ზედა: და:
 დგინებულხართ: ჩუენ: მეფეთაგან: რომელნი: ხართ: ნათესავნი:
 ნებროთ: გმირისანი:¹) რომელი: უწინარეს: უოველთა: მეფეთა: ქუე-
 უანისათა: გამჩნდა: ქუეყანასა: ზედა: რომელი: ღომსა: ძალითა:
 ვითარცა: თიკანსა: მოიუხანებდა: კანჯართა: ქურციკთა: ქუეითი:
 იპურობდა: რამეთუ: ეზომ: განდიდნა: ძალი: მისი: რომელ: და-
 მორჩილეს: უოველნი: ნათესავნი: ნოფსნი:²) ვიდრემდის: შეუძლო:
 ქალაქი: ქმნად: რომლისა: ქუად: შექმნა: ქუა: ოქროდ: და: ხარის-
 ხად: ვეცხლი: და: გარემოს მისსა: მოიქოდა:³) მოიქოდა: აკურითა:
 და: კირითა: ხოლო: ქუდნი: კართა: და: სარკუმელთანი: იაკინთისა:
 და: ზურმუხტისანი: შექმნა: რამეთუ: მათისა: ნათლისაგან: ვერა:
 331 შეუძლებდა: ღამე: დაბნელება: და: ქმნა: მას: შინა: ტაძრები: და:
 კოშკები: რომელი:⁴) შესაძლებელ: არს: გაგონება: თქუენდა: მოგო-
 ნებულ: არს: თუითულისა: სიბრძნე: მისი: რომელი: მიეტა: ვიდრე-
 მდის: აღმართა: სამისა: დღისა: სავალსა: რომელი: ექმნა: აღსულვად:
 ხარისხად: ზღუდეთა: ზედა: და: ენება: რათა: აღვიდეს: ცად: და:
 იხილეს: მეოფნი: ცისანი: - ხოლო: ვითარცა: განვლო: ს-
 'ხ ე უ რ ა: ჰერისა: და: შეკიდა: საზღუარსა: ვარსკუთავთასა: ვერ-
 ღარა: უძლებდეს: საქმედ: მოქმედნი: რამეთუ: დადებოდა: ოქრო:
 და: ვეცხლი: რამეთუ: მუნითგან: ვინმე: არს: კელმწიფება: ცე-
 ცხლისა: ერთისა: მის: რომელი: ეგზების: მზათრად: სამუა-
 როსა: ქცევისაგან: და: ესმა: მუნით: საზრახავი: შვიდთა: გუნ-
 დთა: ზეცისათა: რომლისაგან: შესულებს:⁵) აღმანი: და: იქმნა: უო-
 ველი: კაცი: თჯით: ნათესავი: მეტუეელ: თჯით: ენასა: და: არღარა:
 ჩნდეს:⁶) ურთიერთას: ჰირსა: მოყუსისა: თჯისა: და: წარვიდეს:

¹) ქარ—ს ცხ—ბა აქ უმატებს: რამეთუ ესრეთ წერილ არს წიგნთა შინა პათოა.

²) უნდა იყოს: ნოფსნი.

³) ეს სიტყვა მეტია და უნდა იყოს შეცდომით დაწერილი გამეორება შე-
 მდეგი სიტყვისა.

⁴) აქ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ვერ.

⁵) ქარ—ს ცხ—ში: შესულბეს.

⁶) ქარ—ს ცხ—ში: ერჩდეს.

ხოლო: ნებროთს: ენითა: სპარსულთა: ჰქუა: მე: ვარ: მიქიელ:
 ანგელოზი: რომელი: დადგინებულ: ვარ: ღთისა: მიერ: მთავრო-
 ბასა: ზედა: აღმოსავლისასა: განვედ: ქალაქით: მაგით: რამეთუ: 332
 ღთი: დაჰფარავს: მაგას: ვიდრე: გამოჩინებადმდე: სამოთხისა:
 რომელი: ესე: დგას: მახლობელად: ნაშენებსა: მაგას: შენსა: რა-
 მელ: შენსა:¹) არს: მთა: ესე: რომლისაგან: აღმვალს: მზე: და:
 გამოვლენ:²) ორნი: მდინარენი: ნილოსი: და: გეონი: რამეთუ: გეონს:
 გამოაქუს: სამოთხით: ხე: სურნელი: და: თავი:³) რომელ: შეეზავების:
 მუშაკს:⁴) აწ: წარვედ: შენ: და: დაჰედ: ორთავე: მდინარეთა: შორის:
 ეფუტის: და: ჯილასა: და: განუტევენ: ნათესავნი: ესე: ვითაცა:
 ვინ: ინებოს: რამეთუ: წარუვლენან: უფალსა: ხოლო: მეფობა:
 შენი: მეფობდეს: ყოველთა: ზედა: მეფეთა: არამედ: ჟამთა: უკანა-
 სენელთა: მოვიდეს: მეფე: ცისა: რომლისა: შენ: გნებავს: ხილვა:
 მისი: ერსა: შორის: შეურაცხსა: შიშმან: მისმან: განაქარგნეს:
 გემონი: სოფლისანი: მეფენი: დაუტეობდენ: მეფობასა: და: ეძი-
 ბდენ: სიკლასხაკესა: მაშინ: გიხილოს: შენ: ჭირსა: შინა: და: გი-
 კსნას:- და: დაუტევენ: ყოველთა: ქალაქი: და: დაუტევენ: ჰნდო-
 ურნი:⁵) მზრახვალნი: ჰნდოეთს: სინდნი: სინდნეთს: ჰრომნი: ჰრომს: 333
 ბერძენნი: საბერძნეთს: აგუგმაგუგნი:⁶) მაგუგეთს: სპარსნი: სპარსეთს:
 ხოლო: მირველი: ენა: ასურებრი: იყო: და: ესე: არიან: შვიდნი:
 ენანი: რომელნი: ნებროთისმდე: ზრახვიდეს: ამისთჳს: მოგითხრა:⁷)
 რომელ: მამათა: ჩუენთა: ფარულად ეპურა: წიგნი: ესე: ხოლო:
 მე: შვილმან:⁸) საღმთომან: მაიძულა: თქმად: და: ამისმიერ: და:
 შეიწყნარა: მირიან: მამან: ჩემმან: სახარება: ქრისტესი: ნინოს:
 მიერ:-ან უ-: არა: ქრისტეს: მოსლვადმდე: მიიღებდეს: მამანი:
 ჩუენი: ხარკსა: და: მუნითგან: მოუძღურდით: და: ესე: ბერძენნი:
 მიდმართ: ჰბრძენან: და: მან:⁹) იხილა: ნებროთ: ჯოჯოხეთს: შინა:

¹) უნდა იყოს: შორის.

²) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: მისგან.

³) ქარ—ს ცხ—ში: თივა.

⁴) უნდა იყოს: მუშაკსა.

⁵) უნდა იყოს: ჰინდოურნი. ქარ—ს ცხ—ში: ჰინდოურად.

⁶) ქარ—ს ცხ - ში: აგ და მაგუგ.

⁷) უნდა იყოს: მოგითხარ.

⁸) ქარ—ს ცხ—ში: შურმან.

⁹) ქარ—ს ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: მაშინ.

და: იკსნა: იგი: არს: ზირველი: ყოველთა: მეფეთა: და: დანიელცა:
 ეწამების: ვითარმედ: მიქაელ: დადგინებულ: არს: ძლიერად:¹) სზარ-
 სთა: და: თქუნს: ყოველმან: ქარალმან: იხილენით:²) სასწაულნი: ესე:
 რომელ: ქმნა: ნინო: ანუ: გონებთ: ვითარმედ: ბერძენნი: განწინა:
 ღთს: არა: უმეტესნი: ქრისტიანენი:³) სზარსთან: მათ: შემოურთვნა:
 334 და: დღეს: შექმნეს: აუე: არს: რადგან: ასმიეს: კმა: ლაშქრობისა:
 ჩუენისა: ქცეულ არს: კეისარი: რამეთუ: ასმიეს: შემოსულა: ჩუენი:
 და: აწ: მოახლებულარს: ბრძოლად: ჩუენდა: აწ უკუე: ეოკელნი:
 ნათესავნი: უფალსა: ღთსა: მსახურებდით: და დასცხერიით: ვნებათაგან:
 ეკლესიისათა: და: ვითარცა: ესე: ყოველი: წარმოთქუა: განავლიან:
 ქადგი: რათა: ყოველნი: მოწესენი: გამოვიდენ: სამალაკთაგან:
 მათთა: და: ტუენი: განუტევენ: და: სადათა: უნდენ: განუტევენ:
 და: წარვიდენ: და: მოვიდა: სიმრავლე: მღუდელთა: და: დააკრთა:
 და: მოწესეთა: მონაზონთა: და: ენაკრიტისთა:⁴) ქუაბებთა: და: მთა-
 თაგან: და: უმრავლესნი: ჰონტო: ქალაქით:⁵) ოახ: თუეოდენ:- და:
 მათთა: იუენეს: ორნი: კაცნი: ჰეტრე: მღუდელი: მოწაფეთა-
 გან: გრიგოლი: ღთის: მეტუეელისათა: რამეთუ: საფლავსა: მისსა:
 ზედ: მღუდელობდა: სამოელ: მონაზონი: წარდგეს: წინაშე: ვახ-
 ტანგისსა: მადლის: მიცემად: განტეკებისათს: ტუეთასა: და:
 განაავისუფლებისათვის: ეკლესიასათს: და: მღუდელთასა: და ვითარ:
 335 წარმოთქუას: ლოცუა: სინდა: მეფესა: და: მოიხდნა: იგინი: და:
 უბრძანა: შემოსად: ყოველთა: ტუეთა: და: მოწესეთა: განტეკებულთა:
 მასგან: უძღურთა: რამეთუ: ყოველნი: უძღურნი: ქალაქით: შემო-
 სრულ იუენეს:⁶) უძღურთა: მისცეს: საკედრები: და: ჭაბუკთა: სამ-
 სამი: დრკანი: და: განუტევნა: ხოლო: ჰეტრე: მღუდელი: და:
 სამოელ: მონაზონი: და: აუენნა: და: ვითარ: წარვიდეს: სპანი:
 იგი: კარვად: თხსად: და: მეფე: შევიდა: სერობად: ჰქუა: მეფემან:

¹) ქარ—ს ცხ—ში: ძალიად.

²) ქარ—ს ცხ—ში უკანასკნელი ხუთი სიტყვის მაგიერ: და თქვენ ქართულ-
 მან არა ვიხილენითა.

³) ქარ—ს ცხ—ში: ქვეყანანი.

⁴) ქარ—ს ცხ—ში: ფერატისთა.

⁵) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: რამეთუ შეიწრებულ იყო ქალაქი იგი.

⁶) ქარ—ს ცხ—ში: გამოსრულ იუენეს.

ზეტრეს: სონდამცა: ღთსა: საქმე: ესე: ჩემი: რამეთუ: დავიცუენ:
 ეკლესიანი: და: გაუტევენ: ტუენი: ჰქუა: ზეტრე: იტუოდის: მონა:
 შენი: წინაშე: - შენსა: კანდიერად: ანუ: მიქცემდეს: ქებასა: სი-
 ცრუისსა: 1) იტუოდეს: 2) არა: ვეძიებ: გარსა: მხილებასა: რამეთუ:
 განგერნეთ: სიცრუისგან: ჰქუა: ზეტრე: ეკლესიანი: კორცთანი:
 უფროს: არიან: წინაშე: ღთისა: ვიდრე: ეკლესიანი: ქუათანი:
 ეკლესია: ქუათა: ოდესმე: დაირღუენ: 3) ვერვინ: შემძლებელ: არს:
 განგურნებად: ვერცადა: მეურნალი: და: ვერცა: მეფე: აწ: რა-
 დენნი: გუამნი: კაცთა: მართალთანი: დავიცემიან: რომელსა: 336
 იტუეს: სისხლისათჳს: აბელისსა: უფველი: სისხლი: ნოეს: წელით: 4)
 განწმიდა: და: სისხლისათჳს: ზაქარისსა: ბარუქის: ძისა: მიუგო:
 უფველი: შეურაცხება: ჰრიათა: 5) ვითარცა: იტუეს: ესაია: აღიღე:
 და: წარწემიდე: უფველი: წული: მათი: ტიტოს: და: სპასიანისსი:
 მიმართ: - 6) ან უ-: არა: აღმოვიკითხავს: 7) წიგნთაგან: მოსესთა: რჯამს: 8)
 ისრაილელმან: ისიძვა: უცხო: თესლთა: თანა: რადენი: სული:
 მოკუდა: ერთისა: მის: სიძვისათჳს: აწ უკუე: სპათა: შენთაგან: რა-
 დენნი: ქალწულნი: განხრწნილ: არიან: ტაძრნი: ღთისანი: - და:
 ჰქუა: -: მეფემან: არა: ხედავ: 9) ვითარ: - იგი: ივბამიანოს: დაცვი-
 სათჳს: ეკლესიათსა: იყო: ივლიანესთანა: უკეთურისა: და: თუ:
 დაბრკოლდეს: კაცი: უმჯობეს: არს: დაცემა: სრულიად: ჰქუა:
 ზეტრე: არა: დაბრკოლებულსა: და: გცემ: არამედ: დაცემულსა:
 აღგადგინებ: ვითარცა: დავით: საცთურისაგან: ჰრიათასა: 10) და: არა:
 მნებას: შენი: რათა: იყო: ვითარცა: კაცი: რომელი: მარჯუენით:
 იქმნა: და: მარცხენით: არღუევენ: და: არცა: რომელი: ზირითა: 337
 მათითა: აკურთხევენ: და: გულთა: მათითა: სწიევენ: და: აგი-

1) ქარ—ს ცხ—ბა აქ უმატებს: პრქვა მას მეფემან.

2) ქარ - ს ცხ—ში: იტუოდე რამეთუ.

3) აქ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და აღაშენიან მითვე ქითა, ხოლო ეკლე-
სიანი კორცთანი ოდეს დაირღვენ.

4) ქარ—ს ცხ—ში: რღენითა.

5) უნდა იყოს: ჰურითა.

6) ქარ—ს ცხ—ში: სპასიანოსის მიერ.

7) უნდა იყოს: აღმოვიკითხავს.

8) უნდა იყოს: რაჟამს

9) ქარ—ს ცხ—ში: უწყვი.

10) ქარ—ს ცხ—ში: სისხლისაგან ურიაჟსა.

ნებდენ: არამედ: ვითარცა: მეფენი: კეთილად: კსენებუდი: რომელთა:
 დაიპურეს: სოფელი: ესე: და: სასუფეველსა: არა: განეშორეს:
 დაფით: სოლომონ: და: კოსტანტინე: იბიმიანოს: და: უოველნი:
 მსგავსნი: მათნი: ხოლო: რა: არს: მსგავსება: შენი: იბიმიანოსს:
 და: ვინ: არს: შენზედა: უფალ: რომელმანცა: კრმალი: მისი: იყო
 კისერსა: შენსა: ზედა: ვითარცა: იგი: ივბიმიანოსისა: ივლიანესი:
 ანუ: სად: გეგნო: შენ: ვითარცა: ივბიმიანოსს: ივლიანესკან: ანუ:
 ვის: ხედავს: ღთის: რომელი: შენ: ზედა: უფალ: იყო: და: ჰქონდა-
 მცა: ჰასუხი: შენსა:¹) სიმათლესა: წინაშე: ღთისა: არა: შენ:
 უფალ: გყო: ამათ: უოველთა: ზედა: შენ: შეგიდგინა: უოველნი:
 ამიერთგან: ითხოვოს: ღთს: უოველი: კელთაგან: შენთა: საქმე:
 ბარტოსა:²) და: შენ: მიგაკოს: არა: თუ: შეინანო: ჰქუა: მეფემან:
 მებავს:³) განმართლება: თავისა: ჩემისა: ხოლო: სიმათელით: შენ:
 დამსჯე: უმსჯავრობასა: ჩემსა: ჰქუა: ჰეტრე: ვინათგან: გზა: ეც:
 338 შეწამებად: ცოდვა: ჩემი: განგეშორო: შენგან: ხოლო: აწ: გითხრა:
 გულის: სიტუა: შენი: არა: უმეცრებამან: აღგზრა: ბრძოლად:
 ძეთა: ზედა: ღთისათვა:⁴) არამედ: შვილისათვის:⁵) ნათესავისა: შენისა:
 სპარსთასა: და: არა: აუწყა:⁶) რამეთუ: ბერძენნი: ნათესავნი: ღთისანი:
 არიან: აღთქმისა: მის: ამისთვს: რაჟამს: უწოდა: მათ: შვილად:
 ღთისა: და: მოსცა: მათ: ბეჭედი: რომელითა: შეიმუხრა: ჯოჯოხეთი:
 და: არს: იგი: ჯუარი:-ჰქუა:- მეფემან: აწ: რა: გნებავს: შენ:⁷)
 ჰქუა: მას: ჰეტრე: მნებავს: რააა: შენ: მიერ: აღგზებუდი: ესე:
 ციცნლი: შენივე: დაშრიტო: და: მეგობარი: იყო: კეისრისა: ვითარ-
 ცა: დღესამომდე: იყავ: სპარსთა: მიუგო: მეფემან: ესე: მნებავს:
 რათა: მიჩუენთ: ლოცვითა: თქუენითა: ამას: დამეს: კაისარი: და:
 მე: შეკრებულნი:⁸) რომელი: ზრახვად: არს: ჩემ: შორის: სიუყარულისა:

¹) ქარ—ს ცხ—ში: შენ-ზედა.

²) უნდა იყოს: ბორტოსა.

³) ქარ—ს ცხ—ში: მენება.

⁴) ქარ—ს ცხ—ში: ღთისათა.

⁵) ქარ—ს ცხ—ში: შუტლისათვს.

⁶) ქარ—ს ცხ—ში: უწყია.

⁷) ამ სტრიქონის პირდაპირ აშიაზე იწყება დედანში შემდეგი შენიშვნა
 მეფის ვახტანგ მეექვსის ხელით ნაწერი: აქ: ეძიეთ: ვახტ(ანგ)-გორგასალ: რომ:
 შევიდა: კეისრის: მამულშიდა: თუ: რა სასწაული: მოხდა.

⁸) ქარ—ს ცხ—ში: შეკრებულნი.

ყოფად: და: გიცან:¹) მე: ესე: ვითარმედ: სთხავს: ქრისტეს: ზრ-
 ხვა: ესე: შენი: ჩემდა მომართ: ჰქუა: ჰეტრე: დამიძიმიდა: თხოვა:
 ესე: შენი: ჩემ: ზედა: რამეთუ: ესე: არს: კაცთა: რჩეულთა: რ-
 მელნი: არიან: ვითარცა: ანგელოზნი: სრულითა: საქმითა: და: არიან: 339
 ამათ: კედელთა: შორის: ესე: ვითარი: მათგან: ეგულები:²) საქმედ:
 რამელსა: შენ: ითხოვ: მეც: მე: დრო: რათა: წარვიდე: და: ვეკუ-
 დრო: მათ: და: უთხრა: ბრძანება: შენი: და: ლოცვითა: მათითა:
 ადასრულოს: თხოვა:³) შენი: არამედ: შეურაცხ: გვიჩნს: თავი: ჩუენი:
 რამეთუ: კაცნი: ვართ: ცოდვილნი: ნუ: უკუე: სილადედ: იხილოს:
 დთნ: შერისხნა: მას: სამოკელ: მონაზონი: და: ჰქუა: მღუჭელო:
 საქმესა: დთისასა: ვითარცა: საქმესა: კაცისასა: ზრახავ: ანუ: არა:
 აღმოგიკითხავს: ვითარ: ეტუეთ: დთი: ზაღეკარზოს: უკუეთუმცა:
 არა: დაბრკოლდებოდეს: ანგელოზნი: კაცთა: სათნოობისათვის: ყო-
 ველთამცა: ქალაქთა: შინა: ჯუარს ვეცვი: რათა: ყოველნი: ვაცხო-
 ვნნე: ანუ: მე: უფროს: არს: აქებ:⁴) მეფე: ისრაელსა: მეფესა:
 ქრისტეანეთასა: რამელსა: იტყვს:⁵) ესაა: ითხოვე: სასწაული:
 სიმაღლე: ანუ: სიღრმედ: და: მისთვის: თქუა: მიუდგა: ქალწული: და:
 ანუ: ვინ: ჰქუა: ისრაიტელსა: რაცა: ითხოვო: სახელითა: შენითა:⁶)
 მოგეტეს: ისო: ჰქუა: სამყაროსა: ცისასა: მოიქეც: და: სამსა: ჭდესა:
 მოიქცა: იგი: აწ: სიტუთა: სიმდაბლისა: შენისა: კეთილ არს: ჰეტრე: 340
 არამედ: საბრკოლე: არს: მცირედ: მორწმუნეთა: კაცთა: ხოლო: შენ:
 მეფეო: მცირედ: შეგუეწიენ: ჩუენ: საწმუნოებითა: რამეთუ: ლოცუა-
 მან: ჭირვეულისა: ამის: ქალაქისამან: ყოს: ნება:⁷) შენი: და: წარვიდეს:
 წმიდანნი: იგი: სადგურად: იუსად: ხოლო: მეფემან: მეოვარ: ქამ:
 ილოცა: და დაწუა: და: მირულებასა შინა: მისსა: აჰა: უკუმოვიდა:
 დედაკაცი: იგი: რომელი: იყო: წმიდა: ნინო: და: ჰქუა: ადდეგ:
 მეფეო: და: განკრძალულად: მიეკებოდე: რამეთუ: ორნი: მეფენი:

¹) ქარ—ს ცხ—ში: ვცნო.

²) ქარ—ს ცხ—ში: მათ განგების.

³) ქარ—ს ცხ—ში: განზრახვაჲ.

⁴) ქარ—ს ცხ—ში: უფროს არსა აქაზ.

⁵) ქარ—ს ცხ—ში: ეტყვის.

⁶) ქარ—ს ცხ—ში: რეშითა.

⁷) ქარ—ს ცხ—ში: ბრძანებაჲ.

ზეცისა: და: ქეეანისანი: მოვლენ: შენდა: და: რეცა: მიხედნა:
 და: იხილა: ზირველ: სახე: ქალაქისა:¹) ვითარ: არს: კოსტანტინეს:
 და: მიიწია: იგი: სწრაფით: და: იხილნა: ორნი: საუდარნი: ერთსა:
 ზედა: მჯდომარე: ჭახუკი: საჭურველითა: გვირგვინისანი: და:
 მეორეთა: საუდართა: იხილა: მჯდომარე: მოხუცებული: ზეწრითა:
 სნეტაკითა: და: თავსა: მისსა: გვირგვინი: ნათლისა: არა: ოქროსა:
 და: ფერკათა: მისთა: ჯდა: ნინო: და: კელი: ვანტანგისი:²) ეპურა:
 341 ზეტრეს: მღუდელსა: და: მარცხენა: სამოელს: მონაზონსა: და: ჭქუა:
 სამოელ: შეუორდი: ზირველად: დიდსა: იმას: მთავარსა: ზეცისასა:
 გრიგოლის: მივიდა: და: თაუუანისცა: და: ჭქუა: გრიგოლი: რა:
 ესე: ჭქუა:³) ბოროტი: კაცო: რამეთუ: მოაკრე: ბანაკი: ჩემი: და:
 შკეტთა: შეაჭამენ: საცხოვარნი: ჩემნი: უკეთუმცა: ორნი: ეგე:
 არა: ძალნი:⁴) გუერდით: გიღვან: და: დედაკაცისა: ამისთჳს: სათნოსა:
 რომელი: დაუცხრომელად: იღუწის: მარამისთჳს:⁵) შურ: ვიგემცა:
 შენგან: ვითარცა: მამათა: შენთგან: რომელნი: ესვიდეს: ცეცხლსა:
 შემწუელსა: და: არა: ბრწეინვალებასა: განმანთლებელსა: უოველთასა:
 და: მისცა: კელი: და: ამბორს: უეო: რეცა: და: მიუო:⁶) კელი:
 გვირგვინსა: ნათლისასა: რეცა: ეგე: ვითარ: გვირგვინი: მისცა:
 ვანტანგს: და: ჭქუა: და: არქუ: ეგე: ზეტრეს: და: აღიღო:⁷) მისუე:
 გვირგვინისგან: რეცა: უდარესი: და: ჭქუა: სამოელ: მონაზონსა:
 და: ჭქუა: ნინო: ვანტანგს: აწ: უკუე: მივედ: მეფისა: და: მიიდე:
 ნიჭი: შენი:⁸) მეფისა: და: ამბორს: უეუეს: ურთიერთას: ადგილსაცა:⁹)
 საუდართა: თჳსთა: და: ისუა: იგი:¹⁰) და: მისცა: ბეჭელი: კელისა:
 342 მისისგან: რომლისა: იუო: თუადი: ფრიად: ნათელი: და: ჭქუა:

¹) ქარ—ს ცხ—ში: ქალისა.

²) აქ გამოშვებულია: მარჯვენაჲ.

³) ქარ—ს ცხ—ში: ჰქმენ.

⁴) ქარ—ს ცხ—ში: რომელნი.

⁵) ამ სიტყვის მაგიერ ქარ—ს ცხ—ში: მამისა თანა თქვენთჳს.

⁶) ქარ—ს ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: მიპყო.

⁷) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: პეტრე.

⁸) აქ გამოშვებულია: მივიდა:

⁹) ქარ—ს ცხ—ში: ადგილ სცა.

¹⁰) აქ დედანში ერთი სიტყვის ადგილი ამოჭრილია. ქარ—ს ცხ—ში ამ ადგილს სწერია: თანა.

კაისრმან: უკუეთუ: გნებავს: რათა: მოგცე: გვრგუნა: აღუთქუ:
 ვითარ: იგი: დგას: ჩუენზედა: რათა: ჭბრძოლი: მტერათ: მისთა:
 მიადე: მისგან: გვირგვინი: - მი ი ხ ი ლ ა: ვახტანგ: . და: იხილა: ჭუარი:
 რომელსა: ფრთეთა: მისთა: ზედა: აქუნდა: გვირგვინი: და: უმე-
 ტესად: ხილვამან: ჭუარისამან: დასცა: შეძრწუნება: და: რამეთუ:
 უსაშინელესი იყო: ზარა: მისი: და დადუმნა: ხოლო: აღადგინა: ¹⁾
 ნინო: და: მიხედნა: ზეტრეს: კერძო: და: სამოელის: კერძო: და:
 ერთითა: ზირითა: თქვს: ჩუენ: ვართ: თავს: მღებნი: ვითარმედ:
 უმეტეს: ყოველთასა: წარემართოს: - ჰ ი: ჭუარო: უძლეველო: და:
 მიუო: კელი: კეისარმან: და: მოადო: ²⁾ გვირგვინი: ჭუარისაცან: და:
 დააქუა: ³⁾ თავსა: და: იწეეს: გამოსლვად: რეცა: კმა: ყო: ებისკოპოს-
 მან: სამგზას: და: ჭქუა: ვახტანგ: ვახტანგ: უმეტეს: მორწმუნე:
 იყო: შენ: ყოველთა: შორის: ნათესავსა: სპარსთასა: მეორედ: შენ-
 გან: აღმშენენ: ეკლესიანი: და: განეწესენ: ებისკოპოსნი: და:
 ებისკოპოსთა: მთავარი: მესამედ: გვირგვინი: წამებისა: მიიღო: **313**
 და: გამოვიდა: რეცა: მოუწოდა: ძილსავე: შინა: თვსსა: ზეტრეს:
 და: სამოელს: და: უთხრობდა: ძილსავე: შინა: ჩუენებასა: - და:
 ი გ ი ნ ი: აუკსნიდეს: რომელი: იგი: იხილა: საუღართა: გვირგვი-
 ნოსანი: ნათლითა: დიდითა: ⁴⁾ გრიგოლი: მოძღუარი: და: მან: ⁵⁾ მომცა:
 გვირგუნისა: მისგან: • მომცა: ებისკოპოსთა: მთავრობა: და: მე:
 რომელ: მივეც: გვირგვინისა: ჩემისაცან: მოუუასსა: ჩემ: მიერ:
 ყოფად: არს: ებისკოპოსად: და: რომელ: ჭნახე: გვირგვინითა:
 ოქროსითა: ჭურვილი: იგი: არს: კაისარი: და: რომელ: მოგცა:
 შენ: ბეჭედი: მოგცეს: შენ: ასული: ცოლად: და: ყოველი: საზღუა-
 რი: ქართლისა: მისგან: უამოღებულნი: უკმოგცეს: ხოლო: გვირგვი-
 ნი: ჭუარისაცან: რომელ: მოგეცა: ვრცელნი: ღუაწლნი: გარდაი-
 კადენ: შეწეგნითა: ჭუარისათა: და: მოძღუარმან: ჩუენმან: რომელ:
 სამგზის: გიკმო: სამნი: ნიჭნი: გითხოვნა: ღთისაცან: რათა: შენ:
 მიერ: ჭეშმარიტება: დაემტკიცოს: ქართლისა: ქათალიკოზთაცან:

¹⁾ ქარ—ს ცხ—ში: აღდგა.

²⁾ ქარ—ს ცხ—ში: მოიღო.

³⁾ ქარ—ს ცხ—ში: და დაადგა კეისარმან გვრგვინი იგი ვახტანგს.

⁴⁾ აქ გამოშვებულია: იგი არს დიდი.

⁵⁾ ქარ—ს ცხ—ბა აქ უმატებ: რომელ.

- 344 და: ებისკოპოსთა: და: სძლევედუ: მტეორთა: ¹⁾ ვიდრე: დედემდე: აღსრულებისა: შენისა: ხოლო აღსრულებასა: შენსა: გვირგვინი: წამებისა: მოიღო: ბრძოლასა: შინა: კელთა: მტეორთასა: არა: შეჭვედრე: ²⁾ ესე: ყოველი: აღსრულოს: ვიდრე: მოუძღურებადმდე: შენდა: და: სიბერემდე: -და: განიღვიძა: მეფემან: ჭმაღლობდა: დ'თს: რომელიან: ყოველივე: გამოაცხადა: და: მოუწოდა: მსწრათელ: ბეტრეს: და: სამოელს: და: ჭქუა: რა: იხილეთ: ხოლო: მათ: ჭქუეს: მეფე: იტეოდინ: ერთი: მარჯუენით: და: ერთი: მარცხენით: ვიდგიით: ³⁾ რაჟამს: შენ: საუდართა: მსხდომარეთა: წინაშე: კეისრისა: და: დ'თივ გამომეტყუელისა: დიდისა: გრიგოლისი: და: კუალად: დედოფალი: ჩუენი: და: ამშვიდებდა: მოძღურისა: მის: განრისხებულისა: ჩუენ: ზედა: ⁴⁾ და: მიგცემდე: ⁵⁾ შენ: კელთა: მისთა: და: ჭქუა: მათ: მეფემან: დუმენით: წმიდანო: რამეთუ: ყოველი: ჩემთა: გინილავს: აწ: ვითარ: ცნებავს: საქმე: ქადაქისა: ამის: რომელი: შეუძრავად: ⁶⁾ მიწევნულ: არს: ანუ: რა: ვუაფთ: ტყუისა: ⁷⁾ ამისთჳს: რომელი: უმეტეს: არს: ბევრი: ათასსა: რომელი: არს: კელთა: ჩუენთა: **345** ნუ: უკუე: მსწრათით: განვიდეს: აქათ: ქადაგი: ვითარმედ: სპარსთა: მეფე: წარმომართებულარს: ქუეყანად: ჯაზარეთად: ⁸⁾ და: გამოვლეს: ფისტიმე: ⁹⁾ კუალსა: მეფისა: კეისრისასა: რომელმან: მოაკრა: ქუეყანა: სპარსთა: მეფისა: და: სპარსთა: მეფემან: ვერ: უძლო: ბრძოლად: და: კაისარმან: ვითარცა: ცნა: ჩამოვედით: ¹⁰⁾ ქუეყანასა: მათსა: მოისწრათეს: ბრძოლად: ჩუენდა: და: ¹¹⁾ რეცა: სპარსთა: მეფე: მოგალ: ძადად: ჩუენდა: და: ვხედავთ: ¹²⁾ ვითარცა: სპანი: სპარსთანი: სომხი-

¹⁾ უნდა იყოს: მტერთო.

²⁾ ქარ—ს ცხ—ში: შევირდე.

³⁾ ქარ—ს ცხ—ში: ვდეგიოთ.

⁴⁾ ქარ—ს ცხ—ში: შენ ზედა.

⁵⁾ ქარ—ს ცხ—ში: მიგცემდა.

⁶⁾ უნდა იყოს: შემუსრვად.

⁷⁾ ქარ—ს ცხ—ში: რაჲ ვყოთ ტყვისა.

⁸⁾ ქარ—ს ცხ—ში: ჯაზირეთად.

⁹⁾ ქარ—ს ცხ—ში: ფილისტიმი.

¹⁰⁾ ქარ—ს ცხ—ში ამ სიტყვის მაგიერ: ვითარმედ 'ჩვენ' მოვედით.

¹¹⁾ აქ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ვხედავთ.

¹²⁾ ქარ—ს ცხ—ში: ვიცით.

თისა: და: ქართლისა: სპათა: უმრავლეს: არიან: და: არაგინ:¹) ჩუენ:
 შორის: ჭეშმარიტი: მორწმუნე: რომელნი: და: ნერგნა: ზამამან:
 ჩუენმან: მირიან: გინა: თარდატ: დედით: ნათესავმან:²) აქა:
 ამათ: უოველთა: სარწმუნოება: ვიცი: რამეთუ: საფსუ: არს: სიხა-
 რულითა:³) ნუ: უკუე: გამოცხადებასა: საქმისა: ჩემისასა: განსწერეს:
 დედის: ძმა: ესე: ჩემი: და: ვეწივნეთ: ურთიერთას: და: ვიქმნეთ:
 საცინელ: უოველთა: მტერთა: ჩუენთა: არამედ: რეცა: ვეო: ესე:
 მივიდენ:⁴) სპანი: ჩუენნი: და: მაწუწონ: მოსუღვა: ჩუენ: კეისრისა:
 მას: ზედა: უკუე: ვრიდოთ: ჩუენ: ზირველ: საქმე: ესე: ვაუწუო: 346
 ოდეს: მოვიდეს: და: მოგუახლდეს: ჩუენ: კაისარი: მამინ: ვითარცა:
 იზრახოს: სიწმიდემან: შენმან: ეგრეთ: ვეოთ: და: არცა: ერთი:
 ტუეუთა: მათგანი: და: აკლდეს:⁵) და: წარვიდა: ჰეტრე: კეისრისა:
 ხოლო: სამოელ: დადგა: წინაშე: მეფისა: ხოლო: ხუალისა: მოვი-
 და: რეცა: დიასპანი: და: უქადაგა: მეფესა: ვითარმედ: სპანი:
 ბერძენთანი: შემოვიდეს: კოსტანტინეზოლედ: და: მოუწოდა: მეფემან:
 ვახტანგ: დედის: ძმასა: მისსა: უოველთა: მეფეთა: და: ჰქუა: რასა:
 იტუეთ: რამეთუ: უწით: სიმრავლე:⁶) ბერძენთა: და: ვერაგობა:
 წუობისა: მათისა: და: სიმარჯუე: ზღუდეთა:⁷) შინა: ნაკუბისა: ესე რა:
 შევიდეს: იგინი: სპარსთა: ქუეყანასა: გმირთა: და: გოლიათთასა:
 და: ვერ: უძლეს: წუობად: აწ: უკუე: მეშინის: ნუ: უკუე: სპანი:
 ნაკუბითა: მოვიდენ: შეიპურან: გზა: ჩუენი: და: მოგუწუვდნენ: ჩუენ:
 ბაკსა: შინა: არამედ: აღუდგეთ: აქათ: და: დავიბანაკოთ: ზღუასა:
 სამხრით:⁸) კერძო: რათა: გუაქუნდეს: ჩუენ: გზა: ჭირისა: და:
 ღხინისა: -ა დუარა-: ღაშქარი: იგი: გარემოს: ქალაქისა: და: ველსა:⁹)
 ხუთისა: დღისა: საგაღით: სამხრით:¹⁰) კერძო: და: დგეს: სპერით: 347
 კერძო: და: განვიდეს: მეოფნი: ქალაქისანი: მიწევნულნი: სიკუდი-

¹) აქ გამოშვებულოია: არს.

²) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ჩემმან.

³) ქარ—ს ცხ—ში: საცთურითა.

⁴) ქარ—ს ცხ—ში: რეცა მოვიდენ.

⁵) ქარ—ს ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: დარჩეს ჩვენთანა.

⁶) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: სპათა.

⁷) უნდა იყოს: ზღუდითა.

⁸) ქარ—ს ცხ—ში: სომხითით.

⁹) უნდა იყოს: ვლეს.

ლად: და: მისცეს: მადლი: ვახტანგს: და: მისცეს: ძღუენი: ათასი:
 ლიტრა: ოქრო: და: ხუთასი: თავი: სტაფრა: და: განვიდა: ერი:
 იგი: მშვიდობით: სავაჭროსათვის: და: სამკრისა: ხოლო: ვითარცა:
 მივიდა: ჰეტრე: წინაშე: მეფისა:¹) და: უთხრა: ყოველი: კეისარსა:
 ხოლო: კეისარმან: განისარა: ფრიად: და: ყოველი: რომელი: ეხილვა:
 ჩუენებასა: შინა: მისცა: მას: ზედა: ნება: ვახტანგს: -და: წარმოა-
 ვლინა: ჰეტრე: მღუდელი: და: მიუმცნო: აღთქმითა: და: ფიცითა:
 ძლიერითა: რათა: სწორ: იყოს: მეფობასა: მისსა: არამედ: ორთავე:
 სპათა: და: სტენ: სპარსნი: რომელნი: იგი: არიან: ვახტანგისთანა:
 არა: აღვიდენ: საბრძანებელთა: მათგან: ოდენ:²) შეკრბენ: ვახტანგ:
 და: იგი: ხოლო: ვიდრე: ჰეტრე: და: მოციქულნი: მოვიდოდეს:
 ვახტანგისსა: კეისარი: შემოვიდა: კოსტანტინედ: და: წარმოავლინა:
 ხუთასი: დრომონი: რომელსა: შინა: იყო: ხუთას: ხუთასი: კაცა:
 318 და: უბრძანა: რათა: მიეახლნენ: ვახტანგს: და დადგენ: თხნიერ:
 ბრძოლისა: და: წარემართა: კეისარი: გზასა: ვანტოქსსა: რვა: ასი:
 ათასითა: კაცითა:³) ვითარ: მოეახლნეს: სპანი: იგი: ზღუისანი: უნდა:
 სპარსთა: წეობა: მათი: ხოლო: მეფე: აყენებდა: და: არა: მიუშუ-
 ბდა: ბრძოლად: ხოლო: ვითარცა: შეართუს: ძღუენი: მოციქულმან:
 კეისარისამან: და: ჰეტრე: ჰქონდა: სიტყუა: საიდუმლო: და: კულად:
 ჰქონდა: სიტყუა: საეროდ: და: თქუა: ცხადად: ნუ: ივლტი: დადგ:⁴)
 ვიდრე: ჩემდა: მოსლავადმდე: რათა: რომელნი: ეკვე: შენთანა: არიან:
 სპარსნი: რომელნი: დაგვირჩეს: შესავალსა: ამას: ჩუენსა: სპარსეთს:
 მოწყუედელად: და: მოვსწუდნეთ: ეკენიცა: ხოლო: საიდუმლოდ:
 მოართუეს: მსაჯული:⁵) და: გვირგვინი: შუამდგომელად: და: შეს-
 მოსკელი: ტანისა: მისისა: და: თქუას:⁶) რა: შეგვრბე: მიგცე: ციხე:
 თუხარისისა: და: საღზურანი: ქართლისანი: ხოლო: მისცა: მეფემან:
 ვახტანგ: ზასუხი: საეროდ: ვითარმედ: არა: რომლისა: მიზეზისა-
 თვის: მოგვლით: აქა: გარნა: წეობისა: შენისათვის: აწ: მოგედ: აქა:

¹) ქარ—ს ცხ—ში: კეისარისა.

²) უნდა იყოს: ოდენ.

³) ქარ—ს ცხ—ში: მკედროთა.

⁴) უნდა იყოს: დადგ.

⁵) ამ სიტყვის მაგიერ უნდა იყოს: მას ჯუარი.

⁶) უნდა იყოს: თქუა.

და: თუარა: ჩუენ: მოვიდეთ: კოსტანტინეპოლედ:-და: ფარულად:
 ამცნო: და: ჭქუა: რომელი: არა: შუენის: შენსა: დთის: მოყუა- 349
 რებასა: რომელი: შენ: არა: ჭყო: სხუას: ნუ: აწუეე: რამეთუ:
 დადრობა: არა: კელი: არს: კაცთა: ზეტოისანთა: დადათუ: აწ: შენ:
 მიგცნე: სზანი:¹) არა: უკუე: განტრუენეს: სახელი: შენი:²) და: უმეტეს:
 ჩუენსა: აქუს: მრავალთა: მათგანთა: სიუუარული: ქრისტესი: არამედ:
 შიშისაგან: მათისა: ვერ: გამოაცხადებდენ: აწ: ბრძანე: რათა: საქმე:
 ესე: ჩუენი: მშვიდობით: ვუთ: ვითარცა: იგობიანოს: და: ეოველთა:
 სზარსთა: ხოლო: შემდგომად: ამისსა: რაჟამს: გაწუედეს:³) საქმე:
 ჩუენი: უმარჯუეს: ადრე: შეკუარნე: იგინი: კელსა: შენსა: და:
 ნუმცარა: იქმნების: საქმე: უშუერი: და: ნუცა: საქმე: შოფოთისა:
 თქუენ მიერ: რათა: არა: დაეცნენ: ზირითა: მახვილისათა: ერნი:
 თქუენნი: ხოლო: ერნი: თქუენნი: განლაღებულ: არიან: ეობნასა:⁴)
 ზედა: სზარსთასა: ხოლო: სზანი: არავე: შეშინებულ: არიან: არამედ:
 შურითა: თქუენითა: წადიერ: არიან: წყობასა: ანუმცა: მოკუედეს:
 ანუმცა: იძლიეს: შური: სისხლთა: მათთა: ხოლო: სზანი: ესე:
 შენნი: თუ: მიღმართ: ზბრძოდენ: მეცა: უბრალო: ვარ: და: წარ- 350
 ვიდა: მის: წინაშე: მოციქულად: ვარზმა:⁵) მამა: მძუძუნის: მისისა:
 ძმა: და: სამოელ: მონაზონი: ხოლო: კეისარი: მოწუენულ: იყო:
 ზონტოთ: ქალაქად: და: ზონტოელნი: გამოსრულ: იუენეს: მიგკ-
 ბებად: და: შეახმიდეს:⁶) ჭებასა: და: ვახტანგ: მეფისა: მადლობასა:
 რამეთუ: უკურდა: მათ: და: არა: მისცნა: იგინი: სიკუდილსა:
 ვითარცა: მიიწიენეს: მოციქულნი: ვახტანგ: მეფისანი: ქალაქად:
 მოიწიენეს: მიაართუეს: ძღუენი: ათასი: მოლაკლი: მუშაკი: ⁷)
 ხუთასი: ამბარი: და: ათასი: ლიტრა: ალფა: და: განსრულ: იყო:
 გუნდი: ათასი:⁸) ვახტანგისი: ალაფობად: და: მიეტუენეს: მათ:

¹) უნდა იყოს: სპარსნი.

²) ქარ—ს ცხ—ში: ჩემი.

³) ქარ—ს ცხ—ში: გაწმდენ.

⁴) უნდა იყოს: ჯობნასა.

⁵) ქარ—ს ცხ—ში ვარაზ. მიპარ.

⁶) უნდა იყოს: შეახმიდეს.

⁷) ქარ—ს ცხ—ში: ათასი მუტკალი მუშკი.

⁸) ეს სიტყვა ქარ—ს ცხ—ში არ არის.

მკვრცხლნი: ბერძენთანი: და: მათთანა: შეკრებულნი: კევთა: და:
 ქალაქთანი: მკედარი: ვითარ: სამას: და: რვა:¹⁾ ხოლო: მეფე: ვახტანგ:
 აყენებდა: მიიძულებდა: სპათა: მათ: შეაღაფეთა: ვიდრე: არა: მი-
 ვიდა: დედის: ძმა: მისი: ერისთავი: სპარსთა: და: რისხვით: ჰქუა:
 ვახტანგს:-ჰი: გუელო: და: ნათესავო: ასპიტისაო: არა: უწეი:
 351 რამეთუ: დედა: მამისა: შენისა: ბერძენი: იყო: ნათესავი: იბიმი-
 ნოსისა: და: კძლო: შენ: ბუნებამან: მაშას დედისა: შენისამან: და:
 სიუარული: ჯუარცმულისა: მის: კაცისა: მომკუდრისა:²⁾ და: ცოც-
 ხლისა:³⁾ მის: სსოსა: შენისა: და: სცე: საუჯრსა: და: განვიდეს:
 უაველი: სომხითი: სპარსნი: და: მეფე: დარუბანდისა: ხოლო:
 მეფე: ვახტანგ: და: ქართველნი: განვიდეს: ხედვად: და: დადეს:
 და: აღჯდა: მეფე: სპილქსა: ზუდა: თეთრსა: და: ეწუენეს: იგინი:
 ზღუის: კიდეა: მას: რომელ: არს: ჭაღაკსა: რიეესა: ხერთვისსა:
 მისულამდე: სპარსთა: ლაშქრისა: მოკლეს: ბერძენთა: ერისა: მისკან:
 ოცდა: შვიდი: ათასი: და: განძლიერდა: ბრძოლა: მოკლეს: დედის:
 ძმა: ვახანგისი:⁴⁾ ერისთავი: სპარსთა: და: მოკლეს: იჭჯაჯა:⁵⁾ მეფე:
 ლეკთა: და: მრავალნი: ერისთავნი: და: იძლია:⁶⁾ აღმოსავლისა:-იყო:
 ბერძენთა: სპასალარი: ჰალეკარზოს: დეოდოთელი:⁷⁾ დისწული: მეფისა:
 და: იყო: იგი: ძლიერი: და: მას: მოკლენეს: ძლიერად: ბუმბერეზნი:
 სარსთანნი:⁸⁾ და: ესეცა: ერისთავი: მანე:⁹⁾ მოკლეს: მაშინ: კარდა-
 მოკლეს: მეფე: ვახტანგ: ეტლთაგან:¹⁰⁾ არა: რომელი: ჩუენ: გვირდა:
 გარნა: რომელი: დთსა: სთნდა: რამეთუ: ჩუენ: ვიფლტოდით:
 352 მშვიდობისა:¹¹⁾ არამედ: სილაღემან: სპარსთამან: აგინა: დთსა: და:

¹⁾ ქარ—ს ცხ—ში: სამას ათასი.

²⁾ აქ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: გიპურიეს და გნებაეს შეყენება ჩვენი კელსა ბერძენთასა. ხოლო ვახტანგ პრქუა: ამა შენ და ბერძენნი. იხილო ძალი კაცისა მის მომკუდრისა.

³⁾ ქარ—ს ცხ—ში: ცეცხლისა.

⁴⁾ უნდა იყოს: ვახტანგისი.

⁵⁾ ქარ—ს ცხ—ში: იპაჯაჯ.

⁶⁾ აქ გამოშვებულია: ზანაკი.

⁷⁾ ქარ—ს ცხ—ში: პალეკარტოს ლოდოთელი.

⁸⁾ უნდა იყოს: სპარსთანი.

⁹⁾ უნდა იყოს: მანე.

¹⁰⁾ აქ გამოშვებულია: და თქუა.

¹¹⁾ უნდა იყოს: მშვიდობასა.

ღთმან: შერი: იგო: და მკლეეს: ერისთავი: რანისა: რომლისა-
 თსცა: ყოველი: სპარსეთი: ვითარცა: მოკრებასა: სპარსთასა:¹) აწ:
 დამდაბლდა: სილადე: სპარსთა: და: მოიუხანეთ:²) და: წარვიძღუანთ:
 რათა: რომლითა: გუძლევედენ: იძლივნენ: იგინი: მითვე: და: იქ-
 მნენით: რედ:³) ძლიერებისა: და: ნუ: ვინ: ბრძავთ:⁴) ურთერთას:
 სხვისა: მიერ: და: ნუ: ეძიებთ: ძლევისა: მტერთასა: არამედ: იუ-
 ხენ: კელნი: თქუენნი: ვითარცა: კელნი: ჩემნი: რათა: არა: ვიდ-
 ვნეთ: სრულიად: არა: ხოლო: აქა: ვიდევნენით:⁵) არამედ: ვიდრე:
 არდაბადგნამდე: ვითარცა: იდევიან: ყოვანნი: მართუეთაგან: თსცა:
 და: მოიუხანა: ჰეტრე: მღუღელმან: ჟუარნი: და: ჰქუა: მეფემან:
 დადგო: წინაშე: ზირსა: მტერისსა: ერისა: ჩემისსა: და: არქუ:
 ყოველთა: თაუხანის: ეცით: ჟუარსა: და: ვსძლიოთ: და: უბრძანა:
 დემეტრეს: ერისთავსა: თსცა: და: ჟუნბერსა: სპასპეტსა: მისსა:
 რათა: მიჰუენ: ჟუარსა: თანა: და: (რომელმან: არა: თაუხანისცა:
 მოკალით:⁶) ქადაგი: კობდა: ძლიერად: რომელმან: არა: თაუხანისცეს: 353
 ჟუარსა: მოკუედინ: მოვიდოდეს: ყოველნი: ერნი: და: თაუხანის-
 ცემდეს: ჟუარსა: და: დაადგებოდეს: წინაშე: ჟუარსა: ხოლო:
 ბოვრზო: მოვაგნელმან: მეფემან:⁷) არა: დაუტეობ: ნათელსა: შე-
 მწუელსა: და: არა: თაუხანისცემ: ძელსა: მშმილსა:⁸) რომელი:
 განშუენებულ: არს: ოქროთა: და: ანთრაკითა: და: სცა: მას: ჯა-
 ხუარი: ჟუნბერ: სპასპეტმან: და: დაეცა: მძორი: მისი: მიერთგან:
 არღარავინ: იკადრა: გობდა: ჟუარისა: და: აღთქმით: ეტეოდა:
 ერი: იგი: მეფესა: ვანტანგს: უკუეთუ: შემეწიოს: ჩუენ: ჟუარი:
 არღარა: იყოს: ჩუენდა: სხუა: ღთი: გარნა: ჟუარცმული: და:
 გარდაკლა: მეფე: და: თაუხანისცა: მას: და: ყოველი: ერი: მისთანა:
 და: თქუა: მეფემან: აჩუენე: ძალი: შენი: ერსა: ამას: შენსა: ურ-

¹) აქ გამოშვებულია: იგლოვს.

²) აქ გამოშვებულია: ჯუარი.

³) უნდა იყოს: ძედ.

⁴) ქარ—ს ცხ—ში: ვბაძავთ.

⁵) ქარ—ს ცხ—ში: ვდევენეთ.

⁶) ეს რაც ფრჩხილებში ჩაესვით შეცდომით გამოვრებაჲ კვემოთ მოყვანილი ფრაზისა.

⁷) აქ გამოშვებულია სიტყვა: პრქუა.

⁸) ქარ—ს ცხ—ში: მაშმელსა.

წმუნოსა: რათა: მოიუყანნე: სარწმუნოებად: უფალთ: ღთო: მორწმუნენი: შენნი: და: ღაცათუ: მოკუდენ: ცოცხალ: არიან: ცხოველნი:¹) შენ: ცხოველისკან: ძლიერ: არიან: და: სხანი: იგი: ბერძენთანი: ვითარცა: გამოვიდეს: ველად: ხოლო: ზაღუკრატოს: ვითარცა: მკე-
 354 ლი: სისხლითა: აღმოსრული:²) და: ვითარცა: ლომი: განძვინებულნი: მოიზახდა: შეურაცხყოფდა: სხათა: მათ: - ხოლო: მეფემან: ჭქუა: ვინ: არს: თქვენ: შორის: კაცი: რომელი: ეწოეს: იმას: და: სწორ: იუოს: მეფობისა: ჩემისა: წარვლო: ქადაგმან: ორგზის: და: ვერავინ: იკადრა: უფლად: სიტყუად: მაშინ: თქუა: ვახტანგ: არა: ძალითა: განძლიერდების: კაცი:³) ღთნ: მოსცეს: ძალი: და: მე: ვესაგ: ძალს: შენსა: და: ვითარცა: ღავით: განვალ: ნიშითა: ჯუარისათა: მომეც: მე: ძალი: ვითარცა: ღავითს: გოლიათსა: ზედა: რამეთუ: ესეცა: მაყუდრებულად: და: შეურაცხებით: როკდა: ჯუარსა: შენსა:⁴) რა-
 ჟამს: იხილა: ჯუარი: აღმართებულად: ძალად: ჩუენდა: არა: ივლ-
 ტოდა: მისკან: არამედ: სასოებითა: ძალისა: მისისათა: განვიდე:⁵) ბრძოლად: - და: თქუა: - იხილა:⁶) აშვარტაგანი: ჭ: მდაბალი:⁷) კუალად: იხილი:⁸) ჭირვეული: და: იესნი:⁹) ხოლო: ისი: შეურაცხდა: მიხნს: და: არა: შეშინის: რამეთუ: ძალი: შენ: მიერ: მომცემული: დიდ არს: რომლითა: ვსდლო: არამედ: შეშინის: მე: შენგან: რამეთუ: კმანი: ისმინნი:¹⁰) ჭ: შენ: გხადი: შემწედ: ჩემდა: - ა დ მ ი კ ა დ ა: მახვილი:¹¹)
 355 და: შეამთხუა: ჯუარსა: და: განვიდა: შორის: განწყობილთა: მათ: და: თქუა: არა: ჭბრძვან: ლომი: კარსა: რამეთუ: მე: მეფე: ვარ: და: შენ: მონა: არამედ: ღავდვა: თავი: ჩემი: ერისა: ამისთჳს: რათა: ჭრწმუნეს: ძალი: ჯუარისა: და: მოეხვ: ა: ზავლე: კარხოს:¹²)

¹) ქარ—ს ცხ—ბა აქ უმატებს: შენნი.

²) ქარ—ს ცხ—ში: აღმოსვრილი.

³) აქ გამოშვებულია: არამედ.

⁴) აქ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: რამეთუ.

⁵) ქარ—ს ცხ—ში: განვიდეს.

⁶) ქარ—ს ცხ—ში: იხილე ღმერთო.

⁷) ქარ—ს ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: დაამდაბლე.

⁸) ქარ—ს ცხ—ში: იხილე.

⁹) უნდა იყოს: იესენ.

¹⁰) ქარ—ს ცხ—ში: მდაბალითა კმანი ისმიან.

¹¹) ქარ—ს ცხ—ში: კრძალი.

¹²) ქარ—ს ცხ—ში ამ სამი სიტყვის მაგიერ: მოუტევა პალეკარტოს.

ხოლო: ვახტანგ: ნეშუს: და: მას:¹⁾ სომხად: მიეხლებოდა: და:
 აღიზახნეს:²⁾ რორთავე:³⁾ მათ: განწყობილთა: კმითა: საშინელითა:
 და: იუო: კმა: იგი: ვითარცა: კმა: ქუხილისა: ძალითა:⁴⁾ შეიძრა:
 ქუეყანა: და: დასცა: ლახუარი: ჰალეკრაჰს:⁵⁾ ფარსა: ვახტანგისსა:
 რომელი: ედვა: ეგრის: ტყავისა:⁶⁾ და: განაგლო: ფარსა: ვითარ:
 წერთა: ერთი: რომელი: იუო: სიმსხო: ლახურისა: ვითარ: მტკაველი:
 კაცი:⁷⁾ და: მისცა: ფარი: იგი: შეფემან: ლახუარსა: მისსა: და:
 მიეტყვა: ზირისპირ: და: სცა: კრმალი: ჩაბაღახსა: ზედა: და: განუ-
 ზო: თავი: მისი: ვიდრე: ბეჭთამდე: და: მიუო: კელი: და: უზურა:
 თავისა: მისისა: ნახევარი: და: მოიღო: წინაშე: ჯუარსა: და: თქუა:
 უოგლისა: განდგომილისა: შენისა: ესე: იუაგ: ნაწილი: და: მიე-
 ტყვნეს: სჰანი: ვახტანგისნი: სჰათა: ბერძენთასა: და: აოტნეს:
 იგინი: და: აღიჭრნეს: გუნდ გუნდად: და: მიაწუდოვნეს: ზღუის:
 ზირსა: და: არაგინ: განეკა: მათგანი: გარსა: რომელი: შეესწრა:
 ზღუად: ივლტოდეს: ნავითა: მას: დღესა: შინა: მოსწყუედა:⁸⁾ სჰათაგან: 356
 ვახტანგისთა: ორმოცდა: თერთმეტი:⁹⁾ ხოლო: სჰაგან: ბერძენთასა:
 ოთხას: და: თორმეტი:¹⁰⁾ და: შეიზურეს: ტყუედ: მათგან: ასოცდა:
 ხუთი: ათასი: და: ვითარცა: მოიქცეს: სჰანი: იგი: გუამსა: ზედა:
 ვარზაბაკურ: ვახტანგის: დედის: ძმისსა: ივლოვდეს: და: შემუს-
 რეს: იგი: ბარითა:¹¹⁾ და: მურითა: და: წარსცეს: ბარდავად: -ხოლო:
 შეფემან: ვახტანგ: მოუწოდა: უოგელთა: სჰათა: და: უბრძანა: უო-
 ველთა: ტყუეთა: მოუყანება: და: მოიუყანეს: და: უკლეპელად: და:
 იუო: ერთ: რიცხუად: უოგელი: მამა: კაცი: და: დედაკაცი: შვიდას:
 ოთხმოცდა: ათასი: და: წარსცა: იგი: უოგელი: წინაშე: კეისრისა:
 კელითა: ნასრესითა:¹²⁾ და: ადარნასესითა: და: ერის: თავთა: მისთათა:

1) ქარ—ს ცხ—ში ამ სამი სიტყვის შავიერ: ნებასა.

2) ქარ—ს ცხ—ში: აღიზახნეს.

3) უნდა იუოს: ორთავე.

4) უნდა იუოს: რომლითა.

5) უნდა იუოს: ჰალეკარტოს.

6) ქარ—ს ცხ—ში: რომელი იუო ვიგრის ტყავისა.

7) ქარ—ს ცხ—ში: ვითარ მკლავი კაცისა.

8) უნდა იუოს: მოსწყუდა.

9) ქარ—ს ცხ—ში: ორმოცდა სამი ათასი.

10) ქარ—ს ცხ—ში: სამოცდა თორმეტი ათასი.

11) ქარ—ს ცხ—ში: შარითა.

12) ქარ—ს ცხ—ში: ნასარისათა.

და: მიუწერა: წიგნი: ვცთარმედ: სიბრძნე: ღთისა: მიუწდომელ:
 არს: სიბრძნესა: კაცთასა: და: ნებას:¹) სძლევეს: ნება: ღთისა: მე:
 უწყვი: რამეთუ: არა: არს: ნება: შენი: საქმისა: ამის: რამელი:
 ესე: იქნა: ჰალეკრაპოსისგან:²) არცა: თუ: იყო: ნება: ჩემი: რამელი:
 ესე: ქმნა: დედის: ძმამან: ჩემმან: და: ორნივე: ესე: ძვირს: მოქმე-
 დნი: ძვირმან: მოინადირნა: ამისთვის: ყო: ღთს: ახალნერგნი: მოი-
 357 უყანეს: სარწმუნოებად: შიშისა: მისისა:³) ვითარცა: იგი: უძლების-
 თას: შვილისა: ყო: საქმე: განსაცხრომელი: ხოლო: თქუენ: პირმომანი:
 შვილნი: ხართ: ღთისანი: და: მარადის: მისნი: ხართ: აწ: მწუხა-
 რება: ესე: დედის: ძმისა: ჩემისა:⁴) დისწულისა: თქუენის: მიერ:
 ნუგეშინის: ვეც: რაჟამს: ვიძივე: შური: მკლავთა: მისთა: ხოლო:
 თქუენ: ნუგეშინისგეტით: ერისა: ამისთვის: რამელი: იქნა: ღთს:
 შვიდას: ორმოცდა: ათასი:⁵) და: უკუეთუ: ბრძანებდე: შემთხუვეად:⁶)
 ჩემდა: გამოისწრაფე: უკუეთუ: არა: მოციქულთა: გააკე:⁷) საქმე:
 ჩუენი: რამეთუ: დამიმძიდა: დგომა: ჩუენი: ქუეყანისა: ამისთვის:
 მოლოკებულისა: ხოლო: ვიდრე: მისულამდე: მოციქულთა: ფრიად:
 მწუხარე: იყო: კეისარი: არამედ: რაჟამს: უთხრეს: ვითარმედ: ტუუე:
 პირველ: შეხრობილი:⁸) და: ტუუე: ერისაგან: მეოტისა: ყოველი:
 და: უკლებელად: გაუტეობელ:⁹) მაშინ: განიხარეს: ფრიად: და:
 უთვალთა: დაუტევეს: მწუხარება: და: შეჰდა: მეფე: ნაგსა: და:
 განვიდა: სამასითა:¹⁰) დრომითა: სუბუქად: ზღვის: კიდესა: და:
 მოუწოდა: ვახტანგს: და: ყუეს: ურთერთას: აღთქმა: და: ფიც:
 და: განაგეს: წინდობისა:¹¹) და: უკუსცა: კეისარმან: საზღუარს:
 358 ქართლისა: ციხე: თუხარისი: და: კლარჯეთი: ზღვიდგან: ვიდრე:

¹) უნდა იყოს: ნებასა.
 ²) ქარ—ს ცხ—ში: პალეკარტოსისგან.
 ³) ქარ—ს ცხ—ში: ამისთვის ყო ესე დმერთმან, რამეთუ ახალ ნერგნი ესე
 ზოლო იუჟნეს სარწმუნოებად შიშისა მისისა ქვეშე.
 ⁴) აქ გამოშვებულია: და.
 ⁵) ქარ—ს ცხ—ში: შვიდას ოთხმოცი ათასი.
 ⁶) ქარ—ს ცხ—ში: მიმთხუვეად.
 ⁷) ქარ—ს ცხ—ში: განაგე.
 ⁸) უნდა იყოს: შეხრობილი.
 ⁹) ქარ—ს ცხ—ში: განუტეობია.
 ¹⁰) ქარ—ს ცხ—ში: სამ ათასითა.
 ¹¹) ქარ—ს ცხ—ში: საქმე წინდობისაჲ.

აკსიანთამდის: და: კეგნი: რომელნი: მოსდგმენ: ღაღოთა: და:
 გამოკითხა: კეისარმან: საზღუარი: საბერძნეთისა: ქუეგანა: ღზვის:
 ზირისა: რომელ: აკს: აფხაზეთი: და: ჰქუა:¹) ეგრის: წელით-
 გან: ვიდრე: მდინარემდე: მცირისა: ხაზარეთისა: ესე: საზღუარი:
 აკს: საბერძნეთისა: ალექსანდრობითგან: რომელი: ესე: აწ: შენ:
 მიგიღია:²) მელაფითა: ჩუენგან: აწ: იგი: უკუმოგუეც: და: ოდეს:
 წარუყნებდე: ცოლსა: შენსა: ასულსა: ჩემსა: მაშინ: მოგეც: ქუე-
 ყანა: მისგან: და: უწერა: ქუეყანა: გრის:³) წყალსა: და: კელისოს:⁴)
 შუა: ზითვად: და: სხუა: აფხაზეთი: უკუსტა: ვახტანგ: ბერძენთა:
 და: წარვიდა: ვახტანგ: გზასა: კლარჯეთისასა: და: სპანი: მისნი:
 გაუტყვნა: გზასა: სომხეთისასა: და: მოიწია: ვითარ: თუხარისად:
 მიხედნა: და: შეიუარა: ციხე: და: თქუა: ჭეშმარიტად: თუ: ხარ:
 შენ: ციხე: და: ვითარცა: წარმოვიდა: შუა: კლარჯეთს: იხილა:
 კლდე: რომელსა: სოფლისა:⁵) ერქუა: არტანუჯი: და: მოუწოდა:
 არტანუჯის:⁶) ძუძუს:⁷) მისსა: და: დადგინა: ერისთავად: და: უბრძანა:
 რათა: აღესრულოს:⁸) ციხე: არტანუჯისა: და: უბრძანა: რათა:
 გამოატანოს:⁹) კეგსა: მას: შინა: სამონასტრე: და: აღაშენოს:
 ეკლესია: ჰ: ქმნეს: მონასტერად: ვითარცა: ეტილენეს: მონასტერნი:¹⁰) 359
 საბერძნეთისანი: - და: ჰქუა -: ატაგაზს: უკუეთუ: განძლიერდენ: სპა-
 ნი:¹¹) ჩუენზედა: საყუდელი: ჩუენი: აქა: ყოფად: აკს: ხოლო: არტე-
 ვაზ: აღაშენა: არტანუჯისა: მონასტერი:¹²) ჰ: სამნი: მონასტერი:¹³)
 შაბასა:¹⁴) მერისა: ბიდონიასა:¹⁵) და: ახიზისა:¹⁶) და: ქმნა: იგი:

1) ქარ—ს ცხ—ბა აქ უმატებს: ესე.

2) ქარ—ს ცხ—ში: მოგიღია.

3) უნდა იყოს: ეგრის.

4) ქარ—ს ცხ—ში: კლისურასი.

5) უნდა იყოს: სოფელსა.

6) ქარ—ს ცხ—ში: არტავზ.

7) აქ გამოშვებულია: მტესა.

8) ქარ—ს ცხ—ში: ააგოს.

9) უნდა იყოს: გამონახოს.

10) უნდა იყოს: ეტილენეს მონასტერნი.

11) უნდა იყოს: სპარსნი.

12) ქარ—ს ცხ—ში: აღაშენა ციხე არტანუჯისა და მონასტერი.

13) ქარ—ს ცხ—ში: ეკლესიანი.

14) ქარ—ს ცხ—ში: დაბაჲ.

15) ქარ—ს ცხ—ში: შენდობისა.

16) ქარ—ს ცხ—ბა აქ უმატებს: და განაახლა ციხე ახიზისა.

ქუბად: და: ვითარ: წარმოვიდა: ვახანგ:¹⁾ ქალაქად: თვსად: მცხეთად:
 იყო: სიხარული: დიდი: მადლის: მიცემა: ღთისა: და: შეიქცა: იგი:
 მშვიდობით: და: მისცა: ნიჭი: ერსა: თვსსა: ხოლო: მეფემან:
 სპარსთამან: ვითარცა: ცნა: ვითარმედ: მიიქცა: ვახტანგ: ბერძენთა:
 კერძი:²⁾ შეიქცა: სპარსეთად: და: მოკუდა: და: დაჯდა: მეფედ: ძე:
 მისი: ვიდრე: მოწიფებოდა:³⁾ იგი: წარკდა: მას: შინა: სამი: წელი-
 წადი: ხოლო: ვახტანგ: მეფესა: უშენა: ცოლმან: ძე: და: ასული:
 მარჩბივად: და: მოკუდა: შობასა: შინა: შაღენდოხტ:⁴⁾ დედოფალი:
 ასული: სპარსთა: მეფისა: ხოლო: ვახტანგ: უწოდა: სახელი: ძესა:
 თვსსა: სპარსულად: დარჩლ: და: ქართულად: დანი: მაშინ: ვახანგ:
 მეფემან: ვერ: მოიყუნა:⁵⁾ ცოლი: ბერძენთა: მეფისა: ასული: და:
 ვერცა: ქათალაკოხთა: და: ებისკოპოსთა: რამეთუ: მოკოდა: იგი:
 360 მოსლვსა: სპარსთა: მეფისასა: ამაგრებდა: ციხეთა: და: ქალაქთა:
 და: ჰკაზმიდა: მექდართა: და: განამზადებდა: ბრძოლად: სპარსთა:-
 მაშინ: შეკვდა: სპერობილესა:⁶⁾ შინა: ბინაქრან: მცოთრი:⁷⁾ ების-
 კოპოსი: ცეცხლის: მსახურთა: და: მოსრნა: და: განასნნა: უოგელნი:
 ცეცხლის: მსახურნი: საზღვართაგან: ქართლისათა: ხოლო: სპარსთა:
 მეფე: შემდგომად: სამისა: წლისა: წარმოემართა: ბრძოლად: ვახტან-
 გისსა: მოიწია:⁸⁾ და: დაიბანაკა: ხოლო: ვახტანგ: წარავლინა: და:
 მიუძენო: ბერძენთა: თანა: ვითარმედ: აჭა: დღე: იგი: რომელ:
 აღმთიქვამს: ვითარმედ: სპარსნი: შემოვარდნიენ: კელსა: შენსა:
 აჭა ესე რა: იგინი: მომიყუნან: შუა: საზღვართა: ქართლისათა: და:
 უოგელი: კაცი: მათთანა: ვითარ: სამასი: ათასი: რამეთუ: ჰგონებდა:
 იგი: განმრავლებასა: სპათა: მისთასა: სომხითით: და: მეფეთაგან:
 კავკასიანთა: ხოლო: მათ: ვერ: იკადრეს: გართვად: მისსა: რამეთუ:
 რომელთამე: მათგანთა: აქუნდა: სასოება: ჭუარცმულისა: ხოლო:

¹⁾ უნდა იყოს: ვახტანგ.

²⁾ უნდა იყოს: კერძო.

³⁾ ქარ—ს ცხ—ში: მოიწიფებოდა.

⁴⁾ უნდა იყოს: ბაღენდოხტ.

⁵⁾ ქარ—ს ცხ—ში: ვერ მოიცალა მოყუნებად.

⁶⁾ უნდა იყოს: საპერობილესი.

⁷⁾ უნდა იყოს: ბინქარ მცოთრი.

⁸⁾ აქ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ინდაბრიანთა.

რამელები: იძლივებს: ეშმაკისაგან: მეფენი: და: რუბანდისანი: გაერ-
 თნეს: აწ: მე: აღმისრულებიეს: აღაქმა: ჩემი: რამელი: აღმითქუამს:
 სადაცა: მზონი: არს: სახელი: ცეცხლისა: და: დამიფსიეს:¹⁾ ფსლითა: 361
 და: მოგუნი: და: გზირნი:²⁾ მიმიცემიან: სატანჯუელსა: ბორტოსა:
 და: მაცთური: ბინაქრან:³⁾ მივეც: სპერობილეს:⁴⁾ და: სიკუდილისაგან
 გარდაიხუეწა: მან: უკუე: მოიუანსა: სპარსნი: ქართლად: და:
 დავსუა:⁵⁾ ებისკოპოსად: მიქაელ: კაცი: სარწმუნო: ხოლო: ბინაქრან:
 ვითარცა: მოიწია: საზღუდართა: ქართლისათა: მოკუდა: აწ: სწრაფით:
 წარმოემართნენ: სპანი: შენნი: რამელ: აქა: შინა: და: ეცნენ:
 უოველები: მტერნი: ჯუარისანი: და: მოიცალო: შენ: ეოველთა:
 მტერთა: შენთაგან: ხოლო: თუ: ჩუენ: გუძლიერდეს:⁶⁾ იგი: და:
 შემოვიდეს: იგი: გზასა: შიბტისასა:⁷⁾ ხოლო: ვიდრე: მიიწოდეს
 მოციქულები: ვახტანგ: მეფისანი: წარსრულ: იყო: კეისარი: ქუეყანით:
 ხაზარეთით: კერძო: რომლისაგან: ვერ: მოიცალებდა: მოსულსა:
 ქართლად: ხოლო: ვახტანგ: კანაძლერსა: ციხენი: და: ქალაქნი:⁸⁾ და:
 ურჩეულები: ერი: მბრძოლი: ერისა: მისისა: ვითარ: ასი: ათასი:
 შკედარი: და: ასი: ათასი: ქუეითი: იხურა: მისთანა: და: დაუბანაკა:
 მათ: დღომით:⁹⁾ ვიდრე: ქართლისა: კართამდე: სპარსთა: დაიბანაკეს: 362
 ციხენი: სტერეთთაგან:¹⁰⁾ ჩაღმართ:-ხოლო: ვახტანგ: კანაფართა:
 კიდი: მოკუთისა: ვიდრე: სამეოც: მკარ: ქცევისათჳს: მას: ზედა:
 სპარსთასა: ხოლო: მეფე: და: ჯუანბერ:¹¹⁾ სპასპეტი: და: დგეს:
 მცხეთას: ხოლო: ნასრა: და: მირდატ: დაუტკუნა: სპანი: ზედა:
 სომხითას:¹²⁾ და: ქართლისათა: რამელები: დგეს: არმაზით: კერძო:

1) ქარ—ს ცხ—ში: სადაცა მიპოვნის სახლი ცეცხლისა დამიფსია.

2) ქარ—ს ცხ—ში: გაზირნი.

3) ქარ—ს ცხ—ში: ბინაქარანი.

4) უნდა იყოს: საპერობილეს.

5) ქარ—ს ცხ—ში: დავსუ.

6) ქარ—ს ცხ—ში: თუ ჩვენ გვძლოს და განძლიერდეს.

7) ქარ—ს ცხ—ში: შიბშატისასა.

8) ქარ—ს ცხ—ში: ციხენი ქალაქისანი.

9) უნდა იყოს: დღომით.

10) ამ ორი სიტყვის მაგიერ უნდა იყოს: ცხენის-ტერფიდგან.

11) უნდა იყოს: ჯუანშერ.

12) ქარ—ს ცხ—ში: სპათა ზედა სომხითისათა.

და: ¹⁾ მცხეთით: განვიდეს: ²⁾ და: რა: განვიდის: ლაშქარი: იგი: იმერ:
 კერძო: მცხეთით: ეწუხან: არგუსა: ³⁾ ზედა: და: ოდესმე: განვიდის:
 თონი: მტკურისა: და: შეიბნის: მტკურისა: ზედა: ⁴⁾ და: რომელსამე:
 დღესა: მათ: სძლიან: და: რომელსამე: მათ: ხოლო: ვახტანგ:
 მეფესა: შეექმნა: ჩაბაღანი: ოქროსა: და: გამოესუა: წინათ: მკელი:
 და: უკანით: ლომი: და: რომელსა: კერძოსა: იძლეოდიან: ქართველნი:
 მუნთცა: მიმართის: ⁵⁾ სხვისა: მისგან: სხარსთასა: ვითარცა: ლომის:
 განჯარი: მიერთგან: ვერღარა: შეუძლებდეს: სხარსნი: წუობად:
 მისა: და: ისწავლეს: იგი: რომელს: ეწერა: მკელი: და: ლომი:
 და: ვითარცა: გიხილნა: ვახტანგ: თქუენ: დროზ: გორგასალ: ⁶⁾ რო-
 363 მეფე: არს: ესე: მიჰრიდეთ: თავსა: მგლისასა: და: მის: მიერ:
 სახელ: ედვას: ვახტანგ: მეფესა: გორგასალ: - განძღერდა: ⁷⁾ მათ:
 შორის: ბრძოლა: ოთხ თუე ოდენ: და: მოვიდა: მოციქული: კეის-
 რისგან: და: მოართუა: ძღუენი: ვახტანგს: და: მოგუარა: სხათაგან:
 ბერძენთასა: ოთხმოცდა: რვა: ⁸⁾ მკედარი: და: მოუწერა: ვახტანგს:
 ვითარმედ: შევიქცე: წუობასა: ხაკანისასა: და: მომივლენია: შენდა:
 ოთხმოცდა: რვა: ⁹⁾ მკედარი: და: მომიწერია: ლეონისად: უკეთუ:
 გიკმდეს: შენ: ლაშქარი: წინაშე: შენსა: არს: მელიტითგან: ¹⁰⁾ ვიდრე:
 ლამდემდე: ¹¹⁾ და: მოღმართ: ვიდრე: კარნო: ქალაქამდე: ¹²⁾ და: მი-
 ბრძანებია: ლეონისა: შენს: წინაშე: ეოფას: - და: მოწევნულ:
 იყო: ლაშქარი: ბერძენთა: ჯავახეთს: ხოლო: ვითარცა: ცნა: სხარ-
 სთა: მეფემან: ბერძენთა: მოსლვა: შეუღად: მათლა: იწყო: ზრახვად:
 ვახტანგისასა: მიუმცნო: მოციქულსა: მისსა: და: ქქუა: რასათჯს:
 მოვსწუდებით: ურთიერთას: ძმანი: კაცნი: და: შეიღნი: ნებროთისნი:

¹⁾ აქ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და რაი ბრძოლიან სპარსნი არმაზით კერძო.

²⁾ ქარ—ს ცხ—ში: განვიდიან.

³⁾ უნდა იყოს: არაგუსა.

⁴⁾ ქარ—ს ცხ—ში: შეიბნის თონსა ზედა ტფილისისასა.

⁵⁾ აქ გამოშვებულა: და მოსრის.

⁶⁾ ქარ—ს ცხ—ში: და ვითარცა იხილიან ვახტანგ, და თქვიან: დურაზ გორგასალ.

⁷⁾ უნდა იყოს: განძღერდა.

⁸⁾ ოთხმოცი ათასი მკედარი.

⁹⁾ ქარ—ს ცხ—ში: მელიტენითგან.

¹⁰⁾ ქარ—ს ცხ—ში: ლამდემდე.

¹¹⁾ ქარ—ს ცხ—ში: კარნუ ქალაქამდე.

უკუეთუ: ცეცხლი: არს:¹) შეუკე: ეწიენ: მათ: იგი:²) ხოლო: ჩუენ:
 დაფადრეთ: სიუჟარულსა: ზედა: მამათა: ჩუენტასა:³) ხოლო: თუ-
 თუელი: ჩუენგანი: სათნოსა: სულისას: ჰმსახურებდეს: ვითარცა: 364
 მოგიდა: მოციქული: და: უთხრა: სინდა: ვახტანგს: და: უოველსა:
 ერსა: მისსა: და: მისცა: ნიჭი: ვახტანგ: მეფემან: მოუფლინა:
 მოციქული: მისი: და: ჰქუა: გიხილავს: ძალი: ჯუარისა: და: უო-
 ველთა: მეფეთა: მოკტონდა:⁴) ხარკი: ვიდრე: გამოჩინებადმდე:
 ჯუარცმულისა: რჯამს: გამოჩნდა: იგი: მძლე: ექმნეს: უოველნი:
 თაუჟანის: მცემელნი: მისნი: წინაშე: მისსა: და: მოხარკენი: შენნი:
 ბერძენნი: მოღმართ: გუბრძანან: და: მოაკრნეს: სამსახურებელნი:
 ცეცხლისანი: აწ: უკუე: გვებრძოდეს:⁵) ჩუენ: და: ტეკეპისათს:
 სჯულისა: მოვკუდეთ: ჩუენ: მისთს: ვითარცა: იგი: ჩუენტს:
 მოკუდა: და: მან: აღმადგინეს: ჩუენ: ხოლო: უკუეთუ: აღსრულო:
 სიტუჟა: შენი: და: იუოს: ცეცხლი: ღთად: შენდა: და: იუოს:
 ღთად: ჩუენდა: ქრისტე: მამად: და: უფლად: გხადო: შენ: და:
 დაცათუ: ჩუენ: ღირმშონი ვართ: არამედ: თქუენ: სხედით: საყდარ-
 თა: ზედა: მამისა: ჩუენისათა: ვითარცა: უთხრეს: სიტუჟა: ვახტან-
 გისა: შეიწუნარა: და: წარსცა: ძღუენი: გორგასლისა:⁶) ძლიერად:
 და: მისთანა: ვურგზნი: ანთრაკოვანი: და: ჟამი: დადგეს: შეკრებისა: 365
 აღიყარა: მეფე: სზარსთა: და: უკუდგა: რუსთავად: და: გამოვიდეს:
 იგინი:⁷) განთიად: და დადგეს: ველსა: კლარჯეთისასა:⁸) ხოლო: ტფი-
 ლისი: სოფელი: და: კალი: მოაკრებულ: იუო: მამინ: ხოლო:
 მეფე: ვახტანგ: და: დგა: ჟაჭუს: და: შეკრბეს: მას: ველსა:
 ორნივე: მეფენი: და: მოიკითხეს: ურთი: ერთი: და: ეკეს: აღთქმა:
 თს: თს:⁹) სჯულსა: ზედა: გარდაუალ: და: მოხედნა:¹⁰) სზარსთა:
 მეფე: გორგასალმან: ლაშქრით: თავისით: ტფილისად: და: უძღუნა:

¹) აქ გამოშვებულია: ღმერთი.

²) ქარ—ს ცხ—ში: შეუკვე-მეწიენ იგი თავსა.

³) სიტყვიდან „ხოლო ჩუენ“ აქამდე ქარ—ს ცხ—ში არ არის.

⁴) ქარ—ს ცხ—ში: მოგვაქუნდა.

⁵) ქარ—ს ცხ—ში: აწ უკეთუ გვებრძოდი.

⁶) უნდა იუოს: გორგასალსა.

⁷) სიტყვიდან „და უკუდგა“ აქამდე ქარ—ს ცხ—ში არ არის.

⁸) ქარ—ს ცხ—ში: კალისასა.

⁹) ქარ—ს ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: თავის-თავისა.

¹⁰) ქარ—ს ცხ—ში: მოჰხადა მას ღღეს.

გორგასალმან: მკეველი: ¹⁾ ათასი: მონა: ხუთასი: სტავრა: სკარმანგი: ²⁾
 ხუთასი: ბიზიონი: ზუზმა: ³⁾ ხუთასი: კდილი: ⁴⁾ ცხენი: თურამეტი: ⁵⁾
 და: დღეს: მესამეს: მთვიდა: გორგასალი: მის: თანა: და: თანა:
 წაიტანა: ლეონ: ანთი: ჰატრიკი: ჟისრისა: და: ყუეს: განზრახვა:
 და: აზრახა: ათიპატრიკი: გორგასალსა: რათა: ყოს: მშვიდობა:
 შორის: კეისრისა: და: ხუასროსსა: რამეთუ: გეინოდა: ბერძენთა:
 რამეთუ: ⁶⁾ შვიდენ: საბერძენეთად: სპარსნი: და: მთავრანა: იგინი:
 რამეთუ: სპანი: საბერძენეთისანი: ყოველნი: იქესეს: ხაზარეთს:-
 და: ჰქუა: ხუასრო: გორგასალსა: ითხოვე: ჩემგან: რაცა: გნებავს:
 366 თავისა: შენისათჳს: და: სხვისა: ვისთჳსცა: გნებავს: ხოლო: გორგო-
 სალმან: ჰქუა: მნებავს: რათა: იყოს: შენ: შორის: მშვიდობა: და:
 კეისრისა: ჰქუა: ხუასრო: დამითმე: ⁷⁾ თხოვა: შენი: ჩემ: ზედა: რა-
 მეთუ: ბერძენთა: რაჟამს: ჰოვინ: ჟამი: ჩუენზედა: ⁸⁾ არა: ევინ:
 წყალობა: და: მე: ამით: გვაგ: სიყუარული: შენ ზედა: რათა: შე-
 ვიდე: საბერძენეთად: და: შური: ვიძიო: მათგან: და: აჰა: მოციქული:
 ხაზართა: მეფისა: მეთუ: დღე: არს: რათგან: მოსრულ: არს: და:
 შენ: არა: უწვი: მიზეზი: მტერობისა: ჩუენისა: ხოლო: აწ: მიგა-
 თხრა: სილადე: მათი: ჩუენზედა: და: მერმე: ვყო: ნება: შენი:
 ვინათგან: აღვიტეთ: ფიცითა: ძლიერითა: არა: ვიწყო: უნებელი:
 შენი: და: თქუა: უწვი: ვითარმედ: ზღუასა: მოღმართ: ჩუენი:
 არს: საზღუარი: განყოფილი: ნოესითგან: და: აწ: იგი: მბრძავს:
 ჩუენ: ჟაზირსა: ⁹⁾ და: მოაკრებულ: არიან: ქალაქნი: ხოლო: შამი:
 სამეფო: ჩუენი: არს: არამედ: ჟაზირისა: ნახევარი: განწინებულ:
 არს: მამათა: ჩუენთა: შენი: არს: ხუედრი: და: მიუღებეს: იგი:
 ბერძენთა: და: მე: ესრეთ: შევიდოდე: უკმოდებად: მისსა: აწ:

¹⁾ ქარ—ს ცხ—ში: მხევალი.

²⁾ ქარ—ს ცხ—ში: სკარამანგი.

³⁾ ზოგიერთ ხელთნაწერებში: რუზმა.

⁴⁾ უნდა იყოს: კდალი.

⁵⁾ ქარ—ს ცხ—ში: ათი ათასი. შემდეგ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ცხენი
 ბარგისა ზუთასი, ჯორი სამასი, ზროზა ოთხასი, ცხვარი ათი ათასი.

⁶⁾ ქარ—ს ცხ—ში: ნუ-უკუც.

⁷⁾ ქარ—ს ცხ—ში: დამძიმე.

⁸⁾ სიტყვებიდან „რამეთუ ბერძენთა“ აქამდე ქარ—ს ცხ—ში არ არის.

⁹⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და შამსა.

რომელო: ნაწილი: მამათა: შენთა: არს: შენ: განუყავ: შენ: იცი: 367
 და: ბერძენთა: ხოლო: სხუა: ჯაზირისა: მიმიტყემია: ბერძენთა: მე-
 ფის:¹) რომელო: ვითხოვეთ: ჩუენ: შენგან: ხოლო: ვითარცა: ესმა:
 ესე: ლეონ: ანთუხატსა: განიხარა: ფრიად: და: თაუყანისცა:
 ორთავე: მეფეთა: და: თქუა: სუთნი: ქალაქნი: ჯაზირისანი: შენდავე:
 იუენენ: შენნი: კერძნი: რამეთუ: ნახევარი: სიკილისა:²) რომელო:
 მოგვიღო: შენგან: უკუტყეთ:³) და: დღეთა: ჩუენთა: იუაგნ: მშვიდობა:
 შენ: შორის: და: მისსა:- და: თქუა: მეფემან: ვინ: უწყის: თუ:
 და: სეკრდეს:⁴) ბერძენთა: მეფე: ქმნულსა: ჩუენსა: და: თქუს: რა-
 ჟამს: წარმომაფლინა: ლეონ: ძლიერად:⁵) ამის: მეფისა: ჰქუა: მეფესა:
 ჩუენსა: მონაზონ: ვინმე: დის: მეცნიერმან: ვითარმედ: სთნავს:
 მშვიდობა: დთსა:⁶) სამთავე: ამათ: მეფეთა: და: იქმნამცა: ეგრე:
 ხოლო: კეისარმან: უბრძანა: მწიგნობარსა: და: დაწერა: წიგნი:
 ზავისა: და: აქა: არს: აღწერილი: წიგნი: მისი: ვითარცა: ესე:
 ვთქუ: წარიკითხეს: წიგნი: მისი: და: წერილი: იყო: ფიცით:⁷) მისსა:
 რომელო: მოსცა: სპარსთა: მეფემან: იგბიმიანოზს:⁸) არა: ვძებნო:
 თქუენზედა: და: მოუწოდა: სპარსთა: შეეფემან: ხაზართა: მეფისა: 368
 მოციქულსა: და: უთხრა: მან: აღზრუნა: სპარსთა: მეფემან: ⁹)
 ბერძენთა: ზედა: მაშინ: მოიღო: სპარსთა: მეფემან: ქარტა:
 და: დაწერა: თხსითა: კელითა: წიგნი: ბერძენთა: მეფისა: საუუარ-
 რელისა: და: ჩინება: საზღურათა: და: სიკუდილისა:¹⁰) უკმოტყემა:
 მისცა: ფილისიმი:¹¹) სოღურითა: იელუსაღემითა: და: თქუა: ვითარ-
 მედ: ქალაქი: სჯულისა: თქუენისა: არს: იელუსაღემი:-და: მისცა:
 გორგასაღსა: ნიჭი: ალფა: ლიტრა: სამი: ათასი: ამბარი: ლიტრა:

1) ქარ—ს ცხ—ში: ხოლო სხვა ჯაზირისაჲ მომცენ მე ბერძენთა და.

2) ქარ—ს ცხ—ში: სიკილისა.

3) ქარ—ს ცხ—ში: უკუტყეთ (ვარიანტი: უკუნ-ტყეთ).

4) ამ ორი სიტყვის მაგიერ უნდა იყოს: დასჯერდეს.

5) ქარ—ს ცხ—ში: წარმომაფლინდა მე ძალად.

6) ამ სიტყვის აკლია ქარაგმა.

7) ქარ—ს ცხ—მა უმატებს: თვნიერ.

8) უნდა იყოს: იგბიმიანოზს.

9) ეს სიტყვა შეტია. ქარ—ცხ—ში არ არის.

10) უნდა იყოს: სიკილისა.

11) ქარ—ს ცხ—ში: ფილისტიმი.

ხუთასი: მუშკი:¹) ხუთასი: ტაიჭის: ცხენი: სამი: ათასი:²) სამოსელი: ხოსროფანი: ათასი: ხაზდი: სამი: ათასი: და: წარვიდა: მეფე: ვახტანგ: შინა: ხუალისა: დღე: წარავლინნა: ვახტანგისსა: საკუთარი: ბარზაბანს:³) და: მობიდან: ჭქუა: ესრეთ: გორგოსალსა: რომელი: გინდა: ჩემგან: და: მე: ვქმნე: აწ:⁴) განაკე: საბრძანებელი: შენი: ვითარცა: გნებავს: მიავლინენ: და: სხუანი:⁵) და: ითუაღენ: ქალაქნი: რომელნი: მიგცენ: შენ: და: კეისარსა: ხოლო: ბარზაბანს: და: 369 მისა:⁶) მითუაღვად: ქუეყანათა: და: ქალაქთა: თქუენთა: ხოლო: შენ: ჭყოფდი:⁷) საქმესა: ამას: ჩუენ: ზედა: განარისხნენ: სპარსნი: მოხუცებულნი: რამეთუ: მათ: ეგონა:⁸) ჩემ: მიერ: შემოსულა:⁹) საბერძნეთისა: ხოლო: მე: დღეს: საზღუართა: ჩემთაგან: ორი: სამეფო: მიფინჯე: აწ: ესე: არს: სათხოველი: ჩემი: რათა: და: შენი: მომეც: ცოლად: და: შენ: წარმოხვიდე: ჩემთანა: ქუეყანასა: და: მამულსა: ჩუენსა: ¹⁰) რათა: ჭნახნენე: ¹¹) ნათესავნი: შენნი: ჯ: შენ: შემწე: მეო: მე: თავითა: შენითა: მტერთა: ჩემთა: ზედა: აბაშთა: და: ელამთა: ჭნდითა: და: სინდთა: და: უძუძესი: ¹²) ბოროტი: და: დამდაბლება: მეფობისა: ჩემისა: მათ: უუეს: აწ: ოღეს: მოხვიდე: ჩუენთანა: და: ესრეთ: ვარქე: მოხუცებულთა: და: მარზაპანთა: ჩემთა: სიყუარული: ვუავ: ჩემი: და: მოუყარეთა: ჩემთა: -რამეთუ: ესრეთ: ინება: ძმამან: ჩემან: ვახტანგ: მეფემან: რომელნი: ქუეყანანი: მივსცენით: მათითავე: შემწეობითა: მოხარკე: ვუავნით: მტერნი: ჩუენნი: და: ამით: დავაცხროთ: გულის: წერომა: მათი: ბერძენთა: ზედა: ხოლო:

¹) აქ გომოშვებულია: ლიტრა.
 ²) ეს ოთხი სიტყვა ქარ—ს ცხ—ში არ არის.
 ³) ქარ—ს ცხ—ში: ბარზაბან.
 ⁴) ქარ—ს ცხ—ბი უმატებ: იგი და.
 ⁵) ქარ—ს ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: დასტურნი.
 ⁶) ქარ—ს ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: ხოლო ბარზაბანისდა მიბრძანებია მისლვაჲ კეისრისა.
 ⁷) ქარ—ს ცხ—ში: შენ უწყი, რამეთუ.
 ⁸) უნდა იყოს: ებრძანა.
 ⁹) ქარ—ს ცხ—ში: შემოსრვა.
 ¹⁰) ქარ—ს ცხ—ში: ქვეყანასა მამისა ჩუენისა.
 ¹¹) წინეთ დღეწერიო გადამწერს: ჰნახე. შემდეგ ეე-ბის თავები გადაუწერებია
 ნნ-ბათ. ქარ—ს ცხ—ში: ჰნახე.
 ¹²) ქარ—ს ცხ—ში: რამეთუ უძვირესი.

შენ: თავითა: შენითა: მიანებე: ძლად:¹) არამედ: სხანი: შენნი: ადგილ-
 სავე: იუენენ: მაშინ: ვახტანგ: მოუწოდა: ყოველთა: მზრახვალთა:
 თქსთა: და: ეზრახა: ლეონ: ანთჳნატი: ესრეთ: ვითარმედ: დიდ: 370
 არს: კეთილი: შენი: ბერძენთა: ზედა: უფროს: მეფეთა: მათ:
 რომელნი: სხენან: საუდართა: ზედა: მათთა: რამეთუ: შენ: დასცევ:
 ქალაქი: ჰონტოსა: შემუსრვისკან: და: შენ: მიანიჭე: შვიდას:
 ოთხმეოცი: ათასი: სული: და: დღეს: შენმიერ: მოეცემის: ჯაზირი:
 და: ფილისტიმი: რომელი: მშვიდობით: არა: რომელსა: მეფესა:
 ბერძენთასა: შეუპერეს: და: მართალ: არს: ხუასრო: უკუეთუ: არა:
 იპოვო:²) მისთანა: სათნაობა: უკრმაღ: შეკრაცხოს: იგი: ერმან:
 მისმან: და: თუმცა: მან: არა: გითხრა: მიღმართ: ვძლიოთ:³) რამეთუ:
 ესე: არს: სრული: სიუყარული: მიგცე: ლაშქრისა: ჩემისკან: ათი:
 ათასი: ჭურვილი: და: მე: წავჳეუე: მოციქულთა: შენთა: თანა:
 წინაშე: კეისრისა: და: მუნია: გამოერთო: ჯაზირა:⁴) სპით: ძლიე-
 რითა: ესე: განიზრახა: ლეონ: ანთიპატმან: და: სთნდა: მეფესა:
 ვახტანგს: და: ყოველთა: წარჩინებულთა: მისთა: განზრახვა: მისი:
 და: მისცა: სხარსთა: მეფესა: და: მისი: ვახტანგ: ცოლად:
 რომელსა: ერქუა: მიჳრანდუხტი: რომელი: წარტყუენულ: იყო:
 ოკსთაკან: და: გამოკესნა: ვახტანგს: ხუარანძე: ამისთჳს: არა: 371
 მისცა: რამეთუ: წინდებულ: იყო: სომეხთ:⁵) ჰატიახშისა: მოიყუნა:
 ვახტანგ: ძე: მისი: რომელსა: ერქუა: სხარსულად: დარჩილ: და:
 ქართულად: დანი:⁶) იყო: ხუთისა: წლისა: და: დადგა: გვირგვინი:
 და: დაუტევა: მეფედ: და: დაუტევნა: მისთანა: შვიდნი: წარჩინე-
 ბუნნი: მისნი: პირველად: ეუანბერ:⁷) სხასპეტი: მზერობელი: ქართლი-
 სა:⁸) და: მფლობელი: ყოველთა: ერის: თავთა: და: დემეტრე: ერის-
 თავი: კახეთისა:⁹) და: გრიგოლ: ერისთავი: ჰერეთისა: ნესრან:¹⁰)

1) ქარ—ს ცხ—ში: მინებ ძალად ჩემდა.

2) ქარ—ს ცხ—ში: ჰყო.

3) ქარ—ს ცხ—ში: ვაძლიოთ.

4) ქარ—ს ცხ—ში: გამოკერთო ჯაზირას.

5) წინეთ წერებულა: სომეხთა, მაგრამ მერმე ასო „ა“ წაუშლიათ.

6) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: მაშინ.

7) უნდა იყოს: ჯუანშერ.

8) ქარ—ს ცხ—ში: შიდა-ქართლისა.

9) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და კუხეთისა.

10) ქარ—ს ცხ—ში: ნერსარან.

ერისთავი: ხუნანისა: და: ადარნასე: ერისთავი: სამშვილდისა: და: სამნალირ:¹⁾ ერისთავი: შიდა: ეგრისა: და: სუხნეთისა: და: ბაკურ: ერისთავი: მარგვისა: და: თაკურისა:²⁾ და: ამათ: შჭვედრა: ძე: თუსი: დაჩი: და: უბრძანა: აღშენება: უჯარმისა: და: მუნ: შინა: ზარდა:³⁾ დაჩი: მეფისა: რამეთუ: სიმარჯუედ: გამონახა: იგი: ნადირთა: ცხრათათს:-⁴⁾ და: წარიტანნა: თანა: ოთხნი: წარჩინებულნი: მისნი: არტავაზ: ერისთავი: კლარჯეთისა: და: ხასრ:⁵⁾ ერისთავი: ოძრკისა: და: საურმაგ: ეჯობი: მისი: დიდი: და: მათ: თანა: ათას: ათასი:⁶⁾ მკედარი: ლაშქრისა: მისისა: დარჩეული: და: ლეონ: ანთიპატროსმან:⁷⁾ დაუტევა: ლაშქრისა: მისგან: ათი: ათასი: ბერძენი: და: თუთ: 372 წარვიდა: წინაშე: კეისრისა: და: ვახტანგ: მეფემან: წარეყანნა: თანა: მოციქულად:⁸⁾ არტავაზ: კლარჯეთის: ერისთავი:⁹⁾ და: წარსცა: უფელი: ნიჭი: კეისრისა: წინაშე: რომელი: მიანიჭა:¹⁰⁾ მეფეს: ხუასროს: გარნა: სტავრები: და: ხაიჭები:¹¹⁾ და: იჭირა: თავისათს: და: სხუა: უფელი: წარსცა: და: უბრძანა: არტავაზს:¹²⁾ ჯაზირას: მოერთოს: ლეონ: ანთიპატრის: თანა: ხოლო: ვახტანგს: ეგედრნეს: დედა: და: დაა: მისი: ხუარნძე: რათა: წარიტანნეს: თანა: და: ილოცონ: იელუსაღემს: წარტანნა:¹³⁾ და: წარვიდეს: ვახტანგ: მეფე: და: ხუასრო: გზასა: მას: არდაბადგნისსა: და: მუნით: წარვიდეს: ვახანგ:¹⁴⁾ და: დედა: მისი: და: დაა: იელუსაღემს: და: ხუასრო: ელოდა: ანტიოქიას:¹⁵⁾ შევიდეს: და: ილოცეს: წმიდასა: ადგილმასა: და: მოილოცნეს: უფელნი: წმიდანი: ადგილნი: და: შეეგედრნეს:

1) ქარ—ს ცხ—ში: სამნალირ.
 2) ქარ—ს ცხ—ში: თაკურისა.
 3) უნდა იყოს: ზარდა.
 4) ქარ—ს ცხ—ში: ნადირთა და საცხოვართათს.
 5) აქ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ერისთავი წუნდისა და ბიერიტიანი.
 6) ქარ—ს ცხ—ში: ათი ათასი.
 7) ქარ—ს ცხ—ში: ანთიპატრიკმან.
 8) ქარ—ს ცხ—ში: დესპანდ.
 9) ქარ—ს ცხ—ში: არტავაზ ერისთავი, კლარჯეთისა თავი.
 10) ქარ—ს ცხ—ში: მიენიჭა.
 11) უნდა იყოს: ტიპები.
 12) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: რათა.
 13) უნდა იყოს: წარიტანა.
 14) უნდა იყოს: ვახტანგ.
 15) ქარ—ს ცხ—ში: ანტიოქს.

წმიდას: აღდგომას: შეწირეს: შესაწირავი: დიდი: და: წარმოვიდეს:
 ანტიოქიას:¹) ხოლო: ლეონ: ანტიგონი: კეისრისა: და: არტავაზ:
 ერისთავი: ვახანგისი:²) მოვიდეს: ოცდა: ათასითა:³) მკედრითა:
 რჩეულითა: და: მთართვეს: ხუასროს: კეისრისაგან: ძღუენი: მიუ-
 წდომელი: და: ვახტანგს: ნიჭი: მიუწდომელი: და: მოემცნო:
 კეისრისა: მოციქულთა: სიხარული: და: მადლის: მიცემა: ღთისა: 373
 ვახანგის:⁴) ქება: და: მადლი: მიუწდომელი: და: მოემცნო:-
 ვახტანგისა: მიბრძანება: ლეონისა: ესრეთ: რათა: იყოს: შიშისა:
 და: ბრძანებასა: შენსა: ქუეშე: ვითარცა: ჩემსა: და: შეკრება: ვახ-
 ტანგის: საბრძანებელი:⁵) ბერძენა: და: ქართლი: და: სომეხი: ორმოც-
 და: ათი: ათასი: მკედარი: რჩეული: მაშინ: უბრძანა: სპარსთა:
 მეფემან: ვახტანგს: ვინათგან:⁶) დედა: და: დას:⁷) აქამდის: დამაშურალ:
 არიან: მოვიდენ: იგინი: სამეფოდ: ჩემდა: რათა: ერთობით: აღვა-
 სრულეთ: სიხარული: ჩუენი: და: მერმე: თუ: ინებონ: წარსლვა:
 ქართლს: წარვიდენ: იგინი: გზასა: ჰრანისასა: ხოლო: თუ: ინებონ:
 ლოდინება: შენი: გელოდენ: უძღეს:⁸) ქალაქსა: შინა: სთნდა:
 უკუე: ვახტანგს: ბრძანება: ხუასროსი: და: წარიტანეს: თანა: და:
 წარემართნეს: და: წარგზავნა: სპარსთა: მეფემან: მოციქული:
 წინაშე: ყოველთა: წარჩინებულთა: სპარსეთისათა: და: მიუთხნა: ეს-
 რეთ: ყოველი: ხოლო: მათ: განიხარეს: სიხარულითა: დიდითა:
 რამეთუ: ცეცხლებრ: ეგზებოდეს: ბრძოლისათჳს: ჰნდელთა:⁹) სინდელ-
 თა: და: აბაშთა: და: ჯონჯალთათჳ:¹⁰) და: მივიდეს: ბადდადს: და: მიე-
 გებნეს: ყოველნი: წარჩინებულნი: სპარსთანი: სიხარულითა: დიდი-
 თა: და: აღასრულეს: ქორწილი: სამეფო: ექუს: თუე: განსუე- 374

¹) ქარ—ს ცხ—ში: ანტიოქს.

²) უნდა იყოს: ვახტანგისი.

³) ქარ—ს ცხ—ში: ოცი ათასითა.

⁴) უნდა იყოს: ვახტანგის.

⁵) ქარ—ს ცხ—ში: საბრძანებელსა ქუეშე.

⁶) ქარ—ს ცხ—ში: ოდეს.

⁷) ქარ—ს ცხ—ში: დამა შენი.

⁸) უნდა იყოს: ურბას.

⁹) ქარ—ს ცხ—ში: ინდოთა.

¹⁰) ქარ—ს ცხ—ში: ჯორჯანთა-თჳს.

ნებუღი: და: განცხრომითა: მიუთხრობელითა:¹⁾ და: შემდგომად:
 ქორწილისა: მისცა: ნიჭი: დიდ: ძალი: დედასა: და: დასა: ვახტან-
 გისასა: და: წარმოვიდეს: ჰრას:²⁾ ზატივ: სტემდა: ვახტანგს: ერი:
 სპარსეთისა: ვითარცა: ხუასრეს: მეფესა: მათსა: და: მეტყე: წარკ-
 მართნეს: მტერთა: ზედა: ზირველად: მივიდეს: ჯორჯალეთს:³⁾ და:
 წარმოტყუენეს: ჯორჯალეთი: და: შემდგომად: უმკვდრო: უყეს:
 და: სხნეს: ადგილსა: მათსა: ნათესავნი: სპარსთანი:⁴⁾ და: მიერი-
 თკან: ქმნეს: ჯორჯალნი: გიოხუად:⁵⁾ რომელნი: აწ: არიან:
 მეტეგრენი: სპარსთანი: დელამნი:⁶⁾ და: მუნით: შევიდეს: ჰნდო-
 თად: ჰ: მუნ: იქმნე:⁷⁾ წყობანი: ძლიერნი: ერთმან: ჰ: ერთმან:⁸⁾ იყო:
 მუნ: წესად: რომელმანცა: მათგანმან: სძლის:⁹⁾ ივლტინ: მის: წინაშე:
 პანაკი: ხოლო: ვახტანგ:¹⁰⁾ მეფემან: მოკლა: ბუმბერეზი: თხუთმეტი:
 მონა:¹¹⁾ შინა: რომელთა: დაეცნეს: გოლიათნი: მრავალნი: სპარსთანი:
 და: დაუყეს: ბრძოლასა: შინა: ჰნდოეთისასა: სამი: წელი: და:
 წარწყუენეს:¹²⁾ უმრავლესნი: ქალაქნი: ჰნდოეთისანი: არამედ მტკიცენი:
 375 ციხე: ქალაქნი: ვერ: განტუნეს: რამეთუ: ზღუდეთა:¹³⁾ შინა: იუნეს:
 და: წარმოვიდეს: ხარკი: ჰნდოთა: მეფისაგან: მუშკი: ლიტრა:
 თასი: ამბარი: ეგზომევე: ალვა: ნავი: ათი: თუალები: იაკინთი:
 და: ზურმუხტი: ნავი: ერთი: მისიასა: სტრიფონი:¹⁴⁾ თვითთ: სხე:
 ოქრო: აქლემი: ასი: ვეცხლი: აქლემი: ხუთასი: და: მუნით: შევი-
 დეს: სინდოს: მაშინ: სინდოს: მეფემან: განყო: ერი: თქსი:¹⁵⁾
 ციხეთა: და: ქალაქთა: შინა: და: რომელსაცა: კერძსა: განვიდიან:

1) ქარ—ს ცხ—ში: ექვს თვე განცხრომითა და განსვენებითა მიუწდომე-
 ლითა.

2) ქარ—ს ცხ—ში: ურაპას.

3) ქარ—ს ცხ—ში: ჯორჯალეთს.

4) აქ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და ელამნი.

5) უნდა იყოს: გლეხად.

6) ეს სიტყვა ამ ადგილას ქარ—ს ცხ—ში არ არის.

7) უნდა იყოს: იქმნეს.

8) ქარ—ს ცხ—ში: წყობანი ძლიერნი ბუმბერაზთანი, თითოს თითოთანი და.

9) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ბუმბერაზთა.

10) უნდა იყოს: ვახტანგ.

11) უნდა იყოს: მუნ.

12) უნდა იყოს: წარტყუენეს.

13) ქარ—ს ცხ—ში: ზღუდათა.

14) უნდა იყოს: საფირონი.

15) ქარ—ს ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: ერისთავნი.

სპარსნი: მტრუენავნი: გამოკდინ: სინდნი: ციხეთა: და: ქალაქთავან: და: დასდვიან: ვნება: დიდი: სპარსთა: ზედა: და: მოსწყედა: ური- ცხვი: ერი: სპარსთავან: ხოლო: ქრისტესითა: არა: სადა: იძლივნეს: ვახტანგის: სპანი: და: უოკლადვე: მძლეუ: გამოჩნდეს:¹) ოთხნი: იგი: წარჩინებულნი: ვახტანგისანი: და: ლეონ: ბერძენი: რამეთუ: მათ: დასცნეს: მრავალნი: მბრძოლნი: სინდელთანი: ბუმბერეზნი: -ხოლო: სინდთა: მეფე: იყო: ქალაქსა: შინა: სინდსა:²) მაშინ: უოკლითა: ძალითა: მათითა: მივიდეს: სინდს: და: მუნ: მიატყდეს: ბრძოლანი: ძლიერნი: და: დღეთა: უოგელთა: გამოვიდა: თვით: სინდთა: მეფე: რამეთუ: იყო: იგი: მკნე: გოლიათი: და: შემმართებელი: და: გამოიხუნეს: მკედარნი: სინდელიანი: და: იუჯს: ბრძოლას: ბუმბერეზთა: რამელსამე: დღესა:³) სძლიან: და: რამელსამე: მათ: 376 და: სინდთა: მეფემან: სძლო: თავის: თავითა: უოგელთა: ბუმბერეზთა: მბრძოლთა: მისთა: და: არა: მიუხუდეს: იგი: და:⁴) ვახტანგ: მბრძოლასა: შინა: დღეთა: მრავალთა: მაშინ: სინდთა: მეფემან: ველსა: მას: ზედა: კართა: ქალაქისათა: დამე: თხარა: მთხრებლი: დიდა: და: სამალავა: შიგა: მკედართა:⁵) და: სიმარჯვთა: და: უტყვნა: გზანი: გამოსავალნი: და: ჩაგნის:⁶) მუნ: შიგა: მკედარნი: ათნი: რჩეულნი: და: დილასა: ადრე: გამოგზავნნა: ბუმბერეზი: ერთი: და: მას: დღესა: ხუედრი: იყო: ვახტანგისი: კართა: ცვისთავს: და: მადგეს: ბუმბერეზნი:⁷) და: სთხოვა: ბრძოლას: ვახტანგს: თავის: თავს: რათამცა: წარტუენე: და: შთაკდა:⁸) მათ: მკედართა: ზედა: მაშინ: საურმაგ: ეკობი: ვახტანგისი: განვიდა: და: ჰქუა: არა: ხარ: შენ: კადნიერ: ბრძოლად: მეფისა: არამედ: მე: გებრძოლო: მონა: მონასა: მიეტყვა: ხოლო: სინდელი: იგი: გააქცია: მისდევდა: საურ- მაგ: ჩუეულებსა: ებრ: მრავალ: გზის: ბრძოლილ: იყო: ველსა: მას: ზედა: და: ვითარ: წარკდა: დამალულთა: მათ: მკედართა:

¹) ქარ — ს ცხ — ბა უმატებს: მტერთა ზედა, და მენედ მბრძოლად გამოჩნდეს.

²) ქარ — ს ცხ — ში: სინდიას.

³) აქ ქარ — ს ცხ — ბა უმატებს: მათ.

⁴) ქარ — ს ცხ — ში: და არა მიხედეს იგი ვახტანგს.

⁵) ქარ — ს ცხ — ში: შიგან მთხრებლსა მკედართა ად.

⁶) ქარ — ს ცხ — ში: ჩადგინის.

⁷) ქარ — ს ცხ — ში: მისდგა ესე ბუმბერეზი.

⁸) ქარ — ს ცხ — ში: წარიტყუა და შექადა.

377 გამოუკდეს: ზურგით: მისსა: სდა: იგი: მეოხი:¹) შემთქცა: ხოლო: საურმაგ: სცნა: ჰროლი:²) წინასა: მას: და: მოკლას: ხოლო: ათას: მათ: მოკლეს: საურმაგ: მაშინ: მიეტყვა: თვით: ვახტანგ: მეფე: და: მისთანა: სამნი: იგი: წარჩინებულნი: მისნი: არტავაზ: და: ბერიტიანი: და: ნასრა:³) მათანა: ლეონ: ბერძენი: ხოლო: სინდელი: იგი: ივლიტოდეს: და: მისდევდა: ვახტანგ: მოუუსითურა: ვიდრე: კართამდის: ქალაქისათა: და: შეივლიტოდა: ქალაქად:⁴) მაშინ: ვახტანგ: მწუნსარებითა: სავსე: შეიქცა: იგლოვდა: გუამსა: ზედა: საურმაგი-სასა:⁵) რამეთუ: თანა: აღზრდილ: იყო: მისი: და: ძმისწული: მამა: მძუძისა: მისისა: არტავაზის: მამისა:⁶) მაშინ:⁷) სინდელს: მეფე: გამოდგა: კართა: ქალაქისათა: და: კმა: უყო: კითა: მადლითა: და: ჰქუას: ვახტანგ: მეფეო: მსგავს: ხარ: შენ: უყავის: მის: უგუნურისა: რომელმან: ზოვა: ქარი: მოწყლული: და: ცაგლეჯილი: არწივისაგან: რომელსა: ვერ: ეძლო: აფრენვა: და: მიახლებულ: იყო: სიკუდილსა: და: არა: ქმნა: უყავმან: მან: ვითარცა: წესი: არს: უყავისა: რამეთუ: სხუამან: უყავმან: ოდეს: იხილის: ქარი: იწვის: კმა: მადლად: ვივილისა: და: სშენისა:⁸) სხუათაცა: და: ესხის: სი-

378 მრავლე: უყავთა: ქარსა: რათამცა: განიოტეს: საყოფელთაგან: მათთა: და: უშიშად: დაუენესმცა: დღენი: მათნი: რამეთუ: ზირუ-ტეუთაცა: იციან: სარგებელი: თავის: არა: ქმნა: უყავმან: ესე: ვი-თარი: არამედ: შეიწყალა: ქარი: იგი: ვითარცა: კეთილის: შეო-ფელი: მისი: დაუტყვა:⁹) ზრდა: მართუეთა: თვსთა: და: მარადის: უკრებენ: მკალსა: და: გუელსა: რამეთუ: სხვისა: შეპყრობა: არ: ძალ: უც: უყავსა: და: მით: ზრდის:¹⁰) და: ქარსა: ვითარცა: მოე-

¹) ქარ—ს ცხ—ში ამ სამი სიტყვის მაგიერ: და იგი მეოტი.
 ²) ქარ—ს ცხ—ში: სცა ოროლი.
 ³) ქარ—ს ცხ—ში: ბიერიტიანი და ნასარ.
 ⁴) ქარ—ს ცხ—ში: და სინდელი იგი შეივლიტოდეს ქალაქსა შინა.
 ⁵) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ვითარცა ძმისა საყვარელისასა.
 ⁶) ქარ—ს ცხ—ბა აქ უმატებს: ერთგული, მინდობილი და ქველი.
 ⁷) ამ სტრიქონის პირდაპირ აშიაზე სწერია ვახტანგ მეექვსის ზელით: ვახ-ტანგ: და: სინთ: მეფის: იგავი.
 ⁸) ქარ—ს ცხ—ში: ყივილი და ისმინის სხუათაცა.
 ⁹) უნდო იყოს: დაუწყო.
 ¹⁰) წინეთ წერებულა: ზრდიდს, მაგრამ მეორე „დ“ შემდეგ გაუხუკმებით მე-ლანის დათენთებით.

სხნეს: ფრთენი: თქუა: გნებასა: თჯსა: ესრეთ: დღეთა: მრავალთა:
 გაზრდილ: ვარ: მკალითა: და: გუელითა: და: არა: მომტემია: ძალი:
 მამა: დედათა: ჩემთა: რამეთუ: მკალითა: ვერ: განვძლიერდები:
 თუმცა: რა: მეღვა:¹) მიწევსა: მფრინველთა: და: მით: გამოზრდა:
 თავისა: ჩემისა: არა მე-ღ-: შევიზერა: უუაგი: ისი: მზრდელი: ჩემი:²)
 და: განვისუენო: თრ დღე: და: მომეტეს: ძალი: და: ვიწყო: წესი-
 სკებრ: ნადირობად: მამათა: ჩემთაებრ: რომლისაცა: აღასრულა:
 ესე: შეიზერა: უუაგი: იგი: და: შეჯამა: მიერთგან: იწყო: ნადი-
 რობად: დიდთა: და: მალეთა: მრინველთა:³) არა: მიეტა: უუავსა:
 მას: ქებ-ა: მოწუალებისა: არამედ: უგუნურად: და: თავის: მკლვე-
 ლად: ითქმის: არცა: მიეტა: ქორისა: მის:⁴) უუედრება: უწეებისა:⁵) 379
 და: კეთილისა: უკსენებლობა:⁶) და: იგი: არს: გუარი: და: წესი:
 ქორისა: განილეოდა: მოუკუდებოდა: მკალითა: და: იქმნ:⁷) წესისკებრ:
 განერა: სიკუდილისკან: ხლო: უუავმან: მან: არა: წესისკებრ:
 ქმნა: და: მითცა: მოკუდა: აწ: სჰანი:⁸) რომელნი: ჰირველითგან:
 მოაქამამდე: და: წადმართ: და: მიუკუე: მტერნი:⁹) ჯუარისა: მსახურ-
 თანი: ჟამსა: შინა: უდონეობითა: და: ლიქნითა: უვიან: სიუერული:
 და: თდეს: ეცის: ჟამი: არა: უჯან: წუალობა: და: კეთილის: კსენე-
 ბა: ესე: ბევრ: გზის: ქმნილი: გვასმიეს: წიგნთგან: და: თდეს:
 იხილეს: სჰარსთა: ჩუენ: მიერ: შეკნინებულთა: არა: ჰუავ: იგი:
 რომელი: ჯერ: იყო: შენდა: სჰამედ: სიხარული: და: მადლისა:
 შეწირვა: ღთისა: შენისა: და: ზრახება: სხუათაცა: ნათესავთა: და:
 მტერად: აღზრზენა: სჰარსთა: ზედა: შეწევსა: მტერთა: სჰარსე-
 თისათა: არა: ჰუავ: ესე: ვითარი: არამედ: დაგიტევიბია: საყოფელი:
 მამა: 10) შენთა: და: წინამძღუარ: ქმნილ: ხარ: სჰ-ასა: დიდსა: სჰარის-

1) ქარ—ს ცხ—ში: თუმცა ძალ მეღვა.

2) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და შევკამო.

3) უნდა იყოს: ფრინველთა.

4) ქარ—ს ცხ—ში: ქორსა მას.

5) ქარ—ს ცხ—ში: უწყოლობისა.

6) ქარ—ს ცხ—ში: უკსენებლობისა.

7) უნდა იყოს: ქმნა.

8) უნდა იყოს: სჰარსნი.

9) ქარ—ს ცხ—ში: მიუკუენისამდე მტერნი არიან.

10) ქარ—ს ცხ—ში: მამათა.

ტეანოსა: საბერძნეთისასა: და: მოგივლია: ორის: წელიწდის: გზა:
 და: მოსრულ: ხარ: ძალად: სპარსთა: რათა: განძლიერდენ: და:
 380 მოიწიონ: და: წარგწყემიდონ: შენ: და: ქუეყანა: შენი: შეიპყრან:
 წარსაწყემდელად: ყოველთა: ჯუარის: მსახურთა: ჭეშმარიტად: ამას:
 იმზადებ: თავისა: შენისათვის: და: ყოველთა: ჯუარის: მსახურთათვის:
 რად: ვთქუი: ყუავისა: იგავი: შენთვის: რამეთუ: მეფე: ხარ: თვთ:
 მწერობელი: ახვანის: და: ნებითა: შენითა: მიგიცემია: თავი: შენი:
 მანად: მტერთა: შენთა: და: ვითარ: არა: უკუნურად: ვთქუ: თავი:
 შენი: - მ ა შ ი ნ - : ვახტანგ: თქუა: გეგონა: შენ: ვითარმედ: სიბრძნით:
 გამონახულად: იზრახე: არამედ:¹⁾ ცრუ: არიან: სიტყუანი: ეგე:
 შენნი: მე: გითხრა: და: გაუწყო: ჭეშმარიტი: უკუნურთ: მსგავს:
 ხარ: შენ: თავგისა: მის: მთხუნველისა: რომელსა: არა: ასხენ:
 თუაღნი: და: საყოფელი: მისი: არს: მიწასა: ქუეშე: და: არა:
 უწყის: ბრწყინვალება: მზისა: და: შუენება: ველთა: და: დაეკრებულ:²⁾
 არს: იგი: ცხოვრებასა: თვისსა: რამეთუ: ეგე: ოდენ: ჭკონიეს: მას:
 ცხოვრება: ყოველთა: იძრვისთა: ვითარ: სცა:³⁾ თვთ: ცხოვრებასა:
 თვთ: არს: და: არა: სრულ: არს: ხილვად:⁴⁾ ნათლისა: და: შუენიე-
 რებისა: ცისა: და: ქუეყანისასა: ეგრეთვე: შენ: ბრმა: ხარ: გონე-
 381 ბისა: თუაღითა: და: ერუ: ხარ: გონებისა: ერთთა:⁵⁾ და: არა: ხედავ:
 და: არცა: გესმის: არცა: უწყი: ცხოვრება: სრული: და: არცა:
 სრულ: ხარ: შენ: მისლვად: ცხოვრებასა: საუკუნოსა: ნათელსა:
 მას: და: უსრულებელსა: და: მიუწოდომელსა: არა: იცნობ: შენ:
 დ¹თისა: შემოქმედსა: ყოვლისასა: რომლისა: მიერ: შეიქმნა: ყო-
 ველთვე: არა: მიქმნია: მოსლვა: ამის: ქუეყანისა: დიდებისათვის:
 სოფლისა: არცა: მსახურებისათვის: სპარსთა არამედ: მსახურებისათვის:
 დ¹თისა: და: უსაბამოსა: სამებისა: ერთარსებისა: და: მბადებელისა: ყო-
 ვ¹ლისა: დიდებისათვის: მერმისა: საუკუნოსა: და: უსრულებელისა:
 რამეთუ: ჩემითა: აქა: მოსლვითა: ჰირველად: გამამისხნია: იელუ-

¹⁾ წინეთ წერებულა არახვედ. მერმე მწერალს ხ—ნი მელნით გაუშავებია და პირველი ე—ნი შ—ად გადაუსწორებია.

²⁾ უნდა იყოს: დაჯერებულ.

³⁾ ქარ—ს ცხ—ში იმ ორი სიტყვის მაგიერ: ვითარსა.

⁴⁾ წინეთ წერებულა: ცილვად. მერმე გადასწორებულა: ხილვად.

⁵⁾ უნდა იყოს: ყურითა.

საღეში: წმიდა: ქალაქი: სადა: და: დგეს: საბრკენი უფლისა: ჩუენისა:
 იესოს: ქრისტესნი: ჭ: მუნ: აღსრულა: ყოველივე: კისნისათჳს: სულთა:
 ჩუენთასა: ჭ: შემდგომად: ყოველი: საქრისტიანთ: მიკსნია: მოაკრები-
 საგან: რამეთუ: მისცემოდა: ჟამი: სხარსთა: მეფესა: მოტყუენვად:
 ყოვლისა: საქრისტიანთსა: და: დათუმცა: ქუეყანა: ჩემი: დაცულ: იყო:
 ძალითა: ქრისტესითა: და: სიმკნითა: სხათა: ჩემთათა: არამედ: 382
 უცალო იუენეს: ბერძენნი: ჭ: წინა: ვერავინ: აღუდგებოდა: ჭ: ესრეთ:¹)
 ჩუენ: ქრისტეს: მოსაფთავან: რათა: ერთისა: მოყუსისა: ჩუენი-
 სათჳს: და: ვდვით: სული: ჩუენი: ხოლო: ბევრისა: ბევრეული:
 სული: კისნილ: არს: ჩემითა: მოსუფვითა: და: მისთვის: მიქმნიეს:
 ესე:²) ღ-თნ: დამბადებელმან: ჩემმან: შეიწიროს:³) და: რომელ: სთქუ:
 შენ: თუ: მოიწეინო: რა: სხარსთა: მტერი: იქმნებიან: ქრისტიან-
 ნეთა: მე: ძალითა: და: შეწეენითა: ქრისტესითა: ჟამსა: ამს:
 მიკსნიან: ქრისტიანენი: ჭირისაგან: დიდისა: და: უკანას: ღ-თნ:
 და: მბადებელმან: წყალობა: ყოს: კუალად: მოსავთა: მსთა:⁴) ზედა:
 და: დათუმცა: არა: იყო: მიზეზი: ქრისტიან-თა: კისნისა: და: თუ:
 ძალად: სხარსთა: მოსრულ: ვიყავ: აქა: ჯერ: იოცა: ესე: ჰირვე-
 ლად: ნათესაობისათჳს: და: შემდგომად: ამისთჳს: და: დაცათუ:
 არა: ჭეშმარიტსა: სჯულსა: ზედა: არიან: სხარსნი:⁵) არამედ: მეცნიე-
 რნი: არიან: ღ-თისა: და: მბადებელისანი: და: ჰრწამს: ცხოვრება:
 სულიერი: ხოლო: თქუენ: სრულიად: უმეტარნი: ხართ: ღ-თისანი:
 და: უგულის: კმო ვითარცა: ცხენი: და: ჯორი: ვითარ: უკუე: არა- 383
 მცა: მსახურება: შეიწირა: ღ-თნ: და: მბადებელმან: ყოვლისამან:
 და: საწუთოსაცა: ამის: საქმეთაგან: საძაკელ: არს ცხოვრება: შენი:
 რამეთუ ქორმან: დადარმან: რომელმან: შეჭამა: ყუაგი: იგი: მზრდე-
 ლი: მისი: აქებ: ნაქმარსა: მისსა: რამეთუ:⁶) ბუნება: ჩუენი: ესე:
 არს: რათა: კეთილის: მეოფელისა: ჩუენისათჳს: და: ვდვით: სული:

¹) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ჯერ არს.

²) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: რათა.

³) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: მსახურებაჲ ესე ჩემი და აღმისიბუქნეს ცოდუანი ჩემნი.

⁴) უნდა იყოს: მისთა.

⁵) წინეთ წერებულა: სპარსნი. მერმე ერთი ნარი წაუშლიათ.

⁶) ქარ—ს ცხ—ში: ხოლო.

ჩუენი: და: მოგიგოთ: მადლი: ღთისაგან: და: ვპოგოთ: ცხოვრება:
 საუკუნო: და: სოფელსა: ამას: მოგიგოთ: ქება: კაცთაგან: და:
 სახელსა: ზედა: ღთისასა: და: მცნებათა: მისთათჳს: თუ: მოგვე-
 დეთ: უკუდავნი: ვერა: ვართ: და: სიკუდილისაგან: ცხოვრებად:
 მივიცულებით:- მაშინ:- ჰქუა: სინდთა: მეფემან: ცუდ არს: სიგრძე:
 ზრახვისა: ჩუენ: შორის: არამედ: რომლისა: სთქუ: შენ: თუ: სახე-
 ლისათჳს: ღთისა: ჩემისა: მოგვედე: სიკუდილისაგან: ცხოვრებად:
 მივიცულები: უკუეთუ: კაცმან: უწყოდის: მის: ზედა: მომავალი:
 დიდება: და: კეთილი: ჰქერ არს: ესრეთ:¹) ისწოფოს: მიმთხუევად:
 სუფეგისა:- აწ:- უკუე: ჭეშმარიტად: უწყი: სუფეგად: მისწვა:
 შენი: და: გამოვედ: ბრძოლად: ჩუენდა:²) რათა: ჩემ: მიერ: მი-
 იცვალო: დღეს: სიკუდილისაგან: ცხოვრებად: რამეთუ: წარჩინებულ-
 ნიტა: შენნი: წარმიფლენია: წინა: მობედად: შენდა: რათა: განვი-
 მზადოს: სადგური: შენი: ჰქუა: ვახტანგ: აწინდელი: სიკუდილი:
 მე: არა: მიჩნს: სიხარულად: რამეთუ: ცოდვილ: ვარ: და: არა:
 სადა: აღმისრულებთა: მცნება: უფლისა:³) და: არა: სრულად: აღმი-
 კოცინან: ცოდვანი: ჩემნი: სინანულითა: არამედ: ძალითა: ქრისტე-
 სითა: არა: მეშინის: მე: შენგან: სიკუდილო:⁴) რამეთუ: იგი: არს:
 მთარველი: ჩემი: რომლისა: მიერ: დაცულ: ვარ: უფლადვე: მრ-
 ვალ: მოწყალემან:⁵) ღთინ: მრავლითა: ძალითა: მის: მიერთა:
 ჩემ: მონისა: მისგან: მოკვლას: მემობარი: მისი: და: სული: შენი:
 წარვიდეს: ბნელსა: მას: გარესკნელსა: ცეცხლსა: უშრეტსა:-მაშინ:-
 განვიდა: სინდთა: მეფე: და: ვახტანგ: ჰქუა: მოუუასთა: თჳსთა:
 ღთსა: ევედრებით: და: ზურგიით: კერძი: ჩემი განმომავრეთ: და:
 განვიდა: ვახტანგ: და: ორთავე: აქუნდა: ჰროლნი:⁶) მაშინ: იწუეს:
 რბევად: მრგულივ: ნაფარდსა: და: ღონესა: ეძიებდეს: ორნივე: რა-
 თამცა: შეჭუეს: წვირსა:⁷) ოროლისსა: მაშინ: და: იჳამა: სინდთა:

¹) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: რათა.

²) ქარ—ს ცხ—ში: ჩემდა.

³) ქარ—ს ცხ—ში: ღეთისაჲ.

⁴) ქარ—ს ცხ—ში: სიკუდილისა.

⁵) წინეთ წერებულო: მოწყალემან.

⁶) უნდა იყოს: პოროლნი.

⁷) უნდა იყოს: წვერსა.

მეფემან: შეყოლა: ვახტანგს: ოროლის: წუერსა:¹⁾ და: შეუტევა: 385
 რათამცა: სცნა: ოროლი: ხოლო: სიმენითა: და: სიკისკასითა: ტანი-
 სა: მისისათა: მიუდრკა: ოროლსა: და: წარკდა: და: შემოუმგრკლო:
 ვითარცა: მგრკაღმან:²⁾ და: სცნა: ოროლნი: სინდთა: მეფესა: ბეჭსა:
 მარცხენასა: ვერა: უფარა: სიმაგრემან: საჭურველისამან: და:³⁾ წელუ-
 ლებითა: დიდითა: რამეთუ წინათი: განავლო: წურთა: ერთი: და:
 ჩამოიჭრა: სინდთა: მეფე: მიფიდა: ზედა: ვახტანგ: ჩაუო: კელი:
 და: უზურა: ფერკი: მისი: და: თრეფით: მიიღო: წინაშე: სპარსთა:
 მეფისა:— მაშინ: ყოველმან: სპამან: კმითა: მადლითა: შესსეს:
 ქება: ვახტანგს: აღივსო: სიხარულითა: სპარსთა: მეფე: და: ყო-
 ველი: ბანაკი: მისი: და: მოვიდეს: ყოველნი: წარჩინებულნი: წინა-
 შუე: ვახტანგ: მეფისა: ძღუნითა: და: შესწირვიდეს: ძღუნსა: მაშინ:
 სპარსთა: მეფემან: მიიუყანა: მკურნალი: კელოვანი: და: დადგინა:
 ზედა: სინდთა: მეფესა: რათა: განიკურნოს: წელულებისაგან: და:
 მის: მიერ: წარკლო:⁴⁾ ყოველი: სინდეთი: ხოლო: სინდთა: დიჭირეს:
 ნაცულად: მეფისა: მათისა: ძე: მისი: მაშინ: მეფემან: ვახტანგ:
 აზრახა: სპარსთა: მეფემან:⁵⁾ აღება: ხარკისა: და: მძევალთა: რამეთუ:
 ვერდარა: წაიღებდეს: სინდეთსა: არამედ: სთნდა: მეფეს: სპარსთა- 386
 სა: განზრახვა: ვახტანგისი: განუტევა: სინდთა: მეფე: აღიღო:
 მისგან: ხარკი: ორი: ეზომი:⁶⁾ რომელი: ჰნდოთაგან: და: ორნი:
 შვილნი: მძევლად: და: ესე: ხარკი: სთნდა: მაშინ: სპარსთა: მეფე-
 მან: მიანიჭა: ყოველივე: ვახტანგს: მეფესა:—მაშინ:— მეფე: იგი:
 სინდთა: და: ემოურა: ვახტანგს: სიყუარულითა: დიდითა: პირველ:
 ამითჳს: რომელ: ოდეს: შევარდა: კელთა: ვახტანგისთა: არა:
 მოკლა: და: ცოცხლებით: მოიუყანა: წინაშე: სპარსთა: მეფისა: და:
 შემდგომად: რამეთუ: ვახტანგისავე: მიერ: განთავისუფლდა: ტუეო-
 ბისაგან: და: უძღუნა: ვახტანგს: ძღუენი: მიუწდომელად: დიდ:
 ძალი: და: წარმოვიდეს: სინდეთით: წელსა: მეოთხესა: სინდთს:

1) ქარ—ს ცხ—ში: შეყოლა ვახტანგის პოროლისა წვერისი.

2) უნდა იყოს: გრივალმან.

3) აქ გამოშვებულია: დაწყლო.

4) ქარ—ს ცხ—ში: წარიღოს.

5) ქარ—ს ცხ—ში: აზრახა სპარსთა მეფესა განტეუბა სინდთა მეფისა.

6) ქარ—ს ცხ—ში: ეზომი.

შესწავისათვის: და: დარჩომოდეს: ქალაქნი: სინდეთისანი: მოუყოკრე-
 ბელად: სინდას:¹) თოფორონი: კიმრანი:²) და: მოვიდეს: მუხით: აბაშეთს:
 ხოლო: აბაშნი: მისხდომარე: იუენეს: ქუეყანასა: რომელსა: მოსდგმი-
 და: წალი:³) და: ლერწმანნი: რომელსა: ვერა: იარებოდა: ნავი: და:
 ოთხ: თერკი: არამედ: საზღუართა: ზედა: არს: სპარსთასა: და:
 სულ: გრძელად: ჰბრძოდეს: რამეთუ: წყალი: იგი: რომელი: შეს-
 387 დიოდა: გარდაუგდეს: და: ლერწმანნი: იგი: და: წუეს: ცეცხლითა:
 და: წარმოტყუენეს: აბაშეთი: ყოველი: და: განუუენა: მეფემან:
 სპარსთამან: აბაშნი:⁴) ორად: და: ნახევარნი: დაუტევნა: ადგილსავე:
 ზედა: თხსსა: და: ნახევარნი: წარმოიუანნა: ვითარ: სახლი: ათასი:
 და: განუუენა: იგინი: ადგილით: ადგილად: და: ესე: არიან: ქურდნი:
 ნათესავნი: იგი: რომელ: წარმოტყუენნა: აბაშთაგან: - და: წარვიდა:
 ვახტანგ: მეფე: წელსა: მერვესა: შესავლით: მისთაგან: სპარსეთად:
 ვიდრე: ანტიოქამდე:⁵) და: მოვიდა: ურამად:⁶) ხოლო: სპარსთა:
 მეფე: აძლევიდა: ვახტანგს: ცოლად: თხსთაგან: მეფეთა: ხოლო:
 ვახტანგ: ჰქუა: არა: ჯერ არს: ჩემგან: ორთა: ცოლთა: ზერობა:
 რამეთუ: მივის: ცოლი: ასული: კეისრისა: დაუძიმდა: ესე: მეფესა:
 ხუასროს: არამედ: ვერა:⁷) ჰქუა: ხოლო: ვახტანგ: მშვიდობით: ზო-
 ვნა: დედა: და: და: მისი: წარმოვიდეს: ვიდრე: განსყოფელსა:
 ბერძენთა: და: სომეხთასა: და: წარვიდა: ლეონ: ბერძენი: და: სპა:
 მისი: შიმშატ:⁸) არამედ: ხოლო: ვახტანგ: წარავლინა: მოციქული:
 წარმოიუანებდა: ცოლსა: მისსა: პეტრესთანა: ქათალიკოზისა: და:
 სამოელ: ებისკოპოსისა: და: წარმოვიდა: ვახტანგ: ქართლად: და:
 მიეკება: ძე: მისი: დანი: და: მისთანა: ყოველნი: სპარსელნი: და:
 388 მათთანა: ებისკოპოსნი: და: ვითარცა: ცნა:⁹) ებისკოპოსთა: და:
 ქათალიკოზისა: და: უძიმდა: რეცა: მას: ზედა: იწყო: ამბობებდა:
 და: მიზეზობდა: და: მიუვლინა: მეფეს: ვითარმედ: შენ: დავი-

¹) ქარ-ს ცხ-ში: სინდელ.
 ²) ქარ-ს ცხ-ში: კირმა.
 ³) უნდა იყოს: წყალი.
 ⁴) ქარ-ს ცხ-ში: აბაშეთი.
 ⁵) წინეთ წერებულა: ანტიოქამდე,
 ⁶) ქარ-ს ცხ-ში: ურამად.
 ⁷) ქარ-ს ცხ-ში: უმეტეს: რამ.
 ⁸) ქარ-ს ცხ-ში: შიმშატად.
 ⁹) აქ გამოშვებულია: ებისკოპოსმან, ვითარმედ წარავლინა მეფემან მოციქულ-
 ნებად.

ტეგებიეს: ქრისტე: და: ცეცხლს: ესაჳ: ხოლო: ვახტანგ: მოუ-
 ვლინა: ვითარმედ: ძალითა: ქრისტესითა: შევედ: და: სიმატლი-
 თაჳე: გამოვედ: ძალითა: ქრისტესითა: უბრალო: ვარ: იცის: ღთს-
 მაცრას: წარმივლენეს: ქათალიკოზისა: და: ების: კოპოსთა: და:
 ვითარცა: ესმა: ესე: ების: კოპოსსა: დაიდასტურას: და: ჰგონებდა:
 რომელ: შოთითა: დაცადას: საქმე: იგი: და: მოსულა: მათი:
 და: კრულყო: მეფე: და: სძანი: მათნი: ხოლო: მეფემან: თქუა:
 დადაცათუ: უბრალო: ვართ: სიმდაბლე: ჯერ არს: ჩუენგან: მივიდა:
 მეფე: და: გარდაკდა: საკკდაცსა: რათამცა: შეემთხუა: ფერკთა:
 ებისკოპოსისათა: და: განძრა:¹) მან: ფერკი: და: მიამთხვია: ზირსა:
 მეფისსა: და:²) შემუსრა: კბილი: მისი: ხოლო: მეფემან:³) სილადე:
 ესე: ამხარტავანებისა: არს: საცთური: ეშმაკისა: უკუეთუ: სიმძა-
 ვლეშან: ცოდვათა: ჩემთამან: ადგძრა: არა: გაქუს: კელმწიფეობა:
 ბოროტისა: არამედ: შენდობისა: ვითარცა: იტყუს: სახარება: ვითა-
 რმედ: არა: დაშრიტო: ზატრუქი: მგზებარე:⁴) არცა: განტეხო: ლერ-
 წამი: და: ჩეჩქელი: და: ხოლო: შენ: ჰგონებ: ვითარცა: შენითა: 389
 სივარაგითა:⁵) ჩუენ: დაგუაცადნე: სიუარულსა: ქრისტესსა: - მამინ-
 გამოხნდა: ცხადად: რაჳამს: გესმა: უმთავრესისა: შენისა: ქართუ-
 ლად:⁶) მოუყანება: და: ადგზენ: შურითა: ბოროტად: ვითარცა:
 იუდა: ზეტრესითა: რამეთუ: შენ: ხარ: ვითარცა: იუდა: ხოლო:
 ეკლესია: ვითარცა: ზეტრე: გეცხლის: მოუყარე: ხარ: რამეთუ:
 შენცა: მიეგო:⁷) კონსტანტინოპოლედ: და: ვითარცა: ჯერ იყოს: განგი-
 კითხოს: - და: წარსცა: იგი: დიასკაპანთა:⁸) და: მისთანა: კბილი:
 მისი: და: შეუთუაღა: რათა: ქათალიკოზი: და: ცამეტი:⁹) ებისკოპო-
 სნი: სწრაფით: წარმოვაფლინენ: და: მათ: შორისმცა: არს: ზეტრე:
 ქათალიკოზად:¹⁰) და: სომელე: ების: კოპოსად: და: სხუანი: ვინცა:

1) ქარ—ს ცხ—ში: განხადა (ვარიანტებით: განხარა, განიხარა).

2) ქარ—ს ცხ—მა უმატებს: თანდაკითა.

3) აქ გამოშვებული: თქვა.

4) ქარ—ს ცხ—ში: გაბღვინვარე (ერთ ვარიანტში: მბღვინვარე).

5) უნდა იყოს: სივარაგითა.

6) უნდა იყოს: ქართლად.

7) ამ სიტყვის მაგიერ ქარ—ს ცხ—ში: მეგვიდრუცე ხარ ქრისტესი, აწ მოგაუვლინო შენ პატრიარქისა.

8) ქარ—ს ცხ—ში: დესპანთა (ვარიანტით: დიასპანთა)

9) ქარ—ს ცხ—ში: თორმეტი;

10) ქარ—ს ცხ—ში: კათალიკოზი.

ვინ: სთნდენ:- და: ვითარ: მიაწიეს: მიქაელ: ებისკოპოსი: ჭქუა:
 მას: ზატრიაქმან: ვინადგან: და: ითხია: შენ: მიერ: სისხლი: ქუეყა-
 ნასა: ზედა: არღარა: ხარ: ღირს: შენ: ებისკოპოსად: და: კადნიერე-
 ბისათჳს: მეფისა: თანა: გაც: შენ: სიკუდილი: ვითარცა: იტუჳს:
 და: ემორჩილენით: თქუენ: მეფეთა: რამეთუ: არა: ცუდად: აბიეს:
 კრმალ: რამეთუ: ღთისა: მიერ: მთავრობს: ვითარცა: ლომი: შო-
 390 რის: ცხოვართა: და: ექსორია: ყუეს: მიქელ: ებისკოპოსი: მონა-
 სტერსა: მღვიძარეთასა:- და: წარავლინეს: ზეტრე: მღუდელი:
 და: სამოელ: მონაზონი: ანტიოქიას: და: მიუწერეს: ანტიოქიას:
 ზატრიაქსა:¹⁾ მეფემან: ჳ: ზატრიაქმან:²⁾ კოსტანტინოპოლემან: ზირველად:
 დასაბამსა: ქრისტეს:³⁾ მოქცევისასა: დედა: კაცისა: ჳრომელისა:⁴⁾ ნი-
 ნოს: მიერ: განავლინა: აქა: ებისკოპოსი: რამეთუ: შორის: სპარსთა:
 და: ბერძენთა: შფოთი: იყო: და: მათ: ვერ: მიაწიეს: საქმე: ესე:
 კერისაებრ: სჯულისა: რამეთუ: ჩუენ: უწიეთ: ვითარმედ:⁵⁾ აღმო-
 სავლეთით:⁶⁾ და: ჩრდილო: მაგის: წმიდისა: საყდრისანი: არიან:
 ვითარცა: განაწიეს: მოციქულთა: სახარებასა: შინა: რომელ:
 არს: უწინარეობა: და: მიუწერეს: ყოველი: საქმე: დიდსა:
 ვახტანგ: მეფესა:⁷⁾ ვითარ: ებისკოპოსი: იკი: რომელი: მათ მიერ:
 დადგინებულ: იყო: უკუ ვადგინეთ: და: დღეს: იცოდეთ: ახალ ნერკად:
 ჳეშმარიტად: ქართული:⁸⁾ აწ: ორნი: ესე: მათნი: თხოვნი: აკურ-
 თხნა: და: თერთმეტნი: ვინმე: შენ: გნებაუნ: აკურთხენ: და: ჩუენ:
 მოვედინ:⁹⁾ რათა: ჩუენ: ნიჭითა: და: სამკრითა: ყოველითა: განუ-
 ტყვენთ: ხოლო: ანტიოქელმან: ზატრიაქმან: ყო: ეგრე: ვითარცა:
 391 მიუმცნეს: ზატრიაქმან: და: კეისარმან: აკურთხნა: თორმეტნი: ების-
 კოპოსნი: და: ზეტრე: კათალიკოზმან:¹⁰⁾ და: მოვიდეს: კოსტანტინე-

¹⁾ უნდა იყოს: ანტიოქიის პატრიაქსა

²⁾ უნდა იყოს: პატრიაქმან.

³⁾ უნდა იყოს: ქართლისა.

⁴⁾ უნდა იყოს: პრომელისა.

⁵⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უქატებს: ქართლი.

⁶⁾ ქარ—ს ცხ—ში: აღმოსავლეთი.

⁷⁾ ქარ—ს ცხ—ში: საქმე დიდისა ვახტანგ მეფისა.

⁸⁾ ქარ—ს ცხ—ში: ქართლი.

⁹⁾ ქარ—ს ცხ—ში: ხოლო ჩვენდა მოვიდენ.

¹⁰⁾ უნდა იყოს: კათალიკოზად.

ზოლედ: და: მეფემან: მისცა: ნიჭი: დიდძალი: და: ასული: თხნი:
 მისცა: სახელით: ელენე: მეფესა: ვახტანგს: და: გამოავლინა: იგი:
 სპითა: დიდითა: ვიდრე: საზღუართამდე: სომხთათვის: და: მუნ:
 მიეკება: მეფე: ვახტანგ: და: შეიქცეს: სპარსნი: ბერძენთანი: და:
 წარმოვიდეს: მცხეთად: ხოლო: მცხეთას: მეფემან: ვახტანგ: აღა-
 შენა: ეკლესია: მცხეთელთა: სუეტი: ცხოველი: და: უპყრა: სუეტსა:
 შინა: სამხრით: ადგილსა: მას: სადაცა: დაცემულ: იყო: ეკლესია:
 რომელ: არს: სიონი: დიდი: მუნ: შიგა: დასუეს: ზეტრე: ქათალი-
 კოზად: და: სამოელ: ებისკოპოსად: მცხეთასავე: საეპისკოპოსოსა:
 დასუა: ერთი: ებისკოპოსად: კლარჯეთს: 'ეკლესიათა:'¹⁾ ახიზისსა:
 ერთი: არტანს:²⁾ ნიგაღისა:³⁾ ერთი:⁴⁾ ბოღნის: ერთი:⁵⁾ რუსთავს:
 ერთი:⁶⁾ ნინოწმიდას: უჯარმის:⁷⁾ კარსა: რომელი: გორგასაფას: აღე-
 შენა: ერთი:⁸⁾ ჭერემს: მისსავე: აღშენებულსა: და: მუნ: ქმნა: ქალაქი:
 ერთი: შორის: ორთავე: ეკლესიათა: რომელი: იგი: მანვე: აღაშენა:
 ერთი:⁹⁾ ჩელოს: რომელი: სოფელსა: შუა: აღაშენა: ერთი:¹⁰⁾ ხორნა-
 ბუჯს: ერთი:¹¹⁾ აგარაკს: რომელ: არს: ხუნანს: გამართებით: შემდგო- 392
 მად: მისა: აღაშენა: ეკლესია: ნიქოზისა: საგზებლას: თანა: ცე-
 ცხლისსა: და: დასუა: ებისკოპოსი: სადა: იგი: და: ეფლას: გუამი:
 წმიდასა: რაფდენისი: რომელი: იწამა: სპარსთა: მიერ: წყობასა:
 ვახტანგის-სა-ეს-ე-რაფდენ: იყო: მამა: მძუძე: ვახტანგის: ცო-
 ლისა: რომელი: ჰირველ: მთეუანა: სპარსთა: მეფისა: ასული: და:
 მოქცა: იგი: ქრისტოიანედ: და: იქმნა: იგი: დიდად: მორწმუნე:
 და: იყო: იგი: ბრძოლასა: მას: შინა: ძლიერ: და: შეიპყრეს: იგი:
 სპარსთა: და: აიძულებდეს: რათამცა: უარყო: ქრისტე: ხოლო:

1) ქარ—ს ცხ—ში: ეკლესიასა.

2) ქარ—ს ცხ—ბა აქ უმატებს: ერუშეთს, მესამე ჯავახეთს, წუნდას, მეოთხე მანგლისს.

3) ეს სიტყვა ქართლის ცხ—ში არ არის.

4) ქარ—ს ცხ—ში: მებუთე.

5) ქარ—ს ცხ—ში: მექვესე.

6) ქარ—ს ცხ—ში: მეშვიდე.

7) ქარ—ს ცხ—ში: უჯარმის.

8) ქარ—ს ცხ—ში: შერვე.

9) ქარ—ს ცხ—ში: მეცხრე.

10) ქარ—ს ცხ—ში: მეათე.

11) ქარ—ს ცხ—ში: მეთერთმეტე.

წმიდამან: აღიწიას: წარუვალი: იგი:¹) და: იწამა: ქრისტესთჳს: და:
 ესხნეს: ვახტანგს: ბერძნისა: ცოლისგან: სამ: ძე: და: ორ: ასულ:
 ხოლო: ძესა: მისსა: ზირმშოსა: ზირველისა: ცოლისასა: დაჩის:
 მისცა: ქალაქი: ჳერმისა: და: ნეკრისისა: და: ქალაქი: კამბეჩანისა:²)
 რამელ: არს: ხორნაბუჯისა:³) და: უოველი: ქუეყანა: მტკურისა:
 აღმოსავლით: და: თჳთ: ვახტანგ: დაჯდა: უჯარმოსა: და: აღაშენა:
 იგი: ნაშენებითა: უზომითა: და: დაა: მისი: ხურანძე:⁴) მისცა: ბა-
 393 გურს: ზატანშის: სომხითისასა: ცოლად: და: ვითარცა: წარვიდეს:
 ამისა: შემდგომად: ჟამნი: რადენნიმე: მოკუდა: ხურა:⁵) მეფე: და:
 დაჯდა: მის: წილ: ძე: მისი: ხუასრო: და: განძლიერებულ: იყუნეს:
 სპარსნი: რამეთუ: ეოველნი: მტერნი: მათნი: და: ემორჩილნეს: შე-
 სდგითა: ვახტანგისითა: და: წარმოემართა: იგი: ბრძოლად: ბერძენთა:
 ჳ: მოუვლინა: გორგასალსა:⁶) ჳ: ჳქუა: მოკუდა: მამა: ჩემი: ჳ: მეფედ:
 მეო:¹) ეოველმან: ერმან: მისმან: საუდართა: მისთა: ზედა: და: ესრეთ:
 მაბრძანეს: მოხუცებულთა: მისთა: რათა: მოვიდე: წინაშე: შენსა:
 და: ვერჩდე: ბრძანებასა: შენსა: შენ: წარმიძლუე: ჩუენ: მეფეო:
 წინამძღურად: შენდა:⁸) შესულასა: ამას: ჩუენსა: საბერძენის: და:
 მომეც: მე: ასული: ცოლად: რათა: ვიყო: მე: ვითარცა: ერთი:
 შვილთა: შენთაგანნი: ვითარცა: მოვიდა: მოციქული: წინაშე: ვახ-
 ტანგ: მეფისა: და: ვახტანგ: აშენებდა: ქალაქსა: ტფილსსა: და:
 საფუძველი: ოდენ: დაედვა: - და: ვითარცა: უთხრა: მოციქულმან:
 შეთუდილობა: ხუასრო: მეფისა: თქუა: მეფემან: ამისთჳს: თქუენ:
 მჳედელო: გამახუე:⁹) მახვილი: შენი: რათა: მსწრაფლ: განეთონოს:¹⁰)
 394 ასოთა: შენთა: და: დღეთა: მიწევნულ: იყო: ვითარ: სამეოცისა:
 წლისა: და: თქუა: ესრეთ: უთხართ: მეფესა: ხუასროს: ზირვე-

¹) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: დიდება.

²) ქარ—ს ცხ—ში: კამბეჩისა.

³) ქარ—ს ცხ—ში: ხორნაბუჯი.

⁴) უნდა იყოს: ხურანძე.

⁵) უნდა იყოს: ხუასრო.

⁶) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: მოციქული.

⁷) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: მე.

⁸) უნდა იყოს: ჩუენდა.

⁹) ქარ—ს ცხ—ში: განმახვე.

¹⁰) ქარ—ს ცხ—ში: განეწონოს.

ღად: განემზადე: ბრძოლად: ჩუენდა: და: ეგრეთ: შეკედ: საბერ-
 ძნეთად: რამეთუ: ძლიერნი:¹⁾ რამეღნი: იქმნეს: ყოველნი: ძალითა:
 ჯუარისათა: იქმნეს: აწ: ცხორება: ჩუენი: იუენეს: სასოებითა:
 ჯუარცმულისათა:-ღ ● წარავლინა: ქადაგი: რათა: და: უტეონ:
 სოფლები: და: ქალაქები: რამეღი: იყო: არა: ძლიერი: და: შეი-
 ვლტოდინ: კავკასიათა: და: კახეთად: რამეთუ: კახეთი: ტყუე:²⁾ იყო:
 შეუალი: მტრისა: მიერ: ხოლო: დაჩი: მეფე: და: დისწული: მისი:
 გარდავიდეს: კახეთად: და: შედგეს: კეესა: მას: ღონიჭისსა:³⁾
 ქუეყანასა: მას: კლდეთა: მოზღუდვილთა: და: იუენეს: სოფლისა:
 მის: კაცნი: წულისა: და: ცეცხლისა: მსახურნი: და: საკსე: იყო:
 კევი: იგი: სიმრავლითა: კაცთათა: ვიდრე: ნოსარამდე: ხოლო:
 გორკასალი: ცოლი: და: შვილნი: მისნი: უჯარმოს:⁴⁾ კეესა: და:
 წინა: ციხესა: თუთ: შედგა: და: მისთანა: ჯუნბერ:⁵⁾ და: ადარსსე:
 ხოლო: მცხეთად: დემეტრე: და: ნერსე: და: ბივრიტიანი:⁶⁾ და: უტე-
 ვნა: წარავლინა: მოციქული: და: მიუმცნო: კეისარსა: და: მოვიდა:
 ხუასრთ: მეფე: და: შემუსრნა: ქალაქნი: კამეჩისანი: და: ჭერმას: 395
 ციხე: და: ველის: ციხე: და: ვითარცა: მოიწვნეს:⁷⁾ კახეთად: და:
 იბანაკეს: იორსა: ზედა: ხოლო: სპანი: ვახტანგისნი: და: დგეს:
 ველსა: ზედა: გარემოს: ციხე: ქალაქსა: სადა: ჰქვან: დარფაკა: და:
 შეიბნეს: იორსა: ზედა: და: სამ: დღე: ყოველთა: დღეთა: იბრძოდეს:
 და: დაეცემოდა: ორთავე: სპათაგან: ურიცხვი: და: ვახტანგ: მოუ-
 წოდა: ჰეტრე: ქათალიგოზსა: და: ჰქუა: უწყოდა:⁸⁾ რა: რამეთუ:
 არა: ხარკისა: მიცემისათუხ: გუბრძვანან: არამედ: ქრისტეს: დატე-
 ვებისათუხ: აწ: მე: ესე: განმიზრახავს: რამეთუ: ცხორებასა: ჩემსა:

1) უნდა იყოს: ძლიერი.

2) უნდა იყოს: ტყე.

3) ქარ—ს ცხ—ში: ღონიჭისსა.

4) ქარ—ს ცხ—ში: უჯარმის.

5) ქარ—ს ცხ—ში: ჯუანშერ.

6) ქარ—ს ცხ—ში: ბივრიტიანი.

7) უნდა იყოს: მოიწვენეს.

8) უნდა იყოს: უწყოდღე.

სიკუდილი: უმჯობეს: არს: სან¹⁾ლსა: ზედა: მისსა:¹⁾ ღ: ²⁾ სასუფეველი: გვაქუნდეს: აღთქმული: და: მათთა: რომელთა: იტყვს: რომელმან: წარწეპიდოს: თავი: თავისი: სასუფეველისა: ამას:³⁾ ჩემთჳს: მან: ზოგოს: იგი: ჰქუა: მას: ქათალიკოზმან: გინილჳან: საქმენი: რომელ: არა: ვინ: ნათესავთა: შენთაგანმან: იხილნა: შეწევნანი: ქრისტეს: მიერნი: რამეთუ: უწყის: სიბრძნემან: შენმან: ვითარმედ: მტერი: იგი: გამომცდელი: ჩუენი: აცილბის: ჩუენტჳს: ღ⁴⁾თსა: ვითარცა: იბბისთჳს: რამეთუ: ღ⁵⁾თი: მიუშუებს: მოძულებულთა: 396 მათ: თჳსთა: წარწემედად: ხოლო: შეუარებულთა: მათ: თჳსთა: განღ⁶⁾თობად: იყავ: შენ: ვითარცა: გაზრახოს: ღ⁷⁾თნ: დაღაცათუ: არა: მოჰქუდეთ: მოგუდეთ: და: ამით: სიტყუათა: ამხილთ: ვითარმედ: წყობასა: მას: არა: დარჩეს: და: ჰქუა: ხოლო: ქართლი: მიეცეს: განსარუენელად: არამედ: იელუსაღემიცა: რომელ: არს: მშობელი: ყოველთა: შვილთა: ნათლისათა: - და: ჰქუა: მეფემან: დადგ: ეკლესიასა: შინა: რაჟამად:⁸⁾ წმიდისსა: რომელი: რაბატასა:⁹⁾ შინა: უჯარმოსსა: აღმიშენებია: და: ვეჭუ: ვითარმედ: ყოველნი: ქალაქნი: გარემოს:¹⁰⁾ იძლივნენ: რამეთუ: მტკიცენი: და: მაგარნი: ზღუდენი: აქა: და: ვსხენით: და: ყო: ეგრეთ: ქათალიკოზმან: ხოლო: ებისკოპოსნი: ყოველნი:¹¹⁾ ღ: მუნ:¹²⁾ შეკრბეს: - და: იყო: - და: ლაშქარი: ვახტანგისი: ორას: ორმოცდა: რვა:¹³⁾ ხოლო: სპარსთა: შვიდას: ორმოცდა: რვა:¹⁴⁾ ღ: განყო: მეფემან: ვახტანგ:¹⁵⁾ ლაშქარი: მისი: სამად: ღ: კლდით: კერძო: მიაფლინა: ¹⁶⁾ ზატიახშნი: და: სხასპეტნი: და: სადათ: სპარსთა: მეფე: მყო:¹⁷⁾ მუნით: თჳთ: მივიდა: ვახტანგ: ვითარ:¹⁸⁾ ლამეს: ბნელ

¹⁾ ქარ—ს ცხ—ში: ქრისტესა.

²⁾ ქარ—ს ცხ—ში: რათა.

³⁾ ქარ—ს ცხ—ში: სოფლისა ამის.

⁴⁾ უნდა იყოს: რაჟდენ.

⁵⁾ უნდა იყოს: პალატა.

⁶⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: უჯარმოსა.

⁷⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: წმიდანი.

⁸⁾ ქარ—ს ცხ—ში ამ ორი სიტყვის შავიერ: მას შინა.

⁹⁾ ქარ—ს ცხ—ში: ას ორმოცი ათასი.

¹⁰⁾ ქარ—ს ცხ—ში: ხოლო სპარსთა იყო შვიდას ორმოცი ათასი.

¹¹⁾ უნდა იყოს: ვახტანგ.

¹²⁾ ქარ—ს ცხ—ბა აქ უმატებს: ქვეითი და ერთ კერძო მიაფლინა.

¹³⁾ უნდა იყოს: იყო.

¹⁴⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ასი ათასითა კაცითა.

სა:¹) გაცისკრებულ: ოდენ: და: ესსა: ვახტანგ: სპარსთა: ზედა: და:
 ჰქუე: ყოველსა: ერსა: თსსა: ყოველი: კაცი: რომელი: და: რჩეს: 397
 სიკუდილისკან: და: მტერთა: ჩუენთაგანის: თავი: ანუ: კელი:²)
 გამოიტანოს: სიკუდილით: მკუდეს: იგი:³) და: ცისკარი: რა:
 ადებოდა: და: ესსა: და: შევლო: ბაღტამდე:⁴) მეფის: შევიდა:
 კარავსა: შინა: მეფისსა: და: მეფე: შეესწრა: ცხენსა: ზედა: და:
 ძე: მისი: ბარტამ: მოკლა: და: მოჰკუეთა: თავი: მისი: და: მუნ:
 შინა:⁵) ვინმე: სცა: ისარი: მკერდსა: ვახტანგისსა: და: იყო: ბრძო-
 ლათა:⁶) ვიდრე: შუა: დღემდე: სძლო: ვახტანგ: სპარსთა: მათ:
 და: მოკლა: მათგანი: ვითარ:- რ:- ლ:-. ჩ:-.⁷) ხოლო: სპათაგან:
 ვახტანგისათა:⁸) მოკუდა: ვითარ:- გ-ზჩ:- და: წარმოიღეს: ნატყუენავი:
 ცხენი: ვითარ:- სჩ:- და: სრულად: ვერ: იოტნეს: სიმრავლისკან:
 და: აიყარა: მუნით: სპარსთა: მეფე: და: ჩადგა: რუსთავს: და:
 მძიმდა: წყლულებს: ვახტანგისი: რამეთუ: შეწეულ: იყო: ისარი:
 ფირტუად:⁹) და: წარვიდა: უჯარმოს: და: უბრძანა: სპასალართა:
 ქართლისათა: რათა: ადგილსავე:¹⁰) და: დგენ: ცნეს: სპარსთა: რამეთუ:
 დამძიმდა: ვახტანგ:¹¹) და: მოაკრეს: ტფილისი: და: არმაზი: ქა-
 ლაქი: ხოლო: მცხეთას:¹²) ვერ: დაიპყრეს: გარნა: რომელი: ზღუდესა:
 გარეგნით: იყო: მოაკრეს: რომელი: იგი: მუხრანით: და: არაგუს: 398
 ხერთვსსა: იყო: ხოლო: ბერძენთა: მეფე: სიმამრი: ვახტანგისი:
 მოკუდა: და: დაჯდა: მეფე:¹³) ძე: მისი: და: გამოვიდა: სჯერად:

1) ქარ—ს ცხ—ში: ნისლსა.

2) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: არ.

3) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ჩვენ მიერ.

4) უნდა იყოს: ვიდრე პალატამდე.

5) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: სპარსმან.

6) ქარ—ს ცხ—ში: ბრძოლა.

7) სიტყვებით ეს რიცხვი გამოიხატება: „ას ოცდა ათი ათასი.“ აქ საკულის-
 ხმოა ის მოვლენა, რომ სიტყვა ათასის მაგიერ ნახმარია ასო ჩ. ასეთივე მოვლენა
 ქვემოთაც რამდენიმეჯერ შეგხვდებათ.

8) უნდა იყოს: ვახტანგისათა.

9) ზოგიერთ ხელნაწერებში სწერია: ფილტვად.

10) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: თსსა.

11) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: წყლულებისგან.

12) უნდა იყოს: მცხეთა.

13) ქარ—ს ცხ—ში: ზენონ.

გმოსულად: ქართლს: და: ვითარ: ცნეს: სიმძიმე: გორგასლის: და: დგა: კარნა:¹) ქალაქს: და: შივიდა: მუნ: ხუასრო: და: შეიბნეს: ხუასრო: და: კეისარი: კარნიფორას: და: ღაიკოცა: ორთაგანვე: სპათა: რომელი: იქმნა:²) სისხლის: მდინარე: და: მისმიერ: ეწოდა: კარნიფორა: რეცა: სისხლის: მოცუალი:³) და: ვერ: ერთი: მანცა:⁴) რამეთუ: სპანი: ორთანივე: და: იკოცნეს: ჯ: შეიქცა: უასრო:⁵) გზას: ქართლისას:- ხოლო: ვახტანგ: შეიტყუა:⁶) სიკუდილი: თავისა: თვისის: მოუწოდა: ქათალიკოზსა:⁷) და: ცოლსა: მისსა:⁸) ძეთა: და: ყოველთა: წარჩინებულთა: და: თქუა: მე: ესერა: წარვად: წინაშე: ღთისა: ჩემისა: და: ვმადლობ: სახელსა: მისსა: რომელმან: არა: და: მაკლო: გამოჩეულთა: წმიდათა:- აწ:- გამცნებ: თქუენ: რათა: მტკიცედ: სარწმუნოებისა: ზედა: სდგეთ: და: ეძიებდით: ქრისტესთვის: სიკუდილსა: სახელსა: ზედა: მისსა: რათა: წარუვადი: დიდება: მოიგოთ: და: ჰქუა: . ყოველთა: წარჩინებულთა: თქუენ: მეჯდრნო: ქართლისანო: მოიკსენებით: კეთილნი: ჩემნი: რამეთუ: ზირველად: სახლისა: ჩემისა: მიერ:⁹) ნათელი: საუკუნო: და: მე: კორცელებრივთა:¹⁰) გადიდენ: თქუენ: ნათესავსა:¹¹) ჯ: სახლსა: ჩემსა: ნუ: შეურაცხვეთ: და: სიუყარულსა: ბერძენთასა: ნუ: და: უტეობთ:- და: ჰქუა:- ძესა: თვისსა: და: ჩის: შენ: ხარ:¹²) ზირმთ: შვილი: ჩემი: შენდა: მიმიცემია: გვირგვინი: მეფობისა: ჩემისა: და: ნაწილად: ძმათა: შენთა: მიმიცემია: ტასისკართგან: და: წუნდითგან: ვიდრე: სომხითამდე: და: საბერძნეთამდე: საზღუარი: საბერძნეთისა:¹³)

399

1) ქარ—ს ცხ—ში: კარნუ.
 2) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ორთაგანვე.
 3) ქარ—ს ცხ—ში: ეწოდა კარნიფორას, რეცა სისხლსა. ცხენი მუტლით აპობდა სისხლსა.
 4) ქარ—ს ცხ—ში: და ვერ სძლო ერთმანცა.
 5) უნდა იყოს: ხუასრო.
 6) ქარ—ს ცხ—ში: შეიტყუა.
 7) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: პეტრეს.
 8) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ელენეს და.
 9) აქ გამოშვებულია: მოიღეთ.
 10) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: დიდებითა.
 11) ქარ—ს ცხ—ში: ნათესავთა ჩემთა.
 12) ამ სტრიქონის პირდაპირ ღეღანში აწიაზე არა ტექსტის ხელით სწერია: ანდრძი: ვახტანგ: გორგასლისა:
 13) ქარ—ს ცხ—ში: აფხაზეთისა.

რომელი: მოტემუღარს: ეგრის: წყალს: და: კლისურსა: შუა: იგი: თუთ: ძმათა: შენთა: და: დედისა:¹⁾ არს: და: იგი: არს: და: აქუნდეს: მას: და: იუუნედ:²⁾ შენდა: ერისთავად: მორჩილებასა: ქუეშე: ნათესავისა: შენისა:- და: მოუწოდა: ნასრს:³⁾ ერისთავსა: წუნდისისა: და: არტვაზს: ერისთავსა: კლარჯეთისასა: და: ბიფრიტიან: ერისთავსა: ოძრკისასა: და: მათ: მიათუალა: ცოლი: თვისი: ელენე: და: შვილნი: მისნი: რომელთა: ერქუა: ლეონ: და: მირდატ: და: შეაკედრნა: მათ: სამთავე: ერისთავთა: ცრემლითა: და: შეხედვებითა: 400
 ღთისათა:- მაშინ:- წარჩინებულთა: და: ყოველსა: ერსა: ზედა: დღე: იყო: სასჯელისა: და: იტყებდეს: ყოველნი: თავთა: თჳსთა: ისმიდეს: ნაცარსა: და: ყოველნი: ინატრიდეს: თავისა: თჳსისასა: საკუდილსა: და: კმისაგან: ტირილისა: და: ტყებისა:⁴⁾ და: გოდებისა: იძრვოდ: ქუეყანა: და: მორწმუნე: ერც: ჰნატრიდა: მეუქსა: რამეთუ: ქრისტესთვის: მოიკლა: და: მოკუდა: ვახტანგ: და: დაეულა: მცხეთას: საქათალიკოზოსა: სუეტსა: თანა: რომელსა: შინა:⁵⁾ ღთივე: აღმართებულსაგან:⁶⁾ და: ჰერობითა: დაჴდა: საუღარსა: მისსა: ძე: მისი: დაჩი: ხოლო: ცოლი: და: ორნი: ძენენი:⁷⁾ ვახტანგისნი: წარმოიყუანნეს: სამთა: მათ: ერისთავთა: და: დაიპურეს: და: საკლით: ქართლისა: რომელი: მისცა: ვახტანგ:⁸⁾ და: დასხდეს: წუნდას: ქალაქსა: ზაფხულის: და: ზამთრის: იუნიან: ოძრკეს: და: არა: ეწოდა: მათ: მეფედ: არამედ: ერისთავთა: მთავრად: და: იუუნეს: მორჩილებასა: ძმისა: მათისა: დაჩი: მეფისასა:⁹⁾ იწყო: შენებად: ქართლისა: რამეთუ: მოკრებულ: იუუნეს: ყოველნი:

1) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: მათისა.

2) ქარ—ს ცხ—ში: იუუნენ.

3) ქარ—ს ცხ—ში: ნასარს.

4) ეს სამი სიტყვა ქარ—ს ცხ—ში არ არის.

5) აქ გამოშვებულია: არს.

6) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: სუეტსა, და ზედა საფლავსა მისსა წერილ არს ზატი მისი, სწორი ასაკისა მისისა. აწ რომელ არს აბჯარი და სამოსელნი მისნი მისგან უფრო საცნაურ არს.

7) უნდა იყოს: ძენი.

8) ამ სტრიქონის პირდაპირ აშიაზე სწერია ვახტანგ მეექვსის ხელით: ვ(ა)ხ-ტ(ა)ნგ: რომ თავის: შვილებს: გაუყო: აქ ნახეთ.

9) ქარ—ს ცხ—ბა აქ უმატებს: ხოლო ამან დაჩი მეფემან შემდგომად სიკუდილისა ვახტანგ მეფისა.

კეკელი: ქართლისანი: თვინიერ: კახეთისა: და: კლარჯეთისა: და:
 401 ეგრისისა: და: განასრულნა: ზღუდენი: ტფილისისანი: ვითა: ებრძ-
 ნა: ვახტანგს: იგი: შექმნა: სახლად: სამეფოდ: და: მოკუდა: ზე-
 ტრე: ქათალიკოზი: და: დაჯდა: სამოელ: და: მეფემან: მას: მია-
 თუალა: მცხეთა: რამეთუ: ეგრეთ: ებრძნა: მეფესა: ვახტანგს:
 ამანუე: მეფემან: და: და: ჰქატიყა:¹) მთიულთა: კახეთისათა: რათა:
 აღიარნ: ქრისტე: ხოლო: მათ: არა: ინებეს: და: განდგეს: უო-
 ველნი: ნოღპატელები:²) ხოლო: ორთავე: მათგან: ძეთა: ვახტან-
 გისთა: ნაშობთა: ბერძნისა: ცოლისათა: მოკუდა: რამელსა: ერქუა:
 ლეონ: და: დარჩა: მირდატ: ოდენ: ამას: მირდატს: და: ევაჭრა:
 ძმა: მისი: და: მიეფე: გაუტყალა: ქუეყანა: და: აღიღო: მირდა-
 ტისაგან: ეგრის: წყალსა: და: კლისურსა: შუა: მირდატის: დედული:
 საზღუარი: საბერძნეთისა: და: მისცა: ნაცულად: ჯავახეთი: ფანა-
 ვაზიდგან:³) მტკურამდე: და: იზურა: მირდატ: ძემან: ვახტანგისმან:
 ფანავრითგან: და: ტასისკარითგან: ვიდრე: ზღუადმდე: სპერისა:
 და: ერისთავობდა: მუნ: და: იყო: მორჩილ: და: მიეფისა: ძმისა:
 თვისისა: ამან: აღაშენა: ჯავახეთს:⁴) ეკლესია: წყაროს: თა-ვის:⁵) მკუ-
 და:⁶) და: მიეფე: და: დაჯდა: ძე: მისი: ბაკურ:⁷) და: მოკუდა: ბაკურ:
 და: დაჯდა: ძე: მისი: ფარსმან: და: მოკუდა: ქათალიკოზი: სამოელ:
 402 და: დაჯდა: ქათალიკოზად:⁸) ჩიმაზგ:⁹) და: ვახტანგისითგან: აქამომდე:
 ესე: მეფენი: მშვიდობით: იყუნეს: და: შვილნი: მირდატისნი:
 ჰმონებდეს: შვილთა: და: მისთა: -ამის: ფარსმანის: მეფობას: მოკუ-
 დეს: სპარსნი: მოაკურეს: ქართლი: და: ჰქრანნი: 10) ხოლო: ფარსმან:

1) ქარ—ს ცხ—ში: დიპატიჯა.
 2) ქარ—ს ცხ—ში: ნოპაპატელები.
 3) წინეთ წერებულა: ფარნავაზიდგან, მაგრამ „რ“ და „ა“ წაუშლიათ და გამო-
 დის: ფანავაზიდგან. უნდა იყოს: ფანავრიდან.
 4) ქარ—ს ცხ—ში: ჯავახეთისა.
 5) ქარ—ს ცხ—ში: წყაროს-თავისა. ამას შემდეგ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს
 იმეფა და: ი თორმეტ წელ და.
 6) უნდა იყოს: მოკუდა.
 7) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: იმეფა ათ-ცამეტ წელ.
 8) ქარ—ს ცხ—ბა აქ უმატებს: მესამე კათალიკოზი თავიფიანგ, და მოკუდა
 თავიფიანგ და დაჯდა კათალიკოზად მეოთხე კათალიკოზი.
 9) ქარ—ს ცხ—ში: ჩიმაზგ.
 10) ეს ორი სიტყვა ქარ—ს ცხ—ში არ არის

მეფემან: ქართველთამან: ითხოვა: სწარსთა: მეფისაგან: რათა: არა: მთავრან: ეკლესიანი: და: იხარა: ქართლი: სჯულსა: ზედა: ქრისტესსა: რამეთუ: მას: უამსა: ბერძენნი: უცალო: იუუნეს: და: საკლით: მტერნი: აღდგომილ: იუუნეს: და: ვერ: შემძლებელ: იუუნეს: შეწევნად: ქართველთა: და: წინა: აღმდგომად: სწარსთა: მამინ: სწარსთა: მეფემან: ისმინა: ვედრება: მათი: და: დაიცუნა: ეკლესიანი: და: ფარსმან: დაუწერა: მას: მორჩილება: და: მსახურება: და: წარვიდა: სწარსთა: მეფე: მიერთგან: განიუუნეს: ნათესავნი: ვახტანგ: მეფისანი: რამეთუ: შვილნი: და: ჩისანი: ჰმსახურებდეს: სწარსთა: შვილნი: მირდატისნი: და: ადგრეს: მორჩილებსა: ბერძენთასა:¹) მკუდა: ფარსმან: და: დაჯდა: ძის: წული:²) მისი: მეფედ: რომელსა: ერქვა: ფარსმანვე: და: იყო: იგი: მორწმუნე: ვითარცა: მამა: 403 მისი:³) და: ჰმატა: უფელთა: ეკლესიათა: შემკობა: და: მკუდა: ქათალიკოზი: ჩერმაგ:⁴) ამანვე: მეფემან: დასუა:⁵) საბა: ამანვე: აქათგან: არღარა: მოიუხანებდეს: ქათალიკოზსა: საბერძნეთით: არამედ: ქართველნი: დასხდებოდეს: წარჩინებულთა: ნათესავთანი: და: მკუდა: ქათალიკოზი: საბა: და: მანვე: მეფემან: დასუა:⁶) ველათი:⁷) და: ამისვე: ფარსმანის: ძე:⁸) მივიდა:⁹) იოვანე: შუა: მდინარელი: რომელსა: ეწოდებოდა:¹⁰) ზედა: ზადენელი: განმანათლებელი: ქართლისა: ჰ: განმწმენდელი: სჯულისა: მაშენებელი: ეკლესიათა: რომელმან: ქმნა: ნიშები: და: სასწაულები:¹¹) მრავალი: მან: და: მოწაფეთა: მისთა: რომელთა: განაკურვნეს: უფელნი: ქართველნი: და: იწერა: ცხობება: და:

¹) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: იმეთა ფარსმან თორმეტ წელ.

²) ქარ—ს ცხ—ში: ძმის-წული

³) ქარ—ს ცხ—ში: მამის ძმად მისი.

⁴) ქარ—ს ცხ—ში: ჩირმაგ.

⁵) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: კათალიკოზად მესამე კათალიკოზი. ეს რიგი კათალიკოზებისა აქ და ყველა ამგვარ შემთხვევაში აშიაზე წერებულა სხვა და სხვა ვარიანტებში და იქიდან შეუტანია ბროსეს ტექსტში (იხ. ქარ—ს ცხ—ბა გვ. 151, ზენ. 8).

⁶) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: მეექვსე კათალიკოზი.

⁷) ქარ—ს ცხ—ში: ევლაიოზ.

⁸) უნდა იყოს: ზე.

⁹) უნდა იყოს: მოვიდა.

¹⁰) ქარ—ს ცხ—ში: ეწოდა.

¹¹) ქარ—ს ცხ—ში: სასწაულები და ნიშები.

სასწაულნი: მათნი: და: დაისხნეს: ეკლესიათა: შინა: ქართლისათა:¹) და: მეფობითგან: მირიან: მეფისათა: ვიდრე: მეორისა: ფარსმანისა: გარდაკდეს: წელნი:- სწ:²) და: მეფენი: გარდაიცვალნეს: ოდ:-³) და: ვახტანგისითგან: ქათალიკოზნი: გარდაიცვალნეს:- სწნი:-⁴) და: მოკუდა: ფარსმან: და: დაჯდა: მეფედ: ძე: მისი: ბაკურ: ესე: იყო: მორ-
 404 წმუნე: და: მაშენებელი: ეკლესიათა: ამან: განმრავლნა: ეკლესიანი: და: მღუდელნი: სამეფოსა: შინა: მისსა: და: განწმიდა: ქართლი: ეოფლისა: ურწმუნოებისაგან:⁵) და: მოკუდა: ქათალიკოზი: ვლათი:⁶) და: მანვე: მეფემან: დასუა:⁷) კათალიკოზი: მაკარი:- ა მ ა ს ვ ე:- ჟამსა: მეფობდა: სპარსეთს: რომელსა: ერქუა: ურმიზდ: და: მასვე: ჟამსა: იყო: სომხითს: კაცი: ერთი: შვილი: მთავართა: სახელით: ვაქსენ:⁸) და: ესუა: მას: ცოლი: მთავართა: შვილი: რომელსა: ერქუა: შუშანიკ: ასული: ვარდანისი: ხოლო: ამას: ვაქსენს: ეუფლა: ეშმაკი: და: განიზრახა: მიტევება: ცეცხლის: მსახურებად: წარვიდა: წინაშე: სპარსთა: მეფისა: დაუტევა: სჯული: ქრისტესი: და: იქმნა: ცეცხლის: მსახურ: ხოლო: სპარსთა: მეფემან: წარმოგზავნა: იგი: ნიჭითა: დიდითა: ერისთავად: რანისა: ვითარ: მოვიდა: და: ცნა: ცოლმან: მასმან: შუშანიკ: ქრმისა: მისისაგან: დატეკება: სჯული: ქრისტესი: არღარა: ერჩდა: იგი: ცოლად: და: დაივიწყა: სიუყარული: ქრმისა: თვისისა: და: ეოფლითა: გულითა: შეუდგა: იგი: ქრისტესს: აღსრულებად: მცნებათა: მისთა:- მ ა შ ი ნ:- ვაქსენ: შეუდგა: მრავალ: ღონედ: ზირველ: ღიქნიითა: და: ვედრებითა: და: ნიჭის: მიცემითა:
 405 შემდგომად: შეაგდო: სატანჯუელსა: დიდსა: რომლისა: სიგრიძისაგან: არა:⁹) დაკწერენ: ღუაწლნი: წმიდისა: შუშანიკისანი: და: მოკლა: იგი: ქმარმან: მისმან: ვაქსენ: ერისთავმან:-¹⁰) მ ა შ ი ნ:- ბაკურ: მეფემან:

¹) ქარ—ს ცხ—ში ამ ადგილას ჩამოთვლილია სახელები იოანე ზედა-ზადენელის მოწაფეთა და მოყვანილია შემოკლებული ცხოვრების აღწერა მათი (ქარ—ს ცხ—ბა გვ. 151—159).

²) ზოგიერთ ხელნაწერებში სწერია: ორასი.

³) ბროსეს ხელნაწერში წერებულა: თორმეტი.

⁴) ქარ—ს ცხ—ში: ექუსნი.

⁵) ქარ—ს ცხ—ში: უსჯულოებისაგან.

⁶) ქარ—ს ცხ—ში: ველავიოზ.

⁷) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: კათალიკოზად მეშველ.

⁸) ქარ—ს ცხ—ში: ვასქენ.

⁹) ქარ—ს ცხ—ში: ვერ.

¹⁰) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: რანისამან.

ქართველთამან: მოუწოდა:¹) და: შემოკრიბნა: ლაშქარნი: ფარულად:
 და: წარემართა: ვაქსენს: ზედა: ზარვით: რამეთუ: ვაქსენ: ველსა:
 გარე: დგა: კიდესა: მტკურისასა: სადა: შეერთეს: მდინარე: ანე-
 კრიტისა:²) მტკურასა: დაესხა: და: შეიპურა: ვაქსენ: და: დაჭრეს:
 წურილად: ასონი: მისნი: და: მოჰკიდეს: ხესა: ხოლო: გუამი:
 წმიდისა: შოშანიისი:³) წარმოიღეს: დიდითა: ჰატივითა: და: დათლეს:
 ტორტვას:⁴) ა მ ა ნ: ბაკურ: მეფემან: წარგზავნა: მოციქული: წინაშე:
 სპარსთა: მეფისა: აუწყა: ესე: ყოველი: და: ითხოვა: მისგან: შენ-
 დობა: მაშინ: მეფემან: განიზრახა: გონებასა: თვისსა: და: თქვა:
 უკუეთუ: შევრისხდეთ: ქართველთა: განერთენ: იგინი: ბერძენთა:
 შენდობა: აღიწიას: გამოგზავნა: მოციქული: ბაკურისსა: ზასუხითა:
 კეთილითა: და: ყოველი: კმობა: და: ბრალობა: ვქსენ:⁵) მოკლულისა:
 უბრძანა: და: ამართლა: ბაკურ: სიკუდილსა: მისსა: და: წარგზავნა:
 რანს: და: მოგაკანს: სსუა: ერისთავი: რომელსა: ერქვა: და: რელ:⁶) 406
 და: უბრძანა: რათა: კეთილად: მეგობრობდეს: ქართველთა: და:
 მოკუდა: ქათალიკოზი: მაკარი: და: მანვე: მეფემან: დასუა:⁷)
 სვიმონ: ქათალიკოზად: და: მოკუდა:⁸) ბაკურ: და: დარჩეს: შვილნი:
 მისნი: წურილნი: რომელნი: ვერა: იპრობდეს: მეფობასა: მაშინ:
 მეფემან: სპარსთამან: ურმიზდ: მისცა: ძესა: თვისსა: რანი: და:
 მოგაკანი:⁹) ბარდავს: და: უწოდა:¹⁰) ზრახვად: ერისთავთა: ქართლი-
 სთა: აღუთქვა: კეთილი: დიდი: და: დაუწერა: ერისთავთა:¹¹) მამუ-
 ლები: შვილითი: შვილამდე:¹²) და: ესრეთ: წარბიბინა: ლიქნითა:
 და: განდგეს: ერისთავნი: თვის: თვისად: ხარკსა: მისცემდეს: ქასრეს:

¹) ქარ - ს ცხ—ბა უმატებს: ყოველთა ერისთავთა ქართლისათა.

²) ქარ—ს ცხ—ში: ანაკერტისა.

³) უნდა იყოს: შუშანიისი, ანუ შუშანიკისი.

⁴) ქარ—ს ცხ—ში: ცორტავს.

⁵) უნდა იყოს: ვაქსენ.

⁶) ამ ორი სიტყვის შავიერ ქარ—ს ცხ—ში: დარიელ.

⁷) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: მერვე ქათალიკოზი.

⁸) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: მეფე.

⁹) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: რომელსა ერქვა ქასრე ამბარვეზ, და მოვიდა

და დაჯდა.

¹⁰) ქარ—ს ცხ—ში: უწყო.

¹¹) ქარ—ს ცხ—ში: სავრისთაოთა მათთა.

¹²) ქარ—ს ცხ—ში: შვილად.

აბარგუხს: და: შვილნი: ბაკურისნი: დარჩეს: მთიულეთს: კახეთის-
 სს: და: ნათესავნი: მირდატისნი: ვახტანგის: ძისანი: რომელნი:
 მთავრობდეს: კლარჯეთს: და: ჯავახეთს: იგინი: დარჩეს: კლდეთს:
 შინა: კლარჯეთისათა: სხუა: ყოველი: ქართლი: სომხითი: და:
 ასფურაგნი:¹⁾ დაიპყრეს: სპარსთა: და: ჰბრძოდეს: ბერძენთა: შემდგო-
 მად: ამისსა: მცირედთა: წელთა: იქმნეს: შფოთნი: დიდნი: სპარ-
 სთა: შინა: შემოვიდა: თურქთა: მეფე: სპარსეთსა: შინა: მოვიდეს:
 407 ბერძენნი: ეწიუნეს: სპარსთა: შუა: მდინარესა: იოტნეს: შევი-
 დეს: სპარსეთს: და: იწიეს: ტყუენვად: სპარსეთისა: მაშინ: ქასრე:
 ამბერკეზმან: დაუტყვა: რანი: და: ქართლი: და: წარვიდა: შუე-
 ლად: მამისა: თქსისა: ესრეთ: რა: უცალო: იქმნეს: სპარსნი: მაშინ:
 შეითქუნეს: ყოველნი: ერისთავნი: ქართლისანი: ზემონი: და:
 ქუემონი: და: წარგზავნეს: მოციქულნი: წინაშე: ბერძენთა: მეფისა:
 და: ითხვეეს: რათა: უჩინოს: მეფე: ნათესავთაგან: მეფეთა: ქარ-
 თლისათა: რათა: იუენენ: ერისთავნი: იგი: თქს: თქსსა: საერის-
 თავოსა: შეუცვალებულად: მაშინ: კეისარმან: ადასრულა: თხვავ:
 მათი: და: მოსცა: მეფედ: დისწული: მირდატისი: ვახტანგის: ძისა:
 ბერძნისა: ცოლისა: რომელსა: ერქუა: გუარამ: რომელი: მთავრო-
 ბდა: კლარჯეთს:²⁾ ამას: გუარამს: მოსცა: კეისარმან: კურატ: ზალა-
 ტობა: და: წარგზავნა: მცხეთას:³⁾ და: შვილნი: ბაკურ: მეფისანი:
 ნათესავნი: დანისანი: ვახტანგის: ძისანი: რომელსა:⁴⁾ მიეცა: მეფო-
 ბა: ვახტანგ: მეფესა: იგინი: დარჩეს: კახეთს: და: იპყრეს: კუხეთი:⁵⁾
 და: ერთი:⁶⁾ იორითგან: და: დასხდეს: უჯარმოს: და: იუენეს: მოწი-
 ლეობას: გუარამ: კურატ: ზალატისსა: მაშინ: კეისარმან: წარმოცა:

¹⁾ ქარ—ს ცხ—ში: ასფურაგანი.

²⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და ჯავახეთს.

აქედან დაწყებული (იხ. ქარ—ს ცხ—ბა გვ. 161) ბროსეს გამოცემულს ქარ—ს ცხ—ში სუმბატის ისტორიის ტექსტი არეულია ქარ—ს ცხ—ბის ტექსტთან და ჩვენ სუმბატის ისტორიის განსხვავებას არ უჩვენებთ სხოლიებში, რადგან სუმბატის ისტორია ქვემოთ ცალკე თავით იქნება დაბეჭდილი ისე, როგორც დედანშია.

³⁾ ქარ—ს ცხ—ში: მანვე კეისარმან მოსცა პატივად კურატპალატობა და წარმოგზავნა მცხეთად (იხ. გვ. 163). ამ ფრაზას ქარ—ს ცხ—ში წინ და უკან უძღვები და მიჰყვება სუმბატის ისტორიის ტექსტი.

⁴⁾ უნდა იყოს: რომლისათვის.

⁵⁾ ქარ—ს ცხ—ში: კახეთი.

⁶⁾ უნდა იყოს: ცერეთი.

განძი: დიდ: ძალი: გუარამ: კურატპალატისა: თანა: უბრძანა: რათა: 408
 შით: განძითა: გამოიუყანეს: ჩრდილთს: ღაშქარნი: 1) ზ: შეგზავნეს:
 სპარსეთს: ხალა: გუარამ: ეო: გერე: გამოიუყანა: ოვსნი: ურძუ-
 კენი: 2) და: დიდნი: და: წარუძღუნა: 3) ერისთავნი: ქართლისანი:
 შევიდეს: ადარბაღანს: და: უწყეს: ტეჟენვად: და: ესე: ვითარნი:
 ჭირნი: და: შუტალაგებანი: მოიწივნეს: სპარსთა: ზედა: 4) გამო-
 ჩნდა: კაცი: ერთი: სპარსეთს: რამელსა: ერქუა: ბარამ: ჩუე-
 შანი: 5) ესე: ეწყო: თურქეთა: სპარსეთს: შემოსრულთა: ვითარცა:
 წერილარს: განცხადებულად: ცხორებასა: სპარსთასა: მოკუდა: 6) თურ-
 ქეთა: მეფე: ზ: იოტა: ბანაკი: მათი: - ხ ლ ო: -: სპანი: იგი: ბერძენ-
 თანი: რამელნი: შესრულ: იუენეს: სპარსეთს: შეიქცეს: და: წარვი-
 დეს: შინა: და: ჩრდილუნი: 7) იგი: გუარამ: კურატპალატისა: შეგზავ-
 ნილნი: წარმოვიდეს: იგინიცა: შინა: რამეთუ: ვინადგან: მოცდაეს:
 სპარსთა: თურქეთაგან: შეშინდეს: და დაეცა: შიში: და: ძრწოლა:
 ქართველთა: სპარსთაგან: ამან: გუარამ: კურატ: პალატმან: იწყო:
 ციხეთა: და: ქალაქთა: მაგრებად: კუალად: წყალბა: ეო: დ თნ:
 ქრისტიანეთა: ზედა: და: სხუა: შუდლი: და: ვარდა: სპარსთა: 8) 409
 შეიქცეს: და: დასწუნეს: თუაღნი: ურმიზადს: მეფის: ცოლის: ძმათა: 9)
 და: იწეს: ბრძოლად: ჩუბინმან: და: ქასრე: 10) იოტა: ქასრე: ჩუბი-
 ნისაგან: და: წარვიდა: საბერძენეთს: და: 11) კეისარმან: მაგრიკ: მოსცა:
 ასული: ცოლად: ქასრეს: და: მოსცა: სპა: მისი: და: წარმოგზავნა:
 ჩუბინს: ზედა: იოტა: ჩუბინი: სპარსეთით: 12) მაშინ: მაგრიკი: კეი-

1) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და შეაერთებს შით-თანა სპანი ქართლისანი.
 2) ქარ—ს ცხ—ში: დღორძუნნი.
 3) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: წინა.
 4) აქ დედანში ერთი სიტყვის ადგილია დატოვებული. ქარ—ს ცხ—ში ამ ადგილას სწორია: მაშინ.
 5) ქარ—ს ცხ—ში: ჩუბინი (ვარიანტი: ჩუბანი).
 6) ქარ—ს ცხ—ში: მოკლა.
 7) ქარ—ს ცხ—ში: დარჩომილნი.
 8) ქარ—ს ცხ—ში: სპარსეთს. შემდეგ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: რამეთუ იგი-
 ვე ბარამ ჩუბინი გადგა სპარსთა მეფესა.
 9) ქარ—ს ცხ—ში: ჟრმინდს მეფესა და ცოლის ძმათა მისთა.
 10) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ამბარვეზმან. ვმევე სიტყვა ქართლის ცხოვრებაში
 იმეორება ქვემოთაც ყოველ შემთხვევაში სიტყვა ქასრეს შემდეგ.
 11) ქარ—ს ცხ—ში: მაშინ.
 12) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და ქასრემ ამბარვეზმან დაიპყრა ყოველი სპარ-
 სეთი.

სარმან: იურვა: ქართველთათჳს: ქასრეს: თანა: და: ჰქუა: ვინათგან: დაუტეობ: ¹⁾ ქართველთა: კერპთ: მსახურებად: ²⁾ მუნიტგან: მორჩილნი: ბერძენთანი: ³⁾ რამეთუ: ჟამსა: შინა: მძლავრებისაგან: თქუენისა: იქმნის: განრუენილ: ქართლი: რამეთუ: ⁴⁾ სამართალი: თქუენი: არა: არს: ქრთლსა: ზედა: აწ: ბრძანებითა: დ⁻თსათა: ვინათგან: სრულსა: სიუყარულსა: ზედა: ვართ: მე და: შენ: და: ქართლი: ჩუენ შორის: იყავნ: თავისუფალი: მშვიდობით: ⁵⁾ მე: ვარ: მოურავი: და: იწე: ურველთა: ქართველთა: და: ურველთა: ქრისტიანეთა: - მ ა შ ი ნ - : ერნდა: სპარსთა: მეფე: კეისარსა: და: განთავისუფლდეს: ქართველნი: და: ესე: გუარამ: კურატ: ჰალატი: და: დგა: ⁶⁾ მორჩილებასა: ზედა: ბერძენთასა: იუო: ⁷⁾ კაცი: მორწმუნე: და: მაშენებელი: ეკლესიათა: და: ⁸⁾ ჯუარის: ჰატოისნისა: და: აქამდე: ჯუარი: ველსა: ზედა: იუო: და: ქმნა: ⁹⁾ ეკლესია: წელთამდისი: ოდენ: და: მეფობდა: კეთილად: და: უშეოთველად: არამედ: ერისთავნი: ქართლისანი: ვერ: ცვალნა: საერისთავოთგან: მათთა: რამეთუ: სპარსთა: მეფისაგან: და: ბერძენთა: მეფისაგან: ჰქონდეს: სიკელნი: მკუდრობისანი: ¹⁰⁾ არამედ: იუენეს: მორჩილებასა: გუარამ: კურატჰალატისასა: ¹¹⁾ და: მოკუდა: ქათალიკოზი: სვიმონ: ¹²⁾ და: დაჯდა: სამოელ: და: მოკუდა: ქათალიკოზი: სამოელ: ჯ: დასვეს: სამოელვე: ¹³⁾ ამანვე: ¹⁴⁾ კურატჰალა-

¹⁾ ქარ—ს ცხ—ში: დაუტეობიათ.

²⁾ ქარ—ს ცხ—ში: მსახურებად.

³⁾ ქარ—ს ცხ—ში: მორჩილნი არიან ბერძენთა.

⁴⁾ ქარ—ს ცხ—ში ამ სიტყვის მაგიერ: და თუ არა სხუა.

⁵⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: რამეთუ.

⁶⁾ ქარ—ს ცხ—ში: დიადგრა.

⁷⁾ ქარ—ს ცხ—ში: იუო ესე გუარამ.

⁸⁾ ქარ—ს ცხ—ში ამ სიტყვის მაგიერ: იმან იწყო ეკლესია.

⁹⁾ ქარ—ს ცხ—ში: უქმნა.

¹⁰⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: საერისთოთა მათთა.

¹¹⁾ უნდა იყოს კურატჰალატისასა, აქ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ხოლო ამას გუარამ კურატჰალატსა ესხნეს ძენი, რომელთა ეწოდებოდა სახელად ერთსა სტეფანოზ და მეორესა დემეტრე.

¹²⁾ სვიმონ კათალიკოზის სიკუდილი ცალკე იხსენიება ქარ—ს ცხ—ში ზემოთ (იხ. ქარ—ს ცხ—ბა გვ. 188).

¹³⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: მეათე კათალიკოზი, სიტყვებიდან „და მეფობდა კეთილად“ აქამდე ქარ—ს ცხ—ში მოთავსებულია სიტყვების შემდეგ: „ამკლესიათა მაშენებელნი იუენეს“ (იხ. ქვემოთ გვ. 193).

¹⁴⁾ ქარ—ს ცხ—ში: და კვალად ამანვე.

ტმან: განახლა: საფუძველი: ტფილისის: სიონის:¹) რამეთუ: ნათესაენი: მირიან: მეფის: მორწმუნისანი: უფელნი: ეკლესიათ: მაშენებელნი: იუენეს: და: მოკუდა: გუარამ: კურატალატი: და: დარჩა:²) ძე: მისი: სტეფანოზ:³) მეფობის: სახელი: ვერ: იკადრა: სპარსთა: და: ბერძენთა: შიშისგან: არამედ: ერისთავთა: მთავრად: ხადადეს: და:⁴) მოკუდა: სამოელ: ქათალიკოზი: და: ამის: სტეფანოზ: დასუა:⁵) ბართლომე: ქათალიკოზად: და: ესე: სტეფანოზ: იყო: ურწმუნო: და: უშიშო:⁶) არა: ჰმსახურა: ღთსა: არცა: ჰმეტა: სჯულსა: და: ეკლესიათ: და: ამის: ზე: იქმნა: შფოთი: დიდი: საბერძენთს: რამეთუ: მავრიკ: კეისარს: განუდა:⁷) ფოკას: მკედარი: და: მოკლა: მავრიკ: კეისარი: და: შეიღნი: მისნი: დაიწერნა: საბერძენთი: ფოკას: მკედარმან: მაშინ: სიქემან: კეისრისმან: სპარსთა: მეფემან: ქასრე: იწყო: ძებნად: სისხლთა: ცოლის ძმათა: და: სიმამრისა: მისისათა: შესლვად: და: ტყუენვად: საბერძენთს: განძლიერდა: ბერძენთა: ზედა: და: ვერ: წინა: აღუდგა: ფოკა: კეისარი: ხოლო: სტეფანოზ: მთავარი: ქართლისა: შეუშინდა: მეფესა: სპარსთასა: განუდგა: ბერძენთა: და: მიექცა: სპარსთა: მას: ჟამსა: მანვე: მეფემან: ქასრე: წარმოტყუენა: იელუსაქემი: და: წარიუენა:⁸) ძელი: ცხორების: და: შემდგომად: ამისსა: აღიღო: ღთს: კელი: წყალობის: ქასრესგან: შეიპყრა: ძემან: მისმან: შესუა: იგი: სპერობილესა:⁹) მოკუდა: სენითა: ბორტითა:¹⁰) ამის: სტეფანოსზე: მცხეთას: მოაკლდებოდა: და: კულა:¹¹) აღშენდებოდა: ტფილისი: და:¹²) განძლიერდებოდა: და:

¹) აქ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: რომელ შემდგომად ამის გუარამისა განასრულეს აღშენება ტფილისის სიონისა, ნახევარი ერთმან დონე ქვრივმან დედაკაცმან და ნახევარი ყოველმან ერმან, ჟამსა პირველისა აღარნასე მთავრისასა, და იგი აღარნასეცა შეეწია აღშენებასა მისსა.

²) თეიმურაზის ვაჟიანტში: დაჯდა. ქარ - ს ცხ—ში: მის წილ მეფე იქმნა.

³) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ხოლო ამან სტეფანოზ.

⁴) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: მისაზე.

⁵) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: მეთერთმეტე კათალიკოზი.

⁶) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ღვთისა.

⁷) უნდა იყოს: განუდგა.

⁸) ქარ—ს ცხ—ში: წარმოიღო.

⁹) უნდა იყოს: საპრობილესა. მერვე ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ბნელსა.

¹⁰) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ხოლო.

¹¹) უნდა იყოს: კალა.

¹²) ეს სიტყვა მეტია, აქ საჭირო არ არის.

აჩმაზი: ადთხელდებოდა: კულა:¹) ადუშენებოდა:²) ძმა: სტეფანოზისი:
 სახელით: სტეფანე:³) ადუშენებდა: ეკლესიასა: ჭურის: ჰატოხსისასა:
 რამეთუ: სენიცა: იყო: მისთანა: ბოროტი: და: გერ: შემძლებელ: იყო:
 განშორებდა: კარსა: ეკლესიისასა:- და: სტეფანოზ: მთავრობდა:
 412 უოველსა: ქართლსა: და: დაჯდა: იგი: თფილისსა: და: ჰმორჩილებდა:
 იგი: სპარსთა: ხოლო: შემდგომად: ამისსა: რადენთამე: წელი-
 წადთა: გამოჩნდა: კაცი: ერთი: საბერძნეთს: თჳსი: მავრიკ: კეისრისა:
 სახელით: ერაკლე: ამან: მოკლა: ფუკას:⁴) კეისარი: და: იპურა:
 საბერძნეთი: განძლიერდა: იგი: და: მიიუყანნა: დასავლეთით: თურ-
 ქნი: და: შეკრიბნა: სპანი: ურიცხვნი: და: წარმოკმართა: სპარსე-
 თად: ძებნად: ძელისა: ცხოველისასა:⁵) და: მოვიდა: ჰირაკლად:
 ქართლს:⁶) ამან:⁷) სტეფანოზ: არა: ინება: განდგომა: სპარსთაგან:
 და: განაშკრნა: ციხენი:⁸) და: დადგა: ტფილისსა: შინა:-მოვიდა:-
 ერაკლე: მეფე: და: მოადგა: ტფილისსა: ხოლო: სტეფანოზ: იყო:
 ქუელი: მკედარი: და: შემართებელი: დღეთა: უოველთა: გამოვიდის:
 კართა: ქალაქისათა: და: ებრძოდის: ბერქეთა: მაშინ: უკუე: მას:
 წუობასა: შინა: ჩამოაგდეს: სტეფანოზ: და: მოკლეს: და: დაიპურა:
 კეისარმან: ტფილისი: ხოლო: ციხესა: კალისასა: და: რჩეს: კაცნი:
 და: არა: მოერთნეს: მეფესა: და: ციხითა:⁹) გამოდმართ: აგინა:¹⁰)
 ციხისთავმან: მეფესა: ჰქუა: ვაცისა: წუერნი: გასხენ: და: ვაც:

¹) უნდა იყოს: კალა.

²) ეს ორი სიტყვა გამეორებაა წინა მოყვანილი სიტყვებისა 'და ქართლის ცხ-ში არ არის გამეორებული.

³) ქარ-ს ცხ-ში: დემეტრე.

⁴) უნდა იყოს: ფოკა

⁵) ქარ-ს ცხ-ში: ცხოვრებისასა.

⁶) ქარ-ს ცხ-ში: ზემო-ქართლს, სამცხეს. შემდეგ ქარ-ს ცხ-ზე უმატებს: და ესმა სასწაულთ მოქმედება ხიტისა მის, რომელი წმიდასა ღვთის-შობელსა გამოესახა და მიეცა პირველ-წოდებულისა ანდრიასთჳს, და მას მოესვენა და დაუ-სვენებინა მცირესა ეკლესრსა შინა აწყვერს. მოვიდა კეისარი ერაკლე ხილვად და თაყუანის ცემად ხატისა მის. მაშინ იწყო ერაკლე აწყვერს დიდისა საყდრისა სა-ძირკველისა ჩავდება და შენებად ვიდრემდის მიერთივან განსრულდა მორწმუნეთა კაცთა მიერ, და მიერ შექმნეს საეპისკოპოსოდ.

⁷) ქარ-ს ცხ-ში: მაშინ ამან.

⁸) ქარ-ს ცხ-ზე უმატებს: და ქალაქნი.

⁹) ქარ-ს ცხ-ში: ციხის.

¹⁰) ქარ-ს ცხ-ში: კია ჰყო.

ბორცოტისა: ¹⁾ კისერი: გათქს: ²⁾ მაშინ: ბრძანა: შეუემან: ³⁾ და: დაცათუ: კაცმან: ისმინა: ბასრობით: მრქუა: ⁴⁾ მე: ვაც: ბორცოტობა: ⁵⁾ არა: არს: 413
 სიტყუა: მისი: ცუდ: და: მობლო: წიგნი: და: ნიელ: ⁶⁾ და ზოკა: მას: შინა: წერილი: ესრეთ: გამოვიდა: ⁷⁾ ვაცი: დასავლისა: და: შემუ-
 სრნეს: რქანი: ვერძისა: აღმოსავლისანი: მაშინ: განიხარა: შეუემან:
 და: დაიდასტურა: რამეთუ: ეოგელივე: განემარჯუებოდა: მაშინ:
 კეისარმან: მოუწოდა: ძესა: ბაკურისსა: და: ნათესავსა: შეფისსა:
 ქართუელთა: დაჩისსა: ⁸⁾ ვახტანგის: ძისსა: რომელი: ერისთაობდა:
 კახეთს: რომელსა: ერქუა: ⁹⁾ ადარნასე: და: მისცა: მას: ტფილისი:
 და: მთავრობა: ქართლისა: და: დაუტევა: მისთანა: ერისთავი: რა-
 მელსა: ერქუა: ჯიბლა: და: უბრძანა: ბრძოლა: კალას: ¹⁰⁾ და: თუთ:
 წარემართა: შეუე: ¹¹⁾ ხოლო: ¹²⁾ მცირედთა: დღეთა: წარიღეს: კალა: ¹³⁾
 ჭ: შეიპურეს: ცხისს: თავი: იგი: ამან: ერისთავმან: ¹⁴⁾ ჰირველად: ჰირი:
 დრატკნითა: აღუესო: რომელ: კეისარმან: სიტყუთა: მისითა: განი-
 ხარა: და: შემდგომად: ამისსა: ტყავი: გაჰკადა: კეისარს: უკანა:
 მისწია: კარდაბანს: კადრებისათს: შეფისა: უეო: ესე: - და: ესე:-
 ვითართა: სიკუდილითა: წარეგნეს: სტეფანოზ: და: მისნი: მს-
 ხურნი: ამისთს: უეო: ღთნ: მთავარსა: მას: სტეფანოზს: რამეთუ:

¹⁾ ქარ—ს ცხ—ში: ვაც. ბორცოტისა.

²⁾ ქარ—ს ცხ—ში: გაქუს.

³⁾ ქარ—ს ცხ—ში: მაშინ ვითარცა ესმა სიტყუა ესე ვრეკლე შეუესა, განრი-
 სნა მისთვის და ბრძანა.

⁴⁾ ქარ—ს ცხ—ში ამ ოთხი სიტყვის მაგიერ: კაცმან ამან ბასრობით მრქუა.

⁵⁾ ქარ—ს ცხ—ში: ვაც. ბორცოტობა, არამედ.

⁶⁾ ქარ—ს ცხ—ში: დანიელ წინასწარ-შეტყველისა.

⁷⁾ ქარ—ს ცხ—ში: გამოვიდეს.

⁸⁾ ქარ - ს ცხ—ში: ძესა ბაკურისასა, ქართუელთა მეფასასა, ნათესავსა დაჩი-
 სასა.

⁹⁾ ქარ—ს ცხ—ში: ეწოდებოდა ს. ხელად.

¹⁰⁾ ქარ—ს ცხ—ში ამ ოთხი სიტყვის მაგიერ: ბრძოლად კალისა. ამას ქვე-
 მოთ ბროსეს გამოცემული ტექსტი ქართლის ცხოვრებისა საესეა სუმბატის ისტო-
 რიიდან შემოტანილის ადგილებით და ფრაზებით.

¹¹⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ბადდაღს.

¹²⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: მან ერისთავმან ჯიბლუ და ადარნასე ქართლის
 ერისთავმან.

¹³⁾ ქარ—ს ცხ—ში: გამოიღეს ციხე კალისა.

¹⁴⁾ ქარ—ს ცხ—ში: ხოლო ამან ერისთავმან ჯიბლუ.

414 არა: მინდობითა: ღთისათა: ცხვენდებოდა:¹) მორწმუნეთა: ემტერე-
ბოდა: და: ურწმუნეთა: ჭმურობდა: მაშინ: კუალად: წარიდეს:
ბერძენთა: საზღუარი: ქართლისა: სპერი: და: ბოლო: კლარჯეთისა:
ზღვის ზირი: და: შეიღნი: სტეფანოზისნი: და: რჩეს: კლდეთა:
შინა: კლარჯეთისათა: სხუა: უოველი: ქართლი: დაიპყრა: ადარნასე:
ბაკურის: ძემან: მთავრობით: და: მეფობისა: სახელით:²) ვერცა: მან:
იკადრა: და: ერთაგნი:³) იგი: იუუნეს: თჳს: თჳსსა: საერისთავოსა:
შინა: ჭმკვდრობდეს: და: ჭმორჩილებდეს: ადარნასეს:⁴) ხოლო: ერაკლე:
მეფე: შევიდა: სპარსეთს: მოკლა: ხუასრო: მეფე: და: წარუდო:
ბადდადი: და: წარმოიუყანა: ძელი: ცხორებისა:⁵) უემოიარა: გზა:
ქართლისავე: მეშვიდესა: წელსა: რათგან: ჩავლო:- და: ეკლესია-
ჯუარის: ჰატოისნისა: და: სიონი: ტფილისისა: გაესრულნეს: ადარ-
ნასე: ქართლის: მთავარსა:⁶) მაშინ: ერაკლე: მეფემან: წარიტანა:⁷)
მანგლისით: და: ერუშეთით: ფერკთა: ფიცარნი: და: სამსკუაღნი:
უფლისა: ხუენისა: იესოს: ქრისტესნი: რომელი: მოცემულ: იუუნეს:
კოსტანტინეს გან: მირიან: მეფისად: შეწუხდა: ადარნასე: ქართლის:
მთავარი: ეგედრობდა: კეისარსა: რომელ: არა: წარუხუნეს: ნიჭნი:

¹) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: არამედ.

²) უნდა იყოს: სახელი.

³) უნდა იყოს: ერისთავნი.

⁴) აქ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: მთავარსა. და მოკლდა კათალიკოზი ბართლო-
მე და ამან ადარნასემ დასვა კათალიკოზად იოანე. ამას ქვემოთ მოყვანილია იოანეს
გამგზავრება ანტიოქიაში და საქართველოს ეკლესიის განთავისუფლება ანტიოქიის
საპატრიარქოსაგან, რომელიც შემდეგ შემოტანილია ქარ—ს ცხ—ში ფორემ მცირის
წერილიდან (იხილე ჩვენ მიერ გამოცემული ახალი ვარიანტი წმ. ნინოს ცხო-
ვრებისა, გვ. XLVI—XLVIII). აქვეა ქართლის ცხოვრებაში მოყვანილი ცნობა
იოანე გუთელ ეპისკოპოზზე, რომელიც შემოტანილია გიორგი მთაწმინდელის
ცხოვრებიდან (იხილე ახალი ვარიანტი წმ. ნინოს ცხოვრებისა, გვ. XLVIII—XLIX,
შენიშვნები). ცნობები ამ ეპისკოპოზის შესახებ არშიაზე ყოფილა დაწერილი,
როგორც სხანს ბარათაშვილის ვარიანტიდან, და შემდეგ შეუტანიათ ქართლის
ცხოვრების ტექსტში.

⁵) ქარ—ს ცხ—ში: ხოლო ერაკლე კეისარი შევიდა ბადდადს, შეიპყრა ზუა-
ხრო და მოადგმინა ძელი ცხოვრებისა და მოკლა ზუასრო, და იწყო შენებად იერუ-
ხალიშისა, და დასვა მოდისტოს პატრიარქად, და წარუდო ბადდადი და.

⁶) აქ ქარ—ს ცხ—ბას მოჰყავს ცნობები სუმბატის ისტორიიდან ერაკლე
მეფის სჯულის განწმენდის შესახებ (იხ. გვ. 168).

⁷) ამ სტრაქონის პირდაპირ აშიაზე ვახტანგ მეფის ხელით სწერია: ქ: აქა:
მანგლისიდამ: პერეკლე: მეფემ: წარიდო: ფერკთა: ფიცარი: და: სამშევალი:

იგი: ღთისა: მიერნი: არა: ისმინა: კეისარმან: ვედრება: მისი: 415
 და: წარხუნა: ხოლო: ამის: აღარხსეს: ზე: გარდაცუაუნეს: საშინი:
 ქათალიკოზნი: იოვანე: ბაბილა: და: თაბორ: მოკუდა: აღარხსე:
 და: დადგა: ძე: მისი: სტეფანოზ: ესე: სტეფანოზ: იუო: უმე-
 ტეს: ყოველთა: ქართლის: შეუეთა: და: მთავართა: მორწმუნე:
 განმწმედელი: სჯულისა: მაშენებელი: ეკლესიათა: და: მან: მოა-
 დგინა: ზღუდენი: ეკლესიასა: ჯუარის: ჰატიოსნის-სა: და: აღაშენა:
 დარბაზი: და: დაუწერა: ყოველთა: კრება: ჰარასკევთა: და: მუნ:
 შეკრებნ: ყოველნი: ებისკოპოსნი: და: მღუდელნი: მის: არისანი:
 ქათალიკოზსა: თანა: წინაშე: ჰატიოსნისა: ჯუარისა: ადიდიან:
 ჰარასკევი: ვითარცა: დიდი: ჰარასკევი: ხოლო: საქათალიკოზოსა:
 არიან:¹) ყოველთა: ხუთშაბათთა: და: ადიდიან: წმიდა: სიონი: და:
 ვითარცა: დიდსა: ხუთშაბათსა: საიდუმლოსა: თანა: კორციითა: და:
 სასხლითა: ქრისტესითა: ხოლო: მცხეთას: ებისკოპოსსა:²) არიან:
 კრება: ყოველთა: სამშაბათთა: და: კსენესა: ჰარაველ: მოწამისა:
 სტეფანესი: და: ყოველთა: მოწამეთა: და: დიდისა: მისგან: ძლიე-
 რებისა: სპარსთასა: რომელნი: წამებულ: იუნეს: აბოხს: ნეკრესელ:
 ებისკოპოსისა:³) რომელმან: მოაქცივნა: უმრავლესნი: მთიულნი: 416
 არაგუსა: აღმოსავლით: ხოლო: ჰატიოსანი: გუმი: მისი: დადევს:
 მცხეთას: საეპისკოპოსოსა: სამარხავსა: ებისკოპოსთასა: და: დღეს-
 სწაულსა:⁴) უფროს: ყოველთა: დღე: სასწაულთა: შეკრებიან: და:
 ადიდებდიან: ღთისა:⁵) მათ: - ჟამთა: შინა: გამორჩინებულ: იუო:
 მოწამად:⁶) ნათესავი: სამოელისა:⁷) მოძღუარი: სარკინოზთა: სჯულისა:
 და: ყოველი: არაბია: და: იმანეთი:⁸) და: იპერა: და: მოკუდა: და:
 დადგა: მისწილ: აბობიქარ:⁹) ჯ: შევიდა: სპარსეთს: რამეთუ: შესრულ-

¹) ქარ—ს ცხ—ში: არნ კრება.

²) ქარ—ს ცხ—ში: საეპისკოპოსოსა.

³) ქარ—ს ცხ—ში: ებისკოპოსი.

⁴) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებ: მისსა.

⁵) ამ ადგილას ქარ—ს ცხ—ში სუმბატის ისტორიიდან არის შემოტანილი ცნობები ბერძენების მიერ ქართლის აღწერის შესახებ (იხ. გვ. 178).

⁶) ამის პირდაპირ აშიაზე არა ტექსტის ხელით სწერია: აქა: გამოჩნდა: მაჰმად.

⁷) ქარ—ს ცხ—ში: ისმაილისი.

⁸) ქარ—ს ცხ—ში: იაპანეთი.

⁹) ქარ—ს ცხ—ში: აბუბექარ.

იუო: ვინათგან: ჰერაკლე:¹) მეფე: სპარსეთს: და: განერყუნა: სპარ-
სეთით: და: არღარა: ვინ: იუო: წინა: აღმდგომი: სპარსთა: ამან:
აბაბიქარ:²) აგარიანმან: და: იპერა: სპარსეთი: შევიდა: ბაღდადს:
და: მძლავრებით: დაატყვებინა: უმრავლესთა: ცეცხლის: მსახურება:
და: მოაქცივნა:³) სარკინოზად:⁴) იგი: და: დადგა: მისწილ: უმარ:⁵)
და: უმეტეს: განძლიერდა: იგი:-⁶) უთხრეს-: ჰერაკლეს:⁷) მეფეს:
ვითარ: შემოვლეს: აგარიანი: ერთბამად:⁸) და: ჯაზი: ერთად:⁹) რო-
მელარს: შუა: მდინარე: და: გამოვიდა: ჰერაკლე: ფისტიმედ: რათა-
მცა: ეწყო: მუნ: ხოლო: იუო: მუნ: მონაზონი: კაცი: დთისა:
და: მან: ჰქუა: მეფესა: იფლტოდეთ:¹⁰) რამეთუ: უფალმან: მისცა:
417 აღმსავლეთი:¹¹) და: სამხრეთი: სარაკინოზთა: რომელ: არს: თარგმანი:
სარას: ძალითა:¹²) და: მონაზონისა: მის: სიტყუთა: ესე: უთხრეს:
ჰერაკლეს:⁷) მეფესა: ვარსკულავთა: მრიცხველთა: და: სულთა:¹³) მის-
თანა: აღაშენა: ერაკლე: სუეტი: და: დაწერა: მას ზედა:¹⁴) შუა: მდინა-
რეთ: და: ფლისტიმო: ვიდრემდის: წარკდეს: შეიღნი: შეიდეულნი:
შვიდეულისათჳს: ესრეთ: ჰოვეს: ჟამი: განსაზღვრებულნი: ფილა-
ხოფოსთა: ჰრიმის: ტროსამან: იჯინტონის:¹⁵) წიგნთა: შინა:¹⁶) სარკი-
ნოზთათჳს: რომელ: არს: ორას: ორმოცდა: ათი: წელი: ხოლო:
ჰმედის:¹⁷) გამოჩინებამდე: ალექსანდრეს: წელთაგან: იუო:¹⁸) ცხრა: ას:

¹) უნდა იყოს: პერაკლე.

²) ქარ—ს ცხ—ში: აბუბექირ.

³) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ცეცხლის მსახური იგი.

⁴) აქ გამოშვებულია: და მოკლეა.

⁵) უნდა იყოს: ომარ.

⁶) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: მაშინ.

⁷) უნდა იყოს: პერაკლეს.

⁸) ამ სიტყვის მაგიერ უნდა იყოს: შამად.

⁹) უნდა იყოს: ჯაზირეთად.

¹⁰) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: სარას განძებულთა ანუ თუ განკერძობულთა.

¹¹) უნდა იყოს: აღმოსავლეთი.

¹²) ქარ—ს ცხ—ში: რომელ არს თარგმანი მისი სარას ძალით.

¹³) ქარ—ს ცხ—ში: სრულთა.

¹⁴) აქ გამოშვებულია: მშვიდობით.

¹⁵) ქარ—ს ცხ—ში: ჰრიმის-ტროსმან-ჯინტონის.

¹⁶) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: რომელ არს.

¹⁷) ქარ—ს ცხ—ში: მოჰმედის.

¹⁸) ქარ—ს ცხ—ში: ალექსანდრესითგან გარდასრულ იუენეს წელიწადი.

ოცდა: შვიდი: წელი: ალექსანდრესი:¹) მაშინ: ყოველნი: ნათესავნი: ბერძენთანი: წარჩინებულნი: ჰუფევიდეს: ქუეყანათა: შინა: განძდა:²) და:³) რათა: რაჟამს: გამოვიდენ: ჰოვონ: განძი: ოგი: და: არღარა: ნახონ: ჭირი: წაღებას: და: კუალად: გამოღებას: და: მოვლო:⁴) ერაკლე: კაისარმან: გზა: რანისა: და: მეორედ: შემოვიდა: ქართლად: და: ჰქუა: ნათესავსა: სზარსთასა: რომელნი: შემოღტოლვიდ: იუენეს: სარკინოზთაგან: უკუეთუ: უწეით: ვითარმედ: დასრულდა: მეფობა: თქუენი: დაუტევეთ: ჩრდილო: და: შემოვიდით: ჩუენთანა: და: მათ: დაუტევეს: ქუეყანა: ესე: დადაფენეს: განძნი: ოგი: მათნი: რომელნიმე: წაჰქუეს: რომელნიმე: დადგეს: ღ: შეიტანნეს: ყოვლისა: საგანძურისა: გუჯარნი:⁵) და: რა: გუჯარნი:⁶) აღწერეს: ნათესავი: თვისი: და: ქუეყანა: და: დადგეს: რა ოდეს:⁷) მოვიდეს: ბერძენნი: მით: გუჯარითა: მოიძინენ: ნათესავნი: მათნი: და: თუთუეულად: განუყონ: განძი: და: ქეეყანა:⁸) ხოლო: სტეფანოზს: ესხნეს: ძენი: ორნი: არჩილ: და: ამჰარ:⁹) და: განუყო: ყოველი: ხოსტაკი:¹⁰) სამეფოსა: მისსა: საგანძური: ოქროსა: და: ვეცხლისა: და: თუალთა: ჰატო-სანთა:¹¹) და: ნახევარი: საქონლისა: მისისა: მისცა: არჩილ: უმრწამესსა: ძესა: თვისსა: ხოლო: არჩილ: და: ფლა: საგანძური: უფროსი: კეესა: კახეთისსა: ხოლო: სამსახურებელნი: ოქროსა: და: ვეცხლისანი: კეესა: უჯარმოსა: და: საგანძურნი: ქართლისა: და: ჯაფხეთისანი: და: სხნა: მახლობელად: გორს: რომელნი: მანგე: ერეკლე:

¹) ეს ორი სიტყვა არ არის ქარ-ს ცხ-ში.

²) უნდა იყოს: განძთა.

³) ამ სიტყვის მაგიერ ქარ-ს ცხ-ში: მათთა.

⁴) ქარ-ს ცხ-ში: აღმოვლო.

⁵) უნდა იყოს: გუჯარნი.

⁶) ქარ-ს ცხ-ში: რათა ოდეს.

⁷) აქ ბროსეს მიერ დაბეჭდილს ქარ-ს ცხ-ში (იხ. გვ. 171—172) შემოტანილია ფერემ მცირის წერილიდან გადაკეთებული ამბავი მირონის კურთხევის შესახებ და შესახებ საქართველოს ეკლესიის განთავისუფლებისა ანტიოქიის საპატრიარქოს დამოკიდებულობისგან (იხილე ახალი ვარიანტი წმ. ნინოს ცხოვრებისა, გვ. LIV, შენ. 1).

⁸) უნდა იყოს: მიპრ.

⁹) ქარ-ს ცხ-ში: ხვასტაგი.

¹⁰) აქ ქარ-ს ცხ-ში უმატებს: რამეთუ ნახევარი საქონლისა მისისა წარიღო ქვეყანასა ვგრისსა და წარიტანა თანა ძე თვისი პირშო.

განახინა: განძთა:¹) მათთჳს: რომელნი: თანა: ვერ: წარჳჭონდეს:-
სახელნი:- გორისა: მის: არს: ტნთიო:²) და: თარგმანებით: მათ:
თქროთა:³) და: დასუა: ტლიზიმი:⁴) მას: ზედა: რათა: ვერვინ: შეუ-
ძლოს: გამოღებად: ხლო: საგანძურნი: უოველთა: ქართლისა:
ეკლესიათანი: და: თუნა: აზრდილსა: დიდსა: სიონისა: მცხეთისასა:
419) შემდგომად-: მცირედთა: დღეთა: შევიდა: არჩილცა: ეგრეთვე:⁵)
რამეთუ: მოიწია: ამირა: აგარიანი: ქართლად: რომელსა: ერქუა:
მურვან: ერუ: ძე: მომადისი:⁶) რომელი: წარამოავლინა:⁷) ებიმს:⁸) ამირ-
მუმლს: ბადადელსა: ძესა: აბდალ: მელქისსა: ნათესავისაგან: ამა-
თისა:⁹) და: ამისთჳს: ეწოდა: ერუ: მეორედ:¹⁰) რომელ: არა: მითუღ-
ვიდა: სიტყუასა: განმზრახვისასა:¹¹) და: უოველნი: მთავარნი: ჰატია-
ხშნი: ნათესავნი: ერისთავთანი: ჳ: წარჩინებულთანი:¹²) შემოიხუნეს:¹³)
კაკასიად: და: დაიმაღლეს: კლდეთა: და: არეთა:¹⁴) და: მოფლო: ერუ-
მან: უოველი: კაკასია: და: დაიხურა: კარი: დარაღისა:¹⁵) და: დარუ-
ბანდისა: და: შემუსრნა: უოველნი: ქალაქნი:¹⁶) და: უმრავლესნი: ცი-
სენი: უოველთა: საზღუარათა: ქართლისათა:¹⁷) და: ვითარ: ცნა: რამე-

¹) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: სამალავად.

²) ქარ—ს ცხ—ში: ტონთიო.

³) ქარ—ს ცხ—ში ამ ორი სიტყვის შავიერ: შთა ოქროსა.

⁴) ქარ—ს ცხ—ში: ტილისში,

⁵) უნდა იყოს ეგრისადვე. ამის შემდეგ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: შიშისთჳს ამირ აგარიანისა, რამეთუ მოიწია ქართლად. და მუნ ყოფსა შინა მოკულა სტეფანონოზ, მთავარი ქართლისა, და მის-წილ მეფე იქმნა ძე მისი მირ და არჩილ. ხოლო მუნ ეგრისს ყოფნასა შინა ამის მეფისა მირისა და ძმისა მისისა არჩილისა, მოვიდა ამირა აგარიანი ქართლს (ქარ—ს ცხ—ბა გვ. 172—173).

⁶) ქარ—ს ცხ—ში: დის-წული მომედისი.

⁷) უნდა იყოს: წარმოველინა.

⁸) ქარ—ს ცხ—ში: ეშიმს.

⁹) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: შემდგომად სიკვდილისა მოამედისა, დაეტყვებინა მთავრობაჲ თჳსი.

¹⁰) უნდა იყოს: რომელ მეორედ.

¹¹) ქარ—ს ცხ—ში: განმზრახთასა. შემდეგ თეიმურაზის ვარიანტი რამოდენიმე ცნობებს უმატებს (იხ. ქარ—ს ცხ—ბა გვ. 173)

¹²) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ქართველთანი.

¹³) ქარ—ს ცხ—ში: შევიდოდეს.

¹⁴) ქარ—ს ცხ—ში: ღრეთა.

¹⁵) ქარ—ს ცხ—ში: დარიელასი.

¹⁶) ქარ—ს ცხ—ში ეს სიტყვა არ არის.

¹⁷) აქ თეიმურაზის ვარიანტში მოყვანილია დავით და კოსტანტინეს წამების ამბავი (ქარ. ცხ. გვ. 173—174).

თუ: მეფენი: ქართლისანი: და: ყოველნი: ნათესავნი: მათნი: წარ-
ვიდეს: ეგრისად: და: მუხით: კუადად: მიიცვალებს: აფხაზეთად: ¹⁾
შეუდგა: კუადას: მისსა: ²⁾ და: შემუსრნა: ყოველნი: ქალაქნი: და:
სიმაგრენი: ეგრისი: ³⁾ და: ციხე: იგი: სამზღუდე: შემუსრნა: რომელ:
არს: გოჯა: ⁴⁾ და: შეველო: ⁵⁾ ზღუდე: იგი: საზღუარი: კილისურისა: ⁶⁾
და: მოსულასა: მისსა: ქათალიკოზი: იყო მთაბორ: ⁷⁾ და: ვითა-
რცა: შეველო: ყრუმან: კლისურა: რომელი: მას: უამსა: იყო: სა-
ზღუარი: საბერძნეთისა: და: საქართველოსა: შემუსრნა: ქალაქი: 420
აფხილეეთისა: ⁸⁾ ცხუმში: მოადგა: ციხესა: ანაკოფისსა: ⁹⁾ რომელსა:
შინა: არის: ხატი: ყოფილად: წმიდისა: ღთის: მშობლისა: არა:
კაცობრივითა: კელითა: დაწერილი: არამედ: ზე: გარდამო: რომლი-
სათჳს: არაგინ: უწყის: გინა: იგი: მოსრული: იხრავა: თავსა: ზედა:
მის: გორისსა: რომელსა: მოსდგამს: სამხრით: ზღუა: და: ჩრდი-
ლოთ: ჭალკი: ¹⁰⁾ მწყურნებები: მუნ: შინა: იუენეს: მეფენი: ქართლი-
სანი: მირიან: ¹¹⁾ და: არჩილ: ხოლო: მამა: მათი: გარდაცვალებულ:
იყო: და: დამარხა: ეგრისა: ¹²⁾ შინა: და: ერისთავი: კეისრისა: ლეონ:
შესრულ: იყო: ციხესა: შინა: სობდისსა: რომელ არს: გარდასავალსა:
ოვსეთისსა: და: ვერგინ: შემდეგულ: ¹³⁾ იყო: წყობად: ყრუსა: რამეთუ:
იუენეს: სხანი: მისნი: უფროს: და: უმრავლეს: ჭალაკთა: ეგრისათა: ¹⁴⁾

¹⁾ აქ თეიმურაზის ვარიანტში მცირეოდენი შემატება არის (ქარ. ცხ. გ. 174).

²⁾ ქარ—ს ცხ—ში: მათსა.

³⁾ სხვა ხელთნაწერებში: ეგრის ქვეყანისანი. თეიმურაზისაში: და ალაკრა და უკატურ ყო ქვეყანა ეგრისისა და მეგრელთა და აფხაზთა.

⁴⁾ ქარ—ს ცხ—ში: ციხე-გოჯი.

⁵⁾ ქარ—ს ცხ—ში: შემუსრა და შეველო.

⁶⁾ ქარ—ს ცხ—ში: კლისურისა.

⁷⁾ ქარ—ს ცხ—ში: თაბორ.

⁸⁾ ქარ—ს ცხ—ში: აფშვლეთისა.

⁹⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ხოლო იუენეს მაშინ მირ და ძმა არჩილ ცი-
ხესა მას შინა ანაკოფისსა.

¹⁰⁾ ქარ—ს ცხ—ში: ჭალაკი.

¹¹⁾ უნდა იყოს: მირ.

¹²⁾ ქარ—ს ცხ—ში: დამარხულ ეგრისსა.

¹³⁾ უნდა იყოს: შემდეგულ.

¹⁴⁾ აქ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ხოლო ამანვე ყრუმ შეიპყრა და აწამა წმიდა დავით და კოსტანტინე, რომელთა წამებასა ვრცლად მოგვითხრობს ცხოვრებაჲ მათი. და ჩვენ პირველივე სიტყუა ვიწყით. მაშინ ვითარ იუენეს ციხესა მას შინა ანაკოფისსა, მუნ მივიდა მთერვან ყრუ და დაუწყო ბრძოლაჲ მეფეთა მათ.

მაშინ: ჰქუა: არჩილ: მირიანს:¹) ძმასა: თჯსსა: მოწყდუელ:²) არს: ციხე: ჭაღაქი: ესე: შემუსრვად: უკუეთუ: შეგვიპურნეს:³) კელად: გამოიკითხეს: უოველნი: საგანძურნი: ნამაღუენი: რომელნი: იგი: დაფულენით: ჭუეენასა: ჩუენსა: მონაგებნი: მირიან: ღთთივ: განბრწყინგებულისანი: და: კუალად: ვახტანგ: ღთივ: განბრწყინგებულისანი:⁴) და: უოველთა: შვილთა: მათთან: რომელთა: გუშუნეს: ჩუენ: და: იგიცა: ითხოვოს:⁵) რომელი: და: მალა: ერეკლე: შეფუემან: რომლისა: აღწერილი: უოველი: დაფდევით: ორთა: მათ: თანა: გვრგვინთა: ზურმუხტისა: და: იაკუნდისა: ძაწუელისათა: რომელი: იგი: გაიტანნა:⁶) მამან: ჩუენმან: დიდმან: ვახტანგ: შეფუემან: ჰინდოთით: და: სინდეთით: და: ვფულენით: იგი: უჯარმოს: მახლობელად: შორის: ორთა: მათ: კოშქათა: უმცველოთა: და: უოველი: იგი: აღწერილ: არს: გონებასა: ჩემსა: და: შენ: წარისუენ: ორნი: იგი: გვრგვინნი: მისვე: ვახანგისანი:⁷) ოქროსა: და: ანთრაკისანი: ერთი: მირიან: მეუისა: და: ერთი: ვახანგისანი:⁸) რომელი: მოუძღუნა: სმარსთა: შეფუემან: უოველსა: თანა: ოქროსა: და: ვეცხლსა: რომელი: აჰკიდა: სატურთავსა: ხუთასსა: და: მკვრცხლსა: ორი: ათასსა: და: შენ: და: მამამან: ჩემმან:⁹) იგი: ქუთათის: და: ციხე: გოჯს:¹⁰) ხლო: მე: გვირგვინი: იგი: ჩემნი: და: გჯარნი:¹¹) ტყუვისან:¹²) მარტოდ: დავსხენ: აწ: თუ: მოვიდეთ:¹³) განძი: იგი: უცნაურად: და: რჩეს:¹⁴) და: გამოსლვასა: ბერძენტასა: ძიება: უოს: კეისარმან: ნათესავისა: ჩუენისათჯს: და: მოსცეს: შეფობა: და: განძიცა: იგი: აწ:

¹) უნდა იყოს: მიპრს.

²) ქარ—ს ცხ—ში: მიწყვედილ (ვარიანტით: მიწყდუელ)

³) ქარ—ს ცხ—ში: შეგვიპურნეს.

⁴) ქარ—ს ცხ—ში: განძლიერებულისანი.

⁵) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: კელთაგან ჩვენთა.

⁶) ქარ—ს ცხ—ში: გამოიტანა.

⁷) უნდა იყოს: ვახტანგისანი:

⁸) ქარ—ს ცხ—ში: ვახტანგისა.

⁹) აქ გამოშვებულთა: დასდევით

¹⁰) ამ სიტყვას აშიაზე უენიშენა აქვს ვახტანგ მეექვსის ხელით დაწერილი:

ციხე გოჯი.

¹¹) უნდა იყოს: გუჯარნი.

¹²) ქარ—ს ცხ—ში: ტყვივისანი. უნდა იყოს: ტყვივისანი.

¹³) ქარ—ს ცხ—ში: აწ უკეთუ მოვსწყდეთ.

¹⁴) ქარ—ს ცხ—ბა: უმატებს: ყოველივე.

უკუე: არა: ვიქმნეთ: ჩუენ: მიზეზ: მოცკრების: ქართლის: და:
 საბერძნეთის: არამედ: განვიდეთ: ვეწუხეთ: ზღვით: კერძის: 422
 მის: გუერდს: შინა: და: თუ: ენებოს: ღთსა: ერთითა: იოტოს:
 ათსი: და: ორითა: ბეერი:- და: მოვიდეს:- წინაშე: წმიდისა:
 მას: ხატისა: ყოვლად: წმიდისა: ღთის: მშობლისასა: თაუანისცეს:¹)
 შუერდომით: და: იტყოდეს: განვლეთ:²) სასოებითა: ძისა: შენისა:³)
 და: ღთისა: ჩუენისათა: რომელი: იშვა: შენგან: მისა: შეიწირე:
 ოხა: ჩუენთჳს: და: თანა: მავალ: მეუავ: ჩუენ: წყალობა: შენი: და:
 იყო: მათ: თანა: სიმრავლე: მცირედ: ტაძეული:⁴) სამი: ათსი:⁵) და:
 ხათსავი: ერისთავთა: და: ჰტიაღშთა:⁶) სამი: ათსი:⁷) ხოლო: სხათა-
 გან:⁸) ორი: ათსი: მბრძოლი: და: ვიდრე: განთენებადე: მოავლინა:
 უფალმან: ხორშაკი: ბღუარისა: და: გუემნა: იგინი: სახლითა: სა-
 სახლისათა:⁹) და: ერუენა: დამესა: მას: ანგელოზი: არჩილს: რა-
 მელმან: ჰქუა: მას: წარვედით: და: ეწუხებით: აგარიანთა: რამეთუ:
 მიგუივლენია: მათზედა: გუემა: სასტიკად: მომსრველი: კაცითგან:
 მიპირუტუთამდე: და: განრახვიდეთ: გესმას: ბანაკს: შინა: მათს:
 კმა: ვააებისა: და: ტირილისა: ხოლო: თქუენ: მენე: იუუენით: და:
 განძიერდით: სასოებითა: ღთისათა: და: ვითარცა: განთენდებოდა:
 ისმა: ბანაკით: მათით: კმა: ტირილისა: და: გოდებისა: მამინ: 423
 უკუე: განვიდეს: სასოებითა: ღთისათა: წყობად: მათდა: და: ეწუხეს:
 და: მოსცა: უფალმან: ძლევა: მცირედთა: ერთა: ქრისტიანეთა: და:
 მოსწუდა: სახლითა:¹⁰) საკინოზთაგან: ოცდა: თხუთმეტო: ათსი:
 ხოლო: მახვიდითა: სამი: ათსი: და: იწულა: მიჰრმა: ზრაკითა:¹¹)

¹) ეს სიტყვა ქარ—ს ცხ—ში არ არის.

²) ქარ—ს ცხ—ში: განვალთ.

³) წინეთ წერებულა: შენისათა. „თა“ შემდეგ წაუშლიათ.

⁴) ქარ—ს ცხ—ში: ტაძრეულისა მათისა.

⁵) ეს ორი სიტყვა არ არის ქარ—ს ცხ—ში.

⁶) უნდა იყოს: პიტიაღშთა.

⁷) ქარ—ს ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: ათსი ოდენ.

⁸) აქ ქარ—ს ცხ—ში უმატებს: აფხაზთა.

⁹) ქარ—ს ცხ—ში: სატლითა სისხლისათა. თეიმურაზის ვარიანტში ამ ფრაზის მაგიერ, რომელიც იწყება სიტყვებიდან „ხორშაკი ბღუარისა“ უფრო კრძალი ცნობებია მოყვანილი (იხ. ქარ. ცხ. გვ. 175—176).

¹⁰) ქარ—ს ცხ—ში: სატლითა.

¹¹) ქარ—ს ცხ—ში: მირ მარზაკითა.

ფერადსა:¹) ხოლო: ქრისტიანეთაგან: მას: დღესა: შინა: მოკლეს:
 კაცი: სამოცი: და: სარკინოზთა: ცხენი: დაეცა: ვითარცა: ჭალაკი:
 და: ჩაჭურიდეს: ეოველსა: მას: ზღუად:-მაშინ:- იხილას: ვინმე:
 ჩუენება: აკრიანმან: რომელსა: ეტყოდა: მოციქული: მათი: მოუ-
 ცემია: ღთსა: ძლევა: ჩუენდა: ვიდრე: აღსრულებადმდე: ათთა:
 მცნებათა:²) ვითარცა: ჭქუა: აბრაჰმს:³) აგარსა: ღთსა: არამედ: ეკლე-
 სიათა: ღთისათა: და: კაცთა: ღთის: მსახურთა: ეგრძალებოდათ:
 ვითარცა: იგი: გამცენ: კურანსა: შინა: ჩემსა: მსწრაფლ: აღიყარ-
 ნეს: და: უკუნ: იქცეს: კუალსავე: თუსსა:- და: ვითარცა: აღი-
 რეს:⁴) ცისე: გოჯი: და: იბანაკეს: წყალთა: მათ: შინა:⁵) მსგეუსი-
 სსა: ერთსა: და: გარდამოკდა: წვიმა:⁶) ფიცხელი: ადღეს: მდინა-
 რენი: სასტიკად: და: მიმართა: უმცროსმან: მან: წყალმან: სხასა:
 424 აბაშათსა: და: წარიღო: მათგან: მკურცხელი:⁷) ოცდა: სამი: ათასი:
 და: მიმართა: უფროსმან: წყალმან: მკედართა: რომელთა: იგი:
 მკედარი:⁸) იყო: უჭალაკეს: რომელნი: მიივლტოდეს: ადგილთა:⁹) და:
 რომელნიმე: ხეთა: ზედა: გაჭკდებოდეს: და: წარიღო: ცხენი:-კ-
 და: თხუთმეტი:-ნ-ს-ი:-¹⁰) და: მიერთგან: სახელ: ედუა: ორთა: ამათ:
 მდინარეთა: ერთსა: ცხენის: წყალი: და: ერთსა: აბაშა:¹¹) და: აღი-
 ყარა: მუნით: და: შევლეს: მუნ: გზა: გურისა:¹²) და: განვლეს:
 სპერისა:¹³) და: სიმრავლისაგან: არა: შეჩენილ: იყო: დაკლებას: ხოლო:
 უწინა: კერ: დასტრეს:¹⁴) კულები: ცხენთა: მათთა: რამეთუ: თიკისაგან:

¹) უნდა იყოს: ფერდასა.

²) ქარ—ს ცხ—ში: მ.ფეთა.

³) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და.

⁴) უნდა იყოს: აღვლეს.

⁵) ზოგიერთ ხელთ-ნაწერებში: ზედა, მერმე აქ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ორთა.

⁶) ქარ—ს ცხ—ში: წყალი წვიმისა.

⁷) ამ სიტყვის პირდაპირ აშიაზე სწერია ვახტანგ მეექვსის ხელით: მკვირცხლი:
 აქ: ნახე: რა არის:

⁸) ქარ—ს ცხ—ში: ბანაკი.

⁹) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: რომელთამე.

¹⁰) სიტყვებით ეს რიცხვი გამოიხატება: ოცდა თხუთმეტი ათასი.

¹¹) აქ თეიმურაზის ვარიანტში 'შემატება არის მოყვანილი (იხ. ქარ—ს ცხ—ბა
 გვ. 176—177).

¹²) ქარ—ს ცხ—ში: გურისა.

¹³) ქარ—ს ცხ—ში: სპერი.

¹⁴) ქარ—ს ცხ—ში: ხოლო უწინვე დასკრეს.

გერ: ითრეგდიან:-¹⁾ ხოლო-: იქმნა: მას: უამსა: განრეუნილ: ქუეყანა: ქართლისა: სომხითისა: და: რანისა: რამეთუ: არღარა: იხეობდა: ნაშენები: არცა: სჯამდი:²⁾ კაცთა: და: პირუტყუთა: უოფლადე: და: წარავლინეს: მოციქული: წინაშე: ბერძენთ: მეფესა: მიჭა:³⁾ და: არჩილ:⁴⁾ ერისთავმან: აფხაზეთისმან: და: აუწიეს: უოფელი: რცა: იქმნა: დთისა: მიერ: კელითა: მათითა: ხოლო: მან:⁵⁾ წარმოსცა: ორი: გვირგვინი: მრისა:⁶⁾ და: არჩილის: და: მოსწერა: მათ: თანა:⁷⁾ თქუენი: იუოს: მეფობა: სიბრძნე: და: სიმკნე: ქართლსა: შინა: აწ: დადაცათუ: იდეგნებით: ჩუენთანა: მსახურებასათს:⁸⁾ ჯუარისა:⁹⁾ 425
 მოქცევასა: ჩუენსა: ვითარცა: აღმითქუა: ჩუენ: დთნ: ჩუენთანავე: იდიდენით: არამედ:¹⁰⁾ დაადგურით: სიმაგრეთა: შინა: თქუენთა: ვიდრე-
 მდის: წარკდეს: წელიწადნი: მათნი: სამასნი: რამეთუ: ორას: და: მეერკასესა: წელსა: განეგლთოს: მეფობა: მათი: და: განსრულებასა: მესამისა: წელიწადისა: მოეტეს: ძალი: მეფობასა: ჩუენსა: და: შუემურნეთ: აგარანნი: და: უოფელნი: მათნი: ამაღლებულნი: და: მდაბლდენ: და: ჩუენთანა: მდაბაღნი:¹¹⁾ ამაღლდენ: და: მოწერა: ლეონისი:¹²⁾ ესრე: სახე: უოფლადე: საზღუართა: ქართლისათა: ჩუენგან: ქმნილ: არს: ვნება: და მეფეთა: მათთაგან: ჩუენდა მომართ: რიგება: და: თანა: დადგომა:¹³⁾ აწ: ესე: მესამე: მსახურება: და: რიგება:¹⁴⁾ დადგეს: ჩუენთანა: საუღარსა: ამას: საშეფოსა: პირველად: ნათელი:

¹⁾ აქ თეიმურაზის ვარიანტში დამატება არის მურვან ყრუს გალაშქრების შესახებ კოსტანტინეპოლის დასაპყრობად და მის გადაცვალების შესახებ (იხ. ქარ. ცხ. გვ. 177).

²⁾ ქარ - ს ცხ - ში: საჭმელი.

³⁾ უნდა იყოს: მიპრ.

⁴⁾ ქარ - ს ცხ - ბა უმატებს: და.

⁵⁾ ქარ - ს ცხ - ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: მაშინ კეისარმან.

⁶⁾ უნდა იყოს: მიპრსა.

⁷⁾ ქარ - ს ცხ - ბა უმატებს: ესრეთ ვითარმედ.

⁸⁾ ეს სიტყვა იწყებს ახალ ფურცელს დედანში და აღნიშნულია როგორც გალატანილი სიტყვა წინა გვერდზე, სადაც სწერია: მსახურებისათვის.

⁹⁾ ქარ - ს ცხ - ბა უმატებს: არამედ.

¹⁰⁾ ქარ - ს ცხ - ში: ხოლო თქუნ.

¹¹⁾ ზოგიერთ ხელთ-ნაწერებში: მაღიდებელნი,

¹²⁾ ქარ - ს ცხ - ში: ლეონსა (ვარიანტით: ლეონისა).

¹³⁾ ქარ - ს ცხ - ბა უმატებს აქ: ხოლო.

¹⁴⁾ ქარ - ს ცხ - ში: რგება.

მიიღეს: კელსა: ქუეშე: ჩუენსა: კუადად: შემუსრვისკან: დარჩნეს:
 დიდი: ქადაქი: ჰონტასა: შორის: ჩუენსა: და: შორის: სპასთა:
 უუეს: მშვიდობა: რამეთუ: იგივე: ვახტანგ: მეფე:¹) შუა: მდგომელ:
 იქმნა: და კრმლითა: მისითა: უკმოიღო: სამეფოსა: ამას: ჰაღასტინე:²)
 და: ორა: ნაწილი: ჯაზირეთისა: -აწ-: თუმცა: დთსა:³) მაგათ: მიერ:
 426 და: ებრაელთა: ბორბობა: ეგე: მტერი: შემომცა: სრულ: იყო:
 ვიდრე: კოსტანტინოპოლამდე: და: შვილთა: შორს ნებრეთისთა:
 წარჩინებულ ეუნა: დთნ: ეტენი: რამეთუ: არა: მოკლდეს: ნათე-
 სავსა: მაგათსა: ბრძენი: გულის: კმის: მყოფელი: და: მბრძოლი:
 ვითარცა: ესე: მოგვითხრობს: ჩუენ: აღწერილი: გვიჯარი:⁴) რა-
 მელსა: შინა: აღწერილ: არიან: მეფენი: წარჩინებულნი: ტომებით:
 და: სოფლებით: მათით: ხოლო: შენდა: მიბრძანებია: ერისთაობა:
 აფხაზეთისა: შენ და: შვილთა: შენთა: და: მომავლთა:⁵) მიუკუნის-
 მდე: არამედ: კეთილად: ჰპატიობდი: მეუფთა: და: ერთა: მაგათ:
 ქართველისთა: და: მიერიგან:⁶) ნულარამცა: კელგაწითება: ვნებად:
 მათდა: და: საზღუართა: მათთა: ეგრისთა: ვიდრემდის: იუენენ:
 მანდა: ანუ: განვიდენ: მანდით: ხოლო: მირდამ: ძმად:⁷) წუღუღე-
 ბისა: მისკან: მოსიკუდიდ: და: ჰქუა: ძმასა: თქსსა: არჩილს:⁸) მე:
 ესერა: წარვალ: ძმად:⁹) მამათა: ჩუენთა: თანა: არამედ: წარმეც: და:
 დამფალ: საფლავსა: მამათავე: ჩუენთა: თანა:¹⁰) შენ: გაუწყო: ადგილი:
 საგანძურთა: ჩუენთა: ნამაფუთა:¹¹) სდა: არს: და: არა: მივის: ჩუენ:
 შვილი: წული: მკვდრად:¹²) არამედ: მისხენ: შვიდნი: აქაღნი:¹³) აწ:

¹) ქარ—ს ცხ—ში: რამეთუ იგივე დიდი ვახტანგ გურგასლან. თეიმურაზის ვარიანტში ვერუვა, როგორც ჩვენს დედანში.

²) ქარ—ს ცხ—ში: პალესტინე.

³) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: არა.

⁴) უნდა იყოს: გუჯარი.

⁵) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: საზღისა შენისათა.

⁶) უნდა იყოს: მიერთვან.

⁷) ქარ—ს ცხ—ში ამ სამი სიტყვის მაგიერ: მაშინ მეფე მიპრ დამძიდა.

⁸) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ესრეთ რამეთუ.

⁹) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ჩემო.

¹⁰) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ხოლო.

¹¹) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: თუ.

¹²) ქარ—ს ცხ—ში: მკვდრამედ.

¹³) უნდა იყოს: ქაღნი.

შენ: ხარ: მკვდრი: სახლისაგან: შეფობისა: ჩემისა: მირიან: მე- 427
 ფისა: და: შენ: თუთ: უწეი: ვითარედ: ქალი:¹) შვილი: ჩუენ: არა:
 მივსცით: ერისთავთა: ჩუენთა:²) ანუ: მივსცით: მეფეთა: ანუ: მღ-
 ვინმე: ვიდის: სხარსთა: განათესავი: ნათესავი:³) მეფეთა: ვითარცა:
 თერგზ: რომელსა: მისცა: მირიან: მეფემან: ასული: ცოლად:-
 და: შემცირებულ: ვართ-: რამეთუ: შენ: ხარ: უცოლო: და:
 მე: ვარ: უძეო: აწ: რათგან: მოიყუანნიან: მამათა: ჩუენთა: ცოლნი:
 და: ასულნი: ერისთავთა: ჩუენთანი:⁴) მისცენ:⁵) მათ: ასულნი: ჩემნი:
 და: განუყუენ: მათ: ქუეყანანი: ქართლისანი: ნახევარი: შენ: და:
 ნახევარი: მათ: ხოლო: საუხუცესოდ: რომელი: მაქუნდა: მამიცემია:
 შენდა: და: გაქუნდეს: საუხუცესოდ: ეგრისი: სუანეთი: თაყუერი:
 არაკვით:⁶) და: გურია: ხოლო: კლარჯეთი: და: შუა: მთიულეთი:
 მიეც: ასულთა: ჩემთა: რათა: მუნ: შინა: იყუნენ: ჟამთა: ამათ:
 ბორბოტთა: და:⁷) მამაცა: ჩემი: მოკუდა: შფოთსა: ამას: შინა:⁸) და:
 ვერა: წარვეცით: იგი: მცხეთას: წარსცენ: ძუალნი: მისნი: და:
 დაფლენ: სუადარსა: ქუთათისსა:⁹) რათა: იზოვოს: 10) იგი: სწამებულად:
 სამკვდროსა: ჩუენისა: და: შენ: დაადგერ: აქა: და: ემოყურებოდი:
 ბერძენთა: ვიდრემდის: განქარდეს: ბნელი: ესე: 11) მოკუდა: მირიან: 12)
 ჭ: წარმისცეს: მცხეთას: ჭ: დაფლეს: ზემოსა: ეკლესიასა: შესავადსა: 428
 კარისსა: 13) ხოლო: არჩილ: 14) მოუწოდა: 15) ერისთავთა: ქართლი-

1) უნდა იყოს: ქალი.

2) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ცოლად.

3) ქარ—ს ცხ—ში ამ სამი სიტყვის მაგიერ: სპარსეთით ნათესავი.

4) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და მისციან ასულნი თვნი მათ და ქუცყანანიცა ქართლისა მისციან მათ და შენცა.

5) უნდა იყოს: მიეც.

6) უნდა იყოს: არგვეთი.

7) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: რამეთუ.

8) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: რომელი დამარბულ არს ეგრისსა შინა.

9) ამ სიტყვის პირდაპირ აშიაზე სწერია ვახტანგ მეექვსის ხელით: აქ არს: ქუთათისი.

10) ქარ—ს ცხ—ში: იყოს.

11) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: შემდგომად ამისა.

12) უნდა იყოს: მეფე მიპრ.

13) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და დაჯდა მის წილ მეფედ ძმა მისივე არჩილ.

14) ქარ—ს ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: ხოლო ამან მეფემან არჩილ.

15) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ყოველთა.

სათა: და: მისცნა: ძისწუღნი: მისნი: ერთი: მისცა: მამის: ძმის:
წუღის: შვილსა: მისსა: გუარამ: გურატჰალატისსა: რომელსა:
ჭქონდა. კლარჯეთი: და: ჯაფახეთი: და: მეორესა:¹) მისცა: ჰატია-
ხშისა: ნათესავსა: ფეროზისსა: რომელი: ჰმთავრობდა: თრიალეთს:
ტაშირს: და: აბოცს: მესამე: მისცა: ნერსეს: ნერსიანსა: რომელი:
იყო: წარჩინებული: ვახტანგ: მეფისა: მეოთხე: მისცა: ადარნასეს:
ადარნასიანსა: და: ორთა: ამათ: განუყო: ზენა: სოფელი: რომელ:
არს: ქართლი: მეხუთე: მისცა: ვარაზმანს: და: მისცა: კოტმანით-
გან: ქურდის: კეკელდე: იყო: ესე: ვარაზმან: ნათესავი: სპარსთა:
ერისთავი: საბერძნეთისა:²) რომელი: იყო: დედის: მამა: იგი: ვახ-
ტანგ: მეფისა: მეექვსე: მისცა: ჯუანბორს: ჯუანბორიანსა:³) რომელი:
იგი: იყო: ნათესავი: მირიან: მეფისა: შვილთაგან: რევისათა:⁴) და:
მისცა: ჯუარი: და: ხერკი: და: ყოველი: მთიულეთი: მანგლისის:
კევი: და: ტფილისი: -ხოლო-: ნაწილი: არჩილისი: იყო: განმზა-
დებით:⁵) გამონყოფი: ყოველთა: ამათ: კეგთაგან: და: ვითარ: იხილეს:
რამეთუ: ჯუანბერს:⁶) უკეთესი: ნაწილი: მისცა: დაუმძიმდა: მტრიედ:
429 რამე: სხუათა: მათ: და: განუტევნა: მთავარნი: ესე: ცოლგებითურთ:
თჯს: თჯსად: ადგილად: ხოლო: არჩილ: მონუწოდა: ლეონს: და:
ჭქუა: კურთხეულ: იყავ: შენ: უფლისა: მიერ: რამეთუ: კეთილად:
იღვწე: სტუმრობა: ჩუენი: და: დამიცვენ:⁷) ადგილთა: ჩუენთა:⁸)
მშვიდობით: გარნა: აწ: უწყიეს:⁹) შენება: ადგილთა: ჩუენთა:
კილისურითგან: აღმართ: წარვალ: და: დავეშენებო: ციხე: გოჯს:
ქუთათის: აწ: ითხოვე: თავისა: შენისათჯს: რაა:¹⁰) გნებავს: ჩემგან:
ნაცულად: კეთილის: მსახურებისა: შენისა: ხოლო: ლეონ: ჭქუა:
მომცა: მე: კეისარმან: ქუეყანა: ესე: მკვდრობით: კეთილად: სი-

¹) უნდა იყოს: მეორე.

²) ამ ორი სიტყვის მაგიერ უნდა იყოს: ერისთვისა ბარდაველისა.

³) უნდა იყოს: ჯუანშერს ჯუანშერიანსა.

⁴) ქარ—ს ცხ—ში: შკოთაგან რევის ძეთასა.

⁵) ქარ—ს ცხ—ში: განზობგებით.

⁶) უნდა იყოს: ჯუანშერს.

⁷) ქარ—ს ცხ—ში აქ უმატებს: ჩუენ.

⁸) ქარ—ს ცხ—ში: შინთა, თეიმურაზის ვარიანტში: ჩუენთა.

⁹) ქარ—ს ცხ—ში: უწყი ესე.

¹⁰) უნდა იყოს: რაა.

მენითა: თქვენითა: ხოლო: ამიერთგან: არს: ესე: მამულებით:
 სამკვდრებულ: ჩემდა: კილისურითგან: ვიდრე: მდინარედმდე: დი-
 დად: ხაზარეთად: სადა: დასწყდების: წუერი: კავკასიისა: ამის:
 შემრთე: მონათა: შენთა: თანა: რომელნი: ¹⁾ დღეს: დიხს: ²⁾ შვილად:
 და: ძმად: შენდა: არა: მინდა: ნაწილი: შენგან: არამედ: ჩემიცა:
 ესე: შენდავე: იყოს: ³⁾ მან: ⁴⁾ მისცა: ლეონს: ცოლად: ძმისწული:
 მისი: გუარანდუსტ: და: გვირგვინი: იგი: რომელი: ბერძენთა:
 მეფესა: წარმოცა: შირიანისათჳს: უუეს: აღთქმა: ფიცი: საშე-
 ნელი: ⁵⁾ ვითარმედ: არა: იყოს: მტერობა: შორის: მათსა: არამედ:
 ერქდეს: ლეონ: არჩილს: უოველთა: დღეთა: მისთა: წარმოვიდა:
 არჩილ: და: დაემკვდრა: ეგრის: ვიდრე: შორაზნამდე: და: გან- 430
 მაკრნა: უოველნი: ციხენი: და: ქალაქნი: და: აღაშენა: ციხე: სა-
 ზღვარსა: ზედა: გურიისსა: და: საბერძნეთისსა: და: წარკდა:
 ამათ: შინა: წელიწადი: - 0 - და: იწყო: შენებად: ქართლსა: ⁶⁾ ხოლო:
 განრეუნილ: იყო: საყოფლად: მცხეთა: კარდამოვიდა: არჩილ: ეკრი-
 სით: და: დაჯდა: ნაციხას: კიდრისსა: - მა შინ - : მოვიდა: მისსა:
 მთავარი: ერთი: ⁷⁾ რომელი: იყო: ნათესავითგან: დავით: წინასწარ-
 მეტეუელისა: სახელით: ადარნასე: დისწული: ადარნასე: ბრძმის:
 რომლის: მამა: მისი: მზახებულ: იყო: ბაგრატიონიანთადვე: და:
 ბერძენთა: მიერ: დადგინებულ: იყო: ერისთავად: არეთა: სომხი-
 თისათა: და: ტეუეობასა: მას: ერუისსა: შთასრულ: იყო: იგი:
 შვილთა: თანა: გუარამ: გურატზალატისსა: კლარკეთს: ⁸⁾ და: მუნ:
 დარჩომილ: იყო: ⁹⁾ ითხოვა: არჩილისგან: და: ჰქუა: უკუეთუ: ინებო:
 და: მეო მე: ვითარცა: მკვდრი: შენი: მომეც: მე: ქუეყანა: და: მისცა:
 შულავერი: ¹⁰⁾ და: არტანი: ამისა: შემდგომად: მოვიდა: არჩილ: კახე-
 თად: და: უოველთა: ტაძრულთა: მისთა: მიუბრძა: კახეთი: და:

¹⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ესე.

²⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: მუვენ.

³⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ყოველივე.

⁴⁾ ქარ—ს ცხ—ში: მაშინ.

⁵⁾ უნდა იყოს: საშინელი.

⁶⁾ ქარ—ს ცხ—ში: ქართლმან.

⁷⁾ ქარ—ს ცხ—ში: ერთი შთავარი ვინმე.

⁸⁾ უნდა იყოს: კლარჯეთს.

⁹⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ხოლო ამან ადარნასემ.

¹⁰⁾ ქარ—ს ცხ—ში: შოლავერი.

431 აზნაურ: ეუნა: იგინი: და: აღაშენა: ეკლესიას: სამოურს:-¹⁾ შეირო-
 ცოლი: ასული:²⁾ კურატპალატისა: რომელი: იყო: შვილთაგან: ვახ-
 ტანგ: მეფისათა: ბერძნის: ცოლისა: ნაშობთა: და: დაჯდა: წუქეთს:
 და: აღაშენა: კასრის:³⁾ კევის:⁴⁾ ლაკუასტისასა: აღაშენა: ციხე: და:
 ზოგნა: წუქეთს: მავარნი:⁵⁾ რომელთა: მიებოძა: ვახტანგ: მეფისა:⁶⁾
 წუქეთი: და: იყო: მამინ: რომელი: ერისთავობდა: თუშთა: და:
 ხუზთა:⁷⁾ ზედა: და: ყოველთა: წარმართთა: მის: მთისათა: სახელით:
 აბუხურა:⁸⁾ და: არა: ინება: მისაგან: წადებდა: წუქეთი: აღაშენა:
 ციხე: ქალაქი: ერთი: ხუსპატსოროთა:⁹⁾ წყალთა: შუა: ხოლო: ნუსპა-
 ტელნი:¹⁰⁾ უწინარეს: იეუნეს: კაცნი: წარმართნი: და: მკეცის: ბუნე-
 ბანი:¹¹⁾ არამედ: ერუსა: მოესრა: სიმძლავრე: იგი: მათი: და: იძუ-
 ლებით: მონათლნა:¹²⁾ იგინი:¹³⁾ განძლიერებულ: იეუნეს: იგინი:¹⁴⁾
 ქუეყანასა: რანისასა: და: ეპურა: გაზირი: და: სომხითი: და: ჰბრძოდა:
 მის: თანა:¹⁵⁾ ბერძენთა: ხოლო: ძმისწულნი: აღარნასე: ბრძმისანი:
 რათა:¹⁶⁾ დასწუნეს: მამისა: ძმისა: თუალნი: წარმოვიდეს: ტრონით:
 ბაკიხად:¹⁷⁾ სამნი: ძმანი: და: დაემკვდრნეს: მუნ: ბრძანებითა: არჩი-
 ლისითა: რამეთუ: ყოველი: ჰირი: კავკასიისა: რანით: კერძო:
 უმკვდრო: ქმნილ: იყო: ხოლო: ჰრეთი: და: კახეთი: ჭაღკთა:
 და: ტყეთაგან: უკეთუ: და: რჩომილ: იყო: და: დაემკვდრნეს:
 სამნივე: იგი: ძმანი: ვიდრე: გულგულამდის: მასვე: ჟამსა: ჰატახ-

1) ქარ—ს ცხ—ში: სამოურსა.

2) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: გუარამ.

3) ქარ—ს ცხ—ში: კასრი.

4) წინეთ წერებულა: კევისა. ქარ—ს ცხ—ში: დი კევისა.

5) უნდა იყოს: მთავარნი.

6) უნდა იყოს: მეფესა.

7) ქარ—ს ცხ—ში: ხუნძთა.

8) ქარ—ს ცხ—ში: აბუხეასრო.

9) ქარ—ს ცხ—ში: ნუსპატის.

10) ქარ—ს ცხ—ში: ნუსპატელნი.

11) ქარ—ს ცხ—ში: ბუნებისანი.

12) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: არჩილ.

13) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ხოლო.

14) ქარ—ს ცხ—ში: სარკინოზნი.

15) ქარ—ს ცხ—ში იმ ორი სიტყვის მაგიერ: მისლაშა.

16) ქარ—ს ცხ—ში: რომელთა.

17) ქარ—ს ცხ—ში: ტარონით შაკიხად.

შნი: ვინმე: არა: შეუშუნეს: კლარკეთის:¹) სახვად: და: წარვიდეს: 432
 ნახეკარნი: მათგანნი: და: შეიზერეს: კლდე: ერთი: ტარს: რომელსა:
 ერქვა: კალმანი: და: ალაშენა: ციხედ:²) ხოლო: რომელი: იგი:
 მოვიდეს: კახეთს: არჩილისთანა: მისცა: ერთსა: მათგანსა: ცოლად:
 ნათესავისგან: აბუხუასროსგან: რამეთუ: და: დაქორწინებულ:³) იყო:
 იგი: და: არა: ესუა: ქმარი:⁴) ჟამთა: მათ: და: დაეცადნეს: სარკი-
 ნოზნი: შეუმსრვად:⁵) ქართლად: ერუსა: წარსდგოთგან: წელიწადის:⁶)
 რომეც: და: ათისა:⁷) არდასა: შემოვიდოდეს: არამედ: შიღებდეს:
 ხარკსა: ერისთავთგან: და: ესხნეს: არჩილს: ძენი: ორნი: ჯუ-
 მბერ:⁸) და: იოვანე: ასულნი: ოთხნი: გორანდუხტ:⁹) მარიამ: მირან-
 დუხტ: და: შუშან:-¹⁰) არჩილის: წამება: და: მეფეთა: ცხოვრება:
 და: ნინოს: ქართლის: მოქცევა: ლეონტი: მროველამან: დედასა:
 ასეთნი: ეწერა:-¹¹) ~~~~~

**წამება: წმიდისა: და: დიდებულისა: მოწამისა: არჩი-
 ლისი: ¹²) რომელი: ესე: იყო: მათ: ქართულთა: ¹³) ~~~~~**

**და: ვითარ-: გარდაცდეს: ამას: შინა: წელიწადნი: ორმოცდა:
 ათნი: ეკალდა: მოვიდა: ტიტუსამ: ქე: მთავრადისი:¹⁴) მთავრად: და:**

¹) უნდა იყოს: კლარკეთს.

²) ქარ—ს ცხ—ში: ციხე.

³) ქარ—ს ცხ—ში: დაქორწინებულ.

⁴) ქარ—ს ცხ—ბა აქ უმატებს: და მოუბოძა წუქეთი ციხით და კარითურთ და.

⁵) ქარ—ს ცხ—ში: შემოსლვად.

⁶) ქარ—ს ცხ—ში: წელიწადსა.

⁷) ქარ—ს ცხ—ში: ორმოცდა მეთესა. მერვე მიმატებულთა: აქა ჟამადმდე.

⁸) უნდა იყოს: ჯუმბერ.

⁹) ქარ—ს ცხ—ში: გორანდუხტ.

¹⁰) აქ დედანში ერთი სიტყვის ადგილია დატოვებული. ქარ—ს ცხ—ში ამ ადგილას სწერია: ესე.

¹¹) ეს შენიშვნა ამ ადგილას მოიპოვება კიდევ თეიმურაზის ვარიანტში ცოტა უფრო ვრცლათ: ესე არჩილის წამება და მეფეთა ცხოვრება და ნინოსგან ქარ-
 თლის მოქცევა ლეონტი მროველმან აღწერა, და ახლა იოანე დეკანოზმან აღწერა
 (იხ. ქარ—ს ცხ—ბა, გვ. 181, შენ. 4).

¹²) ქარ—ს ცხ—ში: არჩილისა.

¹³) ქარ—ს ცხ—ში: ქართლისა.

¹⁴) ქარ—ს ცხ—ში: ტიტუს, ნათესავი მოქმედისი.

433 შემუსრა: უფელი: შენებუდი: ქართლისა: და: მიმართა: შესულად:
 კახეთად: რათამცა: მოაოკრა: უფელითურთ: უმკვდრო: უო: და:
 იუო: შიში: დიდი: მეფეთა: და: მთავართა: და: უფლისა: ერისა:
 და: არა: შემძლებელ: იუნეს: წინა: აღდგომად: რამეთუ: რომელ-
 თაგან:¹) განერუნა: ქუეყანა: ესე: ერუს: დადაცათუ: გარდავლნა:
 უამნი: მრავალნი: მშვიდობით:²) არღარა: მოგებულ: იუო: კუასსა:
 თავისსა:- ხოლო-: წმიდამან: არჩილ: განიზრახა: გონებასა: თქსსა:
 სიმენითა: გულისა: მისისათა: რამეთუ:³) მივიდეს: და: ნახოს: და:
 ითხოვოს: მისგან: მშვიდობა: ქუეყანისა: და: დაცვა: შეურეველად:
 ეკლესიათა: და: არა: დახატუება: დატეკებათს: სჯულისა: მინდო-
 ბითა: ღთისათა: არჩია: თავისა: თქსისა: და: სულის: დადება:
 საკსრად: ქრისტიანეთა: აღდგა: და: მოვიდა: ჭიჭუნუმისთანა:⁴) რო-
 მელსა: ეწოდა: ასიმ: მან:⁵) ცნა: მისულა: მისი: მიეგება:⁶) სინა-
 რულითა: და: მოიკითხა: დიდითა: დიდებითა: და: დაუეს: დღე:
 იგი: ერთობით: აქო: სიკეთე: მისი: შეუუარდა: სისრულე: ასაკისა:
 მისისა: და: უმეტესად: შეუნიერება: ჰირისა: მისისა: შემდგომად:
 მტირედთა: დღეთა: ეწო: სიტყუად: ლიქნით: აღუთქუმიდა: ნიჭთა:
 და: აწუევდა: და: ტეებასა: ქრისტეს: სჯულისსა: და: მიიქცეს:⁷)
 სარკინოზად: ხოლო: წმიდამან: არჩილ: უფელადღე: არა: თავს:
 იღვა: სიბბილი: მისი: და: მტკიცითა: გონებითა: მიუგო: და:
 434 ჭქუა:⁸) სუ: იუოფინ: თუმცა:⁹) დაუტევე: ქრისტე: ღთი:¹⁰) რომელი:
 იგი: არს: ღთი: ჭეშმარიტი: რომელმან: კსნისათს: ჩუენისა:
 კორციითა: სიკუდილი: დაითმინა:¹¹) და: უკუეთუ: ვისმინო: შენი:
 უწყოდე: რომელ: მოგუდე: სიკუდილითა: რომელითა: ვიტანჯებოდე:

1) ქარ—ს ცხ—ში: რამთგან.
 2) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: არამედ.
 3) ქარ—ს ცხ—ში: რათა.
 4) ქარ—ს ცხ—ში: მივიდა ქიკუმისთანა.
 5) ქარ—ს ცხ—ში ამ სიტყვის მაგიერ: მაშინ ვითარცა.
 6) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: წინა.
 7) ქარ—ს ცხ—ში: მიქცევსა.
 8) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ესრეთ.
 9) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: სიტყვითა შენითა ვისმინე, ანუშცა.
 10) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ცხოველი.
 11) ქარ—ს ცხ—ში: თავს-იღვა:

საუკუნოდ: გარნა: უკეთუ: შენ: მომკლას: ადვდგე: ვითარცა: ღთა:
ჩუენი: და: ვიდიდო: მისთანა: ესმა: რა: ესე: უსჯულოს: მას: და:
იხილა: სიმტკიცე: მისი: უქცეველი: და უკვრდა: ფრად: და: უბრძა-
ნა: შეპყრობა: მისი: და: შეუენება: საპყრობილესა: რათა: ღონის-
ძიებოთა: მიაქციოს: იგი: რამეთუ: არა: უნდა: სიკუდილი: მისი:
სიშუენიერისათჳს: ხატისა: მის-სა: და: სიმადლისათჳს: ასაკისა:
მისისა:-და: ვითარ-: შეიუენეს: საპყრობილესა: აკურთხევდა:
ღთსა: და: ითხოვდა: მის მიერსა:¹) რათა: მოწყალებოთა: მისითა:
ღირს მუოს:²) მიმთხუევად: და: მკვდრ: ყოფად: ნათელსა: დაუსრულე-
ბელსა: ყოველთა: თანა: წმიდათა: რომელთა:³) სიკუდილითა: უკუ-
დავება: მოიკეს: მაშინ-: უკუე: წარმოდეს:⁴) წინაშე: ასიმის:
მთავარი: ერთი: გარდაბანელი: მიქცეული: სარკინოზად: რომელსა:⁵)
მამის: ძმა: მოეკლა: წარმართი:⁶) და: მკლველნი: მისნი: განერნეს:
მშვიდობით: ზაზასა: მისსა:⁷) ადარნასე: მეუესა: ამისთჳს: უკუე: შური:
იგო: გარდაბანელმან: და: ჰქუა: ასიმს:⁸) არა: უწყი: თუ: ვინ: არს: 435
ესე: არჩილ: ესე: არს: ძე: სტეფანოზის:⁹) ნათესავი: და:¹⁰) დიდისა:
მეუისა: ვახტანგისი: რომელი: იყო: ნათესავისგან: მირიანის:
ძისა: ქასრესა:-და: ესე: იყო: მამისა: თჳსისა: თანა: რაჟამს:
იგი: და: ჰფილდგეს: საგანძურთა: სამეფოსა: ქართლისსა: და:
იგიცა: იცის: რომელ: ჰერაკლე: მეფემან: დაჰფელა: საგანძური:
თჳსი: რამეთუ: ჰერაკლეცა: უჩუენებდა: სადა: იგი: ჰფილდგეს:
ესმა: რა: ესე:¹¹) ამისთჳს: მოუწოდ: კუალად: არჩილს: და: ჰქუა:¹²)
უწინ: თუალ: გახუენ: ქმნილ: კეთილისა: შენისათჳს: რამეთუ:
ფრად: ქმნილ: კეთილი: ხარი:¹³) ხოლო: აწ: მითხრეს: შენთჳს:

¹) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: შეწვენასა.

²) უნდა იყოს: ჰყოს.

³) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ღვთისათჳს.

⁴) უნდა იყოს: წარმოდგეს.

⁵) ქარ—ს ცხ—ში: რომლისა.

⁶) ქარ—ს ცხ—ში: წინართა.

⁷) ქარ—ს ცხ—ში: არჩილისასა.

⁸) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ესრეთ რამეთუ.

⁹) ქარ—ს ცხ—ში: სტეფანოზისი.

¹⁰) ეს სიტყვა მეტია. ქარ—ს ცხ—ში არ არის.

¹¹) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ესე ყოველი ასიმს.

¹²) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ესრეთ.

¹³) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: შენ.

რამეთუ: შვილი: ხარ: დიდათ: მეიეთა: ხუასროვანთა: არამედ: აწ:
 უფროსად: განსდიდნე: წინაშე: ჩემსა:¹⁾ უკუეთუ: ისმინო: ჩემი: და:
 იუოს: საშეფო: შენა: შენდავე: და: სკანძურნიცა: მამათა: შენთა-
 ნი: მიგანიჭნე: შენვე: ჰირველად: მიჩუენენ: სკანძურნი: მეიეთა:
 ბერძენთანი: მოქცე: სჯულსა: ჩემსა: და: იქენ: სარკინოზ: და:
 სწასლარ: გუო: შენ: ქუეყანასა: ზედა: ქრთლისასა:²⁾ მაშინ-
 მიუგო: წმიდამან: არჩილ:³⁾ უწოდდე: მტკიცედ: რამეთუ: ვიყავ: სს-
 კით: მცირე: ოდეს: იგი: განვლო: ქუეყანა: ესე: ჰერეკლე: მეფე-
 მან: ხოლო: მამან: ჩემმან: და: ძმამან:⁴⁾ დასხნეს: ეოველნი: სკან-
 ძურნი: მათნი: ციხესა მას: სადით: იგი: შეიტქა: უურუ: ამირან:⁵⁾
 და: აწ: აქს: იგი: ბერძენთა: ხოლო: მე: არა: დაუტევო: უფალი:
 ღთი: ჩემი: არცა: განუვიდო: წარუვალა: იგი: დიდება:⁶⁾ წარმო-
 ვალისა:⁷⁾ ამისთვის: მიუგო: და: ჰქუა: ასიმ: შენ: უკუე: იყავ: დან-
 მასა: მას: აფხაზეთს: შინა: სარკინოზიასა: ჰქუა: წმიდამან: არჩილ:
 მე: ვიყავ: მაშინ: რაჟამს: და: სცნა: იგინი: ღთნ: ჰქუა: ასიმ:
 რომელმან: ღთნ: დასცნა: სარკინოზნი: მიუგო: წმიდამან: არჩილ:
 და: ჰქუა: ღთნ: ცხოველმან: რომელ: არს: შემოქმედი: ცისა:
 და: ქუეყანისა: რომელი: იგი: მოვიდა: ზეცით: კსნისათვის: ნათე-
 სავისა: კაცთასა: და: სიკუდილითა: თვისა:⁸⁾ აღგუადგინნა: და: უკუ-
 დავება: მოკუნნიჭა: მან: უკუე: დასცნა: და: დაამდაბლნა: იგინი:
 მაშინ: ჰქუა: ასიმ: წმიდასა: არჩილს: რომლისა:⁹⁾ ღთი: მოკუდავი:
 არს: და: სასოება: ცხოვრებისა: მოკუდავისა: შიმართ: გაქუს: ჯერ:
 არს: მისიცა: სკუდილი:¹⁰⁾ და: უბრძანა: თავისა: მოკუეთითა: აღსრუ-
 ლება: წმიდისა: არჩილისი: და: არა: ჰრიდა: სიკეთესა: მისსა:

1) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ზედა.

2) უნდა იყოს: ქართლისასა. შემდეგ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს; და მეფე და უფალ ერსავე შენა ზედა.

3) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს; და პრქუა ვსრეთ.

4) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს; ჩემმან.

5) ქარ—ს ცხ—ში: ყრუჟ ამირა.

6) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს; მსწრაფლ.

7) ქარ—ს ცხ—ში: წარმოვალისა.

8) უნდა იყოს; თვისთა.

9) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: უკვე.

10) უნდა იყოს: სიკუდილი.

არცა: შეირცხვინა:¹) დიდებისგან: წარჩინებულების: მისისა:²) განი-
 უუნეს: გარე:³) და: მოკუეთეს: თავი: მისი: მახვილითა: თუეს:
 მირკინისა:⁴) რომელ: არს: მარტი:-⁵) და: შევედრა: სული: ოჯსი:
 კელთა: შინა: დამბადებელისათა: აღარჩია: სიკუდილი: უკუდავების: 437
 მომატუეებელი: შეტულა: მცირედ: ჟამისა: ესე: მეფობა: საწუთოს:
 სიხარულად: საუკუნოდ: ღირს: იქმნა: განწყობილსა:⁶) შორის: წმიდა-
 თასა: ახოვანთა: მოწამეთასა: წარდგომად: წინაშე: ღთისა: და:
 მათთანა: გვრგვინისანი: იხარებს: წინაშე: სამებისა: წმიდისა: ხოლო:
 ვითარცა: აღესრულა: წმიდა: მოწამე:⁷) დამესა: მას: გოდერძიანნი:
 ტბელნი: მათ თანა: სხუანიცა: აზნაურნი: მაქანნი: მოიხვეს: გუამი:
 წმიდისა: მოწამისა: არჩილისი: წარმოიღეს: და: შემურეს: დიდითა:
 ზატვიითა: და: დამარხეს: ნოტკოკრას: მის: მიერ: აღშენებულსა:
 ეკლესიასა: ხოლო: ცოლმან: მისმან: მიუბოძა: სოფლები: მათ:
 რომელთა: მოიღეს: გუამი: წმიდისა: მოწამისა: არჩილისი: კახეთს:
 შენა:⁸) სამკვდრებელად:⁹) წიგნი: ესე: წამებისა: მისისა: იხვავა:
 ესრეთ: სულ: მცირედ: აღწერილი: რომელი:¹⁰) ჟამთა: შლილობით:
 ჯერისაებრ: ვერაკის: აღწერა: ხოლო: წიგნი: ესე: ქართველთა:
 ცხოვრებისა: ვიდრე: ვახტანგისამდე: აღიწერებოდა: ჟამითი: ჟამად:
 ხოლო: ვახტანგ: მეფისითგან: ვიდრე: აქამომდე: აღიწერა:¹¹) ჯუანბარ:
 ჯუანბერიანმან:¹²) ძმისწულის: ქმარმან: წმიდისა: არჩილისმან: ნათე- 438
 სავმან: რევისმან: მირიანის: ძმისამან:¹³) ამიერთგან: შემდგომთა:
 ნათესავისათა:¹⁴) აღიარონ:¹⁵) ვითაცა: იხილონ: და: წინა: მდებარემან:

¹) ქარ—ს ცხ—ში: შეიკვილა.

²) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: მაშინ.

³) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: მტარვალთა მათ წმიდა მოწამე არჩილ.

⁴) ქარ—ს ცხ—ში: მირკინისასა.

⁵) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ოცნა მის თვსასა.

⁶) ქარ—ს ცხ—ში: განწყობილთა.

⁷) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: არჩილ მოვიდეს.

⁸) უნდა იყოს: შინა.

⁹) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: მათდა. ხოლო.

¹⁰) ქარ—ს ცხ—ში: რომელ.

¹¹) ქარ—ს ცხ—ში: აღწერა.

¹²) უნდა იყოს: ჯუანშერ ჯუანშერიანმან.

¹³) ქარ—ს ცხ—ში: ძისამან, და.

¹⁴) ქარ—ს ცხ—ში: ნათესავთა.

¹⁵) ქარ—ს ცხ—ში: აღწერონ.

ჯამიან: უწეებად: მისცეს: გონებასა: მათსა: ღ'თივ: განბრძნობილსა:-
 შემდგომად: ამისსა: რაჟამს: იგი: აღესრულა: წმიდა: მოწამე:
 არჩილ:¹) დარჩეს: შეიღნი: მისნი: იოვანე: და: ჯუანბერ:²) წარვიდა:
 იოვანე: ეგრისად: და: წარიტანსა: ღ'თისა:³) ღელა: და: ორნი: დანი:
 მათნი: ხოლო: ჯუანბერ:⁴) და: ორნი: დანი: მისნი: დაშთეს: ქუეყ-
 ნასა: ქართლისასა: და: კახეთისასა: არამედ:⁵) უმრწემესი: დას:⁶) მისი:
 იყო: სახითა: შუენიერი: და: მიესმა:⁷) მისი: ხაზართა: მეფესა: ხა-
 კანსა: მოგზავნა: მოციქული:⁸) და: ითხოვა: შუშან: ცოლად: და:
 უჭადა: შეეღა: სარკინოზთა: ზედა: რაჟამს: მოიწია: მოციქული:
 ხანისა: მიუმცნო: ჯუანბერ:⁹) ძმასა:¹⁰) და: ღელასა: თჳსს: ხოლო:
 მათ: არა: ინებეს:¹¹) და: უთხრეს: უკუეთუ: უღონო: იქმნას: ყოფა:
 ჩუენი: უმჯობეს: არს: რათა: შევიდეთ: საბერძნეთად: და: მივმარ-
 თოთ: ქრისტიანეთა: ვიდრედარა: შეიგინოს: შვილი: ჩუენი: წარ-
 მართთა: მიერ:¹²) და: შუშანცა: აგინა: ხაზართა: მეფესა: შემდგომად:
 439 სამისა: წლისა: მოგზავნა: ხაკანმან: სპასლარი: თჳსი: ბულჩან:¹³)
 გამოფლო: გზა: ლეკეთისა: და: შემოვიდა: კახეთად: მოადგა: ცი-
 ხესა: რომელსა: შინა: იუუნეს: ჯუანბერ: დას:¹⁴) მისი: შუშან: და:
 მცირე: დღეთა: წარიღო:¹⁵) და: ტუუე: ყუნა: იგინი: შემუხრსა: ქალა-
 ქი: ტფილისი: წარტუენა: ქართლი: და: ყოველი: ესე: ქუეყანა:-
 და: ვითარცა: წარემართა: გზასა: დარეილისასა: დღესა: ერთსა:
 ჭქუა: შუშან: ძასა:¹⁶) თჳსსა: უმჯობეს: არს: ჩემთჳს: სიკუდილი:
 რათა: დიხს: მეოხს: მე უფალმან: წმიდათა: თანა: დედათასა: ვიდრე-

¹) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: მეფე.

²) უნდა იყოს: ჯუანშერ.

³) ქარ—ს ცხ—ში: თანა.

⁴) ქარ—ს ცხ—ში: და.

⁵) უნდა იყოს: დაჲ.

⁶) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ქებაჲ.

⁷) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ჯუანშერისად.

⁸) ქარ—ს ცხ—ში: მიუმცნო ესე ყოველი ჯუანშერ.

⁹) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: თჳსსა იოანეს.

¹⁰) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: მიცემაჲ მისი.

¹¹) ეს ორი სიტყვა არ არის ქარ—ს ცხ—ში.

¹²) ქარ—ს ცხ—ში: ბლუჩან.

¹³) უნდა იყოს: ჯუანშერ და დაჲ.

¹⁴) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ციხე იგი.

¹⁵) უნდა იყოს: ძმასა.

ღარა: შევიგნო:¹⁾ წარმართთა: მიერ: და: ჭქონდა: მას: ბეჭედი:
 აღმოუგდომ: მას: თუალი: და: მოწუა: იგი: რამეთუ: იყო: თუალსა:
 მას: ქუეშე: წამალი: სასიკვდინე: და: მუნ: თქუეს: მოკუდა: წარმო-
 ვიდა: ბუღჩან:²⁾ ხაკანის: მოგუარა: ჯუმბერ:³⁾ და: მიუთსრა: სიკუ-
 დილი: დისა: მისისა:⁴⁾ წადიერ: იყო: ხილვად:⁵⁾ შეიბურეს: ბუღჩან:⁶⁾
 და: მოაბეს: უელსა: საბელი: და: განზიდვად: სცეს: ორთა: ცხენო-
 სანთა: ამიერ: და: ამიერ: და: მოსწყუდეს: თავი: მისი: ბოროტად:
 და: ვითარ: დაყო:⁷⁾ წელიწადი: შვიდი: განუტყვას: ნიჭითა: დიდითა:
 და: წარმოგზავნა: ქუეყანად: თვსად: ხაკანმან: ხოლო: ამიერთგან:
 იწყო: შეწყენარებად:⁸⁾ მეფობამან: დიდთა: მათ: მეფეთა ხოსრო-
 ვანთამან: შირველად: უფლება: სარკინოზთა: განდიდნა: და: მათგან:
 მიეცა: უოველი: ესე: ქუეყანა: ჟამითი: ჟამად: რბუვისა: და: ოკრე- 440
 ბისა:⁹⁾ მეორედ: იქმნა: სიმრავლე: მთავართა: ქუეყანას: ქართლისსა:
 ღ: შეერია:¹⁰⁾ ბრძოლა: იქმნეს: მტერ: ურთიერას:¹¹⁾ ღ: უკუეთუ: ვინმე
 გამოჩნდეს: რომელიმცა: დიხს: იუოს: მეფედ: შვილთა: შორის:
 ვახტანგისათა: იქმნე:¹²⁾ შემცირებულ: სარკინოზთაგან: რამეთუ: დაი-
 ბურეს: ქადაქი: ტფილისი: აგარიანთა: შეიქმნეს:¹³⁾ სახლად: საყო-
 ფელად: თვსად: მიიღებდეს: ხარკსა: ქუეყანისა: მისგან:¹⁴⁾ რომელსა:
 ჭქვიან: ხარაჯა: რამეთუ: განგებთა: ღთისათა: სიმრავლისათს:
 ცოდვათა: ჩუენთასა: განდიდნა: ნათესავი: აგარიანთა:¹⁵⁾ ხოლო: ამან:

1) უნდა იყოს: შევიგნო.
 2) ქარ—ს ცხ—ში სწერია: ბლუჩან.
 3) ქარ—ს ცხ—ში: ჯუანშერ ხაკანსა.
 4) აქ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: შუშანისა, ხოლო განუწყრა მეფე ხაკან, არა
 მოტანისათვის გვამისა შუშანისასა, რომლისა.
 5) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: მაშინ.
 6) ქარ—ს ცხ—ში: დაყო ჯუანშერ მუნ.
 7) ქარ—ს ცხ—ში: შემცირებად.
 8) ქარ—ს ცხ—ში: რბევას და ოკრებასა.
 9) ქარ—ს ცხ—ში: შეერიათ.
 10) უნდა იყოს: ურთიერთას.
 11) ქარ—ს ცხ—ში: იქმნის.
 12) ქარ—ს ცხ—ში: და შექმნეს.
 13) ქარ—ს ცხ—ში: ამისგან.
 14) ხელთნაწერები, ვერდა თეიმურაზისა, უმატებენ აქ: და განუთინა ქადაგებო
 შამად უსჯულოსა, და მრავალი ვრი შეუდგა მას. შემდგომად მისსა გამოვიდეს
 სპარსნი და პონტომდე მოიწინნეს და ყოველი კაბადუქია დაიპყრეს ღეთივ.
 უკანასკნელი სიტყვის მაგიერ ბარათაშვილის ვარიანტში სწერია: „ღჯუ“,
 რომელიც უნდა ნიშნავდეს წმნ წელს, და არა სიტყვას: „ღეთივ“

ჯუანბერ: ¹⁾ შეერთო: ცოლი: ნათესავი: ბაგრატიონთა: ასული: ადარნასე: ²⁾ სახელით: ლატავრი: და აბრალა: დედამან: მისმან: მოყუნება: მისი: ცოლად: არა: თურე: კეთილად: მეცნიერ: იყო: ვითარმედ: არიან: იგინი: ნათესავნი: დაკით: წინასწარმეტყუელისანი: რომელი: ³⁾ იგი: მამად: ღაისად: კორციელად: იწოდდა: და: ვითარიხილავ: ძის: ცოლი: შეუყუარდა: ⁴⁾ აკურთხა: და: დალოცა: და: ვითარ: გარდაკდეს: ამას: შინა: წელიწადნი: მრავალნი: მოვიდა: ამიერ: ⁵⁾ აგარიანი: რომელი: მთავრობდა: ⁶⁾ ქართლსა: და: ჰერეთსა: სახელით: ხურა: ⁷⁾ ამან: აღაშენა: ტფილის: ქალაქი: მოაგრებული: ხაზართაგან: 441 ხელთ: რაჟამს: მოუძღურდეს: ბერძენი: გადგა: მათგან: ერისთავი: ხაზართა: ⁸⁾ სახელით: ლეონ: ძმისწული: ლეონ: ერისთავისა: რომელი: ⁹⁾ მიეტა: სამკვდროდ: ხაზარეთი: ¹⁰⁾ ესე: მეპრენიონ: ¹¹⁾ ასული: წული: იყო: ხაზართა: მეფისა: და: ძალითა: მათითა: ¹²⁾ აფხაზეთი: და: ეგრისი: ვიდრე: ღხამდე: ¹³⁾ სახელ: დვა: ¹⁴⁾ მეფე: აფხაზეთა: რამეთუ: მიცვალებულ: იყო: ¹⁵⁾ ერისთავი: დაბერებული: ჯუმბერ: ¹⁶⁾ შემდგომად: ამისსა: ჯუმბერიცა: მიცუალა: არამედ: სიცოცხლესავე: ჯუმბერისსა: იცუალა: ადარნასე: ბაგრატიონმან: ნასმადი: ¹⁷⁾ კლარჯეთისა: შავშეთისა: და: აჭარისა: ნიგალისა: ისისფორისა: ¹⁸⁾ არტანისა: და: ქუემოსა: ტაოსა: და: აწ: ხე: დგან: ¹⁹⁾ რომელნი: ჰქონდეს:

1) უნდა იყოს: ჯუანშერ.

2) უნდა იყოს: ადარნასესი.

3) უნდა იყოს: რომელი.

4) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: იგი.

5) უნდა იყოს: იმირა.

6) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: სომხითს.

7) ქარ—ს ცხ—ში: ხვასრო. მერმე მიმატებულა: ოდეს.

8) უნდა იყოს: აფხაზეთი.

9) ქარ—ს ცხ—ში: რომლისად (ვარიანტი: რომლისათვის).

10) უნდა იყოს: აფხაზეთი.

11) ამ სიტყვის მაგიერ უნდა იყოს: მეორე ლეონ.

12) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: გაადგა ბერძენთა, დაიპყრა.

13) უნდა იყოს: ღხამდე.

14) ქარ—ს ცხ—ში: იდვა.

15) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: იოანე.

16) ქარ—ს ცხ—ში: და დაბერებულ იყო ჯუანშერ.

17) ქარ—ს ცხ—ში: ნასამალი.

18) ქარ—ს ცხ—ში: ისისფორისა.

19) ამ სამი სიტყვის მაგიერ უნდა იყოს: ციხეთა-განცა.

შვილის: შვილთა: ვახტანგ: მეფისათა: ¹⁾ წარვიდა: ადარნასე: კლარჯეთ-
 თად: და: მუნ: მოკუდა: ²⁾ შემდგომა: სიკუდილისა: ადარნასესსა:
 განადიდა: უფალმან: მეუ³⁾რბის: აშოტ: კურატპალატისა: ³⁾ ხოლო:
 ეუფლა: ქართლს: საზღუართა: მისთა: ⁴⁾ რამეთუ: მთავე: ჟამთა:
 შესრულიყო: მასლამა: საბერძნეთს: და: შეიქცა: მოუძღურებულნი:
 და: განწულებულნი: ⁵⁾ მაშინ: ბერძენთა: მეფემან: მიუბოძა: კურატ:
 ზალატობა: აშოტს: მოუძღურებულ: იყო: სასკინოზნი: და: განდი-
 დნა: აშოტ: კურატპალატი: ხოლო: ტფილისს: არაგვის: და: რჩა:
 სასკინოზთაგან: თხნიერ: აღშუბის: ⁶⁾ ძისსა: და: გრიგოლი: მთა-
 ვრობდა: კახეთს: ⁷⁾ მას: ჟამსა: ⁸⁾ გამოილაშქრა: აშოტ: კურატპალატ-
 მან: და: დაუშალა: ⁹⁾ თეოდოსი: აფხაზთა: მეფემან: ქემან: მეორის:
 ლეონისმან: რომელი: იგი: სიძე: იყო: აშოტ კურატპალატისა:
 მოვიდა: გრიგოლ: კახეთით: და: გრიგოლს: უშუელებს: მითუა-
 ლულთა: და: წინარეთა: ¹⁰⁾ ჭ: მირმან: ¹¹⁾ ტფილისისმან: ჭ: შეიბნეს:
 ქსანსა: ზედა: აშოტ: და: გრიგოლ: გააქციეს: ¹²⁾ მთავარი: კახეთისა:
 და: დაეარეს: ¹³⁾ ქუეყანა: რომელი: ჰქონდა: ქართლისაგან: და: დაიპყ-
 რა: ¹⁴⁾ აშოტ: ¹⁵⁾ კლარჯეთთაგან: ვიდრე: კსანამდის: - და: ¹⁶⁾ მიისსა:-

142

¹⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და შემდგომად მისა.

²⁾ აქ ქარ—ს ცხ—ბის ხელთნაწერები გარდა თეიმურაზისა უმატებენ: რამე-
 თუ მამა მისი ნერსე, ძე ვარაზ-ბაკურ ანთიპატრიკისა და ამის ვარაზ-ბაკურის მამა,
 სახელით გურამ კურატპალატი, ძე პირველისა სტეფანოზისა და მშა დემეტრესი,
 ესენი გარდაცვალებულ იყუნეს, და მმანი ამის ადარნასესნი, სახელით ფილიპე და
 სტეფანოზ, იგინიცა მომკვდარიყუნეს.

³⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: რომელი იყო შვილი ადარნასესი და მშა გურგენ
 გრისთავისა.

⁴⁾ ამ ფრაზის მაგიერ ქარ—ს ცხ—ში: ხოლო ესე აშოტ კურატპალატი
 მთავრობდა ქვეყანასა მას შინა და სახლად მისა იყო ბარდავი და ტფილისი და
 ჰქონდა მას ქვეყანა რომელ არს გარემოს მისსა.

⁵⁾ ქარ—ს ცხ—ში: განწილებული.

⁶⁾ ქარ—ს ცხ—ში: ალი შუაბის.

⁷⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და ესხნეს ძენი აშოტს ადარნასე და ბიგრატი.

⁸⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: მეორესა წელსა.

⁹⁾ უნდა იყოს: უშუელა.

¹⁰⁾ ამ სამი სიტყვის მაგიერ უნდა იყოს: მთიულთა და წინართა.

¹¹⁾ უნდა იყოს: ამირამან.

¹²⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: გრიგოლი.

¹³⁾ ქარ—ს ცხ—ში: დაიპყრეს.

¹⁴⁾ უნდა იყოს: დაიპყრა.

¹⁵⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: კურატპალატმან.

¹⁶⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: შემდგომად.

მოვიდა: ხალაზიდის: ¹⁾ ძე: არბელი: ²⁾ ღ: დაიპყრა: სომხითი: ქართლი:
 და: ქრეთი: ³⁾ აშოტ: კურატპალატი: ⁴⁾ გარდაბანს: ეკლესიას: შინა:
 და: სისხლი: მისი: რამელი: მას: შინა: დაინთხია: იხილვების:
 აწცა: ვითარცა: ახალი: ხოლო: ეუფუნეს: სარკინოზნი: ქართლსა:
 და: ვერა: ⁵⁾ წარვიდა: ხალილ: დაუტევა: ამირად: იაზია: ⁶⁾ შუაბის:
 ძე: მას: ჟამსა: შეითქუნეს: გარდაბანელნი: და: განაჩინეს: ქორათის:
 კოზად: ⁷⁾ დაჩი: ძე: იოვანე: ქუბულის: ⁸⁾ ძისა: და: შემდგომად: მისსა:
 დასუეს: ქორათისკოზად: ⁷⁾ სამოელ: დონაური: ⁹⁾ კუალად: ¹⁰⁾ მოვიდა:
 იგივე: ხალილა: არაბი: შეეპნეს: გარდაბანელნი: გარნა: ¹¹⁾ გააქციეს:
 ხალილ: და: მოსწყუდა: ¹²⁾ სიმრავლე: ფრიადი: კუალად: და: ჯდა:
 ამირად: ტფილისსა: სჰჰკა: ისმაელის: ძე: ხოლო: ალილ: ¹³⁾ მოვიდა:
 448 მესამედ: და: მოკლეს: ჯავახეთს: და: ძე: მისი: მომად: ¹⁴⁾ მოვიდა:
 ქართლს: მოერთო: ¹⁵⁾ ბაგრატ: ძე: აშოტ: კურატპალატისა: ღ: მისცა:
 მას: ქართლი: ¹⁶⁾ გამოვიდა: ჰსაკ: ¹⁷⁾ დაშქრითა: ღ: დადგა: რეეს: ხოლო
 უჭმედ: ¹⁸⁾ და: ბაგრატ: წარიდეს: უფლისციხე: და: მოვიდეს: კანნი:

1) ქარ—ს ცხ—ში: ხალილ იზიდის.

2) ქარ - ს ცხ—ში: არაბით.

3) აქ დაბეჭდილს ქარ—ს ცხ—ში ვრცელი ისტორიაა აშოტ კურატპალატი-ისა. ეს ისტორია სრულიად ეთანხმება სუმბატის ისტორიას (იხ. ქარ—ს ცხ—ბა გვ. 187—188. სამი ისტორიული ხრონიკა გვ. 51—55).

4) ქარ—ს ცხ—ში: ამისთვის შეივლტოდა აშოტ კურატპალატი ეკლესიად და მოწლეს იგი მახვილითა. შემდეგ ქარ—ს ცხ—ბა განაგრძობს თანხმად სუმბატის ისტორიისა (იხ. გვ. 188—189. სამი ხრონიკა გვ. 54—55).

5) თეიმურაზის ვარიანტში: ვითარ.

6) ქარ—ს ცხ—ში: ალი. საზოგადოთ ეს სტრიქონი სხვა ქარ—ს ცხ—ს ხელთნაწერებთა შორის მარტო თეიმურაზის ვარიანტში მოიპოვება.

7) უნდა იყოს: კორეპისკოპოზად.

8) ქარ—ს ცხ—ში: ქუაბულის.

9) ქარ—ს ცხ—ში: დონაური.

10) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: მეორედ.

11) ქარ—ს ცხ—ში: გავაზს და.

12) ქარ—ს ცხ—ში: მოსწყუდა.

13) უნდა იყოს: ხალილ.

14) ქარ—ს ცხ—ში: მოკმედ.

15) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: მას.

16) აქ ქარ—ს ცხ—ში ერთი ფრაზაა მიმატებული სუმბატის ისტორიიდან.

17) ქარ—ს ცხ—ში: სააკ. მერმე მიმატებულია: ამირა ტფილელი.

18) უნდა იყოს: მოკმედ.

გარდაბანელნი: შუეჲლად: სჳჳაკისსა: შეიბნეს: რეკს: და: იბრძოლეს:¹⁾
 მათ: შორის: არცა: იგინი: გაიქცეს: და: არცა: იგინი: ვიდრემდის:
 გაიყარნეს:²⁾ მოჰმად: და: წარვიდა: ბარდავად:³⁾ აქა: ჟამამდეს: გარდა-
 სრულ: იუენეს: წელიწადი: მოჰმადის: გამოჩინებოთგან: რომელ-
 მან: სჳჳელი: სარკინოზთა: დაუღვა:-ს-: და: ცხრამეტნი:⁴⁾ მამინ:
 მოვიდა: შუელა:⁵⁾ თურქი: მონა: ბადდადით: რომელი: გამოეგზავნა:
 ამირ: მუმელსა: სპითა: დიდითა: შემუსრა: ყოველი: სომხითი: და:
 ტუჲე: ეუნა: იგი: ყოველნი: მთავარნი: მათნი: და: მოვიდა: და:
 მოადგა: ქალაქსა: ტფილისსა: რამეთუ: არა: მოჩინებულა: ამირ
 ასაკ: მოკლას: საკ:⁶⁾ შემუსრა: ქალაქი: ტფილისისა: დაწუა: ცეცხლი-
 თა: და: მოაკრნა: ყოველნი: არენი: მისნი:-და:⁷⁾ თევედოსი:
 მეჲე: აფხაზთა: გამოვიდა: წინა: აღდგომად: მისსა: დადგა: კუერ-
 ცხობასა:⁸⁾ რამეთუ: შუელა:⁹⁾ ვითარცა: ცნა: წარავლინა: ზირაქ: სძას-
 ლარი: თჳსი: და: ბაგრატ: ძე: აშოტ:¹⁰⁾ კურატპალატისა:¹¹⁾ და: შეე- 444
 ბნეს: და: გააქცივნეს: აფხაზნი: და: მოსწყდა: სიმრავლე ურიცხვი:
 და: თეოდოსი: მეჲე: წარვიდა: მეოტი: გზასა: დასავლისსა:¹²⁾
 კუალად: უკუე: მოქცეულთა: დაუდგეს: გარდაბანელნი: ჟუარის:
 გუერდსა: და: ავნეს: დიდად: ლაშქართა:¹³⁾ ვითარ: ცნა: შუელა:¹⁴⁾ აღი-
 უარა: მუნით: და: მოვიდა: ჭართლეთს:¹⁵⁾ და: დადგა: მუნ: შინა:

1) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და იყო ბრძოლა ძლიერი.

2) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და აიყარა.

3) აქ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ხოლო ამან ბაგრატ გააჩინა და განაწესა კათალიკოზი აფხაზეთს, ქრისტეს აქეთ ყლ (ბარათაშვილის ვარიანტი).

4) ამ სიტყვების პირდაპირ აშიაზე დედანში მეფის ვახტანგ მეექვსის ხელით სწერია: მაჰმადის გამოჩინებიდგან აქამდე: ორას: ათცხრამეტი წელიწადი გამოვიდაო.

5) უნდა იყოს: ბუღა.

6) ქარ—ს ცხ—ში: ამ ოთხი სიტყვის მაგიერ: და მოკლა ამირა ტფილისისა საპაკ და.

7) ქარ—ს ცხ—ში: მაშინ.

8) ქარ—ს ცხ—ში: კვერცხობსა.

9) უნდა იყოს: აშოტ.

10) უძეტეს ნაწილ ხელთნაწერებში უკანასკნელი ოთხი სიტყვის მაგიერ სწერია: აშოტ კურატპალატი.

11) ქარ—ს ცხ—ში: დვალეთისასა.

12) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ხოლო.

13) უნდა იყოს: ბუღა.

14) ქარ—ს ცხ—ში: კართლეთს.

ადიუჟანს: მთიუღთაგან: მძევალი: კაცი:-ტ:-და: ჭლამოდა: შესუ-
 ლასს: ოსეთად: და: შევიდა: ცხავცამდის: ¹⁾ ხოლო: აბუღბაზ: სო-
 მესთა: ერასთამან: და: გუარამ: ანოტის: ²⁾ ძემან: ³⁾ მიუთხრეს: მთიულ-
 თა: რათა: არა: შეუშუნს: და: მათ: ⁴⁾ განეწირნეს: მძევალი: მათნი:
 უშეუღას: ღ-თნ: ⁵⁾ მოვიდა: თოვლი: და: დაუდგეს: წინა: და: შეებნეს:
 მოსცა: ძლევა: ღ-თნ: და: მოკუდა: სარკინოზთაგან: ურიცხვი: და:
 ცხენმან: მათმან: ძოვა: ლელი: ⁶⁾ და: დაიკოცა: ფრიალ: ხოლო:
 სიმრავლისაგან: ლაშქრისა: არა: ჩნდა: რამეთუ: იყო: სიმრავლე:
 მისი: ვითარ: ას: ოცი: ათასი: შეიქცა: გარე: და: დაიზამთრა:
 ბარდავს: და: შეიბურა: ხუცისა: ვინმე: ძე: რომელი: გამთავრებულ:
 იყო: და: შემუსრა: გარდაბანი:-განად: კარი: დარუბანდისა: და:
 გამოიუჟანნა: ხაზარნი: სხელისა: მისისა: ⁷⁾ და: დასხნა: იგინი: შან-
 ქარს: და: რამით: ⁸⁾ გამოიუჟანნა: ოვსნი: ვითარ: სხელი: ასი: ⁹⁾ და:
 445 დასხნა: იგინი: დმანის: და: ენება: შესლვა: ¹⁰⁾ ოსეთად: ხოლო: ამირ:
 მუმღმან: ვითარ: ცნა: ვითარმედ: ხაზართა: ტომთა: მისთა: ზრახვა-
 სს: ¹¹⁾ შუღას: ¹²⁾ რათა: დაუტოეს: ქართლი: ჭუმედს: ¹³⁾ ხალიღს: ¹⁴⁾
 ძესა: და: წარვიდა: და: შუღას: ამირობდა: ¹⁵⁾ ხალიღის: ძე: გარდა-
 დგინა: ამირამან: მან: ჭუმედ: ¹⁶⁾ ჭ: დაადგინა: ესე: ¹⁷⁾ შიხის: ძე: ნათე-
 სავი: ჭუმედისივე: და: ქორაფის: კოფზი: იყო: გაბრეულ: და:

1) უნდა იყოს: ცხავოტამდის.

2) ქარ—ს ცხ—ში: გუარამ მამუალიმ ანოტის.

3) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: მამან ბაგრატ კურატპალატისამან.

4) ქარ—ს ცხ—ში: ხოლო მათ განიხარეს და.

5) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: რამეთუ.

6) უნდა იყოს: იელი.

7) ქარ—ს ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: სახლი სამასი.

8) ქარ—ს ცხ—ში: და დარიელით.

9) ქარ—ს ცხ—ში: სამი ათასი.

10) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ზაფხულის.

11) ქარ—ს ცხ—ში: ზრახავს.

12) ქარ—ს ცხ—ში: მოუვლინა ბუღას.

13) ქარ—ს ცხ—ში: მოჰმედს.

14) ქარ—ს ცხ—ში: ხალიღის.

15) ქარ—ს ცხ—ში: და წარვიდა ბუღა, და ამირობდა მოჰმედ.

16) ქარ—ს ცხ—ში: და გარდაადგინა ამირა-მუმღმან მან მოჰმედ.

17) ქარ—ს ცხ—ში: ისე.

მონა: ორი:¹) ძმა: სამოელ: ქათალიკოზისა:²) და: წარვიდა: ესე:³) და: მოვიდა: სხუა: ამირა:⁴) აბრაჰამ:-და: მოვიდა: კუალად: ამირად: ხალის: ძე: ჭუმედ:⁵) და: უფროს: ნებიერად: დაიპურა: ყოველი: ესე: ქუეყანა: სომხითი: ქართლი: და: რანი: და: წარვიდა: ხალალის: ძე: და: დადგა: ამირად: კაცი: საჭკის: მონათაგანი: სახელით: გაბუ-
 ლოც:⁶) ხოლ: ძემან: გურამ:⁷) აშოტ: კურატპალატისმან:⁸) შეიპურა
 გაბუც:⁹) და: წარსცა: საბერძნეთად: რამეთუ: გადიდებულ: იყო:
 გაბულოც:⁶) და: და: ემორჩილნეს: კარბანელნი: და: ბრძოდა: აშოტ:
 მამის: ძმისწულსა: მისსა:¹⁰) ძმასა: გურამისსა: ხოლო: გურამს:
 დაეპურა: ჯაკახეთი: თრიალეთი: ტაშირი: და: აბოცი: და: არტანი:
 და: ჰბრძოდა: სარკინოზთა: ზოგჯერ: სძლის: გურამს: და: ზოგჯერ:
 სარკინოზთა: ხოლო: გურამს: განუყენა: ქუეყანანი: ძმათ: თჯსთა:
 ადარსასეს: და: ბაგრატს: და: აბოცის:¹¹) განუყო: ცოლის: ძმასა: 446
 თჯსსა: სომეხთ: მეფისა:-¹²) მას: ჟამსა: გამოვიდა: იგი: აფხაზთა:
 მეფე:¹³) ძმა: თეოდოსესი: და: დიმიტრისი:¹⁴) ძე: ლეონისი: და:
 იპურა: ქართლი: და: დაუტევა: ერისთავად: ჩიხს: ძე: დიმიტრისი:¹⁵)
 რომელსა: ერქვა: ბაგრატ: რომელი: იცნობის: ექსორია: ქმნილო-
 ბით: და: ცოლმან:¹⁶) მეფისამა: მოკლა: ძე: დემეტრესი: ერისთავი:
 ჩიხისა: და: ეტრუა: იგი: ივანე: მთავარსა: შავლიანსა:¹⁷) და: შთა-

¹) უნდა იყოს: და ქორ-ეპისკოპოსი იყო გაბრიელ დონაური.

²) ქარ—ს ცხ—ში: ქორეპისკოპოზისა.

³) ქარ—ს ცხ—ში: ისე.

⁴) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: რომელსა ერქვა სახელად.

⁵) ქარ—ს ცხ—ში: ხალილის ძე მოჰმედ.

⁶) ქარ—ს ცხ—ში: გაბლუც.

⁷) ქარ—ს ცხ—ში: გურამ ძემან.

⁸) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და ძმამან ბაგრატ კურატპალატისამან.

⁹) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ძესა სუმბატ სომეხთა მეფისა.

¹⁰) ქარ—ს ცხ—ში: აბოცი.

¹¹) ქარ—ს ცხ—ში: „სომეხთა მეფესა“. ამას შემდეგ შემოტანილია ცნობები სუმბატის ისტორიიდან (იხ. ქარ—ს ცხ—ბა: გვ. 191 სამი სტ. გვ. 57—58).

¹²) ქარ—ს ცხ—ბა აქ უმატებს: გიორგი აღწეფელი.

¹³) ქარ—ს ცხ—ში: დემეტრესი.

¹⁴) ქარ—ს ცხ—ში: დემეტრესი, მერმე მიმატებულია: და ვითარ გარდაიკვალო გიორგი, აფხაზთა მეფე, დარჩა ძე დემეტრესი მცირე.

¹⁵) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: გიორგი.

¹⁶) ქარ—ს ცხ—ში: იოანე მთავარსა შავლიანსა.

გდეს: ბაკრატ: ზღუეს: ხოლო: ღ-თნ: განარინა: იგი: და: მიი-
 წია: ქალაქად: კოსტანტინეპოლედ: და: მოკუარა: მეფემან: იოვანე:
 ძეს: თვისსა: ცოლი: ადარნასეს: ასული: გუარამ: აბოტისი:¹⁾ და:
 მოკუდა: იოვანე: მეფე: აფხაზთა: და: მეფობდა: მის წილ: ძე:
 მისი: ადარნასე: და: შეიპყრნა: ლიპარიტ:²⁾ ქუეყანანი: თრიალეთისანი:
 ალაგო: ციხე: კლდე: კართა: იპადსონ:³⁾ ძემან: დავით: ბაკრატისმან:⁴⁾
 ხოლო: ნასრ: ძე: გუარამისი:⁵⁾ იუუნეს: აფხაზთაეკრძ: ხოლო: დავით:
 და: ლიპარიტ: უშუელდეს: სომეხთა: და: იბრძოდეს: სომეხნი: და:
 აფხაზნი: ქართლსა: ზედა: მას: ჟამსა: მონაზონი: იქმნა: გუარამ:⁶⁾
 და: ვითარ: მოკუდა: კახთა: ქორაფის: კოვზი: გაბრიელ: და:
 რნაური:⁷⁾ დაჯდა: ქორაფისკოვზად: ფადლაი: არეგმანელი: კაცი:
 447 ბრძენი: და: საქმის: მეცნიერი: მის: ვითარცა: მოიტანა:⁸⁾ ნასრ:
 ძემან: გუარამისმან:⁹⁾ დავით:¹⁰⁾ ძე: ბაკრატისი: მამის: ძმისწული:
 მისი: და: მოკლა: იგი:¹¹⁾ ხოლო: ნასრას: შეუკრბეს: მტრად: სო-
 მეხნი: ლიპარიტ: და: ქართველნი: და: აბოტ:¹²⁾ ძმა: დავითისი: და:
 მათთანა: სარკინოზნი: და: შეეპნეს: ნესრეს:¹³⁾ და: გააქციეს: და:
 მიუხუნეს: ციხენი: და: წარვიდეს: საბერძნეთს:¹⁴⁾ წინაშე: ბერძენთა:

1) ქარ—ს ცხ—ში: აშოტის ძისა.

2) ქარ—ს ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: მაშინ ეპყრა ლიპარიტს.

3) ქარ—ს ცხ—ში: იპატრონა.

4) ქარ—ს ცხ—ში: დავით ძემან ბაკრატ კურატპალატისა. აქ ბარათაშვილის ვარიანტი უმატებს: „დემეტრეს შვილმა ბაკრატ იპატრონა იბ წელი“. შემდეგ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: თეოდოსი მეორე გარდაიცვალა ცოლმკლთანად, და დაჯდა მეფედ გიორგი, რომელსა საუფლის წულოდ ჰქონდა აღწეფი. ამისათვის ეწოდა მას გიორგი აღწეფელი. თეოდოსი იპატრონა ოცდა შვიდი წელი, ხოლო ამას დავით კურატპალატსა აღუდგა მტრად ნასრა, ძე გუარამ მამფლისა, რომელი იყო მამის ძმა ამის დავითისი.

5) ქარ—ს ცხ—ში: ხოლო ესე ნასრა, ბიძის ძე ამა დავით კურატპალატისა და გურგენ.

6) ქარ—ს ცხ—ბა აქ უმატებს: ხოლო იმან დავით კურატპალატმან აღაშენა მკლესია ხახულისა.

7) უნდა იყოს: კახთა ქორეპისკოპოსი გაბრიელ დონაური.

8) ამ სამი სიტყვის მაგიერ ქარს—ცხ—ში: მას ჟამსა შინა მოიტყუა.

9) ქარ—ს ცხ—ში: გუარამ მამფლისმან.

10) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: კურატპალატი.

11) ქარს ცხ—ბა უმატებს: ქორონიკოსა რა. აქედგან დაწყებული ვრცელი ტექსტია შემოტანილი ქარ—ს ცხ—ში სუმბატის ისტორიის მიხედვით შედგენილი (ქარ—ს ცხ—ბა გვ. 192—193. სამი ხრონიკა გვ. 56—63).

12) უნდა იყოს: აშოტ.

13) ქარ—ს ცხ—ში: ნასრს.

14) ქარ—ს ცხ—ში: წარვიდა ნასრი ზეოტი კოსტანტინოპოლედ.

მეფისა: ¹⁾ და: მოკუდა: გუარამ: ძე: აბოტისი: ²⁾ და: ღამარხეს: ოზი-
 ზას: მეორედ: მისგან: აღშენებულსა: ³⁾ ხოლო: ბაგრატ: ძე: ⁴⁾ აფხაზთა:
 მეფისა: შემოსრულ: იყო: საბერძნეთად: კოსტანტინეზოლედ: და:
 მსცა: ბერძენთა: მეფემან: ღაშქარი: და: გამოგზავნა: ზღვით:
 და: ნავითა: შემოვიდა: აფხაზეთად: მოკლა: ადარნასე: ძე: იფა-
 ნესი: და: იზურა: აფხაზეთი: და: ⁵⁾ შეითო: ცოლი: მისი: ⁶⁾ ცოლად:
 ასული: გუარამისა: ⁷⁾ და: გამოიყუნა: ბაგრატ: მეფემან: აფხაზთა:
 ნსრ: ცოლის: ძმისი: ⁸⁾ საბერძნეთით: და: მასცა: ღაშქარი: ⁹⁾ ხოლო:
 ნსრ: შეიზურა: სამნი: ციხენი: სამცხეს: ოძრკეს: ¹⁰⁾ ჯუარის: ციხე:
 და: ღამისანთა: გუარამისვე: აღშენებულს: - მოვიდა: გურგან: ¹¹⁾
 და: ადარნასე: ძე: დავითისი: უშუელეს: სამეხთა: შეიბნეს: მტკუარ- 448
 სა: ზედ: იძლივნეს: აფხაზნი: ნსრ: და: ბაუთარ: ოვის: ¹²⁾ და:
 კრისთავი: აფხაზთა: ¹³⁾ ხოლო: ფადლა: ქორაფის: კოფი: განძლიე-
 რდა: და: ღამორჩილნა: გარდაბნელნი: და: შემდგომად: მისს:
 დაჟდა: კულავე: ¹⁴⁾ ქორაფისკოფზად: და: იზურობდეს: ქართლსა: აზნა-
 ურნი: მას: ჟამსა: გამოვიდა: კოსტანტინე: აფხაზთა: ¹⁵⁾ მეფე: დაი-
 ზურა: ქართლი: და: დაჟდა: ¹⁶⁾ სომეხთ: მეფე: სუმბატ: ტეზერაკლი:

¹⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და იყოფოდა მუნ მრავალ ჟამ და დასვეს ქარ-
 თუქლოთა მეფედ ადარნასე, ძე დავით კურატპალატისა.

²⁾ უნდა იყოს: აზოტისი.

³⁾ ეს ფრაზა სიტყვებიდან „და მოკუდა“ იპოვება მხოლოდ თეიმურაზის
 ვარიანტში. ამის შემდეგ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: „ხოლო ამან ადარნასემ მეფობასა
 შინა მისსა აღაშენა ბანა კელთა კვრივე ბანელისათა, რომელი იგი ქმნა პირველი
 ეპისკოპოსი ბანელი.

⁴⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: დემეტრე.

⁵⁾ ქარ—ს ცხ—ში ამ სიტყვის მაგიერ: ხოლო ამან ბაგრატ მეფემან.

⁶⁾ ქარ—ს ცხ—ში: ადარნასესი.

⁷⁾ ქარ—ს ცხ—ში: გუარამ მამფლისა.

⁸⁾ უნდა იყოს: ცოლის ძმა მისი.

⁹⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და მუნით გარდამოვიდა ნასრი სამცხეს.

¹⁰⁾ ამ ორი სიტყვის მაგიერ ქარ—ს ცხ—ში სწერია: ოძრკე.

¹¹⁾ ქარ—ს ცხ—ში: გურგენ.

¹²⁾ ქარ—ს ცხ—ში: ბაუთარ მთავარი ოვისი.

¹³⁾ ეს ადგილი სიტყვებიდან „მოვიდეს გურგან“ აქამდე მარტო თეიმურაზის
 ვარიანტშია, სხვებში ეს ამბავი უფრო ვრცლად და განსხვავებულად არის და აგრე-
 უვე მიმატებულია სხვა ცნობები (ქარ—ს ცხ—ბა გვ. 194—195).

¹⁴⁾ უნდა იყოს: კვრივე.

¹⁵⁾ უნდა იყოს: აფხაზთა.

¹⁶⁾ ქარ—ს ცხ—ში: და დემეტრა.

და: მოილაშქრა: სპითა: დიდითა: და: მოადგა: უფლისციხეს: და:
 მოიდეს: ოლან: კურდანი: ¹⁾ აღმოაგეს: ზემო: კერძი: ²⁾ და: წარიდეს:
 ციხე: ფერკითა: ³⁾ ხოლო: კეთილად: ⁴⁾ იმზახნეს: სუმბატ: და: კასტა-
 ნტინე: და: უკუსტა: უფლისციხე: და: ⁵⁾ ქართლი: ხოლო: ამისსა:
 შემდგომად: მოვიდა: ამირა: აგარიანი: სახელთ: აბულ: კასიმ:
 ძე: აბუსაჯისი: ⁶⁾ რომელი: გამოეგზავნა: ამირმულსა: ⁷⁾ სპითა: დიდი-
 თა: და: ურიცხვითა: რომლითა: არა: იტევდა: ქუეყანა: მოვიდა:
 შირველად: სომხითად: და: მოსრა: ყოველი: სომხითი: მეფემან: ⁸⁾
 სავანეთი: ეძორი: და: ასთავორნი: ⁹⁾ და: სუმბატ: სომეხთა: მეფემან:
 ვერ: დაიდგან: ¹⁰⁾ ზარისა: მისისაგან: ჭ. წარმოვიდა: მუნით: მეოტეპით:
 449 და: მიმართა: მათათა: აფხაზეთისათა: და: მუნ: იყოფებოდა: და:
 მოვიდა: აბუსაჯის: ძე: ტბილისი: ¹¹⁾ და: მას: ჟამსა: ამირა: იყო:
 ჯათარ: ძე: აფისა: მოვიდა: და: მოადგა: უჯარმოს: ¹²⁾ დგა: სამასი:
 კაცი: და: ბრძოლეს: მრავალთა: დღეთა: და: ვითარ: იხილეს: რა-
 მეთუ: ვერ: დაუდგმიდეს: დააგდეს: ¹³⁾ და: დამით: გარდაიხუეწეს:
 რომელნიმე: წარვიდეს: და: რომელთამე: ეწივნეს: დაკაცეს: ვითარ-
 ცა: ცნეს: ბოჭრომელთა: ციხოვანთა: წადება: უჯარმოსა: დააგდო: ¹⁴⁾
 ციხე: და: გარდამოიხუეწეს: ¹⁵⁾ რაჟამს: მოვიდეს: ზოეს: იგი: უკა-
 ცური: თქუეს: რომელი: ბაკი: იყო: მას: შინა: ფიცხლად: შეეგზვნეს: ¹⁶⁾
 და: რომელი: ციხა: ¹⁷⁾ იგი: უკაცურად: დაუგდა: აღიდეს: ბოჭრომა:

¹⁾ ქარ—ს ცხ—ში: პალან-კურტანი.

²⁾ ქარ—ს ცხ—ში: კერძო.

³⁾ ქარ—ს ცხ—ში: კერკითა.

⁴⁾ ქარ—ს ცხ—ში: კვალად.

⁵⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ყოველი.

⁶⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: არაბელი.

⁷⁾ ქარ—ს ცხ—ში: ამირ-მუმლსა.

⁸⁾ ეს სიტყვა აქ უადგილოა. ქარ—ს ცხ—ში არ არის.

⁹⁾ ქარ—ს ცხ—ში: სიუნეთი, ვაეძორი და ასფურაგანი.

¹⁰⁾ ქარ—ს ცხ—ში: დაუდგნა.

¹¹⁾ ქარ—ს ცხ—ში: ტფილისს.

¹²⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და შიგან.

¹³⁾ ქარ—ს ცხ—ში ამ სიტყვის მაგიერ: ამისთვის აღდგეს.

¹⁴⁾ ქარ—ს ცხ—ში: დააგდეს.

¹⁵⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ხოლო.

¹⁶⁾ ქარ—ს ცხ—ში: შეგვევნეს.

¹⁷⁾ ქარ—ს ცხ—ში: ციხეა.

და: დაიჭირვეს: ციხედვე: და: უჯარმის: ზღუდენი:¹) ხოლო: კაე:²)
 ქრათის: კოვზმან: ვითარ: იხილა: რომელ: არა: იყო: დონე:
 მისი: მიენდო: ფიცითა: მივიდა: და: ნახა: და: ჰკითხა: მან: ვინ:
 გაწვია: აქა: მოსულა: და: უთხრა: მაწვია: დედამან: ჩემმან: და:
 თქუა: არა: ვატკივნო: გული: ერთისა: შემხედვარს: და: შეუარდა:³)
 სიკეთისა: მისისათვის: და: განუტევა:⁴) ბოჭორმა: თვით: დაიჭირა:
 შემდგომად: ამისსა: შემოვიდა: ქართლად: და: მოაკრა: ქართლი:
 და: ვიდრე: იგი: შემოვიდოდა: მთარღუივნეს: ზღუდენი: უფლის-
 ცხისანი: რომელ: არა: დამჭირონ: შევიდა: მუნით: სამცხეს: 450
 და: მოაკრა: სამცხე: და: ჯავახეთი: რამეთუ: მოადგა: ციხესა:
 თმოგუისსა:⁵) და: ვითარ: იხილა: სიმტიცე მისი: და: სიმაგრე:
 აღიყარა: მუნით: მოვიდა: ყუეღს: და: მოადგა: გარე: უწყო: ბრძო-
 ლად:⁶) იყო: მუნ: შიგა: ჭაბუკი: ერთი: ხალათ: გობრონი: ებრ-
 ძიდა: შიგნით: გამოდმართ: ყოველთა: დღეთა: მოყუასთა: თვისთა:
 თანა: და: ვითარ: წარიდეს: ციხე: იგი: შეიპყრეს: წმიდა: გობრონი:
 და: აწამეს: რომლისა: წამება: ვრცელად: აღიწერა:⁷) წმიდა მამამან:
 ჩუენმან: სტეფანე: ტბევარმან: ების: კაპოსმან: აღიყარა: მუნით:
 და: წარვიდა: დეინად: ქალაქად:⁸) მოვიდეს: და: უთხრეს: ვითარმედ:
 სუმბატ: მეფე: შევიდა: ციხეს: კაპოეტისსა:⁹) მსწრაფლად: აღიყარა: 10)
 და: მიუმცნო: ლაშქარსა: თვისსა: რათა: ყოველი: კაცი: რომელი:
 ჰყოინ: ცოცხალი: გამოიყუანონ: მის: წინაშე: მოვიდა: და: მოადგა:
 ციხესა: კაპოეტისსა: 11) და: ციხოვანთა: დედა: წული: რომელი: ჰოვა:
 გარეგნით: და: იწერა: კელთა: და: გამოსცეს: ციხე: შეიპყრეს:

1) აქ აკლია: დაარღვივნეს.

2) უნდა იყოს: კვრიკე.

3) ქარ—ს ცხ—ში: შეიყვარდა.

4) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: გარნა.

5) ქარ—ს ცხ—ში: თმოგვისასა.

6) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ხოლო.

7) ქარ—ს ცხ—ში: აღწერა.

8) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ხოლო მუნ.

9) ქარ—ს ცხ—ში: კაპოეტისასა.

10) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და მმართა ციხესა მას, რომელსა შინა იყო სუმბატ, მეფე სომეხთა.

11) ქარ—ს ცხ—ში: კაპოეტისასა.

სუმბატ:¹) წარიუენა: ღვინს: ჩამოჭკიდა: ძელსა: და: მოკუდა:-შე-
 მდგომად: ამისსა: ვითარ: გარდადეს: წელნი: რაოდენნიმე: და:
 მოეშენა: ქუეყანა:²) მაშინ: უკმო: კაე: ქორაფის: კოვზმან:³) კოსტან-
 451 ტინე: აფხაზთა: მეფეს: ჩავიდეს: ჰერეთად: და: მოადგეს: ციხე-
 სავე: ჟინისასა:⁴) აფხაზთა: მეფე: მოადგა: ზედათ: კერძო: და: კაე:⁵)
 ქუემოთ: და: ვითარ: მისწურეს: წაღებად: მაშინ: აღარნასე: ჰატრიკი:
 მოკიდა: და: ჰარასკეკისა:⁶) ჟუარსა: მიუზურა: ზავის: ჰირი: მოსტა:
 აფხაზთა: მეფესა: არიშუ გაფაზნი: და: კაე:⁷) ორჭობი: ვითარ:⁸) და:
 იზავნეს: და: შეიქცეს:⁹) მოვიდა: კოსტანტინე: აფხაზთა: მეფე:
 ილოცა: ალავერდს: წმიდის: გიორგისა: წინაშე: და: შემოსა: ხატი:
 მისი: ოქროთა: ხოლო: ღაშქარი: მისი: უფროსი: წარავლინა:
 გზასა: გრძელსა:¹⁰) და: ფრიად: ჰატრესტა: კაე: ქორაფის კოვზმან:¹¹)
 და: წარვიდა: ქუეყანად: თჳსად: შემდგომად: მცირედთა: დღეთა:
 გარდაიცვალა: კოსტანტინე:¹²) მეფე: და: იშლებოდა: ქუეყანა: აფხა-
 ზეთისა: ჟამ: რაოდენმე: რამეთუ: ესხნეს: ძენი: ორნი: კოსტან-
 ტინე: მეფესა: ერთი: უხუცესი: და: მეორე: რამელი: უშუა: ცოლ-
 მან: უმრწემესი: უხუცესსა: იგი:¹³) უმრწემესსა: ბაგრატ: და: იყო:
 მათ: შორის: ბრძოლას: ფიცხელი: რამელი: თჳთუეულად: ჳზო:¹⁴)
 ცხორესასა: მათსა: ხოლო: ესე: ბაგრატ: სიძე: იყო: გურგენ: ერის-
 თავთა: და: ერისთავსა:¹⁵) უშუეულად: გურგენ:¹⁶) უოვლითა: ძალითა:

1) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: მეფე.
 2) ქარ—ს ცხ—ში: ქართლი.
 3) ამ სამი სიტყვის მაგიერ უნდა იყოს: კვრიკე ქორეპისკოპოსმან.
 4) ქარ—ს ცხ—ში: ციხესა ვეფინისასა.
 5) უნდა იყოს: კვრიკე.
 6) ქარ—ს ცხ—ში: პარასკევსა.
 7) ქარ—ს ცხ—ში: არიში, გაუაზნი და კვრიკე.
 8) ქარ—ს ცხ—ში: და ესრეთ.
 9) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: მაშინ.
 10) ქარ—ს ცხ—ში: გარესა.
 11) უნდა იყოს: კვრიკე ქორეპისკოპოსმან.
 12) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: აფხაზთა.
 13) უნდა იყოს: უხუცესსა ერქუა გიორგი.
 14) უნდა იყოს: პოო.
 15) ამ სამი სიტყვის მაგიერ უნდა იყოს: ერისთავთა ერისთავისა. მერმე ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ძისა აღარნასე ერისთავთ (ეს სიტყვა მარტო ბარათაშვილის ვარიანტშია) ერისთავისა, რომელი იყო ტომად ბაგრატოანი, რომლისა სიუღლილი ზემო აღგვიწერია.
 16) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ბაგრატს.

მისითა: ვიდრე: არა: შიიცივალა: ბაგრატ: არა: იყო: მშვიდობა: ¹⁾
 შემდგომად: სიკუდილას: მისის: შიიდო: სრულობით: მეფობა: 452
 აფხაზთა: გ: მეფე: ²⁾ იყო: იგი: სრული: ყოვლითა: სიკეთითა:
 სიშენითა: და: ახფენებითა: დ: თის: მოყურე: იყო: უმეტეს: ყო-
 ველთა: მასენებელი: ეკლესიათა: მოწყალე: გლახაკთა: უხუი: და:
 მდაბალი: და: ყოვლითა: კეთლითა: სონოებითა: ³⁾ სრული: ამნ ⁴⁾ განა-
 განა: და: განაწყუნა: ყოველნი: სსქმენი: კეთილნი: მამულის: სსმე-
 ფოს: თხსს: ადაშენა: სსყდარი: ჭყონდიდას: შექმა: სსეუსიკობ-
 სოთ: და: განაშუენა: იგი: ⁵⁾ სიმრავლითა: წმიდათა: მარტვილ-
 თათა: -მას-: ჟამს: გარდაიცივალა: კაე: ქორათის: კოვზა: და: და-
 ჯდა: ქორათის კოვზად: ფადთა: ⁶⁾ ძე: კაესი: ამან: ადაშენა: ცხე:
 ლოდობანთა: ⁷⁾ ამასვე: ჟამს: მოვიდეს: სარკინოზნი: რამელთა:
 უკობდეს: სსჯობით: და: მოტეუენეს: კახეთი: და: დაწუეს: ჟუარი:
 მცხეთა: და: შეიქცეს: და: წარვიდეს: და: წარიტასეს: თანა: ჟუარი:
 ზატიოსანი: დაჭრილი: და: ⁸⁾ შეეღვა: სსეობა: მეტეელის: და: გულის:
 კმა: ყუეს: რამელ: ჟუარისსგან: ეგნო: შეკრიბნეს: დუაწინი: ⁹⁾ და:
 წარმოსცნეს: ჟუარსა: ¹⁰⁾ ადკრიბეს: ბუდეს: შინა: ¹¹⁾ და: აღმართეს:
 ადგილსავე: თხსს: ჭ: ჰერეოს: მეფობამდე: იშხანისსა: ¹²⁾ ზირველნი:
 ყოველნი: იყუნეს: მწყალეებელნი: ხოლო: იშხანიკ: დისწული: იყო:
 გურგენ: ერისთავთა: ერისთავას: ¹³⁾ დედამან: მოაქცივნა: მართლმად- 453
 დებლად: მდინარ: დედოფალმან: ¹⁴⁾ და: საღართა: დაებ: ყოველთა: ¹⁵⁾

¹⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: შორის მათსა.

²⁾ ქარ—ს ცხ—ში: მეფემა.

³⁾ უნდა იყოს: კეთილითა სათნოებითა.

⁴⁾ უნდა იყოს: ამან.

⁵⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ნაწილითა.

⁶⁾ უნდა იყოს: ფადლა.

⁷⁾ ქარ—ს ცხ—ში: ლოწობანთა.

⁸⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: შემდგომად მისსა.

⁹⁾ ქარ—ს ცხ—ში: ნაწილნი.

¹⁰⁾ ამ სიტყვის მაგიერ ქარ—ს ცხ—ში: ქართლსავე. ხოლო მით.

¹¹⁾ ქარ—ს ცხ—ში: ჩაკრიბნეს ნაწილნი იგი ბუდესა შინა.

¹²⁾ ქარ—ს ცხ—ში: იშხანიკისასა.

¹³⁾ უნდა იყოს: ერისთავისა.

¹⁴⁾ ქარ—ს ცხ—ში: და დედამან მისმან დინარ დედოფალმან მოაქცივნა მართლ-
 მადიდებლად.

¹⁵⁾ ქარ—ს ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: დაეპყრა.

მაშინ: ბარდავი: და: ადარბადაგნი: ხოლო: იგი:¹⁾ აფხაზთა: მეფემან: მისცა: ქართლი: ძესა: თუსსა: უხუცესსა: კოსტანტინეს:²⁾ და: ვითარ: და: ყო: სამი: წელიწადი: იწყო: მტრობად: მამისა: თუსისა: და: ძებნად: მეუღლისა: და: ვითარ: გამოაცხადნა: საქმე: მისი: შედგა: იგი: უფლისციხეს: და: შეუდგეს: თანა: ტბელნი: და: სხუანი: რავალნი: აზნაურნი: ხოლო: გ³⁾: მეფემან: ვითარმედ:⁴⁾ დადასტურა: კადგომა: ძისა: თუსისა: და: გამოილაშქრა: ყოფლითა: ძალითა: თუსითა: და: მოიუყანნა: ტაოელნი: მეფენი: და: ფადილი: ქორაფის: კოვზი:⁵⁾ და: მოადგეს: უფლის: ციხეს: და: ჰბრძოლეს: მრავალთა: დღეთა: და: ვერ: არას: ავნებდეს: ციხეთა:⁶⁾ რომელ: მრავლად: დგეს: შინა-განით:⁷⁾ ზოგსა: დღესა: შეიბნინა: ცხენითა: და: ზოგსა: დღესა: ქუეითნი:-მაშინ:- გ⁸⁾: მეფემან: აბირნა: აზნაურნი: საზუერელნი: ესრე: სახედ: გამოდ: ჩუენ: წარგიუყანოთ: აფხაზეთად: შენ: დაჰედ:⁹⁾ მეფედ: და: მამა: შენი: დარჩეს: გარე: გნით: ხოლო: მან: დაი-ჰურა: და: მოენდო: გარნა: აზნაურნი: რომელნი: დგეს: თანა: 454 უშუელდეს:¹⁰⁾ საქმესა: ამას: და: მან: არა: ისმინა: მათი: გამოვიდა: დამე: მტკუარსა: ტივითა: და: ვითარ: განეწურა: ჰირსა: მტკურისასა: ვერღარა: დაითმინეს: მიეტევნეს: შეპერობად: და:¹¹⁾ ვითარ: იგრძნა: ზაკულეობა: მათი: შეაქცივნა: ტივნი: გარე: რათამცა: შევიდეს: ციხესავე: ვერღარა: დაიმორჩილნა:¹²⁾ ტივნი: და: ჩაკდეს: ადგილსა: სადა: ტივნი: გაიდებოდეს:¹³⁾ შეიქმნა: კმა: გამოვიდა: მეფე: და: ყოველი: ლაშქარი: დაიცუეს: ციხე: გარეშამო:¹⁴⁾ და: რაჟამს: განთენა: იწყო: ძებნად:¹⁵⁾ ხოლო: იგი: გამოსრულ: იყო:

¹⁾ უნდა იყოს: გიორგი.

²⁾ აქედან დაწყებული ქარ-ს ცხ-ში ვრცელი ცნობებია შტანილი სუმბატის ისტორიიდან (იხ. გვ. 197—201 და სამი ხრონიკა გვ. 56—64).

³⁾ ქარ-ს ცხ-ში: ვითარ.

⁴⁾ ქარ-ს ცხ-ში: ფაღლა ქორეპისკოპოსიცა კახეთით.

⁵⁾ ქარ-ს ცხ-ში: ციხესა.

⁶⁾ ქარ-ს ცხ-ში: შიგნით.

⁷⁾ ქარ-ს ცხ-ში: დაჯდე მუნ.

⁸⁾ ქარ-ს ცხ-ში: უშლიდეს.

⁹⁾ ქარ-ს ცხ-ში: მაშინ.

¹⁰⁾ ქარ-ს ცხ-ში: დაიმორჩილნეს.

¹¹⁾ ქარ-ს ცხ-ში: დადგებოდეს (გარიანტი: განდგებოდეს).

¹²⁾ ქარ-ს ცხ-ში: დაცუეს ციხის გარეშემო.

¹³⁾ ქარ-ს ცხ-ში: იწყეს ძიება.

წუღით: და: შესრულ: იყო: იგი: ნაპრალსა: კლდისსა: და: მუნ:
 დამადულ: იყო: ჰოა: იგი: კაცმან: იცნა: მან: უნდომან: შეიპურეს:
 და: მოგუარეს: მეუფეს:¹⁾ და: გააპატიოჲა: ბოროტად: ჰირველად:
 თუაღნი: და: სწუნეს: და: მერმე: გამოუერეს: და: მოკუდა:²⁾ ხოლო:
 აზნაურნი: რომელნი: დგეს: ციხესა: შინა: და:³⁾ მინდობით: გამოი-
 უანნეს: და: ტკბილად:⁴⁾ განუტევნა: მიშვილობით: გაგზავნნა:⁵⁾ და:
 იგინი: წარვიდეს: ასფორანგს:⁶⁾ გარდაიცვალა: ქარათ:⁷⁾ და: დაჯდა:
 კაც: ქორათის: კოფზად:⁸⁾ ამისსა: შემდგომად: გადგეს: აზნაურნი:
 გარშენლნი:⁹⁾ იწეეს: ზრახვად: გი: - მეუფისა: ¹⁰⁾ გამოილაშქრა: გი:
 მეუფემ: ჩავიდა: კახეთად: და: მოუწოდა: ¹¹⁾ ასწუდა: და: წარვიდა:
 თვსადვე: ქუეყანად: კუალად: ¹²⁾ დადგა: ატენს: და: ძმა: იყო: ¹³⁾ ერის- 455
 თავად: ქართლისა: და: აწვია: ყოველი: ლაშქარი: ¹⁴⁾ კუალად: შთა-
 სლვად: კახეთად: ვიდრე: ცნა: კეისარი: ¹⁵⁾ ვერ: დაუდგმიდა: წინა:
 ადდგომად: ¹⁶⁾ მოვიდა: მათსა: წინაშე: და: კუალად: ინება: გაპარვა:
 ზაკჯ: თ: შეიპურა: კელთა: და: წარვიდა: კახეთად: რათამცა: დედა:
 წუღით: მისი: აკრიბა: ¹⁷⁾ რამეთუ: აცნობეს: აზნაურთა: ¹⁸⁾ ქართლისათა:
 და: გარდაეხუწნეს: - მოკრთო: ბურტა: ¹⁹⁾ ძმა: კეისარ: ქათალიკო-
 ზისა: ²⁰⁾ გიორგი: მეუფესა: და: მოუტანა: თანა: ციხე: მისი: უჭა-

1) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: გიორგის.

2) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: კოსტანტინე მეფე.

3) ეს სიტყვა ქარ—ს ცხ—ში არ არის.

4) ქარ—ს ცხ—ში: ტბელნი.

5) ეს სიტყვა ქარ—ს ცხ—ში არ არის.

6) ქარ—ს ცხ—ში: ასფურაგანს.

7) ქარ—ს ცხ—ში: ქორეპისკოპოსი ფადლა.

8) უნდა იყოს: კვრივე ქორეპისკოპოზად.

9) ქარ—ს ცხ—ში: გარდაბანელნი.

10) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: შაშინ.

11) ქარ—ს ცხ—ში: მოსწვა.

12) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: მოვიდა და.

13) ქარ—ს ცხ—ში: იყო მაშინ ქე მისი ლეონ.

14) ქარ—ს ცხ—ში: და აუწყა ყოველსა ლაშქარსა თვსსა.

15) ქარ—ს ცხ—ში ამ სამი სიტყვის მაგიერ: ხოლო ვითარ ცნა კვრივე რო- 455
 მელ.

16) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ამისთვის.

17) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: კელთა.

18) უნდა იყოს: აზნაურთა.

19) ქარ—ს ცხ—ში: შურტა.

20) უკანასკნელი ორი სიტყვის მაგიერ უნდა იყოს: კვრივე ქორეპისკოპოსისა.

რმო: და: ეუფუნეს: სხუათაცა: ცხეთა:*) კახეთისათა: თზნიერ:
 სამთა: ციხეთა: ნახტევანისა: ბოჭორმისა: და: ლაწობანთა: ლაწო-
 ბანნი: ჭქონდეს: ივანე: არისის:²) ძესა: და: გამაგრდა: შიგან: გაწინა:
 ჰატრონი: აუგეს: ბურის:³) ციხე: და: დააუენეს: შიგან: ლაშქარნი:
 და: ციხე: მარანსა:⁴) ჭქონდა: მამინ: ხუასრის: ძესა: ივანესსა:⁵) ლა-
 მოდა: მსგავსად: ძმის: მკულეღთა:⁶) და: მჭირვასა: მივიდა: მეფე:
 უბრძანა: შებმა: ლაშქართა: ხოლო: მათ: წარიდეს: ფერკითა:⁷) და:
 ხახუა: მოიუხანეს: შებურობილი: წინაშე: მეფისა: და: მეფემან:
 წარსცა: ჰურობილად: ჯიქეთს: ციხე: ნახტევანისა: ჭქონდა: თადალას:
 456 ძესა: კესა:⁸) იგიცა: გამგრდა: შიგან: ვათარ: იხილას: კაე: ქორაფის:
 კოვზმან: არღარა: იყო: ჭუნე:⁹) მისი: ითხოვა: სიმტკიცე: ცოცხლე-
 ბით: გაგზავნისა: და: დაულოცა: კახეთი: გიორგი: მეფესა: ხოლო:
 ლეონ: ძე: მეფისა: არა: ჰლამოდა: განტეკებასა: კაესსა: რამეთუ:
 არცა: ჰირველ: შეჰურობასა: იყო: ნება: მისი: გარნა: არა: უსმინა:
 მამამან: მისმან: და: კაე: ესე: ჰირი: ითხოვა: რათა: მას: ზამ-
 თარს: არა: აღიდონ: ციხე: ბოჭორმა: და: შემდგომად: აღვსებისა:
 წარვიდეს: ნება: სცეს: ამისთვის: აღიდეს: მისგან: ციხე: ნახტე-
 ვანისა: და: შვილი: ერთი: უმრწემესი: დავით: მიქვლად: და: განუ-
 ტეკეს: დღესა: ლამეზრობასა: წარვიდა: მეფე: აფხაზეთად: და: შე-
 ვიდა: კაე: ბოჭორმას: ეკაზმოდა:¹⁰) შემდგომად: აღვსებისა: წარსუ-
 ლასა: -მაშინ-: შეეზრახნეს: აზნაურნი: ქარიველნი: და: მათთან:
 კახნი: გოდერძიანი: მგდეური:¹¹) უანხაელა: მამა: დანი: კორინთალი:

1) უნდა იყოს: ციხეთა.

2) ქარ—ს ცხ—ში: არშის.

3) უნდა იყოს: შურის.

4) ქარ—ს ცხ—ში: მარანისა.

5) ქარ—ს ცხ—ში ამ სამი სიტყვის მაგიერ: ხახუას არის ძესა ძმასავე
 იოანესსა.

6) ქარ—ს ცხ—ში: ძმისა თვისისა მკლაფითა.

7) ქარ—ს ცხ—ში: წარიდეს ციხე იგი კერკითა.

8) უნდა იყოს: კარიკესა. წინეთ ღედანში წერებულა კაესა, მაგრამ რა „ბა“-
 დამწერს წაუშლია.

9) ქარ—ს ცხ—ში: რამეთუ არღარა იყო ღონე.

10) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და ლამოდა.

11) ქარ—ს ცხ—ში: მგდეორი.

დაჩნი: და: იოვანე: ¹⁾ სხუილესეფი: სარ და: გრიგოლ: ²⁾ ძმანი: ფხ-
 ველნი: ³⁾ და: მათანა: ორმეოცდა: ათი: აზნაური: სხუა: და: მიერ-
 თნეს: კაეს: და: უწუეს: ბრძოლად: ციხეთა: და: მცირეთა: დღეთა:
 წარბუნეს: და: ციხენი: ეოველნი: დაარღუივნეს: შურის: ციხე:
 ლუწობანდის: ⁴⁾ და: გუალად: ეუფლა. ⁵⁾ მამულსა: თხსსა: ⁶⁾ მოვიდეს: და:
 უთხრეს: გიორგი: მეფესა: წადება: კახეთისა: და: დაუმძიმდა:
 დიდად: და: აბრაღა: ეოველთა: ვინცაფინ: აწვიან: გაშუება: კაე: 457
 კორაფის კოუზისა: ⁷⁾ გუალად: გაგზავნა: ლაშქარი: თხსი: ⁸⁾ და: ძე:
 მისი: ლეონ: უხინა: წინამძღურად: მოაწუა: ⁹⁾ კახეთი: და: მასვე:
 ლაშქრობასა: შინა: მთართუეს: ჭმბავი: მიცვალება: ¹⁰⁾ დიდისა: და:
 ღთის: მოყუარისა: გ: მეფისა: მოუწოდა: კაეს: ქორაფის: კოუზსა: ¹¹⁾
 და: შეკრბეს: ბაზალეთს: ტბისა: ზირსა: თათო: ცხენოსნითა: და:
 იუბეს: დღე: ერთი: ვიდრემდის: განუცხადა: მიცვალება: მამისა:
 თხსისა: ჰკიდა: ¹²⁾ სიუარული: და: უქადა: ძესა: თხსსა: ¹³⁾ სიძობა: და:
 ვითარცა: ესმა: ესე: კაეს: გარდაკდა: ცხენისაგან: და: თაყუანის-
 ცემით: მოიკითხა: და: მისცა: მადლი: განიხარა: ზავი: და: სიუარ-
 რული: და: უფრესად: ზირი: მზახობისა: შეიქცა: ლეონ: და: ეუ-
 ფლა: მამულსა: და: სამეფოსა: თხსსა: რამეთუ: მამისვე: შთავიდა:
 აფხაზეთად: და: განადიდა: ღთის: მეფობა: მისი: მსგავსად: მამისა:
 მისისა: იყო: იგიცა: ღთის: მოყუარე: და: სავსე: ეოვლითა:
 კეთილითა: ამან: ადაშენა: ეკლესია: მოკვისა: ¹⁴⁾ და: შექმნა: საუღრად:
 საეფისკოპოსოდ: აკურთხა: და: განსრულა: ეოვლითა: განკებითა:
 და: ვითარ: ეუფლა: მამულსა: თხსსა: აღუსრულა: აღთქმა: თხსი:

¹⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ძმანი.

²⁾ ქარ—ს ცხ—ში: სარა და გრიგოლი.

³⁾ ქარ—ს ცხ—ში: ფხვენელნი.

⁴⁾ ქარ—ს ცხ—ში: ლოწობანთა.

⁵⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: კვრიკე.

⁶⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: მამინ.

⁷⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და ვითარ გარდაკდა ამის შინა ზამთარი იგი.

⁸⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: გიორგი მეფემან.

⁹⁾ ქარ—ს ცხ—ში: და მოვიდა და მოწუა.

¹⁰⁾ ქარ—ს ცხ—ში: ამბავი მიცვალებისა.

¹¹⁾ ქარ—ს ცხ—ში: მამინ მოუწოდა ლეონ კვრიკე კორეპისკოპოსა.

¹²⁾ ქარ—ს ცხ—ში: და აკიდა.

¹³⁾ ქარ—ს ცხ—ში: ძისა მისისა.

¹⁴⁾ უნდა იყოს: მოქვისა.

- 458 კაე: ქორაფის კოფისისა: და: მისცა: ცოლად: ასული:¹) ძეს: მისსა:
და: შემდგომად: მცირედისა: მოკუდა: ასული: ჯეონისი: კუადა:
იწყო: მტერობად: კახეთისა: ღ: ძებნად:²) გაილაშრა: სხითა: დიდთა:
ხადგა: არაგვის ზირსა: ასწუდა: მუხრანი: ხერკი: და: ბაზალეთი:
და: მასვე: ლაშქრობასა:³) დასნეულდა: და: შეიქცა: გარე: და: მოკუდა:
შემდგომად: მისსა: და: დაჯდა: დემეტრე: მეფედ: ძმა: ჯეონისი:
და:⁴) ეუფლა: ქართლსა: და: ვითარ: მოიწყო: სამეფო: თხსი: გარდა-
კდეს: ამას: შინა: ჟამნი:⁵) და: იყო: თეოდოსი: ძმა: მისი:⁶) საბერ-
ძნეთს: უკმეს: კაცთა: ვიეთმე: ამის: ქუეყნისათა: რათა: გარდა-
მოვიდეს: ძმასა: თხსსა: ზედა: რამეთუ: სიცოცხლესავე: დიდის:
ტ: აფხაზთა: მეფისა: გაგზავნეს: ორნი: შვილნი: საბერძნეთს:
თეოდოსე:⁷) და: ბაგრატ: რათა: მუნ: იზრდებოდინ: ამისთხს: რათა:
შემდგომად: სიკუდილისა: მისისა: არა: იყო: მათ: შორის: ბრძოლა:
და: კდომა:⁸) გამოვიდა: თეოდოსი: საბერძნეთით: მოვიდა: სამცხეს:
და: დადგა: მარგს: მერეს:⁹) უკმობდა: მესხთა: აზაურთა: იერებდა:
ლაშქართა: და: ჰლამოდა: მკლავითა: აღებასა: მამულსა: თხსსა:¹⁰)
ხოლო: დემეტრე: მეფემან: წარავლინა: ლაშქარი: თხსი: დაესხნეს:
459 უგრძნეულად: და: გააქციეს: თეოდოსი: და: წარვიდა: ქართლს: და:
მიმართა: ადარნასეს: ძმელსა:¹¹) მთავარსა: შეიყუანეს: იგი: ძმის:¹²)
ციხესა: და: მუნით: გამოღმართ: ებრძოდა:¹³) საქმესა: თხსსა: მაშინ:
დემეტრე: მეფემან: მიგზავნა: ლაშქარი: თხსი: მოადგეს: ციხესა:
ძმისასა:¹⁴) და: ჰბრძოდეს: სამ: თუე: ოდენ: და: ციხით: გამოღმართ:

¹) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: თხსი ცოლად.

²) ქარ—ს ცხ—ში: მტერობად კვირვე ქორებისკობისა და ძებნად კახეთისა.

³) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: შინა.

⁴) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ესე დემეტრე მეფე.

⁵) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: რაოდენიმე.

⁶) ქარ—ს ცხ—ში: ძმა ამის დემეტრესი.

⁷) ქარ—ს ცხ—ში: თვედოსი.

⁸) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: მაშინ.

⁹) ქარ—ს ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: მარგის და.

¹⁰) ქარ—ს ცხ—ში: მამულისა თხსისა.

¹¹) ქარ—ს ცხ—ში: ძმელსა.

¹²) ქარ—ს ცხ—ში: ძმის.

¹³) ქარ—ს ცხ—ში: ეძიებდა.

¹⁴) ქარ—ს ცხ—ში: ძმისასა.

ეგებოდეს: ფრიად: და: ვითარცა: მისჭირდეს: ციხოვანთა: ითხო-
 ვეს: ზავი: და: ფიცვი: და: სიმტკიცე: რათა: განუტყონ: თეოდოსი:
 და: წარვიდეს: მშვიდობით: და: მათ: მიინდვეს: იგი: და: გამო-
 გზავნეს:¹⁾ მშვიდობით: წარვიდა:²⁾ და: ვით: კულატპალატისა: და: მუნ:
 და: ეო: წელიწადი: ერთი:³⁾ და: კულად: წარმოვიდა: ტაოთ:⁴⁾ და:
 მოვიდა: კახეთად: - მ ა შ ი ნ -: მოუგზავნა: მოციქული: დემეტრე:
 მეფემან: თეოდოსის: და: კ ა ე: ქათალიკოზი:⁵⁾ ჰქუა:⁶⁾ რათიგან: გამო-
 ვიდა: საბერძნეთით: ძმა: ჩემი: არა: და: ილევის: ჩუენ: შორის:
 ბრძოლა: სიტყუათა: კაცთათა: აწ: შუა: მდგომელობითა: შენითა:
 მომანდგ:⁷⁾ ძმა: ჩემი: და: ვიუხუთ: ორნივე: სწორად: უფალ: სა-
 მამულოსა: ჩუენსა:⁸⁾ ვითარცა:⁹⁾ უწინარეს: მე: და: ლეონ: და: აღილე:
 ჩემგან: სიმტკიცე: და: შუა: მდგომელები: და: შენგან: დიდათ:
 და: ვიმაღლო: საქმე: ესე:¹⁰⁾ ვითარ: ცნა: კაე: ქორაფის: კოვზმან: 460
 საქმე: ესე: და: სიტყუა: მეფისა: დემეტრესი:¹¹⁾ მოიუენა: თეოდოსი:
 და: აწ: ვია: მინდობა: მისი: და: ეტყოდა: მე: ვიყავ:¹²⁾ მეძიებელი:
 სისხლისა: შენისა: და: თეოდოსი: მიანდო: ძმასა: თასსა: და:
 გაგზავნა: მაშინ: წარიუენეს: იგი:¹³⁾ ფიცითა: რომლითა: და:
 სიმტკიცითა: ეუფუნეს:¹⁴⁾ წინაშე: სუეტსა: ცხოველსა: ქათალი-
 კოზი: მღუდელოთ: მოძღუარნი: და: ეოველები: დიდებულნი: და:
 ვითარ: მოვიდა: თეოდოსი: წინაშე: ძმისა: თასისა: და: ყუნა: დღენი:

¹⁾ ქარ—ს ცხ—ში: წარმოგზავნეს.

²⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: წინაშე.

³⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ოდენ. აქ ქარ—ს ცხ—ში მიმატებულია რამდე-
 ნიმე განმეორებითი ცნობები და ვით კულატპალატზე (იხ. გვ. 204).

⁴⁾ ქარ—ს ცხ—ში ამ ოთხი სიტყვის მაგიერ: და შემდგომით წელიწადისა-
 ვრთსა წარმოვიდა ესე თევდოსი ტაოთ.

⁵⁾ ქარ—ს ცხ—ში: კვრიკე ქორებისკომოსსა და.

⁶⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ესრეთ რამეთუ.

⁷⁾ ქარ—ს ცხ—ში: მომანდგე.

⁸⁾ ქარ—ს ცხ—ში: მამულისა ჩუენისა.

⁹⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ვიუჟნით.

¹⁰⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ხოლო.

¹¹⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: მაშინ.

¹²⁾ ქარ—ს ცხ—ში: ვიყო.

¹³⁾ ქარ—ს ცხ—ში: თევდოსი.

¹⁴⁾ ქარ—ს ცხ—ში: ფიცითა და სიმტკიცითა დიდითა რომლითა ეუფუნეს:

მცირედნი: ხლო:¹) დაემტერა:²) და: დაიფიწყა: შუა: მდგომელობა:
 დთისა: შემართა: ფიცითა:³) შეიზურა: თეოდოსი: და: დასწუნა:
 თუაზნი: და: ვითარ: იხილეს: ესე: მეოფთა: მამულისა: მისისათა:
 ძიება: ეუეს: ძმისა: მათისა: რამელსა: ერქუა: ჩაღა: მეფე: და:⁴)
 ვერ: შეუძღეს: ამისი: ქმნა: რამეთუ: დემეტრე: მეფე: იყო: მკნე:
 და: ახოვანი: და: რაჟამს: აღესრულა: დემეტრე: მეფე: იხილეს:⁵)
 მკვდრთა: ქუეყანისათა: რამელ: არღარა: და: რჩა: მკვდრი: აფხა-
 ზეთსა: და: ქართლსა: გამოიყუანეს: თეოდოსი:⁶) და: დასუეს: მეფედ:
 მაშინ: მოვიდეს: ხანნი:⁷) და: მოადგეს: უფლისციხესა: და: იყო:
 მათ: ჟამთა: ერისთავი: ქართლისა: იოვანე: მარუბის:⁸) ძე: კაცი:
 461 ძლიერი: და: ერ: მრავალი: ამან: წარაკლინა: მოციქული: წინაშე:
 დავით: კულატ: ზალატისა:⁹) აწვია: რათა: მოიღაშქროს:¹⁰) ძალითა:
 მასითა: აღიდოს: ქართლი: ანუ: დამიჭიროს: თვით: ანუ: უბოძოს:
 ბაკრატს: ძესა: გურგენისსა: ასულის: წულსა: გი: აფხაზთ: მეფი-
 სისა: რამელსა: ეუოდა: დედულად: აფხაზეთი: და: ქართლი: ესევე:
 იოვანე: ემარუშის:¹¹) ძე: ეძებდა: მეფედ: ბაკრატს: და: ვითარცა:
 მოისმინა: დავით: კურატ: ზალატმან: სიტყუა: იოვანე: მარუშის:
 ძისა: წარმოემართა: ძალითა: თვითთა: უოვლითა:¹²) და: მოვიდა:
 ქართლად: ლ: რაჟამს: ცნეს:¹³) კაცთა:¹⁴) წარვიდეს: ვითარცა: მეოტნი:
 ლ: დაუტევეს: ქართლი: - მ ო ვ ი დ ა : დავით: კულატზალატი: ჩაუდგა:¹⁵)

¹) ქარ—ს ცხ—ში ამ სიტყვის მაგიერ: და შემდგომად მცირედისა ხანისა.

²) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: თვედოსის ძმა მისი დემეტრე.

³) ქარ—ს ცხ—ში: და შემართა ფიცთა გატეხასა და.

⁴) ქარ—ს ცხ—ში: არამედ.

⁵) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ყოველთა.

⁶) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ძმა დემეტრე მეფისა.

⁷) უნდა იყოს: კახნი.

⁸) უნდა იყოს: მარუშის.

⁹) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ტაოს და.

¹⁰) ქარ—ს ცხ—ში: გამოიღაშქროს.

¹¹) უნდა იყოს: მარუშის.

¹²) ეს სიტყვა ქარ—ს ცხ—ში არ არის.

¹³) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: მოსლვა მისი აფხაზეთს.

¹⁴) უნდა იყოს: კახთა.

¹⁵) ქარ—ს ცხ—ში: ჩამოადგა.

ქუაკურელთა: მოგებთა: წინა: ქაროლისა: ერისთავი:¹) მარუშის: ძე: ადიდო: მისგან: ციხე:²) და: მიუბოძა: ბაგრატს: და: მამას: მისსა: გურგენს:³) რამეთუ: არა: ესე: შვიდი: დავით: კულატპალატს:⁴) და: ბაგრატს:⁵) ძე: გურგენისი:⁶) გაეზარდა: შვილად: თვსად: -ესე- დავით: კულატპალატი: უმეტეს: განდიდნა: უფელთა: შეფეთა: ტახსათა:⁷) რამეთუ: იყო: ზირველად: დ'თის: მოყურე: გლახკო: მწყალე:⁸) მდაბალი: მშვიდი: და: ძვირ: უხსენებელი:⁹) ტკბილი: უხუი: და: კაცთ: მოყურე:¹⁰) უფელთათვს: კეთილის: შეფელ: და: 462-სავსე: უფლითა: კეთილითა: ამან: ადაშენა: მხანსტერი: და: სავ-დარი: დ'თისა: წმიდა: ეკლესია: ხახულისა: -და: ვითარ: შეიქცა: მუნთიგან:¹¹) და: უტევნა: უფლისციხეს: , გურგენ: და: ძე: მისი: ბაგრატ: ჯერე: ქსაკსა: თვსსა: ზედა: უსაძულა: ამისთვს: თანა: განმგებლად: დაუტევა: მამა: მისი: გურგენ:¹²) შემოკრაბნა:¹³) ქართველნი: მისნი:¹⁴) აზნაურნი: და: უბრძანა: ესე: არს: მკვდრი: ტახსა: ქარ-

¹) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: იოანე.

²) ქარ—ს ცხ—ში: უფლის ციხე.

³) აქ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: მეფეთ მეფესა: ამისთვსცა ეწოდა გურგენს მეფეთ მეფე, რამეთუ უწინარეს მისსა ძე მისი ბაგრატ მეფე იქმნა აფხაზეთს.

⁴) ქარ—ს ცხ—ში: ხოლო ამას დავით კურატპალატსა არა ესეა შვილი.

⁵) ქარ—ს ცხ—ში: და ესე ბაგრატ.

⁶) ქარ—ს ცხ—ში: ძე გურგენ მეფეთ მეფისა. შემდეგ მიმატებულთა: რომელი ეწოდა მამის ძმისწულის წულად.

⁷) ამ ადგილას ბროსეს გამოცემულ ქარ—ს ცხ—ში (იხ. გვ. 206) შემოტანილია თეიმურაზის ვარიანტიდგან ბარდა სკლეროსის დამარცხების ამბავი ბაგრატის გაგზავნილის ქართველების ჯარის მიერ, თორნიკეს მთავარ სარდლობით. ეს მოთხრობა ამოღებულია ათონის ხელთნაწერიდგან, რომელშიაც მოიპოვება ცხოვრება მთაწმინდელთა მამათა ეფთიმესი და გიორგისი (იხ. სამი ისტორიული ხრონიკა: გვ. XIV).

⁸) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: დავრდომილთ შემბრალებ.

⁹) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ეკლესიათა მაშენებელი.

¹⁰) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ფიჩოსანთ მოყურე.

¹¹) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: გარე.

¹²) ქარ—ს ცხ—ში ეს სამი სტრიქონი სიტყვიდგან „დაუტევნა უფლის-ციხეს“ ასე შეცვლილთ არის მოყვანილი: დაუტევა ბაგრატ უფლის-ციხესა და მისთანა ვამგებლად დაუტევა მამა მისი გურგენ მეფე: რამეთუ მას ჟამსა იყო ბაგრატ ჯერეთ პასაკსა თვსსა ზედა უსრულ: მაშინ ამან დიდმან დავით კურატპალატმან (იხ. ქარ. ცხ. გ. 207).

¹³) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ყოველნი.

¹⁴) ეს სიტყვა არ არის ქარ—ს ცხ—ში.

თლისა: და: აფხაზეთისა: შვილი: გაზრდილი: ჩემი: და: მე: ვარ: მორაგები: მისი: და: თანა: შემწე: ამას: დაემორჩილებით: უოკელნი: ღ: დაუნა: დღენი: მცირედნი: ¹⁾ ღ: წარვიდა: ²⁾ ტას: ³⁾ ვითარ: ⁴⁾ წარკდეს: ამას: შინა: ჟამნი: რადენნიმე: იწყეს: კუალად: შედგრობით: ზაკულებით: ჟამი: ⁵⁾ არს: ჩულებს: ქართლისა: აზნაურთა: შეიბნეს: ⁶⁾ ნაქერდეველთა: და: საბოტარელთა: და: მოიუყანეს: ლაშქარნი: კახეთით: და: კასტეს: უფლისციხე: და: შეიპურეს: გურგენ: და: ძე: მისი: ბაგრატ: ⁷⁾ დედოფალი: გუარანდუხტ: წარუყანეს: ⁸⁾ კახეთად: რაჟამს: სცნა: ესე: კურატჰალატან: ⁹⁾ გამოილაშქრა: უფლითა: ძალითა: მისითა: მოვიდა: თრიალეთს: შთასლვად: კახეთად: და: რაჟამს: ცნეს: კახთა: მოგზავნეს: მოციქული: და: მოუპურეს: ჰირი: **463** ზავისა: განუტევენეს: გურგენ: და: ბაგრატ: დედოფალი: გუარანდუხტ: და: შეუქციეს: ქართლი: და: უფლისციხე: ხოლო: წირქულის: ციხე: ღ: აგრუა: ¹⁰⁾ თვთ: დაიჭირეს: - მას: ჟამსა: შინა: ეპურა: ქართლი: ღ: უფლისციხე: გუარანდუხტ: დედოფლისა: ¹¹⁾ ესე: გუარანდუხტ: დედოფალი: ასული: იყო: გ: აფხაზთა: მეფისა: და: დედს: ბაგრატისი: და: ვითარ: გარდაკდა: წელიწადი: ამამას: შინა: სამი: და: მეფობდა: აფხაზეთს: თევდოსი: მიუხარე: ¹²⁾ და: განირყუნა: ქუეყანა: იგი: და: შეიტყუალა: უოკელი: წესი: მისი: და: განკება: ჰერველთა: ¹³⁾ მეფეთა: განწესებულნი: იხილეს: რა: წარჩინებულთა: მის: ქუეყანისათა: იუენეს: უოკელნი: მწუხარებას: შინა: დიდსა: - ¹⁴⁾ ა მ ა ნ გ ე - ი ვ ა ნ ე: მაშურის: ¹⁵⁾

1) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: დავით კურატპალატმან.
 2) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: მამულსა თვსსა.
 3) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ხოლო ვითარ დაჯდა მეფედ ბაგრატ.
 4) ქარ—ს ცხ—ში: და.
 5) ქარ—ს ცხ—ში ამ ორი სიტყვის შავიერ: ზაკულება, ვითარცა.
 6) ქარ—ს ცხ—ში: შეუბნეს
 7) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და.
 8) ქარ—ს ცხ—ში: და წარიყუანეს.
 9) ქარ—ს ცხ—ში: ხოლო რაჟამს ცნა ესე დავით კურატპალატმან, დაუ-
 უმძიმდა ფრიად.
 10) ქარ—ს ცხ—ში: გრუი.
 11) უნდა იყოს: დედოფალსა.
 12) უნდა იყოს: მწუხარე.
 13) უნდა იყოს: პირველთა.
 14) ქარ—ს ცხ—ში ფრაზის შავიერ, რომელიც იწყება „იხილეს რა“ სწორია
 მართლ: და იუენეს უოკელნი წარჩინებულნი მის ქუეყანისანი მწუხარებასა შინა
 დიდსა, მაშინ.
 15) უნდა იყოს: მარტუშის.

ქემან: ინება: რათა: მობიუხანოს: ბაგრატი: მეფედ: აფხაზეთისა: და: მისთანა: ყოველთა: დიდებულთა: ერისთავთა: და: აზნაურთა: აფხა-
 ზეთისა: და: ქართლისათა: გამოითხოვეს: ბაგრატი: მეფედ: დაგით:
 კურატპალატისგან: ხოლო: დიდითა:¹⁾ იძულებითა: ძნელად: აღსრულა:
 თხოვა: მათი: ვითარმედ: პირველად: ვთქუ:²⁾ უშვილო: იყო: დაგით:
 კურატპალატი: და: ბაგრატი: გაეზარდა: შვილად: მხერობელად:
 ორისავე: კერძისა: ტაოსა: გარნა: რაჭამს: უმკვდრო: ქმნილ: იყო:
 ქუეყნა: აფხაზეთისა: მოსცა: მათ: სიმტკიცითა: და: მძევლითა: 464
 შთაგზავნეს:³⁾ იგი: აფხაზეთს: დალოცეს: მეფედ: და: დაემორჩი-
 ლნეს: ყოველნი: ბრძანებასა: მისსა: რამეთუ: განსრულებულ: იყო:
 ჰსაკითა: და: ვითარ: გარდაკდა: ამას: შინა: წელიწადი: ორი: იწყო:
 გაგებად: და: საურავად: და: განმარტლებად:⁴⁾ ყოველსა: საქმესა:
 მსგავსად: ჰაზისა: მისისა: დიდისა: გ: ი: მეფისა: გინათუ: უმეტეს:
 ადრე: ვთქუა: ყოვლითურთ: რამეთუ:⁵⁾ მიემსგავსებოდა: ქცევასა:
 განმზრდელისა: თვისისა: დიდისა: მეფისა: დაგით: კურატპალა-
 ტისა: და: იხილვებოდა: ყოველი: საქმე: კეთილისა: -გ ა მ ო გ ზ ა ვ ნ ა:
 თეოდოსი: მეფე: დედის: ძმა: მისი: ტაოს: წინაშე: დაგით: კურატ-
 პალატისა: რამეთუ: ესე: საქმე: გამონახა: უმჯობესად: რათა: ყო-
 ველთა: კაცთა: დიდთა: და მცირეთა: სასოება: კეთილი: გინათუ:⁶⁾
 უწესობისათჳს: მისა: მიმართ: აქუნდეს: შემდგომად: ამისსა: გარდა-
 მოვიდა: ქართლს:⁷⁾ რათა: განაგნეს: საქმენი: დაშლილნი: ქართლი-
 სანი: მოვიდა: ღ: დადგა: მთიულეთს:⁸⁾ ხოლო: მას: ჟამსა: აზნაურთა:⁹⁾
 ქართლისათა: რომელთაშე: არა: ენება: გარდამოსლვა: მისი: რამე-
 თუ: თათეულად: განაგებდეს: საქმეთა: ქართლისათა: და: დაცათუ:
 იუხეს: მორჩილებასა: შინა: გუარანდუხტისსა:¹⁰⁾ იწინამზღურეს: ქა-

1) ქარ—ს ცხ—ში: ხოლო მან დიდისა

2) ქარ—ს ცხ—ში: და ვითარცა ვსთქუ.

3) ქარ—ს ცხ—ში: შთაიყუანეს.

4) ქარ—ს ცხ—ში: განმარტებათ.

5) ქარ—ს ცხ—ში: რამეთუ ყოვლითურთ.

6) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: შიში.

7) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: მეფე ბაგრატ.

8) ქარ—ს ცხ—ში: თილვასს.

9) უნდა იყოს: აზნაურთა.

10) ქარ—ს ცხ—ში: გუარანდუხტ დედოფლისასა.

465 ვთარ: ტბელი: მოგებებს: ¹⁾ და: დაუდგეს: თავსა: ზედა: მოდრისსა: ²⁾ იხილას: რა: ბაგრატი: აფხაზთა: მეფემან: აღუზახნა: სპათა: თვსთა: მივიდეს: და: შეეხეს: იოტნეს: ქართველნი: რომელნიმე: და: კოტნეს: რომელნიმე: დაიხურეს: და: სხუანი: კუალად: მეოტნი: გარდაიხუწნეს: და: დაიფანტნეს: მოვიდა: უფლისციხეს: და: აღიღო: ციხე: დედისკან: თვისსა: დაუნა: დღენი: ³⁾ და: განაგნა: მცირედ: საქმენი: ქართლისანი: წარიუყანა: დედა: თვისი: აფხაზეთად: და: წარვიდა: ქუეყანად: თვსად: - და: ვითარ: კელოვანმან: მენავეთ: მოძღუარმან: განაგო: უფელი: საქმე: აფხაზეთისა: რამეთუ: მცირედ: ამხილის: უფელთა: ვინ: უკუე: ჰოვის: ურჩი: და: მისსა: ადგილსა: განადიდის: ერთგული: და: მისანდობელი: თვისი: და: ამას: შინა: გარდაუდეს: წელიწადნი: როდენნიმე: იყო: მას: ჟამსა: ერისთავად: კლდეკართა: რატი: და: ჰქონდა: ციხე: ატენისა: ⁴⁾ ქართლისკან: მტკუარსა: სამხრით: კერძო: უფელივე: თრიალეთი: მანგლისის: კევისა: და: სკორეთი: ⁵⁾ არა: მოჩილობდა: ⁶⁾ ბაგრატი: მეფესა: ⁷⁾ შეეიკრიბა: უცნაურად: ⁸⁾ სპა: ათასი: ⁹⁾ გამოვიდა: უფელი: ¹⁰⁾ ენება: ქართლს: ¹¹⁾ მოდგომა: და: შერევა: რატი: ერისთავთა: ერისთავსა: მაშინ: უკუე: აუწყეს: დავით: კურატპალასა: და: უთხრეს: ესრეთ: სახედ: არა: სადა: წარვალს: ¹²⁾ სხუაკან: თხნიერ: განმზადებულარს: სიკუდილი: შენდა: და: ¹³⁾ შეკაზმულ: იყო: გურგენ: მამა: ბაგრატისი: მისლვად: შვილისა: თვსა: თანა: ¹⁴⁾ დავით: კურატპალატი: მსწრაფლ: წარმოვიდა: მოუწოდა: ლაშქარსა: თვისსა: და: უკმო: უფელითა: მეფეთა: სომხითისათა: ¹⁴⁾ მაშინ: ჭერეთ: ცოცხალ: იყო:

466

1) ქარ — ს ცხ — ბა უმატებს: ბრძოლად.
 2) ქარ — ს ცხ — ში: მოდრისისა.
 3) ქარ — ს ცხ — ბა უმატებს: მცირენი.
 4) ქარ — ს ცხ — ბა უმატებს: და.
 5) ქარ — ს ცხ — ში: მანგლისის კევი და სკვრეთი. თეიმურაზის ვარიანტში თანხმად ჩვენი დედნისა.
 6) ქარ — ს ცხ — ბა უმატებს: კეთილად.
 7) ქარ — ს ცხ — ბა უმატებს: მაშინ.
 8) ქარ — ს ცხ — ბა უმატებს: ბაგრატი მეფემან.
 9) ქარ — ს ცხ — ში: თვისი.
 10) ქარ — ს ცხ — ში: გარდამოვიდა ქართლად.
 11) ქარ — ს ცხ — ში ეს სიტყვა არ არის.
 12) ქარ — ს ცხ — ში: წარვალს.
 13) ქარ — ს ცხ — ბა უმატებს: შეკრებულ და.
 14) ქარ — ს ცხ — ბა უმატებს: ხოლო.

მანა: ბაგრატისი: ბაგრატ: ქართველთა: მეფე: ¹⁾ იგიცა: მივიდა:
 დავით: კურატჰალატისა: წინაშე: რამეთუ: ეშინოდა: ძისა: თვისისა:
 გურგენისაგან: წადებასა: შეუობისასა: მოვიდეს: და: დადგეს: დღივს:
 სპითა: დიდითა: რომელთა: არა: იყო: რიცხვი: და: გაგზავნა:
 ლაშქარნი: გურგენს: ზედა: მიეგებნეს: წინა: გურგენს: და: შეიბნეს:
 გარდათხრილთა: თავსა: შავშეთისასა: გააქციეს: გურგენ: და: შთაი-
 ხუეწა: მეოტი: და: შევიდა: ციხესა: წყუთისასა: მას: ჟამსა: მო-
 სრულ: იყო: ბაგრატ: თრიალეთს: დადგა: კარუბეთს: ²⁾ გაგზავნა:
 მოციქული: განიცადა: ლაშქარი: და: იხილა: რომელი: ³⁾ ძლითა:
 არა: ეგებოდა: წინა: აღდგომა: დავით: კურატჰალატისა: მამს: ⁴⁾
 დაუტევნა: სპანი: თვისნი: აღვილსა: ზედა: და: თუთ: მარტო:
 მივიდა: წინაშე: მისსა: ითხოვა: შენდობა: და: აუწყა: ვითარმედ:
 სხუასა: არა: რომლისათვის: მოვედ: გარნა: არა: მორჩილებითა: 467
 რატისა: ხოლო: მან: გაგზავნა: და: ⁵⁾ უბრძანა: ⁶⁾ ესრეთ: მითხრეს:
 რომელ: სიკუდილად: ჩემდა: გამოსრულ: იყავ: გარნა: აწ: ვცან:
 მართალი: ⁷⁾ რომელ: უბრალო: ხარ: არამედ: მითაკისუფლებიანარ:
 რატის: ზედა: დაიმორჩილე: ვითაცა: სახედ: გწადიან: მამს: წარმო-
 ვიდა: სიხარულითა: საესე: და: წარვიდა: მას: ჟამსა: აფხაზეთადვე:
 რათა: ვერა: უგრძნას: რატი: და: უგრძნეულად: მივიდეს: ⁸⁾ არა:
 გონებდეს: ვითარ: მოიწია. ჟამი: ზამთრისა: მოვიდა: ძლითა:
 თვისითა: ეოვლითა: ⁹⁾ მოადგა: კლდე: კართა: იხილა: რა: რატი: ¹⁰⁾
 გამოვიდა: გარე: და: გამოიტანა: შვილი: ლიბარტი: თანა: შევე-
 დრა: ბაგრატ: აფხაზთა: მეფესა: და: მისცა: ციხე: თვისი: ბაგრატს:

1) ქარ—ს ცხ—ში ამ ოთხი სიტყვის მაგიერ: „ბაგრატ მეფისა, ბაგრატ—რეგენი, რომლისა სიკუდილი ზემორე აღესწრეთ“. თეიმურაზის ვარიანტში თანხმად ჩვენისა.

2) ქარ—ს ცხ—ში: კარუშეთს.

3) უნდა იყოს: რამეთუ.

4) უნდა იყოს: მამსინ.

5) ეს ორი სიტყვა არ არის ქარ—ს ცხ—ში.

6) უნდა იყოს: უბრძანა.

7) ქარ—ს ცხ—ში: დასტური.

8) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ოდეს.

9) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: მეფე ბაგრატ და.

10) ქარ—ს ცხ—ში: იხილა რაჲ ესე რატიმ.

და: თუთ: დაჯდა: მამულსა: თუსსა: არაკვითს:¹) კუალად:²) ვითარ: წარვიდეს: ამას: შინა: ჟამნი: რადენნიმე: და: ვითარ: ვთქუ: ზირველვე: მოიწუნა: და: განაგნა: ყოველნი: საქმენი: აფხაზეთისანი: ურჩნი: თუსნი: შეტყაუნა: დიდებისაგან: ადგილთა: მათთა: დაადინა:³) ერთგულნი: და: მოსწრაფედ: მორჩილნი: ბრძანებათა: მისთა: და: წარემატა: ყოველთა: მეფეთა:⁴) ყოვლითა: განგებითა: და: გაამრავლა: ლაშქარი: თუსი: უმეტეს: ყოვლისა: ჟამისა: გამოი-
 468 ლაშქარ: ყოვლითა: სწითა: თუსითა: გარდამოვიდა: ქართლს: წარგზავნა: მოციქული: კახეთს: ითხოვნა: ციხენი: ქართლისანი: რომელნი: მათ: ჰქონდეს: მას ჟამსა: იყო: ქორათის: კავში:⁵) დავით: ხოლო: მან: არა: ინება: მოცემა: ციხეთა: არამედ: მიუმცნო: ესრეთ: უგუეთუ: ეძიებ: ციხეთა: იყოს: ჩუენ: შორის: და: მჯერებულ: მკლავი: და: ჰკომი: ხოლო: მე: წინა: მოგკებო: კანასა:⁶) ზედა: განუწერა: ბაგრატ: აფხაზთა: და: ქართულთა: მეფე:⁷) და:⁸) კურატ-ზალატი: იყო: მას: ჟამსა: დღივს: რამეთუ:⁹) განაგებდა: საქმეთა: ტაოსა: და: ქართლისათა: რომელ: მამინ: თუთვე: ეპურა: ტაო: მიცვალებასა: ზედა: მამისა: მათისა: გურგენ: მეფეთ: მეფისა: წარგზავნა:¹⁰) კაცი: მოსწრაფედ: აწვია: სმათა: აფხაზეთისათა: და: ქართლისათა: და: თუთ: წარემართა: ზემოთა: ლაშქრითა: გაიარა: თრიალეთი: გავლო: კიდი: მცხეთისა: და: მოერთნეს: თანა: აფხაზნი: და: ქართველნი: დადგა: თრიალეთს:¹¹) და: იწყო: შემუსრს: კახეთისა: და: ვერ: წინა: აღუდგა: დავით: რამეთუ: იყო: ძალი: მისი:¹²) ურიცხვი: იწყო: ბრძოლად: ციხეთა: და: მას: ჟამსა: აღიღო:

1) უნდა იყოს: „არგვეთს.“ ამ ადგილის ქარ—ს ცხ—ში მიმატებულია ათი სტრიქონი სუმბატის ისტორიიდან ამოწერილი (იხ. ქარ—ს ცხ—ბა გვ. 209—210 და სამი ისტორიული ხრონიკა გვ. 65).

2) ქარ—ს ცხ—ში: შემდგომად.

3) უნდა იყოს: დაადგინა.

4) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: აფხაზეთისათა.

5) ქარ—ს ცხ—ში: იყო კახეთს ქორებისკოპოსი.

6) უნდა იყოს: ქანასა.

7) ქარ—ს ცხ—ში ამ ექვსი სიტყვის მაგიერ: ვითარცა ესმა-რა ესე ბაგრატ მეფესა აფხაზთა და ქართულთასა, გახუწყრა ფრიად.

8) ქარ—ს ცხ—ში: რამეთუ.

9) ქარ—ს ცხ—ში: და.

10) ქარ—ს ცხ—ში: მამინ წარმოგზავნა მეფემან ბაგრატ.

11) ქარ—ს ცხ—ში: თიანეთს.

12) ქარ—ს ცხ—ში: ბაგრატ მეფისა.

ქუეყანა: ჰერეთისა: და: განაჩინა: მთავრად: ახულად: და: წარმო-
 ვიდა: შინა:- და: მათვე:- ჟამთა: რაჟამს: წარმოვიდა: ბაგრატი:
 აფხაზთა: მეფე: კუალად: მიიქცეს: კაცნი: ჰერეთისანი: და: მიერ- 46
 თნეს: დავითს: აიღო: დავით: ჰერეთი: შემდგომად: მცირედისა:
 ჟამსა: მიიცვალა:¹) კუალად: გამოვიდა: ყოვლითა: სპითა: თჳსითა:
 ბაგრატი: ადიღო: ჰერეთი: მეორედ: დაიჭირა:²) დინარ: დედოფალი:
 თჳსად: იწყო: ძებნად: კახეთისა: და: ძალითა: მისითა: მიუწდომე-
 ლითა: წარბუნა: ორსა: წელიწადსა: შინა: ყოველნი: ციხენი:
 კახეთისანი: შეაწყოდა: კაე:³) ბოჭორმას: და: დაუყენა: ციხესა:
 გარეშემო: მცურელები: წლითი: წლამდისი: წარიღო: ბოჭორმაცა:
 დაიპყრა: სრულიად: ჰერეთი: და: კახეთი: წარმოეყენა: კაე:⁴) და:
 იმჭირა: თჳსსა: კარსა: ზედა: მას: ჟამსა: გადიდნა: ამირა: ფა-
 დლონ: განძისა: იწყო: კირთებად: ერისთავთა: ჰერეთისა:⁵) და: კახე-
 თისათა: ჟამითი: ჟამად: შეკობრობით: და: ზარვით: რბევად: ტყუე-
 ნვად: ადგილითი: ადგილად: ხოლო: იხილა: რა: დიდმან: მეფემან:
 კადნიერება: მისი:⁶) განემზადა: ყოვლითა: სპითა: თჳსითა:⁷) წარგზა-
 ვნა: მოციქული: წინაშე:⁸) გაგიკ: შანშა: სომეხთ: მეფისა: აწვია:
 რათა: იძიოს: შური: ფადლუნისგან: ხოლო: მან: განიხარა: სიხა-
 რულითა: დიდითა: მოსწრათედ: მოუწოდა: ყოველთა: სპათა: თჳსთა:
 წარმოემართა: და: მოვიდა: წინაშე:⁹) აფხაზთა: მეფისა: შეკრბეს:
 ორნივე: ზორაკერტს: და: მიმართეს: ფადლოსანს:¹⁰) დიდად: განლა-
 დებულსა: მოძულეთა: ქრისტიანეთასა: რომელი: იგი: ყოვლი-
 თურთ: ეძიებდა: წარწყმედასა: ჯუარის: მსახურთასა: და: ვითარ:
 იხილა: ძალი: მათი: უძლეველი: შეუშინდა: წარვიდა: და: მიმართა:
 სიმაგრეთა: შესულად:¹¹) ამან: დიდმან: და: ყოვლითურთ: ძლევა:

¹) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: დაჟით. თეიმურაზის ვარიანტი დისძენს: დილო კურატპალატი

²) ქარ—ს ცხ—ში: დაიპყირა.
 ³) უნდა იყოს: კვრიკე.
 ⁴) უნდა იყოს: ჰერეთისა.
 ⁵) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ილივსო შურითა და დიდათ შეუძნდა კადნიერებაჲ მისი.
 ⁶) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: წარსულიად განძას და.
 ⁷) უნდა იყოს: წინაშე.
 ⁸) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ბაგრატი.
 ⁹) ქარ—ს ცხ—ში: ფადლონს.
 ¹⁰) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: შაშინ.

შემოსილმან: მეფემან: ბაკრატ: წარმოტეუენა: ქუეენა: რანის:
 მოადგა: ქალაქსა: შანქორს: ადგნაა: ¹⁾ ფილეკავანი: ²⁾ მცირეთა: დღეთა:
 და: ჭლეწეს: ზღუდენი: შანქორისნი: ხუალისა: დღე: ეკულებოდა:
 შემუსრვად: ქალაქისა: მის: ³⁾ ღამესა: მოუფლისა: მოციქული: ფადლუ-
 მან: ითხრავა: შენდობა: აღუთქუა: დღეთა: შინა: სიცოცხლისა:
 თესისათა: მსახურება: გაუკუეთა: ხარჯა: და: დაუწერა: თავის:
 ფიცითა: ⁴⁾ ღაშქრობა: ⁵⁾ მტერთა: მისთა: ზედა: - მას: - უამსა: უბრძანა:
 და: შემოკრიბნა: ⁶⁾ ყოველნი: დიდებულნი: წინაშე: მისსა: უბრძანა:
 პირველად: რომელი: ⁷⁾ და: იმჭირონ: ქალაქი: იგი: ძალითა: მათითა: ⁸⁾
 იხილეს: ჭ: განიცადეს: და: მოიკსენეს: ⁹⁾ რომელ: ვერავინ: ძლევიდა: ¹⁰⁾
 და: უფროსდა: ამისთვის რომელ: სხუათა: ყოველთა: საღაშქროთა:
 471 საქმეთაგან: უცალო: იქმნებოდა: კუალა: ¹¹⁾ უბრძანა: ჭ: განიზრახა: ჭ:
 ზახება: ¹²⁾ ფადლონისი: და: მით: ¹³⁾ სიბრძნითა: ¹⁴⁾ გამოარჩიეს: და:
 უმჯობესად: აწვია: ¹⁵⁾ ზავი: უბრძანა: და: გაკზავნა: მოციქული: და:
 მისგან: აუწუა: ზავი: და: სტური: მაშინ: ფადლუნ: ¹⁶⁾ განიხარა:
 სიხარულითა: დიდითა: აღუსრულა: ყოველი: იგი: სიტუთ: აღთქმუ-
 ლი: საქმით: უძღუნა: ძღუენი: დიდად: მიუწდომელი: აღასუნა: ყო-
 ვლნი: დიდებულნი: ნიჭითა: მიუწდომლითა: ჭ: წარმოვიდა: ¹⁷⁾ შინა:

1) უნდა იყოს: დაუდგნა.

2) ქარ—ს ცხ—ში: ფილაკავანი და.

3) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: მას.

4) ქარ—ს ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: თავის-თავით.

5) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ყოველთა.

6) ქარ—ს ცხ—ში ამ ხუთი სიტყვის მაგიერ: მაშინ შემოკრიბნა. თეიმურა-
 ზის ვარიანტში თანხმად ჩვენის დედნიხა.

7) ქარ—ს ცხ—ში ამ სამი სიტყვის მაგიერ: და უბრძანა მათ რათა. თეიმურა-
 რახისაში თანხმად ჩვენის დედნიხა.

8) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ხოლო მათ.

9) ეს ორი სიტყვა ქარ—ს ცხ—ში არ არის.

10) ქარ—ს ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: ვერა-ვის ძალ-ედვა. მერმე მიმა-
 ტებულია: ამისთვის მოახსენეს და აუწუეს.

11) უნდა იყოს: კვალად.

12) ქარ—ს ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: დაზავება.

13) ქარ—ს ცხ—ში: და მათ ყოველთა.

14) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: მათითა.

15) ქარ—ს ცხ—ში: აწვიეს.

16) უნდა იყოს: ფადლონ.

17) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: შეფე ბაგრატი.

კამარჯუები: ¹⁾ ამანვე: ²⁾ დიდმან: მეფემან: ³⁾ აღაშენა: საყდარა: ბედი-
 ისა: შექმნა: საეფის: კობხსოდ: მოცვალა: გუდი-სი: ⁴⁾ საეფისკობხსო:
 შესწირნა: სოფელი: მრავალნი: ეოკელთა: კევთა: და: ადგილას:
 და: განასრულა: ეოკლითა: განგებითა: შეამკო: ეოკლითა: სამეკლათა:
 ეკლესია: ⁵⁾ აკურთხა: და: დასუა: ეფისკობხსი: ⁶⁾ ხოლო: უკეთეთუ: ვის-
 შუ: ენებო: განცდად: და: გულისკმის: ეოფად: სიმადლისათჳს: დიდე-
 ბისა: მეფეობისა: მისისა: ზირკულად: განიცადოს: სამკაული: ბედისა:
 ეკლესიისა: და: მისგან: გულის: კმა: ეოს: ⁷⁾ რომელ: არა: ვინ:
 ეოფილ: არს: სხუა: მეფე: მსგავსა: მისსა: ქუეყანასა: ქართლისას:
 და: აფხაზეთისასა: ამანვე: აკურთხა: ეკლესია: ქუთათისა: განგებითა:
 დიდითა: და: მიუწოდოელითა: რამეთუ: ამან: შემოკრიბნა: მახლო- 472
 ბელნი: ეოკელნი: კელმწიფენი: ქათალიკოზნი: მღუდელთ: მოძღუა-
 რნი: და: ეოკელთა: მონასტერა: წინამძღუარნი: და: ეოკელნი:
 დიდებულნი: ზემონი: და: ქუემონი: მამულისა: და: სამეფოსა:
 მისისა: მეოფენი: და: სხუათა: ეოკელთა: საკულმწიფოთანი: ⁸⁾ ესე:
 ბაგრატ: აფხაზთა: და: ქართუელთა: მეფე: წარემართა: ⁹⁾ ეოკლთავე:
 კელმწიფეთა: ეოკლითა: განგებითა: ამისად: მოაჯედ: ¹⁰⁾ შემზავნედ:
 შექმნეს: ეოკელნი: კელმწიფენი: მახლობელნი: და: მოთაუხსი:
 და: მამულისა: და: სამეფოსა: ¹¹⁾ და: მოლაშქრედ: ვითარცა: თჳსნი:

¹⁾ აქ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ამის მეფობისა ზე იყო წმიდაჲ მამა ჩუენი ეფთვი, ქართული, მთარგმნელი წიგნთა ჩუენ ქართულთანი შჳ. ეს ადგილი არ არის აგრეთვე თეიმურაზის ვარიანტში.

²⁾ ქარ—ს ცხ—ში: ხოლო ამანვე.

³⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ბაგრატ.

⁴⁾ ქარ—ს ცხ—ში: გუდაყვისა.

⁵⁾ ეს სიტყვა ქარ—ს ცხ—ში არ არის.

⁶⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: მუნ შინა.

⁷⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და ცნას.

⁸⁾ ქარ—ს ცხ—ბა აქ უმატებს: ხოლო ამან ბაგრატ მეფემან ქურატპალატმან დაიპყრა ყოველი კავკასია თვთ-მპყრობელობითა, ჯიქეთით-გან ვიდრე გურგენამდგე და აღარბადაგანი და შარვანი მოხარკე ჰყო, სომხითისა კელმწიფობით. მეფე სპარსთა მეგობარ და ერთ-გულ ჰყო სიბრძნითა და ძლიერებითა თჳსითა, უფროს სახლელთა თჳსთასა და ბერძენთა მეფესაცა შიში აქუნდა ამისი ყოვლადვე (ქარ—ს ცხ. გვ. 212). ეს ადგილი ქარ—ს ცხ—ში შემოტანილია სუბპატის ისტორიიდან (იხ. სამი ხრონიკა, გვ. 65—66).

⁹⁾ ქარ—ს ცხ—ში: წარებატა.

¹⁰⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და.

¹¹⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: მისისანი.

დიდებულნი: და: მისინდობენი: დაუმორჩილნი: დ'თნ: უოველნი: მტერნი: წინა: აღმდგომნი:¹) მომადლა: დღეთა: მისთა: მშვიდობა: და: დიდი: დაწინარება: ქუეყანისა:²) და: უკუეთუ: ვინმე:³) თვითეულად: წარმოთქმად:⁴) უოველთა: განკებულეთათა: მისთა: მოუძღურდეს. ძალი: მისი: რომელთაგან: მცირედ: წარმოვთქვ: ჟამთა: სიგრიძისაგან: არა: დაფიქებისათს: და: ვთქუ: ესეცა: რომელ: შემდგომად: დიდისა: მეუფისა: ვახტანგ: გორგასლდისა: არაფინ: გამოჩინებულარს: სსუა: მსგავსი: მისა: დიდებითა: და: ძალითა: და: უოველითა: გონებითა: ეკლესიათა: მაშენებელი: იყო: გლახაკთ:⁵) მოწუაღუ: და: სამართლისა:⁶) უოველთა: კაცთათს:⁷) მეფობდა: ოცდა: ათექუსმეტ: წელ: და: გარდაიცვალა: მკვითა: შუენიერიითა: შემუკლი: ქარანიკონსა: ს'ლ'დ:- თუესა: მაისსა: შვიდსა: დღესა: ჰარასკევისა: და: იყო: დღეთა: მიცვალებისა: მისისათა: ტაოს: და: წარმოიდო: გუამი: მისი: ზვიადმან: ერისთავთა: ერისთავმან: და: დამარხა: ბუდიას: შემდგომად: მისსა: მეფე: იქმნა: ძე: მისი: გ'ი: და: იყო: იგიცა: უოველითა: სიკეთითა: სავსე:⁸) ესე: ეუფლა: უოველსა: სამე-

¹) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: მისნი და.

²) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: მისისა.

³) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ინებოს.

⁴) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და იწყოს.

⁵) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და დაურდომილთა.

⁶) ქარ—ს ცხ—ში: სიმართლისა მართლიად მოქმედი.

⁷) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და ქერიეთა და ობოლთა შემწყნარებელ. ეს ჟრახა არ არის აგრეთვე თეიმურაზის ვარიანტში. ამას შემდეგ ბროსეს მიერ გამოცემულს ქარ—ს ცხ—ში (იხ. გვ. 112 - 113) შემოტანილია თეიმურაზის ვარიანტიდან ცნობები მელქისედეკ კათალიკოზზე და მის მიერ სვეტი ცხოველის განახლების და შემკობის შესახებ. ეს ცნობები ამოღებულია მცხეთის ეკლესიის გუჯრიდგან, რომლის პირს ჩვენამდის მოუღწევია (იხ. დ. ჩუბინაშვილის ქრისტომატია ნაწილი პირველი გვ. 203—208 და ქართლ-იმერეთის გუჯართ კრების წიგნში № 378. ეს წიგნი ეხლა სახელმწიფო მამულების მმართველობის კანცელარიაშია).

აქვე ქარ—ს ცხ—ში მიმატებულია ცნობები სუმბატ და გურგენ, კლარჯთა მეფენის, დაპატიმრების და გარდაცვალების შესახებ თმოგვის ციხეში, და მათი შვილების საბერძნეთში წასვლის შესახებ (იხ. ქარ—ს ცხ—ბა, გვ. 118). შემდეგ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ამისსა შემდგომად ბაგრატ მეფემან მოვლო უოველი სამეფო თვისი, აფხაზეთი, ტურეთი და კახეთი, მოვიდა და დაიხამორა კვეთა ტაოსთა, და მორაიწია ზაფხული, მოვიდა მასვე ციხესა ფანასკერტისასა, წელსა მესამესა და მუნ შინა გარდაიცვალა ბაგრატ (ყველა ეს ცნობები ეკუთვნიან სუმბატის ისტორიას. იხ. სამი ხრონიკა, გვ. 66—67).

⁸) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: დაჯდა რა ესე გიორგი მეფე.

ფოსა: და: მამუღსა: თუსსა: ჟამსა: ოდენ: სიურმისა: და: სიჭა-
ბუკისა: მისისასა: რამეთუ: იუთ: რაჟამს: მეფე: იქმნა: წელისა: ათე-
ქუსმეტისა: ¹⁾ ხოლო: მეშვიდეს: წელსა: მეფობისა: მისისასა: გამო-
ვიდა: ბასილი: მეფე: ბერძენთა: მას: ²⁾ ზედა: უფლითა: სპითა:
საბერძნეთითა: ³⁾ უცხო: თესლითა: ურიცხვითა: ხოლო: გ-ი: მეფე:
განვიდა: სპითა: დიდითა: წინა: აღდგომად: მისსა: და: დანიან-
კეს: ორთავე: ქუეყანასა: ბასიანისასა: მრავალ: დღე: და: არა:
მიმართეს: ბრძოლად: ურთიერას: ⁴⁾ მოვიდა: გ-ი: მეფემან: მოვიდა:
და: დაუწუა: ქალაქი: ოლთისნი: და: მუნით: იგი: მოვიდა: კუალსა: ⁵⁾
და: მოადგა: უკანა: ბასილი: მეფე: ბერძენთა: და: შეკრბეს: ⁶⁾ უკანა: ⁷⁾ 474
გიორგისანი: დევნნა: მრავალნი: ბასილისანი: ⁸⁾ ზ: იქმნა: ბრძოლა: დი-
დი: სოფელსა: რამელსა: ჭქან: შირიმნი: ⁹⁾ და: მოისრნეს: ორკერძო-
ვე: მრავლად: - მ ო კ ლ ნ ე ს: ¹⁰⁾ ერისთავნი: ¹¹⁾ დიდებულნი: ¹²⁾ რა-
ტი: ძე: ღმრთობისი: ზ: ხურსი: ზ: გვიანდევია: ¹³⁾ კმა: გ-ი: მეფესა:
ვითარმედ: ომი: არს: უკანა: მავალთა: ზედა: ¹⁴⁾ მაშინ: უბრძანა: სპათა:
თუსთა: და: აღიჭურნეს: მსწრაფლ: განვიდა: თუთ: გ-ი: მეფე:
რამეთუ: ახოვან: იუთ: და: უშიში: უფლითურთ: ვითარცა: უკორცო:

¹⁾ ქარ—ს ცხ—ში: იც, ესე იგი: ათ-თურამეტისა. ამას შემდეგ ქარ—ს ცხ.
უმეტებს: მას ჟამსა განდგა ამას ქუტყანასა, სერეთ-კახეთისა მკირაუნი და ღადრო-
ბითა აზნაურთათა შეპყრობილ იქმნეს ერისთავნი მათ ქუტყანათა. კულადვე მუ-
ფლნეს მათნი უფლნი, რომელთა პირველ აქუნდა იგი (ეს ადგილი ამოდებულია
სუმბატის ისტორიიდან. იხ. სამი ხრონიკა, გვ. 87).

²⁾ ქარ—ს ცხ—ში ამ სიტყვის მაგიერ: ამა გიორგი მეფესა.

³⁾ ქარ—ს ცხ—ში: საბერძნეთით და.

⁴⁾ ქარ—ს ცხ—ში: ერთმანეროსა ზედა და.

⁵⁾ უნდა იყოს: კოლასა. მერმე ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და გამოუდგა კვალსა.

⁶⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: რა.

⁷⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: მაღდევარნი (ვარიანტით: მავალნი).

⁸⁾ ქარ—ს ცხ—ში ამ სამი სიტყვის მაგიერ: და წინა მავალნი ბასილის ლაშ-
ქარნი.

⁹⁾ ქარ—ს ცხ—ში: შირიმთა.

¹⁰⁾ ქარ—ს ცხ—ში: და მოიკლნეს მუნ დიდნი.

¹¹⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და.

¹²⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: გიორგი მეფისანი.

¹³⁾ უნდა იყოს: გვიანდ დევია.

¹⁴⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და ვითარცა მოესმა კმა ომისა გიორგი მეფესა,
აღბორგნეს და განვიდეს (უკანასკნელ ორ სატყვას უმატებს ბართაშვილის ვარი-
ანტი).

და: მისთანა: სიმრავლე: სპისა: მისისა:¹) და: მოვიდა: მუნით:
 ბასილი: მეფე: ყოვლითა: სპითა: მისითა: შეგრბეს: იმიერ: და:
 ამიერ: იქმნა:²) ბრძოლა: დიდი: მოისრნეს:³) ბერძენნი: ფრიად:⁴)
 წარმოიღეს:⁵) ავარი: უზომ:⁶) გაგრძელდა: მათ: შორის: ბრძოლა:
 რომელ: სიკვლტოლად: განემსება: ბასილი: მეფე: ხოლო: ვითარ:
 სულ: მოკლე: იქმნა: ქართველნი: მორიღეს: და: წარმოვიღეს:
 წარმოუღეს:⁷) უკანა:⁸) და: დაუკაცხეს: ურიცხუნი: ზირითა: მასვალის-
 სათა: მოუწია: ლაშქარმან: არტანს: ტყუე: ყუეს:⁹) და: მოაკრეს:
 არტანნი:¹⁰) და: რაჟამს: წარვიდა: გ-ი: მეფე:¹¹) თრიალეთს: მოუდგა:
 უკანა:¹²) ჯ: ასწუდეს: ქუეყანა: ჯავახეთისა: და: აჯარდავიდა:¹³) თრია-
 ლეთს: კულადცა: და: ეახლეს: ურთერთას: რამეთუ: განძლიერდა:
 475 გ-ი: მეფე: მორითო: ძალი: კახეთისა: და: ჭერთისა:¹⁴) გარნა: და:
 უშაღეს: შებმა: მეორედ: შეაქცა: ბასილი: მეფე: თრიალეთით:
 უგმოარა: ჯავახეთა: და: არტანით:¹⁵) და: კულად: უბორტოს:
 შური: საგებლით:¹⁶) მოაკრნა: ქუეყანანი: იგი: წარვიდა: და: დაიზა-
 მთნა: ქუეყანასა: ხლდიასსა:¹⁷) მახლბეულად: ქალქსა: ტრახეზონსა:
 ჯ: ვიდოდეს: მათ: შორის: მოციქულნი:¹⁸) ზავისა:¹⁹) ჯ: სიუყარული-
 სათჯს: მას: ჟამსა: იქმნა: დიდი: განდგომილება: საბერძნეთით:²⁰)

1) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: მოვიდეს ადგილსა მას, სადა იყუნეს ბრძოლადა.
 2) ქარ—ს ცხ— ში: და იქმნა მუნ.
 3) ქარ—ს ცხ— ში: და მოისრნეს მუნ.
 4) ქარ—ს ცხ— ში: დიდი და ფრიადნი.
 5) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: გიორგისთა.
 6) ქარ—ს ცხ— ში: და ეგზომ განდიდნა და.
 7) ქარ—ს ცხ— ში ამ სიტყვის მაგიერ: ხოლო ვასილი მეფე წარმოუღეს.
 8) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ბერძენნი.
 9) ამ ორი სიტყვის მაგიერ ქარ—ს ცხ— ში: და დაწვა იგი.
 10) ქარ—ს ცხ—ბა აქ უმატებს: და რომელი პოვა ტყვე ყვეს ყოველნივე-
 ხოლო გიორგი მეფე წარვიდა ნიგალით კერძო სამცხედ.
 11) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და გარდავიდა.
 12) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ვასილიცა.
 13) უნდა იყოს: გარდავიდა.
 14) უნდა იყოს: ჰერეთისა. აქ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: რამეთუ მოიყუანნა
 წანარნი და შ.ქნი
 15) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: დღითა შინა ზამთრისათა.
 16) ქარ—ს ცხ— ში: უბორტესად აღრე შურის-გებით.
 17) ქარ—ს ცხ— ში: ხალდასა (ვარიანტი: ხალდასა).
 18) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ორთავე ამით მეფეთანი.
 19) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ერთმანეთისა წინაშე, მშვიდობისა.
 20) ქარ—ს ცხ— ში: საბერძნეთს.

შეერთეს: სპასპეტ: და: წარვაზი: და: წარიდგინეს: ქუეყანა: აღმოსავლეთისა: ¹⁾ და: დიდად: შეზრწუნდა: ბასილი: ამისთვის: კარნა: ჰატოვ: სცა: მასვე: ღთნ: და: მოკლა: წარვიზი: ქსიფე: და: გადაგეს: რომელნი: მირთულ: იუენეს: ხოლო: ქსიფეს: მიეგო: ცრუება: წარვაზისა: რამეთუ: შეიტყუეს: ციხესა: ჭ: საღასანოისათა: ²⁾ სისხლისათა: ფოპასისძისა: ³⁾ ჭ: შვიურეს: ჭ: მოგუარეს: ბასილი: მეფესა: და: მან: ექსორია: ეო: კუნძულსა: რასამე: და: მისთანა: მოჭკუეთა: მრავალთა: თავი: მანვილითა: რომელთა: თანა: იყო: ფეზისი: ⁴⁾ ძე: ჯოჯიკისა: ნათესავით: ტოედი: ჭ: სხუნანი: იუენეს: ბერენნი: ⁵⁾ კუაღად: შემოიქცა: ბასილი: მოვიდა: ბასიანს: ითხოვდა: ⁶⁾ ქუეყანათა: და: ციხეთა: აღუთქმდა: ზესა: ⁷⁾ და: მშვიდობასა: ცნა: რა: გი: მიფემან: წარავლინა: ზაქადი: ⁸⁾ ერისთავი: სპითა: ⁹⁾ და: უბრძანა: რათა: ზავის: მიპყრობითა: მცირედ: ხან: დამჭირვად: ადგილისა: ¹⁰⁾ და: თათ: ¹¹⁾ წარუდგა: უკანა: სპითა: ძლიერითა: ¹²⁾ და: განიზრახვიდა: ესრეთ: უკუეთუ: ინებოს: ზავი: ბასილი: მეფემან: იქმნას: ესრეთ: ჭ: უკუეთუ: ინებოს: ომი: განვემზადნეთ: მისთვის: ხოლო: რომელთა: არა: უნდა: ყოფად: მშვიდობისა: იწყეს: განმზადებად: ბრძოლად: ¹³⁾ და: მივიდეს: ბასილი: მეფესა: ზედა: და: ბანაკებულსა: რომელსა:

476

¹⁾ ფრაზის მაგიერ, რომელიც იწყება სიტყვიდან „შეერთეს“ ქარ — ს ცხ — ში სწორია: რამეთუ შეიერთნეს ვასილის მეფის სპასპეტა და წარვიზი, ძე ფოკის განდგომილისა, და ზეფე იქმნა ქსიფენ და მიიდგინეს მათ ყოველი აღმოსავლეთისა კერძი ქუეყანაჲ (ეს ადგილი და ზემო შენიშვნებში მიმატებულათ მოხსენებული სიტყვები და ფრაზები ეკუთვნიან სუმბატის ისტორიას. იხ. სამი ხრონიკა, გვ. 63—70).

²⁾ ქარ — ს ცხ — ში: დაღასანოსთა.

³⁾ უნდა იყოს: ფოკასის ძისა.

⁴⁾ ქარ — ს ცხ — ში: ფერიზ.

⁵⁾ უნდა იყოს: ბერძენნი.

⁶⁾ ქარ — ს ცხ — ში უმატებს: იგი გეორგი მეფისაგან.

⁷⁾ უნდა იყოს: ზავსა

⁸⁾ უნდა იყოს: ზვიადი.

⁹⁾ თეიმურაზის ვარიანტი უმატებს: მისითა და ლაშქრითა დიდითა უწინარეს თვისსა.

¹⁰⁾ ქარ — ს ცხ — ში უმატებს: დაილაშქრა ზვიად-მანცა ამიერ კიდესა ბასიანისსა, რეცა ზამთრის სახედ.

¹¹⁾ ქარ — ს ცხ — ში: ხოლო თვთ გეორგი მეფე.

¹²⁾ ქარ — ს ცხ — ში უმატებს: განვიდა ზავად ლაშქრითა დიდითა და ძლიერითა.

¹³⁾ ქარ — ს ცხ — ში უმატებს: გარნა ორ კერძოვე მზაკვარნი იგი აზნაურნი არა მიუშენეს გეორგის ყოფად ზავისა, რამეთუ არა უნდოდათ მშვიდობაჲ.

უწოდან: სვინდაქსარ:¹) იწეეს: ბრძოლად: დაუტევეს: ზოგი: ლაშქრი-
სა: მისისა:²) განუწერა: ბასილი: მეფე: უბრძანა: მოუყანებად: ძელისა:
ცხოვრებისა:³) და: მანდილი: წმიდა: დადგ:⁴) ქუეყანასა: ზედა: და:
თქვა:⁵) უკუეთუ: მიმეტ:⁶) გელსა: მტრისასა: არღარა: ვიყო: თაყუანის:
მტემელ: თქუნდა: მე: უკუე:⁷) და: ვითარცა: განგრძელდა: მათ:
შორის: ბრძოლას:⁸) კუადადცა: მეოტ: იქმნეს: სხანი:⁹) საქართველ-
სანი:¹⁰) ჭ: წარვიდეს: მეოტად:¹¹) ჭ: მოისრნეს: ურიცხუნი: ჰირითა:
მასვილისათა: რომელნი: მეოტ: იქმნეს:¹²) წარიდეს: აგარი: დიდ-
ძალი: ჭ: განძი: სამეფო:¹³) რომელი: ჰქონდა: თანა:¹⁴) ჭ: წარმოუდგა:

¹) ქარ—ს ცხ—ში: სვინდაქსად. შემდეგ მიმატებულია: არამედ აზრახეს მეფესა გიორგის მას ბრძოლად და იწეეს იგი ვასილი მეფესა ზედა, რომელი იგი ზავად და მშვიდობად ჰგონებდეს მისელასა მათსა, და მოცლოდა, ხოლო გიორგისთა (ეს და ზემო ნაჩვენებნი დამატებანი ქარ—ს ცხ—შისა ეკუთვნიან სუმბატის ისტორიას. იხ. სამი ხრონიკა გვ. 71—72).

²) ქარ—ს ცხ—ბა აქ უმატებს: მაშინ უბრძანა ეასილი მეფემან დამოკიდებამა წვერსა ოროლისასა წერილი მათი, რომელი მისად დაწერნეს გიორგი მეფესა სიმტკიცისა და ზავისანი. და ესრეთ ბასილი მეფემან პაროლის წვერითა ამართნა ივინი და მიუპყრა ღმერთსა და პრქუა: იხილე, მეუფეო, წერილი ესე მათი და საქმე რომელ იწ იქმნა (ეს ადგილიც ეკუთვნის სუმბატის ისტორიას. *ibid.* გვ. 72).

³) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს სუმბატის ისტორიის ფრაზას: და კუადად მოიღო ბასილი მეფემან ძელი ცხოვრებისა მანდილითა წმინდითა.

⁴) უნდა იყოს: დაღვა. ქარ—ს ცხ—ში: დასცა.

⁵) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ესრეთ.

⁶) ქარ—ს ცხ—ში: მიმეტე.

⁷) ქარ—ს ცხ—ში: უკუენისამდე. შემდეგ მიმატებულია სუმბატის ისტორიის ფრაზა: და არღარა თაყუანის უცე შენ უკუენისამდე. და ვითარ ესე ჰყო და თქუა.

⁸) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ამას სიტყვასა ზედა მყის მასვე ჟამსა იძლივნეს.

⁹) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: გიორგი მეფისანი და ლაშქარნი.

¹⁰) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: რომელი იგი პირველად მივიდეს. და გამოვიდეს მიერ კერძო ტადმანი მეფისარუსნი და არა განყრა ერთიცა პირველ მოსრულთა მათ თვნიერ მცირედისა, რამეთუ თვთ მეფე გიორგი და უმრავლესი ლაშქარი მისი არღარა მისრულ იყვნეს ჯერეთ ყოვლადვე. და მოკლნეს მათგანი მას დღესა შინა, რომელთაცა მშვიდობის ყოფა არა ენებათ (ეს და ზემო შენიშვნებში მოხსენებული დამატებანი ეკუთვნიან სუმბატის ისტორიას. იხ. სამი ხრონიკა, გვ. 72—73).

¹¹) ქარ—ს ცხ—ში: და მეოტ იქმნეს ყოველნი.

¹²) ქარ—ს ცხ—ში ამ სამი სიტყვის მაგიერ: რომელიმე ტყვე იქმნეს, რომელიმე მეოტ.

¹³) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ყოველი სრულიად.

¹⁴) ქარ—ს ცხ—ში ამ სამი სიტყვის მაგიერ: რაოდენი აქუნდათ ქართულებთ.

უკანა: ბასილი: მეფე: ¹⁾ ხოლო: კუალადცა: იწეეს: რაფად: ²⁾ ვითარცა: ჰირველ: ³⁾ რამეთუ: შიში: დიდი: აქუნდა: საბერძნეთით: განდგომის: დაუეეს: მშვიდობა: და: იზავეს: და: მისცა: - გ: მიეუმან: ⁴⁷⁷ მძველად: ძე: თვის: ბაგრატი: წლის: სამის: ⁴⁾ და: ციხენი: რომელნიმე: ჰირველ: გაეცნეს: აზაურთა: ⁵⁾ და: ულოცნა: ⁶⁾ სხუანიცა: ციხენი: ჰირველ: მოიცემულნი: ⁷⁾ და: უკანის: თხუთმეტნი: ⁸⁾ და: ქუეყანა: რომელი: ქტონდა: დავითს: კურატპალატსა: ტაოს: ⁹⁾ კოლატანს: ¹⁰⁾ ჭ: ჯავახეთს: ¹¹⁾ ხოლო: რომელნი: ამათ: ქუეყანათაგან: ეკლესიანი: სოფელნი: ჭ: ადგილნი: დაულოცნა: გ: მიეუეს: ¹²⁾ წარვიდა: და: წარიუყანა: ბაგრატ: უფლისწული: მძველად: ძე: გ: მიფისა: ჩუენისა: აღუთქუა: ფიცითა: აღთქმა: ვითარმედ: წელსა: მესამესა: გამოგიგზავნო: ძე: შენი: და: იყო: სამწელ: ქალაქსა: სამეფოსა: კოსტანტიპოლსა: ჭ: წელსა: მესამესა: გამოგზავნა: ¹³⁾ ვითარცა: აღუთქუა: ¹⁴⁾ რაჟამს: მოიწივნეს: ¹⁵⁾ მამულსა: ¹⁶⁾ და: სამეფოსა: თვისსა: მოჭუუა: თანა: კატაბანი: აღმოსავლისა: ვიდრე: სზღუარათამდე: მამულისა: თვისისა: და: ვითარ: შეიქცა: გარე: მოეწია: მწრათელ: ¹⁷⁾ მანდატური: ჭ: მოართუა: კაბა: ტანს: ¹⁸⁾ წიგნი: კოსტანტინე: მიფისა: რომელსა: წერილ: ¹⁹⁾ იყო: ესრეთ: სახედ: ვითარმედ: განგებოთა:

¹⁾ ქარ—ს ცხ—ში უკანასკნელი ხუთი სიტყვის მაგიერ: და წარმოიძრა მცირედ ბასილი, მეფე ბერძენთა, და მოუღვა უკანა მეფესა გიორგის.

²⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და მშვიდობად.

³⁾ ქარ—ს ცხ—ში: პირველისა-ებრვე.

⁴⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ჩივილი.

⁵⁾ უნდა იყოს: აზნაურთა.

⁶⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და მისცნა.

⁷⁾ უნდა იყოს: მიცემულნი.

⁸⁾ ქარ—ს ცხ—ში: ვითარ ათოთხმეტნი.

⁹⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ~~მოსწივნეს~~.

¹⁰⁾ ქარ—ს ცხ—ში: კოლა-არტანთა.

¹¹⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: შავშეთს.

¹²⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და ესრეთ.

¹³⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ქალაქით კოსტანტიპოლით.

¹⁴⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ხოლო.

¹⁵⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ტაოს, შემოვიდა.

¹⁶⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: თვისსა ბანას.

¹⁷⁾ ქარ—ს ცხ—ში: მოსწრათებით. ბართაშვილის ვარიანტში თანხმად ჩუენის

დედნისა.

¹⁸⁾ ამ ორი სიტყვის მაგიერ უნდა იყოს: კატაბანსა.

¹⁹⁾ ქარ—ს ცხ—ში: რომლისა წერილი.

478 ღთისათა: მიიტყალა: სანატრელი: ძმა: ჩემი: ბასილი: მეფე: და: ნატყლად: მისს: ვიქენ: მეფედ: უფელს: საბერძნეთისა: აწ: უკუე: სადატა:¹⁾ მიწვეუნელ: იუოს: განსაკებელს: ჩემს:²⁾ ბაგრატ: ძე: გი: აფხაზთა: კელმწიფისა:³⁾ შექციეთ: სწრაფითა: დიდითა: რომელ: მოიწიას: წინაშე: ჩუენსა: ხოლო: მან: ვითარცა: წარიკითხს: ბრძანა:⁴⁾ ვნება:⁵⁾ რათამცა: შექციეს: გარე: ბრძანებისაებრ: მეფისა: შეიქცა: სწრაფით: დუნა: უეა:⁶⁾ უკანა:⁷⁾ რაჟამს: მიიწია:⁸⁾ იხილა: რომელ: სიმრავლე: დიდძალი: მიგებებულნი: წინა: დიდებულნი: ერნი:⁹⁾ ჭ: აზნაურნი: ტაოელნი: მესხნი:¹⁰⁾ ჭ: ქართველნი: რომელთა: არა: იუა: რიცხუი: სიმრავლისა: მათისა: შეიქცა: გარე: და: უთხრა: მას: მანდატურსა: რომელ: მიწვეუნელ: იუა:¹¹⁾ უკუეთუ: ძალ: გაც:¹²⁾ აქციე: ჩემგან: კულა: ესე: არ: ეგებინს: - ვ: ი: - დიდი: და: სკურველებს: და: მოწყალეებს: ღთისა: ვითარ: მეის: განეკა: მრთელი:¹³⁾ კელთაგან:¹⁴⁾ მათთა: რომელთა: ენება: ზაკვთ: შექცევს: მისი: და:¹⁵⁾ შეწვეუნითა: ღთისა: მიერითა: იხილეთ: ჭ: განიცადენით: ურიცხუნი: კელის: აზერობანი: ღთისა: მიერნი:¹⁶⁾ ამჟს: დიდსა:¹⁷⁾ ვახტანგს:¹⁸⁾ აესაზთა: მეფისა: რომელნი: არავის: ზედა: მიწვეუნელ:

1) უნდა იყოს: სადაცა.

2) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: საკელმწიფოსა შინა.

3) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: გარევე.

4) უნდა იყოს: ბრძანება. მერმე ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: მეფისა.

5) უნდა იყოს: ენება.

6) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ბაგრატს.

7) ქარ—ს ცხ—ბა აქ უმატებს: გარნა ვერ ეწია მას რამეთუ თვისა მამულსა შემოსრულ იყო იგი და განძლიერებულ ლაშქრითა, რომლისა ბრძოლად ვერაჲ ეძლო კატაბანსა-მას და.

8) ქარ—ს ცხ—ში: მიეახლა.

9) ქარ—ს ცხ—ში: ერისთავნი.

10) უნდა იყოს: მესხნი.

11) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: დახტიდარიითა (ბარათაშვილის ვარიანტი: და-სტიდარიითა).

12) ქარ—ს ცხ—ში: ძალ-გიძს შენ.

13) ქარ—ს ცხ—ში: მართალი.

14) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: შემპყრობელთა და მტერთა.

15) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: თუ ვისმე გენებოს განცდად ესე ვითარითა.

16) ეს ორი სიტყვა ქარ—ს ცხ—ში არ არის.

17) უნდა იყოს: ამის დიდისა.

18) უნდა იყოს: ბაგრატის.

იუენეს: სხუასა: მეფესა: რომლისათჳს: ჟამსა: და: ჟამსა: გაუწეოს: 479
 წინა: მღებარემან: სიტუემან:¹) ვითარ: უკუე: მოიწია: წინაშე: მამი-
 სს: თჳსისა: გ:²) მეფისა: სახლად: მათდა:³) იხილეს: მშობელთა:
 მისთა: შვილი:⁴) მსგავსი: განუცდელისა: და: მიუთხრობელისა:
 სიკეთისა: მისსათჳს: შეუძლებელ: არს: კაცთაგან: მითხრობა: იხი-
 ლეს: რა: განიხარეს: სიხარულთა: მიუთხრობელთა: შეწირეს: მა-
 ლლობა: ღთისა: მიმართ: იყო: ქორანიკონი: მას: ჟამსა: - ს-მ-ე-:⁵)
 შემდგომად:⁶) ორისა: წლისა: გარდაიცვალა: გიორგი: მეფე: სასე:
 ყოვლითა: სიკეთისა: ჟამსა: ოდენ: სიერმისსა:⁷) რომელი: არაინ:
 გამჩინებულ: იყო: მსგავსი: მისი: მამათა: შორის: მისთა: ახლ-
 ანებთა: ჭაბუკობითა: და: სიჭეუდითა: ტანითა: და: სხვითა:⁸) ცნო-
 ბითა: და ყოვლითურთ: სრული: განგებითა: საკლამწიფითა: ქორა-
 ნიკონსა: - ს-მ-ლ:⁹) თუესა: აგვისტოსა: - ი-ვ: - ქუეყანასა: თრიე-
 ლეთისსა:¹⁰) ადგილსა: რომელსა: ეწოდებინ: მუინგარნი: გინა: იწრონი:
 და: დაუტევა: გლოვა: და: მწუნარება: ყოველთა: მკვიდრთა: მამუ-
 ლისა: და: სამეფოსა: მისათა: იგლოვდენ: ყოველნი: სიკეთისა: და:
 სიჭაბუკისა: და: ახონებისა: მისისათჳს: წარეუანეს:¹¹) ჭ: დამარხეს: 480
 საყდარსა: ქუთათისსა: ესნეს: შვილნი:¹²) ოთხნი: ძენი: ბაგრატ: და:

¹) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს; ხოლო.

²) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ქუთათისს ქალ:ქსა მათსა და ესრეთ შეკრბეს მშვიდობით და მისცეს დიდება და მადლობა ღმერთსა (ეს და ზემო შენიშვნებში მოხსენებულნი დაბატებანი ეკუთვნიან სუმბატის ისტორიას. იხ. სამი ხრონიკა, გვ. 73—75)

³) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: მათი.

⁴) ამ ადგილას ბროსეს მიერ დაბეჭდილს ქარ—ს ცხ—ში შემოტანილია თეიმურაზის ვარიანტიდგან ცნობები მელქისედეკ კათოლიკოსის საბერძნეთში გამგზავრების შესახებ წინაშე კოსტანტინე მეფისა, რომელსაც მოუბოძება მელქისედეკისათ ვსსამკაული დიდძალი და მელქისედეკს შეუძენია სეცტიცხოვლისათჳს სხვა და სხვა სოფლები. ეს ცნობები ამოღებულია ზემო მოხსენებულის მცხეთის სიგელიდგან (იხ. გვ. 246. შენ. 7).

⁵) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ბაგრატის მოსვლიდგან.

⁶) აქ ბარათაშვილის ვარიანტი უმატებს: იმეთა „ივ“ წელ და ხუთ თთვე.

⁷) ქარ—ს ცხ—ში: სახითა.

⁸) უნდა იყოს: ს მ ზ. შეცდომა აიხსნება იმით, რომ ხუცური „ლ“ და „ზ“ ერთმანეთს გვანან.

⁹) უნდა იყოს: თრიალეთისასა.

¹⁰) ქარ—ს ცხ—ში: წარიღეს.

¹¹) უნდა იყოს: ესხნეს შვილნი.

დემეტრე: და: ასულნი: გუარანდუხტ: და: კახასა: 1) მესუთე: შვილი: მათი: მართა: მიცუაღებულე: იყო: შემდგომად: მიცვალებისა: დიდისა: მის: მეფისა: მასვე: ჟამსა: მეფე: იქმნა: ბაგრატ: უოველსა: მამულსა: და: სამეფოსა: მისსა: ზედა: ზემოსა: და: ქუემოსა: წელიწადსა: 2) სასა: 3) მას სვე: 4) ჟამსა: წარვიდეს: აზნაურნი: 4) ტაკველნი: საბერძნეთს: ვახე: კარიჭის: ძე: და: ბანელი: ეფის: კოპოსი: იოვანე: და: მათათანა: სიმრაველე: აზნაურთა: ტაკელთა: 5) ხოლო: კოსტანტინე: მეფემან: მოქტევასა: ოდენ: წელიწადისსა: 6) გამოგზავნა: ჰარკიმანოზი: 7) ლაშქროთა: ურიცხვითა: 8) მოვიდა: ღ: ჩამოდგა: 9) ღ: აოტნა: იგოვე: ქუეყანასა: რომელნი: ბასილი: მეფესა: 10) მოეკრნეს: 11) მოვიდა: თრიალეთს: ციხესა: ქუეშე: კლდეთა: 12) მას: ჟამსა: ჰქონდეს: ლიპარიტ: ერისთავთა: ერისთავსა: ძესა: ლიპარიტისასა: შემოკრიბნა: სხუანიცა: აზნაურნი: დაუდგეს: განძთა: 13) ღ: შეებნეს: ციხესა: ქუეშე: რაჟამს: ისილას: ჰატრიაკმან: ოსმან: 14) რომელი: ვერას: ავნებდა: შეუქცა: გარე: 15) ჟამსა: წარვიდა: ჩანჩხი 16) ფაღელი: საბერძნეთს: მისცა:

481

1) უნდა იყოს: კატაჲ.

2) ქარ - ს ცხ—ში: წელიწადისა. თეიმურაზისაში თანხმად ჩვენის დედნისა.

3) ქარ—ს ცხ—ში: თ. ესე იგი: ცხრისა. შემდეგ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ხოლო რაჟამს დაჯდა მეფედ ბაგრატ, წლისა ცხრისა.

4) უნდა იყოს: აზნაურნი.

5) ქარ—ს ცხ—ბა აქ უმატებს სუმბატის ისტორიიდან: რომელნი შეციხოვნენ და რომელნიმე უციხონი განუდგეს ბაგრატს, მიერთნეს კოსტანტის, მმასა ბასილის ბერძენთ მეფისასა, რომელი შემდგომად მისსა მეფე იყო (იხ. სამი ხრონიკა გვ. 75).

6) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და წელსა მესამესა.

7) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: თვისი.

8) ამ ორი სიტყვის საგიერ ქარ—ს ცხ—ში: კურიცხვითა განძითა და მიუწოდომელითა ლაშქრითა თვისითა, ყოვლად უძლიერესად ბასილი მეფისასა.

9) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: მოვლო და ალაოკრა.

10) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: პირვილ.

11) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და ააოკრნა და უმეტესცა, რამეთუ მოიწია და.

12) უნდა იყოს: კლდე-კართასა.

13) ქარ—ს ცხ—ში: განძათა.

14) ამ ორი სიტყვის მაგიერ უნდა იყოს: ჰარკიმანოზ-მან.

15) აქ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: სადა იგი იყვნეს მაშინ აზნაურნი ბაგრატისნი და ბრძოლა ყვეს, გარნა არა დიდად. და განდგეს კვლად აზნაურნი და მისცნეს ციხენი, და ერისთავმან შავუთისა ჩანჩხა-მან მისცა ციხე წუფთისა. მასვე (ეს და ზემო შენიშვნებში ნაჩვენები დამატებანი ეკუთვნიან სუმბატის ისტორიას. იხ. სამი ხრონიკა გვ. 75—18).

16) უნდა იყოს: ჩანჩხი.

ციხე: გაყრილობისა:¹) მიერთო: ბერძენთა: და: არჯევან: ჭოჭოლას:²) ქემან: გასცა: ბერძენთავე: ციხე: წერეთისა:³) რაჭამს: იხილას: საბა: ტბეკარმან: ებისკოპოსმან: რომელ: შევეშეთს:⁴) არღარა: იყო: სხუა: დხე: ააგო: ციხე: თავსა: ზედა:⁵) ტბეთისსა:⁶) და: იმჭირა: ქუეყანა: შავშეთისა: ქმნა: დიდი: ერთგულეა: ბაკრატ: აფხაზთა: მეფისათს:⁷) ჰატევისცა: ღთნ: და: ვერ: წარუდეს: ქუეყანა: მტერთა: რამეთუ: მას: ჟამსა: გაგზავნა: ჰატრიკოზმან: და: პროიდროსმან:⁸) ერისთავ მან: ბანელი:⁹) ხალტურლარი: წარიუყანა: თანა: ვაღანგი:¹⁰) ლაშქრითა: დიდითა: ჭ: მისცა: ჭ: მისცა:¹¹) თანა: დემეტრე: კთარჯი:¹²) ძე: სუმბატისი: რეცა: შესატყუენლად: ქუეყანისა: კაცთათს: და: ამით: მიზეზითა: მიიქცეს: რავალნი:¹³) კაცნი: მის: ქუეყანისანი: წურილისა: ერისკაცნი: შემოვიდა: მასვე: ციხესა: შინა: ეზრა: ანხელი: და: რომელნი: აზნაური: გამოჩნდეს: ერთგულად: შეუდეს: მასვე: ციხესა: შინა: და: გამრდეს:¹⁴) ხოლო: ციხე: არტანუჯისა: ჭქონდა: იოვანეს:¹⁵) აბუსერსა: და: მას: ჟამსა: ქუეყანათა: ამათ: შინა: იქმნეს: ბრძოლანი: 482
შუდლნი: და: მიდამონი: მრავალნი: და: ვითარ: დიდად: იღუგებოდა: ქუეყანა: ესე: კუადაცა: ჰატევისცა: ღთნ: ბაკრატს: აფხაზთა: და: ქართველთა: მეფეს:¹⁶) ეწია: სენი: სასიკუდინი: კოსტანტინე:

¹) ქარ—ს ცხ—ში: გარყობისა.

²) ქარ—ს ცხ—ში: ფლოლის.

³) ქარ—ს ცხ—ში: წყეთისა. მერმე მიმატებულია: ხოლო.

⁴) უნდა იყოს: შავშეთს.

⁵) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: მახლობელად.

⁶) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და ეკლესიისა სიმაგრე და სახელ სდვა მას სვეტი.

⁷) აქ თეიმურაზის ვარიანტს შემოაქვს სიტყვა სიტყვით ამოწერილი ვრცელი ადგილი სუმბატის ისტორიიდან (იხ. ქარ—ს ცხ—ბა გვ. 220. შენ. 2 და სამი ბრონიკა გვ. 76—77).

⁸) ქარ—ს ცხ—ში ამ სამი სიტყვის მაგიერ: პარკიმანოზ-პროედროზი.

⁹) ქარ—ს ცხ—ში: იოანი ბანელი.

¹⁰) ქარ—ს ცხ—ში: ვითანგი.

¹¹) ეს ორი სიტყვა შეცდომით არის გამეორებული აქ.

¹²) უნდა იყოს: კლარჯი.

¹³) უნდა იყოს: მრავალნი.

¹⁴) უნდა იყოს: გამაგრდეს.

¹⁵) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ერისთავსა.

¹⁶) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ხოლო ესე ვითარად რაღ ღელვად აღტებულად ოგვემბოდა აღმოსავლეთი მსწრაფლ რისხვა.

მეფესა: ¹⁾ მიუწერა: ზატრიკომანოზს: ზროედროსსა: ²⁾ უკმა: შედმართ: ³⁾ ხოლო: იგი: წარემართა: ⁴⁾ მსწრაფლ: ⁵⁾ ღ: ვითარ: ⁶⁾ მივიდოდა: მიიწცვა-
 ლა: კოსტანტინე: მეფე: და: რაჟამს: მიიცვლეობდა: დასუა: სხუა: მეფე: სახელით: რომონოზ: ⁷⁾ და: შერთო: ცოლად: ასული: თხი: ზოის: ⁸⁾ შემდგომად: ⁹⁾ წელსა: მესამესა: წარვიდა: დედოფალი: მარიამ: დედა: აფხაზთა: მეფისა: საბერძნეთად: ძებნად: მშვიდობისა: ¹⁰⁾ და: კულად: ძებნად: ზატვიისა: კულატ: ზალატობისასა: ძისა: თხი-
 სათხს: ვითარცა: არს: ჩუეულება: და: წესი: სახლისა: მათისა: ¹¹⁾ და: მრუენებისათხს: ¹²⁾ ცოლისა: ¹³⁾ ღ: ვითარცა: მიიწია: ¹⁴⁾ წინაშე: ბერ-
 ძნთ: მეფისა: აღუსრულა: უგველი: სათხოველი: სიხარულით: მისცნა: ფიცნი: და: სიმტვიცნი: ერთობისა: სიუარულისათხს: და: უწერა: ოქრო: ბეჭედნი: მისცნა: ზატვიი: კურატ ზალატობისა: და: მისცნა:

¹⁾ ქარ—ს ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: უმსჯუროსა მას მეფესა, მსგავსადვე ივლიანეს უსჯულოსა, უწყალობისათხს ბაგრატ მეფისა ჩვენისა და მოაკრები-სათხს მამულისა მისისა და მოსწრაფედ.

²⁾ უნდა იყოს: პარკიმანოზსა-პროედროზსა.

³⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: რათა მსწრაფლ შეიქცეს იგი ლაშქრითურთ და მივიდეს კოსტანტიპოლედ.

⁴⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და წარვიდა.

⁵⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ესმა რა ესე.

⁶⁾ ქარ—ს ცხ—ში: ვიდრე.

⁷⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: მიმდგომელი თხი (ეს და ზემო შენიშვნებში ნაჩვენებია დამატებანი გუთენიან სუმბატის ისტორიას. იხ. სამი ხრონიკა, გვ. 76—78).

⁸⁾ აქ დაბეჭდილს ქარ—ს ცხ—ში შემოტანილია თეიმურაზის ვარიანტიდგან ცნობები კათოლიკოზის მელქისედეკის გაემგზავრების შესახებ წინაშე რომანოზ მეფისა. ეს ცნობებიც, როგორც სხვებიც მელქისედეკის შესახებ, ამოღებულია მცხეთის გუჯრიდგან, რომელიც ზემოთ მოვიხსენიეთ (იხ. გვ. 244. შენ. 7).

⁹⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: პირველ რომანოზ მეფობისა.

¹⁰⁾ ეს ადგილი სიტყვებიდგან: „შემდგომად წელსა“ აქამდე ეგრევეა მოყვანილი ბართაშვილის ვარიანტშიც. ხოლო დაბეჭდილ ქარ—ს ცხ—ში ამის მაგიერ ცოტა უფრო ვრცელი ტექსტია სუმბატის ისტორიიდან ამოღებული (იხ. ქარ—ს ცხ—ბა, გვ. 221, სამი ხრონიკა გვ. 78). აქვე ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ხოლო ამას უამსა გიორგი მთაწმიდელი, მთარგმნელი, თან ახლდა დედოფალსა მარიამს, ქრისტეს აქეთ ჩაღ.

¹¹⁾ ამ ადგილას თავდება სუმბატის ისტორიიდან შემოტანილი ადგილები ქარ—ს ცხ—ში, და თვით სუმბატის ისტორიაც აქამდეა მოყვანილი.

¹²⁾ ამ სტრიქონის პირდაპირ აშიაზე ვახტანგ მეექვსის ხელით სწერია: ბაგრატ: მეფემ: გიორგი: მეფის: ძემ: კეისრის: ქალი: შერთო:

¹³⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ძის.

¹⁴⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: დედოფალი მარიამ.

ცოლად: ბაგრატიონთ: ელენე: დედოფალი:-¹⁾ მორაიწია:- მარამ:
 დედოფალი: მამულსა: ძისა: თვისსსა: ქუეყანასა: ტაოსა: მორათუა:
 ჰატვი: აღუსრულა: ქორწილი: უკურთხნეს: გვირგვინი: ბანას²⁾ და: 483
 მიიცვალა: ელენე: დედოფალი: ქუთათის: შინა: და: შეირთო: ბა-
 გრატ: მეფემან: ბორენა: დედოფალი: ოვსთა: მეფეთა: ასული:
 დაა:³⁾ დურდულელის:⁴⁾ და: ამისსა: შემდგომად: სხუცა: ძე: დარჩა:
 გ: მეფესა: ანკოფას:⁵⁾ შინა: ოსთასა: მეფეთა: ასულსა: მეორესა:
 ცოლსა: თანა:⁶⁾ მეფისსა: და: აზნაურთაგან: იუო: მათ: შუა: მიდამო:
 საუბარი: და: ყრმა: მცირე: იუო: სახელით: დემეტრე: ვერცა: გაა-
 მეფეს: თუცა: ვის: გულსა: ეღვა: და: ვერცადა: გამინდგეს:
 ბაგრატ: მეფემან: და: დედამან: მისმან: და: არცადა: თავადათა:
 დიდებულთა: ამის: სამეფოსათა: ღ: ვერდარა: დაიდგნა: ღ: წარვიდა:
 სამეფოსა:⁷⁾ მიმართა: ბერძენთა: მეფესა: ღ: წაუტანა: თანა: ანკოფია:⁸⁾
 აფსაზთა: მეფეთა:⁹⁾ ღ: შემდგომად: ამისსა: მოიჭურნა:¹⁰⁾ ღ: დაე-
 უულა: ზემოსა: ღ: ქუემოსა: თავისა: მამულსა: ზედა: ბაგრატ:-¹¹⁾ და:
 დიდი: ფადლონი:- ავად: იქცეოდა: და: სწონობდა: ყოველთა
 მთაულთა: ამის: სამეფოსათა: და: ყოველადგე:¹²⁾ ყრმა: იუო: ბა-
 გრატ: შეკრბეს: ლაშქარნი: ამის: სამეფოსანი: იზურნეს:¹³⁾ ლიპარიტ:
 და: იოვანე: აბაზას: ძე: და: მოვიდა: დიდი: გერათა:¹⁴⁾ და: კანთა:

1) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ხოლო.

2) ქარ—ს ცხ—ში: ბაგრატს.

3) უნდა იყოს: და.

4) წინეთ გადამწერს დაუწერია: დურდულელისა, შემდეგ უკანასკნელი ასო წაუშლია.

5) უნდა იყოს: ანკოფიას.

6) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: გიორგი.

7) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: მისგან, და.

8) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: და მიერთვან წარუხდა ანკოფია მოაქაჟამადმდე.

9) აქ დაბეჭდილს ქარ—ს ცხ—ში შემოტანილია თეიმურაზის ვარიანტიდან
 ვრცელი ტექსტი მელიქსედე კათალიკოსის მიერ მოპოვებულ სოფლებს შესახებ
 ზემოთ ცხოვლისათვის, რომელიც ბაგრატ მეფეს დაუმტკიცებია. ცნობები ეკუ-
 თვნის მცხეთის გუჯარს, რომელიც ზემოთ მოვიხსენიეთ (იხ. გვ. 246, შენ. 7).

10) ქარ—ს ცხ—ში: მოიჭურნა.

11) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: მეფე.

12) ქარ—ს ცხ—ში: ვიდრე.

13) ქარ—ს ცხ—ში: იბირნეს, ანუ აპირნეს.

14) უნდა იყოს: კვირიკე, რანთა.

- 484 მეფე: დავით: სომეხთა: მეფე: და ჭაფარ: ამირ: ტფილელი: ესე: უოკელნი: ჰირობითა: კეისრისათა:¹⁾ შეკრებულ: იუნეს:²⁾ ეკლეს: ფადლონ: ზედა: გაქციეს: ფადლონ: და: უწუჯდეს: ლაშქარი: აღიდეს: ავარი: და: განძი: ურიცხვი: ამიერითგან: ვიდრე: სიკუდი-
ლაძე: შჰვა:³⁾ ფადლონ: და: სიმცირესავე: შინა: ბაგრატ: მეფისსა: ლიპარიტ: ლიპარიტის: ძე:⁴⁾ და: ივანე: აბას:⁵⁾ ძემან: ქართლის: ერისთავმან: მუხადგუერს:⁶⁾ გამოიტყუეს: თბილელი: ამირა ჭაფარ: და: შეიპურეს: და: დიდი: ხანი: დაუუეს:⁷⁾ ჰატომრობასა:⁸⁾ და: წაუდეს: ბირთვისი: შეიწყალა: აფხაზთა: მეფემან: და: გაუტევა: ტფილის: ზედა: ამირად: და: მიერიტგან: დარჩა: მტერობა: ლიპარიტით: და: ამირას: შუა: და: შემდგომად: მცირედისა: ჟამსა: აზრასა: ლიპ-
არიტ:⁹⁾ წადება: ტფილისისა: მადღეს: ტფილისისა: მტკუარსა: იმი-
ერთ: ზემოთ: და: ქუემოთ: აფხაზთა: მეფისა: ლაშქარნი: და: წაღსა: იმიერთ: ჰსინით:¹⁰⁾ კერძო: მადგინნა: ლაშქარნი: კახნი: და: ჰქრნი: მას: ჟამსა: მოკლულ: იყო: დიდი: კახთა: მეფე: კაქე: ოფსისა: ვისზე: მონისაგან: რამეთუ: წყობასა: შინა: ოფსთა: მეფე: ურდურე: მოეკლა: კაე: მეფესა:¹¹⁾ ნადირობასა: შინა: ფიდრაზის:
485 გორთა:¹²⁾ ოფსისა: მონისა: მიერ: მას: ჟამსა: იყო: მეფე: კახეთს: გაგივის:¹³⁾ ძე: დავით: სომეხთა: მეფისა: სამშვილდისა: და: ზოლა-
კერტისა:¹⁴⁾ დისწული: კაესი:¹⁵⁾ და: ჰბრძოდეს: ორ: წელ: ტფილის: და: მას: ჟამსა: იყო:¹⁶⁾ ჭაფარ: ძე: ალესი: და: ესრე: შეაჭირვეს:

¹⁾ უნდა იყოს: კვრიკესითა.

²⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: მიუხდეს ესე ყოველნი.

³⁾ ქარ—ს ცხ—ში: შეჰაუდა.

⁴⁾ უნდა იყოს: ლიპარიტის ძემან.

⁵⁾ უნდა იყოს: აბაზას.

⁶⁾ ქარ—ს ცხ—ში: მუხათ-გვერდს.

⁷⁾ ქარ—ს ცხ—ში: დააყენეს.

⁸⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: შინა.

⁹⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ბაგრატს.

¹⁰⁾ ქარ—ს ცხ—ში: ისანით.

¹¹⁾ ქარ—ს ცხ—ში: კვრივე კახთა მეფესა. მერმე მიმატებულთა: ამისთვის მოე-
კლა კვრივე მეფე მესისხლობით.

¹²⁾ ქარ—ს ცხ—ში: ფიდარზის გორთან.

¹³⁾ ქარ—ს ცხ—ში: გაგივი.

¹⁴⁾ ქარ—ს ცხ—ში: სამშვილდარისა და ზორაკერტელისა.

¹⁵⁾ უნდა იყოს: კვრიკესი.

¹⁶⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ამირად.

ტფილელთა: რომელ: ლატრა: ვირის: კორცი: ხუთას: დრამად:
 იუიდელს: და: ვერლარა: დაუდგმიდეს: შიმშილთა: და: ბრძოლათა:
 ძლიერთა: ტფილელთა: კანიზრახეს: მოცემა: ტფილისისა: და:
 ამის: ქალაქის: ბრძოლასა: შინა: წარტყუენეს: ციხენი: ორბეთი:
 და: ფარცხისი: აფხაზთა: მეფისა: ლაშქარმან: და: ამირა: შჰკაზმა: 1)
 თავის: ლაშქრითა: შეჰმზადა: ტიფუბი: და: ხაფუბი: ღამით: წასულად:
 კანძას: ლაშქარსა: თანა: ფადღუნის: შვილსა: 2) და: რომელთაშე:
 დიდებულთა: აფხაზთა: მეფისათა: ღიპარიტისკან: ფარულად: გა-
 ზრახეს: მეფესა: არა: გააძე: ამირას: 3) და: ფარულად: ღიპარიტი-
 სკან: და: ჰკითხეს: 4) ზავი: ამირას: გამოაცხადეს: და: დაამკუდრეს:
 ამირა: ტფილისისავე: ზედა: და: იბირნა: აფხაზთა: მეფემან: კახნი:
 აბოც: 5) მთავარი: მარდილელი: 6) და: სიძე: კაე: მეფისა: და: ხულა:
 გურნი: 7) ჯუარის: ციხითა: და: მოეყარა: აფხაზთა: მეფე: ქალაქსა:
 დემეტრე: 8) კახთა: და: შიერთგან: შეიქმნა: ღიპარიტი: ქუე: გამხე-
 ჯვარად: თავისა: ზატონისკან: გაილაშქრა: აფხაზთა: მეფემან: 486
 კახეთს: შეება: და: შეუკვდა: მთასა: ზედა: მიქელ: გაბრიელთასა:
 და: წყობასა: შინა: შეიპურეს: სტეფანოზ: ვარჯანის: ძე: ზანკისისა:
 ერისთავი: და: ვაჩე: ძე: გურგენ: ბერისა: ხორნაბუჯის: ერისთავი: ჭ:
 ჯე: 9) დისწული: გოდერძისა: ტვირის: 10) ერისთავი: ჭ: მჭელისა: 11)
 და: გარდადგა: თიანეთს: და: დაწუა: დარბაზი: ბოდოჯისა: სახლი:
 სახელოვანი: დიდისა: კაე: 12) მეფისა: აგებული: და: ესე: ერისთავნი:
 ქენებით: აძლევედეს: ციხეთა: მათთა: და: ვერლარა: ჩავიდეს: კახეთს: 13)
 შემოიქცა: რამეთუ: ღიპარიტი: იწყო: საურავთა: გუერდ: ქცეულთა:

1) ქარ—ს ცხ—ში: შეეკაზმა.

2) ქარ—ს ცხ—ში: ფადლონის შვილისა.

3) ქარ—ს ცხ—ში: არა განძება ამირასი.

4) ამ ორი სიტყვის მაგიერ უნდა იყოს: დაქიდეს.

5) უნდა იყოს: აშოტ.

6) ქარ—ს ცხ—ში: მარილელი.

7) ქარ—ს ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: ხახულა გურთა.

8) ამ სიტყვის მაგიერ უნდა იყოს: და ემტერა.

9) ამ ორი სიტყვის მაგიერ უნდა იყოს: დაჯე.

10) ქარ—ს ცხ—ში: შტორის.

11) ქარ—ს ცხ—ში: მაჭელისა.

12) უნდა იყოს კვრივე.

13) ქარ—ს ცხ—ში უმატებს: და.

შემდგომად: მცირედისა: ჟამსა: გამოიუყანა: ღიპარიტ: დემეტრე:
 ძმა: ბაკრატისი: სამეფოთა:¹) ბერძენთა: მეფისა: ლაშქრითა: და:
 მიერთნეს: სხუანიცა: ვინმე: დიდებულნი: აზნაურნი: მოკლეს: ზემო:
 ქუეყანა: ჭ: ჩამოვიდეს: ქართლს: მოადგეს: ატენს: არიარე:²) მოწუეს:
 ქართლი: და: ჰუეეს: ღიპარიტს: კახნი: და: ბერძენნი: ვერა: წაიღეს:
 ატენი: რამეთუ: ციხეთა: უფალნი: კაცნი: მტკიცე: იყუნეს: ერთგუ-
 ლებასა: ზედა: ბაკრატისსა: თხნიერ: ფარსმნ:³) თმოგუელისა: და:
 ბეშქენ: ჯაყელისა: თუხარის: ერისა:⁴) და: იწუეს: ახალ: ქალაქისა:
 ზღუდეთა: შენებად: რამეთუ: მას: ჟამსა: უზღუდო: იყო:⁵) არე:
 487 ზამთრისა: მოწუებულ: იყო: ბერძენთა: ენება: შედმართ: წარსულა:
 და: ეზავა: ღიპარიტ: აფხაზთა: მეფესა: უბოძა: ქართლის: ერის-
 თაობა: წარვიდეს: ბერძენნი: საბერძენეთად: და: წარიტანეს: დემე-
 ტრე: თანა: და: კუალად: განძლიერდა: შოიჭურნა:⁶) ბაკრატ: მეფემან:
 თავის: მამულსა: ზედა: და: იგდო:⁷) სუემან: ბაკრატისმან: ჟამი:
 მოერთო: ვესტი:- თ:- ძალითა:⁸) ციხითა: ანისისითა: თვინიერ:
 ამბერდისათა: ჭ: მოსცეს: ანელთა: ანისი: ბაკრატის: დედასა: რამეთუ:
 მამულ:⁹) ეკლდეს:¹⁰) სომეხნი: სენაქრემ:¹¹) სომეხთა: მეფისა:
 ასული: იყო: მარიამ: დედოფალი: ბაკრატის: დედა: იყო: ჟამი: გაზა-
 ფხუელის: ბაკრატ: აფხაზეთს: შალს:¹²) იყო: მოადგა: ანკოფიას:¹³)
 და: მისწორა: წასაღებლად: და: მოვიდეს: ტფილელნი: ბერნი:
 რამეთუ: მის: ჟამისა: ზირველ: მომკუდარ: იყო: ტფილელი: ამირა:
 ჯათარ: უქადეს: ქალაქი: და: უმკუეს: სასწრაფოდ: და: აგდო: და:

¹) ქარ—ს ცხ—ში: სამეფოდ.

²) ქარ—ს ცხ—ში: არე-არე.

³) უნდა იყოს: ფარსმან.

⁴) ქარ—ს ცხ—ში: ერისთავისა. მერმე მიმატებულთა: გავიდა მთეუ ჯავახეთს.

⁵) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და.

⁶) ქარ—ს ცხ—ში: მოირკვნა.

⁷) ქარ—ს ცხ—ში: და დაადლო.

⁸) ეს სიტყვა არ არის ქარ—ს ცხ—ში.

⁹) ქარ—ს ცხ—ში: მამულად.

¹⁰) ქარ—ს ცხ—ში: ეყოდეს.

¹¹) ქარ—ს ცხ—ში: სენაქრემ.

¹²) ეს სიტყვა არ არის ქარ—ს ცხ—ში.

¹³) ქარ—ს ცხ—ში: ანკოფიას.

მოკეენა: ანკოფიას: გარე: ქუაბულელ: ჭაჭას: ძე: უთადო:¹) აფხა-
 ზეთისა: ლაშქრითა: ამოიარა: და: მოვიდა: ქუთათის: და: მოაყენა:
 ქუთათისსა: სამოქალაქოსა: ლაშქარი: და: გურიელნი: აზნაურნი:
 და: ლომისიანნი: მოიუყანნა: ხუფათის:²) და: დაუდგეს: ფილაკვანი:
 და: ჰბრძოლეს: და: ამოიარა: მეფემან: და: მოვიდა: ქართლს: და:
 მოვიდეს: სხუანი: მკობელნი: ბერნი: ტფილელები: წარემართა: 488
 ტფილისად: და: მოკეებნეს: ქალაქის: ბერნი: დარბაზის: უმანი:
 ცხენოსანნი: დიდმისა: ველსა: და: უოველი: ერი: ქუეთი: დაკა-
 ზმელი: უმედუელსა:³) დედათა: და: მამათა: სიმრავლე: იყო: მოკ-
 დანს: და: იყო: კმობა: ბუკუთა: დაუდუმებულთა:⁴) ორკერძოვე:
 სსშინელი: რომლისა: კმითა: იძრვოდა: ქუეყანა: ღ: იყო: სიხარული:
 ორ: კერძოვე: განსკურნებელი: შეიყარნეს:⁵) მოავლეს: ქალაქი:
 ასხმიდეს:⁶) დრაჰკანსა: - და: მოართუნეს: კლიტენი: ქალაქისანი:
 და: შეიყარნეს:⁷) საამიაროსა: და: რბაზსა: და: ლაჟდა: მეფე: ბა-
 გრატ: საურავად: აღიხუნა: კოშკნი: ქართანნი:⁸) თავისა: კაცითა: და:
 ადიდო: ციხე: ქალაქისა: დარიჯელი:⁹) და: ორნივე: კოშკნი: წყალ:
 უაინისანი:¹⁰) და: თაბორი: და: დაადგინნა: შიგა: ერისთავნი: თჳსნი:
 ხოლო: ისრელთა: ჩაგდეს: კიდი: და: არა: მოსცნეს: ისნი:¹¹) და:
 დაუდგეს: ფილეკვანნი:¹²) და: ესროდეს: ისარსა: და: ისინისა: ველსა:
 მოვიდეს: კახთა: მეფე: გავიკ: და: ერისთავი: გორდერძი: და: უო-
 ველნი: დიდებულნი: კახეთისანი: დარბაზობად: ბაგრატ მეფისა:
 წინაშე: და: მშვიდობისა: ძებნად: მამინ: ბრძანა: და: გავიდა: მეფე:
 ბაგრატ: ველსა: ისინისასა: მოიუყანნა:¹³) და: მისცა: მშვიდობა:¹⁴)

¹) ქარ—ს ცხ—ში: ოთადო.

²) ქარ—ს ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: მოაყენა ხოფათის.

³) ეს სიტყვა არ არის ქარ—ს ცხ—ში.

⁴) ქარ—ს ცხ—ში: და დუმებულთა.

⁵) ქარ—ს ცხ—ში: შეიყვანეს.

⁶) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: დრამასა და.

⁷) უნდა იყოს: ქართანი.

⁸) ქარ—ს ცხ—ში: დარიჯელელი.

⁹) ქარ—ს ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: წყალყინისანი.

¹⁰) ქარ—ს ცხ—ში: ისანი.

¹¹) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და ბრძოლეს ისანსა.

¹²) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: კახნი და ითაყვანნა.

¹³) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და განუტევნა: იყო.

¹⁴) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და განუტევნა: იყო.

სიხარული: ღ: საურავი: დღითი: დღე: შეემატების:¹) ღ: ვითარ: გარდა-
 489 კდეს: ამას: შინა: დღენი: საფხულისანი: ღ: კუალად: იწყო: ლიპარიტ:
 მათვე: ფიცხელთა: საურავთა: და: გამოიყუნა:²) ანისით: დედოფლი-
 საგან:³) ერისთავი: არტანუჯისა: ციხისა:⁴) და: ციხის: ჯურისა: და:
 აწუერის: ციხის: პატრონი:⁵) ერისთავი: ივანე: დადიანი:⁶) და: შეი-
 ჯერნა: ივინი: ანისის კარსა: და: დაკდო: ტფილისის:⁷) შეეუმან: და:
 გავიდა: ჯავახეთს: ამისსა: შემდგომად: მოიყუნა:⁸) მაწუერელმან:
 შესხნი: განძითა: ბაგრატიონთს: შეუკად: შეფისა:⁹) და: შეეუ: დგას:
 ღირტილას:¹⁰) ხოლო: ლიპარიტ: შეკრიბნა: კახნი: და: მოადგა: ფო-
 კათა: გამოეჭრა: მაწუერე:¹¹) ბაგრატს:¹²) ღ: შეეზრახა: ლიპარიტს:
 ცნა: ესე: შეეუმან:¹³) სამთრისა: შექთა:¹⁴) სსინელთა: გარდაიარა:
 შავშეთი: და: ჩავიდა: ქართლს: და: ლიპარიტ: გამოიყუნა: ახლათ:
 საბერძნეთით: დემეტრ:¹⁵) ძმა: ბაგრატ: მეფისა: ბერძენთა: მეფისა:
 განძი: და: ლაშქარი: შემწე: იყო: და: განხეთქნა: ამისსა: შეფობასა:¹⁶)
 კაცნი: რომელნიმე: წაუდგინნა: დემეტრეს: და რომელნიმე: დარჩეს:
 ბაგრატს:¹⁷) ერთგულეობას: შინა: ღ: ძე: ლიპარიტისი: ივანე: მძევლად:
 დარჩა: ბაგრატის კელთა: შინა: და: ითხოვა: გ:¹⁸) ბაგრატისგან:
 490 და: ნაცულად: გაუშვა: აბუსერი: თავისა: ციხითა: მშვიდობით: და:
 იუენეს: თანა: მდგომნი:¹⁹) კახნი: ძალითა: მათითა: ღ: დავით: სომეხთა:

1) ქარ—ს ცხ—ში: შემატებისა.
 2) ქარ—ს ცხ—ში: გამოიტყუნა.
 3) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: აბუსერი.
 4) ქარ—ს ცხ—ში ამ სიტყვის მაგიერ: და ხიხათა, ბარათაშვილის ვარიანტში: ციხათა.
 5) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და ივანე.
 6) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და გვარამ გოდერძის ძე, ბექის ციხის პატრონი.
 7) ქარ—ს ცხ—ში: ტფილისი.
 8) ქარ—ს ცხ—ში: გამოიყუნა.
 9) ეს სიტყვა არ არის ქარ—ს ცხ—ში.
 10) ქარ—ს ცხ—ში: ხრტილასი.
 11) ქარ—ს ცხ—ში: მაწუერელი.
 12) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: მეფისა.
 13) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ბაგრატ.
 14) ქარ—ს ცხ—ში: ბუქთა.
 15) უნდა იყოს: დემეტრე.
 16) ქარ—ს ცხ—ში: სმეფოსა.
 17) ქარ—ს ცხ—ში: ბაგრატის.
 18) უნდა იყოს: იგი.
 19) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ლიპარიტისნი.

მეფე: ძალითა: მისითა: ¹⁾ ამის: კერძის: ქართლისსა: და: იუო: მიღა-
 მთ: საურავი: კელოვნად: -და: მოკიდეს: ვარანგნი: სამათსი: ²⁾ კაცი:
 და: დაყენა: შუას: ³⁾ გარე: და: მოიტანა: ⁴⁾ თანა: შვიდასი: კაცი: და:
 მოვიდა: ბაგრატ: შვიდასითა: ⁵⁾ ლაშქრითა: და: ამით: ვარანგითა:
 მესხნი: ვრდარა: მოილოდინეს: მოვიდეს: და: შეიბნეს: თავსა: სასი-
 რეთისა: ჭაღისსა: გაიქცა: შიგა: ⁶⁾ ლაშქარი: და: ჰმისა: ⁷⁾ ამასვე:
 კულა: შეიპურეს: აბუსერი: და: სხუანიცა: დიდებულნი: მისთანა: ვერ-
 დარა: უძლეს: ბრძოლა: ვარანგთა: ⁸⁾ ღ: მისცა: ლიპარიტ: ზაშტნი: და:
 წინა: მათსა: ჰურს: უკაზმიდეს: და: ეგრეთ: ლიხი: ⁹⁾ გარდავლეს:
 და: ამისსა: ჰირველ: მომკუდარ: იუო: ძმა: ბაგრატისი: დემეტრე:
 შემდგომად: გაქცევსა: შეშინდა: ბაგრატ: სამეფოსა: და: მამულისა:
 მისისა: გახეთქილობასა: და: უქმნა: მუდარა: ლიპარიტს: და: მცირე-
 დითა: ცხენონითა: მივიდა: ლიპარიტის: თანა: ხოველსა: ¹⁰⁾ და: არა:
 ცნა: ლიპარიტ: მოსულა: მისი: არა: ნახა: გარდა: მუნით: შეიქცა: ¹¹⁾
 და: წარვიდა: აფხაზეთს: და: შემდგომად: მცირედისა: ჟამისა: სუ-
 ლაენ: ¹²⁾ კლამახისამან: ¹³⁾ გრიგოლ: ¹⁴⁾ ერისთავმან: არტანუჯისამან:
 შეაერთეს: სიტყუა: და: შეიწყნარეს: ¹⁵⁾ მათთანა: სხუანიცა: აწინაურნი: 491
 მესხნი: და: უკმეს: მეფესა: ბაგრატს: და: ლაშქრითა: წარემართა:
 გარდამოვლთ: გზა: რკინის: ჯუარისა: და: შეკრბეს: არყის: ციხეს:
 ცნა: ესე: ლიპარიტ: შეკრბა: თავისი: ლაშქარი: და: მოიწყუნა: ¹⁶⁾

1) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და განძლიერდებოდეს იგინი ძალითა მათითა.

2) ქარ—ს ცხ—ში: სამი ათასი.

3) ქარ—ს ცხ—ში: ბაშს.

4) ქარ—ს ცხ—ში ამ სამი სიტყვის მაგიერ: გარდმოიტანა.

5) ქარ—ს ცხ—ში ამ სიტყვის მაგიერ: შიდათ.

6) ქარ—ს ცხ—ში: შიდა.

7) ქარ—ს ცხ—ში: ომსა.

8) ქარ—ს ცხ—ში: ვარანგთა.

9) ქარ—ს ცხ—ში: ლხინი.

10) უნდა იყოს: ხოველსა.

11) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ბაგრატ.

12) უნდა იყოს: სულა ერისთავმან.

13) უნდა იყოს: კალმახისამან.

14) წინეთ წერებულა: გრიგოლი.

15) უნდა იყოს: შეიწყუნეს.

16) ქარ—ს ცხ—ში: მოირთნა.

კახნი: და: სომენი:¹) და: ბერძენნიცა: თანავე: ჭეუეს: და მიუკდა: უგრძნეულად: არყის: ციხეს: და: შეიბნეს: სძლია: ღიპარიტვე: და: გააქციეს: მეფე: შეიპურეს: სულა: კალმახისა: ჰატრონი:²) მრავლითა: ტანჯვითა: და: ძალითა: გასულითა:³) სთხრვეს: კალმახი: და: არა: მისცა: ამსვე: ჟამსა:⁴) შეიპურეს: გრიგოლ: ძე: აბუსკრისი: სთხრვეს: არტანუჯი: სიკუდილისა: ქადებითა: და: მისცა: მოირჭუნა: ღიპარიტ: და: აიხუნა: ზემონი: ციხენი: და: მიერთნა:⁵) თავადნი: კაცნი: და: გარესგარ:⁶) წარვიდა: ღიპარიტ:¹) დევნად:⁸) და: უღაშქრა: ბერძენთა: მეფეს: დვინელსა: ზედა: და: შემოაქცა: თავისა: ქუეყანასა: და: შემდგომად: წელიწდისა: მოქცევასა: გამოჩნდეს: თურქნი: სულტანისანი: ბარადიმ: იღმიანი:⁹) ქუეყანასა: ბასიანისასა: გამვიდა: ბერძენთა: მეფისა: ლაშარი:¹⁰) და: უკმეს: ღიპარიტს: და: წარვიდა: ღიპარიტ: შუელად: ბერძენთა: ყოვლითა: ლაშქრითა: ამის: ზანს:¹¹) 492 კერძისათა:¹²) ორდროსა: და: უკუმისა: ქუმითა: და: გააქციეს: უფველი: სხა: საბერძენეთისა: ღიპარიტის:¹³) თურქთა: იქმნა: მოსრვა: დიდი: და: შეიპურეს: ღიპარიტ: და: წარუყანეს: ხურასანს:¹⁴) სულტანსა: თანა: და: დიდებულთა: ამის: სამეფოსათა: და: შვილთა: ღიპარიტისთა: ივანე: და: ნიანია: იძებნეს: უშიშოება: და: გამოყუანეს: მეფე: მეფედ: და: კულად: მოიჭურნა:¹⁵) და: შეიპურნა: შვილნი: ღიპარიტისნი: ადიდო: უფლისციხე: და: გაუმუა: ივანე: და: დადგომილ: იუენეს: კანძას: ქუეყანასა: თურქენი: და: წასა-

¹) უნდა იყოს: სომენი.

²) ქარ-ს ცხ-ში: ერისთავი. მერმე მიძატებულთა: და.

³) ქარ-ს ცხ-ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: ძელთა გასუმითა.

⁴) ქარ-ს ცხ-ში: ომსა.

⁵) ქარ-ს ცხ-ში: მიირთნა.

⁶) ქარ-ს ცხ-ში: გარეს-გარე.

⁷) ქარ-ს ცხ-ბა უმატებს: მითვე ლაშქრითა.

⁸) უნდა იყოს: დვინად.

⁹) ქარ-ს ცხ-ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: ბაპრამ-ლაღმიანი.

¹⁰) უნდა იყოს: ლაშქარი.

¹¹) უნდა იყოს: ზემოს.

¹²) ქარ-ს ცხ-ბა უმატებს: შეიბნეს.

¹³) ქარ-ს ცხ-ში: და ღიპარიტისა.

¹⁴) ქარ-ს ცხ-ში: ხეარასანს.

¹⁵) უნდა იყოს: მოირჭუნა.

ღებლად: მიეწორა: განძა: გამოგზავნა: თავის: ნაცულად: ბერძენთა:
 მეფემან: ლიხტურნი:¹) ჯაშქრითა: დიდითა: და: აწუქეს:²) ბაგრატს:
 ჯაშქრითა: მისითა: და: წაჭყუა:³) თანა: და: ემართნეს: თურქეთა:
 და: მივიდეს: განძის: კარსა: და: მორიდეს: თურქთა: და: და:
 ირჩინეს: განძის: ქუეყანა: და: შეიქცეს: მშვიდობთ:⁴) და: ამისსა:
 შემდგომად: კუალად: უკმეს: ტფილელთა: და: მოსცეს: ტფილისი:
 ბაგრატს: და: შეიუყანეს: შინა: და: იყო: სიხარული: და: მშვიდობა:
 დიდი: და: ამისსა: შემდგომად: ეკსნა: ლიხარით: თურქთა:
 და: შემოვიდა: ანის: დაგდო: ბაგრატ: ტფილისი: ლიხარითის:
 გზითა: და: მოკლო:⁵) ქართლი: და: მოვიდა: ჭავჭავთის: განძლიერდა:
 ლიხარით: რამეთუ: მსახურებისა: მისისათვის:⁶) წარვიდა: საბერძნეთს:
 და: ნახა: ბერძენთა: მეფე: და: მოირთო: ბერძენთა: მეფისაგან:
 ძალი: და: ვერღარა: დაუდგა: ბაგრატ: და: მისსა:⁷) ზირველ: სუ-
 მლად: ძე: მისი: გ: ბაგრატს: დაუტევა: ქუთათისი:⁸) მეფედ:
 სამეფოსა: ზედ: აფხაზეთისასა: და: წარვიდა: საბერძნეთს: მას:
 ჟამს: იყო: მეფე: ბერძენთა: მიახლად:⁹) მონა: მეოტი:¹⁰) და: ლიხარითის:
 სათნოთა: სწრაფით: ვერღარა: შეაქცია: თავისა: მამულსა:
 ზედ:¹¹) დაყო: მუნ: სამი: წელიწადი: დაბასა: ბერძენთასა: და:
 ზატოვსა: შინავე:¹²) იყო:¹³) ბაგრატ: საბერძნეთს: ითხოვა: ლიხარატ:

493

¹) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ყოვლითა.

²) ქარ—ს ცხ—ში: აწვიეს.

³) ქარ—ს ცხ—ში: წარიყვანა.

⁴) უნდა იყოს: მშვიდობით.

⁵) ქარ—ს ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: აღმოკლო.

⁶) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ტყვე ქმნილ იყო.

⁷) ქარ—ს ცხ—ში: ამისა.

⁸) უნდა იყოს: ქუთათის.

⁹) ამ სიტყვის მაგიერ ქარ—ს ცხ—ში სწერია: კოსტანტინე, ხოლო ბროსეს ვარიანტში: მიხაილ. უკანასკნელი სიტყვის დამახინჯებას უნდა წარმოადგენდეს სიტყვა „მიიახლა.“

¹⁰) ამ ორი სიტყვის მაგიერ უნდა იყოს: მონომახი.

¹¹) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ბაგრატ

¹²) ქარ—ს ცხ—ში უკანასკნელი ხუთი სიტყვის მაგიერ: დიდა დიდებასა და პატივსა შინა ბერძენთასა. შემდეგ ამისა ბროსეს მიერ დაბეჭდილ ქარ—ს ცხ—ში (იხ. გვ. 228—227) შემოტანილია თეიმურაზის ვარიანტიდან ცნობები გიორგი მთაწმინდელზე და მის მიერ ბაგრატ IV და მარიამ დედოფლის ნახვის შესახებ კოსტანტინეპოლში. ეს ცნობები შემოკლებით გამოკრებილია გიორგი მთაწმინდელის ცხოვრებიდან (იხ. საქართველოს სამოთხე. მ. საბინინის გამოცემა, გვ. 453—455).

¹³) ქარ—ს ცხ—ში: ვიდრე იყო.

ძე: ბაკრატისი: გ¹: მეფედ:¹) და: მისცა: იგი: დედამან:²) და: დიდუ-
 ბულთა: მის: ქუეყანისათა: მოიუყანეს: საყდარსა: რუისსა: აკურთხეს:
 მეფედ: და: მოიუყანეს: მზრდელად: მისსა:³) და: ჰატრონად: დას:
 ბაკრატისი: გორდანდუხტ:⁴) დედოფალი: კარისა:⁵) კაცი:⁶) სრული:
 და: უნაცლო: სახითა: სიბრძნითა: სიუხითა: და: ღთის: მსახუ-
 რებითა: უფულოთა: კეთილითა: და: შემდგომად: მცირედისა: ჟამისა:
 მოითხუა: გურანდუხტ: ბაკრატ: ბერძენთა: მეფისაგან: და: გამო-
 გზავნა: ბერძენთა: მეფემან: დიდითა: დიდებითა: ნიჭითა: და:
 494 განძითა: მიუწოდო მელითა: მიეკება: უფუელი: ჯაშქარი: აფხაზეთისა:
 ზღვის: ჰირსა: ხუფათისა:⁷) და:⁸) სინარული: ღთისა: მადლობა:
 დიდი: ბრძანა: და: შემოვიდა: სახლად: თჳსად: ქართლს:⁹) და: ლიპა-
 რიტ: მოიჭურნა:¹⁰) ზემოსა: კერძსა: დაკლეებულად:¹¹) და: იყო: მო-
 უყარედ: მისსა: ხურასანს: და: უღუნბაგ:¹²) სულტანი: და: სბერ-
 ძნეთს: მეფე: ბერძენთა: და: ზრდიდა: ბაკრატის: ძეთა:¹³) გ¹⁴:
 მცირესა:¹⁴) სახელითა: მეფობისათა: ხოლო: ბაკრატს: აქუნდა: ლისსა:
 ქემოთ: კერძი: და: წყალობით:-¹⁵) და: მცირედისა: ჟამისა: შე-
 მდგომად: ამის: სამეფოსა: დიდებულთა: მოიწინა:¹⁶) ჰატრონობა:
 ლიპარიტისი: სულა: კალმახელი: და: უფუელი: მესხნი: გამოექცეს:
 ლიპარიტს: და: შეიპყრეს: დღივს: ლიპარიტ: და: ძე: მისი: ივანე:
 ხოლო: ნიანია: გარდაეხუეწა: და: მიმართა: კლდე: კართა: და: არა:
 შეუშვეს: მამისა: მისისა: ციხეგანთა: და: წარვიდა: ანის: ბერძენთა:

1) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და მხედ.

2) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: მისმან.

3) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ლიპარიტ.

4) უნდა იყოს: გურანდუხტ.

5) ეს სიტყვა არ არის ქარ—ს ცხ—ში.

6) ბარათაშვილის ვარიანტში: დედა-კაცი.

7) ქარ—ს ცხ—ში: ხუფთას. ბარათაშვილის ვარიანტში: ხუფთას.

8) აქ გამოშვებულია: იყო.

9) ქარ—ს ცხ—ში: ქუთათის.

10) ქარ—ს ცხ—ში: მოიკეცნა.

11) ქარ—ს ცხ—ში: დაეკლებულად.

12) ქარ—ს ცხ—ში ამ საში სიტყვის მაგიერ: ხორასანს დუღლუბეგ (ბარათა-
 შვილის ვარიანტში: დუღლუბეგ).

13) ქარ—ს ცხ—ში: ძესა.

14) უნდა იყოს: მცირესა.

15) ქარ—ს ცხ—ში: მიწყობით.

16) ქარ—ს ცხ—ში: მოეწინათ.

თანა:¹) ლიპარიტ: და: ივანე: ჰერობილნი: სულა: წარიუყანნა: კალ-
 მასს: გაგზავნა: სულა: მეფისა: წინაშე: სულთა: ზედა: მკომბეღნი:
 ხოლო: გურანდუხტ: და: გ: ძე: ბაკრატისი: დგეს: დრტილას:²)
 და: რა: ცნეს: შეპყრობა: ლიპარიტისი: შეიუყანეს: ახალ: ქალაქს:
 და: მუნ: მოილოდინეს: ბაკრატ: სულთა: ზედა: მივიდა:³) მეფე: 495
 და: ამის: მსახურებისა: ნაცულად: მეფემან: უბოძა: მამული:⁴) ციხის:
 ჯუარი: და: ოძკე: ბოდო: კლდითა: და: სხუაცა: მრავალი: სქალ-
 ნელი: და: სამღურდელთ: მოძღურენი: და: რაცა: უნდოდა: და:
 მოვიდა: მეფესა: წინაშე: სულა: ჯავახეთს: და: მოკუარა: ლიპარიტ:
 და: ივანე: ჰერობილნი: და: მთაკსენსა: კელთა: აიხუნა: ლიპარიტი-
 სკან: ციხენი: არტანუჯი: და: ყუელი: უფლისციხე: და: ბირთსი:
 ხოლო: კლდენი:⁵) მტკიცედ: ეპყრეს: ციხოვანთა: რამეთუ: მუნ:
 შიგან: დგა: ნამართა:⁶) მწიგნობართა: უხუცესი: ლიპარიტის:⁷) კაცი:
 ღ: იამანი:⁸) მიშვანეს:⁹) თრიალეთს: ჭმათა: თხოითა: 10) ანა: მოსცნეს:
 ციხანთა: კლდეკარნი: აღმართენს: ძელნი: და: გაასხნეს: მას: 11)
 ლიპარიტ: და: ივანე: განწირეს: სიკუდილად: და: შემდგომად:
 დღეთა: მრავალთა: მოიმტკიცეს: მეფე: და: დიდებულნი: ამის:
 სამეფოსანი: ციხეა: 12) ლიპარიტისათა: მშვიდობით: გაშუებისათჳს:
 ლიპარიტისა: და: ივანესთჳს: მოსცნა: კლდეკარნი: გამოიღო: თა-
 ვისი: ხუასტაკი: და: ჩაიციხა: ჩოხანი: 13) შეკედრა: ძე: მისი: ივანე:
 მეფეს: და: დარჩა: არგუეთის: მამული: ივანეს: ეფიცა: ლიპარიტ:
 მეფეს: შეუცოდებლობისა: თჳს: და: გაუშუეს: და: წარვიდა: სამე- 496
 ფოსა: შემდგომად: მცირედისა: უამისა: გაიპარა: და: წარვიდა:

1) ქარ-ს ცხ-ბა უმატებს: ხოლო.

2) ქარ-ს ცხ-ში: ხრტილსა.

3) ქარ-ს ცხ-ში: მოვიდა ბაკრატ.

4) ქარ-ს ცხ-ში: მამულლობით.

5) ქარ-ს ცხ-ში: კლდე-კარნი.

6) ქარ-ს ცხ-ში: ანამორი.

7) ქარ-ს ცხ-ში: ლიპარიტისი.

8) ეს სამი სიტყვა ქარ-ს ცხ-ში არ არის.

9) უნდა იყოს: მიიყვანეს.

10) ქარ-ს ცხ-ში: ამოთა თხოვითა.

11) ქარ-ს ცხ-ში: გაასხნეს მის ზედა.

12) ქარ-ს ცხ-ში: ციხოვანთა.

13) ქარ-ს ცხ-ბა უმატებს: ლიპარიტ.

ივანე: საბერძნეთს: და: ღაყუნა: წეღნი: რადენნიმე: და: ნიანია:
 მოკუდა: ბერძენთა: უმობასა: შინა: ანის: და: ივანეს: უურვა: თა-
 ვისა: მამამან: ბაგრატს: თანა: და: თვთ: ბაგრატცა: გამოიზინდა:
 და: გამოიუუნა: ამს:¹⁾ სამეფოსა: და: უბოძა: მამული: არგუეთისა:
 და: ქართლისა: და: ჰმონებდა: ერთგულობით: და: იუფ: თავად:
 თავადთავე: თანა: ამის: სამეფოსათა: და: სპასლარ: სიკეთითა:
 მისითა: ხოლო: ლიპარიტ: მიიცვალა: საბერძნეთს: სამეფოსა:
 ქალაქსა: კოსტანტინე: პოლეს: და: წამოიუუნეს:²⁾ დიდითა: დიდუ-
 ბითა: ერთგულთა: და: გაზრდილთა: მისთა: მოიუუნეს:³⁾ და: ღა-
 მარხეს: კახეთს:⁴⁾ სამარხსა: მამათა: მათთა: და: გამოიჭურნა:⁵⁾
 ბაგრატ: და: განძლიერდა: უფროს: ყოველთა: მეფეთა: ამის:
 ქუეყანისათა:⁶⁾ და: ამან: წარუხნა: ციხენი: ყოველნი: ჰერეთისა: და:
 კახეთისანი: თვინერ: კუეტარისა: და: ნახკეევანისა:-და:⁷⁾ ამისსა:
 იქმნეს: დიდნი: საქმენი: აღძრვანი: დიდთა: მეფეთანი: ამის: მეფობისა:
 ჟამთა:⁸⁾ შინა: გამოვიდა: სურატნი:⁹⁾ ართვასან:¹⁰⁾ მეფე: სპარსე-
 497 თისა:¹¹⁾ დასხმის: გურად: უბერძნულად: მოვიდეს: შემუსრა:¹²⁾ კანგა-
 რი: ღ: თრიალეთს: და: დღეს: ერთს: მარბიელმან:¹³⁾ მიუწია: ყუეღის:
 უურსა: გარდავიდა: შავშეთს: კლარჯეთს: ტაოს: ვიდრე: თანასკერ-
 ტამდე: და: მასვე: დღესა: ჩამოუწია: თორს: და: ღუის:¹⁴⁾ კეკს:
 და: თვთ: დადგა: თრიალეთს: სამ: დღე: მას: ჟამსა: მომავალი:
 იუფ: მეფე: ტაოთ: და: თანა: ჰუუნდეს: დედა: და: ღაა:¹⁵⁾ და: ძე:
 მისი: გ: და: დგრომილ: იუუნეს: ხეკრებულთა: და: აურისა: მისისა:

1) უნდა იყოს: ამას.

2) ქარ—ს ცხ—ში: წარმოიღეს.

3) ქარ—ს ცხ—ში: მოიტანეს.

4) უნდა იყოს: კაცხს.

5) ქარ—ს ცხ—ში: მოირქუნა.

6) ქარ—ს ცხ—ში: სამეფოსათა.

7) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: შემდგომად.

8) ეს სიტყვა არ არის ქარ—ს ცხ—ში.

9) უნდა იყოს: სულტანი.

10) ქარ—ს ცხ—ში: ართვასარან.

11) ქარ—ს ცხ—ში: სპარსთა.

12) ქარ—ს ცხ—ში: შემუსრეს.

13) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: მისმან.

14) ქარ—ს ცხ—ში: ღვივის.

15) უნდა იყოს: ღაა.

ყამსა: მოუკდა: ლაშქარი: სულტნის: წამოვიდეს: და: წამოუდეს:¹)

 ქედსა: ზედა: ხოლო: იგინი: ჩამოესწრნეს: ქართლს: წავიდა:

 ეავახეთს:²) და: მოადგა: ახალ: ქალაქს: რამეთუ: მისხნი:³) აზნაურნი:

 და: ზემოსა: კერძისანი: ძლიერად: დგეს: ახალ: ქალაქს: და: ჰბრძო-

 დეს: სამ: დღე: რამეთუ: არა: ზღუდითა: მტკიცითა: გარდასრულ:

 იყო: ახალქალაქი: ვერღარა: დაუდგეს: ბრძოლითა:⁴) აღიჭურნეს:

 მეოფნი: ქალაქისანი: და: განახუნეს: კარნი: დ: შეიბნეს: ძლიერად:

 მოსრეს: ზირითა: მახვილისათა: შევიდეს: ქალაქად: თურქნი: და:

 ტყუე: უუეს: ურიცხვი: ერი: ქრისტეანეთა: აღიღეს: განძი: და:

 ტყუე: ძლიერი: შეიღება: წყალი: ახალ: ქალაქისა: სისხლითა: და: 498

 მოუვლინა: ახალ: ქალაქით: მოციქული: სულტანმან: და: ჰკიდა:

 მზახუება: სთხოვა: დის: წული: ცოლად: ბაგრატ: მეფესა: და:

 მოიქცა: სულტანი: ანისად: შემუსრა: და: წაიღო: ანისი: მოსრნა:

 და: ტყუე: უუნა: ურიცხუნი: სულნი: და: წარვიდა: ქუეყანად: თვსად:

 სპარსეთად: და: ანისი წაუღო: ბერძენთა: და: მისცა: მანუიას:⁵) ძესა:

 აბულასვარისსა: ხოლო: დისწული: ბაგრატისა: რომელსა: ითხოვდა:

 სულტანი: იყო: ძმის: წული: სომეხთა: მეფისა: კაკსი:⁶) სთხოვა:

 ბაგრატ: და: არა: მოსცა: სომეხთა: მეფემან: მიგზავნა: ბაგრატ:

 მოციქულად: დიდი: ძალად:⁷) ერისთავი: ვარაზბაკურ: გამრეკელი:

 აბინა: კანნი: სომეხთა: მეფისანიცა და: სამშვილდეს: შემომავალი:

 სომეხთა: მეფე: კაკ:⁸) და: ძმა: მისი: სუმბატ: შეიპურეს: ქოშის:⁹)

 ჭაღას: და: აცნობეს: ბაგრატს: და: წარვიდა: ქუაკურელათ:

 მსწრაფლ: ღ: მოგუარნეს: ჰერობილნი: კლდისკარია:¹⁰) ქუეშე: სთხო-

 ვა: სამშვილდე: და: არა: მოსცეს: და: ერთი: მამა:¹¹) მათი: შესრულ:

 იყო: სამშვილდეს: ადარნასე: ხოლო: მიიუენეს: სამშვილდეს: და:

¹) უნდა იყოს: წამოუდგეს.

²) უნდა იყოს: ჯავახეთს.

³) უნდა იყოს: მესხნი.

⁴) ქარ—ს ცხ—ში: დაუდგომილეს ბრძოლითა ძლიერთა.

⁵) უნდა იყოს: მანუჩარს.

⁶) უნდა იყოს: კვრიკესი.

⁷) ქარ—ს ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: დიდ-ძალად.

⁸) უნდა იყოს: კვრიკე.

⁹) ქარ—ს ცხ—ში: ქვეშის.

¹⁰) ქარ—ს ცხ—ში: კლდე-კართა.

¹¹) უნდა იყოს: ძმა.

499 ამართეს: ძელი: და: გასუეს: სომეხთ: მეფე: კაე:¹) სამ: დღე: ით-
 ხოვეს: მშვიდობა: და: მოსცეს: სამშვილდე: ხოლო: მოსრულ:
 იუენეს: ორნი: ერისთავნი: სომესთა: მეფისანი: ლუკის:²) ერისთავი:
 და: კაქვაქრის:³) აძლეუდა: და: მოსცემდა: სამთა: ციხეთა: სუმბატ:
 ძმა: კაესი:⁴) ოფრეთს: და: კობას:⁵) და: ვარზაქარს: ხოლო: შექწ-
 უაღნეს: ბაკრატ: მეფესა: და: მისცნა: და: უთავის: უფლნა: უო-
 ველნი: ციხენი: თზიერ: სამშვილდისა: და: არცა: სხუანი: ცი-
 ხეთა: უფაღნი: დიდებულნი: მათნი: შუშანა:⁶) არამედ: ოდენ: სა-
 მშვილდე: იზურა: სისლად: თუსად: და: ეგრეთვე: მონებდეს: სო-
 მუნნი:⁷) ხოლო: დიდმან: ბაკრატ: მეფემან: გაათხოვა: ასული: მისი:
 მართა: და: შერთო: ბერძენთა: მეფესა: ხოლო: შემდგომად: ამისსა:
 გათხოვა:⁸) დისწული: მისი: და: შერთო: სპარსთა: მეფესა: სურ-
 ტანსა: და: შემდგომად: სამისა: წლისა: გამოვიდა: სულტანი: შე-
 მოვლო: რანი: და: უგრძნეულად: შევიდა: ჰერეთად: და: მის:
 ქუეყანისა: დიდებულნი: იუენეს: მორთულ: და: ერთგულ: ბაკრა-
 ტისსა: - და: მას-: ჟამსა: იუო: მცირედითა: საქალბითა: მეფე:
 კეისრისა:⁹) და: აღსართნა:¹⁰) ძე: გაგიკისი: და: უფველთა: დაუარნეს:
 ციხენი: მათნი: და: იფლტოდეს: კავკასიად: და: იუო: ბაკრატ:
 500 გალაშქრებული: ადუბად: კახეთისა: და: ლაშქარი: მისი: წინა:
 გაგზავნილი: ვეჟნის: ერისთავისა: თანა: წირქულელსა:¹¹) შემოიქცეს:
 მშვიდობით: და: უამბეს: შემოსულა: სულტნისა: და: დურა: ციხე-

¹) უნდა იყოს: კვრიკე.

²) ქარ—ს ცხ—ში: ლუკიის.

³) ქარ—ს ცხ—ში: კაკვა-ქარისა.

⁴) უნდა იყოს: კვრიკესი.

⁵) უნდა იყოს: კოშკსა.

⁶) უნდა იყოს: შემოტუშენა.

⁷) აქ ბროსეს მიერ გამოცემულს ქარ—ს ცხ—ში შემოტანილია თეიმურაზის ვარიანტიდგან ვრცელი ცნობები ბაკრატის ასულის მართას გაგზავნის შესახებ საბერძნეთში, სიკვდილი თეოდორა დედოფლისა და მარიამ დედოფლის განზრახვა კონსტანტინეპოლიდგან იერუსალიმში გამგზავრებისა და გიორგი მთაწმინდელის მიერ დაშლა ამ განზრახვისა (იხ. ქარ—ს ცხ—ბა გვ. 229—230). ეს ცნობები ამო-წერილია გიორგი მთაწმინდელის ცხოვრებიდგან (იხ. საქართველოს სამოთხე ლიხილ საბინისა, გვ. 456 - 457).

⁸) უნდა იყოს: გაათხოვა.

⁹) უნდა იყოს: კახეთისა.

¹⁰) ამ ორი სიტყვის მაგიერ უნდა იყოს: აღსართან.

¹¹) ქარ—ს ცხ—ში: წირქულელსა.

თა: შემოქცა: სწრაფით: და: მოვიდა: ქუეყანად: თუსად: ქართლად:
 აღსართან: მიერთო: სულტანსა: მიუძღუნა: ძღუენი: დიდი: და:
 დაუტევა: სჯული: და: იცვითა: წინა:¹⁾ აღუთქუა: ხარაჯა: და: მისცნა:
 უოგელნი: ციხენი: დაურიღნი: სულტანმან:²⁾ და: რომელნი: აფხაზთა.
 შეფესა: კაცთა: და: ეუარნეს: და: რომელნი: თვთ: აღსართანისითა:
 მისცა: უოგელი: აღსართანს: და: შემდგომად: სამისა: კჯრისა:
 წარმოემართა: აფხაზთა: შეფესა: ზედა: და: მიერთნეს: სომეხთა:
 შეფე: კაე:³⁾ და: ტფილელი: ამირა: და: აღსართან: შემოჰქუეს:
 ქართლსა: თანა: ჯაჭვითა: გაუშვეს: მარბიელი: ცისკრად: და:
 სამწუხრო:⁴⁾ აღივსო: უოგელი: ქართლი: თუესა: დეკემბერსა: ათსა:
 დღესა: თრშაბათსა:⁵⁾ ქარანიკონი: იყო: ს³შ³- და: იყო: ქართლსა:
 შინა: ჰური: და: ღვინო: ჟრიადი: და: დაყო: ექუსი: კჯრა: და:
 იწყო: ოკრებად: და: კოცად: კაცისა: და: გარდავიდა: მარბიელი:
 მისი: არგვითს: მიუწიეს: და: არბიეს: ვიდრე: რუის:⁶⁾ ციხემდე:
 და: მოისრა: ურიცხვი:⁷⁾ და: ტყუე: იქმნა: ქრისტეანეთა:⁸⁾ და: იქმნა:
 საძაგელ: ქუეყანა: ქართლისა: სახილგელად: კაცთა: მოკრდეს: 501
 უოგელნი: ეკლესიანი: სიმრავლითა: მძორისათა: არა: დაედგმოდეს:
 ქუეყანასა: თუღნი: და: ცოდვათა: ჩუენთა: მოსაგებელსა: რისხვასა:
 ღთისასა: ზეცითცა: წამებდა: სისხლის: მწუიბელი: დრუბელი:
 აღმოსავლით: მოეფინა: ქართლსა: და: იქმნა: დამე: უკუნი: ვითარცა:
 ნათელი: დღისა: და: იყო: ხილვა: მისი: საშინელი: და: შესა-
 ზრწუნებელი: და: არე: არე: სისხლი: წუემული: ეხილვა: კაცთა:
 და: იქმნა: ზამთარი: სასტიკი: რომელი: გარდაეხუწა: ზამთარსა:⁹⁾
 ზ: შიმართა: მთათა: მოსწუჯ¹⁰⁾ და: იგიცა: სიფიცხისკან: ზამთრისა:¹⁰⁾
 ხოლო: უოგელსა: ქართლსა: შინა: დგა: ლაშქარი: თვთ: თავადი:

1) ეს საბი სიტყვა უნდა იყოს ერთ სიტყვად: დაიცვითა-წინა.

2) ქარ-ს ცხ-ბა უმატებს: მასვე.

3) უნდა იყოს: კჯრივე.

4) ქარ-ს ცხ-ში: სამწუხროდ.

5) ქარ-ს ცხ-ში: სამ-შაბათსა.

6) ქარ-ს ცხ-ში: სვერის.

7) ქარ-ს ცხ-ბა უმატებს: სული ქრისტეანეთა.

8) ეს სიტყვა ამ ადგილას ქარ-ს ცხ-ში არ არის.

9) ეს სიტყვა ქარ-ს ცხ-ში არ არის.

10) ქარ-ს ცხ-ში: სიფიცხემან ზამთრისამან.

სურხანი:¹) და: დგა: კარბს:²) და: მერმე: ჩამოდგა: შერთულთა: და: აჭირვა: სიძნელემან: ზამთრისამან: და: ბუქთა: ძლიერთა: და: მიგზავნა: მოციქულად: ივანე: ძე: ლიპარიტისი: მეფემან: ბაგრატ: ძეზნად: მშვიდლობისა: ხოლო: სურტანმან: შეაქცია: იგი: აფსაზეთად: და: ბაგრატს: სთხოვა: ხარაჯა: და: უქდა: მშვიდობა: ხოლო: სიფიცხისკან: ზამთრისა: ვერღარა: მოიღოდინა: და: წარვიდა: ქართლით: ჩამოვლო: მან:³) და: წარუღო: ტფილისი: და: რუსთავი: 502 და: მისცა: ფადლონს: განძს: ბტრონისა:⁴) არა: ასაიხრათ:⁵) მეფეთა: ჩუენთა: მტერობისათჳს: ოდეს:⁶) ამოსწყუდა: ტფილისი: და: რუსთავი: ამას: სამეფოსა: არცა: ამისთჳს: ქმნა: თუმცა: იგი: ამირანი: ორგულად: დგომილ: იუენეს: მისსა: კარსა: ზედა: არამედ: კეთილისა: და: მსახურებისა: ნაცულად: ბოროტსა: უყოფდიან:⁷) უოველსა: კაცსა:⁸) რამეთუ: მონდობილ: იუენეს: იგინი: ძალსა: უღთოებისა: მათისასა: და: იუენეს: იგინი: უოვლით: კერძო: მცბიერ: და: ამის: ქალაქისა:⁹) ოკრებასა: შინა: იყო: ლაშქრისა: მისისა: სიმრავლე: ხუთი:¹⁰) ათასი: ღ: წარვიდა: სურტანი: ქუეყანად: თჳსად: და: მოიწია: არე: გაზაფხულისა: შეიქმნა: სიმდიდრე: წყალთა: ძლიერი: და: მტკუერი: ვერღარა: ეტია: ნადირობასა:¹¹) თჳსსა: მოეფინა: ველთა: და: წაიღო: მრავალი: სული: რომელი: დარჩომილ: იყო: ხულტანსა: და: ამისსა: შემდგომად: იწყო: ფადლონ: ამჰარტავანებასა: და: როჯველობასა:¹²) და: სიახლესა: ტფილისისა: სადამე: სადამე:¹³) გამოეუანებასა: კელოსანთასა: ღ: ვითარ: იქმნა: გაზაფხუელი: კარდამოვიდა: მეფე: ქართლად: და: ჩადგა: დიდგოროთა:¹⁴) რა-

¹) უნდა იყოს: სულტანი.

²) ქარ—ს ცხ—ში: დადგა კარბს.

³) ამ ორი სიტყვის მაგიერ უნდა იყოს: ჩამავალმან.

⁴) ქარ—ს ცხ—ში: განძისა პატრონსა.

⁵) ქარ—ს ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: ირა-თუ.

⁶) ქარ—ს ცხ—ში: ოდენ.

⁷) ქარ—ს ცხ—ში: მყოფდიან.

⁸) ქარ—ს ცხ—ში უმატებს: ზედა.

⁹) ქარ—ს ცხ—ში: ქართლისა.

¹⁰) ქარ—ს ცხ—ში უმატებს: ასი.

¹¹) უნდა იყოს: ნადინებსა.

¹²) უნდა იყოს: უსჯულოებასა.

¹³) ეს სიტყვა ორჯერ არ არის გამოვლენილი ქარ—ს ცხ—ში.

¹⁴) ქარ—ს ცხ—ში უმატებს: და ცხ დადგომამა შეუისი.

მეთუ: საზაფხულთ: მეფეთა: სადგომი: არს: ადგილი: იგი: ხოლო: ფადლონ: არამედ:¹⁾ შერაცხა: დიდგორთა: დგომს: მეფისა: წარმოემართა: ლაშქრითა: - კ-ი-გ-: - ათასითა: კაცითა: მოვიდა: ტფილისსა: და: დაიბანაკა: ველსა: ისინისსა:²⁾ ხოლო: მუნ: დაუტყვენა: კარავნი: 503 და: აღმოვლო: ღამე: ყოველ: მუხრანისა: და: არბიგნა: ქართლისა: ნაპირნი: ხოლო: ცნა: ტფილისით: გაღმართ: აფხაზთა: მეფემან: ქართლისა: ვნება: წარმოსულა: ფადლონისი: გამოგზავნა:³⁾ თავადი:⁴⁾ ივანე: ძე: ლიპარიტისი: ერისთავი: და: ნიანია: ძე: ქუაბულისი: და: მურვან: ჯაყელი: ერისთავი: ეუელისა: და: თანა: სხუანიცა: აზნაურნი: მცირედნი: რჩეულთა: ლაშქრითა: ხოლო: ქართლსა: ვერღარა: ჩამოეწივნეს: შექცეულთა: გაუსწრეს: მუხნარს: წინა: წილკნისა: გუერდსა:⁵⁾ თანა: უკანა: კერძსა: შეებეს: და: ჰირველსავე: კრმლისა: მოკიდებასა: გააქციეს: ფადლონ: და: მოადგა: ფადლონის: ლაშქარი: გაქცეული: სრამსა: ნარეკუავისსა: მიჰკოცდეს: და: იპურობდეს: აფხაზთა: მეფისა: ლაშქარნი: და: აღმოვეკ: სრამი: იგი: ცხენითა: და: კაცითა: და: ზედა: ლაშქარმან: მეოტმან: გასულა: იწყო: ბობოსტით:⁶⁾ ყოველთა: ტყეთაგან: და: ძეძუნართაგან: ვითა: ჭუის:⁷⁾ მართუეთა: გამოჰკრეფდეს: დამალულსა: ლაშქარსა: ფადლონისსა: ბაკრატის: ლაშქარნი: და: შემოუსწრეს: წინა: იწროსა: დართისსა: და: მცირედნი: ვინმე: გაესწრნეს:⁸⁾ და: ტყუე: ვუგეს: ლაშქარი: ფადლონისი: და: დაეოცეს: ხოლო: ფადლონ: თხუთმეტითა: ოდენ: ცხენოსნითა: წარვლო: გზასა: წილკნისსა: და: მიუხვია: ჰირსა: არაგვისსა: და: გაჰკადა: ნარდუევთა: გზითა: ერწოდ: 504 და: თქუა: თავი: თვისი: მოციქულად: ვითარმედ: ფადლონის: მოციქული: ვარ: და: მახარობლად: მივალ: აღსართანის: თანა: აფხაზთა: მეფისა: ლაშქარი: გააქციეთ: და: ხუდა: ჟაგცი: ვინმე: მეცნიერ:

¹⁾ უნდა იყოს: არად.

²⁾ ქარ—ს ცხ—ში: ისინისასა.

³⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ხილვად.

⁴⁾ ეს სიტყვა არ არის ქარ—ს ცხ—ში.

⁵⁾ ქარ—ს ცხ—ში: გორთა.

⁶⁾ ქარ—ს ცხ—ში: შობოს ტყით, და.

⁷⁾ ქარ—ს ცხ—ში: კიკვი-ს ბარათაშვილის ვარიანტი: კიკვიისა.

⁸⁾ აქ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და სდევნა ლაშქარმან ბაკრატისამან ვიდრე მთადმდე ხერკისა, მოსრნეს.

რომელი: იცნობდა: ფადლონს: და: ჰქუა: არა: ხარ: შენ: მოცი-
 ქელი:¹) ამირა: ფადლონ: ჰქუა: კაცსა: მას: ფადლონ: მიიღე: ჩე-
 მგან: ოქრო: და: ვეცხლი: დიდძალი: და: სკარგავნი: მრავალნი:
 და: ნუ: შემიწამებ: კარდამიუყანე: მიწოდოდა: და: წამამევე: თანა:
 და: ჰქუა: კაცმან: ვერ: ვიქმ: საქმესა: მაგას: რამეთუ: მკვდრი:
 ვარ მე: მის: სოფლისა: აწ იმინე: ჩემი: და: მომევე: თანა:²) და:
 მან: გაგზავნოს: ქუეყანასა: შენსა: ნიფსით: არა: უნდა: ესე:
 ფადლონს: არამედ: ერწოთ: ვერდარა: შემძლებელ: იყო:³) წარუძღუ:
 კაცი: იგი: და: მიჰგო: არაღეთს:⁴) ისკალტბაღისა:⁵) ძესა: აზნაურსა:
 მესხსა: ხოლო: რა: ცნა: ფადლონის: კარად: მისუღა: გაზარტუა:
 ერი: ფადლონისი: კარდაჰყანა: ციხეთა:⁶) და: დაიჭირნა: კელთა: და:
 შესუა: ჯორსა: ზედა: ფადლონ: და: არა: იკნა:⁷) ისაკ: მკვდრობა:
 აფხაზთა: მეფისა: რომელმანცა: აფხაზთა: მეფისაგან: გაქცეული:
 ფადლონ: შეეპურა:⁸) და: შეგუარა: ბოჭორმას: ბაგრატიონს: -ა მან:-
 მსწრაფლ: წარიუყანა: და: მიგუარა: აღსართანს: თელავს: ხოლო:
 505 აღსართან: მსწრაფლ: წარიუყანა: ხურნაბუჯს:⁹) ხოლო: აფხაზთა:
 მეფისაგან: ეშინოდა: უკანა: ჩამოდგომისა: მიუპურეს: ხურნაბუჯს:⁹)
 ფადლონ: და: მისცა: ხურნაბუჯი:¹⁰) წარიუყანეს: არადეთად: და:
 მისცა: არადეთი: აღსართანსვე: ხოლო: ბაგრატი: შეშინდა: და:¹¹)
 გაშუებასა: ფადლონისასა: მისცა: ბოჭორმა: და უჯარმო: კახთა:
 და: წარმოიუყანა: ფადლონ: გასუეს: ძელსა: და: მიუპურეს: ტფი-
 ლისი: და: აიღეს: ჭირვეულად: ტფილისი: რამეთუ: მუნ: შიგა-
 მდგომი: კაცი: თვით:¹²) გამიჩებასა: ლამოდა: და: არა: დაიჭირა:

¹) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: არამედ ხარ შენ ამირათა.

²) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და მე მიგიყვანო აღსართანის თანა.

³) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: წარსულად.

⁴) ამ ორი სიტყვის მაგიერ უნდა იყოს: მიჰგვარა ჟღელთს.

⁵) უნდა იყოს: ისაკ ტოლობელის.

⁶) ქარ—ს ცხ—ში: გარდაყარა ცხენისაგან.

⁷) ქარ—ს ცხ—ში: იხსენა.

⁸) ქარ—ს ცხ—ში: შეიპურა.

⁹) უნდა იყოს: ხორნაბუჯს.

¹⁰) უნდა იყოს: ხორნაბუჯი.

¹¹) ეს სიტყვა შეტია. ქარ—ს ცხ—ში: არ არის.

¹²) ეს სიტყვა არ არის ქარ—ს ცხ—ში.

ბაკრატ: თჳსად: ტფილისი:¹⁾ აჩამედ: ღმანისი: დატევებუფი: და:
 მათ: ამირათა: ღმანისი: ძებნად: და: შემოიყუნა: ტფილისად:
 შემამულე: სახელთ: სითილარბი:²⁾ და: მისცა: მას: ტფილისი:
 ხოლო: თავისად: აღიხუნა: ციხენი: რუსთავი: ფარცხისი: აგარნი:³⁾
 კრიგოლ: წმიდანი: და: ქვაზნი:⁴⁾ მარადის:⁵⁾ რვა: ასი:⁶⁾ დრაჭკანი:
 და: მძეველნი: ძმისწული: მისი: ძე: მანუჩასი: და: სამთა: თავადთა:
 განძისათა: და:⁷⁾ მოუგზავნა: სულტანმან: სარანგი:⁸⁾ აფხაზი: და:
 მისთანა: შუა მდგომელობითა: და: სიტყუთა: სულტნისათა:⁹⁾ და:
 ეზავა: ბაკრატს:¹⁰⁾ და: გაუტევა: ფადლონი: და: გაგზავნა: საკლემწი-
 ფოსა: თჳსსა: განძას: და: აჩჭეუა:¹¹⁾ სარანგი: თანა: და: მოართუეს: 506
 გაგიკეთი: და: აღიღო: აფხაზთა: მეფემან: გავი: შემდგომად:
 ამისსა: ფადლონიმან: გატეხა: ფიცნი: და: შუა: მდგომელობანი:
 დიდისა: სულტნისანი: და: მოიხარა: ქვაზნი:¹²⁾ და: შემდგომად:
 მისსა: მეფე: აფხაზეთს: იყო: მოვიდა: ფადლონი: და: მოადგა:
 აგარათა: ჭ: განსცნა: ციხისთავმან: აგარანი: ჭ: მსწრაფლ:¹³⁾ აღვიდა:
 მეფე: მივიდა: და: მოადგა: აგარათა: და: წაიხუნა: აგარანი: - და: მოი-
 ყუნა: დურდულელი:¹⁴⁾ ოსთა: მეფე: ორმოცდა: რვითა:¹⁵⁾ ოსი-
 სითა: ჭ: წარუძღუნა: წინა:¹⁶⁾ ძე: მისი:¹⁷⁾ კულატპაჯატი: ჭ: მოა-
 კრა: განძა: და: აღიღო: ტუუე: და: ნატუენავი: მისი:¹⁸⁾ ურიცხვი:
 და: გაგზავნა: თავის: სამეფოდ: ამისა: შემდგომად: აღსრულა:
 დიდმან: ოსთა: მეფემან: დურდულელმან: დის: ძის: მათისა:

1) ეს სიტყვა ბროსეს გამოცემაში არ არის, ბარათაშვილის ვარიანტში არის.

2) სიტყვიდან „არამედ ღმანისი“ ქარ—ს ცხ—ში ასეა მოთხრობილი: არა-
 მედ ღმანისს დატევებუფი სითლარაბა ძებნა, შემოიყვნა ტფილისად.

3) ქარ—ს ცხ—ში: აგარანი.

4) ქარ—ს ცხ—ში: ქვაზნი.

5) ეს სიტყვა არ არის ქარ—ს ცხ—ში.

6) ქარ—ს ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: და ორმოცდა ოთხი ათასი.

7) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: შემდგომად ამისა.

8) უნდა იყოს: სარანგი. ქარ—ს ცხ—ში: სარანგი.

9) უნდა იყოს: დაეზავა ბაკრატ.

10) ქარ—ს ცხ—ში: წარაყუა.

11) ქარ—ს ცხ—ში: ქვაზინი, ბარათაშვილის ვარიანტში: ქვაზინი.

12) უნდა იყოს: მსწრაფლ.

13) ქარ—ს ცხ—ში: დორდულელი.

14) ქარ—ს ცხ—ში: ორმოცდა რვა ათასითა.

15) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: გიორგი.

ბაკრატის: ევსტოთისტის:¹) და: ითხოვა: დარბაზობა: ბაკრატისკან:²) მხიარულად: ჰატვისცა:³) წარმოემართა:⁴) ჰოვა: გზა:⁵) აფხაზეთისა: ღ: მთვინა: ქუთათის: და: ნახა: და: მათი: დედოფალი: დედა: გ:ი: კულატჰალატისა: რამეთუ: გ:ი: კულატჰალატი: გებულ: იყო: უწინა: და: მოიუხნეს: ქართლს: და: მეფე: დგა: ტინისკიდს: ჭლასა: ნადარბაზევისა: და: მოკვება: წინა: დიდთა: სიამითა: და: ჰატვიითა: შეკრბეს:⁶) კეზუთა: ზედა: და: იყო: სიხარული: და: კმა: ბუკუთა: და: უმბულთა:⁷) საშინელი: და: მიუწითმელი: და: დაუუეს: ერტგან: დღე: ერთი:⁸) და: გაისუენეს: ყოვლითა: განსუენებითა: და: სიხარულითა: და:⁹) მიზეზითა: ზამთრისათა: გაისწრაფეს: და: მისცა: ნიჭი: საბოძკარი: მეფესა: და: ყოველსა: დიდებულსა: რესეთისსა: გაგზავნა: და: წარვიდეს: სიხარულითა:¹⁰) შემდგომად: მისსა: არონიებდა: სულტანი: მოციქულთა: და: უკრებდა: ძღუენთა: ბაკრატ: მეფესა: ამოთა: ენითა: სთხოვდა: ხარაჯასა: და: არა: დაიდვა: ბაკრატ: მეფემან: ხარაჯა: არამედ: ავლენდა: იგიცა: მოციქულთა: და: უკრებდა: იგიცა: ძღუენსა: და: იყო: მათ: შორის: სიტყუა: საყუარელი: და: შემდგომად: მცირედთა: წელიწადთა: სამშვიდდისა: ტბათა:¹¹) მდგომთა: ბაკრატ: მეფესა: ეცა: საღმობა: და: ჩადგა: მარბადათა:¹²) ღ: გაუძღებდა:¹³) საღმობა: ღ: ტახტითა: წამოიუხნეს:

¹) უნდა იყოს: სევასტოსისათვის.

²) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ხოლო ბაკრატ ნება სცა და.

³) ეს სიტყვა ქარ—ს ცხ—ში არ არის.

⁴) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ოვსთა მეფე ყოვლითა თავადითა ოვსეთისათა.

⁵) ქარ—ს ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: და აღმოვლო გზაჲ.

⁶) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ერთად.

⁷) ქარ—ს ცხ—ში: დუმბულთა.

⁸) ქარ—ს ცხ—ში: დღენი ათორმეტი.

⁹) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: შემდგომად.

¹⁰) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: „ღიდიითა“. შემდეგ ბროსეს გამოცემულს ქარ—ს ცხ—ში (იხ. გვ. 233) შემოტანილია თეიმურაზის ვარიანტიდან შემდეგი ადგილი: „გარდაიკვალა კათალიკოზ-პატრიარქი ოქროპირი და დაჯდა გიორგი ტაოელი: მცირედთა ჟამთა გარდაიკვალა გიორგი ტაოელი და დაჯდა კათალიკოზ-პატრიარქად გაბრიელ საფარელი.“

¹¹) აგრევე თეიმურაზის ვარიანტში. ხოლო სხვებში სწერია: ბართა.

¹²) უნდა იყოს: მარაბდათა.

¹³) უნდა იყოს: გაუძნელდა.

დღეთად: ¹⁾ ჭ: თანა: ჭეუა: გ: კულატჰალატი: ²⁾ ხოლო: გ: კულატ-
 ჰალატი: გაგებულ: იყო: წინა: და: მოიუხანესა: ქართლს: მეფე: ³⁾
 ყოველნი: დიდებულნი: ⁴⁾ მუნ: მოვიდეს: ⁵⁾ დედა: მისი: მარამ: დედ-
 ფალი: და: ცოლი: მისი: შორენა: ⁶⁾ და: ასული: მისი: მარამ: და:
 შემდგომად: მცირედთა: დღეთა: მიითვალა: ⁷⁾ ძე: მათი: გ: კულატ-
 ჰალატი: ⁸⁾ დიდებულთა: ამის: სამეფოსათა: და: ყოველნი: შეჰვედრნა:
 მას: და: ჭეუა: დედასა: თჳსს: დედაო: მეწყალი: შენ: რამეთუ:
 ყოველნი: შობილნი: შენნი: წარგვიქციენ: წინა: და: ეგრეთვე: შენ: 508
 მოჰკუდებო: ჭ: შემდგომად: ამისსა: გარდაიცვალა: ⁹⁾ თუესა: მამისსა: - ¹⁰⁾
 კ: ქორნიკონი: იყო: - ს: ჟ: - და: ამისვე: ბაგრატი: სიკუდი-
 ლისა: ჟამთა: შინა: მოიკლა: სულტანი: კაცისა: ვისმე: ბერისა:
 თურქისაგან: თავისა: ლაშქრისა: დახარკას: ¹¹⁾ შინა: გავლო: ჟვეკონი:
 შვიდას: ათასითა: კაცითა: გაილაშქრა: თურქეთა: მეფესა: ზედა:
 სამარკანდისა: მოკახლეს: ¹²⁾ ციხესა: რამელსა: ¹³⁾ მოადგა: ჭ: მოიკლა:
 მის: ციხისა: ჰატრანისა: თურქისა: ¹⁴⁾ ჭ: ვერღარა: შეესწრა: თურქი:
 იგი: ციხესა: და: დაჭრეს: უწყალოდ: მახვილითა: - და: ვერღარა:
 ცნეს: ბაგრატი: და: სხუამან: ¹⁵⁾ ერთმან: ერთისა: სიკუდილი: შემდგო-
 მად: ამისსა: და: ჯდა: ძე: ბაგრატი: - გ: - კულატჰალატი:
 მეფედ: ¹⁶⁾ და: ¹⁷⁾ აფრინდა: ყოველსა: შინა: მამულსა: მისსა: ერთიცა:

¹⁾ ეს სიტყვა არ არის ქარ—ს ცხ—ში.

²⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და ყოველნი დიდებულნი მისნი.

³⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და.

⁴⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: მისნი.

⁵⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და მოვიდა.

⁶⁾ უნდა იყოს: ბორენა.

⁷⁾ ქარ—ს ცხ—ში: მიუთვალა.

⁸⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: მეფედ.

⁹⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: მეფე ბაგრატი.

¹⁰⁾ ქარ—ს ცხ—ში: ნოემბერსა.

¹¹⁾ ქარ—ს ცხ—ში: ლაშქართა ხარკასა.

¹²⁾ ქარ—ს ცხ—ში: სამარკანდისა სიხლესა.

¹³⁾ ეს სიტყვა ქარ—ს ცხ—ში არ არის.

¹⁴⁾ აქ გამოშვებულია: მიერ.

¹⁵⁾ უნდა იყოს: სულტანმან.

¹⁶⁾ აქ ქარ—ს ცხ—ში მიმატებულია: ხოლო იყო ბერძენთა მეფე მიხაილ დის-წული გიორგისი. ეს ფრაზა ტექსტს არ ეკუთვნის, არამედ შენიშნულ ყოფი-
 ლა აშინაზე, როგორც სჩანს ბართათაშვილის ვარიანტიდან.

¹⁷⁾ ქარ. ცხ—ში: «ხოლო» მერმე მიმატებულია: ამის ბაგრატი მეფობაზე არა.

ქათამი: და: დიდითა: დიდებითა: და: ჰატრივითა: წარყუანეს: და:
 დამარხეს: ჭყონდიდს:- ესე: მეფე:- ბაკრატ: წელიწდის: ცხრაშე-
 ტისა:¹) მეფე: იქმნა: ჯ: აღესრულა:- ნჯ:-²) ესე: ბაკრატ: ჰირველი:³)
 იყო: გურატჰალატი: და: შემდგომად: ნოეესილისი:⁴) მეწმე: იქმნა:
 სეფსტოს: იყო: კაცი: უშუენიერესი: ყოველთა: კაცთასა:⁵) სრული:
 სიბრძნითა: ფილასოფოსისათა:⁶) სვიანი: ბედითა: უმდიდრესი: ყო-
 509 ველთა: აფხაზთა: მეფეთასა: მოწყალე: შეცოდებულთათჳს: უხუი:
 ალაგთა:⁷) ზედა: ხოლო: ჟამთა: მისთა: ქუეყანისა: დაწყნარება: არა:
 აქუნდა: ეკლესიანი: გლახაკნი: აზნაურნი: ვერ: იკითხვებოდეს:
 ხოლო: გი: მეფე: იყო: მოწყალე: და: განმკითხველი: გლახაკთა:
 და: კაცი: საშიში: და: უხვისი:⁸) ყოველთა: მეფეთა: აფხაზეთისათა:
 და: ჰურად: უკუეთესი: ყოველთა: კაცთასა: ცხენოსან: მშვილდოსან:
 რჩეული: და: შემდგომად: მამისა: მისისა: დაყო: ზამთარი: ერთი:
 მშვიდობით: და: ზაფხულისა: ნახევარი: ხოლო: შემდგომად:
 თავადთა: ამის: სამეფოსათა: ნიანი: ქუაბულის: ძემან: ივანე: ღიზა-
 რიტის: ძემან: და: ვარდან: სუანთა: ერისთავმან: რეცა: თუ: იკლეს
 რამე: სიყრმითა: გი: მეფისათა: და: აუშაღეს: ქუეყანა: ივანე:
 მორთნა: კახნი: და: დადგა: ქასნისა:⁹) და: ნიანი: წაიღო: ქუთა-
 თისსა:¹⁰) საჭურჭლე: და: შედგა: ქუთათის: შიგა: ჯ: ვარდან: გა-
 დგინნა: სუანნი: ავისა: მოხარკუღნი:¹¹) და: არბიეს: და: ასწყუდეს:
 საეგრო: ხოლო გი: მეფემან: სძლო: სიკეთითა: სიბრძნითა: და:
 ძვირ: უკსენებელ: იქმნა: უბოძა: ივანეს: სამშვილდე: და: ძესა:
 ივანესსა: ღიზარიტს: მისცა: ლუწუბანი:¹²) ნატულად: რუსთავისა:
 510 რამელი: მიეცა: კახთა: და: ნიანიან: თმოგვი: და: სხუანი: საქონეღნი:

1) ქარ—ს ცხ—ნი: ცხრისა.
 2) ქარ—ს ცხ—ში: წლისა ორმოცდა ათ-ექვსმეტისა.
 3) ქარ—ს ცხ—ში: პირველ.
 4) უნდა იყოს: ნოველისიშოსი.
 5) ქარ—ს ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიურ: ყოველთასა.
 6) ქარ—ს ცხ—ში: ფილოსოფოსი ენითა.
 7) ზოგიერთ ხელნაწერებში ვგრევეა, ზოგში სწეფია: გლახაკთა.
 8) ქარ—ს ცხ—ში: უხვი.
 9) ქარ—ს ცხ—ში: ქანისა პირსა.
 10) ქარ—ს ცხ—ში: ქუთათისისა.
 11) უნდა იყოს: მოხარულნი.
 12) ქარ—ს ცხ—ში: ლოწობანი.

რჩეულნი: გარდანს: უბოძს: ასკლანა:¹⁾ და: უთადუბო:²⁾ ჭასულთა:³⁾
 ივანეს: სიტყვთ: უბოძს: ყოველივე: ერთგული: და: ორგული:
 დაფარა: წყალობითა: და: დაიწყნარა: მეფობა: თვისი: გიორგი: მე-
 ფემან:- კუალად: გადგა: ივანე: ლიპარიტს:⁴⁾ ძე: და: ცნა: გ-ი:
 მეფემან: ქუთათისით: გარდამოვიდა: სამცხეს: მოიერთნა: მესხნი:
 გარდამოიარა:⁵⁾ და: მივიდა: სამშვილდის: კარსა: მუნ: მოიუყანა:
 კახთა: მეფე: აღსართან: ვერ: დადგა: ივანე: ციხეშიგან: მირიდა:
 მათათ: სამხრისათა:⁶⁾ და: მას: ვერ: წყობილობასა: შინა:⁷⁾ წაიხუნა:
 ლუწუბანნი: ლიპარიტისაგან: აღსართან: მოეყარა:⁸⁾ სამშვილდესა:
 გარდადგა: ჯავახეთს: და: მოიუყანა: მეფეთ: მეფემან: გ-ი: მათ:
 წინაშე: და: დაიფიცეს: ეკრანთას:⁹⁾ დამტკიცა: ივანე: კლდე: კართა:
 და: სამშვილდეს: ზედა: კუალადცა: გადგა: ივანე: გამოსტყუა:
 კაცი: ციხიდანთა: გ-ი: მეფისათა: და: მიჰყიდა: ფადლონს: განძის:
 ხატრანსა: ჯ:¹⁰⁾ მოვიდა: სულტანი: მით: ქაშს:¹¹⁾ მტერად: ყოველთა:
 ქრისტიანეთა: მიაგება: ივანე: ძე: მისი:¹²⁾ ლიპარიტ: წინა: შეაწყნარა:
 სულტანსა:¹³⁾ და: დაუო: მისთანა: მცირედი: ხანი: გამოეპარა: და:
 მოვიდა: სულტანი: და: მოადგა: სამშვილდესა: და: წაუღო: სა-
 მშვილდე: და: ტყუე: იქმნა: ივანე: თავითა: ცოლითა: და: შვილის:
 შვილითა: და: ყოველთა: აზნაურთა: დედა: წულითა: და: დაიჭირა: 511
 სამშვილდე: სულტანმან: და: მუნ: დგომასა: მოარბია: ქართლი:
 წაიღეს: ტყუე: და: ნატყუენავი: ურიცხვი: და: შეიქცა: გარე: და:

1) ქარ—ს ცხ—ში: ასკალანა.

2) ქარ—ს ცხ—ში: უთადულობა.

3) უნდა იყოს: ჯაყელთა.

4) უნდა იყოს: ლიპარიტის.

5) ქარ—ს ცხ—ში: გარდამოვიდა.

6) ქარ—ს ცხ—ში: სომხითისათა.

7) ქარ—ს ცხ—ში ამ ხუთი სიტყვის მაგიერ: და მასვე შლილობასა შინა.

8) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: მეფე.

9) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და.

10) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: შემდგომად ამისა.

11) ამ ორი სიტყვის მაგიერ უნდა იყოს: მალიქ-შაჰ.

12) ქარ—ს ცხ—ში: მიეგება იოანე და ძე მისი. ბარათაშვილის ვარიანტში:

მიეგება ივანემ ძე თვისი.

13) ეგრევეა თვითურაზის ვარიანტში. ხოლო ბარათაშვილისაში და სხვებში
 სწუროი: შეიწყნარა სულტანმან.

აიღო: განძი:¹) და: დაკდო: სარნაგი:²) თაგადა: და: განძას:³) ბრძო-
 ლად:⁴) ქუეყანის: უოგლის: კაცის:- მ^ს:-⁵) შედგა: თადღონ: ცი-
 ხეთა: მაგართა: და: ვერ: დაუდგნა: გამოიუყუნეს: და: დაპატომრეს:
 იგიცა:- შე მ დ გ მ ა დ: მცირედისა: ხანსა: შეკრბა: სარანგი: უო-
 ვლითა: ლაშქრითა: მისითა: და: განძასათა: დვინისა: და: დმანი-
 სისა: ამირათა: დგომითა:⁶) და: მომართა: გ^{ნი}: მეუფსა: შეკრბა:
 გ^{ნი}: მეუფთ: მეუფე: უოვლითა: სპითა: მისითა: ზემოთა: და: ქუე-
 შოთა: და: მოიუყნა: მათ: წინაშე: აღსართან: კახთა: მეუფე: და:
 ჰმართეს: ერთმანერთსა: განაძლიერა: დ^{თნ}: გ^{ნი}: მეუფე: წარძღუა-
 ნებითა: ჰატოისნისა: ეუარისათა:⁷) მიუკდა: ზედა: თარცხს: ქუემოთ:
 და: იოტა: ბანაკი: სარალანგისი:⁸) გააქცია: და: ასწყუდა: იყო: ჟამი:
 მწუხრისა: და: სიღამემა: დაარჩინნა: ნეშტი: სარანგისი: ლაშქრისა:
 და: შემოიქცა: უკულებლად: მშვიდობით: მეუფთ: მეუფე: გ^{ნი}: თავისა:
 სამეფოსა: და: შემდგომად: ამისსა: მომადლა: დ^{თნ}: მძღავრებისა-
 გან: ბერძენთასა: წახმულნი: ციხენი:⁹) ბერძენთა: ანაკოფია: თავადი:
 512 ციხეთა: აფხაზეთისათა: და: მრავალნი: ციხენი: კლარჯეთისა:
 შაგუეთისა: ჰავახეთისა: და: არტანისა: და: შემდგომად: ამისსა:
 ესცცა: მომადლა: დ^{თნ}: აღიღო: ქალაქი: კარისა: ციხე: ქუეყანა:
 და: სიმაგრენი: ვანანდისა: და: კარმიფორასიანი:¹⁰) და: იოტნა: თუ-
 რქენი: მის: ქუეყანისანი:-¹¹) ~~~~~

---

1) ქარ—ს ცხ—ში: განძა.
 2) ქარ—ს ცხ—ში: სარანგი.
 3) ქარ—ს ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: განძას და.
 4) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ამის.
 5) ქარ—ს ცხ—ში: ორმოცდა რვა ათასითა კაცითა.
 6) ქარ—ს ცხ—ში: თანა-დგომითა.
 7) უნდა იყოს: ჯუარისათა.
 8) ქარ—ს ცხ—ში: სარანგისი.
 9) აქ გამოშვებულია: წაუხვნა.
 10) ქარ—ს ცხ—ში: კარნიფორა-ასიანი.
 11) ქარ—ს ცხ—ში: „ქუეყანისაგან.“ მერმე ბროსეს გამოცემა უმატებს: დო
 შემდგომად მცირედისა ხანისა შეკრბა სარანგი უოვლითა ლაშქრითა მისითა და კე-
 რძისა. ეს ღრაზა ირ არის ბარათაშვილის, მგერელის და თეიმურაზის ვარიანტებში.

ცხოვრება: მფხეთ: მფხისა:¹) ~~~~~

ღ-თო: და: საზინალო: სუბო: ცხოველო: დაიცე: და:
 წარმართე: ორსავე: ცხოვრებასა: დედოფალი: მარიაშ:-
 ~~~~~

ამისსა:- შემდგომად: მოვიდა: სულტანი: მალიქაშ:²) მოადგა:
 სამშვილდესა: და: წაიღო: და: ივანე: ძე: ლპარიტისი:³) ტუეე: ეო:
 და: მოაკურა: სომხითი: და: წარვიდა: მასვე: წელსა: მოვიდა: ს-
 რანგი: ძალითა: სულტნისათა: ჩამოადგა: სამშვილდის: ბარსა: მი-
 ვილეს: ლაშქარნი: გ-ი: მეფისანი: და: შეიბნეს: ფარცხს: სძლიეს:⁴)
 და: იოტნეს:⁵) და: დიდი: ძლევა: მოსცა: ღ-თნ:-⁶) წარვიდა:- მეფე:
 გ-ი: მამულსა: თქსსა: ტაოს: და: მოვიდა: ბანას:⁷) მუნ: მოვიდა:
 წინაშე: მათსა: ზოძვარი:⁸) აღმოსავლისა: გრიგოლ: ბაკურიანის:
 ძე: რომელსა: ჰქონდეს: ოლთისნი: და: კარნო:⁹) ქალაქი: და: კარი:
 დიადია: ამხანაგი:¹⁰) და: განისვენეს: და: მოსცა: გ-ი: მეფესა: კარის:
 ციხე: ქართლი:¹¹) ზ: მის: მიმდგომი: ქუეყანა:¹²) ხოლო: მეფემან:¹³)
 დაუტევნა: კარსა: აზნაურნი: შავშნი: და: წამოვიდა: შინა: ხოლო:
 განძლიერებასა: თურქთასა: დაუტევნეს: ბერძენთა: ქუეყანანი: მათნი:
 ციხენი: ზ: ქალაქნი: და:¹⁴) რომელ: აღმოსავლეთს: ჰქონდეს:¹⁵) წარვი- 513

1) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: დავითისი.
 2) უნდა იყოს: მალიქ-შაჰ.
 3) უნდა იყოს: ლიპარიტისი.
 4) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: სპათა გიორგისთა.
 5) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: სპარსნი.
 6) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: გიორგის.
 7) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ხოლო.
 8) ქარ—ს ცხ—ში: ზორვარი.
 9) ქარ—ს ცხ—ში: კარნუ.
 10) ქარ—ს ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: დიდად განიხარეს.
 11) უნდა იყოს: ქალაქი.
 12) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და განიყარნეს.
 13) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: გიორგიმ.
 14) ეს სიტყვა ქარ—ს ცხ—ში არ არის.
 15) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: დი.

დეს: რომელიცა: აიხუნეს: თურქეთა: და: დაემკვდრნეს: მას: შინა:
 ვინათგან: მეზობლობით: მოიხლნეს: საზღუართა: ჩუენთა: განმრავ-
 ღლდა: შიში: და: ჭირი: მათი: ჩუენ: ზედა: რამეთუ: იწიეს: მიე-
 რითგან: რბევად: ტუეენვად: და: მოკერებად: წვად: სრვად: და:
 ტუეენად: ქრისტიანეთა: რამეთუ: მათ: ჟამთა: გ: მეფესა: ეუელს:
 კარე: დგომასა: დაესხნეს: უგრძნეულად: თურქნი: დიდნი: რომე-
 ლთა: თავადი: იყო: ამაღ: ჰშირა:¹) ძლიერი: და: მაგრა:²) რომელსა:
 მას: ოდენ: ჟამსა: აღელა: კარი: მოვიდეს: ესენი: შინა: გაცემითა:
 ქრისტიანეთათა: აოტეს: გ: მეფე: და: სპა: მისი: ურიცხვი:
 ხოლო: საჭურჭლენი: დიდნი: და: სამსახურებელნი: სამეფოთა:
 ტაბლათანი: ოქროსა: და: ვეცხლისანი: კარატეულნი:³) და: სა-
 სამურნი:⁴) სამწიღონნი: ჰატოხსანი: კარავნი: სამეფონი: ყოველთა:
 დიდებულთანი: აიხუნეს: იავარად:⁵) წარვიდეს: ხოლო: გ: მეფე:
 წარვიდა: მეოტი: აჭარით: აფხაზეთად: მათ: უკუე: და: ლაშქართა:
 ესე: ვითართა: აღაფითა: სავსეთა: მიმავალთა: წინა: დაემთხუნეს:
 ამირანი: დიდნი: იასი ვინმე: და: ბუჟღოშ:⁶) და: მათთანა: სიმრავლე:
 ურიცხვი: თურქეთა: საბერძნეთს: მიმავალნი: რომელთა: იხილეს:
 რა: ესე: ოდენი: სიმრავლე: ოქროსა: და: სიმდიდრისა: რომელი:
 აქუნდა: და: ცნეს: მეოტება: გი: სი: და: ესმაცა: მათგან: ვითარმედ:
 514 რად: წარხუალთ: საბერძნეთს: აჰა: ქუეყანა: საქართუელთ: უკაცურნი:
 და: სავსე: ესე: ვითართა: სიმდიდრითა: და: მათ: მუის: მო-
 ქცივნეს: გზანი: მათნი: და: მოეფინნეს: ჰირსა: ყოვლისა: ქუეყა-
 ნისსა: ვითარცა: მკალნი: და: დღესა: იფანობასა: ასისფორი:
 კლარჯეთი: ზღვის: ჰირამდის: შავშეთი: აჭარა: სამცხე: ქართლი:
 არაკვით:⁷) სამოქალაქო: ჭეონდიდი: აღივსო: თურქითა: მოისრა:
 ტუეე: იქმნა: ამათ: ქუეყანათა: მკვდრი: ყოველი: მასვე:⁸) დღესა:
 დაწიეს: ქუთათისი: და: არტანუჯი: და: უდაბნონი: კლარჯეთისანი:

¹) ქარ—ს ცხ—ში: ამაღ ამირა.
 ²) ქარ—ს ცხ—ში: მაგრად მოისარი.
 ³) ქარ—ს ცხ—ში: ბაგრატეულნი.
 ⁴) ქარ—ს ცხ—ში: სასმურნი.
 ⁵) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და.
 ⁶) ქარ—ს ცხ—ში: ბუჟღოშ. ბარათაშვილის ვარიანტი: ბუჟღო.
 ⁷) ქარ—ს ცხ—ში: არკვეთი.
 ⁸) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ერთსა.

და: დაუუეს: ამათ: ქუეყანათ: შინა: თურქთა: ვიდრე: მოსულადმდე: თოფლისა: მოჭამეს: ქუეყანა: და: მოსწყეტეს: თუ: სადმე: ვინ: დარჩომელ: იუენეს: ტუეთა: კლდეთა: ქუაბთა: და: კურელთა: ქუეყანისათა: და: ესე: იყო: ჰირველ: დიდი: თურქობა:¹) ქორანიკონი: იყო:- ტ:- ხოლო: თუ ვინმე მთიულეთს: ანუ: სიმაგრეთა: სადა-ღა ვინ: დაშთა: კაცი: ზამთრითა: სიტყუითა:²) უსახლობითა: და: ში-მშილითა: ეგრეტა: მოისრა: და: განგრძელდა: ესე: ვითარი: ჭირი: ქრისტოიანეთა: ზედა: რამეთუ: არეთა: თანა: გაზაფხულისსა: მო-ვიდიან: თურქენი: და: მათვე: ჰირველთა: საქმეთაებრ: იქმდიან: და: ზამთრის: წავიდიან: და: არა: იყო: მათ: ჟამთა: შინა: თესვა: და: მკა: მოაკრდა: ქუეყანა: და: ტუუედ: გარდაიქცა: ნაცულად: კაცთა: მკეცნი: და: ნადირნი: ველისანი:³) დაემკვდრენეს: მათ: შინა: იყო: ჭირი: მოუთმენელი: ყოველთა: ზედა: მკვდრთა: ქართლი-სათა: და: შუესწორებულნი: და: აღმატებულნი: ოდესმე: ყოფილთა: 515 სმენილთა: და: გარდამოსრულთა: ოკრებულთა:⁴) ხოლო: წმიდანი: ეკლესიანი: შექმნეს: სახლად: ჰონეთა:⁵) მათთა: ხოლო: საკურთხეველნი: ღთისანი: ადგილად: არა: წმიდებისა: მათისა: და: მღუდელნი: რომელნიმე: თჯთ: შეწირვასვე: შინა: საღმთოსა: მსხუერპლისსა: მუნვე: მახვილითა: შეწირულ: იქმნეს: და: სისხლნი: აღირინეს: თჯნი: მეუისა:⁶) თანა: და: რომელნიმე: მწარესა: ტუუეობასა: მიცე-მულ: იქმნეს: მოხუცებულნი: არა: შეწყალებულ: იქმნეს: ხოლო: ქალ-წულნი: გინებულ: ჭაბუკნი: ღ: კუეთებულ: ხოლო: ჩვილნი: მიმოტაცე-ბულ: ცეცხლი: უცხო: და: მბრძოლი: რომლითა: მოიწუა: შენებული: ყოველნი: მდინარენი: სისხლთანი: ნაცულად: წელისა: ნაკადულთა: მრწევალნი:⁷) ქუეყანისანი: და: რათა: თჯთ: მათ: იერემიასათა: ვი-ტუოდე: რამეთუ: მან: ოდენ: კეთილად: უწუოდა: ჟამისა: ამის: ჟეროფანი: გოდება: ვითარმედ: ძენი: სიონისანი: ჰატოფსანი: და:

¹) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: რამეთუ.
 ²) უნდა იყოს: ზამთრისა სიტყუითა.
 ³) ეს სიტყვა არ არის ქარ—ს ცხ—ში.
 ⁴) ქარ—ს ცხ—ში: გარდარეულთა ოკრებათისა.
 ⁵) უნდა იყოს: ჰონეთა.
 ⁶) უნდა იყოს: მეუფისა.
 ⁷) უნდა იყოს: მრწეველნი.

ბორტისა: გამოცდილნი:¹) უცხოთა: გზათა: ტუყუბისათა: მოგზა-
 რბენ: ხოლო: გზანი: სიონისანი: იგლთვენი: არა: ყოფისათს:
 მათ ზედა: შედღესსწაულეთასა: და: კელნი: დედათა: მოწყალებანი:
 არა: საზრდელითა: შვილთა: მიცემად: მოქმედებენ: არამედ: სა-
 ზრდელ: თხსსა: ჰყოფენ: თვთ: თხსთა: მათ: საყუარელთა: და:
 ესენი: ესრეთ: ფრადცა: უძვირეს: ამათ: რა: საქმეთა: ესრეთ:
 516 რა: ხედვიდა: შეფე: გ'ი: და: რამეთუ: არა: სადათ: იყო: ღრბე:
 კსნისა: და: შეწევნისა: არცა რა: დამკსნელი: ამათ: ძვირთა: რა-
 მელი: მოცევა: ჰირი: ქუეყანისა: ქუეყანისა:²) რამეთუ: რამელი:³)
 ბერძენთაცა: შემცირებულ: იყო: და: რამელნი: ქუეყანანი:⁴) აღმო-
 სავლეთს: ჰქონდეს: ზღუასა: გარეთ: ყოველი: თურქთა: და: ეპყრა:
 ეო: განზრახვა: დიდებულთა: თხსთა: თანა: და: დამტკიცეს: წარ-
 სულა: მადლსა: სულტანსა: მალიქაშს:⁵) წინაშე: და: ესრეთ: დადვა:
 თავი:⁶) თხსი: და: სისხლნი: ქრისტიანეთა: კსნისათს: და: მინდო-
 ბითა: დ'თისათა: წარძღუანებითა: ძელისა: ცხორებისათა: წარვიდა:
 ასჰანს: ნახს: სელტანი: და: შეწყნებულ: იქმნა: მისგან: ვითარცა:
 შვილი: საყუარელი: რამეთუ: იყო: კაცი: იგი:⁷) ვითარცა: სიდიდითა:
 კიდეთა: მწერობლობითა: შესწორებულ:⁸) ეგრეთვე: სახლითა:⁹) სი-
 ტკობებისათა: და: სახიერებითა: აღმატებულ: ყოველთა: კაცთასა:
 რომლისგან: მრავალ: არიან: სხუანიცა: ურიცხვნი: საცნაურებანი:
 მრავალ: მსაჯულელებანი: მოწყალებანი: ქრისტიანეთა: სიყუარულნი:
 და: რათა: არა: განფაცდო:¹⁰) სიტყუა: ყოფლად: უბოროტო: რამე:
 გონება: ყოველით: კერძო: აქუნდა: ამისთვისცა: ყოველი: სათხოველი:
 აღუსრულა: შეფესა: გ'ის: უმეტესცა: სასოებისა: და: სამეფოსა:
 მის: თავი: საუფლო: ყო:¹¹) ზედა: მარბიელთაგან: და: მოსცა: კახე-

¹) ქარ—ს ცხ—ში: გამოუცდილნი.

²) ეს სიტყვა შეცდომით ირის გამოვრებული.

³) უნდა იყოს: ძალი.

⁴) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: მათ.

⁵) უნდა იყოს: მალიქაშს.

⁶) ქარ—ს ცხ—ში: სული.

⁷) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: მალიქაშა.

⁸) ქარ—ს ცხ—ში: შეუსწორებულ.

⁹) უნდა იყოს: სახითა.

¹⁰) ქარ—ს ცხ—ში: განვაცრძოთ.

¹¹) ქარ—ს ცხ—ში: და სამეფო მისი თავისუფალ ჰყო.

თიცა: და: ჰერეთი: გარნა: ხარაჯა: ითხრავა: სამეფოსა: მისსა: ¹⁾ რომელთა: აიღებდეს: ჟამთა: მრავალთა: და: ესრეთ: დიდებოთა: ²⁾ დროსათა: გამოგზავნა: სამეფოდ: თხსად: და: წარმოაყოფნა: სპანი: ³⁾ დიდნი: რათა: წარვლან: გზა: მშვიდობისა: და: რათა: წართუან: ⁴⁾ კახეთი: და: ჟამსა: სთულისსა: მოვიდეს: კახეთს: და: მოადგეს: ციხესა: ვეფნისსა: ვიდრე: ჰბრძოდესლა: მოვიდა: თოვლი: ხოლო: მეფესა: გის: მოესხენა: ნადირობა: აჯამეთისა: არღარას: ზრუნვიდეს: სხუასა: არცა: ელოდა: აღებასა: ვეფნისსა: და: კახეთისასა: არამედ: ლაშქართა: თურქთა: რომელნი: ჰყუეს: მისცა: ნიჭად: სუკეთი: და: ეოველი: ქუეყანა: იორის: ჰირისა: კახეთი: ⁵⁾ რომელი: მოაკრდა: ⁶⁾ დღეინდელად: დღედმდე: ხოლო: თვთ: კარდამოვლო: მთა: ღიხთა: და: შთავიდა: აფხაზეთად: - მათ: ჟამთა: კახთა: მეფე: აღსართან: წარვიდა: მალექშის: ⁷⁾ წინაშე: დაუტევა: ქრისტიანობა: და: შესძინა: ⁸⁾ სარკინოზთა: სჯულისა: და: ამით: ღონითა: აიღო: სურტინისაგან: ⁹⁾ კახეთი: ამათ: ესე: ვითართა: ჟამთა: არავე: დამშვიდნა: ქუეყანა: არცადა: იქმნა: ღხინება: კაცთა: უკეთურებისათჳს: მკუდრთა: ბისთასა: რამეთუ: ეოველმან: ჰსაკმან: და: ეოველმან: ჰატვიგმან: ეოვლითურთ: შესცოდეს: დროსა: მიიქცეს: გზათაგან: წრფელთა: ეოვლისა: მიმართ: უკეთურებისა: ბუნებით: მოწყადე: და: სახიერი: დრო: ესე: ოდენ: განარისხეს: ვიდრემდის: თხსი: ¹⁰⁾ მოისადეს: განჩინება: რისხვისა: ჰადაკებული: ¹¹⁾ უსჯოლოთათვის: ესაიას მიერ: ¹²⁾ მეტყუელისა: ესრეთ: ვაა: ¹³⁾ ნათესავსა: ცოდვილსა: ერი: რომელი: სასე: არს: უსჯულეუბითა: კუალითგან: ფერკათა: ვიდრე: ¹⁴⁾ თავადმდე: არა: არს: მას: შინა: სიცოცხლე: არცა: ბრძვილი: არცა:

¹⁾ ქარ—ს ცხ—ში: მისისა.

²⁾ ქარ—ს ცხ—ში: განდიდებოთა.

³⁾ ქარ—ს ცხ—ში: აართვან.

⁴⁾ უნდა იყოს: კუხეთი.

⁵⁾ ქარ—ს ცხ—ში: ჰმატებს: მუნ.

⁶⁾ უნდა იყოს: მალექშის.

⁷⁾ ქარ—ს ცხ—ში: შეეძინა.

⁸⁾ უნდა იყოს: სულტინისაგან.

⁹⁾ ქარ—ს ცხ—ში: თვთ.

¹⁰⁾ ქარ—ს ცხ—ში: ჰადებული.

¹¹⁾ ქარ—ს ცხ—ში: მიმართ.

¹²⁾ უნდა იყოს: ვაა.

შესახვევლ:¹) და: შემდგომნი: ამისთვის: ქუეყანა: თქუენი: რკერ: ქალაქნი:²) ცეცხლითა: მოიწუარ: სოფელთა: თქუენტა: უცხო: თესლინი: მისჯამენ: მოკრებულ: და: დაქცეულ: არს: ერისკაცნი: უცხო: ტომთასა: ესე: უოველი: მოიწია: და: თუაღითა: ჩუენითა: ვინილეთ: და: ფრად: უფრას: ამათ: წარმოთქმულთასა: რამეთუ: ვითარმა:³) ვინ: მასცა: თხრობასა: უოველი: რამელი: იქმნა: დღეთა: ჩუენტა:⁴) ამას:- უოველსა: ზედა: არაკე: დასცხრა: გულის: წერომა: უფლისა: ჩუენ: ზედა: რამეთუ: არა: შევანანეთ:⁵) არცა: გულს: კმა: ვეაფით: არცა: ჯეროვანად: მოვაქციეთ: გზათა: მიმართ:⁶) უფლისა: ბრძანებთასა: ამისთვისცა: ქუეყანით:⁷) მომავალთა: ბოროტთა: ზედა: სხუანიცა: საშინელებანი: ზე: გარდამონი: დთავ: მოვლინებულნი: გუემანი: მოიწივნეს: ქუეყანანი:⁸) რათა: არა: თქუენ: მცოდველთა: ვითარმედ: ესე: აზნაურნი:⁹) წარმართანნი: არა: ცოდვათა: ჩუენტათვის: იქმნეს: არცა: დთისა: მიერ:¹⁰) არამედ: შეცვალეთათა: რათამე: ჟამათა: და: დამთხუეითა: აღზრვისა:¹¹) საქმეთათა: ამისთვისცა:¹²) აღვსებასა: თვთ: ამის: აღდგომისა:¹³) შეუფისასა: რამელსა: შინა: სიხარული: და: განსუენება: საგანებელ: იყო: მოხედნა: რისხვით: უფალმან: ქუეყანასა: და: შეიძრა:¹⁴) საფუძველითურთ: ესე: რდენ: სასტიკად: ვიდრემდის: მთანი: მაღალნი: და: კლდენი: სასტიკნი: შეარნი: სახედ: 519 მტურისა:¹⁵) და: იგულნიეს: ქალაქნი: და: სოფელნი: და: ირდუეს:

1) ქარ—ს ცხ—ში: შესახვევი.

2) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: თქუენნი.

3) უნდა იყოს: ვითარცა.

4) ქარ—ს ცხ—ში: ვითარცა ვინ წარმოთქუა თვთოეულად, რომელიცა (ვარიანტი: რათა, რა) დღეთა ჩვენთა მოიწია ჰირი.

5) ქარ—ს ცხ—ში: შევინანეთ.

6) ეგრევე ბარათაშვილის ვარიანტში, ხოლო სხვებში სწერია: მოვიქციეთ გზისა მიმართ.

7) უნდა იყოს: ქუეყანით.

8) ქარ—ს ცხ—ში: ქუეყანასა ზედა ჩვენსა.

9) უნდა იყოს: აღძრვისა.

10) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: მოიწივნესო.

11) ქარ—ს ცხ—ში: აღძრვისა.

12) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: დღესა.

13) ქარ—ს ცხ—ში: მას აღდგომასა.

14) ქარ—ს ცხ—ში: შეიძრა ქუეყანა.

15) ქარ—ს ცხ—ში: მტურისა.

ეკლესიანი: დაეცნეს: სსხლნი: დაინთქნეს: და: დაირღუნეს:¹⁾ და:
 იქმნეს: საფლავ: მას: შინა: მკვდრთა: რამელთა: თანა: თმოგვიცა:
 დაიქცა: და: დაიპურა: ქუეშე: კახაბერი: ძე: ნანასი:²⁾ ცოლითურთ:
 და: განგრძელდა: ესე: ვითარი: იგი: რეკვა: ქუეყანისა: საშინელი:
 განსრულებადმდე: წელიწადისა: რამელსა: შინა: მოსწყდა: სიმრავლე:
 ურიცხვი: მაშინ: რისხუასა: შინა: მოიკუნა: წყალობა: მან: რამელი:
 სწავლის: უოველსა: შვილსა: რამელი: უეუარს: მოაკუდინებს:³⁾
 აცხავენებს: რამელი: მზა:⁴⁾ არს: უფროს: მამისა: მოწყალისა:
 წყალობად: რამეთუ: წერილისაებრ: არათუმცა: უფალმან: დამიტყვა:
 ჩუენ: თესლი: ვითარცა: სოდომომცა:⁵⁾ შევიქმნენით: და: გომო-
 რელთა: მივემსგავსენით: რამეთუ: ამიერიტგან: იწყეს: ნიავთა:⁶⁾
 ცხორებისათა: მობერვად: და: დრუბელთა: მაცხრაკებისათა: აღმო-
 ჭურთხად: ვინათგან: ათორმეტ: წელ: ამათ: თუთ:⁷⁾ სახეთა: ჭირთა:
 განგრძობითა:⁸⁾ ბნელსა: უგუნსა: შინა: იწყო: აღმცისკრებად: მზე-
 მან: უოველთა: შეუობათამან: დიდმან: სახელითა: უდიდესმან:⁹⁾ სახელ:
 მდგომმან: დავით: დ'თისა: მამისამან: და: თუთ: სამეოცდა: მეათორ-
 მეტე: მან:¹⁰⁾ შვილმან: ამის: დავითისმან: დ'თ:¹¹⁾ მ'ს: ჟამსა:¹²⁾ იყო:
 ჭსაკით: ი'ვ:- წლისა:- ხოლო: ქორანიკონი:- ტ'თ:- ამის:¹³⁾ მარტოდ:
 შობილსა: გი'სგან: თუთ: მამამ'ნ: დაადგა: გვირგვინი: შეუობისა:
 უჭკეშმარიტესი: ითქვინ: თუთ: მამამან: ზეცათამან: ზოგა: დავით: 520
 მონა: თუსი: და: საცხებელი: მისი: წმიდა: სცხო: და: რამეთუ:
 კელი: მისი: წმიდა: შეეწია: და: მკლავმან:¹⁴⁾ მისმან: განაძლიერა:

1) ქარ—ს ცხ—ში: და დაზელეს, ბარათაშვილისაში: და დაზულეს.

2) ქარ—ს ცხ—ში: ნიანიასი.

3) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და.

4) უნდა იყოს: მზა.

5) ქარ—ს ცხ—ში: სოდომცა.

6) ასო „ი“ ამ სიტყვაში სხვა ხელით და მელნით არის მიმატებული სტრი-
ქონს ზემოთ.

7) ქარ—ს ცხ—ში: თუთო.

8) ბარათაშვილის ვარიანტი უმატებს: ვიყვენით.

9) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: საქმიოთა.

10) ქარ—ს ცხ—ში: სამეოცდა მეათერამეტემან.

11) ამ სტრიქონის პირდაპირ აშიაზე სწერია მეფის ვახტანგ მეექვსის ხელით:
დავით. აღმაშენებელი.

12) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: რომელი.

13) ქარ—ს ცხ—ში: ამას.

14) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: წმიდამან.

იგი: წყალბა: და: ჭეშმარიტება: შეემოსა: და: უადრეს: უო:
 უფროს: უფელთა: მეფეთა: ქუეყანისათა: ვიდრემდის: და: და: ¹⁾
 ზღუათა: ზედა: კელი: მისი: და: მდინარესა: ზედა: მარჯუენა:
 მისი: გარნა: შრომითა: ფრიადითა: და: დუაწლითა: ძლიერითა: და:
 მრავალთა: დღეთა: შემდგომადცა: იყო: ²⁾ იქმნა: ესე: ვითარცა: წინა:
 მდებარემან: სიტყუამან: ცხად: უოს: რამეთუ: მეფე: იქმნა: რა:
 დავით: მოკრებულ: იყო: ქართლი: და: თხნიერ: ციხეთასა: და:
 მე: ³⁾ არა: სადა: იყო: სოფელსა: შინა: კაცო: არცარა: შენებულება:
 მათ: ყამთა: შინა: ჭქონდეს: თრიალეთი: და: კლდეკარნი: და:
 მიმდგომი: ქუეყანა: მათი: ლიხარიტს: და: მეფესა: დავითს: წინა-
 შე: იუზ: რეცა: ერთგულად: ეგრეთვე: ნიანია: კახაბერის: ძეცა:
 და: სხუანიცა: აჩხუარნი: მცირედ: მცირედ: შემოკრიბნა: სადამე:
 დაშთომილნი: და: სოფლებდაცა: და: იწეეს: შთამოსლვად: და:
 დასხდომად: და: იყო: მაშინ: საზღუარნი: სამეფოსა: ⁴⁾ მცირე: ლინთა:
 და: სადგომი: სამეფო: წადულის: თავსა: ⁵⁾ და: ოდესცა: ნადირობა:
 უნდის: ქართლისა: ჭაღაკათა: ანუ: ნაჭარმატეკეს: რომელი: ⁶⁾ აღსასეს:
 521 იყო: ირმითა: და: ეშუთა: მიერ: არა: ჰირველ: შთაფიდიან: ვიდრე-
 მდის: ცხენ: კეთილთა: მკედართა: მიერ: მოინახიან: და: მაშინდა:
 მოვიდინ: ⁷⁾ ვაკესა: - ⁸⁾ ა მ ა ს: - შინა: ⁹⁾ გარდაკდა: წელიწადი: ოთხი:
 მოკუდა: სულტანი: მალიქაშ: ¹⁰⁾ და: ლიხარიტ: ამირამან: იწეო:
 მათვე: მამულ: ჰაპურთა: კუალთა: სლვა: რამეთუ: ზაკვდა: წინაშე:
 მისსა: მოხონებად: უსჯულყოებისა: და: და: ქრისტანე: იყო: სა-
 ხითა: გარნა: ორგულებითა: და: სიძულილი: ჰატრონთა: გუარისაკან:
 მოაქუნდა: გონებითა: და: ვინათკან: გულის: კმის: უოფა: არა:
 ინება: კეთილისა: და: და: ¹¹⁾ უოფელსა: გზასა: არა: კეთილსა: ამას:

¹⁾ ქარ—ს ცხ—ში: დასდვა.

²⁾ ეს სიტყვა ქარ—ს ცხ—ში არ არის.

³⁾ ამ ორი სიტყვის მაგიერ უნდა იყოს: სადამე.

⁴⁾ აქ გამოშვებულია: მთა.

⁵⁾ ქარ—ს ცხ—ში: წადულის-თავი.

⁶⁾ ქარ—ს ცხ—ზა უმატებს: ყოვლადვე.

⁷⁾ ქარ—ს ცხ—ში: ჩამოვიდინ ნადირობად.

⁸⁾ ეს სიტყვა არ არის ქარ—ს ცხ—ში.

⁹⁾ ქარ—ს ცხ—ში: ხოლო ამას ვითარებასა შინა.

¹⁰⁾ უნდა იყოს: მელიქ-შაჰ.

¹¹⁾ ეს სიტყვა ქარ—ს ცხ—ში არ არის.

რა:¹) ხედვიდა: მეფე: დავით: ინება: გაწურთუა: მისი: ამისთვისცა:
 ზერობილ: ყო: იგი: ჟამსა: რადენმე: რომელი: კმა: იყო: განსა-
 სწავლელად: გონიერის: ვისსამე: და: ესრეთ: მომტკიცებულა:
 მრავალთა: და: მტკიცეთა: ფიცთა: მიერ: და: ერთობისათჳს: ღთისა:
 შუა: შემოდებულ:²) განუტყვა: იგი: და: შითვე: დიდებითა: აღიდა:³)
 და: არა: შეუცუალა: რამეთუ: კეთილმან: არათუ: მართალსა: არამედ:
 არცათუ: ბოროტსა: ადვილად: ახრალის: ვინათგან: სიბოროტედ: არა:
 განსწავლულ: არს: არცა: მეჭუელ:⁴) ხლო: იგი: ვითარცა: ძაღლი:
 მიექცა: სათხევარსა: და: ვითარცა: ღორი: ინწყუნა: სანგორელსა:
 მწვირისას: განაცხადა: მტერობა: და: უკუეთურებასა: იწურთიდა:
 საწოლსა: ზედა: თჳსსა: იხილა: რა: მშვიდმან: და: ღთივე: გან- 522
 ბრძინობილმან: მეფემან:⁵) რამეთუ: კუდი: ძაღლისა:⁶) არა: განემართე-
 ბის: არცა: კირჩხიბი: მართლად: ვაღს: მეორესა: წელსა: კუდად:
 შეიპყრა: ორ: წელ: ზერობილი: იყო:⁷) და: საბერძნეთს: გაგზავნა:
 მუნ: განეკუა: ცხოვრებასა: ამას: ჟამსა: გამოვიდეს: ფრანგნი: აღი-
 დეს: იელუსაღეში: და: ანტიოქი: შეწევნითა: ღთისათა: მოეშენა:
 ქუეყანა: ქართლი: განძლიერდა: დავით: და: განიმრავლნა: სძანი:
 და: არღარა: მისცა: სულტანსა: ხარაჯა: და: თურქნი: ვერღარა:
 დაიზამთრებდეს: ქართლსა: რამეთუ: მოაქამდე: ზამთრისავე: თანა:
 მიწვენისა:⁸) ფაღანგებთა: მათითა: ჩამოდგინა: ჰუკლასა: ჭ: დიდუამს:
 ჩადმართ: მტკურისა: და: იორის: ზირთა: რამეთუ: მათი: იყო:
 სადგომი: კახეთს: მეფობდა: კაე:⁹) კაცი: მეფობისავე: თანა: მეფე:
 ქმნილი: ვნებითა:¹⁰) ზედა: და: ჭეშმარიტი: ქრისტიანე: - მ ო ს ც ა: -
 ჟამი: ღთნ: მეფესა: დავითს: წარუდო: კაეს:¹¹) ციხე: ზედა: ზადენი:

¹) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ესე ვითარსა.

²) ქარ—ს ცხ—ში: შუა-მდგომელად მომტკიმი.

³) ქარ—ს ცხ—ში: ამყოფა.

⁴) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: იყო.

⁵) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: დავით.

⁶) უნდა იყოს: ძაღლისა.

⁷) ქარ—ს ცხ—ში: ყო.

⁸) ქარ—ს ცხ—ში ამ საში სიტყვის მაგიერ: ზამთრისა მოწვენასა.

⁹) უნდა იყოს: კვრიკე.

¹⁰) ქარ—ს ცხ—ში: ვნებათა.

¹¹) უნდა იყოს: კვრიკეს.

და: 1) წარმეტყობდა: დიდებითა: და: განმარჯუებულებითა: რამელთა: თანა: ესტა: იქმნა: მოკუდა: რატი: ძე: ღიზარიტისი: კაცი: ორ-გული: და: ნამდღილკე: ნაშობი: იქედნესი: და: ესრე: დასრულდა: სახლი: 2) განმამწარებთა: რამეთუ: სულა: 3) უკანასკნელი: 4) რისხვისა: სასმელი: ცოდვილთა: ქუეყანისათა: და: არღარაგინ: დარჩა: საყოფელთა: მათთა: მკვდრი: რამეთუ: აღიკსნა: 5) უსჯულგობა: მამათა: მათთა: წინაშე: უფლისა: და: მამული: მათი: აღიღო: შდ: 6) მეფემან: შემდგომად: წელიწდისა: ერთისა: მიიცვალა: კაე: 7) მეფე: და: დასუეს: კახთა: მეფედ: ძმისწული: კაესი: 8) აღსართან: და: არა: რათა: მქონებელი: ნიშთა: მეფობისათა: 9) არამედ: 10) ცუნდრუკი: რამე: 11) და: ყოვლად: წინა: უკუმიუა: 12) მამის: ძმისა: მისისა: მას: ჟამსა: განიცადა: მეფემან: გონებისა: თუაღითა: და: გუაღად: 13) გულის: კმა: ყო: საქმე: რომლითა: მონამდლებოდა: დთი: და: სარგებელი: დიდი: იქმნებოდა: 14) რამეთუ: წმიდანი: ეკლესიანი: სახლნი: დთისანი: ქუაბ: ავაზაკთა: ქმნულ: იყუნეს: და: უღირსებით: 15) მამულბითა: უფროს: ვიდრე: დირსებით: და: ეპერეს: უფროსნი: საეთისკაზხოსანი: არა: კართ: 16) მწყემსებრ: 17) ერდოთ: შესრულნი: და:

1) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: იყო ქორონიკონი ტკა.

2) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ზალვიუაშთა, სახლი.

3) ქარ—ს ცხ—ში: სვა, ანუ სულა.

4) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: თხლე.

5) ქარ—ს ცხ—ში: აღიხსენა.

6) ეს სიტყვა ქარ—ს ცხ—ში არ არის.

7) უნდა იყოს: კვრიკე.

8) უნდა იყოს: კვრიკესი.

9) ქარ—ს ცხ—ში ამ ხუთი სიტყვის მაგიერ: რომელსა არა რა ჰქონდეს ნიშანი მეფობისა.

10) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: იყო.

11) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: უსჯულო, უმცროდ უსამართლო.

12) ქარ—ს ცხ—ში: წინა-უკმო.

13) უნდა იყოს: კეთილად.

14) აქ ბროსეს გამოცემული ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: „გარდაიცვალა კათალიკოზი გაბრიელ სათარელი და დაჯდა კათალიკოზად იოანე“. ეს შენიშვნა მკუთვნის თეიმურაზის ვარიანტს და შეადგენს შერშე მიმატებულს ცნობას და არა ტექსტის კუთვნილებას.

15) ქარ—ს ცხ—ში: და უღირსთა და უწესოთა.

16) ქარ—ს ცხ—ში: კართა.

17) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: შესრულნი, არამედ ავაზაკებრ.

მათნივე: მსგავსნი: ხუცესნი: და: ქორათის: კოვზნი:¹⁾ დაედგინეს:
 რამელნი: ნაცულად: სჯულთა: ღთისათა: ჰერობისა: უსუელთა:²⁾
 აწურთიდეს: მათ: ქუეშეთა:³⁾ და: თვთ: სახლით:⁴⁾ უფლისათ: და:
 მდღელთაგან: გამოვიდოდა:⁵⁾ უსჯულთა:⁶⁾ რამელთა: თუალი:
 ღთისა: მხედველი: ყოველთა: ესეოდნად: რისხუად: აღზრულ: იყო:
 ვითარცა: ზემორე: სიტყუამან: გამოაცხადა: და: რამეთუ: არა:
 სწორ: არს: ცოდვა: მღუდელისა: ღ: მკდრისა:⁷⁾ არცა: ერისა: ღ: მღუ-
 დელთ: მთავრისა: არცა: მწეემსისა: და: სამწესოსა: ვითარცა: წე-
 რილ: არს: მონამან: რამელმან: იცოდის: ნება: უფლისა: თვისისა: 524
 და: არა: განეკრძალოს: იგუემოს: დიდად: ამათ: უკუე:⁸⁾ დიდთა:
 წყალბათა:⁹⁾ კუენებად: შემოკრიბა: კრება: ერი: მრავალი: რამეთუ:
 საშეფოსა: თვისისა: კათალიკოზნი: მღუდელთ: მთავარნი: მეუდა-
 ბნოენი: მოძღუარნი: და: მეცნიერნი: შემოკრიბნა: წინაშე: მათსა:
 უამსა: და: ადგილსა: ჯეროკანსა: და: მრავალ: დღე: გამოწულილ-
 ვითა: ფრიადითა:¹⁰⁾ კეთილად: გამოიძიეს: და: ყოველი: ცთომილი:
 განმარტლეს:¹¹⁾ და: კეთილ: წესისაგებ:¹²⁾ ყოველითურთ: დაამტკიცეს:
 უღირსად: გამოჩინებულნი: გარდამოსთხივნეს: საუდართაგან:¹³⁾ და:
 დათუ: არა: ადგილ: იყო: ესე: ნათესავთა: მათთა: ძლიერებითა:¹⁴⁾
 და: მათ: წილ: ჭეშმარიტნი: მწეემსნი:¹⁵⁾ და: ადგინეს: და: ძეგლი:

1) ამ ორი სიტყვის მაგიერ უნდა იყოს: ქორეთისკობოსნი.

2) უნდა იყოს: უსჯულთაგანა.

3) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ყოველთა.

4) უნდა იყოს: სახლითა.

5) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ყოველი.

6) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და ცოდვა.

7) უნდა იყო: მკედრისა.

8) ქარ - ს ცხ—ბა უმატებს: ესე ვითართა.

9) უნდა იყოს: წყლულგებათა.

10) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: შრომითა. ბართაშვილის ვარიანტში ეს სი-

ტყვა არ არის.

11) უნდა იყოს: განმართეს.

12) ქარ—ს ცხ—ში: წესიერება.

13) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და შეაჩვენეს.

14) ეს სამი სიტყვა არ არის ქარ—ს ცხ—ში. ნაცულად ამისა შიმატებულთა: რამეთუ იყუნეს კაცნი მთავართა და წარჩინებულთა შკლნი, რამეთუ რომელთაცა უწესოდ დაიპყრნეს საყდრები.

15) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და სათნონი ღვთისანი.

შუენიერი:¹) აღწერეს: მიმდგომი: და: მოწამე: წმიდათა: ათორმეტთა: კრებათა: და: ესრეთ: ეოველნი: ნიჭითა: საძეუოთა: გაკზაფენეს: თათუეული: სახლად:²) თვსად: და: ესეცა: მიმსგავსებულად: დიდის: კოსტანტინესსა: აღასრულა: მეუემან: დავით: რომლისა: სახატლად: იხილეთ: თუ: რა: განაგო:³) უძილმან: მცველმან: ისრაელისმან: რამეთუ: ესე: აღსართან: კახთა: მეუედ: კსეებუელი: შეიბურეს: ჰრეთა:⁴) დიდებულთა: არშინმან:⁵) და: ბარამ:⁶) დედის: ძმამან: მათმან: ქავთარის: ძემან:⁷) ბარამის: ძემან: და: მოსტეს: მეუესა: და: აღიხუნა: მეუემან: ჰრეთი: და: კახეთი: და: ერტოხს:⁸) ქმნნა: წყობანი: დინი: და: კმა: გასშენილნი: იგი: და: დიდი: ძლევა: რომელ: მტირედითა: ლაშქრითა: და: განწირულთა: ერთთა: და: კაცნა: სულტანისა: იგი: სენანი: ურიცხუნი: ათაბაგი: განძასა: და: უმრავლესი: კახთა: და: ქუეყანისა: ერი: მტერთავე: თანა: კარე: მოდგომილი: ჩუენთანა: ესე: ოდენ: ადვილად: და: მოსწრაფედ: კელთ: უსხნა: ღთნ: საკრველებათამან: რომელ: ერთი: ათასთა: არა:⁹) სდევდა: არამედ:¹⁰) იზერობდა: ჭ: ორთა: არათუ: წარეჭვიფენეს: ბეგნი¹¹) არამედ: სათლითა: თვთ: მითთვე:¹²) ტუეთათ: და: მთხერბლთათ: ტუუედ: მოჭუენდეს: იგინი: ხოლო:¹³) თვთ: მეუე: არა: ვასხა:¹⁴) ვინმე: ზურგით: უდგა: ოდენ: სენათა: თვსთა: ანუ: შორით: უზრახებდა: ვითარცა: ერთი: მრავალთაგანი:¹⁵) არამედ: უზარტეს: ეოველთა: თვთ: წინა: უვიდოდა:¹⁶) თვთ: გოლიათებრ: მიმართებდა: თვთ: მკლავითა:

¹) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ქეშმარიტისა სარწმუნოებისა.

²) ქარ—ს ცხ—ში: სახილ

³) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ღმერთმან გულ-მეცნიერმან.

⁴) ქარ—ს ცხ—ში: ცერთა

⁵) ქარ—ს ცხ—ში: არიშინმან.

⁶) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და.

⁷) ქარ—ს ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: ქავთარ.

⁸) ქარ—ს ცხ—ში: ერწუხს.

⁹) ქარ—ს ცხ—ში: არათუ.

¹⁰) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: კელითა.

¹¹) უნდა იყოს: ბეგნი.

¹²) უნდა იყოს: მათვე.

¹³) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ყოველნი ქრისტიანენი.

¹⁴) ქარ—ს ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: არა თუ ვითარცა სხუამ.

¹⁵) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ვინმე.

¹⁶) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და ვითარცა ლომი შეუზახებდა კმითა მალლითა და ვითა გრიგალი მიდამო იქცეოდა.

მტკიცეთა: და: კმობდა: ახრანთა: სრვიდა: და: მისცემდა: წინა: დამთხუეულთა: ¹⁾ ვიდრემდის: ფრიადის: ცემისაგან: არათუ: ვითარცა: ძულსა: ²⁾ დავითს: ელიაზარს: ³⁾ კელი: კრმლისა: ვადასა: ოღენ: დაე- წება: არამედ: კრმლითა: ⁴⁾ უკმომდინარითა: სისხლითა: წიადნი: ⁵⁾ აღსაკსედ: ეტვირთნეს: რომელი: შემდგომად: ⁶⁾ მუცლისა: და: სარ- ტულისა: განკისნისა: საცნაურ: იქმნა: ქუეყანად: რა: დაითხია: ესე: ოღენისა: მტკნარისა: სისხლისა: შეეინებულისა: რომელსა: ჰირველ: 526 განხილვისა: თუთ: მისგან: ვგონებდით: გამოსრულად: და: მას: დღესა: სამნი: ცხენნი: გამოუკლნეს: და: მეოთხესადა: ზედა: მკდომ- მან: სრულ: ყო: მის: დღისა: ომი: და: ესე: მრავლისაგან: ყო- ვლად: მცირელი: და: კინი: ⁷⁾ წარმოვთქვთ: ესრეთ: რა: ⁸⁾ მხერობე- ლობით: დაიხურა: ჰერეთი: და: კახეთი: და: ნებერად: აიხუნა: ციხენი: და: სიმავრენი: მათნა: მზეებრ: მიჭეთინა: წყაფობა: ყო- ველთა: ზედა: მკვდრთა: ქუეყანისათა: და: ვანათგან: ღთის: ესრეთ: განაკებდა: საქმეთა: დავითისათა: და: წარუმართებდა: ყოველთა: გზათა: მისთა: და: მოსცემდა: ჟამად: ჟამად: ⁹⁾ ძღვათა: საკვრ- ველუებათა: და: უძღვდა: ძალითი: ძალად: არცა: იგი: უღებდა: განმრავლებად: ტალანტთა: ¹⁰⁾ არამედ: სრულითა: გულითა: ჰმსახუ- რებდა: და: მით: იქმნდა: რომელნი: ნებისა: ღთისად: და: ამტკი- ცნის: და: სათნო: ყოფილად: მისდა: აღუწინდის: ვითარცა: აწ: ითქუას: რამეთუ: მოიგონა: აღშენება: მონასტრისა: და: დაამტკიცა: რომელიცა: გამოარჩია: მადლმან: საღთომან: ადგილსა: ყოვლად: შეენიერსა: და: ყოვლითურთ: უნაკლულსა: რომელსა: შინა: მე:

¹⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ყოველთა.

²⁾ უნდა იყოს: ძულსა.

³⁾ უნდა იყოს: ელიაზარის.

⁴⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: მისითა.

⁵⁾ ქარ—ს ცხ—ში: წელინი.

⁶⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ომისა გარდაედის და.

⁷⁾ ვერვევა ბარათაშვილის ვარიანტში, ხოლო ბროსეს გამოცემაში ამ სიტყვის მაგიერ სწერია: წინა.

⁸⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: თუთ.

⁹⁾ ქარ—ს ცხ—ში: ჟამითი-ჟამად.

¹⁰⁾ ეს სიტყვა ქარ—ს ცხ—ში არ არის, ამის მაგიერ სწერია: საქმეთა კეთილთა და სათნოთა ღვთისათა.

რეცა:¹) ცარდავართხა:²) ტაძარი: უოვლად: წმიდისა:³) ღთის: მშობე-
 527 ლისა: რაბამ: რამე: აღმატებულნი: უოველთა: წინანდელთა: ქმნულთ-
 ბისა: რამელი: ზესთა: ჰმატს: შუენიერებასა: უოველთასა: სივრცე-
 თა: და: ნივთითა:⁴) სიკეთითა: და: სიმრავლითა: და: მოქმნულობისა:
 შესწორებულობითა:⁵) რამელითა:⁶) იანა: მოწამედ: ჰქონან: თუაღნი:⁷)
 მხედველთანი: და: ადავსო: სიწმიდეთა: მიერ: ჰატოისანთა: ნაწი-
 ლსა: წმიდათსა:⁸) წმიდათა: ხატთა: და: სიწმიდისა: სამსახურებულთა:
 უოვლად: დიდებულთა: და: სხუათა: ნივთთა: ძვირად: სპოვოვნი-
 ლთა: ამთ: თანა: დასხნა: მუნვე: დიდთა: და: ხუასროვანთა: მეფე-
 თა: ტახტნი: და: საუდარნი: სასანთლეი: და: საკიდელნი: ფერად:
 ფერად: იავარად: მოხმულნი: ავისნი:⁹) და: კუალად: გვირგვინნი:
 მანიანი: და: ფიაღანი: და: სას-მელნი: რამელითა: მოუხუნა: მე-
 ფეთა: არაიეთისათა: რაჟამს: თვთ: ივინიცა: ტუუედ: მოიუჟანსა:
 და: მისვე: ტაძარსა: შინა: შეწირნა: ღთისა: საკსენოდ: და: სა-
 მადლობელად: ძლევისა: მის: საკრველისა: და: მუნვე: შემოკრი-
 ბნა: კაცნი: ჰატოისანნი: ცხორებითა: და: შემკულნი: უოვლითა:
 სათნოებითა: არა: თუსთა: სამეფოთა: რდენ: შინა: ჰოვნიღნი: არა-
 მედ: ქუეყანისა: კიდეთა: სადატცა: ესმა: ვიეთმე: სიკეთე: და:
 სისრულე: სულეერთთა: და: კორციელითა: სათნოებითა: აღსაკსეობა:
 იძინა: კეთილად: გამოიძინა:¹⁰) მოიუჟანსა: და: დამკვდრნა:¹¹) მას:
 528 შინა: მამული: ღიშარიტეთი: უმკვდროთ: დაშთომილი:¹²) სრულიად:
 სხუათა: (და: ნივთთა: სიკეთითა: და: სიმრავლითა: და: მოქმნი-
 ლობის: შეუსწორებლობითა: რამელისა: თანა:¹³) მრავალთა: ღ: სამარ-

1) ქარ—ს ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: ვითარცა მეორე ცა.
 2) ქარ—ს ცხ—ში: გარდაართხა.
 3) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და უფროსად კურთხეულისა.
 4) ქარ—ს ცხ—ში: ნივთთა.
 5) ქარ—ს ცხ—ში: შეუსწორებლობითა.
 6) ქარ—ს ცხ—ში: რომელსა აწ.
 7) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ყოველთა კორციელთა.
 8) უნდა იყოს: ნაწილთა წმიდათა.
 9) ეს სიტყვა არ ირის ქარ—ს ცხ—ში.
 10) ამ სამი სიტყვის მაგიერ უნდა იყოს: იძია და კეთილად (ქარ—ს ცხ—ში: კეთილად) გამოიძია.
 11) ქარ—ს ცხ—ში: დამკვდრნა.
 12) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: იყო.
 13) ეს რაღ იქ ფრჩხილებში ჩავსვით შეადგენს შეცდომით გამოვრებას მე-527 გვერდის მესამე და მეოთხე სტრიქონებისა.

თლიანთა: უსარჩლელ: მიხუეჭილთა:¹) სოფლებთა: თანა: მისცნა: დედასა: ღთისასა: სამსახურებულად: მისსა:²) მდგომთათჳს: და: უზრუნველი: ტრაჲეზი: განუჩინა: რომელიცა: აწ: წინა: მდებარე: არს: უოფლისა: აღმსავლისა: მეორედ: იელუსაღმად: სასწაულად: უოფლისა: კეთილისა: მოძღურად: სწავლულებიასად: სხუად:³) ათინად: თრიად: უადრეს: მისსა: საღთთათ: შინა: წესად: კანონად: უოფლისა: საეკლესიოსა: შეუნიერებისად:-და: კუაღად:- სხუა: მოიგონა: საქმე: შემსგავსებულად: მოწყალისა: და: ტკბილისა: ღთისა: სახისა:⁴) კაცთ: მოყურებობისა: თჳსისა: აღაშენნა: ქსენონნი: ადგილსა: შემსგავსებულად: შეუნიერად:⁵) რომელსა: შინა: შეკრიბნა: ძმანი: თჳთთ: სახითა: სენითა: განცდილნი: და: მოუმზადა: ეოკელი: საკმარი: მათი: უნაკლულად: და: უხუებით: განუჩინნა: შესავალნი: და: საღუაწენი: მათნი: და: უოფლადეკე:⁶) თჳთ: მავიდის: მოიხილნის: მოიკითხნის: და: ამბარს: უეჳს: თუითეულსა: აფუფუნებდის: მამაებრ: სწყალობდის: და: ჳნატრიდის: განამკნის: მოამინების: მიმართ: მოხანის: თჳსითა: კელითა: ცხედრებისა: მოსილებითა:⁷) და: საგებელი:⁸) ზინაკი: და: უოველი: საკმარი: მათი: მისცის: თჳთეულსა: ოქრო: კმა:⁹) განკრძალნის: ზედა: მდგომელნი: მათნი: 529 განაკის: უოველი: საქმე: მათი: დიდად: შეუნიერად: და: ღთის: მსახურებითა:¹⁰) ამაღ: ჟამადმდე: ქალაქი: ტფილისი: რუსთავი: სომხითი: უოველი: სამშვილდე: აგარანი: თურქეთა: ჰქონდეს:¹¹) თეგდორე: ჰეონდიდელსა: დისწულსა:¹²) კაცსა: გონიერსა: დიდად:

¹) უნდი იყოს: მიუხუეჭელთა.

²) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: წინაშე.

³) ქარ—ს ცხ—ში: სახლად.

⁴) ქარ—ს ცხ—ში: სახიერისა.

⁵) ქარ—ს ცხ—ში: შემსგავსებულსა და შეუნიერსა.

⁶) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ხოლო.

⁷) ქარ—ს ცხ—ში: ცხედრები, სამოსლოები,

⁸) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: მათი.

⁹) ქარ—ს ცხ—ში: კმა-სყოფნი და.

¹⁰) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ხოლო ვიდრე.

¹¹) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ხოლო თრილიეთნი და კლდე-ქარნი ჰქონდეს.

¹²) ქარ—ს ცხ—ში: თეგდორეს ჰეონდიდლითა დისწულსა.

მეოფს: რამეთუ: მეფე: რა: გარდავიდის: 1) უმცრო: 2) ეშინოდ: თურქთა: და: მათთა: ციხოვანთა: მას: უამსა: მეფე: გარდამოვიდეს: იმერითს: შეკრბეს: გინს: ჭყონდიდელსა: მწიგნობართ: უხუცესსა: წინაშე: თევდორე: აბულეთ: 3) და: ივანე: ორბელი: და: სიმარჯვთ: მონაზარეს: სამშვილდე: მაშინ: იქმნა: დიდი: სიხარული: რამეთუ: დღითი: დღე: შემატებდა: 4) საზღუართა: სამეფოსათა: ცნეს: რა: თურქთა: ადება: სამშვილდისა: უმრავლესნი: ციხენი: სომხითისანი: და: უტკუნეს: და: ღამე: ივლტოდეს: ხოლო: 5) ჩუენთანა: მითუაღნეს: იგინი: ხოლო: 6) მოაქმდის: სთუღთა: ჩამოიარინ: თურქთა: სომხითი: ყოვლითა: თვლანგებითა: მათათა: ჩამოდგინ: გაჩინათა: 7) ზირსა: მტკერისსა: ტფილისითგან: ბარდავამდე: და: იორის: ზირთა: და: ყოველთა: ამათ: შუენიერთა: ადგილთა: საზამთროთა: რომელთა: შინა: ვითარცა: ზმთრისა: 8) არესა: 9) გაზაფხულისსა: ითიბების: თიკა: და: აქეს: შეშა: და: წყალი: უხუებით: და: მუნ: არს: სიმრავლე: ნადირთა: თუაღ: 10) თერი: და: საშუებელი: ყოველი: ამათ: ადგილთა: შინა: და: დგინ: ხარებითა: 11) ცხენისა: ცხურისა: 12) და: აქლემებისა: მათისა: არა: იყო: რიცხვი: და: ჭქონდა: ცხორება: სხნატრელი: ნადირობდიან: გაისუენებდიან: 13) და: არა: იყო: ნაკლეუდეგნება: მათთანა: თხსთა: ქალაქთა: ვაჭრობდიან: ხოლო: ჩუენთანა: ზურითა: 14) არბევდიან: და: ტყუეთა: და: აღაფათა: 15) სავსეთთა: გაზაფხულსა: თანა: იწყიან: აღმართ: სავლად: 16) მათათა: სო-

530

1) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: აფხაზეთად.

2) ქარ—ს ცხ—ში: უმცრორე.

3) ქარ—ს ცხ—ში: აბულეთი.

4) ქარ—ს ცხ—ში: შემატებოდა.

5) ქარ—ს ცხ—ში: და.

6) ქარ—ს ცხ—ში ამ სიტყვის მაგიერ: რამეთუ ვიდრე.

7) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და.

8) უნდ იყოს: ზამთრისა.

9) ქარ—ს ცხ—ში ამ სამი სიტყვის რიგი ასეთია: ზამთრის ვითარცა არესა.

10) ქარ—ს ცხ—ში: თვთო.

11) ქარ—ს ცხ—ში: ხარგებითა.

12) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ჯორისა.

13) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და იხარებდიან.

14) უნდა იყოს: ნაბირთა.

15) ეს ორი სიტყვა ბროსეს გამოცემაში არ ირის, ბართაშვილისანი ირის.

16) ქარ—ს ცხ—ში: სლვად.

მხითისათა: და: აწარტისათა: ეგრეთვე: ზაფხულისაცა: ქქონდის: შუება: და: განსუენება: თიფითა: და: ველითა: შუენიერთა: წყარო-
თა: და: ადგილთა: ყუაფილოვანთა:¹⁾ და: ესეოდენ: დიდ: იყო: ძალი: მათი: და: სიმრავლე: რომელი: სთქუამცა: თუ: ყოველი: თურქობა: ყოვლისა: ქუეყანისა: იქი:²⁾ აწსო: და: არაფისაგან: მოს-
გონებელ: იყო: ოდესცა: მათი: გასმია:³⁾ ანუ: ვნება: არცა: თუ
თვთ: სულტნისაგან: - ო დ ე ს: სამშვიდღე:⁴⁾ აიღეს:⁵⁾ მას: წელსა: მ-
ვიდა: ძალი: სულტნისა: და: ყოველი: თურქ: ქმნილობა:⁶⁾ კაცი:
ვითარ: - ს წ: -⁷⁾ უგრძნეულად: სიმარჯუეთ: ხოლო: მეფე: დცა:
ნაჭარმაგვეს: ტაძრეულითა: ცნა: რა: მოსულა: მათი: მიმწუნრ:
თრიალეთს: დამე: ყოველ: წარვიდა: კაცითა: ათს: ხუთასითა:⁸⁾ რ-
მეთუ: ესე: ოდენნი: და: ხუდეს: მას: წინაშე: ცისკარსა: მოვიდეს:
თურქნი: იქმნა: ბრძოლა: ძლიერი:⁹⁾ მას: დღესა: და: შეწევნითა:
დ თისათა: იძლია: ბანაკი: მათი: და: მადრეკას: დღისას: მადრეკეს:
სივლტოლად: ესე: ოდენ: ზარკანკალინი: და: მოსწრაფენი: ვი-
დრემდის: არცა: თუ: კარაკთა: მათთა: და: ჭურჭელთა: მახედეს:
ყოულად: არამედ: მოსწრაფებასა: ჰატავსცეს: ფერკთა:¹⁰⁾ უფროს: 531
მათს:¹¹⁾ და: ესრეთ: განიბივნეს: თვსთა: ქუეყანათა: ხოლო: ესე:
ვითარსცა:¹²⁾ საკვრველსა: სივლტოლასა: მათსა: თვთ: მეფე: და:
სჰანა: მისნი: ესეოდენ: ურწმუნო: იქმნეს: ვიდრემდის: არაფინ:
სდევნა: ყოულად: რამეთუ: ხუალისა: ომი: ეგონა: წარვლო: გ ი: -
ჭ უ: -¹³⁾ რუსთავიცა: მეფისა: მუხრანს: ყოფსა:¹⁴⁾ რომლისათვისცა: დ-

1) ქარ—ს ცხ—ში: მწვანვილოვანთა.

2) ქარ—ს ცხ—ში: აქა. თემურაზისაში: იგი.

3) ქარ—ს ცხ—ში: გასხმა.

4) ქარ—ს ცხ—ში: ზმატებს: და ძერნა.

5) ქარ—ს ცხ—ში: ზმატებს: ქორონიკონი იყო ტლ.

6) ქარ—ს ცხ—ში: ამ ორი სიტყვის მაგიერ: თურქობა.

7) ესე იგი ასი-ათასი.

8) ქარ—ს ცხ—ში: წარვიდა მასლათა კაცითა ათას-ხუთასითა.

9) ქარ—ს ცხ—ში: ფიციელი.

10) ქარ—ს ცხ—ში: ზმატებს: მათთა.

11) ქარ—ს ცხ—ში: უფროს საქონლისა მათისა.

12) ქარ—ს ცხ—ში: ვითარსა.

13) ქარ—ს ცხ. ამ სამი სიტყვის მაგიერ: წარილო გიორგი ჭყონდიდელმან.

14) ქარ—ს ცხ—ში: „მუხრანს ყოფასა“. შემდეგ მიმატებულია: ქორონიკონი

და: წეენა: შეექნა: თურქთა: და: რიღობა: საზამთროთა: ადგილთა:
 დგომისა: რამეთუ: მოიმსახურნის: ¹⁾ მეფემან: რომლითა: მორევა: ²⁾
 ეგებოდის: რამეთუ: უგრძნეულად: და: ესხის: და: მოსწუჯნის: და:
 ესე: არა: ერთ: გინა: ორ: ანუ: სამ: არამედ: მრავალ: გზის: ვითარცა:
 აწ: ერთი: ითქუას: რამეთუ: ტაოს: ჩამოდგეს: დიდნი: თურქნი:
 ვანათგან: ხარკებითა: ³⁾ ზამთრისა: სიფიცხესა: და: მთათა: სიმაცრე-
 თა: მიენდგნეს: ხოლო: მეფემან: მოიკელაუნა: ესრეთ: რამეთუ:
 სზათა: ქართლისათა: მზაობა: უბრძანა: და: თვთ: ქუთათის: გარდა-
 ვიდა: რომლითა: უეჭუელ: იქმნეს: ⁴⁾ იგინი: და: თუესა: ფებერკალს:
 აცნობა: ქართველთა: და: მესხთა: რათა: კლარჯეთის: დახუდენ:
 ზაქმანსა: და: თვთ: შვიდიოთ: სპითა: ხუფთით: ჭორახის: ჰირი:
 წარვლო: შეკრბეს: ერთად: და: უგრძნეულად: დაქსნეს: მათ:
 ზედა: სასოებით: ⁵⁾ მსხდომარეთა: ბასიანამდე: და: მათად: ⁶⁾ კარმი-
 ფორისა: ⁷⁾ მოსრეს: სიმრავლე: მათი: ⁸⁾ ცხენები: ცხოვარი: აქლემები:
 და: ყოველი: ნაქონები: მათი: რომლითა: აღივსო: ყოველი: სამე-
 532 ფო: მისი: ყოვლითა: კეთილითა: და: მასვე: წელსა: ასული: თვისი:
 კახა: ⁹⁾ გაგზავნა: საბერძნეთს: სძლად: ბერძენთა: მეფისა: რამეთუ:
 ჰირველ: ამისსა: ჰირმშო: ასულთა: თვისთა: ¹⁰⁾ თამარი: გაეგზავნა:
 დედოფლად: შარვანისა: რათა: ¹¹⁾ ვითარცა: ორნი: მნათობნი: ერთი:
 აღმოსავლეთს: და: ერთი: დასავლეთს: ცისკრავან: ჭყოფდენ: საფე-
 რისა: ¹²⁾ მამისაკან: მიმღებულნი: მზეებრთა: შარვანდელთანი: ¹³⁾ და:

¹⁾ ქარ—ს ცხ—ში: მოიმსტვარნის.

²⁾ ქარ—ს ცხ—ში: რომელთა მოსვრა.

³⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ვინათგან.

⁴⁾ ქარ—ს ცხ—ში: ყვნა.

⁵⁾ ქარ—ს ცხ—ში ამ სიტყვის მაგიერ: უშიშად, გულ—დებით.

⁶⁾ უნდა იყოს: მთად.

⁷⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: რამეთუ ქორონიკონი იყო ტლე (ბარათაშვილის ვარიანტში: ტლე).

⁸⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ურიცხვი, და აღიდეს დედა—წული მათი.

⁹⁾ უნდა იყოს: კატა. ქარ—ს ცხ—ში: კატაჲ.

¹⁰⁾ ქარ—ს ცხ—ში: ასული თვისი.

¹¹⁾ ვგრევე ბარათაშვილის ვარიანტში, ხოლო ქარ—ს ცხ—ში: რამეთუ.

¹²⁾ ქარ—ს ცხ—ში: სფეროსა.

¹³⁾ რუმინელების მუხეუმის ხელთაწერში აქ შემდეგი შენიშვნა არის მოყვანილი: ამისა ჟამთა მოვიდნენ მთარგმნებელნი წიგნთანი ეფრემ მცირე და თეოფილე და არსენ იყალთოელი და როვანე ტაიქის ძე ქრისტეს აქეთ ქორონიკონს ჩროდ.

მეორეს: წელს: დაიპურნა: გრიგოლის: ძენისათა: და: ბოთა:¹) და: აღიღო: ციხე: გიბი:²) ჭ: გაგზავნა: ძე: ოჯის: დემეტრე:³) შარავანს:⁴) სპითა: ძლიერითა: ლაშქრად: ხოლო: მან: ქმნა: ომნი: საკურველნი: რომლითა: განკურვანა: მხილველნი: და: მსმენელნი: გამოიღო: ციხე: ქლადორი:⁵) და: ძღვევა: შემოსილი: მოვიდა: წინაშე: მამისა: თჳსისა: სავსე: აღათითა: და: ტუჯთა: ურიცხვითა:⁶) მეორესა: წელსა: ბზობად: წარმოემართა: მეფე: დანუკით: წარსლვად: რაკის:⁷) შირსა: და: ზატაკი: გარდაიკადა: საკიდურს: მუნ: მოაროვეს: მამავი: ბეშქენ: ჯაყელისა: ჯავახეთს: თურქთაგან: მოკლვისა: და: ამისთჳს: უშლიდეს: დიდებულნი: მას: უამსა: წარსლვად: და: ეოკლად არა: მოისმინა: არამედ: და: ესხა: თურქთა: რაკისს: შირსა: მდგომთა: და: მოსრა: სიმრავლე: მათი:⁸) წარმოიღო: ტუეუ: და: აღათი: ურიცხვი: ამასვე: წელსა: აღიღო: სომხით: ციხე: ღორე: ციხე: ქალაქი:⁹) და: მაშინვე:¹⁰) ივლისსა: აიხუნა: აგარანი: მეორესა: დღესა: ცისკარსა: რამეთუ: შირველცა: ესე: ციხე: აეღო: აგარატს: ზმასს: მისსა: გარნა: სამთუე: ბრძოლითა: ამასვე: აგვისტოსსა: მოკუდა: 533
სულტანი: მალიქი: მალიქაბის:¹¹) ძე: ჭ: ალექსი:¹²) ბერძენთა: მეფე: ჭ: ვერა: ცნეს: ერთმან: ერთისა:¹³) სიკუდილი:¹⁴) ხედვიდა: რა: მეფე: დავით: ესეოდენთა: ზე: გარდამოთა:¹⁵) შეწვენათა: ძღვევათა: და: განმარჯუებთა: თჳსთა: და: რომელთა: ღთი: მოსცემდა: სამეფოთა: ქუეყანათა: ქალაქთა: და: ციხეთა: რამეთუ: არა: იყო: ესე: ოდენი: სიმრავლე: ლაშქართა: სამეფოსა: შინა: მისსა: რათამცა:

¹) ამ სამი სიტყვის მაგიერ უნდა იყოს: ძენი ასამ და შოთა.
²) ქარ—ს ცხ—ში: გიში.
³) ქარ—ს ცხ—ში: დიმიტრი.
⁴) ქარ—ს ცხ—ში: შარვანს.
⁵) ქარ—ს ცხ—ში: ქალადორი.
⁶) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ხოლო.
⁷) ქარ—ს ცხ—ში: რაკისს.
⁸) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ურიცხვი.
⁹) ქარ—ს ცხ—ში ამ ხუთი სიტყვის მაგიერ: სომხითისა ციხე-ქალაქი ღორე.
¹⁰) ქარ—ს ცხ—ში: და მასვე წელსა.
¹¹) ქარ—ს ცხ—ში: მალიქ-შას.
¹²) აქ ბროსეს ხელთნაწერი უმატებს: კომნინოს.
¹³) ქარ—ს ცხ—ში: მეორისა.
¹⁴) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ქორონიკონი იყო ტლც.
¹⁵) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: დვთისა ღიერ წყალობათა.

ქალაქთა: და: ციხეთა: შინა: მდგომად: და: დამჭირველად: და:
 გუაზად: თჯსთა: თანა: მეოფელად: და: მოლაშქრედმცა: კმა: იუუნეს:
 და: უცხრომელად: და: სამარადისოსა: მისსა: მიმოსლვასა: ზამთარ:
 და: ზაფხულ: განაღა სადმე: ლაშქრობასა: - ა მ ი ს ა: ¹⁾) შემოიკრიბა:
 გონება: ²⁾) აღიღო: მაღად: ³⁾) თავი: თჯსი: და: მიამოვლო: ⁴⁾) თუალი: გო-
 ნებასა: ⁵⁾) განიცადა: კეთილად: ⁶⁾) განიცადა: ⁶⁾) სამეფოთა: გონებითა: ⁷⁾)
 რომელი: არა: კმა: იუუნეს: სამეფოსა: ⁸⁾) მისისანი: თანა: მიუვლად:
 კრთომითა: და: წადიერებითა: ⁹⁾) სულისა: თჯსისათა: და: მსგავსად:
 აღექსნდრესისა: ¹⁰⁾) ამანცა: სულთ: იაქუნა: რამეთუ: ითქმის: მისთჯს:
 ვითარმედ: ივილასოფოსმან: ვინმე: ჰქუა: მას: ¹¹⁾) არიანო: მრავალნი:
 და: ურიცხვსა: სოფელნი: რომელთა: არცა: თუ: სახელი: გასმიეს:
 შენ: და: მან: სულთ: ითქუნა: და: თქუა: უკუეთუ: დამიშთეს: ესენი:
 რა: იყოს: მპყრობლობა: ჩემისათჯსცა: ¹²⁾) ამან: მეორე: აღექსნდრე:
 534 განიზრახა: სივრცითა: გონებისათა: რამეთუ: სხუაებრ: არა: იყო:
 ღონე: უწყოდ: კეთილად: ეაუხაუთა: ნათესავისა: სიმრავლე: და:
 სიმკნე: წეობათა: შინა: სისუბუქე: მიმოსლვისა: სიფიცხე: მიმარ-
 თებისა: ადვილად: დასამჭირვლობა: და: უფლითურთ: მომზავე-
 ბლობა: ნებისა: თჯსისა: და: ამათ: თანა: უადვილეს: იუუნეს: მო-
 სდვად: მახლობლობითაცა: და: უზოგარებითა: და: რამეთუ: ჰირ-
 ველ მრავალთა: წელთასა: მიერ: მოიუენა: სანატრელი: და: უფლად:
 განთქმული: სიკეთათა: გუარანდუხტ: დედოფალი: შვილი: ეიფხაუთა:
 უმთავარესისა: ¹³⁾) ათრანქ სარანის: ¹⁴⁾) ძისა: სჯუელიერად: მეუღლედ:

1) ქარ—ს ცხ—ში: ამისთჯს.
 2) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: კეთილად და გონიერად გამგონე, ვითარცა და-
 ვით, სულისა მიერ წმიდისა.
 3) უნდა იყოს: მაღლად.
 4) ქარ—ს ცხ—ში: მიმოავლო.
 5) ქარ—ს ცხ—ში: გონებისა თჯსისა.
 6) ქარ—ს ცხ—ში: განიზრახა.
 7) ქარ—ს ცხ—ში: ცნობითა.
 8) ვგრევეა ბართაშვილის ვარიანტში. სხვებში სწერია: მეფობისა.
 9) ქარ—ს ცხ—ში: კრთომათა და წადიერებათა.
 10) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ჰქმნა.
 11) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ვითორმედ.
 12) ამ სიტყვის მაგიერ უნდა იყოს ორი სიტყვა: ჩემი, ამისთჯსცა.
 13) უნდა იყოს: უმთავარესისა.
 14) ქარ—ს ცხ—ში: ათრანქ სარანის.

თქსა: და: დედოფლად: უოვლისა: საქართველოსა:- ამისთქსცა:-
 წარავლინნა: კაცნი: სარწმუნონი: და: მოუწოდა: ეივჩაყთა: და:
 სიმამრსა: თქსსა: ხოლო: მათ: სიხარულით: მითუაღეს: გარნა:
 ითხოვეს: გზა: მშვიდობისა: ოვსთაგან: ამისთქსცა: აიძულა: 1) წარ-
 სლკად: ოვსეთს: 2) და: წარვიყანა:- 3) გ-ი: - ჭ-ე: - მწიგნობართა: უხუ-
 ცესი: თქსი: კაცი: სრული: უოვლითა: სიკეთითა: სულისა: და:
 კორცთასა: სკუსე: სიბრძნითა: და: გონიერებითა: განზრახნი: სვიანი:
 და: ფრთხილი: თანა: აღმზრდელ: აღზრდილი: 4) ჰატრონთა: და: თანა:
 განკაფილი: უოველთა: გზათა: და: საქმეთა: და: ღუაწლთა: მისთა:
 შევიდეს: ოვსეთს: და: მოეგებნეს: მეფენი: ოვსეთისანი: და: უო-
 ველნი: მთავარნი: მათნი: და: ვითარცა: მონანი: და: 5) დადგეს:
 წინაშე: 6) აიხუნა: 7) მძევალნი: ორგნითვე: ოვსთა: და: ეივჩაყთა: და:
 ესრეთ: ადვილად: შეაერთნა: ორნივე: ნათესავნი: და: უო: შორის:
 მათსა: მშვიდობა: და: სიუყარული: ვითარცა: ძმათა: აღიხუნა: 535
 ციხენი: და: რიალისა: და: უოველთა: კართა: ოვსეთისა: და: კავკა-
 სიისა: მთისა: თანა: და: შექმნა: გზა: მშვიდობისა: ეივჩაყთა:
 თქს: და: გამოაყუანა: სიმრავლე: ფრიად: დიდი: სიმამრი: და:
 ცოლის: ძმანი: თქსნი: და: არცა: ცრუად: დაშურა: არცა: უსაქმოდ:
 მათი: გამოყუანება: 8) მათითა: კელითა: მოსრნა: 9) სპარსეთისა: ძალნი:
 და: დასცა: შიში: და: ზარი: უოველთა: მეფეთა: ქუეყანისათა:
 და: მათითა: თანა: უოვლითა: ქმნნა: საქმენი: და: ურწმუნებულნი:
 ვითარცა: იოქუას: წადმართ: 10) მაშინ: ოვსეთს: უოფასა: მიიცივალა:
 გ-ი: ჭეონდიდელი: და: თავადგან: 11) სიურმითგანთა: ჰატრონის: მსა-
 ხურებათა: თქსთა: 12) და: ჰატრივითა: დიდითა: წარმოგზავნა: მონა-

1) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: მეფემან და ბრძანა.

2) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და სიტყვისავე თინა წარემართა.

3) ქარ—ს ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: და თანა წარიტანა.

4) ქარ—ს ცხ—ში ამ სამი სიტყვის მაგიერ: თანა—აღზრდილი.

5) არ არის ქარ—ს ცხ—ში.

6) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: მისსა.

7) ქარ—ს ცხ—ში: აიხუნეს.

8) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: არამედ.

9) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: სრულიად.

10) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ხოლო.

11) ქარ—ს ცხ—ში: თავადგა.

12) ქარ—ს ცხ—ში ამ სამი სიტყვის მაგიერ: ჰატრონი მსახურებათათჳს.

სტერსა: ახალსა: და: მუნ: დაემაზნა: რომელი: იგლოვა: ეოველმან:
 სამეფომან: და: თათ: მეფემან:¹⁾ უმეტესცა:²⁾ ძაძისა:³⁾ შემოსითა: შე-
 მოსითა:⁴⁾ ორმოც: დღე: ვიდრემდის: იშკა: ვახტანგ: რომლისა:
 ხარებითა: დაქსნა: გლოვა: ხოლო: ეივჩაუნი: და: აუენნა: ადგილთა:
 სამაოდ:⁵⁾ მარჯუენთა:⁶⁾ დედა: წულითა: მათითა: რომელთა: თანა:
 იუო: წეობად: განმავადნი: რჩეულნი: - მჩ: -⁷⁾ ესენი: განასრულნა:
 ცხენებითა: და: საჭურველითა: და: კუალად: მონანი: რომელ: ჭეუეს:
 რჩეულნი: განასრულნა:⁸⁾ ღვაწლსა: ვითარ: ხუთათასი: კაცი: ეოველნი:
 ქრისტიანე: ქმნულნი: მისანდონი: და: გამოცდილნი: სიმკითა:
 და: თათ: ეივჩაუნიცა: უმრავლესნი: ქრისტიანე: იქმნებოდეს: დღითი:
 დღე: და: სიმრავლე: ურიცხვი: შეეძინებოდა: ქრისტესა: ესენი:
 536 რა: ესრეთ: შემოიკრიბნა: და: დააწეუნა: გუარად: გუარად: და:
 დაუდგინნა: სხასლარნი: და: მმართველნი: და: ეგრეთვე: თჳსისა:
 სამეფოსა: სხანი: რჩეულნი: და: მოკაზმულნი: ცხენ: კეთილნი:
 და: ზირ: შექცეულნი: და: საშუკალ: მათსა: თათ: იგი: უმსგავსო:
 სხასხეტი: ღ: წინა: მბრძოლი: მისგავსებული: ძვილისა:⁹⁾ ქახოსროს-
 თჳს: მოახრობილთა: წინა: უძლოდა: და: უწყო: ბრძოლად:¹⁰⁾
 სხარსეთისა: შარვანისა: და: სომხითისა: დიდისა: რამეთუ: არა:
 დაშურებოდა: არცა: მოეწეინებოდა: ჟამიერად: და: წესიერად: იუო-
 ვნებდა:¹¹⁾ მათ: მართებდა: და: განაგებდა: მსგავსად: მისსა: დიდ:
 გონებობითა: და: ვინდამცა: იუო: წინა: დამდგომად: ანუ: ამაღლე-
 ბული: საჭურველისა: მის: წინაშე:¹²⁾ რამეთუ: დაღათუ: წერილმან:
 თერთოვანსა: ვეფხსა: მიამსგავსა: მაკედონელი: იგი: სიფიცხითა:

1) ქარ—ს ცხ—ბა ლმატებს: ვითარცა მამა.

2) ეს სიტყვა ქარ—ს ცხ—ში არ არის.

3) ქარ—ს ცხ—ში: შავისა.

4) ეს სიტყვა შეცდომით არის გამოვრებული.

5) ქარ - ს ცხ—ში: მათთა.

6) ქარ—ს ცხ—ში: მარჯვეთა.

7) ესე იგი ორმოცი ათასი.

8) ქარ—ს ცხ—ში ამ სიტყვის მაგიერ: და განსწავლულნი.

9) ქარ—ს ცხ—ში: ძველისა.

10) ქარ—ს ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: იწყო რბევად.

11) ქარ—ს ცხ—ში: ალაშქრებდა.

12) ქარ—ს ცხ—ში: და ვინდამცა წინა-აღმდგომი იუო მისი ანუ მიმართი
 ომისა მის წინაშე.

მიმმართველი: 1) და: მსწრაფლ: მიმოფლის: ქუეყანათა: შინა: და: ჭრელად: მრავალ: ფერობისათჳს: ქტევათა: და: განზრახვათა: მის-
 თასა: არამედ: ჩუენი: ესე: გზრგზნოსანი: და: ახალი: აღექსანდრე:
 და: ღათუ: ჟამითა: შემდგომად: არამედ: არა: საქმითაცა: არცა:
 გაზრახვითა: არცა: სიმკნითა: უმცირე: და: თჳთ: მათ: საქმეთა:
 შინა: რომელთა: მძლედ: ითქმის: აღექსანდრე: არა: უმდაბლე:
 არამედ: მრავალთა: უმაღლეს: მგონიეს: ესე: და: რადენ: სწუ-
 თოთა: და: კორციელთა: შინა: იგი: მისთა: სწორითა: 2) და: მოზა-
 მებთა: 3) ეგოდენ: ესე: სადლოთა: და: ქრისტეს: მცნებათა: შინა:
 კორციელთავე: თანა: მისთა: ზირველთა: 4) ჭმეტდა: რამეთუ: არა: სცა: 537
 ძილი: თუალთა: არცა: ჭრული: წამთა: არცა: განსუენება: კორცთა: 5) არა:
 ვადრკა: გემოვნებათა: მიმართ: არცა: ნებასა: კორცთასა: არა: საჭმელ:
 სასმელთა: არცა: სიმღერა: სათუოდთა: 6) და: არათურთ: არა: ეშმა-
 კრეულთა: 7) კორცთა: და: გონებისათა: 8) დასრულებად: და: უღებებად:
 მიზიდველთა: ნებისათა: და: განიცადელთა: ოთხთა: ამათ: წელთა:
 ქმნილნი: მისნი: რომელთა: მრავალგზის: მცირედი: მეკულების:
 თქუმად: 9) აქუნდეს: ჩუეულება: ესე: მეფესა: რამეთუ: განკუებუები-
 თა: გარდავიდეს: აფხაზეთად: და: ჩამოიტეუნნის: თურქმანნი:
 საზამთროთა: ადგილთა: მტკურის: ზირთა: რამეთუ: მათნიცა:
 მსახურნი: 10) ზედა: ადგიან: მეფესა: და: იკუდევიან: გზათა: მისთა:
 გარდავიდა: მეფე: გეგუთს: და: მიერ: ხუფათს: 11) და: ამით: გულ:
 ჰერობილ: უუნა: იგინი: 12) ხალა: მათ: ცნეს: რა: სიშორე: მისი:

1) ქარ—ს ცხ—ში: მიმმართველობისათჳს.

2) ქარ—ს ცხ—ში: სწორთა. შემდეგ მიმატებულია: და მისგან მის ჟამისათა
 ყოველთა უმაღლეს და უზენთაეს იყო.

3) ეს ორი სიტყვა არ არის ქარ—ს ცხ—ში.

4) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ყოველთა.

5) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: მისთა.

6) ქარ—ს ცხ—ში: სიმღერა-სილოდათა.

7) ქარ—ს ცხ—ში ამ სამი სიტყვის მაგიერ: რაათურთ (ბარათაშვილისაში:
 რათურთით) არა რა შემკრველთა.

8) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: გარნა საღმრთოთა და სასულიეროთა ყოველთა.

9) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: რამეთუ.

10) ქარ—ს ცხ—ში: მსტოვარნი.

11) ქარ—ს ცხ—ში: ხუფათს.

12) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ქორონიკონ იყო: ტმ.

ჩამოდგეს: ბოტორას: ¹⁾ დიდნი: ²⁾ ფრად: და: დაიზამთრეს: და: არა:
 ჭრულად: არცა: ³⁾ მეფეს: არამედ: გარდამოიფრინვა: ⁴⁾ ფეხერვალსა:
 იდ:- და: უცნაურად: დაესხა: მათ: ზედა: და: ძალითა: ვინმე:
 შეესწრა: ცხენსა: ⁵⁾ და: გარდაიხუეწა: აღიღეს: ტყუე: და: აღაფი:
 ურიცხვი: მოვიდა: დანუეს: და: მასვე: შვიდეულსა: ზირმარხუსა:
 დღესა: აღიღო: შარვანი: ქალაქი:- კაბალა: ⁶⁾ და: აღაფსო: საშეუო:
 თჳსი: ოქროთა: და: ვეცხლითა: და: ყოვლითა: სიმდიდრითა: და:
 წარმოვიდა: ქართლს: და: მეის: შეიკრიბა: სხა: და: ჩავიდა: შარ-
 ვანს: მათსა: შვიდსა: არბია: ლიჟათათ: ⁷⁾ ქურდეგანამდე: და: შიშ-
 538 ტლანთამდე: ⁸⁾ და: სავსენი: აღაფითა: მოვიდეს: ქართლსა: მათვე:
 დღეთა: შეინიერ: ⁹⁾ და: დარუბანდელი: მოკლეს: აფრიდონ: და: მოსწყუ-
 დეს: შარვანელნი: თუეს: ნოენბერსა: ¹⁰⁾ წარვიდა: მეფე: ანტონიას: ¹¹⁾
 და: დაესხეს: თურქმანთა: მოსრნა: და: იავარუენა: და: წარმოიღო:
 ურიცხვი: ჩამოვლო: მგზავრ: ¹²⁾ და: დაესხა: სევეგელამეჯს: ¹³⁾ თურქმან-
 თავე: და: არა: დაუტკვა: მოტირალი: კარავთა: მათთა: ესე: ერთისა:
 წლისა: მასვე: ზამთარსა: ჩავიდა: აფხაზეთს: ბიჭუინტამდე: და:
 გააგნა: საქმენი: მანდაურნი: დირსნი: წყალობისანი: შეიწყალნა:
 შემცოდენი: და: იპერსა: და: წყუარინა: ¹⁴⁾ იყო: ზამთარი: ძნელი:
 და: თოვლი: ფრადი: ესე: რა: ცნეს: თურქთა: ვითარმედ: შორს:
 არს: მეფე: გუდუბით: ჩამოდგეს: ზირსა: მტკურისსა: კარნა:

¹⁾ ქარ—ს ცხ—ში: ბოტორას.

²⁾ ბარათაშვილის ვარიანტი უმატებს: უღუჳნი!

³⁾ ეს სიტყვა არ არის ქარ—ს ცხ—ში.

⁴⁾ ქარ—ს ცხ—ში: გარდამოიფრინა.

⁵⁾ ქარ—ს ცხ—ში: ცხენზედა.

⁶⁾ ქარ—ს ცხ—ში: ყაბალა.

⁷⁾ ქარ—ს ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: არაბია-ლიჟათათ. ბარათაშვილი-
 საში: არაბია-ლიჟათ ვიდრე.

⁸⁾ ბარათაშვილის ვარიანტში: სიმტალანთამდე.

⁹⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: შარვანელი.

¹⁰⁾ ბარათაშვილის ვარიანტში: ფეხერვალსა.

¹¹⁾ ქარ—ს ცხ—ში: აშორნას.

¹²⁾ ქარ—ს ცხ—ში: მგზავრად.

¹³⁾ ქარ—ს ცხ—ში: სევეგელამეჯს.

¹⁴⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: რამეთუ.

მომკლდრგანებუღსა:¹) არა: სცნობდა:²) არცა: დამხრწველთაგანი: რა: იმჭირვიდა:³) წამოვიდა: მსწრაფლ: აფხაზეთით: თოვლთა: საშინელთა: გარდათხრევიან: ღიხნი:⁴) სადა: გარდანაკუეთსა: თოვლისსა: აქუნდა: სიმადლე: მკარი: სამი: დახუდა: მზად: სპა: მისი: ჰირველ: ჭმბა-გისა: ქართლისა: ცნობამდე: დაესხა: ხუნანს:⁵) და: აღავსო: ლაშქარ-მან: მთით: მტკურამდე: და: გავათ: ბერდუჯამდე: და: მოსრეს: ჰირითა: მახვილისათა: და: არა: დაუტევეს: მიქცეული: კლდე:⁶) თუე: იყო: მარტი: გაზაფხულ:⁷) გადადნა: მტკუარი:⁸) რომელ: ნადი-ნებსა: ვერ: დაეტია:⁹) ამისითა: მინდობითა: ჩადგეს: თურქმანნი: ბარდავს: გულდებით:¹⁰) მონახნა: მეფემან: იგინიცა: და: ალონს: მტკუარსა: გატურდა: ყიფჩაყითა: და: ჰუაზრავს: მას: წყალსა: და: 539 მოსრნა: თურქნი: არბია:¹¹) ბარდავი: დაყო: დლე: ორი: და: ნებიერად: მოვიდა: შინა: სავსე: აღაფითა: თუე: იყო: ივნისი: ამათ: ესე: ვითართა: ჭირთაგან: შეიწრებულნი: თურქმანნი: და: კუალად: ვა-ჭარნი: განძა: ტფილელ: დმანელნი: წარვიდოდეს: სულტნისა: წინა-შე: და: ყოველსა: სპასეთსა: შეეღებეს: შავად: რომელთამე: ჰირნი: რომელთამე: კელები: რომელნიმე: სრულიად: და: ესრეთ: მიუთხრეს: ყოველნი: ჭირნი: მოწვევნულნი: მათ: ზედა: რომელითა:¹²) აღზრნეს: წყალობად: თუსა: და: იქმნა: გლოვა: ფრიადი: შორის: მათსა: მაშინ: სულტანმან: მოუწოდა: არაბეთისა: მეფესა: დურბეზს: სადაყას:¹³) ძესა: და: მოსცა: ძე: თუსი: მადიქი: და:¹⁴) ძადი: მისი:

¹) ამ სიტყვის მაგიერ ბროსეს გამოცემაში: ლომსა, სხვებში: ჰომსა.

²) ქარ—ს ცხ—ში: პრცხვენოდა.

³) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: არცა პრულოდა ომისათვის.

⁴) ქარ—ს ცხ—ში: მთა ღიხისა.

⁵) ვგრევეა ბარათაშვილის ვარიანტში. ქარ—ს ცხ—ში: სულტანს.

⁶) ამ ხუთი სიტყვის მაგიერ ქარ—ს ცხ—ში: და რომელ არა დაუშოთა მთხრობი ჰამბავისა. შემდეგ მიმატებულია: ქორონიკონი იყო ტმა.

⁷) ქარ—ს ცხ—ში ამ სიტყვის მაგიერ: ხოლო ვითარცა მოიწია გაზაფხული.

⁸) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ფრიადი.

⁹) ქარ—ს ცხ—ში: რომელ ნადიები მისი ვერღარა იტევდა.

¹⁰) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: მაშინ.

¹¹) ქარ—ს ცხ—ში: არაბია.

¹²) ქარ—ს ცხ—ში: რომელთა.

¹³) ქარ—ს ცხ—ში: სადაყის.

¹⁴) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ყოველი.

და: აზინა: სპასლარად: ელიაზი:¹) ძე: არდუხისი: კაცი: და: ჰმნი:²)
 მრავალ: ღონე: და: უბრძანა: თურქმანობასა: სადაცაღა: ვინ: იყო:
 დამასკოთ: და: ჰლაბითგან: ამოდმართ: ყოველსა: შეკდრობად:
 შემძლებელსა: ამათ: თანა: ათაბაგსა: განძას:³) მისითა: ძალითა: ყო-
 ვლითა: სომხითისა:⁴) ამირათა:⁵) შეკრბეს: ესე: ყოველნი: შეითქუნეს:
 და: შემტკიცდეს: სიმრავლითა: ვითარცა: ჰვიშა: ზღვისა: რომელთა:
 ვერ: იტყვდა:⁶) ქუყუნა: და: აგვისტოსა: თორმეტსა:⁷) მოვიდეს:
 თრიალეთს: მანგლის: და: დიდგორთა: და:⁸) თუთ: ფერკთა: ზედს:
 ვერ: ეტოდეს: ამათ: ადგილთა: ხოლო: შეფემან: დაფით: უშიშმან:
 და: ყოვლად: უბრავმან: გულისა: თუ: ვითარ: წინა: განეწყო:⁹)
 სპას: თუსი: და: თუ: ვითარ: ყოველი: საქმე: შეუენიერად: და:
 540 ღონიერად: ყო: რაბამ: რამე: წყნარად: და: უშფოთყვლად: გამო-
 ცდილებით: და: ყოვლად: ბრძნად: განაგო: და: თუ: ვითარ: ზე:
 გარდამოთა: შეწეგნითა:¹⁰) ჰირველსავე: ომსა: სივლტოლად: მიდრ-
 კიან:¹¹) და: ვითარითა: ღონიათა: მოსრნა: სახელთგანნი: იგი: მე-
 ბრძოლნი: არაბეთისანი: ანუ: მეტათა: ვითარ: სიმარჯუთა: და:
 განსკრძალულად: სდეგნა: და: მოსრნა: რომელითა: აღივსნეს: ველნი:
 შთანნი: და: ღრენი: მძორებითა: და: თუ: ვითარ: თუსნი: სპანი:
 დაიცვნა: უგნებულად: ამათ: ყოველათუს: არა: ჩუენი: არამედ:¹²)
 ვგონებ: ვითარმედ: ყოვლისა: სოფლისა: ბრძენთა: და: გამომეტყუე-

1) ქარ—ს ცხ—ში: ელდაზი.
 2) ქარ—ს ცხ—ში: დაჰმანი.
 3) ქარ—ს ცხ—ში: განძისასა.
 4) ქარ—ს ცხ—ში: და ყოველთა სომხითისათა.
 5) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ქორონიკონი იყო ტმა.
 6) ქარ—ს ცხ—ში ამ სამი სიტყვის მაგიერ: რომლითა აღივსო.
 7) ქარ—ს ცხ—ში: ათრვაშეტსა.
 8) ქარ—ს ცხ—ში: რომელ.
 9) ქარ—ს ცხ—ში: განაწყო.
 10) ეს სამი სიტყვა არ არის ქარ—ს ცხ—ში.
 11) ქარ—ს ცხ—ში ამ სამი სიტყვის მაგიერ: იოტა ბანაკი მათი და ივლტო-
 და. შემდეგ მიმატებულია: რამეთუ კელი მადლისა შეეწყოდა და ძალი ზეგარდამო
 პუარვიდა მას, და წმიდა მოწამე გიორგი განცხადებულად და ყოველთა სახილვე-
 ლად წინა-უძღოდა მას, და მკლავითა თვისითა მოსრვიდა ზედა მოწვეულთა უსჯუ-
 ლოთა მათ წარმართთა, რომელ თვთ იგი უსჯულლონი და უმეცარნი მოღმართ
 აღიარებდეს და მოგვითხრობდეს სასწაულსა ამას მთავარ მოწამისა გიორგისსა.
 12) ეს სამი სიტყვა ქარ—ს ცხ—ში არ არის.

ღთა: ენა: იმხილას: ჟერონად: გამწეულივით: თხრასა: მიცე-
 მად: 1) ხოლო: სპანი: ჩუენნი: და: უფრასად: უოველი: სამეფო: თუ:
 ვითარ: ესე: 2) აღივ: ოქროთა: და: ვეცხლითა: არაბუღითა: ცხენ-
 ბითა: ასურუღითა: ჟორობითა: კარგებითა: ღ: სარა ფარდებითა: 3) და:
 სხვითა: ურცხოთითა: 4) ჭურჭლითა: საბრა: 5) სასმურითა: ტურთითა:
 და: სანდიმოთათა: 6) საბანელთა: და: სამზარეულოთათა: რადენმან:
 ქარტამან: და: შელანმან: დაიტოს: 7) და: რამეთუ: გლეხთა: იხი-
 ლემცა: ოდეს: არაბთა: 8) მეფენი: მოჭეუანდეს: ტურედ: და: არა: და:
 სხუათათს: სიტყუა: 9) ა მ ა ღ: --: 10) რა: თხრობად: მოვიწივე: ვაგებისა:
 დირსად: შეკრაცხენ: დიდნი: იგი: და: სახელოვანნი: მეტეუენნი: 11)
 ვიტუ: უგუე: უმირასსა: და: არისტოტელისა: ელიფნთა: 12) ხოლო:
 იოსიპოს: ებრაელთა: 13) რომელთაგანმან: ერთმან: ტროადელთა: და:
 აქაღეველთანი: 14) შეამკუნა: თხრობანი: თუ ვითარ: აღმემნოს: და:
 ზუამოს: ანო: აქაღევი: და: ეკეტორ: მერმეცა: ოდისეოს: და: 541
 ორესტი: 15) ეკუეთეს: და: ვინ: ვის: მძლე: ექმნა: და: მეორემან:
 აღექსანდრენი: 16) წარმოთქუნა: მკნე: კაცებანი: ღ: ძლევისანი: 17) ხოლო:

1) ქარ—ს ცხ—ში სიტყვებიდან „ვგონებ ვითარმედ“ ასეა მოთხრობილი:
 „ვგონებ რომელ ყოველთა ბრძენთა სოფლისათა ვერ შემძლებელ არს მითხრობად
 ზედმიწევნით ყოველსავე“. აქ საჭიროთ ვრაცხთ შევნიშნოთ, რომ მე-540 გვერდის
 მეორე სტრიქონიდან ქარ—ს ცხ—ში ფრაზები სხვა რიგათ არის დიფუზიონი
 ვიდრე ჩვენს დედანში (იხ. ქარ—ს ცხ—ბა გვ. 249—250).

2) ეს სამი სიტყვა არ არის ქარ—ს ცხ—ში.

3) ქარ—ს ცხ—ში: სრა-ფარდავებითა.

4) ქარ—ს ცხ—ში: უცხოთა.

5) ქარ—ს ცხ—ში ამ სიტყვის მაგიერ: საბრძოლველთა თვით-სახეთა, ქოსთა
 და ფილაკაენთა.

6) ქარ—ს ცხ—ში: სანადიმოთათა.

7) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: აღწერად.

8) ქარ—ს ცხ—ში: არანთა.

9) ქარ—ს ცხ—ში უკანასკნელი ხუთი სიტყვის მაგიერ: და სხუათა გოლიათ-
 თათს რადლა-რამცა გვინდოდა თქმად.

10) ქარ—ს ცხ—ში: ხოლო ამათ.

11) ქარ—ს ცხ—ში: გამომეტყველნი.

12) ქარ—ს ცხ—ში: ელიონთა.

13) ქარ—ს ცხ—ში: ებრაელსა.

14) ქარ—ს ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: აქილეველთამან.

15) ქარ—ს ცხ—ში ეს სახელები ასე შეცვლით სწორია: თუ ვითარ აღამენონ,
 და პარფოზო ანუ აქიველი, და ეკტონ, მერმეცა უდისეოს და ფირესტე.

16) ქარ—ს ცხ—ში: აღექსანდრენი.

17) ქარ—ს ცხ—ში ამ ოთხი სიტყვის მაგიერ: მძლეობანი და სიმკნენი, და
 ძლევა-შემოსილებანი.

მესამეზან: ტიტოს: ¹⁾ მიერნი: მეტრეთა: თვსთა: ზედანი: ²⁾ ჳირნი: მისცნა: აღწერას: და: ვინათგან: ამათ: ნიფთნი: სსქეთანა: არა: აქედეს: კმად: მისათხრობლად: ამისთვსცა: კელთენებითა: რიტორობისათა: განაგრეტენეს: ვითარცა: იტყუს: თვთ: სადამე: აღექსანდრე: ³⁾ არა: დიდ: იუფ: აქა: ლევი: ⁴⁾ არამედ: დიდსა: მიემთხვიო: ⁵⁾ მსქებელსა: უმირსსა: და: ⁶⁾ რამეთუ: ოცდარვა: წელ: განგრობასა: ტრადელთა: ⁷⁾ ბრძოლისსა: ვერა: დირსი: ქებისა: იქმნა: ხოლო: მეფისა: დავითისი: ესე: ოდენთა: მიმართ: წინა: განწყობა: სსმ: ჟამდე: იყო: და: ვერცა: ჰირველსა: კუეთებსა: ⁸⁾ შეუძლეს: წინა: დგომად: ჰქონებოდამცა: ამათ: ნიფთად: ბრძენთა: თხრობათა: სსქმენი: დავითისნი: და: მათცა: აღერეს: ⁹⁾ ჳეროვნად: მთისაებრ: ¹⁰⁾ რიტორობისა: ¹¹⁾ და: მამინდამცა: დირს: ქმნილ: იუნეს: ჳეროვნად: ქებასა: და: ესენი: ესოდენ: ¹²⁾ მეორესა: წელსა: აიღო: მეფეზან: ქალაქი: ტფილისი: ჰირველსავე: ომსა: ოთხს წელ: ქონებული: სზარსთა: და: დაუმკვდრა: შვილთა: თვსთა: საჭურჭლედ: სახლად: ¹³⁾ საუკუნოდ: - ¹⁴⁾ მეორესა: - წელსა: მოვიდა: სულტანი: შარვანს: შეიპყრა: შარვან: შალა: ¹⁵⁾ აიღო: შამახია: მოგზავნა: ¹⁶⁾ მცდიქელი: მეფისა: წინაშე: **542** ეუუდრა: წიგნითა: ¹⁷⁾ ვითარმედ: შენ: ტუეთა: ¹⁸⁾ მეფე: ხარ: და:

¹⁾ ქარ—ს ცხ—ში: ვესპასიანე ტიტოსს მიერნი. ბართაშვილის ვარიანტში: ნეტიტოსს მიერნი.

²⁾ ქარ—ს ცხ—ში: ზარნი.

³⁾ ქარ—ს ცხ—ში: ალექსანდრელი.

⁴⁾ ამ ორი სიტყვის მაგიერ უნდა იყოს: აქიველი. ქარ—ს ცხ—ში: აქიველი.

⁵⁾ ქარ—ს ცხ—ში: მიემთხვია.

⁶⁾ ეს სიტყვა არ არის ქარ—ს ცხ—ში.

⁷⁾ ქარ—ს ცხ—ში: ტროადელთა.

⁸⁾ ქარ—ს ცხ—ში: ომსა.

⁹⁾ უნდა იყოს: აღწერნეს.

¹⁰⁾ უნდა იყოს: მთისაებრ.

¹¹⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: მსგავსად.

¹²⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ხოლო.

¹³⁾ ქარ—ს ცხ—ში: და სახლად თვსთად.

¹⁴⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ქორონიკონი იყო ტმზ.

¹⁵⁾ ამ ორი სიტყვის მაგიერ უნდა იყოს: შარვანშა.

¹⁶⁾ ქარ—ს ცხ—ში: და მოუგზავნა.

¹⁷⁾ ქარ—ს ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: და მოუწერა წიგნი და მორპქვა.

¹⁸⁾ უნდა იყოს: ტუეთა.

ვერადღეს: გამოხუალ: ველთა: 1) მე: ესერა: შარვანზე: შევიპყარ: 2) და: ხარაჯასა: ჩემსა: ვითხოვ: შენ: თუ: გენებოს: ძღუენი: ჯეროვანი: გამოვგზავნე: 3) თქუენდა: 4) სამაღავათ: გამოსრულმან: 5) მნხე: ესე: რა: ესმა: 6) მეფესა: მვის: 7) კმაუთ: უოველთა: სპათა: თჯსთა: და: უმეისს: სიტყუსა: 8) მოვიდეს: უოველნი: წინაშე 9) სამეფოსა: მისისანი: და: წარმოემართა: სურტანსა: ზედა: უივჩაუნი: ოდენ: აღთუალუელ: იუენეს: მაშინ: და: იპოვა: - 10) მ-ი: ჩ-ს: - 11) ეუწეს: რა: სულტანსა: ზედა: მისწავა: ძალი: და: სიმრავლე: სპათა: 12) განკრთა: და: აიყარა: ველთათ: სადა: დგა: და: შეივლტოდა: 13) ქალაქად: და: გარე: მოიზღუდა: ერთგერძო: სხრკითა: 14) და: ხანდაკებითა: და: სხვით: კერძო: ზღუდითა: შამაისათა: 15) ესერა: ცნა: 16) მეფემან: არღარა: ჯერ: უჩნდა: მისულა: მღტოლგვისა: 17) არამედ: თაუუანისცემით: მიწასა: ზედა: 18) მაღლობა: შეწირა: ღ-თსა: საკურველთ: მოქმედისა: 19) და: ადგილობასა: 20) დადგა: მაშინ: სულტანმან: მრავალთა: მიერ: გედრებათა: ზ: ძღუენთა: შეკრდომითა: შეიუალულობასანი: 21) ვითარცა: მონამან: ჭირვეულმან: არღარა: ძღუენი: არამედ: 22) ომი: ითხოვა:

1) ბარათაშვილის ვარიანტში: კვეთა.

2) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: კელთა.

3) ქარ—ს ცხ—ში: გამოვგზავნე.

4) ქარ—ს ცხ—ში ამ სიტყვის მაგიერ: და თუნდა.

5) ქარ—ს ცხ—ში: გამოვედ და.

6) ქარ—ს ცხ—ში: ხოლო ესმა რა ესე.

7) ქარ—ს ცხ—ში: მსწრაფლ.

8) ქარ—ს ცხ—ში ამ სამი სიტყვის მაგიერ: და ბრძანებასავე მისსა თანა.

9) ქარ—ს ცხ—ში: მოვიდეს წინაშე მისსა ყოველნი.

10) ქარ—ს ცხ—ში: და იყო შემბმელი კაცი (უკანასკნელ სიტყვას უმატებს ბარათაშვილის ვარიანტი).

11) ესე იგი ორმოცდა ათი ათასი.

12) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: მისთა.

13) ქარ—ს ცხ—ში: და მსწრაფლ შევიდა.

14) ქარ—ს ცხ—ში: სხრკითა.

15) ბარათაშვილის ვარიანტში: ქალაქისა შამაჩისათა.

16) ქარ—ს ცხ—ში: ხოლო ცნა რა ესე.

17) ქარ—ს ცხ—ში: ზედა-მისლვა მღტოლგვისა.

18) ქარ—ს ცხ—ში: ამ სამი სიტყვის მაგიერ: დაუარდა მიწასა ზედა და.

19) ქარ—ს ცხ—ში: ღვთისა სახიერისა და კაცთ-მოყუარისა.

20) ქარ—ს ცხ—ში: ადგილობასა.

21) ქარ—ს ცხ—ში: ამ ორი სიტყვის მაგიერ: და მუდარითა შეთვლილობათა.

22) ქარ—ს ცხ—ში: ანუ.

აკამედ: გზა: სივლტოფეკლად: ფრიად: რამე: სიმდაბლით: და:
 ანა: სურტნულად:¹) შეიწრებულმან: შემშლითა: და: წყურვილითა:
 მრავალ: დღე: მათვე: დღეთა: სულტნისათა: მიმავალი: ათაბაგი:
 რანისა: აღს-უა:²) ძალითა: მრავლითა: მოსრეს: მონათა: შეფისათა:
 543 ვითარ: ოთხ ათასი: კაცი: და: იგი: ოდენ: მარტო:³) ძალითა: მივიდა:
 სურტანს: წინაშე: იხილა: რა: ესე: სულტანმან: მასვე: დამესა:
 გაიწარა: და: სასდუნით:⁴) მეოტი: სხვით: გზით: წარავადა: სოფლად:
 თვსად: ესრეთ: ძლევა: შემოსილი: და: მმადლობელი: ღთისა:
 შემოიქცა: შეფე: და: მცირეთა: დღეთა: განისუენა: ამათ: ენასა:⁵)
 და: მეორეს: თუეს: ესე: იყო: ივნისი:⁶) კუალად: წარვიდა: შარვანს:
 და: აიღო: გულისტნის: სახლითა: ვადი:⁷) შარვანისა: და: ციხეთა:⁸)
 მათ: საშინელთა: მოირთო: შარვანი: და: ადავსნა: კეთილითა:
 ყოველნი: მორჩილნი: ბრძანებათა: მისთანნი: წარმოვიდა: ქართლს:⁹)
 სთუელთა: გარდავიდა: გეგუთს: ინადირა: გაისუენა: განაგო: მანდა-
 ური: ყოველი: და: მარტსა: გარდავიდა: ქართლად: და: აიღო:
 ქალაქი: დმანისი: და: ანრილსა: დაესხნეს: შაბურანს: დარუბანდელსა:
 და: მოსწუჯნეს: ქურდნი: ლეკნი: და: უიკაყენი: დარუბანდელისანი:
 და: აიხუნეს: შარვანისა:¹⁰) ციხენი: დასოსნი: და: ხოზორდი:¹¹) და:
 მიმდგომი: მათი: ქუეყანა: და: მყის: აღმოსრბოლა: ვითარცა:
 არწივმან: და: მისისა: აიხუნა: სომხითისა: ციხენი: გაგინი: ხერუ-
 ნაკლი: ქავაზნი: ნორბედი: მონას: გომნი: და: ხალინჯაქარი:-¹²) და:
 ივნისსა:- წარემართა: ლაშქრითა: განვლა: ჯავახეთი: კოლა:

¹) ქარ—ს ცხ—ში: სულტანურად.

²) ქარ—ს ცხ—ში: აღსუნდული.

³) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: მეოტი.

⁴) ბარათაშვილის ვარიანტი: სასუნდით.

⁵) ამ ორი სიტყვის მაგიერ ბროსეს გამოცემაში სწერია: „ამთენს“, მაგრამ ეს შეცდომაა, უნდა იყოს: „ამ თვეს“, როგორც სწერია ბარათაშვილის ვარიანტში.

⁶) ქარ—ს ცხ—ში ამ სამი სიტყვის მაგიერ: ივნისსა.

⁷) ქარ—ს ცხ—ში: გულისტანი სახლი თავადი.

⁸) ქარ—ს ცხ—ში: სიციხეთა.

⁹) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ხოლო.

¹⁰) ეს სიტყვა არ არის ქარ—ს ცხ—ში.

¹¹) ქარ—ს ცხ—ში: ლისანნი და ხოზაონდი.

¹²) ქარ—ს ცხ—ში სახელები ციხეთა ახე სწერია: გაგნი, ტერონაკალი, ქავა-
 ზინნი, ნორბედი (ბარათაშვილისაში: ნორბედი), მანას-გომნი და ტალინჯაქარი.

კარნი: თოკა:¹) ბასიანნი: სპერამდინ: და: რაცა: ჰოვა: თურქმანი:
 მისრა: და: ტუეე: ყო: ჩამოვლო: ბუღთაყური:²) და: დაწუნა: ოლ-
 თისნი: და: მოვიდა: თრიალეთს: დიდითა: განმარჯუებითა: და: 544
 მცირედნი: დაუნა:³) და: ლაშქარი: გაიყარა: თხს: თხსად: - ა გ ვ ი ს-
 ტ ო ს ა: - კ: - მოვიდეს: მეწიგნენი:⁴) ანელთა: თავადთანნი: მოაკსენეს:
 მოცემა: ქალაქისა: და: ციხეთა: ბუჟანას:⁵) წყაროთა: ზედა: მდგომსა:
 და: მუის:⁶) წიგნები: წუეკისა: მიმოდა: ისრბოლა:⁷) და: მესამესა:
 დღესა: სამოცდა: ათასი:⁸) მკედარი: წინაშე: უდგა: წარემართა:⁹)
 მესამესა: დღესა: აღიღო: ქალაქი: ანისი:¹⁰) ციხენი: მისნი: უჭირ-
 ველად: სოფელნი: და: ქეეყანანი: მიმდგომნი:¹¹) ანისისანი: წარმო-
 ყუნა: შულასვა:¹²) რვათა: ძეთა: მისთა: თანა: და: მკეველთა: და
 სძალთა: და: ჩაგზავნა: აფხაზეთს: და: ანისის: მცუელად: დაუტევნა:
 აზნაურნი: მისნი:¹³) და: წარმოვიდა: ქართლად: და: მცირეთა: დღეთა:
 მოუსუენა: სძათა: თხსთა: და: მერმე: წარემართა: შარვანს: და:
 აღიღო: ქალაქი: შამხია: და: ციხე: ბიკირტი:¹⁴) და: სრულიად:
 ყოველი: შარვანი: დაუტევნა: ციხეთა: და: ქალაქთა: შინა: ლაშქარნი:
 დიდნი: ჰერნი: და: კახნი: განმკებლად: და: ზედა: მხედველად:
 ყოველთა: საქმეთა: მანდაურთა: აჩინა: მწიგნობართ: უხუცესი: თხსი:
 სვიმონ: ჭყონდიდელი: მთვარეფისკობასი: მაშინ: ბედიელ: აღა-
 გერდელი: მიმსგავსებული: გ: ი: დიდის: ძმისა: თხსისა: - კაცი:
 ყოველითურთ: სრული: და: ბრძენი: გააკო: მაშინ: ყოველი: საქმე:
 შარვანისა: აღავსნა: კეთილითა: და: საბოძვართა: ქურდნი: ლეკნი:

¹) ქარ—ს ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: კარნიფოლა.

²) ქარ—ს ცხ—ში: ბუღათა-ყური.

³) ქარ—ს ცხ—ში: და მცირედნი დღენი შუა გამოკდეს.

⁴) ქარ—ს ცხ—ში: მწიგნობარნი.

⁵) ქარ—ს ცხ—ში: ბოჟანას;

⁶) ქარ—ს ცხ—ში: მსწრაფლ.

⁷) ქარ—ს ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: წარსცა ყოველთა.

⁸) ქარ—ს ცხ—ში: სამოცი ათასი.

⁹) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და ვითარცა მიიწია.

¹⁰) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და.

¹¹) ეს სიტყვა არ არის ქარ—ს ცხ—ში.

¹²) ქარ—ს ცხ—ში: ბულასვარ.

¹³) ქარ—ს ცხ—ში: მესხნი.

¹⁴) ქარ—ს ცხ—ში: ბიკირტი.

და: თარსანი: ¹⁾ მოგლო: ქართლი: ²⁾ და: ყიფნაუთა: თვსთა: უჩინა: საზამთრო: სადგური: და: საზრდელი: და: კახნი: ზედა: მდგომნი: 545 მათნი: და: განაგო: ყოველი: საქმე: ქართლისა: სომხითისა: და: ანისისა: მოვიდა: ³⁾ და: ეგულებოდ: გაზაფხული: ⁴⁾ ქმნა: დიდთა: საქმეთა: და: უფროსთა: ლაშქრობათა: ვინათგან: არავინ: იყო: წინა: მდგომ: ⁵⁾ და: ⁶⁾ თვთ: სურტანი: მუნ: სადა: იყო: ძრწოდა: შიშით: და: არცადა: თვსთა: ძუელ: მართებულთა: ⁷⁾ ქალაქთა: ქუეყანათა: ესვიდა: ⁸⁾ თვსად: ქონებად: არამედ: რაოდენცა: შოროს: იუჯს: კერცა: ეოცებოდა: ⁹⁾ შიში: მძინარესა: ¹⁰⁾ სიკუდილი: ამისთვსცა: ზედან: ზედა: წარმოავლენდის: მოციქულთა: ძღუენითა: მომშვიდებად: ¹¹⁾ ზირსა: მისსა: და: ¹²⁾ წარმოსცნის: საჭურჭენი: ¹³⁾ მძიმენი: ტურთანი: მრავალ: ფერნი: ფრინველნი: და: ნადირნი: უცხონი: და: ძვირად: საზოგნელნი: ღ: ეძიებენ: მშვიდობას: ღ: სიყუარულსა: ¹⁴⁾ ყიფნაუთაგან: არა: რბეკასა: ამისთვსცა: არა: რას: მიხედვიდეს: წარსაკებელსა: სიმრავლესა: ოდენმცა: მუნ: სადა: იუჯს: იზოვის: მშვიდობა: და: სიცოცხლე: ¹⁵⁾ და: ვგონებ: ვითარმედ: მამათა: და: ჰაჰათაგან: წარდებულნი: ქუეყანანი: ტუეენი: და: სიმდიდრენი: მრავალ: წილად: უკუმოიზღუნა: ამან: მკნეშან: და: დაამშვიდნა: ქუეყანა: აღივსო: და: გარდაეცა: ყოველი: კეთილი: ¹⁶⁾ განავსო: და: აღაშენა: ყოველი: ოკერ: ქმნილი: და: გარდამატა: ყოველთა: ჟამთა:

¹⁾ ქარ—ს ცხ—ში: თარსანი.

²⁾ ქარ—ს ცხ—ში: მოვიდა ქართლად.

³⁾ ეს სიტყვა არ არის ქარ—ს ცხ—ში.

⁴⁾ ქარ—ს ცხ—ში: ეგულებოდა გაზაფხულ.

⁵⁾ ქარ—ს ცხ—ში: რამეთუ არავინ წინა აღუდგა მას.

⁶⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: რამეთუ.

⁷⁾ ქარ—ს ცხ—ში: ძველად ქონებულთა.

⁸⁾ ქარ—ს ცხ—ში: გონებდა.

⁹⁾ ქარ—ს ცხ—ში: ეოცნებოდა.

¹⁰⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და მღვიძარესა.

¹¹⁾ ქარ—ს ცხ—ში: დამშვიდებდა.

¹²⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: რამეთუ.

¹³⁾ ქარ—ს ცხ—ში: საჭურჭლენი.

¹⁴⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და.

¹⁵⁾ ქარ—ს ცხ—ში: თავისა თვისისა.

¹⁶⁾ ქარ—ს ცხ—ში: ყოველითა კეთილითა.

მშვიდობისათა:¹) და: სიმდიდრითა: სამეფო: ჩუენი: ნაცუალთა: კარდასრულთა: ოკრებათასა:- ესე- ვითარნი: უკუე: არიან: მეფობრივთა: და: მიმოსლვათა: მისთა: წუობათა: და: ღვაწლთა: და: ძლეუათა: წარმთებათა: ჰერობათა: და: ახუმათა: დიდთა: მათ: და: მრავალთა: სამეფოთა: და: სამთავროთა: მოთხრობანი: და: საქმენი: 546
 რომელნი: მან: ქმნნა: და: აღასრულნა: რომელნი: ჩუენ: მცირედითა: ყოვლად: კინითა: სიტყუათა: წარმოგვიჩუენნა:²) დიდთა: მათ:³) მოთხრობად: შეუძლებელთა: საქმეთა: მისთაგან: და: ბრჭალთაგან: ღომისა:⁴) და: ფესუსა:⁵) მცირისა: ყოველსა: ქსოვილსა: ვარდებსა:⁶) ცნა: უარყოფად: ვიმეცადინობით:⁷) ვითარცა: აჩრდილისაგან: კაცისა:⁸) რომელნი: ესე: შეუძლებელ: არიან: ყოფად: სოფლ: კორციელთა: საქმეთა: ესრეთ: მოქმედისაგან: უკუეთუ: ვიეთმე: ჰგონონ: ვითარმედ: რადღამცა: მოეცაღას: საღთოთა: და: სულიერთა: სათნოებათა: მიმართ:⁹) მიხილვადმცა: და: მოგონებად: არათუ: ქმნად: ვინათგან: ფრიადცა: კმა: არიან: ესენი: ერთისა: კორცთა: შინა: მეოფისა: კაცისაგან: ქმნად: და: წარმართებად: და: თუ: სადა: ზოგა: სამეფო: თუსი: სიმდაბლედ:¹⁰) აღიუენან: და: თუ: სადა: დასხნა: საზღურანი: და: ძლეულნი: ვითარ: მძლედ: გამოსჩინნა:- ამათნი:- მოგონებულნი:¹¹) ნუ: უკუე: არა: იბრალენ: არამედ: ეუწუენ: მათ: ვითარმედ: უკუეთუ: ამათ: ზინთათუს: ვინმე: გამოძიოს:¹²) ზედა: მიწევინთა: ვინ: ცნობა: ინებოს: კინდა:¹³) ესე: კორციელნი: საქმენი: წარმოთქმულნი: ფრიად: უნდოდ: და: არა: რად: ზოგუნეს: ვითარცა: ნამდვილი: მცირენი:¹⁴) და: საწუთონი: ღ: დგომათა: მათთა: მტკიცეთა:

¹) ქარ—ს ცხ—ში: მშვიდობითა.

²) ქარ—ს ცხ—ში: წარმოგვიჩუენიან.

³) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და.

⁴) ქარ—ს ცხ—ში: ღომისა.

⁵) ბართაშვილის ვარიანტში: ფეხსა. ქარ—ს ცხ—ში: ფესვისა.

⁶) ქარ—ს ცხ—ში: ყოვლისა ქსოვილისა ვითარებასა.

⁷) ქარ—ს ცხ—ში ამ სამი სიტყვის მაგიერ: საცნაურ ყოფად ვემეცადინობთ.

⁸) ქარ—ს ცხ—ში: კაცსა.

⁹) ქარ—ს ცხ—ში: მიერ.

¹⁰) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: შთასრული, და თუ სადა სიმდაბლედ.

¹¹) ქარ—ს ცხ—ში: მგონებულნი.

¹²) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და.

¹³) ქარ—ს ცხ—ში: ნამდვილვე მცირედი.

და: საუკუნოდ: ღთ: მეოთხელთა: მისთა: საქმეთა: რამელთა: იგი:
 უმეტეს: ამათსა: მათ: მოქმედებათა:¹) და: უსასწრაფოეს: აქუნდეს:
 რამელთაგანი: მცირედნი: მრავლისგან: ვითარცა: სასუმელი: ერთი:
 547 მტკუნისგან: ჩუნცა: მივსცნეთ: თხრობსა: იტყუს: სოლომონ:
 დასაბამად: სიბრძნისა: მოიკე: სიბრძნე: ხოლო: დავით: მამა:
 ღთისა: დასაბამად: სიბრძნისა: შიში: უფლისა: ესე: შიში: უფლისა:²)
 მოიგო: სიერმითგან: თჳსით: დავით: რამეთუ: ჭსაკსა: თჳსსა:
 აღორძინდა:³) და: ჟამსა: თჳსსა: ესე: ვითარნი: ნაყოფნი: გამომხუნს:
 რომლითა: ორ: კერძო: ცხოვრება: თჳსი: განაშუენს: ძალითა:⁴)
 შეამკუნს: საქმენი: თჳსნი: რომლითა: განაგნა: კორციელნი: და:
 წარმთნა:⁵) სულიერნი: ხოლო: თუ: ვითარ: ისმენდა:⁶) დიდად:⁷) სი-
 ბრძნისა: რა: ჰოვს: შიში: უფლისა: ღთადც:⁸) სადღობნი: წერილნი:
 ღ: ესენი: მდიდრად: შეიკრიბნა:⁹) რადენნი: ჰოვნა: გარდამოღებულად:
 ენასა: ქართლისსა: სხუათა: ენათაგან: ძუელნი: ღ: ახალნი:¹⁰) ვითარცა:
 სხუამან:¹¹) პატრიარქოს:¹²) ამას: ზედა: ოდენ:¹³) შეიყუარნა: ღ: შეი-
 თჳსნა: რომელ: საქმეთაცა:¹⁴) მათ: შინა: ცხოველ: არს: და: მათ:
 შინა: იძლივის:¹⁵) იგინი: იუენეს: მისსა: საზრდელ:¹⁶) გემოვან: და:
 სასუმელ: ტკობელ: და: საწადელ: გინა:¹⁷) შუება:¹⁸) განცხრომა: საწურ-

¹) ქარ—ს ცხ—ში: მოქმედება.

²) ეს სამი სიტყვა ბროსეს გამოცემაში არ არის. ბარათაშვილის ვარიანტში არის.

³) ქარ—ს ცხ—ში: აღორძინა. თეიმურაზის ვარიანტში: აღორძინდა.

⁴) ქარ—ს ცხ—ში: რომლითა.

⁵) უნდა იყოს: წარმართნა.

⁶) თეიმურაზის ვარიანტში: ისმენდი გონიერად.

⁷) ქარ—ს ცხ—ში: დედად.

⁸) ქარ—ს ცხ—ში: შიშისად ღვთისად.

⁹) ქარ—ს ცხ—ში: შეიკრიბნა.

¹⁰) უნდა იყოს: ახალნი.

¹¹) ბარათაშვილის ვარიანტში: სხვანი.

¹²) ქარ—ს ცხ—ში: პატრიარქოს.

¹³) ქარ—ს ცხ—ში: ზედა უმატებს: სასოვან ქმნილმან დი ესე ოდენ.

¹⁴) ქარ—ს ცხ—ში: მსოქამცა თუ.

¹⁵) ქარ—ს ცხ—ში: იძრვის.

¹⁶) ქარ—ს ცხ—ში: ზედა უმატებს: უოველთა.

¹⁷) ქარ—ს ცხ—ში: იგინი.

¹⁸) ქარ—ს ცხ—ში: შუებად.

თუელ: და: საგალობელ: ¹⁾ დღე: და: ღამე: მიმკსავალთა: ²⁾ შინა: მამა: დელათა: ³⁾ ლაშქრობათა: მოუწუენელ: შრომათა: ⁴⁾ წიგნები: ეტვირთვს: ⁵⁾ სიმრავლეს: ჯორთა: ღ: აქლემთას: ღ: სადა: გარდაკდის: ჰონეს: ⁶⁾ მირველ: უფლისსას: წიგნი: მოაქუნდიან: კელითა: და: არა: დაცადიან: ⁷⁾ კითხუა: ვიდრე: არა: დაშურის: ხოლო: შემდგომად: სერობის: ნაცულად: რომლისა: ⁸⁾ ანუ: სხუას: რასამე: საქმისა: კუალად: კითხუა: წიგნთა: ღ: ჟამი: ჟამს: ⁹⁾ თუაღნი: დაშურიან: სასმენეღნი: ¹⁰⁾ სადა: არა: გაცად: ¹¹⁾ არამედ: ფრდხილადცა: ¹¹⁾ ისმენენ: წინაშე: თვისისა: მკითხველისსა: გამოეძიებდენ: ჰკითხვენ: და: უფროსდა: თუით: 548 განამარტებენ: ძალსა: ¹²⁾ სიღრმეს: მათსა: და: უსაკრველეს: ¹⁴⁾ ესე: უწუით: უფელთა: თუ: ვითარსა: სწრაფ: არს: უფელთა: საქმე: ნადირობისა: - და: თუ: ვითარ: დაიმონებს: შედგომილსა: თვისსა: და: წარტუენულ: ჰეოფს: და: ნადირობასა: შინა: არა: რასა: სხუასა: გარნა: ხილვასა: ¹³⁾ ნადირისსა: და: დევნასა: და: თუ: ვითარ: კელთ: იგდოს: მიმხედველ: ჰეოფს: გარნა: მისი: გულს: მოდგინება: ამასცა: სძლედა: რამეთუ: თუთ: ნადირობასა: შინა: წიგნნი: აქუნდიან: კელთა: და: რაჟამს: ჟამი: იუჯს: მისცნეს: ვინმე მსახურსა: და: ესრეთ: დევნა: უეჯს: და: ნუ: უკუე: ჰტონო: ვითარმედ: კელითა: ცალიერითა: მოიქცეს: ანუ: ცუდად: ირბინის: ¹⁶⁾ რამეთუ: ვინ: ჰგავნ: და: ¹⁷⁾ კორციელი: ანუ: ვინ: იხილა: ნადირობასა: შინა: ესე-

1) ქარ-ს ცხ-ში: სარგებელ.

2) ქარ-ს ცხ-ში: მიმოსლუათა.

3) ქარ-ს ცხ-ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: მიმდეთა.

4) ქარ-ს ცხ-ში უმატებს: განუსვენებელთა.

5) ქარ-ს ცხ-ში: ეტვირთა.

6) ქარ-ს ცხ-ში: ჰუნესა.

7) ქარ-ს ცხ-ში: დააცადის:

8) უნდა იყოს: ძილისა.

9) ქარ-ს ცხ-ში ამ სამი სიტყვის მაგიერ: და რა-ჟამს.

10) ქარ-ს ცხ-ში უმატებს: ანაცვალნის.

11) ქარ-ს ცხ-ში: გარეწარად.

12) ქარ-ს ცხ-ში: ფრიადცა ფრთხილად.

13) ქარ-ს ცხ-ში უმატებს: და.

14) ქარ-ს ცხ-ში უმატებს: არს.

15) ქარ-ს ცხ-ში: განხილვასა.

16) ქარ-ს ცხ-ში: დაშურის.

17) ეს სიტყვა მეტია. ქარ-ს ცხ-ში არ არის.

დენ: განმარჯუებუელი: მოსომეხოსი:¹) ვინმე: ითქმის: ებრაელი:
 მოისრობის: და: კეთილ: მმართველობისათვის: აღექვსანდრეს: სპათა:
 შორის: მჯობად:²) და: აქლევი კენტვაროსისგან:³) განსწავლულად:⁴)
 ელენთა: შორის: ხოლო: შაჰრმჯორი:⁵) სპარსთა: შორის: მოქმე-
 დად: უცხოთა: და: საკრველთა: გარნა: ჭეშმარიტად: ვერცა:⁶) ამათ-
 გან: შეესწრებოდა: ამას: ვითარცა: გვიხილავს: ჩუენ:¹) ვთქუ: სხუაცა:
 საქმე: საცნაურ: მეოფელთა: წიგნთა: სიუყარულისა: ძალსა:⁸) შინა:
 არა: რა: იყო:⁹) ტუევილი: ვინათგან: წარსწემელს: უფალი:¹⁰) რომელნი:
 იტყვან: სიცრუესა: წინა: დაიდვა: ოდესმე: წიგნი: სამოციქულო:
 წარკითხუად: და: რაჟამს: დასრულის: ნიშანი: და: სუეს: ¹¹) ბოლოსა:
 549 წიგნისასა: ხოლო: მოქცევასა: წელიწდისასა: მით: ნიშნითა: აღეთუ-
 ლეთ: ¹²) ოცდა: ოთხჯერ: წარკითხა: არიან: უკუე: სხუანი: მრავალნი:
 საცნაურებანი: ¹³) ზირისანი: გარნა: მე: ერთიდა: შეესძინო: ¹⁴) სხუა:
 ამათ: თანა: ქალაქი: ტფილისი: იყო: ოდეს: ჯერეთ: ¹⁵) არა: სრულიად:
 შემოკეებულ: იყო: უდელსა: ქუეშე: მორჩილებისასა: ვითარცა: აწ: არა-
 მედ: საგსე: იყო: ¹⁶) ქრისტიანეთათა: ოდესმე: ¹⁷) ევიანდა: ვადავი: ¹⁸)
 და: თხნიერ: მიზეზისაცა: (უვიანდა: ვადავი: ჳ თხნიერ: მიზეზისა:) ¹⁹)
 მოსრიან: რაოდენნი: ჰოვიან: ქრისტიანენი: ხოლო: ოდესმე: ქარა-

1) ქარ—ს ცხ—ში: მოსამახოს.
 2) ქარ—ს ცხ—ში: სჯობდა. ბართაშვილისაში: მჯდომად.
 3) ქარ—ს ცხ—ში: აქილევი კენტვაროს-გან.
 4) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: მოისრობისა.
 5) უნა იყოს: ბაჰრამ-ჯური.
 6) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ერთი.
 7) ეს სიტყვი არ არის ქარ—ს ცხ—ში.
 8) უნდა იყოს: რომელსა.
 9) ქარ—ს ცხ—ში: იყოს.
 10) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ყოველნი.
 11) ქარ—ს ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: დასვის.
 12) ქარ—ს ცხ—ში: აღეთვალეთ.
 13) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ამის.
 14) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: სიტყვად.
 15) ქარ—ს ცხ—ში: ერთ-ჯერ.
 16) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: სისხლითა.
 17) ქარ—ს ცხ—ში: ოდესმე. ბართაშვილისაში: ოდესმე.
 18) ქარ—ს ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: ჰევიან დაედავი.
 19) რაც აქ ფრჩხილებში ჩაესვით შეადგენს წინა თქმულის გამეორებას და ქარ—ს ცხ—ში არ არის.

ვანსა: თანა: შემოყოფილთა: თურქმანთა: ზედა: განსცნინან: შემო-
 ვალ: გამომაყვალნი: ქრისტიანენი: ტყუეობასა: და: სიკუდილსა:
 მისცინან: და: ესრეთ: ისრფოდა: ქუეყანა: მრავალ: ჟამ: რომელი:
 ფრად: ¹⁾ ეძვინებოდა: სულსა: დავითისსა: - შე მო ვ ი დ ლ დ ე ს-: მე: ²⁾
 ქარავანი: დიდი: განძითა: და: თანა: შემოჰყუეს: თურქმანნი: დიდნი:
 ცნა: მეფემან: და: გაგზავნნა: მონათაგანნი: ათორმეტნი: ოდენ: ³⁾
 კაცნი: რჩეულნი: რათა: ლაჭინით: კერძო: მძოვარი: ნახირი:
 ქალაქისა: წარმოიტაცონ: და: ნუ: უკუე: იგი: თურქნი: გამოვიდენ:
 დევნად: და: მოსწყუდნეს: ამით: ღონითა: ხოლო: თუთ: სამასითა:
 ოდენ: შეკდრითა: ⁴⁾ დაიმაჯა: ჰგზადისა: დელეთაგანსა: ერთსა: შინა: ⁵⁾
 და: არავის: მიენდო: მხედვარსა: ⁶⁾ სხუასა: არამედ: თუთ: მარტო:
 წარვიდა: უფლად: უსაჭირველესი: კრმალთა: ⁷⁾ ოდენ: და: თანა:
 წარიტანა: წიგნი: დთის: მეტყუელი: და: ამცნო: სმათა: არა:
 შეძვად: შემდგომად: ვიდრე: ⁸⁾ მისლვადმდე: მისსა: მათ: თანა: 550
 ხოლო: მონათა: მათ: ყუეს: ბრძანებული: მათდა: და: წარმოიღეს:
 ნახირი: და: მოეწივნეს: თურქნი: ვითარ: ასი: კაცი: და: შემდგომად:
 დიდისა: ომისა: ჩამოყარნეს: მონანი: და: დაუკოცნეს: ცხენნი:
 გარნა: ქუეთით: ეგრეტა: ⁹⁾ იბრძოდეს: ფიცხელად: ხოლო: მეფე:
 ცხენსა: რა: გარდაკდა: არა: ჰგონებდა: ჯერეთ: მოსულასა: შეეჭრა:
 კითხუასა: და: ესე: ოდენ: წარტყუენნა: ¹⁰⁾ მისგან: გონებითა: რომელ:
 უფლად: დავიწყდა: ¹¹⁾ წინა: მდებარე: საქმე: ვიდრემდის: კმა: რამე:
 კვიფილსა: ¹²⁾ შემოისმა: ყურთა: მუის: დაუტყვა: წიგნი: მუნვე: და:

¹⁾ ამ სიტყვის მაგიერ ქარ—ს ცხ—ში: ესე.

²⁾ ქარ—ს ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: შემოვიდა ოდესმე.

³⁾ ქარ—ს ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: ათ-ხუთ-მეტნი.

⁴⁾ ქარ—ს ცხ—ში: კაცითა.

⁵⁾ ქარ—ს ცხ—ში ამ ოთხი სიტყვის მაგიერ: დელეთა ავკალისათა.

⁶⁾ ქარ—ს ცხ—ში: მხედველსა.

⁷⁾ ქარ—ს ცხ—ში: უსაჭირველო კრმლითა.

⁸⁾ ქარ—ს ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: უოვლადვე.

⁹⁾ ქარ—ს ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: ქვეითნიცა.

¹⁰⁾ ქარ—ს ცხ—ში: წარიტყვენა.

¹¹⁾ ქარ—ს ცხ—ში: სრულიად დავიწყდა.

¹²⁾ ქარ—ს ცხ—ში: კლვისა.

ამკედრებულდი: მიჭყუა: მას: კმა:¹) ღ:²) ზედა: წარდგა: მონათა: თჳსთა: ესე: ვითარსა: ღუაწლსა: შინა: შუოფსა: და: რამეთუ: აშორვიდა: სჳათა: თჳსთა: და: თუმცა: მათ: და: ცნობუად:³) წარსრულ: იყო: მონათა: დაუკოცეს:⁴) მუის: შთაბაღად:⁵) ვითარცა: არწივი: და: და-ანიაზნა:⁶) კაკაბნი: და: მსწრაფლ: ესეოდენნი: მოსწყუდნა: რომელ: მათნი: ცხენნი: კმა: ეუენეს: მათ: მონათა: და: ამკედრებულთა: ესე: ოდენნი: მოსრნეს:⁷) რომელ: მცირედლა: შეიფელტოდეს: ქალაქად:⁸) ხლლ: გზანი: სავსე: იუენეს: მძორითა: მათითა: და: ფრიადითა: ცემითა: კრმაღმანცა: და: ღულარჳნიმან:⁹) უარ ეო: ქარქაში: თჳსი: მაშინდა: მოვიდა: თჳსთა: სჳათა: თანა: რომელნი: ფრიად: აბრა-ღებდეს: მას: განიცადეთდა: ჩემდად: რომელ: ესე: ვითარსა: სს-ქმესა: შინა: და: ესე: ოდენ: უცალოსა: წიგნიივე: აქუნდეს: უსს-სწრაფოეს: სსქმედ: და: ესენი: ესეოდენ: ხლლ: ვთქუა: ესეცა: ვითარმედ: უკუთუმცა: არა: წერილთა: მეცნიერებანი: და: გარდა-მოსრულთა: სსქმეთა: შემცნებანი: და: ჰირველ: უოფილთა: მეუეთა: 551 კეთილ: ძღუნებულთა: ანუ: ვერასა: წარმართებულთა: შემთხუეულნი: წინა: განსაკრძლებულად: და: სსხედარ: შემოკებნეს:⁴) და: არ: მოე-კმარნეს: ვითარცა: იტყუეს: სოლომონ: ვითარმედ: იცნის: ქცეულე-ბანი: ჟამთანი: ადკსნანი: იგაფთანი: და: გარდასრულთა: შემსკა-ფსნი:¹⁰) მომავალნი: არათუმცა: ესენი: ესრეთ: კუერთხი: მეუობისა: ესეოდენ: დამდაბებულდი: ესეოდენ:¹¹) ძნელი: და: ნამდვილი: დი-დი:¹²) განსაკებულდი: რათა: იხურა: ესრეთ: მადლად: ღ: ვითარ: ვერავინ: სსუამან: რამეთუ: განაბრძნა: უფროს: ბესელისასა:¹³) და: უმეტეს:

¹) ქარ—ს ცხ—ში: კმასა.

²) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ვითარცა.

³) ქარ—ს ცხ—ში ამ ხუთი სიტყვის მაგიერ: და უკეთუმცა მათდა ცნობად.

⁴) ქარ—ს ცხ—ში: დაუბოცდეს.

⁵) ქარ—ს ცხ—ში: მსწრაფლ შთაბრიადლა.

⁶) ქარ—ს ცხ—ში: მოსწყვიდნეს.

⁷) ქარ—ს ცხ—ში: მცირედნი შეესწრნეს ქალაქსა.

⁸) ქარ ცხ—ში: დაღალარჯნილმან (თეიმურაზისაში: დაღუვლარკნილ-მან).

⁹) ქარ—ს ცხ—ში: სახედ არა შემოვხვენეს.

¹⁰) ქარ—ს ცხ—ში: შეამსგავსნის.

¹¹) ეს სიტყვა არ არის ქარ—ს ცხ—ში.

¹²) ქარ—ს ცხ—ში: ნამდვილ დიდ.

¹³) ქარ—ს ცხ—ში: განაბრძნა უფროს გაბასაელიისა.

ეთამის: ¹⁾ ისრაიტელისა: წერილისაებრ: და: ვითარ: ვინ: აღრაცხნეს: რადღენნი: საქმენი: ეთხოვბიან: მეფობასა: რადღენნი: მართებანი: განსაკებულნი: კიდეთა: ჰერობანი: ნაპირთა: ჭირვანი: განხეთქილუბათა: კრძალვანი: ²⁾ სამეფოსა: წუნარებისა: ღონენი: ლაშქრობათა: მეცადინობანი: მთავართა: ზაგვის: ცნობანი: მკედართა: განწყესებანი: საერონი: შიშნი: საკელთა: ³⁾ და: საბჭოთა: საჯანი: ⁴⁾ საჭურჭლეთა: შემოსლვანი: მოციქულთა: შემთხუევანი: და: ჰასუხნი: მეძღუნეთა: ჯეროვანი: მისაკებულნი: შემცოდეთა: წყალობითნი: წურთანი: მისახურებულთა: ნიჭის: მრავლებანი: მთავართა: მართალთანი: ⁵⁾ გამომიებისანი: მოსაკითხვთა: შესატყვისნი: სპათა: და: წყობანი: და: ღონინი: ⁶⁾ მიმართებანი: რადღენნი: ვინ: ვინ: აღმოწყენეს: სიტუთ: უფსკრულნისაგან: საქმეთა: სამეფოთა: რამელთა: შინა: ვერავინ: ძუელთა: და: ახალთა: მეფეთაგანი: ემსგავსა: ვითარცა: საქმენი: წამებენ: მზისა: შარავანდელთა: უბრწყინვალესნი: და: ცხადნი: რამელნი: სიბრძნითა: თჳსითა: მან: ქმნნა: რამეთუ: ⁷⁾ სურტანი: დასუა: მოხარკედ: თჳსად: ხოლო: მეფე: ბერძენთა: ვითარცა: სახლეული: 552
 თჳსი: და: სცხა: წარმართნი: მოსრნა: ბარბაროზნი: მრწყმად: მოიკუანნა: მეფენი: ხოლო: მონად: კელმწიფებანი: ⁸⁾ მეოტად: წარიქცივნეს: ⁹⁾ არაბნი: იაგარად: ისრაიტელნი: მტუერად: და: სხნა: სპარსნი: ხოლო: გლეხად: მთავარნი: მათნი: და: რათა: მოკლედ: ვთქუა: პირველ: ყოფილნი: მეფენი: მსახურნი: გოლიათნი: გმირნი: კაცნი: იგი: საუკუნითგან: სახელოვანნი: მკენი: და: ძლიერნი: და: რათაცა: ¹⁰⁾ საქმეთა: ზედა: სახელოვან: ქმნილნი: ¹¹⁾ ყოველნივე:

¹⁾ ქარ—ს ცხ—ში: და უფროს ეთამ.

²⁾ ქარ—ს ცხ—ში: კრძალვანი.

³⁾ ქარ—ს ცხ—ში: საკელოთა.

⁴⁾ ქარ—ს ცხ—ში: სჯანი.

⁵⁾ ქარ—ს ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: მოჩივართა მართალნი.

⁶⁾ ქარ—ს ცხ—ში: სპათა დაწყობანი და ღონიერნი.

⁷⁾ ესევეა ბართაშვილის ვარიანტში. ქარ—ს ცხ—ში: ხოლო.

⁸⁾ ქარ—ს ცხ—ში: კელმწიფენი.

⁹⁾ ქარ—ს ცხ—ში: წარიქცივნა.

¹⁰⁾ ქარ—ს ცხ—ში: ყოველთა.

¹¹⁾ ეს სიტყვა არ არის ქარ—ს ცხ—ში.

ესრეთ: ¹⁾ ვითარცა: კაცნი: ²⁾ ზირუტეუნი: ყოფნისა: საქმესა: ³⁾ და: ყოველსა: სახლსა: შინა: ⁴⁾ ხალხი: კუადად: საღთათა: სათნებათა: და: სრულთა: ⁵⁾ საქმეთა: მიერ: ⁶⁾ მისთა: ვიეთი: გონება: მისწუთეს: ანუ: მოგონებულსა: ვისმან: ენამან: მსახურს: თხრობითა: ⁷⁾ რამეთუ: ვითარცა: ღთის: მართლ: ⁸⁾ სჯიდა: სამწესათა: ⁹⁾ თუსთა: თუაღ უხაფითა: მით: ბჭობითა: თუსითა: და: არა: სადეთ: მიდრკებდა: წამი: ¹⁰⁾ სასწორისა: ვითარცა: სოფომონისთუს: გუესმის: საბჭათა: შინა: და: თუთ: მოსეს: და: ღთისა: ¹¹⁾ მიერი: გუაუწეებენ: ბჭობანი: თხრობილნი: ¹²⁾ ხალხი: თავი: სათნებათა: სიწმიდე: ესეოდენი: მოიგო: ვითარცა: დიდმან: ანტონი: ნუ: მეტეუე: მისთა: სიჭაბუკისათა: რათა: ¹³⁾ რომელნი: არცა: ღთის: მოიკენენეს: უწეებით: ¹⁴⁾ ჭეშმარიტებით: რამეთუ: ყოველთა: ათისა: წლისა: ჟამთა: სამარადისოდ: წმიდითა: ზიროთა: და: განწმიდილითა: გუელითა: ¹⁵⁾ მიიღებდა: ¹⁶⁾ უხრწნელთა: ქრისტეს: საიდუმლოთა: თანა: მოწამებითა: სვინიდიითა: და: არა: მხილებითა: გონებისათა: ღ: რომლისა: მოწამე: არს: საწმუნება: ¹⁷⁾ იგი: ¹⁸⁾ ცათა: შინა: კუადად: ღოცვისა: და: მარხვისათუს: რადდა: საკმარ: არს: თქმა: რომლისა: საქმარ: იგი: ¹⁹⁾ ოდენ: იყო: და: კუადად: მონასტერნი: და: საეპისკოპოსონი: და: ყოველნი: ²⁰⁾ ეკლესიანი: წესსა: და: რიგსა: ღოცვისა: ყოველისა: გონებისა: საეკლე-

¹⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: დასხნა.

²⁾ ეს სიტყვა არ არის ქარ—ს ცხ—ში.

³⁾ ქარ—ს ცხ—ში: ყოველსა საქმესა შინა.

⁴⁾ ეს ოთხი სიტყვა არ არის ქარ—ს ცხ—ში.

⁵⁾ ქარ—ს ცხ—ში: სულიერთა.

⁶⁾ ქარ—ს ცხ—ში: შეუძლოს თხრობად.

⁷⁾ ქარ—ს ცხ—ში: სამეფოთა.

⁸⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: მისისა.

⁹⁾ ეს ორი სიტყვა არ არის ქარ—ს ცხ—ში.

¹⁰⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და თხრობანი.

¹¹⁾ ქარ—ს ცხ—ში: რათამე.

¹²⁾ ქარ—ს ცხ—ში: უწყი.

¹³⁾ ქარ—ს ცხ—ში: გონებითა.

¹⁴⁾ ეს სიტყვა არ არის ქარ—ს ცხ—ში.

¹⁵⁾ ქარ—ს ცხ—ში: სარწმუნო.

¹⁶⁾ ქარ—ს ცხ—ში: რომელსა იგი საქმარ.

¹⁷⁾ ეს ორი სიტყვა არ არის ქარ—ს ცხ—ში.

სიო:¹⁾ დარბაზის: კართ: მიიღებდია:²⁾ კანონს: უცთომელს: და: უოვლად: შუენიერს: და: დაწყობილს: კეთილ: წესიერებას: ღოცვის: და: მარხვისას: ხოლო: საეშაკონი:³⁾ სიმღერანი: და: სახიობანი: და: განცხრომანი: და: გინებანი: დთის: სძლენი:⁴⁾ და: ეოველი: უწესობა: მოსპოლ: ეო:⁵⁾ ღაშქართა: შინა: მისთა: და: ურიცხუს: მას:⁶⁾ სიმრავლეს: მრავალ: ენათა: ნათესავთას: ვითარცა: ცათა: შინა: მეოფთა: შორის: კუალად: წუალობა: გლახაკთა: ესე: ოდენი: აქუნდა: ვიდრემდის: აღივსო: ზღუს: და: კმილი: ქუელის: საქმემან: მისმან: რამეთუ: ღვარანი: და: სკრებულონი:⁷⁾ და: მონასტერნი: არა: თვისის: ოდენ: სამეფოსანი:⁸⁾ არამედ: საბერძნეთისანი: მთა: წმიდის: და: ბორღლეთისანი:⁹⁾ მერმეცა: ასურეთისა: და: კუზრისა: შავისა: მათისა:¹⁰⁾ და: ზაღესტისანი: აღავსნა: კეთილითა: უფროსდა: საფლავი: მეუფისა:¹¹⁾ და: მეოფნი: ისრაელისანი: თათო: ფერთა: მიერ: შესწირავთა: განმდიდრნა: კუალად: უშორესცა: ამათსა: რამეთუ: მთასა: სინასა: სადა: იხილეს: დთი: მოსე: და: ელია: აღაშენა: მონასტერი: და: წარსცა: ოქრო: მრავალი: ათსეულნი: და: მოსაკიდელნი: ოქსინიონი:¹²⁾ და: წიგნები: საეკლესიო: სრულებით: და: სამსახურებელი: სიწმიდეთა: ოქროსა: რჩეულისა: და: კუალად: დღითი: დღე: წარგებულთა:¹³⁾ რომელთა: იუსითა: კელითა: მისცემდის: ფარულად: ვინ: აღრაცხოს: თანიერ: მამისა: ზეცათასა: რომელი: მიაგებს: ცხადად: რამეთუ: ეო: მისსა: კისაკი:¹⁴⁾

554

¹⁾ ქარ—ს ცხ—ში ამ სამი სიტყვის მაგიერ: და უოვლისა საეკლესიოსა განგებოსასა.

²⁾ ქარ—ს ცხ—ში: მიიღებდიან ვითარცა.

³⁾ ქარ—ს ცხ—ში: რამეთუ (ბარათაშვილისაში: ხოლო) საეშაკონი.

⁴⁾ უნდა იყოს: სიძულენი. ქარ—ს ცხ—ში ამ სიტყვის მაგიერ: განმარისხებელი.

⁵⁾ ქარ—ს ცხ—ში: მოსპობილ ეო.

⁶⁾ ქარ—ს ცხ—ში: ღამათებს: შინა.

⁷⁾ უნდა იყოს: ღვარანი და სკრებულონი.

⁸⁾ ქარ—ს ცხ—ში: არა თვისთა ოდენ სამეფოთა.

⁹⁾ ქარ—ს ცხ—ში: ბორღალეთისანი.

¹⁰⁾ უნდა იყოს: მთისა.

¹¹⁾ ქარ—ს ცხ—ში ამ სიტყვის მაგიერ: უფლისა ჩვენისა იუსო ქრისტესი.

¹²⁾ ქარ—ს ცხ—ში: ოქსინიონი, ბარათაშვილისაში: ოქსინიონი.

¹³⁾ ქარ—ს ცხ—ში: წარსაგებულთა.

¹⁴⁾ ბარათაშვილის ვარიანტში: კისაკი.

მცირე: რომელსა:¹) აღვსებდის: დრაჭკნითა: რა: დღე: სარწმუნოთა: თჳსითა: კელითა: და: სამწუხროდ: ცარიელი: მოაქუნდის: იგი: მხიარულსა: სულითა: და: ზირითა: და: ოდეს:²) ნახევარი: წარაკის: მისი: და: ოდესმე: არაფინ: ეზოფინს:³) ეგრეთ: საგსე: მისცის: დამარხუად: ხილვისა:⁴) და: სულთქმით: ჭრქვის: დღეს: ვერა: მივეც: ქრისტესა: მარცხებითა: ჩემთა: ცოდვათათა: და: ამას: იქმოდის: არათუ: კელოსნათა: მორთმეულისაგან: ანუ: საჭურველითა:⁵) არამედ: კელთა: თჳსთა: ნადირებულთა: რომელთაგანნი: ოდესმე: თჳსსა: მოძღუარსა: იოფანეს: მისცა: დრაჭკანი: ვითარ: ოცდა: ხუთათასეულთ:⁶) რათა: განუეოს: გლახკათა: და: ესეცა: მცირედი: მრავლისაგან: გვითქეპსს:⁷) სოლო: განსაფისუფლნა: არა: მონასტერნი: ოდენ: და: ლავრანი: მოსაკარგვეთა: მაჭირვებელთაგან: არამედ: ხუცესნიცა: სამეფოსა: შინა: მისსა: ეოფლისა: ბეგრისა: და: ჭირისაგან: რათა: თაფის: უფაღათა: სულთა:⁸) მსახურება: მიუზურან: ღთსა:⁹) ამათ: თანა: რაოდენნი: ეკლესიანი: აღაშენნა: რაოდენნი: კიდნი:¹⁰) მღინარეთა: სასტიკათა: ზედა:¹) რაოდენნი: გზანი: საწინოდ: სავალნი: ქეაფენილ-ეუნა: რაოდენნი: ეკლესიანი: წარმართთა: შეგინებულნი: განწმიდნა: სახლად: ღთისად: რაოდენნი: ნათესავნი: წარმართთანი: მოიუფნნა: შვილად: ღთისა:¹¹) ემაზისა:¹²) და: შეაწესარნა: ქრისტესა: ღ: და-დკა: ამისთჳს: უმეტესი: მოსწრაფება: რათამცა: ეოფელი: სოფელი: მოსტაცა: ეშმაკსა: და: შეასაკუთრა: ღთსა: რომლითა: მიიღო: 555 მადლი: მოციქულობისა: ვითარცა: ზაფლე: და: ვითარცა: დიდმან: კოსტანტინე: სხუათავე: კეთილთა: თანა: აქუნდა: ესეცა: რამეთუ: სღვასა: შინა: თჳსთა: სამეფოთასა: სიმრავლითა: სპათათა: და:

1) ეს სიტყვა ქარ—ს ცხ—ში არ არის.

2) ქარ—ს ცხ—ში: ოდესმე.

3) ქარ—ს ცხ - ბა უმატებს; და.

4) ქარ—ს ცხ—ში: ხვალისა.

5) ქარ—ს ცხ—ში: საქურკლით.

6) ქარ—ს ცხ—ში: ოცდა ოთხ ათასი.

7) ქარ—ს ცხ—ში ამ სიტყვის მაგიერ: თქუმაღ შეუძლებელი.

8) ქარ—ს ცხ—ში: საღმრთო.

9) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს; ხოლო.

10) ისო „ღ“ ამ სიტყვაში მერმეა სხვა მელნით მიმატებული.

11) ქარ—ს ცხ—ში: წმიდისა.

12) ბართააშვილის ვარაუდით უმატებს; აღმოშენა.

სიმრავლითა: სლვათათა:¹) ვერ: ადვილად: მიემთხუეოდინ: მოჩიკარნი:
 და: დაჭირებულნი: და: მიმძლავრებულნი:²) განადა: ვიეთნავე: რა-
 მელთა: სჭირდა: უკმდის: განკითხუა: და: შეწევნა: მეფობრივი:
 ნუ: უკუე: და: ვინმე: ადვიდის: ბორცუსა:³) რასამე: გზის: მახლო-
 ბელსა: ანუ: კლდესა: გინა: ხესა: ვითარცა: ზაქა:⁴) უკუეთუ: ოდენ:
 ეპოვის: ესე: ვითარი: რა:⁵) და: მიერ:⁶) საცნაურ: უვის: ჭრტინვა:
 თვისი: ამისთვის: დაეგინეს: კახნი:⁷) მართლად: მცნობენი: და:
 გამომკითხველნი: მოჩივართანი: რომელთა: მიერ: მიიღებდეს: კურნე-
 ბასა: მრავალ: გზის: გვიხილავს: იგი: დამალტობელად: ღვაწლთა:⁸)
 მისთა: ცრემლითა: ხილვასა: ზედა: თვითო: სახეთა: სენთა: მიერ:
 განცდილთასა: ჭ: ხილვად: საძნაურთა: რომელნი: შეამთხუევნა:⁹) მიუნ-
 დობელთა: ამათ: და: უბადრუკთა: კორცა: რომელთა: ზრდის: უმე-
 ტეს: სხუათა: ქუეყანათა: ქუთათისისა:¹⁰) ვინ: აღრაცხენს: ტუეენი: რა-
 მელნი: მან: განათავისუფლენს: ჭ: რომელნი: უკმოკისნნა: თვისთა:¹¹)
 ეივნაყთაგან: თასითა: ვინა: ჯეროვნად: წარმოაჩინნა:¹²) ჰატვიის:
 ჰერობანი: მონაზონათანი: სიმდაბლით: შეემთხუვიან: და: მოკით-
 ხუანი:¹³) და: სიუყარულით: შეწუნარებანი: მათნი: თუთულისა: ნიჭნი:
 და: საკმარნი: რომელითა:¹⁴) უზრუნველ: ყუნის:¹⁵) საჭიროთაგან:¹⁶)
 აქუნდა: ყოვლად: ბრძენსა: ამას: მეფესა: საქმედ: ესეცა: რომელითა: 556
 უმეტეს: ყოვლისა:¹⁷) საშიშად: საზარელ: იუო: ყოველთა: რამეთუ:

¹) ქარ—ს ცხ—ში: სიმალითა სლვისათა.

²) ეს ორი სიტყვა არ არის ქარ—ს ცხ—ში.

³) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ზედა.

⁴) ქარ—ს ცხ—ში: ზაქა.

⁵) ქარ—ს ცხ—ში: საქმე. ბარათაშვილისაში: რამე.

⁶) ქარ—ს ცხ—ში: მუნით.

⁷) ქარ—ს ცხ—ში: კახნი.

⁸) უნდა იყოს: ღაწვთა:

⁹) ქარ—ს ცხ—ში შეემთხვევიან.

¹⁰) ქარ—ს ცხ—ში: ქვეყანა ქუთათისაჲ.

¹¹) ეს სიტყვა არ არის ქარ—ს ცხ—ში.

¹²) ქარ—ს ცხ—ში: წარმოქმნეს.

¹³) ეს ოთხი სიტყვა არ არის ქარ—ს ცხ—ში.

¹⁴) ქარ—ს ცხ—ში: რომელთა.

¹⁵) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ყოველთა.

¹⁶) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ხოლო.

¹⁷) ბარათაშვილის ვარიანტში: ყოველთა საჭიროთაგან.

ღთისა: მიერ: იყო: მის: ზედა: ნიჭი: ესე: და: საქმედ: უოგლად:
 საკურგელი: არა: რა: შორიელ: არცა: სამეფოთა: შინა: მისთა:
 არცა: ლაშქართა: შინა:¹⁾ მუროფთა: კაცთა: დიდთა: და: მცირეთა:
 საქმე: ქმნილი: კეთილი: გინა: ბოროტი: სიტყუა: თქმული: არა:
 რა: და: ეფარგოდ: უოგლადვე: არამედ: რადენიცა: ვის: ფარუ-
 ლად: ექმნის: ანუ: ეთქვს: უოგელივე: ცხად: იყო: წინაშე: მისსა:
 ვიდრემდის: გულის: სიტყუანიცა: და: მოგონებანი: ვიეთნიმე: მიუ-
 თხრნის: მათ: რომლითა: ზარი: განკდის: მათ:²⁾ და: მონაზონთა:
 განშორებულთა: სენაკთა: შინა: მათთა: ქმნილნი: ღუაწლნი: და:
 სათნობანი: უწყოდის:³⁾ ცხადად: და: სიშორე: გზისა: ვიდრე:
 ეკლესიამე:⁴⁾ იცოდის: ზომით: და: მოთმინებისათჳს: აქებდეს: და:
 ნატრიდეს: ნუ: ამას: ეძიებ: მკითხველო: თუ: ვითარ: იქმნებოდა:
 ესე: არამედ: ამას: სცნობდა: თუ: რა: სარგებელი: ჰოვის: ამით:
 რამეთუ: არა: ცუდად: რადმე: და: განსაკითხავად: საგობელთა:
 საქმეთა: და: ანუ: საკიცხელთა: ვიეთთათჳს: მე:⁵⁾ იქმოდის:⁶⁾ წარგედ:
 არამედ: დიდნი: საქმენი: და: ფრად: სასწრაფოანი: წარმართნა:
 ამით: და: მრავლის: კეთილისა:⁷⁾ მიზეზ: იქმნა: ესე: არამედ:⁸⁾
 ორგულებასა: და: ზაკვასა: და: ღაღატსა: რასაცა: გერაფინ: დიდთა:
 ანუ: მცირეთაგანი: იკადრებდა: მოგონებადცა: არა: თქმად: ვისდა: არცა
 თუ: ცხედრეულსა:⁹⁾ თჳსსა: თანა: ანუ: მოუესსა:¹⁰⁾ გინა: ერმათა:
 557 თჳთა:¹¹⁾ ვინათგან: ესე: მტკიცედ: უწყოდ: უოგელმან: კაცმან: რომ-
 ელი:¹²⁾ ჰირით: აღმოსლგასავე: თანა: სიტყუსსა: საცნაურ: ქმნილ:
 არს: უაზრულად: წინაშე: მეფისა: და: მრავალნი: განხატეებულცა:

1) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს; მისთა.

2) ქარ—ს ცხ—ში: რომელთა (ბარათაშვილისაში: რომლითა) ზარ-განკდილ
 უვის.

3) ქარ—ს ცხ—ში: უწყოდის.

4) უნდა იყოს: ეკლესიამდე.

5) ქარ—ს ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: ვიეთვისმე.

6) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ნუ იყოფინ ესე.

7) ქარ—ს ცხ—ში: მრავლითა კეთილითა. ვარიანტით: მრავალთა კეთილითა.

8) ქარ—ს ცხ—ში: პირველ.

9) ქარ—ს ცხ—ში ამ სიტყვის მაგიერ: უმადლესა ვინ.

10) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: თჳსსა.

11) ქარ—ს ცხ—ში: თჳსთა თანა.

12) ეს სიტყვა არ არის ქარ—ს ცხ—ში.

იუუნეს: და: მხილებულ: ესე: ვითარათჳს: ამისთჳს: ვერცაფინ:¹) განიზრახა: უოგლად:²) რათურთით: დალატი: დღეთა: მისთა: არამედ: იუო: უოგელთა:³) საკრძალავი: და: სარიდო: და: კუალად: მღუდელთ: მოძღუართა: მღუდელთა: და: დიაკონთა: მონაზონთა: და: უოგელთა: კაცთა: ესევე: საქმე: ექმნა: წესისაისაებრ:⁴) და:⁵) გზათა: უოგელთა: სათნოებათა: მიმართ: რამეთუ: შიშითა: მისითა: ვერ: იკადრებდიან: უწესოდ: სლვად: ვინათგან: უწყოდიან: არა: რასა: დაფარულობა: წინაშე: მისსა: და: მისმიერ: ქება: სათნოებისა: და: ძაკება: არა: ეკე: ვითართა: და:⁶) რამეთუ: ვერცა: მოსპოვლით:⁷) ვინმე: ვერცა: მოქალაქე: ვერცა: შეკდარი: და: ვერცა: რამელი: ერისთავი:¹) და: ჭასავი: იკადრებდა: განდრეკილად: სლვად: რამეთუ: უოგელთა: კაცთა: იუო: წესიერება: უოგელა:⁸) კანონ: უოგელთა: წესიერება:⁹) უოგელთა: პატრიონება: და: თჳთ: შათ: შეძავთაცა: უოგელთა: კრძალულება: უოგელთა: შიში: და: მმართველ: გზათა: საღთთათა: ღ: მშვიდობისათა: ესე: დიდნი: საქმენი: ღთისანი:¹⁰) ოდენ: შესაძლებელნი: ესრეთ: აღვილად: წარმართნა: ამით: ვითარ: ვერაფინ: აღვილი:¹¹) ამისთჳსცა: შიში:¹²) და: ზარი: განითქუა: კიდეთა: ქუეყანისათა:¹³) განჭკრთეს: 558 უოგელნი: კიდენი:¹⁴) ქუეყანისანი:¹⁵) შემოკრბა: ოდესმე: წინაშე: მეფისა: ნათესავი: გულარძნილი: უოგლად: ბოროტთა:¹⁶) ებისკოპოსნი:

¹) ქარ—ს ცხ—ში: ვერცა ოდენ ვინ.
 ²) ეს სიტყვა არ არის ქარ—ს ცხ—ში.
 ³) ქარ—ს ცხ—ში: უოგელთაგან.
 ⁴) ქარ—ს ცხ—ში: წესიერება.
 ⁵) ქარ—ს ცხ—ში ამ ხუთი სიტყვის მაგიერ: არა წმინდათა და უწესოთა

საქმეთა.

⁶) ქარ—ს ცხ—ში: მსოფლიო.
 ⁷) ქარ—ს ცხ—ში: პატრივი.
 ⁸) უნდა იყოს: უოგელთა.
 ⁹) ეს ორი სიტყვა არ არის ქარ—ს ცხ—ში.
 ¹⁰) ქარ—ს ცხ—ში: დეთისაგან.
 ¹¹) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: წარმართის ვგრეთვე.
 ¹²) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: დიდი.
 ¹³) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და.
 ¹⁴) ქარ—ს ცხ—ში: მკვიდრნი.
 ¹⁵) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ხოლო.
 ¹⁶) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: სომეხთა.

და: მონასტერთა: მათა: წინამძღუდები: მრავალნი:¹⁾ რომელნი: ფრად:²⁾ აზნაურობდეს:³⁾ თავთა: თუსთა: მიწევნად: თავსა: ეოვლისა: სწავლულებისა: ღ:⁴⁾ მეცნიებისასა:⁵⁾ ღ: მოაკსენეს: რათამცა: ეო: ბრძანებითა: მისითა: კრება: და: ეუესმცა: სიტუეს: გება: და: გამომიება: სჯულისა: და: უკუეთუ: იძლიენენ:⁶⁾ იქმენ: თანა: ერთ: კორც:⁷⁾ სჯულითა: და: თუსი:⁸⁾ შეახუენონ: ხოლო: უკუეთუ: სძლონ: ესე: ოდენ: მიემადლოს: რათა: არღარა: გვხედვიდეთო:⁹⁾ მწუალებლად: არცა: შეგუახუენებდეთ: ღ: სხუსა: არარას: ამისსა:¹⁰⁾ მოუწოდა: ¹¹⁾ მეფემცა: იოვანე: ქათალიკოზსა: ქართლისსა: ღ მის: ქუეშეთა: ებისკოპოსთა:¹²⁾ და: მეუდაბნეთა: და: არსენის: იეფლიოელსა:¹³⁾ თარგმანსა: და: მეცნიერსა: ბერძენთა: და: ქართველთა: ენისსა: და: განმანათლებელსა: უოველთა: ეკლესიასსა: და: სხუათა: მეცნიერთა: და: ბრძენთა: კაცთა: უუეს: უკუე: სიტუეს: გება: ურთერთას: ცისკრითგან:¹⁴⁾ ცხრა: ჟამმდე: და: ვერას:¹⁵⁾ უძღეს: დაბრკოლება:¹⁶⁾ რამეთუ: იყო: ორკერძოვე: ძღვეისა: მოუყარება: ოდენ: ღ: ცუდ: სიტუესათა: ჰეჭრობა:¹⁷⁾ რამეთუ: შევიდაინ: შეუვალთა: საქმეთა: და: ძნად: გამოსაგაღთა: შეეწეინა: ესე: მეფესა: და: ჰქუა: მათ: თქუენ: მამანო: სიღრმეთა: სადამე: შესრულხართ: და: უცნაურთა: ხედავთ:¹⁸⁾ ვითარცა: ფილასოფოსნი:
559 და: ჩუენ: ვერ: რას: უძღებთ: ცნობად: ვითარცა: უსწავლელნი: და:

1) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ფრად.

2) ეს სიტყვა არ არის ქარ—ს ცხ—ში.

3) ქარ—ს ცხ—ში: აზნაობდეს. თეიმურაზისაში: აზნობდეს.

4) ეს ორი სიტყვა არ არის ქარ—ს ცხ—ში.

5) უნდა იყოს: მეცნიერებისასა.

6) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და.

7) ქარ—ს ცხ—ში: ერთ-კმა.

8) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: მსჯული.

9) ქარ—ს ცხ—ში: გვიწოდეთ.

10) უკანასკნელი ოთხი სიტყვა არ არის ქარ—ს ცხ—ში.

11) ქარ—ს ცხ—ში: ხოლო მოუწოდა.

12) უნდა იყოს: ებისკოპოსთა.

13) უნდა იყოს: იეფლიოელსა.

14) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ვიდრე.

15) ქარ—ს ცხ—ში: ვერა-რა. ბარათაშვილისაში: ვერასა.

16) ქარ—ს ცხ—ში: დაბოლოებად. ბროსეს ხელნაწერში: დაბრკოლებად.

17) უნდა იყოს: ჰეჭრობა.

18) ქარ—ს ცხ—ში: ხედავთა.

ყოვლად: მოსოფელნი:¹) და: ესე: საცნაურარს: თქუენდა: რამე:²) შორს: ვარ: სწავლეულებისა: და: მეცნიერებისაგან: ვითარცა: მკედრობათა: შინა: აღზრდილი: ამისთვისცა: უსწავლელთა: და: ლიტონთა: და: მარტივთა: სიტყუათა: მიერ: გეზრახო: თქუენ: ესერა: თქუა: იწყო: მათ: და: მიმართა: სიტყუათა: თქმად: რომელსა: დთი: მოსცემდა: უკუელად: ზირსა: მისსა: ესეოდენტა: იგავთა: და: სახეთა: და: წინა: მდებთა: დაკსნით:³) საკრველთა: მიერ: წინა: დაუდგომელთა: და: უცილობელთა: რომელთა: დანთქუნს:⁴) მკევიპტელნი: ვითარცა:⁵) დაუყო: ზირი: მათი: და: უზსუხო: ეუნა: და: ყოვლად: უსიტყუელ: ვითარცა: ოდესმე: დიდმან: ბასილი: ათინას: შინა: ესენივე:⁶) ესეოდნ: ზარკანკდილეუნა:⁷) ყოვლად: უღონო: რომლითა: აღიარეს: ცხადად: ძლიერა:⁸) თუსი: ამით: ოდენ: მეტყუელთა: ვითარმედ: ჩუენ: მოწაფე: გუგონე: ამათ: მოძღუართა: თქუენტა: გარნა: ვითარ: ვხედავთ: შენ: სამე: ხარ: მოძღუარი: მოძღუართა: რომელსა: ბრჭალსა: ვერ: მიმიც: თუ: არა: არიან:⁹) გეგ: მოძღუარ: საგონებელნი: თქუენნი: ღ: ესრეთ: ფრიად: მამარობელნი:¹⁰) მიიქცეს: სირცხულიეუელნი: არღარა: ოდეს:¹¹) მკადრებელნი: ამისნი: ოდესცა:¹²) არიან: ვინმე: მამარობელნი: მეფისანი: ჟერეთცა: ესეოდენ: მჭირსედ: მოლაშქრობისათუს: და: მკედრობათა: მისთა: განსუენებულისა: მიმოსდვისათუს: და: დაჭირვებისა:¹³) და: ვითარ: არცა: მშვიდდი: თავს: იღებსო: მარადის: გარდაცმულობასა: და: არცა: ძალი: ორღანოსა: მარადის: განსხირბულობასა: რამეთუ: ჟამსა: 560

¹) ქარ—ს ცხ—ში: მსოფლიონი.

²) ქარ - ს ცხ—ში: რამეთუ შე.

³) ქარ—ს ცხ—ში: ესეოდენტა იგავთა და სახეთა წინადაუღებდა აკსნათა.

⁴) ქარ—ს ცხ—ში: რომლითა დანთქნა ვითარცა.

⁵) ქარ—ს ცხ—ში: და.

⁶) ქარ—ს ცხ—ში ამ სიტყვის მაგიერ: ესე მწველებელნი და.

⁷) ქარ—ს ცხ—ში უმატებს: და.

⁸) უნდა იყოს: ძლიელება.

⁹) ქარ—ს ცხ—ში: რომლისა ბრჭალსა ვერ მიმწუღარ არიან.

¹⁰) ქარ—ს ცხ—ში: მამარობელნი თავისნი.

¹¹) ქარ—ს ცხ—ში: ოდენ.

¹²) ქარ—ს ცხ—ში უმატებს: ხოლო.

¹³) ბართაშვილის ვარიანტში: დაჭირვებისათუს. ქარ—ს ცხ—ში ეს ორი სიტყვა არ არის.

კმარების: მათისას:- თუთუელი: მათი: უკმარი: ჰოისო:¹) და: ესე:
 ვითართა: უგიობისა: მისთჳს: და: ყოვლად: უმიზეზოსა: იტყვიან:²)
 გარნა: ისმინენ: ესე: ვითართა: მათ: ჰირველად: ესე: რამეთუ:
 სამეფო: აფხაზეთისა: მცირე: ქქონდა: მოკლეუელი: და: შემცი-
 რებუელი:³) ტყუობათა: და: ზემოკსენებულთა: ჭირთაგან: მცირე:
 გუნდი: მკედრობისა: და: იგიცა: შეჯაბნებუელი:⁴) მრავალ: გზის:
 მტერთაგან: სივლტოლისათა: უცხენონი: უსაჭირველონი: და:
 თურქთა: მიმართ: წეობისა: ყოვლად: უმეტარნი: და: ფრიად: მ-
 შიშნი: უკუთუმიცა: ესეოდენ: უწეინთა: ლაშქრობითა: და: მცირედ:
 მცირედ: ბრძოლითა: და: სწავლითა: და: გურინანდ:⁵) და: დონიერად:
 ძღობითა: და მრავალთა: მიერ ძღუევათა: მოკუარებითა: არა: განე-
 წურათნეს: სჳანი: თჳსნი: და: განკადრნეს: წეობათა: მიმართ:⁶)
 მკნეთა: ქებითა: და: ნიჭთა: მიცემითა:⁷) ხოლო: ჯაბანთა: სადედოთა:
 შთაღმითა: კიცხვეითა: ძაგებითა: არ: მოელონა: ვიდის:⁸) სჳათა:
 შორის: მისთა: ყოვლად: არაგინ: იზოებოდა: ჯაბანად: ზრახული:
 რათამცა: ექმნეს: ესე: ოდენნი: ძღუევანი: ანუ: რამცა: აეხუნეს:⁹)
 უზომნი: დიდნი: სამეფონი: ნუ: უკუე: ძალითა: ანუ:¹⁰) ადგილთა:
 მწუანვილოვანთა:¹¹) მოსმურობითა: და: განცხრომითა: და: მაჩუენუ-
 ბელთა:¹²) საქმეთა: შედგომითა: არა: ესრე: არა: არამედ: არცა:
 ადექსანდრე: ქმნა: ესრეთ: რამეთუ: ჰირველად: მამულისა: თჳსისანი:
 შეიპურნა:¹³) და: მით: დაიპურნა: დასაჯალნი: ევტრო: ჰიტალია:¹⁴)

¹) ქარ-ს ცხ-ში: იპოისო.

²) ქარ-ს ცხ-ში: და ესე ვითართა უგიობელთა მათ თჳს და უმიზეზოსა და ყოვლად იტყვიან.

³) ქარ-ს ცხ-ში: მცირედ იყო და.

⁴) ქარ-ს ცხ-ში: და იგინიცა დაჯაბნებულნი.

⁵) ქარ-ს ცხ-ში: გონიერად. თეიმურაზისაში: გვარიანად.

⁶) ქარ-ს ცხ-ში: მიერ.

⁷) ეს სიტყვა არ არის ქარ-ს ცხ-ში.

⁸) უნდა აყოს: ვიდრემდის.

⁹) ქარ-ს ცხ-ში: ექმნეს და აღეზენეს.

¹⁰) ქარ-ს ცხ-ში: და.

¹¹) ქარ-ს ცხ-ში: უმატებს: ზედა.

¹²) ქარ-ს ცხ-ში: მაჩუენებელთა.

¹³) ქარ-ს ცხ-ში: შეკრიბნა.

¹⁴) უნდა იყოს: ევროპი, იტალია. ბარათაშვილის ვარიანტში: ევტროპი, იტალია.

ჰერმეი: და: აფრიკეთი: და: შათ: თანა: წარტანუბითა: დაიპურა: 561
 ეგვიპტე: შესრულმან: კარქედონით: და: მიერ: ეგვიპტით: პალესტინით: და: ფინიკედ: ¹⁾ და: კილიკისა: ²⁾ თვსად: შემქმნელი: წინა: განუწყო: და: რიოსს: ³⁾ და: რაჭამს: სპარსეთი: მოირთო: მაშინდა: ჰბრძო: ჰუროს: ⁴⁾ ჰინდოსა: და: ეგრეთდა: ამით: უოგლითა: მოგლო: უოგელი: ქუეყანა: რა: იგი: ქმნა: თურა: ⁵⁾ ქართველთა: ოდენ: ⁶⁾ სპითა: ვერცარასა: ალექსანდრე: იქმოდა: კარგსა: და: თუმცა: დაფითს: სპარსთამცა: ჰქონებოდა: მეფობა: ანუ: ბერძენთა: და: ჰერმეთა: ძალი: ანუ: სხუათა: დიდთა: სამეფოთა: მაშინმცა: განახუნეს: ⁷⁾ ნაქმარნი: მათნი: და: სხუათა: ქებულთანი: ⁸⁾ ვთქუა: მეორეცა: მიზეზი: ამის: ჰირისა: ვინათგან: ნათევი: ⁹⁾ ქართველთა: ორგულ: ბუნება: ¹⁰⁾ ჰირველითგან: თვსთა: უფალთა: რამეთუ: რაჭამს: განმდიდრდენ: განსუქნეს: მშვიდობა: ¹¹⁾ ჰოფან: და: განსუენება: იწყებენ: განზრახვა: ბორცტისა: ვითარცა: მოკვიოხობს: ძუელი: მატიახე: ქართლისა: ¹²⁾ საქმენი: აწ: ხილული: და: ესე: მან: უბრძნესმან: უოგელთა: კაცთამან: კეთილად: სადამე: უწყოდე: ¹³⁾ ამისთვსცა: არაოდეს: მოაცადა: ამისდა: განზრახვად: ანუ: განსუენებად: ანუ: შეკრებად: ერთად: ¹⁴⁾ ქმნად: რასამე: ესე: ვითარსა: არამედ: საქმეთა: რომელთა: იწყო: ქმნად: განსრულნაცა: მადლად: და: შეუნიერად: ნუ: უკუე: ¹⁵⁾ ღომსაცა: აბრალან: ეგე: ვითართა: რამეთუ: არა: ციდა: მტკავლურად: იხელაყს: არცა: კურნადა: ¹⁶⁾ ჰქართვების: კ უ ა ლ ა დ: - სხუა: ბრალობასა: შემოიდუ-

¹⁾ ქარ—ს ცხ—ში: პალესტინე და ფინიკე,

²⁾ ქარ—ს ცხ—ში: კილიკისა, ბარათაშვილისაში: კილიკისა.

³⁾ ამ ორი სიტყვის მაგიერ უნდა იყოს: დარიოს.

⁴⁾ ქარ—ს ცხ—ში: მსდლო პიროს.

⁵⁾ ქარ. ცხ—ში ამ ოთხი სიტყვის მაგიერ: და ჰქმნა რა იგი ქმნა და თუ არა.

⁶⁾ ეს სიტყვა არ არის ქარ—ს ცხ—ში.

⁷⁾ უნდა იყოს: გენახნეს.

⁸⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ბოლო.

⁹⁾ უნდა იყოს: ნათესავი.

¹⁰⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: არს.

¹¹⁾ ქარ—ს ცხ—ში: და დიდება.

¹²⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და.

¹³⁾ ქარ—ს ცხ—ში: უწყოდა.

¹⁴⁾ ამ სიტყვის მაგიერ ქარ—ს ცხ—ში სწერია: და.

¹⁵⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და.

¹⁶⁾ ქარ—ს ცხ—ში: კვერნურად.

ბენ: მეტყუელნი: შეიყუარნის: ვინმეოდ: ¹⁾ განადიდნის: ²⁾ მოიძულნის: ვინმე: და: დამტრუნისო: ³⁾ ესე: აღამაღლის: და: ესე: დაამდაბლის: 562 ეჭვა: ⁴⁾ უსამართლობასა: - ჟი-: უგუნურებასა: ამისთჳს: აბრალე: ⁵⁾ რამეთუ: კაცი: მიწისაგანი: ღთსა: მიემსგავსა: რომელითაცა: ⁶⁾ საქმითა: ვინ: იხილა: ესე: საუგუნითგან: ⁷⁾ ამისთჳს: რად: არა: ღთსაცა: აბრალე: უგუნურო: ამსკვე: ესრეთ: მოქმედსა: ანუ: არა: ხუთთა: ქანქართა: ათ: მეოფელსა: მისცნა: ათნი: ქანქარნი: ⁸⁾ ანუ: ⁹⁾ ათთა: ზედა: მეთერთმეტედ: ანუ: რასათჳს: ქადებულან: ¹⁰⁾ სამოთხისა: შეუბანი: და: სასუფეველისა: ნეტარებანი: ღთსა: ნებისმეოფელთათჳს: ¹¹⁾ და: ¹²⁾ საშინელებანი: გაენიასანი: ¹³⁾ ურჩთა: და: უდირსთათჳს: ¹⁴⁾ უკუეთუ: შეფემან: ერთგულნი: ფრთხილნი: და: ახოვანნი: ნაცულად: რკულთა: ¹⁵⁾ ქმნა: ნუ: უკუე: დუხჭიმანცა: ¹⁶⁾ აბრალოს: სარკესა: წამეთუ: სახე: მისი: ცუდად: აქუნ: ¹⁷⁾ უკმარნი: და: უდირსნი: ნუ: მას: არამედ: თავთა: თჳსთა: აბრალებდენ: უკუეთუ: არავინ: იყოს: ესეოდენ: მართლად: აღმწონელ: საქმეთა: და: მცნობელ: ვედრებასა: კაცთასა: რომლისა: აჩრდილსა: შეკრებულ: იყუნეს: ერენი: ¹⁸⁾ ტომანი: ¹⁹⁾ და: ენანი: მეფენი: და: კელმწიფენი: ოფსეთისა: და: ეიფჩაყეთისანი:

1) ქარ—ს ცხ—ში ამ სიტყვის მაგიერ: ვინმე და.
 2) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ვინმეო და კვალად.
 3) ქარ—ს ცხ—ში: და დაამცირნისო.
 4) ვგრევეა ბართაშვილისაში, ხოლო ქარ—ს ცხ—ში: ერიო.
 5) ქარ—ს ცხ—ში: აბრალეაა, ბართაშვილისაში: აბრალებთაო.
 6) ქარ—ს ცხ—ში: რაათამცა.
 7) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: & კაცო.
 8) ქარ—ს ცხ—ში: ქალაქნი.
 9) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: არა ერთისა დამფლველსა მოულო იგიცა და

მისცა.

10) ქარ—ს ცხ—ში: ქადებულ არიან.
 11) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: კეშმარიტად.
 12) ქარ—ს ცხ—ში: ხოლო.
 13) ეს სიტყვა ქარ—ს ცხ—ში არ არის.
 14) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და.
 15) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და ჯაბანთა და უდირსთა აღიდნეს რაჲ უსაბართლო.

16) უნდა იყოს: დუხჭირმანცა.
 17) ქარ—ს ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: ცხადად უჩვენის
 18) უნდა იყოს: ერენი.
 19) ქარ—ს ცხ—ში: და ტომნი.

სომხითისა: და: ფრანგეთისანი: შარკანისა: და: სზარსეთისანი:
 ხილვისკებრ: ნაბუქოდონოსორისა: ვხედვედო: იტყუხ: ხესა: შორის:
 ქუეყანისა: სიმაღლედ: ცისა: მიმწოთმთა: და: რტოთა: მისთა:
 კიდემდე: ქუეყანისა: ფურცელნი: მისნი: შუენიერ: და: ნაყოფი:
 მისი: ფრად: და: საზრდელი:¹) უოკელთა: მის:²) შორის: ქუეშე:
 კერძო: მისსა: დამკვდრეს: მკეტთა:³) და: შორის: რტოთა: მისთა:
 მკვდრეუეს: მფრინველთა: ცისათა: და: მისგან: იზრდებოდა: უოკე- 563
 ლი: კორციელი:⁴) აჰა: სახე: არა: უმსგავსო: არამედ: ფრადცა:
 თანა: შეტეუებული: ჩუენისა: თვთ: მხერბოებისა: და: უოვლად:
 გამომსახველი: სიტყვთ: საქმეთა: თუაღთა: ჩუენ: ხილულთა:⁵)
 რამეთუ: სიტკობებისა:⁶) და: სიბრძნისა: მისისა: ხილვად: წუუ-
 რიელნი: კიდით: ქუეყანისათა: შემოკრებოდეს: წინაშე: მისსა: ვინ:
 იყო: ესოდენ: ტკბილი: შემთხუევათა: შინა: ვინ: სატრფიალო:
 ზრახვითა: და: სასურველ: დუმილითა: იგივე: შუენიერ: ხატოთა:
 უშუენიერეს: მართულეობითა:⁷) გუამისათა: შეწყობილ: ანაკებითა:
 ახფან: ტანითა: ძლიერ: ძალითა: უძლიერეს: სიმახვილითა: საწა-
 ლელ: დიმილითა: უსაწადილეს: მკუმუნვარებითა: მადრიელ: ხედვითა:
 საზარელ: ღმობიერ:⁸) მკრთამელობითა: ბრძენ: ცნობითა: უბრძენეს:
 გამორჩევითა: მარტივ: სახითა: მრავალ: სახე: მართებითა: შემრი-
 სხველ: მუედროებითა: მაქებელ: განსწავლულეობითა: და: არცა:
 ერთისა: კეთილთაგანისა: შემაშთობელ:⁹) უზომოებითა: მადალ: უმა-
 ლესოათვს:¹⁰) მდაბალ: უმდაბლესათვს:¹¹) და: თვთ: მათ: მტერთა-
 განცა:¹²) საწადელ: ღ: საყუარელ: სათნოებათა: მისთაგან: შეკადიებულ-
 თა: ვინ: ესრეთ: მიიღო: ეროიცა: სათნოებათაგანი: ვითარ: მან: შეი-

¹) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: მისი:

²) ეს ორი სიტყვა არ არის ქარ—ს ცხ—ში.

³) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ქუცყანისათა.

⁴) ბარათაშვილის ვარიანტში: წერილი.

⁵) ქარ—ს ცხ—ში: საქმეთა ჩვენთა თვალთა ახილულთა.

⁶) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და სახიერებისა:

⁷) ქარ—ს ცხ—ში: მორთმულობითა:

⁸) ქარ—ს ცხ—ში: ლომ-ებრ.

⁹) ქარ—ს ცხ—ში: შემაშუოთებელ.

¹⁰) ქარ—ს ცხ—ში: უმაღლესათვს.

¹¹) ქარ—ს ცხ—ში: მდაბალთათვს.

¹²) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: თვთ. ბარათაშვილისაში ეს სიტყვა არ არის.

კრიბა: ყოველი: ვინ: ყოველთაცანმან: ერთი: ვითარ: მან: სრულე-
ბით: თუთუელი: რომელი: ¹⁾ ყოველთათჳს: შეუძლებ: არს: და: კვრ-
გება: ოდენ: არათუ: მიბაძვება: რომლითა: სრულ: იქმნა: იგი:
564 ყოველთა: შინა: ესრეთ: რა: აღსავსე: იყო: ნაფი: უფასოთაცან:
ტვირთითა: სათნოებისათა: არღარა: შემძლე: ²⁾ წარსლვად: ნადირთა: ³⁾
და: აქუნდა: ყოფლით: კერძო: მშვიდობა: და: დაწუნარება: სამე-
ფოთა: მისთა: მაშინ: დიდმან: წინა: განმგებელმან: ცხოვრების:
ჩუენისამან: და: ყოფლისავე: შემძლებელმან: უმჯობესად: ⁴⁾ განგებითა:
მით: რომელი: მან: უწეის: და: განაწესებს: ჟამთა: და: წელთა:
ჩუენთა: ესრეთ: განაგო: ვითარცა: მუშაკმან: კეთილმან: რაჟამს:
იხილნის: კუვილნი: აღსავსედ: ნაყოფითა: და: ქუეყანად: დადრე-
კილნი: ისწრაფის: და: უნჯება: მათი: და: ვითარცა: მენავემან:
ბრძენმა: განიცადის: რა: ნაფ: ⁵⁾ თჳსი: აღსავსედ: მრავალ: ფასითა: ⁶⁾
ტვირთთა: მისწრაფის: ნაფთ: სადგურად: რათა: არა: რა: იფნოს:
სოფლისა: მის: ზღვისა: მრავალ: მღელვარობისაცან: ⁷⁾ რ ა მ ე თ უ -
ჟამსა: ზამთრისასა: მშვიდობასა: ⁸⁾ დაწუნარებასა: ყოფლისა: სამეფო-
სასა: არა: გვირგვინ: ⁹⁾ სადამე: ¹⁰⁾ ნაკიდურსა: ¹¹⁾ არამედ: სამუალ თჳ-
სთა: სამეფოთა: ადგილსა: თუთ: მის: მიერევე: წინათ: განჩინებულსა:
განსასუენებულად: მისაძინებულად: ვითარცა: ჰრულითა: რათამე: ¹²⁾ შუე-
ნიერითა: დაიძინა: მამათა: თჳსთა: თანა: და: თუთ: მებრ: ესე: კმა:
არს: საცნაურ: მეფეულად: საკუთრებისა: მისისა: ღთისა: მიმართ: ¹³⁾
რამეთუ: მრავალ: გზის: მრავალთა: სიკუდილისა: მიზეზთა: და:

¹⁾ ქარ—ს ცხ—ში: სიტყვიდან „სათნოებათაგანი“ ასეა სიტყვები დაწყობილი: ვითარ ვინ ყოველთაგან-მან შეიკრიბა ყოველი სრულებით თვთოეული, რომელთა.

²⁾ ქარ—ს ცხ—ში: და არღარა შემძლებელ.

³⁾ ქარ—ს ცხ—ში: დადირთა.

⁴⁾ ქარ—ს ცხ—ში: უმჯობესისა შემცვალებელმან.

⁵⁾ ქარ—ს ცხ—ში: ნაფი.

⁶⁾ ქარ—ს ცხ—ში: ფერიოთა.

⁷⁾ ქარ—ს ცხ—ში: სოფლისა ამის მღელვარისა ზღვისაგან.

⁸⁾ ქარ—ს ცხ—ში: ღმარტებს: და.

⁹⁾ ქარ—ს ცხ—ში: გარეგან.

¹⁰⁾ ეს სიტყვა არ არის ქარ—ს ცხ—ში.

¹¹⁾ ქარ—ს ცხ—ში: მენაკიდურესა.

¹²⁾ ქარ—ს ცხ—ში: რამ.

¹³⁾ ეგრევეი ბართაშვილის ვარიანტში, ხოლო ქარ—ს ცხ—ში: მიერ:

განსაცდელთა: შთავარდა: იგი: რომელთაგან: მცირედი: მივსცეთ:
 ხრობასა:¹⁾ ნადირთა: ღვენასა: შინა: ოდესმე: მუხნარსა: წარეჭვა:
 ცხენი:²⁾ ესეოდენ: შეიმუსრა: რომელსამე: დღე:³⁾ უოფლად: უსულოდ:
 მღებარე:⁴⁾ უძრავად: სამშვინგ⁵⁾ლისაგან:⁶⁾ ოდენ: საცნაური: ცოცხლად:
 და: შემდგომად: სამი: დღე: ნამტკნარსა:⁷⁾ სისხლისასა: აღმომერეფსა: 565
 მოეჭვა: სული: და: სიტყუა: და: ძალითადა: აღდგა: ცოცხალი:
 და: ესე: ვითარი: მრავალგზის: შეემთხვია: და: ღ⁸⁾თნ: იკნა:
 სიუდილისაგან:- კუა ღად:- ციხესა: რომელსა: მე: ჰბრძოდეს:
 ქარილს: და: მეფე: კარსა: კარვისა: თჳსისასა: დგა: ჰერანგითა:
 მისილი: ოდენ: შუა: დღე: და: ციხით: გინმე: შემოსტეორცა:
 ისარი: და: ჰკრა: ხატსა: შთაყარანგელოზისასა: რომელი: კვიდა:
 უელსა: ოქროსასა: მცირედმან:⁹⁾ ძალმან: საღ¹⁰⁾თომან: განარინა: მშვი-
 დობით: რადენ: გზის: უიგჩაყითა: უოფლითა:¹¹⁾ განზრახეს: დალა-
 ტი: განაჩინეს: კაცნი: მკნენი: რომელნიმე: კრმლითა: რომელნიმე:
 შუბებითა: სხუანი: ისრითა: და: ესენი:¹²⁾ არა: ერთ:¹³⁾ ორ: გინა: სამ:
 არამედ: მრავალ: გზის: ღ: არადეს: მიუშუა:¹⁴⁾ კუერთხი: ცოდვილთა:
 მართალსა: მას: ზედა: არცა: ოდეს: მისცა: იგი: კელთა: მეძიე-
 ბელთა: მისთასა: ღ: დათუ:¹⁵⁾ ღვენასა: თურქთასა: მარტო: დაეზურის:
 მრავალ: გზის:¹⁶⁾ ანუ: უსაჭურველო: გარნა: უოფელსა: შინა: კმა:¹⁷⁾
 იგი: ზე: გარდამო: ჰფარვიდის: და:¹⁸⁾ მღევართა: მისთაგან: არამედ:
 უოფლადვე: და: უოფელსა: შინა: საქმესა: მისსა:¹⁹⁾ იუო: შუენიერი:
 და: სულიანი: და:²⁰⁾ მაღლითა: აღსაფსე: ეგრეთვე: ჟამსა: შინა:

¹⁾ უნდა იყოს: თხრობასა, მერმე ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: რამეთუ.

²⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და.

³⁾ ქარ—ს ცხ—ში: რომელ სამ დღე.

⁴⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: იყო.

⁵⁾ ქარ—ს ცხ—ში: სამშვინგელისაგან.

⁶⁾ ქარ—ს ცხ—ში: ნამეტსა.

⁷⁾ ქარ—ს ცხ—ში: ოქროსა მცირე და.

⁸⁾ ქარ—ს ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: უიგჩაყთა თჳსთა.

⁹⁾ ქარ—ს ცხ—ში: ესე.

¹⁰⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ღმერთმან.

¹¹⁾ ბარათაშვილის ვიზინტი უმატებს: მრავალგზის.

¹²⁾ ეს ორი სიტყვა ამ ადგილას არ არის ქარ—ს ცხ—ში.

¹³⁾ ქარ—ს ცხ—ში: კელი.

¹⁴⁾ ეს სიტყვა არ არის ქარ—ს ცხ—ში.

¹⁵⁾ ქარ—ს ცხ—ში უქანასკნელი ოთხი სიტყვის მაგიერ: ზედნიერ და სვიან.

შუენიერსა: და: ჟეროკანსა: მოუწოდ: ღონ: შეუარებულსა: თქსსა:
 და: მარადის: მოსურნეს: და: სამარადისოდ: შეუობდა:¹⁾ წინაშე:
 მისსა: და: არღარა: მიუშუა: მრავალ: ჟამ: სჯად: და: ჭირვებდა:²⁾
 სამსხემოსა:³⁾ ამას: კედარსა: შინა: მკვდრობითა: და: კორცთა:
 566 ამთქმად:⁴⁾ მზიდველთა: მიერ: შეკრვად: სულსა: გონება: ქმნილსა:
 არცა: განხრწნადითა: გვირგვინითა: და: ჰორფირითა: ვითარცა:
 სიზმრითა: და: ნაფნითა: უმრავლესად: მირად:⁵⁾ არამედ: ნამდვილი:
 ჭეშმარიტთა: და: მტკიცეთა: წარუდგინებულთა: და: სამარადისოთა:
 სადა: იგი: თვით:⁶⁾ ღთის: მეუფეს: და: მადლითა: ღთივ: ქმნულთა:
 ზედ: მუნდა: უნა: მისთანა: მეუფებდა:⁷⁾ უხრწნელითა: და: ბრწინვა-
 ლითა: გვირგვინითა: და: ჰორფირითა: შემკული: სადა: იგი: აწ:
 შუიოდრ: არს: და: იქცევის: ნათელსა: შინა: ღთისსა: რამეთუ:
 იყო: მაშინ: თუე: ინუარი:- კად:- და: დღე: შაბათი: ოდეს: ქორს-
 ნიკონი: იყო:- ტმე:-⁸⁾ ხოლო: წელიწადნი: მისნი: შობითგანნი:
 მ:⁹⁾ ხოლო: მეუფობდა: ოცდა: თოთხმეტ: წელს: და: ვითარცა: ჰირ-
 ველმან: დავით: სოლომონი: ამანცა: თქსითა: კელითა: დასუა: საუ-
 დარსა: თქსსა: ძე: თქსი: დიმიტრი: სახლით:¹⁰⁾ ოდენ: ცუალებული:
 ძე:¹¹⁾ გარდამონასხა: ყოვლითურთ: მსგავსი: მამულთა: ძირთა:¹²⁾ ჭ:
 დადგა: თავსა: შუენიერსა: გვირგვინი:¹³⁾ ქუათაკან: ჰატისანთა: ვი-
 ტუჯ: უკუე: სათნობათა: მამულთა: და: შეარტყა: წელთა: ძლიერთა:
 მახვილი:¹⁴⁾ რაბამ: სვიანად: კმარებული: და: შემოსა: ჰორფირი:

1) ქარ—ს ცხ—ში: სიმეფოდ. თეიმურაზის ვარიანტში: მეფობად.

2) ქარ—ს ცხ—ში: და დაპირვად.

3) ბარათაშვილის ვარიანტში: სამ-სახეობასა.

4) ქარ—ს ცხ—ში: ამათ ქვე.

5) ქარ—ს ცხ—ში: მღერად.

6) ქარ—ს ცხ—ში: სადა თვთ იგი ბუნებით.

7) ქარ—ს ცხ—ში: მუნ აღიყუანა მასთანა მეფობად.

8) ქარ—ს ცხ—ში: ტ კ ე. შემდეგ მეგრელიის და ბროსეს ვარიანტები უმა-
 ტებენ: ქრისტეს აქეთ ჩ რ კ.

9) ქარ—ს ცხ—ში: ორმოცდა ათ სამ-მეტ.

10) უნდა იყოს: სახელით.

11) ქარ—ს ცხ—ში ამ სმში სიტყვის მაგიერ: სახელ-დებული მარადღე.

12) ეს სიტყვა ქარ—ს ცხ—ში არ არის.

13) ქარ—ს ცხ—ში: და დაადგა თავსე გვრგვინი შუენიერი.

14) ქარ—ს ცხ—ში: უმატებს: ეპა. ბარათაშვილის ვარიანტში: ვითარცა.

მკლავთა: ლომებრთა:¹) და: ტანსა: ახოკანსა: და: დაულოცა: ცხო-
რება: წარმთებული: და: განკრძობა: დღეთა: ბედნიერობით: თაყუანის-
ცემს:²) მისსა: მეუთა: ქუეყანისათა: და: ყოველთა: წარმართთა:
მონებად: მისსა: გამობრწყინებად: დღეთა: მისთა: სიმართლეს: და:
მრავალთ: მშვიდობა: და: ესრეთ: განცვალა: ქუეყანა: მოქალაქობა:
ზენად: სუფევად: რომლისა: მკვდრნი: განკსნილ: არიან: შრომა-
თაგან:³) ოფლთა: და: ზრუნვათა: და: მუნ: მეუფებს:⁴) სიმდიდრეთა: 567
მათ: ზედა: რომელნი: წინა: წარუგზავნნა: საუნჯეთა: მათ: უშიშთა:
მადალთა: და: მზარველთაგან: უშიშთა: და: ლეენისაგან: დამოკლებისა:
ქალაქსა: მას: რომლისა: შეუნიერება: არა: უხილავს: თუალსა: სახე-
ლოვანსა: და: რომლისა: ბრწყინვალება: ვერ: აღვალს: გულსა: კორ-
ციელსა: ვერცა: სასმენელი: და: იტყვს: სმენილს:⁵) რამეთუ: ნა-
მდვილ: მუნ: არს: ბუნება:⁶) რომელსა: არა: აქუს: მწუხარება: ჭ: სი-
მდიდრეს: რომელსა: არა: აქუს:⁷) სიგლახაკეს: ჭ: სიხარული:⁸) რომელ-
სა: გაჭკრთეს: ურვად: მეუფებს:⁹) რომლისა: არა: არს:¹⁰) ადსასრული:
ღ: მუნ: არს: ცხოვრება: რომელსა: არა: შეამდურევს: სიკუდილი: -¹¹)

¹) ზოგიერთ ხელნაწერებში: ლომებრითა.

²) ქარ—ს ცხ—ში: მიცეზად.

³) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და.

⁴) ქარ—ს ცხ—ში: მეფობს.

⁵) ეს ოთხი სტრიქონი სიტყვებიდან „მადალთა და მზარველთაგან“ აქამდე ქარ—ს ცხ—ში არ არის.

⁶) ქარ—ს ცხ—ში: რამეთუ მუნ არს შეება და სიხარული.

⁷) ქარ—ს ცხ—ში: არა შეუდგს.

⁸) ქარ—ს ცხ—ში: მხიარულება.

⁹) ქარ—ს ცხ—ში: რომელსა არა განკვეთს ურვა და მეფობა.

¹⁰) ქარ—ს ცხ—ში: რომელსა არა აქუს.

¹¹) ამას შემდეგ ბროსეს გამოცემულ ქარ—ს ცხ—ში (იხ. გვ. 268—264) და სხვა ცნობილ ხელნაწერებში ვახტანგის რედაქციისა მოყვანილია მოკლედ აღწერილი ცხოვრება დიმიტრი მეფისა და ძისა მისისა დიკითისი, რომელიც ზენს დედანში სრულებით არ არის.

ცხოვრება: და უწყება: ¹⁾ ბაზრატონიათა: ¹⁾ ჩუენ: ქართველ-
 თა: გეფეთასა: თუ: სადათ: მოიწივნეს: ¹⁾ ამას: ქუეყანა-
 სა: იზინი: ანუ: როგლით: ქამითგან: უპყრის: ¹⁾ მათ:
 გეფოგა: ქართლისა: როგლი: აღწერა: სუმგაბ: ძემან:
 დავითისგან: - ¹⁾ ~~~~~

ღ-თო: და: წმიდამ: ღთისგოგელო: შეიწყალე: და:
 დავით: ორსავე: ცხოვრებასა: შინა: მისსა: დედოფალთ:
 დედოფალი: მარია: როგლისა: ბრძანებითა: იწმინდინა:
 წმიდანი: ესე: წიგნი: ამინ: ~~~~~

აღამ:- შვა: სეით: სეით: შვა: ენოს: ენოს: შვა: კანან:
 კანან: შვა: მალელ: მალელ: ¹⁾ შვა: იარედ: იარედ: შვა: ენოქ: ენოქ: ¹⁾
 შვა: მათუსადა: მათუსადა: შვა: ლამექ: ლამექ: შვა: ნოე: ნოე: ¹⁾
 შვა: სემ: სემ: შვა: არფაქსად: არფაქსად: შვა: კანან: კანან: შვა:
 სალა: სალა: შუა: ებერ: ებერ: შვა: ფალეგ: ფალეგ: შვა: რაგავ:
 რაგავ: შვა: სერუქ: სერუქ: შვა: ნაქურ: ნაქურ: ¹⁾ შვა: თარა: თარა:
 შვა: აბრამ: აბრამ: ¹⁾ შვა: ისაკ: ისაკ: შვა: იაკობ: იაკობ: შვა: იუდა:

568

¹⁾ თეიმურაზის ვარიანტში: ცხოვრება და უწყება.
²⁾ თეიმურაზის ვარიანტში: ზაგრატიონთა.
³⁾ თეიმურაზის ვარიანტში: თუ სადათ მიეწივნეს.
⁴⁾ თეიმურაზის ვარიანტში: უპყრეს.
⁵⁾ ეს სათაური დაცულია მხოლოდ თეიმურაზის ვარიანტში და სხვა ქარ—ს
 ცხ—ბის ხელნაწერებში ვახტანგის რედაქციისა არ მოიპოვება. ამას ისიც უნდა
 დავსძინოთ, რომ სუმგატის ისტორია ცალკე თავით არც ერთ სხვა ცნობილ ხელ-
 ნაწერში არ არის შეტანილი.
⁶⁾ ქარ—ს ცხ—ში: მალელაელ. აქ და ქვემოთ ორ ერთგვარად დაწერილ
 სახელთა შორის ჩვენ მხოლოდ მეორე სიტყვას უკეთებთ შენიშვნას და არ უნდა
 დავივიწყოთ, რომ შენიშვნა წინა-სიტყვასაც ეკუთვნის.
⁷⁾ ქარ—ს ცხ—ში: ენოქ.
⁸⁾ ქარ—ს ცხ—ში: ნოემ.
⁹⁾ ქარ—ს ცხ—ში: ნაქორ.
¹⁰⁾ ქარ—ს ცხ—ში: აბრაამ.

იუდა: შუა: ფარეზ: ფარეზ: შუა: ესრამ: ესრამ: შუა: 1) ამინადაბ: ამინადაბ: შუა: 2) იესე: იესე: შუა: დავით: მეფე: დავით: მეფემან: შუა: სოლომონ: სოლომონ: შუა: რბუამ: რბუამ: 3) შუა: აბია: აბია: შუა: ასაფ: ასაფ: 4) შუა: იოსაფ: იოსაფ: შუა: იორამ: იორამ: შუა: რზია: რზია: შუა: იოთამ: იოთამ: 5) აქაზ: აქაზ: შუა: ეზეკია: ეზეკია: შუა: მანასე: მანასე: შუა: ამონ: ამონ: შუა: იოსია: იოსია: შუა: იოვაკიმ: იოვაკიმ: შუა: 6) ექონია: ექონია: შუა: სალათაელ: სალათაელ: 7) შუა: ზორაბაბელ: ზორაბაბელ: შუა: აბიუდ: აბიუდ: შუა: ელიაკიმ: ელიაკიმ: შუა: აზორ: აზორ: შუა: სადუკ: სადუკ: შუა: აქიმ: აქიმ: შუა: ელიუდ: ელიუდ: შუა: ელიაზარ: ელიაზარ: შუა: მატათან: მატათან: 8) შუა: იაკობ: იაკობ: შუა: იოსებ: იოსებ: ქმარი: მარიამისი: ძმა: იოსებისი: კლეოპა: კლეოპა: 9) შუა: ნამ: ნამ: შუა: სალა: სალა: შუა: რბუამ: რბუამ: 10) შუა: მოხთარ: მოხთარ: 11) შუა: ელიაკიმ: ელიაკიმ: შუა: ბენიამენ: ბენიამენ: შუა: რბემ: რბემ: 12) შუა: მოსე: მოსე: შუა: იუდა: იუდა: შუა: ელიაზარ: ელიაზარ: შუა: ლევი: ლევი: შუა: იარამ: იარამ: 13) შუა: მანასე: მანასე: შუა: 14) იოვაკიმ: იოვაკიმ: შუა: რბემ: რბემ: 15) შუა: აბრამ: აბრამ: 16) შუა: იობ: იობ: შუა: აქაბ: აქაბ: შუა: სვიმონ: სვიმონ: შუა: იზაქარ: იზაქარ: შუა: აბია: აბია: შუა: გაად: გაად: 17) შუა:

1) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: არამ, არამ შუა.

2) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ნასონ, ნასონ შუა სალმონ, სალმონ შუა ბოოს, ბოოს შუა იობედ, იობედ შუა.

3) ქარ—ს ცხ—ში: როზამ.

4) ქარ—ს ცხ—ში: ასა.

5) აქ გამო შევბულია: შუა.

6) სამი უკანასკნელი სიტყვა ქარ—ს ცხ—ში არ არის.

7) ქარ—ს ცხ—ში: სალოთიელ.

8) ქარ—ს ცხ—ში: მატათან.

9) ქარ—ს ცხ—ში უკანასკნელი სამი სიტყვის მაგიერ: დი ძმა კლეოპასი.

10) ქარ—ს ცხ—ში: როზამ.

11) ქარ—ს ცხ—ში: მუხთარ.

12) ქარ—ს ცხ—ში: იერობემ.

13) ქარ—ს ცხ—ში: იორამ.

14) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: იაკობ, იაკობ შუა მიქია, მიქია.

15) ქარ—ს ცხ—ში: იერობემ. თეიმურაზის ვარიანტში: იურობემ.

16) ქარ—ს ცხ—ში: აბრაამ.

17) ქარ—ს ცხ—ში: გად.

ასერ: ასერ: შვა: ისაკ: ისაკ: შვა: დან: დან: შვა: სოლომონ: სოლო-
 მონ: შვა: შვიდნი: ძმანი: რამეღნი: იგი: მოსცნა: ღთხ: ტუეუ-
 569 ბასა: შინა:-და: ესენი: შვიდნი: ძმანი: ძენი: ამის: სოლომონისანი:¹⁾
 მოაწივნეს: ეკლეტს: წინაშე: რაქაელ: დედოფლისა: და: მისკან:
 ნათელ: იღეს: და: დაშეთს: იგინი: ქუეყანათა: სომხათისათა: და: მუნ:
 დღესდღეადა: დღედღე: შვიდნი: მათნი: მთავრობენ: სომხითს:²⁾
 და: ოთხნი: ძმანი: მათნი: მოვიდეს: ქართლს: ხოლო: ერთი:
 მათგანი: სახლით: გუარამ: განახინეს: ერისთავად:³⁾ და: ესე: ქარ-
 თლისა:⁴⁾ ბაგრატიონანი: შვიდის: შვიდნი: და: ნათესავნი: არიან:
 მის:⁵⁾ გუარამისანი: ხოლო: ძმა: მისი: სახელით: საჭკე: წარკვიდა:
 კახეთს: და: დაემზახა: იგი: ნერსეს: და: სხუანი: ორნი: იგი: ძმა:
 ამათნი: სახელით: ასამ: და: ვარზვარად: წარკვიდეს: კამბეჩანს:⁶⁾ და:
 მოკლეს: მათ: სპარსთა: სპარსლარი: და: დაიპყრეს: კამბეჩანა: და:
 დასდეს: იგინი: მუნ: ცხროებად: ხარნაბუჯს:⁷⁾ და: ამ: ჟამადე:
 შვიდნი: მათნი: მთავრობენ: მას: შინა: ხოლო: ვინათგან: მო-
 აკლდა: მეუობა: შვილთა: გორგასდისათა: მით: ჟამითგან: ეზურა:
 უფლებს: ქართლისა: აზნაურთა: ვიდრე: ამათადმდე: არამედ: დაე-
 სრულა: უფლებს: ქართლისა: აზნაურთა:⁸⁾ ბორცოთა: საქმეთა: მათ-
 გან: მას: ჟამსა: მცხეთას: კათალიკოზი: იყო: სვიმონ: ზეტრე: და:
 მცხეთა: აღთხელდებოდა: და: ტფილისი: აღშენდებოდა: არმაზი:
 შემეცირდებოდა: და: კალა:⁹⁾ განდიდდებოდა:⁹⁾ სპარსნი: უფლებდეს:
 ქართლს: კახეთს: ჰერეთს: სომხითს: სავანეთს: ასპორანგს:¹⁰⁾ მას:

1) ქარ—ს ცხ—ში: სოლომონისნი.

2) თეიმურაზის ვარიანტში: სომხეთს.

3) თეიმურაზის ვარიანტი უმატებს: და ესე არს ერისთავი ქართლისაჲ და მამაჲ ბაგრატიონთა.

4) ეს სიტყვა არ არის თეიმურაზის ვარიანტში.

5) თეიმურაზის ვარიანტში: კამბეჩიანს.

6) თეიმურაზის ვარიანტში: ხორნაბუჯს.

7) უკანასკნელი შვიდი სიტყვა თეიმურაზის ვარიანტში გამოშვებულია (იხ. ქარ—ს ცხ—ბა გვ. 162, შენ. 4), ხოლო ქარ—ს ცხ—ში არის.

8) უნდა იყოს: კალაჲ.

9) თეიმურაზის ვარიანტი უმატებს: და.

10) თეიმურაზის ვარიანტში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: სიენეთს, ასპურაგანს. ღერზე მიმატებულია: მოკლდა კათალიკოზი სვიმონ და დაჯდა კათალიკოზად სა-
 შოელ.

ჟამსა: კ²ზი: იუთ: მცხეთას: სამოელ: და: ერთად: შეკრბა: ეოველი:
 ქართლი: და: კამოარჩიეს: გუარამ: დავითის: ნათესავისაგან: მოწე-
 ვნული: ძმასა: მისთა: თანა: ოსამს:¹⁾ და: ვარზავარდს: რომელნი:
 იგი: ზემო: ვაკსენენით: ესე:²⁾ წარმოვიდეს: ეკლესიით: რომელნი:
 მონათანი:³⁾ რაქაელ: დედოფალმან: ძმანი:⁴⁾ ჭურბანი: ტუეუ⁵⁾ბით: 570
 მისრულნი: ქუეყანით: ფილისტიმით: და: ნათელ: იდეს: ეკლესიას:
 კელითა: რაქაელ: დედოფლისათა: რომელმან: სმთა: მათგანთა:
 უცვალა: სახელი: რამეთუ: ერთსა: სახელ: სდვა: მოძალე:⁶⁾ და:
 ერთსა: ბაკრატ: რომელ: არს: მამა: ბაკრატობიანთა: ერთსა: აბგა-
 ვარ: ერთი: შემოიყუნა: სიძედ: და: ორნი: მათგანნი: ამზახა:
 სამნიდას:⁷⁾ მეფეთა: - ხოლო: ოთხნი ესე: ძმანი: წარმოემართნეს:
 ქართლს: ვითა: ზემო: ვაკსენეთ: და: გუარამ:⁸⁾ განაჩინეს: ერის-
 თავად: და: მისცა: ამას: მეფემან: ბერძენთამან: ჰატივად: კურატ-
 პლატობა:⁹⁾ და: ამან: დადვა: საფუძველი: ჯუარისა: ეკლესიასა:
 რომელ: არს: მცხეთას:-¹⁰⁾ ხოლო: სამი: ესე: ძმანი: წარვიდეს: კა-
 ხეთს: ჭ: სჭაკ: დაემზახა: ბაკურს: ძესა: ნერსესისა: ¹¹⁾ ჭ: უსამ: ვარზა-
 ვარად: ¹²⁾ წარვიდეს: კახიქიანს: ¹³⁾ ჭ: გარდაუქციეს: ერი: ეგზანს:
 ერისთავი: ¹⁴⁾ და: დაიხურეს: მათ: კამბეჩიანი: ¹⁵⁾ და: იუთ: მას: ჟამსა:
 მცხეთას: კ²ზი: სამოელ: და: ამის: ზე: ტფილისისა: მკვდრთა:

1) თეიმურაზის ვარიანტში: ასამს.

2) თეიმურაზის ვარიანტში: ესენი.

3) უნდა იყოს: მონათლა.

4) თეიმურაზის ვარიანტი უმატებს: შვლნი.

5) თეიმურაზის ვარიანტში: ერთსა სახელი ედვა მუშელ.

6) თეიმურაზის ვარიანტში: სომეხო.

7) თეიმურაზის ვარიანტში: გურამ.

8) უნდა იყოს: კურატპალატობა. თეიმურაზის ვარიანტში სწერია: ხოლო ამას გურამს მისცა კვისარმან პატივად კურატპალატობად და წარმოგზავნა მცხეთას.

9) უკანასკნელი ფრაზა დაწყებული სიტყვებიდან „და ამან დადვა“ თეიმურაზის ვარიანტში არ არის.

10) თეიმურაზის ვარიანტში: ნერსესისა.

11) თეიმურაზის ვარიანტში ამ სამი სიტყვის მაგიერ: ხოლო ასამ და ვარზა-ვარდ.

12) თეიმურაზის ვარიანტში: კამბეჩიანს.

13) თეიმურაზის ვარიანტში: ერისთავსა. მერმე მიმატებულია: ბაპარ ჩუბინისსა და ვეზან მოკლეს.

14) თეიმურაზის ვარიანტში: კამბეჩიანი.

ეკლესიის: გებად: იწეეს: რომლისა: ნახევარსა: ეოკელი: ერი:
 აშენებდა: და: ნახევარსა: ერთი: ვინმე: დედაგაცი: და: ქათალიკოზი:
 იყო: მცხეთას: ბართლომე: ¹⁾ და: შემდგომად: ამის: გუარამისსა:
 ერისთაობდა: ძე: მისი: სტეფანოზ: და: ძმა: დემეტრესი: და:
 აშენებდეს: ეკლესიასა: ჯუარის: მცხეთას: და: ამის: ზე: წარვლო:
 ერაკლე: მეუემან: ბერძენთამან: და: მივიდა: ტფილისად: და: დადგა:
 ღ: მაროებით: ²⁾ ციხესა: კალისსა: ღ: ციხისთავმან: კმა: უყო: ციხით:
 გამოღმართ: ³⁾ და: ჰქუა: ჰერეკლე: მეუესა: რომელსა: გასხეს: წუერნი:
 571 ვაცისანი: და: ვაც: ბორტისანი: ⁴⁾ მაშინ: ესმა: ⁵⁾ ჰერეკლე: მეუესა:
 განრისხნა: მისთვის: და: აღმოიკითხა: წიგნისაგან: დანიელ: წინასწარ-
 მეტეუელისა: სიტუესა: იგი: ვითარმედ: აღმოვიდეს: ვაცი: დასა-
 ვლისა: და: შემუსრნეს: რქანი: აღმოსავლისა: ვერძისანი: და: თქუა:
 მეუემან: ⁶⁾ უკეთუ: იყო: ჩემდა: სიტუესა: გეგ: კადნიერებისათს: ⁷⁾
 ჩემისა: მისაგებელი: ორკაცი: დაგიტეო: შენ: და: დაუტევა: ტფი-
 ლისი: ვიბდუ: ერისთავი: ⁸⁾ ბრძოლად: ციხესა: ტფილისსა: ⁹⁾ და:
 თათ: წარმართთ: ბადადას: და: მივიდა: კარდაბანს: ვარაზ: გუგე-
 ლისსა: და: დაილაშქრა: ადგილსა: მას: რომელსა: ჰქვან: ხუზაშენი:
 და: ნათელს: ცა: ჰერაკლე: ვარაზ: გრიგოლისი: ¹⁰⁾ და: უოკელსა: ერსა:
 მისსა: დაიწყო: შენებად: ეკლესიასა: რომელი: იგი: უბრწყინვალეს:
 არს: უოკელთა: ეკლესიათა: და: წარვიდა: ბერდუჯს: და: დადგა:
 გუელსა: სოფლისსა: ¹¹⁾ და: აღმართთ: ჯუარი: ქვს: და: დადგა: საფუ-
 ძველი: წმიდისა: ღთის: მშობელისა: ეკლესიისა: და: დასრულა:

1) ეს ქათალიკოზი ქარ—ს ცხ—ში ნაჩვენებია გუარამის ძის სტეფანოზის ერისთაობის დროს (იხ. გვ. 193 ამ წიგნისა).

2) თეიმურაზის ვარიანტში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: გამართებით.

3) თეიმურაზის ვარიანტში: და ციხის თავმან ციხის გამოღმართ აგინა ერეკლე მეფესა.

4) ქარ—ს ცხ—ში: და ვაც—ბორტისა კისერი გატქს. მარიამ დედოფლის ტექსტში: და ვაც—ბორტისა კისერი გატქს (იხ. ზემოთ გვ. 194—195).

5) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: სიტყუა ესე.

6) თეიმურაზის ვარიანტი უმატებს: მზასრობელსა თვისსა.

7) თეიმურაზის ვარიანტში: კადრებისათს.

8) თეიმურაზის ვარიანტში: და დაუტევა ტფილის მისთანა ერისთავი, რომელსა ერქვა ვიბდუ და უბრძანა.

9) თეიმურაზის ვარიანტში: კალისა.

10) ქარ—ს ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: ერისთავსა ვარაზს გაგელსა.

11) უნდა იყოს: სოფლისსა.

გუმბადი: მისი: ხოლო: მან: ჯიბღუ:¹⁾ ციხე: იგი: ტფილისისა:
 გამოიღო: და: ციხისთავი: იგი: შეიპყრა: და: დრჭკნითა: შირი:
 აღუესო: ამისთჳს: რამეთუ: თქუა: სადიდებელი: იგი: მეფისა:
 ჳრაკლესი: ხოლო: კადრებისა: მისთჳს: ტყავი: გაჳკადა: და: მეფესა:
 მისწია: იგი: გარდაბნს: ვარაზ: გრიგოლისასა:²⁾ და: გარდაბნით:
 მეფემან: მიცვადა:³⁾ ლალს: და: უწოდა: მეწიკევენელთა: მთავარსა:
 ნათელსცა: და: წარვიდა: ბადადს:⁴⁾ და: გამოიღო: ბადადი: და: შეი-
 პყრა: ხუასრო: მეფე: და: მოადებინა: ძალი:⁵⁾ ცხოვრებისა: და: იწყო:
 შენებად: იელუსაღემისა: და: დასუა: მოდისტოს: ზატრიაქად:
 და: წარმოემართა: აქათვე:⁶⁾ და: მოვიდა: წელსა: მშვიდესა:⁷⁾ და:
 ვიდრე: მოსულვადმდე: მისსა: ტფილისის: ეკლესია: გაესრულა:⁸⁾ 572
 ხოლო: ჯუარისა: ეკლესიასა: აკლიდა:⁹⁾ და: მან: ჳერეკლე: მეფე-
 მან: ტფილის: და: მცხეთას: და: უჳარმოს: ქადაგნი: განავლინნა:
 რათა: ყოველნი: ქრისტიანენი: ეკლესიასა: შევიდენ: და: ყოველნი:
 მოგუნნი: და: ცეცხლის: მსახურნი: რომელნიცადა: არა: მოინათლენ:
 მოისრენ: ხოლო: მათ: ნათლისღება: არა: ინებეს: არამედ: ზაკი-
 ცით:¹⁰⁾ აღერივნეს: ქრისტიანეთა: თანა: და: მიაწიეს: ყოველთა: მათ:
 ზედა: მასვალი: და: ეკლესიათა: შინა: მდინარენი: სისხლთანია:
 დიოჯეს: და: განწმიდნა: სჯული: ქრისტეს: დთისა: ჩუენისა: და:
 წარვიდა: ჳერაკლე: მეფე: სამეფოდვე: თჳსად: და: ჳმთავრობდა:
ქართლს: იგივე: სტეფანოზ: დიდი: ქათალიკოზი: იყო: მეორე:
 ბართლომე: მის: ზედავე: და: შემდგომად: მისსა: მთავრობდა:
 ადარნასე: ძე: მის: სტეფანოზისი: და: მის: ზედა: სამნი: ქათა-
 ლიკოზნი: იცუადნეს: იოვანე: ბაბილა: და: თაბორ: და: ამისა:

1) თეიმურაზის ვარიანტში: ხოლო მან ერისთავმან ჯიბღუჲ მცარეთა დღეთა წარიღო კალი და.

2) ქარ—ს ცხ—ში: გაგელისასა.

3) ქარ—ს ცხ—ში: მივიდა.

4) უნდა იყოს: ბადადას.

5) უნდა იყოს: ძელი.

6) თეიმურაზის ვარიანტი უმატებს: უკმოიარა რათგან ჩავლო გზა ქართლი-სავე.

7) უნდა იყოს: მშვიდესა.

8) თეიმურაზის ვარიანტში: ტფილისის ეკლესია სიონი განესრულათ.

9) უნდა იყოს: აკლდა.

10) უნდა იყოს: ზაკვით.

შემდგომად: ¹⁾ სტეფანოზი: ძე: მისი: და: მან: განასრულა: ეკლესია: ²⁾ და: განაწესა: მუნ: ჯუარისა: კრება: და: დაჯდა: ტფილის: ცხოვრებად: და: ქათალიკოზი: იყო: სამოელ: და: ენონ: და: მის: ზე: ქუეყანა: ქართლისა: აღწერეს: და: წარიდეს: საბერძნეთს: და: ჰამბავი: მოიწია: ვითარმედ: ბადადი: ³⁾ დაიხურეს: აგარის: ნათესავთა: და: ამის: სტეფანოზისა: შემდგომად: ერისთაობდა: ძე: მისი: გუარამ: კურატპალატი: და: შემდგომად: მისსა: ვარაზბაკურ: ძე: მისი: ანთიპატრიკოსი: რომელმან: გარბანელნი: მოაქცივნა: და: მოისრა: ⁴⁾ 573 ნესე: და: ძენი: მისნი: თილიძე: და: სტეფანოზი: და: ადარნასე: და: ძენი: მისნი: გურგენ: ერისთავი: აშოტ: კურატპალატისა: ⁵⁾ ხოლო: აშოტ: კურატპალატი: მთაფრობდა: ქუეყანასა: მას: შინა: და: სახელად: ⁶⁾ მისა: იყო: ბარდავი: და: ტფილისი: და: ჰქონდა: მას: ქუეყანა: რომელ: არს: გარემოს: მისსა: და: მაშინ: გაძლიერდა: კელმწიფობა: აგარისთა: და: იწყეს: ძიება: აშოტ: კურატპალატისა: და: ვერ: უძლო: წინა: აღდგომად: მათდა: აშოტ: და: იულტოდა: მათგან: და: წარამართა: ⁷⁾ რათა: წარვიდეს: საბერძნეთად: და: თანა: ჰუეს: მათ: დედად: ⁸⁾ და: ცოლი: და: ორნი: ძენი: ასაკითა: ჩვილნი: უხუნესი: ადარნასე: და: ბაგრატ: ხოლო: უმრწემესი: ძე: გუარამ: ⁹⁾ ჯერეთ: არა: ესუა: და: არა: ¹⁰⁾ ერი: თუსი: მცირედ: ჰუეს: თანა:

¹⁾ აქ გამოშვებულია: მოკლედა ადარნასე მთავარი და მის წილ დაჯდა (თეიმურაზის ვარიანტში: და გადგა ძე მისი).

²⁾ აქ უნდა აკლდეს სიტყვა: ჯუარისა.

³⁾ უნდა იყოს: ბადადი.

⁴⁾ ამ სიტყვის მაგიერ უნდა იყოს: მერმე.

⁵⁾ უნდა იყოს: კურატპალატი. აქ უნდა შევნიშნოთ, რომ ზემო ნაჩვენები ერისთავები მოხსენებულნი არიან ბროსეს გამოცემულს ქართლის ცხოვრებაში იმ რიგით, როგორც ეს ჩვენ მოვიყვანეთ მე-219 გვერდის მეორე შენიშვნაში ჩვენის გამოცემისა და მათი გენეალოგია ეთანხმება სუმბატის ისტორიას, ხოლო იქ უფრო პირდაპირ არის ნაჩვენები, რომ ნესე ვარაზბაქარ ანთიპატრიკოსი შეილია. ცნობები ამ ერისთავებზე, ჩვენის აზრით, სუმბატის ისტორიიდან უნდა იყოს მერმე შეტანილი ქართლის ცხოვრებაში. მარიაშ დედოფლის და თეიმურაზის ვარიანტებში ეს ცნობები არ მოიპოვებოან.

⁶⁾ უნდა იყოს: სახლად.

⁷⁾ ქარ - ს ცხ - ბა უმატებს: იგი.

⁸⁾ უნდა იყოს: დედა.

⁹⁾ ქარ - ს ცხ - ში: სახელით გურამ.

¹⁰⁾ ეს სიტყვა არ არის ქარ - ს ცხ - ში.

მკვდრნი: მისნი: ღედა: წუღითურთ:¹) და: შეიღითურთ: მოიწივნეს:
 მთასა: ჯავახეთისასა: კიდესა: დიდსა: ტბისა: ფარავნისასა: და:
 მასურაღნი: სღვისაგან: და: გარდაჰკედეს: განსუენებად: კიდესა: მის:
 ტბისასა: ჯამეს: რა: ჰური: და: მცირედ: მიერულა:²) და: მძინარეთა:
 ეწივნეს: დიდნი: ლაშქარნი: სარკინოზთანი:³) შეეწია: ღთი: აშოტ:
 კულატპალატსა: და: კინისა: მას: ლაშქარსა: მისსა: მოსცა: ძლევა:
 მათ: ზედა: და: მოსრნეს: სიმრავლენი: ურიცხუნნი: წარმოვიდეს:
 და: მოიწივნეს: კეესა: შავშეთისასა: ხოლო: კევი: შავშეთისა: უშე-
 ნებელი: იყო: მაშინ: გარეშე: მცირედთა: სოფელთასა: რამეთუ:
 ჟამთა: სწარსთა: უფლებისასა: აკრდა: ოდეს: იგი: ერუმან: ბადა-
 დელმან: შემუსრნა: ციხენი: ეოველნი: და: მოვლო: შავშეთიცა: 574
 და: დადონი: და: კულად: შემდგომად: მისსა: სლვამან:⁴) სტლო-
 ბისამან: მოაკრა: შავშეთი: კლარჯეთი: და: მცირედლან: დაშთეს:
 კანნი: ადგილ: ადგილ: ხოლო: დაშთომილთა: მათ: მკვდრთა:
 შავშეთისათა: შეიწინარეს: იგი: სინარულითა: და: სიუარულითა:
 და: დაემკვდრა: მუნ: და: მისცა: ღთნ: გამარჯუება: და: აკლმწი-
 თა: იგი: შავშეთ: კლარჯეთსა:⁵) ზედა: და: მან: სოფლები: ზოგი:
 იუიდა: საფასათა:⁶) და: ზოგი: ოკერი: აღაშენა: და: განამრავლა:
 სოფელი:⁷) აშოტ: კურატპალატმან: ქუეყანათა: მათ: შინა: და: მისცა:
 ღთნ:⁸) და: განამტკიცა:⁹) კლმწიფება: მისი: ნებითა: ბერძენთა:
 მეფისათა: და: ჰოვა:¹⁰) კლარჯეთის: ტუეთა: შინა: კლდე: ერთი:
 რამელი: ჰირველ: გორგასადს: ვახტანგს: ციხედ: აღაშენა: სახე-
 ლით: არტანუჯ:¹¹) და: აკრებულ: იყო: ბადადადელისა: მის: ერუო-

1) ქარ—ს ცხ—ში: და შეიღით მათით და.

2) ქარ—ს ცხ—ში: მიერულათ.

3) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: მაშინ.

4) ქარ—ს ცხ—ში: სრვამან.

5) უნდა იყოს: კლარჯეთსა.

6) ქარ—ს ცხ—ში: და რომელიმე სოფელი მის ქუეყანისანი მოიცილა საფა-
 სოთი.

7) ქარ—ს ცხ—ში: სოფლები.

8) ეს სამი სიტყვა ქარ—ს ცხ—ში არ არის.

9) აქ ქარ—ს ცხ—ში მიმატებულია: დმერთმან.

10) ქარ—ს ცხ—ში: ხოლო ამან აშოტ კურატპალატმან ჰოვა.

11) ქარ—ს ცხ—ში: არტანუჯი.

ბითკან: იგი: განახლა:¹) აშოტ: და: ალაშენა: ეგრეთვე: ციხედ: და:
 წინა: კერძო: მისსა: ქუეშეთ: ალაშენა: ქალაქი: და: ალაშენა: ციხესა:
 მას: შინა: ეკლესია: წმიდათა: მოციქულთა: ჰეტრესი: და: ჰავლესი:
 და: შექმნა: მას: შინა: საფლავი: თვისი: და დაემკვდრა: ციხესა: მას:
 შინა: ცხოვრებად: და: მერმე: კუალად: ეუფლა: ქუეყანათა: ვიდრე:
 კარადმდე: ბარდავის: ქალაქისა: და: მრავალ: გზის: მოსტა: დონ:
 აშოტს: კურატ: ჰალატსა: ძლევა: და: დიდი: დიდება: ბრძოლათა:
 შინა: - და: იყო: ერთსა: შინა: ჟამსა: განვიდა:²) რათამტა: შეიკრიბა:
 ლაშქარი: ბრძოლისათვის: სარკინოზთასა: მოვიდა: იგი: აღვიდსა:
 რომელსამე: განაგდინა: ლაშქრის: მწუერვალნი:³) და: ვიდრე: არღარა:
 575 შეკრებულ: იყო: ლაშქარი: იგი: მისი: მისთანა: და: ესხნეს: მას:
 სარკინოზნი: უცნაურად: და: აოტეს: იგი:⁴) წარმოემართა: და: მოი-
 წია: კეფსა: ნიგაღისას: და: იწყო: ძებნად: ერისა: რათამტა: ვითა:
 განიმრავლა: ლაშქარი: თვისი: და: წარმოემართნეს: მოსლვად:⁵) მის:
 წინაშე: იგინი: რომელთა: მან: უბრძანა: ხოლო:⁶) იგინი: მოვიდეს:
 კალავდი:⁷) მისსა: მაშნ:⁸) ვიდრე: მოწევნადმდე: მათდა: კარად: მისსა:
 არა: უწოდდა: აშოტ: ზაკუა:⁹) და: არა: ჰეუა: მას: ერი: თვისი:
 თხიერ: მტრედთასა:⁹) ვერ: წინა: აღუდგებოდა: იგი: მათ: ამის-
 თვისტა: შეივლტოდა: აშოტ: კურატ: ჰალატი: ეკლესიად: და: მო-
 წელეს: იგი: მსხვილითა: საკურთხეველსა: ზედა: და: შეისუარა:
 საკურთხეველი: იგი: სისხლითა: მისითა: რამეთუ: დაკლეს: იგი:
 მუნ: ვითარტა: ცხოვარი: აღსავალსა: საკურთხეველისასა: და: სისხლი:
 იგი: მისი: დათხუელი: დღესტა: საჩინოდ: სახილველ: არს: - ხოლო:
 ესმა: რა: ესე: ამავი: ერსა: მისსა: რომელნი: იგი: იყვნეს:
 დოღის: უანასა: ვითარმედ: მოიკლა: უფალი: იგი: მათი: აშოტ:

¹) ქარ—ს ცხ—ში: განაახლა.

²) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: აშოტ.

³) ქარ—ს ცხ—ში: მაწვეველნი.

⁴) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და.

⁵) ეს სიტყვა არ არის ქარ—ს ცხ—ში.

⁶) უნდა იყოს: კლეად.

⁷) უნდა იყოს: მაშინ.

⁸) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: მათი. მერმე მიმატებულთა: და რ აქამს მოიწინეს იგინი კარად მისსა, მაშინლა აგრძნა რაჲ იგი ეგულეებოდა მათ.

⁹) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: რომლითა.

კელითა: ორზ: მორზის: ძეთათა: წარვიდეს: დოლით: უანით:¹) და: დევნა: უუეს: მკულეღათა: მათ: უფლისა: თვისათა: და: ეწონეს: მათ: სავანეთა:²) ზედა: ჭორხისასა: მოსრნეს: იგინი: ბორტად: ვიდრემდის: არა: დაუშათა: ერთი: მათგანი: და: წარმოიღეს: მკუდარა: აშოტ: გურატპადატი:³) და: დაფუეს: მისსა: მას: საფლაფსა: შინა: ცხესა: არტანუჯისასა: ეკლესიასა: წმიდათა: მოციქულთასა:⁴) რამეთუ:⁵) მოიკლა:⁶) ესე: აშოტ: გურატპადატი: და: საბამითგან: წელთა: - ხ: | წ: -¹) ქორანაკანსა: მეთათამეტედ: მოქცეულსა: შინა: - მ: გ: -²) თუესა: იანკარსა: ოცდა: ცხრასა: და: დაუტევნა: სანნი: ძენი: უხუცესი: ადარნასე: და: შედეგი: მისი: ბაკრატ: ესე: ორნი: თანა: ჰუეს: მას: რაჟამს: იგი: მოიწია: შავშეთ: კლარჯეთად: ხოლო: უმრწამესი: გურამ: არტანუჯის:⁷) მოსლასადა: შინა: დაეზადა: - და: შე მ დ გ ო მ ა დ: აშოტას: საკუდიღსა: მამისა: მათას: რამელ: გარეთ: ქუეყანა: ჰქონდა: წაუღეს:¹⁰) სარკინოზთა: რამეთუ: იუუნეს: იგინი: უსრულ: ასაკითა: ხოლო: რაჟამს: სრულ: ასაკ: იქმნეს: იგინი: კულადცა: მოსცა: ღ: ან: მათვე:¹¹) იგი: ნაქანება: მამისა: მათისა: და: ვიდრე: უსრულდა: იუუნეს: იგინი: ასაკითა:¹²)

576

1) ქარ—ს ცხ—ში: დოლის-უანით. რუმინტევის ვარიანტიში: ლოლისუანით.
 2) ქარ—ს ცხ—ში: სავანესა.
 3) ეს სიტყვა არ არის ქარ—ს ცხ—ში.
 4) ქარ—ს ცხ—ში: მოციქულთა პეტრესა და პავლესა.
 5) ქარ—ს ცხ—ში: ხოლო.
 6) აქ ბროსეს გამოცემა და ბარათაშვილის ვარიანტი უმატებს: „მეგრეთაგან“. ეს სიტყვა არ არის არც თეიმურაზის და არც მეგრული ვარიანტში.
 7) ქარ—ს ცხ—ში და ბარათაშვილის ვარიანტში: „ხტლდ.“ თეიმურ. ვარ—ში:

ჩყნ. რუმინტევის ხელნაწერში: „ხელ.“ მეგრული ვარიანტში: „კოლ.“ ჩვენი დედნის ტექსტი, რომელიც უჩვენებს „ხელ“—6430 წელს დასაბამითგან და რომელიც ქართულის სათვალავით უდრის 826 წელს ქრისტეს შემდეგ (6430—5604=826)—ყველაზე უფრო მართლად უნდა ჩაითვალოს, ბარათაშვილის და ქართლის ცხოვრების რიცხვი „ხტლდ“—6334 იმევე 826 წელს უდრის, მხოლოდ ბერძნულის სათვალავით (6334—5508=826). „მე“—46 ქორონიკონი მეცამეტე მოქცევისა, რომელიც ყველა ხელნაწერში თანხმობით არის ნაჩვენები, უდრის აგრეთვე 826 წელს ქრისტეს შემდეგ.

8) აქ ბარათაშვილის ვარიანტი უმატებს: ქე—ს აქათ ყ—ა(?)
 9) ქარ—ს ცხ—ში: ხოლო უმრწამესი გურამ არტანუჯის.
 10) ქარ—ს ცხ—ში: ჰქონდათ ძეთა აშოტისათა... წარუღეს.
 11) ქარ—ს ცხ—ზა უმატებს: ყოველივე.
 12) ქარ—ს ცხ—ში უკანასკნელი ექვსი სიტყვა არ არის.

იზრდებიდეს:¹) ცხესა: შინა: არტანუჯისასა: და: იუუნეს: ხარკის: მიმცემელ: სარკინოზთა: უოველნივე: კევნი: შავშეთ: კლარჯეთ: ნიკაღისანი: ხოლო: არტანუჯით: გამოდმართ: დაიხურეს: მათი: ნაქონები: იგი:²) მამისა: მათისა: და: სუეს: ბაგრატ: კურატპალატად: და: წარმართა: ღთნ: კელმწიფება: მათი:- და: იუუნეს: ძენი: უხუცესასა: მის: ძმისა: მათისა: აშოტის: ძისა: ადარნასესნი: სამნი: გურგენ: რომელი: იგი: დღეთა: სიბერისა: მისისათა: კურატპალატ:³) დასუეს: და: ძმანი: მისნი: აშოტ: კეკელას: და: სუმბატ: არტანუჯელი: რომელი: კელმწიფობს:⁴) მისსა: და: სუეს: ანთიპატოს: პატრიკად:⁵) და: ძენი: ბაგრატ: კურატპალატისანი: სამნი: დაფით: რომელი: შემდგომად: მამისა: თჳსისა: და: სუეს: კურატპალატად: ადარნასე: და: აშოტ: და: ძენი: უმრწამესისა: აშოტის: ძისა: გუარამისნი: ორნი: ნასრა: და: აშოტ:- ხოლო: აშოტ: კეკელას:⁶) ძე: ადარნასესი: გარდაიცვალა: ქორანიკონსა:- ზ-ზ:- და: დაუტევა: გურგენ: რომელი: შემდგომად: კურატპალატად: დასუეს: და: სუმბატ: არტანუჯელი: ანთიპატრიკი:-⁷) გარდაიცვალა:- აშოტ: ძე: მამუფლისა: გუარამის:⁸) უწინარეს: მამისა: თჳსისა: ქორანიკონსა:- ზ-ტ:- არა: დაუტევა: ძე:- გარდაიცვალა:- ადარნასე: ძე: ბაგრატ: კურატპალატისა: ქორანიკონსა:- ჟ-დ:- სიტოცხლესავე: მამისა: თჳსისასა: და: არა: დაუტევა: შვილი: და: მამა: მისი: ბაგრატ: კურატპალატი: ძე: აშოტ: კურატპალატისა:- გარდაიცვალა:- ქორანიკონსა:- ჟ-ვ:- და: დაუტევნა: ძენი: დაფით: რომელი: შემდგომად: მისსა: კურატპალატ უუეს:⁹) და: მოიკლა: იგი: კელითა: მის:¹⁰) ძმისწულისა: თჳსისა: ნასრა: გუარამის: ძისითა: სიტოცხლესავე:

577

¹) ქარ-ს ცხ-ში ამ სიტყვის მაგიერ: რამეთუ იზრდენ სამნივე იგი ძმანი, ძენი ამის აშოტ კურატპალატისანი.
 ²) ქარ-ს ცხ-ბა უმატებს: მამულეობი.
 ³) თეიმურაზის ვარიანტში: კურატპალიატად (იხ. ქარ-ს ცხ-ბა გვ. 198).
 ⁴) თეიმურაზის ვარიანტში: კელმწიფობასა.
 ⁵) უნდა იყოს: პატრიკად.
 ⁶) უნდა იყოს: კეკელაჲ.
 ⁷) ეს სიტყვი თეიმურაზის ვარიანტში არ ირის.
 ⁸) თეიმურაზის ვარიანტში: მამფილი გვირამისა.
 ⁹) თეიმურაზის ვარიანტში: კურატპალატად ყვეს.
 ¹⁰) ბროსეს აზრით ამ სიტყვის მაგიერ უნდა იკითხებოდეს: მამის.

შინა: გუარამისსა: ქორანიკონსა:- რ¹ ა¹:- სუფევასა: შინა: გუგობასა:¹)
 ხოლო: გუარამ: მ²-მ²აფელი:²) მამისა: ძმა: მისი: მამა: ნასრესი:
 უბრალო: იყო: სისხლისაგან: დავით: კულატაღატისათა: და: დაუ-
 ტევა: ამან: დავით: მოკლულმან: ძე: მცირე: ადარნასე: მოწიფე-
ბელი: ქ³საკითა: ხოლო: ნასრ: მკლელი:³) იფლოდა: სამეფოსა:
 კოსტანტინეზოლედ: და: იყო: მუნ: მრავალ: წელ: და: ამისსა:
 შემდგომად: დასუეს: გურგენ: ძე: ადარნასესი: კურატაღატად:
 დიდისა: აშოტ: კულატაღატისა: ძისა:- გარდაიცვალა:- გუა-
 რამ: მამეფელი:⁴) ძე: აშოტ: დიდისა: მამა: ნასრისა:⁵) ქორანიკონსა:-
 რ⁶ ა⁶:- და: გარდაიცვალა: აშოტ: ძე: ბაგრატ: კულატაღატისა:
 ქორანიკონსა:-: რე:- და:⁷) ამისსა:- შემდგომად: გამფიდა: ნასრ:
სამეფოთ: და: მოფიდა: აფხაზეთს: და: იყო: მამან: აფხაზთა:
 მეფე: ბაგრატ: დის: ძე: ნასრესი: და: შესწია: მან: დიდითა:
 ლაშქრითა:⁸) მეფემან: აფხაზთამან: და: მუნით: კარდამოვიდა: ნასრ:
 სამცხეს: და: შეიკრიბა:⁹) სხუაცა: ლაშქარი: ურიცხვი: ხოლო: ადარ-
 ნასე: ძე: მოკლულისა: კულატაღატისა: განვიდა: ბრძოლად: მისა:
 და: მიჰყუა: მისთანა: შეწევნად: ადარნასესა: გურგენ: კურატაღატი: 578
 და: შვილნი: მისნი: და: უუეს: ბრძოლა: და: ომი: დიდი: ნასრის:
 ზედა: და: შეეწია: ღ¹⁰ თი: მცირეთა: ამათ: ადარნასეს: კერძთა: და:
 სიღეს: ნასრას: მეორე: ქმნეს:⁹) შეიზურეს: და: მოკლეს: ნასრას:
 კეესა: მცხეთისასა:¹⁰) სოფელსა: ასპინძას:¹¹) ქორანიკონსა:- რ¹² ა¹²:-
 და: არა: დაუშთა: შვილი: ნასრას: და: აღიკოცა: საკსენებელი: მისი:
 ადარნასე: ძე: დავით: კულატაღატისა: და: სუეს: ქართველთა:
 მეფედ: მის: მოკლულისა: და: ამან: ადარნასე: ძემან: დავით:

¹) ეს სამი სიტყვა არ არის თეიმურაზის ვარიანტში. ჩვენის აზრით სიტყვის
 მეორე „გუგობასა“ უნდა იყოს: გუარამისასა.
 ²) თეიმურაზის ვარიანტში: მამფალი.
 ³) თეიმურაზის ვარიანტში: მკლელი.
 ⁴) თეიმურაზის ვარიანტში: მამფალი.
 ⁵) თეიმურაზის ვარიანტში: ნასრასი.
 ⁶) თეიმურაზის ვარიანტში ეს სიტყვა არ არის.
 ⁷) თეიმურაზის ვარიანტში: დიდთა ლაშქართა.
 ⁸) თეიმურაზის ვარიანტში: შეკრბა.
 ⁹) თეიმურაზის ვარიანტში: მეორე იქმნეს და.
 ¹⁰) თეიმურაზის ვარიანტში: კეესა შინა სამცხისასა.
 ¹¹) თეიმურაზის ვარიანტში: სოფელსა რომელსა ეწოდებინ ასპინძა.

ქ) ამ მზი ღიძეულს შეუიკრ ჯრბა იყოს: ღიძე

მოკლეულისმან: ადაშენა: ბანა: კელითა: კაე: ბანგელისათა:¹) რომელი:
 იგი: ქმნა: ზირველ: ებისეკობოს: ბანელ: და: მამეფელი: სუმბატ:
 არტანუჯელი: ძე: ადარნასესი: ძისა: აშოტ: დიდისა: გარდაიცვალა:
 ქორანიკონსა:- რ-თ-:- და: დაუტევნა:- ძენი: ორნი: ბაგრატ:
 მამეფელი: არტანუჯელი:²) და: სიცოცხლესავე: შინა: სუმბატ: არტან-
 უჯელისასა:³) და: მოისრა: ნასრ: და:⁴) ქუეყანა: ნასრისი: და: იზურეს:
 სსუათა: ამათ: მთავართა:⁵) ხოლო: გურგენ: კურატპალატი: წარვიდა:⁶)
 ტათ: კალმახით: მამულით: თჯსით: ცხორებდა: შავშეთს: და:
 არტანს: და: ამისსა: შემდგომად: შეიმტერეს: ურთიერთს: და:
 შეკრიბეს:⁷) დაშქარი: ერომანერთსა: ზედა: ერთ: კერძო: გურგენ:
 კულატპალატმან: და: ერთა: მისთა: მეორე: კერძ:⁸) ადარნასე: ქარ-
 თველთა: მეფემან: და: ბაგრატ: არტანუჯელმან: მოვიდეს: ესენი:
 კავსა: არტანისასა: სოფელსა: მგლინავსა: და: ჳბრძოლეს:⁹) ერთმა-
 ნერთსა: ჳ: მეოტ: იქმნა: გურგენ: კულატპალატი:¹⁰) წყლულეობითა: მი-
 სითა:¹¹) ძე: ადარნასესი: ძისა: აშოტ: დიდისა: ქორანიკონსა:- რ-თ-:-
 579 და: დაუტევნა: ორნი: ძენი: ადარნასე: ერისთავთა: ერისთავი:¹²)
 შემდგომად: გურგენ: მამისა: თჯსისა: კულატპალატისა: გარდა-
 ცვალა: ქორანიკონსა:- რ-თ-:- და: დაუტევნა: ორნი: ძენი: მტო-
 რენი: დავით: ერისთავთა: ერისთავი:¹³) გურგენ: რომელი: შემდგომად:
 მექმე:¹⁴) დიდი: ერისთავთა: ერისთავი: იუო: და: გარდაიცვალა:
 ბაგრატ: მამეფელი: არტანუჯელი: ძე: სუმბატისი: ქორანიკონსა:-

¹) ამ ორი სიტყვის მაგიერ უნდა იყოს: კვიციე ბანელიათა.
 ²) თეიმურაზის ვარიანტში: და დაუტევნა ძენი ორნი ბაგრატ მამული და დავით მამული.
 ³) თეიმურაზის ვარიანტში უკანასკნელი ოთხი სიტყვის მაგიერ: ოდეს ნასრი მოიკლა.
 ⁴) თეიმურაზის ვარიანტში: ქვეყანა მისი სხვათა მთავართა შეიპყრეს.
 ⁵) თეიმურაზის ვარიანტში: წარმოვიდა.
 ⁶) თეიმურაზის ვარიანტში: შეკრბეს.
 ⁷) თეიმურაზის ვარიანტში: კერძოა.
 ⁸) თეიმურაზის ვარიანტში: იბრძოდეს.
 ⁹) თეიმურაზის ვარიანტი უმატებს: წყელს და შეიპყრეს და მოკლდა.
 ¹⁰) თეიმურაზის ვარიანტში: წყლულეობითა მისგან გურგენ კურატპალატი.
 ¹¹) თეიმურაზის ვარიანტში: და დაუტევნა ორნი ძენი, ადარნასე და აშოტ.
 რომელიცა შემდგომად ერისთავთ ერისთავად დასვეს.
 ¹²) თეიმურაზის ვარიანტი უმატებს: და.
 ¹³) თეიმურაზის ვარიანტში: მერმე.

1) იქნა მეფეობა: რეიო მამული და

რ:კ:თ: თუეს: აზრელს: კ: . დღეს: ადგსების: და: დაუტევს:
 ძენი: ოთხნი: ადარსსე: რომელი: იგი: მონაზონ: იქმს: და:
 ბასილი: სახელ: იღვა: მას:¹) გურგენ: ერისთავი: აშოტ: და: დავით:
 გარდაიცვალა: დავით: ერისთავი: ძე: ბაგრატ: არტანუჯელის: მამე-
 ფელის: ადარსსეს: ძის: გურგენ: კურატპალატის: ძმა: დიდის:
 გურგენისი: ქორანიკონს:- რ:კ:ტ:- და: არა: დაუტევა: შვილი:
 აშოტ: ერისთავთა: ერისთავმან: ძემან: გურგენ: კურატპალატისმან:
 რომელს: ეწოდა: კუნი: ადარსსეს: ტბეთი: შავშეთს: და: განსრულა:
 იგი: უოკლითა: განგებოთა: და: დასუა: პირველად: ებასკობისად:
 სანატრელი: სტეფანე: უწყებოთა: სულის: წმიდისათა: და: გარდაი-
 ცვალა: ესე: ესე:²) აშოტ: კუნი: ქორანიკონს:- რ:ლ:ტ:- და: არა:
 ესუა: შვილი: და: ამისსა: შემდგომად: გურგენ: ძმისწული: მისი:
 ძე: ადარსსესი: დასუეს: ერისთავთა: ერისთავად: გარდაიცვალა:
 დავით: ძე: ბაგრატ: არტანუჯელის: ქორანიკონს:- რ:მ:ბ:- და:
 დაუტევა: ძე: მუცელსა: შინა: ცოლისა: თჳსისასა: რომელს: იგი:
 ეწოდა:³) ბაგრატ: გარდაიცვალა: ადარსსეს: ქართველთა: მეფე: ძე:
 დავით: მოკლულისა: ქორანიკონს:- რ:მ:გ: და: დაუტევს: ძენი:
 ოთხნი: დავით: რომელი: შემდგომად: მამისა: თჳსისა:⁴) ქართველთა: 580
 მეფე: იქმს: აშოტ: კურატპალატი: და: ბაგრატ: მაკისტროსი: და:
 სუმბატ: რომელი: ძმთა: შემდგომად: კურატპალატად: დასუეს: გარ-
 დაიცვალა:⁵) ერისთავი: ძე: ბაგრატ: არტანუჯელის: ქორანიკონს:-
 რ:მ:გ: მასვე: წელს: შინა: რომელსა: შინა: ქართველთა: მეფე:
 ადარსსეს: მიიცვალა: და: დაუტევა: ამან: ძე: გურგენ:⁶) მუცელსა:
 შინა: ცოლისასა: თჳსისა: რომელსა: ეწოდა: გურგენვე: სახელი:
 მამისა: თჳსისა:⁷) გარდაიცვალა: დავით: ქართველთა: მეფე: ძე:

¹) თეიმურაზის ვარიანტში ეს სიტყვა არ არის.

²) ეს სიტყვა შეცთომით არის გამეორებული.

³) თეიმურაზის ვარიანტში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: ეწოდებოდა.

⁴) თეიმურაზის ვარიანტში უკანასკნელი ორი სიტყვის მაგიერ: სიკუდილისა მისისა.

⁵) თეიმურაზის ვარიანტი უმატებს: გურგენ.

⁶) ეს სიტყვა არ არის თეიმურაზის ვარიანტში. მაგრამ აქ მეტი არ იქნებოთუ სიტყვებს ასე დაეაწუბოთ: და დაუტევა ამან გურგენ ძე.

⁷) თეიმურაზის ვარიანტში: მისისა.

ადარნასე: მეფისა: ქართველთასა:¹⁾ ქორანიკონსა:- რ:ნ:ზ: და: არა:
 ესუა: ძე: გარდაიცვალა: აშოტ: ძე: ბაგრატ: არტანუჯელისა: ქორა-
 ნიკონსა: რ:ნ:თ: თუესა: ივნიისსა: და: არა: ესუა: ძე: გარდაიცვალა:
 გურგენ: დიდი: ერისთავთა: ერისთავი: ძე: ადარნასესი: რომელმან:
 უმეტესნა: სიმენნი: და: ბრძოლანი: ქმნნა: უოკელნი:²⁾ მამათა:
 მისათსა:-³⁾ და ი მ რ ჩ ი ღ ნ ა:- უოკელნი: გარემოსნი: ქორანიკონსა:-
 რ:ნ:ა:ს:- თუესა თებერვალსა:- ი:დ:- არა ესუა: ძე: გარდაიცვალა:
 მამეუელი: დავით: ძე: სუმბატ: არტანუჯელისა: მონაზონობასა: შინა:
 ქორანიკონსა:⁴⁾ რ:ნ:გ:- თვესა: თებერვალსა: ოცსა: და: დაუ-
 ტევა: ძე: თჳსი: სუმბატ: რომელიცა: იგი: დასუეს: ერისთავთა:
 ერისთავად:- გარდაიცვალა:- ბაგრატ: მაგისტროსი: ძე: ადარ-
 ნასე: ქართველთა: მეფისა: ქორანიკონსა:- რ:ნ:ე: თვესა: მარტსა:
 და: დაუტევა: ძე: თჳსი: ადარნასე: რომელი: შემდგომად: მამისა:
 თჳსისა: მაგისტროსი: იქმნა: და: შემდგომად: მამის: ძმათა: კურატ-
 ჰალატი: იქმნა: მასვე: წელსა: ბაგრატ: მაგისტროსის: გარდაცვალე-
 .581 ბისასა: ბასილი: მონაზონი: კლარჯი: გარდაიცვალა: ძე: ბაგრატ:
 მამეულისა: გარდაიცვალა: აშოტ: კულატჰალატისა:⁵⁾ ძე: ადარნასე:
 ქართველთა: მეფისა: ქორანიკონსა:- რ:უ:დ:-⁶⁾ და: არა: ესუა:
 შვილი: და: მასვე: წელსა: აშოტ: ძე: სუმბატისი: გარდაიცვალა:
 და: არა: ესუა: ძე: და: შემდგომად: აშოტ: კულატჰალატისა: ძმა:
 მისი: დასვეს: კულატჰალატად: სუმბატ: და: ესე: სუმბატ: კულატ-
 ჰალატი: ძე: ადარნასე:⁷⁾ ქართველთა: მეფისა: გარდაიცვალა: ქორა-
 ნიკონსა:- რ:უ:ზ:-⁸⁾ და: დაუტეგნა: ძენი: ორნი: ბაგრატ: ერის-

¹⁾ თეიმურაზის ვარიანტში ეს სიტყვა არ არის.

²⁾ უნდა იყოს: უოველთა.

³⁾ თეიმურაზის ვარიანტი უმატებს: და.

⁴⁾ უნდა იყოს: ქორანიკონსა.

⁵⁾ უნდა იყოს: კურატჰალატი.

⁶⁾ უნდა იყოს: „როდ“, როგორც თეიმურაზის ვარიანტშია. შეცდომა აიხ-
 სნება იმით, რომ დედანში „ო“ ეწერებოდა ხუტური ასო-მთავრულით **О**, რო-
 შელიც წაგავს ხუტურ **О**, ესე იგი „უ“.

⁷⁾ თეიმურაზის ვარიანტში: ადარნასესი.

⁸⁾ უნდა იყოს: „როც“.

თავთ: ერისთავი: რომელი: ქართველთ: მეფედ: დასუეს: რეგუნდა:¹) და: ადარნასე: კულატპალატი: გარდაიცვალა: ძე: ბაგრატ: არისროსი:²) ქორანიკონსა:.. რ:პ:პ:- რომელი: ესე: ძეიას: შეიპურეს: და: მანას-ზონ: ქმნეს: მოკუდა: უნებლიეთ: თინთა:³) დაუტევნა: ძენი: ბაგრატ: და: დავით: ერისთავთ: ერისთავი: გარდაიცვალა: ესე: ბაგრატ: ერისთავთა: ერისთავი: ძე: ადარნასე: კულატპალატისა: ქორანიკონსა: რ:პ:გ:- ხალა: ძემა:⁴) მისი: დავით: კულატპალატი: იქმნა: დი-დად:-გარდაიცვალა:- გურგენ: ძე: გურგენის: ძისა: ბაგრატ: მამეფლისა: ქორანიკონსა:.. რ:პ:პ:- გარდაიცვალა: ადარნასე: ძე: სუმბატ: კულატპალატისა: ძმა: ბაგრატ: რეგუნისა: ქორანიკონსა:- ს:გ:.. და: დაუტევს: ძე: დავით: მცირე:⁵) გარდაიცვალა: სუმბატ: ერისთავთა: ერისთავი: კაცი: მართალი: დავით: ძე:⁶) მამეფლისა: არტახუჯელი: ქორანიკონსა:- ს:პ:.. და: დაუტევნა: ძენი: ორნი: დავით: და: ბაგრატ: და: შემდგომად: მიცვალეპისა: მისისა: დღესა: შერმოცესა: გარდაიცვალა: ძე: მისი: ბაგრატ: და: დაუტევნა: ძენი: ორნი: სუმბატ: და: გურგენ: გარდაიცვალა: სუმბატ: ძე: ბაგრატ: რეგუნისა: ქართველთა: მეფისა: ქორანიკონსა:- ს:ი:ბ:- და: არა: ესუა: შვილი: გარდაიცვალა: დავით: ძე: სუმბატ: ერის-თავთა: ერისთავისა: შიდებულისა:⁷) კაცისა: მართლისა:⁸) და: გარდა-იცვალა: ბაგრატ: რეგუნი: ქართველთა: მეფე: ძე: გურთხეულის: სუმბატ: კულატპალატისა: ქორანიკონსა:- ს:ი:ბ:დ:- და: დაუტევს: ძე: თჳსი: უხუცესი: გურგენ: რომელსა: უწოდეს: მეფეთა: მეფე: და: ამას: გურგენს: ესუა: დედით: ბაგრატ:⁹) აფხაზთა: მეფისა: დისწული: დემეტრესი: და: თევდოსესი: ვიდრე: გურგენის: გამე-ფებამდე: ესე: ბაგრატ: მეფე: იქმნა: აფხაზეთს:¹⁰) და: ამისთჳს:

582

1) უნდა იყოს: რეგუნი, როგორც თეიმურაზის ვარიანტშია, „დ“ შეცდო-მით არის მიმატებული.
 2) უნდა იყოს: მაგისტროსისა.
 3) თეიმურაზის ვარიანტში: თიჩეთა მოსილი და.
 4) უნდა იყოს: ძმა.
 5) თეიმურაზის ვარიანტში: და ძე მკარე დავით დაუტევსა.
 6) უნდა იყოს: ძე დავით.
 7) ამ სიტყვის მაგიერ ჩვენის აზრით უნდა იყოს: დიდებულისა. თეიმურაზის ვარიანტში ეს სიტყვა არ არის.
 8) თეიმურაზის ვარიანტში: კაცი მართალი.
 9) უნდა იყოს: ესუა ბაგრატ დედით
 10) თეიმურაზის ვარიანტში: აფხაზთა.

გურგენ-ს: მეფეთ: მეფობა:¹) გარდაიცვალა: დაფით: დიდი: კულატ-
 ჰალატი: ძე: ადარნასე: კულატჰალატისა: ქორანიკონსა: ს:კ:ან:
 და: არა: ესუა: ძე: და: აკრდა: იმარტაო:²) და: გამოვიდა: ბასილი:
 ბერძენთა: მეფე: და: მისცხეს: მას: ციხენი: აზნაურთა: ამა: დაფი-
 თისთა: და: დაიპურა: ბასილი: მეფემან: მამული: დაფით: კულატ-
 ჰალატისა: და: მივიდეს: მის წინაშე: ბაგრატ: აფხაზთა: მეფე:³)
 მამა: მისი:⁴) და: მოსცა: მას: ბასილი: მეფემან: ჰალატი: გურგენს:
 მაგისტროსობა: და: ბაგრატს: კულატჰალატობა: რათამცა: ვითარ:
 მტერ: უუნა: ერთმანერთისა: მიმართ: მამა: ძენი: ესე: და: ამით:
 დონითა: იძმაღწა: ხოლო: გურგენ: ქეშმარიტი: და: მართალი:⁵)
 იყო: და: ვერა: აზრა:⁶) გული: მისი: საკვითა: ამით: მიზეზითა:
 და: ვერა: უძლო:⁷) დონის: ძიებითა:⁸) გარდაიცვალა: ესე: გურ-
 გენ: მეფეთ: მეფე:⁹) ძე: ბაგრატ: ქართველთა: მეფისა:¹⁰) ქორანიკონ-
 სა:- ს:კ:ან: და: დაუტევა: ძე: ესე: თვისი: ბაგრატ: აფხაზთა: მეფე:
 კულატჰალატი: დიდი: და: ეუფლა: ტაოს: მამულა:¹¹) თვისსა: ღ: დაი-
 პურა: ყოველი: კავკასია: თვით: მხურობლობითა: ჯიქეთითგან: ვიდრე:
 583 გორანგეთამდე:¹²) ხოლო: ადარბაღენ:¹³) ღ: შარვანი: მოხარკე: ყო:
 სომხითისა: კელმწიფეებითა: ნებიერარ:¹⁴) განაკებდა:¹⁵) მეფე: სპარს-
 თა თვის: მეგობრად: ღ: ერთგულ: ყო:¹⁶) სიბრძნითა: ღ: ძლიერებითა:
 თვისითა: უფროს: სახელეულთა: თვისთასა: და: რამეთუ:¹⁷) ბერძენთ:
 მეფესაცა: შიში: აქუნდა: ამის: ყოვლადვე: და: ამან: ბაგრატ:

1) თეიმურაზის ვარიანტი უმიტებს: ეწოდა.
 2) ამ სიტყვის მაგიერ უნდა იყოს: იმიერ ტაო.
 3) ქარ—ს ცხ—ბა (იხ. გვ. 209) უმატებს: და.
 4) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: გურგენ.
 5) ქარ—ს ცხ—ში: წრფელი.
 6) ქარ—ს ცხ—ში: აღძრა.
 7) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ვერას.
 8) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: შემდგომად ამისსა რაოდენთამე წელთა.
 9) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: მამა ამ ბაგრატ მეფისა დი.
 10) ქარ—ს ცხ—ში: ძე ბაგრატ მეფე რეგუნისა (ქარ—ს ცხ—ბა გვ. 210)-
 11) უნდა იყოს: მამულსა.
 12) ქარ—ს ცხ—ში: გურგენამდე.
 13) ქარ—ს ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: და ადარბაღიანი.
 14) უნდა იყოს: ნებიერათ.
 15) ეს ორი სიტყვა ქარ—ს ცხ—ში არ არის.
 16) ქარ—ს ცხ—ში: მეფე სპარსთა მეგობარ და ერთგულ ჰყო.
 17) ქარ—ს ცხ—ში ეს სიტყვა არ არის.

კულატპალატმან: მთიუყანა:¹⁾ კლარჯნი:²⁾ კელმწიფენი: სუმბატ: და:
 გურგენ: ძენი: ბაგრატ: არტანუჯელისნი: თჳსნი: მამის: დის-
 წულისანი:³⁾ ღარბაზობად: მის: წინაშე: ციხეს: შინა: ფანასკერტი-
 სისა: და: მუნ: შინა: შეიპურნა: იგინი: და: აღიხუნა: ქუეყანანი:
 და: ციხენი:⁴⁾ მათნი: რამეთუ: იგინი: ჰატიმარ: ყუნა: ციხეს: შიგა:⁵⁾
 თმოგვისსა: და: მუნ: ციხეს: შინა: თმოგვისსა:⁶⁾ გარდაიცვალა:
 სუმბატ:⁷⁾ არტანუჯელი: ქორანიკონსა:- ს:ლ:ა: და: ეკრეთვე:
 მასვე: წელსა: შინა: გურგენცა: გარდაიცვალა: ძმა: სუმბატისი:
 ქორანიკონსა: ს:ლ:ა:⁸⁾ ხოლო: შვილნი: ამათნი: წარვიდეს: კო-
 სტანტინეპოლედ: ძე: სუმბატისი: ბაგრატ: და: ძე: გურგენისი:
 დემეტრე: ბასილი:⁹⁾ მეფისა: წინაშე: ღ: მათნივე: შვილნი: კლარჯთა:
 მეფეთანი: რამელ: დაშეთს: ამათ:¹⁰⁾ ქუეყანასა: მოისრნეს: ყოველნი:
 სიკუდილითა: ჰატიმარობასა: შინა:- ა მ ი ს ს ა:- შემდგომად: მოვლო:
 ბაგრატ:¹¹⁾ ყოველი: სამეფო: თჳსი: აფხაზეთი: ჰერეთი: და: კახეთი:
 მთვლიდა: და დანიზამთრა: კევთა: ტაოსათა: და: მორაიწია: ზაფხული:
 მთვლიდა: მასვე: ციხესა: ფანასკერტისასა: წელსა: მესამისა:¹²⁾ და:
 მუნ: შინა: გარდაიცვალა: ესე: ბაგრატ: ქორანიკონსა:- ს:ლ:ა: 584
 თუესა: მასისა:- ზ:- დღესა: ჰარასკეესა: და: დაუტყვა: ძე: თჳსი:
 გიორგი: და: დაჯდა: იგი: მეფედ: წელსა:- ი:ლ:- ხოლო: დაჯდა:¹³⁾
 ესე: გიორგი: მეფედ: განდგა: ამას: ქუეყანასა: ჰერეთ: კახეთისა:¹⁴⁾
 ღ: ღადრობითა: აზაურათათა:¹⁵⁾ შეპურობილ: იქმნეს: ერისთავნი: მათ:

1) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ესე ორნი მზანი.

2) ქარ—ს ცხ—ში (გვ. 218): კლარჯთა.

3) ეს სამი სიტყვა არ არის ქარ—ს ცხ—ში.

4) ქარ—ს ცხ—ში ამ სამი სიტყვის შავიერ: ციხენი და ქალაქნი.

5) ქარ—ს ცხ—ში: შინა.

6) ეს სიტყვა არ არის ქარ—ს ცხ—ში.

7) ქარ—ს ცხ—ში: გარდაიცვალნენ სუმბატ და გურგენ.

8) ეს ორ სტრიქონ ნახევარი სიტყვიდან „არტანუჯელი“ ქარ—ს ცხ—ში არ არის (იხ. გვ. 218).

9) ქარ—ს ცხ—ში ეს სიტყვა ყოველთვის ნახმარია ფორმით: ვასილი.

10) ქარ—ს ცხ—ში: ამა.

11) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: მეფემა.

12) უნდა იყოს: მესამესა.

13) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: რა.

14) ბარათაშვილის ვარიანტი უმატებს: მჭირავნი.

15) უნდა იყოს: აზნაურათათა.

ქუეყანდ: ¹⁾ კუაღადვე: ეუფლებეს: მათნი: უფაღნი: რამეღათ: ჰირველ:
 აქუნდა: იგი:- და: ამის:- გიორგის: ²⁾ მეუობისა: მეშვიდესა: წელ-
 სსა: ³⁾ გამოვიდა: ბასილი: ბერძენთა: მეფე: ამას: გიორგის: ⁴⁾ მეფესა:
 ზელა: ⁵⁾ ხოლო: ესე: ⁶⁾ გიორგი: განვიდა: ლაშქრითა: ⁷⁾ დიდითა: ⁸⁾ და:
 დაიბანაკეს: ქუეყანასა: ბასიანისასა: ორთავე: მრავალ: დღე: და:
 არა: მივიდეს: ⁹⁾ ბრძოლად: ერთმანერთსა: ზელა: არამედ: მოკრიდა:
 გიორგი: ¹⁰⁾ და: მვიდა: ¹¹⁾ და: დაწუა: ქალაქი: ოფთისი: ¹²⁾ გამოუდგა:
 კუაღსსა: და: მოუდგა: უკანა: ¹³⁾ მეფე: ბერძენთა: და შეკრბეს: რა:
 უკანა: მავაღნი: ¹⁴⁾ გიორგისნი: და: წინა: მავაღნი: ბასილისნი: ლა-
 შქარნი: ¹⁵⁾ იქმნა: ბრძოლა: დიდი: ხოფელსა: შინა: ¹⁶⁾ რამეღსა: ეწო-
 დების: შირიმთა: ლა: შრავლად: მოისრნეს: ორ: კერძოვე: და:

¹⁾ ქარ—ს ცხ—ში: ქუცყანად.

²⁾ ამას ქვემოთ ჩვენ არ უჩვენებთ დაწერილებით განსხვავებას სუმბატის ისტორიის და დაბეჭდილ ქართლის ცხოვრების ტექსტისას. არამედ ვარჩევთ, უმეტეს შემთხვევაში, სუმბატის ისტორიის ადგილებს ქართლის ცხ—ში და ამით განსხვავებას უჩვენებთ. უნდა შევნიშნოთ, რომ ამ გიორგი მეუობის ტექსტი და შემდეგ ბაგრატ მეოთხისა მარიამ დედოფლის გამგზავრებაჲდის კოსტანტინეპოლეს დიდ განსხვავებას წარმოგვიდგენს სხვა-და-სხვა ხელნაწერებში, რაიცა წარმოსდგება სუმბატის ისტორიის ფრაზების და სიტყვების ჩაკერებით სხვა-და-სხვა ადგილას და ზოგჯერ ამ ფრაზების გამოშვებით. თუ როგორი იყო ქართლის ცხოვრების ტექსტი ამ ადგილას, მანამ ხელმოვარეთ ის არ აპკრეფეს სუმბატის ისტორიის ფრაზებით, ამას გვიჩვენებს ზემო მოყვანილი ტექსტი ჩვენი გამოცემისა (იხ. გვ. 246—256) და და თუ რა ეკუთვნის სუმბატის ისტორიას ამას ვხედავთ ამ სუმბატის ისტორიიდან.

³⁾ ქარ—ს ცხ—ში უკანასკნელი ექვსი სიტყვის მაგიერ: ხოლო მეშვიდესა წელსა მეუობისა მისისასა (გვ. 214).

⁴⁾ ქარ—ს ცხ—ში: ამა გიორგი.

⁵⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ყოვლითა სპითა საბერძნეთით, და უცხო თესლითა ურიცხვითა.

⁶⁾ ეს სიტყვა არ არის ქარ—ს ცხ—ში.

⁷⁾ ქარ—ს ცხ—ში: სპითა.

⁸⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: წინააღმდეგობად მისსა.

⁹⁾ ქარ—ს ცხ—ში: მიმართეს.

¹⁰⁾ ქარ—ს ცხ—ში ამ სამი სიტყვის მაგიერ: და მორიდა გიორგი მეფემან.

¹¹⁾ უნდა იყოს: მოვიდა.

¹²⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: „და მუნით მოვიდა კოლასა და.“ ბართათაშვილის ვარიანტში ეს ფრაზა არ არის.

¹³⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ბასილი.

¹⁴⁾ ქარ—ს ცხ—ში: მიმდევარნი. ბართათაშვილისაში: მივაღნი.

¹⁵⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და.

¹⁶⁾ ქარ—ს ცხ—ში: მას.

მოკლენეს: მუნ: დიდნი: ერისთავნი:¹⁾ რატი: ძე: ლიპარიტისი: და :
 ხურსი:²⁾ და: ვითარცა: მოკლეს: კმა: ომისა: გიორგი: მეფესა: ადო-
 რგნეს: განვიდეს:³⁾ და: მოვიდეს: ადგილსა: მას: სადა: იუენეს:
 ბრძოლად: და: მოვიდა: მუნ: ბასილი: მეფეცა: სპითა: დიდთა:⁴⁾
 და: შეკრბეს: იგინი: იმიერ: და: ამიერ: და: იქმნა: მუნ: ბრძოლას:
 დიდი: და: მოისრნეს: მუნ: ბერძენნი: დიდნი: და: ფრიადნი: და:
 წარმოიდეს: გისთა: ავარი: და: ეზომ:⁵⁾ განდიდნა:⁶⁾ ბრძოლას: იგი: 585
 რამელ: საფლტოლას: ეგულებოდა:⁷⁾ ბასილი: მეფესა: გარნა: გიორ-
 გისნივე: სულ: მოკლე: იქმნეს: რამეთუ: მორიდეს: და: წარმოვი-
 დეს: ხოლო: ბასილი: უკანა: წარმოუდგა: და: მოვიდა: არტანს:
 და: დაწუა: იგი: და: რამელი: ჰოვა: ტუეე: უო: ხოლო: გიორგი:
 წარვიდა: ნიალით:⁸⁾ კერძო: სმცხედ: და: მიუდგა: მას: უკანა:
 ბასილი: ჭავახუთით: კერძო: და: მოაკრა: უოველივე: გარდავიდა:
 გიორგი: თრეელეთად: და: მოადგა: ბასილიცა: თრეელეთადვე: და:
 რა: ეახლნეს: ერთმანერთსა: კუალად: განძლიერდა: გიორგი: ლა-
 შქრითა: რამეთუ: მოიუყანა: წანარნი: და: შაქნი: ხოლო: იხილა:
 რა: ესე: ბასილი: შეიქცა: თრეელეთით: და: უგმოვლო: ჭავახუთი:
 და: არტანი: დღეთა: შინა: სამთრისათა: და: კუალად: უბოროტეს:
 ადრე: მოაკრა:⁹⁾ და: წარვიდა: ღ: იზამთრა: ქუეყანასა: ხალდასა:¹⁰⁾

1) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და დიდებულნი (ეს სიტყვა არ არის ბარათა-
შვილის ვარიანტში) გიორგი მეფისანი.

2) თეიმურაზის ვარიანტი უმატებს: და გვიანად ეწვია კმა გიორგი მეფესა,
ვითარმედ ომ არს უკანა მავალთა ზედა.

3) ეს სიტყვა მართლ ბარათაშვილის ვარიანტშია. ბროსეს გამოცემაში არ
არის. მერმე მარიამ დედოფლის ვარიანტი (იხ. ზემოთ გვ. 247) და თეიმურაზის
ვარიანტი (ქართლის ცხოვრება გვ. 214) უმატებენ: და მაშინ უბრძანა სპათა თვსთა
და აღიჭურნეს მსწრაფლ. განვიდა თვთ გიორგი მეფე, რამეთუ ახოვან იყო და
უშიშ უოვლითურთ, ვითარცა უკორცო და მისთანა სიმრავლე სპისა მისისა.

4) ქარ—ს ცხ—ში და მარიამის ვარიანტში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: უოვლი-
თა სპითა მისითა.

5) ქა—ს ცხ—ში: ეგ-ზომ.

6) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და განგრძელდა მათ შორის (უკანასკნელი ორი
სიტყვა არ არის ბარათაშვილის ვარიანტში).

7) ეგრევეა ბარათაშვილის ვარიანტში, ხოლო ქარ—ს ცხ—ში: განმზადა.

8) ქარ—ს ცხ—ში: ნიალით.

9) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ქუეყანანი იგი.

10) ქარ—ს ცხ—ში: ხალდასა. თეიმურაზის, ბარათაშვილის და რუმეანცვეის
ვარიანტებში: ხალიდასა.

ქალაქსა: ტრამპონზას:¹) ჭ: ვიდოდეს: მოციქულნი: ორთავე: ამათ: მეფეთანი: ზავისთჳს: ერთმანერთისა: წინაშე: მშვიდობისა:²) ხოლო: იქმნა: ამას: ჟამსა: შინა: განდგომილუბა: დიდი: საბერძნეთს: რა-მეთუ: შეირთნეს:³) ბასილის: სპასხეტი: და: წარვიზი: ძე: ფოკას: განდგომილისა: და: მეფე: იქმნა: ქსიფი:⁴) და: მიდგინეს: მათ: უფველი: აღმოსავლეთ: კერძი: ქუეყანა: ხოლო: ღთნ: ბასილის: დიდად: შეშინებულსავე: ზატოვ: სცა: რამეთუ: განდეს:⁵) ქსიფენ: წარ-ვეზს:⁶) უფველნივე: ერნი: მისად: მიმდგომელნი: შეიცვეს:⁷) ციხე-სა: შინა: შეიზურეს: და: ბასილის: წინაშე: წარმოგზავნეს: და: მან: ექსორია: უო: იგი: კუნძულსა: შინა:⁸) და: მიმდგომთა: მისთა: მრავალთა: თავი: მოჭკუეთა: რომელთა: თანა: იუო: ფერის: ჯოჯოკის: ძე: ქართული:⁹) და: კუაღად: შემოქცა: ბასილი: მეფე: და: მოგდა: ბასიანს: და: ითხოვდა: იგი: გიორგი: მეფისაგან: ციხე: ქუეყანათა: და: აღუთქუმიდა: ზავსა: და: მშვიდობასა: ხოლო: გიორგი: მეფემან: განავლინა:¹⁰) ზვიადი: ლაშქრითა: დიდიდითა:¹¹) უწინარეს: თჳსსა: და: დაილაშქრა: ზვიადმანცა: ამიერ: კიდესა: ბასიანისსა: რცა: ზამთრის: სახედ: ხოლო: თჳთ: გიორგი: მეფე:¹²) უგანა: ისრე:¹³) განვიდა: ზავად: წადიერი:¹⁴) ლაშქრითა: დიდითა: ჭ: ძლიერთა: გარნა: ორკერძოვე: მზაკუარნი: იგი: აზნაურნი: არა: მიეშუნეს: გიორის:¹⁵) უოფად: ზავისა: რამეთუ: არა: უნდოდა: მშვიდობა: არამედ: აზრახეს: მას: ბრძოლად: იწუეს:¹⁶) იგი: ბასილის:

¹) უნდა იყოს: ტრამპონთასი.

²) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და სიყუერულისათჳს.

³) ქარ—ს ცხ—ში: შეიერთნეს.

⁴) ქარ—ს ცხ—ში: ქსიფენ.

⁵) უნდა იყოს: განუდგეს.

⁶) ქარ—ს ცხ—ში: ქსიფენს წარვიზი დე.

⁷) ქარ—ს ცხ—ში: შეიტყუეს.

⁸) ქარ—ს ცხ—ში: რასმე.

⁹) ქარ—ს ცხ—ში: ფერიზ, ძე ჯოჯოკისა, ნათესავით ტაოელი.

¹⁰) ქარ—ს ცხ—ში: წარავლინა.

¹¹) უნდა იყოს: დიდითა.

¹²) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: წარუდგა.

¹³) ქარ—ს ცხ—ში ეს სიტყვა არ არის. ამის მაგიერ სწერია: სპითა ძლიერთთა.

¹⁴) ეს სიტყვა ქარ—ს ცხ—ში არ არის.

¹⁵) უნდა იყოს: გიორგის.

¹⁶) ქარ—ს ცხ—ში: იწვიეს. ბარათაშვილის ვარიანტში: აწვიეს.

ზედ: რამელი: იგი: ზავად: და მშვიდობად: ჰგონებდა: მისულასა:
 მათსა: მათსა:¹⁾ და: ჰგონებდა:²⁾ და: მოელოდა: ხოლო: გიორგისთა:
 იწუეს: ირძელად: და: ატეს: ზოგი: ბასილის: ლაშქრისა: მამინ:
 უბრძანა: ბასილი: მეუფმან: და: მოკიდება:³⁾ წუერსა: ჰგონისსა:
 ღ: წუერილით: მათ:⁴⁾ რამელნი: მისად: დაეწერნეს: გიორგი: მეფისა:
 ჩუენისა: სიმტკიცისა: და: ძლევისანი:⁵⁾ და: ესრეთ: ბასილი: მეუფმან:
 ჰგონისსა: წუერითა: ამართნა: იგინი:⁶⁾ მიუპურა: დ-თსა: და: თქუა:
 იხილუ: უფალა:⁷⁾ წერილი: ესე: მათი:⁸⁾ საქმე: რამელსა: აწ: იქმან:⁹⁾
 და: კუალად: მოიღო: ბასილი: მეუფმან: ძელი: ცხორებისა: მანდი- 587
 ლითა: წმიდითა: და: დასცა: იგი: ქუეყანასა: ზედ: და: თქუა:
 ესრეთ: ვითარმედ: უკუეთუ: მიმცე: მე: კელთა: მტერთასა: არღარა:
 თაუყანის: გცე: უკუნისამდე: და: ვითარ: ესე: უო: და: თქუა: მუის:
 მასვე: ჟამსა: იძლივნეს: და: მეოტ: იქმნეს: სპანი: გიორგისნი:
 რამელნი: იგი: პირველ:¹⁰⁾ მივიდეს: და: გამოვიდეს: მიერ: კერძა:
 ტადმანი: მეფისანი: რუსნი: და: არა: განერა: ერთიცა: ზერველ:
 მოსრულთა: მათ: თხნიერ: მცირეთასა:¹¹⁾ რამეთუ: თჯთ: მეფე:
 გიორგი: და: უძლიერესი:¹²⁾ ლაშქარი: მისი: არღარა: მისრულ: იყო:
 ჯერეთ: ყოვლადვე: და: მოიკლნეს: მათგანი: მას: დღესა: შინა:
 რამელთაცა: იგი: მშვიდობის: უოფა:¹³⁾ ღ: მეოტ: იქმნ-ნს: უოველნი:
 ღ: მოისრნეს: ურიცხვნი: პირითა: მახვილისათა: ღ: რამელნი: მეოტ:
 იქმნეს:¹⁴⁾ წარიდეს: ბერძენთა: ავარი: დიდ: ძალი: და: განძი: სამე-

1) ეს სიტყვა შეცდომით არის გამეორებული.

2) ეს სიტყვა ქარ—ს ცხ—ში არ არის.

3) ამ ორი სიტყვის მაგიერ უნდა იყოს: დამოკიდება.

4) ქარ—ს ცხ—ში ამ სამი სიტყვის მაგიერ: წერილი მათი.

5) ქარ—ს ცხ—ში: რამელნი მისად დაეწერნეს გიორგი მეფესა, სიმტკიცისა და ზავისანი.

6) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და.

7) ქარ—ს ცხ—ში: მეუფეო.

8) ქარ—ს ცხ—ში: რომელ აწ იქმნა.

9) ქარ—ს ცხ—ში: პირველად.

10) ქარ—ს ცხ—ში: მცირედისა.

11) ქარ—ს ცხ—ში: უმრავლესი.

12) აქ გამოშვებულია: არა ენებათ.

13) ქარ—ს ცხ—ში ამ სამი სიტყვის მაგიერ: რამელიმე ტყვე იქმნნეს, რამელნიმე მეოტ.

ფო: უოველი: სრულიად: რამელი:¹) აქუნდა:-²) და: წა რ მ ი ძ რ ა:-
 მცირედ: ბასილი: მეფე: და: მოუდგა: უკანა:³) და: კუალად: იწყო:
 ზაგად: და: მშვიდობად: ჰირველისაებრვე: რამეთუ: შიში: აქუნდა:⁴)
 საბერძნეთით: კუალადც: განდგომილებითა:⁵) და: უუეს: მაშინ: მშვი-
 დობა: და: დაიზავნეს:⁶) გიორგი: მეფემან: მძევლად: ძე: თჳსი:
 ბაგრატ: სამისა: წლისა: ყრმა: ჩვილი: და: მისცა: ციხე: ათორ-
 მუტი:⁷) და: ქუეყანანი: დავით: კულატჳადატისა: ნაქანები: ტაოს:
 588 ბასიანს: და: ჭავჭავთს: შავშეთს: და: ესრეთ: წარვიდა: ბერძენთა:
 მეფე: ბასილი: და: თანა: წარიტანა: ბაგრატ: ყრმა: მცირე: და:
 შემდგომად: სამისა: წლისა: შავე: წარმოგზავნეს:⁸) აღუთქუა: გიორ-
 გის: ბაგრატი:⁹) გარდაკდეს: რა: სამნი: წელნი: მაშინ: წარმო:
 გზავნა: ბასილი: მეფემან: ქალაქით: კოსანტინეპოლით: ბაგრატ:
 ძე: გიორგისი: ვითარცა: იგი: აღუთქუა: და: მოიწია: ბაგრატ:
 ტაოს: და: შემოვიდა: თჳსსა: მამულსა: ბანასტანა: მყოფლითა:
 მისად: კატაბანისა: აღმოსავლისათა: ზღურადმდე: ბაგრატი: მამუ-
 ლისა:- ხ ზ ლ :- შერაიქცა: კატაბანი:¹⁰) იგი: მოემთხუივნეს: მას:
 მანდატურნი: წიგნითა: ესრეთ: წერილითა: ვითარმედ: მიიცივალა:
 ბასილი: მეფე: ძმა: ჩემი: და: ვიქმნა:¹¹) მე: მეფე: ყოფლისა: სა-
 ბერძნეთისა: და: აწ: სადაცადა: მოწევნულ: იუოს: საკელმწიფოს:
 შენსა:¹²) ძე: გი-სი: ბაგრატ: გარევე: აქციე: იგი: სწრაფით: და:
 წინაშე: ჩუენსა: მოგზავნე: და: ვითარცა: აღმოიკითხა: კატაბანმან:¹³)
 მსწრაფლ: მოიქცა: და: ღვენა: უფო: ბაგრატს: გარნა: ვერ: ეწია:

¹) ქარ—ს ცხ—ში: რაოდენი.
 ²) ქარ—ს ცხ—ში: აქუნდით ქართუტლოთა მათ.
 ³) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: მეფესა გიორგის.
 ⁴) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: დიდი ბერძენთა განდგომისა.
 ⁵) ეს ორი სიტყვა არ არის ქარ—ს ცხ—ში.
 ⁶) აქ გამოშვებულია: და მისცა.
 ⁷) ქარ—ს ცხ—ში: ათ ოთხმეტნი.
 ⁸) ამ ორი სიტყვის მაგიერ უნდა იყოს: შინავე წარმოგზავნა.
 ⁹) ქარ—ს ცხ—ში: და ესრეთ წარვიდა და წარიყვანა ბაგრატ უფლის წული
 მძევლად, ძე გიორგი მეფისა ჩვენისა. აღუთქუა ფიცითა აღთქმა, ვითარმედ „წელსა
 მესამესა გამოვიგზავნო ძე შენი“.
 ¹⁰) ამ სიტყვას არშიაზე შენიშვნა აქვს ირა ტექსტის ხელით: კატაბანი
 ¹¹) ქარ—ს ცხ—ში: ვიქმენ.
 ¹²) უნდა იყოს: შინა.
 ¹³) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ბრძანებთა მეფისა.

მას: რამეთუ: თქსსა: მამუელსა: შემოსრულ: იუო: იგი: და: განძლე-
რებულ:¹⁾ ლაშქრითა: რომლისა: ბრძოლად: ვერღარა: ეძლო: კახა-
ტანსა:²⁾ მას: არამედ: გარე: უკუნ: იქცა: და: წარვიდა: - ეჭა: -³⁾ დიდი:
საკრგული: მოწყალება: დ⁴⁾თისა: ვითარდა: განურა: მართალი: კელ-
თაგან: შემხერობელთა: ღ: მტერთა: მისთას: ქორონიკონსა: - ს⁵⁾: მ⁶⁾: ე⁷⁾:
და: მოვიდა: ბაგრატ: წინაშე: მამისა: თქსისა: გიორგი: მეფისა: 589
და: დედისა: თქსისა: მარია: დოფლისა:⁸⁾ ქალაქსა: მათსა: ქუთათის:
და: ესრეთ: შეკრბეს: ივინი: მშვიდობით: და: მისცეს: დიდება:
და: მადლობა: დ⁹⁾თსა: მომადლებსათს: მათდა: ესე: ვითარისა:
მის: კეთილისა: და: შემდგომად: ამისსა: რა: გარდაჰკედეს: წელნი:
აზნი: გარდაიცვალა: გიორგი: მამა: ამის: ბაგრატისი: თრიალეთს:
ადგილსა: მას: რომელსა: ეწოდების: მუინგარნი: ქორონიკონსა: -
ს¹⁰⁾: მ¹¹⁾: ზ¹²⁾: - თვესა: აგვისტოსა: - ი¹³⁾: ვ¹⁴⁾: და: დამარხეს: იგი:
ქუთათის: და: ლაჟდა: შემდგომად: მისსა: მეფედ: ძე: მისი: ბაგრატ:
ცხრისა: წლისა: - ხოლო: აზნაურნი: ტაყლნი: წარვიდეს: საბერ-
ძნეთს: ვახე კარვის:¹⁵⁾ ძე: და: ბანელი: ებისკოპოსი:¹⁶⁾ და: ამათიანს:
უმრავლესნი: აზნაურნი: ტაოსა: რომელნი: მე: ციხეთა:¹⁷⁾ და: რომ-
ელნიმე: უციხონი: განუდგეს: ბაგრატს: და: მიერთნეს: კოსტან-
ტინეს:¹⁸⁾ ძმასა: ბასილი: ბერძენთა: მეფისასა: რომელ:¹⁹⁾ შემდგომად:
მისსა: მეფე: იუო: - და: წელსა: - მეორესა:²⁰⁾ გამოგზავნა: კოს-
ტანტი: მეფემან: ჰარკიმანოსი: თქსი: მიუწოდებელსა: ძალითა:
ლაშქრითა: თქსისათა: და: განძითა: ურიცხვითა: ეოვლად: უძლიერ-
ესად: ბასილი: მეფისაცა:²¹⁾ მოვლო: და: მოაკრა: ქუეყანანი: იგი:
რომელნი: ზირველ: მოეკრნეს: ქუეყანანი: ბასილი: მეფესა: და:
უმეტესცა: რამეთუ: მიიწია: ესე: თრიალეთს: ციხესა: ქუეშე:

1) უნდა იყოს: განძლეობულ.

2) უნდა იყოს: კატაბანსა.

3) ქარ—ს ცხ—ში: გ.

4) უნდა იყოს: დედოფლისა.

5) უნდა იყოს: ვახე კარვის.

6) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: იოანე.

7) უნდა იყოს: რომელნიმე ციხოვანნი.

8) ქარ—ს ცხ—ში: კოსტანტის.

9) უნდა იყოს: რომელი.

10) თეიმურაზის ვარიანტი: მესამესა.

11) ქარ—ს ცხ—ში: მეფისასა.

კლდეკართასა: სადა: იგი: იუუნეს: მაშინ: აზნაურნი: ბაკრატისანი:
 590 და: ბრძოლა: ეუეს: გარნა: არა: დიდად: და: განდგეს: კუადად:
 აზნაურნი: და: მისცნეს: ცხენი: ჩანჩახამან:¹⁾ ერისთავმან: შავშე-
 თისამან: მისცა: ცხე: ცეფთისა: და: თუთ: წარვიდეს: იგინი:
 საბერძნეთს:- ხოლო: ალაშენა: სიმაგრე: საბა: მტბეგარ: ების-
 კობისმან: მახლობელად: ტბეთის: ეკლესიასა: და: სახელ: სდვა:
 მას: სვეტი: და: შეკრება: მაშინ: მან: ერი: თუსი: და: შევიდეს:
 მას: შინა: თუთ: საბა: მტბეგარ: ებისკობისი: და: ეზრა: ანჩელ:
 ებისკობისი: და: შავშეთის: აზნაურნი: და: განძლიერდა: მას: შინა:
 ხოლო: მრავლენა: მუნ: ჰარკინამოსმან: იოვანე: ხალტვირალი:²⁾
 სახელით: ვაღანგ: ლაშქრითა: დიდ: ძალითა:³⁾ და: თანა: მოსცა:
 მოსცა:⁴⁾ მას: ძე: გურგენ: კლარჯისა: დემეტრე: რეცა: შესატყუებუ-
 ლად: ქვეყანისა: მკვდრთა: რომელი: ესე: იქმნა: ესრეთ: რამეთუ:
 მიიქცეს: ერნი: სოფელნი: უგუნურ: უსუსურნი: ცნობითა: და:
 გონებითა:- და: გამოადგიეს: ლაშქარნი: სუეტსა: მას: ტბეთი-
 სასა: და: ჰბრძოდეს: ძლიერად: მრავალ: ღონედ: და: ღთნ: განა-
 ძლიერნა: მეოფნი: იგი: სუეტსა: მას: შინა: მადლითა: და: მეო-
 ხებითა: წმიდათა: მონიქულთათა: და: ლოცვითა: წმიდათა: ამათ:
 მღუდელთ: მოძღუართათა: და: ვითარცა: ერთგულნი: და: ჭეშმა-
 რიტნი: მარტვილნი: საღმთონი:⁵⁾ თავთა: თუსთა: სიკუდილად: გან-
 სწირვიდეს: და: კორციელთა: უფალთათუს: თავთა: თუსთა: განსწირ-
 ვიდეს: და: სისხლთა: და: სთხეედეს: სიტუჯსაებრ: მონიქულნი:⁶⁾
 591 და: განძლიერდებოდეს: ყოველთავე: ეტოდეს: ვითარმედ: ნუმცა:
 შეგვიტუობენ:⁷⁾ ზუენ: ლიქნანი: ესე: და: საფასენი: მსწრაფელ: წარმა-
 ფაზნი: არამედ: მოვიგოთ: მადლი: ერთგულებისა: და: კვირკვინი:
 ახოვნებისა: რამეთუ: მბრძოლნი: იგი: გარე: მოდგომილნი: მათდა:
 ლიქნიდეს: აღთქითა: და: ქადაგებითა: კეთილითა:⁸⁾ და: საფასეთათა:

¹⁾ ქარ—ს ცხ—ში: ჩანჩუხამან.
²⁾ თეიმურაზის ვარიანტში: ხალტულარი (ქარ—ს ცხ—ბა გვ. 220, შენ. 2).
³⁾ თეიმურაზის ვარიანტში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: დილითა.
⁴⁾ შეტდომით არის გამოვრებული ეს სიტყვა.
⁵⁾ ეს სიტყვა არ არის თეიმურაზის ვარიანტში.
⁶⁾ თეიმურაზის ვარიანტში: მოციქულთასა.
⁷⁾ თეიმურაზის ვარიანტში: შეგვიტყუებინ.
⁸⁾ თეიმურაზის ვარიანტში: ქაღებითა კეთილითა.

ხლო: ესე: ვითარად: რა: დედად: აღტეხილად: იგუეებოდა:
 აღმოსავლეთი: მსწრაფლ: ეწია: რისხუა: უმსჯავროსა: მას: მეფესა:
 კოსტანტინეს: მსგავსადვე: ივლიანეს: უსჯულას: უწყალოებისა-
 თს: ბაკრატ: მეფისა: ჩუენისა: მოკრებისათს: მამულისა: მისისა:
 და: მოსწრაფელ: მოუწეა: ჰარკიმნოსს: ჰრადროსსა:¹) თსსა: რათა:
 მსწრაფლ: შეიქცეს: იგი: ღაშქრითურთ: თსით: და: მოვიდეს:
 კოსტანტინე: ჰოლელ: და: წარვიდა: იგი: ესმა: რა: ესე: და:
 ვითარცა:²) გარდაიცვალა: ესე: კოსტანტი: მეფე: და: უტევა: შე-
 მდგომად: მისსა: მეუობა: რომანოზის: ნათესავი:³) მიმდგომსავე:
 თსსა: ამისსა: შემდგომად: წელსა: მესამესა: სანატრელმან: დედო-
 ფელმან: მარამ: დედამან: ბაკრატ: მეფისამან: შეიმოსა: სიმკნე:
 და: ახონება: რამეთუ: ნაშობი: იყო: ბრწყინვალეთა: მათ: ძლიერთა:
 და: დიდთა: მეფეთა: არბათა:⁴) და: წარვიდა: კოსტანტინეჰოლელ:
 წინაშე:⁵) რომანოზ: მეფისა: ვედრებად: მისსა: რათა: მშვიდობა:
 უოს: აღმოსავლეთისათს: და: რათა: არდარა: იყოს: ბრძოლა:
 ბერძენთა: და: ქართველთა: ღ: გლახანნი: დაწინარებულ:⁶) ღ: მეუდრო: 592
 იუენენ: და: რათა: მიუთხრეს: ჰატვი: ძესა: თსსა: ბაკრატს:
 მეფესა: წესისაებრ: სახელისა: ~~~~~

სახელი: ღთისა: მადლისა: მე: დიდებითა: მიქია:-
 აქა: კორცითა: ვადიდებ: სულითა: ვმცნებ: იქია:-
 ჩემზედა: შემწედ: ამყოფოს: წმიდა: გაბრიელ: მიქია:-
 და: მძლავრსა: არ: მიმცეს: ბოროტსა: არა: მტანჯუნენ: იქია:-⁷)

1) ქარ—ს ცხ—ში: პარკიმანოზსა პროედროსსა.
 2) ქარ—ს ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: და ვიდრე მოვიდოდა.
 3) უნდა იყოს: რომანოზს ნათესავსა და.
 4) უნდა იყოს: არშაკთა. ქარ—ს ცხ—ში: არშაკუნინანთა.
 5) უნდა იყოს: წინაშე.
 6) უნდა იყოს: დაწინარებულ.
 7) ეს ლექსი დაწერილია ტექსტის ხელით სუმბატის ისტორიის დასასრულის
 ცოტა ქვემოთ.

593 **რომელმან: წყლისა: მოაზადნი: ჩიტორთა: სკლემ: ყო-
ველთა: ენა: უბაუ: მებაუელ: ჰყავ: ანგელოზთა: მთა-
ვრისა: აწცა: განმარტმ: ენა: ბრბუნელი: მსტორთა: და:
აზმათა: მებაუელმებასა: შინა: შარაყანდთასა:-¹⁾**~~~~~
~~~~~

ვინათგან:- მოსე: მხილველი: ღთისა: და: წინასწარ: მეცნი:
ყოფადთა: ეურჩა: განმგზავნასა: ისრაელთამდე: მათდა: მომღები:
ენა: მიძიობისა: მიერუელა: ურუელსა: ვითარ: ყოფადთა: დამსახი:
ვითარ: ვითარებისა: შემკადრე: ვიქმნა: მერმეტყუ:²⁾ თქმათა: აღმა-
ტებულებისა: უგუეთუ: იგი: სტუუათა:³⁾ ცეცხლისათა: გარდანატი:
და: კუერთხითა: გუელადობითა: და: კელის: ფერთა: ქტეულებითა:
ბრძოლობითა: ვერ: მცდომთა: და: ვსცე: სულაზინისა: სახედ:
აღსაყურსა:⁴⁾ ქებასა: ქებათასა: რომელსა: იგივე: უიგო: სიბრძნითა:
მიეკავე: სოლომონ:⁵⁾ რომლისგან: ბათმოთესლოვნებისა:⁶⁾ ვერას:
კომ: არასა:⁷⁾ შემსხმელად: ულუმზიანობით: მათ: გარდაცემასა: თამა-
რისასა: ვიტყუ: კელმწიფეთა: სახლისა: და: დიდებისა: დავით:
მის: ზირველისა: არსთა: დამწყისაცა: კელითა: ქმნულებითა: მჭა-
დულ: მყოფელსა: ღთისა: რომელი: სახუეველთაგან: აღმჭკუელავს:

1) ამ სათაურით იწყება ჩვენს დედანში ტექსტი გიორგი მეფის და მისი ასუ-
ლის თამარის მეფობისა, რომელიც, როგორც სჩანს, ერთად ყოფილა აღწერილი.
როგორც ეს სათაური ისე მთელი ქვემო მოყვანილი შესავალი მე-591 გვერდამდის
ხელნაწერისა არც ერთს სხვა ქართლის ცხოვრების ვარიანტში არ მოიპოვება.

2) ამ სიტყვის მაგიერ, ჩვენის, აზრით უნდა იყოს: მე ვერ მეტყუ.

3) უნდა იყოს: სიტყუათა.

4) უკანასკნელი ხუთი სიტყვის მაგიერ, ჩვენის აზრით, უნდა იყოს: დავსცე
სოლომონისა სახედ აღსაყურსა.

5) ამ ორი სიტყვის მაგიერ უნდა იყოს: მიეკავა სოლომონს.

6) ჩვენის აზრით უნდა იყოს: გადმოთესლოვნებისა.

7) უნდა იყოს: კმა არსა.

შორის: სუფსა: გუფსა: შინა: ერთ: მთავრობა: ერთუფლებს: ერთისა:
 კაცისა: ერთისა: ღთისა: და: კაცისა: სრულისა: მიერ: სრულ:
 კაცად: აღმოჩენითა: აღმოჩენილსა: და: აღმობრწეინვებულსა: ვინაცა: 594
 ამან: შეაყო: თვისისა: სუფისა: წყარო: ხედვათა: ჰირველსა: ამას:
 წყაროსა: ქრისტესა: ნათელსა: მამისასა: რამელმან: მოიგონნა:
 ხუთნი: საგოძნონი: ხედვა: სმენა: შეხება: გემოს: ხილვად:¹) განრჩევა:
 და: დაამრჩინა: კლდესა: მას: ქრისტესა: ასშობლად: ქმნიता: გონე-
 ბისათა: არა: არს: მექმნა: ნებისა: თვისსა: ესე: შვილ: იქმნა: მშო-
 ბელთა: ძირ: რტოებათა: შესატყვისათა: და: შეზავებულთა: ვითარ:
 საცნაურ: არს: ხე: ნაყოფისაგან: და: ნაყოფი: ხისაგან: და: ვითან-
 თაგან:²) ღ: ხუასროთანგიანთა: და: ჰანკარტონიანთა: სახელი: უფროს:
 მზისა: იცნობებოდა: და: უფლისა: ქვიშისა: და: მის მინადებისა:
 რამელმან: ნებროთისა: ჰსასკითა: მოიგო: ჰკოს: ძეთა: სამთუარები:³)
 რამელთა: შემსხმელად: კმსა: რმი: რასა:⁴) მერაბამე: იგ: იდიდა:
 სიტყუა: აღექსანდრისამდი: ჰალატარასს:⁵) ზემო: მადლედი: ისტო-
 რიოთა: მწერალბასა: შინა: კელმწიფეთა: შემასხმელბისასა: ვი-
 თარ: ჟამთა: და: ჟამთა: გარდმზენებითა: აღმონათლებიან: ქუეყანის:
 მფლობელნი: და: მიიღებს: თითუელი: საქმისა: შესატყუესასა:
 აღმკულებასა:⁶) სიტყუითა: და: საქმითა: და ვინამე: საგობნი:
 აღძგლნა: ბორტოთა: საქმეთა: შინა: აწ: მე: რამელი: გინათუ:
 მიხილავს: გინათუ: ბრძენთა: და: გონიერთა: კაცთაგან: მასშიან:
 გარდავსტე: ისტორიასად: ვასადო: ღარაფსა: ძად: არს: მითხრობა:
 მეუეთა: ვინათგან: ღაკუა: აღმავლობასა: სიტყუა: სეითისა: აღამისა:
 და: ღთისა: მეტა: ესრეთ: ვიწყო: ამის: თამრისა: სამგზის: სანა- 595
 ტრელისა: და: სამებისაგან: ოთხად: თანა: აღზავებისა: რამელი:
 ეთერთან: იქმნა: კელმწიფეთა: შორის: რამლისა: სახე: და: სახელი:
 თვისისა: ადგილისა:⁷) მამა: იქმნა: იგი:⁸) მეუე: მეუეთა: ძე: დიმიტრი:

¹) უნდა იყოს: ხილვა და.

²) ამ ორი სიტყვის მაგიერ უნდა იყოს: დაჯიითიანთაგან.

³) ჩვენის აზრით უნდა იყოს: სამთავრები, ესე იგი სამთავროები.

⁴) ამ ორი სიტყვის მაგიერ უნდა იყოს: ომიროს.

⁵) უნდა იყოს: პლუტარხოს.

⁶) წინეთ წერებულა: აღმკულობასა.

⁷) აქ სიტყვები უნდა აკლდეს.

⁸) უნდა იყოს: გრი.

მეფისა: რამელსა: დავითცა: ესრე: ძედ: ძესა: დავითიანისსა: და:
 ადმოსაველთსა: და: კერძო: ჩრდილოეთისა: მეციხეებისა: და:
 ზღუართა: დამდებლისა: და: ზღუათა: ზღუამდინისა: რამელისა:
 დიდებითა: სიმკნითა: და: გუარითა: ცხარეებისათა: ადმოსაჩენს:
 იოვანე: ფელასოფელისა: ჭიმჭიმელისა: შესხმა: მითხრობა: დიმი-
 ტრისა: მკნესა: კდომათა: შინა: და: მძღესა: ბრძოლასა: შინა:
 ორ: ძეობადესა: რათა: დავით: და: გიორგი: მარჩეველი: ძისა:
 უმცროსისა: მღარწველი: მეცხველი: იქმნა: ვითარ: ისაკი: იაკობის-
 დამი: და: ვედრებისა: შემასმენელმან: ღთნ: დავითის: დღეთა:
 შემცირებითა: სრულ: ეო: ზირველ: მამებისა: და: მამამან: ძითურთ:
 ძე: ტკბილი: შემგუარო: მამისა: აღამაღლა: თავისა: თანა: და: ძისა:
 სწორად: მოსაყდრედ: გამაჩინა: მზე: ნათობთა: შორის: ალექსანდრე:
 და: ქაიხოსრო: მხურბუელთა: შორის: აქილევ: საბსონ: და: ნე-
 ბროთ: გმითა: შორის: სპანდიართა: ჰამათა: და: სიამშ: გოლიათთა:
 შორის: სოლომონ: სოკრატ: და: ჰლატონ: ბრძენთა: შორის:¹⁾ ამის-
 თვს:²⁾ მეფობისა: შინა: მოგუარა: ცოლი: მამამან: ასული: მეფისა:
 ხუდდანი: სასულით: ბურდუნან:³⁾ ესე: თვთ: ვითარი:⁴⁾ შესატყვისი:

¹⁾ მთელი ეს შესავალი, როგორც მოვიხსენიეთ, არც ერთს ქართლის ცხოვრების ვარიანტში არ არის. ამის მაგიერ მოყვანილია შემდეგი ტექსტი გიორგის მეფობის დასაწყისისა: „ხოლო მეფე გიორგი, ვითარცა დაჯდა ტახტსა ზედა საკელმწიფოსა, და დაიპყრა ყოველნი სამეფონი მამა-პაპათა მისთანი, აღმოსავლეთით, გურგენის ზღვით, ვიდრე ზღვადმდე სპერისა. რომელმან ენამან შეუძლოს სიკეთისა და სიქველისა მისისა, ახოვნებისა და გულოვნებისა მისისა, ღვთის-მოყუარებისა და მოწყალებისა მისისა, სიუხვისა და სვიანობისა მისისა, სიბრძნისა და გონიერებისა გამოთქმად, რამეთუ იყო უმაღლესი ყოველთა მეფეთასა, მძლე და შემმუსრველი ყოველთა მტერთა მისთა, მორკმული და სვე დოვლათითა განმდიდრებული, კეთილად მსახური ღვთისა, ეკლესიათა და საყდართა მამენებელი, ეპისკოპოსთა და მეუღაბნოთა და მღუდელთაჲს კეთილის-ყოფელი, დიდთა და ცოტათაგან შეცოდებისა უკადრი, გლახაკთა და ქვრივთათჲს მოწყალე და უკეთუ ვინმე იპოვოს ორგულ და შემცოდე, ადრე მიმტვევებელ ექმნის და შენდობელ. ერთგულთათჲს უხვი და მბოძებელი, სპარსეთისა სულტანნი შორს მყოფნი და ახლოს მყოფნი მძღუნედ და მოხარკედ ჰისდა იყუნეს, და ყოველნი სანაპირონი უშიშად ჰქონდეს“ (იხ. ქართლის ცხოვრება გვ. 264—265).

²⁾ ამ სიტყვის მაგიერ უნდა იყოს: ამას თვს.

³⁾ ქარ—ს ცხ—ში ტექსტის მაგიერ, რომელიც იწყება სიტყვებით „ამისთჲს მეფობასა“, სწორია შემდეგი: ამას მამამან, კეთილად მოხსენებულმან დიმიტრი მეფემან, სიტკბოლესავე თვსსა მოგუარა ცოლი ასული ოვსთა მეფისა ხუდდანისი, სახელით ბურდუნან, რომელი ჰპატდა სიკეთითა ყოველთა დედათა. მისუბრი სძალი არა ეხილვა ქართლისა თემსა (ბარათაშვილისაში: თემთა. იხ. ქარ—ს ცხოვრება გვ. 265).

⁴⁾ ეს სიტყვა ირ არის ქარ—ს ცხ—ში.

ქრმისა:¹) ზირმზისა: ტან: ლომისა: თუთ: მზე: მზეთა: შუენებთა: 596
 ღ: მომფენაობითაცა:²) გითარ: ლიქომისა:³) ცოდვილთა: ღ: მართალთა:
 ზედა: რომელი: ჰუარობდა: მართალთა: და: წყალობდა: ბრალულთა:⁴)
 რომლისათუხ: თუ: ვთქუა: სახები:⁵) გარეშეთა: გინათუ: გიეთიმე:
 სატრფიალთა:⁶) თუთ: მისავე: ქრისტე: შემოსილობისაგან: მაქუ:
 შიში: და: კდუმა: რომელი: ეკატერინესა: და: ჰელენო: ქმნილისა:
 და: თუთ: მარიაშ: განმანათლებლისა: ცისა: და: ქუეყანისა: ეს-
 ხების: თხნიერ: ქმრისა: მეოფლობისა: მადლითა: სიბრძნით: შეწე-
 ვნითა: და: მეოხებითა: ნუ: უკუე: ზეშთა: განზიდვითა: და: მრუ-
 მდეს: თუაღი: გონებისა: და: ვიშთხრებლე: ნეშთობად: სწეენა:
 სახეობითა: რომელი: უმარჯულთა: და: უმარცხლთა: მავალი: გზებისა:
 გზინასა:⁷) მამრადებდეს: გარდაქცეულებასა: ესე: თათისა: აწ: ვიწყო:
 ძალებრ: და: უღონო: მიწდომისა: ესე: შვილისა: ნათელ: შემო-
 სილისა: მამა: იგი: გორკასლიანი: აღმასრულებელი: ვახტანგისა:
 ნეტარებითა: რომელი: დავითს: მამადობითა: შინა: ღთისა: ქენე-
 ბად: აღთქმისა: აღდგინებად: ტომთაგან: მისთა: მისებრ: მჰერო-
 ბელი: აღმოსავლეთისა:⁸) და: ვითარ: ამისთუხცა: ესე: გლარად:⁹)
 დაღუქსავს: მღუქსავი: ვინმე: და: იტუჯს:~~~~~

1) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებხ: თვისისა.
 2) ქარ—ს ცხ—ში: მიმფენობითაცა.
 3) უნდა იყოს: ითქმის.
 4) ქარ—ს ცხ—ში: ბრალულთა.
 5) ქარ—ს ცხ—ში ამ ოთხი სიტყვის მაგიერ: ამისთუხ არა ვიტყვი სახეთა.
 6) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებხ: რომელი ამათგანცა არა უნაწილო იყო (ბარათ.
 ვარიანტში: ვყო), არამედ ყოველი შეენიერება და კორციელი სიტურფე გარდა-
 მებტებულად იხილვებოდა მის შორის, არამედ.
 7) უნდა იყოს: გზისასა.
 8) სიტყვებიდგან „თუთ მისავე“ აქამდე ქართლის ცხოვრებაში მოთხრო-
 ბილია ასე: „არამედ თუთ მის ქრისტეს-შემოსილობით ვსთქვა, რომელი ემსგავსებოდა
 ეკატერინეს ანუ პელენოპის წილ ირინედ წოდებულსა. ნუ უკუტ ზესთა გარდამატე-
 ბითა მოუძღურდეს სიტყუა: ანუ მამრალეზდეს ვინ მარჯულ ანუ მარცხულ გარდა-
 ქცევისათუხ, არამედ ყოველი ძალისაებრ შესაწყნარებელ არს: არამედ ეს ხოლო
 კმა ვყო ქებად, რამეთუ დედა იქმნა შჯლისა ნათელშემოსილისა, თუთ გორკასლისა
 ვახტანგისა აღმავსებელი აღვილისა და წინასწარმეტყველისა დავითისა, მამად თუხად
 ღვთისაგან ქენებით აღთქმულსა, აღდგინებად ტომთაგან მისთა, მისებრ მჰყოფელი
 აღმოსავლეთისა და დასავლეთისა, თამარს ვიტუჯ მეფედ ცხებულსა, რომელი ქვე-
 მორე სიტყუამან საცნაურ ჰყოს“ (იხ. ქართლის ცხოვრება გვ. 265)
 9) უნდა იყოს: ვითარად.

შენი: ვახტანგი: სანატრელიხარ: - შენთჳს: ღთისა: მაქებაარისა: -
 ცნამცა: შენი: მტერთა: - ძლევა: თჳთ: მზებერ: მშუებარისა: -
 მუსუღმანთ: ამწუედელისა: ქრისტიანეთა: მაშენებარისა: -
 597 და: ვინ: დაგბადა: ნებაგს: დაბადება: ბუნებისა: -¹⁾)

ამან: -²⁾) რა: იპერნა: შარეანდენი: მეუობისა: ³⁾) შეიღ: სამე-
 თოდ: განწესებუდი: - აღმკუღმან: ზენათა: ⁴⁾) ზორფირითა: და: გვირ-
 გვინითა: | აღჭურნა: ⁵⁾) მკლავნიცა: მუსრგად: დამოწყუდად: ⁶⁾) წინა:
 აღმდგომთა: ქრისტეს: სჯულისათა: აკარიანთა: ისმაიტელთა: და:
 მამადიანთა: - ზირველად: - წყალობისა: მიმთუნმან: იმიერთა: და:
 ამიერთა: ⁷⁾) ზემოთა: და: ქუემოთა: დიდებულთა: ღ: აზნაურთა:
 სპასალართა: და: სპა: სპეტთა: შინაურთა: ღ: გარეთა: ⁸⁾) კელ: უო:
 შუერად: და: გამართებად: ⁹⁾) ქალაქსა: ზელა: კადქევანსა: ¹⁰⁾) ღ: წარმო-
 ტუენა: უოველი: კვენები: კლდოვანი: და: ქალაქები: ამორნისა:
 სომეხთა: მეფედ: წოდებულისა: შაჰერმენისა: და: შემდგომად:
 ამისსა: კუალად: შემერეღმან: სპათა: მისთამან: მიმართა: დიდად:
 ქალაქად: და: სახელ: განთქმულად: და: ¹¹⁾) აწ: რომელარს: ანარა-
 ტისა: ძირსა: ზღუარი: ¹²⁾) სომხითისა: და: ადარბერდაჰანისა:
 მამუდი: თრდატ: გოლიათისა: რმელი: ოდესმე: დორ: იქმნა:
 მიზეზიანა: გრიგელ: ჰართისათა: მდგომელმან: წყობად: და: განმზა-
 დებულმან: თჳთ: წინა: მსრბოლობითა: იკიმა: კუეტება: რმელნი:
 მთაწყუდივნა: ქალაქსა: გარეთ: კუალად: შემსებულმან: სპათა: მისთა-

¹⁾ ეს ადგილი სიტყვებიდამ „და ვითარ ამისთვისცა“ აქამდე არც ერთს ქართლის ცხოვრების ვარიანტში არ არის. ლექსი პროზის სახედ არის მოყვანილი დედანში.

²⁾ ამ სიტყვას ქართლის ცხოვრებაში წინ უძღვის ფრაზა: „ხოლო ჩვენ პირველსავე სიტყვასა მოვიდეთ“. ეს ჩვეულებრივი ფრაზა არის ვახტანგის რედაქციის ქართლის ცხოვრებისა, როდესაც სხვა წყაროს დო ფრაზების ჩაკერებით დაშორდება მოთხრობის ტექსტს.

³⁾ ქარ—ს ცხ—ში: ამან გიორგი იპერნა რა მეფობისა შარაენდელი.

⁴⁾ ქარ—ს ცხ—ში: შემკულმან ზეგარდამოთა.

⁵⁾ ქარ—ს ცხ—ში: ძლიჭურნა.

⁶⁾ ქარ—ს ცხ—ში: მოსრუად და მოწყვედად.

⁷⁾ ქარ—ს ცხ—ში: იმერთა და ამერთა.

⁸⁾ ქარ—ს ცხ—ში: გარეშეთა. შემდეგ მიმატებულია: მერმე.

⁹⁾ ქარ—ს ცხ—ში: განმართუად.

¹⁰⁾ ქარ—ს ცხ—ში: კათორევანსა.

¹¹⁾ ეს სიტყვა არ არის ქარ—ს ცხ—ში.

¹²⁾ ქარ—ს ცხ—ში: საზღუარი.

მან: 1) გამოიღო: ღ: წარმოტყუენა: 2) ქალაქი: რომლისა: სიმრავლემან: ტუყეთა: და: საუნჯეთამან: დაფარა: პირველთა: და: მათთანა: 3) ვინათგანცა: აღივსო: სამეფო: ქალაქი: ტფილისი: 4) რომელ: ოჯახო: ტუყესა: დრამად: გინა: ფუკად: მომსუიდავთ: გამომსუიდელობდეს: 5) შემდგომად: ამისად: მნადირებელი: და: შომნადირებელი: 6) მათთანა: 7) და: ბრთა: 8) მოფალოდა: 9) ვითარ: იონათან: მშუკლდ: კაპარჭოსანთ: ვითარ: რუბინ: უცდენელა: 10) მსროლელი: მუის: სისრა: მეოფი: მტერთა: მკეტთა: ზედა: და: რტემისა: 11) სახედ: რომელი: ითქმის: მთაფოლო: რომელსარს: დთი: მონადირე: 12) კულადა: ინება: შეურად: ღ: გალაშქრებად: ღ: მიმართა: 13) დიდად: ქალაქ: დანისად: 14) რომელი: ძუელ: ოდეს: მე: ბერძენთა: მეფეთა: სახლი: ღ: საჯდომი: იყო: 15) რომელსა: შინა: მოდღესამდე: არას: 16) ათასად: 17) ერთი: ეკლე-სია: და: მირიდებთა: ბერძენთასა: ღ: მიმოვლეთათა: 18) ჟამათა: დი-

1) ქარ—ს ცხ—ში: სიტყვიდან „მდგომელმან წყობად“ ასეა: თვთ წინა მდგომელ დაწყობად განზხადებულ ექმნა სპათა თვსთა და ახონად წინამსროლო-ბითა ეკვეთა, რომელნიცა დახედეს ქალაქსა გარეთ, და კვალად თვთ სპითა თვსთათა.

2) ეს ორი სიტყვა არ არის ქარ—ს ცხ—ში.

3) ამ სამი სიტყვის მაგიერ უნდა იყოს: პირი ველთა და მთათა.

4) ქარ—ს ცხ—ში ამ ხუთი სიტყვის მაგიერ; და თვთ ქალაქიცა სამეფო ტფილისი აღივსო ნატყვენათა მიერ.

5) ქარ—ს ცხ—ში: რომელ ტყვესა თვთო დრამად, გინა ფუკად მომსუიდევე-ლი გამსუიდელობდეს.

6) ქარ—ს ცხ—ში: შემდგომად ამისა განისვენებდეს და ნადირობდეს.

7) უნდა იყოს: მთათა.

8) უნდა იყოს: ბართა.

9) უნდა იყოს: მოვლიდა. ქარ—ს ცხ—ში: და მოვლიდის და მოინადირის, რომლისა მოისრობასა ვერა-რომელი სახელ-განთქმული მოისარი, პირველი ანუ მის ჟამისა, ესწორებოდის.

10) უნდა იყოს: უცდენელად.

11) ამ ორი სიტყვის მაგიერ უნდა იყოს: და არტემისა.

12) სიტყვიდან „მოვლიდა ვითარ იონათან“ აქამდე არც ერთს ვარიანტში არ არის. ამის მაგიერ სწერია ის, რაც ჩვენ ზემოთ მეცხრე შენიშვნაში უჩვენეთ.

13) ეს ორი სიტყვა არ არის ქარ—ს ცხ—ში.

14) ამ ორი სიტყვის მაგიერ უნდა იყოს: ქალაქად ანისად. ბარათაშვილის ვარიანტში წითელის შელნით სათაურათ სწერია: „შეყრა და გალაშქრება დიდად ქალაქად ანისად“.

15) მეგრეთის და ზოგიერთ სხვა ხელნაწერებში: ბერძენთა მეფეთა სახლად და საჯდომად იგი ეპყრათ.

16) უნდა იყოს: არს.

17) უნდა იყოს: ათას და.

18) ქარ—ს ცხ—ში: მიმოვლეთითა.

დად: გუარინთა: ვიეთმე: ბადადანთა: გემთა: ჳ: გუმუღთა: ¹⁾ ამას: ზე-
 და: მუის: მიმედემან: სამდღე: ურ: რმთა: სიმრავლე: და: ძვერ:
 ჳუნეთა: სიტყუთ: და: საქმით: ბოლოდ: დასტუხნეს: ვითარცა: აკანა-
 თიანმან: ამფხურელმან: ²⁾ და: მუხის: ტუხის: მუოფელმან: შორის:
 ელგებსა: ³⁾ გარდახეწასა: შინა: შანშე: დადიანისა: კელთ: იგდო:
 ქალაქი: ნებისაებრ: თვისისა: და: არა: დამბრუნებულმან: და: შემტუო-
 ბელმან: ⁴⁾ და: იმჭირა: სადგომად: ⁵⁾ ტახტისა: მისისა: შესანახავად:
 და: გასმაგრებლად: დამგდებულმან: ⁶⁾ ივანე: რბელა: ⁷⁾ მანდატურთა:
 უხურესი: და: ამირა: სპასალარისა: თანა: შემწეობითა: სარგის: მკარ-
 599 მან: მკჳმართა: თვისთავე: სანადიროთა: სათამაშოთა: ⁸⁾ და: გასხარე-
 ბელთა: ⁹⁾ რმელისა: ჳავრისაგან: აღძრა: ნაფდულ: ფიცხელობა: ¹¹⁾
 და: ქედ: მადლობა: აგარინთა: და: ისმაიტელთა: და: შარიარმან: სულ-
 თნად: წოდებულმან: თავისმან: მცველ: იქმნა: ¹²⁾ უოფლისა: ბამისა: ¹³⁾
 ჳაზარასა: ¹⁴⁾ ჳ: დარბაგისა: ¹⁵⁾ თურქთა: თანა: გარდმანისათა: არდო-
 ტის: ¹⁶⁾ ძე: რმელა: მანისა: მისისაგან: დიდგორთა: ¹⁷⁾ კუზის: რე: ¹⁸⁾
 რმელისა: მამამან: დაშქრობათა: შინა: სპა: მარელად: ¹⁹⁾ სახელ: განთქ-

¹⁾ ამ ოთხი სიტყვის მაგიერ ქარ—ს ცხ—ში: შანშე დადიანთა თანა განდგომილ ქმნილ იყო.
²⁾ ეს სამი სიტყვა ქარ—ს ცხ—ში არ არის.
³⁾ ქარ—ს ცხ—ში უკანასკნელი ექვსი სიტყვის მაგიერ: მსგავსად მუხის ტუხისა და ელვისა სხედ.
⁴⁾ ქარ—ს ცხ—ში უკანასკნელი ხუთი სიტყვის მაგიერ: და არა წარვიდა შიერ ვიდრე არა განაგო კეთილად.
⁵⁾ ქარ—ს ცხ—ში: და დაიმჭირა სიმტკიცედ.
⁶⁾ ქარ—ს ცხ—ში ამ სიტყვის მაგიერ: და დაუტევა.
⁷⁾ ბარათაშვილის და მგვრელიის ვარიანტებში: ორბელიანი.
⁸⁾ ქარ—ს ცხ—ში ამ სიტყვის მაგიერ: ამიერ უზრუნველ.
⁹⁾ ქარ—ს ცხ—ში: და შესაქცევართა.
¹⁰⁾ ქარ—ს ცხ—ში: სასიხარულოთა.
¹¹⁾ ქარ—ს ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: სიბოროტე.
¹²⁾ ქარ—ს ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: მაწვეველ ექმნა.
¹³⁾ ქარ—ს ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: ყოველსა შამსა.
¹⁴⁾ ქარ—ს ცხ—ში: ჳაზირასა.
¹⁵⁾ ქარ—ს ცხ—ში: დიარბევისა.
¹⁶⁾ ასო „დ“ ამ სიტყვაში ამოშლილია დედანში. ქარ—ს ცხ—ში პარდონისი.
¹⁷⁾ ქარ—ს ცხ—ში: დიდ-გვართა.
¹⁸⁾ უნდა იყოს: ძე.
¹⁹⁾ ამ ორი სიტყვის მაგიერ ქარ—ს ცხ—ში: პამარიელიად.

მულმან: გამოჩენილი: ივანე: აბულეთის: ძე: ლტოლველეუ: 1) სალ-
 დუსა: სალჩუკიანი: რომელი: სულტანთა: გუარ: სტომობდა: სრულიად:
 მრავალთა: დიდთა: ამჰარიათა: და: ფათაშობთა: 2) სხარსეთისათა: თანა:
 მსგავსად: მკეტასა: აღმელესელმან: კბილთამან: 3) დიდთა: და მიუ-
 წდომელთამან: აჰა: ქმარგითა: ძალითა: და: 4) ლაშქრითა: მოვიდა: და:
 მოადგა: ანისსა: უოველთა: დღეთა: კართა: ზედა: მბრძოლი: მაშქე-
 რებელი: და: მაძგერებელი: ცხენთა: და: ახჯართა: 5) ხოლო: ცნა:
 ესე: მეუემან: მეფეთამან: 6) ნაჯარმაგვეს: სახლსა: სათამაშოსა: 7) შინა:
 კაცმან: მამამადმან: 8) და: ზესა: გამომდებელმან: 9) წყობათა: შინა:
 იკმან: დასნი: ჯ: დასნი: 10) ჯ: ზედა: დამრთუელმან: ერთმან: ერთმან:
 ზენა: ქუენათა: ვითარ: უოველთა: ხილულთა: ზესთაობასა: წინა:
 აღმდგომ: ექმნა: ჩრდილოთა: აღმოსავალსა: 11) და: ვითარ: ითქმის:
 გმირი: სრბად: გზასა: 12) შეირტყა: და: წარემართა: და: სუფუვდა:
 არია: და: მხედველი: 13) მცირეთა: და: უოვლისა: 14) არდა: მრმლოდ: 600
 ექმნა: სახელ: განთქმულთა: ქაბუკთა: ლიხთიმერით: 15) და: ვიეთმე:
 ამერთაცა: მინდობილი: წყალბობათა: შემძლისა: ვითარ: იტყუს:
 ისტორი: სქანდარ: 16) მაკიდლოვლისა: და: ხადა: ძალსა: ძალთასა:
 რომელი: მეუფეს: ცასა: ცათასა: ჯ: თუაღას: 17) სიმრავლესა: გარე:
 მრმდგომთა: 18) მტერთასა: არცა: განმლეობასა: მტერთასა: მახვილთა:

1) ქარ—ს ცხ—ში: ლტოლვილ უო.

2) ქარ—ს ცხ—ში: თათაბაშთა.

3) ქარ—ს ცხ—ში: აღლესნა კბილნი და.

4) ქარ—ს ცხ—ში: დიდითა და მიუწდომელითა ძალითა და უამრავითა.

5) უკანასკნელი თერთმეტი სიტყვა არ არის ქარ—ს ცხ—ში.

6) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: გიორგი.

7) ქარ—ს ცხ—ში: სალხინოსა.

8) ქარ—ს ცხ—ში ამ სიტყვის მაგიერ: მენემან და გულლვანმან.

9) ქარ—ს ცხ—ში: ზეშთა შემმართებელმან.

10) ეს ორი სიტყვა ქარ—ს ცხ—ში არ არის, ამის მაგიერ სწერია: ზემონი და ქემონი.

11) არ არის ქარ—ს ცხ—ში სიტყვებიდან „და ზედა დამრთუელმან“.

12) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ეგრეთ მსწრაფთ.

13) ამ სამი სიტყვის მაგიერ უნდა იყოს: არდა დამხედველი.

14) ეს სიტყვა არ არის ქარ—ს ცხ—ში.

15) ქარ—ს ცხ—ში: ლიხთ-იმერულთა.

16) უნდა იყოს: „ისქანდერ“, ესე იგი აღექსანდრე მუსულმანთ გამოთქმით.

17) ქარ—ს ცხ—ში უკანასკნელი რვა სიტყვის მაგიერ: სახელსა

ზეცათა მეუფისასა, რომელი აღრაცხა (თეიმურაზისაში: აღრაცხს).

18) ქარ—ს ცხ—ში: მოდგომილთა.

ელვისა: ¹⁾ გარდამავალი: მათათ: შთავიდა: შირაკად: რომელსა: თანა: ვაზირობდეს: ²⁾ იოვანე: მწიგნობართ: უხუცესი: და: სუმბატ: სვიმიონ: ქმნილი: რომელი: ³⁾ სხუათა: საჭურთა: ⁴⁾ თანა: საქმითაცა: აღჭურვილ: იყო: და: მით: მშლეულ: მისლვისათჳს: ⁵⁾ სიმცროსათჳს: სხათასა: არ: ⁶⁾ დამორჩილდა: ძენე: მენეთა: და გოლიათი: გოლიათთა: ჭეშმარიტად: მიმღები: მოწამეთა: დუაწლთა: და: გვირგვინსა: ⁷⁾ მან: თუ: ერთი: ვეშაზი: ამან: კულა: ⁸⁾ ბევრნი: ⁹⁾ ბევრთა: სხენი: ასხიტთა: და: იქედნეთანი: ¹⁰⁾ სძლივნა: უძლეველმან: ვეკდარმან: სეხნა: გინა: მართობთაცა: შინა: გონებისათა: მიმართა: ¹¹⁾ მხილველმან: სარკინოზთა: სპიებისმან: გარდასლკითა: მლოცველმან: და: მავედრებელმან: თუალითა: ზეცად: აღმვერობელთა: აღსაჭურველეს: მიმცემელმან: იოვანეს: ძელსა: ცხორებისა: მიძღუნვად: და: ამკედრდეს: გუფითა: გამხურვებულთა: და: ურთიერთას: და: შვიდნი: ცხორებისა: სიკუდილი: არა: რადეს: თავისა: ¹²⁾ ხოლო: მეფემან: მტკიცედ: აზენბელმან: ჭონესა: ¹³⁾ ზედა: კელითა: ¹⁴⁾ მით: ხოსროვანითა: გასცა: დადად:

601

¹⁾ უკანასკნელი ხუთი სიტყვა ქარ—ს ცხ—ში არ არის.

²⁾ ქარ—ს ცხ—ში ამ სამი სიტყვის მაგიერ: რომელსა იახლა თანა-გამზრახად.

³⁾ ეგრევეა ბართაშვილსაში. ქარ—ს ცხ—ში: რამეთუ.

⁴⁾ ქარ—ს ცხ—ში: საქურველთა.

⁵⁾ ქარ—ს ცხ—ში უკანასკნელი სამი სიტყვის მაგიერ: ესენი დამშლელ ექმნეს მეფესა.

⁶⁾ ქარ—ს ცხ—ში: ხოლო არა.

⁷⁾ ქარ—ს ცხ—ბი: „გვრგვინთა“ შემდეგ მიმატებულია: თვთ სენსაობითაცა მიმგავსებელი გიორგი დეაწლისა მძლისათა.

⁸⁾ ქარ—ს ცხ—ში: მოკლა ამან.

⁹⁾ ბართაშვილის ვარიანტში: ბევრის. ქარ—ს ცხ—ში ეს სიტყვა არ არის.

¹⁰⁾ ქარ—ს ცხ—ში უკანასკნელი ოთხი სიტყვის მაგიერ: ასპიტთა და იქედნეთა მსგავსთა.

¹¹⁾ უკანასკნელი შვიდი სიტყვა არ არის ქარ—ს ცხ—ში.

¹²⁾ სიტყვებიდან დაწყებული „მხილველმან სარკინოზთა“ ქარ—ს ცხ—ში ასე შეცვლილ არის მოთხრობილი: „ხოლო იხილნა რა სპანი ურიცხვანი სარკინოზთანი, გარდაედა ჰუნისაგან, და მლოცველი ევედრებოდა ღვთისა, მკურავალედ ცრემლთა ნაკადითა თვალთა ზეცად აღიხილვიდა და აღიღო საქურველი და მისცა ივანეს ძელი ცხოვრებისა წინა-წარძღვანვად. და ამკედრდეს გულითა განმახულითა ურთიერთობის განმკნობდეს: ხოლო შვლნი ცხოვრებისანი თავსა თვსსა სიკუდილსა არა პრიღებდეს“ (ქარ—ს ცხ—ბა გვ. 287).

¹³⁾ ქარ—ს ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: აღმვედრებულმან ჰუნესა.

¹⁴⁾ უნდა იყოს: კმითა.

და: სწავლა: გულს: მკეცებ: მკეცთასა:¹) ვითარმედ: კაცნო: ძმანო:
 ერთ: სულნო: და: ერთ: რჯულნო: თუ: რაზომ: დიდად:²) კეთილ:
 არს: საღთოთა: სჯულთა: ღ: ქრისტეს: სახიერებისათჳს: სიკუდილი:
 რომელსა: სამარადისოთ: ვნატრით: ქრისტეს: კეთილთა:³) შემდგო-
 მთა:⁴) და: მომკუდართა: მათ: თჳთ: ბუნებითა: მკუდართა:⁵) სხეულთა-
 გან: და: ხედვითა:⁶) თუ: რადენ: უფრო: სასახელა:⁷) არს: მკებრივ:
 სიკუდილი: ვიდრედა: სენთა: განდნობითა:⁸) განლეულებასა: შინა:
 რამეთუ: სახე: ღ: სახელი: კეთილისა:⁹) საუკუნოდ: გზა:¹⁰) გვეუების:
 რამეთუ:¹¹) გვასმიეს: ძუელთა: მომთხრობელთაგან: თუ: რადენი:
 კუეთებანი:¹²) თავს: ისხნეს: საღთოთა: სჯულთათჳს: ტომიან: ებრა-
 ელთამან: არტარ: ქსერქსის: ზე: ელენეთა: ოდეს: იგი: იძღუნე-
 ბდეს: თოკლეოს: მიერ: უცთომელსა: სხასხეტისაგან: სოფლისა:
 მქანებელსა: მსძელსა: არტარ: ქსერქსის: რომელმან: ზდუაც:
 მტკიცე: უომრად: სხაებთათჳს: ხოლო: ათანელთა: ერთისა: ოდენ:
 ქალაქისაგან: უკუნრდუეულ: იქმნა:¹³) აწ ფრთოვანო: ლომნო: ჩემნო:
 ჩემთჳს: განლხურელისათა:¹⁴) აღვიხუნეთ: ლახუარნი: და: ორადნი:¹⁵)
 და: უგმირნეთ: ურწმუნოთა: ღთაებისა: მისისათა: და: წარმო-
 მოქმედელმან: უკანასკნელთა: ლოცვათამან: მოუწოდა: ამირახარსა:

1) ქარ—ს ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: ახოვანთა და გულოვანთა სპათა თჳსთა.

2) ეს სიტყვა ბარათაშვილის ვარიანტშია, ბროსეს გამოცემაში არ არის.

3) ქარ—ს ცხ—ში: კუალთა.

4) ქარ—ს ცხ—ში: შედგომილთა.

5) ქარ—ს ცხ—ში: ბუნებით მოკვდავთა.

6) ქარ—ს ცხ—ში: ხედავთა.

7) ქარ—ს ცხ—ში: უფროს სახელოვან.

8) ქარ—ს ცხ—ში: სენითა განდნობით.

9) ქარ—ს ცხ—ში: კეთილი.

10) ქარ—ს ცხ—ში: გზად.

11) ეს სიტყვა არ არის ქარ—ს ცხ—ში.

12) ქარ—ს ცხ—ში: ღვაწლნი.

13) სიტყვებიდან „არტარ-ქსერქსის ზე ელენეთა“ აქამდე არ არის სრულებით
 არც ერთს ქარ—ს ცხ—ში. ამის მაგიერ სწერია: და ახალსა აჰას შინა ილთქმასა
 გუნდმან და მწყობრმან მოწამეთამან.

14) ქარ—ს ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: ჩვენთჳს ლახუარ-განწონილისა
 ქრისტესთჳს.

15) ქარ—ს ცხ—ში: ოროლნი.

602 მისსა: სუმატის: ძესა: ღიზარიტს: ბექსა: ¹⁾) სურმელსა: ²⁾) ქირქიშს: აბუღეთის: ძესა: და: სამათასთათა: მბრძანებელმან: მუნცა: ღიმი- ლითა: ³⁾) სიცილითა: მოღემან: ⁴⁾) მოუმენო: იგიცა: ვჯობთ: რამელ- მანცა: უმსწრაფეს: უხეთქნეთ: დროშის: მქონესა: და: დაცემითა: მისითა: დავსცეთ: ბანაკი: ნაფელისი: მასმიეს: და: კედრისა: შთამო- სელთა: ⁵⁾) ესრეთა: სახობით: ⁶⁾) მოქადულმან: განელან: რაზმნი: და: სუმშერაზმანი: ⁷⁾) განწონნა: კენელნი: ⁸⁾) და: მსკავსად: ფროდისისა: მქონესა: წუბობითა: მამტკიცებელისასა: ⁹⁾) და: ვითარ: იხილეს: დროშა: დაცემული: მკლავითა: აქილიანთა: იქცევისი: მკუთერ: მკუთეულად: ¹⁰⁾) იკმიეს: სიგლტოლა: ძალისაებრ: ჭოხეთასა: ¹¹⁾) რამელსა: შინა: აღვა- სრულით: სიტყუა: წარქცევად: ერთისაგან: ამიერ: სპასალარნი: ¹²⁾) დიდუ- ბუნნი: და: ლაშქარნი: ამათ: აქათ: ¹³⁾) ღ: მათ: მუნით: აღინეს: ღუარი: სისხლისა: და: თვთ: მეფე: აღექსანდრეს: სუეთა: და: სიოშის: ¹⁴⁾) მოუმეობითა: სდეუდა: მრავალგზის: გამომცულელი: არამთა: ¹⁵⁾) სცემდა: ღ: იცემებოდა: სრვიდა: ღ: დაისრთლებდა: ¹⁶⁾) ღ: ბუმბერაზნი: ¹⁷⁾) მისნი: თანა: შემწეობდეს: მხედველნი: ერნი: ისრაელისანი: და: მზეცა: ისთანთებრ: მდეგი: ვცდარა: მზერობელი: ეტლითა: განგებითა: მსრბოლობისა: შთაეწერა: დევნასა: შინა: მათსა: ¹⁸⁾) და: კუალად:

¹⁾ ქარ—ს ცხ—ში: ბეგსა. ბარათაშვილისაში: ბეგსა.

²⁾ ქარ—ს ცხ—ში: სურამელსა.

³⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და.

⁴⁾ უნდა იყოს: მლაღობელმან.

⁵⁾ ქარ—ს ცხ—ში უკანასკნელი ზეითი სიტყვის მაგიერ: უცხო-თესლითა ამათ.

⁶⁾ უნდა იყოს: სასობით.

⁷⁾ ქარ—ს ცხ—ში: სუმერაზმნი და.

⁸⁾ ქარ—ს ცხ—ში: განაწონა კინენი.

⁹⁾ უკანასკნელი ექვსი სიტყვა არც ერთს სხვა ვარიანტში არ არის.

¹⁰⁾ ქარ—ს ცხ—ში ამ სამი სიტყვის მაგიერ: იქცეს მკვითრ და.

¹¹⁾ უნდა იყოს: ჰუნეთასა.

¹²⁾ ქარ—ს ცხ—ში უკანასკნელი შვიდი სიტყვის მაგიერ: აღსრულთა სიტყუა წინასწარ მეტყველთა, ვითარმედ ერთმან წარიტკიოს ასი, და ასმან თქვენთაგანმან ბევრეული, ამირ-სპასალარნი.

¹³⁾ ქარ—ს ცხ—ში: აქეთ.

¹⁴⁾ ქარ—ს ცხ—ში: სიოშის მოუმეობითა.

¹⁵⁾ ქარ—ს ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: მტლელი რაზმთა.

¹⁶⁾ ქარ—ს ცხ—ში: ისროლებოდა.

¹⁷⁾ ქარ—ს ცხ—ში: ბუნბერაზმნი.

¹⁸⁾ სიტყვებიდან „მხედველნი ერნი“ აქამდე ქარ—ს ცხ—ში არ არის. ამის მაგიერ სწერია: და ესრეთ დევნასა შინა და ზეშთა გარდამატებულსა ძლევისა ზედა შთაეწერა (ბარათაშვილისაში: შთაეწერა) მზე.

შექცევლთა: ¹⁾ იხილეს: სიმრავლე: სრულისა: და: მოსრულისა: ²⁾ კელმწიფეთა: და: დიდებულთა: აზნაურთა: ღომიას: ³⁾ და: მონათა: სიმრავლე: კარავთა: და: სარაფარდათა: სიმდიდრე: თუალთა: და: მარგალიტთა: ⁴⁾ ოქროთა: ჭედითა: ჭ: უჭედელთა: აქლემთა: ცხენთა: ⁵⁾ და: მონათა: ⁶⁾ და: ყოველთა: განძთა: და: სიმდიდრეთა: ⁷⁾ სოფლისა: სიმდიდრეთა: ⁸⁾ მონაკებთა: აღსარიცხად: კარდარეული: ⁹⁾ ცეცხლითა: უამრებსა: თანა: იხილეს: ოთხთა: მკუდართა: მიერ: აპერობა: კელისა: რამელი: რქუა: ათასისა: და: ათასის: ესრე: სახელად: მკებრებითა: ქმნა: რათა: იწყეს: შეკრება: ომთა: ზედა: იხილნა: მეფემან: კოსტანტინე: საყუარელი: და: საყუარნი: გეზირნი: სხასლარნი: კელის: უფალი: და: თავადნი: დიდებულნი: და: აზნაურნი: მონანი: და: მოემენი: და: შეხედეს: მას: ყოველმან: ერმან: და: ერთსა: ჭქუას: შემოსილსა: კელმწიფესა: დაკოდითა: და: ნაცემთაგანცა: შვიდბინსა: რათამცა: სახე: დაისახოდ: თუ: ვითარ: მხარულნი: და: მომადლებულნი: დ'თისანი: და: დ'თისკან: მის: სახედ: ჭენილსა: ჰატრონისანი: ¹⁰⁾ იშვებდეს: ფრიად: მზოვნელი: ¹¹⁾ მამა: ძისა: ჭ: ძე: მამისა: ძმა: ძისა: ¹²⁾ და: თჳსი: ნათესავისა: ჰატრონი: ემისა: და: ემა: ჰატრონისა: გამარჯუებულნი: და: აღკსილნი: ყოველთა: ჭუნეთა: სიმრავლითა: დამ: ოდეს: ¹³⁾ ამბოხს: უყოფდეს: ურთიერთს: ჭ: მამს: ¹⁴⁾ ესრე: ვითარსა: განსაცხრომელსა: სიხარულეკანსა: მეფობასა:

¹⁾ ქარ—ს ცხ—ში: შეიქცეს სადგომად და.

²⁾ ეს სამი სიტყვა არ არის ქარ—ს ცხ—ში.

³⁾ ეს სიტყვა არ არის ქარ—ს ცხ—ში.

⁴⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ურიცხულთა.

⁵⁾ ქარ—ს ცხ—ში: ჯორთა.

⁶⁾ ეს სიტყვა არ არის ქარ—ს ცხ—ში.

⁷⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და.

⁸⁾ ქარ—ს ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: აღრიცხვად შეუძლებელთა.

⁹⁾ სიტყვებიდან „გარდარეული ცეცხლითა“ აქამდე არც ერთს ქარ. ცხ—ბის ვარიანტში არ მოიპოვება.

¹⁰⁾ ქარ—ს ცხ—ში ამ სამი სიტყვის მაგიერ: ესრეთ მმადლობელნი ღვთისანი იშვებდეს და იხარებდეს, ვითარ მზოვნელნი.

¹¹⁾ ქარ—ს ცხ—ში: ძმისა.

¹²⁾ ქარ—ს ცხ—ში ამ ხუთი სიტყვის მაგიერ: ყოველთურთ სიხარულითა ილიმოდეს.

¹³⁾ ეს სიტყვა არ არის ქარ—ს ცხ—ში.

შინა: ¹⁾ თუთ: მეფე: მისით: სპითურთ: გარდასვალდი: თაყუანის: მტე-
 მელ: ექმნა: ²⁾ ზენას: განგებას: არა: სჯულთა: სიმტკიცეთა: ³⁾ არცა:
 მსხვილ: ბარკალ: ⁴⁾ მამაკაცისათა: არამედ: მას: ზენას: ზუედრს:
 604 და: ზეშთა: წმიდას: განგებისათა: ⁵⁾ უგალობდა: ღ: მზედ: ⁶⁾ სიმდა-
 ბლითა: და: ვარდა: წინაშე: უფლის: ღთისა: საბათისთა: ძალ-
 თასა: ⁷⁾ და: ცრემლთა: მიერ: სულ: დართულ: ⁸⁾ დაჯდა: განსუენებად:
 და: აღებად: ბევრისა: ბევრეულთასა: ⁹⁾ ნიჭთა: მცირედ: მცირედისათა:
 და: ეგრეტა: აღვსილმან: საჭურავთა: ¹⁰⁾ და: საჭურჭლეთა: მიერ:
 აღმსხმელმან: კელმწიფეთა: და: დიდებულთამან: აზნაურთამან: მა-
 რადის: ¹¹⁾ სამ: დღე: დამყოფელმან: კართა: ანისისთა: და: მიურვე-
 ბელმან: ქალაქისა: ¹²⁾ და: მას: შინა: დამეცნებელისა: ამიერისა: და:
 ლაშქართა: ¹³⁾ ამერელმან: ¹⁴⁾ ზირითა: მხიარულითა: ღ: ¹⁵⁾ წარმოავლი-
 ნა: მახარებელი: წინაშე: ფილასოფოსთა: და: ზატრიაქისა: რომლისა:
 ლოცვა: ¹⁶⁾ თანა: მწედ: ჭქონდა: ღ: თუთ: ნათლითა: ¹⁷⁾ ზირითა: ზირვე-
 ლად: მივიდა: გამზრდელისა: მისისა: ¹⁸⁾ წინაშე: თამარსა: დედოფალ-
 სს: ¹⁹⁾ დედოფალთასა: რომელმან: დაიფლტო: ²⁰⁾ ზირველად: ცრემლი-

¹⁾ ამ სამი სიტყვის მაგიერ ქარ—ს ცხ—ში: სიხარულსა შინა.
²⁾ ქარ—ს ცხ—ში ამ ოთხი სიტყვის მაგიერ: გარდამოკდა და თაყუანი-სცა.
³⁾ ქარ—ს ცხ—ში ამ სამი სიტყვის მაგიერ: არა ესვიდა მკლავთა სიმავრესა.
⁴⁾ ქარ—ს ცხ—ში: სხვილ-ბარკალთა.
⁵⁾ ქარ—ს ცხ—ში უკანასკნელი რვა სიტყვის მაგიერ: არამედ ზეგარდამოსა
 შეწევნასა და მოხედვასა წმიდასა მარჯვენისა საუფლოსისა.
⁶⁾ ქარ—ს ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: დამზედ.
⁷⁾ ეს სიტყვა არ არის ქარ—ს ცხ—ში.
⁸⁾ ქარ—ს ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: აღილი იგი დაასოვლა და
 მერმელა.
⁹⁾ ქარ—ს ცხ—ში: ბევრეულთაგან.
¹⁰⁾ ქარ—ს ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: აღვსებულმან საჭურველთა.
¹¹⁾ ქარ—ს ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: აზნთა (ბართაშვილისაში: აზნა-
 ურთა) და მონათამდის.
¹²⁾ ქარ—ს ცხ—ში: მაურვებელმან ქალაქისამან.
¹³⁾ ქარ—ს ცხ—ში უკანასკნელი ოთხი სიტყვის მაგიერ: დამაყენებელმან ამი-
 რისა და ლაშქართამან.
¹⁴⁾ ქარ—ს ცხ—ში ამ სიტყვის მაგიერ: მუნით აიყარა და წარმოემართა.
¹⁵⁾ ბართაშვილის ვარიანტში. დაცვა.
¹⁶⁾ ქარ—ს ცხ—ში: განათლებულითა.
¹⁷⁾ ქარ—ს ცხ—ში: თვისის და მამი-დისა.
¹⁸⁾ ქარ—ს ცხ—ში: თამარ დედოფლისა.
¹⁹⁾ ქარ—ს ცხ—ში: დაალტო.

თა: და: შერმე: სიხარულითა: გარდარეულითა: და კუადად: შეურა: ცო-
 ლისა: თვისსა:¹⁾ ურცხუნეულითა:²⁾ და: ახონითა: სახითა: ამას: ესე:
 ფითარსა: მისსა: მორკმულიებისა: და: გზებისა: ღ: აღმატებულებისა:³⁾
 რომელმან: აღაღლისა: ყოვლითურთ: საზუარნი:⁴⁾ ზაზათა: და: მამათანი:
 და: გესმა:⁵⁾ ამოწყვეტა: შამასა: და: ჯაზირასა: სომხითს: და: აზრუ-
 რემის: ლაქრათა:⁶⁾ კელმწიფეთა: ღ: დიდებულთა: შესმა: სულტნისა:
 ხუარსნისა: და: ერაციისა: ხალიფი:⁷⁾ მზერბელსა: დიდსა: ბაბი-
 ლოვანისასა: და: ცრუ: სჯულის: მდებელსა: სარ: კინაზობისასა:
 და: ვარგაზ: ათაბაგისა:⁸⁾ სზარსეთისასა: და: მწუეკართა: და: შემკრე-
 ბელთა: ისლემობისთა:⁹⁾ მოახსენეს: და: ძებნეს: ცეცხლითა: განლე- 608
 ულნი: ძალნი: ზოროსტროსისნი: რომელი: იყო: ზირველ: შეეე: და:
 ვარსკუთავთა: მრიცხული: სზარსთა: შორის:¹⁰⁾ ძალთა: თვისთა: ეს-
 რეთ: ვიდრემდის: გაქუნდეს: ესე: არა: მოაკლდეს: შეფობა: სზარ-
 სთა:-¹¹⁾ და: შეიუარნეს:- ერანს:¹²⁾ და: მომართეს: ქუმო: კერ-
 ძისა: ქუეყანასა: სომხითისასა: ღ: მოადგეს: ციხესა: გაკასა:¹³⁾ აიღეს:
 იგი: და: მოაკრნეს: ყოველნი: საზღუარნი:¹⁴⁾ ცნა: ესე: სახელ:
 განთქმულმან: უძლეველმან: მკედარმან: და: უებრომან: ჭაბუკმან:
 გიორგი: მეფემან: და: მსწრაფლ: შემყრელმან: შვიდთავე: მისთა:

---

1) ქარ—ს ცხ—ში: შეეყარა ცოლსა თვისსა.
 2) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: პირითა.
 3) ქარ—ს ცხ—ში: მორკმულობასა და გაზეებასა და აღმატებულებასა.
 4) ქარ—ს ცხ—ში: აღელნა ყოვლითურთ საზღუარნი.
 5) ქარ—ს ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: ზოლო განისმა რა ამბავი ესე
 საკვირველი.
 6) ქარ—ს ცხ—ში: ამოწყვეტა შამისა და ჯაზირასი, სომხითისა და აზრუ-
 მისა ლაშქართა.
 7) ქარ—ს ცხ—ში: მიესმა სულტანსა ცა ხვარანისა და ერაციისა და ხალიფას.
 8) ქარ—ს ცხ—ში: ვარაზგ ათაბაგსა.
 9) ქარ—ს ცხ—ში უკანასკნელი ხუთი სიტყვის მაგიერ: მიაწიეს და შემო-
 კრიბეს ყოველი ისლემობა.
 10) აქ სიტყვები უნდა აკლდეს. აზრის დასამთავრებლათ შესაძლოა ვიკულის-
 ხმით: „და პრქუა“.
 11) სიტყვებიდან „მოახსენეს და ძებნეს“ აქამდე არც ერთს ქარ—ს ცხ—ბის
 ვარიანტში არ მოიპოვება.
 12) ქარ—ს ცხ—ში: რანს.
 13) ქარ—ს ცხ—ში: გაგასა.
 14) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: მისნი. ზოლო.

სამეფოთა: იმერთა: და: ამერთამან:¹) და: გამოსახსნა: ოგსნი: და: ქუეყანანი: დიდ: ძაღნი: და: მამართა: სულტანსა: მეოფსა:²) აურაცხელთა: და: უმრავლთა:³) ლაშქრითა: რამეთუ: იუენეს: აქეთცა: სიკეთე: და: სისრულე:⁴) დაუსრულებელი: და: მამართეს: და: გაგიდეს: მათ: ლაშქართასა:⁵) და: ვითარცა: ცნა: ესე: სულტანმან: ათბაგმან: ღ: ეოფელთა: თაღავნოა: ღ: დიდებულთა: მათთა: თქუეს: ვითარმედ: არა: არს: კაცი: დღეს: ზირისზირ: შემბმელი: გისი: და: მისთა: ლაშქართა: ქუეყანათა: ზედა:⁶) მივრიდოთ: თავი: დაგიფართ:⁷) დამურელთა: ეოფლისა: სანთაგისთა: ღ: უფროს: დინ: გის:⁸) შინა: მეოფთა:⁹) განვლენ:¹⁰) წყალი: ელია: კაცისა:¹¹) რომელსა: შინა: მსწრაფელ: მსრბოლობამან:¹²) და: ჯარმან: ღ: მწუერვალნი: ლაშქართანი:¹³) დაუწიეს: ჩამოყრა:¹⁴) ესე: ვინადგან:¹⁵) ცნა: კელმწიფემან: და: სუე: განმდებელმან:¹⁶) მკლავმან: აქლინმან:¹⁷) და: გულმან: მადნ: ტოანმან:¹⁸) მიეტევა: სახედ: მკეცისა: გარნა: უქმ: იქნვე:¹⁹) ესე: ვითარ:²⁰) ძლევად: განმზადებულუბა: ანტაკრა: კქმეს: ვიეთნიმე: დიდებულ-

¹) ქარ—ს ცხ—ში უკანასკნელი შვიდი სიტყვის მაგიერ: შეიყარნა შვიდნივე სამეფონი მისნი, იმერნი და ამერნი, ზემონი და ქვემონი.

²) ქარ—ს ცხ—ში ამ სიტყვის მაგიერ: რომელი მოსრულ იყო.

³) ქარ—ს ცხ—ში: აურაცხელითა და უამრავითა.

⁴) ქარ—ს ცხ—ში: სიდიდე.

⁵) ქარ—ს ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: მთასა ბუბაქართასა.

⁶) ეს ორი სიტყვა ქარ—ს ცხ—ში ზემოთ სწერია: „არა არს დღეს კაცი ქუეყანასა ზედა პირის-პირ“ და სხვა.

⁷) ქარ—ს ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: და დავეფარნეთ პირისა მათისაგან და.

⁸) ქარ—ს ცხ—ში ამ სამი სიტყვის მაგიერ: უფროსდა გაგს.

⁹) ქარ—ს ცხ—ბა აქ უმატებს: ლაშქართამან, აღიძრნეს და წარვიდეს და ვითარცა.

¹⁰) ქარ—ს ცხ—ში: განვლეს.

¹¹) ამ ორი სიტყვის მაგიერ ქარ—ს ცხ—ში: ეკლესისა.

¹²) ქარ—ს ცხ—ში: მსრბოლობამან.

¹³) ქარ—ს ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: ეწივნეს ლაშქართა.

¹⁴) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და კოცა. ხოლო.

¹⁵) ქარ—ს ცხ—ში: რა.

¹⁶) ქარ—ს ცხ—ში: გამდიდრებულმან.

¹⁷) ქარ—ს ცხ—ში: აქილეველმან.

¹⁸) ამ ორი სიტყვის მაგიერ უნდა იყოს: მადნიტოვანმან.

¹⁹) ქარ—ს ცხ—ში: იქმნა

²⁰) ქარ—ს ცხ—ში: ვიეთგანე. ბართაშვილისაში: ენათგანმე.

თაგანნი: ¹⁾ ვიდრე: სადგეკთაცა: ²⁾ ხოლო: უფრესდა: ვარდან: კალონ: კელის: ³⁾ ძე: რამელს: მას: ჟამსა: ერისთობაცა: ეპურა: ჭერეთს: ⁴⁾ კაცი: და: ღთითა: მომწუისებელი: ⁵⁾ და: ბრძოლათა: შინა: ძლიერი: და: გამოცდილი: ნუ: უკუე: შერმან: და: შტერობამან: ყო: ერთი: ერთაარსისამან: ⁶⁾ რამეთუ: კეთილისა: და: სრულისა: ნაქრმისა: დარღუევა: ორთა: ვნებათა: მიერ: ანუ: მოკლეებისაგან: ძალისა: ანუ: შურისა: ხოლო: ურჩელს: ყოველთა: ძალთა: და: ყოველთა: ზესთა: ზესა: ვითარ: მახელი: ყოველთა: ძალთა: და: მოქმედებათა: და: არაგინ: ეკუთნეს: მის: მიერ: ურჩელსად: დაბადებულსა: მოკლება: ოდესმე: ძალისა: რამეთუ: მიზეზთა: მიერ: ზესთა: ძალთასა: და: აღეცო: კუალად: თუ: შურისა: მიერ: დასდევ: იგი: დასარღუეოდ: ვითარ: ეგოს: ურჩეულესი: ყოველთათჳს: ზემო: მქონებასა: და: ბუნებით: კეთილობასა: შორის: რამეთუ: უცხო: არს: კეთილისაგან: შური: ვითარ: სახენიცა: ცხად: ჭეოფენ: ⁷⁾ და: არა: მიმშეებლთა: და: ⁸⁾ მეტუეულთა: ამისთა: ⁹⁾ ვინათგან: გაქცეულა: სულტანი: ყოვლითა: სზითა: მისითა: ნულარა: აღზავებულ: მკუდრობა: ღთისა: ესრეთ: ¹⁰⁾ მიზეზი: უმიზეზო: სიტყუაო: უსიტყუე: საქმე: უქმი: ¹¹⁾ გარნა: ვინათგან: მეუე: ცნობითა: ბრძენი: და: მომსმენი: იყო: და: მორჩილებული: ¹²⁾ კუალად: ეგო: გამურელი: დაშქართა: თჳსსაგე: შუებასა: სისარულსა: და: ნადირობასა: ¹³⁾ შემდგომად: ამისსა: სულტანი: და:

607

1) ქარ—ს ცხ—ში: რამეთუ ძლივეად განმზადებულსა წინააღმდეგ და დამახრწველ ექმნეს დიდებულთაგანნი ვინმე.

2) ქარ—ს ცხ—ში: ვიდრე სადავეთა დაჭედებადმდე.

3) ქარ—ს ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: კოლონკელის.

4) ქარ—ს ცხ—ში: ცერეთისა.

5) ქარ—ს ცხ—ში ამ სამი სიტყვის მაგიერ: დღითა მომწუსებული.

6) ქარ—ს ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: ერთი-ერთისამან.

7) სიტყვებიდან „რამეთუ კეთილისა და სრულისა“ აქამდე არ არის არც ერთს ვარიანტში.

8) ქარ—ს ცხ—ში ამ ოთხი სიტყვის მაგიერ: და არდა მოუშვეს.

9) ქარ—ს ცხ—ში: ესრეთ.

10) ქარ—ს ცხ—ში უკანასკნელი ოთხი სიტყვის მაგიერ: აღზავებული მკადრებლომ ღვთისაგან ესრეთ ამაღლებული.

11) ქარ—ს ცხ—ში უკანასკნელი ექვსი სიტყვის მაგიერ: არამედ იყო სიტყუა მათი უსიტყველ, საქმე უსაქმო და მიზეზი უმიზეზო.

12) ქარ—ს ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: დამორჩილდა და.

13) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: შინა.

ათბაგი: ყოველითა: ძალითა: მათითა: და: სპითა: მათითა: აღვიდა:
 გელაქუნად: მომტყუებელი: ძალისა: მოვიდა:¹⁾ და: მოადგა:²⁾ კართა:
 თუსთა:³⁾ ანისისსა: და: ზემოთ: შეკრამან:⁴⁾ და: ყოველი: კელმწიფე:
 არბეთიდგან: მას: ჟამსა: შინა: ანისსა: განკიცხა:⁵⁾ თორელი: დიდი:
 და: სახელ: განტყმული: მოლაშქრე: და: განმზადა: საბრძოლველნი:
 და: მანქიანი:⁶⁾ მრღუეველმან: და: მარბიელმან: და: ამოკრებელმან:
 გარკეთათ:⁷⁾ ქუეყანათამან: ესე: ამბავი: ვითარ: მოისმა: ქუეყანასა:
 ამას: და: მიიწია: წინაშე: მეფისა: რომელი: მტირელითა: ლაშქრითა:
 მონადირე: და: მხიარული:⁸⁾ დგა: შორის მათათა: ღორისა: და:
 დმანისთა:⁹⁾ რომელსა: წინაშე: მოსრულ: იყოცა: მტირქელი: სულტნი-
 სსა: კაცი: მოგუ: ჭ: ტრიალი:¹⁰⁾ მეცნიერი: საქმისა: ამხილველი: ჭ:
 გამომხილველი: ლაშქართა: დგომისა: ვითარ: ჳ-თქმის: ინდოთა: აღწე-
 რილსა: ქლადღმს:¹¹⁾ შინა: იგავი: ბუთა:¹²⁾ და: ყოველთა:¹³⁾ ეგრე-
 თუნ: ამან: სახელ: უყავისა: გამომტდელმან: ლაშქართამან: მოისხნა:
 ფრთენი: და: აფრინდა: და: მივიდა: წინაშე: სულტნისა: და: ათ-
 ბაგისა: და: მეტყუელმან: ესრეთ: თქუა:¹⁴⁾ აჴა: ჟამი: კუადადგებისა:
 ჩუენისა: უკუეთუ: აწ: არა: მიხუდეთ:¹⁵⁾ სხუა: ჟამი: ვეღარა: ჳზოვოთ:
 გინათგან: იხილას: მტირელითა: მდგომი: და: განლაღებული: ამას: ზე-
 608 ჭ: ძალითა: შემართებელითა:¹⁶⁾ მკლავ: მაგრისა: ს-უე: მადლებისა: მე-

1) ქარ—ს ცხ—ში უკანასკნელი სამი სიტყვის მაგიერ: და მიერ მოირთეს ძალი და მოვიდეს.

2) ეს ორი სიტყვა არ არის ქარ—ს ცხ—ში.

3) ეს სიტყვა არ არის ქარ—ს ცხ—ში.

4) ქარ—ს ცხ—ში: შაჰერმანი.

5) ამ ორი სიტყვის მაგიერ უნდა იყოს: ანისსა განამტკიცებდა.

6) ქარ—ს ცხ—ში: მანქიანი.

7) ქარ—ს ცხ—ში: გარეშემოთა.

8) ეს სამი სიტყვა აქ არ არის ქარ—ს ცხ—ში.

9) ქარ—ს ცხ—ბა აქ უმატებს: და ნადირობდა და იშვებდა.

10) ქარ—ს ცხ—ში ამ სამი სიტყვის მაგიერ: მოგვი და ტრელი.

11) ქარ—ს ცხ—ში: ქილილა-დამანასა.

12) ბროსეს გამოცემაში: ბუთისა. ბართაშვილის ვარიანტში: ბუთა.

13) უნდა იყოს: ყვავისა.

14) ეს სიტყვა არ არის ქარ—ს ცხ—ში.

15) ქარ—ს ცხ—ში: მიხვიდეთ.

16) ქარ—ს ცხ—ში უკანასკნელი ექვსი სიტყვის მაგიერ: ამისთვის განლაღნა სვე ამადლებულსა და ძალითა და აზოვნებითა შემართებულსა მეფესა ზედა.

ფისა: ¹⁾ წამმრთველმან: ღამისამან: ²⁾ ჟამსა: განთიადისასა: მძინარეთა: ზედა: ღამსხმელ: ექმნეს: ესრეთ: ³⁾ რომელ: ძაღითა: იკუმია: სწრობა: შეჭურვისა: ღა: მკედრებისა: ⁴⁾ ამას: ზედა: ივანე: ამირ: სხასლაკმან: ღ: სსუათა: დიდებულთა: კინდა: ღ: შეპერობისა: სახედ: ⁵⁾ წარმოიუთა-ნეს: ღ: გამომართეს: მეტეუელთა: ამისთა: ⁶⁾ ნუ: მეფე: ⁷⁾ ოდესმენ: ალე-ქსანდრეოსცა: ⁸⁾ იძლივა: დედაკაცისა: მიერ: ღ: ეგრეთვე: სამოსონ: ⁹⁾ სიბლისაგან: ¹⁰⁾ სხუნანი: სახენი: კელმწიფეთა: ძლეულებისანი: ¹¹⁾ ნუ: უკუე: რათამე: განვირისხეთ: ზე: მეპერი: შარავანდედობისა: ¹²⁾ შენი-სა: ღა: საწოდ: იმამებრივა: მამამან: ძისა: სწორად: აღზავებულსა: ¹³⁾ ძესა: დავითიანსა: ზედა: ვინათგან: იგი: სულისაგან: იდევენოდ: ¹⁴⁾ მეფე: ღ: წინასწარმეტეულებნი: ¹⁵⁾ უფროსდა: მამად: ძისით: ¹⁶⁾ დ-თი-სა: განჩინებული: აწ: ჩუენცა: თავს: მდებელთა: ვიკმით: სივლტოლსა: ღა: კუადა: შემძლევაგან: ძლევათამან: ჩუეულებითავე: ¹⁷⁾ მოკუაგას:

¹⁾ უკანასკნელი ზედი სიტყვა არ არის ქარ—ს ცხ—ში.

²⁾ ქარ—ს ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: ზოლო ესმა რა მათ ესე ფრიად მხიარულთა აღისწრაფეს და ღამე იგი ყოველი ადწრაფებული წარმოგმართნეს და.

³⁾ ქარ—ს ცხ—ში ამ სამი სიტყვის მაგიერ: დაესნეს ესრეთ უგრძნეულად.

⁴⁾ ქარ—ს ცხ—ში უკანასკნელი შვიდი სიტყვის მაგიერ: რომელ ძლით უსწრო შეჭურვა და ამკედრება პუნესა ზედა.

⁵⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: იძლეებით.

⁶⁾ ქარ—ს ცხ—ში ამ სამი სიტყვის მაგიერ: და გამოგმართნეს ესრეთ მე-ტყველთა.

⁷⁾ ქარ—ს ცხ—ში: უკუტ. თეიმურაზისაში: „მეფე“. მერმე ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ჟამი არს ომისა და ჟამი არს სივლტოლისა; ვინათგან ყოველსავე საქმესა ჟამი მიიჩანს, რამეთუ.

⁸⁾ ქარ—ს ცხ—ში: ოდესმე ალექსანდრეა უძლეველი.

⁹⁾ ქარ—ს ცხ—ში: სამოსონ. მერმე მიმატებულთა: დალილასაგან და სოლო-მონ.

¹⁰⁾ ქარ—ს ცხ—ში: სიბილისაგან და.

¹¹⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: წინა უყენეს და.

¹²⁾ ქარ—ს ცხ—ში უკანასკნელი ზედი სიტყვის მაგიერ: რომლითავე განვა-რისხეთ ზეცათა მეუფე, მომცემი შარავანდედობისა.

¹³⁾ ქარ—ს ცხ—ში უკანასკნელი ექვსი სიტყვის მაგიერ: სწორად ძისა ინება განსწავლა შენი, ვითარცა მამამან შვლთ მოყუარემან ამაღლებულსა.

¹⁴⁾ ქარ—ს ცხ—ში უკანასკნელი ოთხი სიტყვის მაგიერ: ვინათგან იგიცა იდევენობდა საულის მიერ.

¹⁵⁾ ქარ—ს ცხ—ში: წინასწარ-მეტეველი.

¹⁶⁾ ეს სიტყვა არ არის ქარ—ს ცხ—ში.

¹⁷⁾ ქარ—ს ცხ—ში უკანასკნელი სამი სიტყვის მაგიერ: შემძლებელმან ყოველი-სამან და მომნიჭებელმან ძლევისამან ჩვეულებისაებრ მოწყალებისა მისისა.

უძლეველობა: იძლიებთა: ¹⁾ წარმოუყანელი: და: გამომრთებელი: ²⁾ მრავალგზის: იგი: და: მისნი: მოუშენი: რაზმსავე: შინა: იზოგნეს: კარე: უკუნ: მქცეველი: ღ: დამკოცენი: სპათა: მისთანი: რომლითა: ³⁾ ესე: ვითარი: სიმკნე: ⁴⁾ უცხო: და: განსაკრთომელი: საქმე: ⁵⁾ არა: დიდებული: არა: აზნაური: არა: ვარგი: ⁶⁾ და: საცნაური: ⁷⁾ აზნაურის: უმატა: დაუკლებელ: იქმნა: მათ: ლაშქრთა: ⁸⁾ შინა: თჯიერ: ერთისა: ჯუარი: მტვირთლისა: ⁹⁾ ღ: ერთისა: ბედითის: კაცის: აზნაურის: კიდე: განა: ჯუარი: წარმოუყანებულ: იქმნა: მშვიდობით: - ¹⁰⁾ ჯი: განსაკრთომელი: სიმკნე: ღ: სიჭეულე: ღ: ¹¹⁾ კელი: საუფლო: ¹²⁾ ვითარ: ¹³⁾ რომელთა: წყალობათა: ¹⁴⁾ შინა: სმენილ: არს: გინა: ძუელთა: გინა: ახალთა: ესრეთ: უნებლობა: ღ: ¹⁵⁾ უგრძნეულად: დამსხმელობას: შინა: შემდგომად: ამისად: ღ: ვინცა: იხილეს: ისლემთა: განფრკობი: კელთა: მათთაგან: მეტეუელთა: ესრე: განიზრახეს: ვიეთგან: ¹⁶⁾ უგრძნეულად: დამსხმელთა: ვითარ: ¹⁷⁾ კელ: ვიგდეთ: ¹⁸⁾ აწ: ¹⁹⁾ გრძნობილისა: დეგნამან: არს: აზრდილთა: და: წიადთა: ჰერობა: ქართა: ²⁰⁾ აწ: უკუნ:

¹⁾ ქარ—ს ცხ—ში ამ სიტყვის მაგიერ: და ესრეთ იძლეებით.

²⁾ ქარ—ს ცხ—ში: წარმოუყანებელნი და გამომართულნი.

³⁾ ქარ - ს ცხ—ში უკანასკნელი რვა სიტყვის მაგიერ: გარე უკუნ-მქცეველნი, და მიმბრუნველნი კეოდეს და ჩამოაყრიდეს სპათა მათთა, რომელთა სიმკნია.

⁴⁾ ეს სიტყვა არ არის ქარ—ს ცხ—ში.

⁵⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ეხილვა, რამეთუ

⁶⁾ ქარ—ს ცხ—ში: კარგი. ბართაშვილისაში: ვარგი.

⁷⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: კაცი.

⁸⁾ უნდა იყოს: ლაშქართა.

⁹⁾ ქარ—ს ცხ—ში: ჯვარის მტვირთველისა, ქანის ძეს (უკანასკნელი ორი სიტყვა ბართაშვილის ვარიანტში არ არის).

¹⁰⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: უვნებელად.

¹¹⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: უფროსდა.

¹²⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: თანა-შემწე.

¹³⁾ უნდა იყოს: ვითარ.

¹⁴⁾ ქარ—ს ცხ—ში: წყობათა.

¹⁵⁾ ქარ—ს ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: უვნებლობა.

¹⁶⁾ წინა შენიშენიდან აქამდე ქარ—ს ცხ—ში ასეა: ესე ოდენთა სპათათა, ვინცა ესე რა იხილეს ისლემთა, შემდგომად ამისსა განიფრთხვეს და თქვეს, ვითარ-მედ, უკეთუ ესრეთ.

¹⁷⁾ ქარ—ს ცხ—ში: ვერ.

¹⁸⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და ვერა რომელი ვნება შევამთხვივეთ.

¹⁹⁾ ქარ - ს ცხ—ბა უმატებს: დგნა.

²⁰⁾ ქარ—ს ცხ—ში უკანასკნელი შვიდი სიტყვის მაგიერ: აზრდილთა უკვე არს დგნა მათი, და წიადითა შეპყრობა ქარისა.

ვიქცეთ: რომელი: მოგუცა: ღთნ: ამისნი: მმადლობელი: თვსადმდე: მმადლობელად: ხლო: ესე: ესრე: სახედ: იზურა: ყოველმან: მცნობელმან: და: ¹⁾ წარმკითხველმან: ამისმან: ²⁾ საზღვარი: დასდეგ: და: ³⁾ არა: გარდაკდეს: და: ვითარ: მზე: ქქონებოდა: ბადესა: დიდი: ბასილი: მნათი: კესარისა: ბუნებით: მეტყუელობას: შინა: არსთა: არს: ქმნილებისას: ექუსთა: დღეთას: ⁴⁾ ვითარ: ჩიტი: ალკუნი: ბაგესა: ⁵⁾ ზედა: ზღვისას: დამსხმელი: იქმნების: კუერცხთა: ⁶⁾ ოხრანი: და: ლელვა: ტუხილობანი: ზღვისანი: ვითარ: ⁷⁾ გარდაკდებიან: ბრძანებას: ღთისას: და: მცველ: ექმნების: თესლოვნებისაცა: ალკონისაცა: ⁸⁾ აწ: ⁹⁾ უკუთუმიცა: მიეშვა: ზენას: განგებისას: ¹⁰⁾ ღ: არა: წინა: აღმდგომ: ქქონდეს: გაქცევას: სულტნისას: დამცა: ქცეულ: იუუნეს: ყოველნი: მადნარნი: სარკინოზობისანი: ¹¹⁾ ღ: ეგრეთვე: არა: თუმცა: ¹²⁾ უკუნ: ექცივნეს: შიშსა: ღ: ¹³⁾ სიმკნესა: ¹⁴⁾ მეფისას: ღ: ¹⁵⁾ სმათა: 610 მისთას: წარტუენილ: იუუნესმცა: უმანკონი: არენი: ღ: ადგილნი: ¹⁶⁾ შემდგომად: ამისდა: უბოძა: ანისი: თვსსავე: შემამულებსა: ღ: ითაყუნა:

¹⁾ სიტყვებიდან „აწ უკუნ ვიქცეთ“ აქამდე არ არის არც ერთს ვარიანტში ამის მაგიერ სწერია: მაშინ შეიქცეს და წარვიდეს სირცხვილეულნი.

²⁾ ქარ—ს ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: აწ უკუტ წარმკითხველნი ამისნი და მცნობელი განიცდიდით საკვირველებათა ღთისათა, ვითარ წერილ არს ფსალმუნთა შინა.

³⁾ ქარ—ს ცხ—ში: რათა.

⁴⁾ სიტყვებიდან „ვითარ მზე“ ქარ—ს ცხ—ში ასეა: ვითარ ითქმის ზღვსათვს, და კვალად კესარიელთა მნათობისა დიდისა ბასილის მიერ აღწერილი, ბუნებით მეტყველებისათვს ექვსთა დღეთათვს (უკანასკნელს ორს სიტყვას უმატებენ ბარათა-შვილის და მეგრულიის ვარიანტები).

⁵⁾ ბარათაშვილის ვარიანტში: ბავასა.

⁶⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ხლო.

⁷⁾ ქარ—ს ცხ—ში ამ სიტყვის მაგიერ: ვერ შეარყევინ და ვერცა.

⁸⁾ ქარ—ს ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: მართვეთაცა ალკუნისათა.

⁹⁾ ქარ—ს ცხ—ში: ვგრეთვე.

¹⁰⁾ ქარ—ს ცხ—ში: განგებასა.

¹¹⁾ სიტყვებიდან „და არა წინა აღმდგომ“ არ არის ქარ—ს ცხ—ში.

¹²⁾ ქარ—ს ცხ—ში ამ ოთხი სიტყვის მაგიერ: და არა.

¹³⁾ ეს ორი სიტყვა ამ ადგილას არ არის ქარ—ს ცხ—ში.

¹⁴⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და სიქველესა.

¹⁵⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: შიშსა.

¹⁶⁾ ქარ—ს ცხ—ში უკანასკნელი ექვსი სიტყვის მაგიერ: წარტყენილ და მოაკრებულმცა ქმნილ იყო ყოველნი არენი და ადგილნი უმანკონი სიმეფოსა მისიანი.

თავისა: თვისისა: უმად: და: თვთ: შემოკნეგეწა: ელადგუზ:¹) ათბაგი:
 და: ჩამოდგა: შუა: სულტანისა:²) და: ითხოვა: ზაფი: აქეთ: დედო-
 ფალი: რუსუდან: და: მათი:³) სულტანის: ცოლი: უოფილი: ჩამოდგა:⁴)
 და: შეიქნა: მიჰიდობა: და: ზაფი: ყამ: რადენმე:⁵) თვთ: შეფე:
 დაჯდა: სიხარულად: და: განსკენებად:- და: ნ ა დ ი რ ო ბ დ ა:⁶) ოდეს:⁷)
 უამსა: ზამთრისასა: გარდავიდეს: ღიხთიშერიითს: და: მიუწიეს:⁸)
 ზღუად: და: ჰონტოს: მოიწიის:⁹) და: მონადირის: აღანთა: ქუეყანა:
 რომელ: არს: აფხაზეთი: ოდესმე: გურგენის: ზუამი:¹⁰) და: ამას:
 შინა: სუფეგდა: და სუფეგითა: ლოშვიანითა: და:¹¹) გინათგან: უდონო:
 იქმნეს: ლაშქარნი: და: დიდებულნი: ამის: სამეფოსანი: მკადრებელნი:
 ესრეთ:¹²) არს: არს: დონე: დარჩომისა: ჩუენისა: თხიერ: ლაშქრო-
 ბისა: და: რბევისა: და: მომსმენელმან:¹³) მეფემან: წარსცნა: ზაფინი:
 და: ფინი: შინა:¹⁴) და: ესრე: სახედ: ილაშქრა: ღიხთიქით: უოფასა:
 შინა: დამსკუნელმან: ლაშქრობისამან: და: ერთსა: დღესა: შინა: ზაკმან:
 შექნილმან:-¹⁵) უ ბ რ ძ ა ნ ა:- ტაოელთა: კლარჯთა: შავშთა: მორბევა:
 ოდთისისა: და: ზანისა:¹⁶) მესხთა: ღ: თორელთა: კარისა: ღ: აშორნი-
 სა: ღ: მის: სხასლარისა:¹⁷) ღ: სომხითართა: მტკუარს: აქეთ: ვიდრე:

¹) ქარ - ს ცხ - ში: ელდაგუზ. ბარათაშვილისაში: ელდაგუზა.

²) ქარ - ს ცხ - ში: სულტანისა და ქართველთა.

³) ქარ - ს ცხ - ში: დაა მათი.

⁴) ქარ - ს ცხ - ბა უმატებს: შუა.

⁵) ქარ - ს ცხ - ბა უმატებს: ხოლო.

⁶) ქარ - ს ცხ - ში: ნადირობად.

⁷) ქარ - ს ცხ - ში: ოდესმე.

⁸) უნდა იყოს: მიუწიის.

⁹) ქარ - ს ცხ - ში ამ სამი სიტყვის მაგიერ: პონტოსა, მოკლის.

¹⁰) ქარ - ს ცხ - ში უკანასკნელი სამი სიტყვის მაგიერ: და ოდესმე ზღვადმდე გურგანისა.

¹¹) ქარ - ს ცხ - ში უკანასკნელი ოთხი სიტყვის მაგიერ: და იხარება.

¹²) ქარ - ს ცხ - ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: მკადრებელთა მოახსენეს ესრე სახედ.

¹³) ქარ - ს ცხ - ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: ხოლო ისმინა.

¹⁴) ქარ - ს ცხ - ში: შინაურთა.

¹⁵) სიტყვიდან „ესრეთ სახედ ილაშქრა“ ქარ - ს ცხ - ში არ არის, ამის მაგიერ სწორია: და ერთსა დღესა შინა დაასკენეს პაემანი ლაშქრობისა.

¹⁶) ქარ - ს ცხ - ბა უმატებს: ხოლო.

¹⁷) ქარ - ს ცხ - ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: ამირ-სპასალარსა.

განძამდის: თ;თ: ხ¹⁾სციანითა: ²⁾ ლიხთიმერითს: ³⁾ ჭ: ქართველთა: გან-
 ძას: ჭ: მართებითა: ⁴⁾ მტკუერის: ზირი: იმიერ: და: ამიერ: ხალთამდის: 611
 ნერთა: ⁵⁾ და: კახთა: აღ⁶⁾ზის: შესართავთა: ⁷⁾ ვიდრე: შარვანამდის:
 იქმნა: ესე: ვითარნი: უცხო: ლაშქრობა: რომელისა: ⁸⁾ სიძე: ⁹⁾ აროდეს:
 ვის: ეხილვა: მკნედ: და: მსწრაფლ: მავლობისა: მისისა: რომელ-
 თამე: ვინდა: თქვს: ნუ: უკუე: და: უმსწრაფლეს: ¹⁰⁾ ამბაკომობისსა:
 დანიელის: ანუთუ: ილასითა: ანუ: სინასა: შინა: წვიმა: ერთი:
 ღრუბლითა: შემკრებელისა: ანუ: თუ: ელვისა: ეტლთა: აღმოკლ-
 ბისა: ნუ: უკუე: და: ჰნიელ: მსგავსი: მღასლას: ფერკათა: წყალ:
 მცენარისა: ანუ: ვეფხისა: მის: ფრთოვანისა: წამსა: შინა: მშაქრველ-
 მან: და: აღკსებულმან: აურაცხელითა: და: მიუწდომელითა: საუნჯე-
 თა: გარდმფრინველობისა: სანაფაროზომთა: გეგუთსევე¹¹⁾ გო: ¹²⁾ რომე-
 ლი: მუნ: მეოფთა: ძალითა: სამე: ირწმუნეს: ¹³⁾ ეოფთა: ამისი: აწ:
 რათა: ესე: ვითარნი: რა: ენამან: ანუ: რა: გონებამან: თუთუელითა:
 კელუო: მოთხრობად: საწყენასამ: იქმნას: აღწერილი: განკრძობათა:
 სათქმელთათა: ¹⁴⁾ გინათგან: დავთიანობა: ჭ: სოლომონიანობა: მოჭკო-
 რობდა: ¹⁵⁾ ცხებულსა: ¹⁶⁾ ღთისსა: ამასცა: სოლომონიანებრ: ¹⁷⁾ ჰუმ-

1) ქარ—ს ცხ—ში: ხასციანით. ბროსეს ხელნაწერში: ხარაციანით.

2) ქარ—ს ცხ—ში: ლიხთ-იმერთა.

3) ქარ—ს ცხ—ში: განძისა დამართებით.

4) უნდა იყოს: ტერთა.

5) ქარ—ს ცხ—ში: ალაზნის შესართავით.

6) ქარ—ს ცხ—ში: რომელ.

7) ეს სიტყვა არ არის ქარ—ს ცხ—ში.

8) სიტყვებიდან „მკნედ და მსწრაფლ მავლობისა“ არ არის ქარ—ს ცხ—ში.
 ამის მაგიერ სწერია: ესე არა უღარეს მიჩნს.

9) სიტყვებიდან „ამბაკომობისასა დანიელის“ ქარ—ს ცხ—ში ასეა: ამბა-
 კომის აღტაცებასა და დანიელის მიმართ მსწრაფლ მიყვანებასა, არცა ელიას ცე-
 ცხლისა ეტლთა მიერ მსწრაფლ აღტაცებასა, რომელი ესე იქნა დღეთა იმათ
 ჩვენთა: ღეთისა არს საკვირველება ესე, და არა კაცობრივისა ძალისა: ესრეთ წამსა
 შინა მლაშქრველმან და აღვსებულმან ურიცხვითა საუნჯეთა მიერ, გარდაელო შთა
 და იბოკა მუნვე გეგუთს (იხ. ქარ—ს ცხ—ბა გვ. 271).

10) ქარ—ს ცხ—ში ამ სამი სიტყვის მაგიერ: ძლით-სადამე არწმუნეს.

11) სიტყვებიდან „აწ რათა ესე“ ქარ—ს ცხ—ში ასეა: აწ რომელმან ენამან
 ანუ რომელმანვე გონებამან შეუძლოს აღწერად ანუ გამოთქმად და უკეთუ კელ
 ჰყოს თუთუელად აღწერად, საწყენმა იქნა სიმრავლითა აღწერილობითა და
 საკვირველ და დაუჯერებელ სასმენელად.

12) ქარ—ს ცხ—ში ამ სიტყვის მაგიერ: ცხადად იხილვებოდა.

13) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: თანა.

14) ქარ—ს ცხ—ში: სოლომონისებრ.

ნებდეს: ყოველნი: მეუენი: ქუეყანისანი: ¹⁾ მოვიდოდესსა: ²⁾ ანდრო-
ნიკე: კომნიანოსი: ³⁾ ცოლითა: სახე: ბრწყინვალითა: და: შეგნიერთა:
თანა: შეიღებითურთ: ღ: დის: წულითა: მამის: ძმის: წული: დედისა: ⁴⁾
მნოელ: ⁵⁾ კეისრისა: - და: ყოველისა: - და: საფლეთისა: და: საბერ-
ძნეთისა: მეუისა: და: ვითარ: მართებდა: ეგრეთ: მაღლობელმან:
612 ღთისამან: შეიწყენარა: და: მისცა: ჰატევი: შესატყვისი: სახლის:
შეიღობისა: მისისა: ღ: მიმცემელმან: ქალაქთა: ღ: ციხეთამან: კაია-
ფათამან: ⁶⁾ და: უდგან: ⁷⁾ საჯდომი: სახლსა: ⁸⁾ საუდრისა: თვისისა: ჰი-
რისზირ: დისწულისა: ⁹⁾ მისისა: აღსართანისა: რომელი: მეუე: იყო: ¹⁰⁾
შარაგნისა: და: ზღვის: ჰირისა: დარუბანდით: ხარხლამდის: ¹¹⁾ რ-
მელი: მეუესა: უკნდა: ¹²⁾ ვითარცა: შეიღ: ჰყოფად: ¹³⁾ ვითარცა: ერ-
თი: დიდებულთა: მისთავანნი: ¹⁴⁾ ესე: შარვანშა: შემოეხუეწა: ¹⁵⁾ ოდეს-
მე: დაქირებულნი: დარუბანდელთა: საზართაგან: მამის: შეიპურა: იმიე-
რით: და: ამიერთ: ¹⁶⁾ თუთ: ძმა: ბერძენთ: მეუისა: ანდრონიკე: ¹⁷⁾
წარიუენა: წინაშე: ¹⁸⁾ მივიდა: ვარე: კართამდის: ¹⁹⁾ დარუბანდისათა: ²⁰⁾

---

¹⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს; და ძღვენის ღრთმელოზდეს წინაშე მისსა.
²⁾ ამ სიტყვის მაგიერ უნდა იყოს: მოვიდა ოდესმე. ქარ—ს ცხ—ში: რამეთუ
 მოვიდა ოდესმე წინაშე ამისსა
³⁾ ქარ—ს ცხ—ში: კომნიანოსი.
⁴⁾ უნდა იყოს: დიდისა.
⁵⁾ ქარ—ს ცხ—ში: მანოელ.
⁶⁾ უნდა იყოს: კმა საყოფელთამან. ქარ—ს ცხ—ში უკანასკნელი ექვსი სი-
 ტყვის მაგიერ: და მისცა ქალაქნი და ციხენი კმა-საყოფელნი მისნი.
⁷⁾ ქარ—ს ცხ—ში: დაუდგნა.
⁸⁾ ქარ—ს ცხ—ში: სიახლესა.
⁹⁾ ქარ—ს ცხ—ში: მამის დისწულისა. ბროსეს ზელნაწერში: მამის ძმის
 წულისა.
¹⁰⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: მოკეანისა.
¹¹⁾ ქარ—ს ცხ—ში: ხილხალამდის.
¹²⁾ ქარ—ს ცხ—ში: უჩნდა.
¹³⁾ ამ ორი სიტყვის მაგიერ ქარ—ს ცხ—ში ერთი სიტყვაა: შეიღი.
¹⁴⁾ უკანასკნელი ოთხი სიტყვა ქარ—ს ცხ—ში არ არის. ამის მაგიერ სწორია:
 რამეთუ მამიდის მისისა თამარის ძე იყო, რომელი პირველ განეთხოვა მუნ მეფესა
 დიდსა დავითს.
¹⁵⁾ ქარ—ს ცხ—ში: შემოხვეწილ იყო.
¹⁶⁾ ქარ—ს ცხ—ში უკანასკნელი ოთხი სიტყვის მაგიერ: შეიყარნა ლაშქარნი
 იმერნი და ამერნი და.
¹⁷⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: თანა.
¹⁸⁾ ქარ—ს ცხ—ში ამ სიტყვის მაგიერ: და.
¹⁹⁾ ქარ—ს ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: ვიდრე კართამდე.
²⁰⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: დი.

მთაყვანა: ქუეყანა: მუსკურისა: და: შარმ: ბმისა: 1) და: აიღო: ქალაქი: შაბურნი: 2) რომლისა: კართა: თვთ: მჭუირეტლბასა: 3) შინა: მეფისა: 4) მთსაწონელ: იქმნა: ანდრინიკე: წარეყუნა: წინაშე: მივიდა: 4) თვთ: მისგან: ღ: ყოველთა: სპათა: მისთაგან: ღ: უბოძა: ქალაქი: 6) დისწულსა: მისსა: შარკაშეს: და: მუნი: დღემან: 7) მომრბეველი: ბასიანისა: რომელი: ესე: უცხო: იყო: შესაძლებელად: 8) კაცობრივითა: ძალისაგან: შემოქცეული: 9) მუნით: და: 9) გამარჯუებული: იშეებდა: და: იმარხვიდა: 10) საუოფელთა: 11) მისთა: ოდესმე: კამკზანელი: 12) სპათა: ღ: სპასაღართა: მისთა: ოდესმე: მიუწიის: ნახუნის: კარამდის: 13) ოდესმე: მისისამდეს: ღ: ღაღუმდის: 14) ოდესმე: ბარდავამდის: ღ: ბეღუნამდის: 15) ამას: ესე: ვითარსა: მარჯუებასა: ზეობასა: 16) განამრავლან: 613
საჭურჭლენიცა: და: დადგა: თვთ: მისით: მონაგები: და: მისთა: ტუეუთაგან: მონაგები: 17) ციხესა: შინა: ყაჯაროისისა: 18) რომელი: აგებულ: იყო: ვახტანგ: გორგასლისაგან: რომელსა: შინა: თვთ: 19) აღესრულა: ღომი: იგი: ღომთა: და: გოლიათი: გოლიათთა: 19) სანადირთა: ქართა: და: ძაღლთა: სიმრავლე: და: სიტურფე: და: მოკაზმულობა: არაოდეს: ვისგან: ქნილა: არცა: წიად: მართ: ყო: ფრად:

1) ქარ—ს ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: შარაბამისა.

2) ქარ—ს ცხ—ში: შაბურანი, ბართაშვილის ვარიანტი: შაბურნი.

3) ქარ—ს ცხ—ში: მჭურეტლობასა.

4) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: დიდად.

4) ეს სამი სიტყვა უნდა შეადგენდეს შეცდომით გამოვრებას წინა სიტყვებისას და ქარ—ს ცხ—ში ორ არის.

6) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: მამის.

7) ქარ—ს ცხ—ში უკანასკნელი ოთხი სიტყვის მაგიერ: შარვანშეს და მუნი-ღაღმან.

8) ეს სიტყვა არ არის ქარ—ს ცხ—ში.

9) ქარ—ს ცხ—ში: შემოიქცა.

10) ქარ—ს ცხ—ში: იმოთხვიდა.

11) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: შინა.

12) ქარ—ს ცხ—ში: გაგზავნიდის.

13) ქარ—ს ცხ—ში ამ სამი სიტყვის მაგიერ: და შიუწვიდის ვიღრე ნახქვეანის კართამდის, და.

14) ქარ—ს ცხ—ში ამ სამი სიტყვის მაგიერ: მასიმდის და ღაღვამდის.

15) ქარ—ს ცხ—ში: ბალუუნამდის.

16) ქარ—ს ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: გამარჯუებასა და გაზეებასა შინა.

17) ქარ—ს ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: ნატყვენაუთაგან მოგებულდი.

18) ქარ—ს ცხ—ში: უჯარმოსასა.

19) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ვახტანგ, ხოლო.

არსსა: ¹⁾ ამას: ესე: ვითარსა: და: სულეიერ: ყოფასა: ²⁾ ყოფლისა: ³⁾ სოფლისსა: და: საწუთროთა: გემოთა: სწადთსა: ⁴⁾ მოიწიფა: ძმის-
წული: ⁵⁾ დავით: ძმისა: მისისა: უხუცესისა: სახელით: დემეტრე:)
სახე: კეთილი: და: ყოფლითა: კელითა: მარჯვ: ნასწავლი: ⁷⁾ მსგავსი:
სახლიშვილობისა: მათისა: გარნა: რამელი: ცუდ: იქმს: ⁸⁾ ყოველთა:
სიკეთეათა: და: სწავლულებათა: სახე: უკლებობათა: და: ჭბუკებათა:
იგი: ექმნა: მკლკელ: და: შემწვრებელ: ⁹⁾ ჟამთა: ცხროებისა: მისი-
სათა: უშიშობა: ღთისა: ჭ: გარდამავლობითა: მოქმედება: ¹⁰⁾ სჭუელი-
სა: ქრისტეს: მცნებათსა: ვითარ: თანა: შთამამავლობა: და: გუართა:
უბედურობა: ¹¹⁾ ამას: სამეფოსა: კეთესა: ¹²⁾ ვინათგან: დავითგა: მამა-
მან: მისმან: დალატსა: ჭ: გადაგომილება: შინა: მამისა: მის: ¹³⁾ დემე-
ტრესა: ¹⁴⁾ ამოსწევდა: ამისი: ¹⁵⁾ სამეფოსა: დიდებულნი: რომელი:
მე: ექსორია: ქმნილი: ¹⁶⁾ რომელიმე: სიკუდილითა: და: რომელიმე:
განატიჯებითა: ¹⁷⁾ აქაცა: მსგავსად: მისა: შევიდა: ეშმაკი: გულისა: და:
614 კონებასა: მისსა: და: მის: მიერ: შერისხდა: ღთი: რბელთა: ¹⁸⁾
და: ყოველთა: ტომთა: და: მიმდგომთა: მათთა: სამცხეთურთა: ჭრეთ-
თა: კახეთთა: და: სადაცა: ¹⁹⁾ ნათესავი: ჭ: ნატამადი: მსმენარი: ²⁰⁾

¹⁾ ქარ—ს ცხ—ში უქანასკნელი შვიდი სიტყვის მაგიერ: ქმნით არს, არცა წიაღმოპართ ყოფად არს.
²⁾ ქარ—ს ცხ—ში ამ სამი სიტყვის მაგიერ: სრულ ყოფასა.
³⁾ ეს სიტყვა არ არის ქარ—ს ცხ—ში.
⁴⁾ ქარ—ს ცხ—ში ამ სიტყვის მაგიერ: შინა ქცევასა.
⁵⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: მისი დიმიტრი (აქ ბარათაშვილის ვარიანტი უმატებს: ძე დავითისი), შკლი.
⁶⁾ ეს ორი სიტყვა არ არის ქარ—ს ცხ—ში ამ ადგილას.
⁷⁾ ქარ—ს ცხ—ში ამ სამი სიტყვის მაგიერ: კელოვნებითა მარჯვე და განსწავლული ზნე-კეთილობითა.
⁸⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: მათ.
⁹⁾ ქარ—ს ცხ—ში: განმამწვრებელ.
¹⁰⁾ ქარ—ს ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: გარდამავლობა.
¹¹⁾ ქარ—ს ცხ—ში: უბედობა.
¹²⁾ ქარ—ს ცხ—ში: კაცთასა.
¹³⁾ ქარ—ს ცხ—ში: თვისისა.
¹⁴⁾ ქარ—ს ცხ—ში: დიდის დიმიტრი მეფისა.
¹⁵⁾ ქარ—ს ცხ—ში: მოსწყვილნა ამის.
¹⁶⁾ ქარ—ს ცხ—ში: ქმნით.
¹⁷⁾ ქარ—ს ცხ—ში: განატიჯებით.
¹⁸⁾ ბარათაშვილის ვარიანტი: ორბელიანთა.
¹⁹⁾ ქარ—ს ცხ—ში უქანასკნელი ხუთი სიტყვის მაგიერ: სამცხეთთა, ჰერეთთა, კახთა და სადაცა ვინ.
²⁰⁾ ქარ—ს ცხ—ში: მოსმენარ.

მათდა: ¹⁾ იქმნა: გადგომა: ბრძოლანი: კლვანი: სისხლნი: და: რბევანი:
და: რა: მიმშეებულმან: ღ—ტნი: მოქმედმან: სამართაღთამან: რომელ: ²⁾
დავითის: ზე: ³⁾ აბესლომს: არა: მისცა: უფლება: რომლისათვის: ⁴⁾
ითქმის: წმიდასა: შინა: სახარებასა: უკუეთუ: ჰქონდეს: მშობელსა:
შვილმან: კობლან: ⁵⁾ ნიჭი: ⁶⁾ ჩემგან: სარგებელ: უფადა: ⁷⁾ სიკუდილი-
თა: მთავრისა: ⁸⁾ ამისიცა: ⁹⁾ მისცა: გიორგის: ვიდრე: ძლევა: მძლეობა:
მძლესა: ¹⁰⁾ და: შემერულმან: ღაშკართამან: ტფილისით: ქალაქით:
მიმართა: სომხითის: მთასა: უფობასა: შინა: იოტნა: გაქცევნა:
შეიხუტნა: ციხესა: ¹¹⁾ ღორისასა: ღ: მოუხუნა: უფელნი: სიმაგრენი:
ღ: ციხენი: ¹²⁾ ვინცა: წამოუვიდა: დემეტრეს: ¹³⁾ სარგისი: მკარგრძელი:
შვილითა: და: ძმისწულთა: მისითა: ძმა: და: ¹⁴⁾ საყურად: ორ-
კულთა: ¹⁵⁾ ესე: შეიყურა: და: შეიტკობ: მეფემან: და: მისცა: მისან-
დობლობა: ¹⁶⁾ გუარის: შვილობისა: მისისა: ¹⁷⁾ მომბეველმან: ტაშირი-

¹⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: იყო.

²⁾ ქარ—ს ცხ—ში უკანასკნელი შვიდი სიტყვის მაგიერ: ხოლო მოქმედმან სამართლისამან ღმერთმან არა მიუშვა ვითარცა.

³⁾ ქარ—ს ცხ—ში: ძე.

⁴⁾ ქარ—ს ცხ—ში უკანასკნელი ოთხი სიტყვის მაგიერ: არცა ამას ჰსცა უფლება, ვითარცა.

⁵⁾ ქარ—ს ცხ—ში უკანასკნელი ხუთი სიტყვის მაგიერ: უკეთუ ჰრქვას შვილ-
მან მამასა ანუ (ბარათაშვილისაში: გინა) დედასა კობლან, რომელ არს.

⁶⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: რომელი.

⁷⁾ ქარ—ს ცხ—ში: გეუოს.

⁸⁾ ქარ—ს ცხ—ში: მოჰკვდინო.

⁹⁾ ქარ—ს ცხ—ში: ამისთვისა. მერმე მიმატებულთა: არა წარმართა ძესა მამისა წინა-აღმდგისასა და თვთ ამასცა წინა-აღმდგესა და განდგომილთა შეფისა ღვთის-მოყუარისასა.

¹⁰⁾ ქარ—ს ცხ—ში უკანასკნელი ექვსი სიტყვის მაგიერ: და მიეცა ძლევა გიორგისვე მძლეობა მძლესა.

¹¹⁾ ქარ—ს ცხ—ში „სიტყვებიდან შემერულმან“ ასეა: მაშინ შეიყარა ღაშკარი ქალაქით ტფილისით და მიმართა და სომხითისა მთასა შინა მყოფსა დაეკვეთნა ძლიერად, იოტნა და განაქცივნა დიმიტრა და მიმდგომნი მისნი: და შეიხუტნეს ქალაქსა და ციხესა.

¹²⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: რაოდენნი მას მძლავრებით დაეყარნეს.

¹³⁾ ქარ—ს ცხ—ში ამ სამი სიტყვის მაგიერ: მაშინ წარმოუვიდეს დიმიტრის.

¹⁴⁾ უნდა იყოს: და.

¹⁵⁾ ქარ—ს ცხ—ში: ორბელთა.

¹⁶⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: მსგავსად.

¹⁷⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და.

სა: და: ლორის: კართამან: და: იბანაკა:- ა გ ა რ თ ა:- და: ¹⁾ გაგზავნა:
 ლაშქარნი: რომელები: ღარჩომილ: იუუნეს: ერთგულად: მისად: და:
 სხუა: ²⁾ თემისა: და: თემის: მესხნი: თორელები: ქართლელები: სომხი-
 თარნი: და: თუთ: გაზრდილი: ³⁾ მისი: მუჯინბეთ: უხუცესი: ჭი-
 ბერი: და: მივიდეს: ქუეყანასა: ჰერეთისასა: და: მუნით: მოვიდეს: ⁴⁾
 ჰერეთის: ერთი: ⁵⁾ და: ყოველები: ერნი: ⁶⁾ სრულითა: ლეკითა: და:
 კავკასიითა: ⁷⁾ შეიქნეს: ომნი: ფიცხელები: და: კუეთარ: ⁸⁾ კუეთებანი:
 615 რამეთუ: იუუნესცა: ⁹⁾ გამოცდილნი: და: ლომნი: ჭაბუკნი: ამას: შინა:
 სძლო: მსჯავრისა: და: სიმართლისა: მქონებულმან: ¹⁰⁾ ჭ: გააქცივნეს:
 ერნი: ¹¹⁾ დიდებულნი: აზნაურნი: ჭ: ლეკნი: ¹²⁾ შეიპურნეს: ჭ: ¹³⁾ გრი-
 გოლ: ასთის: ¹⁴⁾ ძე: ფიცხელა: დაიკარგა: ომსა: შინა: თუთ: კრმლის: და-
 კოდლობითა: ჭ: გამკლითა: ¹⁵⁾ ცხენისათა: შეიპურეს: ივანე: ვარდანის:
 ძე: რომელი: ითქმოდან: ჰირველითგანვე: ¹⁶⁾ მთხრებლად: მთხრებლი-
 სად: და: თანა: შოთაცა: ძე ართა: ვახოს: ძესა: ¹⁷⁾ ესენი: ვითარცა:
 შესთა: მოცემულნი: ¹⁸⁾ გაზრახ: განგებთა: კელთ: იპურნეს: წამო-
 სრულთა: მოასხეს: ¹⁹⁾ წინაშე: მეფისა: მარჯუება: აღმატებულისა: ²⁰⁾

¹⁾ ქარ—ს ცხ—ში უკანასკნელი ექვსი სიტყვის მაგიერ: ლორისა, ვიდრე კართამდე, დაიბანაკა აგართა. მაშინ დიმიტრი, მყოფმან ციხესა შინა ლორისასა.
²⁾ ქარ—ს ცხ—ში: სხუანი.
³⁾ ქარ—ს ცხ—ში: გაზრდილი.
⁴⁾ ქარ—ს ცხ—ში: მოიკმეს.
⁵⁾ ქარ—ს ცხ—ში: ერისთავი.
⁶⁾ ქარ—ს ცხ—ში: ტერი.
⁷⁾ ქარ—ს ცხ—ში: კავკასიითა. ბართაშვილისაში: კავკასიითა, და.
⁸⁾ ქარ—ს ცხ—ში: მკვეთრ.
⁹⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ორკერძოვე.
¹⁰⁾ ქარ—ს ცხ—ში უკანასკნელი ოთხი სიტყვის მაგიერ: მსჯავრმან სიმარ-
 თლისამან.
¹¹⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ხოლო.
¹²⁾ ეს სიტყვა არ არის ქარ—ს ცხ—ში.
¹³⁾ ქარ—ს ცხ—ში: ასათის.
¹⁴⁾ ქარ—ს ცხ—ში უკანასკნელი ცხრა სიტყვის მაგიერ: ფიცხელი და კარგ
 მეოშარი, თუთ კელ-დაკოდლობითა და გამოკვლითა.
¹⁵⁾ ქარ—ს ცხ—ში: პირველითგან ორგულად და.
¹⁶⁾ ქარ—ს ცხ—ში უკანასკნელი ექვსი სიტყვის მაგიერ: და მისთანა შოთაცა,
 ძე ართავაზოს ძისა.
¹⁷⁾ ქარ—ს ცხ—ში: შინათ გამცემელი. ბართაშვილის და თეიმურაზის ვა-
 რიანტში: გამოცემულნი.
¹⁸⁾ ქარ—ს ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: წარმოემართეს და მოვიდეს.
¹⁹⁾ ქარ—ს ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: დუთივ დატულია. მერმე მიმა-
 ტებულთა სიტყვა ჯდა“-ს მაგიერ: ხოლო.

ზ: გაიხარეს: სიხარულითა: დიდითა: ზ: ¹⁾ ფრად: ვინათგან: ხედვიდა: მარჯუებისა: მომცემსა: ღ: თასა: ²⁾ აღარას: მყოფევი: ³⁾ ადვიდა: და: მოადგა: ღორესა: ⁴⁾ მუნიდადმან: წარსრულ: იუუნეს: სპარსეთს: ⁵⁾ ქართლის: ერისთავი: სუმბატის: ძე: ღიზარტი: ⁶⁾ მეჭინბეთ: უხუცესი: ქავთარ: ივანეს: ძე: რამელნი: ესე: გიორგისაგანვე: იუუნეს: კელის: უფალნი: ზ: ანანია: ზ: ვანელი: ⁷⁾ ზოგნა: შერმანისა: ⁸⁾ ზოგნი: ელდაგეზისა: ძეთასა: ⁹⁾ ადცა: თუ: უშუელეს: ზ: მოჭვეეს: ეგრეთვე: ¹⁰⁾ უქმადვე: უკუნ: აქციეს: ¹¹⁾ მართლ: მსაჯულმან: ქრისტესმან: ¹²⁾ ამას: შინა: ¹³⁾ და: უღონოედეს: ღორეს: შინა: მდგომნი: დემეტრე: კარდა: მომბელნი: საბდისა: გარდამოკდა: ციხისაგან: ¹⁴⁾ და: მომართა: თავი- 616
 სავე: ბიძისა: ¹⁵⁾ ზ: ამისარ: სპასალარი: ¹⁶⁾ ზ: სხუანი: რამელნი: დარჩეს: ¹⁷⁾ გამოასხეს: ¹⁸⁾ მსგავსად: სხვისა: ზ: ეტლისა: მათისა: ¹⁹⁾ აიღო:

¹⁾ ეს სიტყვა არ არის ქარ—ს ცხ—ში.

²⁾ ქარ—ს ცხ—ში ამ სამი სიტყვის მაგიერ: ღეროსა თანაშემწედ თვსად, კელის-ამპყრობელად, და მარად-ღღე მარჯვეობისა მომცემსა მრავალსა მადლსა აღუარებდა.

³⁾ ქარ—ს ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: მაშინ მეფე, აგარას მყოფი, აღიძრა.

⁴⁾ ქარ—ს ცხ—ში: მოადგა ქალაქსა და ციხესა ლორისასა.

⁵⁾ ქარ—ს ცხ—ში უკანასკნელი ოთხი სიტყვის მაგიერ: ხოლო მას ჟამსა წარეგზავნეს სპარსეთს დიმიტრის.

⁶⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და.

⁷⁾ ქარ—ს ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: დვინელი.

⁸⁾ ქარ—ს ცხ—ში: შერმანისა თანა და.

⁹⁾ ქარ—ს ცხ—ში: ელდაგეზის ძეთა თანა. მერმე მიმატებულთა: რათამცა მოჰხადეს თანა-შემწედ თვისა, ხოლო მათ.

¹⁰⁾ ქარ—ს ცხ—ში უკანასკნელი ექვსი სიტყვის მაგიერ: დადაცათუ ინებეს თანაშემწეობა დიმიტრისი და თანა მოჰყვესცა, არამედ.

¹¹⁾ ქარ—ს ცხ—ში: აქცია.

¹²⁾ ქარ—ს ცხ—ში: მართლ მსაჯულეობაჲნ დვთისაჲნ.

¹³⁾ ქარ—ს ცხ—ში: ზედა. თეიმურაზისაში: შინა.

¹⁴⁾ ქარ—ს ცხ—ში სიტყვებიდან „და უღონოედეს ღორესა“ ასეა: დაუღლო-ნოედეს ციხესა შინა ლორისასა მყოფნი. იხილა რა დიმიტრი თავი თვისი ყოვლი-თურთ შეუწევნელი, მოიბა საბელი და გარდამოხდა ციხით.

¹⁵⁾ თეიმურაზის ვარიანტში: ძიძისა.

¹⁶⁾ ამ ორი სიტყვის მაგიერ უნდა იყოს: ამირ-სპასალარი.

¹⁷⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ციხესა შინა.

¹⁸⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ციხით, და მოჰყვენდეს წინაშე მეფისა, სვე სრუ-ლისა და ამადლებულისა.

¹⁹⁾ უკანასკნელი ხუთი სიტყვა არ არის ქარ—ს ცხ—ში.

ღორე: და: დაიჭირა: თავის: თვისისათვის: ხოლო: მას: ჟამსა: თვით: 1) მორკმულა: ღ: ზე: ამადლეუბო: 2) წარმოვიდა: 3) ურჩთა: ღ: მტერთა. მისთა: და: შემსკავსებულო: საქმეთა: მათთა: მიაგო: მისაკებულო: 4) თუთ: მოვიდა: ნაკრმაგეს: 5) იშუებდა: და: იხარებდა: შემრისხველი: მტერთა: მისთა: 6) შემდგომად: ამისსა: მოკრესა: წელიწადსა: შეიყარა: უკულოთა: სამეფოთა: მისთა: შემოქცეული: დანუეთ: ნაკრმაგესსა: შემყრემან: 7) შეიდათვე: სამეფოთა: მისთამან: აწ: დედოფალთა: დედოფალი: ბედნიერი: და: სუიან: ცოლი: მისი: შერდუხ: და: 8) შეილი: მათი: თამარ: 9) ნათელი: და: ბრწყინვალეობა: თუქლით: მათთა: და: 10) მანიაკი: უკულოთა: მეუეთა: ღ: გურიკუნი: უკულოთა: 11) კელ-მწითეთა: განჩევეთა: და: გამორჩევეთა: განებეთა: და: გაგანებეთა: ზენის: მის: ხუდრისა: შარავანდედა: მნებეთა: 12) მეუეთ: უო: თანა: დგომითა: უკულოთა: ზატრატა: ღ: ებისკოპოსთა: დიდებულთა: იმი-

1) ეს სიტყვა არ არის ქარ—ს ცხ—ში.

2) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: მუნით.

3) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და.

4) ქარ—ს ცხ—ში უკანასკნელი შეიდი სიტყვის მაგიერ: თვითა არა მიაგო მსგავსად მისაგებელისა მათისა, არამედ შენდობით და წყალობით ჰსწვართან და რომელნიმე ექსორია ყვნა უცხოთა ქვეყანათა: და.

5) ქარ—ს ცხ—ში: ნაკრმაგეს.

6) ქარ—ს ცხ—ში უკანასკნელი სამი სიტყვის მაგიერ: და მადლობდა დამართსა. ამას შემდეგ თეიმურაზის ვარიანტში არშიაზე წერებულა: აწ დაიწყო ცხოვრება თამარისა. ბართაშვილის ვარიანტში წითელის მგლნით სათაურათ სწერია: აწ დაწყება ცხოვრება თამარისა.

7) ქარ—ს ცხ—ში უკანასკნელი ცხრა სიტყვის მაგიერ: წელსა შეიყარა ყოვლით სამეფოთ თვისით, შემოიქცა დანუეთ (ბართაშვილისაში: და ნუეთ) ნაკრმაგეადვე, შემყრემან.

8) ქარ—ს ცხ—ში უკანასკნელი ცხრა სიტყვის მაგიერ: მოუწოდა ცოლსა თვსსა, დედოფალთ დედოფალსა ბურდუხანს, რომელი იყო ასული ოვსთა მეფისა, რომელი ჰმატდა სიკეთითა ყოველთა დედათა, სიბრძნითა და გონიერებითა და ხიტურთითა და შეწინებებითა, რამეთუ მისებრი სძალი არა უხილავს ქვეყანასა ქართლისასა: და ვითარ იგი ჰმატდა ყოველთა სიკეთითა, ვგრეთვე დედობითაცა თამარისით უმეტესი იყო ყოველთა, და თანა (თეიმურაზისაში: დათა) განზრახვითა და გამორჩევეთა მისითა, და უფროსდა განგებითა ზენისა მის ყოველთა შარავანდედათა მინიჭებითა.

9) ამ სიტყვის პირდაპირ აშიაზე სწერია ვახტანგ მეექვსის ხელით: ექ. თამარ. მეუეთ. გამოჩდა.

10) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: გვრგვნი და.

11) ეს ორი სიტყვა ამ ადგილას არ არის ქარ—ს ცხ—ში.

12) სიტყვებიდან „განჩევეთა და“ არ არის ქარ—ს ცხ—ში.

ერთა: და: ამიერთა: ვაზირთა: ღ: სმასლართა: ღ: სმასპეტთა: ღ: და-
სუა: მარჯუენით: მისსა: მეფე: ღ: დედოფალი: შემეფე: ღ: შემოსიდი:
ზირად: ზირადითა: ფერადითა: ჩქრანითა: ¹⁾ ბისონითა: და: ზეზითა:
რმეფსა: ხადა: ²⁾ მთად: დთისა: მთად: ზონილად: ღ: მთად: შეეფე- 617
ლად: ³⁾ და: დაადგა: ⁴⁾ გვრგვინი: ჩქრასა: თავსა: მისსა: ჩქრასა:
უფზისა: ⁵⁾ აღმეფე: იაკინთა: ზამირთა: ⁶⁾ და: სამარგდოთა: ⁷⁾ მიერ:
და: მდიდარნი: ერისანი: ლიტანცობდეს: ⁸⁾ ზირსა: მისსა: და: თვთ:
მეფემან: მათიციტებლმან: ერთგულობისა: და: ერთ: სულობისა: მისისა-
თვს: და: ცრემლით: მღტოლველი: და: შემეფედებელი: დთისა: მა-
კურთხევე: ექმნა: აბრამიანთა: ⁹⁾ ღ: ისაკისადმდე: ღ: ლუკიანთა: იაკობი-
სადმდე: და: იაკობიანთა: ვიდრე: იოსებიანთადმდე: ¹⁰⁾ რმეფე: ჩანს:
ვითარ: მზე: უდრებლ: ¹¹⁾ ჳრისა: ¹²⁾ მიდღევანდლად: ¹³⁾ დედმდე:
კურთხევა: მამისა: შეილსა: ¹⁴⁾ საყურეფსა: ჩანარსა: ¹⁵⁾ და: მშვიდსა:
დავითიანებრსა: ზედა: რმეფე: მსგავსად: ¹⁶⁾ ლოდისა: მის: გამოვიდა:
მთისა: მის: დანიელისაგან: ხელეფისა: იმტა: იმტა: ¹⁷⁾ და: მექმე-
ცა: იმატა: ვითარ: მარადის: ¹⁸⁾ ექმნა: მთა: დიდი: ლოდ: საკიდურად: ¹⁹⁾

1) ქარ—ს ცხ—ში: პირად-პირადად ფესვედითა ოქროვანითა.

2) ქარ—ს ცხ—ში: ჰხადა.

3) ქარ—ს ცხ—ში: შეპოხილად.

4) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: თავსა მისსა.

5) ქარ—ს ცხ—ში: ოქროსა მის ოფაზისა.

6) ეს სიტყვა არ არის ქარ—ს ცხ—ში.

7) ქარ—ს ცხ—ში: სამარაგდოთა.

8) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: წინაშე.

9) სიტყვიდან „მღტოლველი“ ქარ—ს ცხ—ში ასეა: მღტოლვეარემან, შექვე-
დრა იგი ღმერთსა და აკურთხა კურთხევეითა აბრამიანითა.

10) სიტყვიდან „და ისაკისადმდე“ არც ერთს ვარიანტში არ არის.

11) ეს სიტყვა არ არის ქარ—ს ცხ—ში.

12) უნდა იყოს: ვიდრე.

13) ქარ—ს ცხ—ში: მოდღეინდელად.

14) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ზედა.

15) ქარ—ს ცხ—ში: ჩანარსა.

16) ქარ—ს ცხ—ში უკანასკნელი ოთხი სიტყვის მაგიერ: მსგავსად დავითის-

სა და.

17) ქარ—ს ცხ—ში უკანასკნელი ცხრა სიტყვის მაგიერ: ლოდისა მისებრ
დანიელის მიერ ხილულისა, რომელი გამოეკვეთა მთისაგან, იმატა და ზატოს.

18) ქარ—ს ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: ვიდრემდის.

19) ქარ—ს ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: და ლოდ საკიდურ.

არა: ღოდ: შებორკილებისა:¹) და: შემუსრა: ყოველი: ხატი: და: ყოველი: კერანება:²) ოქროსა: და: ვეცხლისა: რკინისა: რვალისა: და: კეცისა: რომელიმე: უხილაფთა: ძალთა: ძეგლები: ანდრიანები:³) რომელიმე: ხილულთა: მბრძოლთა: წინა: აღმდგომთა:⁴) შემდგომად: ამისა: დღე: კეთილობასა: და: სუე: სრულობასა: შინა: მოიწია: თანა: ნადებნი: სოფელსა: ამას: შინა: არამედ: მოსრულთა: გარნა: 618 უჯამო: და: შეუსწორებელი: შემცირებით: განწესებულთა: მოქცევათა:⁵) და: მი ი ც ვ ა ჯ ა: დედა: თამარისი: სწორო: ძისა: დთისა: დედისა:⁶) და: თუ: ვითარ: ვამათა: და: ვაებათა: სიმკაფლენი: იქმნეს: შესატყვისი:⁷) მოსაწევარისა: რომელმანცა: ენამან: გამოთქვა: გარნა: ესე: ოდენ: ვთქვით: ზატყვად: ღ: სიმტკიცედ: მოსაწევართა:⁸) შეუეს: ს: გუთის:⁹) მუფისა: უთხრეს: ესე: ოდენ: ზარკანკდილობა: თმათა: ღ: წუერთა: მიფუელი: მგზავრთა:¹⁰) მათ: აბესალამ: ოქრო: თმოსნისათა: და: ცრემლთა: ნაკად: ღენითა: ათასეულთა: და: ბევრეულთა: მტემელმან: მკერდსა: მკულელი: უდონო: ქმნილი: მან: აღიკუეცნა: თმანიცა: თავისა: მისისანი: სოფლისანი: და: ესე: ვითარითა: შემუსრვილითა: შეურა: საყურაქლისა: და: ტკბილისა: დედისაგან. უსამშობლო: ქმნილსა: რომელსა: ნათელი: ცისკრფენება: ჰქერისა:

¹) ქარ — ს ცხ — ში: შებრკოლებისა.

²) ქარ — ს ცხ — ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: კერპოვნება.

³) ქარ — ს ცხ — ში: ანდრიანტები. მერმე მიმატებულია: და.

⁴) ქარ — ს ცხ — ბა უმატებს: ძლიერებანი და სილაღენი, რომელნიცა შემდგომ-მან სიტყუამან საცნაურ ჰყო, რომელნი გვეტულები აღწერად: ზოლო ჩვენ პირ-ველსავე სიტყუასა მოვიდეთ (იხ. ქარ — ს ცხ — ბა გვ. 274 — 275).

⁵) სიტყუებიდან შემდგომად ამისა დღე კეთილობასა აქამდე ქარ — ს ცხ — ში ასეა: და ვითარცა ესრეთ განსცხრებოდეს და იშვებდეს, და არა სადათ იყო მანე-ბელი გინა ენებელი, არამედ ყოელითურთ მოზარულნი და გაზეებულნი იმოთხვიდეს და იზარებდეს, მაშინ მოიწია თანა-ნადები იგი ბუნებისა ჩვენისა და საჭუთოსა ამის პირ-უქვეშარიტობა და სიმუხთლე (ქარ — ს ცხ — ბა გვ. 275).

⁶) ქარ — ს ცხ — ში უქანასქნელი ოთხი სიტყვის მაგიერ: ყოელითურთ სიკეთე-აღმატებული, დედოფალი ბურღუხან.

⁷) ქარ — ს ცხ — ში უქანასქნელი ცხრა სიტყვის მაგიერ: და თუ ვითარნი ვაებანი და ტყეებანი იქმნეს, ვამა მას შემსგავსებულნი.

⁸) სიტყვიდან „მოსაწევარისა“ აქამდე ქარ — ს ცხ — ში ასეა: მოსაწევარისა მათისა, სიტყვთ გამოთქმა შეუძლებელ არს და აღწერად შეუქადრებელ და სა-წყინო მსმენელთათვის.

⁹) უნდა იყოს: გეგუთს.

¹⁰) უნდა იყოს: მსგავსთა.

მისისა: სიმრუდედ: გარდქცეოდა: და: ნაკადნი: ცრემლთან: ოთხ-
თაგე: თუალთაგან: მოხუეფასა: შინა: ურთიერთს: მსგავსად: სამო-
თხისა: მომცენარობდეს: სახედ: გეონისა: ვინათგანცა: ესრე: იქნა:
ქუეყანა: ქართლისა: კუალად: ნუგეშინის: მცემელი: და: შემატებო-
ბელი: შვილისა: საუუარელისა: და: სატურფოსა: უმეტეს: ზომისა:
იმედის: მდებელ: ექმნა: ორგერძოკე: საუუარელსა: მინიჭებათასა:
და: ჟამის: უქმელობითა: და: აგდო: ქართლი: და: მიმართა: ჩად-
მართ: ვითარცა: წესი: იყო: რათა: გარდაკდა: ჟამი: ამისი: ჟამისა: 619
და: მოსწორისა: მოქცევისა:¹) კუალად: იშვებდა: მონადირე:²) მათა:
და: ბართა: ბრძანებითა: მზერობელი: აღმოსავლეთისა: და:³) ჩრდი-
ლოსა:⁴) სძღუნობდეს: და: სძმობდეს: მეუენი: ბერძენთან: სუელიმს:
აღმანთა:⁵) და: ჰრომთანი: ჰრომთა:⁶) და: ჰნდოთა: ჭ: ხონელი:⁷) და:
ეგრეთვე: სულტანი: ხოასნისა: ბაბილონისა: შამისა: ეგვიპტისა: ჭ:
იკუნისანი:⁸) ჰმონებდეს:⁹) შემდგომნი: ამანნი: კაკუნნი:¹⁰) ტაზარნი:¹¹)

¹) სიტყებიდან „მეფესა გუთის მყოფსა“ ქარ—ს ცხ—ში ასეა: ხოლო მეფესა გეგუთს მყოფსა უთხრეს ესეოდენნი ამბავნი ზარის სახდელნი, ამუხერელმან თმათა და წვერისამან აღისწრათა შეურა საყვარელისა თვისსა, ესე ვითარისა დედისაგან უსამშობლო (ბართაშვილისაში: უსამართლო) ქმნილისა, ტბილისა შკლისა თვისისა თამარისა, რომელსა ნათელ-ცისკროვნება ჰაერისა მისისა სიმრუდედ გარდაქცეოდა, ხოლო ნაკადული ცრემლთა მათთან, ურთიერთარს ხვევნასა შინა, ოთხთავე თვალთაგან, სახედ სამოთხისა მდინარეთა, გეონისებრ მცენარეობდეს. და ვითარცა წვისისაებრ იგლოვეს ყოველთა ქართველთა, კვალად იმედის მდებელ ექმნა შკლსა საუუარელსა და სატურფოსა, არა უმეტეს ზომისა გლოვად: ვითარცა არა იყო თამარ გარდამსლველი წესსა და საზღვარსა საღმრთოთა ჰსჯულთასა, მორჩილ ექმნა მამასა თვისსა და მიმყოფელ ყოველსა ბრძანებასა მისსა: და შემდგომად გლოვისა მის გარდახდისა და მოქცევისა წელიწადთასა.

²) ქარ—ს ცხ—ში ამ სიტყვის მაგიერ: და ნადირობდა მოჰვლელი.

³) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: დასავლეთისა.

⁴) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და სამხრისა, რამეთუ ამას.

⁵) ეს ორი სიტყვა ქარ—ს ცხ—ში არ არის. ჩვენის აზრით ამათ მაგიერ უნდა იყოს: სულტანი აღანთა.

⁶) უნდა იყოს ჩვენის აზრით: არაბთა.

⁷) ეს სიტყვა ქარ—ს ცხ—ში არ არის. შესაძლებელია ეს სიტყვა იყოს და-მახინჯება სიტყვისა: ხვარასნელნი.

⁸) ქარ—ს ცხ—ში: იკონისანი.

⁹) ქარ—ს ცხ—ში ამ სიტყვის მაგიერ: და.

¹⁰) უნდა იყოს: სკვთნი.

¹¹) უნდა იყოს: ხაზარნი.

აღანნი: ხუარაშოანი: ხუარაზმშა:¹) და: ბერეთანი:²) აბაშნი:³) არაბნი:
 მიდნი: ელმიტელნი: და: შუა: მდინარენი: ანდ:⁴) ეოვლნი:⁵) ენანი:
 და: ნათესავნი: მაშრიეთ: მადრიბამდე:⁶) ამას: ესე: ვითარსა: სისრუ-
 ლესა: სოფლისა: მონაკებთა: და: დიდებთასა:-¹) აჭა: მ ო ი წ ი ა:-
 უამი: ევას: წიქვისა: და: ადამის: ცთომათაგან: და: ნასაჯი:⁸) აბელ:
 მართლისათა: ვიდრე: ზაქარასა: და: ძმისა: მისისა: იოვანესამდის:
 აღმსარებელთა: მართლათასა: ჯოჯოხეთებად: ტვირთვად: სამოელ:
 მკლაველისა: ჩუენისა: და: თუით: თავის: მკაუელისა:⁹) ცით: ცათათა:
 უფსკრულად: ქუესკნელისა: შთასრულისა: ანგელოზობისა: და: ნა-
 თელ: მოსიღობისა: სიბნელთა: უეისა:¹⁰) და: ეშმაკად: გარდაქცეულისა:
 კელთა: შენი: იწერობდეს: მუარებლნი: და: ყრებულნი: ღთისანი:
 ამისად: კსნად: მნებებელმან: ღთინ: კაცთა: ცთომა: კაცობრივითა:
 620 სხითა: იმოქმედა: არა: ძლიერისა: მომძღვრებულმან: ვინათგან:
 ოცთა: აცამეტთა: წელთა: ქმნენ: ნიშნი: და: სასწაულები: და:
 იმეუფა: ქუეყანასა: ზედა: მეფემან: და: მკჷმამან:¹¹) ცისა: და: ქუეყა-
 ნისამან: ამისად: შემდგომად: თავის: მსხმელმან: ცოდვათა: და: ცთო-
 მათა: მედინისა: ამის: და: ხრწნიდისა: სოფლისათამან: მიიღო:¹²) სი-
 კუდილიცა: უკუდავმან: გარსა: კორცთა: ჩუენისაგან: თბის:¹³) ჩუენისა:
 დაკსნისათჳს: ჩუენისა: მიმხმელმან: და: ვინათგან: ღთინ: და:
 ძემან: უწინარეს: საუკუოთა: უკუდავმან: არცადა: მისგან: მოსიღნი:
 კორცნი: უკუდავ: ყუნა: სხუა: რამცა: სახე: სხუა: რამცა: გავისახო:

¹) ქარ—ს ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: ხვარასანი და ხვარაზმ—შაჰ.

²) ეს ორი სიტყვა არ არის ქარ—ს ცხ—ში.

³) ქარ—ს ცხ—ში: აბაშნი.

⁴) ქარ—ს ცხ—ში უკანასკნელი ხუთი სიტყვის მაგიერ: ელამიტელნი და შუამდინარელნი და.

⁵) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ერნი.

⁶) ქარ—ს ცხ—ში: მადრიბით მაშრიყამდის.

⁷) ქარ—ს ცხ—ში უკანასკნელი რვა სიტყვის მაგიერ: ამას ესე ვითარსა გაზეებასა და ამოდლებასა, სვე სრულობასა და სოფლისა მონაგებთა და დიდებთასა.

⁸) ამ ორი სიტყვის მაგიერ უნდა იყოს: დანასაჯი.

⁹) უნდა იყოს: ჩვენის აზრით: მკლაველისა.

¹⁰) უნდა იყოს: მყვისა.

¹¹) უნდა იყოს: შემქმნელმან.

¹²) უნდა იყოს: მიიღო.

¹³) უნდა იყოს: თვით. ან თავის.

რამცა: ნუგეშინის: მცემელი: სხუა: რამცა: ოთხ: სატუქათაგან:
 დამჭირვად: სული: სახლსა: შინა: მსმენელთაგან: ამისთა: თუმცა:
 ველ: იგი: მზუ: მზეთა: და: შარავანდი: კელმწიფობისა: სახლი:
 ნებროთ: ალექსანდრე: და: აქილეე: ქუეყანით: ცად: მიმართ: და:
 ამანცა: მასვე: მსკუესსა: მის: ვნებისსა: ივნო: ესრეთ: ვითარცა:
 იგი: ცათა: შინა: ეგრეთვე: ქუეყანასა: ზედა: ვინათგან: მან: კორ-
 ცითა: სიგლახაკითა: და: სიმდაბლითა: წარავლინა: უამნი: ოცდა:
 აცამეტისა: მოქცევისანი: მხოლოდანი:¹) არა: ესრეთ: გარსა: ვითარცა:
 სახედ: ჩენილმან: დთისამან: ესერა: ესე: ვითარი: საგოდი: და:
 მოსაწევარი: მოსაწევართა: განსახეთქელი: კლდეთა: და: განსაზბო-
 ლი: კართა: საბლისა: და: საშინელები: შთამოსაცუფერი: მანანათა: 621
 და: ვარსკულავთა:²) ესმა:³) სამ: მნათობიერსა:⁴) მეფეთ: მეფისაგან:⁵)
 მეფეთ: ქმნულსა: თამარსა: ქალაქსა: შინა: ტფილისსა: საჯდომსა:
 მათსა: ციხესა: ისანს:⁶) უოვლითურთ: სამოთხის: მსგავსი: საუოფი:
 იქმნა: მსგავს: ჯოჯოხეთისა: და: შუებათა: წილ: და: სიმდერის:⁷)
 აჭკდეს: კმანი: ვაებისა: და: ტუებისანი: და: ნათელთა: წილ: მიუარ-
 დილებულთა: და: შეიმუსრნე: არსნი: და: საგანებულ: არსნი: და:⁸)

¹) ჩვენის აზრით უნდა იყოს: ხოლო ამან.

²) სიტყვებიდან „აბელ მართლისათა“ აქამდე ქარ—ს ცხ—ში არ არის. ამის მაგიერ სწორია: და უოველთა ტომთა მათთა ზედა თანა-წარუვალი ვალი სიკუდილი, უოველთა შემკამელი, და მიწადვე მიმაქცეველი: რამეთუ ვითარცა (ბარათ: ვინათგან) თვთ ღმერთმან და ძემან ღვთისამან ჩვენდა მომართ მოსრულმან კორცი-თა-მით აღამიანთა, მიიღო სიკუდილი, რა საკვირველ არს უკეთუ მიწით მოდგ-ბულნი მიწადვე მიიქცენ: ეგრეთვე ამან დიდმან და სვე-სრულმან (ბარათა შვილისა ში: სასურველმან) და უოველთა ღვთისა სათნოთა ქცევათა და კაცობრივთა შინა უზესთაესმან, და უახოვნესმან უოველთა მის უამისა კაცთამან, მეფემან დიდმან გიორგი, მიიღო სიკუდილი (აქ ბარათ. ვარიანტი კინოვოით სათაურათ უმატებს: მოკულდა მეფე გიორგი ქკს ტუდ) მასვე მსგავსსა ქრისტეს ვნებისასა (ქკს. ტუდ:) ესე ვითარი საგოდებელი და საღაღადო მოსაწევარი მოიწია, რომელ ითქმოდაცა თუმცა განსახეთქელი კლდეთა და შემქრელი იატაკთა, და დამაზნულეზელი მნათობთა (იხ. ქარ—ს ცხ—ბა გვ. 275—276).

³) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ესე.

⁴) ეს ორი სიტყვა არ არის ქარ—ს ცხ—ში.

⁵) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: თვთ.

⁶) ქარ—ს ცხ—ში უქანასკნელი ზეთი სიტყვის მაგიერ: ტფილისისასა მჯდო-მსა, ციხესა შინა ისანს (ბარათ: ისინს), მაშინ.

⁷) ქარ—ს ცხ—ში: მუსიკობისა.

⁸) უქანასკნელი თერთმეტი სიტყვა არ არის ქარ—ს ცხ—ში.

თამარი: ჰირი: იგი: ეთეროვანი: და: უკიშირო: ჰერი: და: უმრუმი:
 უმრუმი: ¹⁾ ნათელი: შეიზუდა: ბნელითა: დამფხურელსა: თამარსა:
 უსწრობდა: წყარო: სისხლის: წყაროსა: ცრემლთასა: და: წარსრულ-
 მან: პატრიარქმან: და: დიდებულთა: კმა: საყოფელთამან: წარმოი-
 ეუანეს: სამშვილდით: მთხრობელთა: საზრთათ: და: საშინელისა:
 და: მიუწდომელისა: სათქმელისათა: და: მეფისა: დედოფალი: რუსუ-
 დან: თანა: გაზრდილთა: მისითა: რომელთა: და: შემერელები:
 იცნას: მომხუეველები: ურთიერთარსისანი: და: მოღვობილი: სისხლ:
 რეულითა: ცრემლითა: შევიდეს: ტაძარსა: სამეუფოსა: ამხილველთა:
 თუალთა: მათთასა: მხილველთა: საუდრისა: ცამდი: ამადლებულისათა:
 ნათელ: ზე: ვასიანისა: და: შუქის: ჰლანანისა: საჯდომისა: იმერ-
 622 მენილთა: და: სუეთაგან: - ჰოს: და: ცილობად: იხილეს: ²⁾ გარემოს:
 ღ: იხილეს: მიქელ: პატრიარქი: უფველთა: ებისკოპოსთურთ: ³⁾ მდგო-
 მი: და: ვაზირ: ⁴⁾ ანტონი: და: ამის: ⁵⁾ სხასაჯარი: უფესურა: ⁶⁾ და:
 სსუანი: კელის: უფაღნი: უფთელურს: ⁷⁾ მეჭურჭლეთა: უხუცესსა: ⁸⁾
 გარდან: და: დივანი: ჩუხჩრეხი: ⁹⁾ ჭიბური: მეჯინიბეთ: უხუცესი:
 აფრიდონ: მსასკრთ: უხუცესი: ივანე: და: დიდებულნი: აზნაურნი:
 მონანი: და: მოემენი: თანა: პორფირი: და: გურიგური: სკპიტრთა: ¹⁰⁾

¹⁾ ქარ—ს ცხ—ში ეს სიტყვა გამეორებული არ არის.

²⁾ სიტყვიდან „შეიზუდა ბნელითა“ ქარ—ს ცხ—ში ასეა: შეიზდუდა ბნე-
 ლითა და დამფხურელი თმათა იხოკდის დაწვთა კელითა მულდაზაროვანთა და
 წყარო სისხლისა უსწრობდა ნაკადულსა (ბარათაშვილისაში: ჩაკიდულსა) ცრემლ-
 თასა. ხოლო დაჲ მეფისა რუსუდან, გამზრდელი თამარისი, იყოფოდა სამშვილდეს.
 წარვიდეს პატრიარქი და დიდებულნი, წარმოიყვანეს მუნით. შერავიდეს ტაძართა
 სამეფოთა და მხილველთა (ბარათაშვილისაში: აღმხილველთა) თვალთასა იხილნეს
 ამადლებული, და სვე სრულეზით გაზეზებული ტახტი და სასვენებელი მეფეთა,
 დატლილი და ოკერქმნილი, და კვალად იხილა გაზრდილი თვისი თამარ ესრეთ
 მყოფი, გარდამხეველნი ურთიერთარს, სისხლ-რეულითა ცრემლითა კმასა აღუ-
 ტვებდეს ვაეზისასა. მიმოიხილეს.

³⁾ ქარ—ს ცხ—ში: ებისკოპოსთა თანა.

⁴⁾ ქარ—ს ცხ—ში: ვაზირი.

⁵⁾ უნდა იყოს: ამირ.

⁶⁾ ქარ—ს ცხ—ში: ყუბასრა.

⁷⁾ ეს სიტყვა არ არ არის ქარ—ს ცხ—ში. უნდა შეადგენდეს დამახინჯებით
 გამეორებას სიტყვისა: ყუბასრა.

⁸⁾ ქარ—ს ცხ—ში: მეჭურჭლეთ-უხუცესი.

⁹⁾ ქარ—ს ცხ—ში: და მდივანი ჩურჩერაზი.

¹⁰⁾ ქარ—ს ცხ—ში: თანა პორფირით და გვრგვინით, სკიპტრითურთ.

და: საჭურველთა: სუნდა: კმარებელთა:¹) და: კუალად: ამხილველთა: იხილეს: კლდები: და: ცა: სრის:²) საფსე: მეომართა: რაზმები: და: რაზმები: სპები: მონა: სპები:³) ქალაქები: და: ცხიხები: აწეუდილი: და: რკერ: ქმნილი: და: თვთ: იხილეს:⁴) ტანითა: გორგოსლიანითა: და: ველავითა: აქლიანითა:⁵) და: შირითა: მნათობიერთა: კაცი: ირაოდ: საგონებელი:⁶) რომელთამცა: გამოთქუან: ანუ: რომელთაცა: შემოვიდა: სახე:⁷) უსახოს: მის: დღისა: რანი:⁸) გლოვანი: რანი:⁹) ტუეპანი: რანი:¹⁰) ვაეპანი: რანი:¹¹) სისხლ: რეულთა: ცრემლთა: ნაკადნი: ათას: კეცნი: რანი:¹²) მოთქმანი: მოკსენებანი: აღმისანი: აბელის: მართალნი:¹³) დავითისნი: იონათანისნი: და: მე:¹⁴) და: იაკობისნი: იოსებისადმდე:¹⁵) ამას: ესე: ვითარსა: უნუგეშინის: ცემულებასა: უჭურო: ქნას: სხუაებისასა:¹⁶) შთაცმასა: და: დაფენასა: ძაძისასა: 623 კიდე: მქნელსა:¹⁷) უფლისა: სანოვაცისათა:¹⁸) ესენი: ესთამდის: ხოლო: ამიერთგან: ვიწყო: წუობად: ბრძოლად: გონებისად: მიზიდვამან: და: მგუეთებულმან: მსგავსად: ქვისა: და: რკინისამან: აღმოგშობო: ცეცხლი: სიუჟარულისა: და: ქებისა: და: სურვილისა: ადვატეინო: და: ადვამადლო: საკმილი: ცამდინ: მუნ: შიგან: აღმოვანინო: ეთერიცა: ცეცხლისა: და: ქუეყანა: ცეცხლთაგან: მლეველი: ურჩთა: და: ცეცხლებრ: დონე: და: მოკმარებული: მეგობართა: და: მოუჟარეთა:

¹) ქარ—ს ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: სვიანად კმარებულთა.

²) ქარ—ს ცხ—ში უქანასკნელი ხუთი სიტყვის მაგიერ: იხილესცა სრაჲ.

³) ქარ—ს ცხ—ში: სპები და მონასპები, და კვალად.

⁴) ქარ—ს ცხ—ში: იხილევბოდა.

⁵) უქანასკნელი სამი სიტყვა არ არის ქარ—ს ცხ—ში.

⁶) ქარ—ს ცხ—ში ამ სამი სიტყვის მაგიერ: უსულოდ და უძრავად მდებარე.

⁷) ქარ—ს ცხ—ში უქანასკნელი ექვსი სიტყვის მაგიერ: რომელმანცა ენამან გამოთქვა, ანუ რომელიმცა სახე მოიღებოდა.

⁸) ქარ—ს ცხ—ში: რაოდენი.

⁹) ქარ—ს ცხ—ში: რომელნიმე.

¹⁰) ქარ—ს ცხ—ში: აღმისნი აბელისდამი და.

¹¹) უქანასკნელი სამი სიტყვის მაგიერ უნდა იყოს: იონათამისდამი.

¹²) ქარ—ს ცხ—ში: იოსებისდამი.

¹³) ქარ—ს ცხ—ში უქანასკნელი ხუთი სიტყვის მაგიერ: გლოვასა და ბნელთა სახლთა შინა შეწევდევასა.

¹⁴) ქარ—ს ცხ—ში: და კიდე-ქმნასა.

¹⁵) ქარ—ს ცხ—ბა აქ უმატებს: მიყოფრდა ჟამი გლოვისა: ვერღირა ეძლოთ ქართუტლოთა უმეფოდ და უპატრონოდ ყოფა. ამისთვის შემოკრბა შეიღთავე სამეფოთა დიდებულნი, რომელნიცა ღირს იყვნეს განზრახვად და გამოჩრევედ.

თუ: მაშინ: ნაბოქოდონოსორ: სამთა: ყრმათა: თანა: ოთხებად:
 იხილავ: ერთი: სამებისკანი: აქა: კულა: სამების: თანა: იხილავების:
 ოთხებად: თამარ: მოსწორებული: და: აღმატებული: ხოლო: შე-
 მერელთა: შევიდავე: ამის: სამეფოსა: მე: ვაჭუ: მეტუ¹⁾ უთა: ჰკა-
 დრეს: ჯ: მათსსენეს: დედოფალსა: რუსუდანს:²⁾ დღეს: შინა: ჩუენსა:
 მშობელთა: ამათთა:³⁾ და: ვინათგან: ყხედავთ: ყრმასა: თამარს:
 გონებითა: არა: ყრმებრივითა: არამედ: მეცნიერთა: ცნობიერთა:
 გონიერთა: და: შეუნიერთა: მომსმენელად: და: ჰატივის: მცემელად:
 შენდა: ხუედრთაებრ: ჩუეულებითა: და: უხინოდ: გხედვიდეს: სახედ:
 მშობელთა: არჩუა: მთქმელმან:⁴⁾ მბრძანებელმან: და: მომკსენებელმან:
 624 შეტყვალება: ამისი: ესე: ვითარისა: შეითისკან:⁵⁾ და: სადა: ძმასა:
 თქუენსა: და: მამასა: მათსა: დაუსვამს: ზეობასა: და: სიმკნესა:
 შინა: მათსა:⁶⁾ მუნ: კელუოს: განბრწყინებდა:⁷⁾ და: აღემოქნა: კელ-
 მწიფობასა: და: შარავანდელობასა: ტომის: გუარისა: თქუენისა:⁸⁾ უკუ-
 თუმიცა: არა: შემეცნებულყო:⁹⁾ სისრულესა: და: ჰყრობასა: ულუ-
 მზიანობისა: ჯ: ზეშთა: სთქუათ: ამთვარებისსა:¹⁰⁾ მანიაკი: იგი: გუ-
 გა:¹¹⁾ მეუბობისა: - ა რ მ ც ა: მრწმ¹²⁾ ნეუელ: ქმნილ: იყო: საუდარსა: დაფი-
 თისსა: ჯ: ბეკელსა: სოლომონისსა:¹³⁾ აწ: ვინათგანმან:¹³⁾ კელუოს:

1) სიტყვიდან „ენი ესთამდის“ არ არის არც ერთს სხვა ვარიანტში. ამის მაგიერ სწერია ის, რაც წინა შენიშვნაში უჩვენეთ.

2) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: გამზრდელსა თამარისსა.

3) ქარ—ს ცხ—ში უკანასკნელი ხუთი სიტყვის მაგიერ: დღეს შენ ჰსიან მშობლად ამისა.

4) ქარ—ს ცხ—ში სიტყვიდან „არამედ მეცნიერთა“ ასეა მოთხრობილი: არამედ გონიერიბითა და ცნობიერებითა სრულსა და ჯეროვნად და კეთილად მორჩილსა და მსმენელსა შენდა, და შენ გხედავს სახედ მშობელთა, არქუ.

5) ქარ—ს ცხ—ში: გლოვისა.

6) უკანასკნელი ხუთი სიტყვა არ არის ქარ—ს ცხ—ში.

7) ქარ—ს ცხ—ში: განბრწყინება მითი.

8) უკანასკნელი შვიდი სიტყვა არ არის ქარ—ს ცხ—ში.

9) ქარ—ს ცხ—ში: შემცნებულ იყო.

10) ქარ—ს ცხ—ში უკანასკნელი შვიდი სიტყვის მაგიერ: და ზესთა პყრობად და აღმატებად მთაერებრივსა პატივისა.

11) უნდა იყოს: გვირგვინი. ქარ—ს ცხ—ში: გვირგვინი იგი და მანიაკი.

12) სიტყვიდან „არმცა მრწმუნებელ“ ქარ—ს ცხ—ში ასეა: არამცა ერწმუნენს საყდარი დავითისი და საბრკო სოლომონისი.

13) ეს სიტყვა არ არის ქარ—ს ცხ—ში.

კელითა: მეფობისა:¹) და: კურთხევითა: გვირგვინისა:²) ეოფად: აღვი-
 დეს:³) ამაღლდეს: და: დაჯდეს: საუდარსა: თჯსთა: მამათასა: აღპერ-
 ბითა:⁴) აღდღუნებითა: ძელისა: ცხორებისათა: და: კურთხევითა:
 მეღჭიხედეკისათა: რამელი: ეო: აბრამის: მიმართ:⁵) და: მან: დაი-
 ჰერეს: კიდენი: ქუეყანისანი: და: მეფობდეს: იგი: ზღვითი: ზღვად-
 მღე:⁶) ამისმან: მსმენელმან: მმწონებელმან: და: მაჯერებელმან:⁷)
 დელაფაღმან:⁸) უბრძანა: და: მოახსენა: თამარსა: მეფესა: და: დედო-
 ფასა: - და: მორჩილებდა: ზირველსავე: ბრძანებასა: აწ: კადრე-
 ბულსა: დიდებულთა: და: შვიდთავე: მათასა: და: მსმენელი: ჰჯი-
 სა: ძალითა: სამე: დამორჩილ: იქმნა: აღმეგანელთა: საუდართა: და:
 საჯდომთა: ჰაპეულთა:⁹) აღსუეს:¹⁰) მზე: იგი: მზეთა: და: ნათელი:

¹) ქარ—ს ცხ—ში: მეფობასა.

²) ქარ—ს ცხ—ში: გვირგვინისანი.

³) ქარ—ს ცხ—ში: ამაღლებს: და.

⁴) უკანასკნელი შვიდი სიტყვა ქარ—ს ცხ—ში არ არის

⁵) ქარ—ს ცხ—ში: ამაღლებს: და მდინარითგან კიდემდე სოფლისათ.

⁶) ქარ—ს ცხ—ში: ეს სამი სიტყვა არ არის.

⁷) ქარ—ს ცხ—ში: ამაღლებს: რუსუდან მიითუალნა განზრახვანი მათნი, და
 მეფეთეს სიტყვანი იგი. შვიდი წინაშე თამარისა.

⁸) სიტყვებიდამ „და მორჩილებდა პირველსავე“ ასეა ქარ—ს ცხ—ში: „და
 ძლით მორჩილ ექმნა ბრძანებასა განზრდელისა თჯსისასა, და შვიდთავე სამეფოთა
 თჯსთა განზრახვითა და გამორჩევითა, ძლით დაარწმუნეს აღსლვად და ამაღლებად
 საუდართა და საჯდომთა მამა-პაპურთა.“ შემდეგ ამისა ქარ—ს ცხ—ში იწყება ცხო-
 ვრება თამარ მეფისა შემდეგის სათაურით: „დაჯდა ნებითა ღვთისათა მეფე თამარ,
 დასაბამითგანთა წელთა ექვსი ათას ექვს ას ოთხმოცდა ექვსსა, ქრისტეს აქეთ ათას
 ას ორმოც და ათექვსმეტსა: იუო მეფე ქართლისა თამარ სამეოცდა მესამე (თეიმ.:
 მე-50-თე)“. შემდეგ ქარ—ს ცხ—ში განაგრძობს: „ხოლო აწ ამიერითგან ვიწყო და
 მიგითხრა (ეს ფრაზა ბროსეს გამოცემაში სათაურს ეკუთვნის, ხოლო ბართაშვი-
 ლის ვარიანტში, რომელიც უფრო მართლად უნდა ჩაითვალოს, ტექსტს) და დაფა-
 რული იგი ცეცხლი, ვითარცა საღრტილსა შორის, კვეთებითა რკინისათა გამო-
 ჰკრთის, ეგრეთვე აღმოზრწინებდა ამბავთა თამარისთა და სიტყვით ოღენ მცირედი
 რამე ნაბერწყალი დიდისა მის საკმლისა აღმოვაჭვირვო (ბართაშვილისაში:
 აღმოვაჭვირვით), და მიგითხრა მიუთხრობელი და სიტყვთ გამოუთქმელნი ცხო-
 ვრებანი და ქცევანი თამარ ბრძინისანი:

მაშინ, ვითარცა შემოკრბეს შვიდთავე სამეფოთა მთავარნი და დიდებულნი,
 პატრიარქთ თანა ყოვლით ეპისკოსით და სამღვდელთო კრებულთი“ (ქარ. ცხ—ში
 გვ. 277) ეს შესავალი გადაკეთებულია ჩვენის, აზრით, მე-628 ხელნაწერის გვერდზე
 მოყვანილის ადგილიდან, რომელი იწყება სიტყვებით „ესენი ესთამის“ და თავდება
 სიტყვებით „მე ვთქუ მეტყუთა“.

⁹) ქარ—ს ცხ—ში: ამაღლებს: და ადამაღლეს საუდართა ზედა სამეფოთა.

ნათელთა: ელვარება: და: მზებრ: მაშუქებელი: სხუათა: ¹⁾ და: მიიღეს: 626 გვრგვნი: ადიდეს: ²⁾ კმა: მგალობელთა: და: ძველით: გვირგვინოსნობისა: და: მძლელ: იფლობელობისა: ³⁾ და: მთახსენეს: ⁴⁾ მთასა: ზეთის: ხილთასა: ჯუარი: გამოჩენილი: კოსტანტინესთა: ⁵⁾ და: ამას: ესე: ვითარსა: შესხმასა: და: გალობასა: შინა: ვინათგან: ღიბთიმერიოგან: იყო: წესი: ⁶⁾ და: დგომად: თავისა: საშუუფოსა: ⁷⁾ აწუიეს: მონაზონი: ღირსი: და: მადლ: ⁸⁾ შემოსილი: მთავარ: ებისკოპოზი: ქუთათელი: ანტონე: ⁹⁾ საღირის: ძე: მიიღებდ: ¹⁰⁾ გვირგვინისა: ღ: ცაღის: კერძისა: კახაბერი: ¹¹⁾ ერისთავი: რაჭისა: ღ: თაკუეთისა: ¹²⁾ ღ: სრულუეეს: მკევალთა: ¹³⁾ სუიანთა: და: დიდებულთა: ვარდანის: ძეთა: საღირის: ძეთა: ღ: ამანელის: ძეთა: მოღება: ღ: დაღება: ¹⁴⁾ კრმლისა: ამას: შინა: ჭკრეს: სპერმურთა: ¹⁵⁾ შუკთა: ¹⁶⁾ ქოსთა: და: წინწილთა: ღ: იყო: ზარი: და: ზგმი: ¹⁷⁾ ქალაქის: შინა: სიხარული: და: ¹⁸⁾ შუება: ¹⁹⁾ ღ: იმედ: ²⁰⁾ უიმედო: ქნილთა: ²¹⁾ თაყუანისცეს: დალოცეს: ღ: ადიდეს: სჰათა: შვიდი-

¹⁾ ქარ—ს ცხ—ში: სხივ-კამკამბათა.

²⁾ ქარ—ს ცხ—ში: და აღიმაღლეს.

³⁾ ამ სიტყვის პირდაპირ აშიაზე დედანში სწერია ორა ტექსტის ხელით და მქრალის მელნით: აქა: კუროხევა თამარისა.

⁴⁾ ესევეა ბარათაშვილის ვარიანტში, ზოლო ბროსეს გამოცემაში: მოაკსენებდეს.

⁵⁾ ქარ—ს ცხ—ში უკანასკნელი სამი სიტყვის მაგიერ: გამოჩინებულსა ჯუარსა კოსტანტინეს-ზე მფვისა.

⁶⁾ ეს სიტყვა არ არის ქარ—ს ცხ—ში.

⁷⁾ ქარ—ს ცხ—ში უკანასკნელი ოთხი სიტყვის მაგიერ: დაღმად გვრგვნსათაესა სამეფოსა.

⁸⁾ ქარ—ს ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: მადლით.

⁹⁾ ქარ—ს ცხ—ში: ანტონი.

¹⁰⁾ ქარ—ს ცხ—ში: მიღებად.

¹¹⁾ ქარ—ს ცხ—ში უკანასკნელი ოთხი სიტყვის მაგიერ: და სრულ ყვეს-რა კუროხევაჲ, დალოცეს მაშინ კახაბერი კვირიკეს ძე.

¹²⁾ ქარ—ს ცხ—ში: „თავ-კვერისა, ბარათაშვილის ვარიანტში ამ სიტყვაზე შენიშვნა აქვს აშიაზე კინოვარით: „ლუჩხუშია“.

¹³⁾ უნდა იყოს: მოკლეეთა.

¹⁴⁾ ქარ—ს ცხ—ში: მოღებად და დაღებად.

¹⁵⁾ უნდა იყოს: სპილენძ-კურთა.

¹⁶⁾ უნდა იყოს: ბუკთა.

¹⁷⁾ ქარ—ს ცხ—ში: ზეიმი.

¹⁸⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: მზიარულება.

¹⁹⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და გამოსვენება.

²⁰⁾ ქარ—ს ცხ—შიჲ იმედ.

²¹⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და სასოება უსასოა ქნილთა.

საგე: სამეფოსათა: -¹⁾ და ი ზ უ რ ა : ჟ ა მ ი ე რ ა დ : ²⁾ თვთოეულმან: თვისი: ადგილი: ³⁾ თამარ: შვიდ: მნათობიერი: იდიდა: მისგან: ⁴⁾ რომელმან: წარმოაჩინნა: და: აღმოაჩინნა: ⁵⁾ ექუსთა: შინა: დღეთა: უოველნი: არს: საჩენნი: განსუენებად: ⁶⁾ სცა: მეშვიდესა: ესე: თამარ: არს: რომლისათვის: თქუა: განსუენებად: სულსა: შინა: მშვიდსა: და: წრფელსა: ⁷⁾ ჭ: მოქადრულ: იქმნა: მოქმედი: აღზრდილისა: აღთბებისა: და: ⁸⁾ აწ: მხილველმან: იხილა: და: იყო: ნათელი: უმეტეს: ნათლისა: მის: პირველისა: ⁹⁾ და: იყო: კეთილი: და: უწოდა: ნათელსა: მას: დღე: 626 ამას: უწოდა: ნათელი: ულუმზიანთა: ¹⁰⁾ შორის: ¹¹⁾ დიდ: სუეობისა: და: ¹²⁾ ამან: განმზადებულმან: სიბრძნისა: შვიდთა: სუეტთამან: ადა-შენა: მათ: ზედა: ტაძარი: ჭ: სადგური: ¹³⁾ შვიდთა: მადლთა: ¹⁴⁾ შვიდ-თაგე: სამეფრობელთა: განმანათლებულად: ¹⁵⁾ და: შვიდგზის: დღესა: შინა: მადიდებულმან: დ'თისამან: შვიდწილ: განწმედელ: ყუნა: სი-ტუენი: ¹⁶⁾ სახედ: მობადისა: ჭ: მეფისა: ¹⁷⁾ ვითარ: იტუეს: - ¹⁸⁾ რ-მეჯსა მე: ესთა: და: რომელსამე: დავით: და: ჰატეფის: მცემელი: შვიდთა: უფროსიდა: ნაწილ: ჰუოფს: და: მერვისა: მისთვის: ¹⁹⁾ სი-

¹⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და.

²⁾ ეს სიტყვა ბროსეს გამოცემაში არ არის. ბარათაშვილის ვარიანტში: ჟამისად.

³⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: რამეთუ რომელმან ადიდნის მადიდებელნი თვისნი ღმერთმან თვთ მისგან იდიდა.

⁴⁾ ეს ორი სიტყვა ილარ არის ქარ—ს ცხ—ში, რადგან წინა შენიშენის სიტყვები სწევენ ამის მაგიერობას.

⁵⁾ ეს სიტყვა არ არის ქარ—ს ცხ—ში.

⁶⁾ ქარ—ს ცხ—ში უკანასკნელი სამი სიტყვის მაგიერ: არსნი და განსვენება.

⁷⁾ ქარ—ს ცხ—ში: მუდროსა.

⁸⁾ უკანასკნელი შვიდი სიტყვა არ არის ქარ—ს ცხ—ში.

⁹⁾ ქარ—ს ცხ—ში: ხილულისა.

¹⁰⁾ ქარ—ს ცხ—ში: „ნათლად ულუმპიანად“.

¹¹⁾ ეს სიტყვა არ არის ქარ—ს ცხ—ში.

¹²⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: დიდ-ბრწყინვალეებისა.

¹³⁾ ქარ—ს ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: „შემწიკვლებელად და სამკვიდრებელად“.

¹⁴⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: სულისათა.

¹⁵⁾ ეს სამი სიტყვა არ არის ქარ—ს ცხ—ში.

¹⁶⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: თვისნი მსახურებელად უფლისა.

¹⁷⁾ უკანასკნელი ოთხი სიტყვა არ არის ქარ—ს ცხ—ში.

¹⁸⁾ ქარ—ს ცხ—ში: აღსწერეს.

¹⁹⁾ ქარ—ს ცხ—ში უკანასკნელი ექვსი სიტყვის მაგიერ: უფროსდა ნაწილის მიმცემი მერვისა.

ტყუასებრ: სოლომონისსა: განმამბრწინებელი: შუად: არკედ: ერთად:¹⁾
 კუადა: შვიდცა:²⁾ სამეოცდა: ათ: შვიდცა: ევის: შვილთა: თუთოეულსა:
 შინა: შემდობლობა: ბრალეულთა:³⁾ და: შვილთა: მათ: სარტყელთა:
 ცისათა: და: მნათეთა: სეფეროსთა:⁴⁾ რომელ: არიან: კრონს: ზევსა:⁵⁾
 ჯ: აფროდიტე:⁶⁾ ერმი აპოლონ:⁷⁾ ჯ: ადრე:⁸⁾ ამათ: შესსსა: საფერო:⁹⁾
 მიწერი:¹⁰⁾ ხუთთა: მათ: საგრძნოს: ცნობათათანი:¹¹⁾ შვიდ: მყოფე-
 ლად: თანა: დართვითა: სულისა: და: გონებისათა:¹²⁾ და: ოდესმე:
 რომელიმე:¹³⁾ აღბ-ვსა:¹⁴⁾ ზენასა: მნათსა: ქვენა: მონათ:¹⁵⁾ გინათუ:
 შეუენითა: უცხოთა: და: უსახოთა: გინათუ: სიბრძნისა: მძურობელთა:
 გინათუ:¹⁶⁾ მზეებრ: უხუებითა: ჯ: მომფენობითა:¹⁷⁾ მართალთა: ზე-
 და:¹⁸⁾ და: ცოდვილთა: ზედა:¹⁹⁾ გინათუ: მძლეველობითა: სძლევედა:
 საჭიროთა: მიმართ: ამათ: და: ესე: ვითარითა: ვინ: ესე: მნათთა:
 627 და: ზოდთა: თუ: იძების: თჳს: ძაღთა: თუთებასა: აღარძინებს: თანა:
 ჳასაკისსა: უმეტესად: უმეტეს: გარდაითავისებ: მონებრ: ზენათა:
 სუეთამან: აღუსტიანმან: ვითარცა: დასხმული: სამთხე: კელითა:
 დ-თისათა: და: სულნელებითა: მით: მადედელებელითა: საყნოსელთათა:

¹⁾ უკანასკნელი ოთხი სიტყვა არ არის ქარ—ს ცხ—ში.

²⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და.

³⁾ ქარ—ს ცხ—ში უკანასკნელი ცხრა სიტყვის მაგიერ: სამეოცდა ათ შვიდ გზის შვიდგულთა შინა თუთოეულსა დღესა შემანდობელმან ბრალეულთამან, კმი-საებრ სამეფოსა.

⁴⁾ ქარ—ს ცხ—ში: მნათობთა სფეროსანთა.

⁵⁾ ქარ—ს ცხ—ში: კრონოს, ზევს.

⁶⁾ ქარ—ს ცხ—ში: აფროდიტე.

⁷⁾ ქარ—ს ცხ—ში: აპოლონ, ერმი, ირაკლი.

⁸⁾ ქარ—ს ცხ—ში: არეა. (რუმინანტევის და თეიმურაზის ვარიანტში: რეა).

⁹⁾ ქარ—ს ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: შეასახა სფერო.

¹⁰⁾ ქარ—ს ცხ—ში: მიწიერი.

¹¹⁾ ქარ—ს ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: საგრძნობელთა სულისათა.

¹²⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: განწყენდად და განათლებად, და განბრწინებდად და ესრეთ.

¹³⁾ ეს სამი სიტყვა არ არის ქარ—ს ცხ—ში.

¹⁴⁾ ქარ—ს ცხ—ში: აღებამეა.

¹⁵⁾ ქარ—ს ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: ქვენა ესე მნათი.

¹⁶⁾ ქარ—ს ცხ—ში ამ სამი სიტყვის მაგიერ: სიბრძნითა და მეცნიერებით მპყრობელობითა, ანუ თუ.

¹⁷⁾ ქარ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: მიფენად სწორობით.

¹⁸⁾ ეს სიტყვა არ არის ქარ—ს ცხ—ში.

და: შეკლესან: შორის: მისსა: ძღუენი: გონებათანი: და: სულოანი: გრძნობათანი: და: ნერგოვნებანი: და: გონება: ღთ: უქნია: და: სული: მხედ: მხედვასა: არსთასა: და: მუნ: შინა: გიეს: და: უღიქნავი: სატანას: და: გუედისა: მიერ: აჰა: იხილევებისცა: პირად: სოვნარი: მცენსა: თანა: მედენთა: ნაკადისსა: და: ვითარ: ჰითოდრთა: და: კრიტია: შენებლთა: ხედვათაგან: განსაცადნი: და: კეფო: ქეი-ხოსროს: მსგავსმან: კელმწიფემან: წუბად: და: შეწყალებად: განცემად: და: მინებებად: განკსნიღთა: მით: თუალითა: განკსნა: საჭურჭლენი: მონაგანი: ზაზათა: და: მამათა: მისთანი: ზირველ: ესოდენი: ნაწილი: დაუღვა: ჰირველსა: მას: და: კოლადსა: და: ზირველისა: მის: ზეცას: თუსა: და: კოლადსა: ქუეყანისასა: ჩუენ-თასა: რომლისა: მცნებანი: იზურნა: მადლისა: და: განმრუენულისა: განრუენად: შეუხებელსა: ადგილსა: დამდებელმან: და: ესე: ოდენისა: დღეინდლადმდე: წარმოდგინებელ: იქმნა: დასსა: დასსა: წარკებად: მშობელთამდე: 1) რომელსა: რიცხუ: რიცხო: არსა: და: ჰამარი:

1) სიტყვიდან „გინა თუ მძლევლობითა სძლევდა“ (გვ. 826—827 ხელთნაწერისა) აქამდე ქარ—ს ცხ—ში შემდეგი სხვა მოთხრობაა: „და ესრეთ განსწავლნა ხუთნივე საგრძნობელნი და შეიზღუდა შიშითა ღვთისათა ზედუა, ყნოსა, სმენა, გემოს-ხილვა და შეხება, და ულიქნაუად სატანას და გველისა მიერ. და ესრეთ მარად წარმდინარე ესე საწუთო და ქვე-დაშობილელი, მსგავსად სოლინართა, შეუხებელმან მიწისამან, უვნებლად წარიკადნა, და ესოდენთა დიდებათა და სიმდიდრეთა გარდა-რეულთა, და სიმადლესა შინა ესრეთ იყო, ვითარმცა ყოვლად არა-რამ ჰქონებოდა, და უდარეს და უგლახაკეს ყოველთა კაცთასა შეერაცხა თავი თვისი, მომკენებელი კმისა-მის: „შიშველი გამოვედ დედის მუცლით ჩემით-გან და შიშველსა მეგულე-ბის წარსლად“. და ესოდენსა ამას ღვთის მსახურებასა და კრძალულებასა შინა-ნუ უკუც ქვეყნიერი ესე მეფობა უდიდებლად და განუგებლად დაუტევა, ნუ იყო-ფინ: არამედ უზესთაეს ყოველთა მეფეთა და ბრძენთა და ფილასოფოსთასა, კეთი-ლად განაგო, და შეამკო, და წარმართა, რომელი ესე შეუძლებელ არს სხვათა კაცთა მიერ, კმისა-ებრ სამეფოსა, ვითარმედ „ორთა უფალთა მონება შეუძლებელ არსო“. არამედ ამან პირველად მეძიებელმან სასუფეველისამან და ზენასა სუფევისა მოსურ-ნემან, ქვენაცა ესე დიდება და სიმდიდრე უხვებით და საესებით მიიღო, აღთქმი-საებრ უტყუველისა: „პირველად ეძიებდით სასუფეველსა ღვთისასა და სიმართლესა მისსა, და ესე ყოველი შეგემინოს“. რამეთუ აღიმაღლა მადლად გონება და მდა-ბლითა სულითა განიცადა სიდიდე საქმისა მისდა ჰვედრებულისა. მიაყენა მყვანე-ბელსა თვისსა ზედუა, და ვითარცა ორბმან ფრთე-მალემან აღიფრინა ზე, და მიმოა-ვლინა გუგანი სახედველთანი. და სიერცითა გონებისა თვისისათა შემოიკრიბა ყოველივე საღმრთონი და საერონი წესნი და განგებანი და იწყო ანგებად ვითარ-იგი მოპებრვიდა სული, მიმოიხილა სიმახვილითა ცნობისათა გარემოს ყოველი და მყისსა შინა შემეცნა ხილითა ოდენ წრფელთა და დრკუთა, გულარზნილთა და

უქომრავი:¹) და: იკსნს: მოვალენი: ვალთაკან: და: შიეცა:²) ზობლთა:
 628 და: დონიერ:³) ქერივთა:⁴) კელმწიფობა: კანქორწინებად: ობოლთა:⁵)
 და: დონიერ: ეუნა: გლახაკანი: და: მდიდარ: დონიერნი: და: თუით:
 დედოფალი: რუსუდან: სწორად: აღსრულებულ: იყო: თუით: მისთვის:
 და: გაზრდილისა: მისისა: თვის: მიცემითა: ქალაქთაცა: ხეთა:
 სოფელთაცა: სამსკვალთათა:⁶) ამას: ესე: ვითარსა: შინა: დაწეებასა:
 წყალბისასა: იმიერთა: ამიერთა: ზემოთა: და: ქუემოთა: შუიღთავე:
 თემთასა:⁷) იწეეს: რომელთამე: ძუელებრი: კაცთა: დაუდგრამელობი-

უმანკოთა, ერთგულთა და ორგულთა, და სიბრძნით განგებითა თვისითა პირველად ყოველთა ზედა დაასხნა წყალობა უხვევით, რათა ჟამსა საქმეთასა ერთგულნი ერთგულობითა მადრიელობდენ, ხოლო დრკუნი და განდრეკილნი გულითა უსიტყველ იყუნენ მიგებისათვის უშურველად წყალობათასა, განახენა საუნჯენი შამა-პაპათანი და განთინა ყოველთა ზედა მოწყალეზანი და შეწყყარებანი. პირველად ყოვლისა პირველისა მისთვის იღვაწა, სადა იგი დაიუხვების სიმდიდრე წარუპარველი, რომელსა მპარვი აზა მიეხვების და მლილთა მიერ არა განირყუნების. მუნ წარგზავნა უხვევით კვლითა გლახაკთა და მოქენეთათა“ (ქარ—ს ცხ—ბა გვ. 278—279).

¹) ქარ—ს ცხ—ში: რომლისა რიცხვი ურიცხვე არს და ჰამრი უამრავ.

²) ქარ—ს ცხ—ში: მისცა.

³) ეს ორი სიტყვა არ არის ქარ—ს ცხ—ში.

⁴) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: კმა-საყოფელი მათი და.

⁵) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: მათთა.

⁶) სიტყვიდამ „და თუით დედოფალი“ არ არის ქარ—ს ცხ—ში.

⁷) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: „არა დაუტევა მოქენე რომელსაცა ზედა არა უხვევით მიჰქინა წყალობა და სამართალი“. მერე აქ ქარ—ს ცხ—ში მოყვანილია შემდეგი ვრცელი ტექსტი: „ხოლო მსჯულთათვის საღმრთოთა მეორე კოსტანტინე იქმნებოდა, და მისებრვე მოსწრაფე იყო დაწყებასა საღმრთოსა საქმეთასა, რამეთუ იწყო აღლესვად ორ-პირსა მახვილსა, სამხილებელად უღმრთოთა და მოსასრველად თესლთა ბოროტთა, და ინება რათა იქმნეს შეყრა და გამორჩევა დიდთა მათ და მსოფლიოთა კრებათა. პირველად აღმოუწოდა წმიდით ქალაქით იერუსალიმით ნიკოლოზს გულბარის ძესა, რომელსა სიმდაბლისა ძლით ეჯგნა ქართლისა კათალიკოზობისაგან. ესე რა მოიყვანა, შემოკრიბნა ყოველნი სამეფოსა თვისისა მღუღელთ-მოთავარნი, მონაზონნი და მეუღაბნოენი, კაცნი მცნიერნი სჯულთისა საღმრთოსანი, და მოსწრაფე იყო რათა მართ-მადიდებლობასა ზედა შემოთესილნი ბოროტნი თესლნი აღმოუხვრნეს სამეფოსაგან თვისისა. რომელი ესე განემარჯვა ადრე სასოებითა კეთილის მქონებელითა. ხოლო შემოკრბეს ყოველით კერძო სამეფოსა მისისა ეპისკოპოსნი, რომელთა პირველად აქენდა ზემო-კსენებული იგი ნიკოლოზ, მსგავსი სხვისა თვისისა წმიდისა ნიკოლოზისი, და ანტონი ქუთათელი საღირის ძე, დიდათ განთქმული სათნოებათა შინა, და ძლიერი სიტყვით და საქმით. მიეგებოდა მათ თამარ დიდითა სიმდაბლითა, ვითარცა ერთი კაცი შეურაცხი და არა ვითარცა მეფე, ვითარ ანგელოსთა და არა კაცთა. შეპკრიბნა ყოველნი ერთსა სადგურსა და დასხნა საყდრებითა, ხოლო თვთ დაჯდა შორის მათსა მარტოდ და არა მეფობით, და ესრეთ ვუხებოდა: „ში წმიდანო მამანო, თქუცნ ღვთისა მიერ განჩინებულ

სა: შესაქემ: და: დიდებულსა:¹) ვიეთმე: კელის: უფაღთა: ეკეს: ფიცი:
 კსრეთ: ვითარმედ: აღარ: ვეგებით: ძუელთა: კელის: უფაღთა: და:
 გამგებელთა: საქმისათა: ფარმანს: ქუეშე: მეოფნი: ვინათგან: მათ-
 გან: დაძრგვილნი: და: უნატოდ: გარეულნი: ვითარ:²) და: გუარიახნი:-
 და: მასხურეუნი: სახელნი: უბტოდ: და: უსახელოდ: გა-
 სრულ: ვართ: უგუაროთა: და: უკმართაგან: აღტე:³) ერდგული: და:
 კარგი: მოემე: და: ჭბუკი: იყო: უუბასრ:⁴) გაზრდილი: ჰატრანთა-
 გან: და: იყო: ამირ: სხასლადი:⁵) მანდატურთა: უხუცესი: კარსენის:⁶)
 მიერ: ფილენჯად: წოდებულისა: მოღებად:⁷) ენა: კელი: და: ფერკი:⁸)

ხართ მოძღვრად ჩვენდა და მმართველად წმიდათა ეკლესიათა, და თანა გაცთ სი-
 ტყვის მიგებად (თეიმურაზისაში: მიცემა) სულთათვის ჩვენთა. გამოიძიეთ ყოველი
 კეთილად, დაამტკიცეთ მართალი და განკადეთ ყოველი გვლარძნილი. იწყეთ პირ-
 ველად ჩემ ზედა, რამეთუ შარაჲანდელი ესე მეფობისა არს და არა ღვთის მბრძო-
 ლობისა. ნუ თვალ-ახეამთ მთავართა სიდიდისათვის, ნუცა გლახაკთა უღებ-ყოფთ
 სიმცირისათვის. თქვენ სიტყვთ, ხოლო მე საქმით: თქვენ სწავლით, ხოლო მე გან-
 სწავლით; თქვენ წვრთით, ხოლო მე განსწვრთით. ზოგად კელ-მივცეთ დაცვად
 სჯულთა საღმრთოთა შეუშინებელად (თეიმურაზისაში: შეუგინებლად), რათა არა
 ზოგად ვიზღვივნეთ: თქვენ ვითაცა მღუდელნი, ხოლო მე ვითარცა მეფე; თქვენ
 ვითარცა მწენი, ხოლო მე ვითარცა ებგური“. ესმენს რა სიტყუანი ესე ყოველსა
 მას კრებულსა შამათასა, მადლობდეს ღმერთსა, და თანად მეფესა ღვთივ განბრძო-
 ბილსა. ჯდა უკვე თამარ მცირედ ჟამ შორის მათსა, მერმე მოიღო კურთხევა მათ-
 გან და წარვიდა პალატად თვსად. ხოლო წინამძღვართა კრებისათა ნიკოლოზ
 და ანტონი, რომელნი ვითარცა პირმეტყველნი მთიებნი უძლოდეს მომრგვლებასა
 ცაუბრისაშის ვარსკულავთა ვარსკულავისასა. ხოლო არა ინება მაშინდელმან მან
 მიქაელ კათალიკოზმან შორის მათსა ყოფა, რამეთუ წინა-უცმო იყო წესთაგან
 საეკლესიოთა და ჰყონდიდელ-შაწყვერელობა, და მშვიგობართ-უხუცესობაცა მას
 მოეხვეჭა უფლისაგან (ბარათაშვილისაში: მიეხუტევა ჟამისაგან). არამედ ვერ განაყენეს,
 დაღაცათუ ფრად იღვაწეს, არამედ თვთ განაყენა აღრე სასჯელმან ღვთისამან.
 ხოლო სხვანი ვინმე ეპისკოპოსნი შესცვალნეს, და მათ წილ საღმრთონი კაცი
 მეცნიერნი სჯულისანი დასხნეს, და სხვანი საეკლესიონი წესნი განმართნეს, უღებთა
 მიერ დაქსნილნი. ხოლო აღივსებოდა, რა კრება და აღდგეს წმიდანი შამანი, კვა-
 ლად მეფე თამარ მიეჭცა საურავთა და განსაგებელთა სამეფოსა თვისისათა (ქარ-
 ცხ-ბა გვ. 279—280).

¹) ქარ—ს ცხ—ში უქანასკნელი რვა სიტყვის მაგიერ: მაშინ იწყეს ძველითგან
 ჩვეულებისაებრ კაცთა დაუღვარომელობისა, საქმე დიდებულთა.

²) ქარ—ს ცხ—ში უქანასკნელი სამი სიტყვის მაგიერ: უპატროდ დასულნი
 ვართ.

³) სიტყვებიდამ „და მასხურეუნი“ ქარ—ს ცხ—ში ასეა: და თვთ მასხურეულნი
 მასხლნი უპატროდ და უსახოდ განსრულ ვართ უგვართა და უკამთაგან. დაღაცათუ-

⁴) ქარ—ს ცხ—ში: ყუბასარ.

⁵) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და.

⁶) ამ სიტყვის მაგიერ უნდა იყოს: გარნა სენისა.

⁷) ქარ—ს ცხ—ში: მიიღებდა.

აწიგეს:¹) მოღებად: უოვლისა: დიდებულისა: ქანებისა: და: სიმდი-
 დრისა:²) გარსა: უქმ: იქმნა: განზრახვა: მისი: ვინათგან: თამარი:
 სახიერ:³) ჭ: მოწყაღე: მოახსენა: საუუარელი:⁴) სამსახური: ჭ: ზრდი-
 ლობა:⁵) თუნიერ: კელის: უფლობისა: და: ლორისაგან: კიდე: არა:⁶)
 629 დააკლო: და: ეგრეცა: სიუუარულითა: დიდად: და:⁷) ჰატრიკითა: დაი-
 ჭირა: დღემდე: მიცვალებისა:⁸) კუალად: აფრიდონ: აზნაურისა: უმო-
 ბისაგან: ღთის: მბაძობითა: მიიწია: კაც: ქნილი: და: მსახურთ: უხუ-
 ცესობამის: თმოგვისა: სახლთა: და: ცინეას: და: ქუეყნათა: პატრო-
 ნობამდის: აღზებული:⁹) მ ი ი შ ა ლ ა: და: დამკო: ნებითა: და: თნე-
 ბითა:¹⁰) ლაშქართათა: და: ბრძოლა: მეოფთა: კელის: უფლობისა: და:
 დიდებისათს: ურთიერთს: დაუწყეს: ზიდვა:¹¹) და: ესეცა: უცხო:
 მოსაგონებელი:¹²) უუთღუ: არსნ:¹³) ცხოვარმან:¹⁴) იჯორის: სა-
 ხრონ: მეოფელმან: ვერ: მისცემს: ბიჭთა: გონებისა: მზაკვარება: ჭ:
 თქუა: მომღებელმან: წესსა: რასამე: სხარსთა: განაგისსა:¹⁵) ჭ: ითხოვა:
 კარავი: და: დადგომად:¹⁶) გელსა: ისპანისსა:¹⁷) და: სანახებსა: სადუ-

1) ქარ--ს ცხ—ბა უმატებს: მეფესა თამარს.
 2) ქარ—ს ცხ—ში უკანასკნელი ოთხი სიტყვის მაგიერ: ნაქონებისა.
 3) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: იყო.
 4) ქარ—ს ცხ—ში: მოიხსენა სიუუარული და.
 5) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: მისი.
 6) ქარ—ს ცხ—ში: არა რაჲ.
 7) ქარ—ს ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: და დიდითა.
 8) ქარ—ს ცხ—ში: დღემდე მიცვალებისა მისისა.
 9) სიტყვებიდამ „ღ“თის მბაძობითა“ ასეა ქარ—ს ცხ—ში: ღთის მობა-
 ძაის მოწყალებით ამაღლებული და განდიდებული ვიდრე მსახურთ უხუცესობადმი,
 და თმოგვისა და სხუთა ცინეთა პატრონობით აღზებული.
 10) ქარ—ს ცხ—ში: განზრახვითა.
 11) ქარ—ს ცხ—ში უკანასკნელი ათი სიტყვის მაგიერ: და ბრძოლა ყვეს
 ურთიერთს კელს-უფლობისათს.
 12) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და დიდად განსაკვირვებელი.
 13) ქარ—ს ცხ—ში: ყუთლუ-არსლან.
 14) ეს სიტყვა არ არის ქარ—ს ცხ—ში.
 15) ქარ—ს ცხ—ში სიტყვებიდამ „იჯორის სახრონ“ ასეა: იჯორის სახელ ორ-
 გონებამან (ბარათაშვილისაში: ორგუნებამან) და დაუდგრომელმან წესსა ზედა თვისსა,
 ვითარ ჩვეულება აქვს ყომითა აღრე აღზევაებად სიდიდისა მიერ და უფროსდა გვა-
 რითა უაზნოთა (ბარათაშვილისაში: უაზნოთა) აღამაღლებს სიმდიდრე, მომღებ
 იქმნა წესსა რასმე სპარსთა გონება-მაღლობისასა და სილაღით ქცევისასა.
 16) ქარ - ს ცხ—ში ამ სამი სიტყვის მაგიერ: დადგმად კარავი.
 17) უნდა იყოს: ისპანისასა.

დებლისსა: ¹⁾ და: დასხდომილნი: მუნ: შიგა: განმტკებლნი: მიეცემის: და: მოდებისა: წყალობასა: და: შერისხვისანი: ²⁾ ვჰკადრებდეთ: და: ვაცნობებდეთ: თამარ: მეფესა: და: დედოფალსა: მაშინდა: ³⁾ სრულ: იქმნებოდეს: განკებულნი: ჩუენი:— ესე: ვიეთ: საწყენელ: იუთ: ⁴⁾ დასასრული: კელმწიფობისა ჰატრონისა: მიმტკემელი: ესრეთ: იწიან: ⁵⁾ ღ: გაიკრვა: და: გაიკონა: ⁶⁾ უკლუბელმან: გონებითა: ⁷⁾ და: საუნჯუმან: სიბრძნითა: ⁸⁾ და: მოიღონ: კელით: გდება: თავისა: მის: მოქმედთა: და: თანა: მზრდელ: მუთფელმან: ⁹⁾ ერთგულთა: და: საკუთართა: მის: თამან: ¹⁰⁾ შეიზერა: ყუთლარსნ: ¹¹⁾ მეტურკლეთ: უხუცესი: ღ: ¹²⁾ აწ: თავის: ამარ: სხარსაღარად: და: სომხითის: სომეხთა: ¹³⁾ მეფისა: 630 ადგილსა: ლორესა: დაჯდომად: განმწადებულნი: და: ვითარცა: ცნეს: ესე: ლაშქართა: ფიცთა: და: თანა: შემწეთა: მისისა: მის: გზად: გამყვანობისად: და: უკეთურებისათა: ¹⁴⁾ შეიკარეს: ღ: უკუადგეს: ¹⁵⁾ დადგეს: ¹⁶⁾ ახალი: სიმტიციე: ყუთლარსნისა: გაშუბლობისა: არა: მშეების: მეტუელებნი: ¹⁷⁾ განემზადნეს: ისანისაცა: შემობმად: ¹⁸⁾ გარნა:

¹⁾ ქარ—ს ცხ—ში: საგოდებელისასა.

²⁾ წინა შენიშნიდან ქარ—ს ცხ—ში ასეა: მუნ შიგან თავის-უფლებით მსხლო-მარენი, რათა მიეცემდეთ და მოვილებდეთ, რომელთამე ვერისხედეთ და რომელთამე ვწყალობდეთ, ამას ესრეთ.

³⁾ ქარ—ს ცხ—ში: და მუნდა.

⁴⁾ ქარ—ს ცხ—ში უკანასკნელი ორი სიტყვის მაგიერ: ვითარ საწყენცა იუთ.

⁵⁾ ქარ—ს ცხ—ში წინა შენიშნიდან ასეა: და ვითარცა შევნოდა მისსა კელ-მწიფობასა და სიბრძნესა, და მეცნიერებასა, ვერე ეწყინა.

⁶⁾ ეს სიტყვა ქარ—ს ცხ—ში არ არის. ამის მაგიერ სწერიან: და ვითარცა გულის-ხმა-ყო მათი სივერაგე და უკეთურება.

⁷⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და სულ გრძელმან, და გვიანმან რისხვისათჳს.

⁸⁾ ქარ—ს ცხ—ში: სიბრძნისამან.

⁹⁾ ქარ—ს ცხ—ში წინა შენიშნიდან ასეა: იძია ღონე შემსგავსებულნი სი-ბრძნისა მისისა, რათამცა კელთ-იგდო მოქმედნი ამის საქმისანი: განიზრახა.

¹⁰⁾ ქარ—ს ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: თვისთა და.

¹¹⁾ ქარ—ს ცხ—ში: ყუთლუ-არსლან.

¹²⁾ ქარ—ს ცხ—ში: ზოლო.

¹³⁾ ქარ—ს ცხ—ში უკანასკნელი ექვსი სიტყვის მაგიერ: თავით თვისთ ამირ-სპასალარად და სომეხთ.

¹⁴⁾ ქარ—ს ცხ—ში უკანასკნელი ცხრა სიტყვის მაგიერ: მის თანა შეწეთა და თანა შეფიცულთა მისისა მის უკეთურებისა, და უგზოდ განზრახულობისათა.

¹⁵⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: თამარს სახიერსა და ბრძენსა.

¹⁶⁾ ქარ—ს ცხ—ში: ყვეს.

¹⁷⁾ ქარ—ს ცხ—ში უკანასკნელი ექვსი სიტყვის მაგიერ: სიმტიციე და ფიცი, რათა ყუთლუ-არსლან გააშევიბონ და არა მიუშეან ვნებად მისსა, და.

¹⁸⁾ ქარ—ს ცხ—ში: შემოდგომად.

ვინაიკან: ღკენ: კელი: საუფლო: და: მკლავი: მადალი: შემწე:
 და: თანა: მბრძოლ: მბრძოლთა: მათ: მისთა: და: მის: წილ: ამა-
 ღლებული: ჭურისა: და: ფარისა: ეკუთებოდა: დამკობა: და: წინა:
 აღმდგომთა: მისთა: ცუდ: სამე: იქმნა: ¹⁾ განზრახვა: მათი: ვითარ:
 განზრახვა: აბიათარ: მღუღელისა: და: იობ: სხასპეტისა: რომელნი:
 ეთანებოდეს: ორინსა: ²⁾ ძმასა: სოლომონისსა: და: ამას: შინა: თამარ:
 წარგზავნილმან: - ო რ თ ა: ს ა ბ ტ ი ო თ ა: . დედოფალთა: დედოფალ-
 მან: ³⁾ რომელი: იყო: ერთი: ზუსქი: ცოქალი: ⁴⁾ დედა: ქართლისა:
 ერისთავთა: ერისა: ⁵⁾ რატისი: და: ერთ: კარავი: ⁶⁾ ჯაუელთა: დედა:
 აწ: მყოფთა: სამდღუართა: ⁷⁾ უბრძანა: ფიცით: მონდობა: ⁸⁾ და: სსუისა:
 არავისი: ბრადობა: ⁹⁾ ჭ: ¹⁰⁾ მოჭეუეს: დიდებულნი: ბრძანებასა: ჰატრო-
 ნისსა: ჭ: წინაშე: მოსრულთა: ¹¹⁾ დაურდომით: თაუუნის: ცა: ¹²⁾ ემალ-
 თა: ¹³⁾ აღიღეს: ფიცი: ჰატრონისსაგან: ჭ: მისცეს: მათ: ¹⁴⁾ ერთგულობი
 ს: ჭ: ნების: მყოფლობასა: მათისა: - ¹⁵⁾ კ უ ა ლ ა დ : ღ ა ჯ ღ : ცხებული:

¹⁾ ქარ—ს ცბ—ში წინა შენიშებიდან ასეა: და კელ-ყვეს საქმესა შეუკადრე-
 ბელსა და ბრძოლად უბრძოლელსა, რომელსა ჰფარვიდა ძალი მადლისა და მკლავი
 საუფლო. იყო მარადის განმზადებულ თანა-შემწედ მისსა, მისწილ ამდებულ ჰურისა
 და ფარისა, და განთინის მახვილი წინაშე მაკირებელთა მისთა და წინა-აღმდგომთა
 მისთა, ამისთვის ცუდ იქმნა.

²⁾ ქარ—ს ცბ—ში უკანასკნელი ორი სიტყვის მაგიერ: ეყოფოდეს ორნიას.

³⁾ ქარ—ს ცბ—ში უკანასკნელი ცბრა სიტყვის მაგიერ: მაშინ თამარ მშვიდ-
 მან და მშვიდობის მეძიებელმან წარავლინა ორნი საპატრიონი დიოფალნი.

⁴⁾ ქარ—ს ცბ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: ხეაშაქი ცოქელ.

⁵⁾ უნდა იყოს: ერისთავისა. ქარ—ს ცბ—ში ამ სიტყვის წინ მიმდლოლი სი-
 ტყვა არ არის.

⁶⁾ ქარ—ს ცბ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: მგორე კარავ (ბარათაშვილისაში:
 კარავი).

⁷⁾ ეგრევეა მეგრელიის ვარიანტში. ქარ—ს ცბ—ში და ბარათაშვილის ვარიან-
 ტში: სამძივართა. ამ ადგილას ბარათაშვილის ვარიანტში აშიაზე ასეთი შენიშვნა
 არის: ეს სახელები ორს დედანში ასე ეწერა.

⁸⁾ ქარ—ს ცბ—ში: მინდობა.

⁹⁾ ქარ—ს ცბ—ში აქ უმატებს: ხოლო იხილეს რა ესე განდგომილთა მათ,
 მაშინვე.

¹⁰⁾ ეს სიტყვა არ არის ქარ—ს ცბ—ში.

¹¹⁾ ქარ—ს ცბ—ში უკანასკნელი სამი სიტყვის მაგიერ: მოვიდეს წინაშე თა-
 მარისა და.

¹²⁾ ქარ—ს ცბ—ში: თაუუნის-სცეს.

¹³⁾ შესაძლებელია ეს სიტყვა წარმოადგენდეს დამხინჯებას სიტყვისა: ერის-
 თავთა. ქარ—ს ცბ—ში ამ სიტყვის მაგიერ სწერია: და.

¹⁴⁾ ქარ—ს ცბ—ში ამ სიტყვის მაგიერ: პირი.

¹⁵⁾ ქარ—ს ცბ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: ყოფისა მისისა.

დ¹თისა: საყდართა: მათ: ცამდი: ადმარტებულთა:¹) შუენებითა: მით: აფრადიტიან²თა: და: სიუხვითა: მით: მზებ³რითა:²) აზოლთინითა: სატრფო: საჭურეტი:³) დაბნედამდის: და: გაჭრამდის:⁴) ყოველთა:⁵) გამცდელ: მხედთა: და: მეუურებდის:⁶) წყალ: ჯაგარითა: მით: უმსკავსოთა: სხეტა: მათ:⁷) დ⁸თივ: ქმნულთა: და: იურვის:⁹) იურვლად: ურვა: ქმნისათს:¹⁰) ყოველთა: შეურეებულთათს: ზირველად: კარდაცვალებისა: და: გამოჩენსა: შინა: ორთ:¹¹) ვაზირთა: და: სხასხეტასა: თანა: დგომითა: და: ერთ: ნებობითა:¹²) ბრძანა: და: მტკიცებად: ჭეონდილად: მწიგნობართა: - უხუცესად: ვზრდი:¹³) გაზრდილივე: მამისა: მათისა: ბრძენი: და: გონიერი: პატრონთათს: სვიანი: და: ერთგული: და: შემცნებელი: საურავთა:¹⁴) და: გაჩინა: ამირ: სხ¹⁵საღარი: სარგის: მკარგძელი:¹⁶) კაცი: გუარინი: და: ადზრდილი: ღამქრობათა: შინა: ჭახუკობათა: და: უბოძა: ლორე: სათავადო:¹⁷) სამთავრო: სომხითსა: შინა: და: წყალობა: ყო: ძისაცა: მისისა: ზაქა-

¹) ქარ—ს ცხ—ში უკანასკნელი სამი სიტყვის მაგიერ: ზედა ზე-აჰალდე-ბულთა.

²) ქარ—ს ცხ—ში: მზეებრ.

³) ქარ—ს ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: სატურფო საჭურეტი ვიღრე.

⁴) ქარ—ს ცხ—ში: გაჭრა-გახელბამდის.

⁵) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: მისთა.

⁶) ქარ—ს ცხ—ში: შეიპყრობდის.

⁷) ქარ—ს ცხ—ში: და სახითა მით.

⁸) ქარ—ს ცხ—ში რიგი ამ ორი სიტყვისა ასეა: იურვის და.

⁹) ეს ორი სიტყვა არ არის ქარ—ს ცხ—ში.

¹⁰) ქარ - ს ცხ—ში: ორთა.

¹¹) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: შეიღთავე სამეფოთა დიდებულთათა.

¹²) ამ სიტყვის მაგიერ, ჩვენის აზრით, უნდა იყოს: ვაზირად.

¹³) სიტყვიდან „ბრძანა დამტკიცებათ“ აქამდე მოიპოვება მხოლოდ რუმინტევის ვარიანტში ამ სახით: „დიდ-დიდნი დამტკიცება მწიგნობართ უხუცესად და ვაზირად გაზრდილივე მამისა მათისა მეფეთ მეფისა, ანტონი გლონის თავის ძე, კაცი ბრძენი და გონიერი, პატრონთათს ერთგული და შემეცნებელი საურავსა“. ყველა ეს დედანში წაშლილი ყოფილა, როგორც ბროსე შენიშნას, მაგრამ წაკითხვა შესაძლებელი. ამთ მაგიერ სტრიქონებს შუა წერებულა: და დამტკიცა მწიგნობართ უხუცესად და ვაზირად გაზრდილივე მამისა თვისისა მეფეთ მეფისა ანტონი გლოანი, კაცი ბრძენი, პატრონისა თვისისა ერთ-გული და შემეცნებელი (ქარ—ს ცხ—ბა გვ. 282, შენ. 1).

¹⁴) აშიაზე არა ტექსტის ხელით და მკრალის მეღნით სწერია: მხარ: გძელი.

¹⁵) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და.

რას:¹) და: ღოტვეთა: დაითაყვანა: დარბაზის: უმამან:²) უხუცესმან:³) უმცროსა: შვილი: მისი: ივანე: და: განაზინა: და: უბოძა: ჭიანჭველს: მანდატურთ: უხუცესობა: და: მისცა: არკანი: ოქროსა: კელთა: მისთა: და: შთააგვეს: ტანსა: საღამანგი: მათსა:⁴) დასვეს: სელობითა: ოქრო: ჭედილითა:⁵) რომელამე: მარჯუენით: მისსა: და: რომელნიმე: მარცხენით: და: კუალად: უბოძა: მეჭურჭლეთ: უხუცესობა: დიდსა: 632 და: გვარანსა:⁶) კაცსა:⁷) ვარდანის: ძესა: და: მისხურთ: უხუცესობა: ვარდანს:⁸) ჩუხჩუხობა: მრუშთანის:⁹) ძესა: ჩუხჩუხობისასა:¹⁰) ვინცა: მათ: ორთავე: მამა: მომუსებულ: ქმნულ: იუნეს: ჭ: დასვა:¹¹) მამასა: ზატვი: მათისა: და: დასხნა: სასთულითა: და: უბოძა:¹²) ამიღასხრობა: გამრეკელსა: თორელსა: რომელი: ამირ: სხასლარიცა: ქმნა: შემდგომად: სარგის: მკარ: გრძელისა:¹³) ჭ: ეთევი:¹⁴) მის: ჟამისანი: ესენი: იუნეს:¹⁵) ბარამ: ვარდანის: ძე: სვიანთა: თავი:¹⁶) კახთა: თავად:¹⁷) დო-

¹) აქ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ესე ზაქარია და ივანე მკარ—გობელის პენი, დალაკათუ მცვეთათვს ერთგულნი იუნეს და დიდად გამოცდილნი ლაშქრობათა შინა, კაცნი სახელოვანი, არამედ სჯულითა სომეხნი იუნეს. ესე იოანე წერილთა ზედა-მიწვევით მცნიერ იყო, რომლისათვისცა გულის-კმა-ჰყო სიმრუდე სჯულისა თვისსა, ნათელ-ილო და იქნა ქუშარიტი ქრისტეანე, რომელი ქვემოთ სიტყვამან საცნაურ ყოს.

²) ქარ—ს ცხ—ში უკანასკნელი ხუთი სიტყვის მაგიერ: დალოცვითა და ითაყვანა დარბაზის ყმად.

³) ეს სიტყვა ქარ—ს ცხ—ში არ არის.

⁴) ქარ—ს ცხ—ში უკანასკნელი სამი სიტყვის მაგიერ: საკრამანგი (ბარათა-შვილისანი: საკრამანგი) ტანსა მისსა და.

⁵) ქარ—ს ცხ—ში: სელეებითა ოქრო-ჭედ-ღებითა.

⁶) ქარ—ს ცხ—ში ამ სამი სიტყვის მაგიერ: დიდ-გვარიანსა.

⁷) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: კახაბერსა.

⁸) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: დადიანსა.

⁹) ქარ—ს ცხ—ში: და ჩურჩურაბობა მარუშთანსა.

¹⁰) ქარ—ს ცხ—ში: ჩურჩურაბისასა.

¹¹) ქარ—ს ცხ—ში უკანასკნელი ხუთი სიტყვის მაგიერ: მოხუცებული იყო და დახდო.

¹²) ქარ—ს ცხ—ში უკანასკნელი სამი სიტყვის მაგიერ: სასთულითა, და მიხცა.

¹³) თეიმურაზის და ბარათაშვილის ვარიანტები აქ უმატებენ: ამირაზორი.

¹⁴) უნდა იყოს: ერისთავნი.

¹⁵) ბარათაშვილის ვარიანტში ფრაზა „ამირაზორი და ერისთავნი მის ჟამი-ხანი ესენი იუნეს“ დაწერილია როგორც სათაური ასომთავრულით და კინოვარით.

¹⁶) ამ ორი სიტყვის მაგიერ უნდა იყოს: სვანთა ერისთავი.

¹⁷) ამ ორი სიტყვის მაგიერ ქარ—ს ცხ—ში: კახაბერი კახაბერის ძე რაქის ერისთავი.

თღოდ: შარკაშეს: ძე: ¹⁾ ცხუმის: ეთვად: ²⁾ ამონის: ³⁾ ძე: დოდობის: ⁴⁾ ერისთავად: ბედანი: ⁵⁾ და: ლიხთიმერეთი: ⁶⁾ ქართლის: ერისთავად: რაჭი: ⁷⁾ სურამელი: და: კახეთის: ერისთავად: ბაკურ: უმა: ძაგანის: ძე: ⁸⁾ რომელმან: მისტაცა: მძლავრობით: და: მორევეთა: საღირ: ⁹⁾ კოლან: კელის: ¹⁰⁾ ძესა: და: შვირედ: ჟამ: ქონებასა: შინა: აფხა: არიშინის: ადგილსა: დაჯდომა: სსსთაუღითა: და: კელთ: უღვა: შვილსა: მისსა: გრიგოლს: ჰქრეთის: ერისთავობა: და: სამცხის: ერისთავად: აზინეს: ¹¹⁾ ჭ: სხასაღარად: ბოლო: ¹²⁾ ჯაყელი: ჭ: სხუანი: კელი: უფაღნი: ტაძრისა: და: საუდრისა: სამეუფოსა: შინა: ¹³⁾ მდგომელი: ¹⁴⁾ განაზინეს: წესისაებრ: საღისა: ¹⁵⁾ ამას: შინა: ¹⁶⁾ აღასსა: ებისკაპონი: ჭ: საუდარნი: შეწირვითა: ¹⁷⁾ თავის: უფალ: ეუნა: კელესიანი: ხარაჯისა: და: ბეგარისაგან: გაზნაურდეს: ქუეყანისა: ¹⁸⁾ მოქმედნი: ჭ: გადიეზულდეს: აზნაურნი: და: გაკელმწიფდეს: დიდებულნი: მეფე-ბასა: შინა: ამისსა: რომელი: აწ: ჩუენს: ¹⁹⁾ დაწერასა: შინა: ამისსა: ათერთმეტთა: მოქცევითა: ²⁰⁾ ჟამთა: თამარ: სამგზის: სანატრელთა: ²¹⁾

633

1) ქარ—ს ცხ—ში: დოთაღოს შარვაშის ძე.
 2) უნდა იყოს: ერისთავად. უკანასკნელი ხუთი სიტყვის მაგიერ ბარათაშვილის და მეგრელის ვარიანტებში სწერია: აფხაზთა ერისთავი დოთაღოდ შარვაშის ძე.
 3) ქარ—ს ცხ—ში: ამუნელის.
 4) ქარ—ს ცხ—ში ამ სიტყვის მაგიერ: და ოღიშის.
 5) ქარ—ს ცხ—ში: ბედიანი.
 6) ქარ—ს ცხ—ში: ლიხთ-იმერით. უნდა იყოს ლიხთ-ამერით, როგორც ბარათაშვილის და მეგრელის ვარიანტებშია.
 7) უნდა იყოს: რატი.
 8) აქ ქარ—ს ცხ—ში უმატებს: და ტერეთისა ერისთავად გრიგოლის ძე ასათ.
 9) ქარ—ს ცხ—ში: საღირს.
 10) ქარ—ს ცხ—ში: კოლონკელის.
 11) ეს სიტყვა შემდეგი ორი სიტყვის მერმე არის ქარ—ს ცხ—ში.
 12) უნდა იყოს: ბოლო.
 13) ქარ—ს ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: წინაშე.
 14) ქარ—ს ცხ—ში: მდგომელნი.
 15) ქარ—ს ცხ—ში: სიანლისა.
 16) ქარ—ს ცხ—ში: თანა.
 17) ქარ—ს ცხ—ში: შესაწირავითა.
 18) ქარ—ს ცხ—ში: გააზნაურდეს ქვეყნის.
 19) ქარ—ს ცხ—ში: სჩანს. ბარათაშვილის ვარიანტში: ჩანს. ჩვენის აზრით, ყველაზე მართალია ჩვენი დედანი და ამ სახით აღმწერელი თაპარის მეფობისა ზვიჩვენებს დროს, თუ როდის აღუწერია მას ეს ისტორია.
 20) თეიმურაზის ვარიანტში: მოქცევითა. „მოქცევა“ აქ, ჩვენის აზრით, უნდა ნიშნავდეს წელიწადს.
 21) ქარ—ს ცხ—ში: სანატრელისათა.

რამეკმან:- სიმშუიდიტა: და: თმენიტა:¹) სიბრძნითა: სოლო-
მონისათა:²) სიმენიტა: და: საურავითა: დღესის: და: ხუაღეს:³) არ:
მიგდებითა: ალექსანდრიანთა⁴): იპურნა: ზღვით: ზონტოსით: ზღუაღ-
მდე: გურგუანისად:⁵) და: სპერითგან: დარუბანდამდის: და: უოგუენი:
კავკასიის: იმერუენი: და: ამერუენი:⁶) ხაზარეთამდის: და: სკვითთა-
მდი: მიმხმელ:⁷) იქმნა: ცხორებით: და: ნეტარებითა:⁸) რამეკმან:
ესე:⁹) იკმია: და: თრიადება: ცნობიერებისა:¹⁰) და: სიმშუიდე: გონიე-
რებისა:¹¹) ვითარმედისა: ამას: გონებასა:¹²) ათორმეტს: წელიწადსა:¹³)
შინა:¹⁴) არცათუ: ტაჯ: გენგი:¹⁵) უბრძნა: ვის: სადმე: კარვად:¹⁶) კიდე:
მქონებელი: უოგლისამე:¹⁷) მესისხლოებისა: ღ: მნელობლობისა:¹⁸) ღ:
ასოთა: მიღებისა:¹⁹) ნება: აღსრულებული:²⁰) შიშისა: ღ: ზარისა: და:
მდებელი:²¹) მშვიდი: მშვიდობა: ღ: მშვიდობის: მეოთხედი: იშვებს:²²)

¹) ამ ორი სიტყვის მაგიერ ქარ—ს ცხ—ში; „დავითიანითა“. მერმე მიმა-
ტებულია: და.

²) ქარ—ს ცხ—ში: სოლომონიანითა.

³) ქარ—ს ცხ—ში: საურავის დღესისა ზვალის.

⁴) ქარ—ს ცხ—ში: ალექსანდრიანითა.

⁵) ქარ—ს ცხ—ში: გურგანისა.

⁶) ქარ—ს ცხ—ში: იმერნი და ამერნი.

⁷) ქარ—ს ცხ—ში: და მმარხველ იქმნა.

⁸) ქარ—ს ცხ—ში უკანასკნელი სამი სიტყვის მაგიერ: ცხრათა ნეტარებათა,
და აღმასრულებელ ათთა მცნებათა.

⁹) ქარ—ს ცხ—ში: ესე ვითარი.

¹⁰) ქარ—ს ცხ—ში უკანასკნელი სამი სიტყვის მაგიერ: სიბრძნე და მეცნიერება.

¹¹) ქარ—ს ცხ—ში: გონებისა.

¹²) ქარ—ს ცხ—ში ამ სამი სიტყვის მაგიერ: ვიდრემდის ამისსა განგებასა.

¹³) ეს ორი საყურადღებო სიტყვა არ არის ქარ—ს ცხ—ში.

¹⁴) ქარ—ს ცხ—ში უმატებს: და ცხოვრებასა ამისსა.

¹⁵) ქარ—ს ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: ტანჯანაზავი.

¹⁶) ქარ—ს ცხ—ში ამ სამი სიტყვის მაგიერ: ვისდამე დაკრვად.

¹⁷) ქარ—ს ცხ—ში უკანასკნელი სამი სიტყვის მაგიერ: რამეთუ შორს იყო
ყოვლისა.

¹⁸) ქარ—ს ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: თვალთა დაბნელებისა.

¹⁹) ქარ—ს ცხ—ში: „მოღებისა“. მერმე მიმატებულია: არამედ აქუნდა.

²⁰) ქარ—ს ცხ—ში ეს სიტყვა არ არის.

²¹) ქარ—ს ცხ—ში უმატებს: რომლითა უძრწოდა შიშნეულად ყოველი სა-
ბრძანებელი მისი.

²²) ქარ—ს ცხ—ში წინა შენიშვნიდამ ასეა: მშვიდ იყო და მყუდრო, და მშვი-
დობისა მყოფელი. ამისთვის იშვებს მშვიდობით, სიტყვისებარ საწინასწარმეტყველოსა,
„მშვიდობა დაიმკვდრონ ქვეყანა.“

და: სუფევს:¹) სამეუფოთა: და: სამთვლელთა: შინა: მისთა: რამელი: არა: სადა: ვის: უხილავს: თუინიერ: ამისსა: ესე: ვითარსა: კაცსა:²) უნებლობასა: შინა: უნებელად: და: მშვიდობით: და: ჭირვას:³) მწურთა: კაცთა: ქედფიცხელობისა: და: გონება: ურჩებისა:⁴) ხელთ: სხუანი:⁵) გამარჯუებლობანი:⁶) აღვალნი:⁷) საზღუართა: მიმართ: მამადობისანი: მამათა: და: ტომთა: მისთანი: ოდესმე: არიანობანი:⁸) 634

და: მკვრელ: მოქმედობანი: ღ: მხედველობანი: მხედთანი: ირიკელი: საგნებლობანი:⁹) ოდესმე: ნარნარად: რად:¹⁰) წყნარ: მშვიდად: მეპასუხობანი: თურადნი:¹¹) და: რადენ: იქმნეს: წინა: მდებარისკან: ეუწენ: მასმენელთა:¹²) რათა: სრულ: იქმნას: წყალთა: და: წადილი: მატრინისა: ტკიბილისა: და: სახიერისა: ლაშქართა: სპათა: მისთა: ზედა: შეიყარნეს: შემჭირნენი: და: ზრახვა: ეუეს: ძეგნა: წადმართისა: და: მოიუყანა:¹³) ქრმისა:¹⁴) რამელისათვის: კამდა: თუმცა: უფთელ: იუთ: ჭამი: გმირთა: და: გოლიათთა: უფთისა: ანუ: მეგარეშედ:¹⁵)

¹) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: მშვიდობით.

²) ეს სიტყვა არ არის ქარ—ს ცხ—ში.

³) ქარ—ს ცხ—ში წინა უნიშნისა და ასეა: უნებლობასა და ურჩელობასა შინა უნებელად და მშვიდობით დაპყრობა საზღუართა მამა-პაპურთა, და დაქირვა და.

⁴) ქარ—ს ცხ—ში: ქედ-ფიცხელობისა და გონება ურჩებისა.

⁵) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და ქცევანი.

⁶) ქარ—ს ცხ—ში: გამარჯუებანი.

⁷) ქარ—ს ცხ—ში: აღმატებანი.

⁸) ქარ—ს ცხ—ში წინა უნიშნისა და ასეა: საზღუართა მამა-პაპათანი, და ყოვლისა მამაკობისა მიმართ სიმარჯუენი, ოდესმე რაინდობანი და მკვდართა საკლოვნენი (ქარ—ს ცხ—ბა გვ. 284).

⁹) უკანასკნელი ხუთი სიტყვა არ არის ქარ—ს ცხ—ში.

¹⁰) ეს სიტყვა მეტია და უნდა შეადგენდეს წინა სიტყვის ნაწილის გამეორებას.

¹¹) უნდა იყოს ჩვენის აზრით: თურანი.

¹²) ქარ—ს ცხ—ში სიტყვებიდან „ოდესმე ნარნარად“ ასეა: ოდესმე ნარნარად მშვიდ და წყნარად მეტყველებანი, და სიბრძნით შეპასუხობანი, ესე ყოველი წინამდებარისა სიტყვასგან გეუწყენეს ყოველთა.

¹³) უნდა იყოს: მოყუანა.

¹⁴) სიტყვებიდან „რათა სრულ იქმნას“ ქარ—ს ცხ—ში არ არის. ამის მაგიერ სწორია ჯერ სათაურით: „პირველი ქმარი (ბართაშვილისაში: ქმრის დაპატრონება) თამარისი“. მერმე გაგრძელება: „მაშინ შეკრბეს ყოველი ამის სამეფოსა დიდებულნი, სპასალარნი და ერისთავნი, წინაშე პატრიარქისა და ეპისკოპოსთა, და მოაკენებდეს მათ, რათა ზოგად ყოველთა იღვაწონ შემოყვანებად სიძისა თამარისათვის (ქარ—ს ცხ—ბა გვ. 284).

¹⁵) ქარ—ს ცხ—ში: ანუ-თუ გარეშედ.

წოდებულთა: ელინთა: სისხლისა:¹) დათხვეისა: ანუ: მე: გაჭრანი: მიჯნურთანი: ცოფ: ქალთა:²) ვითარ: თამთა: თარნი: მისათს:³) ვითარ: აარანი:⁴) ხორმისათს:⁵) ვითარ: ხორკ: შანშა: ბანუისთს:⁶) ვითარ: მქე:⁷) მზისათს: ხაზართას: ვითარ: იაკობ: რაქელისთს:⁸) ჭ: იოსებ: ასანთს:⁹) დავითი: ბარსობესთს: აბრამ: ისაკისთს:¹⁰) ვითარ: ზელომში:¹¹) მკენდ: მბრძოლი: იზა: ჭ: მისთს: თხა: მახ: ასლისა:¹²) ვითარ: ზღატონ: ზერსეფონისთს: ვითარ: რამინ: ვისისთს: ვითარ: V ბაჭტონ: ნაგზისთს:¹³) ვითარ: შადბაგარ: აინლიეთისთს: -¹⁴) და უჩნდა: საკმოდ:¹⁵) თუმცა: გამოჩენილ: იუენეს: ვინმე:¹⁶) ანუ: გმინი: სხუანი:¹⁷) გმირთანი: ანუ: მამანი: სხუანი:¹⁷) მამათ: მთავართა: შუენიერთა: და: კეთილად: მბრძოლთანი: ანუ: მსგავსნი: გარეშეთანი: სისხლ: დამთხველნი: შეუარებულთათს: ანუ: მიჯნურნი: ღომნი:¹⁸) 635 მზენი: მკეტებრ: გაჭრილნი: ამის: მზისა:¹⁹) უმეტეს: მზისა: და:¹⁹)

¹) ქარ—ს ცხ—ში: სისხლთა.

²) ქარ—ს ცხ—ში ეს ორი სიტყვა არ არის. ამათ მაგიერ სწერია: „ხელქმნილთანი, ვითარ იქნაჲ ამის თამარისათს. მრავალთა მიერ, რომელი ქვემოთ სიტყვამან გაუწყოს“. ამის შემდეგ ქარ. ცხ—ში ის ტექსტია მოყვანილი, რომელიც ქვემოთ ჩვენს დედანში იწყება სიტყვებით „და უჩნდა საკმოდ“ და თავდება სიტყვებით: „უბრწყინვალესისა და უნათლესისათს“.

³) ქარ—ს ცხ—ში ამ სამი სიტყვის მაგიერ; თამთა თანიმანისათს.

⁴) ამ სიტყვის მაგიერ უნდა იყოს: ვითარ ამირან.

⁵) ქარ—ს ცხ—ში: ხვარაშანის-თს.

⁶) ქარ—ს ცხ—ში უქანასქელი სამი სიტყვის მაგიერ; ხვარაშან-ბანუ-მისათს (ბართაშვილის ვარიანტში: შანშა-ბანუშისათს).

⁷) ქარ—ს ცხ—ში: მზე-კაბუტყ.

⁸) ქარ—ს ცხ—ში: რაქელისათს.

⁹) ქარ—ს ცხ—ში: ასანათს.

¹⁰) ქარ—ს ცხ—ში უქანასქელი ოთხი სიტყვის მაგიერ: და დავით ბერსაბეს-თს და აბისაქის-თს.

¹¹) ქარ—ს ცხ—ში: პოლომში.

¹²) ქარ—ს ცხ—ში უქანასქელი ექვსი სიტყვის მაგიერ: იზოდამას-თს, ონო-მოს ასულისა.

V — ¹³) ქარ—ს ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: შარიაროს ოსნაოზისთს.

¹⁴) ქარ—ს ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: „ბადბერ, ანლათის-თს და უმეტეს“. ამას შემდეგ არის მოყვანილი ქარ—ს ცხ—ში ჩვენს დედანში ზემოთ ნაჩვენები ფრაზები სიტყვებიდან „ვითარ იაკობ“ სიტყვებამდე „და აბისაქისთს“.

¹⁵) ქარ—ს ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: რამეთუ შენოდა საკამოდ.

¹⁶) ეს სიტყვა არ არის ქარ—ს ცხ—ში.

¹⁷) ქარ—ს ცხ—ში: სახენი.

¹⁸) ქარ—ს ცხ—ში უმატებს: და.

თუთ: მათ: მიუთხრობელთა:¹) მზედ: და: მნათობლად: საგონებელთა: უბრწყინვალესისა: და: უნათლესისათუხ: გარნა: ვინათგან: ცუდ: საგონებელ: იქმნა: და: ადარ: დეზად: დთისა:²) სწორი: ამისი: არცა:³) დაბადებად: არს: გამოფინმე: ჩუენდა: მეტუეელები: მკუდრთა: ტფილისისათ: შინა:⁴) თავადი: და: მეუეთ: მეფისაგან: წუალობა: კელ: დასხმული: და: ამირა:⁵) ქართლისა: და: ტფილისის: სახელითა: აბულობსან:⁶) და: მეტუეეუმან:⁷) თქუა: მე: ვიცი: შვილი:⁸) კელმწითისა: ანდრია: დიდისა: რუსთ: მთაფრისა:⁹) რომელსა: მონებენ: სამსსნი: მთა-გარნი:¹⁰) რუსთანი:¹¹) და: იგი: მტირე: დარჩომილი: მამისაგან: ექსო-რია: ქნით: დევნული: გარდამოხუეწება: ძისა:¹²) სავლთად:¹³) სახელ:¹⁴) წოდებულისაგან:¹⁵) და: არს: იგი: უიფჩაუთა: მეფისა: საუნჯისა:¹⁶) ქა-ლაქსა:¹⁷) მაშინ: მომსმენართა: მისთა: უკმეს:¹⁸) ერთი: მკუდრთაგა-ნი:¹⁹) დიდ: ვაჭარი: ფანქელ: ფორაბაბელ:²⁰) მსწრთელ: მისრულმან: ცვალებითა: ჭონეთათა: წარმოიფანა: ღ: მოიუგანა: უწინარე: ჰაემნითა:

¹) ქარ—ს ცხ—ში: მოთხრობილთა.

²) ქარ—ს ცხ—ში უკანასკნელი ოთხი სიტყვის მაგიერ და არა—სადა დაებადა ღმერთსა.

³) ქარ—ს ცხ—ში: არცადა მგონივს თუ.

⁴) ქარ—ს ცხ—ში უკანასკნელი ექვსი სიტყვის მაგიერ: მაშინ წარმოდგა კაცი ვინმე (ბარათაშვილის ვარიანტში: ერთი) ტფილისისა მკვიდრთაგანი.

⁵) ქარ—ს ცხ—ში უკანასკნელი ორი სიტყვის მაგიერ: ამირად.

⁶) ქარ—ს ცხ—ში: აბულ—ასან.

⁷) ქარ—ს ცხ—ში უკანასკნელი ორი სიტყვის მაგიერ: მან.

⁸) ქარ—ს ცხ—ში უმატებს: რუსთა.

⁹) როგორც ეტყობა წინეთ წერებულა: „მეფისა“, რომელიც ამოუფხვკით და დაუწერიათ: „მთაფრისა“. ქარ—ს ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: „მეფისა“.

¹⁰) აქაც წინეთ წერებულა: „მეფენი“ რომელიც გადაუკეთებიათ მერმე. ქარ. ცხ—ში სწერია: მეფენი.

¹¹) ქარ—ს ცხ—ში ამ სიტყვის მაგიერ: მის კერძოსანი.

¹²) უნდა, იყოს: ბიძისა. ქარ—ს ცხ—ში: ბიძისაგან.

¹³) ქარ—ს ცხ—ში: სავლთად.

¹⁴) ეს სიტყვა არ არის ქარ—ს ცხ—ში.

¹⁵) სიტყვებიდან: „ბიძისაგან სავლთად წოდებულისა“ ჩართულია ქარ—ს ცხ—ში სიტყვის შემდეგ „მამისაგან“.

¹⁶) ქარ—ს ცხ—ში: სვინჯს. ბარათაშვილისაში: სვინჯს.

¹⁷) ქარ—ს ცხ—ში უმატებს: შინა.

¹⁸) ქარ—ს ცხ—ში სამი უკანასკნელი სიტყვის მაგიერ: განზრახვითა ყოველ-თათა წარავლინნეს კაცი.

¹⁹) ქარ—ს ცხ—ში: მკვიდრთაგან ტფილისისათა.

²⁰) ქარ—ს ცხ—ში: სახელით ზანქან ზორაბაბელ.

მოუმე: სსხე: კეკლედი:¹) სრული: ანაგებით: და: მჭურეტთაგანი:
 სსქანი:²) გვარის: შვილად: ამისთა: მსახველთა: და: გამცდელთა:
 პატრიაქმან: დიდებულმან: ვაზირთა: და: სპათა: მოასსენეს: თამარსა:
 და: მათგან: ნება: დაურთავი: განმზადნე: ქარწილი: რამეთუ: თამარ:
 ჭეშმარიტი: იყო: და: მტკიცე: სჯულთა: ზედა: და: ვიეთნიმე: და:
 636 დონებულობით:³) აწვევდეს: ალექსის: მოყუნასა: ქმრად: რომელი:
 ახლას: სთავისობდა:⁴) და: მამულად: მამის: ძმის: წუღნი: იყო:
 ბერძენთა: მეფის:⁵) ესე: მას: ჟამთა: მეოფე:⁶) იყო: და: შიშითა:
 ამისის: ქნისთა: ყოვლად: უწადინებლან: ქარწინებისამან:⁷) იაჯა:
 კსნა: ქმრასნობისაგან:⁸) ხოლო: არა: მშეებულმან: დედოფალმან: და:

¹) წინა შენიშენიდან აქამდე ქარ—ს ცხ—ში ასეა: რათა მსწრაფლ წარვიდეს ცვალებითა ჰუნეთათა და წარმოიყვანოს იგი, რამეთუ იყუნეს მაშინ რუსნი ქრისტეანნი და მართლ-მადიდებელნი, ამისთვის უფრო მოიყვანებდეს მას, არამედ ესე ვერ განიზრახეს კეთილად, რამეთუ არცა იგი კაცი ღირსი საქმისა წარავლინეს, და არცა რომელსა მოიყვანებდეს მისსა მეცნიერ იყუნეს. შემდგომად მცირედისა ჟამისა მოიწია კაცი იგი წარვლინებული და მოიყვანა კაცი იგი დიდად გვარიანი და უდიდესი ყოველთა მათ მეფეთა მის კერძოსათა, და სხვითაცა არა უმარჯვი, არამედ პირითა შევნიერო (იხ. ქარ—ს ცხ—ბა გვ. 285).

²) ქარ—ს ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: მჭურეტთაგან დიდად საჩენი.

³) წინა შენიშენიდან აქამდის ქარ—ს ცხ—ში არ არის. ამის მაგიერ სწერია: რომელიცა იხილეს რა, ყოველთა სთნა ხილვა მისი, არამედ შინაგანსა მისსა არა რას მეცნიერ იყუნეს, არცა ჩვეულებასა მისსა. შეკრბეს წინაშე რუსულად დედოფლისა პატრიაქი და დიდებულნი, სპასეტნი და ერისთავნი, და მოაკსენებდეს თამარს, და იწვევდეს ქარწინებისა, და ასწრაფობდეს ამის პირისათვის. არამედ იგი მიუგებდა, ვითარმედ, ჟაკნო, ვითარ ღირს შეუტყობლად ესე ვითარისა საქმისა ქმნად: არა ვიციოთ კაცისა ამისთვის უცხოთა, არცა ქცევა, არცა საქმე, არცა ბუნებისა და ჩვეულებისა, არცა მეცდრობისა და სიქველისა. მაცადეთ ვიდრემდის განიცადოთ ყოველთა სიკეთე გინა სიდრკულ მისი“. ხოლო იგინი წინა-აღუდეგებოდეს და უშვილობასა მოაკსენებდეს და სახლისა მისისა უნაყოფობასა, დრტყვიდეს და წინა-მძღვარსა სპათასა ითხოვდეს, და ყოველითურთ შეაიწრებდეს სულსა მისსა, ირემთა ემსგავსებოდეს (უკანასკნელი ხუთი სიტყვის მაგიერ ბარათ. ვარიანტში: შეაიდრებდეს, სულისა მისისა სახე ირემთა ემსგავსებოდა), სახისა ოდენ მიხედვითა, და პილოთაებრ არა განიხილვიდეს მისაყრნდობელთა. ესე ოდენსა მძიმესა საქმესა მსუბუქად შეცნებოდეს. ხოლო სხვანი ვიეთნიმე უღონოებით.

⁴) ქარ—ს ცხ—ში: თვსობდა.

⁵) ამ სტრიქონის პირდაპირ აშიაზე ვახტანგ მეექვსის ხელით სწერია: რუსეთის ბატონიშვილი.

⁶) ქარ—ს ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: ჟამსა აქა მყოფი.

⁷) ქარ—ს ცხ—ში: ქმრისამან.

⁸) ქარ—ს ცხ—ში უკანასკნელი ორი სიტყვის მაგიერ: ჟამიდ დავსნა.

სხათა: აიძულეს: ქმნეს: და: ¹⁾ ვითარ: იყო: ხუედრი: და: რიგი: უღუმზიანობისა: და: შარავანდედობისა: მათისა: ეგრეთ: იქმნა: ²⁾ ქორწილი: სახე: დაუდებელი: და: იგავ: მიუწოდელი: სიმრავლენი: სახეობათანი: ძღუნობანი: და: ნიჭებანი: თვალთანი: და: მარგალიტთანი: ოქროჭედილთა: და: უჭედილთანი: ³⁾ სიმდიდრეთა: და: ღართა: კერულთა: და: უკერულთანი: ⁴⁾ მსგეუსამდი: სიხარული: შუება: ძღუნობანი: გაცემა: ⁵⁾ ხოლო: მე: ესეცა: გაუწყე: ⁶⁾ საბრალთა: და: საძნაური: საქმე: რამეთუ: მოსრულ: იყუნეს: რათა: ⁷⁾ მეფეთა: შვილნი: შუენიერნი: და: სახე: კეთილნი: მოყმენი: მოჭაჭენი: და: მოხოგელნი: დირსნი: ⁸⁾ და: მინდობი: ⁹⁾ ჭაბუკობისანი: ვითარ: დირს: რამცა: ვუავით: მოწონებად: ¹⁰⁾ და: მიხდომად: ბედსა: ამას: საუკეთოსა: ¹¹⁾ და: ვინც: უქმ: იქმან: გარნა: ზრახვა: მათი: ¹²⁾ წარსრულთა: თჳსად: მამულად: ერთსა: მათგანსა: შეემთხვა: მოუთმენელი: სიკუდილი: ¹³⁾ და: სიუუარული: თამარისი: რომლისათჳს: ევრგ: მძლე: მივრდომილი: ¹⁴⁾ საგებლად: ბნელსა: ¹⁵⁾ შინა: მიიწია: აღსასრულად: ნიქოზს: ¹⁶⁾ საუღარსა: შინა: წმიდასა: რაჟდენისსა: რა-

¹⁾ წინა შენიშებიდან აქამდე ასეა ქარა-ს ცხ-ში: ხოლო დედოფალმან და სხათა არა მიუშვს ამისა ქმნად, არამედ ფრიად აიძულეს და განამზადეს ქორწილი.

²⁾ ქარ-ს ცხ-ში: ქმნეს.

³⁾ ქარ-ს ცხ-ში: ოქროთა ჭედილთა და უჭედილთანი.

⁴⁾ ქარ-ს ცხ-ში უმატებს: ესრეთ.

⁵⁾ ქარ-ს ცხ-ში: გაცემანი.

⁶⁾ ქარ-ს ცხ-ში: გაუწყე.

⁷⁾ ქარ-ს ცხ-ში: ოვსთა.

⁸⁾ ქარ-ს ცხ-ში: დვთისანი.

⁹⁾ ქარ-ს ცხ-ში უკანასკნელი ორი სიტყვის მაგიერ: თამარის-თჳს მინდობილნი.

¹⁰⁾ ქარ-ს ცხ-ში უკანასკნელი ოთხი სიტყვის მაგიერ: რომელნიმცა დირს ვიყვნით მოწოდებად (ბართაშვილისაში: მოწონებად) თამარისად.

¹¹⁾ ქარ-ს ცხ-ში: საზესთაოსა.

¹²⁾ ქარ-ს ცხ-ში უკანასკნელი შვიდი სიტყვის მაგიერ: ვინაა უქმ იქმნა განზრახვა მათი და.

¹³⁾ ქარ-ს ცხ-ში: სურვილი.

¹⁴⁾ ქარ-ს ცხ-ში უკანასკნელი სამი სიტყვის მაგიერ: ვერღარა შემძლე მივარდა.

¹⁵⁾ ქარ-ს ცხ-ში: დაბნელდა.

¹⁶⁾ ამ სიტყვას აშიაზე უწერია არა ტექსტის ხელით და მკრალის მელნით: ნიქოზი.

637 მელი: მუნვე: დაკწალეს: ¹⁾ ამისდა: შემდგომად: ²⁾ კელ: უუეს: გალა-
შქრებად: და: გავიდა: თბილისით: მეფე: რუსთავს: ³⁾ აფხაზთა: და:
აბაშეს: ⁴⁾ დროშა: სუიანი: და: გამარბული: ⁵⁾ და: წარიდუანეს: ძელი:
ცხორების: მტველი: და: მთარველი: მეფეთა: სკიპატრ: ⁶⁾ ჰირველ:
ილაშქრეს: ქუეყანას: კარისა: და: კარნი: ფოფოსისა: ⁷⁾ და: მოარ-
ბიეს: ვიდრე: ბასიანადის: და: გამარჯუებულნი: და: ადვსებულნი:
შემოიქცეს: და: მოვიდეს: წინაშე: ჰატრონსა: მას: დთივ: გან-
თლებულსა: ⁸⁾ და: ადივსეს: სიუარულითა: და: სიხარულითა: ⁹⁾ ამის-
გან: უწინ: ¹⁰⁾ მოვიდეს: ლაშქარნი: არნისა: ¹¹⁾ და: გელაქუნისა: თურქ-
თანი: ქუეყანისა: ჰალაკაციოს: ღ: ¹²⁾ ძაღლის: კევად: წოდებულისა: ¹³⁾
და: მომრბეველთა: ზედა: გამრეკელი: კახას: ძე: მიუკდა: და: ¹⁴⁾ სუი-
საგან: თამარ: უძღვევლისა: მცირეთაგან: ¹⁵⁾ დიდნი: იდივსეს: გა-
ქციუნეს: ამოსწყუნეს: ღ: მოვიდეს: არმადნი: ¹⁶⁾ წინაშე: აჯთ: მხურ-
ბელისა: და: მასვე: ჟამსა: ¹⁷⁾ მოვიდეს: კარნუ: ქალაქელნი: შამელნი:

¹⁾ ქარ—ს ცხ—ში: „რომელიცა მუნ დაფლეს“. მერვე მიმატებულთა: და სხვანი რა—ოდენნი კელმწიფეთა ძენი ამისთვის გაჭრით გამოიჯნურებულნი და ხელ-ქმნილი ვერდა რა სთხოვდეს სურვილსა მისსა, ვითარცა (ეს სიტყვა ბარათაშვილის ვარიანტს ეკუთვნის) ქვემოთ სიტყვამან საცნაურ ჰყოს.

²⁾ ქარ—ს ცხ—ში: შემდგომად ამისსა.

³⁾ ქარ—ს ცხ—ში: რუსთა, და უფროსდა.

⁴⁾ ქარ—ს ცხ—ში: დაბეს.

⁵⁾ ქარ—ს ცხ—ში უკანასკნელი სამი სიტყვის მაგიერ: სვიანად კმარებული.

⁶⁾ უნდა იყოს: სკიპატრა. ქარ—ს ცხ—ში ეს სიტყვა არ არის. მაგიერ სწე-რია: და ზღუდე ქრისტიანობისა.

⁷⁾ ქარ—ს ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: კარნიფოლასისა.

⁸⁾ ქარ—ს ცხ—ში: პატრონისა დეთივ განათლებულისა.

⁹⁾ ქარ—ს ცხ—ში უკანასკნელი ხუთი სიტყვის მაგიერ: და იხარებდეს დო იშვებდეს და მადლობდეს დმერთსა.

¹⁰⁾ ქარ—ს ცხ—ში: ამისა უწინარეს.

¹¹⁾ ბარათაშვილის ვარიანტში: არანისა. ქარ—ს ცხ—ში: რანისა.

¹²⁾ ქარ—ს ცხ—ში ამ სამი სიტყვის მაგიერ: და მოარბიეს ქვეყანა პალა-კაციოსი.

¹³⁾ ქარ—ს ცხ—ში: წოდებულნი.

¹⁴⁾ ქარ—ს ცხ—ში უკანასკნელი რვა სიტყვის მაგიერ: მაშინ მიუძღა მათ ზედა გამრეკელი კახას ძე.

¹⁵⁾ ქარ—ს ცხ—ში: და მცირედთაგან.

¹⁶⁾ ქარ—ს ცხ—ში: არმადანი.

¹⁷⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: შინა.

და: თურქნი: კარმისანი:¹) ცხენოსანი: და: ქოთინი:²) და: აივსო:
 შავშეთისა: და: კლარჯეთისა: ქუეყანა: აქათ: შეიყარნეს: გუზან:
 აბუღასანის: ძე: ტაოელი:³) და: მის: ქუეყანის: ლაშქარი:⁴) და: ბოცო:
 და: ვინცადა: იასლა:⁵) მიესწრნეს: მესხნი:⁶) და: მარბიელ: გაშუებულ-
 თა: შეებნეს: მუნგე:⁷) ბედმან: და: სუიამან:⁸) თამარისმან: სძლია:
 გაეჭნეს: მუნცა:⁹) და: დაკოცნეს: და: მუნიტცა: მოიღეს: ურიცხვი:
 კაცი: და: ცხენი: წინაშე: შეფასა: დთივ: გვირგვინოსნისა: და: 638
 დდითი: დდე: აღმატებულისა: და: წარმართებულისა: ამას: შინა: იხა-
 რებდეს:⁵) იშუებდეს: ნადირობდეს: მხიარულობდეს:¹⁰) ამასდა: შედე-
 კად: წავიდეს: მკარგრძელნი:¹¹) ძენი: სადირისნი:¹²) და: ვარამისნი:
 მოემენა: ჰირ: წადმართნი: უხუცესნი:¹³) ზაქარია: და: ზაქარია: და:
 ლოცუილნი:¹⁴) ივანე: და: სარგის: დაუღოცველნი: და: ილაშქრეს:
 ქუეყანასა: დაივანისას:¹⁵) და: გამარჯუებულთა: ღ: ალაფ: ადებულთა:
 მოეწივნეს:¹⁶) ლაშქარნი: ძნელნი:¹⁷) და: კმა: იყო: ლომისა: სიფი-
 ცხედ: და: კმა: იყო: ვინცა: ბოლოდ: გააქცივნეს: და: გამარჯუებულ-
 ნი:¹⁸) და: ადვსებულნი: და: სახელოვანნი: მოვიდეს: წინაშე: შეფეთა:

¹) ქარ—ს ცხ—ში: გარმიანელნი.

²) ქარ—ს ცხ—ში: ქვეთინი.

³) ქარ—ს ცხ—ში: ტაოელი.

⁴) ქარ—ს ცხ—ში: ლაშქარი.

⁵) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და.

⁶) ქარ—ს ცხ—ში: მესხნიცა.

⁷) ქარ—ს ცხ—ში: მანვე.

⁸) ქარ—ს ცხ—ში: სუმან.

⁹) ქარ—ს ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: გააქცივნეს.

¹⁰) ეს ორი სიტყვა არ არის ქარ—ს ცხ—ში, ამათ მაგიერ სწორია: და მად-
 ლობდეს დმერთსა.

¹¹) ქარ—ს ცხ—ში წინა შენიშებიდან: ამისა შემდგომად წარვიდეს მკარ-
 გრძელის.

¹²) ქარ—ს ცხ—ში: სარგისისა.

¹³) ქარ—ს ცხ—ში უკანასკნელი სამი სიტყვის მაგიერ: კეთილნი და გამო-
 ცდილნი ლაშქრობათა შინა, უხუცესი.

¹⁴) ქარ—ს ცხ—ში ერთ სიტყვათ: დალოცვილნი.

¹⁵) უნდა იყოს: დვინისასა.

¹⁶) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: უკანა.

¹⁷) ქარ—ს ცხ—ში ამ სიტყვის მაგიერ: დვინელნი და სურმანელნი.

¹⁸) წინა შენიშებიდან აქამდე ქარ—ს ცხ—ში ასეა: მიეჭევეს ვსენიცა და შე-
 ექმნათ ომი ფიცხელნი, ვინცა ბოლოთ მათვე მკარგრძელთა გაემარჯუა, და გა-
 აქცივნეს.

და: მათ: წყალბის: მეოთხელთა: ¹⁾ გარდაიკადეს: მადლი: -²⁾ შემდგომად: ამისა: გამოსუფასა: ხანისასა: ³⁾ ლაშქრობდეს: ქუემონი: ქუემოთ: და: ზემონი: ზემოთ: და: შუანი: შუათ: და: ყოფკან: ძვევა: შემოსით: და: გამარჯუებით: და: ⁴⁾ კუაღად: მეფემან: შემყრელმან: სხამამან: ⁵⁾ ბრძანებითა: თამარისითა: და: მიმართა: ⁶⁾ და: მოაკრავ: ქუეანა: ჰართათ: და: წარმოდებული: და: გამომდებელი: ქალაქისა: და: მან: შინა: მეოთხთა: საუნჯეთა: და: ტუუეთა: მოვიდა: ⁷⁾ თამარსავე: სრულსა: და: ნათელ: ბრწყინვესა: ⁸⁾ წინაშე: რომლისა: თუალი: უღამო: და: დღე: უკუნი: ⁹⁾ და: საწადელ: და: საშეებელ: სუფისა: და: კორცთა: ამას: შინა: ოდესმე: მოისვენიან: ლაშქრობათკან: და: მშეებელნი: ¹⁰⁾ გარდავიდინ: იმერთ: ქუეუნათა: ¹¹⁾ წესისებრ: ღ: ჟამსა: ¹²⁾ ოდესმე: ჩავიდა: შარვანის: მზღურამდის: ¹³⁾ ღ: მოვიდეს: შარვანს: ¹⁴⁾ დიდითა: ნიჭითა: და: ძღუნითა: და: ერთკან: მომნადირებელნი: მინდორთანი: ¹⁵⁾ და: მხიარულნი: კუაღად: გაიყარეს: ¹⁶⁾ და: უბოძის: საბოძართა: სიმრავლე: და: წარგზავნის: ჰატვიითა: ძმებრვიითა: და: მონებდეს: და: მსახურებდეს: იგი: მონებითა: ყმებრვიითა: ¹⁷⁾ შემდგომად: ამისსა: შეიყარა: დიდ: ძალითა: ლაშქრითა: და: მო-

639

¹⁾ ქარ—ს ცხ—ში უკანასკნელი ოთხი სიტყვის მაგიერ: ხოლო მათ წყალობა მიანიჭეს და.

²⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: უსაზომო.

³⁾ ქარ—ს ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: ჟამ რაოდენმე.

⁴⁾ ქარ—ს ცხ—ში უკანასკნელი შვიდი სიტყვის მაგიერ: და ყოველგნით ძლევა-შემოსილი და გამარჯვებულნი მადლობდეს ღმერთსა, და არა სადათ ჩნდა წინააღმდეგი და ურჩი ნებისა მათისა.

⁵⁾ ქარ—ს ცხ—ში უკანასკნელი ორი სიტყვის მაგიერ: შემოიკრიბა სპა თვისი.

⁶⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: დვინად.

⁷⁾ ქარ—ს ცხ—ში სიტყვებიდან „და წარმოდებული“ ასეა: წარუხვენეს ქალი-ქნი და გამოიღეს მას შინა მყოფი საუნჯე დიდძალი, და ტყვეთა სიმრავლე და მოვიდეს (ქარ—ს ცხ—ბა გვ. 287).

⁸⁾ ქარ—ს ცხ—ში: თამარისვე სვესრულისა და ნათელ-ბრწყინვალისა.

⁹⁾ ქარ—ს ცხ—ში: უუუქნო.

¹⁰⁾ ქარ—ს ცხ—ში ეს სიტყვა არ არის.

¹¹⁾ ქარ—ს ცხ—ში: იმერთა ქვეყანად.

¹²⁾ ქარ—ს ცხ—ში: ჟამისა.

¹³⁾ ქარ—ს ცხ—ში: ჩავიდიან შარვანისა მზღურამდე.

¹⁴⁾ ქარ—ს ცხ—ში: და მოვიდის შარვანს.

¹⁵⁾ ქარ—ს ცხ—ში ამ ოთხი სიტყვის მაგიერ: და ერთად მოინადირიან მინდორნი.

¹⁶⁾ ქარ—ს ცხ—ში: განიყარინან.

¹⁷⁾ ქარ—ს ცხ—ში უკანასკნელი შვიდი სიტყვის მაგიერ: და იგი მსახურებდა და მონებდა მონებითა ყმებრვიითა.

მართა: ¹⁾ გელაქუნად: რამელი: ძნელ: იყო: შესამართებად: ზღვის: ქუეშე: სახეობითა: თურქმანთა: და: ესხნეს: ²⁾ ამოსწყუტეს: და: აღი-
დეს: დიდძალი: ნატუენავი: და: იავარი: გამომართულთა: მოწიას: ³⁾
ყოველი: თურქმანობა: გელაქუმის: ⁴⁾ წინა: ძღმითა: შამელთა:
დიდებულთა: რასტომ: და: იაღღუზ: ალფისით: ⁵⁾ რამელნი: მას:
შინა: და: მიჭირნეს: ⁶⁾ ეაზილარ: სულხსა: ⁷⁾ ათაბაგსა: ⁸⁾ და: ვითარ:
წყობა: და: რაზმი: ერთმანერთს: გაწყუეს: იმთებურეს: მოემეს:
თამარისათა: ⁹⁾ და: უსწრობდა: ბერი: ყმასა: და: ყმა: ბერსა: ჰა-
ტრონი: ყმასა: და: ყმა: ჰატრონსა: გააქცივნეს: და: ამოსწყუდნეს:
და: დაკონეს: და: მოვიდეს: თხსადვე: სამეფოდ: წინაშე: მეფისა:
და: დედოფლისა: ყოფლისა: აღმოსავლეთისა: და: დასავლისა: ჩრდი-
ლოეთისა: ¹⁰⁾ შემდგომად: ამისსა: წვევითა: ასთა: გარგდის: ¹¹⁾ ძის-
ათა: დიდი: და: სასახელი: ილაშქრეს: განძას: ქუემო: შლუქონმად: 640
შემდგომად: ¹²⁾ ზემო: კერძო: რახისსა: ზირი: მასისამდე: ¹³⁾ მუნტა:
დიდთა: ლაშქართა: მოწყვასა: შინა: ისახელეს: თავი: ბუმბურეთა: ¹⁴⁾
ამის: სამეფოსათა: ¹⁵⁾ თუთ: მეფისა: მჭურეტლობასა: ¹⁶⁾ შინა: ვარდან:
და: ნამ-ნ: ¹⁷⁾ მსახურთა: უხუცესმან: ოთხთავე: მკარ: გრძელთა: და:
სხუათა: დიდებულთა: ¹⁸⁾ აზნაურთა: დიდი: და: ჭირებულთა: ¹⁹⁾ ომი:

¹⁾ ქარ—ს ცხ—ში: მიმართა.

²⁾ ქარ—ს ცხ—ში უკანასკნელი შვიდი სიტყვის მაგიერ: შესამართებულად, ზღვის ქვისისა სახელ სიმრავლითა თურქმანისათა, დაესხნეს.

³⁾ ქარ—ს ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: და ვითარცა გამოემართნეს გა-
მარჯვებულნი, მოეწია უკანა.

⁴⁾ ქარ—ს ცა—ში: გელაქუნს.

⁵⁾ ქარ—ს ცხ—ში: იაღღუს ალფესთა.

⁶⁾ ვგონებ უნდა იყოს: დაეკირნეს.

⁷⁾ ჩვენის აზრით უნდა იყოს: სულთანა.

⁸⁾ სიტყვებიდან „რომელნი მას“ არ არის ქარ—ს ცხ—ში.

⁹⁾ ქარ—ს ცხ—ში უკანასკნელი ხუთი სიტყვის მაგიერ: ურთ-ერთს განეწყვენეს,
განმეზღეს სპანი თამარისნი.

¹⁰⁾ უკანასკნელი ხუთი სიტყვა არ არის ქარ—ს ცხ—ში.

¹¹⁾ ქარ—ს ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: ასათ გრივოლის.

¹²⁾ ქარ—ს ცხ—ში უკანასკნელი ექვსი სიტყვის მაგიერ: სახელოვანი ლაშქრო-
ბა გარდაიკადეს განძას ქვემოთ ბალუქნამდის. კვალად.

¹³⁾ ქარ—ს ცხ—ში: მასისამდის.

¹⁴⁾ ქარ—ს ცხ—ში ეს სიტყვა არ არის, ამის მაგიერ სწერია: სპათა.

¹⁵⁾ ქარ—ს ცხ—ში უმატებს: და.

¹⁶⁾ ქარ—ს ცხ—ში: მჭვრეტელობასა.

¹⁷⁾ უნდა იყოს ამ ორი სიტყვის მაგიერ: დადიანმან.

¹⁸⁾ თეიმურაზის ვარიანტში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: დაკირებულნი. ქარ—ს
ცხ—ში: გაკირებულნი.

გარდაიკადეს: და: გააქცივნეს: და: შეიჭრნეს: მუნცა: ¹⁾) ამას: ესე: ვითარსა: მშვიდობასა: მარჯუებასა: და: ზეობასა: ²⁾) შემოვიდა: ³⁾) უცხო: რამე: და: უმსგავსი: საქმე: შეუმსგავსებელი: და: უჯერებელი: კაცთა: გონებისაგან: შევიდა: სატანასაგე: ⁴⁾) უბედურისა: რუსისასა: ⁵⁾) საკუეთ: რამე: ⁶⁾) სახელ: დებულისა: ⁷⁾) და: სიტყვათ: აღძრა: ⁸⁾) წყენად: თამარს: ⁹⁾) კელმწიფეთა: მზისა: და: მეფეთა: ელფა: ცისკროვნებისა: და: იუდა: მეფეთელმან: თავისა: მისისამან: აღარ: იცოდა: რამცა: ექნა: ძლეული: და: ტადარ: ქმნილი: შვიდთა: სულთა: უბოროტესთა: პირველისათა: სოდომ: რაცა: მოიზოვა: და: ქცევა: და: ქცევითა: ¹⁰⁾) დაქცეულმან: ¹¹⁾) წარწყმედითა: წარწყმედულმან: ამას: ¹²⁾) ესე: ვითარისა: უცხო: და: ურიგოსა: ¹³⁾) საქმესა: შემოსილსა: ¹⁴⁾) შინა: ითმენდა: თამარ: ¹⁵⁾) წყნარი: და: ნარნარი: ცნობიერი: და: გონიერი: და: რ: წლამდის: გინა: უმეტეს: იუთ: განსაცდელსა: უცხო: ჩუენსა: შინა: უდავით: ¹⁶⁾) უგრძნეს: ¹⁷⁾) გაზირთა: ღ: დიდებულთა: ¹⁸⁾) ღ: განკვრეგებულ-

¹⁾ ქარ—ს ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: შემოიქცეს მუნითცა გამარ-ვებულნი და აღდგებულნი სიხარულითა.

²⁾ წინა შენიშენიდან აქამდე ქარ—ს ცხ—ში არ არის, ამის მაგიერ სწერია: არა მრავლისა ჟამისა შემდგომად მიიღეს აღსასრული თამარის სიტყვათა.

³⁾ ქარ—ს ცხ—ში ამ სიტყვის მაგიერ: რამეთუ შემოჰკდა.

⁴⁾ ქარ—ს ცხ—ში ამ სიტყვის მაგიერ: სატანა გულსა სვე.

⁵⁾ ეს სიტყვა მარტო ბარათაშვილის ვარიანტშია.

⁶⁾ ქარ—ს ცხ—ში: სკუთით-რამე.

⁷⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ბარბაროზებრივთა გონებათა და გულის-სიტყვა-თა უწყსოება, რამეთუ სიმთვრალეთა შინა იწყო მრავალთა საძაგელთა და უშვერთა ხაქმეთა ქმნად, რომელთა ნამეტნავ არს აღწერად (იხ. ქარ—ს ცხ. გვ. 287).

⁸⁾ ქარ—ს ცხ—ში ამ სამი სიტყვის მაგიერ: აღძრა.

⁹⁾ ქარ—ს ცხ—ში: თამარისა.

¹⁰⁾ ქარ—ს ცხ—ში უკანასკნელი რვა სიტყვის მაგიერ: პირველისა, სოდომუ-რიცა ქცევა მოიპოვა, დაქცევით.

¹¹⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და.

¹²⁾ ქარ—ს ცხ—ში: წარწყმედლიმან ამის.

¹³⁾ ქარ—ს ცხ—ში: უუგოსა, ბარათაშვილისაში: უიგოსა.

¹⁴⁾ ქარ—ს ცხ—ში: საქმისა შემოსლვასა.

¹⁵⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: მკნე და.

¹⁶⁾ ქარ—ს ცხ—ში სიტყვებიდან „და ორ წლამდის“ ასეა: ორისა წლისა და ნახევრისა ჟამთასა უკეთურებთა რუსისათა, რომელსა სხვა ვერაგინ მოითმენდა განსა-ცდელსა ამის უცხოხა ქვეყანასა (რუმინანცევისა და თეიმურაზის ვარიანტებში: ჩენა-სა) შინა. და ვითარცა.

¹⁷⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ესე.

¹⁸⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ამის სამეფოსათა.

თა: ¹⁾ ერთ: კმა: ვეკს: მცნობელთა: ამისთა: ვითარმედ: ესე: მისივე: ²⁾ 641
 ძუელი: მტერისა: არს: რომელმან: მოაკლევინა: ძმასა: ძმა: და:
 მამსა: შვილი: ³⁾ ექსორია: ქნა: ზირველი: იგი: კაცი: სამოთხით:
 ვითარ: ესე: აწ: ხილულისა: ამის: სამოთხისა: ⁴⁾ და: უბრწუნვალეს:
 ედემისა: და: ⁵⁾ შეუმზადებია: ექსორია: ქნა: ⁶⁾ მისვე: ძუელისა: ხან:
 საკუეთის: შემსგავსებულთა: მოსადგომა: ⁷⁾ აქაცა: მუნ: თუ: იგი: მოა-
 დგა: დედოფალსა: ქალაქთასა: აქა: ესე: დედოფალთა: ⁸⁾ დედოფალთასა:
 და: მეუესა: მეუეთასა: ბოლოდ: რადა: ⁹⁾ ამისსა: ვედარა: მინდობილ-
 თა: უდონო: ¹⁰⁾ ქმნილისა: მის: ეშმთა: ¹¹⁾ ბომონისა: კელ: ვუეს: ¹²⁾
 ცრემლ: მდინარეობასა: შინა: ¹³⁾ თამარისსა: ¹⁴⁾ ჯერცა: მოწყალისა:
 და: გაურისხებელისასა: ¹⁵⁾ და: წარიუყანეს: ექსორია: ქნად: გარნა:

¹⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და განცვირებულთა.

²⁾ ქარ—ს ცხ—ში: მისვე.

³⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და.

⁴⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და უმეტეს სამოთხისა.

⁵⁾ ეს სიტყვა არ არის ქარ—ს ცხ—ში.

⁶⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: რამეთუ.

⁷⁾ ქარ—ს ცხ—ში უკანასკნელი ოთხი სიტყვის მაგიერ: ხაღან სკვითისა შე-
 მსგავსებულად მოსდგომია.

⁸⁾ ქარ—ს ცხ—ში: დედოფალსა.

⁹⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: თვნიერ.

¹⁰⁾ ქარ—ს ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: მიმდობელთა ორდანო.

¹¹⁾ ქარ—ს ცხ—ში: ეშმაკთა.

¹²⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: დიდად.

¹³⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: იწყეს დრტვინვად ცილობათათვს მათ პირველ-
 თასა, რომლითა აიძულებდეს შერთვასა მისსა, პრცხენოდა ყოველთა.

¹⁴⁾ ქარ—ს ცხ—ში: თამარისაგან.

¹⁵⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ხოლო ბრძენმან თამარ იძია მრავალი დონე
 განკურნებისა მისისა. გარნა ვერა რას სარგებელ ეყო უბრძანა სარწმუნოთა მონა-
 ზონთა პირითა მრავალ გზის და ყოვლადვე არა-რას სარგებელ ეყო რუსსა-მას.
 ამისთვისცა თვთ პირის-პირ იწყო მხილებად მისსა, არამედ უფროს განძვინდე-
 ბოდა რუსი, ვითარცა ღვთისაგან საფარველ მოძრცვლი, ვითარცა იტყვის წი-
 რილი: „შკურნებდით ბაბილოვნსა და არა იყო კურნება“. არა-თუ ოდენ არა
 შეიგონა, არამედ უძვირესთა მიმართ იწყო, და შერაცხილიცა კაცნი უბრალოდ
 გვემნა, და ასოთა ამოგდებითა ტანჯნა. შეუძნდა ესე ყოველი თამარსა, და წინაშე
 ყოველთასა ესე თქვა: „დადათუ სამდთოსა სჯულის მიერ სწავლულ ვარ არა გან-
 შორებად პირველსა საწოლსა, არამედ რომელმან არა დაიცვას საწოლი თვისი
 წმიდად არა ჯერ არს მისთანა დათმენა: რამეთუ შემაგინებელ არს ტამარსა ღვთი-
 სისა, და მე არა მიძლავს აჩრდილსა მრუდისა ხისასა გამართვად, და უბრალოდ
 განვიყრი მტვერსაცა, რომელი აღმეკრა შენ მიერ“. ესე თქვა და აღდგა და დაუ-
 ტვეა იგი. ხოლო რუსულად დედოფალმან და ყოველთა მთავართა საწყალობელად
 განაძეს იგი. და არა ეგოდენ და უბადრუკ იქმნა დამკობითა მეფობისათა, რაოდენ
 შევნიერებისაგან თამარისა დაკლებითა გამოეკვა ცხოვრებისაგან.

აურაცხელითა: ღარითა: სიმდიდრითა:¹) და: სასურველითა: ვინათგან: რამელი: სიკუდილსა: ემართლებოდა: და: არავის: მისცა: სასიკუდილოდ: იგივე: სიუხუითა: მზებერი: არავის: მიეშვა: გაძრტყასა: და: ვინაცა: ჩასმული: ნაფითა: ზღუად: მიიწია: კოსტანინოპოლად: და: იყოფოდა: ჟამთა: რამედ:²) ამისა: შემდგომად: უფროს: და: უფროს: უკუეთ: და: უკუეთ: მთავრობასა: და: კელმწიფეობასა: ათქმევს: ყოველსა: მწირსა:³) კელი: საუფლო: და: მკლავი: მადლი: თანა: შემწე: და: თანა: მძლე:⁴) ბრძოლათა: შინა: და: არა: მსგავსებულ: ბედი: სუე: ჰამათა: და: მამათა: მისთა: ნუ: უკუე: არცა: 642 ბედისა: ოდენ: მინდობილთა: წარმართთა: რათა:⁵) ამის: სძღუნობდენ: ყოველნი: მეფენი: აღმოსავლეთ: დასავლეთამდი:⁶) ამისთჳს: ხლდებიან: ყოველნი: მსმენნი: ესრეთ: სახე: ბრწინვალებობისა: მისისანი: რამეთუ: ბერძენთ: მეფისა: მანოელისა: შვილი: უხუცესი:⁷) იყო: გატრითა: და: გახელებითა:⁸) არათუმცა: ანდრანიკეს: ჟამსა: მის: მეფობისსა: და: მისგან: ბერძენთა: ამოწყუედისასა: შეიყარა:⁹) და: გაეპატიჟა: იგი: მოუმე: ჰოლიკრაზოს:¹⁰) მსგავსი:¹¹) ასურასტანისა: და: შუა: მდინარისა: ანტიოქელისა: მეფისა: შვილი: იყო: უკეთუმცა: ჰქონებოდა: გზა: მრავალ: გუარად:¹²) ბარბაროზთა: შუა:

¹) უნდა იყოს: სიმდიდრითა.

²) სიტყვიდან „და წარიუჟანეს ექსორია ქნად“ აქამდე ქარ—ს ცხ—ში ასე შეცვლილ არის: და ესრეთ ექსორია ქნით შთასვეს ნავსა შინა აურაცხელთა ღართა და სიმდიდრეთა მიერ განსაგზლებული: დადაცათუ სიკუდილსა ღირს იყო, არამედ ფრიადითა მოწყალებითა და სიტკბოებითა თამარისათა, არავის აუფლა სიკუდილი მისი, არცაღა განძარცვა მისი, არამედ ექსორია-ქნით შთასვეს ნავსა და მიიწია კოსტანტინეპოლად, და ჟამ რაოდენმე იყოფოდა მუნ (ქარ—ს ცხ—ბა გვ. 288).

³) წინა შენიშვიდან აქამდე, ქარ—ს ცხ—ში ასეა: შემდგომად ამისსა უმეტეს და უმეტეს, უკეთ და უკეთ, წარემატებოდეს საქმენი თამარისანი, და სუფევდა და ჰთარვიდა ძლიერი.

⁴) ქარ—ს ცხ—ში: თანა-მბრძოლ.

⁵) სიტყვიდან „და არა მსგავსებულ“ ქარ—ს ცხ—ში არ არის.

⁶) ქარ—ს ცხ—ში: აღმოსავლეთისა და დასავლეთისანი.

⁷) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ამისთჳს.

⁸) ქარ—ს ცხ—ში: გაჭრით და გახელებით გამოიჯნურებული, სახელით პოლი-კარპოს.

⁹) ქარ—ს ცხ—ში: შეეპყრა.

¹⁰) უნდა იყოს: პოლიკარპოს.

¹¹) უკანასკნელი ოთხი სიტყვა არ არის ქარ—ს ცხ—ში. ამის მაგიერ სწორია: კვალად.

¹²) ქარ—ს ცხ—ში: გვართა.

უფთისკან: წამსაცა: შინა: აქა: ზოგნილ: იყო: კუალად: სულტნისა: ეი-
 ზასწინის: ¹⁾ შვილთაგანი: ²⁾ ერთი: ამბვისა: სმენათა: ³⁾ ხელ: ქმნილი:
 ძალითადა: სამე: დაიჭირა: ⁴⁾ მამამან: სჯულისა: დაგდებისა: ⁵⁾ შიშითა: -
 ხოლო: ახლო: ⁶⁾ მეოფთა: ესე: ვითარი: აქუნდა: ტრფიალი: ⁷⁾
 რომელ: არცა: უღირსთა: უღირსობისა: აქუნდა: კდმა: რცხუნა: ⁸⁾
 არცადა: თვსთა: თვსობისა: გაფლენ: ⁹⁾ ვინცა: სახელ: მზისა: შარა-
 ვანდნა: ცისკან: იშუქებდეს: მიწიერთა: საჭურეტლად: ¹⁰⁾ ეკრეთკე:
 ქეუენასკან: თამარის: კელმწიფობისა: შარავანდთა: ნათელთა:
 ბრწყინვალეობანა: ეფინებთან: იატაკსა: ამას: ზედა: ცისას: ¹¹⁾ მცნება-
 მან: ¹²⁾ ამისმან: სადღუხის: ძის: ძემან: სახელთ: მეტაფრადინმან:
 აღარ: დამხედმან: მშობელთა: ¹³⁾ არ: ნებობისმან: და: დამგდებელმან:
 მუემედისმან: სჯულისა: ტკბილისმან: რომელი: მოზიდვითა: **643**
 კაცთათა: უმოდურნა: კაცთა: საწუთთ: ესე: ნებსა: ზედა: თვსსა: ¹⁴⁾
 სურვილითა: და: სმენა: სატურფოთა: სახეთაგან: ძლეული: მოკიდა:
 წინაშე: თვით: მფლობლისა: ყოველთა: მეფისა: უქესთაქესისა: ამის:
 თამარისა: სამფლობელთა: დიდითა: ლაშქრითა: მარავლითა: დიდუ-
 ბულითა: ხოჯაებითა: და: საჭურისითა: მონებითა: და: მკეკალთა: ¹⁵⁾

¹⁾ ქარ—ს ცხ—ში: ყიზარსლანის. ბარათაშვილის ვარიანტში: ყიზასლანის.

²⁾ ქარ—ს ცხ—ში: შვილი.

³⁾ ქარ—ს ცხ. ამ ორი სიტყვის მაგიერ: ამისისა ბრწყინვალეობისა სმენითა.

⁴⁾ ესევე ბარათაშვილის ვარიანტში. ქარ—ს ცხ—ში: დამიჭირა.

⁵⁾ ქარ—ს ცხ—ში: გაშეებისა.

⁶⁾ ქარ—ს ცხ—ში: ახლოს.

⁷⁾ ქარ—ს ცხ—ში: ტრფიალება და სურვილი.

⁸⁾ ქარ—ს ცხ—ში ამ სიტყვის მაგიერ: და სირცხვილი.

⁹⁾ ქარ—ს ცხ—ში: გაფლენა. ბარათაშვილისაში: გაფლნა.

¹⁰⁾ ქარ—ს ცხ—ში უკანასკნელი ექვსი სიტყვის მაგიერ: შარავანდნიცა მზი-
 სანი მისცემენ ნათელსა ზედვად და განცდად მზისა.

¹¹⁾ ქარ—ს ცხ—ში წინა შენიშენიდან ასეა: ეგრეთვე შარავანდნიცა თამარის
 ნათელთა ბრწყინვალეობისანი ეფინებოდეს იატაკსა ამის მიწისასა, და ყოველთა
 აღძრვიდა სურვილად მისსა.

¹²⁾ ქარ—ს ცხ—ში: მცნობელმან.

¹³⁾ ქარ—ს ცხ—ში უკანასკნელი ოთხი სიტყვის მაგიერ: მეტაფრადინ, არლა-
 რა დახედნა ურჩებასა მშობელთასა.

¹⁴⁾ ქარ—ს ცხ—ში წინა შენიშენიდან ასეა: არამედ დააგლო გემოვანი სჯული
 მოკამედისი, რომელმან მოზიდვითა კაცთათა უმოდურნა კაცთა ნებსა თვსსა ზე-
 და საწუთო ესე.

¹⁵⁾ ქარ—ს ცხ—ში უკანასკნელი თერთმეტი სიტყვის მაგიერ: სამეფუთა
 თვისითა ლაშქართა აკაზმულობითა და მრავალთა დიდებულთა, ხოჯაებითა საჭუ-
 რისებითა და მონებითა, და მხეველებითა.

ბარკითა: და: სიმდიდრითა: საკელმწიფოთა: ძღუნითა: კმა: საყოფინელებითა: თუალისა: და: მარგალიტისა: ¹⁾ საჭურჭლეათა: და: ღარათა: თანა: ²⁾ ავაზებისა: და: ტაიჭებისა: სიმრავლითა: - და: ³⁾ წესისა: კბისა: სხლისა: საკელმწიფოსა: მიეგებნეს: დიდებულნი: ჰატეითა: და: სიუყარულითა: სრა: სამეფოდ: ⁴⁾ რომლისა: ჰაზანი: ⁵⁾ საღღუს: ეზდენი: ⁶⁾ ჰაზასა: ამასა: დემეტრეს: კელმწიფესა: დიდსა: ⁷⁾ სახელგანთქმულსა: ჰაბუკსა: გორგასლიანსა: ⁸⁾ ძალითა: და: ღუაწლათა: სიმრავლითა: ⁹⁾ კელთ: ეგდო: და: მოეყუნა: აწ: ამან: სიტყუათა: და: ნუ: უკუნისამდე: ¹⁰⁾ არცადა: სიტყუსა: ღირსებითა: მოეყუნა: ვითარცა: მანა: მოხარკე: ნელად: და: წენარად: და: დაუფინითარე: ¹¹⁾ უღარბაზა: რან: ¹²⁾ ნახვასავე: თანა: რმინისა: ¹³⁾ აჩვენა: ცრემლათა: ნაკადი: მრავლობა: ¹⁴⁾ დასვა: ჰატეითა: ტახტისა: თანა: სუღითა: ¹⁵⁾ და: იქმნა: სიხარული: გამოუთქმელი: ვითა: მართებს: ნადიმისა: და: წყლიანობისა: ამის: სახლის: დიდებულთა: და: მოყმეთა: ¹⁶⁾ უკლებობა ა: მრავალ: გუარათა: 644 სახეობათა: მუტრიბთა: მოთამაშეთა: განწყობილობათა: ¹⁷⁾ ნიჭთა: და: საბოძვად: შემოსათა: ¹⁸⁾ ვინცა: იქმნა: მჭმრევე: ამას: ესრეთსა: სი-

¹⁾ ქარ—ს ცხ—ში: თუალთა და მარგალიტთა და.

²⁾ ქარ—ს ცხ—ში ამ სიტყვის მაგიერ: ურიცხვებითა.

³⁾ ქარ—ს ხ—ში: ხოლო.

⁴⁾ ქარ—ს ცხ—ში: მოიყვანეს სრად სამეფოდ.

⁵⁾ ქარ—ს ცხ—ში: ჰაპი ამისი.

⁶⁾ ქარ—ს ცხ—ში: ეზდენი.

⁷⁾ ქარ—ს ცხ—ში უკანასკნელი ზედი სიტყვის მაგიერ: ჰაზას ამისა, დიდსა დიმიტრი მეფესა.

⁸⁾ უკანასკნელი სამი სიტყვა არ არის ქარ—ს ცხ—ში.

⁹⁾ ქარ—ს ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: მკლავთა სიმარგალითა.

¹⁰⁾ ქარ—ს ცხ—ში: და ნუ-უკვე და.

¹¹⁾ ქარ—ს ცხ—ში: მიმოფრებითრე.

¹²⁾ ქარ—ს ცხ—ში: რომელმან.

¹³⁾ ქარ—ს ცხ—ში: რამინისებრი.

¹⁴⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და.

¹⁵⁾ უნდა იყოს: სელითა.

¹⁶⁾ ქარ--ს ცხ—ში: ნადიმსა და წყლიანობასა სახლითა ამის დიდებულსა მოყმეთა.

¹⁷⁾ ქარ—ს ცხ—ში უკანასკნელი ოთხი სიტყვის მაგიერ: მუტრიბთა და მუშაითა განწყობილობასა, ვინაცა.

¹⁸⁾ ქარ—ს ცხ—ში: საბოძვართა და შემოსათა.

უკარულ: ¹⁾ ჰატეისა: ღ: ბოძებასა: შინა: ²⁾ ჟამი: ზამთრისა: სომხითს: და: ტბილისა: ³⁾ მომწუნებულმან: სანადირთა: ქუეყანათა: ღ: მოყმე: თამან: თუთ: თაგადის: ჰატრონისამან: რამელისა: რიფობა: ვითარ: ღ თისა: ურილო: არს: ⁴⁾ ღ: ჟამსა: იანუეობისა: ⁵⁾ თანა: წარმტანელთა: ⁶⁾ აჩუენეს: საყოფნი: სანადირთნი: მინდორნი: მოედანი: და: ქუემონი: კახეთისანი: დრანისანი: დარნისა: ⁷⁾ დიდებულნი: მოყმენი: ღ: ლაშქარ: ⁸⁾ გინამცა: მომწუნებულნი: და: მაქებულნი: ⁹⁾ იშვებდეს: და: იხარებდეს: და: აღიდებდეს: მომლოდენი: ჟამისა: მის: ჰატრონისა: მათისა: უკუდავ: ქნიდისანი: ¹⁰⁾ გარნა: ვინათგან: თამარ: ამაყი: და: ლადი: უჯერო: შესატყვისობისა: აზებდა: ფრთოვნებასა: გონებისა: მისისა: შემოსრულთა: ქალაქად: სამეფოდ: და: აშუეს: ქედ: მალლობა: ტრფიადსა: მისსა: და: წინა: უკუმოსულისსა: იზოგა: შვილი: სჩუკენი: მან: მძებნელმან: კრულებასა: მამისსა: ¹¹⁾ ზოა: მეუობა: ¹²⁾ ამან: მძებნელმან: მეფობისა: ღ: ზესთა: შეფეთა: ¹³⁾ მეუობისამან: ზოგა: ¹⁴⁾ რომელი: სულისა: ღ: ნაკარკთ: კმა: ¹⁵⁾ იყა: ვინმე:

¹⁾ ქარ—ს ცხ—ში წინა შენიშენიდან ასეა: იქნა რიცხვი ურიცხვი. ამა ესე-
ვითარსა სიყვარულსა.

²⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: დაყო.

³⁾ ქარ—ს ცხ—ში: ტულიის.

⁴⁾ ქარ—ს ცხ—ში წინა შენიშენიდან: და მოეწონეს და ეკეთეს ხანადირთნი და ქვეყანანი, და მოყმენი თამარისნი, და უმეტეს და ზემთა ყოვლისა ქებისა და მოგონებისა, სიტყურთუ და ბრწყინვალეობა თამარისი, რომლისა სიკეთისა მოთხრობა კაცთაგან შეუძლებელ არს (ქარ—ს ცხ—ბა გვ. 290).

⁵⁾ უნდა იყოს: დანუეობისასა.

⁶⁾ ქარ—ს ცხ—ში: წარიტანეს და.

⁷⁾ იმ ორი სიტყვის მაგიერ უნდა იყოს: და რანისანი, და რანისა.

⁸⁾ უნდა იყოს: ლაშქარი.

⁹⁾ ქარ—ს ცხ—ში უქანასკნელი ოთხი სიტყვის მაგიერ: განაღამცა მოეწონეს და ეკეთეს. ამას შიგან.

¹⁰⁾ ქარ—ს ცხ—ში უქანასკნელი ცხრა სიტყვის მაგიერ: და მოედლოდა უკედ-
დაე-ქმნასა თამარის მიერ, რათამცა ღირს ქმნილ იყო ზესთა ღირსებისა მისისა.

¹¹⁾ ქარ—ს ცხ—ში წინა შენიშენიდან ასეა: გარნა ვინათგან თამარ შორს
ქმნილი უჯეროსა რასმე შესატყვისობისა თვისისა, ზესთა აღუმაღლა გონება, და
ფრთოვან ქმნილი სულითა იშვებდა სასოებითა კეთილითა. და ვითარცა შემოვი-
დეს ქალაქად (ბარათაშვილისაში: შემოვიდა ესე) ქალაქად სამეფოდ, დაამკვეს
ქედ-მალლობა ტრფილისა მისისა, და წინა-უკმო საულისა შემთხვავა ხალხუკიანსა.
რამეთუ საულ ძებნასა კარაულისასა.

¹²⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და.

¹³⁾ ქარ—ს ცხ—ში: ყოველთა.

¹⁴⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ნაკვლად.

¹⁵⁾ ქარ—ს ცხ—ში უქანასკნელი ოთხი სიტყვის მაგიერ: კამდა მერაინდუდ,
კარაულეობა საულისასა.

ერტი: ხარტყა: გნისა:¹⁾ ნაშობი: რეტა: სახელდებუდი: შვილად:
 მეუისა: და: ვინტა: მთქმელთა: არა: უქმ: საგანებლობისათა: უფორს-
 და: უქმ: მეოფელთა: და: დამასკუნელთა: ქორწილისათა:- შეკერ-
 645 თეს:²⁾ და: გარდაიკადეს: ქორწილი: და:³⁾ სახელთან: შემოსას:
 თანა: მრავალ: მრავალსა: უბოძეს: ცხენი: აკაზმულობანი: სხუათა:
 საქონელთა: და: სიმდიდრეთა: თანა: და: ლართა:⁴⁾ წარგზავნეს:⁵⁾
 თვსად: საყოფლად: არ: ზრამად: გინათუ:⁶⁾ ვითარითა: ცრემლითა:
 და: ვითარითა: გლართა: გამოუთქმელითა:⁷⁾ არს: კაცთა: ენისაგან:
 ხოლო: შემდგომად: ამისა: რეტა: დარბაზობისა: სახედ: მოვიდა:
 შარვანში: ახსართან:⁸⁾ რომელი: მიკდილ: იყო: ცნობათა: გინა:⁹⁾ სიუჟა-
 რულისაგან: ღ:¹⁰⁾ სჯულისაებრ: ძუელისა:¹⁰⁾ ღ: თვთ: დღესა: ისლიმთა:
 და: ნაკვარისაგან: გაფლენელი: თვსობისა:¹¹⁾ სჯულისა: დაგდებად:
 განმზადებუდი: მოქმენე: იქმნა: უოფელთა: საქმისა:¹²⁾ მოქმელთა:¹³⁾
 მოძღურისა: და: კათალიკოზისა: მიუწდომელისა: ქრთამის: მძებნე-

¹⁾ ქარ—ს ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: ხარკთაგანისა.

²⁾ ქარ—ს ცხ—ში სიტყვიდან „და ვინცა“ ასეა: ვინცა მთქმელთა ამისთა დაასკვნეს ქორწილი. შერთეს.

³⁾ ეს სიტყვა არ არის ქარ—ს ცხ—ში.

⁴⁾ წინა შენიშვიდან ქარ—ს ცხ—ში ასეა: სახელოვანი, და განსტეს საბო-
 ძვარი აურაცხელი ლართა თანა და სიმდიდრეთა უსაზომოთა, და მრავლითა ზი-
 თვითა.

⁵⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: იგი.

⁶⁾ ამ სამი სიტყვის მაგიერ ქარ—ს ცხ—ში: აზრუმად, გარანა თუ.

⁷⁾ ქარ—ს ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: გულითა, გამოუთქმელ.

⁸⁾ ქარ—ს ცხ—ში: შარვანში აღსართან.

⁹⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ტრფიალებისა თამარისა.

¹⁰⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ისლიმთასა.

¹¹⁾ წინა შენიშვილამ ქარ—ს ცხ—ში ასეა: და თვთ დღესცა რომელსა იქმან
 ტრფიალებითა, რამეთუ არცა ხედვენ (ბარათაშვილისაში: დახედვენ) თვისობასა
 და არცა სიდიდესა საქმისასა, რათამცა ეწივნენ ნებასა გულის-თქმისა მათისასა
 რამეთუ თვსად იყოდა ესე აღსართან თამარს, რამეთუ მამის დედა ამისი, დიმიტრი
 მეფისა დაჲ, იყო დიდის დავით მეფის ასული, რომელი უკანასკნელ მოიქცა სამშო-
 ზლოდღე თვსად და მოხაზონ იქმნა, და აღაშენა თიღვისა მონასტერი სახელსა ზედა
 პატიოსნისა ჯუარისასა. ესე შარვანში (ეს სიტყვა არ არის ბარათაშვილის ვარიან-
 ტში) აღსართან მოვიდა.

¹²⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: წინაშე. ბარათაშვილის ვარიანტში: მოქმენე
 იქმნა წინაშე ღთისა.

¹³⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და.

ლი:¹) გარნა: უქმ: საღმე: დაცვაღ: იქმნებოდის:²) ზაკვანი: ეშმაკისანი: ვინათგან: აქუნდა: თამარს:³) სული: მეოფარე: და: შეუყარებულ: ზენარისა: მის: ხუედრისა: და: გონება: მშობელი: სიტყვსა: გონე- ბისა: მის: დიდისა: აღემსტუალა: და: სეფეკვარო: ყოფდა: ტაძარსა: შვიდ: წოდ: განწმედლისა: დთისა: სიტყვსა:⁴) და: ყოფედთა: მამონისაგან: ძლეულთა: და: ქნად: მწვეგდთა: მრიცხველ: ყოფად: მომსმენელთა: სატანას: ზაკვით: წარმავლენებელმან: წესისაებრ: ზატიფითა: და: სიუყარულითა: ნიჭ: მრავლობასა: შინა: მისცა: მცნება: კუალად: აღარა: შესძინედ: ესე: ვითართა: თქმად: თამარს:⁵) სუე: სუიანისა: კელმწიფისა:⁶) იმტებენ: ზარნი: ლაშქრობენ მოყ- მენი: არს: მარჯუება: სიხარული: სიუყარული: შეება: და: ნადი- რობა: მათათა: და: ბართა:⁷) გარნა: შემჭირნენი: უწადმართობისა: და: შვიდის: უსმელობისანი: - და: ვითარ: მოვა: შვიდივე: ესე: სამე-

646.

¹) ქარ—ს ცხ—ში: მიუწდომელითა ქრთამითა ევედრებოდა.

²) ქარ—ს ცხ—ში უკანასკნელი ოთხი სიტყვის მაგიერ: უქმ იქმნა.

³) ქარ—ს ცხ—ში: თამარს ზე აქუნდა.

⁴) ქარ—ს ცხ—ში წინა შენიშენიდან: გონება დიდისა მის გონებისა მიმართ: და აღემსტუალა საცნობელნი თვისნი ზენასა-მის ზვედრისა მიმართ.

⁵) ქარ—ს ცხ—ში წინა შენიშენიდან ასეა: და ყოველთა მამონასაგან ძლეულთა, და ამისა ქმნად მაწვეველთა ჰრცხვენოდა. და არა მსმენელი ამისი სირცხვილულ ჰყოფდა მათ, რომელი სატანას მზაკვარებითა აწვევედეს ამას, ვინაცა წესისაებრ პატივითა და სიუყარულითა და მრავლით ნიჭითა წარავლინეს, და ამცნეს რათა არღა რა შესძინოს ამისა თქმად ანუ კადრებად თამარ (ქ. ც. გვ. 290—291).

⁶) ქარ—ს ცხ—ბა უმეტებს: და მზეებრ უქმთა მფენისა.

⁷) წინა შენიშენიდან აქამდე ქარ—ს ცხ—ში არ არის. ამის მაგიერ სწერია: „ამიერითგან გონება უხმს ვრცელი და ენა ბრძნად მეტყველი, რომელმანცა შეუძლოს ღირსებით აღწერისა მიცემად წარმართებანი თამარის საქმეთანი: რამეთუ ვითარ თმანი თვისნი თვითეულად ვერვინ აღრაცხნეს, ვგრეთვე ვერცავინ ესენი აღრიცხვნეს ანუ თუ აღწერნეს, და რომელთაცა ოდენ შეუძლონ საეჭვი მიჩნს მომავალთაგან არა დარწმუნებად, გარნა ლომი ბრკალთაგან საცნაურ არს და თამარ საქმეთაგან. ვის უნდეს ცნობად, იხილნეს ქალაქნი, ციხენი და თემნი, სულტანთა სახსდომნი, მისგან ახმულნი, საზღვარნი რომელნი მას დახედეს, მას გარეთ მისსა სამეფოსა ორად განფართებულნი, და ამისგან სცნას მეძიებელმან საქმეთამან. მერვე სცნას ერყამდის ქვემოდ მისგან დადებული ხარაჯა, და ბაღდადის კერძ მარაღამდის, და თვთ იგი ხალიფა შეშინებულნი და მოპაჯე. კმა არს ქვეჯდომით მოქმედისაგან აწ ითქმოდენ წერილსა: „მოაკლდეს ძალი ბაბილოვნისა და აღეშენა მთა ერმონისა. განქარდა კვამლი სუბაკთა და განძლიერდეს ბქენი სელიმისანი“. ესე ვითართა წყალობათა შინა დვთისათა იშვებდა ერი ქრისტეანეთა“ (ქარ—ს ცხ—ბა გვ. 291). ამას შემდეგ ქარ—ს ცხ—ში მოყვანილია სათაურათ: „მეორე ქმრის ამბავი“.

იყო: შეჭირვებისა: ესე: ვითარისა: საქმისა:¹) ზოეს: ღონე: განგე-
ბითა:²) ღთისათა: რომელი: აღამაღლებს: მდაბალთა: და: შერეუ-
სრავს: ღაღათა: რომელი: ბრძნებს:³) წმიდასა: შინა: სახარებასა: არა:
რომელთა მე: გამომიჩინონ: გარნა: რომელმან: მე: გამომიჩინებინე:⁴) ღ:
ვითარ: იტყვის: დავით: რომელსა:⁵) აწ: სათნო: ეყო:⁶) გამომიჩინებად:
უმცირეს: ვიყავ: მე: ძმათა: ჩემთა:⁷) და: უმრწამეს: სახლსა:⁸) მამისა:
ჩემისასა:- ხოლო: თავად მან: . უფალმან: მოიღო:⁹) და: მცხო:
ზეთითა: ცხებულისა: მისათა: და: შემდგომი: იყო: სახლსა: შინა:
დედოფლისა: რუსუდანისა: მე: მე:¹⁰) ეფრემის: ძეთა: გინა:¹¹) რომელ:
არინ: ოვსნი: კაცნი: მძღენი: და: ძლიერნი: ბრძოლასა: შინა:
ესე: დედოფალსა: ვინათგან: თვისი:¹²) ეყოდა: მამის:¹³) მისისა: დავი-
თის: ასეღისა: ოვსეთს: გათხოვილობისა: მიზეზითა:¹⁴) შოკეყანა:
საზრდალად: სახლსა: შინა: მისსა:¹⁵) და: იხილეს: მუნ: მიმავალთა:
ღ: წამომავალთა:¹⁶) რამეთუ: მოყმე: იყო: მოყმე: ფერი:¹⁷) ნაკუეთად:

1) წინა შენიშებიდან ქარ—ს ცხ—ში ასეა: გარნა წუხდეს და იტრვოდეს შეჭირვების საქმეთანი უნაყოფოებისათვის და შეილის უხმელობისათვის თამარისა. და ვითარ მოეცა შეიდიე ესე სამეფო შეჭირვებასა ამას საქმისასა, რამეთუ ჰხედვიდეს უშეილოდ და მარტოდ მკვიდრად სახლისა თვისისა.

2) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და ნებიოთა.

3) უნდა იყოს: ბრძანებს.

4) ქარ—ს ცხ—ში უკანასკნელი ოთხი სიტყვის მაგიერ: არამედ რომელნი მე გამოვიჩინებინე.

5) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ესე.

6) ქარ—ს ცხ—ში: იყო.

7) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: შორის.

8) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: შინა.

9) ქარ—ს ცხ—ში: იღობილო.

10) ქარ—ს ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: მოყმე.

11) ქარ—ს ცხ—ში უკანასკნელი ორი სიტყვის მაგიერ: ძეთაგან.

12) ქარ—ს ცხ—ში უკანასკნელი ოთხი სიტყვის მაგიერ: ესე ვინადგან დედოფლისა რუსუდანის თვის.

13) ქარ—ს ცხ—ში: მამის-დასა.

14) ქარ—ს ცხ—ბა აქ უმატებს: რამეთუ ოვსთა მეფისა შეილი იყო ყრმა იგი და გვარადცა ბაგრატიონი, რამეთუ დიმიტრი, ძე გიორგი მეფისა, რომელი დაშთა ოვსთა მეფისა ქალისაგან, მის დიმიტრის მფეჰვეს ნათესავი იყო, ძეთაგან მისთა, და რუსუდან უშვილო იყო და იგი (ქარ—ს ცხ—ბა გვ. 291—292).

15) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ფრიად შევნიერვი, ვითარცა კშენის მეფეთა შეილისა.

16) ეს ორი სიტყვა არ არის ქარ - ს ცხ—ში.

კარგი: ბეჭ: ბრტყელი: ჰირად: ტურფა: და: ტანად: ზომიერი: 1) ორთავე: კერძოთა: გვართავან: საკელმწიფო: 2) ჭკადრეს: და: მახსენეს: 3) მკვდრთა: ამის: სამეფოსათა: იგი: განაღამცა: ნებისა: და: მართავი: 4) ვაზირთა: და: დიდებულთა: თანა: შემწე: ქნითა: მომკეს- 647 ნებელ: 5) და: მოაჯგ: ექმნეს: თამარს: შეტყუელნი: ამისნი: 6) უკეთეცა: არა: იყო: ზენა: განკება: მისსა: მოქმედებას: 7) ხედეს: 8) შარავანდედება: თქუენი: თუ: 9) რადენნი: რადენ: გზის: მოყმენი: 10) შვილნი: კელმწიფეთანი: ბერძენთა: და: ჭრამთანი: სულტანთა: და: საკუთანი: 11) სპარსთა: და: ოვსთანი: მცდელნი: სამართალთა: ეგრე: 12) უკანა: რდგნა: არს: შემძლეობამან: თუნიერ: ბრძანებისა: საუფლას: 13) მაშინ: თამარ: მიმდობელმან: მამიდისა: მისისამან: მშობელმან: სახედ: სახე: და: ვისმან: და: მისგან: დიდად: წყალობიანთა: ლაშქართა: და: სპათამან: 14) ესრეთ: თქუა: ბრძანებულმან: მოწამე: არს: ჩუენდა: ღთი: აროდს: ყოფილმან: გული: ჩემი: მოწადინე: ქმროსნობისა: 15) ანცა: ჰირვეელ: ანცა: აწე: თუმცა: მოსლო-

1) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და.

2) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: სხვითა კვლა ზრდილობითა კეთილად ზრდილი და წვრთილი, მკნე და ძლიერი, რაინდობითა და მშვილდოსნობითა უსწორო შემართებელი, ტანითა ახლავანი და ყოვლითურთ სრული სიკეთათა. ამისი ინებეს ყოველთა შეერთება თამარისი და საქმე ღმერთსა მიანდეს.

3) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: დედოფალსა რუსუდანს.

4) ქარ—ს ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: დამრთველი.

5) ქარ—ს ცხ—ში უკანასკნელი ოთხი სიტყვის მაგიერ: თანა შეწყენითა მომკესნებელნი.

6) ქარ—ს ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: და ეტყოდეს.

7) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: შინა.

8) ქარ—ს ცხ—ში: ჰხედავს.

9) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ვიეთნი და.

10) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: შეენიერნი და დიდებულნი.

11) უნდა იყოს: სკვითთანი.

12) ქარ—ს ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: სამართალთაებრ.

13) ქარ—ს ცხ—ში წინა შენიშენიდან ასეა: უკუნ-არღვიუნა ბრძანებამან ღვთისამან, რამეთუ თვინიერ ნებისა მისისა ვერა რაჲ სრულ იქმნების.

14) ქარ—ს ცხ—ში სიტყვიდან „მამიდისა მისისამან“ ასეა: რამეთუ მშობლის სახედ მორჩილობდის ბრძანებასა მისსა და დიდებულთა, და დარბასიელთა და ეპისკოპოსთა განზრახვით.

15) ქარ—ს ცხ—ში უკანასკნელი ექვსი სიტყვის მაგიერ: აროდეს ყოფილა ზულსა ჩემსა წადილი ქროსნობისა და ქორწინებისა.

და: უწადმართობა: ჩემი: საუდასა:¹) რამელი: რწმუნებულ: არს: ჩემდა:²) ჰირველ: ღთისაკან: და: შემდგომად: მშობელთა: ჩემთაკან:³) აწცა: იმისი: ვითარ:⁴) მთაჯუ: მაშინ: არ: მრმშეებულთა:⁵) ჰკადრეს: დედათადას:⁶) და: წარვიდე: დიდებულნი: იმერნი: და: ამიერნი: და: წარმოიუენეს: დედათადას: და: გაზრდილი: მისი: დავით: რჩეული: ღთისა: მის: და: მრვიდეს: საკასა: დიდებობისა:⁷) სანახებს: ტოილისისა:⁸) მუნ: ქნეს: ქარწილი: შესატყვისი: და: მემსკავსებულ: კელწიფობისა: და: სახელ: ზეობისა:⁹) მათისა: ვინათკან: დედათადას:¹⁰) უკელითა: სობრძითა: სავსე: მოქმედებად:¹¹) აქათ: ბაგრატიანნი: ბაგრატიანთა:¹²) გუარ: ზეობითა: აწეობდა: რიკთა: სახლისათა: და: ქუემთ: ხუანსნის: და: ერავის: სულტანთა: სძლბითა: გამეცნიერებულ: მონებრთა:¹³) სახიობითა: და: შეენებითა: ამოქმედებად:¹⁴) მშეებულნი: იხარებდეს:¹⁵) გლახანნი: განმდიდრებულად:¹⁶) იუკ: ზ მ ა:¹⁷) მ გ რ ს ა ნ თ ა: ღ: მუშათთა: სახეობათა:¹⁸) მჭურკტელნა: იუკ: რაზმთა: სიმრავლე:¹⁹) და: სრულ: ქნას: ამისსა: შინა: მითხრებად:¹⁸) შეუძლებულ: არს: თუ: ვითარ: ბედნიერობასა: სუიანობასა: დღე: კეთილობა: თამარისი: დავითის: მოქმი-

1) ქარ - ს ცხ—ში უკანასკნელი ხუთი სიტყვის მაგიერ: თუშცა იყო ვინმე მკვიდრი საყდრისა ამის ჩემისა.

2) ქარ—ს ცხ—ში უკანასკნელი სამი სიტყვის მაგიერ: მერწმუნა.

3) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და.

4) ქარ—ს ცხ—ში: ვარ.

5) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: იმისთა.

6) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: რუსულდანს.

7) ქარ—ს ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: სრასა დიდ-უბისასა.

8) ქარ—ს ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: შარავანდელობისა.

9) ქარ—ს ცხ—ში: მოქმედება და.

10) ქარ—ს ცხ—ში უკანასკნელი სამი სიტყვის მაგიერ: აქეთ ბაგრატიანიანთა.

11) ქარ—ს ცხ—ში: მუნებრივითა.

12) ქარ—ს ცხ—ში: სახიობათა და შეგბათა (ბარათაშვილისაში: სახიობითა და შეგბითა) მოქმედებად.

13) ქარ—ს ცხ—ში: იშეებდეს.

14) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: მოვალენი ვალთაგან განთავისუფლდებოდეს, როლონი და ქრიენი ღონიერ იქმნებოდეს, და მღლებიანი აღყავდებოდეს.

15) ქარ—ს ცხ—ში: ხმა. თუიმურაზისაში: ზმა.

16) ქარ—ს ცხ—ში: და სახიობათა.

17) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და ჯალათი.

18) უნდა იყოს: მითხრობად.

სა: დავით: იანაბ-რისა:¹) თანა: ბედნიერ: ღ: განმარჯუებულობა: ექმნა:
 და: წადმართ: წადმართითა: მით: მითხრობად: წინა: მდებართა:²)
 ესე: დავით:- წელიწდის: მოქცევამდე: ესრე: წაუკობინა: ყოველ-
 სა: მშვილდლასნსა: ცხენოსნსა: და: მცურავსა:³) მოასპარეზესა:
 მწიგნობარსა: და: ყოველსა: ნასწავლსა:⁴) კელთა: სიკეთესა:⁵) ვითა:
 დვეს:⁶) ჩანს: რამელი:⁷) ყოფილა: მისი: მსწავლებელი: და: იანა:
 მოსწავლე: და: თუ: გარეთთა: ქუეყანასა:⁸) მოსრულა: ვერავინ: სადა:
 გამოჩენილა: მისებრი:⁹) შემდგომად: ამისსა: მშვიდობისა: და: მტერ-

¹) ამ ორი სიტყვის მაგიერ უნდა იყოს: დავითიანაბარისა.

²) სიტყვებიდან „და სრულ ქნას ამისსა“ აქამდე ქარ—ს ცხ—ში არ არის. ამის მაგიერ სწერია: შემდგომად ამისსა შემოვიღეს ტფილისად და დასხდენ ტახტსა ბედნიერსა (ბარათაშვილისაში: ტახტ-ბედნიერნი) ორნი მნათობნი, ორნი მზენი განმნათლებელნი ყოველთანი. და განიხარეს ყოველთა, დიდთავან მტარედმდე, ყოველმან ერმან და ცხოვრებისა ნიშანი მაშინვე იხილებოდეს მათ ზედა. იყვნეს ლაშქრობანი გამარჯვებულნი ზემოთ და ქვემოთ, და არასადათ ვინ ჩნდა წინა-აღმდგომი (ქარ—ს ცხ—ბა გვ. 298).

³) ქარ—ს ცხ—ში: მკვირცხლსა და.

⁴) ქარ—ს ცხ—ში ამ სამი სიტყვის მაგიერ: ყოველთა ნასწავლთა.

⁵) ქარ—ს ცხ—ში: სიკეთითა.

⁶) ქარ—ს ცხ—ში: დღეს.

⁷) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: შინათ ვინ.

⁸) ქარ—ს ცხ—ში: ქვეყანათა.

⁹) ქარ—ს ცხ—ბა აქ უმატებს: მაშინ მოკულდა ქართლისა კათალიკოზი, ჭყონდილი, მწიგნობართ-უხუცესი, ქართველი, მირიანის ძე კათალიკოზი მიქელ (ბარათაშვილისაში: მიქაელ), რომელსა აქნდა სამთავისიტა. და არავინ შეწყუნა მისთვის, არცა დიდი, და არცა მცირე, რამეთუ ყოველნი სძულობდეს მას. ხოლო თამარ ევედრებოდა დმერთსა და გონებდა თუ ვის მიანდოს დავით და სპა თვისი, და განსაგებელი სახლისა თვისისა, რომლისათვისცა არა პრცხვენა (ბარათაშვილისაში: არცხვინა) დმერთმან არამედ ადაესო სიბრძნითა და მეცნიერებითა, და მიმოიხალა ყოველთა ზედა სამეფოსა თვისისათა მთავართა, და განიცადა გონებისა თვალითა, და მიანდო დმერთსა საქმე. მოიყვანა ანტონი გლონის (ბარათაშვილისაში: გლონის) თავის ძე, გარესჯით, რომელი პირველ ჭყონდილელი იყო, და მიჰელ კათალიკოზმან მას მისტაცა, მოძმაცვითა ვიეთმე მეთისა განზრახათათა. ესე მოიყვანეს, ნანდილვე კაცი დირსი ქებისა, მართალი, წრფელი, უმანკო, სახიერი, მოწყალე, ყოველთა ტკბილი, მდაბალი, პატრონის ერთგული და შემეცნებელი საურავთა მკლესიითა და მონასტერთათვის. რადღა სახმარ არს თქმად, თვთ წამებენ ქნინი მისნი ყოველგან, ვითარცა მღვიმესა და კლარჯეთს მის მიერ ქნინილა მონასტრისა, და ყოველთა ადგილთა შვიდთავე სამეფოთა. და დიდებულთა განზრახვითა ბე დასვეს ვაზირად. მისცეს ჭყონდილი, სამთავისი, კისის-სევი და მწიგნობართ-უხუცესობა. რამეთუ მართალსა უკეთუ უბრკმეს, არავე დაეცეს. ამიერითვან იწყეს განზრახვითა კეთილთა სამეფოსათვის და ერის უმჯობესთა (ქარ—ს ცხ—ბა გვ. 298).

თა: მძლეობისა: ამათისა: ოდესმე: ¹⁾ მოესმა: ²⁾ ვითარმედ: რუსი: იგი: ძნელები: ³⁾ და: სუე: უსვეო: წამოსრულა: კოსტანტინეპოლით: და: მოსრულა: ქუეყანად: ეზინკისად: კარნე: ქალაქისად: ⁴⁾ და: მას: ჟმის: ნაცვალი: მეკურჭლეთა: უხუცესისა: სჯუღითა: ბარბაროზი: და: ქცევითა: ტარტაროზი: კაცთა: და: ჭომნი: ზატრონთაკან: სრულ: 649 წელისნი: და: საქმის: მოციქულად: წარავლინა: საქმისა: რასათსმე: და: მას: კარნე: ქალაქსა: მისულსა: შინა: შეიყარნეს: რუსი: და: იგი: ერთად: დგეს: ამიერნი: რათა: სახლსა: შინა: შეხვეწილ: იუო: მისსა: სარგებელი: მოწადინენი: შეეხუეწნეს: ამას: დიდსა: რომელი: აქით: მისრულ: იუო: მაშინ: ცნეს: ამის: სამეფოთა: კაცთა: და: უფროსლა: ეშმაკმან: რომელი: მარადის: ბრძოლ: არს: ვითარ: განკრვებასა: დავითისა: სიცრუე: კაცთა: გულებისა: და: რომელი: თანა: ზიარ: მეფობისა: მათისა: და: უხედ: უგულსავსედ: წელობითა: იუენეს: მათცა: ქნეს: საქმე: უოველთა: ძუელთა: გინა: ახლთა: გინა: უბოროტესი: უკუეთუ: ამას: სამეფოსა: განდგომად: ზატრონთა: უნებელ: ქნილა: რომელი: და: წეებითკან: სოფლი-სათა: არაკის: ოდეს: სადა: უნახავს: წარმართებული: და: გამარ-ჯუებული: გარნა: ეგრეცა: თვსთა: და: ნატაშაღთა: შვიღთა: და: ძმათა: ამის: სახლისათა: მი'ხეზითა: ქნილა: გარნა: ესე: ვინ: ანუ: სით: ⁵⁾ ზირველად: ⁶⁾ უჩინ: ⁷⁾ ზატრონი: კლარჯეთისა: და: შაკშეთისა: რომელი: ძუელთა: მეფეთა: ⁸⁾ ტაოელთა: დიდებულთა: და: ⁹⁾ ადგილსა: ზედ: ⁹⁾ შეეწყაღა: ზატრონსა: ¹⁰⁾ აქით: ბოცოს: სამცხის: სპას-

¹⁾ უკანასკნელი ექვსი სიტყვა არ არის ქარ—ს ცხ—ში.

²⁾ ესევეა ბარათაშვილის ვარიანტში, ქარ—ს ცხ—ში: მოისმა.

³⁾ ქარ—ს ცხ—ში: ძნელ-ზედი.

⁴⁾ ქარ—ს ცხ—ში: ეზინკისასა და კარნუ ქალაქისას.

⁵⁾ წინა შინიშინიდან აქამდე არც ერთს ქარ—ს ცხ—ბის ვარიანტში არ მოიპოვება ამ რიგათ. ხოლო ზოგიერთი აქ მოხსენებული მსჯელობანი სხვა ადგილას არის მოყვანილი ქარ—ს ცხ—ში შეცვლით (იხ. ქვემოთ გვ. 435 შენ. 17).

⁶⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: მიერთო.

⁷⁾ ქარ—ს ცხ—ში: გუზან.

⁸⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და.

⁹⁾ ეს სიტყვა არ არის ქარ—ს ცხ—ში.

¹⁰⁾ ქარ—ს ცხ—ში: შეეწყაღა მეფესა და დაედინა.

ღარი: და: სისრულისა: ადმატებით: ¹⁾ შეწყალებული: ²⁾ სხვითა: მე: სხვითა: დიდებულ: აზნაურითურთ: თანა: რომელა: ივანესა: ³⁾ ციხის: ჭურჭლისა: რომელსა: ეურეურეცა: ეწოდების: ესე: და: მაგრა: ⁴⁾ და: თვისითურთ: მოკიდულითურთ: ⁵⁾ ვითარ: გვარ: ევლადცა: მომგონებელსა: სულსა: ერთგულთბისსა: რომელი: ბელუაშს: ⁶⁾ ზედა: ურდგულა: ბაკრატს: ⁷⁾ ვარდან: და: დიდნი: ⁸⁾ მსახურთ: უხუცესი: აქით: ჰატრინი: თრბეთის: და: კაენისა: ⁹⁾ ღიხთ: იქით: ნიკოფსა-მდის: უცილობელად: ქონებისა: და: აჯთ: შუა: ციხე: მეოფისა: მაგარი: და: მტერთა: მაგნე: წიფთა: მისთაებრ: ესე: მტრედისა: რასმე: წარვიდა: და: მივიდა: გეგუთს: რეცა: ჰატრინისა: წადილითა: ¹⁰⁾ შეეყარა: ¹¹⁾ უოველი: სვანეთი: ღ: ¹²⁾ აფხაზეთი: სეგროი: ¹³⁾ გვარი: ¹⁴⁾ სამოქალაქო: რაჭი: ¹⁵⁾ თაკურე: ღ: არგუეთი: ⁹⁾ მომრთველმან: სანგთა: და: ქეშიგთამან: აფიცა: ¹⁶⁾ რუსისა: გამეუბების: და: მისის: მეფე: ეოფისათს: დიდებულნი: და: ლაშქარნი: ქუეყანისანი: ¹⁷⁾ გა-

¹⁾ ქარ—ს ცხ—ში: დიდად.

²⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: პატრონთაგან.

³⁾ ქარ—ს ცხ—ში წინა შენიშვნიდან ასეა: სხვითა მესხითა დიდებულ-აზნაურით (ბარათაშვილისაში: აზნაურითურთ), თვინიერ ივანე.

⁴⁾ წინეთ წერებულა: „გაგრა“. ასო „მ“ მერმეა მობმული „გ“-ს თავზე.

⁵⁾ ქარ—ს ცხ—ში უკანასკნელი ექვსი სიტყვის მაგიერ: ესე დამაგრდა თვისით მოკიდულითურთ.

⁶⁾ ქარ—ს ცხ—ში წინა შენიშვნიდან ასეა: ვითარ გვარეულადცა ითქოდა ერთ-გულობა ამისი, რომელ ბაღუაშსა.

⁷⁾ ქარ—ს ცხ—ში: პანკრატს.

⁸⁾ ამ ორი სიტყვის მაგიერ უნდა იყოს: დადიანი.

⁹⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და.

¹⁰⁾ სატყვებიდან „და თვთ შუა ციხე“ არ არის ქარ—ს ცხ—ში.

¹¹⁾ ქარ—ს ცხ—ში: მას შეეყარა.

¹²⁾ ეს სიტყვა არ არის ქარ—ს ცხ—ში.

¹³⁾ უნდა იყოს: საგროა.

¹⁴⁾ უნდა იყოს: გურია.

¹⁵⁾ ქარ—ს ცხ—ში: რაჭა.

¹⁶⁾ ქარ—ს ცხ—ში: და მომრთველმან სანიგთა და ჯაშმაგთამან (ბარათაშვილისაში: ჯაშმაგთამან) აფიცეს.

¹⁷⁾ ქარ—ს ცხ—ში: „ლაშქართა მის ქუეყანისათა“. ამას შემდეგ ქარ—ს ცხ. უმატებს: „ამისთვის განკვირდების დავით და იტყვის: მე ვთქუ განკვირვებისა ჩემსა, რამეთუ ყოველი კაცი ცრუ არსო“. რამეთუ რომელნიცა უფრო შეწყალებულნი და უმეტეს განდიდებულნი იყვნეს პატრონთაგან, და თვთ თამარისაგან, მათ ქმნეს უმეტესი განდგომილება და იგინი მიერთნენ რუსსა, ვერ გულის-ხმა ყვეს, რამეთუ არცა ძველთა ჟამთა შინა და არცა ახალთა საღამე სმენილ არს, უკეთუ საღამე ქმნილ

გზავნა: ღაშქარნი: ქუეყანისანი: და: მივიდეს: გუზანის:¹) და: მუ-
 ნით: - წამოვიდა: ოუსი:²) და: შეერილთა: მიჰმართეს: სამცხესა:
 და: მიეგება: ბოცო: და: ვინცა: მისი: მიმდგომი: იყო: და: გარდა-
 მუდელნი: მთისანი:³) მივიდეს: გეგუთს:⁴) ჟი: და: და: დი: დი: და:
 განსაკრვებელი:⁵) კაცთა: ცნობისა:⁶) ვინა: ანუ: ვისითდა:⁷) მოსაუდრე:
 საყდარსა:⁸) და: ვითიანსა: მამინ: თამარ: ქალაქთა: მოეუს: ხურისა:
 და: უზრავისა: საქმისა:⁹) განსაკრვებული: ზირველად: მომხედველი:
 ჩუეულებისა: ზენათა: წყალობათა: მბრძანებლ: ექმნა:¹⁰) ეოველთა:
 ერთა:¹¹) ერთგულთა: ვინცა: შემოკრბეს: სხანი:¹²) და: დიდებულნი:
 651 ჰერეთით: კახეთით: ქართლით: სომხითურთ: და: სამცხით:¹³) მკურ-
 ნეთა: საქმითა: ჰკადრეს: ფიცით: ანამთაგან: ნება: დართულობა:
 საქმისა: და: ვითა: შეიჯერნეს: უმადლოდ: ქმნილობა:¹⁴) მკეცებრ:
 განკად: გული: მათი: ერთგულობისათჳს: და: თავი: სწამებულად:

იყოს, ნებისთ ანუ უნებლიეთი განდგომილება მეფეთა, დაწყებითგან სოფლისათ, არა სადა ვის უხილავს თუმცა წარმართებოდეს, ანუ გამარჯვებოდეს პატრონთა ზედა. გარნა თუ სადმე ქმნილ არს განდგომილება, ეგრეთცა სახლისა-მის თჳსთა (ბარათაშვილისაში: თჳსითა) და ნატამალთა მიზეზითა ქმნილ არს (ქარ—ს ცხ—ბა გვ. 244)

¹) ქარ—ს ცხ—ში უკანასკნელი ექვსი სიტყვის მაგიერ: გაუგზავნენს ღაშქარნი გუზანს.

²) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და მისი ღაშქარნი.

³) ქარ—ს ცხ—ში უკანასკნელი ორი სიტყვის მაგიერ: გარდავლეს მთა და მივიდეს.

⁴) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: „და დასვეს ტახტსა ზედა სამეფოსა“. ჩვენს დედანში ამ სტრიქონის პირდაპირ აშიაზე არა ტექსტის ხელით სწერია: აქა: იმერ-
 ლები: რუს: მიუდგენს:

⁵) ქარ—ს ცხ—ში: განსაკრთომელი.

⁶) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და გონებისა.

⁷) ქარ—ს ცხ—ში: ვისთანადა.

⁸) აქ ბარათაშვილის ვარიანტი უმატებს: დაჯდა.

⁹) ქარ—ს ცხ—ში უკანასკნელი ხუთი სიტყვის მაგიერ: ქალაქსა ტფილისისა და მსმენელი ამა უაზროსა და უცხოსა საქმისა.

¹⁰) ქარ—ს ცხ—ში წინა შენიშენიდან ასეა: განკვირდა და პირველად მოხა-
 და ჩუეულებისაებრ ზენასა შეწვენასა და მოწყალებასა, მერმე უბრძანა.

¹¹) ეს სიტყვა არ არის ქარ—ს ცხ—ში.

¹²) ქარ—ს ცხ—ში: სპასალარნი.

¹³) ქარ—ს ცხ—ში ამ სამი სიტყვის მაგიერ: სომხითით, სამცხით.

¹⁴) ქარ—ს ცხ—ში წინა შენიშენიდან ასეა: და განკვირვებულთა ამა საქმისა-
 თა ჰკადრეს და მოაკესენეს მათგან არა ნებისა დართულობა, და ვითარცა შეაჯუ-
 რეს უმათოდ ქმნილობა ამა საქმისა.

დადებისათვის: და: თვით: ¹⁾ თამარ: კელითა: საუფლოთა: და: სიტყვათა: ოქრო: ნექტართა: ²⁾ მრავალი: ³⁾ მართლად: იკითხვიდა: მიზეზსა: მკვდრთა: მისთავან: ოდესმე: თუ: ჰატრიაქთა: ⁴⁾ და: ანტონი: ქუთათელსა: რამელი: იგი: ⁵⁾ ოდენ: დარჩა: მას: ჟამსა: ერთგულად: ღიბთიმერით: ⁶⁾ სისხლთა: დათხვეამდის: და: სხვათა: ებისკოპოსთა: გზავნიდეს: ოდესმე: შინაურსა: ⁷⁾ ეჯიბსა: და: მესტუმრესა: და: მათგან: ვერას: ჰირის: მოგნილთა: ⁸⁾ კულად: მაშინ: ⁹⁾ შეკრბა: კრებული: დთის: მბრძოლი: ⁹⁾ აღიღეს: მახვილები: და: წათები: წარმოქმანეს: ჰატრონსა: დთ: ¹⁰⁾ შემოსილსა: ზედა: ნახევარნი: მითთ: ¹¹⁾ შეფე: ¹²⁾ კარდამოვიდეს: მათითა: ¹³⁾ ღიბისათა: ამწეუელენი: ღ: ამაოკრებენი: ქართლისანი: ¹⁴⁾ მოვიდეს: ნაწარმაგვეამდის: ღ: გორამდი: ¹⁵⁾ ნახევართა: დადიანთა: ¹⁶⁾ წინა: ძღომითა: კარდაიარეს: რკინის: ჯუარი: და: ჩავიდეს: ციხის: ჯუარს: ¹⁸⁾ დაწვეს: ქალაქი: ოზრკე: ¹⁷⁾ მუნ: შეიყარეს: ბოცო: და: მესხნი: ვინცა: იუუნეს: მიმდგომნი: მათინ: - და: გ ა მ გ ე ბ ე ჲ თ ა: - ესე: ვითარისა: საქმასა: დთასა: უკითხავად: შეიღთა: მზე: გრძელ: უკმეს: ¹⁸⁾ რამეთუ: გააკეს: ჰირველად: ⁹⁾ აღება: ჯავახუ-

¹⁾ ქარ—ს ცხ—ში უკანასკნელი ექვსი სიტყვის მაგიერ: და თავისა საშაპეკულად დადებისა პატრონათათს.

²⁾ უნდა იყოს: ნექტართა.

³⁾ ეს სიტყვა არ არის ქარ—ს ცხ—ში.

⁴⁾ ამ ორი სიტყვის მაგიერ უნდა იყოს: თევდორე პატრიარქსა.

⁵⁾ უნდა იყოს: იგი.

⁶⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ვიდრე.

⁷⁾ ქარ—ს ცხ—ში ამ სიტყვის მაგიერ: შინაურთა ვაზირთა.

⁸⁾ ქარ—ს ცხ—ში: მპოვნელი.

⁹⁾ ქარ—ს ცხ—ში: „მბრძოლთა“. მერმე მიმატებულთა: და იზრახეს ზრახვა ბოროტისა, და.

¹⁰⁾ ქარ—ს ცხ—ში: ქრისტეს;

¹¹⁾ ქარ—ს ცხ—ში: „მათით“, ბართაშვილისაში: თვით.

¹²⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: საგონებელითურთ, და

¹³⁾ უნდა იყოს: მათათა.

¹⁴⁾ ქარ—ს ცხ—ში უკანასკნელის ოთხის სიტყვის მაგიერ: ამოწყვიდეს და ადაოკრეს არენი ქართლისანი.

¹⁵⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და.

¹⁶⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და ბედიანთა.

¹⁷⁾ ქარ—ს ცხ—ში: ოძრკე და.

¹⁸⁾ უკანასკნელი ოთხი სიტყვა არ არის ქარ—ს ცხ—ში. ამის მაგიერ სწერია: არა შეიშინეს სასჯელთაგან ღვთისათა, არცა პატრონისა ღვთივ დატულისაგან, რომელსა ჰფარეიდა კელი საუფლო და უძლოდა მკლავი მადლი.

თისა: თმოგვისა: და: ახალ: ქალაქისა: კუალად: თრიალეთისა: და:
 652 სომხითისა: 1) ვინათგან: ქურდ: ვაჭრისა: იქით: გასადგომ: ღ: ვიდრე: 2)
 უოველი: სომხითი: ივანე: ვარდანის: ძე: შატრანი: გეგუთისა: 3) მასა: 4)
 შატრანი: კოწინის: კანნი: თუით: ვარდანისი: იუო: 5) სხუანი: მის:
 ქუეყანის: 6) აზნაურის: შვილი: 7) თანარ: ზაქარია: ვითარ: მის: ძის: 8)
 იგი: კაცი: ერთგული: იუო: და: ჭაბუკი: გამოცდილი: ამათ: უო-
 ველთავე: აგართა: შუერა: გაცას: 9) და: მუნიდადმან: მათ: და: ზემოთ:
 ქართლის: მეოფთა: კარს: ქალაქისათა: მოსულა: 10) სდა: იგი: იუო:
 მზე: შიქთა: 1) ნათელი: ნათელთა: ხატი: იგი: 11) უმანკო: მსკავსი: 12)
 მისისა: ქესი: მშვიდითა: მათ: დავითიანობრითა: 13) გონებითა: მინდო-
 ბილი: ზენასა: მის: განგებისა: იმედისა: მდებელი: წყალაბათა:
 მისთა: გულ: მოწყალეთა: 14) მაშინ: უბრძანა: ამირ: სხასლარსა: გა-
 მრეკელსა: და: ოთხთა: 15) მკარგრძელთა: და: სხუათა: თორელთა:
 ზემოთ: და: ქუემოთ: 16) წასულა: და: მიგებება: წინა: ქუეყანასა:
 ჯავახეთისასა: და: მუნვე: ცნობა: ძალისა: მათისა: უფროსდა: ცნო-
 ბა: ძლიერებითა: მართლ: მსაჯულაბასა: დთისასა: 17) და: მივიდეს:
 მტერსა: 18) ზელა: ვინათგან: იცნა: 19) მუნვე: მოსრულ: იუუნეს: და:

1) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და.

2) ქარ—ს ცხ—ში ამ სამი სიტყვის მაგიერ: გასადგომოდავე.

3) ქარ—ს ცხ—ში: გაგისა.

4) ქარ—ს ცხ—ში: მასა.

5) ეს სიტყვა ქარ—ს ცხ—ში არ არის, თეიმურაზის ვარიანტში არის.

6) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: აზნაურნი და.

7) ქარ—ს ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: შვილინი, თვნიერ.

8) ამ სამი სიტყვის მაგიერ უნდა იყოს: ვარდანის ძისა.

9) ქარ—ს ცხ—ში ამ სამი სიტყვის მაგიერ: აგართა შუერა გააგეს.

10) ქარ—ს ცხ—ში წინა შენიშენიდან: და მუნიდადმა მათდა ზემო ქართლო-
 ხთა მეოფთა კართა ქალაქისათა ერთად შუერა ინებეს.

11) ქარ—ს ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: ტარიგი.

12) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ძალისაებრ.

13) ქარ—ს ცხ—ში უკანასკნელი ოთხი სიტყვის მაგიერ: ქრისტესი, მშვიდი-
 დავითისებრი (ბართაშვილისაში: დავითისაებრ).

14) უკანასკნელი ექვსი სიტყვა არ არის ქარ—ს ცხ—ში. ამათ მაგიერ სწორია:
 და სასოებისა მკონებელი.

15) ქარ—ს ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: ოთხთავე.

16) ქარ—ს ცხ—ში: ზემოთა და ქემოთა.

17) უკანასკნელი ექვსი სიტყვა არ არის ქარ—ს ცხ—ში.

18) უნდა იყოს: მტკვარსა.

19) ქარ—ს ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: იგინიდა.

მიერთნეს: ¹⁾ შესხნიცა: ერთგულად: დარჩომილნი: და: აქით: ესენი: მისრულნი: მტკუარსა: ზედა: და: იგინი: მუნით: კიდსა: ზედა: შეიბნეს: - და: შეიქნა: ომი: და: სრულა: მას: დღესა: სიღამემან: და: წყლის: შუა: ყოფამან: გაჰქარნა: ²⁾ ვითარ: შედამდა: შეიყარნეს: და: ზრახვა: ეუეს: ვითარ: ვხედავთ: მტკე: ქნილობასა: ³⁾ 653 ამათ: ლაშქართასა: და: ვინათგან: ⁴⁾ არა: გვაქუს: ძალი: და: დონე: შებმის: აწ: მივრიდოთ: სიმაგრისაკენ: და: მუნიდაღმან: დონითა: ⁵⁾ გეტადნეთ: დალატსა: და: ძლეუასა: სიჭკელისა: მომნიჭებულმან: თამარის: კერძთა: ლაშქართა: ამცნო: გულ: უყოვნელ: ქმნა: შებმისა: და: დევნა: ყოფისა: და: გამგელელთა: კიდისათა: ⁶⁾ მიმართეს: მთასა: ტონახიად: ⁷⁾ სახელ: დებულსა: ⁸⁾ დონედ: სიმაგრისა: საძებნელად: და: ვედარამან: დამდგმელთა: ⁹⁾ გარიდეს: და: მიიწვივნეს: ველსა: ნიალისა: ¹⁰⁾ და: წყალსა: ხინგრისასა: თმოგუს: ჭ: ერუშეთს: შუა: ¹¹⁾ შეიქნა: ომი: ვითა: ხუდებოდა: რჩეულებსა: იმერთა: და: ამერთა: მოემეთასა: რომელი: კმა: იყო: ძუელთაცა: გოლიათთა: და: ჭახუკთა: ომად: რომელთა: ზედა: მოვიდოდეს: ქოითათ: ¹²⁾ სიმწვაგენი: და: მოკეთილებანი: ისრისანი: და: მფეთებნი: კრმალთანი: და: მხეთქელობანი: ჰროლთანი: და: გაგრძობა: შჰმათს: ¹³⁾ მაეტა:

¹⁾ ქარ—ს ცხ—ში: შეერთნეს, ბარათაშვილისაში: მოერთნეს.

²⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და.

³⁾ ქარ—ს ცხ—ში ამ ოთხი სიტყვის მაგიერ: ვითარმედ ვხედავთ მკეცთ მქნილობასა.

⁴⁾ ქარ—ს ცხ—ში: რამეთუ.

⁵⁾ ქარ—ს ცხ—ში უქანასქნელი ოთხი სიტყვის მაგიერ: სიმაგრისა კერძ და მუნით და დონით რითამე.

⁶⁾ ქარ—ს ცხ—ში წინა შენიშენიდან ასეა: გარნა რომელი ძლეუასა და სიმკნესა მისცემდა თამარის კერძ, და იღვწიდა ღმერთი მისთვის, მან ამცნო გულსა თამარისსა, რათა დაუყოვნებლად შეებმა უყონ და დევნა წინა—აღმდგომთა მისთა: განელეს მტკერის კიდი და.

⁷⁾ ქარ—ს ცხ—ში: “განძად”. ბარათაშვილისაში: ტრამად.

⁸⁾ ქარ—ს ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: წოდებულსა.

⁹⁾ ქარ—ს ცხ—ში უქანასქნელი სამი სიტყვის მაგიერ: და ვერცაღა მუნ დადგეს.

¹⁰⁾ ქარ—ს ცხ—ში: ნიალისსა. ბარათაშვილისაში: ნალისასა.

¹¹⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: მუნ.

¹²⁾ ეს სიტყვა არ არის ქარ—ს ცხ—ში.

¹³⁾ ქარ—ს ცხ—ში წინა შენიშენიდან ასეა: სიმწვაგენი დამკვეთებელნი ისართანი, მფეთებელნი კრმალთანი და მხეთქებელნი დროლთანი. და განგრძობასა შინა ომთასა.

ძლეკა: ბუმბერეზთა: და: ¹⁾ მოუმეტა: თამარისათა: და: გაქცეულნი: რომელნიმე: ²⁾ და: იიურნეს: ³⁾ ჭ: კოცეს: ჭ: ტუეეუეს: ⁴⁾ ამათ: არა: ⁵⁾ ევნო: - არცა: სიკუდილთა: არცა: დაკოდითა: რომელ: ⁶⁾ იყანე: სარგისის: ძე: დაკოდეს: შემოქცეულთა: მხიარულთა: ზირითა: ⁷⁾ განათლებულთა: გულთა: თაკის: უფალ: და: უღვესელ: უუეს: იგინი: ⁸⁾ 654 ქენებისა: ⁹⁾ და: ზატრონისაჟე: არა: დაკლუებისათჳს: და: მოვიდეს: წინაჲ: ღთიკ: გვირგვინისისა: მეფისა: და: ¹⁰⁾ შეფეთ: მეფისა: ¹¹⁾ მიმტეშელმან: ღთისა: მიმართ: ¹²⁾ ჯეროვნისა: მადლობისმან: ნახნა: მოუმენი: მისნი: ზირითა: ბრწყინვალა: ¹³⁾ თუაღითა: ტკბილთა: და: გულთა: დაეკრებულთა: ¹⁴⁾ ვინცა: ცნეს: ესე: ზირველ: მახარობდისა: მოსდგითა: სარგის: მარამის: ¹⁵⁾ ძისათა: ზრახვა: უუეს: რომელნი: მოთუ: იუენეს: თუთ: ¹⁶⁾ ჭიაბერი: მანდატურუხტეცის: ¹⁷⁾ ჭერნი: და: კახნა: დადებულნი: და: აზნაურნი: თანა: ღართვით: ეიკნაყთათა: და: შეყრილთა: ქართლისა: ერისთავისა: და: ქართუელთა: დიდებულთა: წინა: ძღუნავითა: ¹⁸⁾ დავით: ¹⁹⁾ მეფისა: სუიანისათა: დასხმა:

¹⁾ ეს ორი სიტყვა არ არას ქარ—ს ცხ—ში.

²⁾ აქ თეიმურაზის ვარიანტი უმატებს: დარჩეს სიქველითა მათითა და რომელნიმე.

³⁾ ამ ორი სიტყვის მაგიერ ქარ—ს ცხ—ში დაიპყრნეს.

⁴⁾ ქარ—ს ცხ—ში: დაატყვევეს და.

⁵⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: რაჲ.

⁶⁾ ქარ—ს ცხ—ში თვნიერ.

⁷⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და.

⁸⁾ ქარ—ს ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: და შემოიქცეს მხიარულითა პირითა.

⁹⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: რომელნიცა გარდაიხვეწნეს.

¹⁰⁾ ქარ—ს ცხ—ში: შეძინებისა.

¹¹⁾ ეს ორი სიტყვა არ არის ქარ—ს ცხ—ბაში. ამის მაგიერ სწერია: და ქეშმარიტად.

¹²⁾ ეს სიტყვა არ არის ქარ—ს ცხ—ში.

¹³⁾ ქარ—ს ცხ—ში „ბრწყინვალითა“. მერმე მიმატებულთა: და გულითა სხიერიითა და.

¹⁴⁾ ეს ორი სიტყვა არ არის ქარ—ს ცხ—ში.

¹⁵⁾ უნდა იყოს: ვარდანის.

¹⁶⁾ ქარ—ს ცხ—ში ამ სიტყვის მაგიერ: „მის წინაშე“. ეს სიტყვები ბართაშვილის ვარიანტში არ არის.

¹⁷⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და.

¹⁸⁾ ქარ—ს ცხ—ში: „წყობითა“. სხვებში: ძღომითა.

¹⁹⁾ ბართაშვილის ვარიანტში: და თვთ

ქართლს: მეოფთა: ¹⁾ რომელთ: მიაერთნეს: ვიეთნივე: ²⁾ ქართველნიცა:
 და: სიმრავლე: ყოფლისა: კავკასიისა: და: მთუფელობისა: ³⁾ და: ვი-
 თარ: აკრძნეს: მათ: ამოწუედა: და: გაქცევა: ⁴⁾ ზემოთ: დასქართა:
 მსწრაფელ: იკმეის: ⁵⁾ გარდავლა: ⁶⁾ ჭ: შემოქცეულთა: ჭ: მხრულთა: ⁷⁾
 წინაშე: თუით: ⁸⁾ თამარისა: ჰუადრეს: გასულა: სომხითით: ⁹⁾ მიმართება:
 ურხთა: და: განდგომილთა: მეფობისა: მისისათა: და: ჰუმორჩილდა:
 ქრისტე: ¹⁰⁾ შემოსილი: კელმწიფე: შემეცნებული: ღთისა: წყალობა:
 აურაცხელეობითა: გინა: ესეტა: უწყოდეთ: რომელ: წურთითა: ღთი-
 სათა: სიერცე: დიდ: ფრიად: არს: ¹¹⁾ რამეთუ: კეთილთა: და: კეთილ: 655
 გამკონეთა: ¹²⁾ ნიშთა: აღჰენითა: სწურთისა: კეთილად: დარსკითა:
 ძლევა: მინიჭებითა: რამეთუ: კეთილასა: სულისათს: ღთის: მ-
 უარე: და: თსად: მისი: არს: ვითარ: იტყვსტა: დდე: ბრძენთა:
 ხედვს: ჰლატონ: ¹³⁾ კეთილი: კეთილთა: ¹⁴⁾ არს: კეთილი: გინა: იგივე:
 კეთილი: ბორცოტათს: ბორცოტ: - ხ ც ღ ო : ა წ : კ ა მ ს : და: უფროს-
 და: ¹⁵⁾ გაგონება: ნათქვამთა: მათ: და: უფიწებად: ხედვა: ხედვისა:
 ზენათა: წყალობითა: ¹⁶⁾ რათა: და: ვჩუოთ: თუალი: იგი: ამათ: ესე:

1) ქარ—ს ცხ—ში: მდგომთა.

2) ქარ—ს ცხ—ში უკანასკნელი სამი სიტყვის მაგიერ: რომელთა თანა მირთულ იყუნეს ვიეთნივე.

3) ქარ—ს ცხ—ში: მთიულეთისა, თეიმურაზისაში: მთიულობისა.

4) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: მათ კერძოთა.

5) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ამათცა გაქცევა, და.

6) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ლიხთა.

7) ქარ—ს ცხ—ში უკანასკნელი ოთხი სიტყვის მაგიერ: შემოიქცეს და მოვიდეს.

8) ეს სიტყვა არ არის ქარ—ს ცხ—ში.

9) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და.

10) ქარ—ს ცხ—ში: ქრისტეს.

11) ქარ—ს ცხ—ში უკანასკნელი შვიდი სიტყვის მაგიერ: რომელ წყალობათა და მოხედვათა ღვთისათე სიერცე აურაცხელ არს და დიდ ფრიად.

12) ქარ—ს ცხ—ში უკანასკნელი სამი სიტყვის მაგიერ: და საზიფრთა

13) ქარ—ს ცხ—ში წინა შენიშენიდან ასეა: ნიშთა სიმრავლითა აღაუცეს და ძლევათა მინიჭებითა განამდიდრებს, ვითარცა იტყვს ბრძენთა შორის ჰლატონ, ვითარმედ.

14) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: თს.

15) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: მარადის.

16) ქარ—ს ცხ—ში უკანასკნელი შვიდი სიტყვის მაგიერ: ამათ, და უწეებად და ხედვად ზენათა წყალობათა მონიჭებათა.

ვითართა: წყალობათა: განგრძობითა: ¹⁾ ხოლო: ვინცა: ცნეს: განდგო-
 მილთა: შერისხვა: ღთისა: მათთანათა: თჳს: თჳსთა: ²⁾ რომელნიმე:
 დამკვლელ: იქმნეს: აწ: ³⁾ ციხეთა: და: სიმაგრეთა: და: უწინარეს:
 სჯულისანიცა: ვინათგან: თამარსა: ზედა: ესე: ვითარი: უსახური: ⁴⁾
 საქმე: იკადრეს: რომელნიმე: მოვიდეს: კელ: ⁵⁾ საბელ: მობით: რომ-
 ელნიმე: მკულელ: ექმნეს: თავის: ბიძასა: და: ეგრე: მოვიდეს:
 და: მანცა: ⁶⁾ იქმნეს: ჩუეულებითა: გამარჯუება: შემოქცეული: დგა: ⁷⁾
 ჭადასა: აგარათსა: მონადირე: და: მონადირე: ¹⁾ მხიარული: და:
 შემწყვლელი: ⁸⁾ ერთგულთა: და: საკუთართა: მისთა: შეიწყადა:
 ზაქარია: ვარდანი: ძე: და: უბოძა: გარგი: ⁹⁾ ქურდ: ვაჭრითა:
 განძამდის: მრავლითა: საკუთრითა: და: მრავლითა: სანახევროთა:
 656 ქალაქებითა: ციხებითა: და: სოფლებითა: შეიწყალეს: და: უბოძეს: ¹⁰⁾
 საგვისის: ძესა: ივანეს: პირველად: ¹¹⁾ მსახურთ: უხუცესობა:
 კელი: შინაური: სახატო: და: ¹²⁾ კახი: ¹³⁾ ჭ: ვიწონი: ¹⁴⁾ გელაქუნით:
 და: სხუათა: მრავალთა: სახარჯოთა: ქალაქითა: და: ¹⁵⁾ ციხითა: ¹⁶⁾ შეი-
 წყაღეს: და: დადგეს: სხუანიცა: დიდებულნი: მრავალნი: და: შექცე-
 ულთა: ¹⁶⁾ მიმართეს: სახლთა: მათ: ¹⁷⁾ ჭ: ნატამალთა: ¹⁸⁾ ნაჭარმაგვეს:

¹⁾ ქარ—ს ცხ—ში წინა შენიშებიდან ასეა: რათა მარადის მოუკლებელად იყოს ჩვენ ზედა ესე ვითარნი წყალობანი და მოხედვანი დეთისანი (ქარ—ს ცხ—ბა მპ. 298.)

²⁾ ქარ—ს ცხ—ში უკანასკნელი სამი სიტყვის მაგიერ: მათ ზედა, თვთ.

³⁾ ეს სიტყვა არ არის ქარ—ს ცხ—ში.

⁴⁾ ქარ—ს ცხ—ში: ყელ.

⁵⁾ ქარ—ს ცხ—ში: მუნცა

⁶⁾ ქარ—ს ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: და შემოქცეულნი დადგეს.

⁷⁾ უნდა იყოს: „მონადირე და მონადირე“. უკანასკნელი სიტყვა ქარ—ს ცხ—ში არ არის.

⁸⁾ ქარ—ს ცხ—ში: მწყალობელი.

⁹⁾ ქარ—ს ცხ—ში: გაგი.

¹⁰⁾ ქარ—ს ცხ—ში: შეიწყალა, და უბოძა.

¹¹⁾ ქარ—ს ცხ—ში: პირველობა.

¹²⁾ ქარ—ს ცხ—ში ამ ოთხი სიტყვის მაგიერ: კელ—შინაური და სახატო:

¹³⁾ ბართაშვილის ვარიანტში: კახი.

¹⁴⁾ ქარ—ს ცხ—ში: ვიწონი.

¹⁵⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და ქვეყანითა.

¹⁶⁾ ქარ—ს ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: შექცეს და.

¹⁷⁾ ქარ—ს ცხ—ში: სახლად მათდა.

¹⁸⁾ ეს ორი სიტყვა არ არის ქარ—ს ცხ—ში.

და: ღიხთიშერეთ: დიდებულთა: შემნანებელთა: შეცოდებისათა: და: მოაჯეთა: შენდობისათა:¹) ითხოვნეს: ცხოველნი: ხატნი: და: თვთ: დედოფალი: რუსუდანი: მათ: წინაშე:²) საყოფელად: კათალიკოსა:³) მანდატურთ: უხეცესი: და: სუიანი:⁴) ებისკოპოზნი: შინაურითურთ: სახელდებულთა: ვინცა: გარდამოვიდეს: სვიანნი:⁵) დიდებულნი: და: მკეკევი:⁶) და: გარდამოიტანეს: რუსთ:⁷) მეფე: უოფილი: და: მისცა: დედოფალმან: სიმტიცე:⁸) შირველად: რუსის: უნებელად: გაშვებისათვს: და: მერმე: მის: ჟამისა:⁹) შეცოდებისათვს: არს:¹⁰) შემნანებისა:¹¹) დედოფლისათა: მოვიდეს: ნაჭარმატეკად: და: რუსი: იფანეს:¹²) მისნდობელად: - მთხოველი:¹³) წარვიდა: მისვე: მისსა: სუე: უბედურსა: გზასა: გაემართა:¹⁴) და: შეიქნა: მშვიდობა: სიხარული: და: ერთობა: რომელი: არადეს: სადა:¹⁵) ვის: უხილავს: და:¹⁶) ერთბამად: ძოვდეს:¹⁷) ლომი: და: კარი: და: იხარებდეს: ვეფხი: თიკანთა: თანა: და: მტკელი: ცხურთ:¹⁸) განდიდნა: სხუდანი:¹⁹) თამარისანი: ეოველსა: 657 ზედს: შიხსა: ქუეყანისსა: და: ლაშქრთა: დავითის:²⁰) ბძანებთა: და: გამორჩევითა: თამარ: სუე: აღექსანდრიანის: თანა: და: იმარჯუე-

¹) ქარ—ს ცხ—ში უკანასკნელი ხუთი სიტყვის მაგიერ: შეცოდებისა მათისა შენდობისა მოაჯეთა,

²) ქარ—ს ცხ—ში: შუა.

³) ქარ—ს ცხ—ში ამ სიტყვის მაგიერ: და კათალიკოზი.

⁴) ქარ—ს ცხ—ში: სხვანი.

⁵) ქარ—ს ცხ—ში: სვიანი.

⁶) ეს ორი სიტყვა არ არის ქარ—ს ცხ—ში.

⁷) ქარ—ს ცხ—ში: რუსი.

⁸) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ყოველთა მუნ მყოფთა.

⁹) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: არას.

¹⁰) ქარ—ს ცხ—ში: არცა.

¹¹) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და გარდაედისა, და წარმოდგანებითა.

¹²) ქარ—ს ცხ—ში უკანასკნელი სამი სიტყვის მაგიერ: ვინაცა რუსმა ითხოვა ივანე.

¹³) ქარ—ს ცხ—ში ამ სიტყვის მაგიერ: და.

¹⁴) ეს სიტყვა არ არის ქარ—ს ცხ—ში.

¹⁵) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: სიტყვისებრ საწინასწარმეტყველოსა.

¹⁶) ქარ—ს ცხ—ში: მოვიდეს.

¹⁷) ქარ—ს ცხ—ში: ცხოვართა თანა, და.

¹⁸) უნდა იყოს: სახელნი.

¹⁹) ქარ—ს ცხ—ში უკანასკნელი სამი სიტყვის მაგიერ: და ლაშქრობდა. დავით.

ბდა: ¹⁾ შეწევნითა: ზე: გარდამოთა: და: ამას: შინა: მათ: წაგლას: ²⁾ გამრეკელი: ამის: ³⁾ სხასალარი: ⁴⁾ ღ: თანა: ⁵⁾ თმოგვისსგან: კიდე: არა: დაკლეს: ⁶⁾ შეილთა: მისთა: მაშინ: უბოძეს: ამირ: სხასალარობა: ზაქარას: მკარ: გრძელსა: ძესა: სარგის: ამირ: სხასალარისსა: მკომთა: ⁷⁾ სომეხთა: მეფისათა: ადგილსა: ჰატრანსა: ჰატრანსა: ⁸⁾ ლორისსა: მოუმატეს: ქალაქიცა: რუსთავი: მოუმესა: სხასპეტობისსა: და: ჭიბურკისა: მანდატურთ: უხუცესსა: მოუმატეს: და: უბოძეს: ჟინთან: ⁹⁾ ქალაქი: და: ციხე: მრავალთა: მთიულეთითა: ღ: შეიწყაღეს: ¹⁰⁾ სარგის: ვარდანის: ძე: ¹¹⁾ დალოცეს: ¹²⁾ ღ: უბოძეს: თმოგვი: და: ქუეშოთ: წირქულელნი: ზარტიბის: ¹³⁾ ძენი: გრიგოლის: ძენი: ჭიბურკის: ძენი: ¹⁴⁾ მანსტლის: ძენი: ¹⁵⁾ თავნი: კახეთისანი: თორის: ¹⁶⁾ ძენი: ¹⁷⁾ შეიწყაღნეს: თუთოეული: თვისითა: წესითა: რომელიმე: ახლად: დაღწევათა: ¹⁸⁾ რომელიმე: მომატებითა: ¹⁹⁾ ეგრეთვე: ქართველნი: სომხითარნი: თორელები: მესხნი: ღ: ტაელები: ვინცა: გუზან: ჰირველითა: განივე: ²⁰⁾ წარმწევედელი: თავისა: - ²¹⁾ აწცა: გამტანელი: ტაოს: კარის: ვაშლოვნისა: და: სხლთა: და: ციხეთა: მრავალთა: ²²⁾ წარვიდა: ქუეყანასა: შავრმანისსა: ²³⁾ და: სამძღუარი: სახელით: აზნა-

¹⁾ ქარ—ს ცხ—ში უკანასკნელი ხუთი სიტყვის მაგიერ: სვე-ალექსანდრიანითა, და ემარჯვებოდა ყოველი განგებითა და.

²⁾ ქარ—ს ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: მიიცვალა.

³⁾ ქარ—ს ცხ—ში: ამირ.

⁴⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ესე ყოველთა იგლოვეს და დიდათ დაუშობიდათ

⁵⁾ ეს სიტყვა არ ირის ქარ—ს ცხ—ში.

⁶⁾ ქარ—ს ცხ—ში: ირარა დააკლეს.

⁷⁾ ქარ—ს ცხ—ში: მჯღომსა

⁸⁾ ქარ—ს ცხ—ში: ჟინვანი:

⁹⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და დალოცეს.

¹⁰⁾ ქარ—ს ცხ—ში ამ სამი სიტყვის მაგიერ: ვარამის ძე.

¹¹⁾ ქარ—ს ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: წირქულელნი ზარტიბისა.

¹²⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და.

¹³⁾ ქარ—ს ცხ—ში: თორდაის

¹⁴⁾ ქარ—ს ცხ—ში: დალოცვითა და.

¹⁵⁾ ქარ—ს ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: პირველვე.

¹⁶⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: თვისისა.

¹⁷⁾ ქარ—ს ცხ—ში წინა შენიშნიდან ასეა: აწცა განდგა და გაიტანა ტაოს კარი, ვაშლოვანი და სხვანი ციხენი მრავალნი და.

¹⁸⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: მაშინ წარავლინნეს სარგის თმოგველი და კახა-

ურისრის:¹) შვილებითა: რამელთა: თანა: იყო: მედუნიეთაუხუცესიცა: 658
 სეფე: შეელად:²) კლარჯეთისა: და: შავშეთისა: და: გავიდეს:³) მთასა:
 კოლის-სა:⁴) მოგებენეს: წინა: (ჯაქრია: ფანასკერტელი: და: ძინელი-
 სს:⁵) კალმახელი:⁶) უმანი: კარგნი: ღ: ჰატრონისაგან: შეწყალებული:⁷)
 და: შეკრასავე:⁸) ცნეს: გუზანის: შვილისა:⁹) შერმანის: ლაშქრით:
 მოსულა: გაზანის:¹⁰) ცოლისა: და: შვილისა: წარსხმად:¹¹) ცი-
 სკათა: შინა: თურქთა: შეეკნებად: და: დაცათუ: ლაშქარნი: დი-
 დნი: იუუნეს: და: ჰატრონი: თორმეტისა: დროშისანი: და: ესე:
 მცირენი: და: მკნებულთა: ჰქუეს:¹²) სჯულისათა: და: თამარის:
 ბედისა: და: სიმართლისათა: შეიბნეს: და: სიდიდითა: მათითა: და:
 სიკეთითა: დიდად: დაჭირვებული:¹³) ომი: გარდაიკადეს:⁴) ბოლოდ:
 მათათ: გამოქცეულთა:¹⁴) და: ამომწეუელთა: კელთა: მერელთა: გუ-
 ზანის: ცოლ: შვილთა: თანა: შემოქცეულთა: ახუნეს: ციხეები: და:
 სიმაგრენი: ღ: კუალად: მგებელნი: ქუეყანისანი:¹⁵) მოიწივნეს: წინაშე:

¹) ქარ—ს ცხ—ში უკანასკნელი ოთხი სიტყვის მაგიერ: სამძივარი სხვითა აზნაურის,

²) ქარ—ს ცხ—ში: შვლად.

³) ქარ—ს ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: ხოლო განვიდეს რა.

⁴) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: „მოვიდეს და“. ეს მიმატება არ არის ბარათა-შვილის ვარიანტში.

⁵) ქარ—ს ცხ—ში: „ძინიელნი“. ბარათაშვილასაში: ძინელნი.

⁶) ქარ—ს ცხ—ში: კალმახელი.

⁷) ქარ—ს ცხ—ში: შეწყალებული.

⁸) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: თანა.

⁹) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და.

¹⁰) ქარ—ს ცხ—ში უკანასკნელი ოთხი სიტყვის მაგიერ: შერმანისა ლაშქარ-თა მოსლვა გუზანის.

¹¹) ქარ—ს ცხ—ში: წასახმელად.

¹²) უნდა იყოს: ქრისტეს.

¹³) სიტყვების შემდეგ „ესე მცირენი“ ქარ—ს ცხ—ში ასეა: არამედ სასოებითა ქრისტესითა და სიმართლითა და სვე-უძღვევლითა თამარ დეთივ დაცულისათა, შეგბა უყვეს, და არა დარიდნეს სიდიდესა და სიმრავლესა მათსა, სიმკნითა და სი-ქველითა მათითა, და დიდი და ძლიერი.

¹⁴) ქარ—ს ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: გააქცივნეს იგინი.

¹⁵) ქარ—ს ცხ—ში წინა შენიშვნიდან ასეა: და ამოსწყვიტეს და გუზანის დე-და-წული კელთ იპყრნეს და შემოიქცეს შვიდობით. აღიდეს ციხენი და სიმა-გრენი, და კვალად იგნეს ამავე სამეფოსი, და.

თამარის: რომელმან: მი¹⁾ თინა: ნათელი: წყალობის: და: გარდაცა: ¹⁾
 მადლი: ²⁾ მოჭირვების: ³⁾ და: დარჩეს: ერმანი: სახელთან: და: ჰა-
 ტრანი: სარგებლანი: და: ამას: ⁴⁾ ესე: ვითარსა: წყალობას:
 შინა: ღ⁵⁾ თისსა: ორნიდა: მკლებიანენი: წადმართის: გამჩენილ-
 ბანი: ილტვიდეს: მოჭენენი: ღ⁶⁾ თისა: და: წმიდათა: ხატთა: მო-
 მკენენი: ზირმშობთა: ძლიერებითა: - ხელთ: ვინათ გან: ჰყოფს:
 659 წყალობათა: და: მრეკელთა: განმდებისსა: და: მთხველთა: ნი-
 ტებისსა: და: შეძიებულთა: ზოგისათა: ვითარ: იქმნა: სარას:
 ძე: გინათუ: რჩეულისსა: ანუთუ: ელისაბედის⁷⁾ და: თუორსდა:
 ანანასსა: და: ვიკადრთ: მარიაშისსა: მიუიდა: თამარი: განწმე-
 დილითა: გონებითა: და: ტაძრისა: ღ⁸⁾ თისა: აღმსკვალულის:
 სანთლითა: სხეულისათა: მკურგალებითა: გულითა: და: განათლებუ-
 ლითა: სულითა: ტ⁹⁾ ბა: კმელისა: ბეთლემ: მყოფელმან: ¹⁰⁾ მუნ: შვაა: ¹¹⁾
 ძე: სწორი: ძისა: ღ¹²⁾ თისა: ¹³⁾ და: უწოდა: სახელი: ახოგინსა: მის: მამი-
 სსა: თქვისსა: ¹⁴⁾ რომლისათსცა: უუაგილი: უკუდავთა: ნაწილისა: აღმო-
 გუეყოფას: ¹⁵⁾ ამას: ესე: ვითარსა: მოხედვას: ¹⁶⁾ ღ¹⁷⁾ თისა: სამებითა: სრუ-
 ლისსა: ¹⁸⁾ ზირველად: რჩომისა: ¹⁹⁾ თამარისა: და: აღმოშობისა: ძის:

¹⁾ უნდა იყოს: გარდაიკადა.

²⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: კეთილად.

³⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და სიმენისა მათისათს.

⁴⁾ უკანასკნელი ცხრა სიტყვა არ არის ქარ—ს ცხ—ში.

⁵⁾ ქარ—ს ცხ—ში წინა შენიშენიდან ასეა: ესე ვითარსა წყალობასა შინა ღვთისა იშვებდა ერი ქრისტეანეთა, გარნა წუხდეს და იურვოდეს უნაყოფობისათს თამარისა. არამედ ღმერთმან რომელმან მოხედნა პირველ მანოეს და აბრაჰამს, და მდებრთაცა ანანას და ელისაბედს, არა ყოვნა არცა აქა. რამეთუ შემდგომად მცირე-ღისა ჟამისა, დარსულდა თამარ. და ცნეს რა ესე ყოველთა, იწყეს ლიტანიობით ვედრებად ღვთისა, მარხვითა, ლოცვითა და ცრემლითა, რათა მისცეს ღმერთმან შვილი წული, რომელი ესე იქმნაცა. და იუენეს რა დევანებულ ტაბაკმელას.

⁶⁾ უნდა იყოს: შვა.

⁷⁾ უკანასკნელი სამი სიტყვა წაშლილია დედანში კალმის წვერით, მაგრამ წაკითხვა შესაძლებელია. ქარ. ცხ—ში ამ სიტყვების მაგიერ სწერია: ყოველითურთ მსგავსი პაპისა.

⁸⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: გიორგი. ამას შემდეგ ბართაშვილის ვარიანტი უმატებს: ძე თამარისი.

⁹⁾ ქარ—ს ცხ—ში უკანასკნელი ორი სიტყვის მაგიერ: ნაწილთა აღმოგვეცენა¹⁰⁾

¹⁰⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: შინა.

¹¹⁾ ეს ორი სიტყვი არ ირის ქარ—ს ცხ—ში.

¹²⁾ ქარ—ს ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: და პირველსა დარჩომასა.

გორგასლიანისსა: ¹⁾ რამცა: თქმად: მიეგებოდა: სახე: სიხარულისა: ანუ: მადლობისა: ღთისა: ²⁾ იხარებდეს: იშვებდეს: ³⁾ იმოთხვიდეს: სამოთხესა: შინა: ამის: საწუთოსა: განმათავის: უფლებუღნი: ⁴⁾ ტუეუთანი: შემწირველნი: ეკლესიათანი: მწირველებნი: მღუღელთანი: და: მიმცემელნი: მონაზონთანი: მოწყალენი: ⁵⁾ გლასაკათანი: ერთბამად: მადიდებელნი: ღთისანი: მწურობენი: ⁶⁾ ებისკოპოსთანი: ⁷⁾ და: შვიდისავე: სამეფოსა: სპათა: თანა: ⁸⁾ და: თუთ: დედოფალმან: ⁹⁾ და: გამზრდელმან: ¹⁰⁾ მისმან: მეფემან: ¹¹⁾ ღ: დამან: თამარისამან: ღ: უფელთა: მეფეთა: ამის: სამეფოსათა: მსგავსად: მოკუთასა: კელეუეს: ¹²⁾ ძღუნებად: ღ: მინიჭებად: ¹³⁾ ცნობითა: გარეთ: ¹⁴⁾ ბერძენთა: მეფეთა: ³⁾ 660 სულტანთა: ათაბაგთა: და: ამირთა: სპარსეთისათა: წარმოავლინეს: ნიჭნი: და: განძინი: კმა: საყოფელნი: ¹⁵⁾ და: ვითარცა: ამას: დღე: კეთილობასა: შინა: იხილეს: ყრმა: ხალი: პირველ: საუკუნეთა: განწყისებული: ძედ: მეფისა: მეფედ: შვილად: ცხებულად: დავითიანად: - რამეთუ: ოდეს: დასატულნი: - ბუნებისგან: იშვა: და: წარმოაჩინა: მოაქუნდეს: თხსი: შორის: ხატნი: და: სახენი: თხსთა:

¹⁾ ეს სიტყვა ქარ—ს ცხ—ში არ არის.

²⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს; ყოველთა მიერ, ესე თქმად შეუძლებელ—არს.

³⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და.

⁴⁾ ქარ—ს ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: განმათავისუფლებელნი,

⁵⁾ ქარ—ს ცხ—ში: მოღვაწენი.

⁶⁾ ქარ—ს ცხ—ში უკინასკნელი სამი სიტყვის მაგიერ: ადიდებდეს ღმერთსა მწყობრნი.

⁷⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და სამღუღელოთა კრებულთანი.

⁸⁾ ქარ—ს ცხ—ში უკინასკნელი ხუთი სიტყვის მაგიერ: და დასნი შეიღოთვე საეფოთა სპათანი.

⁹⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: რუსულან.

¹⁰⁾ ქარ—ს ცხ—ში: გაზრდილმან.

¹¹⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: დავით.

¹²⁾ ქარ—ს ცხ—ში: იწყეს.

¹³⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ნიკთა ურიცხვთა.

¹⁴⁾ ქარ—ს ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: ხოლო ცნეს რა ესე.

¹⁵⁾ აქ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და შემდგომად წელიწდისა კვალად დარსულდა და შვა ასული, შემსგავსებული თხსი, და უწოდეს რუსულან (ბარათაშვილის ვარიანტი უმატებს: ძე თამარისი), რომლისთვის კვალად უფროსი სიხარული შეიქმნა ყოველთა ზედა და უმეტეს გარდაემატა ქვეყანა ბედნიერობითა და ყოვლითა კეთილითა და გამარჯვებათა ლაშქართათა, რომელ არაოდეს ქმნილ იყო ბიგრატიონიანისა (იხ. ქარ—ს ცხ—ბა გვ. 298).

დამსახთა: მშობელთა: და: მნათობნი: სცვიდა: მას: და: ეთნებოდა:
 სული: ზენისა: სიეროისა: და: მეტ: ბედი: ბელსა: ზედა: და:
 სუიანობა: სუესა: ზედა: მარჯუენი: უმეტესნი: წარმეტებოდეს:
 შარავანდთაკან: მამრნობლებითა: ესე: ვითარი: იქმნა: გალაშქრება:
 რომელი: არადეს: ვისგან: ქნილ: იუო: ბაკრატოანისა: ¹⁾ შირველად:
 შექრებულთა: ²⁾ ბელსა: და: სუესა: ზედა: ლაშასა: რომელი: განმანათლებულად:
 სოფლისა: ითარგმანა: ³⁾ თეს: ბარდვად: ⁴⁾ დიდად: და:
 ძველად: ქალაქთა: ამომწვეულთა: არნისათა: ⁵⁾ გამოიღეს: დიდ:
 ძალთა: ჰომთა: შირველისა: ნებროთისა: აჭრიოს: ⁶⁾ შეიღისა: ბარტოსისა: ⁷⁾
 მამული: და: შენებითა: ავსილთა: სიმრავლითა: ტყუეთა:
 და: საუნჯეთათა: აურაცხელთა: ⁸⁾ ათავისუფლეს: სამ: ბევრობა: ტყუეთა: ⁹⁾
 დღე: გრძელბისათეს: თამრისა: და: ძისა: მისისა: ¹⁰⁾ მუნით:
 გამომგზავრებულთა: არცა: თუ: თესი: ერთისა: გამომსვენებულთა: ¹¹⁾
 მსწრაფლ: წარსრულთა: ¹²⁾ ილაშქრეს: აზრუმს: კარსა: კარნუ: ქალაქისათა:
 661 ქისათა: და: მუნ: იუო: სიმრავლე: ჰომთა: ¹³⁾ წეობა: ჰონეთა: ¹⁴⁾ და:
 ხეთქება: აზვართა: რომლისა: მეშველად: იუუნეს: სურამელი: ¹⁵⁾ კარელი: ¹⁶⁾
 და: შიგნით: სალღუხის: ძე: ნასრადინ: და: ორნი: ძენი:

¹⁾ უკანასკნელი შენიშნიდან, ანუ სიტყვებიდან „და ვითარცა ამას დღე კეთილობასა“ აქამდე არც ერთს ქარ—ს ცხ—ბის ვარიანტი არ არის.

²⁾ ქარ—ს ცხ—ში: შემყრელთა.

³⁾ ქარ—ს ცხ—ში: ითარგმანების აფსართა ენითა.

⁴⁾ ქარ—ს ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: მიჰმართეს ბარდავად.

⁵⁾ ქარ—ს ცხ—ში უკანასკნელი სამი სიტყვის მაგიერ: ქალაქად. და ამოსწვიტეს არანი (ბარათაშვილისაში: რანი), და

⁶⁾ ქარ—ს ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: ნებროთის ძისა, ჰაოს.

⁷⁾ ქარ—ს ცხ—ში: ბარდოსის.

⁸⁾ ქარ—ს ცხ—ში წინა შენიშნიდან: და აღივსნეს ტყვითა და საუნჯითა აურაცხელითა, და.

⁹⁾ ქარ—ს ცხ—ში: სამი ბერი (ბარათაშვილისაში: ბევრი) ტყვე.

¹⁰⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: თეს.

¹¹⁾ ქარ—ს ცხ—ში უკანასკნელი შენიშნიდან ასეა: და მუნით რა წარმოვიდეს, არღა რა შეისვენეს არცაღა თუ თვე ერთი.

¹²⁾ ქარ—ს ცხ—ში: წარვიდეს და.

¹³⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და.

¹⁴⁾ ქარ—ს ცხ—ში ამ სიტყვის მაგიერ: ძლიერი.

¹⁵⁾ ქარ—ს ცხ—ში: სურმანელი.

¹⁶⁾ ქარ—ს ცხ—ში: კარული, სპერული.

მისნი: ლაშქრითა: სიმრავლითა: ქოთისა: ¹⁾ და: ცხენოსნისათა: უამრავლსა: ²⁾ და: ცისკრისა: ბანდსა: მის: რომელთა: ³⁾ ღამწიკებლთა: ომისათა: ⁴⁾ ღამისა: ბინდმან: ულხანა: ⁵⁾ გაურად: ⁶⁾ ღ: ვითარ: გამოკდა: ღამე: იგი: ღა: ⁷⁾ მოვიდეს: ღაშქარნი: უთვალავითა: ღა: მიუწდომე- ღითა: ალაფითა: ღა: ⁸⁾ შიგნით: მუოფნა: ვითარცა: მკეცნი: იღრ- ჭენდეს: კბილსა: მათსა: ღა: წუერსა: იფხურადეს: მხილველნი: ვინმე: ⁹⁾ ცოლთა: ღატყუებულთანი: ღა: ვინმე: შვილთა: ღა: ვინმე: სიმრავლესა: ჯოგისასა: ღა: რემისასა: ღა: მთქმელნი: ესრე: ტი- როდეს: ¹⁰⁾ ვინ: ჩემდა: ესე: ვითარი: ¹¹⁾ შერიხვგა: ვინათგან: ¹²⁾ არა: ოდეს: გვინილავს: ტომი: ქრისტანეთა: სანახებესა: საუთუელთა: ¹³⁾ ჩუენთასა: ღა: ვითარცა: განენდა: ჰკრეს: ¹⁴⁾ ბუკთა: ღა: დაბდაბთა: ღა: შეიქნა: ზმა: ¹⁵⁾ ქალაქთა: შინა: დამსკუნელნი: სისხლთანი: მათთა: ღა: თხრ- ვისანა: ¹⁶⁾ გამოვიდეს: ბჭეთა: ქალაქისათა: გაწუეს: ¹⁷⁾ რაზმი: ქოთი- სს: ღ: ცხენოსნისა: ¹⁸⁾ წმოდგეს: ბანსა: ზედა: ღ: ბუკთა: შინა: ¹⁹⁾ ის- რის: მსრლელნი: ღა: ქს: მსრლელნი: ²⁰⁾ ღა: ვითარცა: იხილავ: მეუემან: ღავით: ღა: სმათა: მისთა: გულ: მოყურად: გამოსრულეპა: ²¹⁾

¹⁾ ქარ—ს ცხ—ში: ქვეითთა.

²⁾ ეს სიტყვა არ არის ქარ—ს ცხ—ში.

³⁾ ამ ორი სიტყვის მაგიერ უნდა იყოს: მისრულთა.

⁴⁾ ქარ—ს ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: დაიწყეს ომი, და.

⁵⁾ ქარ ს ცხ—ში: გაპარნა.

⁶⁾ ქარ—ს ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: ჰხედვიდეს—რა.

⁷⁾ ქარ—ს ცხ—ში წინა შენიშებიდან ასეა: ცოლთა და შვლთა (ეს ორ სიტყვა არ არის ბარათაშვილის ვარიანტში) მათთა ტყვე ქმნილთა და ჯოგისა და რემებებისა მათისა იავარ ქმნილთა, ესრე ცრებლოდეს და გოდებით იტყოდეს.

⁸⁾ ქარ—ს ცხ—ში წინა შენიშებიდან ასეა: „ვინა იქნა ჩვენ-ზედა ესე ოდენი“.

⁹⁾ ქარ—ს ცხ—ში: რამეთუ.

¹⁰⁾ ქარ—ს ცხ—ში ამ სიტყვის მაგიერ: შეიქმნა ცემა.

¹¹⁾ ქარ—ს ცხ—ში ამ სამი სიტყვის მაგიერ: და ზემი.

¹²⁾ ქარ—ს ცხ—ში უკანასკნელი ზეითი სიტყვის მაგიერ: დაასკუნეს დათხვევა სისხლისა მათისა და გაწირნეს თავნი მათნი.

¹³⁾ ქარ—ს ცხ—ში: და გააწყვეს.

¹⁴⁾ ქარ—ს ცხ—ში ქვეითთა და ცხენოსანთა და.

¹⁵⁾ ქარ—ს ცხ—ში წინა შენიშებიდან: წარმოდგეს ბანთა და შუკთა (თეიმურაზის ვარიანტში შუა კართა) ზედა.

¹⁶⁾ ქარ—ს ცხ—ში: მტყორცებელნი.

¹⁷⁾ ქარ—ს ცხ—ში: გულ-მყარად გამოსლვა.

მათა: ითხოვეს: საკურველი: და: აღსდეს: არამთა: ¹⁾) ამხეღნი: ჭოროღთანი: აჭა: მისეღსავე: ²⁾) და: სტუხეს: სხედ: მესისა: ტუ-
 662 ხისა: აღიხუნეს: და: ჰკრეს: და: დაჯერებულნი: თავის: კატობასა: შეიხუეწეს: ჯარითა: ამწუედელნი: ერთმანერთისანი: ³⁾) ჭ: რცხუენიღ-
 ნი: ცალთაგან: საკიტკელ: და: სანერწყუა: იქმნეს: ბიბთა: ელი-
 მთა: ხადუმთაგან: მკლენი: და: მგინობნი: მუჭმედის: რჯულის: მდებლობისანი: და: შემოქცეულნი: ⁴⁾) მეიუე: თავით: და: ლაშქარნი: მისნა: მრვიდეს: მხიარულნი: ქუეყანადგე: თჯად: მუნით: ძლევა: შემოსაღობნი: ⁵⁾) და: აქათ: მნახვნი: თამარისა: საშოდ: მთიებისათა: აღმობრწყინგალების: ⁶⁾) იაკობის: გარსკულავისანი: რომელმან: იზმნა: სუენი: იზმნა: ძლევისანი: იზმნა: ნათელი: ⁷⁾) ხ ე ლ ზ: მე: მ რ ი-
 დ ე ს: ⁸⁾) განგრძობასა: წყინობისასა: მტონისას: და: გდებტ: ღვაწლი: ომთა: და: მარჯუებლთა: უკანსკნელთა: ჰირველისათა: ⁹⁾) და: მიძუ-
 ლებული: გული: აღზრავს: ორდნოსა: გონებასსა: რომელი: არს: ენა: მეტუეელი: და: წარმომეტუეელი: მთხრობთა: ესე: ვითართა: ¹⁰⁾) ოდესმე: ჟამთა: ერთსა: შინა: შეერიღნი: გავიდეს: გელაქუნად: და: ჩაიარეს: ხაჩანი: და: ჩავიდეს: ქუეყანად: უარეუარისისა: ¹¹⁾) და:

1) ქარ—ს ცხ—ში ამ სიტყვის მაგიერ: უნეთა ზედა.

2) ქარ—ს ცხ—ში წინა შენიშენიდან: და აღიხუნეს ოროლნი, და აჰა პირ-
 ველსავე ზედა მისლვასა.

3) ქარ—ს ცხ—ში სიტყვებიდან „აღიხუნეს და ჰკრეს“ ასეა: და აღიხუნეს
 კარნი ქალაქისანი, და ასწყვიდეს პირველ გამკეცებულნი-იგი და წარიქციუნეს
 წინა და ურთი ერთს მოსრვიდეს სიმრავლისაგან და ტუნებისა (ქარ—ს ცხ—ბა
 გვ. 299)

4) წინა შენიშენიდან ქარ—ს ცხ—ში ასეა: და სირცხვილელნი ცოლთა
 და ხადუმთა მათთაგან საკითხველ და სანერწყველ იქმნეს მათ მიერ: აგინებდეს და
 ბასრობდეს მოჰამედს, მოციქულსა მათსა და სჯულის დებასა მისსა. მაშინ შემოიქცა-

5) ქარ—ს ცხ—ში: ძლევა-შემოსილნი.

6) ქარ—ს ცხ—ში წინა შენიშენიდან ასეა: წინაშე თამარისა ნათელ ბრწყინ-
 ვილისა, და ძისა მისისა საშოდ მთიებისა აღმობრწყინებულისა.

7) უკანასკნელი ცხრა სიტყვა ქარ—ს ცხ—ში არ არის.

8) ქარ—ს ცხ—ში: მორიღმან.

9) ქარ—ს ცხ—ში წინა შენიშენიდან ასეა: განგრძობასა წყინობისამან მტო-
 ნის დადებდა ღვაწლთა და წყობათა, და მარჯუებათა, უმჯობესთა პირველისათა.

10) წინა შენიშენიდან აქამდე ქარ—ს ცხ—ში ასეა: ილიძერის ენა ჩემი სიტყვად
 და მოთხრობად ესე-ვითართა.

11) ქარ—ს ცხ—ში: ქუეყანისა უარეუარისისა.

მიუწიეს: ბლყუნამდის:¹) და: მოარბიეს: უოველი: არსი:²) და: ამოიარეს:³) კარი: განძისა: და: შეიქნა: კართა: ზედა: დიდი: შუღლი: და: გადანამცე: გაიქცეს:⁴) და: შეიხუეწეს: ქალაქად:⁵) ვარუათ: შანქრამდის: ექუსი: დღე: იარეს: და:⁶) რომელი: დღე: გარდასრულა: თუმცა: მოწიულ: იუენეს:⁷) ლაშქარნი: და: არა: შემომოდეს: და: უოველგან: ძლევა: შემოსილნი: და: მძლენი: შემოიქცეს: და: მოვიდეს: სიხარულითა: წინაშე: უოვლისა: სოფლისასა: და:⁸) კულად: 663
 ლორიდადმა: წარვიდეს: ორნი: ძმანი: სარგისის: ძენი: ზაქარია: ამირ: სპასალარი: და: მსახურთ: უხუცესი: ივანე: მორბევად: რახსის: ზირსა: და: მუნით: წამოსრულ: იუენეს: ლაშქარნი: დვინელნი: ბაჯანელნი: და: ამბერდელნი:⁹) შეკობრობად: და: მზერად: ქარავნისა: ვერ:¹⁰) ცნეს: ამათ: შეივარეს:¹¹) საშუალობასა: გზასასა: უკუეთნე:¹²) ურთიერთარს: და: უფროს: ომისა: და: მკნელ: ბრძოლვისა: სჯებელ: იუო: წამდებელი: სულისა: სიფიცხედ: ქველბობისა: მათისგან: ავსებულნი: და: სახელთან: და: მოვიდეს: წინაშე: დავით: სუე: ამდელისა:¹³) თამარ: დთივ: დამკარებულისა: შემდგომად: ამისსა: კენისისა:¹⁴) ჰატრანმან: ივანე: მსახურთ: უხუცესმან: დავით: და: აწუია: ლაშქრობისა: ძალითა: შესამართებად: დიდსა: და: სასახელისა: მოსარბევად: დიდისა: გელაქენისა: სპარსი: ბაზრისა: და:

¹) ქარ—ს ცხ—ში: ბალყუნამდის.

²) ქარ—ს ცხ—ში: არანი.

³) ქარ—ს ცხ—ში: შემოიარეს.

⁴) ქარ—ს ცხ—ში: და განაღამცა გაიქცინეს.

⁵) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და.

⁶) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: არა.

⁷) ქარ—ს ცხ—ში: თუმცა არა მოსწოდეს.

⁸) ქარ—ს ცხ—ში სიტყვებიდან „და უოველგან“ ასეა: და უოველგან ძლევა ბრწყინვალე იწვენეს, და შემოიქცეს ესრეთ სიხარულითა, და მოვიდეს წინაშე სიხარულისა უოვლისა სოფლისასა.

⁹) ქარ—ს ცხ—ში: ბიჯნელნი (ბარათაშვილისაშა: ბიჯნელნი) და ამბერდელნი.

¹⁰) ქარ—ს ცხ—ში: და ვიზარ.

¹¹) ქარ—ს ცხ—ში: და შეიპყრნეს.

¹²) ქარ—ს ცხ—ში: დეკუეთნეს.

¹³) ქარ—ს ცხ—ში: ამდლებულისა და.

¹⁴) ქარ—ს ცხ—ში ამ სიტყვის მაგიერ: ჰეღრა კენისა.

გორლას: ქენისა:¹) მამინ: გაჭყუა: მოყმე: დღითი:²) დღე: მატეუელი: წადმართველი: და: წაკუეთეული:³) ომთა: და: ლაშქრობათა:⁴) დამსხმელთა:⁵) ადიდეს: ტუეისა: ჯობისა:⁶) აქლეშისა: ზროხისა: და: ცხურისა: სიმრავლე: შემსგავსებული: ქაშათა:⁷) და: სადაცა: ვის: ლაშქართა: და: მეშველნი: თავისა: დედა: წულთანნი: გარდკიდიხეს: გაქცივნეს:⁸) ამოსწყდეს: და: დაკოცეს: ვინც: უარ: ქნილთა: სპარსი: ბაზრის:⁹) სულტნის: მოედანს: შინა: კელ: უუეს:¹⁰) სიხარულად: 661 და: ასპარეზობად: რამელი: ესეცა: არადეს: ვისგან: ქნილ: იყო:¹¹) ვინათგან:¹²) ოდესმე: იგივე:¹³) რუსი: ამის: სამოთხისგან: ექსორია: ქმნილი: კაენისებრ: მეუღველ: არა: ძმისა: არამედ: თავისა: თხისა: ვერცა: ღირს: იქმნა:¹⁴) და:¹⁵) მთიშალა: სამოთხესა:¹⁶) ქალაქსა: კოსტანტინოლეს: . ეფთისგან: ყოლგნით: არა: მტერ: აწუედილი: მეფე: არამედ: სამბრალ: აწუედილი:¹⁷) მივიდა: ათბაგისა: და: მისგან: აიღო: არნის:¹⁸) ქუეყანისა: საყოფი: შემსგავსე-

1) ქარ—ს ცხ—ში სიტყვებიდან „დავით და აწუია“ ასეა: დავით და აწვიო ლაშქრობად ძლით შეხმართველისა სახელგენისა და დიდისა გელაქუნისა მოსარბეულად და სპარსი-ბაზირისა და გორალაუქისა.

2) უნდა იყოს: დღითი.

3) ეს ორი სიტყვა ქარ—ს ცხ—ში არ არის.

4) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: შინა, და ვითარცა მიიწივნეს.

5) ქარ—ს ცხ—ში: და დაესხნეს.

6) ქარ—ს ცხ—ში: ჯოგისა.

7) ქარ—ს ცხ—ში: ზღვისა ქვიშასა.

8) ქარ—ს ცხ—ში წინა შენიშვიდან ასეა: და სადაცა ყვინ ლაშქარნი და მეშველნი თავ-თავის დედა-წულთანნი ჯარდაეკიდნეს, გააქცივნეს (ქარ—ცხ—ბა გვ, 300).

9) ქარ—ს ცხ—ში უკანასკნელი ხუთი სიტყვის მაგიერ: ვინცა სპარსი-ბაზირისა არა-რად შემრაცხველთა.

10) ქარ—ს ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: იწყეს.

11) ქარ—ს ცხ—ში: „ქმნილ არს“. მერმე მიმატებულთა: არცა სმენილ არს.

12) ქარ—ს ცხ—ში ამ სიტყვის მაგიერ: ზოლო კვალად არა მრავლისა ვამისა.

13) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: სვე-უბედური.

14) ქარ—ს ცხ—ში: ვერცაღა წაიღსა ღირს იქმნა ყოფად.

15) ქარ—ს ცხ—ში: რამეთუ.

16) ქარ—ს ცხ—ში: სამეფოსა.

17) უკანასკნელი რვა სიტყვა არ არის ქარ—ს ცხ—ში. ამის მაგიერ სწერიო და მუნითცა ექსორია ქმნეს.

18) ქარ—ს ცხ—ში: არანისა.

ბუდი: სუღისა:¹) მისისა: მუნით: დადმან: შემერელი: ლაშართა:²) განძისა: არნისათა:³) მფვიდა: ქუეყანასა: კამბეჩისასა: და: შიგნით: მინდორნი: მთარბია: და: აიღო: სიმრავლე: ტყვასა: და: ნატყუენაგისა: მაშინ ხორასან: ბუჯის: ჰატრანმან:⁴) სადირ: მახატლის: ქემან: ცნა:⁵) და: შეიყარა: მცირედითა: ლაშქრითა: და: მიეწია:⁶) სამითა: შვიდითა: წამებად: თავისა:⁷) არა: აუ: ორნი: ერთისათჳს: ლაშქრობდეს: და: ათნი: ერთისათჳს:⁸) და: ოცნი: ორთათვის: გარნა: მანვე: სუემან: და:⁹) სიმრავლემან:¹⁰) თამარისმან: დასცა: რისხვა: დთისა: უხილავი: და: ვითარცა: გედეონისგან:¹¹) მცირედ:¹²) მიეწივნეს: და: გაქცივნეს: ჩამოყარნეს: ღ: დაკაცეს: ვინა: ვინა:¹³) რუსი: ძალითა: სამე:¹⁴) გარდაიხვეწა:¹⁵) ხოლო: ესეცა: უწუით:¹⁶) თქუენ: მსმენელთა: აღცათუ:¹⁷) სამისოდ: გაჭრითა: მკეტ: ქნილუბითა:¹⁸) მკეტებრ: აჩუენის: უღმობელობითა:¹⁹) უწყალო: ქნა:²⁰) გარნა: იხილეთ: აუ: ვითარ: სატურფო: და: ანდამატებრივი:²¹) მომზედობა: აქუს:²²) მკეტთა: გულობისა: ოდესმე: შარვაშეს: ღომისა: ბოკუერი: გა-

665

¹) ქარ—ს ცხ—ში: უბედობისა.

²) ქარ—ს ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: შეიყარა ლაშქარი.

³) ქარ—ს ცხ—ში: და არანისა და.

⁴) ქარ—ს ცხ—ში უკანასკნელი სამი სიტყვის მაგიერ: ხორნაბუჯისა ბატონმან.

⁵) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ესე.

⁶) ეს სიტყვა არ არის ქარ—ს ცხ—ში.

⁷) ქარ—ს ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: წამებად და დადებად თავისა თვისა განმზადა და მიეწია, და.

⁸) ეს სამი სიტყვა არ არის ქარ—ს ცხ—ში.

⁹) ეს ორი სიტყვა არ არის ქარ—ს ცხ—ში.

¹⁰) უნდა იყოს: სიმართლემან.

¹¹) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: გასმის.

¹²) ქარ—ს ცხ—ში: მცირედითა მრავალთა.

¹³) ამ სიტყვის მაგიერ ქარ—ს ცხ—ში: სვე-უბედო.

¹⁴) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: განრომილი.

¹⁵) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ორითა მონითა.

¹⁶) ქარ—ს ცხ—ში: უწყებულ იყავნ.

¹⁷) ქარ—ს ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: ყოველთა მსმენელთაგან დადაცათუ.

¹⁸) ქარ—ს ცხ—ში: მკეტ-ქნილთა.

¹⁹) ქარ—ს ცხ—ში: აჩვენეს უღმობელობა.

²⁰) ქარ—ს ცხ—ში: მადნიტებრ (თვიმურაზის, რუმბანცევის და ბარათა-შვილის ვარიანტში: ანდამატებრ).

²¹) ქარ—ს ცხ—ში: მომზიდველობა აქუნდა.

მკეგზავნა: მათ: გაეხარდეს: და: ესდენ:¹) დიდი: გახარება:²) შეიქნა:
 რამე: არცა: ვეღური: არცა: შინაური: გაზრდილი: არცა: ვის:
 უნახავს: მისი: არკი:³) რაყამტა: დაბაზს: მიუყნაინ: ესრეთ: აქუნდა:
 ტრელი:⁴) სურვილი: და: სიუწარული:⁵) თამარ: დთი: განმანათლე-
 ბელისა: რამელი: მრჩობლთა: ჭაჭუთა: მიდა: მოცაღებ:მან:⁶) კაცთა:
 კიდებისმან: ვერ: დაიჭირის: ვირე: თავი: უბეთა:⁷) არ: ჩაუღვის:⁸)
 ლაშინდის: ვიარცა:⁹) ძველ: ოდესმე: მოწამეთა: მეტაფრასები:
 მოგვითხრობს: და: ოდესმე: დაიჭირიან: და: დამაგრდიან:¹⁰) წყაროს:
 მსგავსნი: ცრემლნი: გარდამოსთხივინის: თუაღთაგან: რამელნი:
 დააღტობდებს: მიწასა: ამას: ესე: ვითარსა: მძლეველობასა: მტერ-
 თა: და: მკეტასა: წინა: აღმდგომთა: და: ურჩთა: დამკობასა:
 შინათა: და: გარეთისა: გავიდა: შიში: და: ზარი: სახელი: ოთხ:
 ბუნებათა: და: ოთხ: კუთხებათა: სულისა: ანგელოზებისასა: აღმ-
 საველთით: დასაველთამდე: ჩრდილოეთით: სამხრამდის: - 11) ა მ ა ს:
 ჟამსა: შინა: - 12) მოკლას: უიზარსჯან: ათაბაგი: და: აწ: გასულ-
 ტნებული: მუჭლიდთა:¹³) მიერ:¹⁴) დაჩქეს: სამნი: შეიღნი: თაღავაგან-
 დისანი: მწერბელი: ყოვლისა: სხარსეთისა: რამელთა: მამისაგან:

1) ქარ—ს ცხ—ში უკანასკნელი ოთხი სიტყვის მაგიერ: მათ მიერ გაზრდი-
 ლი და ესე-ოდენ (სხვებში: ესთენ).

2) ქარ—ს ცხ—ში: საზარელი.

3) ქარ—ს ცხ—ში უკანასკნელი ექვსი სიტყვის მაგიერ: არაკ:დაც არავის
 ასმიეს, ესე.

4) ეს სიტყვა არ არის ქარ—ს ცხ—ში.

5) ქარ—ს ცხ—ში: ტრფილოება.

6) ქარ—ს ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: მიმო-დაქცეულუბამან.

7) ქარ—ს ცხ—ში: უბესა შინა.

8) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და.

9) უნდა იყოს: ვითარცა.

10) ქარ—ს ცხ—ში უკანასკნელი სამი სიტყვის მაგიერ: ძლით დამპირიან
 და ძლით დამაგრდიან, მაშინ.

11) ქარ—ს ცხ—ში სიტყვებიდან „მძლეველობასა მტერთასა“ ასეა: დამკო-
 ბასა ურჩთასა და მკცთა მომდგომებასა, სედვიდეს-რა ყოველნი, განისმა ზარი და
 შიში ყოველთა კიდეთა, აღმოსავლით და დასავლით, ჩრდილოთ და სამხრით, და
 ყოველნი მორჩილობდეს და ძღენითა მრავლითა მოიკითხიან (ქარ—ს ცხ—ბა
 გვ. 301).

12) ეს სიტყვა არ არის ქარ—ს ცხ—ში.

13) ქარ—ს ცხ—ში: მოლიდთა.

14) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და.

ღ: ბიძისკან: გაჭყოფოდეს: ქუეყანანი: ესრეთ: უფროსსა: ¹⁾ ხუტლთ: ინანჩს: ²⁾ ერავით: ხუარანამდის: ღ: ბაბილოანამდის: და: შედეკსა: ³⁾ არაბეგნი: ⁴⁾ სომხითამდის: ღ: უმცროს: ⁵⁾ არანი: ⁶⁾ გურგენის: ზღვით: 666 გელაქუნის: ზღვაში: ⁷⁾ ამას: შინა: ვითარო: ⁸⁾ წესი: მრავალ: მთავრობისა: შეიქნა: შური: და: კდმა: ⁹⁾ ღ: სძლია: ¹⁰⁾ ამირ: ბუბქარ: ღ: ზირგელ: იპოვს: ¹¹⁾ უფროსი: ძმა: ¹²⁾ დაჯდა: ათაბაგად: ღ: უმცროსი: ძმა: ერანიდაღმან: ამირ: მარანი: შესიძა: შარვაშეს: ¹³⁾ და: თუთ: შარვაშეს: და: მის: ბუღანისა: ¹⁴⁾ კარსა: ზედა: დაესსა: და: გააქცივნა: და: თუთ: დარჩა: გადიდებულნი: და: გალაღებულნი: ჟამადმდე: ხოლო: ვინათგან: უღონო: იქმნეს: შარვაშიანი: და: ამირ: ამირანი: ¹⁵⁾ რამეთუ: მას: ჟამსა: შერისხვაცა: მოიწია: სახლხა: ზედა: შარვანისსა: რომელი: შეადრწუნებს: ქუეყანასა: შეახებს: მათა: აღკუმოლებს: შერევიით: შეარყევს: ¹⁶⁾ და: დასცნა: ზღუდენი: და: ციხენი: შამახისანი: ¹²⁾ უჩინო: იქმნეს: ეოველნი: მას: შინა: მეოტნი: რომელსა: შინა: წარწემდეს: შარვაშის: ცოლი: და: შვილნი: და: მსმენელთა: ამისთა: მტუეპელთა: თავისათა: დამსხმელთა: თავთა: ნაცრისათა: აღიხილნეს: თუაღნი: მათნი: და: არავინ: იხილეს: მკსნელი: და: მაცხოვარი: მათი: გარნა: ღთი: მხილველი: ღთისა-

¹⁾ ქარ—ს ცხ—ში: უხუცესსა.

²⁾ ქარ—ს ცხ—ში: ხუტლთ-ინანჩის.

³⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ამირ-ბუბაქარს.

⁴⁾ ქარ—ს ცხ—ში: აღარბადაგანი.

⁵⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ამირ-მირმანს.

⁶⁾ ქარ—ს ცხ—ში: არანი.

⁷⁾ ქარ—ს ცხ—ში: ვიდრე გელაქუნისა ზღვამდე.

⁸⁾ ქარ—ს ცხ—ში: ვითარცა არს.

⁹⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: მათ შორის.

¹⁰⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: უშვალესმან.

¹¹⁾ ქარ—ს ცხ—ში წინა შენიშენიდან ასეა: ამირ-ბუბაქარ და იოტა.

¹²⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და.

¹³⁾ ქარ—ს ცხ—ში უკანასკნელი ხუთი სიტყვის მაგიერ: ამირ-მირმან არანი დაღმან შარვაშეს შეესიძა.

¹⁴⁾ ქარ—ს ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: მას ბალუყან.

¹⁵⁾ ქარ—ს ცხ—ში: ამირ-მირმან.

¹⁶⁾ ქარ—ს ცხ—ში უკანასკნელი ხუთი სიტყვის მაგიერ: და შეხებით აკმოვლებს მათა, შერყევით შერყევნა (ბარათაშვილისაში: შერყევინა).

გან: ღთ: ქნილნი: დავით: და: თამარ: ¹⁾ წარმოავლინენ: მოციქულნი: შემოსასვეწელები: ²⁾ ძღუნითა: ურიცხვითა: თუაღითა: და: მარგალიტითა: ფასდაუდებელითა: წარმოგზავნიითა: და: მოაჯითა: და: მოქცნეთაცა: ამისთა: ³⁾ ვინათგან: ძალ: აქეს: ძალსა: ⁴⁾ თქუენსა: ღ: ბრძნივ: გამორჩეულესა: ⁵⁾ და: სუესა: ალექსანდრისა: თქუენ: თამარისსა: ⁶⁾ სიმკნესა: და: სიჭეულებსა: თქუენ: დავითანისსა: ⁷⁾ უებრობსა: დაშქართა: თქუენტასა: ადუბა: ყოვლისა: სპარსეთისა: მაშინ: დასუით: ⁸⁾ ასული: თქუენი: ⁹⁾ ნათელ: და: შესატყვისი: ნაყოფისა: ამომეცნიერებისა: ღ: ¹⁰⁾ ბრწყინვალეობა: შარავანდით: მკრათომწელობისა: ¹¹⁾ თქუენისა: ¹²⁾ ხატრანად: ყოვლისა: სპარსეთისა: და: მაშინ: არა: აღირსა: მან: სიძობისა: მან: ¹³⁾ უბრძნესა: იმედი: შვილისა: ¹⁴⁾ და: კელის: ახერობისა: ¹⁵⁾ და: განსცა: ¹⁶⁾ ბრძანება: და: წარავლინა: ¹⁷⁾ შიქრიქნი: და: მალე: მსროლნი: წუეკად: ¹⁸⁾ დაშქრისა: იმერეთად: და: ამერეთად: ¹⁹⁾ რამეთუ: მას: ჟამსა: ძმა: ყიფჩაყათა: მეფისა: საყ-

¹⁾ სიტყვიდან „ტოლი და შვილი“ ქარ—ს ცხ—ში ასეა: და ესე რა ესმა და იხილეს, მოიწია გლოვა უზომო და მწუხარება მათ ზედა. რამეთუ იტყვიდეს თავსა და ისმიდეს ნაცარსა, რამეთუ არა სადით იყო სასოება კსნისა მათისა, გარნა უზოლო ოდენ ღმერთი და მისგანვე პატრეკმული და განდიღებული დავით და თამარ.

²⁾ ქარ—ს ცხ—ში: და წარმოავლინეს მოციქულნი შემოსახვეწლად.

³⁾ ქარ—ს ცხ—ში უკანასკნელი ექვსი სიტყვის მაგიერ: და იაჯნეს შეელასა და მოაკსენებდეს მას.

⁴⁾ ქარ—ს ცხ—ში: ძალი აქუს კელმწიფობასა.

⁵⁾ ქარ—ს ცხ—ში: და სიბრძნით განგებასა თქუენსა მორჩილებს ყოველი.

⁶⁾ ქარ—ს ცხ—ში: თამარ ღვთივ განბრძნობილისასა და.

⁷⁾ ქარ—ს ცხ—ში: დავით დავითიანსა და.

⁸⁾ ქარ—ს ცხ—ში: მაშა მოგვეცით.

⁹⁾ ეს სიტყვა არ არის ქარ—ს ცხ—ში.

¹⁰⁾ უკანასკნელი ოთხი სიტყვა ქარ—ს ცხ—ში არ არის.

¹¹⁾ ქარ—ს ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: შარავანდელობისა.

¹²⁾ ქარ—ს ცხ—ში უმატებს: და დასდვით დედოფლად და.

¹³⁾ ქარ—ს ცხ—ში უკანასკნელი ხუთი სიტყვის მაგიერ: არა მღირსობელმან სიძობისა მათისამაჲ.

¹⁴⁾ უნდა იყოს: შევლისა.

¹⁵⁾ ქარ—ს ცხ—ში ამ ორის სიტყვის მაგიერ: კელით შეწევისა.

¹⁶⁾ ქარ—ს ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: მასვე ჟამსა.

¹⁷⁾ ქარ—ს ცხ—ში: წარავლინეს.

¹⁸⁾ ქარ—ს ცხ—ში უმატებს: და კმობად.

¹⁹⁾ ქარ—ს ცხ—ში უკანასკნელი ოთხი სიტყვის მაგიერ: სპათა იმერთა და ამერთა.

ვინჯისა: საღვთი:¹) აქა: იყო: სამსახურად: დიდთა: ლაშქართა:
 შემურენი:²) და: დგეს: და: სჯათა:³) შინა: რამდისა: სიმაგრისა:
 და: სიმრავლითა: აღვსნეს: მტკურის: პირი: არკეთის:⁴) პირი:⁵)
 ესე: ოთხნივე: მდინარენი: ტფილისით: ყარღჩამდის:⁶) მაშინ: მო-
 ვადეს: ამირ: მირნი:⁷) ფაღვანდის: შვილნი:⁸) და: აღსართან: შარ-
 ვაშე: ყოველითა: არაინის: დიდებულთა:⁹) დღე:¹⁰) დამითა:¹¹) დადგეს:
 კელმწიფენი: სუე: სრულნი: და: ღთივ: აღმობრწეინებულნი:
 ჭაღასა: აკართასა: და: ჰატვიის: მცემელთა: ნების: მყოფლობისა:
 მათისათა:¹²) აწუივნეს: და: მოწუივნეს:¹³) დიდითა: ზარითა: ჯ: ჰატვი-
 ვითა: დედოფალი:¹⁴) რუსუდანი: აქა: რათამცა: სხუა:¹⁵) ვისამცა: გავრ-
 ნებამან:¹⁶) და: ენამან: აღმთქუას: ქეპანი: ზარათა: დიდებისათა:¹⁷) 668
 კარავთა: და: სარაფარდათა:¹⁸) კოშკთა: და: ფილთა: ჰატვანი:¹⁹) მოკა-
 ზმულობანი: და: შემკობილობანი: ბესელ: ჰელეებრი:²⁰) გინა: სოლო-
 მონიანი:²¹) ტაძრისა: ღთისა: რამელსა: შინა: აქცივნებოდა: ღთისა-
 გან: ღთ: ქმნილად: შორის: ღთთა: გამკითხველად: ღთისა:

¹) ქარ—ს ცხ—ში: სეინჯი-სავალთი

²) ქარ—ს ცხ—ში: დიდითა ლაშქრითა, შეიყარნეს.

³) ქარ—ს ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: დასოთა. ბარათაშვილის ვა-
 რიანტში: დასითა.

⁴) ქარ—ს ცხ—ში: ალგეთის.

⁵) ქარ—ს ცხ—ში: უმატებს: კციის პირი და ქურღვაჭურის პირი.

⁶) ქარ—ს ცხ—ში: ყარაღაჯამდის.

⁷) ქარ—ს ცხ—ში: ამირ-მირანი.

⁸) ქარ—ს ცხ—ში: შვილი.

⁹) ქარ—ს ცხ—ში უკანასკნელი სამი სიტყვის მაგიერ: ყოველისა არაინისა.
 დიდებულთა და პალამითა.

¹⁰) უნდა იყოს: დღე.

¹¹) უკანასკნელი ორი სიტყვა არ არის ქარ—ს ცხ—ში.

¹²) ქარ—ს ცხ—ში უკანასკნელი ექვსი სიტყვის მაგიერ: პატივი-ცეს და
 აღუთქვეს აღსრულება ნებისა მათისა.

¹³) ქარ—ს ცხ—ში: მოიყვანეს.

¹⁴) ქარ—ს ცხ—ში: და დედოფალიცა.

¹⁵) ქარ—ს ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: რამცა სახე შემოიღებოდა, ანუ-

¹⁶) ქარ—ს ცხ—ში: გონებამანი.

¹⁷) ქარ—ს ცხ—ში: და დიდებისანი.

¹⁸) ქარ—ს ცხ—ში: ფარდათა

¹⁹) ქარ—ს ცხ—ში: ფილოპოტანი. ბარათაშვილის ვარიანტში: ფლო-
 პოტანი.

²⁰) ქარ—ს ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: ბესელიელებრი.

²¹) ქარ—ს ცხ—ში: ანუ სოლომონიანებრი.

სახეობად: რომელთა: სახეობად: ¹⁾ მოქსთლო: სურნელება: და: შუება: სამოთხისა: მოეფიტკრა: ვარდ: ბუტკრობა: ყუაფილი: მტენერობა: ასუადელ: ნარგისობა: ²⁾ იფლიოს: ველის: ნამორება: ³⁾ ვისამტა: ⁴⁾ ქება: მიწ-დომოლა: დაკითხის: მოქმისა: ⁵⁾ ბაყთარისა: და: თარხნისა: მსგავსისა: ეფრემიანისა: ⁶⁾ და: დიდებულთა: ბუმბურეშთა: და: მოქმეთა: ⁷⁾ მსგავსთა: როსტომისთა: და: გიგებთა: ⁸⁾ და: შეიყარეს: ზარითა: მით: გონებისა: ზარგანკდილითა: და: შეიქნა: დარბაზობა: და: დასხდეს: ტახტსა: ზედა: ოქრო: ჭედლისა: თვთ: თამარ: ⁹⁾ დავით: და: ძე: მათი: გამადიდებულნი: ¹⁰⁾ და: მასახელებულნი: ყოველთა: უღუმპიანობისა: და: შარავანდით: მპრობლობისა: ¹¹⁾ გუარ: ფესობისანი: და: რომელთათვის: მოქალაქობისა: მექმედნი: ვითარ: თქუას: სიტყუამს: შევიანხე: კაცო: ესენი: და: კაცთა: ზეშთანი: კაცთ: მოყუარებაჲს: კაცთა: საუჯრნი: მბაძნი: დასაბამსა: დრკის: გამგებლობისა: კაცთ: ქმნილობით: კაცთა: კნისსათვის: შეწევნითა: და: ძალითა: მის: ზენას: მკლავისათა: იკნნესცა: სიკუდილისა: და: ექსორიობისაგან: მგედრნი: და: შემხუეწნი: ფერკათა: მათთანი: ¹²⁾ პირველად: რა: გამოვიდეს: ტფილისით: ქალაქით: მიაგებენეს: წამიდასა: ¹³⁾ ოფსნი: და: ყაფჩაყნი: ¹⁴⁾ ახალნი: და: შემდგომნი: მის:

669

¹⁾ წინა შენიშებიდან ქარ—ს ცხ—ში ასეა: ტაძრისა ღვთისა, რომელსა შინა იხილებოდა აქაცა მსგავსი სოლომონისი და უმეტეს სოლომონისი, სიბრძნითა და ღვთისა მსახურებითა და შევნიერებითა უმსგავსოთა, რომელსა (ქარ—ს ცხ—ბა გვ. 302)

²⁾ ქარ—ს ცხ—ში უკანასკნელი შვიდი სიტყვის მაგიერ: და მოეფიტკრა ვარდ-ბუტკობა (ბარათაშვილისაში: ვარდბუტკობა) ყვავილ-მცენარეობა, ასფოდელ-ტონ ნარგიზოვნობა.

³⁾ ქარ—ს ცხ—ში: ნამორჩები,

⁴⁾ ქარ—ს ცხ—ში: ანუ ვისნიმცა.

⁵⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: პირველთა გოლიათთა მსგავსისა.

⁶⁾ ქარ—ს ცხ—ში: მსგავსი ეფრემიანისი.

⁷⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ამის სამეფოსათა.

⁸⁾ უკანასკნელი ოთხი სიტყუა არ არის ქარ—ს ცხ—ში.

⁹⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და.

¹⁰⁾ ამ სიტყვის მაგიერ უნდა იყოს ორი სიტყუა: გიორგი მადიდებულნი.

¹¹⁾ ქარ—ს ცხ—ში უკანასკნელი ოთხი სიტყვის მაგიერ: შარავანდელთა მპრობელობისანი.

¹²⁾ წინა შენიშებიდან აქამდე არც ერთს ქარ—ს ცხ—ბის ვარიანტში არ არის.

¹³⁾ ქარ—ს ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: მიეგებენეს წინა.

¹⁴⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ძველნი და..

აერნი:¹) და: კახნი:²) შემდგომად: ქართველთანი: და: შემდგომად:³) მესხნი: და: იორკლნი: შავშ: კლარჯ: ტაოკლნი: შემდგომად: სომხთარნი: შემდგომად:⁴) აფხაზნი: და: სუან: მეგრელ: გურიელნი: თანა: რაჭა: თაგუერ: მარგველითურთ:⁵) და: თუთ: კარვის: კარსა: კელას: უფაღნი: და: შინაურნი:- ხოლო: ვინათგან: შინაური: და: თუთი: იყო: შარვაშ:⁶) ზირველად: შემოვიდა: იგი: და: თაყუანის: მცემელი: მოიკითხეს:⁷) წესისაებრ: და: დასვეს: თუთსა: ადგილსა: და: შემდგომად: ამისსა: მოვიდა: ამირ: მირან: მამულად: ძმის-წულისა: სულხანის: შვილი: ფალავანისა:⁸) და: დედა: მისა: იყო: ასული: ინანჯანისი: და: ხუარასნის: მემამულისა: რომელი:⁹) აწ: ცილი:¹⁰) იყო: ტულრილ: სულტნისა: და: მოიუყანეს: ჰატვითა: და: ზართა: მომკითხველთა: სუესა:¹¹) ჰატვითა: და: შეიტკებეს: ვითარცა: შვილი: მოემე: კარგი: და: შესახედავ: საყურელი: და:¹²) მოასხეს: ს-აყ:¹³) დიდებულნი:¹⁴) ზოგნი: ელდ: გოზნი:¹⁵) ზოგნი: შვილთა: მისთანი: ათაყუანეს: და: მოიკითხეს: შესატყუისითა: ჰატვითა: და: შექნა: სინარული: გულისა: მათისა: მიუთხრობელი: და: მათ: ქმნილთა:¹⁶) ფიტითა: და: ამტკიცეს: არა: ნახულ:¹⁷) კაცთა: თუაღთაგან: არცა: წაგუიკითხავს: ძუელთა: წერილთა: შინა: გინა: ახალთა: სახე: თამარისი: და: მსგავსი: ქცევათა:¹⁸) ყოფისა: მისისა:

¹) ქარ-ს ცხ-ში უკანასკნელი ოთხი სიტყვის მაგიერ: შემდგომად ამისა პერნი.

²) ქარ-ს ცხ-ბა უმატებს: და.

³) ქარ-ს ცხ-ში: ქართუტლნი და კვალად.

⁴) ქარ-ს ცხ-ში ამ სიტყვის მაგიერ: და კვალად.

⁵) ქარ-ს ცხ-ში: თაკვერ მარგველითურთ.

⁶) ქარ-ს ცხ-ში: შარვანშა.

⁷) ქარ-ს ცხ-ში: თაყუანისა და მოიკითხა.

⁸) ქარ-ს ცხ-ში ძმის-წული სულტანისა და შვილი ფალავანდისი.

⁹) ქარ-ს ცხ-ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: პატრონისა და.

¹⁰) უნდა იყოს: ცოლი.

¹¹) ქარ-ს ცხ-ში მოიკითხეს და დასვეს.

¹²) ეს სიტყვა არ არის ქარ-ს ცხ-ში.

¹³) ქარ-ს ცხ-ბა უმატებს: ზოგნი სულტანთა დაზრდილნი.

¹⁴) ამ ორი სიტყვის მაგიერ ქარ-ს ცხ-ში: ელდგუზისნი და.

¹⁵) ეს ორი სიტყვა არ არის ქარ-ს ცხ-ში.

¹⁶) ქარ-ს ცხ-ში: ფიტით დაამტკიცეს და იტყოდეს, ვითარმედ არაოდეს ნახულა.

¹⁷) უნდა იყოს: მსგავსი ქცევა.

670 და: მოქწონა: თჯთ: მეფე: ღვით: და: დიდებულნი: და: მოყმენი:
 მათნი: და: თქუეს: მხიარულთა: და: იმედოანთა: ¹⁾ გავიმაგრეთ:
 გულნი: ჩუენნი: ²⁾ და: აღვიძარცოთ: კმაზნი: შეჭირვებისა: თუაღთა-
 გან: ჩუენთა: ³⁾ ქეშმარიტად: ძალუტ: კსნა: ჩუენი: და: კოლად:
 განგება: ⁴⁾ მამულადვე: ჩუენდა: მაშინ: ითხოვეს: ჰური: და: შემდგო-
 მად: ჰურობისა: დაიდვეს: ნაში: ⁵⁾ სიკეთე: სიტურთე: გამოუთქმელი:
 სიხარული: იყო: და: ზმა: მგოსანთა: და: მოშაკითთა: ივინიტა: ⁶⁾
 დამოსნა: ქურიტასითა: შესამოსლითა: იგი: ორნივე: და: ლაშქარნი:
 მათნი: და: მეოფელთა: მსგეფისისა: ერთისათა: ⁷⁾ ჰქონდა: უოკელთა:
 დღეთა: სიხარული: ⁸⁾ მათგან: ძღუნობა: ⁹⁾ ამათგან: ბრძანება: ¹⁰⁾ ნადირო-
 ბა: ¹¹⁾ ბურთობა: რისათვისცა: ისმოდა: ქება: თუითო: ამირანისა: ¹²⁾ და:
 დიდებულთა: და: ჰუღამთა: მისთა: ვითა: ვრასადრა: შეიგნა: სდა: ¹³⁾
 ერანს: ათბარნი: ¹⁴⁾ მობურთაღნი: არ: დარჩომილან: ¹⁵⁾ უბრძანა: მეფე-
 მან: ამირ: სმასლასსა: მისსა: ზაქარის: და: მსხურთა: უხუ-
 ტესსა: ივანეს: ¹⁶⁾ ერთისა: ერისთავსა: გურგულსა: ¹⁷⁾ და: სხუათა:
 მოყმეთა: და: ჩავიდეს: მოედანს: და: მუნით: ჩამოვიდა:
 ამირ: მირან: მისითა: დიდებულთა: ¹⁸⁾ მონითა: ¹⁹⁾ თჯთ: თამარ: ს-

¹⁾ ქარ—ს ცხ—ში უკანასკნელი ხუთი სიტყვის მაგიერ: და იტყოდეს სიხარულით და გულ-დაჯერებით.

²⁾ ეს სიტყვა არ არის ქარ—ს ცხ—ში.

³⁾ ქარ—ს ცხ—ში უკანასკნელი ოთხი სიტყვის მაგიერ: მწუხარება, რამეთუ.

⁴⁾ ქარ—ს ცხ—ში: კვალად-გება.

⁵⁾ ქარ—ს ცხ—ში: ნადიმი.

⁶⁾ ქარ—ს ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: მოშაითთა გაღანამცა.

⁷⁾ ქარ—ს ცხ—ში უკანასკნელი სამი სიტყვის მაგიერ: დაყვეს მუნ მსგევისი ერთი, და.

⁸⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და.

⁹⁾ ქარ—ს ცხ—ში: ბოძება.

¹⁰⁾ ქარ—ს ცხ—ში: რომლისათვისცა ითქმოდა ქება ამირ-მირანისა (ბარათა-შვილისაში: ამირ-მირანისა, თეიმურაზისაში: ამირანისი)

¹¹⁾ ქარ—ს ცხ—ში ამ სამი სიტყვის მაგიერ: ერას და აღარბადაგანს (ბარათა-შვილისაში: აღარბადაგანს) და.

¹²⁾ ქარ—ს ცხ—ში: ამათებრ.

¹³⁾ ქარ—ს ცხ—ში: „დარჩომილ-არინ“. მერმე მიმატებულთა: მაშინ,

¹⁴⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და.

¹⁵⁾ ვგრევეა თეიმურაზის ვარიანტში. სხვებში სწერია: გრიგოლს.

ჭურჭელად: ჰირითა: მით: ბრწყინვალითა: და: ნათელთა: მიუცნისა: 1) ისლიმნი: დაჯერებულნი: მეცნიერობისანი: 2) და: მძლე: მბრძოლნი: 3) მსწრაფელ: იძლიენეს: დავით: მეფისა: და: მისთა: მოეპოვაგან: და: შეიქცეს: ძლეულნი: და: მკმუნებულნი: ამისა: 4) სიხარულს: 671 და: შეუბასა: შინა: ეკაზმოდეს: და: ემსადებოდეს: დამსკუნენნი: შედღისანი: 5) და: მოვიდეს: 6) აცნობეს: ათაბაგსა: ნახტევანიდადმან: ყოვლისა: სხარსეთისა: შეერთა: მეოღისა: არიანსა: 7) მოსული: რომელი: სადა: წარმეგზავნა: 8) ხალიფას: დროშა: მისი: და: დაშქარნი: 9) რომლისათვის: 10) ზედა: იყო: 11) ოქრო: ათასის: ხალიფაური: 12) მამინ: შეკრბეს: თამარს: წინაშე: ყოველნი: ვაზირნი: და: სმანი: თვით: შარვაშე: და: მსკუნელთა: 13) მიმართებისათა: უყოფნელ: უგეს:

1) ქარ—ს ცხ—ში: ბრწყინვალეთა (ჩვენს დედანში ეს სიტყვა გამოკრებულია) და ნათელ-მფენითა და.

2) ქარ—ს ცხ—ში: მეცადინობისანი; თეიმურაზისაში: მეცნიერებისანი.

3) ეგრევეა თეიმურაზის ვარიანტში, ქარ—ს ცხ—ში: მგონებელი თავისანი.

4) ქარ—ს ცხ—ში: ამა.

5) ქარ—ს ცხ—ში: შედღისანი.

6) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და.

7) უნდა იყოს: არიანსა.

8) თეიმურაზის ვარიანტში: რომლისადა წარმოეგზავნა.

9) ეს ორი სიტყვა თეიმურაზის ვარიანტში არ არის.

10) ქარ—ს ცხ—ში: რომლისა თავსა.

11) სიტყვიდან „ნახტევანიდადმან“ აქამდე მარტო თეიმურაზის ვარიანტი ვიხილავთ ჩვენს დედანს. სხვებში ესე ვრცელი ამბავია: შეეკრა და არიანს მოსლვა, რამეთუ ყოვლით კერძო შეიწრდეს სპარსნი და უღონობებან მოიცივნა. მხოლოდ ერთი ოდენდა სასოება ცხოვრებისა მოიპოვეს, ესე იგი არს სიკუდილითაცა კსნა თავისა თვისისა. ამისთვის შეკრბეს ყოვლით კერძო შეთქმულობითა, შეიღებნეს სამოსელნი, და პირნი და მივიდეს წინაშე ხალიფასა, აუწყეს თვისი ჭირი და აწვევდეს, რათა უბრძანოს ყოველსა სპარსეთსა შეწვენად მათდა, რომელ ესე ჰყო ხალიფა. განახვანა ძველნი საგანძურნი და იღუმალ წარავლინნა ყოველსა შინა სპარსეთსა, მისცა ოქრო აურაცხელი, რათა შეკრიბონ ყოვლით კერძო ლაშქარი ურიცხვი, და მისცა ბრძანება რათა რომლისაცა სამთავროსაგან სპარსთასა არა წარმოვიდენ თვით მათ ზედა მისვლით იავარ ყონ. ხოლო ესე ესრეთცა იქნა. იწყეს ამომართ რომაეობა და ინდოეთისა, და ქვემოთ სპარსეთისა და დარუბანდამდის. შეკრბა ეს-ოდენ ვითარ არცა რიცხვ იცოდეს, და ვერცა ერთსა თემსა დაეტკოდეს, შეკრბეს ადარბადაგანს. და მაშინდა გაამჟღავნეს წაკიდება თვისი, რამეთუ დროშაცა თვისი წარმოცა ხალიფას, რომლისა თავსა (ქარ—ს ცხ—ბა გვ. 303—304).

12) ქარ—ს ცხ—ში: ათასისა ხალიფაურისა.

13) თეიმურაზის ვარიანტში: მიმსკუნელთა.

დღენი: და: ყოველთავე: თუთუელად: თემთა: და:¹) თუთ: შარკაშე:
და: ამირ: მიძან:²) წინაშე: ითხეს: სიტყუა: მდაბლისა: და: გამარ-
ჯუებულისა: ძღვეისა: და: წარმართებულისა: პირისა: მისგან: სვიანი-
სა:³) და: წარმართა: დაფით: წარმძღუნელი: ძელისა ცხარებისა:
და: შემყრელი: დროშისა: სვიანად: მკმარებლისა:⁴) ბაგრატიანურისა:
ღ: უფროსდა: გორგოლსიანურისა: წარსრულთა:⁵) დაიბანაკეს: წყაღსა:

¹) სიტყვიდან „ხალიფთურისა“ აქამდე აგრევეა მხოლოდ თემურაზის ვარიანტი, სხვებში ამის მაგიერ სწერია: ესმა ესე ყოველი თამარს და მოუწოდა ყოველთა ვაზირთა თვსთა და შეიქმნა გამორჩევა. უბრძანა ჰყონდიდელსა ანტონის არა ვითა გულთა, არცა დედაცა ცურითა სიტყვითა, არამედ ესრეთ უბრძანა: „ისწრაფეთ დაწერად, და მამაცურითა სიტყვითა მიმო-დასდევით ბრძანება, რათა მსწრაფლ შემოკრბუნ შეედრობა. და კვალად მიუძღვნით ყოველთა ეკლესიათა და მონასტრთა, რათა დაუტადებლნი დამის-თვეანი და ლიტანობანი აღესრულებოდნენ ყოველთა ადგილთა“. და წარგზავნა ფრიადი საფასე და საკმარ ეკლესიათა და გლახაკთათვს, რათა მოცილონ ლოცვად და მოწყალე ყონ ღმერთი. ნუ სადა თქვიან წარმართთა, „სადა არს ღმერთი იგი მათი“. ესე უბრძანა და ბრძანება საქმე იქმნა. და ათსა დღესა შინა ვითარცა გროი შეადრდენთა მოპფრინდა, ვითარცა პირველვე ვთქუ, ყოველი შეედრობა ყოველი-თურთ კერძო სახენი სიზარულთა, და აღივსო სპითა თამარისათა მტკერის პირი ტფილისით ყარადაჯამდის, ალგეთის პირი, კციის პირი და ბერდუჯის პირი. ესე ოთხნივე მდინარენი, რომელნი ძლით იპყრობდეს თავთა შორის (ბარათაშვილისაში: შინა) თვსთა. ესე ყოველი შეეკრბეს სომხთს, და მივიდა თამარ, და იხილნა.

²) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და ძმაცა ყვიჩაყთა მეფისა დიდისა ლაშქრითა.

³) თემურაზის ვარიანტი: სჯნისა.

⁴) ქარ—ს ცხ—ში: მკარ-გრძელისა.

⁵) მე-2 შენიშვილიან აქამდე ჩვენს დედანს ეთანხმება სრულიად თემურაზის ვარიანტი. სხვებში ამ ადგილის მაგიერ შემდეგი ვრცელი ტექსტია: მუნ დაყუვნეს მტირენი დღენი ლოცვისათვს, მერმე ჰრქვა მათ თამარ ღვთივ განბრძნობილმან: „მანო ჩემო, ყოველად ნუ შეძრწუნდებიან გულნი თქვენნი სიმრავლისათვს მათისა და სიმცირისათვს თქვენისა, რამეთუ ღმერთი ჩვენთანა არს: გასმია გედგონისთვს სამასნი და სიმრავლე ურიცხვ მადიანელთა მათ მიერ მოწყვედილნი. კვალად ასურასტანელთა ბანაკი ლოცვითა ეხეკიასითა წამსა შინა ანგელოზისა მიერ დაცემულნი. მხოლოდ ღმერთსა მიენდვენით და გულნი თქვენნი სიმართლით იპყრენით წინაშე მისსა, და სასოება თქვენი ყოველი ჯუარისა მიმართ ქრისტესისა იყავნ. შეისწრაფეთ ქიეყანად მათდა შეწვევითა ყოველად წმიდისა ღვთის-მშობელისათა და ძალითა უძლეველისა ჯუარისათა წარმოემართენით“, ულოცა მათ და შეადრდნა იგინი ღმერთსა, წარუძღუნა ძელი ცხოვრებისა და თანა წარატანა ანტონი ჰყონდიდელი. ზოლო თვთ წარიკადნა სამოსელნი ფერკთან და შიშვლივ ფერკითა მიიწია ტაძარსა ღვთის-მშობლისასა მეტებთა, წინაშე ხატსა მას მდებარე არა დასცხრებოდა ცრემლით ვედრებად ვიდრემდის სრულ ყო ღმერთმან სათხოველნი მისნი. და ვითარცა წარემართნეს და (ქარ—ცხ—ბა გვ. 804—805).

ზედს: ელეკეცისასა:¹) და: მუნით: აურილნი: მოვიდეს:²) სხლსა: შან-
 ქორისასა:³) თუესა: ივინსა: დდესა: ხუთშაბასა: რომელი: განთენ-
 დებოდა ჰარასკეკად: რომელსა: შინა: ქმნა:⁴) ღთნ: ჩუენმან: შემუ-
 სრა: ძლიერება:⁵) მკლომისა: და: დათრგუნა: ორთავი: იგი: ვკშაპი:
 და:⁶) ვითარცა: ცნა:⁷) შეფემან: და: სშათა: მისთა: შარგაშ: და: ამირ:
 მირან:⁸) ლაშქართა: მათა: შირკელად: მხარულთა: და: მშადლობელ- 672
 თა: ღთისათა:⁹) ახლას: შოვინსათს: მტერისა: მათისა: დაეცა: გან-
 კურება:¹⁰) თუ: ვითარ: დამდებმან:¹¹) განძისა: ღ: არნასა:¹²) ჭლათა:
 და: მათა: მაგართასა: აჭკედ: საფარკელ:¹³) და: სირცხვილ:¹⁴) შეუ-
 მართებია: ომად: მოგებად: წინა: გარნა: ესე: სამე: გამორჩევიათა:
 და: განზრახვითა: მოსრულ: იუენეს: ადგილსა: მას:¹⁵) შირკელად:
 იმედითა: სიმრავლე: აურაცხელებისათა:¹⁶) მერმე: კევისა: და: სიმა-

¹) ქარ—ს ცხ—ში: ელეკეცისასა.

²) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს „ძაგაშ“, რომელიც თეიმურაზის ვარიანტში არ არის.

³) ქარ—ს ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: სიანლესა შანქორისასა.

⁴) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ქრ—სტემან.

⁵) ვგრევეა თეიმურაზის ვარიანტში. სხვებში: ძალი.

⁶) ქარ—ს ცხ—ბა აქ უმატებს: რომლისა იხილეთ აქაცა ძალი და ძლიერე-
 ბა იქლისა მის ცხოვრებისა და პატრიისცემა პარასკევისა, და ვითარცა განთენდა,
 მოვიდეს კაცნი წინა-მავალნი აეშაგთანი (ბართაშვილისაში; აეშაგთაგანნი), და
 თქვეს ვითარმედ „ჩვენ თუალითა ჩვენითა გვიხილავნ ათასნი ათასთანი და ბერი
 ზურთანი, უმრავლესნი რიცხვისანი, ვითარცა მკალნი და ვითარცა ქვიშა ზღვისა,
 შანქორითგან ვიდრე მთად შოთისა და ვარდანაშტისა განძის კარამდი ვერ მი-
 საწომელ არიან თუალნი განცდად და გარდაწლომად“.

⁷) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ესე.

⁸) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და.

⁹) ქარ—ს ცხ—ში: პირელად განიხარეს და მადლობა შეწირეს უფლისა. თეი-
 მურაზის ვარიანტში ვგრევეა. როგორც ჩვენს დედანში.

¹⁰) ქარ—ს ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: და განკვირდეს. თეიმურაზისაში
 ვგრევეა, როგორც ჩვენს დედანში.

¹¹) ქარ—ს ცხ—ში: დაადდეს.

¹²) ქარ—ს ცხ—ში: არანის.

¹³) თეიმურაზის ვარიანტში: ადკდა საფარველსა.

¹⁴) თეიმურაზის ვარიანტი უმატებს: და.

¹⁵) ქარ—ს ცხ—ში სიტყვიდან „ქალათა“ ასეა: „და მთანი მაგარნი, და შე-
 ურთებია ომი და წინა-მოგება ჩენი. გარნა განზრახვითა და გამორჩევით ექნათ
 ესე“. თეიმურაზის ვარიანტი ეთანხმება ჩვენს დედანს.

¹⁶) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და.

გრისა: შეზღუდვილობისა: მაშინ: ადჭურა:¹) და: შეიჭურა:²) მეფე:³) შეჯდა: ზერდაცსა: რომელ: სახელ: განთქმულობისათს: ეყიდა: ვახტანგ: ხაჩიქელისაგან:⁴) მბოძებელსა: ციხისა: და: სოფელისა:⁵) რომელ: არიან: ქარმანი:⁶) ამირ: მოყმე: ალაღებული: ჭროფლთამან:⁷) მსრფელმან: და: ვითა:⁸) განსწავლილმან: კენტაროსისაგან:⁹) და:¹⁰) მას: ჟამისა:¹¹) მწიგნობართა: უხუცესი: ანტონიცა: წინაშე:¹²) იყო: კაცი: შესახედვითაცა: ჭაბუკი: და: გუარტომად:¹³) მას: უბრძანა: წარძღუანა: ძელისა: ცხორებისა: რომელ: არს: სკიპტრა: და: ჯაჭურ:¹⁴) მეფეთა: განმომკობელი: ურთიერთარ-სისანი:¹⁵) მომგონებელნი: ქრისტეს: მათისათს: ვნებათანი: აღმხილველნი: ღთისა: და: მიუთაღუნი: და: მიხედა: შევრდომითა: თაყუანის: მცემელთანი: შემეგდრნი: სულთა: სხეულთანი: მოაკსენებდეს: ერთი: ერთისა: სიმკნესა: მარჯუებულობასა: ჰანათა: და: მამათასა: თუ:¹⁶) ვითარ:

1) ქარ—ს ცხ—ში: აღიჭურა.
 2) ეს ორი სიტყვა არ არის ქარ—ში.
 3) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და
 4) ქარ—ს ცხ—ში: ხაჩიქელისაგან.
 5) ქარ—ს ცხ—ში უკანასკნელი ოთხი სიტყვის მაგიერ: თასად უბოძა ციხე და სოფელი. თეიმურაზის ვარიანტი ეთანხმება ჩვენს დედანს.
 6) ეგრევეა თეიმურაზის ვარიანტში. ქარ—ს ცხ—ში: ქარმანი. ბარათაშვილისაში: ქარგანანი.
 7) თეიმურაზის ვარიანტი უმატებს: შეირტყა მახვლი და კაპარკი, მოსიმაზოს უტომელომან.
 8) თეიმურაზის ვარიანტში: „კენტაროსისაგან“, სიტყვიდან ქარმანი აქამდე მართლ თეიმურაზის ვარიანტში არის. სხვებში არ არის,
 9) ქარ—ს ცხ—ში: ვინათგან. თეიმურაზისაში ეგრევეა, როგორც ჩვენს დედანში.
 10) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ჰიბერი და. თეიმურაზის ვარიანტში არ არის.
 11) ქარ—ს ცხ—ში: მის წინავე. თეიმურაზის ვარიანტში: წინაშევე.
 12) ეს სიტყვა არ არის ქარ—ს ცხ—ში.
 13) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: არა უაზნო. ეს სიტყვები არ არიან თეიმურაზის ვარიანტში.
 14) ქარ—ს ცხ—ში: ჯაჭვ-ჭური. თეიმურაზის ვარიანტი ეთანხმება ჩვენს დედანს.
 15) თეიმურაზის ვარიანტში: მეფეთაგან მიმკობელი ურთიერთანი. ქარ—ს ცხ—ში: განამკობდეს ურთიერთს.
 16) წინა შენიშენიდან აქამდე ტექსტი ჩვენი დედნისა ეთანხმება თეიმურაზის ვარიანტს. ზოლო ქარ—ს ცხ—ში ამის მაგიერ სწერია: განამკობდეს ურთიერთს სპანი და სპასპეტნი, და მკედრობა ქრისტეს მოსახელე, და მოაკსენებდეს ქრისტეს ვნებასა ურთიერთსა; აღმხილვიდეს თუალთა ზეცად და შევრდომითა თაყუანისცემდეს ძელსა ცხოველსა და მოაკსენებდეს სიმკნესა მოწამეთსა, თუ ვითარ ფერად-ფერადი სატანჯველები დაითმინეს ქრისტეს სჯულისათს და არა დარიდეს ცეცხლსა და მახვილსა: ეგრეთვე მამა-პაპათა მათთა სიმკნესა და გამარჯუებულობათი, და აღმხივიდეს თავთა თვსთა. ანუ (ქარ—ს ცხ—ბა გვ. 305—306).

ძუელ: ოდესმე: წინაშე: დავითისა: ოცდა: ათ: შვიდ: მეტნი: 673
 გმირნი: მბრძოლობდეს: და: მძლეობდეს:¹⁾ უცხო: თესლთა: და:
 ვითარ: ვახტანგისანი: წინაშე: ვახტანგს:²⁾ და: ვითარ: ახლისა:
 დავითისანი: წყალობათა: დავითისთა: იელუსაღემს: ერთობდეს:
 აწ: შვილისა: მის: თამრისანი: რომელი: დავით: წინასწარმეტყუელ-
 თანი: ოთხმეოცსა: ერთობს: შვილად: ცხებულად:³⁾ და: მეტუელ-
 ნი: სხასხეტნი: სხათანი: თუ: იგი: ვინმე: მაშინ: მძებარნი:
 სახელთანი: და: ღამდებნი: თავისანი: ისტორიას:⁴⁾ ქებისანი: შესხმა-
 თასა: აწ: ჩუენცა: უსწრთ: და: კარდავსტანოთ: ქება: მაქებელთა:
 და: შემსხმელთა: დავაძველნეთ:⁵⁾ და: დავარცხვინოთ: ჰომთა: მათთა:
 და: მოვიგონეთ: ვიეთნიმე: სჯულისა: და: ქრისტეს: კუალთა:
 შედგომილებიანთს:⁶⁾ თავის: მსხმელები: ლანძუთა: და: ტაფაფთა:
 კატაშელთანი: და: ვინმე: გმირნი: გოლიათნი: სახელის: მძებრობისა-
 თს:⁷⁾ არა: მდიდარნი: სიკუდილისანი: და: ვინმე: მიჯნურნი: და:
 მნათობთა: მათთა: მოგონებითა: უფალოდ: მქნელები: კორც-
 თა: ღ: სულიანნი:⁸⁾ აჰა: ჩუენცა: კელები: კრმლად:⁹⁾ ღ: სული: ო-
 თად:¹⁰⁾ მაშინ: ჰკრეს: სხერი: მურთა:¹¹⁾ ღ: სცეს: ზარი:¹²⁾ დააწყუეს:¹³⁾
 რაზმი: წესისაებრ:¹⁴⁾ მიუწია: წუერმან: რაზმისამან: მარჯუენითმან:

1) ქარ—ს ცხ—ში: სძლეედეს.

2) ქარ—ს ცხ—ში: და ვითარ ვახტანგისნი სპანი წინაშე ვახტანგისსა.

3) ქარ—ს ცხ—ში წინა შენიშენიდან ასეა: აწ ახლისა დავითისთვის და გი-
 ორგის ძისა თამარისთვის, რომელი დავით წინასწარმეტყუელითვან ოთხმოცდა ვრ-
 თად აღირაცხვის შვილად ცხებულად.

4) თეიმურაზის ვარიანტში: თავისნი ისტორიოს.

5) თეიმურაზის ვარიანტში: დავათა ძველნეთ.

6) მე-ვ შენიშენიდან აქამდე ქარ—ს ცხ—ში არ არის თეიმურაზის ვარიან-
 ტში არის.

7) წინა შენიშენიდან აქამდე არც ერთს ქართლის ცხოვრების ვარიანტში
 არ არის.

8) წინა შენიშენიდან აქამდე მარტო თეიმურაზის ვარიანტშია და სხვებში
 არ არის.

9) ქარ—ს ცხ—ში: კრმალსა.

10) ქარ—ს ცხ—ში: „სულნი-ღმერთსა“. მერმე მიმტებულია: და ნუ ვრიღებთ
 თავთა ჩვენთა.

11) ქარ—ს ცხ—ში: სპერმურთა და ბუკთა საომართა.

12) ქარ—ს ცხ—ში: ღმარტებს: და შეიქმნა ზეიმი.

13) ქარ—ს ცხ—ში: განაწყუეს.

14) ქარ—ს ცხ—ში: ღმარტებს: ვითარცა განჩენილ არს თემთა და თემთა.

და: მარცხენითმან: და:¹⁾ წარემართნეს: და: წავიდეს: სახლსა: შან-
 674 ქორის²⁾ სა: გარდაეცნეს: ზედა:³⁾ და: განიკო:³⁾ რა | მი: მიმახლეებულმან:
 მარჯვენით: შანქერის:⁴⁾ მოსწარფე: იქმნა:⁴⁾ განსულად: წელისა: შან-
 ქერისასა: კერძოს:⁵⁾ და: უმცირეს: რაზმისასა: კართა: ზედა: და:
 კიდაა:⁶⁾ შეიქნა: ომი: და: სრულა: ძნელსა:⁷⁾ და: საჭიროსა: გზასა:
 სიმენითა: კელეუეს: კსნა:⁸⁾ და: გავიდეს: ზირსა: ისლემთა: რაზმის-
 სა: რამელსა: ჭზარი: უზარო:⁹⁾ ჭმრი: უამრო: ნებისაგან:¹⁰⁾ და:
 თუალთა: მხედველობისაგან: შეიქნა:¹¹⁾ და: კუეთება: არათუ: სრულ-
 ბითა: წარმოდურითა: რაზმისათა: გარსა: წინა: მსროლთა: გარსა:
 მელ:¹²⁾ უიფჩათა: ენითა: ჭლამ:¹³⁾ და: დასნაჴსდა:¹⁴⁾ ეწოდების: ჭ:
 გაკრძელდა: ომი: გზისა: სიგრძისაგან: ვინათგან: მეფე: და:
 რაზმნა: მისნი: მიზეზითა: ბელთა: და: კაპანთათა: დაეფენებულნი:
 იუენეს: და: მოუკლეს: ცხენი: ზაქარ:¹⁵⁾ ვარამის:¹⁶⁾ ძესა: და: დაუ-
 კოდნეს: სხუათა: მრავალთა: დიდებულთა: მაშინ: ცნეს: მკარ:
 გრძელთა: ძეთა: სარგისისათა: ზაქარია: ამირ: სპასალარმან: და:

---

¹⁾ ქარ—ს ცხ—ში ეს სიტყვა არ არის. ამის მაგიერ სწერია: მტკვრად.
²⁾ ქარ—ს ცხ—ში წინა შენიშებიდან ასეა: წარემართნეს და მივიდეს შანქო-
 რისა სიახლესა, და გარდაეცნენ ზედა, რეცა თუ დარწმუნლსა მომახურთაგან.
³⁾ ქარ—ს ცხ—ში: განყო.
⁴⁾ ქარ—ს ცხ—ში: და მუნვე დაწყებამან ომისამან.
⁵⁾ ქარ—ს ცხ—ში: და თვთ მეფემან რაზმითა თვისითა დააგლო მარჯვენით
 შანქორი და.
⁶⁾ ქარ—ს ცხ—ში: იყო.
⁷⁾ ქარ—ს ცხ—ში: შანქორისასა კერძოსა.
⁸⁾ ქარ—ს ცხ—ში: და ბელთა შიგან.
⁹⁾ ქარ—ს ცხ—ში: და სროლა და დია ძნელსა.
¹⁰⁾ ქარ—ს ცხ—ში: განსლუად.
¹¹⁾ ქარ—ს ცხ—ში: ჰაზრი უაზრო.
¹²⁾ ქარ—ს ცხ—ში: ჰამრი უამრო და რიცხვი ურიცხველ კაცთა გულისა
 გაგონებისაგან.
¹³⁾ ქარ—ს ცხ—ში უმატებს: განსლუასავე ომი.
¹⁴⁾ უნდა იყოს: წინა-მსროლთაგან, რომელ.
¹⁵⁾ ეგრევეა თეიმურაზის ვარიანტში. ქარ—ს ცხ—ში: ჩაღბად.
¹⁶⁾ ქარ—ს ცხ—ში: ჩანაზად. თეიმურაზის ვარიანტში: დასნაჴტდა.
¹⁷⁾ ქარ—ს ცხ—ში: ზაქარიას.
¹⁸⁾ ეს სიტყვა ბროსეს გამოცემაში არ არის. ბარათაშვილის ვარიანტში არის.

იოკანე: მისხურთ: უხუტესმან: წარმომართეს:¹) ვითარცა: ვეფხთა: ფრთოსანთა:²) და: მოქსწრნეს: კინისა:³) დაჭირებესაცან: უკურიდებულთა: და: მომხედველთა:⁴) იხილეს: მიახლებოდა:⁵) მეფე: ჭ: მისი: რაზმი: დროშა: იგი: გორგასლიანი: რომელი: სინდეს:⁶) შესუღითკან: მოსპეტაკდებოდა:⁷) ყოვლადცა: ჰატოვის: მცემელ: ექმნებოდა: 'იენა: იგი: განგება:⁸) და: მათ: ჰირველ: მოსრულთა: წახეთქნეს: ნახეკარნი:⁹) ჭ: რაზმთანი:¹⁰) ვიდრე: მეფისა: მოსულამდი: გამაგრდა: 675 რაზმი: ათბაგისა:¹¹) და: რაჟამს:- იხილეს: მეფე: დაეცა: რისხუა: ღთისა: უხილავი:¹²) და: კრმლეობი: და: ოროლეობი: მეფისა: რაზმთა: მისთა: მისრელი:¹³) აჭა: მისულამდი:¹⁴) იოტეს: ჭ: გაქციეს: ათაუნეს:¹⁵) ისარნი:¹⁶) სისხლითა: და: კრმალნი:¹⁷) ჭამდეს: კორცთა: მტერისათა: მათთჳს:¹⁸) ჭ: მეფე: იქცეოდა: მსგავსად: აღილქისასა:¹⁹) ჭ: მიუწია: მევარმან:²⁰) ერთ: კერძომან: განძის: შუალამდი:²¹) ერთ: კერძომან: მთამდი: გელაქუნისა: არათუ: წარმქცეველი: ერთი: ათსთა: და: ორი: ბევრთა: იხილვებოდე: არამედ: შემომქცეველნი: ერთი: და: ერთი: ბევრთა: ტეჴე: მქნელად: კელმწიფეთა: დი-

1) ქარ—ს ცხ—ში: წარმოიძალეს.

2) ქარ—ს ცხ—ში: ფრთემაღლეთა.

3) ქარ—ს ცხ—ში: კინდა.

4) ქარ—ს ცხ—ში: მოიხედეს რა.

5) ქარ—ს ცხ—ში ამ სიტყვის მაგიერ შემდეგ ოთხი სიტყვისა სწერია: მახლობელად.

6) ქარ ს ცხ—ში: სინდეს.

7) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: რეცა სიპურისა სახედ.

8) უკანასკნელი შვიდი სიტყვა არ არის ქარ—ს ცხ—ში.

9) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ლაშქართა.

10) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და.

11) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და სპარსთა.

12) ეს სიტყვა ბარათაშვილის ვარიანტშია, ბროსეს გამოცემაში არ არის მერვე ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: მათ ზედა.

13) უკანასკნელი რვა სიტყვა არ არის ქარ—ს ცხ—ში.

14) ქარ—ს ცხ—ში: მისელასავე.

15) ქარ—ს ცხ—ში: დაართენეს. ბარათაშვილის ვარიანტში: დაათრენეს.

16) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: მათნი.

17) ქარ—ს ცხ—ში: მტერთა მათთასა.

18) უკანასკნელი ხუთი სიტყვა არ არის ქარ—ს ცხ—ში.

19) ქარ—ს ცხ—ში: მღვეარმან.

20) ქარ—ს ცხ—ში: განით ბაღთამდინ (ბარათაშვილისაში: ბაღამდინ) და.

დებულთა: და: აზნაურთა:¹) გარნა: ათაბაგი: მიახლა:²) განეკრა: ერთი-
თა: მონათა: და: ზოგენეს:³) ქალაქნი: საშინი: ვითა: არს: წესი:
სარკინოზთა: ჯაშქართა: შინა:⁴) ქონება: ქალაქთა: და: სიმდიდრეთა:⁵)
ერთ:⁶) ათაბაგის:⁷) ათაბაგის: ძისა: ბეშქენ: ქუეღისა:⁸) ერთი: სათამ:
ზეზდინისა:⁹) ძისა: რამდისა: მამისა: სიუხუისა: სახელი: სპარსეთს:
ასეთი: ითქმოდ:¹⁰) ეტემ: თუღესი:¹¹) დაწუღეს: ღ: რამდ:¹²) ხალი-
ფისკან: დაზოდ: წარმოგზაფინილი: მადლიანითა: და ჭეშმარიტითა:
პირითა: კურთხეული: ესე: ვითარითა: ვითარი: აჩუენეს: აწ: საქმი-
სა: გამარჯუებულებს:¹³) მიმკედრებითადა: სამე: დევნისკან:¹⁴) შემო-
ქცა: მეფე: და: მიეგება: წინა: ანტონი: ვაზირი: კელ: გაპერობით:
მადიდებელი:¹⁵) დ-თისა: ღ: თვთ: ავსილი: ზარითა: საჭურჭლით:¹⁶)

¹) წინა შენიშებიდან აქამდე ქარ—ს ცხ—ში არ არის. ამის მაგიერ სწერიო: და შესდგეს მახვილი და ძალი დეთისა მტერთა მათთა. და ათ-კვეცი რაზმი მათი დახსნეს, და ვითარცა თავთა მოსრვიდეს, და ვითარცა ქათამთა იპყრობდეს დიდთა მათ ამირათა მათთა, ბაღდადელთა და მესულეელთა, ავრიელთა და ერაყელთა, და ადარბადაგანელთა და ერანელთა, და სხვათა მრავალთა ადგილთასა, რომელნი ნიჯაჲდ ჰყვეს, ვითარცა ვთქუ, პინდოეთითგან ვითარ მზარეულნი, წვერთა ზიდე-თო მოიყვანებოდეს წინაშე დავით მეფისა (იხ. ქარ. ცხ. გვ. 307).

²) უნდა იყოს: მხოლოდ.

³) ქარ—ს ცხ—ში: დაიონაერეს.

⁴) ქარ—ს ცხ—ში: შიგან.

⁵) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: მათთა.

⁶) ქარ—ს ცხ—ში: ერთი.

⁷) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ერთი.

⁸) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და.

⁹) ქარ ს ცხ—ში: სათმაზ-ეზდინის. ბარათაშვილის ვარიანტში: თამაზ-ეზდინის.

¹⁰) ქარ—ს ცხ—ში: „სახელი სპარსთა შორის დიდად განთქმულ იყო“. მერმე მიმატებულა: და იხილევბოდა დიდი საკვირველი და გარდამეტებული შეწევნა დეთისა. რამეთუ თვთ მოიღებდეს ნაქონებთა მათთა, და თვთ და მოასხმიდეს აქ-ლემთა და ჯორთა კიდებულთა, და თვთ იყუნეს მსახურ იავარისა მათისა და ნატყვენაეისა. ხოლო ათაბაგმან ბუბაქარ აქო თვისი დონე და დონიერება. რამეთუ შიწვენილმან სადმე, კნარცესა მცირესა, მიწასა შინა დაფლა თავი თვისი და.

¹¹) ეს ორი სიტყვა არ არის ქარ—ს ცხ—ში და უნდა წარმოგვიდგენდეს წინა შენიშვნის უკანასკნელი სიტყვების დამახინჯებას.

¹²) უკანასკნელი სამი სიტყვის მაგიერ უნდა იყოს: და წარუღეს დროშა-ცა.

¹³) სიტყვიდან „მადლიანითა“ აქამდე ქარ—ს ცხ—ში არ არის.

¹⁴) ქარ—ს ცხ—ში უკანასკნელი სამი სიტყვის მაგიერ: და მიმოვრებისაგან ევნისა.

¹⁵) ქარ—ს ცხ—ში: მშაღლობელი.

¹⁶) ქარ—ს ცხ—ში უკანასკნელი ორი სიტყვის მაგიერ: ლართა და საჭურ-ქლეთა მიერ.

ათბაგისათა: წომეღმან: რიღობითა: მონაზონობისათა: არა: იკადა: 676
 მახვილი: და: მისრულმან: ორიოთა:¹) უმითა: შემოაქცია: სამასი:
 ჯორი: და: აქლემი:²) მაშინ: მოვიდეს: დიდებულნი: სპანი: და:³)
 სპასლარნი: და: სპასპეტნი: თუთ: შარგაშე:⁴) ამირ: მირან: პირითა:
 მხარულთა:⁵) გარდამოკდეს:⁶) თაყუანისცეს: დალოცეს: და: ქება:
 შესხეს:⁷) ბუმბერეზთა: მისთა:- და: მას: და მესა: და: იბანაკეს:
 სადგომსა: მათსა: რომელი: გუშინ: მხახველთაგან: აღარ: იცნო-
 ბებოდეს: მათ: რა: წილ:⁸) აღმართნეს: ეკლესიანი: და: მიუყნითა:⁹)
 წილ: ჰკრეს:¹⁰) ძელსა: და: ნაცულად: მუერთა: იხილვებოდა:¹¹) დადა-
 დება: მღუღელთა: და: ანდონისმდი: უფალი: საბათ: ძაღთსა:¹²)
 ვითარცა: განთენდა: მოვიდეს: შანქურელნი: და: მოართვეს: კლი-
 ტნი: და: ამღებულმან: ქალაქისამან: უოგელთა: მისთა: მიმდგო-
 მთა: ქალაქთა: და: ციხეთამან:¹³) ითაყუნა: ამირ: მირმან: და: უბრძა-
 ნა:¹⁴) მას:¹⁵) თუთ: გაემართა: განძას: და: მივიდა: სიხლოესა: ქალა-
 ქისათა: გამოკებებეს: დიდებულნი: და: დიდ: ვაჭარნი: უადი: და: მეუა-
 მიღნი:¹⁶) დაგრდომით: მიწა: ქნითა:¹⁷) თაყუანის: მცემელთა:¹⁸) შეს-
 ხეს: ქება: და: შესხმა:¹⁹) დავით: მეფესა: და: ცრემლით: მოქენთა: შე-

¹) ქარ—ს ცხ—ში: სამითა.

²) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: კიდებულნი.

³) ეს ორი სიტყვა არ არის ქარ—ს ცხ—ში.

⁴) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და.

⁵) ქარ—ს ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: მხარულნი.

⁶) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: მეფესა და.

⁷) ქარ—ს ცხ—ში ამ სამი სიტყვის მაგიერ: რამეთუ დღეს მადრისათა (ბა-
 რათაშვილისაში: ბადრასათა) წილ.

⁸) ქარ—ს ცხ—ში: მყივანთა.

⁹) ქარ—ს ცხ—ში: რეკეს.

¹⁰) ეს სიტყვა არ არის ქარ—ს ცხ—ში.

¹¹) უკანასკნელი ოთხი სიტყვა არ არის ქარ—ს ცხ—ში.

¹²) ქარ—ს ცხ—ში უკანასკნელი ცხრა სიტყვის მაგიერ: აღიღო ქალაქი და
 ყოველნი მისი მიმდგომნი ქალაქნი და ციხენი.

¹³) ქარ—ს ცხ—ში: უბოძა.

¹⁴) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: შანქორი და ყოველი მისი შესავალი და.

¹⁵) ქარ—ს ცხ—ში: მუსალიმი. თეიმურაზის ვარიანტში: მეუმიონი.

¹⁶) ქარ—ს ცხ—ში: მიწასა ზედა.

¹⁷) ქარ—ს ცხ—ში: თაყუანის-ცეს.

ვედეს:¹) თავნი: და: შეიღნი:²) გაზუნეს: კარნი: ქალაქისნი: და: მიუფენდეს: სტავრას: კართა: სრამდი: სულტნისა:³) და: გარდა-სსხმიდეს: თავსა: ოქროსა: და: ვეცხლსა: დრამსა: და: დრამჰკანსა: და: ვითარცა: შევიდა: სრამდა:⁴) ადვიდა: და: დაჯდა: ტახტსა: სულტნისასა:⁵) შეიქნა: დარბაზობა: და: დასხნეს: ამირ: მირან: 677 და: შარვაშე: თუთ: ეუფისათჳს:⁶) ადგილსა: ეგრეთვე: ვაზირ: მანდატურთ: უხუცესი: და: ამირ: სპასალარი: და: შემდგომნი: წესისაებრ:⁷) აქუნდა: წესი: ჯდომისა: და: დგომისა: სუესა:⁸) მაშინდელი: ზარი: და: ზემი:⁹) ვისმანცა: ენამან: გამოთქუე: ანუმცა: ვისა: გონება: მისწუთა: მეფობისა: და: სულტნობისა: ერთად: მქნელობასა:¹⁰) ათბაგის: ძისა: და: შარვაშეს: უმად: უოლისა: უოფლისა: მუსლუმანობისა: ტუეე: ქნასა: შინა: და: რომელნი: დარჩომილ: იუენეს: მოსულასა:¹¹) და: სამიწოდ:¹²) თაყუანებასა: შინა:¹³) შეიქნა: ზურობა: ნადიმობა: შესატყვისი: ჟამთა: და: მის: დდისა:¹⁴) წარმოგზავნეს:¹⁵) მანარობლად: მანდატურთ: უხუცესი: ჭიბერი: და: მოვიდა: ტაბაკუმლას: და: ჰკადრა: თამარსა: საქმე: აღსაგეს: სიხარულითა: გამოუთქმელითა: - ხოლო: აღუზავა: ვებეულითა: და:

1) ქარ—ს ცხ—ში: შევედრნეს.

2) ქარ—ს ცხბა უმატებს: და მშვიდობა ითხოვეს.

3) ქარ—ს ცხ—ში: სტავრასა კართამდის სრასა სასულტნოსა.

4) ქარ—ს ცხ—ში: სრასა სასულტნოსა.

5) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და.

6) ქარ—ს ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: თვთოეული თვისა.

7) ქარ—ს ცხ—ში ამ სიტყვის მაგიერ: რომელთადა.

8) ქარ—ს ცხ—ში: დასვეს.

9) უნდა იყოს: ზემი.

10) ქარ—ს ცხ—ში: მკონებლობასა.

11) თეიმურაზის ვარიანტში: მუსულასა.

12) თეიმურაზის ვარიანტში: დასამიწიოდ.

13) სიტყვებიდან „და რომელი მართო“ თეიმურაზის ვარიანტშია, სხვებში არ არის.

14) ქარ—ს ცხ—ში უკანასკნელი ოთხი სიტყვის მაგიერ „მის ჟამისა“. მერმე მიმატებულია: რამეთუ კორცითა ღორისათა ქმნეს პურობა იგი. ზოლო განძელთა დიდ-ძალი ძღვენი და ხარაჯა შეწირეს, გაესნეს საქურკულენი და მრავალი ტურჳთა ფილა-ჯამები და ფეშხუმები სხვისა თანა განძისა წარმოიღეს, და გარეგან ქალაქისა დაიბანაკეს მცირეთა დღეთა, რამეთუ ეძებდეს ათბაგსა და ვერ კპოებდეს (იხ. ქარ. ცხ. გვ. 308). ეს ადგილი თეიმურაზის ვარიანტში არ არის.

15) ქარ—ს ცხ—ში: მაშინ წარმოგზავნეს.

წყნარითა: ტკბილითა: სუფითა: და: ღმობიერითა: გუფითა: შეწი-
 რეს: ღთისა: მიმართ: მადლი: და: ქება: ჯერჯერნი: 1) და: ქალაქს: 2)
 სუფის: გამომჩნეველნი: მივიდეს: სრასა: და: მრავლა: მეფე: და:
 მის: წინაშე: დაშქარნი: სავსენი: წყალობითა: ღთისათა: სახელი-
 თა: მიუწოდებელითა: და: სატკბელითა: გამოუთქმელითა: მოიღეს:
 ნიჭი: არმადანი: 3) და: განძი: აურაცხელი: კაცი: 4) კელმწიფე: აზნაურ-
 თა: 5) მონამდის: თორმეტი: ათასი: ავაზა: რმობცი: 6) ცხენი: ოცი:
 ათასი: ჯორი: შვიდი: ათასი: აქლემი: თხუთმეტი: ათასი: 7) დროშა: 8)
 სხუათა: სიმრავლეთა: 9) საჭურჭლეთა: ოქროთა: ღ: ჯართა: ვინმცა: 10)

1) ქარ—ს ცხ—ში: ხოლო აღუზავებელითა გულითა და მდაბლითა და შემტსრელითა სულითა, ცრემლით ვედრება შეწირა ღმერთსა და მარადის მადლობასა აღუარებდა.

2) თეიმურაზის ვარიანტში: ქალაქისა.

3) თეიმურაზის ვარიანტი უმატებს: თამარ მეფესა მისთა ლაშქართა განჯით მოღებული.

4) მე-1 შენიშებიდან აქამდე ჩვენს დედანს ეთანხმება მარტო თეიმურაზის ვარიანტი, სხვებში ასე ვრცელი ამბავია: და ვითარცა შირვანი დღნი დაყენეს მუხ, მერმე წარმოემართეს ლაშქარნი დიდად მოხარულნი უღუმბიანსა ამას ზედა ძლევასა, და ფრიად ყოვლად უადრესსა საქებელისა მისგან ძლევისა, რომელი ყო აღექანდროს დარიოზს ზედა. და ვითარცა მიეახლნეს მოგვებოდა მათ თამარცა, იხარებდა და მადლობდა ღმერთსა, მოკითხვიდა თვთოეულად, ვითარცა შვლთა, და იგინი იშვებდეს ხილვითა მისითა. მოვიდეს ქალაქსა სრასა სამეფოსა, აღივსნეს ყოველი ველნი გარემოს ტფილისანი, და ვერდა რა იტყვდა კაცსა, ცხენსა, ჯორსა და აქლემსა, და ესოდენ მოსაწყინელცა იყო სიმრავლე ტყვეთა, ვიდრემდის შეიყვანიან ქალაქად, და ერთად კუტლად ფუქისად გაყიდიან, და ამისი მოწამე თვთ იგი უტყუელი ღმერთი არს, და რათა არა ტყუილი ვისმე ვგონოს, და ზღაპრად გინდესთ აქმული ესე მომავალთა ჟამთა ნანდვილვე ერმიონთასა უსახელოვნეთა მათ კაცთა ზაქარია და იოანე აღიდეს ფანჯიაქი სამეფოდ და განაწყევს ველსა დიდუბისასა ავკალამდის, აქლემი ყოველი ტვირთითა, ცხენი ყოველი აკაზმულობითა. ვგრეთვე ყოველი იგი ამირანი თვითთა დროშითა: პირველად ხალიფას დროშა, მერმე ათაბაგისა, შემდგომითი შემდგომად გააწყევს კართგან ქალაქისათა ვიდრე კვამდე გლდანისა ტყვე ყოველი კაცი (ქარ. ცხ—ბა გვ. 808—809).

5) თეიმურაზის ვარიანტში: აზნთა.

6) ბარათაშვილის ვარიანტი უმატებს: ათასი.

7) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ყოველი კიდებული.

8) ეს სიტყვა არ არის ქარ—ს ცხ—ში.

9) ქარ—ს ცხ—ში: სიმდიდრეთა და.

10) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: უძლო აღრიცხვად. ამას შემდეგ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: განიყვანეს თამარ და შეწირნეს და ათაყვანეს ყოველნი იგი თავნი სპარსეთისანი, თვთცა თაყვანის-ცეს და მიულოცეს მეფობა ბენიერი ღვთისა მიერ. ამისა შემდგომად შევიდეს ქალაქად და თვთოეულმან იწყო ნიქად, არმადანად, ძღვენთა მოღებად, ოქროსა და საქაულსა, და ქურქელთა მრავალ-სახეთა, თვალთა

678 იქმნა: ამირისა:¹) შეწყალება: რამდისათჳს:²) დროშა:³) იგი: ხალი-
ფისა: რამელი: იყო:⁴) შალვა: ახალციხელმან: წარგზავნა: ესე: მონა-
სტერსა: დიდსა: წინაშე: ხახულისა: დთის: მშობლისასა: მსგავ-
სად: მამისა: და: ჰამისა: მათისა: მაშინ: მას:⁵) წარგზავნა: მოძურ-
ცნილი:⁶) ქედისგან: დორბეზესა: და: უანის: ძინს:⁷) ჟამისა:⁸) დიდ-
გუარათა: გაქცევისათა:⁹) მანიაკი: აქროსა: შემკული: თუალებითა:
ძურ: ფასისათა: მიზეზად: ძღუნისა: შემწირველბისასა: და:
მეგდრელობისასა: ამანცა: ესე: ვითარად: ესე: იანბიკო: ხუთეული:
რცდა: ხუთ: ლექსად აღწერა: -¹⁰)

ცასა: ცათასა: დამიწეებს:¹¹) დთი: მთავრობასა: -¹²)

ძე: საუკუნობს: ჰირველ: და: კულადი: -¹³)

სულმან: დთნ: სრულყო: არა: მოქმედებად: -¹⁴)

სამებით: სრულმან: ერთ:¹⁵) დთაებითა: -

მიწით: ჰირს:¹⁶) ჰირმშოსა: კაცთასა: -¹⁷)

პატიოსანთა და მარგალიტთა უსასყიდლოთა, ჯაჭვთა, მუზარადთა, კრმალთა
გამოცდილთა, ნაქსოვთა ფერად-ფერადთა, ოქრო ქსოვილთა და შესამოსელთა
მრავალ სასყიდლიანთა, ცხენთა და ჯორთა, მანიაკთა ოქროსათა უსასყიდლოთა,
თვალთან-მარგალიტიანთა, სუნნელთა მრავალ-ფერთა და ალვის ხეთა სპილენძები-
თა ტვრთულად. იწყეს ანაკოფის ციხით ვიდრე ციხედმდე გულისტანისა, სეფენი
აზნაურთან ალიესნეს ტყვიითა რჩეულითა, და ყოველი საგანძური ოქროთა ვი-
თარცა მიწათა, და ჰინდოურიითა ქვითა და პატიოსანთა მარგალიტთა მიერ
ურიცხვთა (ქარ—ს ცხ—ბა გვ. 309).

¹) უნდა იყოს: ამირისა.

²) ეს ოთხი სიტყვა არ არის ქარ—ს ცხ—ში.

³) ქარ—ს ცხ—ში: ხოლო დროშა.

⁴) უნდა იყოს: შოილო.

⁵) ქარ—ს ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: ვითარცა მაშინ დიდსა დავითს.

⁶) ქარ—ს ცხ—ში: მოძრკვილი.

⁷) ქარ—ს ცხ—ში: ყიას ძეს (ბარათაშვილისაში: ძისა).

⁸) ეს სიტყვა არ არის ქარ—ს ცხ—ში.

⁹) დედანში ეს იამბიკო ლექსად არ არის დაწყობილი.

¹⁰) ქარ—ს ცხ—ში: დამწყები.

¹¹) ქარ—ს ცხ—ში: ღმერთ-მთავრობა.

¹²) ქარ—ს ცხ—ში: პირველი და კულადი. ბარათაშვილის ვარიანტში: ძე

საუკუნეთა საუკუნობს პირველ და კულადი.

¹³) ქარ—ს ცხ—ში: მოქმედებადი.

¹⁴) ქარ—ს ცხ—ში: ერთითა.

¹⁵) ქარ—ს ცხ—ში: პირველსა (ბარათაშვილისაში: პირველისა).

¹⁶) ბარათაშვილის ვარიანტში: კაცისა.

შენ: მიერ: მისთვის: დრკისა:¹) მის: განმგებელი:-²)
 დრკუე:³) მიდრკა: უნები: ვნები: სადმე:-⁴)
 ივნო: და: ვნება: ზირგელი: უვნებელ: უო:-
 შენგან: შობილმან: ჩუენ: დირს: გუევა:⁵) აღმოშობად:-
 ბნელითა: ნათელსა:⁶) ნათელითა: მხედველობად:-
 შენგან: ქალწულთ: რამელსა: შენთვის: დავით:-
 რეკვიდა: ძისა: ღთისა: ძედ: შენდა: უოფად:-
 მე: თამარ: მიწა: შენი: და: მიმიერვე:-⁷)
 ცხებულსა:⁸) დირს: მუავ: და: თსრბასა:-
 ედემს: ღადრად:⁹) სამხრით: და: ჩრდილოეთით:-
 შეუა: მიულობელი: აკარსა:¹⁰) შენდა: გმრთუმიელობ:-
 ხალოფს: დროშა:¹¹) თანავე: მანაკასა:-
 შევრთე: ცრუ: სჯულთა: მოძღურისა: დაზოდ: მოღვანი:-
 ვინ: დავით: ეფრემ: ძებრ: მოსრულმან:¹²)
 მოერთხნა: მოსრნა: სულტნითა: ათბავი:-
 ჭერანს: ჭებრძოდეს:¹³) ჩემ: მიერ: მისთა: სპათა:-¹⁴)
 მოწულეს: მოსწუჯდეს: აკარის: ნათესავთა:-¹⁵)
 მუნით: მოხმულთა: ნიჭთაგან: ერთისა: ამის:-¹⁶)
 შენდა: შეესწირავ: მიოხე: ძებრ: ღთა:-

679

¹) ქარ-ს ცხ-ში: დრკისა.

²) ქარ-ს ცხ-ში: გამგები.

³) ქარ-ს ცხ-ში: დრკუე.

⁴) ქარ-ს ცხ-ში: უვნები ვნებისადმი.

⁵) ქარ-ს ცხ-ში: გუევა.

⁶) ქარ-ს ცხ-ში: ნათლისად. ბარათაშვილისაში: ნათელსა.

⁷) ქარ-ს ცხ-ში: მიერვე.

⁸) ქარ-ს ცხ-ში: ცხებულობასა.

⁹) ქარ-ს ცხ-ში: ღადრად.

¹⁰) ქარ-ს ცხ-ში: იავარს.

¹¹) ქარ-ს ცხ-ში: ხალიფას დროშას. ბარათაშვილისაში: ხალიფასა დროშასა.

¹²) ქარ-ს ცხ-ში: ძებრ ეფრემის (ბარათაშვილისაში: ეფრემის ძებრ) მოი-სარმან.

¹³) ქარ-ს ცხ-ში: ირანს ებრძოდეს.

¹⁴) აქ დ. ჩუბინაშვილის ერთი ხელნაწერი უმატებს: ჩვენნი მკელარნი, მოსაენი შენნი, სძალო.

¹⁵) ქარ-ს ცხ-ში: ნათესავნი.

¹⁶) ქარ-ს ცხ-ში: ერთსა ამას. ბარათაშვილის ვარიანტი ეთანხმება ჩვენს ღედანს.

და: ვინათგან:- თამარ: მზ-ებრ: უზ-უ: იყო:- და: შე-
 მდგომად:-¹⁾ უკენანდა: მთა: ²⁾ ნიჭთა: ამდებელი: იქმნებოდა:
 ამისგან: თვთისა: დამჯერებელმან: აიღო: საპატრონო: პატრონ-
 მან: მკელთა:³⁾ და: ზღვისამან: და: მადლისა: და: წყალობისა:
 გარდამკედელმან:⁴⁾ გა-უარნა: ღაშქარნი: ხოლო: მწეუმს: ოდენი:
 ეკმაბოდეს: ტუეეს: და: ნატუენავსა: და: თვთ: იშობედეს:⁵⁾
 იხარებდეს: ინადირობდეს: სუფევდეს:⁶⁾ უღუმზიანთა: და: შუნის:
 და: ბედიანი: და: სუენი:⁷⁾ თამარ: და: დავით: ორთა: შეილთა:
 ნათელ: მოსილთა: და: მბრწეინვალეთა:⁸⁾ აწ: თქუას: სიტუყა-
 მან: ესეცა: საძნაურ:⁹⁾ და: საბრალთ: ვინათგან: სიბრძნედ:
 მეცნიერობად: ნათესავსა: აბრანთასა: საქმე: გრძნებისა: და:
 შოგობისა:¹⁰⁾ განსწავლილთა: იონის: ტანისაგან: რამელ: ნებროთ:
 იხილა: კიდესა: ზღვისასა: და: კუროისა: ზე: და: დროისისა:
 შემდგომით: შემდგომად: არიან: მხიბავნი: მწამლველნი: უარის:
 მუთუელნი: ღთისა: აქაცა: რწმენა: ვინმე: დიდძალისა: ოქროსა:
 ქადაგებითა: ბუბუქარ: ათაბაგ: უოფილმან: და: ნახტევანს: გარდა-
 ხეწილმან: მოწამლვა: და: სიკუდილი: ძმისა: მისისა: იმირ:
 680 მარნ: და: მისცეს: წამალი: სასიკუდიანე: დასნეულდა: და: კაკზა-
 ვნეს: კაცი: მაცნობელი: და: მუნით: დიდითა: შიშითა: და: ზარითა:
 ასპიტისაგან: კბილნი: მთართახნი: ძლივსადმე: მოვიდა: მთასა:
 კანისსა: სასახებსა: განძისსა: და: ცნეს: დასტური: სიკუდილი:
 მოვიდა: განძს: გავიდეს: და: შეიბნეს: უმანი: ამირ: მირანისნი:
 ეულნი: და: ზოგნი: დაკოცეს: და: ზოგნი: გარდებუენეს: თვთ:

¹⁾ ეს სამი სიტყვა ქარ-ს ცხ-ში არ არის.

²⁾ ამ ორი სიტყვის მაგიერ ქარ-ს ცხ-ში: და უნიკ დიდ.

³⁾ უნდა იყოს: კმელთა

⁴⁾ ქარ-ს ცხ-ში: მადლისა გარდამკედელმან და წყალობისა მიმნიკებელმან.

⁵⁾ ქარ-ს ცხ-ში: იშუებდეს.

⁶⁾ ქარ-ს ცხ-ში: ნადირობდეს და სუფევდეს.

⁷⁾ უკანასკნელი შვიდი სიტყვა არ არის ქარ-ს ცხ-ში.

⁸⁾ ქარ-ს ცხ-ში ეს ორი სიტყვა არ არის. ამის მაგიერ სწერია: თანა. აქედან იწყება ჩვენს დედანში ტექსტი, რომელიც ყოფილა მხოლოდ თეიმურაზის ვარიანტში, მაგრამ ბროსეს სამწუხაროდ არ დაუბეჭდია, არამედ შინაარსი მოკლედ გადმოუტია ფრანგულად (იხ. ქ. ც. გვ. 810, შენ 2. Hist. de la Géorgie, t. I, p. 447, n. 2.).

⁹⁾ უნდა იყოს: საცნაურ.

¹⁰⁾ უნდა იყოს: მოგვობისა.

მობიფიცა: განძა: და: გამაგრდა: შიშითა: მანდა: არა: დამყოფნელი:
 ხნისა: გაფიდა: ჯუძთ:¹) უმეტარი: ამირ: მირანისა: სიკუდილისა:
 არად: მხედავი: მცირეთა: ყოლისა: გაემართა: და: მივიდა: შანქ-
 რამდი: და: მუნდა: მოეკებნეს: დიდებულნი: არა: რისანი:²) მტი-
 რაღნი: დამსხმელნი: თავსა: ნაცრისანი: და: ჰკადრეს: უამად:
 აღწრა: იქნებისო: სიმაგრეთა: ერე: წაუხუამთ: და: ბუბქრს: აღარ-
 სად: ღაუდგნა: ამას: ქუეყანასა: მაშინ: შემოიქცა: მეფე: დიდ-
 ბუღითურთ: მოვიდა: წინაშე: თამარსა: და: მსგავსად: ალექსანდრე-
 სს: ვით: დასდვა: ჰატავი: დიდი: არეს: ლუსკემისსა: შინა: ჯდო-
 მითა: ეგრეთვე: შავითა: შეიმოსა: ნათელი: იგი: ჰირველი: ნათლი-
 სცა: უბრწეინვალებსი: და: დიდითა: ცრემლითა: მოტირნა: დიდ-
 ბუღნი: ხასკიანნი: და: მონანი: ამირ: მირნისეულნი: დიდითა:
 ჰატავითა: და: სიუუარულითა: და: იჭირნეს: - ხოლო: ივანე:
 მკარგრძელი: მკნე: და: ბრძლები: იყო: ომითა: ლაშქრობისა:
 საქმესა: შინა: მოჰმართა: და: გავიდა: გელაქუნად: მცირედითა:
 ლაშქრითა: და: დადარნა: ვითარცა: მან: მომზირადმან: ბრჭალსა:
 მტერისსა: ვით: ლეკუმან: ლომისმან: ძეთა: ისრაელისათა:
 ძეთათჳს: ბენიამენისთა: და: არაფინ: იხილა: თანა: უმა: ფიცხელი:
 ამას: შინა: თჳთ: ივანე: მდგომან: მსახურობასა: შინა: იხილა: 681
 ლაშქარნი: შორს: ჯაკმადათ: კეცად: უფროს: ლაშქართა: მისთასა:
 მომავალი: განძით: და: მიმავალნი: ქუეყანასა: და: ვანისა: სურ-
 მანს: მისისის: გუიარაბისა: და: შურისის: თჳთ: ბაღშან: გაზრდი-
 ლი: ერთ: გუზს: ათაბაგისა: ლომი: ჭაბუკი: ჰატრანი: დეუნისა:
 და: სომხითსა: ძმა: სურმანელისა: სურმანელითა: ლაშქრითა: აღი:
 შურიშამი: დიდად: მეოფი: კაცი: მმარჯვე: ეგრეთვე: დროშის:
 ჰატრანი: ვინათგან: კაცი: გულ: მკეცი: იყო: არ: დახედნა: სი-
 მეროსა: მათსა: და: უფროსობასა: მტერთა: მათთასა: და: გამო-
 მკდომან: დაფანნა: და: დაზანტნა: ვითა: წერონი: ტუდრილმან:
 და: ვითა: ჯოგი: კანჯრისა: ლომმან: დაკოცნა: ამოსწვივინა: და:
 რისხვას: დთისა: მთავლინა: თავსა: მათსა: ზედა: თჳთ: ბაღშან:
 ლაშქარნი: და: დროშანი: მკუდრისაგან: კიდე: კაცნი: ცოცხალი:

¹) უნდა იყოს: ჯერეთ.

²) ამ ორი სიტყვის მაგიერ უნდა იყოს ჩვენის აზრით: არანისანი.

ოთხი: მოიღო: თუთ: მზურობელთა: გაღანამცა: გაიხანეს: დიდად:
 წყალობათა: ღთსა: შესწირვედეს: მადლობასა: ჭეროვანი: შეიყარა:
 მეფე: სპიას: იმიერთა: და: ამიერთ: ქუეყანასა: განძისასა: და:
 თამარ: ჩავიდა: დვირამდი: ¹⁾ წინაშე: მოვიდა: შარშეთს: ²⁾ სამსახურად:
 და: კაკზაგნა: ლაშქარი: შემოქცეული: დაღვა: აგარათა: მორჭმითა:
 და: სუფუეთა: და: მოვიდეს: კარსა: განძისასა: ამოწყუდელთა:
 და: მთხრელთა: არნისათა: დაუეს: კარსა: ქალაქისასა: დღე: ოცდა:
 ხუთი: ცალკე: ივანეს: მსახურთ: უხუცესი: დიდითა: ლაშქრითა:
 682 და: ურიცხვისა: აღაფსა: შინა: გამომგზავნელმან: ხაჩინელნი: დი-
 დებულნი: მ'იტანსა: წინაშე: მეფისა: რამეთუ: განმაქარვებელნი:
 არნისანი: და: განძის: სხვათა: ქალაქთაგან: ხარაჯა: ძლეულნი: სა-
 მეფოდ: ძლევა: შემოსილნი: შარვაშეს: თანა: მომტანელნი: მაშინ:
 უბოძა: საბოძვარი: და: შემოსეს: მრავალ: მრავალჯერ: კაკზაგნეს:
 შინა: ჰატოვითა: და: წარვიდეს: ღიბთიშერიტს: შთასრულთა:
 ზღუა: ზონტოსა: მოიურვეს: და: მოირჭუნეს: დიდათ: და: კარკათ:
 გინათგან: ქუეყანა: არტანისა: ძადინის: ³⁾ კევისა: ჰაღაკაციო: წაეღო:
 თურქთა: - და: თამარსა: გონებითა: და: განზრახვითა: ბრძნი-
 და: დავიწუდებოდა: მას: უბოს: მკლგელი: კოს: დამი: მიუწია:
 მარბიელმან: ბასიანამდის: და: უურაბებამდი: ავსილთა: და: იბანაკეს:
 სისხლის: მეცელსა: აწცა: იხილგებოდა: მსგავსადგე: ძუელ: ოდეს-
 შე: თქმულისა: და: მქონელისა: ქუეყანა: და: საუფთი: მათი:
 ვითარცა: სისხლის: მეცელი: ამათ: ძლეეთა: გამარჯუებითა:
 იყო: თუთ: მეფესა: მეფეთასა: არცა: იგი: უმადლოდ: იპებოდა:
 გამმარჯუებლობისა: მისისა: არამედ: დიდ: გუხება: იყო: სკიპტრის:
 მზურობელთა: შორის: უსაჩინოეს: ესე: თამარ: ⁴⁾ ამისთესცა: უდი-
 დეს: კელ: უთ: ⁵⁾ საქმეთა: ⁶⁾ რომელთა: საქმისა: მთხრობელად: მოწე-

¹⁾ უნდა იყოს ჩვენის აზრით: დვინამდის

²⁾ უნდა იყოს: შირვაშეთ.

³⁾ უნდა იყოს: ძაღლის.

⁴⁾ აქ თავდება ეს ვრცელი ამბავი, რომელიც დაწყებულია მე-472 გვერდი-დან (იხ. შენიშვნა მე-8) და რომელიც სხვა ვარიანტებში, გარდა თეიმურაზისა, არ მოიპოვება. ვინაიდან თეიმურაზის ტექსტი, სულ ოთხი გვერდი, ბროსეს არ დაუბეჭდია, ამისთვის ჩვენ მოკლებული ვართ საშვალებას შეუდაროთ თეიმურაზის ტექსტი ჩვენს დედანს.

⁵⁾ ქარ—ს ცხ—ში: უდიდესად კელყო უდიდესთა.

⁶⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: საღმრთოთა.

გუნელი: მაცის: თავის: შორის: ჩემსა: უკმისა: და: უგუნებსა: მსგავსი: იზოებოდი: უმეტრებით: ლექსთა: მეტყუელებად: და: კუა-
 ლად: საქმითა: დიდითა: კეთილთა: დაგიწებთ: შეიქნა: არა: ჯერ: გიჩინე: დადუმებდა: რომელნი: ზესთა: ძალისა: არიან: არა: ჩემთჳს: 683
 ოდენ: არამედ: ვჭგანებ: ჰირველად: სიტყუსა: მოქმედად: გინ: 1)
 უტყუელი: ჰირი: იტყუს: 2) ეძიებდი: სასუფეველსა: დთისსა: და: სიმართლესა: მისსა: 3) ყოველი: შეკეძინოს: 4) ღ: ამისმან: მსმენელმან:
 კეთილად: გულის: კმის: მყოფელმან: 5) ადიხილა: თვალ: 6) მადლისა: მიმართ: და: აღმადლა: გონება: ყოვლად: რამე: ბრძენი: 7) და: კეთი-
 ლად: 8) ცნობა: გონიერი: რომელი: 9) ყოველითურთ: შეყო: 10) მადლსა: მას: ყოველთა: ზედა: 11) მხედველსა: და: შემსჭუადა: თუალი: უმრუ-
 მედ: მხედველი: რომელითა: 12) მეცნიერ: ყოს: 13) მას: მანუჭლსა: 14)
 ხედვიდეს: 15) ვერ: შეიტყუა: 16) საშვებელმან: მის: საწუთროსამან: 17)
 არცა: მეფობამან: გვირგვინისამან: და: სვიპტრამან: არცა: ქვათა: ჰა-
 ტრანთა: 18) უხუად: ქანებამან: არცა: სმათა: სიმრაველმან: და: ესო-
 დენ: სიმკნემან: რომელი: სიტყუამან: ცხად: ყოს: არა: მიდრკა:

1) წინა შენიშებიდან აქამდე ასეა მოთხრობილი ქარ—ს ცხ—ში: რომელთა მოთხრობა შეუძლებელი არს, არა ჩვენ მიერ, არამედ უკეთუშეშა შეკრბეს ბრძენი ყოვლისა სოფლისანი, ჯეროვანად კელ-ყოფენ დუმოლსა ვერ მიწდომისათჳს სიტყვით გამოთქმად საქმეთა თამარისთა. არამედ მცირედი რამე კელ ვყო კვალად აღწერად ძალისაებრ ჩემისა, რამეთუ სულიად დუმოლი დაეიწყებასა შეიქმს საქმეთა მისთა, და აღწერა ვერ შეძლებითი დააკინებეს სიდიდეთა ბრწყინვალებასა საქმეთა მისთა. ხოლო ვინა.

2) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: პირველად.

3) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და ვსე.

4) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: თქვენ.

5) ქარ—ს ცხ—ში: გულის-ხმა-ყო.

6) ქარ—ს ცხ—ში: თვალნი.

7) ქარ—ს ცხ—ში: ბრძნად.

8) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და შეიკურა.

9) ქარ—ს ცხ—ში: რამეთუ.

10) ქარ—ს ცხ—ში: შეეყო.

11) ეს სიტყვა არ არის ქარ—ს ცხ—ში.

12) ქარ—ს ცხ—ში: რათა.

13) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და.

14) ქარ—ს ცხ—ში: მხოლოსა.

15) ქარ—ს ცხ—ში: შეიტყვის.

16) ქარ—ს ცხ—ში: სოფლისამან.

17) ქარ—ს ცხ—ში: პატროსანთა.

ვერცა: წარმზარა: სიმდიდრემან: ვითარ: ძუელ: ოდესმე: შეფენი:
 მრავალნი: და: უმეტეს: ამის: სანატრელისა: მამა: უოველთა:
 ბრძენთა: უძილატეს:¹) და: უამეს:²) სოფლომან: ესრე: უბრძნე: იქმნა:
 ბრძენისა: მის: რამელ: ესეოდენ: შეიუყარა: დთი: იგი: უცხო:
 ექმნა:³) ამან: ისმინა: კმა: იგი: უტყუელისა: ზირისა: და: შეიტკობ:
 იგი: რამეთუ: დამე: უოველ: მდგომარება: ღოცვა: შუკლთ: დრეკა:
 და: ცრემლით: ვედრება: დთისა: ზე: მდგომარობითა: განსაკვრ-
 ვეუელ:⁴) აქუნდა: და: დამე: უოველივე: კელ: საქმარი: რამელი:
 684 და: კელ: საქმარისა: მიერ: მშუებელმან:⁵) მცირედ: მიძინის:
 ბუნებთისა: წესისაებრ: ამას: მცირედ: შირულებასა: შინა: იხილა:
 ჩუენებით: რაცა:⁶) საუფელი:⁷) სახილაგად: ტურთა: და: სიკეთე:
 აღმატებული:⁸) აღილი:⁹) უუაგილთა: მწუანგილთა: ღ: ნერგთა: მიერ:
 განშუენებული: რამელ: საწადელ: იყო: მხილველთათჳს: და: სიკე-
 თესა: და: შუენიერებასა: მისსა: სამოთხისა: მითხრობა: შეუძლე-
 ბელ:¹⁰) ამას: შინა: იყო: შესწორებული: საუდრები:¹¹) და: საკმელები:
 ზატოისნად: შემკული: ოქროთა: რამელი:¹²) ვეცხლითა: თჯთ:¹³) ფერად:
 განშუენებული: საჯდომი: თჯთ: ე-ულისა:¹⁴) კაცისა: არძინიგისებს:
 საქმეთა: ნაქმარისა: მისისა.-¹⁵) ხ ო ღ ო: ზ ე ნ ა: კ რ ძ ო:¹⁶) იყო: ტანტი:

---

1) ქარ—ს ცხ—ში: უპირატესი.
 2) ეს ორი სიტყვა არ არის ქარ—ში.
 3) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: საცოთრთა სოფლისათა.
 4) ქარ—ს ცხ—ში: ზე-მდგომარეობითა განსაკვირვებელითა.
 5) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: რამეთუ.
 6) ქარ—ს ცხ—ში: მაშგოლმან.
 7) ეს სიტყვა არ არის ქარ—ს ცხ—ში.
 8) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: რამე.
 9) ქარ—ს ცხ—ში: სიკეთე-აღმატებულთა.
 10) ქარ—ს ცხ—ში: ეუწყებოდა.
 11) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და ტაბლები.
 12) ქარ—ს ცხ—ში: და რომელიმე.
 13) ქარ—ს ცხ—ში: თჯთო.
 14) ამ ორი სიტყვის მაგიერ ქარ—ს ცხ—ში: თჯთოეულისა.
 15) ქარ—ს ცხ—ში უქანანკნელი ოთხი სიტყვის მაგიერ: არმანგისაებრ კაცად-
 კაცადისა საქმეთა შათთასა.
 16) უნდა იყოს: კერძო.

უპატოოსნესი: უოველთა:¹) და: საჯდომელთა: ოქროთა:²) შეშეკული: თუაღითა: და: მარგალიტითა: მიერ: უპატოოსნითა: ამას: სამთხესა: შინა: შეიუყანეს: ჭეშმარიტად: ღირსი: მას: შინა: უოფისა: მეფე: თამარ:³) იხილა: საჯდომები:⁴) განიზრახს: გულისა: შინა: თუსსა: ვითარმედ: მეფე: ვარ: მშერობელი:⁵) და: ჩემი: არს: უზენაესი: და: უპატოოსნესი: ესე: საჯდომი: და: მუის: მიმართა: მუნით:⁶) ლაჯდომად: ხოლო:⁷) წარმოუდგა: კაცი: ვინმე: ნათლითა: მოსილი: და: უპერა: კელი: მოხედნა:⁸) და: თქუა: შენი: არს:⁹) საჯდომი: ისი: რამეთუ: შენ: ვერ: შემძლებულ: ხარ: დაზერობად: იმისსა: და: მეფე: იტყოდა: ვინ: უპატოოსნეს: არს: ჩემსა: რომელმან: დაიპურას: უპატოოსნესი: საჯდომი: მან: თქუა:¹⁰) საუდარი: ისი: შორის:¹¹) და: სახლისსა:¹²) არს: ამისთჳს: რომელ: ათორმეტთა: მღუღელთა: მისთა: კელთა:¹³) შესთული: ჰმოსიეს: რაჟამს: წარადგინა:¹⁴) შესა- 688
ძწუნებულსა: და: საშინელსა: ტრაპეზსა: შესწირვიდა:¹⁵) უსისხლლსა: და: უპატოოსნისა:¹⁶) ამისთჳს: იგი: უზეშთაეს: შენსა: არს: და: აღრაც: თუ:¹⁷) შენ: მეფე: ხარ: კმა: არს: შენდა: დიდება: ესე:¹⁸) და: ღათუ:¹⁹) საუოფი: შენი: აქავე: არს: და: უჩვენა: უაღრესი: და: უნდოესი:²⁰) ვითარ: განიდგომს: წინაშე: მოუყანებად: საცა:²⁰) დაისახე-

¹) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: უპატოოსნეს.

²) ქარ—ს ცხ—ში: საჯდომელი ოქროსა.

³) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და.

⁴) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: იგი და

⁵) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ყოველთა.

⁶) ქარ—ს ცხ—ში: მუნ.

⁷) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: მუის.

⁸) ეს სიტყვა არ არის ქარ—ს ცხ—ში.

⁹) ქარ—ს ცხ—ში: და პრქვა: არა არს შენი.

¹⁰) ქარ—ს ცხ—ში: ხოლო მან პრქვა.

¹¹) ქარ—ს ცხ—ში: შინისა.

¹²) უნდა იყოს ამ ორი სიტყვის მაგიერ: დიასახლისისა.

¹³) ქარ—ს ცხ—ში: მისითა კელითა.

¹⁴) ქარ—ს ცხ—ში: წარდგენ წინაშე.

¹⁵) ქარ—ს ცხ—ში: შეწირვად.

¹⁶) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: მსხუტარპლსა.

¹⁷) ამ ორი სიტყვის მაგიერ ქარ—ს ცხ—ში: დაღაცათუ.

¹⁸) უკანასკნელი შეიდი სიტყვა არ არის ქარ—ს ცხ—ში.

¹⁹) ქარ—ს ცხ—ში: უდარესი და უუნდოესი საჯდომი, და.

²⁰) ქარ—ს ცხ—ში: ბრძანა.

ღის: ¹⁾ რამელმან: ადარ: თორმეტისა: ²⁾ მღუდელისათვის: ფროსად: ³⁾
 სრულისა: კუართ: ფილანისა: შესთვა: ⁴⁾ მღუდელთ: მიძღვნვა:
 მიერთგან: იწყო: ამნცა: ალექსანდრით: ვაჭართა: ⁵⁾ მოღებულსა:
 მატელისაგან: სთვად: ⁶⁾ ქმნად: შესამოსლისა: ვიდრემდის: ათორმე-
 ტად: სრულყოს: თქმულ: არს: ესეცა: და: ღათუ: მოუწყალობელ: ⁷⁾
 არს: სიტყუა: ვითარმედ: თვისითა: კელითა: ამსცა: შერებოდა: ⁸⁾
 რამელ: მის: ღღისა: საჭამადი: მისი: და: ფას: რაოდენ: ღღივ:
 შეჭამის: კელით: ⁹⁾ საქმარო: მისი: განუიდა: ¹⁰⁾ და: ეგოდენ: ფასი:
 გლახაკათ: აკელსაქმარა: ¹¹⁾ მისცნა: ¹¹⁾ არა: სამეფოდ: შემოსავალთაგან:
 საეკლესიო: ღოდვა: და: წესი: ღოდვისა: და: უკლებელად: აღე-
 სრულებოდის: ტიბიკონი: მოსწავებდა: განწესება: პალესტინისსა: ¹²⁾
 მონასტრისა: მოკვითხრობს: ყოველი: სრულიად: ¹³⁾ დარბაზის: კარს:
 მუოფი: წივად: ¹⁴⁾ ვერგინ: და: აკლდებოდა: მწუხრი: დილეულ: ¹⁵⁾
 სამხრი: ვითარცა: თქმულ: არს: გარსა: სამართალთათვის: რადღა:
 მიკმს: ¹⁶⁾ ჟამთა: მისთა: არა: იყო: მიმძღობრებელი: ¹⁶⁾ არცა: მტაცე-
 686 ბელი: არცა: მეკობრე: და: მზარავი: იტყუდა: ვითარ: მე: ვარ:
 მამა: აბოლთა: და: მსაჯული: ქერივთა: ¹⁷⁾ მოწყალებისათვის: კმა:
 გეყავნ: დადიანი: ვარდან: გუზან: რამელი: თუალ: მრუმე: ოდენ:
 ყუეს: ბოცრს: ძე: ბოცრ: და: ამათნი: მიმდგომნი: დიდებულნი:

¹⁾ ქარ — ს ცხ—ში: დიასახლისი იგი.

²⁾ ქარ—ს ცხ—ში უკანასკნელი სამი სიტყვის მაგიერ: ხოლო მან აღიარა ათორმეტისა.

³⁾ უნდა იყოს: უფროსად.

⁴⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და.

⁵⁾ ქარ—ს ცხ—ში: ალექსანდრიით ვაჭართაგან.

⁶⁾ ქარ—ს ცხ—ში: მოუწყობელ.

⁷⁾ ქარ—ს ცხ—ში: შერებოდა.

⁸⁾ ქარ—ს ცხ—ში: და ფას რაოდენ ღირდის, რაოდენიცა შეკამის დღითი დღე კელთ.

⁹⁾ ქარ—ს ცხ—ში: განუიღის.

¹⁰⁾ ეს სიტყვა არ არის ქარ—ს ცხ—ში.

¹¹⁾ ქარ—ს ცხ—ში: მისცის და.

¹²⁾ ქარ—ს ცხ—ში: ვითარცა ტიბიკონი განწესება პალესტინისსა.

¹³⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: აღესრულებოდის ხოლო.

¹⁴⁾ ქარ—ს ცხ—ში: ლოცვად.

¹⁵⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: მიკმს თქმა, რამეთუ.

¹⁶⁾ ქარ—ს ცხ—ში: მიმძღავრებელი და მძღავრებელი.

და: აზნაურნი: რამელნი: ჩანან: ¹⁾ შიწყალებულნი: ²⁾ ვინათგან: უდი-
 დესნი: საქმენი: წმიდასა: მდებობენ: ³⁾ ვითა: თქმულ: აჩს: ვინმცა:
 მცნა მე: ფრთენი: ტრედისანი: ვინმცა: მცნა მე: ისტორიით:
 აღმწვეგნელმან: ქმნა: ღთის: თამარს: წინაშე: სასწაული: განს-
 კრთომელი: ⁴⁾ და: უფელთა: ქართველთა: და: მართალ: მადიდებელ-
 თა: აღმატებითა: ⁵⁾ სიხარული: ამმადლებლნი: ⁶⁾ მოვიდეს: ძანი: ⁷⁾
 რანი: მეფეს: წინაშე: მსახურებად: ძენი: სარგის: ამირ: სხასლარისა-
 ნი: რამელნი: მას: ჟამსა: დიდად: განდიდებულნი: იუუნეს: მეფისა:
 მიერ: ზაქარია: ამირ: სხასლარი: და: ივანე: მსახურთ: უხუცესი: ⁸⁾
 უფელი: მკვდრნი: ⁹⁾ მეფის: წინაშე: იუუნეს: ¹⁰⁾ სულ: მეობერული:
 კაცი: ანგელოზთა: მოსაგრე: ¹¹⁾ და: მცირენი: ებისკოპოზნი: სხუანი-
 ცა: საქართველოს: წარჩინებულნი: ¹²⁾ შეკრებულ: იუუნეს: ¹³⁾ ვითარ: ¹⁴⁾
 ქათალიკოზი: იოვანე: უსისხლოსა: მსხუერხლსა: მღუდელ: მოქმე-
 დებად ¹⁵⁾ მოიღო: შესწირა: მან: ჟამი: აღსრულებისა: უფელნი:
 დირსნი: მოუკდებოდეს: ჭამად: სებისკურისა: ინება: ზაქარია:
 ამირ: სხასლარმან: შეხებად: და: აიღებდა: სეფის: კუერსა: - ¹⁶⁾ ხო-

687

¹⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: დღეს.

²⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: აწ.

³⁾ უნდა იყოს ამ ორი სიტყვის მაგიერ: წინა მდებობენ.

⁴⁾ წინა შენიშებიდან აქამდე ქარ—ს ცხ—ში ასეა: წინა მდებარე არიან სათქმელად, რადღა კამს ყოენება, რომელი იქმნა სასწაული განსაკრთომელი წინაშე თამარ მეფისა, ღვთის მოყუარისა (იხ. ქარ—ს ცხ—ბა გვ. 312).

⁵⁾ ქარ—ს ცხ—ში: აღმატებული.

⁶⁾ ქარ—ს ცხ—ში: და აღმამაღლებელი ეკლესიათა, რამეთუ.

⁷⁾ უნდა იყოს: ძმანი.

⁸⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და.

⁹⁾ ქარ—ს ცხ—ში ამ სიტყვის მაგიერ: საქართუტლოს წარჩინებულნი.

¹⁰⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და კათალიკოზი იოვანე.

¹¹⁾ ქარ—ს ცხ—ში უკანასკნელი ხუთი სიტყვის მაგიერ: კაცი ანგელოზთა სწორი და სულითა საღმრთოთა აღსავსე.

¹²⁾ ეს ორი სიტყვა ამ ადგილას არ არის ქარ—ს ცხ—ში, არამედ ზემოთ (იხ. შენ. 9).

¹³⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: წინაშე მეფისა.

¹⁴⁾ ამ სიტყვის მაგიერ ქარ—ს ცხ—ში: დღესა ერთსა.

¹⁵⁾ უნდა იყოს: მოქმედებდა. მერმე ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და ვითარ სრულ იქმნა საიდუმლო იგი.

¹⁶⁾ ქარ—ს ცხ—ში ხიტყვიდან „მოიღო“ ასეა: მოიღეს მეფის-კვერი და დირსნი მოუკდეს ჭამად სეფის-კვერისა მის. ინება ზაქარიაცა ამირ-სხასლარმან შეხება სეფის-კვერისა.

ღო: მღუღელთა: არა: მისცეს: რამეთუ: იყო: სარწმუნოებით:
 სომეხი: შეჩუენებულთაგანი: და: სირცხვილითა: იკადრა: ¹⁾ ზაქარია: ²⁾
 აღტაცება: სებისკურისა: და: შეკმად: რომლისათჳს: ³⁾ კათალიკოზი: ²⁾
 ცეცხლებრ: აღტყინებულნი: ძლიერად: ამხილებდა: ⁴⁾ ნეფსით: ²⁾ არაგინ:
 მართალ: მადიდებელთაგანი: იკადრებს: მღუღელ: მოქმედებას:
 სეფისკურის: ⁵⁾ თქუენ: შვიდგზის: წუეულთა: სომეხთა: მოცემად:
 მომტაცებელი: ძაღლიცა: თუ: იპო: ⁶⁾ რომლისათჳსცა: სირცხვი-
 ღეულ: წარვიდა: ⁷⁾ კარვად: თჳსად: და: დარბაზის: მასეკებელი:
 ზაქარია: ამირ: სპასალარი: ⁸⁾ მცირედ: რასამე: სიტყუას: ყოფად:
 ურწმუნოთა: რამეთუ: სიტყუას: ⁹⁾ სარწმუნოებისა: ჩუენისა: ¹⁰⁾ ვითარ:
 სულ: მობრუნებულნი: ¹¹⁾ მიუგებდა: და: აუკსნიდა: ¹²⁾ წინა: აღდგომად:
 ვერ: შემძლებელი: ზაქარია: ეტყოდა: შელაშქრეთა: ვერ: კეთილად:
 მეცნიერვარ: სიტყუა: გონებად: შენდა: ჰირველად: მოუწოდა: მოძ-
 ღუართა: სარწმუნოებითა: ჩუენითა: რომელთა: ჩემ: წილ: სირცხვი-
 ღეულ: გეან: ¹³⁾ კათალიკოზი: იფანე: მიუგებდა: იფანე: ნება: ქრის-
 ტესი: ¹⁴⁾ მარადის: ქაღწულისა: ღთის: მშობელისა: რომელმან:
 სირცხვიღეულ: ყუნეს: უარის: მეოფელნი: თჳსნი: ეგრეთ: ²⁾ ამისმან:
 მსმენელმან: ზაქარია: წარავლინა: კაცი: კათალიკოზისა: მიმართ:
 მათისა: თანა: ²⁾ და: ებისკოპოზთა: ყოველთა: ²⁾ ვართა: ჰეტთა: ¹⁵⁾ და:

1) ქარ—ს ცხ—ში: ინება.

2) ეს სიტყვა არ არის ქარ—ს ცხ—ში.

3) ქარ—ს ცხ—ში ამ სიტყვის მაგიერ: ხოლო ამისთვის.

4) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და ეტყოდა, ვითარმედ

5) ქარ—ს ცხ—ში: მღუღელ მოქმედებასა სეფის-კურისა.

6) ქარ—ს ცხ—ში უკანასკნელი ზეტი სიტყვის მაგიერ: ვითარ იკადროთ აღებად, რამეთუ ძალიცა, თუ იპოოს, არა იკადრებს მოტაცებად.

7) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ზაქარია.

8) ქარ—ს ცხ—ში უკანასკნელი ექვსი სიტყვის მაგიერ: და ოდეს მოიხაღეს დარბაზს სერობად ამირ-სპასალარსა ზაქარიას.

9) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ჰგობდა.

10) ქარ—ს ცხ—ში: სარწმუნოებასა ჩვენსა.

11) ქარ—ს ცხ—ში უკანასკნელი სამი სიტყვის მაგიერ: მაშინ სულითა წმიდითა აღვსებული კათალიკოზი.

12) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ხოლო.

13) სიტყვიდან „ეტყოდა“ ქარ—ს ცხ—ში ასეა: მე ლაშქრობათა შინა აღზრდილი ვერ კეთილად შეცნიერ ვარ შენდა სიტყვის გებად, არამედ მოუწოდ მოძღვართა სარწმუნოებისა ჩვენისათა, და მათ ჩემ წილ მასუხ გიგონ. ხოლო.

14) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და.

15) ქარ—ს ცხ—ში: და ვარდაპეტო მიმართ.

მეცნიერთა: - ხოლო ივანე წარუდგებოდა: ¹⁾ და ეტყოდა: განი- 688
 ენე: მაგისა: ქმნად: რამეთუ: უწიეთ: ²⁾ ჭეშმარიტი: სარწმუნო: ³⁾ ანს:
 გარნა: მხოლო: არა: ისმინა: ზაქარია: და: ⁴⁾ მოვიდა: ქათალიკოზი:
 ვანისა: და: უოველნი: ⁵⁾ ვართაზეტნი: და: დაიდგა: სამსჯავრო: და:
 დაჯდა: დედოფალი: დედოფლის: მოსაგვი: დავით: მეფე: ⁶⁾ წარჩინე-
 ბულნი: საქართველსა: ⁷⁾ ერთ: კერძო: მკარგქელნი: ზაქარია: და:
 ივანე: ერთ: კერძო: მოუწოდეს: ქათალიკოზსა: ⁸⁾ შევიდა: და: იტყო-
 და: ფსალმუნსა: ამას: აღდეგ: ⁹⁾ დრო: საჯე: სჯა: შენი: მოკესენე:
 უუდრება: შენი: რამელ: არს: უგუნურთაგან: ¹⁰⁾ ვითარ: შევიდა:
 აღდეგს: მეფენი: ღ: ჰატოვთა: თანა: დაისუეს: ¹¹⁾ ეგრეთვე მარდასთა: ¹²⁾
 და: ვართაზეტთა: სომეხთა: მათცა: ჰატოვი: უუეს: წესისაებრ:
 ვითარ: მოკითხუამან: ჟამი: მოიღო: ¹³⁾ დადუმნეს: უოველნი: და:
 იწეს: სომეხთა: სარწმუნოებისა: მათისა: თქმად: სიტყუა: მჭუარად: ¹⁴⁾
 და: ვრცელ: სიტყუად: ვინცა: კეთილად: მოკესენებულ: იუენეს: ¹⁵⁾
 ქათალიკოზი: ზეგარდამთა: ნიჭითა: აღსაგსე: გონებითა: ¹⁶⁾ აღუკსნი-
 და: ღ: ბრძნად: მიუდებდა: ¹⁷⁾ უგურდუეგად: ¹⁸⁾ ხოლო: თვისის: დამა-
 მტოცებულად: ¹⁹⁾ და: გაგრძელდა: სიტყუს: გება: მიმწუხრამდე: ²⁰⁾

¹⁾ ქარ—ს ცხ—ში: წინა-აღუდგენოდა.

²⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ვითარმედ.

³⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ესე.

⁴⁾ ქარ—ს ცხ—ში: მაშინ.

⁵⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ეპისკოპოსნი და.

⁶⁾ ქარ—ს ცხ—ში: დედოფალი მოსავი წმიდისა დედოფალისა და მეფე დავით,
და ყოველნი.

⁷⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და.

⁸⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: იოანეს.

⁹⁾ ეს სიტყვა არ არის ქარ—ს ცხ—ში.

¹⁰⁾ ვგრევე თეიმურაზის ვარიანტში. ქარ—ს ცხ—ში: მოძღვართა.

¹¹⁾ ქარ—ს ცხ—ში: მჭერად.

¹²⁾ ქარ—ს ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: და მობერვითა საღმრთოთა
გონიერებით.

¹³⁾ ქარ—ს ცხ—ში: მიუგებდა.

¹⁴⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: თქულთა მათთა.

¹⁵⁾ ქარ—ს ცხ—ში: ხოლო იგინი თვისავე დაამტკიცებდეს ცილობასა.

მკშიშმან: ისტორიოს:¹⁾ სიგრძისამან:²⁾ კმა: ვიეო: თქმად:³⁾ ვითარ: უწეთ: სომეხთა: სიტყუა: მისვეობისა: ძლიერი: დადადი: აღუ-
 თქუეს:⁴⁾ ცილბობისა: სწორი: ძლევა: იქმნებოდა:⁵⁾ ამის: მსმენელი:
 689 კ⁶⁾ზი: იკანე:⁷⁾ ღ⁸⁾თის: მეტუეელისა: ნუ:⁹⁾ უკვე: ზენათა: სულის:
 წმიდის: მიერ: აღვსებულმან: ანუ: თუ: მართლისა: სარწმუნოებისა-
 მან: მინდობილმან: არა: უწი: ადაღო: ჰირი: ბრძნად: მე-
 ტუეელი:¹⁰⁾ შეუვალთა: სიტყუათა:¹¹⁾ ოდესმე: დიდი: ელილა:¹²⁾ მსხვერ-
 ზლსა: ზუდა: მხედვლიდა: ცეცხლითა: ღ¹³⁾თისა: მიერ: მლოცველი:
 იხილეთ: უდარსი: აღსაკდელ: არს: უსისხლო: მსხუერზლი:¹⁴⁾ კარცი:
 და: სისხლი: ღ¹⁵⁾თისა: კაც: ქმნულისა:¹⁶⁾ მსხუერზლსა: ზრახისასა:
 რამელი: მწერებლად:¹⁷⁾ იყო: ეტოდენ: უბრწუნივალეს: და: უზენაეს:
 არს: რამელი: აწ: იქმან: და: ითქუა: ვჰკანებ:¹⁸⁾ სულისა: მიერ:
 წმიდისა: ჰირითა: მსახურისა: მისისა: ქათალიკოზისა: თანა:¹⁹⁾ რა-
 მეთუ: თქუა: სახელით: თარგმოსო:²⁰⁾ რამელნი: შეკრებულ: ხართ:
 ზუენად:²¹⁾ ღ: მტკად: მართლისა: სარწმუნოებისა: უწითა: რა-
 მელ:²²⁾ ნათესავსა: კაცთასა: ეუფლა: ეშმაკი: ღ: მუთუელმან: თვალთა:
 გონებათამან:²³⁾ შესასკუთნა: ხირზმთა:²⁴⁾ და: რა: მეცნიერნი: და:

1) ქარ—ს ცხ—ში ამ სიტყვის მაგიერ: ღამის.
 2) ქარ—ს ცხ—ში: განგრძელებისამან.
 3) ქარ—ს ცხ—ში: კმა ჰყო სიტყვის გებად.
 4) ქარ—ს ცხ—ში უკანასკნელი ხუთი სიტყვის მაგიერ: ცილება ძლიერი დადადისი აღუტევეს და.
 5) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ხოლო.
 6) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: მოსახელე.
 7) ქარ—ს ცხ—ში: ღვთის-მეჩუველისა იოანესი, ანუ.
 8) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და იწყო.
 9) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და ვითარცა.
 10) უნდა იყოს: ელია, ანუ ილია.
 11) ქარ—ს ცხ—ში უკანასკნელი ექვსი სიტყვის მაგიერ: იხილეთ, თუ ვითარ უაღრეს არს.
 12) ქარ—ს ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: განკაცებულისა.
 13) ქარ—ს ცხ—ში ამ სიტყვის მაგიერ: აზრდილის სახელ მოსწავება.
 14) ეს სიტყვა არ არის ქარ—ს ცხ—ში.
 15) ქარ—ს ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: კათალიკოზისათა.
 16) ქარ—ს ცხ—ში: სახელით თარგამოსნო.
 17) ქარ—ს ცხ—ში: ძვირად.
 18) ქარ—ს ცხ—ში: რამეთუ.
 19) ქარ—ს ცხ—ში უკანასკნელი ოთხი სიტყვის მაგიერ: და დაუყენა თუაღნი გონებისანი და.
 20) ქარ—ს ცხ—ში: ხრიზმოსთა.

დამტკეპებელი: ღირსნი:¹) უზორვიდეს: კერძთა: ხახუსა: და: ჯინ-
 ჭარსა:²) ხოლო: ღთი: არა: უგულებელს: მყოფელი: დამბადებელთა:
 თვსთა:³) ეზრასა: აბრკმის: და:⁴) მერმე: ნათესავსა: მისსა: კუალად:
 მისეს: მისცა: სჯული: მსჯავრი:⁵) უკანასკნელ: უმეტესთა: წყალობ-
 ბათა: აღდრული: ზეცით: გარდამოკდა:⁶) ერთი: სამებისკანი: ძე:
 და: სიტყვა: ქაღწულისა: მარია მისკანი: და: კორცნი: შეისხა: და:
 მსგავს: კაცთა: იქმნა: რამეთუ: სისხლთაგან: ქაღწულისათა: მთხნა:⁷)
 კორცნი: კაცობრივი: და: სული: სიტყუიერი: იქცეოდა: კაცთა:⁸)
 ადასრულნა:⁹) რაჟამს: შესაძრწუნებელი: იგი: ნეუსით: ჟურცმა:
 ეგულებოდა: ათორმეტთა: მოწაფეთა: თანა: ისერა: და: სრულით: ჰა-
 სექი: ვითა:¹⁰) სრულ: იქმნა:¹¹) იწყო: ახალსა: ამას: ღთ: მყოფელსა:
 საიდუმლოსა: მოიღო: ჰური: განტეხა: და: მისცა: მოწაფეთა:¹²)
 მიიღეთ: და: ჭამეთ: ესე: კორცი: ჩემი: არს: მისატკეპებელად:
 ცოდვათ: ეგრეთვე: სასმელებსა: სუთა:¹³) ამისგან: ესე: სისხლი:
 ჩემი: არს: და:⁴) ჰირველ: იტყოდა: უგუეთუ: არა: სჭამოთ: კორცი:
 ძისა: კაცისა: არა: გაქუნდეს: ნაწილი: ჩემთანა: და:⁴) კუალად: იტყო-
 დავე: კორცი: ჩემი: ჭეშმარიტი: საჭმელი: არს: და: სისხლი:
 ჩემი: ჭეშმარიტი: სასმელ: და: მრავალ: სადმე:⁴) არიან: ესე:
 ვითარნი: სიტყუანი: აწ: უგუე: მომაგეთ: გრწამენა:¹⁴) ესე: ვითარნი:
 კმანი: მახარობელთანი: ხოლო: მათ: მიუგეს:¹⁵) უცილობელ: არს:

690

¹) ქარ. ცხ—ში წინა შენიშენიდან: და უპეტრებით დაა ტევებინა ღმერთი, და

²) ქარ—ს ცხ—ში: ხახუსა და ნიორსა, და კინჰარსა.

³) ქარ—ს ცხ—ში: ხოლო ღმერთთან არა უგულებელს-ყენა დაბადებულნი თვსნი, პირველად.

⁴) ეს სიტყვა არ არის ქარ—ს ცხ—ში.

⁵) ქარ—ს ცხ—ში: და სამართალი.

⁶) ქარ—ს ცხ—ში ამ სავი სიტყვის მაგიერ: ზეით ქვეყანად გარდამოკდა.

⁷) ქარ—ს ცხ—ში: მოიხუნა.

⁸) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: თანა და ყოველივე განგებულება.

⁹) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: კნისათვის ჩვენ კაცთა, ხოლო.

¹⁰) ქარ—ს ცხ—ში: და ვითარცა.

¹¹) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ძველი იგი პასეჟი.

¹²) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და თქუა.

¹³) ქარ—ს ცხ—ში: სუთ.

¹⁴) ქარ—ს ცხ—ში: მომიგეთ, გრწამსთა.

¹⁵) ქარ—ს ცხ—ში: პრქვეს.

ებე:¹) მოგუცა: კორცი: და: სისხლი: მისი: რათა: უკუდაგებად:
 გჭამდეთ: და: ვსმიდეთ:²) ესე: არს: ნიჭი: დიდი:³) მომართ: რათა:
 ქრისტეს: ღთად: აღმასრულებელნი:⁴) გჭამდეთ: კორცსა: მისსა:
 და: ვსმიდეთ: სისხლსა: მისსა: და: კუადად:⁵) გზმან: კმა: უც:
 ბრწყინვალედ: კეთილ: შვილნო: ვინათგან: აღიარეთ: აწ უკუე:
 ესეცა: გრწამსვე:⁶) ახალი: სჯული: და: ახალი: ზაქე:⁷) იყო: სერობა:
 იგი: და: ყოფილნი: ქრისტეს: ღთად: და: კაცად: აღმასრულებელი:
 მღუღელთა: ვმოქმედებთ:⁸) ქრისტეს: ვნებათა: მომკსენებელნი:
 გჭამთ: კორცსა: მისსა:⁹) იგი: არს: სჯული: ჩუენი: და: მცნება: ახა-
 ლი:¹⁰) სომეხთა: მიუგეს: აგრე:¹¹) ამას: არავინ: უმეტარ:¹²) არს:¹³)
 691 ქათალიკოზმან: თქუა: აწ: უწუოდეთ:¹⁴) სარწმუნობა: თქუენი: უმჯობ-
 ბეს: სადამე: არს: თქუენ: მიერ: შეცვალებისა:¹⁵) ჰური: კორცად:
 უფლისა:¹⁶) თუ: ჩუენი: უმჯობეს: არს:¹⁷) ჩუენ: მიერ: მღუღელ: მოქმე-
 დებულთ: შეიცვალების: კორცად: უფლისად: მათ: თქუეს:¹⁸) ეგრეთ:
 არს: ქათალიკოზმან: თქუა: საშინელი: სასმენელად: სიტუა:¹⁹) საქმი-
 თა: გამოგანინით:¹⁷) არა: სიტუთა: მათ: თქუეს: რომელსა: ქუოფ:²⁰)
 ქათალიკოზი: ეტუოდ: მოგცემ: რომელსა:²¹) ერთსა:¹⁹) დრო: გიუოფ:

¹) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: სიტყუანი, რამეთუ.

²) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და მისთანა ვეგნეთ უკუნისამდე.

³) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ჩვენდა.

⁴) ქარ—ს ცხ—ში: აღმასარებელნი.

⁵) ქარ—ს ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: ხოლო.

⁶) ქარ—ს ცხ—ში: გრწამსა ვითარმედ.

⁷) უნდა იყოს: პასეჟი.

⁸) ქარ—ს ცხ—ში: აღმასარებელნი მღუღელ-მოქმედებით.

⁹) ქარ—ს ცხ—ში: და ვსვათ სისხლსა მისსა.

¹⁰) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ხოლო.

¹¹) ქარ—ს ცხ—ში: ეგრეთ არს.

¹²) ქარ—ს ცხ—ში: ურწმუნო.

¹³) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: იოანე.

¹⁴) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: უკეთუ.

¹⁵) ქარ—ს ცხ—ში: შეიცვალების.

¹⁶) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და.

¹⁷) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: სარწმუნობა.

¹⁸) ქარ—ს ცხ—ში ამ სამი სიტყვის მაგიერ: ხოლო სომეხთა-მათ პრქვეს.

¹⁹) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: რათა.

²⁰) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ჰყოფ.

²¹) ქარ—ს ცხ—ში: ძაღლსა.

სამთა: დღეთა: რამე: ღამე: განგანათლოთ: ლიტანიითა:¹) და:
 ღთისა: ვედრებითა:²) სამ: დღე: და: ძალი:³) უჭმელად: დამარხეთ:
 და: ერთი: ძალი: მე: მომეცით:⁴) სამ: დღე: უჭმელად: დავმარხო:⁵)
 ღამე: განგათენო: ლიტანიითა:⁶) ღ: ღთისა: ვედრებითა:⁷) გამჩინდეს:
 მართალი: სარწმუნოება:- მე ს ა მ ე ს ა: დღესა: ადვასრულებ:
 უსისხლსა:⁸) და: მოვიდებ: სეფის: კუერსა: კელითა: ჩემითა: და:
 ადვასადრებელ:⁹) არს:¹⁰) დაუგებ: ძალსა:¹¹) წინა: რამელი: თქვენ:
 გაავს: და: ეგრეთვე: თქვენ: სეფისკუერი: მოიღეთ: და: დაუგდეთ:
 ძაღლსა: მას: რამელი: მე: მუავს:¹²) რამლისაცა: შეჭამოს: მისი: რწმუნ-
 ნება: არა:¹³) არს: თქუნი: შეჭამოს: თქუნი: გრცხუენეს:¹⁴) თუ: ჩუენი:
 შეჭამოს: ჩუენ: გურცხუენეს:- ე ს მ ა:¹⁵) ე ს ე: მე ფ ე თ ა: და: ე რ ს ა:
 განკრდეს: და: უღონებამან: მოიცუნეს:¹⁶) ვითარ: გონებად: მოვიდეს:
 რქუეს: ქათალიგოზსა: რა: ე ს ე: სთქვ:¹⁷) სასმენელადცა: ზარია:¹⁸)
 კზი: უმეტეს: დაამტკიცებდა: გარნა: სომეხთა: ადუარა:¹⁹) ენება:²⁰)
 მისცეს: ძაღლნი: ურთიერთს: და: წარვიდეს: კარავთა: მიმართ:²¹)
 ხოლო: მეფე: ძლიერად: ბრძოლი: ეტუოდა: ქათალიგოზსა: რა:
 სთქუ: ვინ: შემძლებელ: არს: ამისდა: ქმნად: მოგონებად: და: სმე-
 ნად:²²) განსაკვირვებელ: არს: კათალიგოზი: წუნარითა: გონებითა: მიუ-
 გებდა: საქმე: ესე: არა: მინდობითა: თავისა: ჩემისა: ვჭყოფ: ამას:²³) 692
 სასოებითა: ქრისტეს: ღთისათა: რათა: აჩუენოს:²⁴) მორწმუნე-

¹) ქარ-ს ცხ-ში: რათა ღამე განათიოთ ლიტანიითა.

²) ქარ-ს ცხ-ბა უმატებს: და.

³) ქარ-ს ცხ-ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: ძალი.

⁴) ქარ-ს ცხ-ბა უმატებს: მსხუტრპლსა.

⁵) ამ სიტყვის მაგიერ უნდა იყოს: დაღათუ არა საკადრებელ.

⁶) უნდა იყოს: ძაღლსა.

⁷) ქარ-ს ცხ-ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: სარწმუნოება ცუდ.

⁸) ქარ-ს ცხ-ბა უმატებს: ხოლო, ესმა რა.

⁹) ქარ-ს ცხ ში: უღონებამან მოიცუნა, და.

¹⁰) ქარ-ს ცხ-ბა უმატებს: რამეთუ.

¹¹) ქარ-ს ცხ-ში: საზარელ არს, ხოლო.

¹²) უნდა იყოს: დაღათუ არა.

¹³) ქარ-ს ცხ-ბა უმატებს: არამედ.

¹⁴) ქარ-ს ცხ-ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: თვს თვსად კარფთა მათთა.

¹⁵) ქარ-ს ცხ-ში ამ სამი სიტყვის მაგიერ: ვყავ, არამედ ვაკოფ.

¹⁶) ქარ-ს ცხ-ბა უმატებს: თვსთა.

თა: მართალი: მორწმუნოება:¹⁾ თუ: ვისი: არს:²⁾ და: ვინ: არიან: მართალ: აღმსარებელნი: და: ვისითა: მღუდელ: მოქმედებთა:³⁾ შეიწირავს: უსისხლოს: მსხუერებლს: ვითა: კელითა:⁴⁾ მისცემს: ტარი: იგი:⁵⁾ დ^აისა: და: კლ^ავთ: თავისათჳს:⁶⁾ ანუ: ვინ: ვჴამთ: კორცსა:⁷⁾ ვსუამთ: სისხლს: მინდობილს:⁸⁾ მართალ: მადიდებლობისსა: ცხორებად:⁹⁾ ვჴყოფთ: ჴეშმარიტებასა: მეფეო: შემწე:¹⁰⁾ შენ ჳ: ყოველნი: ქართველნი: დიდი: და: მტირე:¹¹⁾ განჴკვრდა: მეფე: და: ყოველი: ერი: ისმინეს:¹²⁾ ბრძანება: ქათალიკოზისა: ჳ: წარვიდეს: თჳსა:¹³⁾ იუო: დღე: იგი: ჰარასკევი: იწუეს: ლიტანიობად: ერთკენ:¹⁴⁾ მეფემან: და: ქათალიკოზმან: და: ყოველმან: სამღუდელელმან: კრებულმან:¹⁵⁾ მტირედნი: იუუნეს: მუნ: ეუისკობონი: რომელი:¹⁶⁾ არა: კრება: იუო: მეფეს:¹⁷⁾ ერთ: კერძო: სომეხნი: და: მკარ: გრძელნი: ზაქარია: ჳ: ივანე:¹⁸⁾ ღამე: იგი: ორთავე: გა^ათენეს:¹⁹⁾ შათათსა: კუალად: იწუეს: ლიტანიობად: - და: მწუხრი: ერთი: შათათი: გაათენეს:²⁰⁾ და: აღმოკდა: მზე:²¹⁾ ყოველნი: წარემართნეს: ეკლესიად: ცრემლით: მეედრებულნი: დ^აისანი: განმზადეს: წმიდა: ტრანჴეზი: ორგნითვე: იუო: ტირილი: ორისავე: კრებულისაგან: და: ²²⁾ სრულ: იუო: ²³⁾ უსი-

1) ქარ—ს ცხ—ში: სარწმუნოება.
 2) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: მართალი სარწმუნოება.
 3) ქარ—ს ცხ—ში: მოქმედებითა.
 4) ქარ—ს ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: და ვისთა კელთა.
 5) ამ ორი სიტყვის მაგიერ უნდა იყოს: ტარიგი.
 6) ქარ—ს ცხ—ში უკანასკნელი სამი სიტყვის მაგიერ: დაკლვად თავსა თჳსსა.
 7) ქარ—ს ცხ—ში: მისსა და.
 8) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: სისხლსა მისსა მინდობითა.
 9) ქარ—ს ცხ—ში: ცხად.
 10) ქარ—ს ცხ—ში: შემწე.
 11) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: მაშინ.
 12) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: რა.
 13) ქარ—ს ცხ—ში: თჳს თჳსად.
 14) ქარ—ს ცხ—ში: ერთ-კერძო.
 15) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: რამეთუ.
 16) ქარ—ს ცხ—ში: რამეთუ.
 17) ქარ—ს ცხ—ში: მეფესა და.
 18) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და.
 19) ამ სტრიქონის პირდაპირ აშიაზე ვახტანგ მეექვსის ხელით სწერიან: აქ ნახეთ: ქართველთა და: სომეხთა: სეფის: კვერხედ: შეცდილება:
 20) ეს სიტყვა არ არის ქარ—ს ცხ—ში.
 21) ქარ—ს ცხ—ში: იქნა რა.

სხლას: მსხუერბლისა: შეწირვად: აღუთქუა:¹) ფეშსუმიოთ: შესა-
 ძრწუნებელი: იგი: კორცი: ჩუენტზს: კაც: ქმნულისა: ქრისტეს:
 ღთისა: წარმოვიდა: კრებულისა: მიმართ: მგზავრ: მეტყუელი:
 წმიდა: არს: წმიდა: არს:²) უფალი: საბათ: სავსე: არიან: ცანი:
 და: ქუეანა:³) მოუწოდა: სომეხთა:⁴) ეფისკოპოსთა: ღ: მკარგქელთა: 693
 ყოველთავე:⁵) სარწმუნოებისა: მათისა: ზიართა: ეტყოდა: ისმინეთ:
 აწ: სახლ: თარგ-მოსო:⁶) უწით: რამეთუ: ღთნ: ჩუენტზს: კაც:
 ქმნილმან: მოგუცა: კორცი: თზსი:⁷) საჭმელად: მეტყუელმან: უკუეთუ:
 არა: სჯამოთ: კორცი: ჩემი: არა: გაქუნდეს: ცხორება: ამას: ყოფლით:
 მოსაკსენებულად: ჩემდა: და: მოქცეულიცა: იტყუს: ჰურსა: ამას:
 რომელსა: განგ-ტეხთ:⁸) არა: მე: ზიარებად:⁹) კორცთა: ქრისტესთა:
 არს:¹⁰) ჰური: ესე: წმიდა: ღ:¹¹) კორცი: ქრისტესი: იქმნების:¹²) უკეთუ:
 ჩუენი: სარწმუნოება: სთნავს:¹³) ჩუენ: მიერ: კურთხეულ: იქმნების:
 კორციელი: უფალი:¹⁴) ყოველადვე: ნუ: იყოფინ:¹⁵) რომელ: იკადროს:
 რომელმანცა:¹⁶) აწ: მოიუწანეთ: ძაღლი:¹⁷) რომელი: მე: მოგეც: და-
 დაცათუ: მე: არა: საკადრებულ: არს:¹⁸) წინა: და: უგებ: ჰურსა:
 ამას: წმიდასა: უკუეთუ: შ-ეხოს: ძაღლი:¹⁹) იკადროს:²⁰) არა: სადამე:

¹) ქარ—ს ცხ—ში ამ სიტყვის მაგიერ: მაშინ აღიქვა კათალიკოზმან.

²) ეს ორი სიტყვა ქარ—ს ცხ—ში სესამე ჯერ არის გამოვრებული.

³) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: დიდებითა მისითა. მაშინ.

⁴) ეს სიტყვა არ არის ქარ—ს ცხ—ში.

⁵) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და.

⁶) ქარ—ს ცხ—ში: თარგამოსნო.

⁷) ეს ორი სიტყვა არ არის ქარ—ს ცხ—ში.

⁸) ქარ—ს ცხ—ში: გასტეხთ.

⁹) ქარ—ს ცხ—ში: არამე ზიარება.

¹⁰) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: აწ უკეთუ სარწმუნოება თქვენი ქეშმარიტ არს.

¹¹) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ღმერთსა.

¹²) ქარ—ს ცხ—ში: კორცად უფლისად.

¹³) ეს სამი სიტყვა არ არის ქარ—ს ცხ—ში.

¹⁴) ქარ—ს ცხ—ში ამ სამი სიტყვის მაგიერ: ხოლო დადაცათუ არა საკადრებელ არს.

¹⁵) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: იგი.

¹⁶) ეს ხუთი სიტყვა ამ ადგილას არ არის ქარ—ს ცხ—ში, არამედ ზემოთ (იხ. შენ. 14).

¹⁷) ქარ—ს ცხ—ში: და იკადროს მიახლებად.

არს: სარწმუნოება: ჩუენი:¹) მოყუანებად:²) დაუღვათ: ჰური: თქუენ:
 მიერ: კურთხეულად:³) იხილეთ: რათა: ძე:⁴) იქმნას: და: მას: ზედა:
 გამოჩნდეს: ვისი: სარწმუნოება: სთნავს: ქრისტესა:- ხოლო:
 სომეხთა: და: აღუარა:⁵) ენება: გარნა: არა: იყო: ჰასუხი: სამარ-
 თლისა: იტყოდეს:⁶) ქათალიკოზსა: შენ მიერ: განჩინებულსა: ამას:
 საქმესა: შენ: გიღირს: ქმნად: ხოლო: იყო: ერსა: ზედა: შე-მო-
 სულად: და: ჯარი: რომელთა: ძი:⁷) იქმნას: და: ამისმან: მსმენელ-
 მან: ქათალიკოზმან: თქუა: მე: ვყო:⁸) და: ბრძანა: ერისა: შორად:
 განყენება: და: მრგულივ: გარე: მოდგომა: რათა: ყოველთა: მიერ:
 694 სახილველ: იქმნას: დიდებულება: დთისა: და: განდგა: ერი: შორს:
 ადრე:⁹) წარმოდგა: ქათალიკოზი: იოვანე: შემოსილი: და: კელთა:
 ეტვითა:¹⁰) ზარის: ასკდელი: იგი: საიდუმლო: კორც: ქმნილი:¹¹)
 მღუღელ: მოქმედებულ:¹²) მეფე: და: ყოველი: ერი:¹³) და: ქათალი-
 კოზი: დგა: ვითარცა: გოდოლი: შეურეველი: ტურფად: აღშე-
 ნებული: ესრე: მტკიცე: დგა:¹⁴) განშუენებულთა: ჰირითა: მამის:
 მოყუანება: ბრძანა: სამ: დღე: უჭმლისა: ძაღლისა: და: მოიყუანეს:
 ძაღლი: იგი: შიმშილითა: განიღგებლი:¹⁵) და: წარდგა: იოვანე:
 ქათალიკოზი: და: აღმოუწივა:¹⁶) კმა: ბრწეინვალე: ქრისტე: მეუფე: ო:
 კსნისათჳს: კაცთასა: განკაცებულ: ჯუარცმულ: ჩუენთჳს: და:¹⁷)

¹) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და თქვენ მიერ მოცემული ძალი.

²) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ვცეთ და.

³) ქარ—ს ცხ—ში: თქვენ მიერი კურთხეული.

⁴) ქარ—ს ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: რაძი.

⁵) ამ ორი სიტყვის მაგიერ უნდა იყოს: დადაცათუ არა.

⁶) ქარ—ს ცხ—ში: ძალით ეტყოდეს.

⁷) ქარ—ს ცხ—ში: ხოლო იყო ერსა ზედა შემოსრულად ჯარი რაძი.

⁸) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ძალითა და შეწვენითა ქრისტეს ჩემისათა და შინდობითა სარწმუნოებისა ჩემისათა (ქარ—ს ცხ—ბა გვ. 316).

⁹) ქარ—ს ცხ—ში: შორადრე და.

¹⁰) ქარ—ს ცხ—ში: ეტვირთა.

¹¹) ქარ—ს ცხ—ში: ქრისტესი.

¹²) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ხოლო.

¹³) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ხედვიდეს განცვიფრებულნი და შემოწუნებულნი.

¹⁴) უკანასკნელი ხუთი სიტყვა ქარ—ს ცხ—ში არ არის.

¹⁵) ქარ—ს ცხ—ში: განლიგებულნი.

¹⁶) ქარ—ს ცხ—ში: აღმოუტევა.

¹⁷) ეს სიტყვა არ არის ქარ—ს ცხ—ში.

დაფულა: და: ადღგომილა: და: ზეტად: მამისა: ამაღლებულა:
 რამელმან: მოგვეც: კორცი: შენი: რათა: მოსაკენებულად: შენდა:
 გჭოფთ:¹) შენ: მეუფეო:²) გთნავს: სარწმუნოება: ქართველთა:³)
 გთნავს: სარწმუნოება: ესე: ჩუენი: შეუსებულად: ღ: მიახლებად:⁴) ზარი-
 სს: ასაკდელი: კორცი: ესე: შენი: ჩუენ: მიერ: მღუდელ: მოქმედებულნი:
 შენ: უკუე: შეიწირე: შეუძრველი: ეგე:⁵) და: აჩვენე: ერს: ამს:⁶)
 გზა: ჭეშმარიტი: და: მოხედე: მსხუერზღსს: ამას: და: სირცხვი-
 ლეულ: უუენ: და: ჟამიცა: ესე: ითხოე:¹) დააგდო: შესაძრწუნებულნი:
 იგი: უსისხლსს: მსხუერზღსს: აღმონაკუეთი: მომემარისს: მის:
 ძაღლისს: წინა: ხოლო: მხილველი: ჰურისს: და: ვითარ: მიეტევა:
 მიეახლა: მიახლებულსს მას:⁸) მეის: ძლიერად: იყვნა: ძაღლმან:⁹)
 და: ვერ: შეეხო: წმიდასს: მას: წმიდათსს: და: იხილეს: განსაკრთო-
 მელი: ესე: სასწაულნი: განკრთეს: მეფე: და: უფელი: ერი:
 მადლითა: კითა: კმა უო: ქათალიკოზმა: და: უოველმა:¹) სი-
 მრავლემან: ერისმან: დიდხარ: შენ: უფალო: და: საკურველ: არიან:
 საქმენი: შენნი: და: აღუტევეს: კმა: სიხარულითა: მადიდებულად:
 დთისა: უაველნი:⁹) ცრემლითა: სიხარულისთა: ხოლო: სომეხნი: უდო-
 ნობასს: მიცემულნი: განკურვებულნი:¹⁰) დგეს: ღ: უკურდა:¹¹) მამინ:
 ევედრა: ქათალიკოზი: შეუესს: რათა: დადუმოს: ერთი:¹²) იგი: და:
 ვითარ: დასწარდეს:¹³) კმანი: იგი:¹⁴) ნათელ: მოფენილითა: ჰირითა:
 მრისანითა:¹⁵) სომხითისთა: და: მკარ: გრძელთა: ისმინეთ: და:

695

¹) ქარ—ს ცხ—ში: ვყოფდეთ.

²) ეს ორი სიტყვა ქარ—ს ცხ—ში არ არის. ამათ მაგიერ სწერია: უკეთუ.

³) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და.

⁴) ქარ - ს ცხ—ში: მიუახლებულად დაიცევე.

⁵) ეს ზეითი სიტყვა ქარ—ს ცხ—ში არ არის.

⁶) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: შენსა.

⁷) ეს ოთხი სიტყვა ქარ—ს ცხ—ში არ არის. ამის მაგიერ სწერია: წინა-
 აღმდგომნი ესე ჩვენნი. და.

⁸) ქარ—ს ცხ—ში უქანასკნელი ცხრა სიტყვის მაგიერ: და იხილა რა, პუ-
 რად მიეტევა და მიეახლა მიუახლებულსა მას.

⁹) ეს სიტყვა არ არის ქარ—ს ცხ—ში.

¹⁰) უნდა იყოს: განკურვებულნი. ქარ—ს ცხ—ში: განლიგებულნი.

¹¹) ქარ—ს ცხ—ში: განკვირვებულ.

¹²) ქარ—ს ცხ—ში: დაადუმოს ერი.

¹³) ქარ—ს ცხ—ში: დასწარდეს.

¹⁴) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: პრქუა.

¹⁵) ქარ—ს ცხ—ში: მარლანთა.

უწყოდით: ღთის: უხილავი: და: 1) მიუახლოებელი: და: შეუხებელი: 2) ბოროტისა: რომლისაგანვე: უბოროტე: არს: და: მან: 3) თავადმან: ბრძანა: ჰურისა: ამის: წმიდისა: 4) კორც: ქმნად: ნუ: გიკუიროს: რამე-
 თუ: მუნვე: 4) იყავს: ნათელი: და: კუადად: გამოჩნდა: ნათელი: კმელ:
 და: გამოჩნდა: 5) მანვე: 6) სიტყუამან: არა: რასაგან: ქმნა: კმელი: არა:
 თუ: სახისმეტყუელებსა: არამედ: ჭეშმარიტად: კორცი: მისი: 7) ამას: რა: 8) შეეხებოდა: კორცი: მისი: 9) ანუ: ორივე: ერთაარს: 9) ანუ:
 უმჯობეს: რომელიმე: - ხ ლ ო: სომეხთა: 1) ართუ ენება: 10) უნებლიეთა:
 თანა: ედვა: ამისი: ქმნად: ვითარ: მდღეწნი: დგეს: და: 1) მოიუუნეს:
 ძადლი: რომელი: ჰუუა: ქათალიკოზისა: და: მოუგდეს: მსხუერბლი:
 მათი: და: 1) მუის: აღიტაცა: და: 11) ქართველთა: იწეეს: მადლობად:
 ღთისა: კითხა: სიხარულისათა: იქით: და: აქეთ: ხლდომითა:
 მასვე: იტყოდეს: დიდ ხარ: შენ: უფალო: და: საკურგელ: არიან:
 696 საქმენი: შენნი: და: ქათალიკოზი: შესვეს: შემოსილი: ჰუნესა:
 თვისს: 1) და: კელთა: ეტვირთა: ტაბაკითა: 12) სეფისკუერი: და: თანა:
 ჰუუებოდეს: უკველნი: წარჩინებულნი: და: ლაშქართა: შინა: ვიდო-
 დეს: მეტყუენი: ესრეთ: ფსალმუნსა: ოცდა: მეცხრესა: 2) მრავალგზის:
 მებრძოდეს: 13) სიურმით: ჩემიდან: 14) და: მე: გერ: მერხოდეს: 15)
 ბეჭთა: ჩემთა: მცემდეს: 16) ცოდვილნი: და: განაგრძვეს: უსჯულკობა:
 მათი: უფაღმან: შემუსრეს: ქედნი: ცოდვილთანი: - ჰ რ ც ხ ვ ე ნ ო

1) ეს სიტყვა არ არის ქარ—ს ცხ—ში.

2) ეს ორი სიტყვა არ არის ქარ—ს ცხ—ში.

3) ქარ—ს ცხ—ში ამ ოთხი სიტყვი მაგიერ: უბოროტომან.

4) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: თქუა.

5) ეს საში სიტყვა არ არის ქარ—ს ცხ—ში.

6) ქარ—ს ცხ—ში: და მანვე თავადმან.

7) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: არს.

8) ქარ—ს ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: ამისთვის არა რა.

9) ქარ—ს ცხ—ში: ერთ არს.

10) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: არამედ.

11) ქარ—ს ცხ—ში: მაშინ.

12) ქარ—ს ცხ—ში: ფეშხლმითა.

13) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: მე მტერნი ჩემნი.

14) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: მრავალ-გზის მებრძოდეს მე.

15) ქარ—ს ცხ—ში: მეროდეს.

16) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: მე.

დენ: და: მართლ უკუნ: იქცენ: უოველნი: მოძულენი:¹) სიონისანი: უფალსა: უგალობით: რამეთუ: დიდებით: დიდებულარს: უფალმან: შემუსრა: ბრძოლანი: უფლისა: არს: სახელი: მისი: ესრეთ: მხიარულითა: ჰირითა: მოვლეს: უოველი: ბანაკი:²) სომეხნი: ვითარ: მუჟარი: უტბო:³) ეგრეთ: დგეს: უკმოდ: ქუეყანად: მხედველნი: ვითარ: ძველ: ოდესმე: მდრდელნი: ასტრატეს:⁴) ხოლო: თუ: ვითარ: სიხარული: სასოება: და: მდაბლობა: ღთისა: მოიწია: ქართველთა: ზედა: თხრობა: შეუძლებელ: არს: და: შევიდეს:⁵) დიდი: სერი: შემზადეს: მეფემან: და: ქათალიკოზმა:- ხოლო: სომეხნი: სირცხვილეულნი: წარვიდეს: მკარგრძელთა: კარვად: ივანე: მსახურთ: უხუცესი: ეტუოდა: ძმასა: თვისსა: ამიერ: სპა:⁶) ზაქარიას: ვითართა:⁷) მე: არა: შენება: ცილობა: ქართველთა:⁸) მართალი: სარწმუნოება: უპურიეს:⁹) რადა: არს: შეენებელ: ჩვენდა: რომე:¹⁰) მართალი: სარწმუნოება: არა: შევიწინართ: და: რა:¹¹) ნათელი: ვიღოთ: ქართველისა: 697 ქათალიკოზისა: მიერ: ხოლო: იგი: მიუგებდა: უწვი: ძმაო:¹²) მართალი: სჯული: არს: ქართველთა: მაგრა: რომელი: განიკითხვის: დღეს: მას: ჰკითხონ:¹³) მე: არა: შეგერთვი: ქართველთა: და: ესმა: ივანეს:¹⁴) თქუა: მიკვრს: სიბრძნისა: შენისკან: რომე:¹⁵) უმჯობეს: არა: არჩევ:¹⁶) მე: არა: შეგერთუ:¹⁷) განზრახვასა: შენსა:¹⁸) ნათელ: ვი-

1) ქარ—ს ცხ—ში: მოძულენი.
 2) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: მათი, ხოლო.
 3) ქარ—ს ცხ—ში: ვითარცა მუვარნი უტბონი.
 4) ქარ—ს ცხ—ში: ასტრატესნი.
 5) ქარ—ს ცხ—ში: შერავიდეს.
 6) ამ ორი სიტყვის მაგიერ უნდა იყოს: ამირ სპასალარსა.
 7) უნდა იყოს: ვითარმედ.
 8) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: რამეთუ.
 9) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: აწ.
 10) ქარ—ს ცხ—ში: რათა.
 11) უნდა იყოს: არ.
 12) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: რამეთუ.
 13) ქარ—ს ცხ—ში უკანასკნელი ექვსი სიტყვის მაგიერ: არამედ მას ჰკითხონ დღესა მას განიკითხვისასა, რომელთა პირველად ინებეს განწვალემა.
 14) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: თქმული ესე, მიუგო და.
 15) ქარ—ს ცხ—ში: რომელ უწვი და.
 16) ქარ—ს ცხ—ში: აღირჩევ. აწ.
 17) ქარ—ს ცხ—ში: ვერჩი.
 18) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: არამედ.

დებ: სარწმუნოებასა:¹) ქართველთასა: რადღა: საკმარას: სიტყუა:²) მო-
 ვიდა: ღ: ნათელ: იღო: სარწმუნოებასა: ზედა:³) იოჯანეს: მიერ: ქათა-
 ლიკოზისა:⁴) ღ: მრავალი: სიმრავლე: სომეხთა: მოვიდა: ნათლისდებად:
 და: იქმნა: სიხარული: და:⁵) ზაქარია: ეგოვე: ურწმუნოებასა: ზედა:
 ესევეთარი: ნიჭი: და: ჰატოვი: მიმადღა: მისმიერ: შეეუარებულმან:
 ღთს: თამარსა: გარნა: არცა: ის: უღებ: იქმნა: მოქმედებად:
 საქმეთა: სათნოთა: ღთსათა: ამისთვის: კელ: უო: ამის: შენებად:⁶)
 სუოფელსა: გამმარჯვებელსა: მისსა: ზეშთა: გურთხეულსა: ვარძის:
 ღთის: მშობელსა: ზემო: ვარძით: ქვემო: ვარძია: მიცვალებასა:⁷)
 რომელი: კლდისკან: გამოჰკუეთა: თუთ: ჰატოხსანი: ეკლესია: და:
 მონაზონთა: საყოფი: სენაკები: რომელი: მტერთაგანცა: შეუვალ:
 და: უბრძოლველ: უო: ესე: ვარძია: ჰირველად: დაეწყო: სანა-
 ტრელსა: მამასა: მისსა: გიორგის: გარნა: ვერ:⁸) ექნა: და: დაე-
 ტევა: რომელ: დიდმან: ამან: აღასრულა: და: შეამკო: ყოვლი-
 698 თურთ: და: შესწირნა: მრავალნი: და: დიდრუვანი: სოფლები: და:
 შეჰკაზმნა:⁹) ტრაპეზისა: შემოსავალნი: დიდნი: ჰატრონი:¹⁰) რომელი:
 ყოვლისაგანცა: მოთხრობა: ძნელარს: თუ: ვისმე: ნებაგს: ამისგანცა:¹¹)
 იხილენ: ვარძია: და: საქმენი: მისნი: ქმნულნი:¹²) და: ნაშენები:
 ქუაბ: ქმნილი: ვინ:¹³) მეფემან: თამარ:¹⁴) იღვინა: მსახურებად: უბი-
 წოსა: და: განსაკრთმელისა: სასწაულთა: მოქმედისა: ვარძისა:
 ღთის: მშობელისა: ამისთვის: უმეტესა: ჰირველთა:¹⁴) მეფობა: მისი:

¹) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ზედა.

²) ეს სამი სიტყვა ქარ—ს ცხ—ში არ არის, ამით მაგიერ სწერია: მისი.

³) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ჩვენსა.

⁴) ქარ—ს ცხ—ში: ქათალიკოზისა.

⁵) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: მზიარულება. ხოლო.

⁶) ამ ორი სიტყვის მაგიერ უნდა იყოს: აღშენებად.

⁷) ქარ—ს ცხ—ში: ზემო-ვარძის ქვემო-ვარძითა მიცვალებითა.

⁸) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: სრულ.

⁹) ქარ—ს ცხ—ში: შეუშადა.

¹⁰) ეს ორი სიტყვა არ არის ქარ—ს ცხ—ში, ამის მაგიერ სწერია: და სხვანი შემოკლებანი.

¹¹) ეს სიტყვა არ არის ქარ—ს ცხ—ში.

¹²) ქარ—ს ცხ—ში უკანასკნელი ხუთი სიტყვის მაგიერ: ნაშენები და ქვაბნი გამოკვეთილნი, თუ ვითარ.

¹³) ქარ—ს ცხ—ბი უმატებს: გულს.

¹⁴) ქარ—ს ცხ—ში ეს სიტყვა არ არის, ამის მაგიერ სწერია: იღიდა.

ხოლო: სახელთანი: 1) საქმენი: 2) აღშენებანი: და: შეწირვანი: მონას-
ტერთანი: ისმინენით: არაოდენ: 3) საქართველოს: მონასტერნი:
ასშენსა: 4) არამედ: ჰაღესტინეს: იელუსაღემს: ასშენსა: ჰირველად:
მონასტერი: და: კუალად: კუზრეს: დალია: 5) შეამკო: და: უუინდა:
შესაგაღნი: და: აღაშენა: მონასტერი: 6) შეამკო: ყოფითა: წესითა:
ჰატოისნისა: მონასტრისათა: და: კუალად: კოსტანტი: ჰოლისი:
აღაშენა: მათთანა: და: 7) გრძელ: სადმე: არს: ყოფლისა: მთხრობლო-
ბა: რომელი: საბერძნეთს: და: ყოველთა: ელაღდა: 8) შინანი: მონა-
სტრისანი: 9) უხუად: წყალობა: მიუენილ: ყუნა: და: საქართველოს:
მცირითგან: მონასტერ: საყდარ: ეკლესიად: 10) არა: დაუტყვა: რომელ:
არა: წყალობითა: აღიგსო: 11) ესრეთ: კეთილი: და: აღეპურა: საუკუნ-
სა: გონებასა: 12) მამნიჭებელი: წარმოუმართებდა: 13) საქმესა: ღ: დღე:
კეთილბასა: შინა: 14) ყოველნი: გარემოს: მეუენი: 15) ქაღაქნი: და:
ამირანი: ძღუნითა: და: ხარკითა: 16) მამშვიდებელს: ჰირსა: მკეთა:
სზათასა: მისთვის: 17) ღ არბეღდინ: ურჩთა: 18) საქამიღე: კარი: თურქთა: 699
ჭქონდა: წარავლინსა: ლაშქარნი: გარე: დგომად: 19) ღ: ცნეს: 20) თურქთა:
დააგდეს: კარი: და: ივლტოდეს: ხოლო: მეფემან: აიღო: დამა-

1) ქარ—ს ცხ—ში: სხუანი.

2) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: მისნი.

3) ქარ—ს ცხ—ში: არა მხოლოდ თუ ოდენ.

4) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და შეამკო.

5) ქარ—ს ცხ—ში: მონასტერნი. კვალად კვიპრეს და დალიას.

6) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და.

7) ქარ—ს ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: მეტოქნი მათნი.

8) ქარ—ს ცხ—ში: ყოველსა ელადას.

9) ქარ—ს ცხ—ში: მონასტერნი.

10) ქარ—ს ცხ—ში: მონასტრით საყდარ-ეკლესიანი.

11) ქარ—ს ცხ—ში: აღაგსო.

12) ქარ—ს ცხ—ში: ესრეთ კეთილად აღეპურა გონება საუკუნეთა მიმართ
კეთილთა. ხოლო.

13) ქარ—ს ცხ—ში: წყალობათა წარუმართებდა.

14) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და.

15) უნდა იყოს: მყოფნი.

16) ქარ—ს ცხ—ში: ხარკის მოღებითა.

17) ქარ—ს ცხ—ში: მისთანა.

18) ქარ—ს ცხ—ში: ყოველთა ურჩთა მითთა. ხოლო.

19) ქარ—ს ცხ—ში: მოდგომად.

20) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: რა.

დგითა: ¹⁾ კარი: და: დაუტყვა: კარის: მტყველად: ახალციხელი: ივანე:
და: აჩინა: ²⁾ მონაპირედ: და: უშორეთ: იშობა: ³⁾ და: ამირთა: ამი-
რახობა: რამელისა: თხსტა: დიდი: წყენა: შექნა: თურქთა: და: ⁴⁾
დიდად: ავნებდა: რამელ: ⁵⁾ წაუღო: თურქთა: გარეშემონი: ქუყუანანი:
ახუნა: და: მითვალნა: ⁶⁾ და: წარმოგზავნა: მახარობელი: მეფეს:
წინაშე: და: ⁷⁾ დაიმაღლა: ⁸⁾ იგნესესვე: უბოძა: კერუელი: ⁹⁾ და: მისი:
ქუყუანა: ¹⁰⁾ ღ: წარმართებოდა: სამეფო: თამარისი: ღ: შეემატებოდა:
დღითი: დღე: ¹¹⁾ შიში: და: ზარი: ¹²⁾ მეფისა: ¹⁾ იყო: უგველთა: სულ-
ტანთა: ზედა: უდიდესი: საქმენი: აღმომჩინდეს: და: გონება:
ვიწყე: უღონობად: თხრებისა: სიდიდითა: საქმეთათა: აღთუ: არა:
შესტყვისი: არს: ჩემდა: ამით: მოთხრობა: არამედ: დიდითა: სი-
ტუუითა: მოქმედი: პირველთა: არს: ¹²⁾ ესე: ესმა: ¹³⁾ მადალსა: სულ-

¹⁾ ეს სიტყვა არ არის ქარ—ს ცხ—ში.

²⁾ ქარ—ს ცხ—ში: აჩინა.

³⁾ ამ ორი სიტყვის მაგიერ უნდა იყოს: უბოძა ათაბაგობა.

⁴⁾ ქარ—ს ცხ—ში: რამეთუ.

⁵⁾ ქარ—ს ცხ—ში: და.

⁶⁾ ქარ—ს ცხ—ში: მითვალნა.

⁷⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: დიდად.

⁸⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და.

⁹⁾ ქარ—ს ცხ—ში: კარული.

¹⁰⁾ ქარ—ს ცხ—ში: მიმდგომი ქუყუანანი.

¹¹⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: დიდი.

¹²⁾ სიტყვებიდან „უდიდესი საქმენი“ აქამდე ქარ—ს ცხ—ში არ არის. ამის მაგიერ სწერია: და აღივსებოდა ნილოსი და იეფობდა ეგვიპტე, მოაკლდებოდა ისრაილს, განიკიტნებოდა აგარ, იკურთხოდა ისაქ. ესე სხუაშან ვინმე სხვისათვს თქვა, და მე აქა წინა-სიტყუი ვყოფ, რამეთუ მოაკლდებოდა ძალსა მოჰმადიანთასა და მცემელი ებანსა, რამეთუ ქრისტეანეთა ორდანი კმოვანობდეს კიდით კიდემდე, და შტრა სასოება მუსულმანთა და ყოვლითურთ უღონონი ღონე პყოფდეს, რათა წყალობად მოიზიდონ წყალობის მოყუარე თამარ. ამისთვს კვალად წარვიდეს ხალიფასა, არღარა პირველებრ, არამედ ფრიად შეცვალეზით, და შესახვეწელთა სიტყუათა მოაკსენებდეს, რათა ევედროს თამარს აღებად ხარკისა ოდენ, მაზვილი მსრველი დააყენონ და ჯაკვი შემკვრელი. რომელი ესე პყო ხალიფამან. და წარ-მოავლინა მოციქული ორგზის (ამ სიტყუას უმატებს ბარათაშვილის ვარიანტი) ამის პირისათვს, და დიდნი მრავალ ფერნი სამეფონი ძღვენნი უცხონი წარმო-გზავნა, და დიდითა სიმდაბლითა შემოგვეწა თამარს, რათა ძლიდოს ხარკი და დააცადოს რბევა. ისმინა თამარ ამისი ვედრება და ესრეთ მისცა პასუხი: „აღმისრუ-ლებიეს თხოვი შენი და რომელთაცა ინებონ მშვიდობა თავთი თვსთა და მოიღონ ხარკი წინაშე ჩემსა, ამათი მიმინიკებნიეს მეცა ცხოვრება ვედრებისათვს შენისა“.

¹³⁾ ქარ—ს ცხ—ში: ესე რა ელმოდა საბერძნეთის.

ტანსა: სული: ჩუქანს:¹) სახელით: ნუქრადინს: რამელი: უმაღლეს:
და: უდიდეს: იყო: სხუათა: ყოველთა: სულტანთა: რამელი: მთა-
ვრობს: დიდსა: საბერძნეთსა: ასიას: და: კაბადუკიას: ვიდრე: ჰონ-
ტოდ: ზღუადმდე:²) აშან: მოუწოდა: ყოველსა: სიმრავლესა: სძას:
მისსა: და: შეკრბა: კაცი: ოთხმეცხ: ებრა:³) რამელ: არს: ოთხსაი:
ათასი:⁴) ღ: წარმავლინა: მოციქული: მეფეს: წინაშე:⁵) ღ: წარმოსცა:
წიგნი:⁶) რამელსა: წერილი: იყო: სახე: ესე: ვითარი: ღ-თისა:
ოდენ: უქუენესიას: და: ყოველთა: კიდეთა: მშერობდისა:⁷) ყოველი: 700

¹) ქარ—ს ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: ჩარასლანის ძესა. თ. ვარ.: სლი ჩუქანს.

²) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ესე იჩემებდა ზაკვით სიყუარულსა და გზავნიდა მოციქულთა მშვიდობისათვის მრავალ ვამ, და ძღვენთა შეენიერთა მრავლთა, ეგრეთუც თამარ მყოფდა ნაცვალსა. სახელ მოციქულთა წარავლენდა ძღვენთა, გარნა იგი ზაკვასა ჰუარვიდა, და ფიტთა მიერ გამსტრობად მოსწროფე იყო ამის სემეფოსა (ქარ—ს ცხ—ბა გვ. 319)

³) ქარ—ს ცხ—ში და თემი. ვარიანტში: და შეკრიბა კაცი ოთხმეცი ბევრი.

⁴) ბარათაშვილის და თემი. ვარიანტში სწერია თანხმად ჩენი დედნისა, ესე იგი ოთხასი ათასი, ხოლო ქარ—ს ცხ—ში: რვა ათასი. შერზე ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: განახუნა მამა-პაპური საუნჯენი და გამოყარნა ოქრო აურაცხელნი, და წარგზავნიდა ოქროთა შეკრებისათვის მედრობისა, და ამცნებდა, რათა ორსა კეცსა მისცემდენ გაჩენილისასა. და წარავლინა ყოველთა საზღვართა მისთა, და იწყო მოსოპოტამს და კალანეროთ, გალატიასა, ღანგრას, ანკურიას (ბარათაშვილისაში: ანკურიას), ისაერიას, კაბადუკიას, დიდსა სომხითს, ბითუნიას (ბარათაშვილისაში: ბინუნიას), და საზღვართა ფებლიდონისათა, და არა დაუტრევა თვნიერ დედა-კაცისა სოფელთა შინა მათთა, არამედ ყოველნი ამკედრნა. ხოლო თვთ ამოისწრაფუნა, ამოიწია (ბარათაშვილისაში: მიიწია) უჯად სახელ-დებულთა მათ თურქთათანა, რომელ არიან მენე ბრძოლასა შინა, და არიან სიმრავლითა ვითარცა მკალინი, გონა ჯინტველნი. ამათ მისცნა ოქრო მრავალი და კვალად ნიქნი დიდი ეს-ოდენ ვიდრე ასი ათასი მედარი შეკაზმული გამოიყვანა მათგან. და კვალად მიირთნა თვნიერ ნებისა მათისა შიშით ეზინკელნი, ხალფერდელნი და კარსუქალაქელნი, სალდუზის ძე, რომელსა ნაცვალად მსახურებისა მოუღო კარსუქალაქი, და თვისი მამა დასეა მუნ, ვითარცა იტყვიან გძღარბისათვის კმელისასა. შვილ მრავალ არს ცხოველი ესე, და რაეაშს იხილნეს ნაშობნი თვისნი მრავლად, გამოავალს ბუდით თვისით, მართვებით და განაწყობს და გოდლოის მათ ზედა. ეგრეთვე ყო ნუქარდინცა. იხილნა რა ფრიადი იგი სიმრავლე შეკრებულად, რომელი ზესთა იყო რიცხვისა, აღზეაენა გულითა მსგავსად სენაქერემისა, და ამაღლდა ღმერთსა ზედა, არა შეიშინა პირველთა მათ მზაკვართა ფიტთაგან და სიყუარულისა აღთქმათა, არამედ ფრიად წინა-უქმო განამზადა თავი თვისი (ამ სიტყვას უმატებს ბარათაშვილის ვარიანტი) და მოიწია ქალაქად სეესტიად, და იწყო მუნ განმზადებად საომართა მანქანათა. მაშინ.

⁵) ქარ—ს ცხ—ში: წინაშე თამარისსა.

⁶) ქარ—ს ცხ—ში ამ სამი სიტყვის მაგიერ: ესე ვითორითა წიგნითა.

⁷) ქარ—ს ცხ—ში უკანასკნელი შვიდი სიტყვის მაგიერ სწერია: მე ნუქარდინ, სულტანი ყოვლისა ცისა-ქვეშისა, უმაღლესი, შიმსგავსებული ანგელოსთასა, თანამდგომი ღვთისა, მოვლინებული დიდისა მოქმედისაგან, მოგიმცნობ მეფესა ქართველთასა თამარს.

დაცო: რეგენია: და:¹) შენ: გიბრძანებია: ქართველთაჲს: აღებად:
 რუმელი: მუსლუმანთა: კოცა: ესე: არცა: რომელ: კრმალი: დიდის:
 მრდიქელის: მოჭმედის: მისისა: მიერისა: თავისა: ბოძებულთა:
 აწ: წარმომიგდენია: უფუელი: შექდრობა: ჩემი: აღუკოცო: უფუელი:
 მამაკაცი: მაგა: ქუეყანისა: და: ცოცხალი: იგი: ოდენ: დარჩეს:
 რომელი: წინა: მომაგებეს: თაჲსანისცეს ჩათრსა: ჩემსა: სასოებას:
 იგი: თქუენი: ჟუარო: წინაშე: ჩემსა: დაღუწოს: და: მოჭმადი:
 აღიაროს:²) ნაწილი: სიტუჲა: მეფისა: ნუქრადინისამდე:³) ძალსა:
 მღთისა: უფლისა: მშერობელისასა: მინდობილმან: მარადის: ქალ-
 წულისა: მარამისა: სასოებით: მისაგმან: და: ჰატოცნისა: ჯვარ-
 სსა: შექედრებულმან: წარვიკითხე: ღთისა: განმარისხებელი: წიგნი:
 შენი: შენზედაც: ნუქრადინო:⁴) და: ვცნა:⁵) სიცრუეგნი: შენნი:
 რათა: ბჭე: ღთი: იყოს:⁶) შენ: რქრცსა: მევირეთა: სიმრავლისად:¹)

¹) ეს სიტყვა არ არის ქარ—ს ცხ—ში.

²) თ. ვარ—ში: დიდი მოქმედი აღიაროს. უკანასკნელი შენიშებიდან ქარ—ს ცხ—ში ასეა: შენ გიბრძანებია ქართუტლოთა აღებად კრმლისა და ღვთი-საგან საყვარლისა ისლემთა ერისა დაკოცად მუსულმანთა, და კვალად ნათესავსა ზედა თავის-უფალსა დადებდა ხარკი ყმებური. აწ მე მოვალ, რათა უსაჯო სამართალი სახლსა სპარსთასა და განგწვართო შენ და ვერიცა შენი არაოდეს კადრებად (ამ სიტყვას უმატებს ბართათაშვილის ვარიანტი) აღუბად კრმლისა, რომელი ღმერთსა ჩვენდა უბოძებია. ხოლო ცხოვრებით იგი ოდენ ვაცხოვნო, რომელმან უწინარეს მოსლვისა ჩემისა თაყუანის-მცეს წინაშე კარვისა ჩემისა და აღიაროს ქადგება მოჰმად მოციქულისა, და უარ-პყოს სჯული შენი, და კელითა თვისითა იწყოს წინაშე ჩემსა ლეწად ჯუარისა, რომლისა მიმართ დოგისტო ცუდი სასოება. აწ მოელოდი ნაცვალსა ჩემსა, რომელი შეამთხვე სპარსთა“ (ქარ—ს ცხ—ბა გვ. 319). ამას შემდეგ ქარ—ს ცხ—ში მოყვანილია ტექსტი, რომელიც ჩვენს დედანში ქვემოთ მე-499 გვერდზე იწყება სიტყვებით „და ვითარ მოვიდა“ სიტყვებამდის „აწ არა არს სიტყვა“ (გვ. 500). ამას ქარ—ს ცხ—ში მისდევს ტექსტი, რომელიც მოყვანილია მე-500 გვერდის მე-8 შენიშვნაში.

³) თეიმ. ვარ—ში: ნუქრადინისამდე. ეს ოთხი სიტყვა, როგორც გტყუბა ვერტილის ხათაურათ არის აქ მოყვანილი. ქარ—ს ცხ—ში ამის მაგიერ სწერია: და მაშინდა მოციქული წარგზავნა სულტნისა, და წარატანა თანა მოციქულიცა თვისი, და მიუწერა ნაცვალი წიგნისა ესრეთ.

⁴) თეიმ. ვარ—ში: შნი შნ ზ• ორისა ნუქრადინო.

⁵) ქარ—ს ცხ—ში უკანასკნელი ოთხი სიტყვის მაგიერ: ზი ნუქრადინ, და ვსცან.

⁶) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: არა გასმიესა, რამეთუ ყოველი ცხრულ მფუცავი სახელსა ღვთისა მის მიერ აღიხოცოს.

¹) ქარ—ს ცხ—ში: სიმრავლისა შევირეთა.

მინდობილხარ: ¹⁾ ხოლო მე არცა: სიმდიდრესა: და: ²⁾ არცა: ძალსა: ³⁾ ს:ათა: ჩემთასა: ⁴⁾ არამედ: ძალსა: ⁴⁾ მღთისა: უფლისა: მშერობელისასა: და: ჟუარისა: წმიდისა: რამელი: შენ: ჰგმე: ⁵⁾ აწ: წარმომივლენია: უფელი: კდმა: ჩემი: წინა: მოკებებად: ჩემდა: ჰუენსა: ⁶⁾ ნება: მღთისა: ⁷⁾ ნუ: შენი: სმართალი: მისი: ⁷⁾ ნუ: შენი: ⁸⁾ და: ვითარ: ⁹⁾ მოვიდა: მოციქული: და: შეიუენეს: მეუთის: თანა: ¹⁰⁾ თამარსა: წინა: შე: ⁷⁾ წიგნი: მისცა: და: ²⁾ წარდგა: ⁷⁾ იწუა: რა: სკადრებელთა: ¹¹⁾ სიტყუათა: თქუა: ¹²⁾ მეუემან: ¹³⁾ დაუტეოს: სჯული: იხუარს: ¹⁴⁾ სულტანმან: ცლად: და: უკეთუ: არა: დაუტეოს: სჯული: იუოს: ხარჯად: სულტნისა: ¹⁴⁾ ვითარ: ამარტაუნად: იტეოდს: სიტყუათა: ამათ: წარმოდგა: ზაქარია: ამიერ: ¹⁶⁾ სმასლარი: და უხეთქა: კელითა: ჰირსა: და: ვითარცა: მკუდარი: დაეცა: და: იღვა: ¹⁷⁾ ვითარ: აზიდნეს: ⁷⁾ ამართეს: და: ცნობად: მოვიდა: რქუა: ზაქარია: თუ: მოციქული: არა:

701

¹⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: უმეტარი მსჯავრისა დვთისასა.

²⁾ ეს სიტყვა არ არის ქარ—ს ცხ—ში.

³⁾ ქარ—ს ცხ—ში: „ჩემთა სიმრავლესა.“ მერმე მიმატებულთა: არცა რას სხვასა კაცობრივსა საქმესა მინდობილ ვარ.

⁴⁾ ქარ—ს ცხ—ში: ძისა.

⁵⁾ თ. ვარ—ში: რომელი შეგმე. ქარ—ს ცხ—ში: და შეწვევისა ქრისტეს ჯუარისასა, რომელსა შენ ჰგმობ. ესე რა ვითარი შემოგეთვალა.

⁶⁾ თ. ვარ—ში: შენდა ჰყუნა. ქარ—ს ცხ—ში წინა შენიშენიდან ასეა: წარმომივლენია მკედრობა ქრისტეს მოსახელე არა შენდა თაყუანის-ცემად, არამედ დამკობად შენდა ზეაისა-მაგისდა ამარტაუნისა გულისა შენისა, რათა განისწავლო დვთისა მიერ არდა რა გმობად სახელსი მასსა. იყავნ.

⁷⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და.

⁸⁾ უკანასკნელი ოთხი სიტყვა ბარათაშვილის ვარიანტში არის და ბროსეს გამოცემაში არ არის. მერმე ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ხოლო მე ვუწყი დაკნინლობა მსახურთა შენთა. ამისთვის წარმომივლენიეს მსახური ჩემი, რათა წიგნისა შენისა პასუხი ადრე მოგართვას და განკრძალოს, რამეთუ ჩემ მიერ წარმოვლენილთა სპათა ფერკნი ესე რა კართა შენთა ზედა დგანან (ქარ. ცხ—ბა გვ. 320—321).

⁹⁾ ეს ორი სიტყვა გამეორებულია დედანში.

¹⁰⁾ ეს ორი სიტყვა არ არის ქარ—ს ცხ—ში. თ—ში არ არის „და“ სიტყვის წინ „შეიყვანეს“.

¹¹⁾ ქარ—ს ცხ—ში: უკადრებელთა.

¹²⁾ ქარ—ს ცხ—ში: „თქუმად“. მერმე მიმატებულთა: უკეთუ.

¹³⁾ ქარ—ს ცხ—ბა და თეიმ. ვარ. უმატებს: თქვენმან.

¹⁴⁾ ეს სიტყვა გამეორებულია დედანში.

¹⁵⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ხოლო.

¹⁶⁾ უნდა იყოს: ამირ.

¹⁷⁾ თ. ვარ. უმატებს: „და“. ქარ—ს ცხ—ში უკანასკნელი ორი სიტყვის მაგიერ: დიდვა.

იყავ: ჰირველად: ენის: აღმოკუეთა: იყო: შენი: სამართალი: და: მერმელა: თავსა: ¹⁾ კანდიერად: კადრებისათვის: აწ: არა: ²⁾ არს: სიტყუა: ესე: წიგნი: მართვა: ³⁾ ნუქარდინს: და: რქუა: ⁴⁾ ჩუენ: მზა: ვართ: წყალბად: და: წინა: მოციგებდა: ⁵⁾ სამართალი: ღთისა: იყავნ: ⁶⁾ მერმე: შემოსეს: და: ნიჭი: უბოძეს: წარგზავნეს: ჰასუსხითა: მწყუფითა: ⁷⁾ მაშინ: მოუწოდეს: სპათა: იმერთა: და: ამერთა: ნაკოფსით: ⁸⁾ დარუბანდამდის: ⁹⁾ და: შეკრბეს: ჯავახეთს: და: მივიდა: ვარძიას: ¹⁰⁾ ვარძიას: ღთისმშობლისა: წინაშე: და: ¹¹⁾ ცრემლით: შევედრა: სოსლან: დავით: და: სპა: მისი: და: დროშა: მისი: სუენი: და: ბედნიერად: მოყოფი: კაკზავნა: ¹²⁾ ვარძიით: ლაშქარნი: ¹³⁾ წარე-

¹⁾ ქარ—ს ცხ—ში: თავისა.

²⁾ ქარ—ს ცხ—ში: რაჲ.

³⁾ უნდა იყოს ჩვენის აზრით: მართვი.

⁴⁾ უნდა იყოს ჩვენის აზრით: არქუ, ანუ არქვი.

⁵⁾ უნდა იყოს ჩვენის აზრით: წყობად და წინა-მოციგებდად.

⁶⁾ სიტყვიდან „წიგნი მართვა“ ქარ—ს ცხ—ში ამ რიგად არ არის. ამის მაგიერ სწერია: „წიგნი ვითარცა მართვეს, და იხილა თამარ, ყოვლად არა აჩქარდა, არამედ სხუა ეზეკია იქმნებოდა სიმდაბლითა, და განმარტა წიგნი იგი წინაშე ღვთისა, სულთ-ითქუნა სიღრმითა გულისათა და ცხელთა ცრემლთა დამოდინებითა და ღვთისა მიმართ სასოებისა დამდებელმან, მერმე მოუწოდა მაშინ რომელნიცა დახედეს, და ეზრახა მათ ამბ პირისათვის, არცა ჩუენად, არცა მდედრად, არცა განუგრძობელად“ (ქარ—ს ცხ—ბა გვ. 320)

⁷⁾ სიტყვიდან „მერმე შემოსეს“ ქარ—ს ცხ—ში ასეა: „მისცა ესე ვითარი წიგნი, და მერმე შემოსეს და უბოძეს ნიჭი, და წარავლინა მოციქული სულტნისა.“ ეს ადგილი ქარ—ს ცხ—ში მე-499 გვერდზე მე-8 შენიშვნაში მოყვანილის სიტყვების გაგრძელებას შეადგენს.

⁸⁾ ქარ—ს ცხ—ში: ნიკოფსით ვიდრე.

⁹⁾ თ—ში: დარუბანდამდის. ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და ბრძანება და წიგნები ქროდა, და მალეშსრბოლთა ცოტათა დღეთა შინა მალე შემოკრიბეს, ვითარცა ვეფხუნი სიკისკასითა და ვითარცა ლომნი გულითა. ქრისტესა ღმერთსა ესვიდეს და.

¹⁰⁾ ქარ—ს ცხ—ში უკანასკნელი სამი სიტყვის მაგიერ: და არღა-რა ჰყოვნეს, არამედ მსწრაფლ მიმართეს ტაძარსა ყოვლად-წმიდისა ღვთის-მშობლისისა ვარძიის და.

¹¹⁾ ეს სიტყვა არ არის ქარ—ს ცხ—ში.

¹²⁾ ქარ—ს ცხ—ში: და დროშა ბედნიერად კმარებული, და წარგზავნა.

¹³⁾ თ—ში: ლაშქარი. ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: „რომელთა თვთ თამარ უძღოდა წინა შიშლითა ფერკითა და ცრემლითა ასოვლებდა დაწვთა მისთა. და წარუძღვა ბასიანის კერძოთა, და მიიწიუნეს მახლობელად კარისა, და დადგეს დღისა ერთისა სავალსა.“ ამას შემდეგ მოყვანილია მე-13 შენიშვნის სიტყვები მე-498 გვერდისა და შემდეგ წერილი თამარისა ნუქარდინის მიმართ და მოციქულის გაგზავნა, რომელნიც ზემოთ იყო მოყვანილი ჩვენს ღედანში. შემდეგ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: „ხოლო თვთ უბრძანა თვისთა სპათა ყოველთა შესწდომა, და თვთ განვიდა უმაღლესა იდგილსა, სა-

მართნეს: წინა: მეგრძოლად:¹) იყო: ზაქარია: მკარ: გრძელი: ამირ:
 სპასაღარი: და: ორნიც: იგი ძმანი: სახლციხელნი: შალვა: და:
 ივანე: დადათუ: შალვა: მანდატური: უხუცესი: იყო: ჭიაბერი: და:
 სხუანი: თორელები: და: წარემართნეს: ბასიანს: კერძოსა: და: მე-
 ფე: თამარ:²) მოვიდა: ოძრკეს:³) და: ეახლნეს:⁴) შავთელი:⁵) კაცი:
 ფილასოფოსი: და: რიტორი:⁶) ლექსთა: გამომთქმელი: და: მოღვა-
 წებითა: შინა: გამოთქმული: და: ევლუგი: სლოსად: წოდებულნი:
 და: წინასწარ: მცნობლობისა: დირს: ქმნილი:⁷) ამათ: თანა: იყუ:⁸)
 მეფე: დღისი: და: ღამე:⁹) ლოცვითა: ფსალმუნებითა: ღამისთევითა: 702
 დაუძინებულად:¹⁰) და: უოველთა: ღამეთა: დღე: ღიტიზობდა: და:
 არა: დასცხრებოდა:¹¹) და: უოველგან: საუღართა: მონასტერთა: და:

დათ ყოველთა ზედვიდა, და დავარდა მუკლთა თვსთა ზედან დიდ-ხან, და ტიროდა წინაშე ღვთისა. მერმე აღდგა რა, იხილევბოდა ადგილი იგი ყოველად დალტობილად ცრემლთაგან მისთა. მერმე მოიყუანა წინაშე თვსთა ყოველნი წარჩინებულნი და უბრძანა ერისთავთა, რათა თვთოეული მათი მოვიდოდეს წინაშე წმიდისა ჯუარისა და თაყუანის ცემდენ, და შემთხვეოდინ. და იწყეს მოსლვა ყოველთა ტირილითა ვედრებად და თაყუანის-ცემად პატიოსნისა ჯუარისა, და ამბორის-ყოფად, და ეგრეთვე შემთხვევად კელთა თამარისა; და ანდერძ პყოფდეს ყოველნი სახლთა, შვლთა და ასულთა წინაშე მისსა, რამეთუ ერთითა კელითა თვთ მას ეპყრა ძელი ჯუარისა, ხოლო ერთითა ეზოს მოძღვარსა ბასილის და ჯუარის მტვირთველსა. სრულ იქმნა რა ყოველთაგან ესრეთ თაყუანის-ცემად ჯუარისა, მერმე თვთ მიიჭვა პატიოსანი იგი ჯუარი კელითა თვსითა, და ამკედრებულთა ზედა ყოველსა მკარსა ნიში ჯუარისა გამოსახა სამ-გზის და ულოცა. და ეგრეთ წარემართნეს, მიწობილნი ღვთისანი და თამარის ცრემლთანი (ქ. ც. გვ. 321).

¹) ქარ—ს ცხ—ში უკანასკნელი სამი სიტყვის მაგიერ: ხოლო წინა-მბრძოლად.

²) ქარ—ს ცხ—ბი უმატებს: მოიქცა სამცხეს.

³) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და მოიცალა ლოცვად და მარხვად. მუნ იყო წინაშე მისსა თვედორე ქართლისა კათალიკოზი, კაცი წმიდა და სახიერი, და მასთანა მრავალნი ეპისკოპოსნი და მონაზონნი, ღვთის სათნონი.

⁴) ქარ—ს ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: რომელთა თანა იყო იოანე.

⁵) აქ აშოიზე დედანში ვახტანგ მეექვსის ხელით სწერია: შავთელი: ვინარს: აქ: ნახე:

⁶) თ—ში: ლიტონი. უკანასკნელი სამი სიტყვა არ არის ქარ—ს ცხ—ში.

⁷) სიტყვებიდან: „და ევლუგი“ ქარ—ს ცხ—ში ასეა: და ევლოგი, ქრისტეს-თვს სულელი, რომელსა მიედო მადლი წინასწარ-მცნობელობისა. იყუნეს მიმდემნი ღამის-თევანი და ლიტანიობანი. თ. ვერ—ში: „სლოსად“ მაგიერ სწერია „სლოსად“ და „ქმნილის“ მაგიერ „ქმნული“.

⁸) ქარ—ს ცხ—ში: იყვის.

⁹) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ყოველ.

¹⁰) ქარ—ს ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: დაუძინებულად განათიის.

¹¹) წინა შენიშვიდან იქამდე არ არის ქარ—ს ცხ—ში.

სოფელთა: უბრძანა: ლიტანიობა: და: გედრება: ღთისა¹⁾):- ხოლო: მეფემან: დავით: ქმნა: უნდოდა: რამეთუ: ზედა: მიმართა: სადა: დაბანაკებულიყო: ბასიანისსა: ადგილსა: ბოლოტკედ: წოდებულიას:²⁾ და: ეახლნეს: ბანაკსა: სულტანისსა: რამედ: არა: იყო: რიცხვი: ცხენისა: ჯივრისა: და: აქლემისა: მათისა: კარგებისა: და: სალა-ფარდებისა:³⁾ მინდორი: იგი: ძლივ: იტყვდა: კარგებსა: მათსა: და: აღმდგომსა:⁴⁾ მისსა: და: უმეტეს: ქართველთასა: ესრეთ: წყნარად: და: უკადრად: მდგომარე: იყო: და: ეახლა: დავით: და: ქართველნი: აწუგეს: რაზმი: სადა: იგი:⁵⁾ წინა: მბრძოლად: იყო: ზაქარია: შკარ: გრძელი: ამირ: სპასალარი: და: ახალციხელი: შალვა: და: ივანე: და: სხუანი: თორელები: და: ერთ: კერძო: აფხაზნი: და: იმერელები:⁶⁾ ერთ: კერძო: ამერელები:⁷⁾ ესრეთ: წყნარად: ვიდოდეს: დარაჯნი: არა: უდგეს: სულტანსა: არამედ: იხილნა: კაცმან: სულტანტანს: მოვიდა: სპა: ურიცხვი: ქაფარი: სასაოება: მეფისა: მათისა: ხოლო: იგინი: განკრთეს: და: მოიღეს: ჯივრი: აღჭურვნეს: და: აღსხდეს: ჰუნეთა: ბარგი: და: კარგები: დაუტევეს: რა:⁸⁾ მოვლეს: კარავთაგან: წინა: განეთვნეს:⁹⁾ და: ეახლნეს: წინა: მბრძოლნი: ორთავე:¹⁰⁾ და: იქმნა: ომი: ფიცხელი: და: ძლიერი: რამელი: ძველადესმე: ქნილო:¹¹⁾ მკნეთაგან: ეგე: ვითარი: ომი: ¹²⁾ და: გან-

¹⁾ თ—ში: ბოლოტკედ წოდებულია. ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: აწ ჯერ არს მოკნებდად ვითარ იგი წყალობაყო ღმერთმან ერსა თვისსა ზედა, მკლავებითა უკვლად წმიდისა ღვთის-მშობლისა და შეწვევითა ცხოველს-მყოფელისა ჯუარისათა.

²⁾ ქარ—ს ცხ—ში: ხოლო ვითარ მიიწინნეს ქვეყანად ბასიანსა, მუნ იყო სულტანი დაბანაკებული, ადგილსა ბოლოსიტკედ წოდებულსა.

³⁾ თ—ში: სარაფარდებისა. ქარ—ს ცხ—ში: სარაფარდავებისა მათისა.

⁴⁾ თ—ში: აღმდგომისა.

⁵⁾ სიტყვებიდან კარგებსა მათსა ასეა ქარ . ს ცხ—ში: ესრეთ ნებიერად მდგომარე იყუნეს და არა უფვა დარაჯანი სულტანსა. მუნ დააწყვეს რაზმი ქართველთა, და მუნ.

⁶⁾ უნდა იყოს: იმერელები. ზარათაშვილის ვარიანტში: იმერნი. ბროსეს გამოცემაში არ არის ეს სიტყვა. თ. ვარ. თანხმება ჩვენს დედანს.

⁷⁾ ქარ—ს ცხ—ში: ტერ-კარნი, თ—ში არ არის ეს საში სიტყვა.

⁸⁾ თ—ში: რა.

⁹⁾ თ—ში: განწყვნეს.

¹⁰⁾ მეშვიდე შინაგანიდან ქარ—ს ცხ—ში ასეა: და ვითარ იხილნეს სულტანი, ცოტად ცხენი ააჩქარეს და მიმარეს. ხოლო ვითარ იხილნეს სპარსთა, რამეთუ აუხილად შევიდოდეს, დაადგეს სადგომი მათი, და სიმაგრეთა მიმართნეს, რამეთუ მიაუღინა ღმერთმან მათ ზედა შიში დიდი. ხოლო ქრისტიანეთა, იხილნეს რა მათ წინაშე გაქცეულნი, მიეტევნეს და არა უტევნეს წარსულად, არამედ გარე-მოიტევნეს.

¹¹⁾ უნდა იყოს: ქნილ იყო.

¹²⁾ სიტყვებიდან „რომელი ძველ ოდესმე“ ქარ—ს ცხ—ში არ არის.

გრძელდა: მეოვარ: ჟამ: და: მოსწუდებოდეს: ორგნითვე: ¹⁾ ხოლო: 703
 უმეტეს: სულტნეს: ²⁾ სპანი: მოისრვოდეს: და: ესოდენ: განგრძელდა:
 ომი: და: ³⁾ მოუკლეს: ცხენი: ივანეს: და: მსახურთუხუცესი: ⁴⁾ ზაქა-
 რია: გაგაღეს: ⁵⁾ ახალციხელთა: შალვას: ივანეს: მრავალთა: თაუდინსა:
 ორგველსა: ⁶⁾ კაცსა: მკნესა: ⁷⁾ და: სხუათა: მრავალთა: თაუადთა: და:
 კნინდა: სიულტოლად: მოიდრიკნეს: ⁸⁾ და: ქოითად: ⁹⁾ ღარჩეს: რაზმსა:
 შინა: მკნენი: საქართველოსანი: ¹⁰⁾ და: ¹¹⁾ იხილეს: ლაშქართა: თაუის:
 თაუისი: ჰატრინი: ქუეითნი: გაწირნეს: თაუი: სიკუდილად: და:
 ჩამოკდეს: ცხენისაგან: და: ჰატრინთა: მათთა: გუერცა: ¹²⁾ ღაუდგეს:
 ქოითნი: ქოითთა: ¹³⁾ და: ეგრეთ: ძრეელი: ომი: შეიქნა: და: ვითარ:
 იხილას: ღაუით: მკნემან: ამნცა: მკნემან: ¹⁴⁾ მორიდა: ერთ: კერძო-
 მან: და: მარჯვენასა: მკარსა: მორიდა: ზაქარია: მკარ: გრძელმან:
 და: ვითარ: ქართველთა: განეშორეს: რათა: არა: ცხენითა: მათითა: ¹⁵⁾
 დაითგუნნა: ქოითნი: ქართველნი: და: მიმართეს: სპარსთ: კერძ:
 და: ვითარ: ნადირისთჳს: მოსწრაფე: იქმნეს: მონადირე: ეგრეთ: ¹⁶⁾
 მსწრაფელ: მოეტევენეს: ერთ: კერძო: სოსლან: ღაუით: და: ერთ:
 კერძო: ზაქარია: ¹⁷⁾ კარნა: ვინ: უმახლობლეს: იყო: უწინარეს: მი-
 ვიდა: მასვე: წამსა: ¹⁸⁾ შინა: ღაუით: და: სპა: მისი: მივიდა: და:

¹⁾ ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ურიცხვნი.

²⁾ ქარ—ს ცხ—ში: სულტნისა. თ—ში: სულტანის.

³⁾ ქარ—ს ცხ—ში: რომელ.

⁴⁾ ქარ—ს ცხ—ში: ივანეს მსახურთ-უხუცესსა.

⁵⁾ თ—ში: გ[რ]იგლს. ფრჩხილების ასოები შემოდამ არის მიმატებული.
 ქარ—ს ცხ—ში: ზაქარიას, გრიგოლს და.

⁶⁾ თ—ში: თაუდინსა თორგუველსა.

⁷⁾ უკანასკნელი ხუთი სიტყვა არ არის ქარ—ს ცხ—ში.

⁸⁾ თ—ში: მოდრიკნეს. ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ქართველნი.

⁹⁾ ქარ—ს ცხ—ში: ქვეითად. თ—ში: „ქოითად“. ქვემოთაც ქუითნის მა-
 გიერ ქოითნი სწერია.

¹⁰⁾ ქარ—ს ცხ—ში: იგი ქართულნი.

¹¹⁾ ქარ—ს ცხ—ში ამ სიტყვის მაგიერ: მაშინ ვითარცა.

¹²⁾ ქარ—ს ცხ—ში: გვერდსა.

¹³⁾ ქარ—ს ცხ—ში: ქვეითნი ქვეითთა. თ—ში: ქოითნი ქოითთა.

¹⁴⁾ ეს ორი სიტყვა არ არის ქარ—ს ცხ—ში.

¹⁵⁾ თ—ში: რომელთა არა ცხენთა მათთა.

¹⁶⁾ უკანასკნელი შვიდი სიტყვა არ არის ქარ—ს ცხ—ში.

¹⁷⁾ ქარ—ს ცხ—ში წინა შენიშენიდან აქამდე არ არის.

¹⁸⁾ თ—ში: ჟამსა.

704 ვითარ: მტკუნნი: ცხვართა: ეგრეთ: შეუცვრივდეს:¹) ურიცხუსა: მას: სძასა: შინა:²) სულტნისასა:³) ჰირველსა: მოკიდებასა: და: ხუთ: ქება-
 სა:⁴) კმაღლასა: მოხელა: წყალობა: აურცხელმან: ღთნ: მოსაფთა:
 ჯვარისათა: და: განადიდა: დიდება: დაყოთისი: და: თამარისი:
 ვარძისა: ღთის: მშობელმან: და: ანასდათ: ეგოდენი: სიმრავლე:
 განსქდა: იძლია:⁵) დაიპანტა: და: ამას: ჰკუანდა: თვალ: გარდუ-
 ცდომელი:⁶) მადნარი: მიწითურ: მოკლეჯილაო: და: დაზულეულ:⁷) და:
 ღირს: სადმე: ყოფილიყო: სადგან: თვალთ: მხილველობად:⁸) ყო-
 ველგან: ტყუეთა:⁹) მსგავსი: ლაშქარი: იხილვებოდა: ღტოფილი:-
 ხოლო: მკნე: ესე: ქართველნი: რამელი: ესე: ზემო: ქუეი-
 თად: მყოფნი: ვახსენეთ:¹⁰) აღსხდეს: უნეთა:¹¹) ვიდრე: დამედმდე:¹²)
 დევნა: უწყეს: დაკრეს: და:¹³) ჩამოჭერიდეს:¹⁴) იპურობდეს: და: თუთ:
 მათვე: ჯართათა: ვერ: იტყვდეს: და:¹⁵) ურთიერთას: დასთრკუნვიდეს:
 ამათ: თხრობათა: მოწვევულსა: კაცად: მენება: დუმილი: განკურ-
 ვებულვარ: თუ: ვითარითა: წყალობითა: მოხელა:¹⁶) სამკუიღრებელსა:
 თუსსა: ღთნ: და: ვარძისა: ღთის: მშობელმან: ვითარ: უნე-
 ბლიედ:¹⁷) დაცვა: მის: წინაშე: და: მისი: შევედრებული: ერი: ქარ-
 თველათა: და: ეგრეთ: წარმოვლენილი:¹⁸) ერი: რამელ: ეგოდენისა:
 სიმრავლისაგან: არცა: ერთ:¹⁹) ვარკი: მეფისაგან: შესწავლილი: კაცი:
 მოკუდა: ვითარ: ეგოდენი: სიმრავლე: სძისა: მათისა: ივლტოდა:
 და: თუ: ვითარ: უნებლიედ:¹⁷) დაიცვა: სძანი: თამარისნი: აღივსეს:

1) ვგრევეა ბარათაშვილის ვარიანტში. ქარ—ს ცხ—ში: შეუტრევდეს.
 2) ეს სიტყვა არ არის ქარ—ს ცხ—ში. თ—ში: სპათა შინა.
 3) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: და.
 4) ამ ორი სიტყვის მაგიერ უნდა იყოს: ხეთქებასა. თ—ში თანხმად ჩვენის დედნისა.
 5) თ—ში: გარდაუთომელი.
 6) ქარ—ს ცხ—ში: დაკვეულ. ბარათაშვილისაში: განკვეულ. თ—ში: დაზულელულ.
 7) თ—ში: და ღირს სადმე ყოფილიყო სადგან თუალი მხილველობდა. ქარ—ს ცხ—ში წინა შენიშენიდან: და სადეთცა თუალი მისწვთებოდა.
 8) რუმინტევის ხელთნაწერში: ტყუთა.
 9) თ—ში: ვახსენით. ქარ—ს ცხ—ში: ხოლო ქართულთა იხილნეს რა გაქცეულნი წინაშე მათსა მტერნი თუსნი.
 10) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: მათთა და.
 11) ეს ორი სიტყვა არ არის ქარ—ს ცხ—ში.
 12) თ—ში: ელტოდეს და. ქარ—ს ცხ—ში უკანასკნელი ექვსი სიტყვის მაგიერ: სიმრავლისაგან ვერ ივლტოდეს, არამედ.
 13) თ—ში: მოხედეს.
 14) თ—ში: უენებელიდ.
 15) სიტყვებიდან „ამათ თხრობათა“ ქარ—ს ცხ—ში არ არის.
 16) თ—ში: ერთი.
 17) თ—ში უნებლად.

ოქროთა: და: ვერცხლითა: ჭურჭლითა: ჰატიოსნითა:¹) ხოლო:
 ცხენის: ჯოჯისა: და: აქლეშის: რამელ: დაყარეს: ხოლო:
 კარავთა: საფენელთა: და: შესამოსელთა: ღარის: არტახთა: მიერ:²)
 სავსე: იყო: ყოველი: საბანაკო: მათი: რამეთუ: ესოდენ: ზარ: 705
 განკადილნი: ყოველნი: საბანაკო: ივლტოდეს: მოსწრაფენი: არა:
 მიხედვიდეს: კარავთა: და: ფარდაგთა: მას: სიმდიდრეთა: არამედ:
 თვითთთა: ცხენითა: ივლტოდაეს: და: მრქეფაცა: განუტევებდეს:³)
 ესრეთ: ძლევა: შემოსილნი: მადიდებულნი: ღთისანი: შემოიქცეს:
 და: დადგეს: კარავთა: შინა: მათთა:⁴) ვითარი: რიეუ: იღვა: მუზა-

¹) ქარ. ცხ.-ში წინა შენიშებიდან ასეა: „ხოლო ერი ქართუტლთა უვნებელად
 დაიცვნა, რომელ არცა ერთი კარგი მეფისაგან შესწავებულნი კაცი მოკულდა, არამედ
 ეგოდენი სიმრავლე სპისა მათისა ივლტოდა, და სპანი თამარისნი უვნებელად დაიცვნა
 მოწყალეობამან ღმერთისამან, რამეთუ მისცნა ღმერთმან კელთა მათთა. და იხილებოდა
 საქმე საკვირველი, რამეთუ თვთ იყუნეს მსახურ თვისისა შეკრვისა რომელნი განერ-
 ნეს პირსა მახვილისასა. უდიდესი მათი შეიკრუდა უმცირესისა მიერ თვისასა. და
 უწარჩინებულესი მათი მოიყვანებოდა გამოზმული ძუასა ცხენისასა, და ერთითა
 საბლითა ერთისა კაცისა მიერ შეიკრუდა ოცი, და თმითა გამოვბოდა ერთი
 ერთსა, ყრმისა მიერ მცირისა უმჯობესნი მბრძოლთანი მოიყვანებოდეს, ვითარცა
 თიკანნი. გამოიძივნეს ყოველნი ადგილნი, და გაქცეულთა კოცდეს, ხოლო ნეშუთა
 ვითარცა მართვეთა ქათამოსა მოჰკრეფდეს, და გაუშვებდეს აურაცხელსა სიმრ-
 ველსა. რამეთუ ასა სპარსსა ერთი ქრისტეანე ძლით მიხედებოდა წარმოწყვანელად.
 ესრეთ აღესრულა წინასწარ მეტყველება ევლოგისი, მასვე ჟამსა შინა კმნითა რა-
 მელსა შინა იხილა ჩვენება. ესე-ოდენი დიდებული ძლევა მამადლა ღმერთმან
 ცრემლთა და სასოებისა სიმტკიცესა თამარისთა, რომელი ესე იქმნა. ხოლო ესე
 ყოველი რა ესრეთ იქმნა, მერმე მოუკდეს ბარგსა მათსა და არა იყო განცდა მისი
 სიდიდითა ოქროსა და ვერცხლის კურქელთა, ნაქსოვთა სიმრავლე აურაცხელნი,
 სასმურნი ოქროსანი, თვალ-მარგალიტოვანი, ლინენები, პინაკები, ლაგვინებისა
 და ქვაბებისა თანა ყოვლითურთ სავსეთა მიუწდომელითა ალაფითა“ (ქარ. ცხ. - ბა
 გვ. 323).

²) ქარ.—ს ცხ.—ში: ხოლო ცხენ-ჯორისა და აქლემებისა სიმრავლე და კა-
 რავთა და საფენელთა სიმრავლე და ურიცხველობა, რომელ დაყარეს, ვინმე აღრა-
 ცხენს, რამეთუ.

³) თ.—ში: ივლტოდეს და მარქაფაცა განუტეობდეს. სიტყვებიდან „რამეთუ
 ესოდენ ზარ განკადილნი“ არ არის ქარ. ცხ.—ში.

⁴) აქ ქარ.—ს ცხ.—ბა უმატებს ასეთ ვრცელს ტექსტს: „და ამისსა შემდგომად
 შეეკაზმა მოკალაქეთა ტფილისი, და შევიდა თამარ და დავით ვითარცა მზისა
 შარაენდელი მიფენითა, და შეიღეს დროშა ნუქარდინისა. შეიყვანეს პარველად
 ეზინკელი, მერმე სხვანი-იგი წარჩინებულნი მოიყვანნა, რომელნი სონდეს, წინაშე
 თვისა თამარ, ყოველთა ნუ-გეშინის-სცა და დიდად სახელოვანად სერიითა ისტუმრნა,
 და უბოძა ყოველთა შესატყვისად, და წარგზავნა ციხეთა შინა ყოველსა ადგილსა,
 თვნიერ ეზინკელისა. არამედ იგი დაიშვირა ტფილისს პატიმრად, პირველისა პა-
 ტივისა და სიყუარულისა-წილ, ხოლო უკანასკნელ ეგე-ოდენის სახელოვანი კაცი

რადი: შაქრის: და: იუთ: იგი: ადგილი: წყაროთა: სავსე: მოკიდის:
 კაცი: და: მუზარადის: სადები: ამოჭერიწის: და: შაქრითა: გა-
 ტენის: და: წყლითა: ადავის: და: სმიდის: ესრეთ: სხელკანმან:
 დავით: მიმართა: მუტთა: მისა: მიმართ: ხოლო: ესე: თქმულ-

და დიდებული განყიდა ნალად ცხენთა, რომელი-ესე ჰყო თამარ პატივად სახლისა თვისისა, და დიდებად, რომელი-ესე არა-ოდეს ვის-გან ქმნილ იყო, დასაბამით-გან, ესე დიდებად და სახსენებელად თავისა ყო.

არამედ (ბართაშვილისაში: აწ) კვალად აღიხსნეს ყოველნი საგანძურნი სამეფონი ოქროთა და პურტლითა ოქროსათა, რამეთუ მიწისა მსგავსად შეასხმი-დეს ოქროსა. ხოლო თვალსა და მარგალიტსა წყევით დასდებდეს. ხოლო ოქრო-ქსოვითა ბერძულთა და სხვათა, ძვირად საპოვნელთა, ვითარცა ცუდთა სამო-სელთა ურცხელთა დაჰყრდეს. ხოლო ვეცხლის-პურტელთა არდა-რა აქუნდა პა-ტივი პალატსა შინა მეფისასა: რამეთუ ყოველი ოქროსა და ბროლისა წინა-გებულ იყო, ინდოურთა ქვათაგან შემკობილი, რომლითა ადავისა ყოველნი ეკლესიანი, რომელთა მიანიჭა სამსახურებელად სიწმიდეთა საიდუმლოთასა. და ადავისა გულნი ყოველთა მოხველთანი, და განაძნა ყოველნი გლანაქნი და აღუესო წიადნი მათნი: ესრეთ აღიდებს ღმერთი მადიდებელთა თვისთა. ესრეთ აღამაღლებს წინაშე თვისსა მდებართა. ესრეთ შემწე არს მოსაყთა მისთა. ესე ვითართა ნიჭთა მიანიჭებს მინდობილთა თვისთა:

რამეთუ არა-რად სხვა დაიდვა თამარ გულსა თვისსა ვითამ დასაბამი-იგი სიბრძნისა, შიში უფლისა, და სამართალი და წყალობა სწორად ყოველთა ზედა: იყო ღლეთა მისთა სიმრავლე, და მრავალი მშვიდობა, განუფინა მადლი ბავთთა მისთა. ამის-თვის აკურთხა იგი ღმერთ-ძან უკუნისამდე და დაადგრა თავსა მისსა გვრგვინ პატროსნებისა, და დასდვა წელთა მისთა მახვილი ძლიერებისა, და წარე-მართა სუფევად უკუნისამდე, ქეშპარიტებისა-თვის, სიმშვიდისა და სიმართლისა. ჯერ არს ამის-თვისა თქმად, ვითარმედ ქმნეს მრავალთა დედათა ძლიერება, არა-მედ არა ესრეთ ვითარ მან. არა ვერაგობისა დონითა აცხოვენებდა ერსა თვისსა, არამედ სიბრძნისა წინა-ძღომითა და სიმართლითა და უმანკოებითა დავითიანითა, სიმშვიდითა იაკობის მსგავსითა, სიუხვითა აბრაამისებრითა, მოწყალეებითა იესო ღვთისა მსგავსითა, და სამართალისა მისისა მობაძებითა: ღლეთა შინა თამარისთა არა-ვინ გამოჩნდა მიმძლავრებელი, მეცნიერებითა მისითა. არცა-ვინ დასჯილი, თვნიერ ძველისა სჯულისა, რომელი ძეს ავაზაკთა ზედა, ძელსა ზედა ჩამორჩობა. თვთ არცა-ვის ღირსსა სიკუდილისასა და არცა პატივისასა მიეკადა თანა-ნადები, არცა-ვინ ბრძანებითა მისითა ასო-მოკვეთილ იქმნა, არცა სიბრძნითა დაისაჯა, თვნიერ გუზან, ღირსი სიკუდილისა, რომელი ორ-გულეებით განდგა და კოლას სადამე მათთა შინა ავაზაკობდა მალვით. ესე შეიპყრეს მთიბავთა თავისთა და დავით მეფისა წინაშე მოიყვანეს. ხოლო მან უწყოდად დიდი მოწყალება თამარისი. ამის-თვის მისსა შეკითხვამდის თვალნი დასწვნა, ნაცვლად მრავალთა სისხლთა ქრისტეანეთასა:

ხოლო არა-ოდეს თვისსა სამეფოსა შინა იყო კეთილიანობა, არამედ ყოველთა ქრისტეანეთა-თვის, და რომელნი მძლავრობდეს ქრისტეანეთა ყოველთა მიუშტრო, რათა აზადად იყუნენ, და ფიცხლად დამორჩილდენ, შიშითა და სიყვარულითა

არს: რომელ: მეფისა: თამარისა: ოძრკეს: ეოფასა: შინა: ეხილეს:¹)
 შაფთელნი: ივანე: ევლოგი: და:²) ვედრება: ღთისა: და: ღამეთა:
 გათევა: ღაშქართა: გამარჯბევისათვის:³) დღეს: ერთსა: და: ღამე:
 მეფესა: თამარსა: და: შაფთელსა: ევლოგის: და: მეფეს: წინაშე:
 სხდეს: და: ანასდათ: განკურნება: ღაცა: ევლოგის: იყო: აღმართა:
 ხედვად: ვითარ: ხედვიდა: ანასდა: კმა: ეო: ევლოგი: ღაცა: კუმენ-
 ვის: სხედ: და: ვითარ: აჭა: ესერა: სამგზის: და: მეესეულად:

მისითა: წარაულენდის სარწმუნოთა თვსთა და დაავედრის, „იწყეთ ალექსანდრიით ყოვლისა თანა ლუბისა, სინისა მთისა:“ და მათ კერძოთა ეკკლესიათა, მონასტერთა, და ერთა ქრისტეანეთა მოიკითხვიდის: ხოლო იერუსალამისა-თვს რადღა სახმარ არს თქმად, რამეთუ წარგზავნიდის ამით ყოველთა შინა ბარძიმ-ფეშაუმებსა ეკკლესიათა, და სიწმიდეთა საბურვებსა, და მონაზონთა და გლახაკთა-თვს ოქროთა აურაცხელთა, ტყვენი განათავისუფლნა, და ხარკი ერსა თვსსა უკუნ-სცის, და ყოველი ჭირი დაჭირებული აღიღის მათ-გან: კვალად კერძოთა ელაღისათა და მთა-წმიდისა, ეგრეთვე მაკედონისათა, პიტრიდონს, კერძოთა თრაქისათა და კოსტანტინეპოლის მონასტრებთა, რომანას და ყოველ-გან, და კვალად ისაქრიას, კურუსეთს. და ყოველთა მათ სანახებთა შავისა მთისათა, კვიპრისათა. ესე ყოველნი ადავსნა ქველის საქმითა.

რომლისა-თვს ისმინეთ თუ ვითარ მოხდვიდა ღმერთი საქმეთა მისთა: მიიწინეს ოღესმე, ჩვეულებისა-ებრ ქველის მოქმედებათა-თვს ამისთა მონაზონნი შავისა-მთის, ანტიოქიით და კვიპრისა ქალაკით. ეგრეთვე მთა-წმიდით და მრავალთა ადგილთათ. შეიწყნარნა თამარ ვითარ ანგელოსნი, და მრავალთა დღეთა არა გაუშვნა: მერვე მისცნა ყოველთა დიადი, და ადავსნა ყოვლითა საქრითა. უკანასკნელ მათ-გან უფროს შორიელთა მისცა დიდ-ძალი ოქრო, თვთ მათ-თვს და ყოველთა მონასტერთა გასაყოფელად. წარვიდეს მონაზონნი-იგი, და მიიწინეს-რა კოსტანტინეპოლედ, ესმა მეფესა ბერძენთასა ალექსის ანგარსა, რომელ-მან ძმასა თვსსა ისაქს თვალნი დასწუნა, და მეფობა წარუღო: ესე ყოვლითურთ ბოროტი კაცი იყო, და შეუტყუებელი მეფობისა, გარნა უმეტეს ანგარებისა-თვს საძაგელ იყო ყოველთა მიერ. იხილა სიდიდე-იგი ოქროსა, რომელი მიეცა თამარს და წარუღო მათ მონაზონთა: ხოლო სცნა-რა ესე მეფე-მან თამარ, ნაცვლად სხუა უფროსი წარგზავნა მათ წმიდათა მიმართ, და ამით უმეტეს არცხენია ეშმაქსა: ხოლო განრისხნა მეფესა ზედა ბერძენთასა, და წარგზავნა მცირედნი ვინმე ლიხთ-იქითნი, და წარუღეს ლაზია, ტრაპიზონი, ლიმონი, სამისონი, სინოპი, კერსუნდი (ბარათა-შვილისაში: კერსენდი), კიტორა, ამასტია (ბარათა: ამასტრია), არაკლია, და ყოველნი ადგილნი ფებლადონისა და პონტოსანი, და მისცნა ხათესავსა თვსსა ალექსის კომონიანოსსა, ანდრონიკეს შვლსა. რომელი იყო მაშინ თვთ (ეს სიტყვა არ არის ბარათა-შვილის ვარიანტი) წინაშე თამარისსა შემოხვეწილ: ესმა ესე ფრანგთა, რამეთუ მოედო ბერძენთა შეწყენი აღმოსავლეთით, გამოვიდეს კენტიკინი და წარუღეს სამეფო ქალაქი, მეფობისა თანა, და შეიხვეწა უბადრუკი-იგი ალექსი ბორღა-

¹) თ—ში: ეახლნეს.

²) თ. უმატებს: იყო.

³) თ—ში: გამარჯვებისათვს.

ახლტა: გმა: ეო: აჭა: წყაღობა: ღთისა: სახლსა: ზედა: თამა-
 რისსა: შიიწია:¹) და: იუღტოდა: და: ადგიდა: მთასა: რომელსა:
 ჭქუიან: არაგანნი: მამინ: შაყთელმან: რქუე: უწყოდე: შეუეო: რა-
 მელ: ჩუენება: იხილა: სუღელ: საგონებელმან: გარნა: ჩუენებასა:
 გეოიღსა: გგკონებ: ამისთვის: დაწერეს: დღე: და: ღამე:²) და:
 706 ეამი: იგი: მოწყაღემან: ღთინ: ზირგელ: შესახა:³) ესე: უოგელი:
 ნიეთთა: აგება: უგანასენგელსა: კისნისა: ჩუენისათვის: და: მოწყაღემა:
 მასეე: დღესა: შესახა:⁴) კისნა: ჩუენი: ადგვამითა: თვისითა: და:
 ესრეთ: მხიარულითა: ზირითა: სახელ: კანთქმულნი: მოვიდეს:
 გარძას: თვით: თამარტა: მიიღა: და: ჟეროგანი: მადლობა: შე-
 წირეს: ამათ:⁵) დღითი: დღე: წარმართებულთა: და: გადიდებულთა:⁶)
 შინა: იუო: სკამბტრის: მზერობელთა:⁷) უბრწყინაღელს: თამარ: უმე-

ლეთს, თვისთა სიძისა თანა. ზოლო იხილა-რა ბორღაღელთა მეფე-მან, სიძე-მან მისმან, შეიყვანა ციხესა ერთსა, და დაუფინა წინაშე მისსა ოქრო ღიადი, და ესრეთ პქრეა. „აჲ ალექსი, გულის-სათქმელი-იგი შენი, ოქრო ესე მიიღე, თვნიერ სხვისა რომლ-სამე საზრდელისა, და წყლისა-წილ, რამეთუ ამისთვის (ამ სიტყუას უმატებს ბართაშვილის ვარიანტი) წარწყმიღე ამის-თვის სახლი სამეფო ქრისტეანეთა, და დაეცენ თვთ-მპყრობელობა ზერძესთა“. და ესრეთ მოკულა საწყალობელი-იგი სიყმი-ლითა, დაკლებული შეწყენისა-გან დეთისა. ესრეთ საზარელ იუო თამარ მტერთა ზედა, და კეალად ეს-ოდენ ტკბილ და ძვირ-უეყენებელ, ვიდრემლის ესმა-რა ესე ყოველი დიდითა ტკივილითა იგლოეა, დადათუ არა ღირს იუო მის-თვის ტკივი-ლი. რამეთუ რატა ეის არა ქეშისარტებით აქუიღეს, არა იპყრობს ღიდ-ხან. გარნა თამარ უცხოსა ზედა და დაკრდომილთა ღმობიერ იუო, ტკივენულობად და წყა-ლობად, ვითარ აწ ამასტა ზედა (ქარ—ს ცხ—ბა გვ. 258 - 259).

¹) სიტყუებიდან „შინა მათთა“ (გვ. 808) სიტყუებამდის „შინა მიმართ“ (გვ. 808) ქარ—ს ცხ—ში არ არის. შემდეგ ამისა ტე-სტის მაგიერ, რომელიც იწყება სიტყუებით „ზოლო ესე“ აქამდე ქარ—ს ცხ—ში ასეა: „ზოლო ჯერ არს ამისტა მოკსენება, რომელ შეფისა თამარის ოძრქეს ყოფასა შინა იუუნეს მიმდემნი ღლოც-ტუიანი და ღმის-თეფანი ღაშქართა გამარჯუებნისათეს. დღესა ერთსა ადესრულთა რა ჟამის წირეა ზემოხსენებულისა ეელოგის შიერ, განკვირება დაეცა ეელოგის, და იწყო დადაღებად სულელისა მსგავსად, და იწყო აღმართ ზედად. და ვითარ ზედეი-და, ეელოგი, და ვითარ აღმოხედაიდა, კმა ყო ეელოგი ქმუნეის სახედ, და სამ-გზის დაეცა, და მეუესეულად ახლტნა, აღიტყუელნა კელსი. „აჲ დიდება ღმერთსა, ქრისტე ძლიერ არს. კელო ეელოგის, სპოსთაგან არა გეშინის. განუტევეთ რათა ვიდოდის მშვიდობით.“ ცნეს ყოველთა რამეთუ წინასწარმეტყუელებით იუო სიტყუა შინი, არზედ ეელოგი არაეის რა გამოუტნადა საიდუმლო თესი, თვნიერ იოანე შაფთელსა. რამეთუ მას ოდენ აუწყა ვითარმედ ჟამსა ამას მოსტნა ღმერთმან ბარბა-როზნი სიძლეველად კელთა ქრისტეანეთასა. და მყის წარვიდა ეელოგი (ქარ—ს ცხ—ბა გვ. 258).

²) თ—ში და ქარ. ცხ—ში არ არის ეს ორი სიტყუა.
 ³) თ—ში: შესახა.
 ⁴) თ—ში: შა სხა.
 ⁵) სიტყუებიდან „ეამი იგი“ ქარ—ს ცხ—ში არ არის.
 ⁶) ქარ—ს ცხ—ში: ესრეთ დღითი დღე წარმართებთა და განდიდებთა.
 ⁷) ქარ—ს ცხ—ბა უმატებს: ყოველთა.

ტეს: შეუმეტებდა:¹) ღთის: მსახურებასა: ეკლესიათა: და: მონას-
ტერთა: კახმასა: და: შენებასა: ობოლთა: და: ქუროვთა: შეწყა-
ლებასა: და: სამართლისა: მოფენასა:²) ამას: შინა: იშვებდეს: და:
იხარებდეს: სამეფოსა:³) ჟამ: გარდვიდიან: აფხაზეთს:⁴) განაგებან:
საქმენი: მანდაურნი: და: მოინადირიან: კეთილი:⁵) სანადირო: გე-
გუთი: და: აჯამეთი:⁶) გარდმოვიდიან: ქართლს: სომხითს: და:⁷)
დადგებან: დურს:⁸) მოვიდიან: ხარაჯითა: განძელები: და: აღმართა:
ქალაქნი:⁹) გაზაფხულს: აღმოვლიან: სომხითი: მოიდიან: ხარაჯა:¹⁰)
ნახჭევნელთა: და: წარვიდიან: კოლას: თავსა: აჭტენისასა:¹¹) და:
მუნით: მოიდიან: ხარაჯა: კარნუ: ქალაქით: და: ეზინკით: და:
სხუათა: გარემოსთა: ქალაქთა:¹²) ესრეთ: სიხარულსა: შეუთქს:¹³) მწუ-
ხარება: ~~~~~

¹) ეს სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში.

²) თეიმ. ვარ—ში: მიფენასა.

³) ქარ. ცხ—ში: სამეფონი მისნი.

⁴) თეიმ. ვარ. უმატებს: იგი.

⁵) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: მერმე.

⁶) ეს სიტყვა ბროსეს გამოცემაში არ არის. ბართაშვილისში სწერია ამის
მაგიერ: დეინს.

⁷) თეიმ. ვარ—ში: ქალაქი.

⁸) თეიმ. ვარ—ში: ხარაჯე.

⁹) უნდა იყოს: არტანისასა. თეიმ. ვარ—ში: ატრნისა.

¹⁰) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: „ოცდაპეხამედ, გინა-თუ მეოთხედ აღმავლობასა მე-
ფობისა მისისასა წელიწადსა, იკითხა საქმე კარისა. რამეთუ მრავლით ჟამით-გან
პბრძოდეს სარგის თმოგველი, შალვა თორელი და მესხნი, გარნა ვერა დონე ქნეს
აღებისა. რამეთუ ზამთრის მესხინარებისა-გან და სიცივისა უღონო იუუნეს მოდგო-
მად. ზოლო ჟამსა ყინვისასა, წყლისა-გან განყინულისა ვერ შეუძლებდეს ბრძოლად:
გარე შემოუბნენს ყოველნი ციხენი და სოფელნი, და იგი ზოლო მარტო ჰქონდა
სპარსთა: მაშინ განიზრაბა და წარავლინა დაეით ზემოთ ლოშქრითა. წაიტანა ზა-
ქარია და ივანე, და უბრძანა რათა დადგენ მუნ და ძლიერად ეომონ: და ხან-გრძლად
იქმნა ესე, და თვთ თამარ დადგა ჯაიხეთს, და მუნ მოელოდა ამბავსა მათის: ებ-
რძოდეს უკვე შეკრულსა-მის დონესა წყლისა-თვს და მრავალთა შინა დღეთა გან-
ტემეს ადგილი-იგი, და გამოიცალა წყალი, და მის-თანა უმრავლესნი მოქალაქენი-
ცა: ზოლო დაშთომილთა-მით ითხოვეს დავითის-გან რათა თვთ თამარ მივიდეს და
მის მიენდენენ. რამეთუ ეშინოდათ სიტყუათა მათთა-თვს გინებისათა, რომელთა
ციხით გამო იტყოდეს: პირველ მაშინ მოაკენებდეს ესე თამარს, და მივიდა თვთ,
და მოიხვნეს კლიტენი წინაშე ძისა მისისა გიორგიასა, და მერმე თამარის წინაშე,
და ითხოვდეს თავთა მშვიდობისა და ფიცსა რათა არა განსცეს კარი, ვითარ ანხი
და დეინი, არამედ სამეფოდ დიპიროს: მისცა ამის-თვს სიტყუა მტკიცე და უბრძო-

¹¹) ქარ. ცხ—ში: ზოლო ამა სიხარულსა და შევბასა შეუდგა.

707 ანისტოს:- მოიწია: მწუხარება:¹) რამეთუ: მიიცვალა: სო-
სლან: დავით: კაცი: აღსავსე: ყოვლითა: სიკეთითა: საღმრთოთა:
და: საკაცობოთა: შესასკდავთ:²) განშეკენებული: ხოლო: წყობათა:
და: ომთა: შინა: მკნე: ვინმე: მგულგანთაცანი:³) უხვი: და: მდა-
ბალი:⁴) სიკეთე: აღმატებული: და: დაუტევა: ორნი: ძენი: ერმა:
ვიდრე: ერმა: იგი:⁵) ხოლო: ასული: რუსუდან: და: იტირეს: და:⁶)
იტეებდეს:⁷) და: დაუტევეს: მწუხარება: ყოველსა: მკუიდროვანსა:⁸)
მათ: უკუე: ჟამთა: რა: მცირედ: შეოფელთა:⁹) მშვიდობა: იყო:
ყოფილან:⁹) და: შეფე: იყო: გეგუთს: რამეთუ: იყო: წმიდა: მარ-
ხუანი:⁷) მკარგძელნი: ორნივე: შეფეს: წინაშე: იყუნეს: და: ვითარ:
ცნა: არდაველის: სულტანმან: აღძრა: მტერობა: ქრისტიანეთა:
ზედა: და: მოუწოდა: სწათა: მისთა: და: წარმოეპართა: და: მოატყრა:
ანისი: რამეთო: მოუწოდა:¹⁰) მკარგძელთა: შინა: უმყოფლობა:
წარმოვიდა: და: აღვლო: რანსის: ჰირი: და: უგრძნობლად: მოვიდა:
ანისა:¹¹) გზა: გზა: არავის: ავნო: და: დიდსა: შაბათსა: მწუხრი:
მოვიდა:¹²) ქალქსა: ანისისას:⁶) და: ვითარი: ცისკარი: მოესწა:

ნა ძესა თვისსა გიორგის, რათა შევიდეს და თვთ მიითვალოს ქალაქი და ციხე. რომელიცე ესრეთ იქმნა: და ესე ერთი ქალაქი და ციხე თვსად დაიჭირა, მათ ყოველთა-გან რომელნი აიხვნა, ზორაკერტით რაკსამდის, გაგით განძამდის და ჯავახეთით სპერამდის: და ვინცა ათ-შვიდ-მეტსა წელიწადსა შინა ესე საქმენი თამარისაგან გემტრებიან (ბარ—ში გემცნებნიან) დო მისთა ლაშქართა-გან წელიწადისა ერთისა დღეთა, თუ ვითარ შეუძლო ყოველთა-მათ გარეთა აღმართ ოდენ შეხედვა, რომელნი ჰქონან ციხენი მკარ-გრძელთა ოდენ სახლთა, ზემოთ და ქვემოთ“ (იხ. ქარ. ცხ—ბა, გვ. 828).

¹) ეს სამი სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში.

²) თეიმ. ვარ—ში: შესახედავათა.

³) ეს ორი სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში.

⁴) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: და სხვითა ყოველითა

⁵) ქარ. ცხ—ში და თეიმ. ვარ—ში უკანასკნელი სამი სიტყვის მაგიერ: ვიდრემე ლაშა გიორგი.

⁶) ეს სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში.

⁷) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: დო.

⁸) ქარ. ცხ—ში უკანასკნელი სამი სიტყვის მაგიერ: არა მკირედსა ჟამსა

⁹) ქარ. ცხ—ში: ყოველგან. თ—ში: ყოვლგნდა.

¹⁰) ამ ორი სიტყვის მაგიერ უნდა იყოს: რამეთუ უწყობდა.

¹¹) ქარ. ცხ—ში: მოვიდა და მოიწია ანისის ქალაქს სიახლესა.

¹²) ქარ. ცხ—ში: მორაეხლა.

და: ჰერეს: ძალსა:¹) და: განუხუნეს: კარნი: ქალაქისანი: მის: მიე-
ტევენეს: კარსა: ქალაქისასა: შეუტევეს: ცხენი: და: ვერ: მოასწრეს:
კარნი: და: შეუვიდეს: ქალაქად: იწეეს: კოცად:²) კულად:³) ტეუეობად:
უმრავლესი: ერი: იუო: ეკლესიათა: შინა: ვითარ: შეჭკრავს:⁴) ქრის-
ტიანეთა: სკუფსა: რომელი: შევლტოდა: დარბაზოანთა:⁵) და: მუნ:
გამაგრდა:⁶) და:⁷) რომელი: შე: ივლტოდა: ქუბოანსა: რომელსა:
შინა: ქარტუნობითა: უკობებნი:⁸) და: რა:⁹) განერა: ანუ: ციხესა: ანუ:
ქარტუნსა: შარა:¹⁰) შევიდა: რამეთუ: გარეშამო: სიმგნით: ქრათი:
იუო: კლდინი: და: ქუეპიანი:¹¹) ესრეთ: კელთ: იგდეს:¹²) ქალაქი:¹³) 708
ერთი: ბეკრი: და: ორი: ათასი: კაცი: ეკლესიათა: შინა: ვითარ:
ცხვარი: დაკლეს: თვინიერ: მისსა: რომელი: უბანთა: და: ფოლოც-
თა: შინა: მოკლას:¹⁴) ესე: ოდეს: მსგინვარედ: მოაკრეს: ანისი: ო

და: სავანნი: - ტეუითა:¹⁵) და: ალაფითა:¹⁶) მიიწივნეს: შინა:¹⁷)
ესე: ანისისა: მოაკრების: მცნობენი: გეგუთს: ახლა: კუირიაკედ:
ანობეს: ამიერ:¹⁸) სწასალარსა: ზაქარას: და: მსახურო: უხუცესს:
ივანეს: ესმა: და: დილად:¹⁹) დამძიმდეს: და: მწუხარებამა: მოიცუნა:

¹) თეიმ. ვარ—ში და ქარ. ცხ—ში: ძელსა.

²) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: და.

³) უნდა იყოს: შეჭკავს.

⁴) ქარ. ცხ—ში: ზოლო რომელნიმე შეივლტოდიან დარბაზოანთა შინა.

⁵) ქარ. ცხ—ში განმაგრდიან.

⁶) თეიმ. ვარ—ში ეს სიტყვა არ არის.

⁷) ქარ. ცხ—ში: და რომელნიმე ქვაბოანთა შინა, რომელსა ქარტუნობით უწოდენ.

⁸) ამ ორ სიტყვის მაგიერ ქარ. ცხ—ში: არა.

⁹) თეიმ. ვარ—ში ამ სიტყვის მაგიერ: შინა. ქარ. ცხ—ში: რომელსა შინა არა.

¹⁰) ქარ. ცხ—ში: კლდოვანი და ქვაბოვანი.

¹¹) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: რა.

¹²) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: ყოველი.

¹³) ქარ. ცხ—ში: ფოლორტოა შინა მოიკლა.

¹⁴) ქარ. ცხ—ში: ტვირთითა.

¹⁵) თეიმ. ვარ. უმატებს: საესენი. ქარ. ცხ—ბა უმატებს: ურიცხვითა წარვი-
დეს და.

¹⁶) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: ზოლო.

¹⁷) უნდა იყოს: ამირ.

¹⁸) უნდა იყოს: დილად.

რათამცა: უუნეს:¹) გულნი: მათნი: ცეცხლებრ: ენთებოდა:²) მეფე:
და: ყოველნი: სჰანი: მისნი: მწუხარებითა: და: გულის: წერომითა:
მიერ: მოცველი:³) სჰარსთა: მიმართ: ბრძოლისა: ყოფად: აღემზად-
ნეს:⁴) მასის: მკარგრძელთა: ჰრქუეს: მეფესა: მოიწია: ბოროტი: ჩუენ-
ზედა:⁵) გარდასვლათა: უბოროტესი:⁶) ესოდენი:⁷) სული: ქრისტიანე:
მოკლა:⁸) ცულ: რჯულთა: საკინოზთა: მიერ: ცოდვათა: ჩვენთასა:
თვის: არამედ: ვესავ: წყალბასა: დთისასა:⁹) ჰატოსანსა: ჯვარსა:
რათა: არა: მისცნეს: მისაგნი: ჯუარისანი: სრულადსა: წარწემედასა:
საკინოზთა: მიერ:¹⁰) არამედ:¹¹) შურ: ვაგოთ: ნცვლისა:¹²) ქმნად:
განვემზადნეთ: და: სიცრუვე: მათი: მათვე: მიექცეს: შენ: მეფეო:
ამცენ: სჰათა: შენთა:¹³) მზა: იუუნეს: არდაველის: სულტანსა: ზედა:
წარვიდეთ:¹⁴) ანის: და: ვინ: სადა:¹⁵) მოვინადიროთ: რაჟამს: ვაცნობოთ:
709 გარნა: მცირენი: რომელთა: თჳს:¹⁶) დიდნი: წავალთ: სცნობენ: და:
სიმაგრეთა: შეველენ:¹⁷) მცირითა: ლაშქრითა: შემწე:¹⁸) რაჟამს: შეგინე-
ბული: მარხვა: მოვიდეს: მზამცა: არიან: რომელ:¹⁹) ჩუენ: მოგახსე-

¹) ქარ. ცხ—ში სიტყვიდან „მოოკრების“ ასეა: ამბავი ახალ-კვირიაკეს დღესა აცნობეს მეფეს თამარს. სცნეს რა ამირსპასალარმან ზაქარიამ და მსახურთ-უხუტესმან ივანემ, დიდათ დამძიმდენ, და მწუხარებამან მოიცნა, და

²) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: რამცა ყვეს არა უწყოდეს. ხოლო.

³) თეიმ. ვარ—ში: მცველი. ქარ. ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: მო-
ცულნი.

⁴) ქარ. ცხ—ში: აღეგზნეს.

⁵) თეიმ. ვარ—ში: ჩემ ზედა.

⁶) ქარ. ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: გარდასვლითა მცნებათა ღვთისა-
თა, რომელ.

⁷) თეიმ. ვარ—ში: ოდენ.

⁸) ქარ. ცხ—ში: მოისრა.

⁹) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: და.

¹⁰) ეს ორი სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში.

¹¹) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: ჩვენცა.

¹²) უნდა იყოს: ნაცვლისა.

¹³) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: რათა.

¹⁴) ქარ. ცხ—ში: წარსლვად. მერმე მიმატებულთა: პირველად წარვიდეთ.

¹⁵) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: ეპოლოთ სპარსთაგან.

¹⁶) ქარ. ცხ—ში სიტყვიდან „მოვინადიროთ“ ასეა: და რათა არა ცნან მცი-
რელითა ლაშქრითა წარვიდეთ. უკეთუ

¹⁷) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: არამედ.

¹⁸) ქარ. ცხ—ში: შემეწიე და.

¹⁹) ქარ. ცხ—ში: რაჟამს.

ნოთ: სინდა: მეუგეს: თქმული: მათი: და: უბრძანა: მეუგემან:
 რათა: მზა: იუენეთ: სპანა: მისნი: და: მკარ: გრძელნი: წამო-
 ვიდეს: ანის: და: იწუეს: კაზმად: და: მოკელა: ¹⁾ ბილწი: სჯულისა:
 მათისა: მარხვა: რამზან: ²⁾ წარმოაფლინეს: მეუგეს: წინაშე: კაცი:
 ჯაშქრის: მთხრობელი: ³⁾ მესხთა: მთხრობელი: ⁴⁾ თორელთა: თმოგველ-
 თა: ⁵⁾ ერ: ⁶⁾ კანთა: სომხითართა: ⁷⁾ ქართველნი: არა: წარიტანეს: არა-
 მელ: რათა: არა: აგრძნან: არდავლს: ⁸⁾ მეოფთა: შეიტყუეს: ⁹⁾ ანისს: ¹⁰⁾
 წარემართნეს: ¹¹⁾ არდაველს: ¹²⁾ გარდავლეს: გელაქენი: და: ჩავლეს:
 სისპანი: ¹³⁾ გავიდეს: სუათრის: ¹⁴⁾ კიდსა: და: მიმართეს: არდაველს: ¹⁵⁾
 ესრეთ: მოწონეს: ჟამი: რომელ: აიღი: განთენდებოდეს: ¹⁶⁾ რომელ:
 არს: ადვსება: მათი: და: მას: დამესა: გარე: მოადგეს: არდაველს: ¹⁷⁾
 ვითარ: კმა: უო: ქადაგმან: ბილწისა: ქადაგისა: მათისა: და:
 განშირდა: მეუგართა: ¹⁸⁾ შეუკდეს: ¹⁹⁾ და: უომრად: კელთ: იგდეს: ²⁰⁾ ქაჯაქი:
 თჯთ: ²¹⁾ სულტანის: ცოლი: და: შვილი: მისი: და: უოველი: სიმდი-
 დრე: სულტანისა: ²²⁾ ქაჯაქისა: ესრეთ: ადვსნეს: სიმდიდრითა:

¹⁾ თეიმ. ვარ—ში: მოვახლა.

²⁾ ეს სიტყვა სტრიქონს ზევით სწერია და შემდეგ მიმატებული უნდა იყოს. თ—ში არ არის.

³⁾ ქარ. ცხ—ში: მოხოველად არდაველის სულტანსა ზედა. მაშინ უბრძანა.

⁴⁾ ეს სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში და თ—ში.

⁵⁾ თეიმ. ვარში არ არის ეს სიტყვა.

⁶⁾ თეიმ. ვარ—ში: ურ.

⁷⁾ ქარ. ცხ—ბა უმატებს: ხოლო.

⁸⁾ ქარ. ცხ—ში: არდაველსა

⁹⁾ ქარ. ცხ—ში: შეკრბეს.

¹⁰⁾ ქარ. ცხ—ბა უმატებს: და.

¹¹⁾ სიტყვიდან „არამელ“ არ არის თეიმ. ვარ—ში.

¹²⁾ ქარ. ცხ—ბა უმატებს: მყოფთა. მერმე მიმატებულია განმეორებითი ფრაზა: შეკრბეს ანის და წარემართნეს არდაველს.

¹³⁾ ქარ. ცხ—ში: ისპანი. თ—ში: სპა.

¹⁴⁾ თ—ში და ქარ. ცხ—ში: ხულაფრინის.

¹⁵⁾ ქარ. ცხ—ბა უმატებს: ხოლო.

¹⁶⁾ თეიმ. ვარ—ში: ადიდი განთენდებოდეს.

¹⁷⁾ თ—ში და ქარ. ცხ—ში: მუყრთა.

¹⁸⁾ ეს სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში.

¹⁹⁾ ქარ. ცხ—ბა უმატებს: სრულობით.

710 აურაცხელითა: თვადითა: და: მარგალიტითა: რქროთა: ¹⁾ ჭურჭლითა:
 რქროსა: და: ვერცხლისათა: შესამოსლითა: ²⁾ საფენელითა: და:
 უოვლითა: სიმდიდრითა: ეგოდენ: გამდიდრებულისა: ქალაქისა: რა-
 მელ: მოთხრობა: ძნელ: სადმე: ³⁾ არს: აღივსნეს: ცხენითა: ჯორითა: ⁴⁾
 აქლეშითა: ⁵⁾ საქნელი: მათი: მათვე: თვით: საკედართა: ძალით: ⁶⁾
 აჭკიდეს: და: ⁷⁾ წარმოემართნეს: - ხოლო: სულტანი: არდავე-
 ლისა: მოკლეს: ⁸⁾ ცოლნი: და: შვილნი: მათნი: ტუუედ: ჰუუს: ⁹⁾
 და: ¹⁰⁾ წამასხეს: ¹¹⁾ ათორმეტი: ათასი: კაცი: რჩეული: მიძვითთა: ¹²⁾
 შინა: მოკლეს: ვითარ: მათ: უუეს: ანისა: ეკლესიათა: შინა: სხუა: უმ-
 რავლესი: ერი: მოსწევდეს: და: სხუა: ტუუე: ჰუუეს: აღმოარეს: იგი-
 ვე: ასეთი: ¹³⁾ ძლევე: შემოსილნი: მოვიდეს: ¹⁴⁾ ანისსა: ¹⁵⁾ დიდად: ნუ:
 გეშინის: მცემელნი: მოვიდეს: ¹⁶⁾ მეუეთა: მეუესა: და: მზეეთა: მზე-
 სსა: ¹⁷⁾ დედოფალთ: დედოფალსა: ¹⁸⁾ მოვიდეს: ძლევენი: და: არმენი: ¹⁹⁾

¹⁾ ქარ. ცხ—ბა უმატებს: და ვეცხლითა.

²⁾ ამას ქვემოთ აშინაზე ამა გვერდისა და შემდეგისა სწერია ვახტანგ მეექვსის ხელით: „ქ. ეპ.: ყოვლისა: დაბადებულისა: შემოქმედო: რომელი: მისცემ: მოსავთ და: თაყვანის: მცემელთა: შინთა: სიმაღლესა და: სიკეთეს: აწც: გვედრები: უნ- დო: და: უღირსი: მონა: ესე: შენი: შებლ[ა]ლული: ცოდვითა: ბატონის: შვილი: ვახტანგ: რათა: მომივილინო ანგელოზი: წმინდა: შენი: განსაწმედდი და: ცოდვა- თა: ჩემთ[ა]: შესანდობელათ: ცოდვათა: ჩემთა: უფალო: უფალო: ჩემო: არვინ: უწყი: სხვა: ღოთი: შესხა: გარეშედ: შემინდევ: ძლიერო (ეს სიტყვა შემდეგი სი- ტყვის შუაში სწერია): ცოდვანი: ჩემნი: მრავალნი: კაცთ: მოყვარებისა: შენისათ- ვინ: ვინცა: შენდობა: გვიბრძანოთ: ღოთიან: თქვენცა: შეგინდოც:“

³⁾ ქარ. ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: შეუძლებეთ.

⁴⁾ ქარ. ცხ—ბა უმატებს: და.

⁵⁾ ეს სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში.

⁶⁾ ქარ. ცხ—ბა უმატებს: ესრეთ გამარჯვებულნი.

⁷⁾ თ—ში: მოკლნეს. ქარ. ცხ—ში არ არის.

⁸⁾ თ—ში ეს და შემდეგი სიტყვა არ არის.

⁹⁾ ქარ. ცხ—ში ამ სიტყვის მაგიერ: წარმოიყვანეს და.

¹⁰⁾ ქარ. ცხ—ში: მიზვითთა.

¹¹⁾ ქარ. ცხ—ში: იგივე გზა და ესრეთ.

¹²⁾ ქარ. ცხ—ში: მოიწივნეს.

¹³⁾ უკანასკნელი ექვსი სიტყვა არ არის თ—ში. ქარ. ცხ—ბაში: და დიდად ნუგეშინის-ცხს, და ესრეთ მოიწივნეს წინაშე.

¹⁴⁾ ეს ორი სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში.

¹⁵⁾ თ—ში: დედოფალთ დედოფალს. ქარ. ცხ—ში: დედოფლისა თამარის წინაშე.

¹⁶⁾ თ—ში: არმენი ქარ. ცხ—ში: არმალანი.

აღვსეს: უოკელი: მთავარი: თვით:¹) მეფე: და: უოკელი: წინაშე:²) მუოფნი: მას: ჟამსა: კოლას: დგა: მეფე: აღივსო: უოკელი: ქუეყანა:³) სიმდიდრითა:⁴) ოქროთა: ვერცხლითა: თვალთა: მარგალიტითა:⁵) რომელს: მოიღეს: ზაქარია:⁶) ივანეს: რომლისა: მიერ:⁷) დიდად: მადრიელმან: მეფემან: უბოძა: მრავალნი: ციხენი: და: ქალაქნი:⁸) ქუეყანანი:⁹) ესრე: მადიდებელნი: ღთისა: იშკებდა:¹⁰) ნებიერად: იუოფოდა: და: მოუდიოდა: გარე: შამოთადადმა:¹¹) ხარაჯა: და: ძღვენი: ურიცხუნი: არამედ: სხუა: უდიდესი: საქმენი: აღმოუჩნდეს: მოვიდეს:¹²) მკარ: გრძელნი: ამირ: სხასალარი: ზაქარია: და: მსახურთ: უხუცესი: ივანე: და: ვითარმე:¹³) გაგელი: მეფეს: წინაშე:¹⁴) და: მოაკსენეს: ძლიერო: და: კელმწიფეო: შარავან: დელთა: შორს:¹⁵) 711 უმეტეს: აღმობრწინებულო: იხილე: და: განიცადე: სამეფო: თქუენი: და: სტან: სიმკნე: და: სიქუეითე:¹⁶) სხათა: შენთა: გულის: კმა: უო:¹⁷) რამეთუ: მრავალნი: ახოკანნი: მკნენი: და: რჩეულნი:¹⁸) იბოკებან: სხათა: შენთა: რამეთო: არა:¹⁹) არს: წინა: აღმდგომი: მათი: აწ: ბრძანოს: მეფობამან: თქუენმან: რათა: არა: ცუდად:¹⁰) დავიწყებასა: მიეცნეს: სადამე: სხათა: შენთა:¹¹) არამედ: აღვამკედროთ:

¹) ეს სამი სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში.

²) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: მისსა.

³) ქარ. ცხ—ში: სამეფენო ამისნი.

⁴) ქარ. ცხ—ში: აურაცხელითა.

⁵) ქარ. ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: და სხვითა ყოვლითა სიმდიდრითა.

⁶) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: და.

⁷) ქარ. ცხ—ში უკანასკნელი სამი სიტყვის მაგიერ: იოანე, რომლისათვისცა.

⁸) ქარ. ცხ—ში: იშვებდეს და იზახებდეს, და.

⁹) თ—ში: გარეშემოთა და მან. ქარ. ცხ—ში: გარეშემოთა მყოფთაგან.

¹⁰) ქარ. ცხ—ში უკანასკნელი ექვსი სიტყვის მაგიერ: ხოლო სხვასა ჟამსა მოვიდეს მეფის წინაშე.

¹¹) ამ სიტყვის მაგიერ უნდა იყოს: ვარამ.

¹²) ეს ორი სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში ამ ადგილას.

¹³) ქარ. ცხ—ში: ძლიერო კელმწიფეო და შარავანდელთა შორის.

¹⁴) უნდა იყოს: სიქველე.

¹⁵) ქარ. ცხ—ში: ჰყავ.

¹⁶) ქარ. ცხ—ში: ქველნი.

¹⁷) ქარ. ცხ—ში: შენთა შორის, რამეთუ არა-ვინ.

¹⁸) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: ვაუჭმოთ სპანი თქვენნი და.

¹⁹) ქარ. ცხ—ში უკანასკნელი სამი სიტყვის მაგიერ: მიუცეს სიმკნე მათი.

ერაყს: რომ: გურს:¹) ზედა: რამედ: არს: ხორასანი: და:²) ცნან:
 ყოველთა: სპათა: აღმოსავლეთით: ძალი: და: სიმკნე: ჩუენი: და:³)
 უბრძანე: სპათა: საქართველსათა:⁴) მზა: იუენენ: ლაშქრობად:
 ხვარასანს: აღთუ: არვინ:⁵) ქართველთაგანი: მიწევნულ: არს:⁶) ხვარა-
 სანს: და: ერაყს: არამედ: ბრძანე: რათა: ნიკოფსით: დარუბანდა-
 მდე: აღჭურნა:⁷) და: მზა: იუენეს:⁸) და: ვიღარ: ესმეს: თქმუ-
 ლნი:⁹) მკარ: გრძელთან: მეფეს: მოუწოდა: ყოველთა: წარჩინებულ-
 თა: ამის: სამეფოსათა: იმერთა: და: ამერთა: აუწყა: თქმული:
 მათი:¹⁰) ვითარ: ესმა: ლაშქრად: წვევს: მკარ: გრძელთაგან: სთნდა:
 ყოველთა: თქმული: მათი: და: დასკუნეს: ლაშქრობა: და: იწუეს:
 კაზმა:¹¹) მოიწია: არე: სთვლისა: მოვიდეს: ტფილის:¹²) მეფეს: წი-
 ნაშე: განახვნა: სპანი: მისნი: და: იხილნა: აბჯართ: კეთილითა და:
 ზატოისნითა: და: მოუწინა: აბჯარი:¹³) და: ცხენ: კეთილობა: მათი:
 სიდიდე: და: სიმკნე: სპათა: მისთა: შურითა: სპარსთათა:¹⁴) აღსავსეო-
 712 ბა: და: მოიღო: დროშა: სვიანად: კმა: რეული:¹⁵) გორგასლიანი:
 და: დაფითანი:¹⁶) და: შევედრა: მასვე: ვარძისა: დრის: მშობლის:
 დროშა: და: ლაშქარი: დალოცა: და: წარავლინა: სპარსეთს: და:
 მისცა: დროშა: ზაქარია: ამირ: სპასლარსა: და: წარემართნეს:

¹) ქარ. ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ; რომ ვვარსა.

²) ქარ. ცხ—ში: რათა.

³) ქარ. ცხ—ში: აწ.

⁴) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: რათა.

⁵) ქარ. ცხ—ში: დაღათუ არვინ.

⁶) ქარ. ცხ ბა უმატებს: მუნ.

⁷) ქარ. ცხ—ში: აღიჭურნენ.

⁸) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: საომრად.

⁹) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: ესე.

¹⁰) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: ზოლო.

¹¹) ქარ. ცხ—ში: კაზმად, და ვითარცა.

¹²) თ—ში: მოვიდენ ტფილისსა.

¹³) ქარ. ცხ—ში უკანასკნელი 12 სიტყვის მაგიერ: და განიხილნა რა სპანი თვსნი და მოეწონა აბჯართ განწყობილება.

¹⁴) ამ გვერდის ქვემო აშიაზე მსხვილი სტამბურის ხელით და მქარლის მელნით სწერია: ქ: სიურმისა: კელით: წერილი: სიბურეს: ნახეთ: სადარაღ-რომანოზ ონი-

¹⁵) ამ ორი სიტყვის მაგიერ უნდა იყოს: ხმარებული.

¹⁶) თ—ში: და დართიან.

სპარსეთად: ჩაუღეს: ჰირი: ნახჭევნისა: და: გავიდეს: ჯუღას: და: რაკასსა: და: შეუღეს: ვირთ: იგი: კევი: დარღუხსა:¹) და: აღვიდეს: მარანდისა: ხოლო: მარანდელნი:²) ამისი: მცნობელნი: ლტოლვილნი: მცნობელნი:³) კლდეთა: შინა: ხოლო:⁴) ესენი: მარანდის:⁵) რა: მივიდეს: არა: ჰოვეს: კაცი: ეგონა:⁶) მთასა: მარანდისსა: ყოფად: სპათა: აილაბაგანისსა:⁷) ამისთჳს: დარჩეს:⁸) ხუთასა: მკედარი: და:⁹) რჩეული: დიდებული: და: აზნაური: უჩინა:¹⁰) მკედართ: მთავრად: თაყაიბ: თმოგველნი:¹¹) წარემართნეს:¹²) აღუღეს: აღმართნი: მარანდისა:¹³) აღვიდეს: ვაკესა: თავსა: მარანდისსა: და: დადგეს: მთასა: მას:¹⁴) რამეთო:¹⁵) ესრეთ: ემცნო: ზაქარიას:¹⁶) არაგვის: ბრძოლას:¹⁷) მიღმართ: სადამდის:¹⁸) არა: მივიდეს: იგი: დასრულდა: ლაშქარი: მთასა: მას: ზედა:¹⁹) თუ: დიდი: ლაშქარა: ნახონ:²⁰) აცნობნ: ზაქარიას:⁴) რაცა: რქუას: ყოს:²¹) და: დადგა: ხუთასი: კაცი: წარჩინებულნი:²²) იხილეს:

¹) თ—ში: და რაკასსა და შეუღეს ვიწრო იგი კევი დარღუხს.
ქარ. ცხ—ში: რაკასსა პირსა, და შეუღეს იწრო იგი კევი დარადღუხისა.

²) ქარ. ცხ—ში: მარანდს.

³) ქარ. ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: შეივლტოდეს.

⁴) ქარ. ცხ—ში: და

⁵) თ—ში: მარანდას.

⁶) ქარ. ცხ—ში: ეგონათ.

⁷) თ—ში: აილაბაგანისსა, ქარ. ცხ—ში: აღარბადაგანისათა.

⁸) ქარ. ცხ—ში: დაარჩიეს.

⁹) ეს სიტყვა არ არის თ—ში.

¹⁰) თ—ში: აჩინა. ქარ. ცხ—ში: და აჩინეს.

¹¹) თ—ში: თაყადნი თმოგველნი. ქარ. ცხ—ში: თაყაიბინ თმოგველი.

¹²) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: და.

¹³) თ—ში: მარანდისსა (სხვა შემთხვევაშიაც ამ ფორმით იწერება ეს სიტყვა თ—ში).

¹⁴) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: ზედა.

¹⁵) უნდა იყოს: რამეთუ.

¹⁶) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: რათა.

¹⁷) თ—ში: ბრძოლონ.

¹⁸) ქარ. ცხ—ში: ვიდრემდის.

¹⁹) უკანასკნელი ხუთი სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში.

²⁰) თ—ში: იყოს.

²¹) ქარ. ცხ—ში: მათ ჰყონ იგი.

²²) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: ხოლო ვითარცა.

713 მით: მარნაძელთა: რომელნი: შელტოლვილ: იყუნეს: ღირღთა:¹) და: კლდეთა: მადლათ:²) რომელ: არს: ზედა: კერძო: თავსა: მათსა:³) მარნაძისას: უმაღლეს: სხუა: მთა:⁴) სავსე: ქვითა: და: კლდითა: იხილეს: მცირე: ლაშქარი: და: აღჭურეს:⁵) მოუკდეს: ზარითა:⁶) ამბობებთა: მარნაძელნი: რამეთო: საწუნელ: უხნდეს:⁷) სიმცროსა-თუის: ხალხო: ესენი: მიეტევნეს: ესოდენ: ძლიერ: და: აოტეს: რომელ: მცირედნი: განერნეს: და: უმრავლესი: მოკლნეს: და:⁸) დგენა: უეუეს: გრძლად: მაშინ: აღვიდეს: ლაშქარნი:⁹) და: იხილნეს: ნამარბი: ადგილი: მკუდრითა: კაცითა: და: ცხენითა: სავსე: და: ქართველთა: კაცი: არც: ერთი: იპოებდა:¹⁰) ესოდენი: ძლევა: მოეცა: ღთისა:¹¹) რომელი: ხუთასი: შუბი: ხუთასსა: კაცსა: და: ცხენსა: ზედა: ესვა:¹²) იხილეს: და: განკუირდეს: კაცისა: ქართველისა: ვერ: ჰოვნა: უკუვირდა: ამისთვის: უღონო: ქნილ: და: მწუხარე: ზაქარია: იგონებდა: და: რა: უწადა:¹³) რამცა: ყო: მცირე: ხანი: და: უეუეს:¹⁴) გამოხნდეს: დგენისკან: შემოქცეულნი: ლაშქარნი: და: იხილდა: ზაქარია: გამხიარულდა: და: დიდად: მადლობდეს: ღთსა:¹⁵) არცა: ერთი: კაცი: მომკუდარიუოს: ქართველი:¹⁶) და: ასეთი: ძლევა: მისცემოდა:¹⁷) რომე: ხუთასი: შუბი: ხუთასსავე: კაცსა: ხუთასისა: ცხენისა: და: კაცისათვი:¹⁸) შეეცა: და: ხუთასსა: ზედა: დასობილი:¹⁹) იხილეს:

¹) ქარ. ცხ—ში: ღირღალთა.

²) ქარ. ცხ—ში: კლდეთა შინა მადალთა.

³) ქარ. ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: მათსა.

⁴) ქარ. ცხ—ში: სხვათა მთათა.

⁵) თ—ში: აღიჭურეს.

⁶) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: და.

⁷) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: ქართველნი.

⁸) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: სხვათა.

⁹) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: უმრავლესიცა იგი. ლაშქარნი ქართუძლთა.

¹⁰) ქარ. ცხ—ში: მისცემოდათ ღვთისაგან.

¹¹) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: ესე რა.

¹²) თ—ში: უწყოდა.

¹³) ქარ. ცხ—ში უკანასკნელი ცხრა სიტყვის მაგიერ: და ირა უწყოდა რამ-ცა იყო. ვითარცა მცირედი ხანი დაეუოვნათ.

¹⁴) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: რომელ.

¹⁵) თ—ში: ქართველთა.

¹⁶) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: ღვთისაგან.

¹⁷) თ—ში: კაცისათვის.

¹⁸) ქარ. ცხ—ში უკანასკნელი ხუთი სიტყვის მაგიერ: დაესვათ და ესრეთ.

დადათუ: ესრეთ: და: ესრეთ: ¹⁾ გამარჯვებოდა: გარნა: ეოფად: ²⁾ ანკა-
 ლობდეს: და: უადინს: ³⁾ და: უმეტეს: ზაქარიას: მქსედ: ⁴⁾ ეტეოდა:
 სიტყუის: ⁵⁾ ამბვის: უცნობებდად: შეძმისათჳს: გამხიარულებულ-
 ნი: ⁶⁾ მადიდებლნი: დ⁷⁾ თისანი: გამარჯვებისათჳს: წარმოემართეს: და:
 მიმართეს: ქალაქს: ააგრეჳს: ზედა: ⁸⁾ გარდავლეს: მთა: და: ევსო-
 ფნად: ⁹⁾ წოდებულნი: და: ვითარ: ესმა: თავრუს: მეოფთა: მისვლა:
 ქართველთ: ლაშქრის: განკრთეს: და: ძრწოლამან: შეიპურა: ეო- 714
 გელნი: მკუიდრნი: თავრეჳისანი: ხოჯანი: და: ეოველნი: წარჩინე-
 ბულნი: და: მიმდგომნი: თავრეჳისანი: ¹⁰⁾ რათა: ხარკის: მიცემითა:
 ძღვენისა: და: შევრდომისა: და: ზენარის: თხოვითა: დამშვიდნა:
 ქართველნი: თავადნი: და: სზანი: ¹¹⁾ წარმოაკლინაეს: მოციქული: ახო-
 ვეს: მშვიდობა: არა: მოკრება: ¹²⁾ ქალაქისა: მათისა: აღუთქუეს: ძღვე-
 ნი: ¹³⁾ ოქრო: და: ვეცხლი: სსუა: მრავალი: ¹⁴⁾ თვალი: ¹⁵⁾ ჰატოისანი: მა-
 რგალიტი: ძვირ: ფასისანი: განკუირდეს: ეოველნი: წარჩინებულნი: ¹⁶⁾
 ზაქარიაცა: ¹⁷⁾ იუანე: მკარ: გრძელნი: აღუთქუეს: მშვიდობა: და:
 უნებულ: ¹⁸⁾ განვლა: ქუეყნისა: მათისა: მომტკიცეს: ფიცისა: მიერ: ¹⁹⁾
 მოვიდნეს: უადნი: ხოჯანი: და: რვესშნი: ²⁰⁾ ეოველნი: თავადნი:
 თავრეჳისანი: ²¹⁾ მოიღეს: ოქრო: და: ვერცხლი: ლარი: ცხენები:

¹⁾ ეს ორი სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში.

²⁾ ქარ. ცხ—ში: ეოვლად.

³⁾ ქარ. ცხ—ში: თაყიადინს.

⁴⁾ ქარ. ცხ—ში: მქსედ.

⁵⁾ ეს სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში.

⁶⁾ ქარ. ცხ—ში: ხოლო ესრეთ გამხიარულებულნი. თ—ში: ესრეთ გამხიარ-
 ულულნი.

⁷⁾ ქარ. ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: დევსოფნათ. თეიმურაზისაში: დევ-
 სუფნად.

⁸⁾ თ—ში და ქარ. ცხ—ში: თავრეჳის ქალაქისანი. მერმე ქარ. ცხ—ბა უმა-
 ტებს: მაშინ განიზრახეს.

⁹⁾ ქარ. ცხ—ში: დაამშვიდონ პირნი ქართუტლთა სპათანი.

¹⁰⁾ თ—ში: წარმოაკლინეს მოციქული ითხოვეს მშვიდობა არა მოკრება.
 ქარ. ცხ—ში: წარმოაკლინეს მოციქულნი და ითხოვეს მშვიდობა, არა მოკრება.

¹¹⁾ ქარ. ცხ—ბა უმატებს: ურიცხვი.

¹²⁾ თ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: უმრავალი.

¹³⁾ ეს ორი სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში.

¹⁴⁾ ქარ. ცხ—ბა უმატებს: ქართუტლთანი.

¹⁵⁾ ქარ. ცხ—ბა უმატებს: და.

¹⁶⁾ თ—ში: უნებულ.

¹⁷⁾ ქარ. ცხ—ში: თავრეჳისანი და.

ჯოგი: და: ჯოგი:¹) თვალი: მარგალიტი: შესამოსელი: საზრდელი: ემა:²) საყოფი: ლაშქართა: თვის:³) აღივსნეს: დიდი: და: მცირე: მისცეს: აქა:⁴) მცველნი: და: წარვიდეს: განვლეს: ადრე: ბეგი:⁵) მი-
 მართეს: მანას: და: ცნა: მედიქმა: მანისამან: მისვლას: ქართველთა:
 და: ქმნული: თავრუქისა:⁶) ითხრავა: მანცა: მშვიდობა: და: აღუთქუეს:
 მოცემად: ურიცხვი: საქონელი: რომელ: უსმინა: ზაქარიას:⁷) მოიყუ-
 ნა: მშვიდობის:⁸) უოფად: და: მოიღო: მანცა: ოქრო:⁹) და: ვეცხლი:
 და: ქვანი: ძვირ: ფასისანი: აღავსნა: მანც:¹⁰) უოვლითა: სიმდიდრითა:
 დაუტეველნი:¹¹) და: წარმოვიდეს: მშვიდობით: დამტეველნი: მანი-
 715 სანი: მიიწივნეს:¹²) მცირესა: ქალაქსა: ზანგანს: აღიზის: ზღუდით:
 განმარებულსა:¹³) ხოლო: ქალაქი: ძლიერად: გაამარგეს: და:
 იწიეს: ფიცხლად:¹⁴) ბრძოლა: ვითარ: გაგრძელდა:¹⁵) განუეს: თემთა:
 და: თემთა: ზღუდე: ქალაქისა: რათა: შესთხარონ: და:¹⁶) იწიეს:
 თხრად: ზღუდეთა: უწინარეს:¹⁷) მარჯვენასა: მკარსა: მესხთა: შეკუ-
 რიტეს: ზღუდე: აღიზით: იყო:¹⁸) და: უწინ: შევიდეს: ქალაქსა:
 შინა: იწიეს: კოცად: სრვად: ვინცა: მეომარი: იყო:¹⁹) აღივსნეს:

¹) ქარ. ცხ—ში ამ სამი სიტყვის მაგიერ: ჯორი და აქლემი.

²) თ—ში: ყრპა, ქარ. ცხ—ში: კმა.

³) თ—ში: თსი.

⁴) თ—ში: ქალაქისა, ქარ. ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: და დაუდგინეს ქალაქსა.

⁵) ქარ. ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: აღარბადავანი, თ—ში: აღარბევი.

⁶) თ—ში: თავრეველთა, ქარ. ცხ—ში: და ვითარცა თავრეზელთა ქმნეს.

⁷) ქარ. ცხ—ში: ზაქარია და.

⁸) თ—ში: მშვიდობისა.

⁹) ქარ. ცხ—ში: აღივსნეს მუნცა.

¹⁰) თ—ში: დაუტევენს მცველნი, ქარ. ცხ—ში: და დაუტევენს მუნცა მცველნი ქალაქისა მის.

¹¹) ქარ. ცხ—ში: და მუნ წარმავალთა მიიწივნეს.

¹²) ქარ. ცხ—ში უკანასკნელი სამი სიტყვის მაგიერ: და იყო ოლიზის ზღუ-
 დითა განმარებულთა.

¹³) ქარ. ცხ—ში: ფიცხლად.

¹⁴) თ. ვარ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: ომი.

¹⁵) ქარ. ცხ—ში: მაშინ.

¹⁶) ქარ. ცხ—ში: პირველად.

¹⁷) ეს სამი სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში.

¹⁸) ქარ. ცხ—ში უკანასკნელი ექვსი სიტყვის მაგიერ: და რომელნიცა და-
 ხვდეს ზღვით მეომარნი, იწიეს კოცად და სრვად.

მესხნი: საქნლითა: შემოკურტი) ყოფდგნით: და: შემოფიდეს: მოატ-
 უიეს: 2) აღივსენეს: საქალბითა: დადგეს: 3) და: მცირედ: განისყენეს:
 მიერ: 4) და: აღმკედრნეს: ხორასნით: 5) და: მწუხრის: მიფიდეს: მცირე-
 სს: სოფელ: ქალაქსა: მუსლუმანსსა: რომელი: მოატკრეს: და: განი-
 სგენეს: სადამე: 6) მერმე: წარემართნეს: ქალაქსა: ხორასანისსა: და:
 უაზმინს: მიიწიენეს: მახარობლად: მიიწიენეს: უაზმინს: აჭვრის:
 და: ვერ: წინა: აღუდგეს: 7) მოარბიეს: 8) და: აღივსენეს: 9) საქალბითა: 10)
 აჭვიდეს: საქალბელი: მათი: მათსავე: საკედართა: 11) კაცთა: არა: ავნეს: 12)
 ტუუედ: წარმოიუუნდეს: კაცთა: და: მწირესა: ვაჟსა: 13) წარემართნეს:
 მთა: ლტოლვილთა: მისწრნეს: 14) და: მიეწიენეს: აღავსეს: მანცა: 15)
 რქროთა: და: გეცხლითა: 16) ცოლთა: მისთა: 17) სამკაულითა: და:
 უშინაგანისსა: რომ: გურისა: მიმართ: 18) რომელ: არს: ხორა-

1) თ—ში: საქალბითა, შემოკურტიეს. ქარ. ცხ—ში: ურიცხვითა საქალბითა და მერმე შემოხვრიტიეს.

2) თ—ში: მოატყუეს. ქარ. ცხ—ში ამ სამი სიტყვის მაგიერ: და წარმოტყუენეს და.

3) ეს სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში.

4) ქარ. ცხ—ში: მუნ.

5) თ—ში: ხორასანით. ქარ. ცხ—ში: და მერმე ამკედრნეს და წარემართნეს ხვარასნით.

6) თ—ში: განისვენოს სადამე. ქარ. ცხ—ში უკანასკნელი ექვსი სიტყვის მაგიერ: მუსულმანთასა. იგიცა მოტყუენეს და მცირედ განისვენეს, და მერმე.

7) თეიმურაზის ვარიანტში უკანასკნელი ცხრა სიტყვის მაგიერ: „მიწურნეს მახარობლად აჭვრის და ვერ ვინ წინა აღუდგეს“. ბროსეს გამოცემაში სიტყვიდან „უაზმინს“ ასეა: რა მიიწიენეს, აიყარნეს და ვერ წინა-აღუდგეს უაზმინელნი, და ივლტოდეს მთად.

8) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: იგიცა.

9) თეიმ. ვარ. იმეორებს აქ: მოარბიეს.

10) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: და.

11) თ—ში: საკედარსა.

12) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: არამედ.

13) თ—ში: მცირედსა ვაჟსა. ქარ. ცხ—ში: და მცირეთა ვაჟთა და.

14) თ—ში: მთად ლტოლვილთა მიესწრნეს. ქარ. ცხ—ში: მთად ლტოლვილთა მიმართ.

15) თ—ში: აღივსეს მანცა. ქარ. ცხ—ში: და მიესწრნეს და მიეწიენენს, აღივსენეს მუნცა.

16) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: მათთა.

17) ქარ. ცხ—ში: რომგვარისა მიმართ მიიწიენეს.

716 სანი:¹) და: რაღა: გრძელ: სიტყუა: საკმარ: არს:²) მიიწივნეს: ვიდრე:
 გურგნისად: ქალაქად:³) და: მოაკრეს: ქვეყანა: ვერ:⁴) ძალ: ეღვა:
 წიად: მისღვად: ალაფისაგან: შემოიქცეს: გამარჯვებულნი: და:
 ძლევა:⁵) შემოსილნი:⁶) ქართველთა: ნაიესავი: ვერაფინ: მიწვენილ:⁷)
 იყო: ლაშქრად: არა: შეფე: არა: მთავარი: და: ვერვი:⁸) წინა: აღუ-
 დგა: სპარსეთს: შესულთა:⁹) ვერ: ხვარასნის: სულტანი: ვერ: ერ-
 ყის:¹⁰) და: ვერა: რომელი: თემი: ესრეთ: უზომთა: და: ურიცხვითა:
 შემოქცეული: მივიდეს: კერძი:¹¹) და: ვითარ: გურგნისა: ქვეყანისა:¹²)
 ამავი: ქართველთა:¹³) უცნურ: ქმნულ: იყო: ყოველთა:¹⁴) ერყის:
 სულტნის: მოსრვა: კაცი: ვინმე: მოსრულ: იყო: მანას: სულტანსა:
 თანს:¹⁵) ესე: ვითარი: ტუფილი: სიტყუა:⁵) ეთქვა: ვითა: ეთქვა:¹⁵) ვი-
 თარ: მოვიდა:¹⁶) ივით: დიდი: სულტანი: და:¹⁷) გილანელნი:¹⁸) ყოღ-
 ნით: გზა: შეკრეს:¹⁹) ქართველთა: და: მოსრნეს: და: მოსწვედნეს:
 რომელ: არცა: ერთი: კაცი:²⁰) განერა: კოდენისა: სიმრავლისაგან:²¹)

¹) თ—ში: ხვარასანი.

²) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: ვითარ.

³) თ—ში: მიწივნეს ვერ ქალაქად გურგანისად.

⁴) ქარ. ცხ—ში: და ვერღარა.

⁵) ეს სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში.

⁶) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: სიმდიდრითა ქართუპლნი, რამეთუ აქამომდე.

⁷) თ—ში: მიწვენილ.

⁸) ქარ. ცხ—ში: ვერვი. თ—ში: ვერვინა.

⁹) თ—ში: სპარსეთსა შესულთა. ქარ. ცხ—ში: სპარსეთს შესულთა მათსა.

¹⁰) თ—ში: ერყისაჲ.

¹¹) ქარ. ცხ—ში უკანასკნელი ოთხი სიტყვის მაგიერ: ურიცხვითა სიმდიდრითა
 აღვსებულნი და განმდიდრებულნი შემოიქცეს და მოვიდეს კერძოთა ერყისათა.

¹²) თ—ში: და ვერ დაჲ ვერ გრგნისა ქვეყანასა.

¹³) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: მიერ ქმნილი.

¹⁴) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: მიერ და.

¹⁵) ეს ორი სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში.

¹⁶) თ—ში: ვთქვა ვითა ვერ მოვიდა.

¹⁷) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: გილანელი სულტანი, ხვარასნისა და ერყის სულ-
 ტანი და.

¹⁸) ქარ. ცხ—ში: გილანელთა. თ—ში: გილანელნი. მერმე მიმატებულია:
 სულტანი ხვარასნისა და ერყის სულტანი გილანელი.

¹⁹) თ—ში: შეკრა ეს. ქარ. ცხ—ში: შეუკრეს.

²⁰) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: ქართუპლთაგანი.

²¹) თ—ში: სიმრავლისა.

არცა: მითხრობითა:¹) მივა: სჯართველოთა:²) ესმა: მელიქს: მანისსა:
 და: მასკლთა: განიხარნე:³) ქართველთაგან: დატევებულნი: მცველნი:
 მანისანი:⁴) დაკოტეს: და: ძელსა: ზედა: ჩამოჭკიდეს: გარნა: ერთი:
 კაცი:⁵) დაიმალა: მცველთა: თანა:⁶) ქალაქსა: შინა: და:⁷) მოვიდეს:
 ქართველნი: გამარჯვებულნი: მანს:⁸) წინა: მიეკება: მანის: სულტანი:
 ძღვნითა: ნაქმრისა: მათისა: მთისა: დაფარვა: ეგონა: და:⁹) იხილნა:
 ზაქარია: იგიოთსა: მცველნი: მისგან: დატევებულნი:¹⁰) ჰქუეს: მათ:¹¹)
 თაგრეუს: წარვიდეს: მუნ: დატევებითა: მცველთათა:¹²) მოვიდა: და- 717
 მალუდი: იგი: კაცი: მცველთა:¹³) აუწუა: ნაქმარი: მანელთა: ღ: მცველ-
 თა: მოწუედა: ტყვას:¹⁴) ძელსა: ზედა: დაკიდება: და: შესწამა: მე-
 ლიქს: ზირის: ზირ: და: იგინი: იდგეს: უსიტუეელ: და: ვითარ: ეს-
 მა:¹⁵) ზაქარიას: ღ: ივანეს: ძლიერად:¹⁶) გამწარდეს: და: ბორცტად:¹⁷)
 აღუნდა:¹⁸) და:¹⁹) შეიხურეს: მელიქი:¹⁸) თხსნი: მისნი: და: ყოველნი:
 სიკუდილად: დასჯეს: და: მოაკუდინეს:¹⁹) თვით: იგი: და: შვილნი:
 მისნი: და: განკდეს: ტუეები: და: საყვიარსა: რომელსა: მენდრა:

¹) ქარ. ცხ—ში: მთხრობელი.

²) ქარ. ცხ—ში: „საქართუტლოსა“. მერმე მიმატებულთა: ხოლო ესე რა.

³) ქარ. ცხ—ში: დიდად განიხარეს და. თ—ში: მელიქს მინისსა და მინელ-
 თა განიხარნე.

⁴) თ—ში: მინისანი. ქარ. ცხ—ში: ქალაქისანი.

⁵) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: ქართუტლი.

⁶) ქარ. ცხ—ში: მცველთა მათგან.

⁷) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: ვითარცა.

⁸) ქარ. ცხ—ში: ქართუტლნი ძლევა შემოსილნი და განმდიდრებულნი მანას.

⁹) ქარ. ცხ—ში უკანასკნელი შვიდი სიტყვის მაგიერ: დილითა ძღვნითა და
 ეგონა დაფარვა ნაქმარისა მათისა.

¹⁰) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: ხოლო.

¹¹) თ—ში: მას. ქარ. ცხ—ბა უმატებს: ვითარმედ.

¹²) ქარ. ცხ—ში: მუნ დატევებულთა მცველთა თანა. მაშინ.

¹³) ეს სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში.

¹⁴) თ—ში: ტყვისა (ეს სიტყვა მერმინდელი ხელით და წერილი ასოთია მი-
 ჰატებული სტრიქონს ზევით). ქარ. ცხ—ში: ტყვისა განკა და.

¹⁵) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: ესე.

¹⁶) ქარ. ცხ—ში: დიდად.

¹⁷) ქარ. ცხ—ში: ძნელად.

¹⁸) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: და ყოველნი სახლეულნი, და.

¹⁹) ეს ორი სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში.

უწოდეს: ზედა: ჩამოკიდეს:¹) და: ქალაქი: მთაბრეს: მოწვეს:²) ტყუე: ეუეს: ხოლხ: სიმდიდრე: რომელ: წამოიღეს:³) შეუძლებელ: სადმე: არს:⁴) და: ესრეთ: მოჭმართეს: გზასა:⁵) რომელ: აღმოვლხ: აიღარ: ბავით: და:⁶) მოვიდეს: და: მოეკებნეს: პირველად: უყენით:⁷) და: მერმე: თავრეულები: მითვე: ძღვნითა: ურიცხვითა:⁸) და: მთარ- თვეს: სიმდიდრე: აურაცხელი: რომელითა: აივსხ: სრულა: სამეფო:⁹) თვით: მეფეთ:¹⁰) მზისა: და: მზეთაცა: მზისა: თვის:¹¹) წარმოგზავ- ნეს: თვალნი: დიდ: თასისანი: ძვირად: საზოგნოელნი: და: ჭურჭელნი: უცხონი:¹²) დაუტყვეს: მშვიდობით: მეოფნი: ადარ: ბაგისნი:¹³) და: გამოვლეს: მშვიდობით: ქალაქნი: აიღარ: ბაგისანი:¹⁴) გამოვლეს: რაკსი: და: შემოვლეს: პირი: ნახტევნისა: და: მოვიდეს: ტფილის: მეფეს: წინაშე: მხარულ: იქმნა: მეფეთ:⁵) მეფე: მმადლობელი:¹⁵) დთისა:¹²) მხარულთა: პირითა: გაეკება: ზემითა:¹⁶) და: დიდებითა: იფხ: კმა: ბუკთა: და: უმბულთა:¹⁷) რომელი: არცა: ძველადესმე: 718 ქმნული: - ი ფ რ:¹²) ეს სე: ვითარი: გამარჯვება: არცა: მეფეთაცან: არც:

¹) თ—ში: და გზაკედეს ტყუები და საყივარსა რლსა მწრა უწოდეს ზა ჩამოკიდეს. სიტყვიდან „მისნი“ ასეა ქარ. ცხ—ში: ტყავები დაკადეს და ძელსა ზედი ჩამოკიდეს.

²) თ—ში: მისწუცს. ქარ. ცხ—ბა უმატებს: და.

³) თ—ში უკანასკნელი ვქვსი სიტყვა არ არის.

⁴) ქარ. ცხ—ში: შეუძლებელ არს აღრიცხვა მათი.

⁵) თ—ში: აიღარბგნით და. ქარ. ცხ—ბა უმატებს: ადგილსა მას.

⁶) ქარ. ცხ—ში: რომელ აღმოველოთ აღარბადაგანით.

⁷) თ—ში: უყენით. ქარ. ცხ—ში: უყენით.

⁸) ეს სიტყვა არ არის ქარ. ცხ - ში.

⁹) თ—ში: აღივსთ სრლთა სამეფო. ქარ ცხ—ში: აღივსნეს სულიად სამეფო- ნი, და.

¹⁰) თ—ში: მეფესა. ქარ. ცხ—ში: მეფეთა მეფისა თამარისთვს.

¹¹) უკანასკნელი ხუთი სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში.

¹²) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: და.

¹³) ქარ. ცხ—ში: აღარბადაგანისანი.

¹⁴) თ—ში: ქალაქი აიღარბაგნისა. უკანასკნელი ხუთი სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში.

¹⁵) თ—ში: მომადლობელი.

¹⁶) ქარ. ცხ—ში: ზემითა.

¹⁷) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: დუმბულთა.

მთავართაგან: ¹⁾ შევიდეს: ისინა: ²⁾ დაჰდა: მეფე: ტახტსა: ³⁾ სამეფოსა: შეუძღვა: ამირ: სპასალარი: და: შევიდნეს: თავადნი: და: დასხდეს: წესისებრ: და: მოიღეს: არმაღანი: ურიცხვი: და: დადეს: მეფეს: წინაშე: განჭკვირდა: ⁴⁾ არაგვის: ქართველისაგანსა: ენახა: ეზომნი: სიმდიდრე: და: აურაცხელნი: თვალნი: და: მარგალიტნი: ხოლო: მეფეცა: თამარ: არა: უმაღლო: იპოვა: ⁵⁾ ღთისა: მიმართ: აღსრულე-ბდა: ლიტანიობასა: ⁶⁾ დამის: თევსა: ⁷⁾ მრავალი: გასცა: ობოლთა: და: გლახკათა: ზედა: ⁸⁾ და: ლაშქართა: ზედა: გაყო: საჭურჭლე: დიდი: ადგსებულნი: კუალად: აღავსნა: ⁹⁾ იყო: მადლობა: ესე: ვითა-რისა: გამარჯვებისათჳს: ღთისა: ¹⁰⁾ ვინათგან: მოიწია: მწუხარება: და: ¹¹⁾ მიცვალა: ზაქარია: ამირ: სპასალარი: ძე: სარგის: ამირ: სპასალარისავე: კაცი: დიდად: გამდიდრებულნი: ¹²⁾ და: ყოველთა: სათნოებითა: აღსავსე: გამარჯვებული: მკნე: და: ძლიერად: მბრძო-ლი: შეკადრათა: მბრძოლი: ¹³⁾ მთავარი: თემისა: ტოქისი: ¹⁴⁾ რომელი: მეფე: იგლოვა: ყოველმა: კაცმა: საქართველოს: მყოფმან: რამეთო: არა: მკნედ: გამოჩენილ: მოაგარი: ჟმთა: ამათ: რამეთო: ¹⁵⁾ გუარისა-განც: მოვე: აჭვნდა: რომელი: იყო: ნათესავი: არტარქსურ: ქსი:

¹⁾ ქარ. ცხ—ბა უმატებს: ქმნილ იყო.

²⁾ ქარ. ცხ—ში: ისანთა და.

³⁾ ქარ. ცხ—ბა უმატებს: ზედა.

⁴⁾ ქარ. ცხ—ბა უმატებს: მეფე, რომელ.

⁵⁾ თ—ში: ეპოა.

⁶⁾ ქარ. ცხ—ბა უმატებს: და.

⁷⁾ თ—ში: აღსრ—ლებდა ლიტანიობსა ღმრის თევსა.

⁸⁾ ქარ. ცხ—ში: მრავალი გასცა ობოლთა და ქვრივთა ზედა, და ეკლესია-ნი აღაენა სიმდიდრითა.

⁹⁾ ეს სამი სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში.

¹⁰⁾ ქარ. ცხ—ბა უმატებს: მიმართ დაუცადებელი.

¹¹⁾ ქარ. ცხ—ში უკანასკნელი ოთხი სიტყვის მაგიერ: მაშინ მოიწია მწუხარება დიდი, რამეთუ.

¹²⁾ ქარ. ცხ—ში: განდიდებული.

¹³⁾ ეს ორი სიტყვა არ არის თ—ში.

¹⁴⁾ სიტყვიდან „აღსავსე“ ქარ. ცხ—ში არ არის.

¹⁵⁾ ქარ. ცხ—ში: რომელიცა იგლოვა მეფემან და ყოველმან კაცმან საქარ-თუპლოსმან, რამეთუ არაინ მკნედ გამოჩენილ იყო მთავართა შორის ჟმთა ამათა რამეთუ.

მკერ: გრძელისა¹⁾): და: იყო: სარწმუნოებითა: სომეხი²⁾): უფელ-
 ნი: სათნოებანი: ღთისანი: და: საკაცობანი: აქვნდეს: და: ესრეთ:
 მკნე: მამად: დამტყვებელი: შვილისა: ერთისა: რომელსა: შინა:³⁾
 719 ეწოდებოდა:⁴⁾ მაშინ: მოუწოდა: ძმასა: ზაქარიას: ივანე: მსახურთ:
 უხუცესსა: და ინება: პატრივი: ძმისა: მისისა: აღუყენება: და: უბო-
 ძა: ამირ: სპასალარობისა: პატრივი:⁵⁾ ხოლო: ივანე: საქ-
 მეთა: შინა: განკვირებულყოფი: და: საკვირველი: ესე: თქვა: მე-
 ფეს:⁶⁾ პატრივი: ესე: რომლითა: პატრივ: გიციეიეს: ჩემდა: დიდად:
 დიდი:⁷⁾ არს: და: მე: უღირსვარ: ესრეთ: შემწე:⁸⁾ ძმისა: ჩემისა:
 სახელსა: ჩემზედა: არა: ახსენებდენ: რათა: არა: მრცხვენეს:⁹⁾ ნა-
 ცუხად: მისა: დგომად: არამედ: ათაბაგობით: პატრივ: მეც:¹⁰⁾ საქარ-
 თველას:¹¹⁾ არ არს: წესად: დაკთად: თქვან:¹²⁾ მეფეთა: წინაშე:¹³⁾
 ათაბაგობა: და მით: განდიდე: წყალობა: შენი: ჩემზედა: რომე: ახალ-
 სა: და: უადრესა:¹⁴⁾ პატრივსა: დირს: მეო: და: ათაბაგობა: მიბოძა:¹⁵⁾
 რომელ:¹⁶⁾ სულტანთა: წესი: არს: ათაბაგი:¹⁷⁾ რომელი: მამად:

¹⁾ ქარ. ცხ—ში: არტაქსისი კელ-გრძელისა, თ—ში: არტარ ქსერქსი კლ
 გრძელისა.

²⁾ ქარ. ცხ—ბა უმატებს: არამედ.

³⁾ თ. ვარ—ში: შა. უნდა იყოს შალვა.

⁴⁾ სიტყვიდან „აქვნდეს“ ქარ. ცხ—ში არ არის. ამის მაგიერ სწერია: დაუ-
 ტევა შვილი ერთი.

⁵⁾ ქარ. ცხ—ში: მაშინ მეფემან მოუწოდა ივანეს, მსახურთ-უხუცესსა, ძმასა
 ამის ზაქარიასსა, და ინება აღუყენება პატრივსა ძმისა მისისასა და უბოძა ამირსპა-
 სალარობა.

⁶⁾ ქარ. ცხ—ში: ხოლო ივანე საქმისა ამისთვის განკვირვებული ეტყოდა მეფესა.

⁷⁾ ქარ. ცხ—ში: დიდებულ.

⁸⁾ ქარ. ცხ—ში უკანასკნელი ორი სიტყვის მაგიერ: არამედ ამას გვევდრე-
 ბი, რათა.

⁹⁾ უკანასკნელი ხამი სიტყვა არ არის თეიმ. ვარ—ში.

¹⁰⁾ ქარ. ცხ—ბა უმატებს: რამეთუ.

¹¹⁾ ქარ. ცხ—ბა უმატებს: შინა.

¹²⁾ თეიმ. ვარ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: კლდ (ხელად) თქნ (თქუნ).

¹³⁾ ქარ. ცხ—ში: ირა არს ესე წესად თქუნ მეფეთა წინაშე (ქარ. ცხ—ბა
 ვ. 232.)

¹⁴⁾ ქარ. ცხ—ში: რათა ახალსა უადრესსა.

¹⁵⁾ თეიმ. ვარ—ში: მიბოძაო.

¹⁶⁾ ქარ. ცხ—ში: მიბოძო ვითარცა.

¹⁷⁾ ეს სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში.

და: გამზრდელად: მეფეთა: და: სულტანთა: იწოდების: ათაბა-
 გი:¹⁾ ამით: განდიდე: წყალობა: შენი: უწინარეს: ჩემთა: პირველ-
 თა: უოცა: მეფემან:²⁾ და: უბოძა: ათაბაგობა: რომელ: არა: უოფი-
 ლიუო: საქართველოს: მეფეთა: წინაშე: არცა: ვის: ბოძებოდა:³⁾
 მსახურთ: უხუცესობა:⁴⁾ ვარამს: ზაქარიას:⁵⁾ გაგელის: ძეს: კაცს:
 საპატრიოსა: და: ლაშქრობათა: შინა: გამარჯვებულსა:⁶⁾ ესრეთ: იუჟ-
 ნიან: მეფეს: წინაშე:⁷⁾ ხოლო: მეფე: თამარ: ზამთრის:⁸⁾ დერს:⁹⁾
 იუჯს: და: ზაფხულს: კოლას: და: წელის:¹⁰⁾ ტბასა: ზოგჯერ: გარ-
 დავიდის: აფხაზეთს: გეგუთს: და: ცხემს: მათ: უგვე: ქაშათა: იწ-
 უეს: მათეჟლთა:¹¹⁾ განდგომად: კაცთა:¹²⁾ ფხოველთა: და: დიდთა:¹³⁾
 უგვე: შეგნებათა: მშთეგართა:¹⁴⁾ და: უხარშავსა: ჭამენ: და: მრავალ-
 ნი: ძმანი: ერთსა: დედაკაცსა: მიიუჟანებენ: ცორლად:¹⁵⁾ რომელი:
 უჩინარსა: რასამე: ეშმაკსა: თაუჟანისცემენ: და: ზოგნი: უნიშნო-
 სა: შავსა: ძაღლსა: და: ამას:¹⁶⁾ ჰყოფენ: - ხოლო: ფხოველნი:
 ჯვარის: მსახურნი: არიან: და: ქრისტიანობასა: იჩემებენ: ამათ: იწ-
 უეს: რბევად: და: ხოცად: ტეკებოდ: ცხადად: და: დამით:¹⁷⁾ მოუ-
 წოდა: მეფემან: ათაბაგსა:¹⁸⁾ უოველთა: მთეულთა: დვალთა: ცხრაზ-

720

¹⁾ ქარ. ცხ—ში წინა შენიშენიდან ასეა: რომელ მეფეთა გამზრდელთა და სულტანთა ათაბაგობით უკობენ. აქ აშიაზე სწერია სხვა ხელით: ათაბაგი.

²⁾ ქარ. ცხ—ში წინა შენიშენიდან ასეა: მით განდიდე წყალობა შენი ჩემზედა. უსმინა ესე მეფემან.

³⁾ ქარ. ცხ—ბა უმატებს: და.

⁴⁾ ქარ. ცხ—ბა უმატებს: უბოძა.

⁵⁾ თეიმ. ვარ. და ქარ. ცხ—ში: ზაქარია.

⁶⁾ ქარ. ცხ—ში: წინაშე მეფისა თამარისა.

⁷⁾ თეიმ. და ბარ. ვარ.: ზამთარ. ბროსსეს გამოცემაში არ არის ეს სიტყვა.

⁸⁾ ქარ. ცხ—ში: დენს.

⁹⁾ თეიმ. და ქარ. ცხ—ში: ცელის.

¹⁰⁾ თეიმ.: მთეულთა. ქარ. ცხ—ში: კაცთა მთეულთა.

¹¹⁾ ეს სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში.

¹²⁾ ქარ. ცხ—ში: დიდოთა.

¹³⁾ ქარ. ცხ—ში ამ სამი სიტყვის მაგიერ: დიდონი უკუტ მშთეარსა. თეიმ. ვარ.: უკუტ ბუნბათა მშთაეართა.

¹⁴⁾ ქარ. ცხ—ში: ცოლრად. თეიმ.: ცორლად.

¹⁵⁾ ქარ. ცხ—ბა უმატებს: ესე ვითარსა.

¹⁶⁾ ქარ. ცხ—ბა უმატებს: მაშინ.

¹⁷⁾ ქარ. ცხ—ბა უმატებს: მეფემან თამარ ათაბაგსა ივანეს და.

მელთა: მოკვეთათა:¹) კადელთა: ცხვატელთა:²) ჭართალთა: ერწოთნელ-
 თა:³) მისცა: ივანე: ათაბაგის: და: წარავლინა: მათ: ზედა: - ხოლო:
 ივანე: გონიერად: ეო: აღვიდა: მთასა: კადისასა: და: წარვლო:
 წვერი: მთისა: წარდგა: მთასა: ფხრველთასა:⁴) დიდოთასა: რამე-
 ლი:⁵) არავის: ექნა: არცა: ჰირველ:⁶) არცა: შემდგომად: რამეთო:⁷)
 ერთ: კერძო: დაურჩა: დურძეკეთი: და: ერთ: კერძო:⁸) დიდოეთი:
 და: ფხრეთი: ცნეს: რა: მისვლა: ათაბაგისა: მოვიდეს: ძღნითა: მე-
 ფენი: და: ურძეკეთი:⁹) მოსცეს: ლაშქარი:⁴) დაუდგეს:⁹) გვერცა:¹⁰) და:
 იწიეს: ზეიდადმან: ბრძოლა: და: რიგა: და: კვლად: და: ტყვეო-
 ბად: და: წვეს: ავად:¹¹) მოსწვიდეს: ურიცხვი: კაცი: დიდოი: და:
 ფხრვი:¹²) და: დაეკეს: სამი: თვენი: ივნისი: ივლის: და: აგვისტოსი:
 მამინ: შეიწრებულთა: ათაბაგისათა:¹³) მოსცეს: მძევლები: და: აღუ-
 თქვეს: მსახურებად: ხარაჯა: და:¹⁴) ჰირი: სიმტკიცისა: აღუთქვეს:¹⁵)
 წამოასხეს:¹⁶) მძევლები: იქმნეს: ზაფნი:¹⁷) და: ესრეთ: გამარჯვებოთა:
 მოვიდა: ივანე: მეფეს: წინაშე: რქვა:¹⁸) ძლიერო: მეფეო: იქმნა:
 721 ბრძანება: შენი:⁴) მოვაკრენ: ურჩნი: შენნი:¹⁹) დიდოეთი: და: ფხრე-

¹) ქარ. ცხ—ში შეტომით: მკველთა.
 ²) თეიმ. და ბარ. ვარიანტებში: ცხვატელთა. ქარ. ცხ—ში: ცხვადელთა.
 ³) ქარ. ცხ—ბა და თეიმ.: ერძო-თიანელთა.
 ⁴) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: და.
 ⁵) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: ესე.
 ⁶) უნდა იყოს: რამეთუ. ქარ. ცხ—ში არ არის ეს სიტყვა.
 ⁷) უკანასკნელი ხუთი სიტყვა არ არის თეიმ. ვარ—ში.
 ⁸) ქარ. ცხ—ში: ამ ორი სიტყვის მაგიერ: დურძეკეთანი.
 ⁹) უკანასკნელი შვიდი სიტყვა არ არის თეიმ. ვარ—ში.
 ¹⁰) ქარ. ცხ—ში: გვერდსა.
 ¹¹) თეიმ. ვარ—ში ამ სამი სიტყვის მაგიერ: დაწუვად. ქარ. ცხ—ში: და იწიეს
 ზეიდად ბრძოლა, ტყვეობა და კლვა, და რბევა და დაწვა, და.
 ¹²) თეიმ. ვარ—ში: დიდოი და ფხოი. ქარ. ცხ—ში: დიდო და ფხოელი.
 ¹³) ქარ. ცხ—ში: ათაბაგისავან.
 ¹⁴) ქარ. ცხ—ში: და აღუთქვეს მსახურება და ხარაჯა, და მოსცეს.
 ¹⁵) ქარ. ცხ—ში არ არის ეს სიტყვა. ამის მაგიერ სწერია: ქმნეს ზაფნი.
 ¹⁶) ქარ. ცხ—ში: წამოასხე. თ—ში: წამოასხა.
 ¹⁷) ეს ორი სიტყვა ამ ადგილას არ არის ქარ. ცხ—ში.
 ¹⁸) ქარ. ცხ—ში: და ესრეთ გამარჯვებულნი მოვიდეს წინაშე მეფისა, და
 პრქვა ივანე ათაბაგმა მეფესა თამარს: ჟბი.
 ¹⁹) ქარ. ცხ—ში: ბრძანებისა შენისანი.

თი: 1) ხ ც ლ ო : მ ე ფ ე მ ა ნ : დ ი დ ა დ : ღ ა ი მ ა დ ღ ა : 2) და : უ ა დ რ ე ს : ზ ა ტ ი ვ ს ა : ა ი უ ნ ა ნ : და : ი უ ო : ყ ო ვ ლ გ ა ნ : მ შ ე ი დ ო ბ ა : წ ა რ მ ა ტ ე ბ ა : 3) დ დ ი თ ი : დ დ ე : შ ე მ ა ტ ე ბ ს : 4) ს ა მ ე ფ ო თ ა : ღ თ ი ვ : დ ა ც უ ლ ი : მ ე ფ ო ბ ა : თ ა მ ა რ ი ს ი : 5) ხ ც ლ ო : ს ზ ა ნ ი : მ ი ს ნ ი : გ ა ნ ს ვ ე ნ ე ბ ა ს ს ა : ნ ა დ ი რ ო ბ ა ს ა : და : ბ უ რ თ ა ო ბ ა ს ა : 6) თ ვ ი თ : თ ა ვ ა დ ნ ი : და : წ ა რ ჩ ი ნ ე ბ უ ლ ნ ი : მ ა რ ა დ ის : მ ე ფ ე ს : წ ი ნ ა შ ე : ი უ ე ნ ა ა ნ : გ ა ნ ს ვ ე ნ ე ბ დ ა ა ნ : და : ა ღ ი ვ ს ე ბ ო დ ა ა ნ : 7) ს ა ბ ო ძ ვ რ ი თ ა : მ ე ფ ი ს ა : მ ი ე რ : მ ა თ ი ს ა : 8) ხ ც ლ ო : ვ ი თ ა რ : დ ი დ ს ა : კ ო ს ტ ა ნ ტ ი ნ ე ს : ძ მ ი ს წ უ ლ ს ა : ი ვ მ ი ნ ო ს ს ა თ ვ ი ს : რ ო მ ე ლ თ ა : ჰ ე ჯ ა : 9) ა ნ გ ე ლ ო ზ მ ა ნ : მ ო ნ ა ზ ო ნ ს ა : ვ ი ს მ ე : მ გ ო დ ე ბ ე ლ ს ა : ს ი კ უ დ ი ლ ს ა თ ვ ი ს : ი ვ შ ი მ ნ ო ს ს ა : 10) რ ა ს ა : დ ა კ ლ ო : ქ რ ის ტ ი ა ნ ე თ ა : ე ს ე : ვ ი თ ა რ ი : ე ს : 11) მ ე ფ ე : რ ო მ ე ლ : ა ნ გ ე ლ ო ზ მ ა : დ ა დ გ ა : გ ვ ი რ გ ვ ი ნ ი : ს ა ხ ი ლ ვ ე ლ ა დ : უ ო ვ ე ლ თ ა : და : ე ტ უ ო დ ა : რ ა : ა რ ს : ბ ე რ ო : გ ა მ ო ძ ი ე ბ ა : შ ე ნ ი : მ ს ჯ ა ვ რ თ ა : ღ თ ი ს ა თ ა : ა წ : გ ო ბ რ ძ ა ნ ე ბ ი ე ს : დ ა ს ც ხ ე რ : ბ ო რ ო ტ ის ა გ ა ნ : ა რ ა : უ წ უ ი : რ ო მ ე ლ : ა დ მ ს ა ვ ე ლ ე თ ი თ : დ ა ს ა ვ ლ ე თ ა მ დ ის : 12) უ ო ვ ე ლ ი : ჰ ე ჯ ე ა ნ ა : მ ა რ თ : 13) მ ა დ ი დ ე ბ ე ლ ი : ი უ ო : ა რ ც ა : ი გ ი : დ ი რ ს ი უ ო : მ ე ფ ო ბ ა ს ა : ი ვ შ ი მ ნ ო ს ს ა : 14) ა რ ა : თ უ მ ც ა : ს ა ბ ე რ ძ ნ ე თ ი : ო დ ე ს : ე გ რ ე თ ვ ე : ა წ ც ა : ო ქ მ ა : ა მ ი ს ა : დ ი დ ს ა : მ ე ფ ე ს ა : ს ა ქ მ ე : ა რ ა : დ ი რ ს ი უ ო : ა რ ა მ ც ა : უ ო ვ ე ლ ი : ჰ ე ჯ ე ა ნ ა : ა რ ა : თ უ მ ც ა : ს ა ქ ა რ თ ვ ე

1) ქარ. ცხ—ში: ფხოელი.

2) ქარ. ცხ—ში: დაუმადლა.

3) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: და.

4) ქარ. ცხ—ში: შემატება. თეიმ.: შემატებასა.

5) ქარ. ცხ—ში: დვთივ დაცულისა მეფისა თამარისი.

6) ქარ. ცხ—ში: განისვენებდენ ნადირობითა და ბურთობითა და.

7) ქარ. ცხ—ში: ამ საში სიტყვის მაგიერ: იხარებდეს და აღივსებოდეს ნიკითა და.

8) თეიმ. ვარ—ში: მეფისა მართ (მიმართ) მრთისა. ქარ. ცხ—ში: მეფისა მიერ თამარისა.

9) თეიმ. ვარ—ში: ივბიმიწისთვის რომელ თქვა.

10) თეიმ. ვარ—ში: ივბიმიწისა. ამ სიტყვის წინ თ—ში წინა რვა სიტყვა გამეორებულია შეცთომით.

11) თეიმ—ში: ესე.

12) თეიმ—ში: დასავლეთამდე.

13) თეიმ—ში: მართლ (მართალ).

14) თეიმ—ში: ივბიმიწისა.

ლ: ოდენ: ამის: მეფობასა:-¹⁾ ამის თვისცა: მოხედნა: რი-
სხვით: მოწყალებანი: ღთნ: სამკვიდრებელსა: თვისსა: და: მი-
ცვალა: მეფე: თამარ: კმელსა: დგომასა: შინა: მოიწია: მწუ-
სარება: და: მიუთხრობელი: მკვიდრთა: საქართველოსათა: და:

¹⁾ სიტყვებიდან „ზოლო ვითარ დიდსა“ აქამდე შეცვლით არის შეტანილი ქართლის ცხოვრებაში. შემდეგ ამისა ქართლის ცხოვრებაში მოყვანილია ვრცელი ტექსტი, რომელიც ჩვენს დედანში და თეიმურაზის ვარიანტში არ არის, ერთიც და მეორეც მოგვყავს აქ:

„რამეთუ ვითარ დიდისა მზიარულად ამბისა-გან მეტყველი პირი და აწ მწუხარებისა მიმართ მიიქცევის. რამეთუ მეგულებს მე წარმოთქმა ყოვლისა სოფლისა საგლოველისა ამბისა. კოსტანტინეს ძმის-წულისა იე-ბიმიანოზისა-თვს წერილ არს, რომელ ჰრქვა ანგელოს-მან მონაზონსა ვის-მე, რომელი იგლოვდა, სიკუდილისა-თვს იებიმიანოსისა-თვს, ვითარმედ „რასა დააკლო ღმერთ-მან ქრისტეანეთა ესე-ვითარი მეფე, რომელსა ანგე-ლოს-მან დაადგა გვრგვნი სახილველად ყოველთა.“ და ეტყოდა ანგელო-სი. „რაჲ არს, ბერო, რასა გამოეძიებ შენ მსჯავრთა ღვთისათა. აწ გი-ბრძანებ, დასცხერ გამოძიებისა-გან მაგის ბოროტისა. არა უწყი რომელ აღმოსავლეთით ვიდრე დასავლეთადმდე უკეთუ მართალ-მადიდებელი იყოს, არცა იგი ღირს იყო მეფობასა იებიმიანოსისა, არა-თუმცა საბერძნეთი ოდენ.“ ეგრეთუც აწცა იქმნა ამის დიდისა მეფისა საქმე, არა-თუ ოდენ საქართველო, არამედ არცა-თუ ოდენ ყოველი ქუპყანა ღირს იყო მეფო-ბასა თამარისასა.

ნაკარმაგვეს გარდმოდგა მეფე თამარ, და მის წინაშე იყუნეს ყოველ-ნი დიდებულნი და წარჩინებულნი, და იურენა და განაგნა საქმენი სამე-ფოსა თვისისანი, და უფროსდა ეკლესიათა და მონასტერთანი, და მუნ დგო-მასა შინა გამოაჩნდა სენი, გამოაკრებელი²⁾ ჩვენი, რომელი დღითი-დღე დამ-ძიმდებოდა მის-ზედა. და დიდ-ხან ფარვიდა, რათა არა-ვინ შეაწუხოს, გარ-ჩა ურგებელ იქმნა-რა ჭირი, არა მიმთვალველი კურნებისა, მაშინდა განა-ცხადა, რამეთუ დედობრივ-მან უძლურება-მან განგრძობილთა შინა მკედ-რობათა არა თავს-იდვა შეუმთხვეველად მიშვება აგებულებისა. და აქა სა-ბრალობელ მიჩნს დიდად ერთ-გულნი-იგი კაცნი, თუ ვითარ უგულებელს-ყვეს ეგ-ოდენი ტკივნეულობა, რამეთუ წარმოიყვანეს კუბოთა ტფილისს, და შემდგომად მკირედთა დღეთა ენებათ და ისწრაფდეს, ჩვეულებისა-ებრ, რათა დასოს განვიდენ. და მუნ წარიყვანეს კუბოთავე და დიდად გაძნელ-და სენი-იგი უწყალო. და კვალად წამოიყვანეს აგარათა ციხესა, და უქმ

²⁾ ბარ. ვარ—ში: რამე გამოაკრებელი. საეკლესიო მუზეუმის ვარიანტში (№ 181): რამეთუ მომაოკრებელი. მეგრელის ვარ—ში: რა მომაოკრებელი.

ძნელად: გამწარებულნი: იტყებდეს: და: ისხმიდიან: თავს: ნა- 722
 ცარსა: და: მტვერსა: ათაბაგი: და: იქმნა: ტყეზა: მსგავსი:
 გზათა:¹) ატადესთა:²) და: გოდებსანი: მსგავსი: მოკრებისა:³)
 იელუსარემისანი:⁴) იელუსალემისა: მიერ: მგოდებელისა: და:

იქმნა მის-ზედა ყოველი ბრძანებათა⁵) გამომეძიებლობა მკურნალთა კელოვ-
 ნებისა. ამის-თვსა იყუნეს თვთ მუნ და ყოველსა ადგილსა ლიტანიობანი
 და ლამის-თეფანი მიმდემნი, და ცრემლთა დინებანი იხილვებოდეს, მდი-
 დართა და გლახაკთანი, სწორებით. გარნა განჩინებანი წინა-აღუდგომელი
 იყო, და დღე-მან იწყო მიდრეკად, და მზე-მან დასლვად, და ჰაერ-მან
 სხვად ფერად უფერულობა. და ცის-კარსა დღისასა ზედა⁶) იწყეს შემოსად
 ბნელთა ღრუბელთა; ლაწეთა-მათ ვარდოვანთა იწყეს დაკნობად, და თუალ-
 თა-მათ ტბა-ებრ მზისა შემცხრომელთა სიმრუმედ მიმართეს. კელთა-მათ,
 მსახურებისა-გან გლახაკთასა არა-ოდეს დაცხრომილთა, იწყეს მოუძღურე-
 ბად, და ფერკთა-მათ, მარადის ღვთისა-თვს მაშვრალთა, იწყეს შედრეკად,
 და ყოველნი ნიშნი ცხოვრებისანი სხვად და სხვად ფერად იხილვებოდეს:
 ზოგად-მან უღონოება-მან მოიცვნა ყოველნი, და არა უწყოდეს თუ რამც
 ყვეს. მთავარი იცემდეს პირთა, გლახაკნი იტყებდეს თავთა, და ისხმიდიან
 თავთა ნაცარსა და მტვერსა. ათაბაგი⁷) და ყოველნი ნაცვლად მიუპყრობ-
 დეს თავთა თვსთა, და შვილთა თვსთა ღმერთსა, და ითხოვდეს მის-ზედა
 მომავალსა სიკუდილსა, „რათა მარტო ესე დარჩეს, და ჩვენ ყოველნი მო
 გვსრუნენ.“ ამას კმობდენ, და მოეცვათ სასვენებელი პალატისა, რომელს⁸⁾
 აქუნდა ცხედარი უბადრუკებისა ჩვენისა, და ღონე თუმცა იყო ეცდებო-
 დეს, რათა არა აუფლონ სიკუდილისა შემოსლვად. რა იყო, რომელი არა
 იხილვებოდა მუნ, ანუ სავედრებელთაგანი გინა მწუხარებათა. გარნა მწო-
 დებელი კართა ზედა დგა, და მბრძანებელისა წინა-აღმდგომა შეუძლებელ
 იყო.

ბრძენ-მან ბრძნისა ნეტარება აქაცა მოილო თამარ. რამეთუ შემოუ-
 წოდა ყოველთა სამეფოსა თვისისათა წინაშე მისსა, განიმტკიცა თავი თვისი

¹) თ—ში: წინეთ წერებულა: კლთთა. შემდეგ პირველ „თ“-ს ქვეშ ხაზია
 მიმატებული, ამით შეიძლება სდომებოდით „თ“-ს „ო“-ათ გადაკეთება. მაშინ გა-
 მოეა კლთთა.

²) თეიმ. ვარ—ში: ადატისთა.

³) თეიმ. ვარ—ში: მოკრებისა.

⁴) ეს სიტყვა არ არის თ—ში.

⁵) ბარ., მეგრელ. და საეკლ. მუხ. ვარ—ში: ბუნებათა.

⁶) ეს სიტყვა არ არის მეგრელიის ვარ—ში.

⁷) ეს სიტყვა არ არის ბარათ. და მუხუდუმის ვარ—ში.

ჭერცა: კერე: იყო: და: ყოველთა: ადგილთა: მსხდომარეთა: გოდებათა: და: ტუებათა: შეიწვებოდეს:¹) მკვადრნი: სამეფონი: და: იტყოდინ: მიუთხრობელთა: სიკეთესა: მისთა: გამარჯვებათა:²) და:

და მკნელ მჯდომარე ესრეთ ეტყოდა: „ძმანო ჩემო და შვილნო, მე ესერა მივიწოდები მსაჯულისა-გან საშინელისა, უსაშინელეს³) უფროს მეფეთა ქვეყანისათა, რომელ-მან მიუბუნის სულნი მთავართანი. თქვენ ყოველნი თვთ მოწამე ხართ, რამეთუ თავისა ჩემისა მაქუნდა სიყუარული თქვენი, და სარგებელსა და სათნოსა თქვენსა არა დავაკლე თვითოიულისა-ებრ არა-ძანგისა-ებრ, ვიდრემდის განგებითა ღვთისათა ვიყავ თქვენზედა მეფედ. აწ მეცა წარვალ მამათა ჩემთა თანა, გზასა ჩემ-გან უცხოთა, ბრძანებითა საშინელითა და განყოფითა საკვირველითა. გვედრები ყოველთა, რათა მარადის კეთილსა შინა იყუნეთ მახსენებელ ჩემდა. აჰა ესერა მკვლარად სახლისა ჩემისა დაგიტევებ, რომელნი მომცნა ღმერთ-მან შკლნი ჩემნი, გიორგი და რუსუდან. ეგენი მიიხყენით ჩემ-წილ, და მაგათ აღმოგივსონ დაკლებული ჩემი.“⁴ შევედრნა ყოველთა და მიუთვალნა⁵) წინაშე ხატსა ქრისტესსა და ჯვარსა ცხოველს-მყოფელსა, და მერმე უკანასკნელ ხმა აღმოუტევა, და ყაველთა მშვიდობა მისცა, ესრეთ მეტყველ-მან: „ქრისტე ღმერთო ჩემო, მხოლო⁶) დაუსრულებლო მეფეო ცათა და ქუჩყანისაო, შენ შეგვედრებ სამეფოსა ამას, რომელი შენ მიერ მერწმუნა, და ერსა ამას პატიოსნითა სისხლითა შენითა მოსყიდულსა, და შკლთა ამათ ჩემთა, რომელნი შენ მომცენ, და მერმე სულსა ჩემსა.“⁷ და⁸) მაშინ განვიდეს ყოველნი, მწარედ მტირალნი. და დაიძინა თამარ ძილი-იგი მართალთა, თთუქსა იანვარსა იტ,⁹) და აღესრულა¹⁰) მზე ქართლისა, და საფლავ-მან სადიდებულად თვსად დაგვაჭირვა ცხოვრება მსოფლიო ყოველთა ქრისტიანეთა.

აჰა რაღა ჯერ არს თქმა, გარნა ბავთისა ღალადი, ბნელი უნათლო, და გლოვა უნუგეშინის-მკემო, რამეთუ ვინ იყო ნუგეშინის-მკემელი, ოდეს მწუხარება ზოგად იყოს ყოველთა-თვს. სახატუხელ იქმნა პირი ქვეყანისა,

¹) თეიმ. ვარ—ში: შეიცვალეზოდეს.

²) თეიმ. ვარ—ში გამარჯვებლობათა.

³) ბარ. და მუზუუმის ვარ—ში: უსაშინელესისა.

⁴) მეგრულიის ვარ—ში: მიუთვალნი ყოველთა მცველ-მფარველსა.

⁵) ბარ. დი მუზ. ვარ—ში: მხოლო.

⁶) ეს სიტყვა არ არის ბარ. და მუზ. ვარ—ში.

⁷) ბარ. ვარ—ში უმატებს: ქორონიკონს ულ. მეგრ. და სიეკლესიო მუზუუ-მის ვარ—ში: ქორონიკონსა უია.

⁸) ბარ. დი მუზ. ვარ—ში: აღივსო.

მოწყალებათა:¹) მოსამართლეთათა: სიუხვეთა: სიმდაბლეთა: და: მიუთხრობელთა: სიკეთეთა: მისთა: და: წარიყვანეს: სამკუვიდრებელსა: მათსა: გეფთს: და დამარხეს: სამარხოსა: ჰატიოსანსა: და დაუტევა: სამეფო: ძესა: თვისა: ლაბას:²) არსენი:³) იტყვის: იყუ:

აღეპარსა ყოველთა, თავისა დიდებისა თანა, თმანიცა, მხოლოდ სახელისა ოდენ მქონებელთა. კმასა თანა ვაებისასა ქვესკენლნიცა შეიძრნეს. ყოველნი ფლასითა. ესრეთ გვანდა, დაღათუ ჩვენ-თანა იგლოვდეს ცა და ყოველი სოფელი. მაშინ უკუპ აღმოიყვანეს და მტოიეთა შინა დღეთა მცხეთად დადვეს, და მერმე უკანასკნელ თვთ მუნვე გელათს დაამკვიდრეს თვსსა შინა სამარხოსა, დიდებდად მუნ შინა დამკვიდრებულთა ჰაპათა და მამათა მისთა, სახელოვანთა დიდთა მეფეთა თანა. დაუტევა სამეფო ძესა თვსსა ლაშას.

იცულა ფერი ქართუპლთა მზიარულებისა, რამეთუ განბიცნეს ბაგენი მათნი, რომელთა პირსა შინა პირველ სხუა არა-რა მოაქუნდა, ვითარ თამარ: რამეთუ სახლთა ზედა აკროსტიხურად, თამარის შესხმათა დასწერდეს ბეჭედთა ზედა, და დანათა და არგანთა შეამკობდეს, და ზედა თამარის ქებათა დასწერდეს. და ყოველთა პირნი ერთბამად მზა იყუნეს, რათა ღირსი რამე თამარის საქებულობასა⁴) სიტყვა აღმოთქვან. ყრმანი მემროფლენი, განაბასა შინა ორნატთასა, თამარის ქებათა მელექსეობდიან. ერაყს მყოფნი მეებნენი გინა მეჩანგენი თამარის შესხმათა მუსიკობდიან.⁵) ფრანგნი და ბერძენნი, ზღვასა შინა მენავენი, ნიავე-კეთილობათა⁶) შინა, თამარის ქებათა იტყობიან, ესრეთ ყოველი სოფელი სავსე იყო მისმიერთა ქებითა, და ყოველი ენა ადიდებდა, რომელსაცა ოდენ სახელი მისი ისმოდა.⁷) ხოლო საქმეთა მისთა-თვს რადლა საკმარ არს თქმად, რამეთუ კიდით კიდემდე განისმეს, ვითარცა თვთ მოწამე არს ყოველი ჩვენ მიერ ხილული სიტყვისა-ებრ ბრძნისა.

არა უკთომელობა მგონიეს, ძალისა უზეშთაესსა მეცადინობა. რამეთუ დაწყება და აღსასრული ამის კელ-ყოფისა სრულებით ესრეთ ჰჩანს, ვითარცა სიმძიმესა და პატიოსნებასა თანა ოქროსასა ქარქვეტისა ნაჟსრე-

¹) თეიმ. ვარ—ში: მოწყალბათა.

²) თეიმ. ვარ—ში: თსსა ლაშასა.

³) თეიქ. ვარ—ში: არსენ.

⁴) მეგრ. ვარ—ში: საქებულობათა. მუზ. ვარ—ში: საქებლობისა.

⁵) მუზ. ვარ—ში: მუსიკელობდიან. მეგრელ. ვარ—ში არ ორის სიტყვებიდან ერაყს მყოფნი.

⁶) მეგრ. ვარ—ში: ნავე-კეთილობათა.

⁷) ბარ. ვარ—ში: ისმოდა.

ნელი:¹) მეფე: მთავარი: სიონი: და: წინარი:²) ჭაბუკი: ქაღწედი:
 ებგური: სებგური: აღური:³) კიცვი:⁴) თვალნი: იელუსალიმი: გო-
 დოღ: მენელსახლი:⁵) და: მამა: მეგვიპტელი: ცხენი: ჯაზარე: ქუდი:

ვი, რამეთუ ვინ რა წარმოთქვას ღირსი ამის-თვის, გინა რა ვინ პირველ აქოს, ანუ რომელი უკანასკნელ. სიმდაბლე უზომო, სიმალლე შეუსწორებელი, სიმშვიდე საქებელი, სიმქისე ჯეროვანი, ლმობიერება მოწლე, მოწყალება თანა-ლმობილი, უმანკოება უზაკველი, სიწრფოება უსიცრუო, სახიერება⁶) ზოგადი, სიუხვე აღუზავებელი, და თავი ყოვლისა კეთილისა, შიში ღვთისა და მსახურება მისი შეუორგულებელი. რომელი-ესე ყოველი ამან ესრეთ მოიგო ვითარ ერთი სხვამან ვერავინ, და წამებს⁷) ამას ყოველი მახლობელი სამეფო, გარეშემო ქართლისა: თუ რა-ოდენნი დაგლაზაკებული მეფენი განამდიდრნა, რა-ოდენთა მიმძლავრებულთა უკუნ სცა სამეფოა თვისი, რა-ოდენნი განდევნილნი სამეფოდვე თვსად კვალად აგნა, და რა-ოდენნი სიკუდილად დასჯილნი განათავისუფლნა. და ამისი მოწამე არს სახლი შარვანშეთი და დარუბანდელთა, ღუნძთა, ოვსთა, ქაშაკთა,⁸) კარუქალაქელთა და ტრაპიზონელთა, რომელნი თავისუფლებითსა ცხოვრებასა ამის მიერ იყუნეს, და მტერთა-გან უზრუნველობასა.

ხოლო სჯულთა მიმართ საღმრთოთა ვინ იყო ესრეთ მოშურნე, გინა სიმდაბლით თავისა მომდრეკელ, რამეთუ თეოდოსი დიდსაცა აღმატებოდა.⁹) ლოცუანი და ღამის-თევანი რომელნი პალატსა შინა ამისსა აღსრულებოდეს, საეკველ მიჩნს მეუდაბნოეთა-განცა. ხოლო მარხვისა-თვის რაღა ვსთქუა, რაჟეთუ წესი იყო მონაზონთა და მამხილებელ უღებთა, ერი პალატისა. ეგრეთვე სიყუარულისა-თვის ხუცესთა და მონაზონთა-თვის ნამეტნავი არს თქმად. რამეთუ წესიერად ცხოვრებულნი კაცნი მარადღე იყუნიან წინაშე მისსა, და მახლობელად სასვენებელისა მისცის მათ საყოფელი, და თვთ ზრდიდის საზრდელითა და ყოვლითა საკმარითა, რაჟცა უნებნ, და უკეთუ მათგანნი ვინმე იყვის უძლურ, თვთ მივალნ მოხილვად და ნუგეშინის-ცემად, და თვთ განუმზადებნ ცხედარსა და სარეცელსა. ხოლო გლა-

¹) თეიმ. ვარ—ში: იყვ ნელი.

²) თეიმ. ვარ—ში: წყნარი.

³) თეიმ. ვარ—ში: აღური.

⁴) თეიმ. ვარ—ში: კიცვითა.

⁵) თეიმ. ვარ—ში: მენვე (მენავე) სხლი (სახლი).

⁶) მეგრ. და მუზ. ვარ—ში: საზარება.

⁷) მეგრ. ვარ—ში: წამებასა.

⁸) მეგრ. ვარ—ში: ქაბაქთა.

⁹) ბიარ. ვარ. უმატებს: და.

იოგანე: იტუეის: ჭარჭიმელი:¹) თუ ლთადი: მიღისეგლმან: ს-
ფერო: შეასხა: შამშის:²) ღავით: თქვა: ზესთა: განდიდეს:³)
მით: რკმადი: კორცსა: ჭამს: მათ: და: აქლეშისებრ: ძალით:
მზერობელად: გეთსა: კამს: ის:⁴) დიდება: დთისსა:⁵) ~~~~~

ხაკთა-თვს განეჩინეს სარწმუნონი ზედა-მდგომელნი, და ყოველსა სამეფოსა მისსა შემოსავლნი, რაცა იყო, შინათ და გარეთ, ყოველისა ნაათალი გლახაკთ მიეცემოდა დაუკლებლად, ერთისა ქრთილისა მარცვლამდეცა. და ამას ყოვლადვე არა ჰკონებდა ქველის საქმედ მითვალვად⁶) წინაშე ღვთისა. რამეთუ რა-ჟამს მოიცალის მარტოებით ყოფად, მყის აღიღის სასთველი და⁷) საკერავი, და ნაშრომსა-მას თვსთა გელთასა ხუცესთა და გლახაკთაგანუ ყოფუნ, თვსითა კელითა. ესრეთ ვითარითა⁸) წესითა გამტკიცებულითა, ღვთისა სახიერისა სათნოებისათა არა დაწყებისასა მიხედვიდა, არამედ აღსასრულისათა, და ვითარცა მზე სწორ პატიობით ყოველთა ზედა განუტეობდა ნათელსა თვსთა შარავანდედთასა. ესრეთ წყალობითა ყოველთათა მოიზიდვიდა წყალობად ღვთისა, ესრეთ გამოიფრდიდა ჟამთა-გან, ესრეთ განა-

¹) თეიმ. ვარ—ში: კირკიმლი.

²) თეიმ. ვარ—ში: მიღისეგლმან სფერო შესხა შრშისი.

³) თეიმ. ვარ—ში: ზეზთა გრდიდნეს.

⁴) თეიმ. ვარ—ში: კვას ისი.

⁵) სიტყვებიდან „ამისთვისცა მოხედნა რისხვით“ ქართლის ცხოვრებაში არ არის, მხოლოდ თეიმურაზის ვარიანტში არის. აქ საჭიროთ ვრაცხო შევნიშნათ, რომ მე-497 გვერდიდან დაწყებული ჩვენის გამოცემისა ტექსტს ჩვენი დედნისას გარდა ბროსეს გამოცემულს ქართლის ცხოვრებისა ვადარებთ თვით ბატონიშვილის თეიმურაზის ხელნაწერს, რომელიც პეტერბურგის სამეცნიერო აკადემიამ გამოგვიგზავნა. განსხვავებანი მხოლოდ ის მცირედნი არიან, რომელნიც აღნიშნეთ თეიმურაზის ვარიანტის ჩვენებით. სხვებში ყველაფერში ტექსტი თეიმურაზის ქართლის ცხოვრებისა ეთანხმება მარიამ დედოფლის ქართლის ცხოვრების ტექსტს. ეს თანხმობა ემჩნევა არა მარტო აღნიშნულს გვერდებს, არამედ უმეტეს ნაწილს თამარ მეფის ცხოვრების ტექსტს. აქ თანხმობა იქამდის მიდის, რომ ახალი სტრიქონები თეიმურაზის ვარიანტისა ყოველთვის უდრის წითლურით ნაწერ სიტყვებს მარიამ დედოფლის ვარიანტისა, რომელშიაც წითლურები დასმულია ახალი სტრიქონის მაგიერ. განსხვავება ეტყობა სიტყვების მართლწერაში. თეიმურაზის ვარიანტში ხშირია შემოკლებით, პატივით ნაწერი სიტყვები, ხშირად იხმარება უც და არა უც, თუმცა ზოგიერთ შემთხვევაში „უ“-ს პატივი აქვს ზემოთ, ზოგჯერ ნახმარია აგრეთვე თეიმურაზის ვარიანტში ჯ და სხვა. განსხვავებას თეიმურაზის ვარიანტისა თამარ მეფის ცხოვრებაში, რომელიც აღნიშნული არ არის შენიშვნებში, ჩვენ დამატებში დაურთავთ.

⁶) ბარ. და მუზ. ვარ—ში: მითვალულად.

⁷) ბარ., მეგრ. და მუზ. ვარ—ში: გინა.

⁸) ამ სიტყვას უმატებს მეგრელიის ვარიანტი.

ღ-თო: წარმართე: ოკსავე: ცხოვრებასა: შინა: დედო-
ფალთ: დედოფალი: მარიაჲ:-~~~~~

ამან: დიდმან: და: სახელ: განთქმულმან: ცხოვრება-
სა: შინა: დაუბრავა: მკლემოგა:¹) ქართველთა: გამარ-
ჯვებისა: ²)-~~~~~

ამას: სანატრელსა: სიცოცხლეშიგან:³) დაეღვა: გვირგვინი:
723 ძეს:⁴) მათსა: გიორგის:⁵) რომელსა: ლაშობიტა:⁶) უწოდა: იყო:
წლისა: ათ: წამეტისა: რაჟამს: დაიდგა: გვირგვინი: მეფობისა:
და: მეფემან: თამარ: მიუღოცა: მეფობა: ხოლო: რაჟამს: მიცვა-
ლა: თამარ: იყო: თანა:⁷) ღამა: აფრამეტისა: წლისა: დაეტე-

ძლიერებდა მშვიდობართა, დაღათუ არა-რათ სიცრუვით მოგებულთა, და
უსამართლოთა:

არა-ოდეს მომედგრა ჟამისა-გან, არცა უღებ იქმნა ოდესცა განგე-
ბისა-თვს, არა-ოდეს აუქმა გონება მისდა რწმუნებულთა საქმეთა-თვს, არა
დაუძძიმა კრთომასა გონებისასა დამზიდველი რამე ჩვენებრივი,⁸) არცა სიმ-
დაბლესა მირიდა,⁹) არცა სიტკბოება ჟამიერი უმოთნო ყო, არცა საშინელე-
ბა შეურაცხ. ყოველი განზავა ყოველითა, რათა სრულებით სრულისა-გან
წარმოაჩინოს, თავსა შორის თვსსა.

ულაფარი მარსებელისა განუგმობელად დაიცვა, რათა მოქცევასა ში-
ნა სიმრგვლისასა არა-რად ელმად და უცხოდ მისდრკეს, არცა გარდაყვეს
სავსებელისა დუღილსა შინა, არცა მოაკლდა შთაზიდვასა შინა საბლისასა:

¹) თ—ში: მძლავრობა.

²) თ—ში: გზმარჯვებლისა (განმარჯვებელისა). ეს სათაური ქარ. ცხ—ში
არ არის. აქ საჭიროა შევნიშნოთ, რომ ტექსტს გიორგი მეფის ცხოვრებისას თეი-
მურაზის და რუმეანცევის ხელნაწერებში ჩვეულებრივი სათაური არა აქვს. სხვებ-
ში სწორია: სამეოცდა პირველი მეფე ლაშა გიორგი, რომელი ითარგმანების აფ-
სართა ენითა „ჩუტყუნის მანათობელად“, ძე თამარ მეფეთ მეფისა ბაგრატიონი.

³) ქარ. ცხ—ში: სიცოცხლესა შინა თვსსა.

⁴) თ—ში: ძესა.

⁵) ქარ. ცხ—ში: ძისა მისისა გიორგის და.

⁶) თ—ში: ლაშობიტა. ქარ ცხ—ში: ლაშაობიტა.

⁷) ეს სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში.

⁸) ბარ. ვარ—ში: ჩუქენბრივი. მეგრ. ვარ—ში: ჩვეულებრივი.

⁹) მეგრ. და მუზ. ვარ. უმატებენ: არცა სიმადლესა განეყენა.

ვა: მეფობა: ძესა: თვისსა: ხოლო: ნათესავსა: ქართველთასა: ცემა:¹) მწუხარება: ვაება:²) რამეთო:³) ცხოველნიცა:⁴) ჩასრულიყვნეს: ჯოჯოხეთს: მკვიდრნი: სამეფოსა: მისისანი: და: ჯერეთვეცა: აგრე:⁵) იყო:-⁶) შემდგომად მისსა: დაიპყრა: მეფობა: იქმან: თამა-

არამედ მეტად დამდაბლებულ-მან გონიერისა გონებისა-გან იყოვლისფერა გარემოდ, რათა მოკტევი თვისი მარტიობით იხილვოს გუარსა შინა ანაგისასა. შეუყოფელად ვენბათა ისურვებდა და სასურველ იყო, იწადებდა და საწადელ იყო, იქებოდა და საქებელ იყო, ნატრიდეს და სანატრელ იყო. და არა-რა იყო სხვა კეთილი რაცა-იგი არა იყო მის შორის.

ურჩინ თვისნი დაამდაბლნა და მოყუარენი აღამაღლნა, არა ილუწი-და უმეზობლობასა, არცა შერთვიდა სახლსა სახლსა ზედა, არცა აგარაკსა აგარაკსა ზედა უცხოდა. არამედ თვისი მამული ძელი კმა ჰყო, რათა არა უსამართლოდ ჰგონონ, და მიმხვეჭელად, ვინათ-გან სამართალ-მანცა ზენამან უბტო მართალსა. არა შინგბით უთქმიდა მეზობელთა, არამედ უფროს-და სკვიდა მაშინებელთა-გან, და მათ საშინელ ჰყოფდა მტერთა ზედა. შორს განიოტა წურბლისა მსგავსი ვერ-მადღრისობა, ვინ არა გესლოვან ნაყოფი, და არცა ბუგრიან ნაშრომი. ბტედ ჯდა შორის თავისა თვისისა და მეზობელთა მეფეთა, არა მიშვებდა ბრძოლისა, არცა გარდადებდა უღელ-სა მძლავრებისასა ურთიერთს, და სახედავსა თვისსა მისცემდა: და ამის-თვის მათ-ზედა მეორე სოლომონ იქმნა მეფეთა შორის, და არა ერთი საბელი¹) აღძრა სურვილად. არამედ ყოველნი რომელთა ესმა სახელი მისი, ვინა დიდთა მეფეთა, ცუდად შერაცხნეს თვისი ბედკეთილობა ვერ ხილვისათვის მისისა. კნინდა და ყოველსა ზღვასა აღმოიწრებდა თვისად, ვითარცა ღრუბელი ყოველთა ზედა მსხურებელი ტკბილთა წვიმათა.

განიგემნე ყოველნი მატრიანნი ძველთა გინა ახალთა მეფეთა მაქებელნი, რამეთუ გარდაემატა თამარის საქმეთა ქეშმარიტებით საქებელობა პირველთასა. სახარულ²) იყო თხოვრებათა შინა, დაკდემულ განმსწავლელობათა, შემხებელ ღბილობით და განმწვრთნელ სიტკბოებით, მგვემელ მოწყალებით და შემრისხველ თანა-ღმობით, რათა ყოვლად ყოვლითურთ განუგმობელ აჩვენოს თვისება ღვთისა: სანთელი იყო გონიერთა და უგუ-

¹) ქარ. ცხ—ში: თავ-ცემა.

²) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: და გლოვი.

³) აქ და ამის ქვემოთაც, სადაც რამეთო სწერია, უნდა იყოს: რამეთუ.

⁴) ქარ. ცხ—ში: ცოცხლივ.

⁵) თეიმ. ვარ—ში: ვგრე.

⁶) ქარ. ცხ—ში სამი სიტყვის მაგიერ: ვგრეცა ჯერ იყო.

⁷) მეგრ. ვარ—ში: სიბილ.

⁸) მეგრ. და მუს. ვარ—ში: საზარელ.

რისმან: ჟაშა: გიორგი: რამეთო:¹) იყო: ტანით: ძლიერი: მკნე:
და: მოისარ: ნადიმობათა:²) შინა: მოსწრაფე: ლადად: თვით: შვე-
ნება:³) და: უმეტეს: ამისთვის:⁴) რამეთო:⁵) დაემორჩინეს: ყოველ-
ნი: წინა: აღმდგომნი: მისნი: კვალად:⁶) მოსსენებულსა: და: ღთის:

ნურთა, პირველთა განმანათლებელ, და მეორეთა დამწუხველ. აღვირი იყო უწესოდ მკრთომელთა და დეზ უღებთა-თვს, კანონი სირცხვილისა მოხუცებულთა, და კვერთხი რკინისა ჭაბუკთა-თვს. კეთილ-მავალთა სიბრძნით მცველ, ხოლო მბორგალებთა თვალ-უხვად მგვემელ. მღუდელთ-მოდღურთა შეიპოსეს შიში, პლუდელთა დაიცვეს წესი თვისი, მონაზონთა ჩივილს წესიერი მოქალაქობა, მთავარი განისწავლნეს სიწმიდით სლვად, ერნი განემტკიცეს შიშით მონებად ღვთისა, და ერთ-გულობით უფალთა თვსთა, ყრმანი განიწვართნეს მოძაგებად უჯგროსა უსჯულოებისა, რამეთუ ბილწება-მან უწესო-მან და ყრმებრივ-მან მბორგალებით-მან ბორგნეულობამ, ვერცა-თუ კვალი ჰოვა დღეთა თამარისთა: ვინა და თვთ გინებადცა შორს იყუნეს რომელნიცა პალატსა შინა ღირს იყუნეს, გინა კარსა ზედა მსახურებად. და ესრეთ ყოველსა შინა დაცვითა ღვთისა მცნებათათა, მოიგო წყალობა ღვთისა, და აკურთხა ღმერთ-მან ცხოვრება მისი, და განამრავლა ნაყოფი მისი, და თავ-წარსხმულ ყო, მსგავსად წერილისა, „ნათელი აღმოუბრწყინდა მართალსა განთიადისა-თანა, და მეუღლე მისი სიხარული შუა-დღე, და მწუხრი მშვიდობით დაიძინა სარეცელსა ზედა დვსსა. შეამკუნა ღმერთ-მან დღენი მისნი პატროსნებით, და ჟამნი მისნი მშვიდობით:“ და მეფობასა შინა მისსა არა შეიკურა? პირი მისი. ამის-თვს, რამეთუ არაო-ოდეს გარე მიაქცია კელი სათხოველისა-გან ქვრივთა, ობოლთა და მიმძლავრებულთასა. წარვლნა დღენი მისნი სიხარულსა შინა, ამის-თვს, რამეთუ მარად-დღე ახარებდა ყოველთა გლახაკთა და დავრდომილთა, და უკანასკნელ წარვიდა მამათა თვსთა თანა, და შეეძინა, დაუტევნა ორნი ძენი, გიორგი და რუსუდან, შვენიერნი, საწადელნი, სასურველნი და საქმბელნი, შექმნით სეფის პირნი, გიანიერებით აღსავესენი, სიბრძნით შემკო-

¹) ქარ. ცხ—ში: რომელი.

²) ქარ. ცხ—ში: ამ სიტყვის მაგიერ: მხნედ მოისარი ნადირობათა (უკანასკნელი სიტყვა ეგრევეა თ—ში).

³) ქარ. ცხ—ში: ლადი და თვთ-ბუნება. თ—ში: თვვთ ბუნება.

⁴) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: განლაღებულ იქმნა.

⁵) აქ და ამის ქვემოთაც, სადაც რამეთო სწერია, უნდა იყოს: რამეთუ.

⁶) ქარ. ცხ—ში: კეთილად.

⁷) ბარ. და მუზ. ვარ—ში: შეიკურა.

მოვეკრეს: დედისა: მისსა: დაუშთეკელად:¹) და: წუნარობით:²) დაეტე-
 ვა: სამეფო:³) და: ყოველნი: მახარობელნი:⁴) მათნი: მოხარაჲჲ: შე-
 იქნეს: ვითა:⁵) ვანძელნი: და: მიმდგომნი: ნახტევნელნი: და: კარ-
 ნუ: ქალაქელნი: და: სხვანი: მრავალნი: ძღუნითა: და: ხარაჯითა:
 მოვიდოდნან: მისა:⁶) ჟამსა: იყო:⁷) იშკებდა: და: ყვალგან: მახარო-
 ბელი: და:⁸) იწიეს: განძით: განდგომა:⁹) არდარა: მოსტეს: მეფეს:
 ხარკი:¹⁰) ამისმან: მცნობელმან:¹¹) შეეფმა: ღაშა: მოუწოდა: ყოველ-
 თა: სპათა: საქართველოსათა: იმერთა: და: ამერთა: მკარ: გრძელსა:
 იფანეს: რომელსა: მაშინ: ჰატეფი: ათაბაგობისა: მანებებოდა:¹²) დე-
 დისა: მათისა: თამარისაგან: რამეთო:¹³) იყო: ათაბაგობა:¹⁴) ისრე: გან-
 დიდებულა: იყო: უმეტეს: სხვათა: ერის: თავთათა:¹⁵) ესე: იყო: 724
 ვაზირი: კარსა: შეფასასა:¹⁶) თქვა: შეფემან: ვინ:¹⁷) შეფეთა: შორს:

ბილნი, და ყოველითა კეთილითა სრულნი. თამარ, ოცდა სამთა შინა წე-
 ლიწადთა შეაწყვიდა ყოველი გვარი კეთილ-მეფობისა.

აქ დავკვირებ სიტყვისა წყობა, მომავალთა-თვს ყოველთა-გან აწინდელ-
 თა სხვათა ძღვევისა მიცემითა ყოველთა და უმჯობესად შესატყვის შესაძ-
 ლებელად, სახის-მეტყველებასა უაღრესისა სიტყვისასა პოვნით, და ამის-
 თვს ჩვენ მიერ ღუმლით პატივცემით დავიდუმოთ (იხ. ქარ. ცხ—ბა
 გვ. 333—238):

¹) თეიმ. ვარ—ში: და უშფოთველად.

²) ქარ. ცხ—ში: და უშფოთველად და დაწყნარებით.

³) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: თვისი.

⁴) ქარ. ცხ—ში: მახლობელნი.

⁵) თეიმ. ვარ—ში და ქარ. ცხ—ში: ვითარ.

⁶) ქარ. ცხ—ში: მისსა. მერმე მიმატებულია: მას.

⁷) ეს სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში.

⁸) ქარ. ცხ—ში: იშკებდა და იხარებდა, და ყოველგნით იყო შეება და მხია-
 რულეობა. მაშინ.

⁹) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: და.

¹⁰) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: ხოლო.

¹¹) ქარ. ცხ—ში: მსმენელმან.

¹²) ქარ. ცხ—ში: მინიჭებოდა. თ—ში: მინებობად.

¹³) უნდა იყოს: რამეთუ.

¹⁴) თეიმ. ვარ—ში: ათაბაგობა.

¹⁵) თ—ში: ერისთავთასა. ქარ. ცხ—ში: რამეთუ ათაბაგობი უმეტეს სხვათა
 ერისთავთასი განდიდებული.

¹⁶) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: მაშინ.

¹⁷) ქარ. ცხ—ში ამ სიტყვის მაგიერ: ვითარმედ ვინათგან.

ბრწინააღმართნი: და: სანატრელნი: დედანი: ჩემნი: დამიტყვა: მეფობა:
 ყოველნი: წინა: აღმდგომნი: ჰაზათა: და: მამათა: ჩემთანი:¹⁾ მო-
 ხარაჯეთ:²⁾ შექნა: დღესმომდღე:³⁾ მორჩილნი: ბრძანებისა: ჩვენი-
 სანი: არიან: აწ: განძის: ათბაგს: სწუნელ: უქმნიე: და: ხარკისა:
 არღარა: ნებაგს: მოცემა: მე: ესრეთ: გამიზრახავს: რათა: შური:
 ვაკეთ: განძისა: ზედა: და: თქვენ: შრომისა: შეგამთხვიო:⁴⁾ ძალი-
 თა: და: თანა: დგომითა: თქვენითა: და: უცემია: სანატრელთა:
 ჰაზათა: და: მამათა: ჩემთა: დიდთა: სულტანთა: ძლიერებითა:⁵⁾ აწ:
 მიიღეთ: ჩემგან: ჰატვი: და: ნიჭი: და: აღვიმკედროთ: განძისა:
 ზედა: რათა: სხვათა: მტერთაგან: არა:⁶⁾ სწუნელ: ვიქმნეთ: შეწვე-
 ნითა: ღთისათა: და: წარმოდგანებითა: ჰატოისნისა: ჯვარისათა:
 და: სიქადულითა:⁷⁾ თქვენითა: ვსძლოთ: მტერთა:⁸⁾ ვითარ: ესმა:
 ყოველთა: წარჩინებულთა: სამეფოსათა:⁹⁾ განიხარეს: და: დაუმტკიც-
 ცეს: და: რქვეს: რამეთუ:¹⁰⁾ დიდი: ნუგეშინისცემს: მოგვემატა: ღთი-
 სს: მიერ:¹¹⁾ ახრავნი: და: გულთ:¹²⁾ გორგასლიანი: და: დავითიანი.
 მსგავსი: მათი: მინდობითა: ღთისათა: და: სულთა:¹³⁾ თქვენითა:
 დაგიმორჩილეთ: ურჩნი: მეფობისა: თქვენისანი: და: შევასანთთ:
 ყოველთა: ურჩება: თქვენი:¹⁴⁾ დაუმტკიცეს: ლაშქრობა: და: განძის:
 დარბევასა: წარმართეს: თვით: მეფე: სპითა: დიდითა:¹⁵⁾ ვერ: წინა:
 აღუდგეს: განძელნი: და: მოაკრეს: განძის: ქვეყანა: აიღეს: ტყვე:

¹⁾ თეიმ. ვარ—ში: პაპთა ქმთა ჩემთანი.

²⁾ ქარ. ცხ—ში: მოხარკეთ.

³⁾ ქარ. ცხ—ში: შექმნა დღესამომდღე და.

⁴⁾ ქარ. ცხ—ბა უმატებს: რამეთუ.

⁵⁾ თ—ში და ქარ. ცხ—ში: ძლიერებანი. შემდეგ ქარ. ცხ—ბა უმატებს: ყოველთურთ, და.

⁶⁾ ქარ. ცხ—ში: არღარა.

⁷⁾ ქარ. ცხ—ში: სიქველითა.

⁸⁾ ქარ. ცხ—ბა უმატებს: და ყოველთა წინააღმდგომთა ჩვენთა.

⁹⁾ ქარ. ცხ—ში: სამეფოსა მისისათა.

¹⁰⁾ ქარ. ცხ—ში: ვითარმედ.

¹¹⁾ ქარ. ცხ—ბა უმატებს: რამეთუ გპოვეთ.

¹²⁾ ქარ. ცხ—ში: გოლიათი.

¹³⁾ ქარ. ცხ—ში: ძალითა.

¹⁴⁾ ქარ. ცხ—ბა უმატებს: მაშინ.

¹⁵⁾ ქარ. ცხ—ში ამ სიტყვის მაგიერ: თვისთა, მერმე მიმატებულთა: ხოლო.

და: ნატევე[ენ]ავი: ურიცხვი: და: მოადგეს: ქალაქსა: განძისასა:¹) და: 725
 მრავალ: დღე: ებრძოდეს: და: უოველთა: დღეთა: გამოვიდოდეს:²)
 ქალაქისა: კარსა: ბრძოლად: ჩლიბდაქაცა:³) და: მუნითცა: ურჩეუ-
 ლესნი: ებრძოდან: მაშინ: ინება: მეფემან: გარე: შემოვლა: ქალა-
 ქისა: მცირელითა: ლაშქრითა: და: ვითარ: მოვლიდა: მტკვრისაკენ:
 ქვემოთ: ცნეს: ესე: განძის: მყოფთა: უოველნივე: აღიჭურნეს: კა-
 ცი: ჭურჭლი: ვითარ: ათი: ათასნი:- ხოლო: მეფეს: ჭეუვა:
 თხი: ათასი: კაცი:⁴) ოდენ: ამათ: შინა: უმეტეს: მესხნი:⁵) რამე-
 თა:⁶) ერთ: კერძო: მკარ: გრძელნი: დგეს: ერთ: კერძო: ერნი:
 კახნი:⁷) და: სომხითარნი: ქართველნი: და: თორელნი: ერთ: კერ-
 ძო: აფხაზნი: დადიანი: ბედიანი: და: ლისტს: იქითნი:⁸) ზედ: მო-
 კიდებით: ურთიერთას:⁹) ვითარ: მოვლიდა: მეფე: იცნეს:¹⁰) განახუნეს:
 კარნი:¹¹) და: ვითარ: მკეცნი: ზედა: მიუკდეს:¹²) და: იხილა: მეფემან:
 ღაშა: სამრავლე: მათი: უშიშითა: გულთა: განმკნობთა:¹³) სმათა:
 მისთა:¹⁴) ეგრეთვე: სმანი: მეფისათვის: სიკვდილად: განმწირველ-
 ნი:¹⁵) ეტოვდეს: სიკვდილამდის: ვიდვანოთ: და: დაგდავთ: თავი:
 სასიკვდილოდ: და: არა: ვარცხვინოთ: ჰირველსა: ომსა: მეფობისა:
 შენისასა: და: მეის: მიეტევნეს: ურთიერთარს: და: იქმნა: ბრძო-
 ლა: ძლიერი: და: დიდად:¹⁶) სასტიკი: და: ეცნეს:¹⁷) ჰირსა: მახვი-

¹) ქარ. ცხ—ბა და თეიმ. ვარ. უმატებენ: მოადგეს გარე.

²) თეიმ. ვარ.: გამოვიდიან. ქარ. ცხ—ში: მოვიდიან.

³) თ—ში: ჩალიბად არცა. ქარ. ცხ—ში პირველი ნაწილი სიტყვისა არ არის. ჭეორის მაგიერ სწერია: აქათცა.

⁴) ეს სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში და თ—ში.

⁵) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: იუუნეს.

⁶) უნდა იყოს: რამეთუ.

⁷) ქარ. ცხ—ში: ტერ-კახნი.

⁸) ქარ. ცხ—ში: ლიხთ იქით.

⁹) ქარ. ცხ—ში: ერთიერთას. მერმე მიმატებულია: ხოლო მაშინ.

¹⁰) ეს სიტყვა გამეორებულია თეიმ. ვარ—ში. ქარ. ცხ—ბა აქ უმატებს: ოგი და მსწრაფლ.

¹¹) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: ქალაქისანი.

¹²) ქარ. ცხ—ში: მიეტევნეს.

¹³) ქარ. ცხ—ში: განმკნობითა.

¹⁴) ქარ. ცხ—ში: მათთა.

¹⁵) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: თავთა მათთანი.

¹⁶) ქარ. ცხ—ში: ფრიად.

¹⁷) ქარ. ცხ—ში: მიეცნეს.

დისას: უმრაფელსნი: რჩეუდნი: განძისანი: თვით: მეფე: ღაშა:
 წინა: მიეტყვა: მკნედ: და: ძლიერად: თვით: გოლიათ: მკლავითა:
 სვიანითა: და: კელითა: გოლიათითა:¹⁾ რომლის: თანა: წინა: ბრძო-
 726 ღობდეს: ძლიერად: უკარუვარა: ჯაყელისას:²⁾ შვილი: ზირმშო: ში-
 ბილა:³⁾ კურკელი: ბოცო: ბოცოს: ძე: მემნის:⁴⁾ ძმა: რამეთო:⁵⁾ ესე-
 ნა: წინა: განეწესეს:⁶⁾ ვიასარ: იხილის: სიმკნე: მათი: განძელთა:
 სწრაფთა: იფლტოდეს: ზირისაგან: მკნეთას:⁷⁾ დასდგეს: ვითარ:⁸⁾
 კართამდე: ქადაქისად: მცირედლა: შეიფლტოდეს: ქადაქით:⁹⁾ და: უმ-
 რაფელსი: ტუვე: ვეკს: და: ზოგნი: მოისრნეს:¹⁰⁾ ამისნი: მასარ-
 ბეღნი:¹¹⁾ და:¹²⁾ დედანი: ძლიერად: იცემდეს: მკერდსა: მისსა:¹³⁾ და:
 საუფლოს:¹⁴⁾ თმითურთ: იფხვრიდეს: ღ: განძელიერეს:¹⁵⁾ უიფილი: და:
 ზრიალი: ვეფლგნით:¹⁶⁾ გარე: მომდგომთა: ღაშქართა: ესმა: და:¹⁷⁾
 მეფესა: მომართეს: - ხოლო: მეფე: უნებლიედ:¹⁸⁾ დაცული: ღთი-
 სა: მიერ: იგი: და: მისი: წინა: მბრძოლნი: თავადნი: სახელოვანი:
 და: მრავალთა: სახელოყანი:¹⁹⁾ მოეკებნეს: რომლისათვის: ღაშქარნი:
 და: თავადნი: მბრძოლნი:²⁰⁾ დაამტკიცებდეს: არღარა: უოფად: მო-

1) უკანასკნელი შვიდი სიტყვა ქარ. ცხ—ში არ არის.

2) ქარ. ცხ—ში: ჯაყელისა, ბარ. ვარ—ში: ყუარყუარე ჯაყელისა.

3) თეიმ. ვარ—ში: ბიბილა. ქარ. ცხ—ში: ბიბლა.

4) თ—ში: მენის. ქარ. ცხ—ში: მემნი, ბარ. ვარ—ში: მემნის.

5) უნდა იყოს: რამეთუ.

6) ქარ. ცხ—ში: უმატებს: ხოლო.

7) ქარ. ცხ—ში: მათისა.

8) ქარ. ცხ—ში: და სდევნეს ვიღრე.

9) ქარ. ცხ—ში: უმატებს: და მცირედნიდა შეესწრნეს ქალაქად.

10) ქარ. ცხ—ში: მოსრნეს. მერმე მიმატებულთა: ხოლო.

11) ქარ. ცხ—ში: მხილველნი

12) ეს სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში.

13) ქარ. ცხ—ში: მათსა.

14) თ—ში: განძელიერდეს.

15) ქარ. ცხ—ში: უმატებს: მათსა.

16) თ—ში: ყოველნიო. ქარ. ცხ—ში: ყოველგნით. მერმე ქარ. ცხ—ში: უმატებს: ესმა რა ესე ყოველგნით.

17) ეს ორი სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში.

18) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: უნებელად.

19) ეს სამი სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში.

20) ქარ. ცხ—ში: რომლისათვის ღიღებულნი მებრძოლნი და ღაშქარნი.

ლაშქრეთა:¹) და: არცა: კარსა: მეფისასა: ეოფად: ხოლო: მეფე:
 იგი: უნისკან: ჩამოკდა: და: ევედრა: შენდობა: და: უმეტრებით:
 ქმნულებისა: ესრეთ:²) მივიდეს: კარვად:³) სიხარულითა: მკზეუსამ-
 დი:⁴) იყო: მხიარულობა: და: გაცემა:⁵) ლაშქართა: ზედა: ესრეთ:
 შემჭირდა: ათაბაგი: განძისა: და: ევედრა: რათა: განუხინა: ხარაჯა:
 ჰირველი: რამელი:⁶) ისმინა: მეფემან: და: უკუსცა:⁷) ტუგენი:
 ფასითა: და: მრავლითა: ძღვნითა: თვალითა: და: მარგალიტითა:
 ოქროთა: და: გვეცხლითა: მივიდა: თვით: მეფე: ტუთლის: სულა:
 საქართველო: ძღვნითა: მიმღები: მივიდა:⁸) რამთა:⁹) იყო: ეოველთა:
 მეფეთა: უმეტეს: უხვი: და: არაფისთვის: მოშურნე: მლოცველ: 727
 მმარხველ: განმკითხველ: და: მოწყალე:¹⁰) ვითარ: განისვენებდა: ნა-
 დირობდა: დამსმურთა: თანა:¹¹) მიდრკა: სიბოროტედი: ვითარ: წე-
 რილარს:¹²) დასხდა:¹³) ერი: იგი: ჭამად: და:¹⁴) აღდგეს: სიმღერად:
 ხოლო: სამმან:¹⁵) მღერალსა: და: სალოლოსა:¹⁶) ნუროვანებამან:
 სიბელწესა:¹⁷) განიბრნა:¹⁸) ვაზირნი: სანატრელნი:¹⁹) დედოფლისა: ჯ:

¹) ქარ. ცხ—ში: მოლაშქრედ.

²) ქარ. ცხ—ში: და ევედრა, უმეტრებით ქმნილისათვის შენდობა ითხოვა, და ესრეთა.

³) ქარ. ცხ—ში: მოვიდეს კარვად მეფისა.

⁴) ქარ. ცხ—ში: და მსეფესამდის(?)

⁵) თ—ში: გუჟემა(?)

⁶) ქარ. ცხ—ში: ხარკი პირველივე, ხოლო ესე.

⁷) თ—ში: უკუსცა.

⁸) ქარ. ცხ—ში უკანასკნელი მ სიტყვის მაგიერ: და მიერ წარმოემართნეს და მოვიდეს ტუთლისს და აღავსო საქართუტლო საბოძვრითა (გვ. 841).

⁹) უნდა იყოს: რამეთუ.

¹⁰) ქარ. ცხ—ბა აქ უმატებს: არამედ უკანასკნელი მიდრკა სიბოროტედ, თანამიყოლითა უწესოთა კაცთათა, ვითარცა სოლომონისთვის წერილ არს, რომელი შეატუნეს დედათა, ეგრეთვე ესე უწესოთა კაცთა, ვითარცა ქვემოთ სიტყვამან საცნაურ ყოს, ხოლო.

¹¹) ქარ. ცხ—ში: ნადირობითა და სხარულითა, მოსმურთა თანა. თ—ში: ნადირობითა და მსმურთა თანა.

¹²) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: ისრაილთათვის.

¹³) თ—ში: და სხად. ქარ. ცხ—ში: და დასხდა.

¹⁴) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: და სმად, და

¹⁵) ქარ. ცხ—ში: სმამან.

¹⁶) ქარ. ცხ—ში: სილოდასა, და. თ—ში: სალოდასა.

¹⁷) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: უმეტეს გარდირია.

¹⁸) ქარ. ცხ—ში: განაზორნა.

¹⁹) ქარ. ცხ—ში: სანატრელისა.

მეფისა: წესათა: მსწავლელნი: შეიყარნა:¹⁾ თანა: მოასაკენი: მსმუ-
 რობითა:²⁾ დედათა: უწესოთა: თანა: აღრევად:³⁾ რომელ: ესოდენ: უსა-
 ხურობდა:⁴⁾ მიწა:⁵⁾ რომელ:⁶⁾ ოდესმე: მსმელ: ფრიადისა: ღვინისა:
 თფილის:⁷⁾ მეოფი: წარეუყანეს: რინდთა:⁸⁾ თანა: რათა: მან:⁹⁾ განი-
 ძღონ: სიბილწე: თვისი: ხოლო: რინდნიმან:¹⁰⁾ მეფისა: მისვლისა:
 არა: მკონებელნი: და: ღვინით:¹¹⁾ უცნობო: ქმნილნი: ზედა: მკე-
 ტევენეს: მკუმელნი: ძლიერად: ვიდრემდი: ერთიცა:¹²⁾ თვალი: მარ-
 ჭვენე: ხედვისგან: უხედვო: უვეს:¹³⁾ ამისნი: მცნობელნი: თავადნი:
 საქართველოსნა: ფრიად: მბრძოლნი:¹⁴⁾ და: უმეტეს:¹⁵⁾ ათაბაგი: და:
 ვარამ: გაგელი: ზაქარიას: ძე: განეუვებოდეს: დარბას:¹⁶⁾ ყოფისა-
 გან: არა: თავის: ვედრებით:¹⁷⁾ შენსა: მეფედ: წყალობასა:¹⁸⁾ უკეთუ:
 არა: განეენო: ბოროტთა: კაცისა: სახლსა: ავსა: წესსა: რომელი:
 იქმ:¹⁹⁾ ხოლო: მეფემან: შეინანა: და: აღთქკა: სიმტკიცეთა: მიერ:
 აღარა: ქმნა: თვინიერ: მათისა: განზრახვისა:²⁰⁾ დაღათუ: აღასრუ-
 ჯებდ: არამედ: ძლიერებად: მტერი: უჩინო: ვერ: არწმუნეს: ცა-

¹⁾ ქარ. ცხ—ში: და დეღისა წესთა მასწავლენი, შეიყვარნა (ბარ—ში თან-
 ხმად ჩვენის დედნისა).

²⁾ ქარ. ცხ—ში: მოსმურობათა და.

³⁾ ქარ. ცხ—ში: აღრევითა. ბარ. ვარ—ში: აღერივა და.

⁴⁾ ქარ. ცხ—ში: უსახურებდალ. თ—ში: უსახურობდალ.

⁵⁾ ქარ. ცხ—ში: მიიწია.

⁶⁾ ეს სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში.

⁷⁾ თ—ში: თაფლჭსა.

⁸⁾ ქარ. ცხ—ში: რაინდთა.

⁹⁾ ქარ. ცხ—ში: მუნ.

¹⁰⁾ ქარ. ცხ—ში: რაინდნი. თ—ში, რინდის მონ.

¹¹⁾ თ—ში: ღვინო.

¹²⁾ ქარ. ცხ—ში: ზედა მიეტევენეს და ძლიერად გვემეს, ვიდრემდე ერთი.

¹³⁾ ქარ. ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: დააკლეს.

¹⁴⁾ ქარ. ცხ—ში: მწუხარენი.

¹⁵⁾ ქარ. ცხ—ში: უფროსდა. თეიმ. უმატებს; ივანე.

¹⁶⁾ თ—ში: დარბაზს.

¹⁷⁾ ქარ. ცხ—ში: არა თავს ვიდებთ ეტყოდეს.

¹⁸⁾ ქარ. ცხ—ში: ყოფასა.

¹⁹⁾ ქარ. ცხ—ში: უკეთუ არა განეუენო ბოროტთა კაცთა სიახლესა და უწი-
 სოებასა რომელსა ჰყოფ.

²⁰⁾ თ—ში: მათისაგან ზრახვისა.

დისა: სამა:¹⁾ ვითარცა: არს: გულის: თქმის: მიერ: შემწვალება:
 დედათა: მიმართ: მისრულმან: კარკს:²⁾ სოფელსა: ერთსა: ველის: 728
 ცხესა: იხილა: ქალი: ფრიად: ქმნული: კეთილი: და: მეის: აღ-
 ტაცებულ: იქმნა: გულის: თქმათა: მიერ: და: დაშვიწყებულმან:
 დავითს: და: ჰურის:³⁾ ცოლისა: მიმართისა: საქმისამან: მსწრაფლ:
 თვისად: მიიყვანა: და: შეიუქარა:⁴⁾ და: მუცლად: იღო: დედაკაცმა:⁵⁾
 და: შვა: ყრმა: რომელსა: უწოდეს:⁶⁾ დაკით: ესე: იგი: არს: და-
 ვით: რომელ: უკანასკნელსა: დიდთა:⁷⁾ განსაცდელთა: შემდგომად:
 მეფე: იქმნა: რომელ: ქვემოთ: სიტყვამა: საცნაურ: ქმნა:⁸⁾ ესე:
 ყრმა: აღიზარდა: და: მისცა:⁹⁾ დასა: თვისსა: რუსუდნს: ძალი:¹⁰⁾
 იგიცა: მხლო: ესვა: და: იგიც:¹¹⁾ თამარსა: რომელსა: რომებრი-
 ვისა:¹²⁾ და: ებრავისა:¹³⁾ სიყვარულისა: უმეტესობა: აქვნდა: ურთიერ-
 თას:¹⁴⁾ ამით: წარმართებულობათა: და: დაწინარებულობათა:¹⁵⁾ შინა:
 იყო: მეფე: და: ყოფნით: ნიჭი: და: ძღვენი: მოუვიდოდეს: მო-
 ხარკეთა: მიერ: კარვად: მეფისა: მხიარულითა: ჰირითა: მივლიდეს:
 საშეფოსა: მისსა: განსაკებელითა:¹⁶⁾ საქმეთა: თვის: გარდავიდის:

1) თ—ში: სმა. სიტყვიდან დაღათუ ქარ. ცხ—ში არ არის, ამის მაგიერ სწორია: არამედ ცოლისა სმა ვერ არწმუნეს.

2) თ—ში: კს. ქარ. ცხ—ში: კახეთს.

3) თ—ში: ჰრის. ქარ. ცხ—ში: ურის.

4) ქარ. ცხ—ში: უმატებს: ქალი იგი ფრიად.

5) ქარ. ცხ—ში: დედა-კაცმან მან.

6) ქარ. ცხ—ში: ეწოდა სახელად.

7) თ—ში: უკანასკნელთა დიდად. ქარ. ცხ—ში: შემდგომად დიდთა.

8) თ—ში: საცნაურ ყოსი. ქარ. ცხ—ში: საცნაურ ყოს. მერმე მიმატებუ-
 ლია: ხოლო.

9) ქარ. ცხ—ში ამ სამი სიტყვის მაგიერ: აღსაზრდელად მისცა.

10) უნდა იყოს: რომელი.

11) თ—ში: იგიცა.

12) თ—ში: ძებრივისა.

13) თ—ში: ებრავისა.

14) ქარ. ცხ—ში სიტყვიდან „რუსუდნს“ ასეა: რომელთა დამებრივისა სი-
 ყვარული ფრიადი აქუნდათ ურთიერთარს, უმეტესად ყოველთა და-ძმათასა.

15) ეს ორი სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში და თ—ში.

16) ქარ. ცხ—ში: განსაკებელთა.

ქვეითი:¹⁾ აჯამეთს: ნადირობად:²⁾ ცხუმს:³⁾ და: აფხაზეთს: და: განაკეს: საქმენი: მანდაურნი: და: სთკელთა: შევიდით:⁴⁾ თბილის: ხოლო: საფამთროდ: დადგის: ღურს:⁵⁾ სომხთისსა: და: მიერ: ბრძოდის: განძელთა:⁶⁾ ზაფხულის: ადვილის: დვად:⁷⁾ მტკავას:⁸⁾ დადგის: კოლას:⁹⁾ და: მოვიდოდან: წინაშე: მისსა: მოხარკენი: ძღვნითა: ხალათითა: და: საიერძნეთით:¹⁰⁾ ამით: განსკენება-
729 სა: შინა: მეოთხმან: არა: ინება: ქორწინება: ცოლისა:¹¹⁾ ამისთვის: შეკრბეს: კათალიკოზნი: ეფისკოპოზნი: და: ვაზირნი:¹²⁾ მოახსენებდეს: არა: ჯურა: არს: რათა: მკევალი: გესვას: და: არა: ცოლი: ვითარცა: დასცეს: მოციქულნი:¹³⁾ ჰირი: ქრისტესი: პირველვე:¹⁴⁾ ქალწული:¹⁵⁾ წმიდა: არს:¹⁶⁾ ხოლო: მსიძვანი:¹⁷⁾ და: მემრუშენი: სჯუნეს: ღთს: ხოლო: მეუფეს: არა: ენება:¹⁸⁾ წარგვარეს: ქალი: იგი: დედა: დავითისი: და: ქმარსავე: მისსა: მისცეს:¹⁹⁾ ხოლო: არცა: მაშინ: ექორწინა: მეუღლესა: არამედ: ეკო: უქორწინებულად: რამეთო:²⁰⁾ იყო: ესე: ღაშა: გიორგი: მკნე: ახოვანი: ძლიერი: ღადი:

¹⁾ თ—ში: ქუთით.

²⁾ ქარ. ცხ—ში: ნადირობდის.

³⁾ თ—ში: ცხომს.

⁴⁾ ქარ. ცხ—ში: შთავიდის.

⁵⁾ ქარ. ცხ—ში: ღურინს.

⁶⁾ თ—ში: გნსრლოთ (განსრულთ).

⁷⁾ თ—ში: თვად (თავად).

⁸⁾ ქარ. ცხ—ში: თავად მტკვრისად, და.

⁹⁾ თ—ში: კოლსა.

¹⁰⁾ ქარ. ცხ—ში: ხლათით და საბერძნეთით. თ—ში: ხლათითა და საბერძნეთითა.

¹¹⁾ ქარ. ცხ—ში ამ სიტყვის მაგიერ: სჯულღიერსა მეუღლესა თანა.

¹²⁾ ქარ. ცხ—ბა უმატებს: და.

¹³⁾ თ—ში: დასწერს (არა სხვა ხელით ზემოთ არის მიმატებული) მოციქული.

¹⁴⁾ თ—ში: პლვე (უნდა იყოს პავლე).

¹⁵⁾ ქარ. ცხ—ში: ვითარცა დასწერს მოციქული პავლე, პირი ქრისტესი ქორწილი.

¹⁶⁾ ქარ. ცხ—ბა უმატებს: და საწოლი შეუგინებელ.

¹⁷⁾ თ—ში: მსიძვანი. ქარ. ცხ—ში: მძვანი.

¹⁸⁾ ქარ. ცხ—ბა უმატებს: არცა უსმინა ამისთვის.

¹⁹⁾ ქარ. ცხ—ბა უმატებს: იგი.

²⁰⁾ ეს სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში. ბარ. ვარ—ში არის.

ამხარტავანი: თაგუკელი: თგიოთ: ბუნება: ვითარცა: მითქვამს:¹) უხვი: სხეობისა: მოუუარე: და:²) ღვინისა: მოუუარე: და:³) კემოთ: მოუუარე: და:⁴) მშვიდობა: იყო: სამეფოსა: შინა: მისსა: და შექცეულ: იყო:⁵) სმასა: და: კამასა: რომლისათვის: დასწერენ: მამანი:⁶) სმინი: არიან:⁷) კემოთ: მოუუარებანი: ვეცხლის: მოუუარება:⁸) დიდების: მოუუარება: ამათნი: ზირმშინი: მრუშებანი:⁹) არიან: სიძვა:¹⁰) რისხვა: მწუნარობა:¹¹) ამხარტავანება: ამათ: ბოროტთა: რომელ: არს:¹²) კორცთ: მოუუარებანი: უწესოდ: ნებისა: მიმდგომლობანი:¹³) რომელსა: თვითეულად: არა: არს: დაჰე:¹⁴) აღწერად: ვითარცა: წინ:სწარმეტყველიცა: იტყვის:¹⁵) განძდა: განისვენა: იაკობ:¹⁶) და: განუდგა: დოსა: მაცხოვარს¹⁷) ეგრეთვე: იქმნა: ნათესავსაცა: ამას: შინა:¹⁸) ქართველთასა: რათა:¹⁹) განძდეს: და: იშობდეს:²⁰) უწესობად: მიდრიკეს: სიძვათა: და მთრვალობათა: შინა:⁸) უგუნურნი:²¹) კაცნი: მეფის: კარსა: 730 ზედა: არა: ეოფის: დირსნი: და: აწ: კარსა: ზედან: მეფნი:²²) და:

¹) ქარ. ცხ—ში: გვითქვამს.

²) ეს სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში, ბარ. ვარ—ში არის.

³) თ—ში „და“ არ არის.

⁴) ქარ. ცხ—ში ამ სიტყვის მაგიერ: მას უამსა.

⁵) ქარ. ცხ—ში: იყუნეს.

⁶) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: ვითარმედ.

⁷) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: მიზეზნი ვნებათანი, რომელთაგან იშვებიან ყოველნი ბოროტნი.

⁸) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: და.

⁹) ქარ. ცხ—ში: ნაშობნი.

¹⁰) ქარ. ცხ—ში: სიძვანი, მრუშებანი.

¹¹) ქარ. ცხ—ში: მწუხარება.

¹²) ქარ. ცხ—ში: ამათ ბოროტთაგან გამოვლენ.

¹³) ქარ. ცხ—ში: მიდევნებანი.

¹⁴) თ—ში: ღ—ში. ქარ. ცხ—ში: უამი.

¹⁵) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: ქამა იაკობ.

¹⁶) ქარ. ცხ—ში: განძდა, განსხვა, განსუქნა, და დაუტევა ღმერთი შემოქმე-

დი თვისი.

¹⁷) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: თვისა.

¹⁸) ქარ. ცხ—ში: შორის.

¹⁹) ქარ. ცხ—ში: რამეთუ.

²⁰) თ—ში: იშობდეს. ქარ. ცხ—ში: იშვებდეს და.

²¹) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: და უწესონი.

²²) ქარ. ცხ—ში: კარსა ზედა მყოფნი.

დათუ:¹⁾ კათალიკოზთა: ორთავე: და: თავადთა: ამის: სამეფოსათა:
 და: უმეტეს: ივანე: ათაბაგისა:²⁾ ამისიფის: აღმოსცენდეს: მიზეზ-
 ნი: ცოდვათა: სიძრაველთა:³⁾ საქართველსა: მოკრებისანი:⁴⁾ რომე-
 ლი: ქვემოტრე: სიტყვაჲსა: ცხად: უოს:⁵⁾ ქვეყანასა: მზისასა: აღმო-
 საყლეთით: კერძო:⁶⁾ რომელსა: გწოდების: ჩინ: მაჩინი: გამო-
 უნდეს: კაცნი: ვინმე: საკვირველნი: ადგილსა: ყარეუშორად:⁷⁾
 წოდებულსა: უცხო:⁸⁾ სახითა: წესითა: და შესახედვათცა:⁹⁾ რა-
 ძეთა:¹⁰⁾ არცა: ძველთა: წიგნთა:¹¹⁾ სადა: იპობის: ამბავი:
 მათი: რამეთა:¹²⁾ არა:¹³⁾ უცხო: ენა: უცხო: სახელ: უცხო: ცხორება:
 ჰურისა:¹⁴⁾ გემო: არა: იცოდინ: კორციითა: და: ჰირუტყვიითა: სძი-
 თა:¹⁵⁾ ცხოვრებოდეს:¹⁶⁾ ხალხ: იყო:¹⁷⁾ ტანითა: სრულ: გვამითა:
 ახვან:¹⁸⁾ ძლიერ: ფერკითა: შეენიერ:¹⁹⁾ სპეტაკ: კორციითა: ჭრუტ: ჭ:
 გრემან: თვალთა: მცირე: და: ძალითა: საჩინო: და: განზიდულ:²⁰⁾
 თავითა: დიდ: თმითა: შავი: და: კშირ: შუბლ: ბრტყელ: ცხვი-
 რითა: მდაბალ: ესოდენ: რომელ: დაწვნი: უმადლეს: იუენიან: და-

¹⁾ ქარ. ცხ—ში: დადაცათუ.

²⁾ ქარ. ცხ—ში ივანე ათაბაგსა უმძიმდა საქმე ესე, არღარა ინებეს მასთანა სამარადისო ყოლა (ბარ. ვარ.: ყოფა); არამედ განეშორნეს და თჳს თჳსად იყოფ-
 ვოდეს.

³⁾ ქარ. ცხ—ში: ცოდვათა სიმრავლენი მიზეზნი.

⁴⁾ თ—ში: მოკენებისანი. მერმე მიმატებულთა: რ—ნი.

⁵⁾ აქ ბროსნეს გამოცემაში და სხვა ვანტანგის რედაქციის ვარიანტებში სა-
 თაურია მოყვანილი: ამბავი ჩინგიზ-ყაენისა, თუ ვითარ გამოჩნდეს ქუტყანასა აღ-
 მოსავლეთისასა. ეს სათაური არ არის თ—ში.

⁶⁾ ქარ. ცხ—ში: აღმოსავლეთისასა კერძოსა.

⁷⁾ ქარ. ცხ—ში: ყარყურუმად.

⁸⁾ ქარ. ცხ—ბა უმატებს: და უცხო.

⁹⁾ ქარ. ცხ—ში: წესითა, ქვევითა და შესახედვათა.

¹⁰⁾ უნდა იყოს: რამეთუ.

¹¹⁾ ქარ. ცხ—ბა უმატებს: შინა.

¹²⁾ ქარ. ცხ—ში: არიან.

¹³⁾ თ—ში ამ სიტყვის მაგიერ: ანუ რ—ისა.

¹⁴⁾ თ—ში: სიძეთა.

¹⁵⁾ ქარ. ცხ—ში: იხრდებოდეს.

¹⁶⁾ ქარ. ცხ—ში: იყუნეს.

¹⁷⁾ ქარ. ცხ—ბა უმატებს: და.

¹⁸⁾ ქარ. ცხ—ში: სპეტაკ კორციითა, თვალთა მცირედ ჰვირტ და ვრემან,
 განზიდულ და საჩინო.

წვთა:¹) ცხვირთა:²) მცირედნი: ნესტგნი: ოდენ: ჩნდიან:³) ბაკენი:
 მცირე: კბილნი: შეწეობილნი: და: სპეტაკ: ყოფლად: უწვერული:⁴)
 ესე: ვითარი: აქუნდა: უმსგავსო: არს: და: ნუ: ვის: გიკვრს: რა-
 მელ: აღმტყვებული:⁵) რამე: შეუნიერება: აქუნდა: ამათ:⁶) მამა-
 თა: და: დედათა:⁷) ამას: თანა: მოეგო:⁸) სიმკნე:⁹) მოისარნი:¹⁰) 731
 რჩეულნი: მაგრითა: მშვილდითა: უცდომრათ: მსროლელნი: რა-
 მელთა: ნაკრავსა: ვერამან:¹¹) საჭურველმან:- უფროს: ცხენსა:
 ზედა:¹²) მკნე: რამეთო:¹³) აღზრდა: მათი: ცხენსა: ზედა: იუ-
 ვის: საჭურველისა: არსა: მქონებელი: მშვილდისა: და: ისრისა:
 კიდე: ესე: იუუნეს: კაცნი: განსაკვირვებულნი: რამეთო:¹⁴) იხილე:¹⁵)
 რა: სუდელ: საგონებელ: იუუნინს: ხოლო: ყოველა: სიბრძნე:
 იბრძოდა: მათ: შორს: და: ყოველი: გონება: მოეგო:¹⁶) მცირე:
 შეტყუელება:¹⁷) ტყუელი: სიტყუა: ყოფლად: არა: იყო: მას:¹⁸) ში-
 ნა:¹⁹) არა: თვალ: ახვანანი:²⁰) ჰირსა: კაცისსა: არცა: დიდსა: არცა:
 მცირესა: და: უმეტეს: საბჭოთა: შინა: რამეთო: კეთილნი: წესნი:
 ეზურნეს: ჩინგის: უენისაგან:¹⁹) განჩენილნი: რომელთა: თვითყუდად:
 წარმოთქმა: გძელარს: ამათ: აქუნდა: რჯულიერად:²⁰) ერთისა: დთი-

¹) ეს სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში. ბარ. ვარ—ში არის.

²) ქარ. ცხ—ში: ცხვირთა, და.

³) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: ცხვირთა.

⁴) სიტყვიდან ბაგენი აქამდე არ არის ქარ. ცხ—ში.

⁵) ქარ. ცხ—ში: ესე ვითარი აქუნდათ უმსგავსო სახე. ნუ ვის გიკვირს რა-
 მეთუ აღმატებული.

⁶) ქარ. ცხ—ში: აქუნდათ მათ ყოველთა.

⁷) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: ხოლო.

⁸) ქარ. ცხ—ში: მოეგოთ.

⁹) ქარ. ცხ - ბა უმატებს: და.

¹⁰) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: იუუნეს.

¹¹) თეიმ. უმატებს: უმაგრის. ქარ. ცხ—ში: დაუდგნის.

¹²) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: იუუნეს.

¹³) უნდა იყოს: რამეთუ.

¹⁴) თ—ში: იხილნი. ქარ. ცხ—ში: იხილნი-რა.

¹⁵) ქარ. ცხ—ში: გონიერება მოეგოთ.

¹⁶) თ—ში: მათ.

¹⁷) ქარ. ცხ—ში: მათ შორის.

¹⁸) თ—ში: ახვანან.

¹⁹) ქარ. ცხ - ში: ყენისაგან.

²⁰) ქარ. ცხ—ში: აქუნდათ სჯულად.

სა: უკუდავისა: თაყვანის: ცემა: ზირი: მზისა: აღმოსავლეთით: ქინან: და: სამისა: ჩოქისა: ქნა:¹) და: სამჯერ: თაყუანის: ცემა: და: შუას: თითისა: ცერსა:²) ზედა: და: ნებსა: დაღება: და: ტკაცნება: და: მეტი: არა: რა:³) ხოლო: უღურონი: კერძის: მსახურნი: იუენეს: რომელთა: ქუჯნად:⁴) უმობდეს:⁵) ხოლო: მთიზარეს: წერილიცა: ამა: მცირედითა: ასოთა: რამეთუ:⁶) ათქსმეტითა: ასოთა: დასწერენ: წიგნსა: რომელ: ადვილ: სასწავლოცა: არს: და: ადვილ: გულის: კმის: საუფიცოცა: ამათვე: შექნეს: ქორუნიკონის: სახედ:⁷) ათორმეტი: წელიწადი: ათორმეტთა: პირუტუთა: ცხოვლთა: სახლსა:⁸) ზედა: და: თვითონ: პირუტუეს: და: ცხოველს:⁹) თვითონსა: წლის: მთავრობა: განუჩინეს: ვითარ: ძალ:¹⁰) ოდესმე: ელდინითა:¹¹) ბრძენთა: ათორმეტთა: ზოდთა:¹²) რომელთა:¹³) არიან: ეტლნი: ეტლნი:¹) მზისა: და: მთვარისა: ამათ: ეტლთა: თვითუელთა: მისცემს: მზისა:¹⁴) საჯდომთად: ოცდა: ათათი:¹⁵) დღე: არ: თუ: ცხოველნი: არიან: არამედ: ზომანნი:¹⁶) ეგრეთვე: ამათ: თვითონსა: წელიწადსა: მთავრობა: განუჩინეს:¹⁷) თვითონსა: წელიწადსა:¹⁸) პირუტუესა: რომელთა:¹⁹) თორ-

¹) ეს სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში.

²) თ—ში: თითისა წერასა.

³) ქარ. ცხ—ში: და შუა თითის წვერისა ნებსა ზედა დაღება და დატკაცუნება, და სხუა მეტი არა-რამ.

⁴) თ—ში: ქუჯინდ.

⁵) ქარ. ცხ—ში არ არის სიტყვებიდან „ხოლო უღურონი“.

⁶) უნდა იყოს: რამეთუ.

⁷) თ—ში: ქორონიკონისა სახეთ.

⁸) უნდა იყოს: სახელსა.

⁹) თ—ში: პირუტუეს და ცხოვლითა.

¹⁰) უნდა იყოს: ძუელ.

¹¹) ქარ. ცხ—ში და თ—ში: ელინთა.

¹²) რუმინანტევის ვარიანტიში: ზომთა. ბარათაშვილისაში: ზოდიაქთა.

¹³) თ—ში: რომელ.

¹⁴) უკანასკნელი შვიდი სიტყვა გამოშვებულია თ—ში.

¹⁵) ქარ. ცხ—ში: ოცდაათ-ოცდაათი. თ—ში: საჯდომად ოცდა ათი.

¹⁶) ქარ. ცხ—ში და თ—ში: ზოდნი.

¹⁷) უნდა იყოს: განუჩინეს.

¹⁸) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: ეს სიტყვა არ არის.

¹⁹) ქარ. ცხ—ში: პირუტუვისა, რომლითა.

შეტყვე:¹) კათავდების:²) თავსავე: დაუწიებს: ვითარ: ათ: ცხრა-
შეტული: ცამეტური:³) ზედ: ნადები: ზედ:⁴) ექუსეული:-⁵); რა-
შეთო:⁶) ცხრამეტ: წლად: გააწიეს: და: მერმე: თავსავე: დაი-
წიებს: და: ეგრეთვე: ესე: თორმეტ: წლად: გააწიეს:⁷) რომელსა:
უწოდენ: სახელსა: ესრეთ⁸): ეურღუნის:⁹) უქრჯად:¹⁰) თუარსინჯად:
თავლას: ინჯად:¹¹) ლუილჯილ: მოდიჯილ:¹²) მორინჯილ:¹³) ყონი-
ჯილ:¹⁴) შენინჯილ: თაღანჯილ: ნახინჯილ:¹⁵) ყაყანჯილ: ესე: არს:
სახელი: ათორმეტთა: ცხრკელთა: რომელთა: მისცეს: მთავრობა: თვი-
თოსა: წლისა: თვითოსა: პირუტყუსა:¹⁶) რომლისა: პირველად: თავ:
ვეს: ყაღღუნ: რომელ: არს: თავუ:¹⁷) მერმე: ზროხა: ავაზა: კურ-
ღელი: ვეშაში: გველი: ცხენი: ცხოვარი: ყაპუზუნა:¹⁸) ქათამი: ძაღ-
ლი:¹⁹) ღორი: ესენი: აქუნდეს: წელიწადის:²⁰) სათავადავად: ვითა:
ქუნა:²¹) ქორანიკონი: - ხოლო: აქუნდა: წესად: ერთისა: ღთი-
სა:²²) თაყუანისცემა: რომელსა: თენგარი:²³) უწოდეს: ენითა: მათითა:

1) თ—ში: რათა თორმეტვე. ქარ. ცხ—ში: თორმეტვიე.

2) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: და.

3) თ—ში: ზედა.

4) ქარ. ცხ—ში: ათცამეტული.

5) ქარ. ცხ—ში: ზედ-ექუსეული.

6) უნდა იყოს: რაზეთუ.

7) ქარ. ცხ—ბა აქ იმეორებს: და მერმე თავადვე დაიწყებს.

8) ეს სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში.

9) ქარ. ცხ—ში: ყაღღუნ-ჯილ.

10) ქარ. ცხ—ში: უქურ-ჯილ.

11) ქარ. ცხ - ში: თავლინ-ჯილ. ბარ. ვარ—ში: თავლა-ინჯილ. თ—ში: თავ-
ლინჯილ.

12) ქარ. ცხ—ში: მოდილ-ჯილ. ბარ—ში: მოილ-ჯინ.

13) ქარ. ცხ - ში: მორილ-ჯილ. თ—ში: მორიჯლა.

14) თ—ში: ყონჯილ. ბარ—ში ყონ-ჯილ.

15) ბარ. ვარ—ში: ყაყან-ჯილ.

16) თ—ში: პირუტყუსა.

17) ქარ. ცხ—ში: თავვი. თ—ში: თავვ.

18) აქ აშიაზე შენიშვნაა ვახტანგ მეექვსის ხელით დაწერილი: ყაპუზუნა:
მაიმუნს: პრქვან.

19) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: და.

20) თ—ში: წელიწადის.

21) ქარ. ცხ—ში: „ჩუნ“. მერმე მიმატებულია: ქართუცლთა.

22) თ—ში: ღთისად.

23) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: თენგარი.

733 და: წიგნისათა: ვის:¹) ესრეთ: დამწერელნი: მან: ქუთეიგარი:²) ქუჩუნდურ:³) ესე: არს: უკუდავისა: ღთისა: ძაღითა:⁴) ესენი: მცირედითა: საზრდლითა: განუშორებოდეს:⁵) ყოველსა: სულიერსა: ჭამდეს: კორცსა: კაცისსა:⁶) ძაღლსა: და: უოველსა:⁷) ამათნი: ნათესავნი: მრავალ: გვარად: განუყოფილ: იუუნეს: და: არიანცა: ჭკრეთ: რათა:⁸) ათორმეტთა: ოდენ: მოიკსენოთ:⁹) სახელი: რამეთო:¹⁰) ზირკველი: გვარი: არს: საყირთა: ქენდნი:¹¹) უნთნი: ჯაღილი:¹²) ოირდი: სულდუსი: ნიჰიმნი: სულყონდარდი:¹³) მანდუთი: თანდუთი: უითა:¹⁴) და:¹⁵) უდურნი: კერზის: მსახურნი: არიან: ძაღლთა:¹⁶) უწოდენ: ქუჯინათ:¹⁷) ესენითა:¹⁸) უწოდანი: თავსა: მათთა: მანდოლ:¹⁹) ხოლო: ქართველნი: თათრად:²⁰) რომელთა: ვჰგონებ: ერთ: საფელად:²¹) ამათთა: ნათესავთა: უითთა:²²) გვარისათა: გამოჩნდა: კაცი: სახელით: თე-

¹) ქარ. ცხ—ში: ამ ორი სიტყვის მაგიერ: წიგნისა თავსა.

²) თ—ში: ქუთეიგარი.

³) ქარ. ცხ—ში ამ ოთხი სიტყვის მაგიერ: დასწერდეს: მანგუ თენგრიქუჩუნდურ.

⁴) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: ხოლო.

⁵) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: რამეთუ.

⁶) ქარ. ცხ—ში: კატისა.

⁷) ქარ. ცხ—ში: ძაღლისა და ყოველსავე.

⁸) ქარ. ცხ—ში: ხოლო.

⁹) ქარ. ცხ—ში: მოვიკსენოთ.

¹⁰) უნდა იყოს რამეთუ.

¹¹) ქარ. ცხ—ში: ჰინდნი.

¹²) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: ჯაღირი.

¹³) ქარ. ცხ—ში: ნიჰმნი, ყონდარდი. თ—ში: ნჰიმნი ყონიარდი.

¹⁴) ქარ. ცხ—ში. უითთი. თ—ში: უითთა.

¹⁵) ქარ. ცხ—ში: ხოლო.

¹⁶) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: რომელსა.

¹⁷) ქარ. ცხ—ში: ქუნჯითად.

¹⁸) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: „ესენი ენითა“. მერმე ქარ. ცხ—ბა უმატებს: მათითა.

¹⁹) ქარ. ცხ—ში: მანდულ.

²⁰) ხარ. ვარ—ში: თარად.

²¹) ქარ. ცხ—ში: „ერთ სოფელად“. ეს ორი სიტყვა ირ. არის ბარ., მგზრელიის და მუზეუმის ვარიანტებში. ზემოხსენებული სიტყვების შემდეგ ქარ. ცხ—ბა უმატებს: ხოლო.

²²) თ—ში: ყათთა (წყა“-ს შემდეგ ერთი ასო ამოფხეკილია).

მუჩი:¹) რომელ: არს: ჩინგინ: ყანს:²) აეროვან:³) შვენიერი: ტანი-
 თა: ახვანნი: თმითა: მამწითურთ: ძლიერი: მკნე: შემმართებელი:
 მოისარ:⁴) კელოკანი: დრმა: და:⁵) გამგონე: განმზრახავი: სვიანი:⁶)
 ესე:წარვიდა: ნიჭისა: და: ჰატვიგისა: მოღებად: უმთავრესისა: მათისა:
 რომელსა: ხანობით: უკამობდეს: კელმწიფესა: მათსა: რომელსა:
 ერქვა: ოხნდ:⁷) ვითარ: იხილა: შეიუყარა: სიკეთისა: მისისათვის:⁸)
 დიდსა: ჰატვიგსა: აღიუყანა: და: უწარჩინებულეს: ყოველთა: სწორ-
 თა: მისთა: და: მკედართა:⁹) მთავრობა: კელთ: უღვა: ლაშქართა:
 ამისთა:¹⁰) ღ: ყოველგან: დასწავლიდიან:¹¹) ურჩთა:¹²) გამდგომთა: მისთა:
 ზედა: ვინცა: ყოლგნით:¹³) გამარჯვებული: მივიდის: ჰატრობ: მისსა: 734
 ოხსანს: კელმწიფეს: წინაშე: ხოლო: მან: უადრესა: ჰატვიგსა: აღი-
 უყანის: ესე: შეიშურვა: ძმა: ოხსანისმან: სახელით: უთქინ: და:¹⁴)
 შეიღმა: ქურაქ:¹⁵) და: შეკამინეს:¹⁶) ნებაჲს: დაჰურობა: შენი: მე-
 ფესა: მათსა: ხანობით: გინა: ყენობით:¹⁷) უწოდენ:¹⁸) მოკვლა: მისი:
 გარნა: აგრძნა: თემურჩი:¹⁹) რამეთუ:²⁰) უთხრეს: ორთა: ვითმე: კაც-

¹) ქარ. ცხ—ში: თემურჩი.

²) თ—ში: ჩინგის ყანას. ქარ. ცხ—ში: ჩინგიზ-ყაენი. ესე იყო.

³) ქარ. ცხ—ში: აეროვან.

⁴) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: მოისარი.

⁵) ქარ. ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: დრმად.

⁶) ქარ. ცხ—ში: გამზრახი კეთილი.

⁷) თ—ში: ოხნად. ქარ. ცხ—ში: ონ-ხანად. მერმე ქარ. ცხ—ბა უმატებს:
 ხოლო.

⁸) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: და.

⁹) ეს სიტყვა გამეორებულია დედანში. ქარ. ცხ—ში: მკედართ.

¹⁰) თ—ში: მისთაჲ. ქარ. ცხ—ში: მისთა.

¹¹) ყოველგნით მოსწყედდიან.

¹²) ქარ. ცხ—ბა და თ—ის ვარიანტი უმატებენ: და.

¹³) თ—ში: ყოლგ-ნითა.

¹⁴) ეს სიტყვა არ არის თ—ში.

¹⁵) ქარ. ცხ—ში უკანასკნელი სამი სიტყვის მაგიერ: ძე მანვე მისმან ქოლაქ.

¹⁶) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: ოხსანს ვითარმედ.

¹⁷) თ—ში: ყენობით.

¹⁸) ქარ. ცხ—ში უკანასკნელი ცხრა სიტყვის მაგიერ: ჰნებაჲს დაჰყოობად
 შეფობისა შენისა, რომელსა ხანობით უკმობენ. და მან განიზრახა (ქარ. ცხ—ბა
 გვ. 844). უკანასკნელი სიტყვა თ—შიაც არის.

¹⁹) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: განზრახვა ესე.

²⁰) უნდა იყოს: რამეთუ.

თა: რომელთა:¹) სახელე: ერთისა: ქლექ:²) და: მიორესა: ბე:³) ჭნე-
ბავს:⁴) საკუდილი: შენი:⁵) ხოლო: იგი: ივლტოდა: და: ორ-
ნიცა: იგი: კაცნი: მისთა: თანა: მივიდა: სახლსა: და: სარკთა:
შინა: აჭყარა: დედა: წული:⁶) და: იარა: ერთი: დღე: და: ერთი:
ღამე: და: მერმე: დაყარა: დედა: წული: ბარგი: და: ხვასტაგი:⁷)
წულისა: მის: ჰირს: ჭქუიან:⁸) ბლაჯუნნი:⁹) და: განუშორა: ლაშქა-
რი: მცირედ: და: უკუდგა: კეკსა: რასამე: და: ცნა: ონხნა:¹⁰) სი-
ვლტოლა: თემურისა:¹¹) დევნა: უუო: და: მოეწია: დედა: წულსა: და:
ბარგსა: მისსა: აღიდეს: ტუეე: ურიცხვი: და: დამძიმდეს: ალაფითა:
ლაშქარი:¹²) ზედა: მოუკნდეს: თემურნი:¹³) ყოველთა: თანა: ლაშქარ-
თა:¹⁴) იქმნა: ბრძოლა: სასტიკი: და: ძლიერი: მოსწყდა: ორგინით-
ვე:¹⁵) ურიცხვი: და: იძლია: ონხან: და: იძლია:¹⁶) დევნა: უეუეს:¹⁷)
შეიზერეს:¹⁸) მოკლეს: ონხან: და:¹⁹) მსწრაფლ: დაესხა: დედაწულსა:
ონხანისასა: და: კელთ: იგდო: ცოლი: და: შეიღი: და: ყოველი: სიმ-
დიდრე: მისი: თვინიერ: ქულაქ: უხუცესის: შეიღისა: ონხანისნი:²⁰)
და: დაჯდა:²¹) ტახტსა: ონხანისა: უწოდეს: სახელად: ჩინგისუინ:²²)

¹) თ—ში: რომლისა.

²) თ—ში: ქლექ.

³) თ—ში: „შ“დ“. უკანასკნელი შვიდი სიტყვა ქარ. ცხ—ში არ არის.

⁴) ქარ. ცხ—ში: ვითარმედ ნებავს.

⁵) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: ონ-ხანსაო.

⁶) ქარ. ცხ—ში უკანასკნელი რვა სიტყვის მაგიერ: და მოვიდა სახლსა ში-
ნა თვისა, აიყარა დედა-წულითურთ.

⁷) თ—ში: ხუსტაგი. ქარ. ცხ—ბა უმატებს: და მივიდა.

⁸) თ—ში: რომელსა პრქუნ.

⁹) ქარ. ცხ—ში: რომელსა პრქვიან ბლაჯუნნი.

¹⁰) ქარ. ცხ—ში: ონ-ხან.

¹¹) ქარ. ცხ—ში: თემურჩისა, მსწრაფლ.

¹²) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: მისი. მაშინ.

¹³) ქარ. ცხ—ში: თემურჩი.

¹⁴) თ—ში: ლაშქარი. ქარ. ცხ—ში: ყოველთა ლაშქართა ონხანისითა.

¹⁵) ქარ. ცხ—ში: ორგინთვე.

¹⁶) ეს ორი სიტყვა არ არის თ—ში და ქარ. ცხ—ში. ქარ. ცხ—ში ამის მა-
გიერ სწერია: ხოლო მათ.

¹⁷) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: მოეწივნეს და.

¹⁸) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: და.

¹⁹) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: მერმე.

²⁰) ქარ. ცხ—ში: თვინიერ ქულაქ უხუცესისა შვილისა მისისა.

²¹) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: ზედა.

²²) ქარ. ცხ—ში: და უწოდეს თემურჩის სახელიად ჩინგის-ყაენი.

და:¹) ბრძოლა: ურ: უბნდარდთ: კელმწიფეს: ალთონხანს:²) 735
 და: სძლ: და: ჰაკუდინა: იგი:³) და: დანეურა: მეფობა: მი-
 სი⁴): მერმე: ქლქლქაქ:⁵) მივიდა: გორხანას: ვისმე: თანა:⁶)
 და: მბრძოდა: ჩინგისუნს:⁷) და: ბრძოლა: გორხანას:⁸) და: მას-
 ცა: სძლ: და: მოკლა: ლეღვან: მისმან:⁹) და: დამორჩილნა: გორ-
 ხანის: ლაშქარნი: - ამისა: შემდგომად: უიღურთა: ზედა: წარე-
 მართა: რამეთუ: იღუიდელნი:¹⁰) კელმწიფეს: მათსა: ედუთობით:
 უკმობდეს: და:¹¹) ამას: ჟამსა: სარჩუე: ვინმე: იყო: ემართა:¹²)
 უღურთა: რომელთა: გვარის:¹³) საქმენი: განსაკვრეგებელ: არიან:
 ვითა: ზღაპარნი: და:¹⁴) არიან:¹⁵) ზღაპარ: და: ცუდ: ამისთვის:
 უჯერ: არს: აწ: თქმა: ხოლო: ჩინგოყანსა: შეიწყნარა: ჭავი-
 თა:¹⁶) დანიკირა:¹⁷) ახვან: მრავალ: გვარნი: თათარნი: და:
 დამორჩილნა: და: ყარუთიცი: დამორჩილა: და: ვითარ: მო-
 იწყო: თათართა: ზედა:¹⁸) გამოჩნდა: კაცი: ვინმე: საკვირველი:
 რომელსა: თებთუნ:¹⁹) გვარობით: უკმობდეს: ესე: მოვიდა:
 ეჯნს: შე:²⁰) იტყოდა: თუ: მე: მას: მათსა: რომელსა: უწოდო:

¹) ქარ. ცხ—ში: და შემდგომად მისსა.

²) ქარ. ცხ—ში: ალთუ-ხანს.

³) ქარ. ცხ—ში: იგიცა.

⁴) ეს სიტყვა არ არის თ—ში. ამის მაგიერ სწერია: და.

⁵) ქარ. ცხ—ში: ქულაქ, შვილი ონ-ხანისი.

⁶) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: რათამცა თანა შემწე ეყო.

⁷) თ—ში: ჩინგის-ყანას. ქარ. ცხ—ში: ჩინგიზ-ყანს.

⁸) ქარ. ცხ—ში: ხოლო მან ბრძოლა უყო გორხანასაცა ესე.

⁹) უკანასკნელი ორი სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში. თ—ს ვარიანტი ამ აღ-
 ჯილას უმატებს: და.

¹⁰) თ—ში: იღუიდელნი. ქარ. ცხ—ში: უიღურნი.

¹¹) ქარ. ცხ—ში: ხოლო.

¹²) თ—ში: ემართა. ქარ. ცხ—ში: მთავარი.

¹³) ეს სიტყვა ბროსეს გამოცემაში არ არის. ბარ. ვარ—ში არის.

¹⁴) ეს სიტყვა არ არის თ—ში.

¹⁵) ქარ. ცხ—ში: არიანცა. თ—ში: არიან და.

¹⁶) თ—ში: შეიწყალა პატივითა.

¹⁷) ქარ. ცხ—ში: ხოლო ჩინგიზ-ყანს შემწეა და პატივითა დაიკირა.

¹⁸) ქარ. ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: თათარნი.

¹⁹) თ—ში: თეფთუნ. ქარ. ცხ—ში: თეგთუნ.

²⁰) თ—ში: ყანს წე. უნდა იყოს: ყანს წინაშე.

ბალიყი:¹⁾ წარვალ: ღთისა: სიტყუა: მესმის: ამას: ბრძანებს:²⁾ უო-
ველი: ქუეყანა: თემურჩის: და: მისთა: ლაშქართა: თვის: მიმი-
ცემია: და:³⁾ სახელადცა: ჩინგიუან:⁴⁾ ერქუას:- ხოლო: თქმულარს:
ესე: ვითარ:⁵⁾ ჩინგიუან:⁶⁾ აღვიდა: მთასა: მადლასა: და: გამოჩნდა:⁷⁾
უფალი: იესო: ქრისტე: ღთი: უოველთა: და: მან: ასწავა: სი-
მართლე:⁸⁾ სჯული:⁹⁾ სიწმიდე: და: სიმართლე: ტუჯლისა: ზარვი-
736 სს: და: უოველისა: ბოროტისაგან: განშორება: და: რქუა: თუ: მცნე-
ბანი: ესე: დაიმარხე: უოველი: ქუეყანა: შენტვის: და: ნათესავისა:
შენისათვის: მიმიცემიეს:¹⁰⁾ წადი: და: აღიდე:¹¹⁾ უოველი: ქუეყანა:
სადგან:¹²⁾ გეძლეს: ხოლო: იქმნა:¹³⁾ რაყანად:¹⁴⁾ და: მივიდა: რა:
ხატაეთს: და: შევიდა: რა: ხიფად: ეკლესიისათა:¹⁵⁾ იხილა:¹⁶⁾ ხა-
ტი:¹⁷⁾ მაცხოვრისა: იესო: ქრისტესი: და: შეესუფადა:¹⁸⁾ თქუა:
აჴა: კაცი: იგი: რომელი: მთასა: ჩინეთისსა: ვიხილე: ამ: სახითა:
იუო: ამან: მასწავა: უოველი:¹⁹⁾ წესი: ესე: შეიუფარა: ჩინგიუან:
და: მას: ჰკითხევდის:²⁰⁾ ამისი: მცნება:²¹⁾ ხატაეთის:²²⁾ კელმწიფესა:

1) ქარ. ცხ—ში: უწყოდენ ბალიყი.

2) თ—ში: ბრძანებასაჲ. ქარ. ცხ—ში: ბრძანებს ღმერთი.

3) თ—ში ეს სიტყვა არ არის.

4) ქარ. ცხ—ში: ჩინგის-ყაენი.

5) თ—ში: ვითარმედ.

6) ქარ. ცხ—ში: ხოლო თქვა (ბარ—ში: ითქვა) ესეცა, ვითარმედ ჩინგიზ-ყაენი.

7) თ—ში: გამოჩნდა.

8) ქარ. ცხ—ში: სამართალი.

9) თ—ის ვარიანტი უმატებს: და.

10) თ—ში უკანასკნელი სამი სიტყვის მაგიერ: ნათესავისათვის მოპოცემიეს.

11) თ—ში: აღადე. ქარ. ცხ—ში: წარვედ და აღილო (ბარ. ვარ—ში: აღიდე)-

12) ქარ. ცხ—ში: რაოდენი.

13) თ—ში: აქმნა.

14) ქარ. ცხ—ში: რა ყაენად. თ—ში: რა ყუნდ.

15) თ—ში: ეკლესიათა. ქარ. ცხ—ში: ქრისტიანეთა ეკლესიასა.

16) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: მუნ.

17) ეს სიტყვა არ არის თ—ში.

18) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: თაყუანისცა და.

19) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: ესე.

20) ქარ. ცხ—ში: აკუროხევდის და.

21) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: რაოდენიცა ამნო, ყოველივე მტკიცედ დაიცვა-
მერმე ებრძოლა.

22) თ—ში: ხაზეთის.

არსან: ხანსა:¹) ზედა: და: სძლო: ესრეთ: კელთ: იგლო: რომელი:²)
 რას: ათასი: კაცი: შაკუდინა: არ: სულან:³) ხანისა: ამისმან:
 მცნობელმან: ასლან: ხან: სახლსა: შინა: შესრულმან: ცოლითა:
 და: შვილითაურთ: ცეცხლისა: მოღება: უბრძანა: მსახურთა: მის-
 თა: რომელთა: უუეს: ებათი:⁴) და: დაიწვა: არსლან: ხან: დედა:
 წუღითურთ:⁵) შევიდა: ჩინგისუან: და: დაჯდა: ხატაეთზედა:⁶) და-
 იპურა: ხატაეთი: ესე: აქამომდე: იყავნ:~~~~~

**ღთო: წარმართე: ორსავე: ცხოვრებასა: ზინა: დედო-
 ვალთა: დედოვალი: მარია:**~~~~~

**აწ: ვახსენოთ: მცირედ: ზვილთა: თვისცა: ჩანგინყანი-
 სათა:**⁷)~~~~~

ამა: ჩინგი: ეანს:⁸) ცოლნიცა: მრავალნი: ესხნეს: და: შვილ-
 ნიცა: და: უხუცესის: ცოლის: სვეინჯებისაგან:⁹) რომელსა: ქარ-
 თველნი: ჯოჩიდ: უწოდეს:¹⁰) ჩადათა: მესამე: ოქროფა: მეოთხე: 737
 თული: ესე: ოთხნი: ყვანდა:¹¹) განაჩინა: ხატაეთს: მეოთხმან: უხუ-
 ცესსა:¹²) თუბის:¹³) მისცა: ლაშქრისა: ნახევარ:¹⁴) ღ: წარავლინა: დიდ-

---

¹) თ—ში: არსლან ხანს.
 ²) ქარ. ცხ—ში: რომელი.
 ³) თ—ში: არსლანი. ქარ. ცხ—ში: არსლან.
 ⁴) თ—ში: ვგეთი. ქარ. ცხ—ში: ვგრეთ.
 ⁵) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: ცეცხლსა მას შინა. და.
 ⁶) ქარ. ცხ—ში: ტახტსა მას ზედა, და.
 ⁷) თ—ში: ჩინგის ყენისათა. ქარ. ცხ—ში: ჩინგიზ-ყაენისათა. მერმე მიმატე-
 ბულია: მცირედ რამე. ეს სათაური წითლურით სწერია როგორც ჩვენს დედანში,
 ისე თ—ში და სხვებშიაც.
 ⁸) ქარ. ცხ—ში: ხოლო ამა ჩინგიზ-ყაენსა.
 ⁹) ქარ. ცხ—ში: სვეინჯისაგან ესეა შვილი, რომელსა ვრქვა თუბის.
 ¹⁰) ქარ. ცხ—ში: უკომოდენ. მერმე მიმატებულია: მეორე. თ—ში: მიორე.
 ¹¹) ქარ. ცხ—ში: ყაენად. თ—ში: ყრდა.
 ¹²) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: შვლს.
 ¹³) თ—ში: თუშის.
 ¹⁴) ქარ. ცხ—ში: ნახევარი.

სა: საუიფჩა: ეეთსა: ზედა: ხარაზეთის:¹) რუსეთსა: ოვსეთსა: ვიდრე-
 ბნელამდე:²) მისცა: და:³) ამათ: სხვათა: უკანასკნელ: ვაკსენოთ:⁴)
 ესე: მადლმან: და: უოველთა: კელმწიფეთა: უდიდესმან: ხუარაზმშა:
 რომელი: მაშინ: დღეთა: სიმრავლითა: მიმცროვნებულ: იყო: და:
 შეილი: ჯალადლილსად:⁵) კელთ: ედვა: სულტნობა:⁶) და: ქვეყანა-
 ნი: რომელსა:⁷) ეპერა: ჯიონს: აქათ: ხვარასანისა: და: ერანისა:
 და:⁸) ცნა: რა: მოახლეობა: თათართა: მოუწოდა: სხათა: მისთა: და:
 ვითარ: ექუსი:⁹) ათსთა: კაცთა: და: წარემართა: ჩინგიყანს:¹⁰) ზედა:-
 ხოლო: იგი: ხვარაზმშის:¹¹) წინა: დაემთხვივნეს:¹²) იქმნა: ძლიე-
 რი: და: ფიცხელი: ომი: რომელი: მოსწყვიდა:¹³) ორგნითვე: ური-
 ცხვი: სიმრავლე: და: იძლივნეს: ხვარაზმელნი:¹⁴) დაშთა: რაზმსა:
 შინა: ბერი: ხვარაზმშა: მცირედითა: ლაშქროთა: და: თათარნი: გა-
 რე: მოადგეს:¹⁵) ცნა: ესე:¹⁶) სულტანმან: ჯალადლილმან:¹⁷) რომელი:
 იყო: კაცი: მკნე: ქველი: შემმართი:¹⁸) უშიში: ვითარ: უკორცო:
 ძლითა: საჩინო: წყობასა:¹⁹) შინა: უცხო:²⁰) მივიდა: მცირედითა: კა-

¹) თ—ში: ხარაზეთის.

²) ქარ. ცხ—ში: დიდსა საყივჩაყეთსა ზედა, ოვსეთს, ხაზარეთს და რუსეთს, ვიდრე ბნელეთამდე. და ესე ყოველი ამას.

³) ქარ. ცხ—ში: ხოლო.

⁴) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: ხოლო ესე რა ცნა.

⁵) ქარ. ცხ—ში: შვლისა თვისისა ჯალადლილისადა.

⁶) თ—ში: სულტანობა. ქარ. ცხ—ბა უმატებს: თვისი.

⁷) ქარ. ცხ—ში: რომელი მას.

⁸) ეს სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში.

⁹) ქარ. ცხ—ში: ექუს ასი.

¹⁰) ქარ. ცხ—ში: ჩინგიზ-ყენსა.

¹¹) თ. უმატებს: ზედა.

¹²) ქარ. ცხ—ში: ხოლო იგი ხვარაზმ-შას წინა დაემთხვია.

¹³) ქარ. ცხ—ში: მოსწყდა. თ—ში: მოსწყვტა.

¹⁴) ქარ. ცხ—ში: ხვარაზმელნი, მერმე მიმატებულთა: ხოლო.

¹⁵) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: მას.

¹⁶) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: შვლმან მისმან.

¹⁷) ქარ. ცხ—ში: ჯალადლინი.

¹⁸) ქარ. ცხ—ში: შემმართებელი.

¹⁹) თ—ში: წყობათა.

²⁰) უკანასკნელი ოთხი სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში.

ცით: შვილად:¹⁾ მამისა: და: შუას: წარიუგანა: მამა: თვის:²⁾ და: იელტოდეს: ხვარასნად: ამისა: შემდგომად: ებრძოლა: კვალადცა: სულტანი: ჯვალადინ: მრავალ: ჯერ: რამეთუ: სამჯერ: ჯეონს:³⁾ იქით: შუება: და: თხჯერ: ხორასნის: ჯეონს: იქით:⁴⁾ ვინათგან: 738
 დთისა: ცოდვათა: ჩვენთასა: თვის:⁵⁾ მიეცა: ე[ლ]ველი: ქვეყანა: და: იძლია: სრულად:⁶⁾ სიელტოლა:⁷⁾ ამისი: და: სიმარგეთა:⁸⁾ შევლტოლა:⁹⁾ ჩინგისუან: წარმოაფდინა:¹⁰⁾ ორნი:¹¹⁾ თავადნი: ზემო: კსენე-ბუნნი: იამა: და: სანპაიანი:¹²⁾ რომელთა: ქართველნი: სებაჯებობით: უწოდიან: რომელთა: მრავალი: ქვეყანა: ხვარასნისა: ერაყისა: სადამდე: ეძღო: სვლად:¹³⁾ განახლონ: ქვეყანა:¹⁴⁾ ესენი: წარმოვიდეს: ათორმეტი: ათასითა: მიკედრითა: და: საჭურველითა: საზრდელისა: ქონებისა: მიმდგომი: მშვილდნი: უკრმლოდ:¹⁵⁾ გავლეს: თურანი: ჯეონი:¹⁶⁾ ხვარასანი: ერაყი: აიღარ: ბაგანი: და: მოიწივნეს: განძას: და: ვერავინ: წინა: აღუდგა: თუ: ვინ: სადა: გამოჩნდის: უველთა:¹⁷⁾ სძლიან: და: მოიწივნეს: საზღვართა: საქართველოსათა: ქვეყანა: გაგისა: იწუეს: დარბევა: და:¹⁸⁾ ცნა:

1) ქარ. ცხ—ში: შველად.

2) ქარ. ცხ—ში: და მყის განარინა მამა თვისი, წარმოიყუანა.

3) ქარ. ცხ—ში და თ—ში: ჯიონს.

4) ქარ. ცხ—ში: ხვარასანს ჯიონს აქეთ. ხოლო.

5) ქარ. ცხ—ში: ღმერთსა ცოდვითა ჩვენთათვის. უკანასკნელი ორი სიტყვა ესევეა თ—შიაც.

6) ქარ. ცხ—ში: სულიად იძლია და იელტოლა. ცნა რა.

7) თ—ში: სიელტოლვილ.

8) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: შინა.

9) უკანასკნელი ოთხი სიტყვა არ არის თ—ში.

10) ქარ. ცხ—ში: ჩინგისუანმან წარაფდინა.

11) ეს სიტყვა არ არის თ—ში.

12) წინეთ წერებულა: სანპაიანი. თ—ში: სანპაიანი. ქარ. ცხ—ში: სალპიანი.

13) თ—ში: სადამდი ეძლო სვლად.

14) ქარ. ცხ—ში წინა შენიშენიდან ასეა: რომელთა ქართველნი სებაჯებობით უწოდდეს, რათა მოვლონ ქვეყანა ხვარასნისა და ერაყისა, სადამდის ეძლოსთ სვლად, განიხილონ. ხოლო (ქარ. ცხ—ბა გვ. 346).

15) ქარ. ცხ—ში უკანასკნელი შევიდი სიტყვის მაგიერ: თვნიერ საჭურველი-სა და სამზრდელისა ქონებითა, არამედ მშვილდი ოღმან, უკრმლოდ.

16) ქარ. ცხ—ში: ჯიონი.

17) უნდა იყოს: ყოველთა.

18) ქარ. ცხ—ში უკანასკნელი ხუთი სიტყვის მაგიერ: იწუეს დარბევად ქვეყანა გაგისა.

ესე: ვარამ: გაგელმან: და: ივანე: ათაბაგმან:¹⁾ და: აცნობეს: მეფე-
სა:²⁾ უცხუსა: ნათესავსა:³⁾ მოსვლას: უცხოთა: ენითა: ოქრობად:⁴⁾
სომხითის:⁵⁾ მეფემან: მოუწოდა: სპათა: თვისთა: იმერთა: და:
ამერთა: და: შეკრიბა: ოთხმოცდა: ათი: ათასნი: მკედარნი: და: წა-
რემართნეს: თათართა: კერძ: გაგისა: ბოლქს: მდგომთა: იქით:
ივანე: ათაბაგი: და: ძმის: წული: მისი:⁶⁾ ზაქარიას: ძე: ამირ:
სპასალარისა: შანშე: და: ვარამ: გაგელი: მსახურთა: უხუცესი:
მოერთნეს: დიდითა: ლაშქრითა: და: წარემართნეს: ~~~~~

739 ხოლო: ივინი: დაბნაკებულნი: წყალსა: ზედა: ბერდაჯა-
სა: და: აწ: სგიმად:⁷⁾ წოდებულსა: მუის: ამკედრდეს: და: ეწ-
უნეს: ურთიერთას: და: იქმნა: ძლიერი: ომი:⁸⁾ ნახევარნი: ივ-
ლიტოდეს: თათარნი: და: ნახევართა: მზირი: ეყო:⁹⁾ უკანით: მო-
უკდეს: მაშინ: მოიწია: რიხვა: ზე: გარდამო: ურჯულობათა:
და: ცოდვათა: ჩვენთათვის: და: ივლიტოდეს: ქართველნი: და:
სპანი:¹⁰⁾ და: თვით: მეფე: ლაშა: და: ურიცხვი: სული: ქრის-
ტიანე: მოკუდა: სადა: იგიცა: დიდი: ივანე: ვითარცა:¹¹⁾ სმი-
ცხისა: სპასალარი:¹²⁾ მეტურჭლეთა: უხუცესის: უარეუარეს: შვი-
ლი: ბექა: მოაკლას: ძლიერად: მბრძოლი: და: აქა: იქმნა: მო-
წევნა: სრულიადისა: ღთისა: რისხვისა: და: განწირვა: ქართველ-
თა: ნათესავისა: სიმრავლისათვის: უსჯულყობათა: ჩვენთათვის:
და: იქმნა: უკუქცევა: სვე: სვიანისა: ბედისა:¹³⁾ მადლისა: და: სა-

1) უკანასკნელი სამი სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში.

2) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: ლაშასა.

3) ქარ. ცხ—ში და თ—ში: უცხოთა ნათესავისა.

4) ქარ. ცხ—ში: აობრება.

5) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: ხოლო.

6) ეს სიტყვა ბროსეს გამოცემაში არ არის, სხვებში არის.

7) ქარ. ცხ—ში: ბერდუჯასა და აწ საგამად. უკანასკნელი სიტყვა ვგრევეთ
თ—ში, ბარ. და მეფ. ვარიანტებში: სიგამად.

8) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: ბრძოლა.

9) თ—ში: ეშყო. ქარ. ცხ—ბა უმატებს აქ: და.

10) ეს ორი სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში.

11) ქარ. ცხ—ში ამ სიტყვის მაგიერ: ათაბაგი.

12) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: ძლით ცოცხალი განერა, და.

13) ეს სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში, ამის მაგიერ სწერია: სრულითა და.

ჩინოსა: დავითიანისა: დროშისა: გამარჯვებულისა: რამეთუ: რად-
 გინ:¹) მიეტა: ღთისა: დიდ: სვესა: და: დიდ: ბედისა: და: დავი-
 თის: გამარჯვებისა: აქა: ჟამამდი: სვიანი: იყო: ბრძოლათა: ში-
 ნა: დროშა: დავითიანი: და: გორგასლიანი:²) ხოლო: აქა:³) ვი-
 თარ: იქმნა: ცვალება: ბედისა:⁴) ქართველთა: ნათესავისა:⁵) არღარა:
 მიეტა: ძლევა: თათართა: ზედა: ვიდრე: ჟამამდე:⁶) ჩვენთა: ეს-
 რეთ:⁷) ლტოლვილნი: მოიწივნეს: ქალაქსა: ძლიერნი: იგი: და:
 სხელთანი: რომელნი: სულთქმითა: და: მწუხარებითა: შეიცვალბ-
 დეს:⁸) ხოლო: თათრნი: მოიწივნეს: სამ: მშვილდამდე:⁹) და: მიერ:
 უკუნიქტეს: რომელთა: ქმნეს: საგვირველი: ესე: საქმე: წარვი-
 დეს: გზასა: დარუბანდისა:¹⁰) ვერცა: შარვაშა: წინა: აღუდგა: და: 740
 ვერცა: დარუბანდელი:¹¹) განვლეს: კარი: დარუბანდისა: და: შევი-
 დეს: ვიფჩაუეთისასა:¹²) რომელთა: ბრძოლა: აუარეს:¹³) და: მრავალ-
 გან: შემოებნეს: უფსიყენი: და: უფლგან: თათრნი: მძევე: ექ-
 მნეს: და: წარვიდეს: ომითა: უსაჭურლონი:¹⁴) ვითარცა: მითქუამს:¹⁵)
 უჭედელთა: ცხენითა: ესოდენ: გზათა: მავალნი: განვლეს: უი-

¹) ქარ. ცხ—ში: ვინათგან.

²) ქარ. ცხ—ში წინა შენიშვნიდან ასეა: მიეტა ღმერთსა დიდისა დავითისდა გამარჯვებაჲ, აქა ჟამამდე დროშა იგი სვიანი დავითისა, გამარჯვებული, არა-სადა ძლეულ იყო.

³) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: ამიერითგან.

⁴) ქარ. ცხ—ში: სვიანობისა.

⁵) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: რამეთუ.

⁶) თ—ში: ყმიერამდე.

⁷) თ—ში: ეს ვთ.

⁸) ქარ. ცხ—ში: შეიწვებოდეს. მერმე ქარ. ცხ—ბა უმატებს: რამეთუ ვინათგან ჩვენ შევაწუხეთ ღმერთი საქმითა ბოროტითა, ეგრეთვე ღმერთმან აღავსო გული ჩვენი მწუხარებითა და წინაშე მტერთა ჩვენთა სირცხვილელ გვეო (ქართლის ცხოვრება, გვ. 347).

⁹) ქარ. ცხ—ში: ვიდრე სამშვილდამდე.

¹⁰) ქარ. ცხ—ში: დარუბანდისასა, რამეთუ.

¹¹) ქარ. ცხ—ში: დარუბანდელნი.

¹²) ქარ. ცხ—ში: ყვიჩაყეთს.

¹³) ქარ. ცხ—ში: აჰილდეს.

¹⁴) თ—ში: უსაჭურველნი. ქარ. ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: ესრეთ ომითა. მერმე მიმატებულია: ხოლო.

¹⁵) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: უსაჭურველნი და.

ჩაყეთი: და: შემოყარეს:¹) ამა: დარუბანდისა: ზღვასა: გარე: და: მიწივნეს: კელმწიფესა: მათსა: ჩინგიყანს: წინაშე: დაყარა: ყომორს: და: ქმნა:²) საკვირველი: ესე: საქმე: მოუსვენებელად: სულა: ამა: ყოველთა: გზათა: უჭედელითა: ცხენითა: ყარა: ყუმორითა:³) წარმოსრულნი: მუნკე:⁴) მიიწივნეს: ამისმან: მცნობელმან: ჩინგიყან:⁵) რამელ: ყოველგან: სძლიეს: თათართა: წარმალღინა:⁶) შვილნი: მისნი: ხვარასანს: სულტანს: ჯალდინს: ძებნად:⁷) ცნა: და:⁸) სულტან: ჯალდინმან: შეიყუარა:⁹) და: მრავალჯერ: ბრძოლდა: ქნა: ვითარცა: ვთქვი: და: იგრძნა: რა: სრულად: გრძნეულება:¹⁰) აიყარა: დედა: წულითა: და: ლაშქართა: თანა: ჭყუა:¹¹) დედა: წული: კაცი: ას: ორმოცი: ათასი: და: ივლტოდეს: ზირისაგან: თათართასა:¹²) ვითარ: გარდაცა: წელი:¹³) არავე:¹⁴) დასცხრა: გულის: წერომა: უფლისა: ძალითა:¹⁵) განყარხეთ:¹⁶) და: სრულდა:¹⁷)

¹) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: შემოყარეს.

²) ქარ. ცხ—ში: ამა დარუბანდისა ზღვასა გარეშემო, და მიიწივნეს კელმწიფესა ჩინგიზ-ყაენს წინაშე, ყარაყურუმს, და ქმნეს.

³) ქარ. ცხ—ში: ყარაყურუმით.

⁴) თ—ში: მუნეთ.

⁵) ქარ. ცხ—ში ამ სამი სიტყვის მაგიერ: ხოლო ესე რაჲ ცხა ჩინგიზ-ყაენმა.

⁶) თ—ში: წარმოუვლინა.

⁷) ქარ. ცხ—ში: ხორასნის სულტანის ჯალალდინის ძიებად.

⁸) თ—ში ეს სიტყვა არ არის. ქარ. ცხ—ში ამ სიტყვის მაგიერ: ესე.

⁹) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: შეიყარა. მერმე ქარ. ცხ—ბა უმატებს: ლაშქრითა.

¹⁰) ქარ. ცხ—ში: სრულიადი ძლეულება თვისი.

¹¹) ქარ. ცხ—ში: აიყარა დედა-წულითურთ თვისით, და ლაშქარი თანა ჰყუა.

¹²) აქ ქარ. ცხ—ბა უმატებს: და წარმოემართნეს ჩვენ კერძ, ვითარცა ქვემოთ სიტყვამან ცხად ჰყოს: ხოლო მეფე გიორგი იყო რა ტფილისის, იშეებდა და განსცხრებოდა. და მათი რუსუდან ითხოვეს ხლათის დასასმელად დიდმან სულტანმან შელიქმან, რომელსა ეგვპტით ვიდრე ხლათამდე სპარსეთი ჰქონდა, და დააყენა მოწყალეზამან ღვთისამან, და არაჲ ჰყო ესე. შემდგომად ამისსა დიდისა შემოხვეწითა სთხოვა შარვაშე. უქადეს და უბრძანეს მიცემისა პირი. გაგზავნეს შარვანს ქართლისა ერისთავი, და თვთ გიორგი მეფე ბაგაყანს მივიდა, გაკაზმად და მიცემად დისა მისისა, და ათ დღე დრო იყო წარსლვისა მისისა. ხოლო ღმერთმან აქოცა დააყენა (გვ. 347—348).

¹³) ეს სამი სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში.

¹⁴) ქარ. ცხ—ში: რამეთუ არაჲ.

¹⁵) თ—ში: რ'ლთა. ქარ. ცხ—ში: რომლითა.

¹⁶) უნდა იყოს: განყარხსეთ. აქ ქარ. ცხ—ბა უმატებს: მრავალ-მოწყალე იგი და სახიერი, რამეთუ აღესრულა გიორგი მეფე მუნ ყოფასა შინა. მაშინ, ვითარცა ცნა აღსასრული თვისი მეფემან ლაშე, ზაგაყანს მყოფმან.

¹⁷) თ—ში: და დასრულდა.

მეფე: ლაშა:¹) მოუწოდა: უოგელთა:²) წარჩინებულთა: სამეფოსათა:³) შუგულდრა: დაა:⁴) თვისი: რუსუდან: ცრემლითა: მომდინარემან: და: თქვა: უწვი: უმანკობა: და: ერდგულობა: მეფეთა: ნათესავისა- 741 გან: თქუენ: მკვიდრთა: საქართველოთა: შეხედებითა: ღთისათა: მიგათვალე:⁵) დასა: ჩემსა: რუსუდანს: რათა: შემდგომად: ჩემსა: მეფე: ჰყოთ: ვითარ: არს: ჩვეულობა: ნათესავისა: თქუენისა: ერდგულობით: მონებდით: და: სიმკნითა: თქუენითა: დაცემით: ტახტი:⁶) მტერთაგან: უნებლიედ:⁷) დადათუ: არა: მამა: კაცი: არს: და:⁸) დედაკაცი: არა: აკლია: სიბრძნესა: და: სამეფოთა: საქმისა: მცნებასა: თქუენ: წარჩინებულთა: ამის: სამეფოსათა: იცით: და: განსოფს: წყალობა: და: ნიჭი: და: ჰატვი: სანატრელისა: და: კვალად:⁹) მოკსენებულისა: მეფეთა: შორს: ბრწყინვალისა: დედისა: ჩემისა: ეგრეთვე: თუ: ღთსა: უნდეს: დამანცა: ჩემან: იცის: ჰატვი: თქუენი: აწ: შეგვედრებ: წინაშე: ღთისა: რათა: მეფე:¹⁰) იგი:¹¹) შემდგომად: ჩემსა: რათა:¹²) ხოლო: დასა: ჩემსა: რუსუდანს: გამცნებ: წინაშე: ღთისა: სასმენელად: თქუენდა: უოგელთა: რათა: აღზარდოს:¹³) შვილი: ჩემი: დავით:¹⁴) რაჟამს: ეძლეს: მეფობა: და: მკედრობა: რომელ:¹⁵) დავით: მეფე: უოს: და: იგი: დაადგინეთ: მეფეთ: და: შემკუიდრეთ: მეფობი-

¹) უკანასკნელი ოთხი სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში.

²) ეს სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში.

³) ქარ. ცხ—ში: სამეფოსა თვისისათა.

⁴) უნდა იყოს: დაა თ—ში: და.

⁵) ქარ. ცხ—ში: მიგითვალავ.

⁶) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: მეფობისა.

⁷) ქარ. ცხ—ში: უუნებლად. თ—ში: უნებლად.

⁸) ქარ. ცხ—ში: არამედ.

⁹) ქარ. ცხ—ში: კეთილად.

¹⁰) თ—ის ვარ—ტი უმატებს: ჰყოთ.

¹¹) ქარ. ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: მეფე ჰყოთ და ჩემი რუსუდან.

¹²) ეს სიტყვა არ არის თ—ში და ქარ. ცხ—ში.

¹³) ქარ. ცხ—ში: აღზარდოს.

¹⁴) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: ხოლო.

¹⁵) ქარ. ცხ—ში ამ სიტყვის მაგიერ: შვილი ჩემი.

სა: ჩემისა:¹) დადათუ: ყრმა: არს: და:²) ინებს:³) ღ'თნ: აღზრდა:
 მისი: გჭკნებს: რამე:⁴) შემძლებელ: იყოს: ჰერობად: მეუფობისა:⁵)
 კეთილითა: ასაკითა: არს: და: ჰეროვან:⁶) ვითარ: დასრულა:
 742 ბრძანება:⁷) შეისვენა: რამდისა: თვის: არს: გლგავა: და: მწუნა-
 რება: მიუთხრობელი: რამელ: დამან: მათმან: რუსუდან: აღასრუ-
 ლა: გოდებანი: მრავალ: დღე: და: წარიყუანეს: სამკვდროსა: მათსა:
 გელათს:⁸) ვითარ: აღსრულდა: მეფე:⁹) შეკრბეს:¹⁰) წარჩინებულნი:
 მის: სამეფოსანი: და: იმერელნი: კათალიკოზთა: ორთავ: წინა-
 შე:¹¹) ნიკოფსით: ვიდრე: დარუბანდამდე: ყოველნი: მორჩილებასა:
 მათსა: ქვეშე: მეფენი: და: მეფე: ყვეს: რუსუდან:¹²) დასვეს:
 სყდართა: სამეფოთა: და: მიუღოცეს: მეფობა: წესისა: ებრ:- ხო-
 ლო: იყო: რუსუდან: ხილვითა: შეენიერი: ვითა: დედა:¹³) მისი:
 მდაბალი: ტყუი:¹⁴) ჰატვის: მცემელი: ჰატოსანთა: კაცთა: მხერო-

¹) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: ხოლო.

²) ქარ. ცხ—ში ამ სიტყვის მაგიერ: აწ, არამედ.

³) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: თუ.

⁴) ქარ. ცხ—ში: რომელ.

⁵) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: ჩემისა, რამეთუ.

⁶) თ—ში: ჰეროან. შემდეგ ქარ. ცხ—ბა უმატებს: და.

⁷) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: ესე.

⁸) ქარ. ცხ—ში წინა შენიშვიდან ასეა: შეისვენა მეფემან ლაშა გიორგი, ბაგა-
 ვანს მყოფმან, თთუცსა იანვარსა იც, ქორონიკონსა უმბ (ეს ქორონიკონი მოიპოვება
 ზარ. და მეგრელიის ვარიანტებში, საეკლესიო მუზეუმის ვარ—ში სწერია: ქ'კსა:
 უკზ(?) ბროსეს გამოცემაში ქორონიკონი სრულეებით არ არის ნაჩვენები), დღესა
 ოთხშაბათსა. მაშინ მოიწია გლოვა და მწუნარება უნუგეშისცემო და საშინელი
 ტკივილნი, ცრემლთა წილ გულითა სისხლთა დენანი, წარწირვანი დარჩომისა და
 სიცოცხლისანი, თანა-ზრდილთა და მომხსენებელთა კეთილთა და სიამოვნეთა მის-
 თანი ტკივილნი და ნაცართა თავსა სხმანი ვაზირთა და დიდებულთა, და ყოვლი-
 სა სამეფოსაგან, და თვთ მისისა გამზრდელისა ივანე ათაბაგისაგან. ანუ დამან მის-
 მან რუსუდან რავდენი გლოვანი აღასრულა მრავალ დღე, ვინ შემძლებელ არს გა-
 მოთქმად. ხოლო მეფე წარიყუანეს სამკვიდროსა მათსა, გელათს, და დამარხეს სა-
 მარხოსა პაპათა მისთასა (გვ. 248).

⁹) ქარ. ცხ—ში ამ სამი სიტყვის მაგიერ. მაშინ.

¹⁰) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: ყოველნი.

¹¹) ქარ. ცხ—ში უკანასკნელი ხუთი სიტყვის მაგიერ: იმერნი და ამერნი, კო-
 თალიკოზნი ორნივე და ეპისკოპოზნი.

¹²) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: და.

¹³) ქარ. ცხ—ში: სანატრელი დედა.

¹⁴) თ—ში: უტყუი. ქარ. ცხ—ში: უხვ.

ბელი:¹) აშან: მოიწყო: უოველი: სსბრძანებელი:²) და: მეფობა: მშვი-
 ღობით: და: ადივსო: უოველი:³) სსმეფო: რუსუდანი: უოველი-
 თა: კეთილითა:⁴) იწეს: უძლებება: და: განცხრომა: უოველიმან:
 ასკემან: და: მიიქეს: უოველი: სიბოროტედ: და: ვინ:⁵) არა: გა-
 მონადეს: ღთი: ამისთვის: მისცნა: იგინი: ღთნ: უფროდ:
 გინებად: და: კოცად: წარმართთა:⁶) რამეთუ: მეფეცა: რუსუდანი:
 ჩეულობითა: წესსა: ძმისა: მისისასა:⁷) ბოროტნი:⁸) ამისთვის:
 ადგენ: ბოროტნი: უდიდესნი: ესე:⁹) ზემო: კსეებელი: სულ-
 ტანი: ჯალადინ: უდონა: იქმნა: რათა:¹⁰) ბრძოლით: თათართა-
 გან: მოუწოდა: სპათა: მისთა:¹¹) და: რქუა:¹²) იცით: და: გაკსოვს:
 უოველთა: მარზა: ჰანთა: და: ერის: თავთა:¹³) კეთილი: და: წყა- 743
 ღობა: ჰანთა: და: მამათა: ჩემთა:¹⁴) აწ: იცით: თუ: რა: მოიწია:
 თქუენზედა: და: ჩემზედა: უცხობთა: ნათესავთა: თათართაგან: და:
 მრავალ: გზის: ბრძოლა: ვჭეოთ:¹⁵) და: მრავალი: ღვაწლი: და-
 ვითმინეთ: და:¹⁶) განგებითა: ზე: კარდამოთა: უოველი: ვიძლიე-
 ნით: აწცა: მოასლებულარს: მდინარესა: ჯეონისასა:¹⁷) წინა: მბრძო-
 ღად: წარმავლინა: ძე: მისი: უხუცესი:¹⁸) აწ: ესე: არს: განზრახ-
 ვა:¹⁹) მისცა: ძლებვა: ღთნ:²⁰) გონავს: დაუტოთ: ქუეყანა: ესე: ად-

¹) ქარ. ცხ—ში: მოყუარე.

²) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: თვისი.

³) უკანასკნელი შვიდი სიტყვა გამოშვებულია თ—ში.

⁴) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: პირველად.

⁵) ქარ. ცხ—ში: ვითარ.

⁶) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: მიერ.

⁷) ქარ. ცხ—ში: ძმისა თვისისა ვიდოდა განცხრომითა და სიმღერითა.

⁸) ეს სიტყვა აქ მეტია. ქარ. ცხ—ში არ არის.

⁹) ქარ. ცხ—ში: რამეთუ.

¹⁰) ქარ. ცხ—ში: რა.

¹¹) ქარ. ცხ—ში: თვისთა, ვითარცა ზემო ვთქუ.

¹²) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: მათ.

¹³) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: ჩვენთა.

¹⁴) ეს სიტყვა არ არის თ—ში.

¹⁵) ქარ. ცხ—ში: ვყავთ.

¹⁶) ქარ. ცხ—ში: არამედ.

¹⁷) ჯიონსა, და.

¹⁸) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: და.

¹⁹) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: ჩემი. ვინათგან.

²⁰) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: უკეთუ.

ვიდოთ: დედაწული: სიმდიდრე:¹) ჯოჯო: და: წარვიდეთ: საბერ-
ძნეთს:¹) მუნ: დავემკუიდრნეთ: დაღათუ:²) თათარნი: გვძლევენ: გარ-
ნა:³) ყოველთა: ნათესავთა: ჩვენ: ვსძლიოთ: უკეთუ: ვინ: ინებოს:
წარმოვიდენ: ჩემთანა: და: სთუ: სთნავს: იყავ: შინა: რამეთუ:
ნება: იყავნ: სათნოდ: უკუნისამდე: ყოველთა: თქმულ: ესე:-
ესე:⁴) აღიდექ: დედა: წული:⁵) და: მოიწივნეს: აჭდარ: ბაგანსა:
კაცო: ვითარ: ას: რმოცი: ათასი: და: მოიწივნეს: ქვეყნად:
მკარ: გრძელთა: რამეთუ: ივნე: ათაბაგსა: ეურა:⁶) და: ვინი:⁷) და-
ნისი:⁸) მიეტა: ძმისწულისა: მისისა: შაჰნა: მანდატურთ: უხუ-
ცესისათვის: და: ესე:⁹) ხვარაზმელნი: მოვიდეს: წელსა: მესამესა:
ლაშა: გიორგის: მიცვალებისაგან: ტუეენვად:¹) მოაკრებად: ქვე-
ყანათა: დვინისსა: და: კერძოთა:¹⁰) მისთა: ცნა: ივანე: ათაბაგი:
და: ვარამ: გაგელი:¹¹) მივიდეს: მეფეს:¹²) რუსუდანს: წინაშე: მო-
გსენეს: მოსვლას: ხვარაზმელთა:¹³) თვით: დიდისა: სულტნისა: ჯა-
744 ლადინისა: კოტად:¹⁴) და: მოსრვად: ქრისტიანეთა: ესრეთ: უწ-
ვადოდ: მოსრვიდეს: რამელ: არცა: თუ: დედათა: ჩვილთა: ყრმა-
თა: რიღებდეს: უწყადოდ: მოსრვიდეს:¹⁵) ვითარ: ცნა: რუსუდან:¹⁶)
შემოსვლას: ხვარაზმელთა: სამეფოსა: შინა: მისსა: მოუწოდ: ყრმათა:
იმერთა: და: ამერთა: მოიღო: დროშა: სეფე: და: მო-

¹) ქარ. ცხ—ბა უმატებს; და.

²) ქარ. ცხ—ბა უმატებს; ჩვენ.

³) თ—ში: გზანი.

⁴) ქარ. ცხ—ში სიტყვებიდან „უკეთუ ვინ“ ასეა: უკეთუ ვის ენებოს, წარ-
მოვიდეს ჩვენთანა, და თუ სთნავსთ ვისმე, იყავნ შინა, რამეთუ ნებაა იყავნ ყოველ-
თა სათნოდ. მაშინ თქმული ესე ყოველთა ეკეთა, და.

⁵) ქარ. ცხ—ბა უმატებს; და ყოველი სიმდიდრე მათი და წარმოვიდეს.

⁶) თ—ში: ეპურა.

⁷) ქარ. ცხ - ში ამ სამი სიტყვის მაგიერ: ეპურა დვინი.

⁸) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: და ანისი.

⁹) ეს ორი სიტყვა ბროსეს გამოცემაში არ არის.

¹⁰) ქარ. ცხ—ში: მიმდგომთა.

¹¹) ქარ. ცხ—ში უკანასკნელი ექვსი სიტყვის მაგიერ: ცნეს რა ივანე ათაბაგ-
შან და ვარამ გაგელმან.

¹²) თ—ში: მეფის.

¹³) თ—ში: ხვარაზმელთა. ქარ. ცხ—ბა უმატებს აქ; და.

¹⁴) თ—ში: კოტად.

¹⁵) ეს ორი სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში.

¹⁶) თ—ი შეტოვებით უმატებს: ყრმათა იმერთა.

უწოდ: ივანე: ათაბაგსა: რომელ:¹) მას: უამსა: მიმკოცებულ:²) იყო: არა: განცხადებულად: არა:³) ფარულად:⁴) მონაზონ: ქმნულ: იყო: კაცი: აქამომდე: გარნა: სათნოებანი:⁵) განაჩინა:⁶) მეფემან: რუსუ-დან: სპათა: მისთა:⁷) უბოძა: დროშა: მეფე: სვიანს:⁸) წარავლინა: ბრძოლად: სულტნისა:⁹) ხოლო: მიიწინეს: ღვინისა: და: ამო-ბერდეს:¹⁰) დაეპანაკა: ხვარაზმელთა: სოფელსა: რომელსა: ჭქვან: გარნისი: და: მირავიდე: სპანი: მეფისანი: წინა: განეწყო: სულ-ტან: ჯაღაღდინი: აქათ: ივანე: ათაბაგმან: განაწყო: სპანი: მე-ფისანი: იმერ: და: ამერ:¹¹) და: აჩინა: წინა: მბრძოლად: თორელნი: და: ძმანიცა: იგი: ორნი: ახალციხელნი: შალვა: და: ივანე: სა-ხელაგანი: იგი: მბრძოლნი: ვითარ: წესად: არს: სახლისა: მათისა: წინა: მბრძოლობა:¹²) ვითარ: დაეხლნეს: წინა: მბრძოლნი: და: სულტანი: აქა: დანიჰრა: ფერკი: ივანე: ათაბაგმან: იტ-უვიან:¹³) შურათა: უო: ახალციხელთა: შალვა: და: ივანესეთა:¹⁴) ვინ: შური: უოველთა: ბოროტთა: დასაბამი: და: ძვირად:¹⁵) მომწვეველ-დი: ნათესავისა: კაცთასა: და: ნათესავისა: ზედ: სწულავს: კუა-ლად:¹⁶) ჭურათა: დთის: მკვლელთა:¹⁷) არწმუნა: და: კვალად: ამო-

¹) ქარ. ცხ—ში: რომელი.

²) ქარ. ცხ—ში: მიმკოცვებულ.

³) ქარ. ცხ—ში: არამედ.

⁴) თ—ში ეს ორი სიტყვა არ არის.

⁵) უკანასკნელი ოთხი სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში.

⁶) თ—ში: განაჩინა.

⁷) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: თავად, და.

⁸) ეს ორი სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში. ამის მაგიერ სწერია: ივანე ათაბგსა, და.

⁹) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: მის ჯაღაღდინისა.

¹⁰) თ—ში: ამოშერიდეს. ქარ. ცხ—ში: ღვინს და ამბერდეს (ბარ. და. მეგრ. ვარ—ში: ამობერდეს) და.

¹¹) ქარ. ცხ—ში: იმიერ და ამიერ. თ—ში: იმირ და ამრ.

¹²) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: ხოლო.

¹³) თ—ში: იტყუინ. ქარ. ცხ—ბა უმატებს: ვათარმედ.

¹⁴) თ—ში: ივწესითა.

¹⁵) თ—ში: ძვრ.

¹⁶) ქარ. ცხ—ში უკანასკნელი მ სიტყვის მაგიერ: და ძვრ-მომწვეველი კაც-თა ნათესავისა და ყოველთა ნათესავთა მწყლველი. ვითარ.

¹⁷) ქარ. ცხ—ში: მკვლველობა.

745 ს: უბორტესი:¹) უგბილი: და: უღმობელი: და: სსქართველთ-
 ს: სრულადი: მოსპოლვა: ვითარ: ქვემორე: სიტყუჲმა: ცხად:
 ყოს:²) ათაბას: ივანეს: არწმუნოს:³) რომელ: ჟამს: წყობის: და:
 ჟამს: ომისსს:⁴) და: არდარა: ვიდრდა: მბრძოლთა: კერძ: ხო-
 ლთ: წინა: მბრძოლთა: უფელთა: მოუფლინეს: კაცი: და: ხილვე-
 ბელ:⁵) ვართ: სულტანსს: და: სპათა:⁶) ჩუენ: დიდათ: და:⁷) უმცი-
 რეს: ვართ: და: ჭომი: ძლიერი: წინა: გვიც: და: წარმოიმაღლნ:
 მკნეთა: სპათა: მეფისათა: და: სიმკნემან: შენმან: ესე: ორგზის:⁸)
 მოუფლინეს: ხოლო: იგი: არასს: მიუდგებოდა:-⁹) ხოლო: ვინათ-
 გან: წინა: მბრძოლნი: თორელნი: და: უმეტეს: ახლციხელ-
 ნი: შალვა: და: ივანე: ახოვანი: იუფნეს:¹⁰) და: წყობათა: შინა: სს-
 ხელოვანი: არდარა: რიდეს: სიმრავლესს: სულტანის: სპათასს:
 ვითა: მკენნი: ზედა: მიეტევნეს: რომელთა: შინა:¹¹) იქმნეს: ძლიე-
 რი: ომი: მოსწყდა:¹²) ორგნითვე: ურიცხვი: და:¹³) ძლიერად: ბრძო-
 ლობდეს: შალვა: და: ივანე: ახოვანთა: და: ძლიერთა: სრვიდეს:¹⁴)
 განგრძელდა:¹⁵) ომი: სსსტიკი:¹⁶) ივანე:¹⁷) და: სპანი: ქართველთა-
 ნი: ხედვიდეს: ძლიერსს: ომსს: და: არა: შეიწყალებდეს: თანა: მო-
 ნათესავეთა: და: ერთ: რჯულთა: ქრისტეს: აღმსარებელთა: თო-
 რელთა: და: მათ: თანა: მრავალთა: სსხელოვანთა: არამედ: დეკს:

¹) ქარ. ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: აქაცა.

²) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: რომელი.

³) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: არწმუნა.

⁴) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: უკუნ ღვა.

⁵) ქარ. ცხ—ში: კაცი და პრქვეს: დაახლოებულ.

⁶) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: მისთა, და ჩვენ.

⁷) ეს სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში.

⁸) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: და სამ-გზის.

⁹) ქარ. ცხ—ში: არა რასა მიუგებდა.

¹⁰) ქარ. ცხ—ში: ახოვან იყუნეს.

¹¹) ეს ორი სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში. ამის მაგიერ სწერია: და.

¹²) ქარ. ცხ—ში: მოსწყდა.

¹³) ქარ. ცხ—ში: რამეთუ.

¹⁴) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: და.

¹⁵) თ—ში: გრძელდეს.

¹⁶) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: ხოლო.

¹⁷) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: ათაბაგი.

შორით: და: რა: ინება:¹, შეელა: ივანე: ათაბაგმან: რომელთა: შე-
 რითა: ყოფადად:²) არა: თუ: შიშითა: და: ვითარ: განგროქელდა:
 ომი: ცხენი: ორთავე: ძმათა: ახალციხელთა: დაუკოცეს: და: ქოით- 746
 ნი:³) მკნელ: იბრძოდეს: და: მოისრფოდეს:⁴) ორგ¹ითვე: ურცხვნი:
 და: უმეტეს: თორელნი: და: ვითარ: შენივთდა: ძლიერად: ომი:
 კრმაღნიცა: ახალციხელთანი: გატედეს: ჩაბაღასხა: ზედა:⁵) ივლტო-
 დეს: ქართველნი: ხოლო: შაღვა: მუნვე: შეპყრობილ: იქმნა:
 სამრავლისა: ფრიაღისა: მიერ: და: ივანე: გარნისისა: კლდესა:
 შევლტოლავლი:⁶) ზენა: კერძო: მოტეკებულთა:⁷) ქვითა: მოიკლას:
 ხოლო: შაღვა: წარიდგინა:⁸) სულტან: ჯალალდინსა: წინაშე: რთ-
 მელ: იცნეს: ნახჭევანელთა: და: აიღარ: ბაგნელთა:⁹) და: მოა- 749
 კსენეს: სულტანსა: ახოვანება: და: წყალობათა:¹⁰) შინა: სიჭკველე:
 მისი:¹¹) არა: მოკლას: და:¹²) თვისთა: თანა: იპყრას:¹³) ჰატვიითა: და:
 მიანიჭნას: ქალაქნი: აიღარ: ბაგნისისნი: თავადთა:¹⁴) თანა: ჰატვისცა:

¹) თ—ში: რა ინება. ქარ. ცხ—ში: არა ინებეს.

²) თ—ში: რ¹ლთა შორითაჲ იტყუიან ყოფადად. ქარ. ცხ—ში: რომელსა შორით იტყვიან ამას ყოფად და.

³) ქარ. ცხ—ში: ქვეითნი.

⁴) თ—ში: მოისრვა ოდეს.

⁵) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: მაშინ.

⁶) ქარ. ცხ—ში: შევლტოლავლი.

⁷) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: მუნ.

⁸) თ—ში: წარედგინა.

⁹) ქარ. ცხ—ში: აღარბადაგანელთა. ამას ქვემოთ დედანში ტექსტი არეულ-
 ლია. აქ მოყვანილია ტექსტი, რომელიც იწყება ამ სიტყვებით: „წარვემართე ლაშ-
 კრითა ერანითა, თურანითა“ (იხ. ქვემოთ, გვ. 577) და თავდება სიტყვებით: „და
 ქმარნი ცოლთა უმატიოდ განელთა და ზევვ საღმისელთა“ (იხ. ქვემოთ გვ. 577).
 ეს არევა ტექსტისა შეუმჩნეველია თვით მეფე ვახტანგ მეექვსეს და სადაც იწყება ეს
 უაღვილო ტექსტი ამის წინ დაუწერია სიტყვა: „ეს“. და სადაც თავდება, დაუწე-
 რია: „აქ უნდა“ (გვერდი ხელნაწერისა 748 და 749). ამით ვახტანგს თითქო ჩვენის
 დედნიდან პირის გადამღებისთვის ანუ გადამწერისთვის აღუნიშნავს, თუ რომელი
 ტექსტი რომელს უნდა შისდევდეს რიგით. ეს არევა ტექსტისა სწორეთ ამ რიგათ-
 ვე იმეორება ბატონიშვილის თეიმურაზის ხელნაწერში, რომელიც, როგორც იტყო-
 ბა, გადმოწერილია მარიამის ხელნაწერიდან.

¹⁰) ქარ. ცხ—ში: წყობათა.

¹¹) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: ხოლო მან.

¹²) ქარ. ცხ—ში: არამედ.

¹³) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: დიდითა.

¹⁴) ქარ. ცხ—ში: აღარბადაგანისანი და თავადთა თვისთა.

რომელი:¹) შემდგომად: წელიწდის: ერთის: მოიკლა: სულტნი-
 სს: მიერ: არა: დატყვებისთვის: სჯულის:²) ხოლო: ივანე: ათა-
 ბაგი: უგუნბე: ბიჯისად: და: სულტანი: აიღარ: ბაგანს:³) ნახ-
 ტეკანს: და: მიერ: აღაგრებდეს: საქართველოს: არბედეს: და:
 ტევე: ჰყოფდეს: და:⁴) სრულიად: უწყალოდ: კოცდეს: და: არავინ:
 იყო: ნეტქმინის: მტემელი: მათი: შემდგომად: ორის: წლის:
 მიიტყვალა: ივანე: ათაბაგი: და: მთავარ: უუეს: ძე: მისი: ავაქ:⁵)
 და: უბოძეს: ამირ: სზასლარობა: ამის: შემდგომად: უდიდეს-
 750 ნი: ბორცნი: შეიტვიდეს: ნათესავსა: ქართველთას:⁶) მოახლე-
 ბულ: იყო: სრულიადი: მოსზვა:⁷) სიმრავლისათვის: უსამართლობა-
 თა: ჩვენთა: რამეთუ: ამიკედრა: სულტანმან: საქართველოს: შე-
 მოსულად: და: მეფე: ყოფად: თავის: თვისის: მივიდა: და: მოა-
 ოხრა: ყოველი: ქვეყანა: ღვინისი: კუტსთა: დანისის: და: ყო-
 ველი: ანისი:⁸) სომხითი: გავი:⁹) განძამდე: შანქერი:¹⁰) უწინაქს:
 ამის: ვარამ: გავესს: კაცს: გონიერს: და: ლაშქრობას: შინა:
 წარჩინებულთა:¹¹) ამას: აქუნდა: ბანქერი:¹²) და: მიმდგომნი: მისნი:

¹) ქარ. ცხ—ში: ხოლო.

²) ქარ. ცხ—ში უკანასკნელი ექვსი სიტყვის მაგიერ ასეთი ცნობებია: აიძუ-
 ლებდა დატყვებასა მსჯულისასა, და უქადაგებდა ნიჭთა და პატივთა უმეტესთა.
 ხოლო მან არა ისმინა, არცა აღირჩია წუთ ყამისა ამის პატივი, არცა უარპყო
 სახელი ქრისტესი. კვალად სულტანი ლიჭინიდა და ეტყოდა უარ-ყოფასა ქრისტეს-
 სა, არამედ იგი გარე მიაქცევედა სიტყუათა მისთა. კვალად სულტანი უქადოდა
 მრავალფერითა სატანჯველითა და აშინებდა, არამედ იგი მტკიცედ ეგო სარწმუ-
 ნობასა ზედა. ხოლო შემდგომად მრავალთა ტანჯუათა, მწარითა სიკუდილითა გა-
 ნიყვანა საწუთროსაკან წმინდა შალვა, და მოწამობისა გვრგვნითა შემკული აღვი-
 და წინაშე ქრისტესა. ესე აქამომდე სულ მტკირედ აღიწერა ჩუენ მიერ (ქარ. ცხ—ბა
 გვ. 851).

³) ქარ. ცხ—ში: სულტანი მიიქცა ადარბადაგანს და.

⁴) ეს სიტყვა არ არის თ—ში.

⁵) თ—ში: ავაქ.

⁶) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: რამეთუ.

⁷) ქარ. ცხ—ში: მოსპოლვაჲ.

⁸) ქარ. ცხ—ში: ქვეყანა ღვინისა, ანისი და ყოველი ქვეყანა ანისისა.

⁹) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: ვიდრე.

¹⁰) ეს სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში. ამის მაგიერ სწერია: რამეთუ.

¹¹) თ—ში: ლაშქრობთა შინა წარჩინებულსა.

¹²) ქარ. ცხ—ში და თ—ში: შანქორი.

ქვეყნის: ესე: ვითარნი: ჭირნი:¹) და: შოთონი: იძვროდეს: ამათ:²) ჟამთა: შინა: მოკუენა: მეფესა:³) ორტულის: შვილი:⁴) მძლავრად:⁵) ერდგულობისა: თვის: რომელ: კეთილი: იყო:⁶) და: სრული: ასაკითა: შვენიერი: გვაშითა: მკნე:⁷) ძლიერი: ძალითა:⁸) ვითარ: განიცადა: სთხავს:⁹) მეფეს: რუსუდანს: და: ინება: ქრმად: მიუყანება: მისი: რომელი: აღასრულა: და: იქორწილა: ორტლის:¹⁰) შვილი: რომლისაგან: იშვა: ასული: სიტურთვე: აღმატებელი: და: უწოდა: სახელი: სანატრელისა: დედისა: მათისა: თამარ: და: კვალად: მიუდგა: და: შვა: ძე:¹¹) უწოდა: დავით: და: კვალად: ზრდიდა: ძმის: წულსა: მისსა: ძესა: ლაშა: გიორგისასა:¹²) ხოლო: ვითარ: აღიზარდა: ასული: მათი: თამარი: ესმა: საბერძნეთისა: სულტანსა: ძესა: ნუქრადინისა: ეიასდინისა: ქმნულ: კეთილობა: მეფისა: ასულისა: ევედრა: მრავალთა: ნიჭთა: და: ძღვენთა: შიერ: რათა: მისცეს: ცოლად: ასული: მისი: თამარ:¹³) და: აღუთქუა: ფიცითა: არა: დატევა: სჯულსა: ქრისტიანისასა: რომელი: ისმინა: მეფემან: რუსუდან: და: მისცა: ასული: მისი: სულტანსა: ეიასდინს: რომელი: ესე: უჯერო: იყო: ქრისტიანეთა: შიერ: რამეთუ:¹⁴) დიდითა: დიდებითა: მისცა: აწუეერი: ზითვად:¹⁵) განა: პირველ: კსენებულნი: იგი: სპარსნი: ხვარაზმელები: და:

751

¹) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: და ბოროტნი.

²) თ—ში შეცდომით სწერია: ამრ.

³) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: რუსუდანს.

⁴) აქ აშინაზე ვახტანგ მეექვსის ხელით სწერია: „რუსუდანის ქმარი: აქ: ნაზეთ: თუ: ვინ არის: ან: ვისი: შვილია:“

⁵) უნდა იყოს: მძველად.

⁶) ქარ. ცხ—ში: რომელი იყო ქმნულ-კეთილ.

⁷) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: და.

⁸) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: ხოლო.

⁹) ქარ. ცხ—ში: სთნდა.

¹⁰) თ—ში: ოროტლისა.

¹¹) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: დავითს.

¹²) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: და გაუგზავნა ძღვენი დიდუასისა, და სთხოა ცოლად.

¹³) ქარ. ცხ—ში: ხოლო.

¹⁴) ქარ. ცხ—ში: დიდითა დიდებითა და დიდითა საქორწილოთა მისცა იგი, და აწუეერი ზითვად მისცა (ქარ. ცხ—ბა გვ. 352).

მცირედ: მთახლობედეს: საქართველოს: განრეუნიდეს: ქეეკანათა:-
 მაშინ: ცნა: სულტანმა: ჯალდინმან: ავანგ:¹) ათაბაგისა: და:²) ამირ:
 სპასალარისა: ბიჯნის:³) ყოფა: ინება: ნახვა: მისი: მოუგლინა:
 მოციქული: და: რქუა: შენ: ხარ: მუაზირი:⁴) უხუცესი: დაითვა-
 ღა:⁵) საქართველოს: თვითოთა: კაცითა: შეეკრიბეთ:⁶) რამეთუ:
 მნებავს: სიტყუად: შენთა: სთნდა: ავანგ:⁷) და: ნება: სცა: ხილ-
 ვად: წარვიდა:⁸) ჭურვილი:⁹) იქით: ერთითა: კაცითა: სულტანი:
 ხარამსა:⁹) ზედა: ბიჯნისსასა:¹⁰) ერთითა: მონითა:¹¹) ჭურვილი:¹²)
 იგიცა:¹³) და: შეკრბეს: მახლობედად: ერთი: ერთისა: მაშინ: იწ-
 ყო: სულტანმან: სიტყუისა: თქმად: არა: მოვიდე: მე: რბევად:
 საქართველოს: არამედ: ზავისა: და: მშვიდობისათვის: გარნა:
 თქვენ: სწრაფლ: სამრად: აღიჭურენით: და: ფიცხლა: შემებე-
 ნით: და: არა: იქმნა: მშვიდობა: აწ: ვინათგან: წარჩინებულ: ხართ:
 ქართველთა: შორს: და:¹⁴) ვაზირი:¹⁵) კარსა: მეფისსა: ისმინე:
 ჩემი: გასმია: გვარი: და: ნათესავი: ჩემი: სიდიდე: სამეფოსა: ჩე-
 752 მისა: და: სიმრავლე: რომელ: არა: ვის: კელმწითესა: ძალ: ეღვა:
 სწორება: ჩემი: მე: ვარ: მადლისა: და:¹⁶) დიდისა: კელმწითისა:
 ხვარაზმისა: ძე: და: ფარმანსა: ჩემსა: ქვეშე: იყო: ყოველი:
 სპარსეთი: აიღარ: ბაგნით: ვიდრე: ჯიონამდე: და: ჯიონით: ვიდ-
 რე: ინდოეთამდე: თუჩანი: ხატაეთი: ჩინი: მაჩინი: და: ყოვე-

¹) ქარ. ცხ—ში: ჯალალდინ ავანგ.

²) ეს სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში.

³) თ—ში: ბიჯნის.

⁴) ქარ. ცხ—ში: ვაზირთ. თ—ში: ვზრთ.

⁵) ქარ. ცხ—ში წინა შენიშვნიდან ასეა: უხუცესი მეფისა და საქართველოსა უთავადესი, და ითვალაუ.

⁶) თ—ში: შეეკრიბებთ.

⁷) ქარ. ცხ—ში: და სთნდა ავანგსა.

⁸) ქარ. ცხ—ში უმატებს: და.

⁹) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: ხარამსა.

¹⁰) თ—ში: ბიჯნისსა.

¹¹) ეს ორი სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში.

¹²) ქარ. ცხ—ში: ჭურვილი.

¹³) თ—ში: იგიცა.

¹⁴) თ—ში ეს სიტყვა არ არის.

¹⁵) ეს სიტყვა ბროსეს გამოცემაში არ არის, სხვებში არის.

დი: აღმოსავლეთი:¹⁾ განგებთა: ზენითა: გამოჩნდეს: ქვეყანას: ჩინეთისას: ადგილსა: შეუკაცხს: უარეუერად: წოდებულსა: კაცი: ვინმე: საკუირველნი: უცხონი:²⁾ და: უცხთა: ცხორებითა: შეფინი: თანა:³⁾ უოველნი: აღმოსავლეთი: დამორჩილნეს: და: მრავალნი: კელმწიფენი: მოსრეს: კელმწიფეთა: ჰეუსი:⁴⁾ კაცი: ვინმე: საკუირველი: დრმა: და: გამგონე:⁵⁾ მკნე:⁶⁾ ბრძოლასა: შინა: სახელთა: ჩინგის: ყან:⁷⁾ ამან: რა: კელთ: იგლო. ხატეთი: წარვემართე:⁸⁾ ლაშქრითა: ერანითა: თურახითა: სხარსითა: თურქმანითა: და: მრავალგზის: ბრძოლა: ვეეს:⁹⁾ ჯიონს: იქით: და: უკანსკენელ: ჯიონს:¹⁰⁾ გარნა: იქმნა: ქცეულება: ბედისა:¹¹⁾ ხორაზმისა:¹²⁾ სახლისა: და: ეოლგან:¹³⁾ ვიძლიე: და: ვითარ: განძლიერდეს:¹⁴⁾ და: ვცან:¹⁵⁾ არღარა: იყო: დონე: დაუტევე:¹⁶⁾ სამეფო: ჩემი: წარვედ:¹⁷⁾ საქართველთსა: მშვიდობისა: და: ზავისა: ეოფად: მესმა: სიმკრე: ქვეყანისა: და:¹⁸⁾ ქართველთა: ნათესავისა: სიმკნე: წეობათა: შინა: აწ: მნებავს: რათა: შევკერთნეთ:¹⁹⁾ მტკიცითა: ფიცითა: და: ვბრძოლთ: მტერთა:²⁰⁾ მასმიეს: რამელ: მეფე: თქუენი: დედაკაცი: არს:

746

¹⁾ ქარ. ცხ—ბა უმატებს: ხლო.

²⁾ ქარ. ცხ—ბა უმატებს: უცხოთა ენითა.

³⁾ ქარ. ცხ—ში: რომელთა.

⁴⁾ ქარ. ცხ—ში: კელმწიფედ ჰყავსთ.

⁵⁾ ქარ. ცხ—ბა უმატებს: საქმისა.

⁶⁾ ქარ. ცხ—ბა უმატებს: და მეცნიერი.

⁷⁾ ქარ. ცხ—ში: და ჰრქვიან სახელად ჩინგიზ-ყაენი.

⁸⁾ თ—ში: წარვემართ.

⁹⁾ ქარ. ცხ—ში: მრავალ-ჯერ შევებენით და ბრძოლა ვყავთ.

¹⁰⁾ ქარ. ცხ—ბა უმატებს: აქათცა.

¹¹⁾ ქარ. ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: ცვალება სიმკნე ქველობისა.

¹²⁾ თ—ში: ხორაზმას.

¹³⁾ თ—ში: ეოლბას.

¹⁴⁾ ქარ. ცხ—ში ამ სიტყვის მაგიერ: უძეტესად.

¹⁵⁾ ეს ორი სიტყვა არ არის თ—ში.

¹⁶⁾ ქარ. ცხ—ბა უმატებს: ქვეყანა და.

¹⁷⁾ ქარ. ცხ—ში: და სამეფო ჩემი და სიმლიდრე აურაცხელი და წარმოვედ.

¹⁸⁾ ეს ორი სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში.

¹⁹⁾ ქარ. ცხ—ში: შევიერთნეთ და შევიტკუნეთ.

²⁰⁾ ქარ. ცხ—ში: მტერთა მათ ჩვენთა.

და: მუთი:¹⁾ ქმარ: მისა:²⁾ და: მეფე:³⁾ თქვენზედა: და:⁴⁾ გსძლთ: ყოველთა: მტერთა: ჩუენთა: უკეთუ:⁵⁾ არა: ჭუთთ: მოცკრდეს: სამეფო: თქუენი: თუ: მე:⁶⁾ წარვიდე: თათარნი: კვრეცა: მოსულ: არიან: თქუენ: ვერ: წინა: აღუდგებით:⁷⁾ წარავლინეთ:⁸⁾ კაცი: მე-
 747 თესა: თქუენსა: წინაშე: და: აუწყეთ:⁹⁾ თქმული:¹⁰⁾ ჩემი: რამეთუ: არა: მნებაფს: ოკრება: საქართველოსა: არამედ: დავიცვა: მტერი-
 საგან: და: თქუენ: მიერ: მე: განვძლიერდე:¹¹⁾ და:¹²⁾ ესმა: სიტ-
 ეუნი: სულტნისნი: ავაგს:¹³⁾ არა: მასუხ: უგო: არამედ: თქუა:
 ვაუწყებ: თქმულსა:¹⁴⁾ მაგას: მეფესა: და: ვაზირთა: მისთა: მსწრაფლ:
 წარავლინა: კაცი:¹⁵⁾ წინაშე: მეფისა: - და: აუწყა: თქმული:¹⁶⁾
 ვითარ: მოიწია: თქმული: ესე: იხილეს: წიგნი: განკვირდა:¹⁷⁾ მე-
 ფე:¹⁸⁾ და: უცხო: უჩნდა: საქმე: ესე: და: მიუმცნეს: ავაგს: არცა:
 თუ: სმენად: საქმისა: მაგისა: არამედ: სრულიად: განუეებად:
 ხოლო: ავაგ: მიუმცნო: სულტანსა: აიყარა: და: წარმოემართა:
 ტფილის: რათა: ბრძოლას: ქალაქსა:¹⁹⁾ ვითარ: ცნა: მეფემან: მო-
 სვლა: სულტნისა: აიყარა: და: წარვიდა: ქუთათის: ხოლო: თბი-

1) თ—ში: მუთთ.
 2) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: და იგი ცოლად ჩემდა.
 3) თ—ში ეს სიტყვა არ არის. ქარ. ცხ—ში: და მე მეფედ.
 4) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: თუ ესე იქნებოს.
 5) ქარ. ცხ—ში: და უკეთუ ესე.
 6) ქარ. ცხ—ში: და თუ მეცა.
 7) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: და ვერცა შემძლებელ ხართ ბრძოლად მათდა.
 8) თ—ში: წარავლინე. ქარ. ცხ—ში: აწ თიცხლად გაგზავნე.
 9) თ—ში: უწყი.
 10) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: ესე.
 11) თ—ში: თქნ მერმე გწვდლიარდე.
 12) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: ვიყენეთ მშვიდობით.
 13) ქარ. ცხ—ში: ხოლო ესე რაჲ ესმა სულტნისაგან ავაქს.
 14) ქარ. ცხ—ში: საქმესა.
 15) ქარ. ცხ—ში უკანასკნელი საში სიტყვის მაგიერ: მყის დაწერა წიგნი და წარმოავლინა და წარმოგზავნა.
 16) ქარ. ცხ—ში: ყოველი თქმული ესე, რომელი აუწყა სულტანმან და.
 17) ქარ. ცხ—ში: მოიწია ამბავი ესე და წიგნი იხილეს, განკვირდა (ქართ-
 ლის ცხოვრება გვ. 858).
 18) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: რუსუდან.
 19) სიტყვიდან „განუეებად“ ქარ. ცხ—ში ასეა: და ავაქ თიცხლა სულტანსა აცნობა. ხოლო მან რა მოისმინა, აიყარა სრულითა ლაშქრითა და წარმოემართა ტფილის ქალაქსა, რათა ბრძოლდეს მას, მაშინ.

დისის: მტველად: დაუტყვა: ლაშქარნი:¹) თაკად:²) ორნი: ძმანი:³) ბოცო: ძენი: მეძან:⁴) და: ბოცო: მოიწია: სულტანი: სომხითად: მოაკრა: უოველი: სომხითი:⁵) დაეცეს:⁶) მკუიდრნი: მისნი: ჰირი-თა: მახვილისათა:⁷) და:⁸) მოიწივნეს: ტფილისად: ხოლო:⁹) მტველნი: ქალაქისანი: აღიჭურნეს:¹⁰) და: იქმნა: ძლიერი: ბრძოლა: და: ბრწყინვალე:¹¹) ძლიელთა:¹²) მიუგლინეს: კაცი: სულტანსა:¹³) მიტემა: ქალისა:¹⁴) რათა: კართა: რომელსა: სპანი: სვეიდეს: და: განუხუნეს: და: შიგნით: ბრძოლა: უუეს: ვითარ: განთენდა: კუალად: აღიჭურა: სულტანი:¹⁵) მონღოლი: სპათა: შინა: განცემისა: ხოლო: ამისნი: უმეტარნი: მტველნი: ქალაქისანი: აღიჭურნეს:¹⁶) და: 648 მივიდეს: განძასა: კართა: კერძო: მეძან:¹⁷) ბოცო: ძე. და: ძმა: მისი: ბოცო: და: ეგულებოდა: განსვლად: და: მუზარადისა: დარქმად: მეძანს: სპარსმან: ვინმე: აფთითა: ძლიერ: დაუხეთქა: უმუზარადოსა: თავსა: განუძო: და: მუის:¹⁸) დაეცა: და: მოკუდა:

¹) თ—ში. ლაშქარი.

²) ქარ. ცხ—ში: ლაშქარნი და თავადნი.

³) ეს სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში.

⁴) ქარ. ცხ—ში: მეძან.

⁵) თ—ში: სომხითა.

⁶) ქარ. ცხ—ში: და დასცნა.

⁷) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: ესრეთ რომელ არღარა დარჩა მამა-კაცი (ქართლის ცხოვრება გვ. 353).

⁸) ქარ. ცხ—ში: მაშინ.

⁹) ქარ. ცხ—ში: და.

¹⁰) თ—ში: აღიჭურნეს.

¹¹) ქარ. ცხ—ში ამ სიტყვის მაგიერ: ბრძოლა აჩვენეს ქართულთა, მერმე მას ლამესა.

¹²) თ—ში. ბრწყინვალე.

¹³) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: ჯალოლდინს, შიგნიდაღმა.

¹⁴) უნდა იყოს: ქალაქისა. თ—ში: ქლისა.

¹⁵) ქარ. ცხ—ში წინა შენიშებიდან ასეა: სპარსნი რომელ კარსა სცვიდენ, აქიდაღმან შემოშეება რა გათენდა, დაეკაზმნეს და მოვიდა სულტანიცა.

¹⁶) თ—ში: აღიჭურნეს.

¹⁷) ქარ. ცხ—ში სიტყვიდან „სულტანი“ ასეა: მონღოლი სპარსთა იმედი-თა. შიგნით მცველნი ქალაქისანი ამისნი უმეტარნი იყუნეს და მიმართნეს სულტანისა სპათა და გაუტდეს განძის კართავე, მეძან.

¹⁸) სიტყვიდან „ძმა მისი ბოცო“ ქარ. ცხ—ში ასეა: მუზარადები არა და-მხურათ და ლამოდეს კარსა გასლესა. ანაზღათ სპარსმან ვინმე უმუზარადოს მეძანს თავსა შიგნიდაღმან აფთი დაჰკრა, და ძლიერად გაუხეთქა.

და: იქმნა: შინათ: ომი: რამეთუ: სპანი: ზღუდით: მიერ: ბრძო-
 დეს:¹) განახუნეს: კარნი: სპათა:²) ტფილელთა: ესრეთ: რა: ში-
 ნა: განცემა: იყო: ქალაქისა: ივლტოდეს: მცველნი: ქალაქისა-
 ნა: და: შედგეს: ისნთა:³) ბოცოს: ძემან: ბოცო: გაამაკრა: ისნი:
 და: ქმნა: ძლიერი: ომი: რათა:⁴) არა: შემინდობს: ტკივილი: გუ-
 ღისა: მკსენებად:⁵) ხოლო:⁶) ვითარ: იქმნეს: ხვარაზმელნი:⁷) შინა-
 ტან ქალაქსა: ვინმე: უძლესა: მაშინდელთა: თქმულთა: და: ქნილ-
 თა:⁸) და: განსცდელთა: რამელი: მოწია: ქრისტანეთა ზედა:
 აქა: შიგლიბის: -⁹) წარმართთა: მიერ: აღსავსებისა: ძი-
 ლითა: მიერ: დადუმებად: რამელსა: ღმობიერსა: მიუთხრობს: გარ-
 ნა: ტკივილთა:¹⁰) რამეთუ: ესოდენ: მძვინვარედ: იწყეს: მოსრვად:¹¹)
 ვითარ: ჩვილიცა: ძუძუთაგან: დედისათა: ადიტანნიან: და: წანა-
 შუ: დედის: ქვაზედა:¹²) დანარცხან: და: რამელსა: მე: თვალნი: წარ-
 სცვივდიან: და: რამელსა: ტვინნი: და: უკანის:¹³) დედანი:¹⁴) მო-
 ივლოდიან: ბერნი:¹⁵) უწყადოდ: ფოლოცთა: შინა: ცხენთა: მიერ:
 დაითრგუნვოდეს: ჭაბუკნი: ეკვეთებოდეს:¹⁶) სისხლსა: მდინარენი:
 დიდეს: ტვინი: კაცთა: დედათა: ბერთა: ჩვილთა: თმა: და:
 740 სისხლი: თავი: მკართაგან: განშორებულნი: ნაწლებნი: ცხენთა:

¹) ქარ. ცხ—ში წინა შენიშვნიდან ასეა: დაეცა და მოკუდა მემნა და შეიქნა შიგნით სპათა ომი და ღალატი ტფილელთა სპათაგან.

²) ეს სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში.

³) თ—ში: ისნთა. ქარ. ცხ—ში: ისანთა.

⁴) ქარ. ცხ—ში: ხოლო.

⁵) თ—ში: მოკსენებად.

⁶) ქარ. ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: მოხსენებად თუ.

⁷) თ—ში: ხვარასაზმელნი.

⁸) ქარ. ცხ—ში უკანასკნელი სამი სიტყვის მაგიერ: მოსაწევართა.

⁹) თ—ში: მგ'ლობის.

¹⁰) ქარ. ცხ—ში სიტყვიდან „აქა“ ასეა: აქა მეგულეზობა დადუმებად, რომელ საღმობიერსა მიუთხრობ ტკივილითა გულისათა, და ცრემლთა მიერ აღვივ-
 სები, რამეთუ ვინ შემძლებელ არს მოთხრობად რავედენი მოსაწევარნი იქმნეს.

¹¹) ქარ. ცხ—ში უკანასკნელი ორი სიტყვის მაგიერ: კოდდეს.

¹²) ეს სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში.

¹³) ქარ. ცხ—ში: ტვინი დაითხის, და მერმე.

¹⁴) უკანასკნელი ეჭვის სიტყვა არ არის თ—ში.

¹⁵) ქარ. ცხ—ში: ბერ-ბერნი.

¹⁶) ქარ. ცხ—ში: და ჭაბუკნი დაეკვეთებოდეს.

თანა: დათრგუნვილი: ურთიერთისა: აღრეულ: იეო:¹⁾ არა: ჭეოფ-
 დეს: წყალბასა:²⁾ რამელნი: მე:³⁾ დანიაა: იდღიასა: დასო-
 ბილნი: სხვანი: მკერდსა: დაცემითა: რამელმან: მე:⁴⁾ მუცელ-
 სს: და: ზურგსა: განიგშირებოდეს:⁵⁾ ჟ: ი: საღმობიერი: და-
 ღადი: და: დიდი: დაღადი: ცრემლთა: ეუირლთა:⁶⁾ და: ზახილ-
 თა: ვაუბათა:⁷⁾ და: საზარელთა: კმათაგან: იძვროდა: ქალაქი: ეო-
 ველი: რამელი: უმრაველი:⁸⁾ უმრავლესი: ერი: ვითა: ცხვარი: შე-
 კრიბეს: და: კვალად:⁹⁾ ხეღვიდეს: ზოგნი: საუარელთა: შვილ-
 თა: ზოგნი: ძმათა: და: მამათა: ცოლთა:¹⁰⁾ და: ქმარნი: ცოლ-
 თა: უპატოდ: განელთა: და: ხევე: საღმისელთა:¹¹⁾ მკუდარ: მღე- 752
 ბარეთა: ცხენთა: მიერ: დათრგუნვილთა: და: ფოლცთა: შინა:
 ძაღლთა: მიერ: ზიდულთა: დაღაცა: თუ: დაფლვასა: მიიწია: მი-
 ნა: დირს: ეოფად:¹²⁾ ეკლესიანი: და: ეოკელნი: ჰატოსანი: სამ-
 სხვერზლანი: შეურაცხ: იქმნებოდეს: და: ჰატოსანნი: მღდელ-
 ნი:¹³⁾ ეკლესიათა: შინა: თვით: ხატთა: ჯვართავე: თანა:¹⁴⁾ შეიმუ-
 სვრდეს:¹⁵⁾ და: ესე: ვითარნი: ჭირნი: მოიწივნეს: რამელ: ძველ-

1) ქარ. ცხ—ში სიტყვიდან „დიოდეს“ ასეა: თავი ტანისაგან შორებული და თმა ნაწვეართა შიგან აღრეულნი, და დედაკაცი და მამიკაცი ურთიერთარს აღრეული მტუტბრსა შიგან ცხენისა ტურფითა იზილდობდეს.

2) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: რამეთუ.

3) „მე“ არ არის თ—ში.

4) ქარ. ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: და სხვანი. თ—ში: რ^ნ.

5) ქარ. ცხ—ში ამ სიტყვის მაგიერ: ზედან განიბოდეს.

6) თ—ში: ყუირილთა.

7) ქარ. ცხ—ში სიტყვიდან „ჭ“ ასეა: ვი ვი საღმობიერი იგი დაღადი რომელი მუნ მოიწია, ტირილი, ტკივილი და ზახილი, და უზენარო ვაება (ქართლის ცხოვრება გვ. 354).

8) თ—ში ეს სიტყვა არ არის. ქარ. ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: რამეთუ.

9) თ—ში: დაკულად. ქარ. ცხ—ში: შეკრიბიან და კოტლიან და.

10) ეს სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში.

11) უკანასკნელი ოთხი სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში. თ—ში: გ^ნელთა და ხვესალამისელთა.

12) ქარ. ცხ—ში: და არათუ დაფლვასა მიწისა შინა დირს ჰყოფდეს.

13) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: და დიაკონნი, და მონაზონნი.

14) ქარ. ცხ—ში: ხატთა და ჯვართა თანა.

15) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: და დაიკლვოდეს.

753 თა: სადმე: წიგნთა: სადმე:¹) სმენილ: არს:²) რომელნი: თანა: შე-
 ესწორებთან: ქრისტეს: ჯვარის: მცემელთა: იუდა: ზე:³) ქმნულ:
 იელუსადიშა: სრულადსა: მოუწოდს: ტიტეს: და: უსპანეს:
 მიერ:⁴) ვითარცა: იტყუის:⁵) ჟამთა: აღმწერელი: და: მრავალ: მო-
 მთხრობელი: . იოსებოს: . წარმოიტყუის: . ესოდენ: . ძნელ: . შენდო-
 ბასა: . იუდეელთას: .⁶) ვიდრედა: . სამასსა: . ბევრსა: . აღრაცხუასა: . მა-
 შაკაცსა: . ოდენ: . სიემილსა: . და: . მახვილისა: . მიერ: . აღსრულებულ-
 სა: . რომლისა: . მზგაავს: .⁷) იქმნა: . ჟამიცა: . ამათ: . საკინოზთა:
 მიერ: . ქალაქსა: ტფილისისათა: .⁸) ხოლო: . ვინათგან: .⁹) არღარა: . იყო:
 ღონე: .¹⁰) ლხინება: . ქალაქისა: . მოცავი: .¹¹) ბოცოს: . და: . სხუათა: .
 მცველთა: . ქალაქისათა: .¹²) წარ: . მავლინა: .¹³) მეფემან: . რუსუდან:
 კანნი: ბოცოსა: .¹⁴) და: სხვათა: მცველთა: ქალაქისათა: რათა: დაუტე-
 ვონ: ისნი:¹⁵) და: წარვიდენ: და: ვითარ: მრავალ: გზის: მოავლი-
 ნა: დასტური: მეფემან: დატეკებად: ქალაქისა: ძალითა: და: არწმუ-
 ნა: რომელმან: ბოცოს: წარსვლა:¹⁶) ვითარცა: სწერს: ვინათგან:
 მე: ბერი:¹⁷) მღვიმელი: და: ჟსრეთ: რომელთა:¹⁸) ძლიერად: კელთ:

¹) ქარ. ცხ—ში და თ—ში: მიერ.

²) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: უკუნისამდე.

³) ქარ. ცხ—ში: იუდიანთა ზედა.

⁴) ქარ. ცხ—ში: სულიადსა მოსპოლვასა ტიტეს და უსპანისანეს მიერ.

⁵) ეს სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში.

⁶) ქარ. ცხ—ში: ძნელ-ბნელობასა იუდიანთასა.

⁷) თ—ში: მზგავს.

⁸) თ—ში: ტფილისისასა.

⁹) თ—ში: ვინ. ქარ. ცხ—ში ეს სიტყვა არ არის.

¹⁰) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: და.

¹¹) თ—ში: მცველისა.

¹²) უკანასკნელი მკვსი სიტყვა შეცთომით გამეორებაა ქვემო თქმულისა და ქარ. ცხ—ში არ არის, თ—ში არის.

¹³) ქარ. ცხ—ში: მაშინ წარმოუვლინა.

¹⁴) თ—ში: „ოცოს“. სიტყვიდან „იოსებოს“ ტექსტი ნაწერია უფრო სხვი-
 ლი სტამბურის ხელით, ვიდრე დანარჩენი ტექსტი და ნიშნებათაც სამ-სამი წერტი-
 ლი უზის.

¹⁵) თ—ში: ისმინი. ქარ. ცხ—ში იქა და სხვა ამგვარ შემთხვევაში „ისანი“
 სწერია.

¹⁶) ქარ. ცხ—ში: ძლით დაარწმუნა ბოცოს დაგდება და წასვლა.

¹⁷) თ—ში: სწერს ვინმე ბერი. ქარ. ცხ—ში: დასწერს ბერი ვინმე.

¹⁸) ქარ. ცხ—ში: რაჲ.

იგლო: ქალაქი: სულტანმან: კვალად: იწყო: უბორტესთა: ბო-
 როტთა:¹) ქმნად: ქრისტანეთა: ზედა: ესოდენ: მძკინვარედ: მო-
 სრვიდა: რამელ: სასესე იუენეს: ფოლოცნი: ხრამნი: და: კნარ-
 ცვი: მოკლეუთა: მიერ: და: უმრავლეს: მკუდართა:²) შეუტობ-
 დეს:³) ამასთანა: არავე: დამშვიდნა: ცუდ: რჯულის: იგი: და: ბილ-
 წი: მოიგონა: სხვადა: სიბოროტე: რამლისა: კსენება: სირცხვილ:
 მიჩნს:⁴) გლოვათა: და: სირცხვილთა:⁵) მიერ: შევიცვლები:⁶) თუ: 754
 ვითარ: განვარისხეთ: მოწყალე: და: შემწენარებელი:⁷) არა: შე-
 წყალეზად: ჩუენდა: იწყო: რდგევად: ეკლესიათა: ვიდრე: საფლავ-
 ვადმდე: აღთხურა:⁸) რამლისათვის: იკადრა: და: კელ: ყო: სიო-
 ნისა: გუმბადას: შემუსრვად: და: ზედა: ბილწისა: საჯდომი-
 სა: მისისა:⁹) აღშენებდა: სრულიად:¹⁰) იგი: კიდითა: მადლითა: და:
 გრძლითა: და:¹¹) განკიდა: აღსლვად:¹²) და: ესეცა: შესძინა: რამეთუ:
 ხატი: უფლისა: ჩუენისა: იესოს: ქრისტესი: და: ყოვლად: წმი-
 დისა: ღთის: მშობელისა: რამელი: სიონს: მკუიდრ: იყო:
 ბრძანა:¹³) მოყვანებდა: და: კიდისა: შესავალსა:¹⁴) დაჯებდა: ზირ: აღ-
 მართა: და: ბრძანა: ყოველთა: მათ: ზურბილთა: ქრისტეანეთა:
 მამათა: და: დედათა: იძლებით:¹⁵) დათრგუნვა: ჰატიოსანთა: ხატთა:
 და: დატეგება: სჯულისა: უკეთუ:¹⁶) არა: ჰქონ: წარეჭკუეთ:¹⁷) თავ-

¹) ქარ. ცხ—ში: საქმეთა.

²) უკანასკნელი ოთხი სიტყვა არ არის თ—ში,

³) ქარ. ცხ—ში: და უმრავლესთა მკუდართა მტკუარსა შთაუტევებდეს.

⁴) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: რამეთუ.

⁵) ქარ. ცხ—ში: ცრემლთა.

⁶) თ—ში: შევიცვალე. ქარ. ცხ—ში: შევიცვები.

⁷) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: ღმერთი.

⁸) ქარ. ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: საფუძველადმდე.

⁹) ეს სიტყვა არ არის თ—ში.

¹⁰) ქარ. ცხ—ში: რომელი.

¹¹) ეს სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში.

¹²) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: მას ზედა.

¹³) თ—ში: ბრძანე.

¹⁴) ქარ. ცხ—ში: საშუალსა.

¹⁵) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: იძლებით.

¹⁶) ქარ. ცხ—ში: და უკეთუ ესე.

¹⁷) ქარ. ცხ—ში: წარევეთა.

თა:¹) და: ვითარ: აღასრულებდეს: ბრძანებულს:²) მოიყუნდეს: მამა: კანნი: დედათა: თანა:³) მრავალთა: უკვე: ბრწინვალე: ძლევა: აჩვენეს: რა: თავს: ღებად: შეურაცხებად:⁴) წმიდათა: ხატთა: და: დატყუებად: სკულისა:⁵) ხოლო:⁶) მრავალი: სიმრავლე: მამათა: და: დედათა: იზოვან:⁷) ახონად: რომელთა: მიიღეს: გვირგვინი: წამებისა: რომლისა: აღრაცხვა: შეგინებულარს:⁸) სიმრავლისათვის: რამეთუ: ვჭკონებ: ვითარმედ: ათ: ბევრ: აღიწია: რიცხვი: მოკლულთა: ესრეთ: რა: მოაკრეს: ტფილისი: იწუეს: რბევად: ტუუენვად: კოცად: და: კულად: სომხითისა: და: კამბე-
 755 წიანის: დიორის: ნირთა:⁹) ქართლს: და: თრიალეთს: ჯავახეთს: და: არტანს: ზოგი: სამცხეს: და: ტაოს: კარნი: ფრიად: არს:¹⁰) ანისის: მიმდგომთა:¹¹) გაგრძელდა: ესე: ვითარი: ქირი: და: ზე: გარდამომავალი:¹²) რისხვა:¹³) ხუთისა: წლისა: იყო: ჟამთა: რამეთუ: ორ: წელ: ზირველ: აღაკრეს:¹⁴) და: ხუთა: წელი: ქალაქსა: და-
 უუეს: და: აღკრებდეს: ქუეყანათა: მამა:¹⁵) ზემო: ესენებულთა: არღარა: იყო:¹⁶) შენებულება: თვინიერ: ციხეთა: და: სიმაგრეთა: მიერ:¹⁷) ქუეყანა: საქართველოსა:¹⁸) განსარეუნელად: ამის: ძალითა: რათა: დაუტოეს:¹⁹) მეფეთა: და: მთავართა: სამართალი: მოწყალება: სი-

1) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: მათთა.
 2) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: ამას.
 3) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: და აიძულებდეს ესრეთ ყოფად, და.
 4) ქარ. ცხ—ში: და არა თავს-იდვეს შეურაცხება.
 5) ქარ. ცხ—ში: და დატყუება ქრისტიანობისა სჯულისა მათისა.
 6) ქარ. ცხ—ში: მაშინ.
 7) თ—ში: იპოვნა.
 8) უნდა იყოს: შეუძლებულ არს.
 9) ეს ორი სიტყვა ეგრევეა თ—ში. უნდა იყოს: და იორის პირთა.
 10) თ—ში: კარნი ფარს.
 11) ქარ. ცხ—ში უკანასკნელი ხუთი სიტყვის მაგიერ: და კარნიფორას და ანისის მიმდგომთა ქუეყანათა და (ქარ. ცხ—ბა გვ. 355).
 12) თ—ში: და მომავალი.
 13) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: და მოსაწყვარი.
 14) თეიმურაზის ვარიანტი უმატებს: ქუეყანა.
 15) თ—ში: ამათ.
 16) ეს სიტყვა არ არის თ—ში.
 17) ქარ. ცხ—ში ეს სიტყვა არ არის, ამის მაგიერ სწერია: რამეთუ.
 18) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: მიეცა.
 19) ქარ. ცხ—ში უკანასკნელი ოთხი სიტყვის მაგიერ: ამისთვის, რამეთუ და-
 უტყუეს.

ეუარული: მოწყალება:¹) სიწრფეობა: სიმშვიდე: სიმაღლე: და: მოწყალება:²) მოიხვევს: ზედა:³) ამხარტაკანება: კლვა:⁴) შური: კლმა: სიძულელი: ანგარება: მიმძლავრობა: კვლანი: ჰარვანი: სიძანი: უწესონი:⁵) ვითარცა: იტყვის: წინასწარმეტყუელი: ვითარცა:⁶) მათდა: რომელი: კუალსა: ბალამისსა: შეუდგეს: და: საქმესა: სოდომელთასა: იქმან: რამეთუ: უფელმან: ასკმან: ბერთა: და: ჭბუკთამან: მტრითგან: ვიდრე: დიდადმდე: მიაქციეს: სობორტედ: რამეთუ: სენი: იგი: სოდომელთა: და: საღმობა: გომორელთა:⁷) მოიწია:⁸) ამის: ძალითა: მისცნა: იგი: ღთს: წარწემედ: ჭეშმარიტად:⁹) რამეთუ: განვიწირენით: ღთსა: მიერ: რომელ:¹⁰) დავიფიქეთ: ღთი: და: ღთსცა: სამართლად დავვიფიქეთ: და: მოკრდა: ქეექანსა: საქართველთსა: ღისთ: აქათ: მოკრდა:¹¹) ვითარცა: კობს: ესაია: წინასწარმეტყუელი: ვაა:¹²) ნათესავსა: ცოდვილსა: ერი: რომელი: სავსე: არს: ცოდვითა:¹³) ნათესავნი: ბორტენი:¹⁴) ქენი: უსჯულოებისანი: დაუტყვეთ: უფალი: და: განარისხეთ: წმიდა: იგი: ისრაელისა: რასდა: იქვალვით: და: შესძინებთ: უსჯულოებასა: უფელი: თავი:¹⁵) და: უფელი: გვამი: მწუხარება: კეთილთაგან: ფერთა:¹⁶) ვიდრე: თავადმდე: არა: არს: მშვიდობა:¹⁷) მას: შინა: მწუხარება:¹⁸) სიტტებლე: არა: არს: წელუ-

756

¹) ეს სიტყვა არ არის გამოვრებული თ—ში და ქარ. ცხ—ში.

²) ქარ. ცხ—ში უკანასკნელი ორი სიტყვის მაგიერ: და ამის წილ.

³) ეს სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში.

⁴) ქარ. ცხ—ში: ზაკვა.

⁵) ქარ. ცხ—ში: უწესოკბანი.

⁶) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: ვაა.

⁷) თ—ში: გორელთა.

⁸) ქარ. ცხ—ში: უმატებს: და.

⁹) ქარ. ცხ—ში: ბორტედ.

¹⁰) ქარ. ცხ—ში: რამეთუ.

¹¹) ეს სიტყვა არ არის გამოვრებული ქარ. ცხ—ში.

¹²) უნდა იყოს: ვაა.

¹³) ქარ. ცხ—ში: უსჯულოებითა.

¹⁴) თ—ში: ბორტთა.

¹⁵) ქარ. ცხ—ში: უმატებს: საღმობათ.

¹⁶) ქარ. ცხ—ში: და უფელი გული მწუხარებად, კვლითგან ფერთათ.

¹⁷) ეს სიტყვა არ არის თ—ში და ქარ. ცხ—ში.

¹⁸) ეს სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში.

დი: არცა: ნაკვეში: არცა: ბერძული: განსვენებული:¹⁾ არა: არს: საღბუნი: დასადებელ:²⁾ არცა: ზეთი: არცა: შესახვეველი: ქუეყანა: თქუენი: ოკერ: არს: და: ქალაქი: თქუენი: ცეცხლითა: მოწვა: სოფელსა: თქუენსა: წინაშე: თქუენსა: უცხო: თესლნი: მოსკამენ: და: მოკერება:³⁾ არს: და: დაქცეულ: ერისაგან: უცხო: თესლასა:⁴⁾ დაშთეს: ასული: სიონისა: ვითარცა: კრავი: ვენახისა:⁵⁾ შინა: და: ვითარცა: ხილის: საცავი:⁶⁾ და: ვითარცა-ქალაქი: მოწვევული:⁷⁾ უკეთუცა: არა: უფაღმან: საბათმან: დამიტყუნა: ჩვენ: თესლი: ვითარცა: სოდომელნიცა: შევიქმენითცა: და: კომორელთა: მივემსგავსენით:⁸⁾ ა მ ი თ : უ ლ ხ ი ნ ო ბ თ : - ჭ ი რ თ ა : შინა: იუო: რა: ქუეყანა: საქარაველთსა: და: სხვანიცა: უდიდესი: შენდობა:⁹⁾ აღმოუჩნდებოდეს: რომელ:¹⁰⁾ ზემო: დატევილები: ამბავი: აღმართა: მბიჯებელთა:¹¹⁾ კვალად: ვიწყოთ: ამათ:¹²⁾ ჭირთაგან: შეიწრებუდი: მეფე: რუსუდან: იუო: რათა:¹³⁾ ქუთათის: და: ყოველთა: აფხაზეთსა: და: იქმნა: ძე: მისი: დავით: ვითარცა: წლისა: ხუთისა:¹⁴⁾ იხუა: მეფედ: ყოფად: ძისა: მისისა: ვითარ: არს: წესი: სოფლისა: მოუყარეთა: შეიპყრა:¹⁵⁾ წარმავალი:¹⁶⁾ საწუთრო:¹⁷⁾ დაიფიწა: შიში: ღთისა: და: სიუყარული: ძმისა: და: მოიგონა: საქმე: ყოველთა: მიერ: განსაკრთომელი: რამეთუ: ზე-

1) ქარ. ცხ—ში: არცა ბერძული განსიებული.

2) თ—ში: დასადებელ. ქარ. ცხ—ში: და საღბული.

3) ქარ. ცხ—ში: მოსკამდენ და მოკერებულ.

4) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: და.

5) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: ვენახსა.

6) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: შორის ნებოვანსა.

7) ქარ. ცხ—ში: მოცული.

8) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: ხოლო.

9) ქარ. ცხ—ში: ძნელ-ყამობანი.

10) ქარ. ცხ—ში: რამეთუ.

11) თ—ში: მბიჯებელთა. ქარ. ცხ—ში ეს ორი სიტყვა არ არის. ამის მაგიერ სწერიან: აწ.

12) ქარ. ცხ—ში: ამა უღბინებელთა.

13) ქარ. ცხ—ში: რაჲ.

14) ქარ. ცხ—ში: ექუსისა.

15) ქარ. ცხ—ში: შეიყვარა.

16) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: ესე.

17) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: და.

მკ: კსენებუღა: ძმის: წული: თვისი:¹) რომელი: ძმის: მის:²) გიორგისკან: ანდერძობით: შევედრებულ: იყო: და:³) ადუნარდა: წარუვლინა: ფარულად: ასულსა: მისსა: და: სიძესა: სულტანსა: ვასდინს:⁴) თანა: საბერძნეთსა: რათა: წარსწემიდონ: და: იყოს: დაუშოთაკელად: ძასა: მასისა: დავითისათვის: არა: განუფად: მეფობისა:⁵) ვითარ: მიიწია: დავით: წინაშე: სულტანისა: და: დის-წულისა: მის: რუსუდანისა: ასულსა: თამარს:⁶) რომელსა: სულტანი: სახელად: უწოდა:⁷) გურჯი: ხათუნად: იხილეს:⁸) იგი: და:⁹) შეიყურეს: თვისთა: თანა: და: იზურეს: ჰატეითა: და: გურჯი-თუნ: დედოფლისა:¹⁰) კეთილსა: უფოდ: ემასა: ბიძის: ძესა: დავით:¹¹) და: არა: იხმინეს: ბრძანებ: მკლევებრივი:¹²) მეფისა: რუსუდანისა:¹³) და:¹⁴) ფრიად: ჰატეი: სცემდეს: დავითს: ხოლო: ვითარცა: წარგზავნა: ძმის: წული: საბერძნეთს: მოუწოდა: ეფუკლთა: სმათა: მისთა: აფხაზთა: და:¹⁵) ბედიანთა: რაჭის: ერის: თავთა:¹⁶) კათალიკოზსა: აფხაზეთისსა: და: დასვეს: მეფედ: დავით: ძე: რუსუდანისა: აკურთხეს: ქუთათის: და: დაადგეს: თავსა: მისსა: გვირგვინ:¹⁷) დასვეს: ტახტსა: ზედა: სამეფოსა: და: მაულტეს: მეფობა: წესისა: ებრ:¹⁸) სრულ: ყო: კათალიკოზმან: წე- 758 სი: კურთხვისა: ~~~~~

¹) ქარ. ცხ—ში: მისი დავით.

²) თ—ში: მისისგან.

³) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: მას.

⁴) ქარ. ცხ—ში: ყიასდინს.

⁵) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: და.

⁶) ქარ. ცხ—ში ამ ხუთი სიტყვის მაგიერ: ცოლისა მისისა რუსუდანის ასულისა თამარს თანა.

⁷) ქარ. ცხ—ში: უწოდდა.

⁸) ქარ. ცხ—ში: და ვითარცა იხილეს.

⁹) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: ეკეთა.

¹⁰) თ—ში: დედოფლისა. ქარ. ცხ—ში: დედოფალი.

¹¹) ქარ. ცხ—ში: ყრმასა მას დავითს. ბიძის ძესა მისსა.

¹²) თ—ში: მკლევებრივი.

¹³) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: რომელსა დავედრჲ, რაჟამს წარგზავნა იგი.

¹⁴) ქარ. ცხ—ში: არამედ.

¹⁵) ქარ. ცხ—ში: დადიან.

¹⁶) ქარ. ცხ—ში: ერისთავსა.

¹⁷) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: გვირგვინი, მერმე ქარ. ცხ—ბა უმატებს და.

¹⁸) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: და.

ხოლო: ამირ:¹) ესე: სსმეფო: უცილო:²) იყო: ხვარაზმედ-
 თაგან: რამეთუ:³) მანდატურთ: უხუცესი: შანშა: იყო: ანისა: და:
 ამირ: სპასალარი: ავაგ: მიჯინსა:⁴) ეგრეთვე: ვარამ: გაგელი:
 ჰყენი:⁵) და: კახნი: სომხითარნი: ქართველნი: თორელნი: შავშ-
 ნი: კლარჯელნი: ტაველნი:⁶) ყოველნი: სიმაგრეთა: შინა: ცი-
 ხოვანდებოდენ: თვითეულნი: მორჩილებასა: შინა:⁷) მეფისა: რუ-
 სუდანიასა: და: უცილოებესა: ძალითა: ვერ: დაუხვდეს: და: ლო-
 ცვასა: მეფისა: დავითისასა:⁸) გარნა: ვაკსენოთ: თათართასა: ზირ-
 ველ: კსენებულისა: ჩინგი: უანისა:⁹) ვითარცა: მოიწივნეს:¹⁰) ქვე-
 უანსა: ჩვენსა: ვითარ:¹¹) მეოტი: სულტანი: ჯალალდინ: ივლიტო-
 და: და: დაუტყუა:¹²) სსმეფო: მისი: ადვილად: კელთ: იღვა:¹³) თუ-
 რანი: სათურქეთი: და: ყოველი: ხვარასანი: და:¹⁴) განუყო: ოთ-
 ხად:¹⁵) ლაშქარი: თვისა: და: განჩინა: შვილნი: ოთხნი: ყოველხად:¹⁶)
 ზირმშო: ვიდრემდის:¹⁷) მისცა: ნახევარი: ლაშქრისა: და: წარავ-
 ღინა: დიდსა: საყვიჩაყეთსა:¹⁸) ვიდრე: ბნელადმდე: ოსეთსა: ხაზა-

¹) ქარ. ცხ—ში: ამერი. თ—ში. ამირ.

²) ქარ. ცხ—ში: უცალო.

³) ქარ. ცხ—ში: ამისთვის რომე.

⁴) ქარ. ცხ—ში: შანშე ანის იყო და ავაკ ამირ-სპასალარი ბიჯინს, და.

⁵) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: ჰყენი.

⁶) თ—ში: ტოელნი.

⁷) ქარ. ცხ—ში: თორელნი და შავშ-კლარჯენი და ტოელნი თავის თავის სიმაგრესა შინა იყუნეს მორჩილებასა ზედა.

⁸) ქარ. ცხ—ში: და უცალოებისა ძლით ვერ დახვდეს დალოცვასა ზედა რუსუდანიის ძის დავით მეფისასა.

⁹) ქარ. ცხ—ში წინა შენიშვნიდან ასეა: ხოლო აწ (ამ სიტყვას უმატებს ბარ. ვარ.) პირველად ზემო-ხსენებულნი იგი ჩინგის-ყაენი ვახსენოთ (ქარ. ცხ—ბა გვ. 356).

¹⁰) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: თათარნი.

¹¹) ქარ. ცხ—ში: მათგან.

¹²) ქარ. ცხ—ში უკანასკნელი ხამი სიტყვის მაგიერ: წარვიდა რა საბერძნეთად.

¹³) კელთ-იგდეს.

¹⁴) ქარ. ცხ—ში: მაშინ.

¹⁵) ქარ. ცხ—ში: ორად.

¹⁶) თ—ში: ყანდ. ქარ. ცხ—ში: უკანასკნელი ხამი სიტყვის მაგიერ: შვლნო მისნი ყაენად.

¹⁷) თ—ში: ვის. ქარ. ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: პირველსა გაუჩინა და.

¹⁸) ქარ. ცხ—ში: და წარგზავნა დიდსა ყვიჩაყეთს.

რეთს: ხუსეთსა:¹) ვიდრე: ბორღართა:²) და: სერბათამდე:³) კავ-
 კასთა:⁴) ჩრდილოთა: ეოველსა: მეუიდრფანთა: ვითარცა: ვითაქვამს:
 ხოლო:⁵) მეორესა: შვილსა: ჩითას:⁶) მისცა: ლაშქარი: დუღურთა:⁷)
 ქუეყანა: სამარგანამდე: და: შუხრი: ვიდრე: აღმალეის: ქუეყანამ-
 დე:⁸) ჰგონებ: ესე: არს:⁹) თურანი:⁴) მესამესა: შვილსა: ოქოთას:¹⁰)
 მისცა: თვითო:¹¹) მისი: ტახტი: საჯღომად: და: დაყარა: ეუშოუ- 759
 მი: ჩინ: მაჩინი: ემელისა:¹²) და: ეუთაისა: ქუეყანა:¹³) ხატაეთი:
 და: მიოთხესა: შვილსა: თვალთ:¹⁴) ერქვა: ამას:¹⁵) მისცა: ლაშქარი:
 და: ოქოთას:¹⁶) ზედა: მოკიდებთ: ქუეყანა: აღმოსავლეთით: ესე:
 ოთხნი: გააჩინა: ეოვლად:¹⁷) და: ამცნო: წელიწადსა: შინა: ერთ-
 ხელ: ოქოთასსა: მივიდოდენ: ძმანი: მისნი: უხუცესნი: ეურნა-
 თისა:¹⁸) საქნელად: ამათ: რომე: ტახტი: მისი: ოქოთას: მისცეს:¹⁹)
 ესრეთ: რა: დაწყნა: შვილნი: მივიდა: თურანს: და: წარმოავლი-
 ნა:²⁰) შვილი: მისი: უმრწამესი: თვალთ:²¹) ხვარასნისა: მოთვალვად:

¹) უნდა იყოს: რუსეთსა.

²) ქარ. ცხ—ში: ბორღალეთამდე.

³) ქარ. ცხ—ში: სერბთა და.

⁴) ქარ. ცხ—ბა უპატებს: და.

⁵) ქარ. ცხ—ში: და.

⁶) ქარ. ცხ—ში: ჩაღატას. ბარ. ვარ—ში: ჩაღათას.

⁷) ქარ. ცხ—ში: და უიღურთა.

⁸) ქარ. ცხ—ში: სამარყანი, ბუხარა და ვიდრე აღმუთისა ქუეყანამდის. ამას.

⁹) ქარ. ცხ—ში: იყო.

¹⁰) ქარ. ცხ—ში: ოქროფას. თ—ში: ოქროთასა.

¹¹) ქარ. ცხ—ში: თვთ.

¹²) თ—ში: ჩინმაჩინგელისა.

¹³) ქარ. ცხ—ში: მისი ტახტი ყარყუმში და ჩინმაჩინი, ემეთისა, ყაყვსა ქვე-
 ყანა და.

¹⁴) თ—ში: თლი.

¹⁵) ქარ. ცხ—ში უკანასკნელი სამი სიტყვის მაგიერ: თულის (ქარ. ცხ—ბა,
 გვ. 357).

¹⁶) ქარ. ცხ—ში: უ:უთის. თ—ში. ოქოთა.

¹⁷) ქარ. ცხ—ში: ყანად.

¹⁸) თ—ში: ყურანთისა.

¹⁹) ქარ. ცხ—ში: და ამცნო რათა წელიწადსა შინა ერთგვის ოქროფას მი-
 მართ მოვიდოდენ უხუცესნი ძმანი მისნი ყურნუთოს საქნელად. ამისთვის რამეთუ
 ტახტი ოქროფას მისცა.

²⁰) ქარ. ცხ—ში: ესრეთ რა დააწყნა შვილნი მისნი, მოვიდა თურანად და
 გამოგზავნა.

²¹) ეს სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში. უნდა იყოს: თული. თ—ში: თლი.

გამოვლთ: ჯინი:¹) და: მიგადა: ნიშბურს:²) სადა: ნიშბურელთა: სემ-
 გზის: წყობა: უკეს: და: ბრძოლასა: თვის: ჰირველსა:³) კელად:
 იგლ: ქალაქი: სადა: იგი:⁴) სამასი: ათასი:⁵) კაცი: თავ: დაკუთით:
 ხელთ: მიარესა: ჯერსა:⁶) ასი: ათასი:⁷) უკეთუ:⁸) ჯერხართ: სს-
 მართლადცა: არს:⁹) დიდისა: სეიბადვანისა:¹⁰) ხოჯა: შამშადინისა:
 ძმათა: თანს: დამხუდარი:¹¹) იტუოდა: ამას:¹²) ნიშბურისა: მოკერე-
 ბასა: წამოვიდა: ესე: თვითი:¹³) გამოვლთ: ხვარასანი: მახონდარ-
 ნი:¹⁴) მოკახლა: ერასის: ქვეყანასა: ცნა: ესე: სულტანმა: ჯალაღინ-
 მან: აიერს:¹⁵) ტუილისით: დედა: წუღითა: და: ბარკითა: წარმო-
 მართა:¹⁶) ბრძოლად: თათართა: შავიდა: აღარ: ბაცანს: წარმართა:
 მოციქული: ხელთს:¹⁷) სულტანსა: და: ხალიფას: ბადდადის: მხერ-
 ბელსა: რათა: შეეწივნენ:¹⁸) მასცა: და: თავთაცა: და: მათთაცა:¹⁹) კვ-
 რეთვე: ერასის: სულტანსა: მიუმცნო: უკეთ: თქუით: თავითა:
 არს: გნებავს: ბრძოლა: თათართა: დაშქარნი: წარმოავლინენით:²⁰)

¹) თ—ში: ჯინი.

²) თ—ში: ნიშბურსა.

³) თეიმ. ვარიანტი უმატებს: ომსა.

⁴) ქარ. ცხ—ში: გამოვლო ჯიონი და მოიწია ნიშბურს და ნიშბურელნი დაეკახნენ და შეებნეს თულის, და პირველსავე ომსა აღიღო ქალაქი და მოკლა.

⁵) თ—ში: სამსათასი.

⁶) ქარ. ცხ—ში უკანასკნელი სამი სიტყვის მაგიერ: და მეორესა ომსა.

⁷) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: და მესამესა ომსა ოც და თორმეტი ათასი. და.

⁸) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: არა.

⁹) ქარ. ცხ—ში უკანასკნელი ორი სიტყვის მაგიერ: ამით დაირწმუნეთ.

¹⁰) ქარ. ცხ—ში: სიბდიენისა. თ—ში: სეიბდვანისა.

¹¹) ქარ. ცხ—ში: ძმა თანა-დამხდარ იყო და იგი.

¹²) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: ყოველსა.

¹³) თ—ში: თვლი. უნდა იყოს; თული.

¹⁴) თ—ში: მხონდარნი. ქარ. ცხ—ში: გამოვლო მაზანდარა და.

¹⁵) თ—ში: აიყარა.

¹⁶) ქარ. ცხ—ში: გამართა.

¹⁷) ქარ. ცხ—ში: მიუგზავნა მოციქული ხლათის.

¹⁸) თ—ში: შეეწიოს.

¹⁹) ქარ. ცხ—ში უკანასკნელი ხუთი სიტყვის მაგიერ: რამეთუ მათთჳსცა სარგებელ არს.

²⁰) თ—ში: წარმოვლინით.

და: ვბრძოლდე:¹) რა მეთუ: ვიცი: წყობა: მათი: თუ: არა: ისმენთ: 760
 ჩემსა: ვიდრე: მე: წინა: არა: აღუდგები: თქვენ: ვერ: შემძლე-
 ბელ: ხართ: ვითარ: მივიდა: მოციქული: სულტნისა: და: არა:
 ინებეს: ბრძოლა: თათართა:²) ცნა: ესე: სულტანმან: და: გულის:
 კმა: ეო: რომელ: სპანი: მისნი: და: აღარ: ბაგანი:³) ვერ: წინა:
 აღუდგებან: დაუტევა: აიღარ: ბაგანი: და: წარმოემართა: მეორედ:
 ტფილის: და: ესმა: ესე: მეფეს:⁴) რუსუდანს: მოუწოდა:⁵)
 ეოველთა: სპათა: თვისთა: იმერთა: და: ამერთა შანსეს: მანდა-
 ტურთა: უხუცესსა: ავავს: ამირ: სპასაღარსა: ვარამს:⁶) მსახურთა:
 უხუცესსა: ერ:⁷) კახთა: სომხითართა: ავავსთა: მესხთა: ტოველ-
 თა:⁸) დადიანსა: ცოტნეს: კაცსა: წარჩინებულსა: და: სათნოებანი:⁹)
 აფსახთა: ფიქთა: და: ეოველსა: იმერსა:¹⁰) სამეფოსა: რომლისა:
 თვლად:¹¹) არ: არის: უში: თქმად: განუხვეენ:¹²) კარნი: და: რდაფის-
 ნი:¹³) და: გარდამოეყუნნა: ორნი:¹⁴) ღურძეუნი: ამათ: თანა:¹⁵) ეო-
 ველნი: მთიულნი:¹⁶) შეკრბეს: ნაჭარმაგვეს: სიმრავლე: ურცხვი:
 და: წარავლინა: მეფემან: ბრძოლად: ხვარაზმელთა:¹⁷) . ~ ~ ~ ~ ~

¹) ქარ. ცხ—ში: ვგრეთვე ვრაცის სულტანსა მიუწერა: უკეთუ თვთ ვერა წარმოხვალთ, ლაშქარი ბარე გვაშველეთო, და მე ვებრძოლო თათართა ამთ.

²) ქარ. ცხ—ში: რამეთუ მე უწყვი კეთილად წესი ბრძოლისა მათისა და წყობათა. და უკეთუ არა ისმენთ ჩემსა, მე მართო ვერ აღუდგები, არამედ მივრი-
 დებ და ვერცადა თქვენ შემძლებელ ხართ წინააღმდეგომად მათდა. ხოლო მივიდა
 რა მოციქული სულტნისა, მათ უქმად წარმოავლინეს და არა ისმინეს.

³) თ—ში: და ჰდრბგნი.

⁴) ქარ. ცხ—ში: სიტყვიდან „თათართა“ ასეა: მცნობელმან ამისმან სულტან-
 მან და უიმედო ქნილმან, სპათა მისთა და ადარბადაგანისა ვერ წინააღმდეგობისმან,
 დაადლო ადარბადაგნი და გამოემართა მეორედ ტფილისადვე. ხოლო ესე რა ესმა.

⁵) ქარ. ცხ—ში: უბრძანა.

⁶) ქარ. ცხ—ში: და ვარამ გაგელსა.

⁷) თ—ში: ერთ.

⁸) თ—ში: და. ქარ. ცხ—ში: ტაოელთა.

⁹) ქარ. ცხ—ში: სათნოებინსა.

¹⁰) ეს სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში.

¹¹) ქარ. ცხ—ში: რომელთა თვთოულად.

¹²) ქარ. ცხ—ში: და განახენა.

¹³) ქარ. ცხ—ში: დარიადისნი.

¹⁴) თ—ში: ოსნი და. ქარ. ცხ—ში: ოგსნი და.

¹⁵) ქარ. ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: და შეკრიბნა.

¹⁶) ქარ. ცხ—ში: უმატებს: და.

¹⁷) თ—ში: ხორაზმელთა. ქარ. ცხ—ში: და შეკრბეს ნაჭარმაგვეს ურცხვი
 ირნი, და გაგზავნა მეფემან რუსუდან ხვარაზმელთათვის წინ-ვანწყობად.

ხოლო: თვით: დრშა:¹⁾ სეფე: არა: წარგზავნა: საქმისა: თვის: ივანე: ათაბაგისათვის:²⁾ წარემართნეს: და: განვლეს: ტფილისი: ხოლო:³⁾ სულტანი: დაბანაკებულ: იყო: სომხითს: კეკესა: ბოლნისისასა:⁴⁾ და: ვითარ: იხილეს: დარაჯთა: სულტნისასა:⁵⁾ აცნობეს: სულტანსა:⁶⁾ ხოლო: იგი: აღიჭურა:⁷⁾ რამეთუ: იყო:⁸⁾ უშიშრი: ბრძოლათა: შინა: წინა: განეწყო: და: იქმნა: ომი:⁹⁾ სასტიკი: და: ზირველსავე: შეკრებასა: სძლევედეს: ქართველნი: ხოლო: ვითარ: შენივთდა: ბრძოლა:¹⁰⁾ მოსწყდა: ორგნითვე: ურიცხვი: გაცი:¹¹⁾ მოხედნა: ღწნ: რისხვით: ნათესავსა: ქართველთასა: რამეთუ:¹²⁾ არა: დასცხრა: გულის: წყრომითა: უფალი: არამედ: კელი: მისი: მადლადვე: არს: და: მოიკუნა: უსჯულოებანი: ჩუენი: და:¹³⁾ იძლივნეს: სპანი: მეფისანი: და: ხვარაზმელთა: მიერ: ივლტოდეს: ხოლო: სულტანი: კოლად:¹⁴⁾ მივიდა: ტფილისად: თულა: სად:¹⁵⁾ ვინმე: ზოგნა: დარბევად: ქვეყნად: მათ: ზემო: სსენებულთა:¹⁶⁾ ხოლო: თათართა: უმრავლესი: თაული:¹⁷⁾ მივიდა: ერასუს: რამ-

1) თ—ში: დროშა.

2) ქარ. ცხ—ში: ხოლო სეფე დროშა არღარა გაგზავნეს ივანე ათაბაგისა მიერ ქმნულსა საქმისათვის.

3) ქარ. ცხ—ში: და.

4) თ—ში: ბოლნისისა. ქარ. ცხ—ში: ბოლნისისასა.

5) თ—ში: და. ქარ. ცხ—ში: სულტნისათა ფიცხლად.

6) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: ჯალაღდინსა.

7) ქარ. ცხ—ში: ხოლო მან აღისწრაფა.

8) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: მენე.

9) ქარ. ცხ—ში: ბრძოლა.

10) უკანასკნელი ოთხი სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში.

11) ქარ. ცხ—ში: კვალად.

12) ქარ. ცხ—ში: და.

13) ქარ. ცხ—ში: და არა დასცხრა გულის-წყრომა უფლისა ჩვენ ზედა და არა დაივიწყა უსჯულოება ჩუენი (უკანასკნელი ზედი სიტყვა ბროსეს გამოცემაში არ არის, მაგრამ ბართაშვილის, მეგრელის და სხვა ვარიანტებში არის).

14) თ—ში: კად.

15) თ—ში: სადა.

16) ქარ. ცხ—ში: იძლივნეს სპანი მეფისანი ხვარაზმელთაგან და გაიქცეს ქართველნი. კვალად მოვიდა სულტანი ტფილისად და იწყო პირველთავე საქმეთა ქმნად, რამეთუ რისხვით კოცდა რასაცა ვით პოვბდა ქართულთა, და არბევდა ქვეყანათა ამათ ზემო-ხსენებულთა (ქარ. ცხ—ბა გვ. 357—358).

17) თ—ში: თლი.

ღის: ეიზინდამდე:¹⁾ მთაკრა: ქუეყანა: მისწეუდნა: ურჩნი:²⁾ წარ-
ვიდა: და: განვლთ: ხვარასანი: ჯინი:³⁾ და: მივიდა: მამას: ჩინგი-
ყანს:⁴⁾ წინაშე: და: ძმათა:⁵⁾ ვითარ: ცნნა: სრულიად: ლტოლვა: სულ-
ტან: ჯალდინისა: მოუწოდეს: ოთხთა: ერას:⁶⁾ მთავართა: რომელ-
თა ნოინობით: უკმობენ: სახელით: ჩომელდონსა:⁷⁾ უზირველეს-
სა: და: მეორესა: ჩადადს: არჟან: ჩაღტსა: არამედ: ნოინსა: ჩად-
ტას:⁸⁾ იონურსა: ბიჩორსა: ათი: ათას: ათასი:⁹⁾ კაცი: მოსტეს:¹⁰⁾ დე-
და: წუდიითა: მათითა: და: წარმოვლინეს: ძებნად: სულტნისა:¹¹⁾
და: ესევე: ოთხნი: ამა: ოთხთა: ყანის:¹²⁾ შეილთა: ყანთანი:¹³⁾ იუჟ-
ნეს: თვით: ყათხასა:¹⁴⁾ აცნობეს: რათა:¹⁵⁾ სადაცა: მივიდოდენ: და:
ზენაარსა: ითხოვდენ:¹⁶⁾ შეიწუალებდენ: და:¹⁷⁾ ურჩთა: მოსრვიდენ:
და: ხარაჯასა: მის: ქუეყანისასა: ოთხად: იყოფდენ: და: თავის:
კელმწიფეთა: გაუგზავნიდეს:¹⁸⁾ წარმოვიდეს:¹⁹⁾ ოთხნი: ნოინნი: ჩორ-

1) თ—ში: ყზვინდამდე.

2) ქარ. ცხ—ში: ხოლო (ეს სიტყვა ბროსეს გამოცემაში არ არის) ამას უკანის მოვიდა თათართა უმთავრესი თული, ჩინგის-ყანის შვილი. შემოვიდა ერას ვიდრე ყაზმინამდის, ამოსწევიდა ქვეყანანი და ურჩნი მისნი.

3) თ—ში: ხორასანი, ჯიონი. ქარ. ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: ჯიონი.

4) ქარ. ცხ—ში: მამასა მისსა ჩინგიზ-ყანს,

5) ქარ. ცხ—ში: ძმათა მისთა თანა.

6) თ—ში: ერის.

7) თ—ში: ჩორმდონსა.

8) თ—ში: მეორესა ჩადადს, არჟანს, ჩიტსა, ად ნოინსა ჩაღტს.

9) თ—ში: ათი ოთასთა ათასი.

10) ქარ. ცხ—ში: და ვითარ ცნეს სულიად გაქცევა სულტან ჯალალდინისი, უთხრა ერისთავთა მთავართა, რომელსა ქართველნი ნოინობით უზმობენ. პირველისა სახელი ქარმადან, მეორისა ჩაღატარ, მესამისა იონურ და მეოთხისა ბიჩურს. და ამით ათი-ათას ათი-ათასი კაცი მოსტა.

11) ქარ. ცხ—ში: და გამოგზავნა ჯალალდინის ძებნად.

12) თ—ში: ყანის.

13) თ—ში: ყანთანი.

14) თ—ში: ყათხასა.

15) ქარ. ცხ—ში უკანასკნელი 13 სიტყვის მაგიერ: ესე ოთხნივე ნოინნი ყანის შვილები იყუნეს, და ესრეთ დავედრა ყოვლად (ბარ. ვარ—ში: ვითარმედ).

16) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: შეუძნობდენ და.

17) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: მათთა.

18) თ—ში: გაუგზავნიდენ. ქარ. ცხ—ში უკანასკნელი ოთხი სიტყვის მაგიერა და მათ ყანთა გაუგზავნიდენ ხარაჯასა მას.

19) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: ესე.

76) მადნი:¹) ჩადატა: იოსური: და: ბიჩოი: გამოვლეს: ჯიონი: ხვარა-
სანა:²) ვითარ: რომოცი: ათასითა: კაცითა: და: დედა: წუღითა:
მოვიდეს: ქვეყანასა: აღმოსავლეთისასა: და: წინა: განეწიუნეს:³) და: დი-
დად: აფნეს: და: წარვიდეს: მიერ: ქვეყნად: ერასისა:⁴) და: მოა-
ოკრეს: რომელი: მივიდეს: შეიწყალის: მოიუყანეს:⁵) აიღარ: ბა-
განს: რომელ: არს: თავრეუი: წინ: მიეგებნეს: უფოვლნი: აიღარ:
ბაგენლნი: ძღვნითა: ურიცხვითა: მიერ: მივიდეს: ქალაქად: არ-
დავლისა:⁶) იგიცა: მოეგებნეს: გავლეს:⁷) რაკსი: და: მივიდეს: გან-
ძად: რომელი: იგი: მტიცედ: მიერ:⁸) განმაგრებულ: იყო: და:
სამთა: დღეთა: რა:⁹) შინა: ბრძოლა: უეუეს: თათართა: მის:
კელთ: იგდეს: და: შიგან: ქალაქსა: შევიდეს: მოაოკრეს:¹⁰) და: მრ-
ვალი:¹¹) სული: მოსწყუიტეს: რამეთუ: საძებალ:¹²) უჩნდა: სჯული:¹³)
მოამედისა: მიერ: ქადაგებული: ამისი:¹⁴) მცნობელი: ამისი: სულ-
ტანი:¹⁵) მსწრაფლ: აიყარა: დედა: წუღითა: და: იფლტოდა:¹⁶) სა-
ბერძნეთად: - ხოლო:¹⁷) თათართა: დევნა: უეუეს: და: მიეწიუნეს:¹⁸)
ბასიანს: იხილეს: და:¹⁹) განიბნივნეს: ეს: ოდენი:²⁰) სულტანი: მარ-

¹) ქარ. ცხ—ში: კარმალანი.

²) თ—ში: ხორასანი.

³) ქარ. ცხ—ში: ქვეყანასა აღმოსავლეთისასა, სადა მოლიდნი მკვიდრობდეს, შემოებნეს მოლიდნი ძლიერად.

⁴) ქარ. ცხ—ში უკანასკნელი ხუთი სიტყვის მაგიერ: მოვიდეს ერასს.

⁵) ქარ. ცხ—ში: და მოაოკრეს ქვეყანა და რომელნიცა მიენდვნიან შეიწყალ-
ნიან. და მერმე მოვიდეს.

⁶) ქარ. ცხ—ში: ქვეყანასა არდაველისასა.

⁷) ქარ. ცხ—ში: და იგინიცა წინა მოეგებნეს ძღვნითა, და გამოვლეს.

⁸) ქარ. ცხ—ში: ზღუდითა.

⁹) თ—ში: დღეთაჲ რა.

¹⁰) ქარ. ცხ—ში: ბა უმატებს: განძა.

¹¹) თ—ში: ურიცხვი.

¹²) ქარ. ცხ—ში: საძაგელ. თ—ში: საძიებელ.

¹³) ქარ. ცხ—ში: უჩნდათ თათართა მათ სჯული და წესი.

¹⁴) ქარ. ცხ—ში ამ სიტყვის მაგიერ: ხოლო.

¹⁵) ქარ. ცხ—ში: სულტან ჯალალდინ.

¹⁶) ქარ. ცხ—ში: წარვიდა.

¹⁷) ქარ. ცხ—ში: და.

¹⁸) ქარ. ცხ—ში: მიიწიუნეს.

¹⁹) ქარ. ცხ—ში: იხილეს რა მსწრაფლ.

²⁰) თ—ში: ესოდენ. ქარ. ცხ—ში: ბა უმატებს: დაიფანტეს რომელი.

ტო: დაშოა: სდა: იგი: მიიწია: სოფელსა: რომელსა: იე: შეუ-
 რაცხსა:¹) იხილას:²) და: მოაკუდინა: რომლისა: სარტყელი: და: უნა-
 გირი:³) კაპარჭი: უფასოთა: თვალითა: მიერ:⁴) შემკული: იუო: და:
 მის: თვალითა:⁵) მოიკლა: კაცი: იგი: უნდოსა:⁶) მალაღი:⁷) და: ს-
 ხელოვანი: კელმწიფე: ვინ: დაუდგრომელ: არს: მინდობა: სოფ-
 ლისა: ამის: ამაოსა: ვითარ: იტყუის: ბრძენი: კელესიასტე:⁸)
 ამოება: ამოებათა: და: უოველივე: ამაო: არს: ამისთვის: ამაო:
 იქმნეს: სპანი: სიმტკიცე: ქედისა: წყობათა: შინა: მძლეობა:⁹) 763
 და: გარდარეული: სიმდიდრე: და:¹⁰) უოველივე: ამაო: არს: გარნა:
 საუკუნო: იგი:¹¹) უკუდავი: ცხორება: და: უღვესელი: ესერა: ხუა-
 რაზმელნი: განიბნივსეს: და: უმრავლესნი: ივლტოდეს: გარმენ-
 სსა:¹²) და: სულტანი: ჯალიღდინ:¹³) მოიკლა: და: აქა: შინა: სრუ-
 ლიად: კელმწიფობა: მალაღი: ცნა: მოკიდება: სულტნისა: ხუა-
 რაზმს: ძისა: უისდამან: სულტანმან:¹⁴) მოიუყანა: კაცი: იგი: რ-
 მელმან: მოიღო: სარტყელი: უნაგრო:¹⁵) და: კაპარჭი: სულტნისა:
 ძღვნად: საზოგადოთა: თვალითა: შემკული: განკვირდეს: უოველ-
 ნი: მხილველნი: ხლო: კაცი: იგი: მომკუდელი: სულტნისა:
 ცეცხლითა: დაწუეს:¹⁶) ხლო: მორაიქეს: თაყარნი: ხუარაზმელ-

¹) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: და დიიძინა ხეთა ძირსა.

²) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: იგი კაცმან ვინმე შეურაცხმან.

³) თ—ში: სარტყევა უნაგირი.

⁴) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: და მარგალიტითა.

⁵) ქარ. ცხ—ში: ძლით.

⁶) ეს სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში.

⁷) თ—ი უმატებს: იგი.

⁸) თ—ში: ეკლესიასტეს სზე (სახე).

⁹) ქარ. ცხ—ში: ამაო იქმნეს სპანი მისნი და სიმტკიცე იგი ქედისა მათისა,
 და წყობათა შინა მძლეობა

¹⁰) ქარ. ცხ—ში: სიმდიდრე მათი, ამისთვის.

¹¹) თ—ში: გარნა საუკუნესა უკდავი.

¹²) თ—ში: გრამნა. ქარ. ცხ—ში: გარმიანს ივლტოდეს.

¹³) თ—ში: ჯალიღდინი.

¹⁴) ქარ. ცხ—ში: აქა შინა დასრულდა სულიად კელმწიფობა იგი მდლი-
 სა სულტნისა ზვარაზმელისა. ცნა რა სიკუდილი სულტნისა ზვარაზმელისა ძისა
 სულტანმან უიასდინ.

¹⁵) თ—ში: სარტყელ-ღუნაგირი.

¹⁶) ქარ. ცხ—ში სიტყვებიდან „მოიყუანა კაცი“ ასეა: მოაკყვინა კაცი იგი
 მკვლელი სულტნისა, და მოაღებინა სარტყელი იგი და უნაგირი, კაპარჭი ძვირ-

თა: დეგნისკან: მიერ: წარვიდეს: და: მოაკერეს: ხალთისა:¹⁾ და: ვაღაშკერტისა: და: ვითარ:²⁾ წინა: აღუდგა: სულტანი: ხალთისა:³⁾ აჩამედ: გამაკრდა: ქალაქსა: შინა: ხოლო:⁴⁾ თათარნი: წარვიდეს: აიღარ: ბაგანს: რამეთუ:⁵⁾ ზაფნი: იქმნეს: თავრეუელთა: შორს: თათართა: და: აღიღეს: თავრეუი: და: მიმდგომი: მისი: ქუეყანა:⁶⁾ და: მეორესა: წელსა: წარვიდეს: ბარდას: განძას: და:⁷⁾ იწყეს: რბეუად: და: რკრებად: საქართველოსა: იწყეს:⁸⁾ დარუბანდით: აღმომართა: ქუეყანა: შარვაშსსა: და: კაბლსა:⁹⁾ ჭერეთს: კახეთს: სომხათს: არ: ბეუნინთს: და: ვინას:¹⁰⁾ დანისსა: ხოლო:¹¹⁾ ვინადგან: ზემო: შილობით: მოკახლებოდეს: ქუეყანა: საქართველოსსა:¹²⁾ უდიდესი: და: უბოროტესნი: ზემო: კსენებულთა: მათ: განსაცდელთა: მსგავსთაგან: უმეტესიცა: მძვინვარენი: განსაცდელნი: აღაძვრადეს: საქართველოსა: საზღვართა:¹³⁾ უკთურებისათა: მკუიდრთა: ქართველისათა: რამეთუ: ყოველი: ასაკი: ბერთა: და: ყრმათა:¹⁴⁾ მუჟეთა: და: მთავართა: დიდთა: და: მცირე-

ფასისა. განკვირდენ მნახავნი მისნი, რომელ არავის ენახნეს ეგეთნი პატრიოსანნი თვალნი და მარგალიტნი, და კაცი იგი მკვლეელი სულტან ჯალალდინისა ცეცხლითა დააწვევინა სულტანმან ყიასდინ (ქარ. ცხ—ბა გვ. 359).

¹⁾ თ—ში: ხლთისა. ქარ. ცხ—ში: ქვეყანა ხლათისა (უკანასკნელი სიტყვა ქვემოთაც ასე იხმარება ქარ. ცხ—ში).

²⁾ ქარ. ცხ—ში: ვერ.

³⁾ თ—ში: ხლთისა.

⁴⁾ ქარ. ცხ—ში: და.

⁵⁾ თ—ში: ხოლო.

⁶⁾ ქარ. ცხ—ში: თათარნი წარვიდეს თავრეუს და ზავი ქმნეს მათ შორის. დაიპურეს თავრეუნი და მისი მიმდგომი ქვეყანა ყოველი.

⁷⁾ ქარ. ცხ—ბა უმეტებს: და მუდანს და მიერ

⁸⁾ ეს სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში.

⁹⁾ თ—ში: კაბლსა. ქარ. ცხ—ში: ქვეყანასა მას შარვანისასა (თ—ში: შარვეშისსა), ყაბლას.

¹⁰⁾ თ—ში: არშაკუნინთას და ვინასა.

¹¹⁾ ქარ. ცხ—ში უკანასკნელი ხუთი სიტყვის მაგიერ: და ქვეყანასა მას არშაკუნინთასა, დვინსა და ანისსა. და.

¹²⁾ ქარ. ცხ—ში: ვინათგან მეზობლობით მოახლებულ იყუნეს ქვეყანასა საქართველოსასა.

¹³⁾ ქარ. ცხ—ში: უდიდესნი და უბოროტესნი განსაცდელნი მოიწივნეს პირველთასა. აღიძრნეს მძვინვარენი განსაცდელნი საზღვართა ზედა (ბარ—ში: შინა) საქართველოსათა.

¹⁴⁾ ქარ. ცხ—ში: ვაბუკთა.

თა: მიდრიაკა: სიბორტეთა:¹) რამეთუ: დაუტეოს: სიმათლე: და: ჭეშმარიტება:²) ვინათგან: თვით: მღუდელთა: მიერ: იხილუებოდა: რწმუნება:³) ვინათგან: ჟამი: ერ: იქმოდეს:⁴) სიბილწესა: ვითარ: აღესმე: ძენი: ბენიამენისნი: ვითარ: იგინი: მიეცნეს: მოსსსრველად: ეგრეთვე: ესენი: აქა: შინა: მისცნა: ღთს: ნათესავნი: ქართველთანი: მოსსსრველად:⁵) მსგავსად: ძეთა: ბენიამენისთა:⁶) ვითარცა: იტუეის: წინასწარ: მეტუეელი: ესაია:⁷) უფალი: უფალი:⁸) საბათ: უბრძანებს: ნათესავსა: ჭურვილსა: მოსვლად: ქუეყნით: შორით: კიდით: საფარველიდგან: ცისათა: უფალი: და:⁹) ჭურვილნი: და:¹⁰) მბრძოლნი: მისნი: განრუენად: ყოველის: სოფლის: და: ცოდვათა: ამოსპოვლად:¹¹) მისგან: დადდებითა: რამეთუ: ახლეს: არს: დღე: უფლისა: და: შემუსრვა: ღთსია:¹²) მიერ: მოაწიოს: შემდგომ: და: კულად კომბს:¹³) დღე: უფლისა: მოვალს: უკურნებელი: რისხუითა: და: გულის: წყრომითა: და: დიდებად:¹⁴) ყოველი: სოფელი: ოკრად: და: ცოდვილთა: წარწყმედად: მისგან:¹⁴) ვითარ: იქმნაცა: ყოველი: სოფელი: ქართველისა: ოკრად: ~~~~~

ხოლო: ვითარ: ცნა: მეფემან: რუსუდან: მოახლება: თათართა: დაუტევა: ტფილისი: და: წარვიდა: ქუთათის: და: ტფილისის: მუხსას: ძე: რომელ: უკუნისამდე: მიდიან: იათარნი:

¹) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: მიმართ.

²) ქარ. ცხ—ში: რამეთუ დაუტევეს სამართალი და წყალობა.

³) ქარ. ცხ—ში: „არა წმიდება“. ბროსეს გამოცემაში უკანასკნელი ექვსი სიტყვა არ არის, მაგრამ სხვა ვარიანტებში არის.

⁴) ქარ. ცხ—ში: ვინათგან ყოველი ყრი იქმოდა სიბილწესა.

⁵) თ—ში: მოსსსრველ.

⁶) ქარ. ცხ—ში უკანასკნელი სამი სიტყვის მაგიერ: ვითარ ძენი ბენიამენისნი.

⁷) ქარ. ცხ—ში: ოსე.

⁸) ეს სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში.

⁹) ქარ. ცხ—ში უკანასკნელი ხუთი სიტყვის მაგიერ: კიდითგან ცისათ.

¹⁰) ქარ. ცხ—ში: მოსპოვლად.

¹¹) ქარ. ცხ—ში: უფლისა.

¹²) ქარ. ცხ—ში უკანასკნელი ოთხი სიტყვის მაგიერ: კვლად იტყვის.

¹³) ქარ. ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: დადებდა.

¹⁴) ქარ. ცხ—ში უკანასკნელი ოთხი სიტყვის მაგიერ: და ყოველნი ცოდვილნი წარწყმედად.

765 რამელ: მოიწიოს: ტფილის: თვინიერ: ნიტისა: და: ისანთა:¹⁾ რ-
 მელ: არღარა: ჭყრინს: სახელად: ხვარაზმელთა:²⁾ ხოლო: ნინ-
 ნი: ესე: ზემოკსენებულნი: შემოვიდეს: ქართლს: თრიალეთს:
 სომხითს: ჭავჭავთის: სამცხეს: შაკუშეთს:³⁾ კლარჯეთს: ტაოს:⁴⁾ კო-
 ლას: არტანს: ანისს:⁵⁾ და: მოეფინეს:⁶⁾ მსგავსად: მკალთა: ოკრე-
 ბად: და: კოცად: და: არსად: იყო: ლხინება:⁷⁾ უწყალოდ: მოი-
 სრვოდა: ყოველი: ესე: ქუეყანა: მანდატურთა: უხუცესი: შანშე:
 შივილტოდა: ქუეყნად: აჭარისსა: და: ამირ: სპასლარი: ავაგ:
 შივილდ: ციხესა: კაპანისსა:⁸⁾ და: ვარამ: გაკელი: შივილტოდა:⁹⁾ ქე-
 თათის: და: ეგრეთვე: ერნი: კახნა: სომხითარ: ქართლელნი:
 მესხნი: ტაოელნი: თორელ: არტან: კოლაელნი:¹⁰⁾ ყოველნი: ივ-
 ლტოდეს:¹¹⁾ ციხეთა: და: მათა:¹²⁾ ტყეთა: და:¹³⁾ სიმაგრეთა: კავკა-
 სიანთასა:¹⁴⁾ მთიულეთსა: და: გაგრძელდა:¹⁵⁾ ოკრება: და: მოსპოვ-
 ვა: ქუეყანისა:¹⁶⁾ სიმრავლისათვის: უსჯულთებათა: ჩუენთა: თვის:¹⁷⁾
 რამეთუ: განრეუნა: ყოველმან: ჭასაკმან: ქუეყანა: დათუ: საქარ-

¹⁾ თ—ში: ისნთა.

²⁾ ქარ. ცხ—ში სიტყვიდან „ქუთათის“ ასეა: და ტფილის მუხას ძე გოჭი დიუტრევა და ამცნო, უკეთუ მოვიდენ თათარნი, მოწვეს ტფილისი, თვნიერ პალა-ტისა და ისანთა, ამისთვის რათა სადგომად არღარა იპყრან, ვითარ ხვარაზმელთა. რაჟამს ცნა მუხას ძემან მოახლება თათართა, მოწუა სრულიად ქალაქი და თვო პალატი და ისანნი და ესრეთ მოოკრდა ქალაქი ტფილისისა.

³⁾ ეს სიტყვა გამოშვებულია თ—ში.

⁴⁾ ეს სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში.

⁵⁾ ქარ. ცხ—ბა უმატებს: და ღვინს.

⁶⁾ ქარ. ცხ—ბა უმატებს: ქვეყანასა.

⁷⁾ ქარ. ცხ—ბა უმატებს: შეწევნა და ნუგეშინისცემა, ესრეთ.

⁸⁾ თ—ნი: კვანისსა. ქარ. ცხ—ში: კაენისსა.

⁹⁾ ქარ. ცხ—ში: წარვიდა.

¹⁰⁾ თ—ში: კოლაულნი.

¹¹⁾ ქარ. ცხ—ში: შეიხიზნეს.

¹²⁾ თ—ში და ქარ. ცხ—ში: მათათა.

¹³⁾ ქარ. ცხ—ბა უმატებს: ყოველთა.

¹⁴⁾ ქარ. ცხ—ბა უმატებს: და.

¹⁵⁾ ქარ. ცხ—ბა უმატებს: ესე ვითარი.

¹⁶⁾ ქარ. ცხ—ბა უმატებს: ამის ჩუენისა.

¹⁷⁾ ქარ. ცხ—ში: ამისთვის.

თუელა:¹) ანამედ: სხარსეთი: ბაბილოენი: და: საბერძნეთი: რამე-
 თუ:²) მიეცემოდეს: მწარესა: ტეუეობასა:³) უწყალოთა: სიკუდილი-
 თა: რომელ:⁴) ანა: იუო: წყალობა:⁵) სავსე: იუენეს: მოკლულთა:
 მიერ:⁶) ქალაქნი: და:⁷) სოიუენნი: ველნი: ტეენი: მათნი: და: კე-
 ნი: თინიერ: სიმაცრეთა: თუდა: სადმე: დაშთომილიყო: სავსე:
 იუო: ტეუებითა: და: გოდებითა: მიერ: შეიცვლებოდეს:⁸) უოკელ-
 ნი: მკუიდრნი: საქართველოსანი: ამერიისნი: ხედიდეს: მამა: დე-
 დანი: შვილთა: მოკლულთა: და: შვილნი: მამათა: და: დედათა:
 მკუდართა: მდებარეთა: სხუანი: ძმათა: სხუანი: ნათესავთა: და:
 დათა: თვისთა: იაკართა: წასხმულთა: ცოლთა: და: შვილთა:⁹) ეო-
 ველთა: სიმდიდრესა: მათსა:¹⁰) და: ესოდენ: ესდენი:¹¹) ზარნი: იქმ-
 ნეს: თათართანი: რომელ: უმრავლეს: ქართველნი: ციხეთა: და:
 მაგართა: ადგილთა: დაუტოებდეს: და: ივლტოდეს: კავკასიად: მათ:¹²)
 უღხინებულთა: რა: ბორბოტთა:¹³) მოეცვა: ქუეყანა:¹⁴) ძლიერნი:
 ერის: თავთა: ერის: თავნი: და: ვაზირნი: განაგეს:¹⁵) ურთიერ-
 თას: თავითა: მათითა: შემწყობელნი: რამეთუ:¹⁶) მეფე: რუსუდან:
 უოვლადვე: დაშკუიდრდა: ღიხთ: იქით: და: ვერცა: ღიხთ: აქეთ:
 გარდამოყიდეს: და რაცა: იმაერნი:¹⁷) მათ: წინაშე: მივიდიან:
 უცუალობისა: ძალთა:¹⁸) გარნა: ლტოლვილნი და:¹⁹) ესრეთ: გარნა: ურ-

766

¹) ქარ. ცხ—ში: რამეთუ განრყუნა ყოველმან კაცმან გზა თვისი სიმრავლითა ბოროტითა, ამისთვის განირყუნა ყოველი ქვეყანა არათუ ოდენ საქართველო.

²) ეს სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში.

³) თ—ში: ტყვობსა. ქარ. ცხ—ბა უმატებს აქ: და.

⁴) ქარ. ცხ—ში: რამეთუ.

⁵) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: რამეთუ.

⁶) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: ყოველნი ოლაგნი.

⁷) უკანასკნელი ორი სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში, ამის მაგიერ სწერია: და.

⁸) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: მათთა და.

⁹) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: წინაშე მათსა განბნულსა.

¹⁰) ეს სიტყვა არ არის თ—ში.

¹¹) ქარ. ცხ—ში: ყოველნივე კავკასიად. ხოლო ამათ.

¹²) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: ესე.

¹³) ქარ. ცხ—ში: განდგეს.

¹⁴) ქარ. ცხ—ში: თავთა მათთა ოდენ შემწყუნარებელნი, და.

¹⁵) ქარ. ცხ—ში: და ვერცა ამერნი ვაზირნი.

¹⁶) ქარ. ცხ—ში: უცილუბისა ძალითა.

¹⁷) თ—ში: ლტოლვილნი და.

თიერთას: შუე: ზრხებელ: იფენეს: და: შეოთქმულ:¹) რამეთუ: ძლიერნი: იგი: საქართველოსანი: და: სახელ: გამსმენელი: უღონოთა:²) იქმნეს: ყოფილად: ვერ: შემამართებელ: კსენებადცა: წყალობადცა:³) მიეოფად: თათართა:⁴) რამეთუ: ჰერეთი: და: კახეთი: ტყეთა: მიერ: ძლიერად: იცვალეობდეს: მათ:⁵) შინა: მკვიდრნი: სასლოვანი:⁶) და: წყობათა: შინა: მკნენი: ერის: თავნი: სრულადსა: მოკრებასა: მატენეს: ეგრეთვე: აღმომართ: ყოველნი: მკვიდროანი: ამათნი:⁷) რა: ბორცუსა: ხედიდა: ამირ: სპასალარი: ავგ: ძე: ივანე: ათაბაგისა: წარმოაფლანა: მოციქულნი: ბარდავას: სადა: დებანაკა:⁸) ზემო: კსენებულთა: მათ: მთავართა: რომელთა: ზამთრისა: აქდა:⁹) საყოფლად:¹⁰) ზაფხულისა: გელაქუნისა: მთანი დარა: რატისნი:¹¹) რამეთუ: მაშინ: აელო: ანისი: ჩორმალონს:¹²) ამათ: წარმოუვლანა: ავგ: მოციქული: ვაზირთა:¹³) მათ: ხოლო: და: თქვა: მათ: წინაშე: მისლას: ვა: ხილვას: და: მსახურება: და: ხარაჯის: მიცემა:¹⁴) დადება: ქვეყანისა: მისისა:¹⁵) ითხოვა: ფიცი: და: სიმტიცი: ხოლო: მათ: გაინარეს: და: სიხარულით:

¹) თ—ში: შეუთქმულ.

²) თ—ში: უღონო.

³) თ—ში: წყობისა.

⁴) ქარ. ცხ—ში სიტყვიდან „მიერნი“ ასეა: მის წინაშე უცალოებისა ძლით, თუ არა განქცეული მიივლტოდეს ხიზნად. ესრეთ შეუთქმულნი მოშორდეს ერთი ერთსა და ირყენებოდა ქვეყანა მათი და ძლიერნი იგი მბრძოლნი და სახელოვანი უღონო იქმნენ და ვერდარა ეძლოთ წყობის ყოფად თათართა (ქართლის ცხოვრება გვ. 860).

⁵) თ—ში: იცვებოდეს მას.

⁶) ქარ. ცხ—ში უკანასკნელი 18 სიტყვის მაგიერ: რომელნი ტყეთა შინა ძლიერად იცვებოდეს, მაშინ მკვიდრნი საქართველოსანი, სახელოვანი.

⁷) ქარ. ცხ—ში: მკვიდროვანი ყოველნი. ამათ.

⁸) ქარ. ცხ—ში: დაებანაკათ.

⁹) თ—ში: აქუნდა.

¹⁰) ქარ. ცხ—ში უმატებს: ბარდავი.

¹¹) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: და საზაფხულოდ გელაქუნის მთანი და არარატისნი.

¹²) ქარ. ცხ—ში: ჩაღატარს.

¹³) თ—ში: მოციქულთა ვაზირთა.

¹⁴) ეს სიტყვა არ არის თ—ში.

¹⁵) ქარ. ცხ—ში სიტყვიდან „მოციქული“ ასეა: ზავისა თხოვნად და დოპირდა მუნ მისლვასა სამსახურსა და მისთა ქვეყანათა შინა ხარაჯასა და.

შეიწყნარეს: მოციქული: ავაგისი: და: ფიცითა: მიერ: მტკიცე-
 თა: გულ: საგსე: უუეს:¹) აქუნდა: სკუღად: ერთისა: ღთისა: თა-
 უუანის: ცუმა: და: დილეულა: აღმოსავალსა: მზისასა: მზისა:²) აღ-
 მოსავლით: სამისა: ჩოქისა: უოფად: და: მეტი: არა: რა: ხო-
 ლო: ფიცთა: სიმტკიცეთა: ოქრო: წმიდა: სამკურ: წყალსა: ჩაუონ:
 და: განაფონ: იგი: და: შესკან:³) და: მინდობილი: შეიწყნარ-
 ნა: და: ამას: ფიცსა: დამტკიცებდა:⁴) არა: ეტრუფენ:⁵) სიტყუა:
 ტუეგლი: არა: ამოვიდეს: ზირითა: მათითა:⁶) მეკობრე: მბორგე-
 ლი:⁷) კაცი: გაუეთხავად: მოიკლას:⁸) და: სხვანი: მწავალნი: კე-
 თილინი: წესნი:⁹) განეჩინეს: ზემო: კსენებულსა: მას: მთავარსა:
 ჩინგი: უანს: რომელი:¹⁰) ოქროთა: საფიცართა: დაუმტკიცებს: მოცი-
 ქულთა: ავაგისთა: ფიცი: რომლითა: დაკურებულ იქმნას: ამისთვის:
 რომელი: არა: იყოს:¹¹) ტუეგლი: არცა: სიტრუეგ: ფიცთა: მათ:
 შოკს:¹²) წარვიდა: ამირ: სხასლაარი:¹³) ავაც: დამღები: სულსა: მის-
 ს: ქუეყანისა: მისისა: თვის: და: მივიდა: ჩორმადანს:¹⁴) ჩაღატას: ბი-
 ჩუსა: და: იოსურს: წინა:¹⁵) რომელთა: იხილეს: და: ჰატევისტეს:
 და: შეიყარეს: და: მტეკლინი: ქალაქისანი: დაუდგინეს: რომელ-

¹) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: მათ.

²) ეს სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში.

³) თ—ში: შეასუნ. ქარ. ცხ—ში: ხოლო ფიცის სიმტკიცე ეს იყო: განბმე-
 დილი (ბარ—ში: განბმედილი) ოქრო სამკურ წყალსა შთაყვიან, განავლიან და შე-
 სვიან.

⁴) ეს სიტყვა არ არის თ—ში.

⁵) ქარ. ცხ—ში: და მინდობილი შეიწყნარიან და ამა ფიცსა არა ეტრუფენ-
 ნიან და.

⁶) ქარ. ცხ—ში: გამოვიდოდა პირით მათით და.

⁷) ქარ. ცხ—ში: მამათ-მბორგელი.

⁸) ქარ. ცხ—ში: მოკლიან.

⁹) ქარ. ცხ—ში: იცოდეს და.

¹⁰) ქარ. ცხ—ში უკანასკნელი რვა სიტყვის მაგიერ: გაერინნეს კელმწიფესა
 მათსა ჩინგიზ-ყაენსა. ამათ.

¹¹) ქარ. ცხ—ში: იცოდეს.

¹²) ეს ორი სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში. ამის მაგიერ სწერია: მოვიდეს რა
 მოციქულნი ავაგისნი და უამბეს ესე ყოველნი, მაშინ.

¹³) ეს ორი სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში.

¹⁴) ქარ. ცხ—ში: ქარმადანს, თ—ში: ჩორმადანის.

¹⁵) ქარ. ცხ—ში: ჩაღატარს, ბიჩუს და იოსურს წინაშე.

თა: ბანად:¹) უწოდდეს: სიტყუითა: მათითა: ვითარ: დამშვიდნა: ქეუენა: ავაგისი: და: ცნა: შანშა: მანდატურთა: უხუტესმან: ზავი: ავაგისი: და: თათართა:²) ამისნი: მცნობელნი: თათარნი: სი-
 768 ხარულთა: შეიწენარებდეს: რომლისა: თვის: მიუმცნეს:³) მითვე: ოქროთა: საფიცრითა:⁴) უვნებლობისა: და:⁵) წარვიდა: შანშეცა: და იხილა: იგინი: რათა:⁶) შანშესცა:⁷) ფრიადი: ჰატვი: უევეს: დანისი:⁸) მათ: მიერ: წდებუდი: მისი:⁹) ქეუენა: ყოველი: მისცეს: დამცველნი: დაუღვინის: ქეუენასა: შინა: და: ვინცა: მოვიდის: ქართველთა: მოავართაგანი: ჰატვიითა: შეიწენარან: ხოლო: ურნთა: ქეუენა: მოისრუდა: ამისი: მცნობელი: ვარამ: კაკელი: ზაქარას: ძეცა: მიენდო: ზავითა: შემწენარებელი: ქეუენა: მისცნა: დამშვიდნა:¹⁰) ხოლო: ერეთი: და: კახეთი: სომხითი: ქართლი: და: აღმართა: კარნუ: ქალაქამდის: ყოველი: ქეუენა: მცირეს:¹¹) ოკრებასა: შინა: იყო: არბევდეს: ტყუე: ჰეოფდეს: სრვიდეს: მამა: კაცთა: ვიდრე: დედათა: და: ურმათა: ტყუედ: წარიყუნებდეს: ხოლო: იწეეს: შენებად:¹²) და: ზამთრის: დაიბანაკეს: ბარდავას:¹³) და: მტყურის: ჰირსა: იორის: ჰირთა:¹⁴) და: აღმომართ: გა-

¹) ქარ. ცხ—ში: და შეიყარეს, და მცველნი დაუღვინნეს ქალაქთა და ქვეყანათა მისთა, რომელთა შანად.

²) თ—ი უმატებს: უვნებელად დაცვა ინება ქეუენისა, დაცვა ზავითა მყოფელი და ავაგისა მიუმცნო, უკეთუ მიუმცნოს და მივიდეს ხოლოდ თათართა. ქარ. ცხ—ში ასეა: და ქვეყანათა უვნებელად დაცვა, ინება მანცა და გაუზზავნა მოციქული, და ავაგისა მიუმცნო, უკეთუმცა მიუმცნოს, მივიდეს იგიცა ხილვად თათართა.

³) ქარ. ცხ—ში ამ სამი სიტყვის მაგიერ: და მისცეს.

⁴) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: მტკიცე ფიცი.

⁵) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: რა მოვიდა კაცი შანშესი.

⁶) თ—ში: რომელთა.

⁷) ქარ. ცხ—ში: წარვიდა და ნახნა თათარნი და მათ.

⁸) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: და ანისი.

⁹) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: მიმდგომი.

¹⁰) ქარ. ცხ—ში: მიენდო და შეეზავა, და ამისიცა ქეუენა დამშვიდდა.

¹¹) ქარ. ცხ—ში ამ სამი სიტყვის მაგიერ: ტყუობასა და მწარესა.

¹²) ქარ. ცხ—ში სიტყვიდან „არბევდეს“ ასეა: კოცდეს მამათა, დედათა, და უტურფესთა ვაჟთა და ქალთა ტყუედ წარასხმიდეს, და ქალაქი ტყუილისი მათვე დაიჭირეს, და აშენებდიან.

¹³) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: ბარდავს.

¹⁴) ეს ორი სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში.

გამდე: და: მოტუეუენვიდიან:¹) აბეუედიან:²) ქართლს: და: სამცხეს:
 და: ჯავახეთს: და: აღმართ: საბერძნეთამდი: კახეთს: და: ერეთ-
 სს: დარუბანდამდე: ამათ: ულხინებელთა:³) ჭირთაკან: შეიწრებულ-
 ნი: მთავარნი: საქართველოსანი: ყოველნი:⁴) მიენდენეს: თათართა:
 ერ: კახნი: და: ქართველნი: თორელი:⁵) გამრეკელი:⁶) სარგის: კა-
 ცი: სწავლული: და: ფილასოფოსი: და: მრავალ: დონე: რამე-
 თუ:⁷) მესხნი: სათნოებისათვის: მეფისა: რუსუდანისა: არა: მიენ-
 დენეს: ამისთვის: განძნებულმან: ჩიდატ: ნონი:⁸) აღიშკედრა:
 სამცხეხედან: არამდე:⁹) შეკლტოდეს: ციხეთა:¹⁰) შინა: ესრეთ: მოი-
 სრა: და: ტუეუ: იქმნა: სული: მრავალი: სამცხესა: და: ბეგრი: 769
 ერი: მოიკლეს:¹¹) ოდეს: არღარა: იყო: დონე: მოაკუნა: მეფესა:
 რუსუდანს: ივანე: ციხის: ჯვარელმან: ჯაუღმან:¹²) რომელსა: უუარ-
 უუარცა: ეწოდებოდა: რათა: სთნდეს: რათა: იქნას: ქუეყანა: სამ-
 ცხისა: ოკრებისკან: და:¹³) იგიცა: მიენდოს:¹⁴) ჩადატას:¹⁵) რამეთუ:
 ჰატვიითა: იყო: მეჭურჭლეთა: უხუცესი: და: მთავარ: ქუეყანა-
 სს: სამცხისასა: ინება: მეფემან: და: წარმოგზავნა: და: იხილას: ჩა-
 დატ:¹⁶) რომელმან:¹⁷) ჰატვიითა: შეიწუნარა: და: დაუდგინა: მცველ-

¹) ეს ორი სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში.

²) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: და ხოცდიან.

³) თ—ში: ულხინებამდი.

⁴) ეს სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში.

⁵) თ—ში: თურელნი.

⁶) თ—ი და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: თმოვეელი.

⁷) ქარ. ცხ—ში: ხოლო.

⁸) ქარ. ცხ—ში: ამისთვის განრისხებულმან ჩადატარ ნონიმან.

⁹) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: მესხნი შეიწრებულნი შიშისაგან.

¹⁰) ქარ. ცხ—ში: სიმაგრეთა.

¹¹) ქარ. ცხ—ში: სულნი მრავალნი, სამცხეს დაკოცილთა რიცხვი ერთ ბევ-
 რად აღვიდა, ხოლო.

¹²) ქარ. ცხ—ში: ივანე ციხისჯვარელის ძემან.

¹³) ქარ. ცხ—ში უკანასკნელი რვა სიტყვის მაგიერ: უკეთუ ენებოს.

¹⁴) თ—ში: მიენდოს.

¹⁵) ქარ. ცხ—ში: „ოთართა“. მერმე მიმატებულია: რათა იხსნეს ქვეყანა
 სამცხისა ოკრებისაგან.

¹⁶) თ—ში: ჩაღტ.

¹⁷) ქარ. ცხ—ში უკანასკნელი ოთხი სიტყვის მაგიერ: მაშინ წარვიდა ივანე
 და ნახა ჩადატარ, ხოლო მან.

ნი: ქვეყანისა: და:¹) ესრეთ: რა: კელთ იგდეს:²) განიუგეს: ოთხ-
 თა: შათ: ერის:³) მთავართა: ოთხად: ქვეყანა: და: ეგრეთ: ერის:
 თანხცა: თვითეულნი: ხუედრი: მისი: და: ხარაჯა: რომელსა: აიღებ-
 დიან: და: წარგზავნიდიან:⁴) და: ესრეთ: მცირედ: იწყო: ქვეყანა-
 მან: დაწინარებად: გულის: კმა: ყო: რა:⁵) შეუქმან: რუსუდან:
 რომელ: წარუდეს: ქვეყანა: ამიერ: თათართა: განეზრახა: რათა:
 წარმოაგლინოს: ძე: თავისი: დაფით: და: მოანდოს: თათართა: და:
 აიღოს: სიმტკიცე: უნებლადისა: და: წარავლინეს: მოციქულად:
 თათართა:⁶) შანშე: და: აკაკ: და: ვარამ: და: ერეთის: ერის: თავი:
 შოთაი: რომელსა: მანისი:⁷) ფერობისა: თვის:⁸) კუპრობით:
 უკმობდეს: ვიდრე: წარმოაგლინდა: შეუე: ძესა: თავისსა: ენება:⁹)
 აღმკედრებად: დიდსა: სულტანისა: უსდინსა:¹⁰) ნათესავითა: საღმრ-
 ქიანსა: რათა: დაიმორჩილონ: რომელსა: აქუნდა: საბერძნეთი: და:
 წარავლინეს: ბიზანონ: რამეთუ:¹¹) თანა: წარიუყანსა: დიდნიცა:
 იგი: მთავარნი: საქართველოსანი:¹²) ვითარ: მიიწივნეს: ქვეყანასა:
 770 სეკსტანს: და: ეზინკისას: იწუეს: ოკრებად: მაშინ: სულტან-
 მან: უსდინ: მოუწოდა: უფელთა: სხათა: და: შემოიკრიბა: მკედ-
 რები: თუისი: კაცი: ორმოცი: ბევრი: რომელ: არს: ბთხასი:¹³)
 ათასი: და: განაჩინა: მკედართა: თავად: შარვაშის: ძე: აფხაზი:
 სხელთ: დარდინ:¹⁴) რომელი: სიმკისა: მისისათვის: პირველვე:

¹) ქარ. ცხ—ში: მცველნი ქვეყანისა მისისანი და დაიცვა ქვეყანა მისი ნახვითა მისითა.

²) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: ყოველი ქვეყანა.

³) ეს სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში.

⁴) ქარ. ცხ—ში: და ვგრეთვე ერისთავნი ამა ქვეყანისანი თვითოეულმან მიითუა-
 ლა, და ამათგან რასაც ხარაჯას აიღებდიან მათ ყაენთა გაუგზავნიდიან.

⁵) ქარ. ცხ—ში: ამ ოთხი სიტყვის მაგიერ: ესე რა დაიმტკიცა.

⁶) ქარ. ცხ—ში: და აღიღოს ფიცი მტკიცე უნებელად დაცვისათვის. მაშინ
 მოციქულად წარმოგზავნა.

⁷) თ—ში: მნისი.

⁸) ქარ. ცხ—ში უკანასკნელი სამი სიტყვის მაგიერ: სიშავისათვის.

⁹) ქარ. ცხ—ში: და ვიდრე დავით მივიღოდა, ინება.

¹⁰) ქარ. ცხ—ში: უსდინს ზედა.

¹¹) ქარ. ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: ბიჭუის ნონი და.

¹²) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: და.

¹³) უნდა იყოს: ოთხასი, როგორც თ—შია.

¹⁴) ქარ. ცხ—ში: დარდანი, თ—ში: დარდინი.

დიდსა: დიდებსა: აღეუენსა: და: მტკიცედ: ეზურა:¹) სჯული: ამის-
 თანა: ფხარდვალა:²) თორელისა: ახალ: ცხელისა: შალვას: ძე:
 რომელ:³) ღტოღვილი: წარსრული: იყო: სულტანსა: წინაშე: კა-
 ცი: მკნე: და: წუღობათა:⁴) შინა: სახელგონი: ესენი: მკედართა:
 მთავარ: უენა: და:⁵) წინა: მბრძოლად: განაჩინნა: და: მოკახლა:
 მახლობელად: მთასა:⁶) დაიბანაკა: ვითარ: ესმა:⁷) თათართა: მოსვლას:
 სულტნისა: წუობად: მათდა: ესზომ:⁸) განლაღებულ: იუენეს: და:
 განრისხნეს: რომელ:⁹) ამისი: მსმენელი: ბიჩნონი:¹⁰) მივიდა: თხრო-
 ბად: ქართველთა: მან:¹¹) მეოფთა: მოსვლასა: სულტნისასა:¹²) და:
 იხილა: ძის: წული: უვარუვარა: მდგომარე:¹³) სახელით: სარგის: კაცი:
 მკნე: და: შემმართებელი:¹⁴) კელგონი: ბრძოლათა:¹⁵) შინა: და: კმა:
 უყო: ბაჩუ:¹⁶) და: ჭქუა: მახლობელად: ვიდრე: მე: მოვალ: ვიდრე:¹⁷)
 რა:¹⁸) იუოს: ნიჭი: ჩემი: რამეთუ: დიდსა: სულტანსა: ასმიეს: მო-
 სვლას: ჩუენი: და: ხლებულ:¹⁹) არს: და: ესე: რა: ახლას: დაუ-
 ბანაკებიეს: დიდთა: და: უმრავლესთა:²⁰) ლაშქართა: და: ხვალე:
 ეგულები: წუობად: და: ბრძოლისა: უოფათა: ჩვენდა: ესმა: რა:

¹) თ—ში: იპურა.

²) თ—ში: ფხარდვალა. ქარ. ცხ—ში: სჯული ქრისტესი. ამასთანა ფარად-
 დავლა.

³) ქარ. ცხ—ში: რომელი იგი.

⁴) თ—ში: წუობათა. ქარ. ცხ—ში: რაზმთა.

⁵) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: ლაშქართა.

⁶) ქარ. ცხ—ში უკანასკნელი ოთხი სიტყვის მაგიერ: წარმოვიდა მთისა სი-
 ახლოესა და.

⁷) ქარ. ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: ესმა რა ესე.

⁸) თ—ში: ესრეთ ზომ.

⁹) ქარ. ცხ—ში ამ სამი სიტყვის მაგიერ: რომე განიხარნეს.

¹⁰) ქარ. ცხ—ში: ბიჩუის ნონი.

¹¹) ქარ. ცხ—ში: მუნ.

¹²) ქარ. ცხ—ში: სულტნისა ყიასდინისი.

¹³) ქარ. ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: ყვარუვარე ჯაყელისა.

¹⁴) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: და.

¹⁵) ქარ. ცხ—ში: ომსა.

¹⁶) ქარ. ცხ—ში: ბიჩუის.

¹⁷) ქარ. ცხ—ში: და კრქუა: მხარობელად მე მოვალ, ვითარ.

¹⁸) თ—ში: რა.

¹⁹) ქარ. ცხ—ში: და იგიცა მოახლებულ არს.

²⁰) ქარ. ცხ—ში: და დაუბანაკებიეს ახლოს ჩვენსა დიდითა და უმრავლითა.

771 ესე: სარგის: განკურნებულმან: რქუა: უწეი: წყობათა: შინა: სი-
მუნე: და: გამარჯვება: თქუენი: ჟ: ნობინო: გარნა: სიმრავლი-
სა: თვის: არას: ვკონებ:¹) სიხარულეგანსა:- ხოლო: ბიჩუ: განი-
დიმნა: და: თქუა: არა: კეთილად: მეცნიერ: ხარ: ნათესავსა:
ჩუენ: მომავალთასა:²) რათგან: მოგვცა: ღ: თნ: ძლევა: არად: შე-
გვრაცხეს:³) სიმრავლე: სპათა: რამეთუ: უმრავლესთა: უმჯობესად:
ვიდრე: მე: ვსძლევე: და: უმრავლესითა: აღვივსებით: აღაფითა:
აწ: განუმზადენით: ხვალისა: ბრძოლად: და: ვიხილოთ: ვითარ:
გებრძოთ: მტერთა: ეზომ: განლაღებულ: იყო: ყოველთა: ნათესავთა:
ზელა: ვითარ: განთენდა: და:⁴) მივიდა: სულტანი: სპათა: საზარე-
ლთა: რამეთუ: იყო: ოთხსანი: ათასი: მკედარი: და: განწუგეს:
რაზმი: აქეთ: თათართა: განაწუგეს: რაზმი: და: ურჩეულესი: მ-
თი: მარცხენასა: მკარსა: დაწესეს: ესრეთ: აქუნდა: წესად: უმჯობეს-
თა: ვიდრე: მე: მარცხენასა: კერძოსა: დაწესებდინ:⁵) ამის: ძალითა:
რომელ: სხვანი: ნათესავნი: ყოველნი: უმჯობესთა: და: უმჩუნთა:
მარჯვენით: აქუნდა: და: წესებითა: რამეთუ:⁶) ურჩეულესნი: ურ-
ჩეულესთა: შეემთხუენეს: ხოლო: დროშათა: მათთა:⁷) მოასწავებ-
და: სისხლისა: და: მოღვრილობასა:⁸) მტერთასა: ამათ: რა: ესრეთ:
ყოველი: ნათესავი: ქართველთა: წინა: მბრძოლ: ვეგს: და: ვი-
თარცა: დაესრულეს: ურთიერთარს:⁹) ~~~~~

იწყის: თათართა: კმითა: მადლითა: თქმად: აღილოთ: აღი-
ლოთ:¹⁰) რომელ:¹¹) ძნელად: სათარგმანებ: არს: და: უცნაურ: და:
772 სამსა: ვიდრე: მე: ჯერასა: აქუნდა: წესად: თქმა: ამისი: აღი-

¹) ბარ. ვარ—ში და ზოგიერთ სხვებში: არას ვეკობ.

²) ქარ. ცხ—ში: მოლიდთასა.

³) ქარ. ცხ—ში: შეგვირაცხია.

⁴) ეს სიტყვა არ არის თ—ში.

⁵) ქარ. ცხ—ში: მარცხენესა მკარსა დააწესებდინ.

⁶) ქარ. ცხ—ში: აქუნდა დაწესებაჲ, რათა.

⁷) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: სიმეწამულე.

⁸) ქარ. ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: დამღვრილობასა.

⁹) ქარ. ცხ—ში სიტყვიდან „მტერთასა“ ასეა: და მიმართეს ძლიერად და რა მიიხილნეს ურთიერთას.

¹⁰) თ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: აღი ალა.

¹¹) ქარ. ცხ—ში: კმითა მადლითა ძლიერად ზახილი: აჰლა, აჰლა (თ—ში: აჰლა, აჰლი) აჰლა, რომელი.

ლრია: აღილრია:¹) და: შეის: მიეტევენეს:²) ხლრ: ქართველნი: უში
 რატეს: და: უმკნეს: ძლიერად: იწეეს:³) და: იქმნა: ომი: სსს-
 ტიკი: მოსწუდა: სიმრავლე: ურიცხვი: სხათაგან: სულტნისა: სადა:
 სსხელრვანიცა: შარვაშის: ძე: დარდინ:⁴) აფსაზი: მკედართ: მთა-
 ვარი: მათი: მოიკლა: და: ივლტოდეს: სხანი: სულტნისანი:⁵) და:
 დევნა: უეუეს: რათა:⁶) თათართ: და: ქართველთა: ურიცხვი:
 მბრძოლი:⁷) მოსრეს: და: შეიპურეს:⁸) ხლრ: ახლციხელი: სულ-
 ტნისა: მიერ: მოიკლა: შურითა: ქართველთა: ესოდენ: იწეეს:
 პირველ:⁹) განკვრდეს: ყოველნი: მკედართ: მთავარნი: მათნი: ძლიე-
 რად: მბრძოლობს: ქართველთასა:¹⁰) სიუყარულსა: და: პატვისა:
 და: ნიჭსა: წინა: უყოფდეს: და: ქებასა: შეასხმიდეს: ხლრ: აღივ-
 სნეს: ქართველნი: და: თათარნი: ყოვლითა: სიმიდდრითა: ოქროთა:
 და: ვეცხლითა: სსმურთა: და: სსმზარეულთა: ოქროსა: და: ვეც-
 ხლისათა:¹¹) უცხოთა: ღართა:¹²) და: სსმოსლითა: ცხენისა: და: ჯო-
 რისა: და: აქლემისა: არა: იყო: რიცხვი: რაზომითა: ცხენისა:¹³)
 აღიდეს: ესრეთ: სავსენი: მოვიდეს: საბერძნეთსა: დევნად: სულ-
 ტნის: და: მიუყანეს: ვიდრე: იკონადმდე: რომელ: არს: ქალა-
 ქი: დიდად:¹⁴) დიდი: და: ზღუდეთა: მტკიცეთა: მიერ: განმაგრე-
 ბული: სადა: იგი:¹⁵) შელტოლვილ: იყო: სულტანი: და: კვლად:
 კართა: ქალაქისათა: იქმნა: ომი: ძლიერი: რომელ: თვთეულად:

¹) თ—ში: ალა ალა.

²) ქარ. ცხ—ში სიტყვიდან „უცნაურ“ ასეა: და სამჯერ იტყვიან ამას: აპ-
 ლა, აპლა, აპლა, და მყის მიეტევიან.

³) ქარ. ცხ—ში: ეწყუნეს.

⁴) ქარ. ცხ—ში: დარდანი. თ—ში: დარდინი.

⁵) თ—ში ეს სიტყვა არ არის.

⁶) ქარ. ცხ—ში: რა.

⁷) ქარ. ცხ—ში: სული.

⁸) ქარ. ცხ—ში: უმატებს: მრავალნი.

⁹) ქარ. ცხ—ში: ესე ზომ ეწყუნეს, ვითა.

¹⁰) ქარ. ცხ—ში: განკვირდეს ყოველნი თათარნი. 'ამისთვის.

¹¹) თ—ში აქ სხვა ხელით მიპატებულია: უტეხელისათა.

¹²) უკანასკნელი რვა სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში.

¹³) თ—ში და ქარ. ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: რაზომი.

¹⁴) ქარ. ცხ—ში: ფრიად.

¹⁵) ქარ. ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: რომელსა შინა.

აჩა: აჩს:¹) შოთხრობად: რამეთუ: უმრავლესნი:²) დღეთა: გამოვი-
 773 დაან: ჩლისად:³) და: ესრეთ: იბრძოდინ: სადა: იგიცა: თათარი:⁴)
 და: სახელოვანი: ჩილისი: გარდაკდეს:⁵) მრავალთა: დღეთა:⁶) ქარ-
 თველთა: ხოლო: სულტანმან: შეიწრებულმან: ომიიას: ითხოვა:
 ზავი: აღუთქუა: ხარჯა: დიდი: და: მძიმე: და: მრავალთა: ძღვენი-
 თა: და: უფასოთა: თვალთა: და: მარკალიტთა: ძღვნად: მიმცე-
 მელმან:⁷) მოამშვიდნა: და: ითხოვა: მცველნი: და: ესერა: ჟამ:
 რაოდენმე: აჩა: იხილონ: სულტანი: ვიდრემდე: განიზრახონ:⁸) უმ-
 ჯობესი: ამისი: შემწყნარებელნი:⁹) თათარნი: უკმოიქცეს: და: მი-
 ვიდეს: ხალთას:¹⁰) ხოლო: სულტანმან: ხალთისამან:¹¹) და: წინ:
 მოკება: ურიცხვითა: მომდებელი: რომელი:¹²) კეთილად: შეიწყა-
 ლეს: მცველნი: ქვეყანისანი: რომელ: არიან: ბანანი:¹³) დაუდგინ-
 ნეს: და: მოიუფნეს: საზაფხულოსა: ადგილსა:¹⁴) გელაქუნს: და:
 აჩა: რატის: შათა: და: წარუვლენეს:¹⁵) მოციქული: შეფეს: რუ-
 სუდანს:¹⁶) რათა: ზავი: იქნას: შორს: მათსა: და: მოსტეს: ძე:
 მისი: დავით: და: მისცენ: მეფობა: და: ტფილისი: და:¹⁷) ყოვე-
 ლი: საქართველო: და: ვითარ: ესმა: რუსუდანს: სთნდა: სიტყუა:
 ესე: და: გულ: სასვე: იყო: ამისთვის: რომე: ფიცსა: მტკი-
 ცვდ: იპურობდეს: და: მიწადობისა: შეიწყალებდეს:¹⁸) გარდამოვი-

¹) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: ჟამი.

²) ქარ. ცხ—ში: უმრავლესთა.

³) ქარ. ცხ—ში: ჩალისად.

⁴) ქარ. ცხ—ში: ძლიერი.

⁵) ქარ. ცხ—ში: ჩალისობა გარდაიკიდეს. თ—ში: ჩლისი გარდაკდეს.

⁶) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: მით სახელოვანთა.

⁷) ქარ. ცხ—ში: მიცემითა.

⁸) ქარ. ცხ—ში: გამოარჩიონ.

⁹) ქარ. ცხ—ში: დამჯერებელნი.

¹⁰) თ—ში: ხლთსა.

¹¹) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: ითხოვა ზავი.

¹²) ქარ. ცხ—ში უკანასკნელი სამი სიტყვის მაგიერ: ძღუნითა დიდითა, ხოლო მათ.

¹³) თ—ში: ბანნი.

¹⁴) ქარ. ცხ—ში: შეიწყნარეს და მცველნი დაუდგინენს, რომელ არიან შონანი, და წარვიდეს საზაფხულოსა სადგომსა.

¹⁵) ქარ. ცხ—ში: გამოგზავნეს.

¹⁶) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: წინა (ბარა: წინაშე).

¹⁷) ეს სიტყვა არ არის თ—ში.

¹⁸) ქარ. ცხ—ში: შეიწყნარებდეს და.

და: თვით: მეფე: და: წარმოგზავნა: ძე: თვისი: ღვით: რ-
 მელთა: წინა: მიეკებნეს: შანშა: ავაგ:¹⁾ რამელი: თათართა: დი-
 დად: ჰატივითა: შეწინარა:²⁾ არა: რათა: ნიჭთა: და: ზნეთა: ს-
 მამა: კაცოთა: მქონებელი:³⁾ შოთა: კუზარი:⁴⁾ თორელი: ვარამ:
 ქართლის: ერისთავი: სურამელი: გრიგოლ: სამცხის: სპასალარი:
 და: მეტურჭლეთ: უხუცესი: უუარ: უუარე: ციხის: ჯუარელი: 774
 თორელი:⁵⁾ თმოგველი: შავშ: კლარჯ: და: ტაოელი: და: წა-
 რიუენეს: მეფე: ძე: რუსუდანი: ღვით: ხოლო: მეფემან:⁶⁾ რუ-
 სუდანი: თანა: წარიტანა: ყოველი: მთავარი: ღვით: მეთიველი: და-
 დანი: ცოტე: კაცო:⁷⁾ ჰატიოსანი: და: სათნოებიანი: და: ბრძო-
 ლათა: შინა:⁸⁾ სახელგანი: ბედიანი: რაჭისა: ერის: თავნი: გუ-
 რელი: და: ყოველი: წარჩინებულნი: წარემართნეს: და: შევი-
 დეს: ტფილის: და: წარვიდეს:⁹⁾ ბარდავას: სადა: დავანაკა: ნოინ-
 თა: მიიუენეს: ღვით: დიდი: ჰატივითა: და: ლაშქრითა: ვი-
 თარ: იხილა: ჩორმადან:¹⁰⁾ ჩადატმან: იოსურ: და: ბიჩე:¹¹⁾ განისა-
 რეს: და: ჰატივი: უუუეს: მეფესა: და: მთავარსა:¹²⁾ საქართველო-
 სათა: მოსცეს: ყოველი: საქართველო: ტფილისი: სამშვილდე:¹³⁾
 რამელი: პირველ: ომი: აეღო: იოსურ: ნოინს: და: ანგურნა-
 გას: თანა: დასხდომითა:¹⁴⁾ ავაგისთა: და: ესრეთ: კეთილად: შეი-
 წინარეს: ღვით: მეფე: რამელსა: ანრინ: დიდებითა:¹⁵⁾ უწოდეს:
 ესე: იგი: არს: სეფის: პირი: ღვით: მაშინ: წარავლინეს:

1) ქარ. ცხ—ში: შანშე და ავაგ. თ—ში: ბაგა ავაგ.

2) ქარ. ცხ—ში: შეწინარა.

3) უკანასკნელი რვა სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში.

4) ქარ. ცხ—ში: კუზარი.

5) ეს სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში.

6) თ—ში: ცოტნეს კაცო.

7) ეს სიტყვა არ არის თ—ში.

8) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: მუნით.

9) ქარ. ცხ—ში: ქარმადან.

10) ქარ. ცხ—ში: ბიჩე.

11) თ—ში: მთავართა.

12) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: სამშვილდე.

13) ქარ. ცხ—ბა: ანგურგას თანა-დასდომითა.

14) ქარ. ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: ნარინ-ღვითობით, თ—ში: ანდრინ

მოციქული: წინაშე: დიდსა: ყაინსა:¹⁾ რომელი: იჯდა: უარუერომს:
 ტახტსა: ჩინგის: უანსა: რამეთუ: ჩინგი: უან:²⁾ გარდაცვალებულ:
 იუფ: და: კელთ: იგლო: ძემან: მისმან: სახელით: ოქონთინმან: და:
 უანობ:³⁾ რომელი:⁴⁾ იუფ: კაცი: კეთილი: და: დიდად: უტყუი:⁵⁾
 და: მოსამართლე: და: იგიცა: გარდაიცვალა: და: საჩეს: ძე: ოქონ-
 თასი: უოველი: და:⁶⁾ სახელითა: ქუქ: და: იგიცა: მოკუდა: და:⁷⁾
 775 კელთ: იგლო: უანაბა: ძემან: ქუქისმან:⁸⁾ წარაფლინეს:⁹⁾ მოციქული:
 და: აუწყეს: აღება: სპარსეთსა: საქართველოსა: საბერძნეთსა:¹⁰⁾ და:
 უოველთა: თემთა: ქუდი: და: აბჯარი: და: ტანისამოსი: გაუ-
 გზანეს: და: წესი: მიუმცნეს: და: ესე: ვითა: ქართველნი: სად:¹¹⁾
 მივიდეს:¹²⁾ მეფე: და: ერთობილნი: მთავარნი:¹³⁾ რომელთა: აქუს:
 სჯული: კეთილი: და: ტუფილსა: ევლტან: მწამლველი:¹⁴⁾ არცა:
 თუ: სახელ: იღების: მათ: შორის: და:¹⁵⁾ სპარსთა: მიუმცნეს: ეს-
 რეთ: არიან: სპარსნი:¹⁶⁾ ცრუ: მოდალატე: და: ფიცის: არ: შემ-
 ნახველ: და: მრავალნი: იპოვებიან: მწამლველნი: და: მამათ: მა-
 ვალ: ურცხვინოდ:¹⁷⁾ მიიწია: რა: ელჩი: პირველად: ბათონისსა: შვი-

¹⁾ ქარ. ცხ—ში: დიდისა ყაინისა.

²⁾ ქარ. ცხ—ში: რომელი ყარყურუმს იჯდა ტახტსა ზედა ჩინგიზ-ყაინისასა, და ჩინგიზ-ყაინი.

³⁾ ქარ. ცხ—ში: სახელით ოქროთა ყაინობა.

⁴⁾ თ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: ყნობრი.

⁵⁾ ქარ. ცხ—ში: უხვი.

⁶⁾ ქარ. ცხ—ში: და დასვეს ძე ოქროთასი ყაენად.

⁷⁾ ეს სიტყვა არ არის თ—ში.

⁸⁾ ქარ. ცხ—ბა უმატებს: მანგუ.

⁹⁾ ქარ. ცხ—ში: ამას გაუგზავნეს.

¹⁰⁾ თ—ში: და საბერძნეთისა. ქარ. ცხ—ში: აღება სპარსეთისა, საქართველოსა და დიდისა საბერძნეთისა.

¹¹⁾ თ—ში: სადა.

¹²⁾ ქარ. ცხ—ში: ყოველთა თემთა, და გაუგზავნეს დიადი მოკაზმული ქუდი, აბჯარი, ტანისამოსი და მიუწყრეს წესი და ქსელლი, ვითარმედ ქართველნი ხულიად მოვიდეს.

¹³⁾ ქარ. ცხ—ში: ქართველნი.

¹⁴⁾ ქარ. ცხ—ში: და მწამლველი და მხიბლავი კაცი.

¹⁵⁾ ეს სიტყვა არ არის თ—ში.

¹⁶⁾ ქარ. ცხ—ში უკანასკნელი ექვს სიტყვის მაგიერ: ხოლო სპარსნი.

¹⁷⁾ ქარ. ცხ—ში: ფიცისა არა შემნახავნი და მულიდნი და მწამლველნი მრავალნი იპოვებიან მათ შორის და ურცხვინოდ მამათ მავალნი.

დი: თუ: შიში:¹) ზირმშოსა: ჩინგის: ყანისი: შვილისა:²) რამეთუ: მაშინ: უპირატესობა: ყოველთა: ბათოსყანს:³) ეპურა:⁴) რამელსა: აქუნდა: რსეთი: დიდი: და: შიფჩაყეთი:⁵) ხაზარეთი:⁶) რუსეთი: ვიდრე:⁷) ზღუადმდე: დარუბანდისა: და: ამან: წარავლინა: წინაშე: მანგუკანისა:⁸) და: ვითარ: იხილა: მოციქული: განიხარა: და: ჩაბაღასისა: ხიფვასა: ზედა: განჭკუირდა: და: ესრეთ: მიუმცნო: სონთა: მანგუკან: რათა: რა:⁹) წყალობათა:¹⁰) შინა: კეთილად: გიხილაჲს:¹¹) და: ტყუვილი: არა: არს: მათ: შინა: იცან:¹²) თქვენთასა: იპურენით:¹³) მტერთა: თქუნთა: ზედა: გრძლად:¹⁴) ხოლო: სპანი: მოსწყუზნა: ქვეყანისა: და:¹⁵) თავადნი: წარავლინა: უანთა: წინაშე:¹⁶) ესე: მოციქული: რა: მოიწია:¹⁷) ავგ: რამელი: სპასლარობისაგან:¹⁸) ათაბაგ: იქმნა: მეუფისა: რუსუდანისა: მიერ:¹⁹) წარავლინა: ჩაღატ:²⁰) სონ: წინაშე: დიდისა: ყანბათოსსა: და: ხლთისა:²¹) სულ-

1) თ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: თუშიბი.

2) ქარ. ცხ—ში: მიიწია რა ელჩი ბათოსა, რომელი იყო შვილი თუბისი, პირმშოსა ჩინგიზ-ყანის შვილისა.

3) თ—ში: ბათოს ყანას.

4) ქარ. ცხ—ში: მაშინ ყანთა უპირატესობა ბათოს ყანესა ეპურა.

5) თ—ში: ყეჩაყეთი, ქარ. ცხ—ში: ოვსეთი და დიდი ყიჩაყეთი.

6) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: და.

7) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: ბნელეთამდის და.

8) ქარ. ცხ—ში: მანგუ-ყანისა.

9) ეს სიტყვა არ არის თ—ში.

10) ქარ. ცხ—ში: და ესრეთ მიუმცნო სონთა მანგუ-ყან: ვინათგან ქართველნი წყობათა.

11) ქარ. ცხ—ში: გიხილავნ.

12) თ—ში: იციან.

13) ქარ. ცხ—ში: და ტყუილი არა არს მათ შორის, და მინდობა იციან, და მკენი არიან ბრძოლათა შინა, თქვენ გვერდით იპურენით.

14) ქარ. ცხ—ში: ბრძოლად.

15) თ. იმეორებს აქ: ქუტყანისა.

16) ეს სიტყვა არ არის თ—ში. ქარ. ცხ—ში: ხოლო სპარსნი მოსწყვიდენით და მის ქუტყანისა თავადნი აქა წარმოგზავნენით.

17) ქარ. ცხ—ში: მოვიდეს.

18) ამირსპასალარობისაგან.

19) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: იგი.

20) ქარ. ცხ—ში: ჩაღატა.

21) თ—ში: ყანბათოსსა ხლთისა. ქარ. ცხ—ში: დიდისა ყანისა ბათოსა და ხლათისა.

776 ტანი: წარვიდეს: უცნაურსა: და: ეოვლაღვე: ქართველთა: ნათე-
სავისაგან: უფალსა: გზასა: და: ვითარ: მიიწინეს: წინაშე: ბა-
თოსა: რომელი: იყო: მას: ჟამსა: უმთავრესი: ესნთა: და: უზემ-
თაესი: და: უაღმატებულესი: შეუნიერებთა:¹) თანა: წარეუყანა:
ათაბაგსა: ავაცს: ივანე: ახალციხელის: ძე: სახელით: დავით: და:
ეჯიბი: ავაცს:²) რომელმან:³) ჰქუას: ავაცს: გინათგან: უცხოთა: ნა-
თესავთა: მომართ: მოიწია:⁴) და: არა: უწეი: თუ: რა: ეოფად:
არს: ჩუენდა: ესრეთ: განგიზრახებ:⁵) რათა: ვიქმნე: მე: ვითარ-
ცა: ჰატრონი: და: მთავარ: შენდა: და: შენ: იქმნე: მონა: უკე-
თუ: ენებოს: მოკუდინება: შენი: მე: მოვიკლას: და: არა: შენ:
არღარა: ვგონებ:⁶) უკეთუ: ბატონი: მოიკლას:⁷) და: ესრეთ: მრავ-
ლითა: ვედრებთა: და: იძულებითა: დაარწმუნეს: ავაცს: ამისდა:
ეოფად: ვითარ: შევიდეს: წინაშე: ბათოსსა: წინა: წარიდევანა:
დავით: ვითარცა: უმთავრესი: და: ესოდენ: სათნობა: ქმნა: და-
ვით: ვითარცა: უმთავრესი:⁸) განმწირველმან: თავისამან: ჰატრო-
ნისათჳს: სიკუდალად: იხილა: ეანმან: ბათო:⁹) განიხარა:¹⁰) დი-
დად: ჰატივსცა: მრავალთა: დღეთა: და: ვითარ: ცნეს: კეთილის:
ვოფა: ბათოსგან: და: უშიშ: იქმნეს: სიკუდილისა: და: ერთსა:
დღესა: შეუწოდა: ბათო: და: ავაც: წინა: წარუძღუა: რომელი:
იხილა: რათა: ეანმან:¹¹) განკვრეებითა: შემხედველი: ეტოღდა:
ავაცს: არა: სადამე: მეცნიერ: ხარა: რომელ:¹²) ჰატრონი: არს:
შენი: რომელი: უკანის: შენსა: დგას: და:¹³) წინა: წარმოსძღომი-

¹) ქარ. ცხ—ში: აღმატებული შეუნიერებთა და მუნ.

²) უკანასკნელი რვა სიტყვა არ არის თ—ში.

³) ქარ. ცხ—ში: უკანასკნელი ოთხი სიტყვის მაგიერ: ეჯიბი ავაგისი, და მუნ.

⁴) თ—ში: მოიწიე. ქარ. ცხ—ში: მოვიწიენით.

⁵) ქარ. ცხ—ში: განგაზრახებ.

⁶) ქარ. ცხ—ში: და არღარა ვეპვ.

⁷) ქარ. ცხ—ბა უმატებს აქ: ყმითაცა დაკოცად.

⁸) ქარ. ცხ—ში უკანასკნელი სამი სიტყვა არ არის.

⁹) ქარ. ცხ—ში: ზოლო იხილა რა უენმან ბათო.

¹⁰) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: და.

¹¹) ქარ. ცხ—ში უკანასკნელი ოთხი სიტყვის მაგიერ: ესე რა იხილა ყენმან.

¹²) ქარ. ცხ—ში: ვითარმედ.

¹³) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: შენ.

ზარ: ხოლო: დავით: დიმილით: ეტყოდა: დიდო: დიდო:¹⁾ გან-
 მარჯვებულთ: კელმწიფეთ: ეკე: არს: ჰატრონი: და: მე:²⁾ მონა:
 მისი: და: განკურებულთ: ყანი:³⁾ ჰკითხვიდა: მიზეზსა: მისსა: 777
 უფად:⁴⁾ რომლისათვის: დავით: თქუა: მის: ძალითა: ვუავ: ყან:
 დიდო:⁵⁾ რომელ: არა: მეცნიერნი: ვართ: შენნი:⁶⁾ და: არა: უწყო-
 დით: რას: შეგვათხვევდით: უკეთუ: გენება: მოკუდინება:⁷⁾ შემ-
 ცა: მომკუდარვიავ:⁸⁾ უწინარეს: და: არა: ჰატრონი: ჩემი: რომ-
 ლისათვის: დიდად: განკურდა: და: აქო: დავით: და: თქუა:⁹⁾ უკე-
 თუ: ნათესავი: ქართველთა: ეკე: ვითარა: არს: ვებრძანება: რა-
 თა:¹⁰⁾ უფელთა: ნათესავთა: რომელნი: არიან: მორჩილებასა: ქვე-
 შე: მადლთა: უმჯობეს: და: უწარჩინებულეს: იუენეს: და: მა-
 დლთა: თანა: მკედართა: აღრაცხნ:¹¹⁾ მამული: და: საქონელი:
 მათთა: კელთა: შინა:⁴⁾ იყოს: და: უფელსა: შინა: მისანდოდ:
 იუენენ: ამისი: რომელსა:¹²⁾ ბუნება: დაჯგერა: და: წარმოსცა: და:
 ესრეთ: განაჩინა: წარუგუნა: დიდსა: მანგუყარისსა: ხატაეთს: და:
 ყარუუმს:¹³⁾ ესენი: აქამდინ:¹⁴⁾ იყავნ:¹⁵⁾ ჩუენ: დაშთომილისა: სიტყუ-
 ისა: მიერ: აღვიდეთ: კარდამოვიდა:¹⁶⁾ მეფე: რუსუდან: ღიხით: და:
 მივიდა: ტფილისად: და:⁴⁾ მოეკებნეს: უფელნი: წარჩინებულნი:

1) ქარ. ცხ—ში ამ სიტყვის მაგიერ: და.

2) ეს სიტყვა არ არის თ—ში.

3) თ—ში: ყინი.

4) ეს სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში.

5) ქარ. ცხ—ში: დიდო ყანო. თ—ში: ყინ დიდო.

6) ქარ. ცხ—ში: სიკეთისა შენისა.

7) ქარ. ცხ—ში: მოკუდინება ჩემი.

8) ქარ. ცხ—ში: მოგეკალ.

9) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: ყენმან.

10) თ—ში: რლთა.

11) ქარ. ცხ—ში: ვებრძანება რათა რაოდენნიცა ნათესავნი არიან მორჩილება-
 სა ქტუშე ჩვენ ყანთასა, უფელთა უმაღლესად და უწარჩინებულესად დაგიპირენ,
 და უფელთა და უპატროსნესად აღგრაცხენ და (ქარ. ცხ—ბა გვ. 366).

12) თ—ში: რლრს.

13) ქარ. ცხ—ში: და უფელსა საქმესა შინა მისანდონი იუენეთ ჩვენგან. და
 ესრეთ ესე ბრძანება დააწერინა და განაჩინა, და მოსწერა დიდსა მანგუყარისსა, და
 წარგზავნა მის წინაშე ხატაეთს და ყარუუმს.

14) ბროსეს გამოცემაში: აქამოდღე. ბარათაშვილისაში: აქამდინ.

15) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: ხოლო.

16) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: რა.

სამეფოს: მისისანი: და: წარავლინა: ძე: თვისი: დავით: ნონ-
 თა: წინაშე: რომელთა: ზატვითა: შეიწყნარეს:¹) და: მოსტეს: ყო-
 ველი: სამეფო: წარჩინებულნი: და:²) ყოველნი: მთავარნი:³) საქარ-
 თველსანი: და:²) ესრეთ: გუაღად: კგო:⁴) სამეფო: ბრძანებას: ქვე-
 შე: რუსუდანასსა: მეფესა:⁵) გუაღად: აქაცა: ვინებე: დაუმალავად:⁶)
 ვინათგან: მეგულები: განსაკრთომელისა: მოთხრობისა:⁷) დადათუ:
 არა: საკადრებელ: არს: თხრობა: მისთვის:⁸) უშუკრსა: რასმე: რა-
 მეთუ: იტყვის: მოსე: მხილველი: ღთისა:⁹) მთავარსა: ერისა:
 778 შენისასა: არა: ჰქვია: ბოროტი: გარნა: ვინათგან: წიგნი: ესე:
 შუა: მღებარე: არს: კეთილის: მოქმედთა: და: ბოროტის: მოქ-
 მედთა: შენდობილ: იუვენ: სიტყანი: ჩემნი: რამეთუ: ჟამთა:
 აღმწერელობით:¹⁰) ჭეშმარიტის:¹¹) მეტყუელობა: არს: არა: თვალ-
 ხუშით: ვისმე:¹²) რამეთუ: ამათ: ჟამთა: დაივიწყა: შიში: ღთისა:
 და: ანდერძი: ძმისა: და: ფიცი: იგი: რომელ: ამცნა:¹³) ძმამან:
 მისმან: რუსუდან: მეფესა:¹⁴) განიზრახა: ზრახვა: უცხთ: რათა:
 დაუმტკიცდეს: მეფობა: ძესა: მისსა: დავითს: და: წარავლინა:
 კაცი: საბერძნეთს: სულტანსა: სიძეს: და: ასულსა:¹⁵) თამარს: წი-
 ნაშე: რათა: ძმისწული: მისი: დავით: ერმა: რომელ: წარავლი-
 ნა: მათდა: თანა: ჭეშმარიტი: რა: უყოს: მათ: მიერ: და: არა:
 ჭეშმარიტ: ეყო: აწ: რომელი: წარსწემიდან: და: მოაკუდინონ:¹⁶)

¹) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: იგი.

²) ეს სიტყვა არ არის თ—ში.

³) თ. აქ უმატებს: და.

⁴) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: სრული.

⁵) ქარ. ცხ—ში: რუსუდან დედოფლისასა. თ—ში: რუსუდან მეფისასა.

⁶) ქარ. ცხ—ში: დუმილი.

⁷) ქარ. ცხ—ში: მეგულების საქმისა განსაკრთომელისა მოთხრობად.

⁸) ქარ. ცხ—ში: მეფეთათვის.

⁹) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: ვითარმედ.

¹⁰) ქარ. ცხ—ში: აღმწერელობა.

¹¹) თ—ში: ჭეშმარიტისა.

¹²) ქარ. ცხ—ში: და არა თუ თვალხმა ვისთვისმე.

¹³) ქარ. ცხ—ში: აფიცა.

¹⁴) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: და.

¹⁵) თ—ში: სიძესა და სულსა. ქარ. ცხ—ში: სულტანსა ყიასდინს და ასულსა მისსა.

¹⁶) თ—ში ეს ორი სიტყვა არ არის.

და: 1) უზრუნველად: ეჭვრას: მეფობა: მას: და: ძესა: მისსა: და-
 ვითს: - ხოლო: მათ: არა: ისმინეს: და: კუალად: სხუა: წარავლი-
 ნეს: 2) მოციქული: ამავე: ზირისათვის: 3) ხოლო: იგინი: რა: 4) ერწ-
 დეს: და: მესამედ: სხუა: სავედრებელი: წიგნი: ასწავეს: 5) შვი-
 ლისა: და: ძმისწულისაგან: გინა: 6) ძმის: მკუელელობითა: სავსე:
 და: იგინი: არცა: მაშინ: ერწდეს: 7) ამისგან: განცვიბრებულმან: 7)
 გულის: წყრობითა: აღვსებულმან: დაივიწყა: სჯულიცა: და: ღმო-
 ბა: ნათესავთა: და: თვთ: შვილის: სიუყარული: დედობრივი: 8)
 ვითარცა: იტყვის: ბრძენი: სოლომონ: ვითარმედ: გულის: წყრო-
 მამან: კაცისამან: სიმართლე: 9) ღთისა: არა: ყვის: ვითარ: ამან-
 ცა: კეთილთა: ძირთა: მოწმან: არა: ე-ც: სიმართლე: 10) დაწერა:
 წიგნი: სიძეს: სულტანთანს: უადინსა: და: ესრეთ: მიუმცნო: 11) ვი- 779
 თარმედ: ამისთვის: მენება: მოკუალა: ძმის: წულისა: ჩემისა: და-
 ვითისი: რომე: ცოლსა: შენსა: და: ასულსა: ჩემსა: ძმის: წუ-
 ლი: ჩემი: დავით: თანა: იყოფვის: და: ამისთვის: არა: ნებაფს: 12)
 ასულსა: ჩემსა: ბოროტი: მისი: გ-ი: გონება: მკეტთა: უმძვინ-
 ვარესი: ვას: 13) მკვლელობა: ოდესმე: სმენილთა: და: გარდასრულ-
 თა: მკუელეობათა: უბოროტესი: რომელი: აღასრულა: შვილისა:
 და: ძმასა: ზედა: დამვიწყებულმა: 14) დედობრივთა: და: ძმებრთა: 15)

1) ქარ. ცხ—ში: რომელ პირველ წარველინა მათდა, რათა ბოროტი რამე უყონ მის, და მათ არა რაა ბოროტი ეყო, და შეუთვალა აწ რათა ბოროტი უყონ წარსწემილონ და მოკლან, და მიერითგან (ქარ. ცხ—ბა გვ. 366).

2) ქარ. ცხ—ში: წარავლინა.

3) ბროსეს გამოცემაში: აზრისათვს. ბარ. ვარ—ში: პირისათვს.

4) ქარ. ცხ—ში: არა.

5) ქარ. ცხ—ში: წარგზავნა.

6) უკანასკნელი სამი სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში.

7) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: და.

8) ქარ. ცხ—ში: დაივიწყა დედობრივი ღმობა, და ნათესაობა, და მსჯული ბუნებითი, და თვთ შვილისა სიუყარული.

9) თ—ში: სიმრ-ვლე (სიმრავლე).

10) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: და წყობა. ბარ. ვარ—ში: და წყალობა.

11) ქარ. ცხ—ში: დაწერა წიგნი სიძესა თვსსა სულტანსა ყიადინს თანა, ესრეთ.

12) ქარ. ცხ—ში: თანა-ყოფვის სიბილწედ. ამისთვის არა უნდა.

13) ქარ. ცხ—ში: ფი. თ—ში: ვაჟ.

14) თ—ში: დამვიწყებულმან.

15) თ—ში: ძმებრთა.

ღმობათამან: და: მიიწია: წიგნი:¹) სულტანს: წინაშე: მუის: ად-
 შფოთდა: და: შევიდა: სახლსა: სადედოფლოსა: და: უზატოდ:
 განითრია: ცოლი: თვისი: მოფხურითა: თმათა:²) ფერკითა: ძლიე-
 რად: უხეტქან: ჰირსა: მისსა: შეენიერსა: და: ტანი:³) ფრადისა:
 ცემისკან: სისხლის: ფრად: იყო:⁴) და: ხატნი: იგი: რომელი:
 სამარადისოდ: აქუნდა:⁵) წინაშე: მათსა: შეაგინნის:⁶) და: დამუსრს:⁷)
 უოველივე: მის: წინაშე: მუოფნი: მსახურნი: და: მოკელები:¹) ექ-
 სოკია: ეუნა: და: რომელინი: მე: მოსწევიდნა: და: ცოლსა: მის-
 სა: შეშინებით: უთქმიდა: უწეალოდ: სიკუდილსა: უკეთუ: არა:
 დაუტოვს: სჯული: ქრისტესი:⁸) და: მუსლუმან: იქმნას: და: მრ-
 ვაღნიცა: ტანჯვანი: შეამთხვივნა: რომლისა: შემდგომად: მრ-
 ვადთა: ტანჯვათა: მომედგრებულმან: უარ: უყო: სჯული: ჭეშმარი-
 ტი:⁹) რამეთუ: აქამომდე: მტკიცედ: ეპურა: სჯული: ქრისტესი:¹⁰)
 რამეთუ: ხუცესნი:¹¹) და: ხატნი:¹²) წინაშე: მისსა: აქუნდის: არა:
 ფარულად: არამედ: განცხადებულად: ხოლო: ერმა: დავით: შე-
 იხურეს: და: მრავალნი: ტანჯვანი: შეამთხვივნეს:¹³) რათა: ჭეშმა-
 რიტი: აღიაროს:¹⁴) უბრალთ: ვარ: მოწამე: არს: დრო: დაღათუ:¹⁵)
 ესე: ცილი: დამწამა: მამაიღამა: ჩემმან: და: დასჯერებულ: არს:¹⁶)
 გარნა: საქართველთა:¹⁷) ბრალისა: და: შეცოდებისათვის: ექსო-

780

¹) ქარ. ცხ—ში: ხოლო მიიწია რა წიგნი ესე.

²) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: და:

³) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: იგი ზარიფი დედოფლისა.

⁴) ქარ. ცხ—ში: სისხლის-ფერ ჰყო. თ—ში: სისხლის ფერად იყო.

⁵) თ—ში: აქუნდეს.

⁶) ქარ. ცხ—ში: აქუნდის სავედრებულად მის წინაშე შეაგინნა. (თ—ში: შეა-
 ვინნეს).

⁷) ქარ. ცხ—ში: მკელები.

⁸) ეს სიტყვა ბროსეს გამოცემაში არ არის. ბარ. ვარ—ში: არის.

⁹) ქარ. ცხ—ში: ქრისტესი.

¹⁰) ქარ. ცხ—ში: ჭეშმარიტი.

¹¹) ეს სიტყვა არ არის თ—ში.

¹²) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: და ჯვარნი.

¹³) თ—ში: შეამთხვივნეს.

¹⁴) თეიმურაზის ვარიანტი და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: ხოლო იგი იტყოდა.

¹⁵) თ. უმატებს: აწ.

¹⁶) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: თქვენს წინაშე.

¹⁷) ქარ. ცხ—ში: საქართველოსა.

რია: შეო: და: სიკუდილი: ჩემი: მოგიმცნო: აწ: იხილე: მოწყა-
 ლეო: და: მადლო: სულტანო: რამელ: ჰირველითაცანვე:¹⁾ მკუ-
 ლელობისა: ჩემისა: გული: აქუნდა: ესე: ვითარ: ესმა: სულ-
 ტანს: მცირედ:²⁾ ღმობიერ: იქმნა:³⁾ მაშინ: სიკუდილი: არა: ინე-
 ბა: განგებოთა: ზე: გარდამოთა: რამელნი:⁴⁾ მსჯავრნი: და: გან-
 გებულენი:⁵⁾ გაშოგულეველ: არიან: ვითარცა: წერილ არს: ვინ:
 ცნა: განგება:⁶⁾ უფლისა: ანუ: ვინ: თანა: მზრახველ: ეუო: მას:
 გარნა: არავე:⁷⁾ დაშვიდნა: გულის: წერომა: სულტნისა:⁸⁾ ვითარ-
 ცა: აღითა: მძაფრითა: ენთებოდა:⁹⁾ გული: მისი: ამისთვის: მო-
 უწოდა: მენავეთ: მოძღუარსა: და: მისცა: დავით: კელთა: მათ-
 თა: და: ამცნო: რათა: წარიუხანონ: ზღუად: და: შთააკდონ:
 სიდრმესა: ზღვისსა: უკეთუ: არა: უფნ: იავარ: უფს: სახლი:
 და: დედა: წული: მათი:¹⁰⁾ და: იგინი: ბოროტად: მოისრენ: ხო-
 ლო: მენავეთა: მათ: წარიუხანეს:¹¹⁾ შთასვეს: ნავსა: და: მიმარ-
 თეს: ჰელენგოდ:¹²⁾ მიწივნეს: სიდრმედ: დიდად: განშორებულ: ქვე-
 უანისაგან: და: ენება:¹³⁾ შთაგდება: დავითისა:¹⁴⁾ ევედრა: მენავეთა:
 რათა: ილოცეს: მცირედ: ხოლო: მათ: დრო: სცეს: ვითარ: აღ-
 დგა: და: აღმოიღო:¹⁵⁾ ხატი: ყოვლად წმიდის: ღთის: მშობელი-
 ს: რამელი: ევედრების: სახედ: და: სახელ: იუო:¹⁶⁾ და: მარადის:

¹⁾ ქარ. ცხ—ში: რამეთუ აღრითგანვე ენება ჩემი მოკუდილება და.

²⁾ ქარ. ცხ—ბა უმატებს: ვიდრემე. (ბარ—ში: არ არის ეს სიტყვა).

³⁾ ქარ. ცხ—ბა უმატებს: და.

⁴⁾ ქარ. ცხ—ში: რამეთუ.

⁵⁾ ქარ. ცხ—ბა უმატებს: დვთისანი.

⁶⁾ ქარ. ცხ—ში: გონება.

⁷⁾ ქარ. ცხ—ბა უმატებს: სულიად.

⁸⁾ ქარ. ცხ—ბა უმატებს: რამეთუ.

⁹⁾ ქარ. ცხ—ში: ეტყინებოდა.

¹⁰⁾ ქარ. ცხ—ში: ხოლო უკეთუ არა ჰყონ ესე, იავარ იქმნენ იგინი სახლი-
 თა და დედა-წულითა მათითა (ქარ. ცხ—ბა გვ 367).

¹¹⁾ თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: და.

¹²⁾ ქარ. ცხ—ში: ჰელაგონად და.

¹³⁾ ქარ. ცხ—ში: ენებათ.

¹⁴⁾ ქარ. ცხ—ბა უმატებს: მაშინ.

¹⁵⁾ თეიმურაზის ვარიანტი უმატებს: უბითგან. ქარ. ცხ—ში: უბითგან.

¹⁶⁾ ქარ. ცხ—ში: რომელი ვედრების სახედ დახატულ იუო.

თანა: აქუნდის: და: მისა: მიმართ: აქუნდა: სასკობა: ამის: მი-
 მართ:¹) დაიდვა: ჰიხსა: და: თვალსა:²) და: ცრემლნი: სამწარისანი:
 კარდმოსთხია:³) უფლად: წმიდათ:⁴) დედათ: მკსნელისა: ჩუენისათ:
 781 იესო: ქრისტესო: ცოდვილთა: შესაუდრებელთ: და: ნუკეშინის:
 მცემელი:⁵) შეიუდრე: სული: ჩემი: რამეთუ: შენ: ხარ: ნუკეშინ-
 ნის: მცემელი: მწარისა: ამის: სიობისა: ჩემისა: და: უმსჯავ-
 რისა: სიუდილისა: რამელ:⁶) სამარესა: და: მიწასა: შინა: და:
 თქვად: არა: ვინ: დირს: მეო: არამედ: საჭმლად: თევზთა:⁷)
 არცადა:⁸) საფლავი: ჩემი: საცნაურ: იქმნების: არამედ: მწყალე-
 ბათა: შენთა: მინდობილი: ვითხოვ: უკანას: კნელსა: ამას: უხ-
 ჭნისა:⁹) შინა: რამელ: მიხსნა: ჭერის: მცველთა: კელთაგან:
 და: საშინელთა:¹⁰) სატანჯველთაგან: რამელსა: მოვლიან:¹¹) ჩემებრ:
 ცოდვილნი: და: ბრალეულები:¹²) უფლები: რამეთუ:¹³) ამას: და: ამის-
 სა: უმრალესა: ილოცვიდა: ღმობიერთა: ცრემლითა: მწართა:
 აჭხადეს: შესამოსელი: და: ხატი:¹⁴) წარუდეს: რამდისა: თვის:
 ღმობიერად: ევედრა: რათა: მისცეს: ხატი:¹⁵) უფლად: წმიდისა:
 და: თანა: აქუნდეს: რამელი:¹⁶) ისმინეს: შენავეთა: და: მისცეს:
 ხატი: იგი: და: დაჭვიდეს: ეელსა: - ხოლო: ვითარ: ეგულეობ-

1) ქარ. ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: ესე.

2) თ—ში: თუალთა.

3) თ—ი და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ; და თქვა.

4) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: დედოფალთ.

5) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: შენ.

6) ქარ. ცხ—ში: რამეთუ.

7) ქარ. ცხ—ში: რამეთუ საჭმლად თევზთა მივეცი.

8) თ—ში: არცა ღმისა.

9) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: ოხანსა.

10) თ—ი უმატებს: მათ.

11) ქარ. ცხ—ში: მივლიან. ბარ. ვარ—ში და თ—ში: მოვლიან.

12) თ—ში: „ცოდვილნი ბრალეულნი, რამეთუ ყოველნი“. უკანასკნელი ორი სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში.

13) თ—ი უმატებს: და მომდინებელი. ქარ. ცხ—ში: ილოცვიდა ღმობიერად და ცრემლთა მწართა მომდინებელი. მაშინ.

14) თ—ში: აედეს შესამოსელი ხატი და.

15) ქარ. ცხ—ში: მისცენ ხატი იგი.

16) ეს სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში.

და:¹) შთაგდება: ერთმან: მენავეთაგანმან: უო: წყალობა: განგები-
 თა: ღთისა: და: უოვლად: წმიდისა:²) ღთის: მშობელისათა: და:
 მტრე:³) რამე: ფიტარი: მისცა: კელთა: მისთა: და: ესრეთ: შთაგ-
 დეს:⁴) ზღუად: ხოლო: დავით: მოხვია: ფიტარსა: მას: და: მო-
 ჰბერა: ქარმან: ძლიერმან:⁵) და: უჩინო: იქმნა: თვალთაგან:⁶) მათ-
 თა: და: მიმო: აქუნდა:⁷) დეჟვათა: ვითარ: კიდობანი: ნოესი: და:
 მუის: განვიდა: კმელად: და: იხილა: ვაჭარმან: ვინმე: მგზავრ:
 მავადმან: და: მიაგდინა: მან: მტურველი: რამეთუ: ჭერთვე: შორის-
 ვე:⁸) იუო: ქვეყანისაგან: ვითარ: უტევან:⁹) და: გამოიყუნა:¹⁰) ვა-
 ჭარსა: მასთანა: მუის: შემოსეს: და: საზრდელი: მორათვეს: და: 782
 ნუ: გემინის: სტეს: და: განძლიერდა:¹¹) შიმშილისა: და: წყურთლი-
 სკან: შეიწრებილი: რომელ: თვალთა: კამკამებდა: ძლითა: შეძ-
 ლო:¹²) იწუო: კითხუდა:¹³) მიზეზი: შთაგდებისა: მისისა: ზღუად:
 ხოლო: მან: ეოველი: ესე: ზემო: კსხენებული:¹⁴) აუწყა: რომლი-
 სათვის: განიხარა: ვაჭარმან: და: სახლად: თვისად:¹⁵) წარიყუნა:
 და: იწუო: ზატვისტემად: ვითარ: საყურელსა: შეიღსა: ესრეთ:
 ფუფუნებად: და: იუო:¹⁶) მას: ვაჭართანა: ექესი: თვე: ოდენ: და:
 განაგნანა: საქმე: ესე: ეოველთა: თანა: ვითარ:¹⁷) ვაჭარსა: ვის-

¹) ქარ. ცხ—ში: ეგულუბოდათ.

²) თ—ი უმატებს: ვედრებისა. ქარ. ცხ—ში უქანასქნელი სამი სიტყვის მა-
 გიერ: და ვედრებისა.

³) ქარ. ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: მცირე.

⁴) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: შთაგდეს.

⁵) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: მყის.

⁶) უქანასქნელი ოთხი სიტყვა არ ირის თ—ში.

⁷) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: ფიტარი იგი ყმითურთ.

⁸) ქარ. ცხ—ში: რამეთუ ჯერეთ შორსდა. თ—ში: რამეთუ ჯრთა შს ვე.

⁹) თ—ში: უტევანა.

¹⁰) თ—ში: გამოიყუნა. ქარ. ცხ—ში: ვითარ უტევან ერთ და მოიყუნა.

¹¹) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: რა.

¹²) თ—ში: კმა კმებად ძლითა ეძლო.

¹³) ქარ. ცხ—ში: კამკამებად ძლით ეძლო, მაშინ იწუო კითხვად ვაჭარ-
 მან მან.

¹⁴) ქარ. ცხ—ში: ყოველივე ზემო-წერილი საქმე.

¹⁵) ქარ. ცხ—ში: ვაჭარმან მან და სახლიდ თვსად წარიყუნა.

¹⁶) თ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: დაყო.

¹⁷) ქარ. ცხ—ში: ყოველთა შორის ვითარმედ.

მე: ზღვისი:¹) შთაგდებული: ქართველთა: მეფის: ძე: უზოგნიეს:
 და: მიიწია: სიტყუა: ესე: სულტნისა:²) ესდანს: გულის: წყრო-
 მითა: ადვსილმან:³) წარავლინა: მკედარნი: მიიუყანა:⁴) დავით: და:
 ვაჭარცა: იგი:⁵) და: მენავენი: იგი: ზერობილ: ყუნა: და: სიკუ-
 დილსა: აქადებდა:⁶) ხოლო: ისწავა: ვაჭრისაგან: ზღვით: კამო-
 უყანება: განუტეკნა: მენავენი:⁷) ხოლო: დავითისთუის: არავე: და-
 სცხრა: გულისწყრომად: და: შესძინა: ვითარცა: ეროდე: კაცის:
 კულად: რამეთუ: კაცის: კვლასა: ზედა: კვლადცა: კაცის: კვლას:
 შესძინა:⁸) და: უბოროტკისი: სატანჯველი: განაჩინა: რამეთუ: იყო:
 ჯურდმული: ღრმა: რამელსა: შინა: წყალი: არა: იყო: ამას:
 შინა: იუენეს: გველნი: ჩაყრილნი: რამელი: სავსე: იყო: გან-
 ძუნებულთა: და: ცოფითა: გუელითა:⁹) და: ზედა: იღვა: ლოდი:
 და: არა: იყო: ნათელი: და: ესრეთ: მწართა: სიკუდილითა:
 მოჭკულიდა: სულტანმან: მას: შინა: ჩაგდება: ბძანა: დავითისი:¹⁰)
 783 და: ვითარ: წარიუყანეს:¹¹) თანავე: აქუნდა: ხატი: იგი: და: აადეს:¹²)
 რამოსა: მისგან: ქუე: შთავიდა: და: დაცულ: იქმნა: ვითარ-
 ცა: დანიელ: ზირისაგან: ლომისა: ყოვლად: არა: ავნეს: ესოდენ:
 ყოვლად: გესლიანთა: დაბურეს: ქუა: ზედა: დავითს: ზირველვე:

¹) თ—ში: ზღვის. ქარ. ცხ—ში: ზღვისა.

²) თ. უმატებს: და ესმა სულტანსა.

³) ქარ. ცხ—ში: სულტანსა ყიასდინს თანა. მაშინ აღივსო გულის წყრომი-
 თა. მყის.

⁴) ქარ. ცხ—ში: და მოაყვანინა ყრმა იგი.

⁵) ეს სამი სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში.

⁶) ქარ. ცხ ბა უმატებს: ბრძანებასა ჩემსა რად ურჩ ექმნებითო (ბარ—ში:
 ექმნენითო).

⁷) ქარ. ცხ—ში: ხოლო ისწავეს რა ვაჭრისა მისგან ზედა-მიწვევით ზღვით
 გამოაყვანება და შორს ყოფა ადგილისა მის სადა შთაეგდოთ, და რომელსა ნაპირ-
 სა გამოაყვანა ყრმა იგი, მენავენი განუტეკნა (ქარ. ცხ—ბა გვ. 368—369).

⁸) ქარ. ცხ—ში: არამედ ვითარცა ცეროდე შესძინა ძვირი ძვირსა ზედა და
 კაცის-კლეა კაცის-კლვასა ზედა.

⁹) ქარ. ცხ—ში: ამას შინა იუენეს გველნი შთაყრილნი, ასპიტნი წაშლიან-
 ნი, სავსენი გესლითა მაკუდინებლითა.

¹⁰) ქარ. ცხ—ში სიტყვიდან ლოდი ასეა: და იყო ყოვლიდ უნათლო მღვებე
 იგი და მწარისა სიკუდილისა ღირსთა მას შინა შთაადგებდიან. მას შინა ბრძანა
 ყიასდინ შთადგება ყრმისა მის დავითისი.

¹¹) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: დავით.

¹²) თ—ში: ადიდეს.

წარტანებულ: იფ: უუჟარდა: ვინმე: სახელით: ს¹სონ:¹) რომელი: მიეცა: მამასა: მისსა: ლამას:²) ესე: შეუდგა: რაჟამს: წარ-
უუანებდეს: შთაგდება:³) ჯუღმულსა: მას: აშან: იხილა: ჯურ-
ღმული: იგი: ხოლო: კაცთა: მათ: სულტნისათა: რათა: დაუ-
ტონ:⁴) ჯურღმული: იგი: გათხარა: სოსმან: მცირედ:⁵) ქალაქსა:
ქვეშეთ: და: მიერ: შთაუტყუვნეს: ჰური: რომელი: ითხოვის: და:
ესრეთ: ზრდიდა: ხუთ: წელს: რა: დაწვიის: გველნი:⁶) რომელინი-
მე: მოეხუის: ელსა: რომელიმე: ფერკსა:⁷) სხვანი: უბესა: სხვა-
ნი: გვერდსა: უწვიან: და: ვითარ: ეძინა: და: გარდაიქცეოდა: რა:
გვერდსა: ზედა: მკართა: გაჭრა: გველსა: ერთსა: რომელმან:
მკარსა: სასტიკად: უკბინა: ხოლო: სხუათა: გველთა: დაიჭრეს:⁸)
გველი: იგი: მკებნელი: დავითისი: და: იწუეს: ენითა: ლოკად:
და: მუიის:⁹) განკურნეს: დავით: და: გველი: იგი: შეჭამეს: მათ:¹⁰)
გველთა: ესრეთ: საკურღობითა:¹¹) განარინა: დონ: ყოველისა: წარ-

¹) თ — ში: სასონ.

²) ქარ. ცხ—ში სიტყვიდან „ხატი იგი“ ასეა: აღიღეს ორმოცა მისგან ქვა იგი და მას შინა შთაადგეს და ლოდი იგი ზედა მიავორცეს. ხოლო დაიცვა ღმერთ-
მან ვითარცა დანილ პირისაგან ლომთასა, ეგრეთვე ესე მკეტო მათგან გესლიან-
თა. ამა დავითს ერთი ყრმა პირველვე თანა წარტანებული მამისა მათისა ლაშა
გიორგისაგან ეახლნა, ნათესავით როვით, სახელით სოსნა, რომელი იგი ფრიად
უყვარდა.

³) ქარ. ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: შთაადგებდენ.

⁴) თ—ში: დაუტონს.

⁵) თ—ში: მწარედ.

⁶) ქარ. ცხ - ში სიტყვიდან „ჯურღმულსა მას“ ასეა: და დაისწავა ადგი-
ლი იგი და რაჟამს დაუტყუვნეს კაცთა მათ სულტნისათა, მივიდა სოსნა, მცირედ
შესთხარა პირის პირ კერძ და წარვიდა ქალაქად. მიმოვიდოდის და ითხოვდის
პურსა, წარიდის და იღუმალ შთაუგდის პური და ესრეთ ზრდინ ხუთ წელს. ორი
გულა ჰქონდის სოსნას, ერთითა პურსა და ერთითა წყალსა შთაუკიდებდის საბლი-
თა ყრმასა მას. ხოლო მიწვის რა ძილად ყრმა იგი დავით, გველნი იგი.

⁷) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: და

⁸) სიტყვიდან „უწვიან“ ასეა ქარ. ცხ—ში: და ვითარ ეძინა დღესა ერთსა,
გვერდსა ქცევასა შინა მკრითა დაჰკირა გველსა ერთსა და ატვივნა, რომელმანცა
სასტიკად უკბინა მკარსა ზედა დავითს. და ვითარ სიმწარისაგან ძლიერად კმა ჰყო
დავით, სხვანი იგი გველნი მოუკედეს და დაჭრეს.

⁹) თ—ში: მუის. ქარ. ცხ—ში ამ სამი სიტყვის მაგიერ: ლოშნად წულულთა
მათ ყრმისათა და მუის.

¹⁰) ეს სიტყვა არ არის თ—ში.

¹¹) ქარ. ცხ—ში: საკვირველობით.

საწყემდელისაგან: რამელნი: მონწივნეს: მას: ზედ: რამეთუ:
 ესრეთ: განიზრახა: მეფემან: რუსუდან: თავით: თვსით: დამტკი-
 ცებად: მეფობისა: მეფობა: ¹⁾ ძისა: თვისისა: არა: არა: ¹⁾ მომკსენე-
 ბელმან: სიტყვისა: წინასწარმეტყუელისა: ²⁾ რამელსა: იტყვის:
 784 და: და: ¹⁾ მოხედნეს: უფალმან: განკებასა: ³⁾ მას: ზედ: დიდსა:
 მთავარსა: სულტნისასა: ⁴⁾ და: სიმაღლესა: მას: ზედ: დიდსა: ⁵⁾ დი-
 დებისა: ⁶⁾ თვალთა: მათ: ¹⁾ მისთასა: რამეთუ: თქუა: რამელითითა: ⁷⁾
 კელთა: ვჭეო: და: სიბრნით: გულის: კმის: უოფითა: ჩვენისათა:
 მიუპყრნე: საზღვარნი: ⁸⁾ და: ძალი: მათი: წარმოვიდო: და: შეე-
 ძრნე: ⁹⁾ დამკვიდრებულნი: და: სოფელი: ყოველი: დავიპყრა: კე-
 ლითა: ჩემითა: ¹⁰⁾ ვითარცა: მართვენი: და: ვითარცა: კუერცხი: და-
 შთამილნი: აღვიხვენი: ¹¹⁾ და: არაუინ: იუოს: რამელნი: განმერეს:
 მე: ანუ: სიტყუა: მიგოს: ¹²⁾ უკუე: იდიდოს: ¹³⁾ მე: ცული: თვნიერ:
 მოკუეთილსა: ვითარცა: თავითა: თვისითა: ჭკუეთდეს: რათა: ¹⁴⁾
 ამაღლდეს: ხერხი: თვნიერ: მზიდველისა: მისისა: ეგრეთვე: ვინ:
 აღადის: კურთხი: გინა: შეშა: არა: ეგრეთ: არამედ: მთავლი-
 ნა: უფალმან: საშოთ: შენსა: ჰატრანობასა: ¹⁵⁾ ზედ: უმატიობა: ¹⁶⁾
 დიდებასა: შენსა: ზედ: ცეცხლი: აღგზნებული: აღტულებოდეს:

¹⁾ ეს სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში და თ—ში.

²⁾ ქარ. ცხ—ბა უმატებს: ისაიასსა.

³⁾ ქარ. ცხ—ში: გონებასა.

⁴⁾ ქარ. ცხ—ში: ასურასტანისასა.

⁵⁾ თ—ში აქ შეცდომით იმეორება: დიდისა მთავარისა სულტნისასა და სი-
 მაღლესა.

⁶⁾ ქარ. ცხ—ში: დიდისა მთავრობისა მისისასა, და სიმდიდრესა.

⁷⁾ თ—ში: ძლითათა.

⁸⁾ ქარ. ცხ—ში: რამეთუ თქვა: ძალითა კელთა ჩემთათა ვყო, და სიბრძნი-
 თა გულის-ხმის-ყოფისა ჩემისათა მოვიპყრნე საზღვარნი თესლებისანი.

⁹⁾ ბროსეს გამოცემაში: შევსძინე. ბარ. ვარ—ში: შევძრნე.

¹⁰⁾ ეს ორი სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში.

¹¹⁾ ქარ. ცხ—ში: აღვიხუნე.

¹²⁾ თ—ში: მიუგო. შემდეგ მიმატებულია: ხოლო.

¹³⁾ ქარ. ცხ—ში: აწ უკუტ იდიდოსმეა.

¹⁴⁾ ქარ. ცხ—ში: ანუ.

¹⁵⁾ ქარ. ცხ—ში: უფალმან სიბაოთ შენსა მაგის პატროსნებასა.

¹⁶⁾ თ—ში: უმატიობასა. ქარ. ცხ—ბა აქ უმატებს: და.

და:¹) ვითარ: ადესრულა: ჰატოქსინის: რუსუდანს:²) ზედა: რამეთუ: სირცხვილ: მიჩნს: კადრებად: და: კუალად: ვერ: მიძღვევის: დუ- მილად: რამეთუ: უპატოკ: თავი: თვისი:³) ბორტოთა: ამით:⁴) რომელ: ადადგინა: ძმისწულსა: თვისსა: ზედა:⁵) გარნა: განა- ქარნა: ზრახვანი: ზე: გარდამომან: განგებამან: ვითარ: აქიტო- გულისანი: დავით: წინასწარმეტყუილისანი:⁶) და: არა: გულის: კმა: უკ: რამეთუ:⁷) განაქარნის: ზრახვანი: კაცთანი: და: ზრახვა- მახ: დთისამან: ვითარ: ფარასი: მსეს: ზე: ვითარ:⁸) განურა: კელთაგან: მისთ:⁹) ლტოლვილი: ჰირველად: ვითარ: იტყვის: ჟამთ: 785 აღმწერელი: იოსებოს: და: კუალად: ვითარ: განურა: დავით: კელ- თაგან: სულტისათა: რამეთუ: ცუდათ: იქმნა: განზრახუა: მათი:¹⁰) და: სსუაცა: მკვიკუნო: რათა: იქმნა: განზრახვითა: ასტუგავის- თა: არ: ცუდ: იქმნა: წარავლინა: ასულისმან:¹¹) და: ანისი: სპარს- თათვის: უოვლად: ამა: შისა:¹²) მცემა: ძისა:¹³) მისისა: კეროსი- სისი:¹⁴) რომელი: შემდგომად: ასტუგავისა:¹⁵) მეფე: იქმნა: ანუ: არა: ამაო: იქმნა: ხრიზომოზიცა:¹⁶) იგი: აზოლანის: დედოფლისა: შე- ნისა: კარისოსი:¹⁷) განცდილი: მე: ობოლი: მთხრობლი: ძლეული: კარისოსა:¹⁸) შეპერობილი: იქმნა: კვრისისა: მთერ: არ¹) და: უმე-

¹) ეს სიტყვა არ არის თ—ში.

²) ქარ. ცხ—ში: მეფისა რუსუდანის.

³) ქარ. ცხ—ში: უპატოკ ჰყო თავი მისი.

⁴) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: კელ-ყოფითა.

⁵) უკანასკნელი ოთხი სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში.

⁶) თ—ში: აქიტოგულისანი დრ წწყლისა.

⁷) ქარ. ცხ—ში: არამედ განაქარვა ღმერთმან განზრახვა მისი, ვითარ ზრახ- ვა აქიტოგულისი დავითსზე, არა გულის ხმა-ჰყენა თქმულნი-იგი წინასწარმეტყვე- ლისა უფალმან (ქარ. ცხ—ბა გვ. 270).

⁸) ქარ. ცხ—ში: და.

⁹) თ—ში და ქარ. ცხ—ში. კელთაგან მისთა.

¹⁰) თ—ში: მისი.

¹¹) თ—ში: ასულისმან.

¹²) თ—ში: ამა შრისა.

¹³) თ—ში: რისა(?)

¹⁴) თ—ში: კეროსისი.

¹⁵) თ—ში: ასტუგავისა(?).

¹⁶) თ—ში: ხარიზომოზიცა.

¹⁷) თ—ში: შრისა კარისოს.

¹⁸) თ—ში: კარისოსა.

ტეს: ამისსა: არგანცრიდნა: ხარიზმაზიც: ¹⁾ იგი: ჰირი: ამოსი: მეფიის: ²⁾ ასულთასა: და: ყოვლისა: ჰირისათა: მთავრისა: ალექსანდრე: ჰირიდოსი: ³⁾ ზედა: რომელი: იპურა: წელთა: ოცდა: თორმეტთა: რომელმან: მიმტაცებელმან: ელინისამან: ⁴⁾ წლისა: აღმემნონისა: ⁵⁾ ძისა: მენლოისგან: ოცდა: რვად: წლად: უმშვიდებელნი: ბრძოლანი: მოეგნა: ტროეელთა: სრულიად: მოსპვა: ნათესავსა: ⁶⁾ მისსა: ესე: ყოველი: არა: თჯთ: განზრახვით: იქმნა: ⁷⁾ ჳი: ბრძენო: კეთილთა: რათა: ჰატოისნათა: ძირთა: მორჩო: დედოფალთ: დედოფალთ: მეფეთ: რუსუდან: გარსა: რა: მოგაჭრე: ⁸⁾ იხილუ: რამეთუ: ხუთისა: წლისა: ჟამნი: დაეუნა: ულხინობთა: ⁹⁾ ჭირთა: შინა: ჯურდმულსა: ღრმასა: გველთა: თანა: რამეთუ: ესე: ზემო: კსენებუენი: ზრახვანი: დაკსნა: ზენამან: განგებამან: დთისა: ყოვლისა: მხერობელისამან: ვითარცა: აწცა: ¹⁰⁾ ჩუენ: ჰირველსა: სიტყუასა: ადვიდეთ: მოიწია: მეფე: ¹¹⁾ ტფილისს: და: ქე: მისი: დავით: ნობინთა: წინა: წარავლინა: და: ინებოს: დავითის: წარვლინება: ¹²⁾ დიდსა: ყანს: ¹³⁾ ბათოსსა: და: მიერ: ყარეურუმს: ¹⁴⁾ მან-

¹⁾ თ—ში: ხარიზამზიც.

²⁾ თ—ში: მეფის.

³⁾ თ—ში: პარიდოსი.

⁴⁾ თ—ში: მიზოცებლმონ ელისინიმონ.

⁵⁾ თ—ში: აღმენომისა.

⁶⁾ თ—ში: ნათესა.

⁷⁾ სიტყვიდან „კელთაგან მისთ“ (იხ. გვ. 619) ქარ. ცხ—ში არ არის. ამის მაგიერ სწერიან: და კვალად ვითარ განერა დავით საულისაგან და ცულ იქმნა განზრახვა მათი, ვგრეთვე შენი.

⁸⁾ ქარ. ცხ—ში: ზი კეთილთა ძირთა მორჩო. დედოფალთ დედოფალო და მეფეთ რუსუდან, რა ჰყავ, ანუ რაჲ მოივაჭრე?

⁹⁾ ქარ. ცხ—ბა უმატებს: ამათ.

¹⁰⁾ ქარ. ცხ—ში სიტყვიდან „გველთა თანა“ ასეა: იგი განერა ზეგარდამოთა განგებითა. ზოლო შენ განსვენებასა და სუფევისა შინა მყოფი და ტახტსა ზედან მჯდომი, მრჩობლ განეკვი ცხოვრებისაგან, ვითარ ქვემოთ სიტყვიან საცნაურ ჰყოს. ზოლო.

¹¹⁾ ქარ. ცხ—ბა უმატებს: რუსუდან.

¹²⁾ თ—ში: წარავლინებს.

¹³⁾ თ—ში: ყანას.

¹⁴⁾ თ—ში. ყრაყურმს.

გუყანისსა:¹) და : ვითარ: ცნა: რუსუდან: წარვლინება:²) ძისა: თვისი-
სა: უცხოთა: ნათესავთა: შორს: და: უცნაურთა: გზათა:³) ტკი-
ვილთა:⁴) უხომოთა: მწუხარებითა: შიცვლებოდა:⁵) და უწუეუტელთა:
ცრემლთა: მოადინებდა: და: მოიკსენებდა: რა: იგი: უეო: ძმის:
წუღსა: და ვითარ:⁶) ვითარ: ექსორია: უო: ეგრეთვე: თათართა: წა-
რავლინეს: ძე: მისი: ვითარ: ექსორიად: წინაშე: ბათოსასა: ხო-
ლო:⁷) ვითარ: არღარა: იეო: დონე: წარვიდა: ნარინდვით: და: თა-
ნა: წარიტანა: მეფემან: რუსუდან: მცირედ: თანა: მზრდილნი: მისნი:
ქართლისა: ერის: თავსა: სურამლის: გრიგოლის: შვილი: ბეგი: და:
საკურკლელო: მახუჯაგის: ძე:⁸) ამირეჯობი: ბეშქენ: და: თვალნიცა:
ორნი: და უმადნა: ძე:⁹) საფასონი: და: წარვიდა: შემდგომად:
კუალსა: ავაგისსა: და: ხლათის: სულტნისასა: რამეთუ: პირვე
იგინ: წარავლინეს:¹⁰) თათართა: და: მიიწივნეს: წინაშე: ზემო:
კსენებულისა: ბათოსას: რამელმან: კეთილად: იხილნა: ნარინ: და-
ვით: მეფე: ორის: წლისა: ჟამთა: თვისი:¹¹) თანა: იწურა: და:
მიერ:¹²) წარავლინა: ჩინ: მანისს: და: უარეურუმს:¹³) მანკუყანს: წი-
ნაშე: რამელი: მიიწია: რა: კეთილად: შეიწყალა:¹⁴) და: ავაგს:

¹) ქარ. ცხ—ში სიტყვიდან წარავლინა ასეა: ხოლო მათ ინებეს და ვითისა დიდსა ყაენს ბითოს წინ წარვლინება და მიერ ყარაყურუმს, მანგუ-ყაენის წინა.

²) თ—ში: რუსუდანს წარვლინებ.

³) თ—ში: შორთა და უცნაურ გზათა. ქარ. ცხ—ში ამ სამი სიტყვის მაგიერ: უცნაურთა და შორთა ქვეყანათა.

⁴) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: და.

⁵) თ—ში: მწუხარებათა შეიცვალებოდეს. ქარ. ცხ—ში. შეიცვებოდა და.

⁶) ქარ. ცხ—ში: ძმის წუღსა თვისა და ვითის ზედა.

⁷) ეს სიტყვა ქარ. ცხ—ში არ არის.

⁸) თ—ში: მხუჯაგის. ქარ. ცხ—ში: წარვიდა ნარინ-და ვით და წარყვეს ცო-ტანი ვინმე თანა შეზდილნი ქართლის ერისთვის გრიგოლის სურამელის შვილი ბეგა (ბარ. ვარ—ში: ბეგა), გურკელელი მახუნჯაგის ძე.

⁹) ქარ. ცხ—ში: და თვალნიცა ორნი თანა წარეტანებინეს იღუმალ (ბარ.: უღუმალ) ძვირ.

¹⁰) თ—ში: რამეთუ პირველ იგინი წარავლინეს. ქარ. ცხ—ში: რამეთუ პირ-ველად იგინი გაგზავნეს.

¹¹) თ—ში: თსი.

¹²) ქარ. ცხ—ში: რომელმან კეთილად ისტუმრნა და ორისა წლისა ჟამსა თანა იწყრა ნარინ და ვით და მერმე.

¹³) თ—ში: ყარა ყურუმს.

¹⁴) ქარ. ცხ—ში: შეიწყალა.

შეეყარა:¹) და: მისთანა: იუთფეოდა:²) ხოლო: თათართა: მათ: ოთხ-
თა: ნოინთა: მოკესენა: ბოროტი: აღმოუთვალთა: რომელი: შე-
სთხვიეს: მომაკალთა: და: აღმკედრეს: მათ: აღმუთს:³) ზედა:
787 და: თანა: მბრძოლებს: განახინეს: ქართველთა:⁴) და: წარმოუგლი-
ნეს: მოციქული: მეფესა: რუსუდანს: რათა: მისცენ: საუფოი: სა-
ქართველთს: ღაშქრად: აღმოთს:- ხოლო:⁵) მეფე: რუსუდანს:
მას: ჟამსა: ტკბილისა: შვილისათვის: მწარედ:⁶) იღუოდა: დასწეუ-
ლებული: გარდაცვალა: ტფილისისა:⁷) და: წარითყანეს: მთავართა:
დიდითა: ჰატივითა: და: ტყეპითა:⁸) რამეთუ:⁹) არდარავინ: იწ-
ვებოდა: ნათესავი: მეფეთა:¹⁰) რომელი: ნარინდათ: ჟარა: ყურამს:¹¹)

¹) თ—ში: შერა. ქარ. ცხ—ბა აქ უმატებს: რომელი პირველ მოსულ იყო მუნ.

²) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: და ყაენი კეთილსა უყოფდა მას.

³) თ—ში: აღმურსა.

⁴) ქარ. ცხ—ში წინა შენიშებიდან ასეა: აწ ოთხთა ამთ ნოინთა მოიგონეს ბოროტის ყოფა აღმუთელთა, რომელი შეამთხვიენეს. პირველად აღიკვედრეს მათ აღმუთელთა ზედა, თანა წარიტანეს ქართველნი, და მათ თანა აბრძოლებდეს მტერთა მათთა ზედა (ქარ. ცხ—ბა გვ. 371).

⁵) ქარ. ცხ—ში: რათა მისცენ საქართველოდამ ღაშქარი კმა საყოფელი აღმუთსა ზედა.

⁶) ქარ. ცხ—ში: ტკბილისა შვილისა თვისისა ნაღვლითა და ტკივილითა მწარედ (ბარ. ვარ—ში: მწარითა).

⁷) ქარ. ცხ—ში: გარდაცვალა ტფილისს, ქორონიკონსა უნა. ბარათაშვილის ვარიანტიში (გვ. 485) ამ ქორონიკონის შესახებ აშიაზე ტექსტის ხელით ასეთი შენიშვნაა: „ქს. აქათ ჩსლგ.: ეს ამბავი სხვას ქორონიკონში ვიძიეთ იმიტომ ასრუ დაესწერეთ. ამ ქსა მოკუდა რუსუდან მეფე. მოუკდა თარუს ფოლადი (ბროსეს ხელნაწერში: ფიარუს ფოლად) ამოსწყვიტნა სრულიად სამეფონი, და არავინ ჰყო (ბროსესაში: იპოვა) გამულენი. ამა დროსა ალასტანელისა შვილი დავით მეფე მივიდა (ბროსესაში: მოვიდა) ყაინს წინა შე მეფობისა გამოსათხოვრად. ვიდრე იქით მობრუნდებოდა მოუკდეს თათარნი და სრულიად სამცხის სახლი გარდავლინეს:“ ეს შენიშვნა ყოფილა კიდევ ერთ ბროსეს ხელნაწერში. აქედან სჩანს, რომ რუსუდან მეფის გარდაცვალების ქორონიკონი მერმეა შეტანილი ქარ. ცხ—ში სხვა წყაროდან.

⁸) ქარ. ცხ—ში: „გლოვითა“. მერმე მიმატებულთა: და დამარხეს სამარხოსა მამათა მათთასა, მონასტერსა გელათს. და გაკდეს ქართველნი უნუგეშისცემოდ და უმეფოდ (ეს ადგილი ჩვენს დედანშიაც არის, მაგრამ არა აქა, არამედ ცოტა ქვემოთ).

⁹) ეს სიტყვა არ არის თ—ში. ქარ. ცხ—ში ამის მაგიერ სწერია: და.

¹⁰) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: რამეთუ ერთი დავით საბერძნეთს წარველინა ყიასდინს თანა, რათა წარსწყმიდოს და მეორე დავით.

¹¹) თ—ში: ნარი დავით ყრა ყურუმს.

წარაგლინა:¹⁾ და: სხუა: იგი: დავით: მკუდრად: სკონებელ: იუა:²⁾ აქა: რუსუდან: გარდაიცვალა: რომელი: გარდაიცვალა: და: დამარხეს: სამარხსა: მამათა: მათასა: მონასტერსა: გოლთს:³⁾ და: გაჭკდეს: ქართველნი: უნუგეშინის:⁴⁾ მტემლოდ: და: უმეუოდ: რამეთუ: ერთი: დავით: საბერძნეთს: მკვიდრად: იუა: და: არა: უწოდა: რა: შეემთხვეოდ:⁵⁾ ამისთვის თვთუელი: თავიისა: თვის: განგებად:⁶⁾ ზრუნვიდა: რამეთუ: თვთუელი: ერის: მთავარი: თათოსა:⁷⁾ ნოინსა: შეუდგა:⁸⁾ და: განაჩინეს: თათართა: ბაჭვრისა:⁹⁾ მთავარნი: რომელსა: დუმნისა: თავად: უწოდეს: და: გაშთარნიეს: მთავარნი:¹⁰⁾ ხლო: არა: ნიჭთა: მქონებელი: სამკროთა: და: რა: სახელ: უდგეს: სხა: ერეთისა: და: კახეთისა: და:¹¹⁾ კამბეჩინისა: ტბილისითგან: და: აღმართა: ვითარ: მთა: მთამდე: შამახისა:¹²⁾ და: შანშეს: კელთ: უდგეს: მამული: მისი. და: ავაგისი: ვარამს:¹³⁾ კელთ: უდგეს: ეოველი: სომხითი: გრიგოლს: სურამელს: ქართლი:¹⁴⁾ გამრეკელს: თორელსა: მსგავსსავე: ეგრისისასა:¹⁵⁾ საჯბუკოთა: შინა: კელთ: უდგა: ჯავახეთი: სამცხე: და: 788

1) ქარ. ცხ—ში: რომელსა ნარინ დავითობით უკობდეს ყარაყურუმს წარგზავნა. და არა უწყოდეს თუ რა შეემთხვია.

2) უკანასკნელი შეიდი სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში.

3) თ—ში: გელათს.

4) თ—ში: ნუგეშინის.

5) თ—ში: და რა უწოდა რა შემთხვოდა. სიტყვებიდან „აქა რუსუდან“ ქარ. ცხ—ში, როგორც მოვიხსენიეთ, ამ ადგილას არ არის, არამედ ჩართულია ზემო ნაჩვენებ ადგილას (იხ. გვ. 622, შენ. 8).

6) ქარ. ცხ—ში: ამისთვის თვთოეული თავადი თავისა თვისისათვის გააგებდა და.

7) ქარ. ცხ—ში ამ სიტყვის მავიერ: მათსა ზვედრსა. თ—ი აქ უმატებს: ამას.

8) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: რამეთუ პირველვე გაყოფილ იყუნეს ნოინთა მიერ.

9) ქარ. ცხ—ში: ბევრის. თ—ში: ბერის.

10) ქარ. ცხ—ში ეს სიტყვა არ არის, მაგრამ სამავიეროდ მიმატებულია: პირველად ეგარსლან ბაკურციხელი, კაცო დრმალ მოუბარი, მკნედ მეომარი.

11) ქარ. ცხ—ში წინა შენიშებიდან ასეა: ამას მიათვალეს ლაშქარი ცერეთკახეთისა.

12) თ—ში: შემხისა. ქარ. ცხ—ში: ტფილისითგან აღმართ ვიდრე მთამდე შამახისა.

13) თ—ში: ვარამს. ქარ. ცხ—ში: ვარამ გაგელსა.

14) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: და.

15) თ—ში: მსგავსსავე ეგარსისა. ქარ. ცხ—ში: მსგავსადვე ეგარსლანისასა.

აღმართ: ვიდრე: კარნუ: ქალაქამდე: ხოლო: ცოტნე: დადასნს:
 და: რაჭის: ერის: თავსა: ყოველი: იმერი: სამეფო: და: ესრეთ:
 განაჩინეს: თათართა: და: განიუგეს:¹⁾ საქართველო:²⁾ წარვიდეს:
 ბრძოლად: აღმუთს: და: ქართველნი: თანა: წაიტანეს: რამელ-
 ნი: განუუგეს:³⁾ ორად: ნახევარნი: ერთსა: წელსა: და: ნახევარნი:
 ერთსა: წელსა:⁴⁾ იუენიან: აღმუდს: რამეთუ:⁵⁾ შვიდ: წელ: გან-
 ძლიერდა:⁶⁾ ბრძოლა: აღმუთისი: რამელი: არიან: კაცის: მკუ-
 ლელნი: მიპარვითა: რამელთა: მუღიდად: უწოდიან:⁷⁾ და: ამათ:
 ჰბრძოდეს: თათარნი: ჩორმადონი: ჩაღატოისურ: და: ბიჩუ: მო-
 უუენლად:⁸⁾ ზათხულ: და: ზამთარ: ხოლო: ქართველნი: განუფ-
 თილი: თუთელი: მისსა: წელიწადსა: ხვდის: და: იუვის: აღ-
 მუთს: და: კუალად: წარვიდიან: სხვანი: ხუედრსა: მისსა: წელი-
 წად: ერთ: იუვის: აღმუთს: და: კუალად: სხუა: მხუედრსა:⁹⁾ მათ-
 სა: და: ესრეთ: შვიდისა: წლისა: ჟამთა: განგრძელდა: ყოფა:
 და: ომი: აღმუთს: წარმოგზავნეს: მუღიდი:¹⁰⁾ კელთკანი: მივიდა:
 დამით: და: შამოქპარა: მცველთა: ჩაღატონისთა:¹¹⁾ შავიდა: კარავ-
 სა: მისსა: მძინარესა: დასდვა: დანა: გულსა: მისსა:¹²⁾ და: მოკლა:
 იგი: რამელ: ვერავინ: ცნა:¹³⁾ და: ვითარ: განთენდა: იხილეს: კარ-

¹⁾ ქარ. ცხ—ში: განიყვანეს ყოველი.

²⁾ ქარ. ცხ—ბა უმატებს: და.

³⁾ ქარ. ცხ—ში ამ ორი სიტყვის შავიერ: და განიყვან.

⁴⁾ უკანასკნელი ოთხი სიტყვა არ არის თ—ში.

⁵⁾ ქარ. ცხ—ში: იუენიან აღმუთს. ხოლო.

⁶⁾ ქარ. ცხ—ში: განგრძელდა.

⁷⁾ ქარ. ცხ—ში: უკომბენ.

⁸⁾ თ—ში: ჩორმადონი ჩაღატოისურ და ბიჩუ მოუწყენელად. ქარ. ცხ—ში: ამათ ებრძოდენ მრავალ ჟამ ესე შემოხსენებულნი ნოინნი: ქარმადან (თ—ში: ჩარ-მდონი), ჩაღატარ, იოსურ და ბიჩვის მოუწყინებულად.

⁹⁾ თ—ში: ედრსა.

¹⁰⁾ სიტყვიდან ზამთარ ქარ. ცხ—ში ასეა: და მათგან გაყოფილნი ქართველნი თვითელი ხუედრსა მისსა იახლიან. ნახევარნი ერთსა წელიწადსა ადგიან და ნახევარნი მეორესა. და ამა წესითა იბრძოდიან. დღესა ერთსა წარმოგზავნეს აღმუთელთა მუღიდი ერთი.

¹¹⁾ თ—ში: ჩაღატონისთა. ქარ. ცხ—ში: მოვიდა დამით და მოეპარა მცველსა ჩაღატარ-ნოინისათა.

¹²⁾ ქარ. ცხ—ში: და მძინარესა განაწონა გულსა მახვილი ერთი.

¹³⁾ ქარ. ცხ—ში: აგრძნა.

გის: მცველთა: ჩაღატა: ნოინ: მკლელ: იყო:¹) მაშინ: თქუეს: უოველთა:²) ვინათგან: ქართველნი: დიდსა: ჭირსა: შინა: არიან: ჩუენ: მოვლთგან: შურით: ქართველთა: მიერ: მოიკლას:³) უცალოდ: ამას: უოველნი: დაამტკიცებდეს: თხნიერ: ჩორმადან: ნოინისგან: გარეშე: ხლო: იგი: ეტყოდა: დასწყინარდით: დასწყინარდით:⁴) კაც-ნო:⁵) რამეთუ: არა: არს: ნათესავი: ქართველთა: კაცის: მკულე-ლო: და: არცა: სჯულ: უც:-⁶) ხლო: იგინ:⁷) აღშოთებულნი: სიკუდილისათვის: ხატონისა: განძვინებულნი: წარმკემართეს: ბანაკისა: მიმართ: ქართველთასა: რამეთუ: მხლობელად: ჩაღატ: ნოინისასა:⁸) დაბანაკებულ: იუენეს: და: ვითარ: მომართეს: გან-ჭკრნეს:⁹) ქართველნი: და: უღონობასა: მოცუნეს:¹⁰) და: არა: უწყოდეს: რათამცა: უუეს:¹¹) ხლო: ზოგნი: ამისა: მიმართ: განემზადებოდეს: და: ზოგნი: აუენებდეს: რამეთუ: ფრად: მცირე: იუენეს:¹²) მაშინ: გრიგოლ: სურამელმან: ქართველთ: მიუგო:¹³) არა: არს:¹⁴) უამი: ბრძოლისა: რამეთუ: მცირე ვართ:¹⁴) და: უკეთუ: ვე-

789

¹) თ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: მოკლული. ქარ. ცხ—ში: „ჩაღატარი ნოინი მოკლული“. შემდეგ თეიმურაზის ვარიანტი უმატებს: „იწყეს ტირილად და ტყეზად ვაებად, რომელი იხილეს სპათა ჩაღატონისთა მირბიოდეს და იხილეს მათ-ცა, რომე მომკულად იყო ჩ’დტ. არა უწყოდეს ვისგან მოკლულ იყო“. ესევეა მო-ყვანილი ქარ. ცხ—ში ცოტა შეცვლით: იწყეს ტირილად და ტყეზად და ვაებად. და ვითარ ესმა სპათა ჩაღატარ ნოინისათა, მირბიოდეს და იხილეს რა მათცა მო-კლული, იწყეს ვაება და ტირილი, და არა უწყოდეს თუ ვითარ, ანუ ვის მიერ მოკლულ იყო (ქარ. ცხ—ბა გვ 372)

²) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: ვითარმედ.

³) ქარ. ცხ—ში: დიდსა ჭირსა და სასჯელსა შინა არიან ჩუენ მიერ. ამისთვის მოკლეს ქართველთა.

⁴) თ—ში ეს სიტყვა არ იმეორება.

⁵) სიტყვის მაგიერ: თხნიერ ქარმადან ნოინისა კიდე, რამეთუ იგი იტყოდა: დასწყინარდით, კაცნო.

⁶) ქარ. ცხ—ში: სჯული უძთ ესე ვითარისა საქმისა ქმნად.

⁷) ქარ. ცხ—ში: იგინი.

⁸) ქარ. ცხ—ში: ჩაღატარ. ნოინისათა.

⁹) ქარ. ცხ—ში: განკრთეს.

¹⁰) ქარ. ცხ—ში: მოცუნეს. თ—ში: მოცუნეს.

¹¹) ქარ. ცხ—ში: რამცა ყვეს. თ—ში: რამცა უყვეს.

¹²) ქარ. ცხ—ში: რამეთუ უმცირეს იყუნეს მათსა.

¹³) ქარ. ცხ—ში: მაშინ გრიგოლ სურამელი ქართლისა ერისთავი იტყოდა.

¹⁴) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: მანო.

¹⁵) ქარ. ცხ—ში: რამეთუ ჩუენ მცირენი ვართ და ესენი უმრავლესნი არიან.

ბრძვით: დიდით: მცირემდი:¹) მოგუწუეეტენ: და: თუ: არ:²) გე-
 ბრძვით: ჩუენ: წარჩინებულთა: ოდენ: ვგონებ:³) მოკუდინებად: და:
 უმჯობეს: მიჩნს: რათა: ჩუენ: მოკიკლნეთ: არა: უოველი: ესე:
 რომელი:⁴) გარნა: შევრდამა: ღთისა: ჯერა არს: რამეთუ: არა:
 ვინ: არს: მკსნელი: ჩუენი: თჯნიერ: იესო: ქრისტე: ძე: ღთი-
 სს: და: უოვლად: წმიდა:⁵) მშობელი: მისი: მარადის: ქალწული:
 მარამ: რომელი: მარადის: მტველი: არს: მოსავთა: ძისა: მისი-
 სათა: და: უმეტეს: ჩუენ: ქრისტიანეთა:⁶) აწ: უოველთა: სმსამი:
 მუკლი: მოიდრიკეთ:⁷) შევრდამით: უოვლად: წმიდისა: ღთის:
 მშობელისა: მიმართ: და: რომელთა: უწით: თქუით:⁸) შესხმა: ესე:
 მისი: მოწყალები: კარი: განკვილე:⁹) და: შემდგომი:¹⁰) ვითარ:
 ადასრულეს: ღოცვა: ესე: სმადლობელი: და: ქება:¹¹) უოვლად: წმი-
 დისა: ღთის: მშობელისა: და: მანსლებულ იყუნეს: ბარბაროზ-
 790 ნი:¹²) იგი: უწუალოდ: მსზლავი:¹³) ქართველთა: მაშინ: გამოვიდა:
 კაცი: ერთი: ღუწმანითა: რომელსა: აქუნდა: ღახუარი: წვდი-
 ლი: შეღებული:¹⁴) სისხლითა: და: ღახვარი: იგი: აღიპურა: ზე:
 და: ძლიერად: კმა: უო: მენქეტმა: ჩაღატ:¹⁵) რომელ: არს: ენი-
 თა: სზარსულითა: მე: მოვკვლა: ჩაღატ:¹⁶) ვითარ: აბილეს: თათარ-

¹) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: უოველთა.

²) თ—ში: ეს სიტყვა არ არის. ქარ. ცხ—ში: უკეთუ არა.

³) თ—ში: გონებ.

⁴) ქარ. ცხ—ში სიტყვიდან „ვებრძვით“ ასეა: მე ვგონებ ჩვენ უთავადესთა მოგვწუედენ და ამა ლაშქართა არღარა და უმჯობესცა, რათა ჩვენ ოდენ მთავარნი მოგვწუვიდნენ და არა უოველი ესე სიმრავლე მოისრნენ (ქარ. ცხ—ბა გვ. 372).

⁵) თ—ი უმატებს: ღთის.

⁶) ქარ. ცხ—ში: ჩვენ ქართულთა ნათესავისა.

⁷) ქარ. ცხ—ში: მოვიდრიკეთ.

⁸) ქარ. ცხ—ში: ვოქვათ.

⁹) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: კურთხეულო ღვთის მშობელი.

¹⁰) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: და.

¹¹) ქარ. ცხ—ში უკანასკნელი სამი სიტყვის მაგიერ: სავედრებელი.

¹²) ქარ. ცხ—ში: თათარნი.

¹³) ქარ. ცხ—ში: დასაკოცლიდ.

¹⁴) ქარ. ცხ—ში: ღახვარი წდული (თ—ში და ბარ—ში: წულული) კელთა (ეს სიტყვა არ არის ბარ—ში) შებღალული.

¹⁵) თ—ში: მენაქეტმა—ჩღატ. ქარ. ცხ—ში: და ძლიერად კზმობდა: „მან ქუშტუმ ჩაღატარ“.

¹⁶) თ—ში: ჩღატ. ქარ. ცხ—ში: მე მოვკალ ჩაღატარო.

თა:¹) მიეტყვნეს: ხოლო: იგინი: ივლტოდეს: ლერწამთა: მიერ:²) ხოლო: მათ: შეუდევს: ცეცხლი: და: გამოიყუნას: ცეცხლმან: ლერწამთაგან: კაცი: იგი: და: მოიყუნეს: ჩინადაც: იოსურსა: და: ბიჩუსა: წინაშე:³) ხოლო: იგინი: ჰკითხვიდეს: ვითარ: მოაკვდინას: ჩადატ: ნოინ: და: მან: ესრეთ: აუწყა: მე:⁴) მომცეს: ოქრო: ფრიადი: რათა: თქუენგანი: ვინმე: მოვაკვდინო: ოთხთა: მაგათგან: წარმოკვდ: მოკვალ: და: დავიმაღე:⁵) იგინი: ეტყოდეს: რა: იყო: მიზეზი: გამოსვლისა: შენისა: და: ეივლია: მადლად: სიკუდილი: დიდისა: ნოინისა: ვინათგან: დამალულიყავ: და: კუალად: მუღიყავ:⁶) მიუტებდა: ლერწამთა: იმათ: უჭირესსა: შავედ:⁷) და: დავიმაღე: მეის: მოვიდა: დედაკაცი: ვინმე: სიტურთე: აღმატებული:⁸) რა: ესე: ჰქმენ: კაცო: შენ: მოჰკვალ: კაცი: და: დამალე:⁹) აწ: მრავალი: სული: მოკვდების: მიზეზად: შენდა: და: იგი: უბრალონი: მოსწყდებიან: და: მე: ვარქვი:¹⁰) რა: ვყო: დედოფლო: ხოლო: მან: მრქუა: ადდეგ: და: შემომიდეგ: მე: წარვედ: და: ვთქუ: რამეთუ: შენ: მოჰკვალ:¹¹) კაცი: იგი: და: განარჩე ურცხვი: სული: სიკუდილისგან:¹²) მსწრაფლ: ადდეგ: და: შეუდეგ: სდა: იგი: მომიყუნას: წინაშე: თქვენსა: ვითარ: კელ: ყავ: მიხი-

¹) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: მყის.

²) ქარ. ცხ—ში: ხოლო იგი ივლტოდა ლელწმონათა მიმართვე.

³) ქარ. ცხ—ში: ხოლო მათ შეუდევს ცეცხლი ლელწმონასა და გამოიყუნანეს კაცი იგი ლელწმით და მოიყუნანეს ქა-ნადაც, იოსურ და ბიჩვის წინაშე.

⁴) ქარ. ცხ—ში: ვითარ მოაკვდინე ჩადატარ ნოინი, ხოლო უთხრა: „მე ვარ მულიდი მულიდთა შორის საჩინო. მათ მულიდთა (ქარ. ცხ—ბა გვ. 378).

⁵) თ—ში: მოკვალ და დავიმალი. ქარ. ცხ—ში სიტყვიდან „ფრიადი“ ასეა: წარმოგზავნეს თქვენ ოთხთაგან ერთისა რომლისამე მოკუდინებოდ. წარმოვედ და მოვედ დამით მოკვალ ჩადატარ-ნოინი, და დავიმაღე ლელწმონათა შინა. და.

⁶) თ—ში: მულიდი.

⁷) თ—ში: და ლერწამთა ამათ უჭირესსა შვეედ.

⁸) ქარ. ცხ—ში: და კვალად მულიდი მიუტებდა: „მე ლელწმონათა შინა უჭირესთა რა (ბარ.: რაჲ) დამალულ ვიყავ, მყის მოვიდა ვინმე სახითა დედაკაცისათა, სიტურთე აღმატებული და მრქუა მე.

⁹) ეს სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში.

¹⁰) ქარ. ცხ—ში: და აწ მრავალნი უბრალონი სულნი შენ ძლით მოისრვიან. და მე მიუტე შრწით.

¹¹) ქარ. ცხ—ში სიტყვიდან „შემომიდეგ მე“ ასეა: და მივედ და ესრეთ თქუა, ვითარმედ მე მოკვალ.

¹²) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: ხოლო მე.

791

ლეთ:¹) დედაკაცი: იგი: უჩინო: იქმნა: და: არა: უწუი: ვინა: მს-
 სუელიუო: და:²) მე: ესე: ვარ: წინაშე: თქვენსა: ვითარ: ესმა:³) სი-
 ტყუა: კაცი: მისგან: თათართა:⁴) განკუთრდეს: და: კაცი: იგი:
 მაღიდი:⁵) კლმითა: ორად: განკუთრეს: და: ესრეთ: იქსნა: ერი:
 თვისი: უოვლად: წმინდამა: ღთის: მშობელმა: და: განარინა:⁶) უმ-
 სჯავროსა: სიკუდილისაგან: ვითარ: ოდესმე: იქსნა: ქალაქი: იგი:
 დიდი: კონსტანტი: შოლე: რაჟამს: იგი: ბარბაროზთა: მძვინვარედ:
 გარე: მოიცილეს: მკედართა: მთავრობასა: სავრონისსა:⁷) და: უნდა:
 აღდგომასა: ხათან: მთავარსა: ვითარ: დანთქენ: 'დღუად: მბრძოლ-
 ნი: ქალაქისა: მის'⁸) მისდა: მინდობილისანი: რამეთუ: აღდგომის:
 ზღუა: და: განდნა: მძივთი: და: დაინთქენს: ზღვად:⁹)-~~~~~

უწავნითა: ყოვლად: წმიდისა: ღთის: მშობელინა-
თა: 10)-~~~~~

ღ-თო: დაიცევ: ორსავე: ცხობებასა: დედოფალთა:
დედოფალი: მარია: და: ძე: მისი: ოტია:- ~~~~~

აღოშითა: ზედა: წვიმა: აწვიმა: ვითარ: სოდომელთა: 11) ამათ:
საკვირველებათა: არა: უდარეს: ვჰგონებ: რომელ: 12) აწ: იქმნა:
მსწრაფლი: და: ანსდათი: ქრისტიანეთა: 13) უოვლად: წმიდისა:

---

1) ქარ. ცხ—ში: და შეუღდეგ მას და მან მომიყუანა თქვენს წინაშე და მე ვითარ კმა ვჰყავ და თქვენცა მიხილიეთ.
 2) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: აჰა.
 3) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: ხოლო ვითარ ესმათ.
 4) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: ფრიად.
 5) ქარ. ცხ—ში: მულოდი. თ—ში: მრლდი.
 6) ეს ორი სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში.
 7) ქარ. ცხ—ში: სარვანოსსა. თ—ში: სარვანონისსა.
 8) ქარ. ცხ—ში: და მძინვარედ აღდგომასა ხადან სკეითთა მთავრისასა, ვითარ დაინთქნა მბრძოლნი მისნი ზღვად ქალაქისა.
 9) ქარ. ცხ—ში: რამეთუ აღდგუნა ზღვა და განდნა ძივთი ხავისა და დაინთქნეს მძვინვარედ.
 10) ეს ფრაზა წითლურით სათაურის მსგავსად სწერია ჩვენს დედანში და თ—ში. ხოლო სხვა დედნებში ჩვეულებრივად სწერია.
 11) ქარ. ცხ—ში: და კმელეთსა ზედა მყოფთა აწვიმა ცეცხლი, ვითარ ძველ ოდესმე სოდომელთა ზედა.
 12) ქარ. ცხ—ში: ვითარ.
 13) ქარ. ცხ—ში ამ სიტყვის მაგიერ: კსნა ქართუპლთა.

ღთის: მშობელის: მიერ: გარნა: წინაშე: ვინმე: შეუძლოს: დი-
 დების: მეტყუელების: მიერ: სამადლობელისა¹⁾ საკრეველების:
 მისსა: რამელ: დაიფვა: ურიცხვი: სული: ნათესავისაგან: ქართველ-
 თა: ყოვლად: უბიწომა: სიტყუამა:²⁾ ღთისმშობელმა: დთაებისა:
 და: კაცობრისა: გვამოვნებითა: და: შეერთებითა: შემაერთებელ-
 მან: ღთად: სრულად: და: კაცად: სრულად: ორთა: შინა: ბუნე-
 ბათა: და: ორთა ნებათა: შეურევენელად³⁾ ამის: უბიწოებისაგან: და- 792
 ცუღნი: ქართველნი: დიდსა: ჭირსა: შინა: იუხეს: თაათათა:
 მიერ: რამეთუ: მიმღები: და: მოუწყინებელი: ბრძოლას: აქვდა:
 აღმოუქლათა: მიმართ: და: ქართველნი: თანა: წარჰყუან:⁴⁾ და: ორთა:
 განუფილნი: იუნიან:⁵⁾ და: თვითელი: ერის: მთავარნი: თუთო-
 სს: ნონისა: დააგეს: ურთიერთს:⁶⁾ ზემო:⁷⁾ კსენებელი: ესე: ეგ-
 რასელი:⁸⁾ კაცი: საკვირველი: და: მკედრობის: წესთაგან: ცარიე-
 ლი: ეზომ: განდიდნა: რამელი: კინდა: და: სახელის: დებადცა:
 მეფისა: იკადრა:⁹⁾ და: ყოველი: ქართველთა: ნათესავი: ბრძანება-
 სს: მისსა: მორჩილობდეს: ვითარცა: მეფეს:¹⁰⁾ თვით: დიდი: და:
 პატრიოსანი: შანსე: მანდატურთა: უხუცესი: და: გაგელი: ვარამ:
 და:¹¹⁾ ყოველნი: მთავარნი: ~~~~~

1) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: შესხმა.

2) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: სიტყვისა.

3) თ—ში: შეურევენელეთა. ქარ. ცხ—ში: დვთაებისა და კაცებისა ერთგვა-
 მად შემაერთებელმან ორთა შინა ბუნებათა ღმერთად სრულად და კაცად სრულად
 ორითა ბუნებითა და ორითა ნებითა შეურევენელად. ხოლო (ქარ. ცხ—ბა გვ. 374).

4) ქარ. ცხ—ში: და ქართველნიცა თანა ახლდიან.

5) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: ვითარცა ზემორე ვთქუ.

6) ქარ. ცხ—ში: ნონისა განესაკუთრიან და მუდამ გვერდს იახლიან. მაშინ.

7) ეს სიტყვა გამეორებულია თ—ში.

8) ქარ. ცხ—ში: ეგარსლან. თ—ში: გრასლან.

9) ქარ. ცხ—ში: და მკედრობისა ცოდნითა აღსაყვ ესრეთ განდიდნა კინდა
 და მეფობისა სახელისა დობადმდე.

10) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: და.

11) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: სხვანი.

ამათ: ჟამთა: ჟინა: სხუანიცა: ბოროტნი: აღმოცენდეს:¹) ~~~~~

და: ვითარ: ცნეს: თურქთა: შამის: მეოფთა: უმეფობა: ქართველთა: და: ლაშქართა: არმუთს:²) წასვლა: თათართა: თანა: და: უცილოება:³) ქართველთა: შეკრბა: სიმრავლე: ფრიადი: კაცი: ვითარ: სამცხი: ათასი: რომელთა: მთავრად: და: ჰატრონად: ჭეუჭა: კაცი: ვინმე: სხელაფანა: სხელით: უარსხან: ოკრებად: საქართველოს: და: მოიწია:⁴) ქუეყანასა: ვალაშკერტისასა: რომელი: მას: ჟამსა: ოდეს:⁵) აღდლო: შანშეს: და: იწყო:⁶) ოკრებად: საქართველოს: და:⁷) ვალაშკერტისა: და: რაკს: იქით: ქუეყანათა: ვიდრე: სურმანდამდე:⁸) რომელი: იგი: იცოდენ: და: ეპერა:⁹) შანშეს: მანდატურთა: უხუცესსა:¹⁰) ვითარ: იხილა: ოკრება: მოუწოდ:¹¹) სხათა: თვისთა: და: ავაც: ათაბაგისთა: და: შეკრბეს: მკედარი: ვითარ: ოცდათი: ათასი:¹²) განვლეს: რაკსი: და: მივიდეს: ვალაშკერტს: სადა: დაებანაკა: უარსხანს:¹³) ვითარ: მიეახლნეს: განუუეს:¹⁴) რაზმი: და: მიეტევენს:¹⁵) ხოლო: შანშე: უპირატეს: ეოკელთასა:¹⁶)

¹) ეს ფრაზა წითლურით სათაურის მსგავსად სწერია ჩვენს დედანში, ხოლო თ—ში არ არის. მაგრამ საეკლესიო მუზეუმის, ბარათაშვილის და მეგრელიის ვარიანტებში არის.

²) თ—ში: აღმუთს.

³) ქარ. ცხ—ში: და ლაშქართა საქართველოსათა აღმუთს ყოფა და უცალოება.

⁴) ქარ. ცხ—ში სიტყვიდან „ყარახან“ ასეა: და გამოემართნეს საქართველოსა მოსაოკრებლად და მოიწივნეს.

⁵) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: ოდენ.

⁶) ქარ. ცხ—ში: რომელი მას ჟამსა ოდენ ადლო შანშეს. დაიწყეს.

⁷) ეს ორი სიტყვა არ არის თ—ში და ქარ. ცხ—ში.

⁸) თ—ში: ქუნასა ვე სურმანდამდე. ქარ. ცხ—ში: სურმანდამდე.

⁹) ქარ. ცხ—ში: რომელ იგიცა ოდენ დაეპირა.

¹⁰) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: ამან.

¹¹) ქარ. ცხ—ში: ოკრება ქუეყანათა მათ უბრძანა.

¹²) ქარ. ცხ—ში: და შეკრბა მეომარი ოცდა ათი ათასი რჩეული მკედარი.

¹³) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: ხოლო.

¹⁴) ქარ. ცხ—ში: დააწყევს.

¹⁵) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: ერთმანერთსა.

¹⁶) ეს სიტყვა გამოშვებულია თ—ში და მის დესაწერად ადგილია დატოვებული.

მიეტყუა:¹) რომელმან: ჰროლითა: განგვრიმა: სახელოვანი: თურქი:²) იქმნა: ომი: ძლიერი: და: მოსწყუადა: სიმრავლე: ურიცხვი:³) ხოლო: სპანი: შანშესნი: კეთილად: დაცულ: იუუნეს: შეწყვნითა: ძელის: ჭეშმარიტისათა: რომელი: მინდობილ: იყო: და: შენივთდა: ომი:⁴) იძლია: უარახან: იგი: და: სპა: მისი: ივლტოდეს: და:⁵) დევნა: უეუეს: ვიდრე: ხალთამდე: მოსრეს: და: ტუვე: ვეეს: სიმრავლე: ურიცხვი: და: აისავსნეს:⁶) ცხენითა: ჯორითა: და: აქლემითა: კარკითა: და: ხარგითა:⁷) აღაფითა: ურიცხვითა: ესრეთ: სახელოვანი: და: გამარჯვებული: მივიდა: ანისისა:⁸) სახლსა: და: ტახტსა: მისსა: გარნა: ვინათგან: განითქმოდა: ყოველგან: უმეფობა: საქართველოსა: აღიძვროდეს: ყოველნი: ნათესავნი: ოკრებად: ქართველთა: მაშინ: აღიძრნეს: საბერძნეთს: მეოფნი: თურქნი: და: სულტანი: ეზინგისა: და: სხვათა: ქალაქთა: შინა: მეოფნი: ამირანი: და: შეკრბა: სიმრავლე: ურიცხვი: და: წარმოემართნეს: საქართველოსა: ვითარ: ესმა: მეოფთა: ტარსთა:⁹) და: შავშ: კლარჯთა: და:¹⁰) კოლა: არტან: კარნი: ფორელთა: განკრთეს: და: წარმოავლინეს: კაცი: სამცხეს: და:¹¹) უვარეუარე: ციხის: ჯაყელთა: ჯაყელთანა:¹²) რათა: შეეწიოს: ხოლო: მან: მოუწოდა: ყოველთა: მესხთა: ერის: თავთა: და: ყოველთა: ტაძრეულთა: და: შერბა:¹³) მკედარი: ვიიარ: ათი: ათასი: და: წარმოემართნეს: - ხოლო:

794

¹) თ—ში: მიეტყვნეს.

²) ქარ. ცხ—ში: განგვრიმა თურქი ერთი სახელოვანი.

³) ქარ. ცხ—ში: და მოსწყუდა სიმრავლე ურიცხვი სპათაგან თურქთასა.

⁴) ქარ. ცხ—ში: ხოლო სპათაგან შანშესთა კეთილად დაცულ იქმნეს შეწყვნითა დეთისათა და ძელისა ცხოვრებისათა, რომლისა მიმართ მინდობილ იყო, და ვითარ შენივთდა ომი.

⁵) ქარ. ცხ—ში: იძლია უარახან და სპანი მისნი და ივლტოდეს შეუქცევლად. მაშინ.

⁶) ქარ. ცხ—ში: აღივსნეს.

⁷) ქარ. ცხ—ში: აქლემითა, ბარგითა და.

⁸) ქარ. ცხ—ში: მივიდეს ანისს.

⁹) თ—ში: ტოსთა.

¹⁰) ქარ. ცხ—ში სიტყვიდან „საქართველოსა“ ასეა: ხოლო ვითარ ცნეს ტაოელთა შავშ-კლარჯ.

¹¹) ეს სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში.

¹²) თ—ში: უვარეუარეს ციხის ჯარს ჯაყელთანა.

¹³) თ—ში: შეკრბა. ქარ. ცხ—ში: და ყოველთა სპათა მისთა და შეკრბა.

•გინი: მისრუდ: იუენეს: და: ბანას:¹) გარე: მისდგომ-
დეს: რამეთუ: ოლთისნი: და: ბაღთა: ყურთ: ყოველი: მათ:
აქვდა: და: აოკრებდეს: ტაოს: და: წინამძღვარ: ექმნა:²) უარ-
უარე: სჯათა: მესხთა: და: მოვიდეს: თავსა: კაღმანისსა: ვითარ:
ესმა: თურქმანთა: მოსვლა: მესხთა: აღიჭურვის: რათა: თავადნი:
იუენეს: აღათუნ: ონხანისნი:³) აქათ: მესხნი: ჩავიდეს: მინდოვსა:
მას: რამელსა: ეწოდების: ~~~~~

აქა: ომი: ვანი: ვაქმს:⁴) ~~~~~

აგინი: ვაკე: და: შეკრბეს: ურთიერთს: და: იქმნა: ომი:
ძლიერით: და: სანტოკი: და: ბერძენი: და: თურქნი:⁵) მდობილნი:
სიმრავლისათვის: არა: გარე: უნუნიქცოდეს: და: ეგრეთვე: მესხნი:
მინდობილნი: სიმკნისანი: არა: უკუნ: იქცეს:⁶) ძლიერად: ბრძოდეს:
რამეთუ: კაცმან: ვინმე:⁷) კაცსა: ერთსა: თურქსა: მუზარადსა: ში-
ნა: კლმითა: თავა: გაუბო:⁸) და: მიორეს: ორგინს: მკნეთასსა:
ზურგსა: უხეთქნა:⁹) გაკუეთა: და: ზურგნი: განუწყუტნა:¹⁰) ვითარ:
მკვდარი: დაეცა:¹¹) და: ესრეთ: განგრძელდა: ომი: და: ორგინთვე:
მოსწყუვნა: ურიცხვი: იძლივნეს: ბერძენი: და: თურქნი: ივლტო-

¹) ქარ. ცხ—ში: ბანას და.

²) ქარ. ცხ—ში: და ბუდათა-ყურნი მათ აქუნდეს და აოკრებდეს ტაოს და მაშინ წინამძღვარ ექმნა.

³) ქარ. ცხ—ში: აღიჭურვის იგინიცა, რომელთა თავად ჰყვეს ალთუნან და ორხან.

⁴) ეს შენიშვნა წითლურით სწერია სათაურის მსგავსად ჩვენს დედანში და თ—ში. უკანასკნელში ეს ფრაზა წითლურით სწერია ასე: „აქა მოი ავნის ვაკესა:“ ეს და ამგვარი შენიშვნები, ჩვენის აზრით, უნდა წერებულ იყვნენ აშიაზე და გადამწერს შემოეტანოს ტექსტში. სხვა ვარიანტებში ეს შენიშვნა არ არის.

⁵) ქარ. ცხ—ში: თურქმანნი.

⁶) ქარ. ცხ—ში: გარე უკუნ იქცეს, რამეთუ.

⁷) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: აზნაურმან.

⁸) თ. უმატებს: და მოკლა. ქარ. ცხ—ში: თურქმანსა მუზარადიანსა თავი ორად გაუბო და მოკლა (ქარ. ცხ—ბა გვ. 875).

⁹) თ—ში: ზურგთა უხეთქნა და განკუეთა.

¹⁰) თ—ში: და ზურგი განუწყუტა.

¹¹) ქარ. ცხ—ში: ზურგსა უხეთქნა. თუცა ჯაჭვი ვერ გაუკვეთა, არამედ ზურგის მივი დაამტურია და ქვე დააკვეთა მკუდარი.

დეს:¹) აღიდეს: ტუვე: და: იაგარი: ურიცხვი: ცხენი: და: ჯორი:
 აქლემი: კარვები: უფველი: სიმდიდრე: რომელი: აქენდა: და: ეს-
 რეთ: საესენი: და: სახელფანი: მივიდეს: სამცხეს:²) და: ესოდენ:
 გამარჯვებული:³) რომელ: ესე: ვითართა: სპათა: შინა:⁴) არაგინ: 795
 მოიკლას: სახელ: დებული: კაცი:⁵) ხლო: ამას: ომსა: უწოდდენ:
 ბანას: ჯარად:⁶) რომელ: ესოდენსა: სიმრავლისა: მათისათვის: ეწო-
 და: ბანაჯარი: რომელ: ძალითა: დაეტევენეს: ბანას: და: ავნის: კა-
 კეს: სიმრავლისათვის:⁷) ვითარ: იქმნა: ესე: ამან: ერის: თავმან:⁸)
 სამცხის: სპასლარმან: ევარეუარე: წარავლინა: ძის: წუელი:⁹) თვი-
 სი: ივანე: რომელ: ეწოდა: შაშა:¹⁰) და: უმრწამესი: მისი: სარგის:
 ორნივე:¹¹) იუხუს: ძმანი: ძლიერნი: და: მკნენი: უმეტეს: უფველ-
 თა: წყობათა: შინა: უშიშნი: და: შემმართებელი: და: ბრძოდეს:
 ოლთისთა: აღდეს: ოლთისნი: და: ბადათურის:¹²) ცხე: იგი:¹³)
 ძლიერად: გამარჯვებული: ნაომარი:¹⁴) ომთა: დიდთა: შინა:¹⁵) ~ ~ ~

მართალ არს: მოთხრობა:- ჟამთა:¹⁶) ამათ: შფოთთა:¹⁷)
 შეკრბეს: უფველნი: მთავარნი: საქართველოსანი: კოხტას: თავ-

¹) ქარ. ცხ—ში: და იწყეს სიელტოლად. მაშინ ქართულთა დევნა უყვეს და.

²) თ—ში ეს სამი სიტყვა გამეორებულია.

³) ქარ. ცხ—ში: აღიდეს ნატყვენაი ურიცხვი და სიმდიდრე აურაცხელი და ესრეთ გამარჯვებულნი და საესენი მოვიდეს, და ესოდენ განემარჯვათ.

⁴) ქარ. ცხ—ში: შორის.

⁵) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: მესხი.

⁶) ქარ. ცხ—ში: ბანის-ჯვარად.

⁷) ქარ. ცხ—ში სიტყვიდან „ბანას-ჯარად“ ასეა: რომელ სიმრავლისა მათისათვის ძლით დაეტევენეს ბანას, ავნის ვაკესა. და (ქარ. ცხ—ბა გვ. 375).

⁸) ეს ორი სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში.

⁹) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: ძისწულნი.

¹⁰) თ—ში: შაშა

¹¹) ქარ. ცხ—ში: რომელნი.

¹²) ქარ. ცხ—ში: ბუდათა-ყურის.

¹³) ეს სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში.

¹⁴) თ—ში: გამარჯვებულნი ნაომარნი.

¹⁵) ქარ. ცხ—ბა უმატებს, მოიქცეს მშვიდობით, რომელთა არა არს აქ ეპი მითხრობისა.

¹⁶) ეს ოთხი სიტყვა წითლურით არის ნაწერი ჩვენს დედანში და თ—ში. სხვა ვარიანტებში არ არის. ამის პირდაპირ აშინაჲ წითლურით სწერია: „აქა: და-დიანის: ცოტნეს:“

¹⁷) ქარ. ცხ—ში: ხლო ამა შფოთთა რა შინა იყო ქვეყანა საქართველოსა.

სა:¹) იმერნი: და: ამერნი:²) ეგარსაღნი: ცოტნე:³) დადიანი: ვა-
 რამ: გაგელი: უფარუარე: კუზრი: შოთა: თორღაი:⁴) ერ: კახ-
 ნი: ქართველნი: თორელ: გამრეკელი: საგის: თმოგველი: მესხ-
 ნი: ტაფელნი: და:⁵) ყოველნი: იტუოდეს: რათა: ვყოთ:⁶) არ-
 ღარა: არს: ნათესავი: ქართველთა:⁷) მეფეთა: რათა: წინა-
 მძღვარ:⁸) გვექმნას: და: ვჭბრძოდეთ: თათართა: და: ჩუენ:⁹)
 განდგომილვართ: ვერ: წინა: აღუდგები:¹⁰) თათართა: და: იგი-
 ნი: ბორცოდ: გუაჭირვებენ:¹¹) ესოდენ: რამელ:¹²) ყოველ-
 თა: წელთა: აღმუთს:¹³) წარვალთ: ჭირთა: და: ყოველთა: ღვაწლ-
 796 თა: შემთხვევად:¹⁴) არა: არს: ღონე: დაღათუ:¹⁵) უმეფო: ვართ: არა-
 მელ: შევრბეთ:¹⁶) ყოველნი: და: ვბრძოდეთ: თათართა: დაამტკიცეს:¹⁷)
 რმი:¹⁸) და: დაღეს: ზაემანი: ქართლს: შევრბეს: და:¹⁹) განიყარნეს:
 უშორეს: მყოფნი: აფხაზნი: დადიანი: ცოტნე: და: ბენდიანი:²⁰) გა-
 ცო: კეთილი: და: სრული:²¹) სამღრთოთა: და: საკაცობოთა:²²) რაჭის:

¹) თ—ში: თავსა კობრისასა.

²) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: შანშე.

³) თ—ში: ეგარსულნი, ცუტნე.

⁴) ეს სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში. სამაგიეროთ მიმატებულია: და ყო-
 ველნი.

⁵) ეს სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში.

⁶) ქარ. ცხ—ში: რამე ვყოთ, რამეთუ.

⁷) ეს სიტყვა არ არის თ—ში და ქარ. ცხ—ში.

⁸) თ—ში: წინამძღვრად.

⁹) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: ერთი ერთისაგან.

¹⁰) ქარ. ცხ—ში: და ვერ ძალ გვიძს წინა აღდგომად თათართა.

¹¹) თ—ში: გუაჭირვებენ.

¹²) ეს ორი სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში. ამის მაგიერ: სწერია: ჩვენ, და.

¹³) თ—ში: აღმუთს.

¹⁴) ქარ. ცხ—ში: აღმუთს წაგვასხმენ ყოველთა ქირთა და ბორცოდა შემ-
 სამთხვეველად.

¹⁵) თ—ში: აღთუ.

¹⁶) ქარ. ცხ—ში: და არა არს ღონე ჩვენი და ჩვენ უმეფონი ვართ. აწ შევ-
 კრბეთ.

¹⁷) ქარ. ცხ—ში: და დაამირეს.

¹⁸) თ—ში უმატებს: თათართა.

¹⁹) ქარ. ცხ—ში: ქართლს შეყრისა. ამას ზედა.

²⁰) ქარ. ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: ბედიანი. თ—ში: და ბედიანი.

²¹) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: ყოველთა.

²²) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: და.

ერისთავი: ¹⁾ წარვიდეს: კაზმაღ: ვითარ: ესმა: თათართა: ერდგან: შეკრება: ²⁾ ქართველთა: წარმოვიდეს: ბიჩუ: და: ანგურგ: და: მივიდეს: კობტას: თავსა: დახვდეს: უოველნი: წარჩინებულნი: საქართველოსანი: რამეთუ: ლაშქარი: გაყრილ: იყო: და: ველარა: წინა: აღუდგეს: ³⁾ წარასხეს: ქვეყანასა: ანისისასა: და: ⁴⁾ აღგილსა: რომელსა: ეწოდების: შირაკვეანი: ⁵⁾ ვითარ: მიიწივნეს: ჩორმადონს: ნოინსა: ჰქვა: რა: არს: შეკრება: თქვენი: არა: იქთ: განდგომილებასა: ⁶⁾ ხოლო: მთავარნი: მიუტებდეს: არა: განდგომად: შეკრებით: არამედ: რათა: განვაცოთ: საქმე: ⁷⁾ თქვენი: და: ხარკი: განგიჩინოთ: რომელსა: იგი: უწოდეს: ესე: რა: ესმა: ⁸⁾ არა: სრულიად: ირწმუნა: და: ბრძანა: განძრევა: უოველთა: მკედართა: შეკრვა: უოველთა: სიცხესა: ⁹⁾ შინა: შიშველთა: მკედართა: ზედა: დასხდომა: ¹⁰⁾ და: უოველთა: დღეთა: ჰკითხვიდეს: მიზეზსა: ¹¹⁾ შეკრებისასა: და: უკეთუ: არა: აღიარონ: სიკუდილსა: მისცენ: უოველნი: ესე: ზემო: კსენებულნი: მთავარნი: ხოლო: იგინი: დაამტკიცებდეს: რათა: განვიჩინოთ: ¹²⁾ ხარჯა: და: ამას: ჰყოფდეს: მრავალდღე: რამეთუ: არა: ირწმუნებდეს: და: ვითარ: ¹³⁾ მოკახლა: ჰამანი: 797

1) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: ესენი ყოველნი.

2) თ—ში: შეკრება.

3) ქარ. ცხ—ში სიტყვებიდან „კობტას თავსა“ ასეა: და ესე ყოველნი მთავარნი და თავადნი საქართველოსანი მუნვე იყვნენ გაუყრებელი და ჯერეთ ლაშქარნი არა შეეყარათ, და ამისთვის ვერღარა წინა აღუდგეს, სიმტროსა ბედითა. მოუკედეს და დაიპყრეს და.

4) ეს ორი სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში.

5) თ—ში: შირაკვენი. ქარ. ცხ—ში: შირაკავენი.

6) ქარ. ცხ—ში: ხოლო ვითარ მიიწივნეს ქარმადან-ნოინს წინაშე, კრქუა მათ: რაჲ არს მიზეზი შეკრებისა თქვენისა, უკეთუ არა განდგომილება ჩვენი გნებავსთ.

7) თ. უმატებს: ესე.

8) ქარ. ცხ—ში: რომელსა იგინი უწოდდეს ხარაჯად. ესმა რა ესე ნოინთა.

9) თ—ში: სიცხეთა.

10) ქარ. ცხ—ში: და ბრძანა განძრევა ყოველთა, და მკართ დაკრვა და შიშველთა მკარ-დაკრულთა, სიცხეთა შინა დასხდომა.

11) თ—ში: მზისა.

12) ქარ. ცხ—ში: გაუჩინონ.

13) ქარ. ცხ—ში სიტყვებიდან „მრავალ დღე“ ასეა: და ამა კირსა და სატან-ჯველსა შინა იყვნეს, არცა ირწმუნებდეს სიტყვასა მათსა, და არცა განუტყუებდეს. ხოლო ვითარ.

მივიდა:¹) დადიანიცა: ცოტნე: ლაშქართა: მათდა: დადოსა: რომელ: არს: შორის: სამცხესა: რკინის: ჯვარი:²) და: ვითარ: აუწყეს: წარსხმა: ყოველთა: მთავართა: საქართველოსათა: ანისად: და: შეკრებულთა:³) ყოფა: სატანჯველთა: შინა: ბორბოტთა: ვითარ: ესმა:⁴) მწუხარე: იქმნა: უზომოდ: და: თვისად: სიკუდილად: სირცხვილად:⁵) შეკაცხა: საქმე: იგი: და:⁶) წარავლინა: ლაშქარი: თვისი: და: ორითა: კაცითა: წარვიდა:⁷) დაშდები: სულისა: თვისისა: და: აღმსარებელ: მცნობსა: უფლისსა: რომელსა: იტყვიის: უფროს: ამისსა: საუღარი:⁸) არა: არს: რათა: დადგას: კაცმან: სული: თვისი: მოყუსისა:⁹) თვისისათვას: რომელ: ყო: ჰატოხსანმანცა: ამან: კაცმან: ცოტნე:⁶) სათნოება: მადალი: და: განსათქმელი: საქმე:⁴) საკვირველი: და: ყოვლისა: ქებისა: ღირსი: განვლჳ: სამცხე: და:⁸) ჯავახეთი: და: მივიდა: ანისსა: რამეთუ: ქალაქათ: შესრულიყუნეს: ნონხანნი: ესე: წარჩინებულნი: მოკლანსა: შინა: დაკრულნი: მკროთა: შიშველნი: მსხდომარე: იყუნეს: ვითარ: იხილა: ცოტნე: წარჩინებულნი: ესრეთ: უპატიოდ: და: სიკუდილად: მსხდომარე:¹⁰) განწირულნი: გარდაჰკად: ჭონისაცან:¹¹) და: დააბნია: სამოსელი: თვისი: განშიშველდა: და: შეიკრა: მკარი:¹²) და: დაჰდა: წარჩინებულთა: თა-

¹) ქარ. ცხ—ში: მოვიდა.

²) ქარ. ცხ—ში: ლაშქრითა მათდა, ადგილსა რომელ არს რკინის-ჯუფრი, შორის სამცხისა და დადოსა.

³) ქარ. ცხ—ში: ყოველთავე.

⁴) ეს ორი სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში.

⁵) ეს სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში და თ—ში.

⁶) ეს სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში.

⁷) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: ანისად.

⁸) ქარ. ცხ—ში: დამდები თავისა თვისისა მეგობართა თვსთათვს, მცნობისათვის უფლისა, ვითარცა იტყვის უფალი წმიდასა შინა სახარებასა: ამისა უფროსი სიყვარული (ქარ. ცხ—ბა, გვ. 876).

⁹) ქარ. ცხ—ში: მეგობართა.

¹⁰) ეს სიტყვა არ არის თ—ში.

¹¹) ქარ. ცხ—ში სიტყვიდან „ანისა“ ასეა: მაშინ ზემოკენებულნი ესე ნონხანი ქალაქად შესრულ იყუნეს, და ესე მთავარი ტყვენი, მკარ-დაკრულნი, შიშველნი მოედანს შინა მსხდომარე იყუნეს. ვითარ იხილნა ესე ცოტნე, წარჩინებულნი ესრეთ უპატიოდ მსხდომარენი და სიკუდილიდ განწირულნი გარდაჰკადა ჭონისაგან.

¹²) ქარ. ცხ—ში: შეიკრნა მკარნი.

ნა: 1) და: ვითარ: იხილეს: თათართა: განკვირდეს: და: მსწრაფლ: აუწუეს: ნობინთა: ვითარმედ: ცოტნე: დადანი: მოკიდა: ორითა: კაცითა: და: განიძარცვა: სამოსელი: თვისი: და: 2) შეკრული: და-ჯდა: ქართველთა: თანა: რამეთუ: 3) კეთილად: მეცნიერნი: იუანეს: 4) 798 ცოტნესი: რომლისა: თვის: განკვირდეს: თათარნი: და: 5) წინაშე: მათსა: მიუწოდეს: და: ჰკითხვიდეს: 6) მუნ: მისვლისა: მისისსა: 7) ხელთ: იგინი: 8) ეტყოდეს: ვითარმედ: ჩუენ: ეოკელნი: ამაღ: შე-ვიკრიბენით: რათა: განკაცოთ: ხარაჟა: თქუენი: და: ბრძანება: თქუენი: აღვასრულოთ: ესე: იუან: შეკრება: ჩუენი: 9, აწ: თქუენ: ძვირის: მოქმედთა: თანა: 10) შეგერაცხენით: და: 11) მე: ამის: ძალითა: მოვედ: წინაშე: თქვენსა: უკეთთ: მოიკითხნან: და: 12) დირსა: რა-მე: სიკვდილისა: უქმნა: 13) მეცა: ამით: თანა: მოგჰკუდე: 14) თვინიერ: ჩემსა: არა: 15) უქმნიეს: უკეთუ: ცხოვრდენ: მათ: თანა: 16) ვიუან: 16) და: ვითარ: ესმა: ესე: ცოტნესაგან: ნობინთა: განკვირდეს: სათნოე-ბისათვის: და: თქუეს: ვინათგან: ნათესავნი: ქართველთანი: ესო-დენ: კეთილ: არიან: და: არა: განცრუვდებიან: 17) რომელ: აფხაზე-თით: მოვიდა: კაცი: 18) რათა: დადვას: სული: თვისი: მოეკარკათ: თვის: და: არა: განცრუვეს: 19) ესრეთ: განწირა: თავი: თვის: 20) სი-

1) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: მწუხარედ.

2) ეს ორი სიტყვა არ არის თ—ში.

3) ეს სიტყვა ბროსეს გამოცემაში არ არის, მაგრამ ბარ—ში არის.

4) უნდა იყოს: იუანეს.

5) ეს სიტყვა არ არის თ—ში.

6) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: მიზეზსა.

7) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: და ამას საქმის ქმნასა რომელ მან ჰყო.

8) ქარ. ცხ—ში: იგი.

9) ქარ. ცხ—ში: მიზეზი შეკრებისა ჩვენისა.

10) თ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: მოქმედად.

11) ქარ. ცხ—ში ამ სამი სიტყვის მაგიერ: რათა გამოიკითხოთ და უკეთუ.

12) ქარ. ცხ—ში: გვიქმნიეს. თ—ში: უქმნია.

13) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: და უკეთუ უბრალონი იუანენ, მეცა უბრალოდ შევირაცხო და მართალ თქვენ წინაშე, რამეთუ.

14) ქარ. ცხ—ში: არა რაჲ.

15) უკანასკნელი ცხრა სიტყვა თ—ში არ არის.

16) უკანასკნელი ხუთი სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში ამ ადგილას.

17) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: ერთი ერთსა.

18) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: ესე დიდებული.

19) ეს ორი სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში.

20) ქარ. ცხ—ში: სული თვისი.

კუდიდ: არა: არსა: სიცრუვე: მათ: შინა:¹) და: ამის: ძალითა: უბ-
 რაღო: ვზოვებთ: და:²) განუტოთ: უოველნი:³) რქუეს: ცოტნეს:
 განდგომილება: ვჭკონთ:⁴) თქვენ: ქართველთა: და: აწ: ვინათგან:
 ჭუგ: სათნოება: კეთილი: უოველთა: ქართველთა: შენ: მოგანა-
 ჭებთ: შენდა: მონდობილ: ვართ: და: განუშენეს: უოველნი: ესე:
 წარჩინებულნი: და: განიუხანეს: მთავარნი: საქართველოსანი:⁵) და:
 წინა: აღმდგომ: იქმნა:⁶) ურთიერთას:- მ ა შ ი ნ :⁷) შეკრბეს: და-
 დებულნი: ამის: სამეფოსანი: რამეთუ: ეგულებოდა:⁸) მთავარ: უო-
 79) ფა: მათ: ზედა: ეგარსლნისი: არა: საწუნოთა: გარეთგან: აღმო-
 ჩენილსა:⁹) ამისთვის: შეკრბეს: მთავარნი: ამერის: საქართველოსა-
 ნი:¹⁰) შანშე: ვარამ: გაგელი: უვარუვარე:¹¹) ჯუელი: სარგის: თმო-
 გველი: კაცი: მეცნიერი: და: ფილოსოფოსი: და: რიტორი:¹²) სუ-
 რამელი: გრიგოლ: ქართლის: ერისთავი: გამრეკელი: . თორელი: .
 ორბელნი: .¹³) და: . მრავლნი: . ერის: . მთავარნი: . და: ძებნა: . ეუეს:
 ღამას: ძისა: დავითისათვის: და: . ეუეს: .¹⁴) ვიეთგანვე: . ვაქართა:¹⁵)
 ვითარმედ: . ჯერეთ: ცოცხალ არს: . გარნა: . ჰერობილი: . ჯურღმულ-
 სა: შინა: . ღრმასა: . გულთა: .¹⁶) თანა: . მყოფობასა: .¹⁷) ვითარ: . ეწ-
 წეს: წარვიდეს: ჩორმადონს: . იოსურასა: ბიჩორს: დანგურაგს: . თა-

¹) ქარ. ცხ—ში: შორის.

²) ქარ. ცხ—ში: ამისთვის.

³) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: და ნურღარა ესჯით.

⁴) ქარ. ცხ—ში: ვგონეთ.

⁵) ქარ. ცხ—ში უკანასკნელი ოთხი სიტყვის მაგიერ: და წარვიდეს თვს
 თვსად.

⁶) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: იქმნეს.

⁷) თ—ში ეს სიტყვა არ არის.

⁸) ქარ. ცხ—ში: პრცხვენოდათ.

⁹) ქარ. ცხ—ში უკანასკნელი ოთხი სიტყვის მაგიერ: არა მოგან უგვარიი-
 ნესისა კაცისა.

¹⁰) უკანასკნელი სამი სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში.

¹¹) თ—ში: ყუარყუარა.

¹²) ეს ორი სიტყვა სხვა ვარიანტებში არ არის გარდა ჩვენი დედნისა და
 თეიმურაზისა.

¹³) ქარ. ცხ—ში: ორბელნი.

¹⁴) თ—ში: ეუწყა.

¹⁵) ქარ. ცხ—ში უკანასკნელი ოთხი სიტყვის მაგიერ: რამეთუ ეუწყათ ვიეთ-
 განმე ვაჭართა.

¹⁶) ქარ. ცხ—ში: გუელთა.

¹⁷) ეს სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში.

ნა: .¹⁾ რამეთუ: .²⁾ ჭერეთ: . უოვედნი: . არა: .³⁾ მისრულ: . იუთ: .⁴⁾ ქვე-
 უანსა: . წარავლინა: .⁵⁾ მასა: .⁶⁾ არამედ: . ესე: . ზემო: . კსენებუელი: .
 ნოინნი: . განაკებდეს: .⁷⁾ ქვეუანათა: . და: . მთაკსენსეს: . ვინათგან: . წა-
 რავლინთ: .⁸⁾ მეფე: . ჩვენნი: . ნარინ: . დავით: . ენს: . წინა: . შე: . და-
 რა: . უწყით: .⁹⁾ რა: . შეემთხვია: . და: . და: .¹⁰⁾ მათი: . რუსუდან: . გარდაი-
 ცვალა: . და: . არა: . არს: . ნათესავი: . მეფეთა: .¹¹⁾ ჩვენ: . ურთიერთას: . დაუ-
 მორჩილებულ: . არს: .¹²⁾ და: . არა: . ეკების: . თუმცა: . დამემორჩილენით: .¹³⁾
 ვისმე: . უკეთუ: . არა: . იუოს: . ნათესავი: . მეფეთა: .¹⁴⁾ აწ: . გვასმაეს: . თუ:
 არს: . შვილი: . მეფისა: . ჩვენისა: .¹⁵⁾ რომელი: . დაუტევას: . ძმამან: . დასა:
 თვისსა: . რუსუდანს: . რათა: . დაადგინოს: . მეფედ: . ხოლო: . რუსუ-
 დანს: . მეფემ: . წარავლინა: . სულტანს: . თანა: .¹⁶⁾ რათა: . წარწყმიდოს:
 და: .¹⁷⁾ გვასმია: . რომე: . ცოცხალ: . არს: . და: .¹⁸⁾ ჰატომრად: . ჰუავს: . აწ: . 800
 ბევედრებით: . რათა: . წარავლინოთ: . ერთი: . ვინმე: . სასკელოყანი: . კა-
 ცი: .¹⁹⁾ და: . მოიყვანოთ: . დაკით: . მეფე: . და: . ჰუოთ: . ჩვენზედა: .²⁰⁾ და:
 ვითარ: . ესმა: . ნოინთა: . განკვირდეს: . საქმისა: . მისთვის: . რომელი:
 ექმნა: . მეფესა: . რუსუდანს: . და: . მსწრაფლ: . წარავლინა: . ანგურგ:

1) ქარ. ცხ—ში: და ვითარ ქეშმარიტებით უწყათ ესე მთავართა საქართვე-
 ლოსათა, წარვიდეს ქარმაღან, იოსურს, ბიჩის და ანგურავს წინაშე (ქარ. ცხ—ბა
 გვ. 877). თ—ში უკანასკნელი სამი სიტყვის მაგიერ: ბიჩოს და ანგურავს თანა.

2) თ. უმატებს: არამედ.

3) ქარ. ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: ყენი არა რომელი.

4) ეს სიტყვა არ არის თ—ში.

5) ეს ორი სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში.

6) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: ამა.

7) თ—ში: წარავლინეთ.

8) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: წარავლინეთ ყენს წინაშე არა უწყით. მერმე
 ქარ. ცხ—ბა უმატებს: თუ.

9) თ—ში და ქარ. ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: დედა.

10) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: ჩვენთა და.

11) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: ვართ.

12) ქარ. ცხ—ში: დავემორჩილენით.

13) თ. უმატებს: და

14) თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: ლაშისი სახელით დავით.

15) თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: საბერძნეთს.

16) ქარ. ცხ—ში: აწ.

17) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: გველთა თანა.

18) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: და ჩვენცა თანა წაყვეთ.

19) ქარ. ცხ—ში: და მოვიყვანოთ იგი აქა და ჰყოთ ჩვენ ზედა მეფედ.

მოციქული: და:¹) ვარამ: ჰაგელი:²) სარგის: თმოგველი:³) მცირდ-
თა: დღეთა: მიჭუეუეს: საბერძნეთს: სულტანს: თანა:⁴) და: აუწყეს:
ვითარმედ: დავითის: ქებნად: მოვსულუკართ: რათა: მოგვეცო: და:
წარვიუყანოთ: ხოლო: იგი: არღარა: ჰკონებდეს: სიტოცხლეს:
მისსა: და: ეტეოდა: ვითარმედ: ერმა: დავით: წარმოვეყვინა: მე-
ფესა: ქართუელთასა: რათა: ექსორია: ვჭეო: და: ძველ: ოდესმე:
ექსორია: ვჭეაგ: აწ: არს: შვიდი: წელი: არა: უწყვი: ცოცხად:
არს: ანუ: მკვდარ:⁵) ~~~~~

ხოლო: მათ: აუწყეს: ვითარმედ: ჩვენ: უწყით: როგო:
ცოცხალ: არს:⁶) ჯურღმულსა: შინა: მყოფი: გველთა:
თანა: რამეთუ: სოსნას: ასმოდა: მისვლა: მათი: და:
მხილნეს: ვარამ: და: სარგის: ეუწყა: სიტოცხლე: და-
ვითისი:⁷) ხოლო: ვითარ: ცნა: სულთანმა: წარავლინა:
კაცი:⁸) დავით: კნინლა: სითმა:⁹) მყოფი:¹⁰) ~~~~~

რათა: ვითარ: აებგდრადმე:¹¹) განუენილად: ანუ: მკვდრად:
მოძრავად: საგონებელ: იყო: მხილველთა: მიერ:¹²) უცხო: იყო: სა-

¹) თ—ში: მსწარმელ წარავლინა ანგურუგ და მოციქული და. ქარ. ცხ—ში: მსწარმელ წარავლინეს ანგურაგ ელჩად და თანა წარჰყვეს.

²) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: და.

³) ქარ. ცხ—ში: მიიწიენეს სულტანსა წინაშე.

⁴) თ—ში: მომკულარ. ქარ. ცხ—ში სიტყვებიდან „მეფესა ქართველთასა“ ასეა: რათა მოვაკლევინო და მე მაშინვე სიკუდილად მივეც მღვიმესა შინა გველთა თანა. აწ არს მიერთთან შვიდი წელი, ვითარდა ეგების ცოცხალ ყოფა მისი.

⁵) ქარ. ცხ—ში ამ სამი სიტყვის მაგიერ: სიტოცხლე მისი.

⁶) ქარ. ცხ—ში სიტყვიდან „თანა“ ასეა: რამეთუ მას ოდენ ჟამსა სოსნა მოსრულ იყო და მას ეამბო ვარამ გაგელისა და მისთანა მყოფთა თაუადათოს სი-
ცოცხლე დავითისი,

⁷) თ. უმატებს: და გამოიყვანა კაცი, ქარ. ცხ—ბა უმატებს: და გამოიყვანეს დავით.

⁸) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: სულეერ.

⁹) ეს, რაც დიდრონი ასოთია მოყვანილი, სათაურის მსგავსად სწერია წით-
ლურით ჩვენს დედანში და თ—ში.

¹⁰) თ—ში: აეგებდა რადმე.

¹¹) თ. უმატებს: და. ქარ. ცხ—ში სიტყვიდან „ყოფი“ ასეა: რამეთუ საგონებელ იყო უსულოდ რადმე განყინულად ანუ მკუდრად, უძრავად, მხილველთა მიერ. ესრე.

ხილველად: რამეთუ: ფერი: ჰირის: მისისა: დაუყოლებულ: და:
 თმანი: ვიდრე: მსხვილ: ბარკლამდე:¹⁾ და: ფრჩხილნი: ფრიად: 801
 გრძელ: რომელი: იხილეს:²⁾ განკვირდეს: სიტყვებს: მისსა:³⁾
 სულტანი:⁴⁾ და: ვარამ: და: სარგის: დიდად: იტრემლადეს: ხოლო:
 სულტანი:⁵⁾ ლომბიერ: იქმნა: განბანა: და: მრავალი: ნიჭი: მიანი-
 ჭა: შესამოსელი: ცხენნი: რჩეული: ოქრო: და: ვერცხლი: ყრიად:
 ჰატისა: და:⁶⁾ შენდობასა: ეკედრებოდა:⁷⁾ და: ესრეთ: წარმოავლი-
 ნა: და: ვითარ: მოიწივნეს: საქართველოსა: მიეკენეს: ეოველნი:
 წარჩინებულნი: საქართველოსანი: შანშა:⁸⁾ და: ძე: მისი: ზაქარია:
 ამირ: სმასლარი: კაცი: სიკეთითა: აღმატებული: უუარუარა:⁹⁾
 ჯაყელი: სურამელი: გრიგოლ: ქართლის: ერისთავი: ორბელი:
 გამრეკელი: შოთა:¹⁰⁾ კუპრი: და: ეოველნი: მთავარი: თვინიერ:
 ეგარსლანისა:¹¹⁾ და: წარვიდეს: ნონთა: წინაშე: ხოლო: მათ: იხი-
 ლეს: და: განინარეს:¹²⁾ მეფობა: ვერ: დაუმტკიცეს: არამედ:¹³⁾ წა-
 რაველინეს: დიდსა: ბათო: უანისსა:¹⁴⁾ და: წააჭუყეს: შანშას: ძე: ზაქა-

¹⁾ ქარ. ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: კოკამდე შთასრულ.

²⁾ ქარ. ცხ—ში: და ფრჩხილი გრძლად წაზრდილ (ბარ—ში: წაზიდულ). იხილეს რა ესე.

³⁾ ქარ. ცხ—ბა უმატებს: თუ ვითარდა იყო სულიერ.

⁴⁾ ეს სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში.

⁵⁾ ქარ. ცხ—ში: ტრემლოდეს დიდად ვარამ გაგელი და სარგის და სულ-
 ტანიცა.

⁶⁾ ეს სიტყვა არ არის თ—ში.

⁷⁾ ქარ. ცხ—ში სიტყვიდან „იქმნა“ ასეა: „მყის წარიყვანეს აბანოდ“, ვანბი-
 ნეს და შემოსეს საპატოლ, სამეფოთა სამოსლითა და სამკაულითა, და მოიყვა-
 ნეს, და სხვადა ფრიადნი ნიჭნი და სიმდიდრენი მიანიჭნეს. და ეკედრებოდა სულ-
 ტანი შენდობასა, რათა არა იკვენოს ძვირი მისთვის, და ესრეთ წარმოავლინა (ქართ-
 ლის ცხოვრება გვ. 378).

⁸⁾ ქარ. ცხ—ში: შანშე.

⁹⁾ ქარ. ცხ—ში: უვარუვარე.

¹⁰⁾ თ—ში: შოთაა.

¹¹⁾ თ—ში: ეგარსულნისა.

¹²⁾ ქარ. ცხ—ბა უმატებს: არამედ მათ.

¹³⁾ ქარ. ცხ—ში: და.

¹⁴⁾ ქარ. ცხ—ში: უანის ბითოს წინაშე:

რას: გარამის: ძე: აღბუღ:¹) სარგის: თმოგველი:²) წარვიდეს: ბა-
თოს: წინაშე:²) ~~~~~

3) თარ: მიიწივნეს: კეთილად: ზვიწხნარნა: ბათო: ზან-
ზანს:³) ძე: და:⁴) ზაქარია: აღზუა:⁵) თვისად: დაიჭირნა: და:
მეფე: დავით: მანგუჟანს:⁶) წარავლინა: და: წავაშუს: თა-
ნა: სარგის: თმოგველი: ჟარაჟურუმს:⁷) მიიწივნეს: მან-
გუჟანს: წინაშე: რომელი: სადა: მიამცნო: ბათოს: რა-
თა: ბანიხაროს:⁸) და: ბანგუოს:⁹) რომელსაცა: ორთაგან:
დავითს: ხვდებოდეს: მეფობა: მას: დაუმტკიცო:¹⁰) ხო-
ლო: მიკრიწივნეს: დახვდეს: მანგუჟანს:¹¹) ნარინ: დავით:
802 მეფე: ათაბაგი: ავაბ: სურამელი: გამრეკელი: ამირა-
ჯიბი: ბეჟან: და: მსრამ: მრავალ: ჟამ: იძუფვოდეს: ხა-
ტათს: და: ჟარაჟურუმს: -¹²) ~~~~~

მაშინ: ინებეს: თათართა: ნონთა: საქართველს: მეფეთა:
მეფუნა: და: სულტანის: უსდინის: წინაშე: მათს:¹³) და: მოუწო-
დეს: ელჩთა:²) მსწრაფლ:¹⁴) ვითარ: იხილეს: სულტანი: სიმდიდრითა:

¹) თ—ში: აღბლა. ქარ. ცხ—ში: აღბუღა და.

²) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: და.

³) ქარ. ცხ—ში: შეიწყნარნა იგინი ბითო. ხოლო მან შანშეს.

⁴) ეს სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში და თ—ში.

⁵) თ—ში: აღბუღა. ქარ. ცხ—ში: და ვარამის ძე აღბუღა.

⁶) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: წინ.

⁷) თ—ში: ყრა ყურუმს. ქარ. ცხ—ბა უმატებს: და სხვანი მცირედნი ვინმე ქართველნი, და.

⁸) ქარ. ცხ—ში: განიხილოს.

⁹) თ—ში ეს ორი სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ბა უმატებს აქ: და.

¹⁰) უკანასკნელი ორი სიტყვა არ არის თ—ში. ქარ. ცხ—ში: და ორთაგან რომელსაცა ხვდებოდეს, დავითს და დავითს, მეფობა მას დაუმტკიცოს.

¹¹) ქარ. ცხ—ში: მანგუ-ყანის თანა.

¹²) ეს დიდრონი ასოებით მოყვანილი ტექსტი წითლურით სათაურის მსგავსად მოყვანილია ჩვენს დედანში და თ—ში.

¹³) სიტყვიდან „ნონთა“ ასეა ქარ. ცხ—ში: რომელი საქართუძლოსა იუჟნეს, რათა მათ წინაშე მიიყვანონ სულტანი ყიასდინ.

¹⁴) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: წარავლინეს. მაშინ ვერდარა ურჩ ექმნა ყიასდინ, არამედ წარმოემართა დიდითა სიმდიდრითა თვისითა, და მოიწია წინაშე ნონთა (ქარ. ცხ—ბა გვ. 878).

უზომოთა: და: განსაკრთომეღითა: ინებეს: მისიცა: წარვლენა: ეანს:
 ბათოსთანა: და: წარავლინეს: იგიცა: და: აუ: სიდა: ვინ: იყო:
 კელმწიფე: დამორჩილებუდი: მათი: ბათოს: თან: წარვლენ:¹) ბა-
 თომან: გაუეუენის: წარავლინის:²) ვითარ: ესე: სულტანი: ეასდინ-
 ცა: წარავლინა: მანგუენისსა: და: იყოფოდეს: ორნი: იგი: და-
 ვით და: დავით: ეასდანი: სულტანი: საბერძნეთისა:³) ხაღთისა:
 სულტანი:⁴) და: ათაბაგი: ავაგ:⁵) ხატაგეთის: და: ეარაუერუმს: და-
 ეუნეს: ვითარ:⁶) ხუთისა: წდისა: ეამი: ~~~~~

ხოლო: ამათ: ჟამთა:⁷) სავამ: მსა:⁸) ამას: მანგუენს:⁹)
 მსხმს: ძენი: ორნი: უხუცესნი: ვითარამ: ყუბლიყან:
 უმცირესნი: ულო: როგელსა: მჯნაბითაცა: უფოდეს:
 ამან: მანგუენს: ბანაჩინა: ყანად:¹⁰) კირკოზო: ძე: თჳისნი:
 ყუბლიყან:¹¹) და: უბრძანა: ლაშკარობა: დასავლეთით:
 კერძო: ბაგილოვანსა: როგელ: არს: ბაღდადი: და:
 ეგვიპტისა: და: ყოვლისა: დასავლეთისა: კერძათ: ხო-
 ლო: ულოს: უბრძანა: წასვლა: დიდთა: ინდოეთად:
 და: მან: ბანლაშკარობა: ბარნა: ძნელად: აღუჩნდა:¹²)
 ყუბლიყანს: წარმოსვლა: დასავლეთით: ულას: უბრძანა: წარ-
 სვლა: ჳინდოეთის: კერძოთა: მამინ: ევედრა: ულას: ძმასა: რა-

¹) თ—ში: წარავლენდან.

²) ქარ. ცხ—ში. ბითოს თანა წარავლენდიან და ბითო მანგუყაენს თანა წარავლენდის.

³) ქარ. ცხ—ში: ორნი ესე ულუ-დავით და ნარინ-დავით და მივიდა საბერძნეთისა სულტანი ყიასდინიდა და.

⁴) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: მუნ იყო.

⁵) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: და იყუნეს მანგუ-ყაენის წინაშე.

⁶) ეს ორი სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში.

⁷) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: შინა იქმნა.

⁸) თ—ში ეს სიტყვა არ არის.

⁹) ქარ. ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: რამეთუ მანგუყანს.

¹⁰) ქარ. ცხ—ში: უხუცესისა სახელი ყუბულ ყან და უბრწყემისა ულო და ეჭვნობითაცა უკმო'დეს. ამან ყაენმა მანგუ განაჩინა ყაენად.

¹¹) ქარ. ცხ—ში: ყუბულ ყან.

¹²) ქარ. ცხ—ში: ხოლო ულოს უბრძანა წარსვლა ინდოეთს დიდითა ლაშკრითა, გარნა ორთავე ძნელად აღუჩნდათ (ქარ. ცხ—ბა გვ. 878). ეს, რაც დიდრონი ასოთია მოყვანილი, წითლურით სათაურის მსგავსად არის მოყვანილი ჩვენს დედანში და თ—ში.

803 თა: განცვაღონ: ლაშქრობა: და: უღო: დასავლეთით: კერძო: წარ-
 მოვიდეს: და: უუბლიყან: ინდოეთს: ვითარ: ცნა: უუბლიყანმა:
 სიხარულით: შეიწყინარა: სიტყუა: უღოსი: და: განცვაღეს: ლაშ-
 ქრობა:¹⁾ და: მოაკსენეს: მანგუყანს: მამასა: მათსა: საღაშქროსა:
 განცვაღება: და: უღოსი: ბაბილოყანს: და: ეგვიპტეს: წარსგლას:²⁾
 რომელსა: ნებასა:³⁾ მანცა: და:⁴⁾ მოუწოდა: ძესა: თჯისსა:⁵⁾ და:
 მისცა: ლაშქარი: ვითარ:⁶⁾ ექვსი: ბეგრი: მკედარი: დედა: წუ-
 ლითა: მათითა:⁷⁾ და: ხვასტაგითა: და: განჩინა: მკედართ: მთა-
 ვრად: რომელთა: იგი: უღოს:⁸⁾ ნოინობით: უწოდენ: და: აწ: ბეგ-
 ლარბეგად: სახელით: ელგანონ:⁹⁾ სათესავით: ჯაღარი: კაცი: ზა-
 ტიოსანი: და: სათნობიანი:¹⁰⁾ სამართლის: მკემედი: ამას: მოს-
 ცნა: ვითარ:¹¹⁾ მკედარი: ათი: ათასი:¹²⁾ წარვიდეს: უღო: და: მკე-
 დართ: მთავარი: მათი: ელგანონ: განვლეს:¹³⁾ თურანი: და: ჯეო-
 ნი: მოციფინეს: ხორასნიას: არესა: და: მიერ: აღმუთს:¹⁴⁾ ვითარ:
 მოციფინეს:¹⁵⁾ ბრძოლად: აღმუთისა: მოკუდა: მანგუყან:¹⁶⁾ დასვეს:
 ტანტსა: მამისა: მისისასა: უუბლიყან: რომელი: მამასა: მისსა:

¹⁾ ქარ. ცხ—ში: ყუბულს დასავლეთის კერძ და უღოს ინდოეთის კერძ. მა-
 შინ ევედრა უღო ძჰასა თჯისა ყუბულს, რათა ინდოეთის კერძ იგი წარვიდეს და
 დასავლეთის კერძო თვთ წარავლინოს და ესრეთ განცვალონ ლაშქრობა.

²⁾ უკანასკნელი ექვსი სიტყვა არ არის ქარ ცხ—ში.

³⁾ ეს სიტყვა არ არის თ—ში.

⁴⁾ ქარ. ცხ—ში: ნება სცა.

⁵⁾ თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: უღოსა.

⁶⁾ ეს სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში და თ—ში.

⁷⁾ ქარ. ცხ—ბა უმატებს: ბარგითა.

⁸⁾ თ—ში: უღუს.

⁹⁾ თ—ში ელგანონ და. ქარ. ცხ—ში: რომელსა იგინი ნოინობით უკომბდეს
 და აწ ბეგლარბეგ ეწოდების, სახელით ელგანონი.

¹⁰⁾ ქარ. ცხ—ბა უმატებს: და.

¹¹⁾ ქარ. ცხ—ბა უმატებს: სახლითა და დედა-წულითა.

¹²⁾ ქარ. ცხ—ში: გამოვლეს ერანი.

¹³⁾ ქარ. ცხ—ში უკანასკნელი ექვსი სიტყვის მაგიერ: მოვიდეს ხვარასანს,
 ერას და მოციფინეს აღმუთს. და.

¹⁴⁾ ქარ. ცხ—ში: მოადგეს.

¹⁵⁾ ქარ. ცხ—ში: ყაენი მანგუ.

დაედგინა: ყა¹ნად:¹) და: დარჩეს: ყარა: ყურყუმს: ზემო: კსენებულ-
ნი: ესე: კელმწიფენი: უცილოებასაგან:²) თათართასა: ~~~~~

ხლო: ულო: მოიწია: აიღარ: ბაბანს: მკადრითა:³) სა-
მოცი: ათასითა: ვითარ: ცნეს: ნოინთა: ჩორმოლონ:⁴)
იოსურ: ბიჩო:⁵) ანუზრბ:⁶) წარმართნეს: მიგმგმგად:
ულოსასა: და: თანა: წარითანნეს: ყოველნი: წარჩინებულ-
ნი: საჭარტველოსანი: და: უმეტეს: ებარსელნი:⁷) | რო- 804
მელსა: ვითარცა: მფხსა:⁸) მოჩილოზდეს: ყოველნი:
მთავარნი:⁹) საჭარტველოსანი: და: მიგმგმნეს: აიღარ:
ბაბანს:¹⁰) და: უმკრბს: ორნივე: თათარნი: პირველ: მო-
სრულნი: რომელთა: თამაზობით:¹¹) უწოდეს: ულო:
ყანს: თანა: მოსრულნი:¹²) ~~~~~
ღ-თო: დაიცემ: ოსასვე: ცხორებასა: უინა: დედოფალ-
თა: დედოფალი: მარიაჲ: და: ქმ: მისი: პირველ: ოტია:
რომლისა: ბანებითა: იწერება: წმიდა: ესე: წიგნი: ~~~

და: წარჩინებულნიცა: საქართველოსანი: მივიდეს: ულოს:
წინაჲ: იხილნა: და: კეთილად: შეიწყნარნა: და: ამკედრდა:¹³) მათ:
თანავე: მბრძოლად: განახინა:¹⁴) და: უბრძანა: რათა:¹⁵) სამეფუად:

1) ქარ. ცხ—ში: და დასვეს მამისასა მისისა ტახტსა ზედა მჴლი მისი ყუ-
ბულ ყანნად, რომეთუ თუთ მამასა მისსა მისთვის დაეგო ყანნობა.

2) ქარ. ცხ—ში: კელმწიფენი დაუით და დაეით უცალოებისაგან.

3) ქარ. ცხ—ში: და ულო მოვიდა აღარბადაგანს ლაშქრითა.

4) თ—ში: ჩორმილონ.

5) თ—ში: ბიჩო.

6) ქარ. ცხ—ში: და ვითარცა ცნეს ნოინთა ქარმოდან, იოსურ, ბიჩვის და
ანგურაგ.

7) აგარსლ—ნ.

8) ქარ. ცხ—ში: და უმეტეს ეგარსლან, რომელსა უმეტეს მეფისა.

9) ქარ. ცხ—ში: წარჩინებულნი.

10) ქარ. ცხ—ში: თავრუზს.

11) თ—ში: თამბობით.

12) სიტყვიდან „აიღარ ბაგანს“ ქარ. ცხ—ში არ არის. ეს, რაც დიდრონი
ასოებით არის მოყვანილი ჩვენს დედანში და თ—ში წითლურით სათაურის მსგავ-
სათ სწერია.

13) ქარ. ცხ—ში: შეიწყნარა პატივითა და ამკედრნა.

14) ეს სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში.

15) თ—ში: რომელ.

უზნდა: და:¹) რომელ: არს: მეგრძლე:²) რომელსა: არტყია: კრმალა:
 და: კარსა: ზედა: მდგომარე: არს: რომელი: მე: სუქაღრდა:³) და:
 ესე: იგი: არს: რომელსა: საგრილობელად: შექმნული: მიერ:
 გული: შესაკერველი: გაშიშვლებული: აქუნდა: თავსა: ზედა: უა-
 ნისსა: მალასა: შეშასა: ვითარცა: ბუნსა:⁴) დროშისსა: ზედა:
 განთხობილისა: იუვის: ამას: სუქურსად: სსხელ: სდებდეს: და:
 უკეთუ:⁵) არა: ყანთა: ნათესავი: იუვის:⁶) არავის: კელ: ეწითებოდა:
 დახრდილება: მათ: სხვითა:¹) რომელთა: აქვდის: ტანისმოსი:
 და: აღაქაბაში:⁸) სხვათა: ევდრჩად:⁹) რომელ: არიან: კარის:
 მცველნი: მეკარენი: სხვათა: უორჩად: რომელთა: აქვდა: მშვილდ:
 ქარქაში: უშურველითა:¹⁰) ზატივითა: ზატივსცა: ერმამან:¹¹) დიდთა:
 805 ამათ: მთავართა: საქართველსათა: და: თუთუქსა: ზატივად: გა-
 ნუჩინა:¹²) და: წარვიდეს: ადგილსა:¹³) რომელსა: ეწოდების: აღატა-
 დი:¹⁴) და: მივიდეს: უოველნი: მორჩილნი: წინაშე: მისსა:¹⁵) და: და-
 ჯდა: ტანტსა: საკელმწიფოსა: და: ილოტეს:¹⁶) წესისა: ებრ: მა-
 თისა: და: უწოდეს: ყანად:¹⁷) აქა: იწყეს: ყანობმან:¹⁸) ამათ: ზედა:

¹) ქარ. ცხ—ში: და უბრძანა რომელსამე ულდაჩად.

²) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: და.

³) თ—ში: სუქლდა.

⁴) თ—ში: შუნსა.

⁵) ქარ. ცხ—ში სიტყვიდან „კრმალი“ ასეა: და კარსა ზედა დგის, ევდაჩად. და რომელსამე სუქურჩად. რომელსა საგრილობელი აქუს შესაკვეცილი და გასაშ-
 ლელი, მრგვალი, მალალსა ხესა ზედა, ვითარცა ბუნსა დროშისასა განთხობული
 იუვის და მით ყანის თავსა ზედა უგრილობდიან, და თუ.

⁶) ეს სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში.

⁷) თ. უმატებს: ყუბრჩად. ქარ. ცხ—ში: არავინ ღირს იყო სუქურითა და-
 ჩრდილებად. და სხვანი ყაფჩაჩად.

⁸) თ—ში: ჰლაქა ბაშმლი. ქარ. ცხ—ში: ბაშმაყანი.

⁹) თ—ში: ევდრჩად.

¹⁰) ქარ. ცხ—ში სიტყვიდან „აღაქაბაში“ ასეა: და ზოგნი კარის მეგრედ
 და ევჩად და ზოგნი ყორჩად, რომელთა ჰქონდა მშვილდნი და ქარქაშნი. ესე ვი-
 თარითა უშევრითა.

¹¹) უნდა იყოს: ყანმან.

¹²) უკანასკნელი ოთხი სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში.

¹³) ქარ. ცხ—ში: და წარმოვიდეს და მოვიდეს ადგილსა მას.

¹⁴) ქარ. ცხ—ში: აღტადი.

¹⁵) ქარ. ცხ—ში: მორჩილნი მათნი ყანს წინაშე.

¹⁶) ქარ. ცხ—ში: დალოტეს.

¹⁷) უკანასკნელი სამი სიტყვა ქარ. ცხ—ში არ არის.

¹⁸) თ—ში: აქა იწყო ყნობა მრ. ქარ. ცხ—ში: „აქა იწყო ყანობა ულოს
 (ბარ—ში: ულოა)“. ეს ფრაზა აშიაზე დაწერილის შენიშვნიდან უნდა იყოს შე-
 ტანილი ქარ. ცხ—ში.

თაშთა: ნოინთა: ოთხთა:¹) მიერ: განეგებოდა: ქვეყანა: საბრძანე-
ბელისა: მათისა: არამელ: რამ: გური:²) რამელ: არს: ხვარასანი:
ერაყი: აიღარ: ბაგანი: შავკარნი: და:³) ბარდავი: შირვანი: საქარ-
თველი: ურკელი: ხაღთი: და: საბერძნეთი: დიდი: ვიდრე: ასდამ-
დე:⁴) ამათ: ოთხთა: ნოინთაგან: საგონებელ: იუუის: ვითარ: ძალ-
თა: ოდესმე: შემდგომმა: საკადრებელისა: რიშთისა: და: რა-
მოსონთა: ქვეყანათა:⁵) განაგებდეს: ოთხნი: ჰატოსანი:⁶) და: ვი-
ნათგან: მოიწია: უღო: იწყო: სურად:⁷) ქვეყანათა: და: განაგებდა:
წესთა: ყანობისთა:⁸) აღსრულებად: ~~~~~

მათვე: შამთა: წარმოავლინეს: სხვათაცა: შამთა: შვილ-
ნი: მათნი: რომელთა: ჟონი:⁹) უწოდოიან: ბათო: ვიღკე:
მატურ: ჩაღატ: შანის:¹⁰) შვილმან: და: უშან: ყული: და-
თულის: ნათესავისაგან: ულაღა:¹¹) რათა: ყვან: მათი:¹²)
წილ: ხლომილ: შანის: შვილთა: და: აჯისა: იზინი: აი-
ღებდეს:¹³) ~~~~~

და: ოქთასს: ყანის:¹⁴) შვილის: შვილი: უბოუელ: ყანის:¹⁵) ძმა:
უღო: აქა: დახვდა:¹⁶) შირველ: მოსრული:¹⁷) ვითარ: იხილა: უღო: 806

¹) ქარ. ცხ—ში: რამეთუ პირველ მათ თაშთა (ეს სიტყვა არ არის ბარ—ში) ოთხთა ნოინთა.

²) ქარ. ცხ—ში: პირველად რომეგვარი.

³) ქარ. ცხ—ში: აღარბადაგანი, შოვაკანი.

⁴) ქარ. ცხ—ში: ასიაღმდე.

⁵) თ—ში: რომოსიონთა ქყნასა.

⁶) ქარ. ცხ—ში: ამა ოთხთა ნოინთა მიერ განეგებოდა, და მათი საურავი იყვის, რომელთა თემოჩიანობით უკმობდეს, ვითარცა ძველ ოდესმე იონთა ქვეყანა და რომს გააგებდეს ოთხნი ჰატოსნი (ბარ. ვარ—ში: იპატოსნი).

⁷) თ—ში: სურვად. ქარ. ცხ—ში: ულაო, დაუწყო საურავად.

⁸) ქარ. ცხ—ში: ყანობისთა.

⁹) თ—ში: ქოუნ.

¹⁰) თ—ში: ჩაღატ ყანი.

¹¹) თ—ში: ბლაღთა.

¹²) შთ ხელა.

¹³) უკანასკნელი ოთხი სიტყვა თ—ში არ არის. ქარ. ცხ—ში ასეა: რომელთა ქოუნ უწოდოიან, ბითო ვიდრემე ტუთარ, და ჩაღათ ნოინის შვლმან უშან-ყული, და თულის ნათესავისაგან, ბოღდა, რათა (ბარ. ვარ—ში: ბოღდართა) ქვეყანა მათი წილ ხლომითა ყანის შვლთა დაიპყრან, და ხარაჯასა იგინი აღებდენ (ქარ. ცხ—ბა გვ. 380).

¹⁴) თ—ში: ყანის.

¹⁵) თ—ში: ყანისა. ქარ. ცხ—ში: და უქეთ ყანის შვლის შვლი, ყუბულ ყანის.

¹⁶) ქარ. ცხ—ში: დაჯდა.

¹⁷) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: და.

სამნი: ესე:¹) ქოუნნი: შეაწუნარნა: და: მისცა: ქვეყანა: ხვედრი: მათი: და: ესრეთ: მშვიდობით იყოფოდეს:²) ხოლო: ქვეყანა: სა- მუჟო: საუღარნი: და: მცხეთა: და: მისი: მიმდგომი:³) და: მონას- ტერნი:⁴) არა: ვისგან: იცეკბოდეს: რამეთუ: წარჩინებულნი:⁵) სამე- ფოსანი: თვისისა: ქვეყანისანი:⁶) ზრუნვიდეს: ამისთვის: წარვიდა: ულოს:⁷) წინაშე: კათალიკოზი: ნიკოლოზი: მხილველი: კაცი:⁸) ან- გელოზთა: მობაძე:⁹) მრავალთა: მოღვაწებთა: შინა: საკურეელი: მარსელ: მადიდებელი: ძლიერი: და: თვალ: უხვად: მამხილებელი: მუჟეთა: და: მთავართა: რამეთუ: იყო: თემანკოც: და: არვის: თვალნი: აუხუნეს:¹⁰) იხილა: რა: ერმამან:¹¹) განჰკვირდა: წესსა: და: ხალკასა: შესახედავსა: მისსა: რამეთუ: არა: მეცნიერ: იყო: ნათე- სავსა: ქართველთასა: აზნიერ: არქენა:¹²) და: ვითარ:¹³) პატრიარქსა:¹⁴) დაუწერეს: იარუელეა: რომელ: არს: ბაბა: შეუქნეს: და: მოსტეს: შანად:¹⁵) ჯუარნი:¹⁶) ოქროსანი: და: შეუმკვნა: თვალთა: და: მარგა- ლიტითა: და: უბოძა:¹⁷) თვით: ერთი: კათალიკოზსა: და: ერთი: მო- ძღვარსა: ვარძიისსა: რომელი: თანა: ჰუყა: კათალიკოზსა: და: იგიცა:¹⁸) ოქროთა: შემკელი: მონიჭა: კათალიკოზსა:¹⁹) ოდენ:

1) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: ზემოსხენებულნი.

2) ქარ. ცხ—ში: იყოფოდეს ქვეყანა ესე.

3) თ. უმატებს: და ქუნა.

4) ქარ. ცხ—ში სიტყვიდან „იყოფოდეს ასეა: საუღარისა შესავალინი, მცხე- თა და სხუანი მონასტერნი, და მისი მიმდგომი სოფელი და ქვეყანანი.

5) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: ამის.

6) ქარ. ცხ—ში: ქვეყანისათვის. თ—ში: ქუნისა ნიუი(?)

7) თ—ში: თულოს.

8) ქარ. ცხ—ში: კაცითა სულითა მხილველი.

9) ქარ. ცხ—ში: მობაძევი და.

10) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: ახუნის.

11) ქარ. ცხ—ში: ყენმან.

12) ქარ. ცხ—ში: ნათესავსა ქრისტიანეთასა, თვნიერ არქენათა.

13) ეს-სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში.

14) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: პატრიოთა დიდითა.

15) თ—ში: მოსტეს შანად შეუქნეს.

16) ქარ. ცხ—ში: და დაუწერეს იერლაცი, რომელ არს წიგნი შეწყალებისა და მოსტეს შანა, და შეუქმნეს ჯუარნი (ქარ. ცხ—ბა გვ. 880).

17) თ—ში: უოძა.

18) ქარ. ცხ—ში: არგანიცა.

19) უკანასკნელი ოთხი სიტყვა თ—ში არ არის

ჯგერანო: იგიტა: და: ესრეთ: ზატეითა: წარმოაფინეს: და: და-
იტუნა: უოფენი: საუღარნი:¹⁾ და: მონასტერნი:²⁾ - ~~~~~

**ხოლო: იხუნეს: ორნივე: ღავით: და: ღავით: ყუბულჟანს-
წინაჲ³⁾: და: იურგოდეს:⁴⁾ ორნივე: მფოგბასა:⁵⁾ ~~~~~ 807**

თმოგველი: სარგის:⁶⁾ ძლიერად: წინა: აღუდგებოდა: თვით:
ნარინ: დავითს: და: რამელნი: მის: წინაჲ: იუუნის:⁷⁾ თანა:
ზრდილნი: მისნი: რამეთუ: იტუოდეს:⁸⁾ არა: ჯგერა: არს: რთამცა:
ნაშრომზან: დედაკაცისამან: დაიზურას: შეფობა: და: არა: ძემან:
თჯ: თხურობლის:⁹⁾ და:¹⁰⁾ მამაკაცისამან: ხოლო: იგინი: მიუგებ-
დეს: ვითარმედ: დადათუ: ნარინ: დავით: დედაკაცისა:¹¹⁾ არამედ: შე-
ფოვე: იყო: გვრგვინისანი: რუსუდან: ძმისა: მისისა: გიორგისა-
გან: და: ვლტოლფილი:¹²⁾ და: შეფისავე: ძე: არს: ნარინ: დავით:
და: ვითარ: განგრძელდა: ცილობა: ავად: ამარ: სპასალარი:¹³⁾ წარ-
მოაფინეს: და: მისცეს: არა: რაჲ:¹⁴⁾ შეწყალებისა: და: ქალა:
ქმნიდ: კეთილი: ნათესავი: წარჩინებულთა:¹⁵⁾ სახელით: ესლამ: და:
ელნი: ულას: უნთანა: რათა: კეთილად: შეიწყნაროს: ავად: და:
ესრეთ: მინაწი: ულამ: უანს: წინაჲ: ხოლო: მან: ზატეითა: შე-

¹⁾ ქარ. ცხ—ში: ეკლესიანი

²⁾ ქარ. ცხ—ბა უმატებს: მოწყალებითა.

³⁾ ქარ. ცხ—ში: წინაჲ ყარაყურუმს.

⁴⁾ თ—ში: იპურობდეს.

⁵⁾ ეს ფრაზა სათაურის მსგავსად წითლურით სწერია ჩვენს დედანში და თ—ში.

⁶⁾ ქარ. ცხ—ში: არამედ სარგის თმოგველი.

⁷⁾ ქარ. ცხ—ში: მყოფი იუუნეს.

⁸⁾ თ—ში: ეტუოდეს.

⁹⁾ თ. უმატებს: შეფისა.

¹⁰⁾ ბროსეს გამოცემაში ეს სიტყვა არ არის. ბარ. ვარ—ში ამის მაგიერ სწე-
როია: შეფისა.

¹¹⁾ ქარ. ცხ—ბა უმატებს: ნაშობი იყო.

¹²⁾ ქარ. ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: დატოვებულნი. თ—ში: და-
ვ-ტოლოლი.

¹³⁾ ქარ. ცხ—ში: და ვითარ განგრძელდა მათ შორის ცილობა, მაშინ ავად
ათაბაგი (ქარ. ცხ—ბა გვ. 381).

¹⁴⁾ ქარ. ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: იერლავი. თ—ში: არლავი.

¹⁵⁾ ქარ. ცხ—ში: შეფეთა.

იტკობ: და წარმოავლანს: საქართველანს: და მამას: თვისსა:
 დაკოს: წინა:¹) და ვითარ: ცნეს: ქართველთა: მოსვლას: ავაცი: სი:
 სი: სხსლარას: წინა: მოკეპნეს: უფელნი: მთავარნი: და:
 წარჩინებულნი: თვთ: შანშა: და: ეგარსელნი: რომელნი:²) კინდა:³)
 სახელიცა: მეუბნის: ეპურა: და: ვითარ: მიეახლა: ავაც: ჰკონებ-
 და: ონისკან: გარდამკდომად: და: ეგრეთ: ხილვად: ეგარსელნისა-
 გან:⁴) ხოლო: იგი:⁵) განლადებულ: იყო: არა: ინება: წესისა: ებრ:⁶)
 808 პატივით: ხილვა:⁷) ამბორის: უფად: ავაცი: და: ვითარ: იხილა:
 ავაც: გაბრუნდა:⁸) თავსა: მთარაკითა: უხეთქსა: და: უბრძანა: მას:
 ჰვეშე: დაწესებულთა: რათა: ცხენისკან: უპატიოდ: დაამკვნა: ჰვეშე-
 ნად: და: უუესცა:⁹) ეგრეთ:¹⁰) პატივისკან: უპატიო: ეო: და: გან-
 ძრკვილი: განძეს: და: მიერთგან: უპატიო: ქმნა:¹¹) და: ესრეთ:
 განკდეს: შანშა: და: ავაც: საქართველოსა:¹²) ხოლო: ჩვენ: პირ-
 გულივე: სიტყუა: მოვიკსენოთ: და: ვითარ: ცილობა: იყო: მე-
 თუთა: შინა: და: არა: განეჩინეს: უბლიდან:¹³) თუ: რომლისა: იყო:
 მეუობა: ამისთვის: დაშეთს: მრავალთა: წელთა: ეარ: უურუმს:
 ხოლო: სულტანი: ეასდინი: და: ხალთი:¹⁴) წარმოავლინეს: ავაცსა-
 ვე: თანა: და: მივიდეს: სახლსა: სამეფოდ: მათდა: და: ვითარ:
 განძლიერდა: უფად: ეარეურუმს:¹⁵) და: ხატაეთს: ორთავე: მეფეთა:

¹) თ—ში: წინაშე. ქარ. ცხ—ში: და წარმოავლინა საქართველოსა, მამულ-
 სა თვისსა.

²) თ—ში: ეგარსლან რლო. ქარ. ცხ—ში: შანშე და ეგარსლან, რომელსა.

³) თ. უმატებს: და.

⁴) თ—ში: ეგარსლანისკან. ქარ. ცხ—ში: პუნისკან გარდაკდომასა ეგარს-
 ლანისკან, და ეგრე ხილვად.

⁵) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: დიდად.

⁶) ეს ორი სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში.

⁷) ქარ. ცხ—ში: ხილვად და.

⁸) ქარ. ცხ—ში: განძინდა და.

⁹) ქარ. ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: რომელიცა ყვეს.

¹⁰) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: და.

¹¹) ქარ. ცხ—ში: უმატიო იქმნა და საცინელ.

¹²) ქარ. ცხ—ში: და თავადთა საქართველოსათა.

¹³) ქარ. ცხ—ში: მეფეთა შორის და არა რომელსა განეჩინეს ყუბულყაენს.

¹⁴) თ—ში: ხალთი. ქარ. ცხ—ში: ეასდინ და ხლათელი.

¹⁵) ქარ. ცხ—ში: ყოფა მათი ეარეურუმს.

მაჰან: ინება: ყანმან: ყუბილმან:¹) წარმოაკლინა: ორნივე: მეუენი: ძმასა: მისსა: უღოს: თანა: და: მიუმცხო: ესრეთ: რათა: უკვე:²) სინდეს: ორთავე: მისცეს: მეუობა: რომელ: უოცა: უღო: უკანასკნელ: და: ესრეთ: მოიწივნექ: უღოს:³) წინაშე: რომელი: იხილა: და:⁴) შეიწინარა: და:⁵) ორთავე: მეუობა: დაუმტკიცა: და: მისცა: უოკელი: საშეუო: მათი:⁶) და: ვითარ: ესმა: ქართველთა: მოსვლა: მეუეთა:⁷) უზომოთა: სინარულითა: აღსებულნი: წინ: მოკეცნეს: აღტადს: იმერნი: და: ამერნი: წარჩინებულნი: და: იყო: სინარული: და: მადლობა: დთისა: ვითარ: დაყვეს: მტირედი: უამი: უღო: ყანს: წინაშე: წარმოაკლინა: ქართლს:⁸) და: მოვიდეს: ტფილის: სინარულითა: და: შეკრბეს: კეთილი: კათალიკოზისა: 809 და:⁹) უოკელი: ეფისკოპოზნი: და: უოკელი: მთაკარნი: და: ვრისთაგნი:¹⁰) დასხდეს: ტახტსა: მამათა: მათთასა: ტფილისისა:¹¹) დავით: და: დავით: ორნივე:¹²) ხოლო: მოწივნულ: არს: ესეცა: სიტყუა: რომელ: სხვა: ვინმე: უოკელთა: აღმწერული: იტყვის: ვითარმედ: ყარაყურუმს:¹³) უოთასა: ორთავე: მეუეთასა: გვეუნა:¹⁴) ესრეთ: გაბჭო:

1) ქარ. ცხ—ში: ყუბულ-ყანმან და.

2) ქარ. ცხ—ში: უკეთუ.

3) თ—ში: ულაოვს.

4) ქარ. ცხ—ში: რომელნი იხილნა რა, კეთილად.

5) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: ვითარ დაყვეს მტირედი ყაი უღოს ყანს წინაშე.

6) ქარ. ცხ—ში: და წარმოაკლინა ქართლს

7) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: მათთა.

8) ეს ფრაზა სიტყვიდან „ვითარ“ ზემოთ უნდა ყოფილიყო და აქ შეცდომით უნდა იყოს ჩაკერებული (ნახ. შენ. 5).

9) ქარ. ცხ—ში: და შემოვიდეს ტფილისს სინარულითა დიდითა, და შეკრბეს კათალიკოზისა თანა.

10) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: და.

11) ქარ. ცხ—ში: ტფილისს

12) ამის შემდეგ ქარ. ცხ—ში მოყვანილია ჩვეულებრივი სათაური დავითის და დავითის მეფობისა: „მესამეოცდა მესამე (ბარ.: მესამეოცდა ორე) მეფენი დავით, მე მეფის ლაშა გიორგისა და დავით, მე მეფის რუსუდახისა, ბაგრატიანნი“. აქ ბართაშვილის ვარიანტი აშიაზე უმატებს: ქეს აკათ: **ჩსმ**. (ესეთივე წელი ყოფილა ნაჩვენები ბროსეს ხელნაწერშიც H. G. p. 513, n 1). არც ეს სათაური და არც წელი თ—ში არ არის მოყვანილი.

13) თ—ში: ყრაყურუმს.

14) თ—ში: გვეუნა (ბროსეს აქ შეცდომით სწერს: „გათყუნა“ (იხ. ქარ. ცხ—ბა გვ. 382, შენ. 2).

რამე:¹) მეფობა: ლაშას: ძეს: დაუმტკიცონ: და: ესრეთ: წარ-
 შავადინა: და: რუსუდანის:²) ძე: დავით: მაშინვე: ლტოლვილი:
 დამით: განიხარა: და: წარვიდა: აფხაზეთს: და: მე: არ: შევიწყენა-
 რებ: ამას:- ზიკვლეად: უწოდეთ: რამელ: უნსა:³) მას: არა:
 გაუყო: და: მან: განუენა: და: ულას: მამას: და: მეფობა: ორ-
 თავე: მანგუანის: შვილმან: უუბლიან:⁴) მისცა: და: უღვო: უნი-
 სა:⁵) წარმოავლინა: და: მანცა: ორთავე: დაუმტკიცა: მეფობა: და:
 ორნი: დასხდეს: ტახტსა: ზედა: და: აზომ:⁶) რამელ: მრავალი:
 სიკვდილი: იპყებინ: და: თვთ: მე:⁷) მინახავს: რამელ: საგებელი-
 სათჯის:⁸) სწერია: მეუენი: ბაგრატიონნი:⁹) და:¹⁰) ნებითა: ღთისა-
 თა: დავით: და: დავით: და: კელიცა: ორთავესი: რთავს: ჩემ: დავი-
 თისგან: მტკიცე:¹¹) და: ჩემ: დავითისგანცა: მტკიცე: არს:¹²) ხოლო:
 დასხდეს: ორნივე: მტკიცედ: მეუედ: ვითარ: ვთქუ: რამდისა-
 თჯის: საკჳკელ: იქმნა: შანშესგან: ლაშას: ძისა: დავითისი: სი-
 კუარული: და: ავაგისგან: რუსუდანის: ძისა: დავითისი: მიმდგო-
 მობა: და:¹³) ვერ: განცხადეს: რამეთუ: ორნივე: დავით: და: და-
 ვით: სიუვარულსა: ზედა: და: არა:¹⁴) წინა: აღუდგებოდეს: და: მორ-
 ნილობდეს: უნსა: და: ულას: ხარაჯას: მისცემდეს:¹⁵) ხოლო: უპი-

¹) თ—ში შეტომით სწერია: ომე.

²) თ—ში: რუსუდანის.

³) თ—ში: უნსა.

⁴) თ—ში: ყობლა ყუნ.

⁵) თ—ში: ულაჳო უნსა.

⁶) ეს პარაგრაფი სიტყვიდან „ორნივე“ (გვ. 651) არც ერთს ვარიანტში არ არის გარდა ჩვენი დედნისა და თეიმურაზის ხელნაწერისა, რომლის მეორე ნახევარში ნაშედილი პირია მარიამ დედოფლის ვარიანტისა. ქართლის ცხოვრებაში შემო მოყვანილ ხათაურის შემდეგ დავითების მეფობა ასეთი ფრაზით არის წარმოდგენილი ამ ადგილამდის: „ხოლო დასხდეს რა შეუედ ორნივე დავით და დავით, იუჴნეს მოყუარულ ერთმანერთისა, ესრეთ რამეთუ“ (ქარ. ცხ—ბა გვ. 382).

⁷) ქარ. ცხ—ში ამ ორი სიტყვის შავიერ: და შეცა.

⁸) თ—ში: ხიგებლისათს. ქარ. ცხ—ში: სიგლისა თავსა.

⁹) ქარ. ცხ—ში და თ—ში: ბაგრატიონნი.

¹⁰) ეს სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში.

¹¹) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: მტკიცეა.

¹²) ქარ. ცხ—ში: მტკიცეა. თ—ში უკანასკნელი ზეითი სიტყვა არ არის.

¹³) ქარ. ცხ—ში: გარბა.

¹⁴) ქარ. ცხ—ში: ურთიერთარს სიყუარულსა ზედა ეგნეს, და არა რას.

¹⁵) ქარ. ცხ—ში: წინააღუდგებოდეს ერთმანერთისა, და ესრეთ მსახურებდეს ულყოყანს და ხარკსა მისცემდეს და ჰმონებდეს.

რატკის: ჰატვი: და: ზემო: ჯდომა: ლაშას: ძესა: ღავითს: ეპ-
 ყნა: ლაშას: ძეობისათვის: დაღატათუ: უხუცესობისათვის:¹⁾ ვინათ-
 გან: თათარნი: არა: დამშვიდნეს: უოველთა: ნათესავთა: თვის:²⁾
 ოკრობად: და: თანა: მბრძოლ: აქვნიდეს: ქართველნი: წუობათა:
 შინა: სიმკნისა: ამისთვის:³⁾ დიდსა: ჭირსა: შინა: იუენეს: მეთუ-
 ნი: და:⁴⁾ მთავარნი: დაუცხრომელად: ებრძოდეს: ურჩთა: და:⁵⁾ აღ-
 მუთს: მეოფთა: რამეთუ: შვიდისა: წლისა: მეოფთა:⁶⁾ ჟამთა: გა-
 ტრძელდა: ბრძოლისა: უოფთა: მათი: ამისთვის: წარავლინა: უც-
 ხო:⁷⁾ ნოინნი: და: მათთანა: მეფე:⁸⁾ გიორგის: ძე: ღავით: ქარ-
 თველთა: სპითა: რათა: ბრძოლენ: აღმუთს: ხოლო: იგინი: ამისნი:
 მცნობელნი:⁹⁾ მრავალთა: ომთა: მიერ: შეიწრებულნი: ვოფლისა: დო-
 ნის: ძიებისკან: უღონო: ქმნილნი: ივლტოდეს: ეგვპტედ: რო-
 მელ: არს: მისრი: რამეთუ: აიღეს: დედა: წული: და: ხვასტაკი:
 და: უოველი: სიმდიდრე: მათი: და: მან:¹⁰⁾ დამკვდრნა: სულტან-
 მან: მისრეთისამან: და: აწ: რამელ: მუელიდნი: მისრეთი:¹¹⁾ გამოფ-
 ლენ: იგოვე: აღმუთელნი: არიან:¹²⁾ დამკვდრებულნი: და: ესრეთ:
 რა: კელთ: იგდო: ულო: აღმეთი: და: უოველი: ხვარასანი: ინჟ-
 ბა: ამკვდრება: უოველთა: ნათესავთა: ურჩთა:¹³⁾ და: მმოსრავთა:¹⁴⁾
 კაცთა: ესოდენ: რამელ: ათორმეტნი: დღე: ოდენ: დაუუეს: ერო-
 სსა: ადგილსა:¹⁵⁾ ზედა:¹⁶⁾ ამისთვის: რამე: მოკლეულითა: კაცთა:

1) ქარ. ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: და უხუცესთა იუ. გარნა.

2) ეს სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში. ამის მაგიერ სწერია: სრვად და.

3) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: ამისთვის.

4) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: ყოველნი.

5) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: უმეტეს.

6) ეს სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში.

7) ქარ. ცხ—ში: ულოცა.

8) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: და.

9) ქარ. ცხ—ში: მუნ.

10) ქარ. ცხ—ში: მისრეთით.

11) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: მუნ.

12) ეს სიტყვა ბროსეს გამოცემაში არ არის, მაგრამ ბარ. ვარ—ში არის.

13) ქარ. ცხ—ში: მმოსრვიდა. თ—ში: მმოსრვა.

14) თ—ში: სადგურსა.

15) ქარ. ცხ—ში: ოდენ ერთსა სადგურსა ზედა ვერ დაჰყვიან.

811 აურდღდის: ადგილი: იგი: რამეჲ: დგის:¹) ხოლო: უმეტეს: სხვა-
 თასა:²) მოსეწუტდის: სძაკელ: არს: სჯული: მუსდუმანთა:³) **ხოლო:**
ამას: თანა: აჰვნდა: სამართალი: განმკითხვე-
ლობისა: ამას: ულოსა:⁴) თანა: იჰუნიან: მარადის: მ-
ფენი: ორნივე: დავით: და: დავით: ხოლო: იჰო: მამ:
ლაშას: ძე: დავით: ტანითა: დიდ: და: ახოვან: და:
სხვილ: და: მოისრი:⁵) მამრითა: მფვილდითა: უმანო:
წრფელ: მალი:⁶) უმანდობელ: ბოროტის: მყოფთა: და:
რუსუდანის: ძე: დავით: იჰო: ტანითა: ზომიერ: და:
თხელ: ფარითა: ჰეროვნად:⁷) უმენიერ: და: თმითა: თხელ:
ფმკრითა: მალე: მონადირა: რჩეული: და: კეთილად:
მსკრული: ნადირთა: ენა: ტკვილ: და: სიტყვიერ: უხ-
ვი: და: მდაბალი: ცხენსა: ზედა: მხნე: და: ლაშკრობა-
თა: შინა: გამგონე: და: სამართლის: მოქმედ:⁸) უმბთა-
სობის:⁹) მოღვაწე:- მსმინ: უმრავლესსა: ჟამსა: უღოს: ყანს:
წინაშე: იუენენ: უღო: და: ლაშას: ძისა: დავითისთვის: უმეტეს: მეო-
დიუო: და: რუსუდანის: ძისა: დავითისთვის: მძლე:¹⁰) ვითარ: იყო:¹¹)
რუსუდანის: ძე: ალტადს: უღოს: წინაშე: დაიპყრნეს:¹²) და: წარ-
მთავრენეს: საზამთროსა: ადგილსა: ბარდავს:¹³) მოიწივნეს: სახტე-

---

1) ქარ. ცხ—ში: რომელსაცა ზედა დგას.
 2) ქარ. ცხ—ში: სპარსთა.
 3) ქარ. ცხ—ში: რამეთუ საძაკელ უზნდის რჯული ყოველთა მათ მუსულ-
 მანთა.
 4) თ—ში: სლოსა. ქარ. ცხ—ში: და ამას ულოს ყანს.
 5) ქარ. ცხ—ში: მოისარი.
 6) თ—ში: მალე მრწვენ და. ქარ. ცხ—ბა უმატებს: და მალე მრწმუნებუ-
 ლი და.
 7) ქარ. ცხ—ში: ჰეროვან და.
 8) ქარ. ცხ—ში: მოქმედი და.
 9) ბარ. ვარიანტი უმატებს: მოყუარე და.
 10) ქარ. ცხ—ში: ესენი უმეტესსა ჟამსა ულოს ყანს წინაშე იყუნიან. ხო-
 ლო ულო ლაშას ძისა დავითის უმეტეს მოყუარულ იყო, და რუსუდანის ძის და-
 ვითის მოძულე. ხოლო.
 11) თ—ში უკანასკნელი სამი სიტყვის მაგიერ: მძლეუარ იყო.
 12) ქარ. ცხ—ში: შეიპყრეს.
 13) ქარ. ცხ—ში: ადგილსა მათსა ბარდავს და ვითარ.

ვანს: მიერ: წარვიდეს:¹) რუსუდანის: ძე: ორითა: ოდენ:²) კაცითა: წარვიდა: აფხაზეთს: რომელი: იყო: გურკელნი: დამირეჯობი: და³) სურამელი: ბეგი:⁴) რომელსა: თათარნი: სალანი: ბეკობით: უკობდეს: ესე: იგი: არს: კარგი: ბეგაი: რამეთუ: ღაშას: ძე: დავით: ტფილის: იყო: მას: ჟამსა:⁵) და: ვითარ: მოიწია:⁶) ქვეყანად: ავაგ: ათბაგისა: შეურაცხითა: შესამოსლითა: იხილა: იგი: მიმავალი: ნადირბას: მუოფთან: ორგუმან:⁷) რომელი: მოწვევდას: მას: ორბელთა: მეფისა: მიერ: ლტოლვილი: წარსრულიყო: ნახჭევანს: სახელითა: ლიპარიტ: ესე: მოიწია: ქვეყანად: ელაგუნისმან: ელაგუნ:⁸) იხილა: რა: ლიპარიტ: ორბელი: სიძედ: შეიყუანა: და: ასული: თვისი: აქარწინა: რომელმან: შვნა: ორნი: ძენი: რომელსა: უწოდეს: ერთსა: ელიგუმ: და: ერთსა: სუმბატ: და: შვილად: მიიყუანა: ელიგუმ:⁹) ამისი: სუმბატის: შვილმან: შვილისმან:¹⁰) სუმბატ: შეამთხვია: დავით:¹¹) და: წარიყუანა: სახლად: თვისად: ხოლო: დავით: ევედრა: სუმბატს: რათა: არა: განცხადოს: და: წარავლინოს: აფხაზეთს: თვალცა: მისცა: იგი: სახელგონი: რომელ: წარემატებინა:¹²) დედასა: მათსა: რუსუდანს: და: წარმოავლინა: უნდოთავე: შესამოსლითა: შიშისა: თვის: თათართასა: და: მოიწია: თორს: ლიპარიტ: თორელისსა: რომელსა: დევის: ყურცა: ეწოდებოდა: და: მან: უძღვნა: ცხენი: და: შესამოსელი:¹³) წაჰყუა: ქუთათის: ხოლო: ვითარ: ცნეს: აფხაზ-

¹) ქარ. ცხ—ში: წარივლტოდა დავით

²) თ—ში. ო.ღი.

³) თ—ნი: გურკელონი და ამირ-სჯიბი და.

⁴) ქარ. ცხ—ში: გურკელელი ამირეჯიბი და სურამელი ბეგი. თ. ში: ბეგაჲ.

⁵) ქარ. ცხ—ში სიტყვიდან „ბეგაი“ ასეა: და მას ჟამსა. ღაშას ძე მეფე დავით ტფილისს იყოფოდა (ქარ. ცხ—ბა გვ. 883).

⁶) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: ნარინ დავით.

⁷) ქარ. ცხ—ში: სუმბატ ორბუმან.

⁸) თ—ში: ელიგუმ. ქარ. ცხ—ში: ესე მიიწია ქვეყანად ელიგუმისად. ხოლო ელიგუმ.

⁹) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: სუმბატ.

¹⁰) თ—ში: შვილისა შვილმან.

¹¹) ქარ. ცხ—ში: აღის სუმბატის შვილის შვილი სუმბატ შეემთხვია დავითს.

¹²) ქარ. ცხ—ში: წარემატებინა. თ—ში: წარემატებინა.

¹³) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: ცხენი და შესამოსელინი.

თა: სვიანთა:¹) დადაინთა: ბედიანმ:ნ: რაჭის: ერის: თავმან: და-
სრულდა:²) ღიხთ: იმერელთა: შემოკრებს: სიხარულითა: დიდა-
თა: და: მეფე: უუეს: დავით:³) აფხაზთა: ვიდრე: ღიხთამდე:-
და: აბა: შინა: შიქმნა: სამთავრო: ორა: სამე-
ფოღ:⁴) გარნა: მგრძცა: იყვნენ: სიხარულსა:⁵) ზედა:
მრთამანთისასა: დავით: დადავით:⁶) და დარჩა: ღიხთს:
აძთი: ლაშას: ძისა: დავითს:-⁷)

813 დამოღიწყო: უკული: ქვეყანა: და: მოიგო: სიმდი-
რე: უზო:⁸) და: წარმართთა: სახლი:⁹) სამეფო: კეთილად: და-
მონებად: ქვეყანას:¹⁰) მაშინ: წარმოაფლანა: ელი: დიდმან: უკ-
მან:¹¹) რამელსა: ეპურა: უივჩაუეთი: და ოსეთი: ხაზარეთი: რე-
სეთი: ბოძილეთი:¹²) ვიდრე: სერეთთაღმდე: და: რუბანდმდე:¹³)
და: ხატავეთამდე: და: წარვიდა:¹⁴) წინაშე: ბოთვასა: მეფე:
დავით: ნიჭითა: უზომოთა: და: დუტევა:¹⁵) განმეტად: სხ-
ლისა: სამეფოსა: დედოფალი: ჯიგდა: ხათუთუნ:¹⁶) და: მე-
სტუმრე: ჯიქურ: რამეთუ: იუა: ესე: ჯქური:¹⁷) ერთგული:

1) ქარ. ცხ—ში: სვანთა. თ—ში: სვანთა.

2) თ—ში: სრულად.

3) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: რუსუდანის ძე.

4) აქა შინა შეიქმნა სამეფო ესე ორ სამთავროდ.

5) ქარ. ცხ—ში: სიყუარულსა.

6) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: და დავით.

7) ქარ. ცხ—ში: „და დარჩა ღიხთ-აქათი (თ—ში: აქეთი) ლაშას ძისა და-
ვითს და ღიხთ იმერი რუსუდანის ძისა“. რაც აქ დიდრონი ასოებით არის მოყუ-
ნილი სათაურის მსგავსად სწერია წითლურით ჩვენს დედანში და მისგან გადმოღ-
ბულს თეიმურაზის ხელნაწერში.

8) თ—ში: უზომო. ქარ. ცხ—ში: და მოიგო სიმდიდრე უზომო ლაშას
ძემან.

9) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: თვისი.

10) ქარ. ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: და მონებადა ულლო ყაენსა. თ—ში:
მონებადა ყენს

11) თ—ში: ყანმან. ქარ. ცხ—ში: ყანმან ბითო.

12) ქარ. ცხ—ში: და ბორდალეთი.

13) თ—ში: ეე სერეთთაღმდე, დარუბანდამდე. ქარ. ცხ—ში: ვიდრე სერეთთა-
ღმდე, დარუბანდამდე.

14) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: მოუწოდა მეფესა დავითს. მაშინ.

15) თ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: დაუტევა.

16) თ—ში: ჯიგთ ხათუნ. ქარ. ცხ—ში: დედოფალი ჯიგდა-ხათუნ.

17) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: ჯიქური.

მეფეთა: . უმეტეს: . ყოველთა: კაცთა:¹) სრულად: . სამეფოსა: . მზარავი: . დავაზკი:²) არ: . იპოებოდა: . თუსდა: . თუსდა: .³) კჩნდის: . ქელსა: . ჩამოჭკიდინ: . და: . სხუად: . არა: . რა: . ნიჭთა: . მქონებელი: .⁴) ესე: . განდიდნა: მეფისა: . დავითს: . მიერ: . დიდად: . ერდგულობისათვის: .⁵) კელთ: . უღვა: . სამეფოსა: . და სხლისა: .⁶) განგება: . დაუტევა: . ტფილისი:⁷) დედოფალსა: . წინაშე: . რომელმან: . აღაშენა: . ტისიონთა: .⁸) პალატი: .⁹) განგებთა: . დიდითა: . და ფხრელნი: . მოხრაკე: .¹⁰) ყუნა: . და მეფორეთ: . ყუნა: . კაცნი: . იგი: . მკეტისა: . შუენბანი: .¹¹) და წარვიდა: . მეფე: . ბათის: .¹²) პატრიოთა: . შიიწინარე: . და ყოველი: . სა: . თხოელი: . აღესრულა: . და იყოფდა: . მეფე: . შთოსს: .¹³) თუითეული: . თემის: . თემისა: .¹⁴) თუითეულსა: . კაცსა: . შევედრის: . რომლისათვის: კახეთიცა: პანკელსა: თურღუარს:¹⁵) შევედრა: და: ამცნო: რათა: ბრძანებასა: დედოფლისასა:¹⁶) ჰკონა: თურღუმან: არღარა: მოსულა: მეფისა: უკუდგა: პანკისსა: ცხესა: თუ: სამ:¹⁷) დაიჭირა: კახეთი:¹⁸) არღარა: მოჩინებოდა: დედოფალსა: და: მესტუმრესა: ჯიქარსა:¹⁹) მამინ: შიიწინარე: .²⁰) მეფე: დავით: და: მოსტა: სუქურო: სარღილთბელი: .

814

¹) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: რამეთუ ჟამსა შინა ამისსა.

²) თ—ში: და ავაზაკი. ქარ. ცხ—ში: სამეფოსა შინა მზარავი და ავაზაკი.

³) თ—ში: თუსად თუსად. ქარ. ცხ—ში: და თუსად.

⁴) ქარ. ცხ—ში: და სხვისა არა რასა ნიჭისა მქონებელი. ზოლო.

⁵) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: და.

⁶) ქარ. ცხ—ში: და სახლისა თვისისა.

⁷) ქარ. ცხ—ში: ტფილისს.

⁸) „ტ“ თითქოს წაშლილია დედანში და „ი“-ს ნახევარი სწერია. თ—ში: ისნთა. ქარ. ცხ—ში: ისანთა.

⁹) ქარ. ცხ—ში: პალატი. თ—ში: პლატ.

¹⁰) თ—ში: მოხარაკე. ქარ. ცხ—ში: მოხარაკე.

¹¹) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: ბუნებანი.

¹²) ქარ. ცხ—ში: წინაშე ბითოსა. ზოლო მან.

¹³) თ—ში: ბითოსსა. ქარ. ცხ—ში: და იყოფოდა მეფე წინაშე ბითოსსა ჟამთა მრავალთა და (ქარ. ცხ—ბა გვ. 884).

¹⁴) თ—ში: თემის თემის თემისა. ქარ. ცხ—ბა უმატებს: ადგილი.

¹⁵) ქარ. ცხ—ში: თორღუას (სხვა ადგილასაც ამ სახით იხმარება ეს სიტყვა).

¹⁶) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: ერღდეს ზოლო.

¹⁷) ქარ. ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: თუსად.

¹⁸) ქარ. ცხ—ში: და არცა მესტუმრესა ჯიქურსა.

¹⁹) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: ბითო.

რომელი: სხვასაც: აქნდეს: თუნრაუნთა:¹⁾ და: ნათესავსა: მათსა:
 და: მოუმცნო: ულო:²⁾ რათა: თვნიერ: ულუსისა: ნოისისა: კიდე:
 ურდოს: შესვლასა: შეფიისა: ზედათ: არავინ: დადგებოდის: რა-
 მეთუ: ესე: იუო: წესითა:³⁾ თათართა: რომელ: ყაენს: წინაშე: არა-
 ვინ: დაჯდებოდის: არცა: ჰურის: ჭმასა: შანა: ესრეთ: ჰაღ-
 სცა: მეკესა: და: წარმოავლინა: სამეფოდ: ქართლად: და: ვითარ:
 მოიწია: ერეთს: მიეკებნეს: ყოველნი: წარჩინებულნი: სამეფოსა:
 მისისანი: - ხოლო: თორღოდ:⁴⁾ შეშინებული: მოიწია:⁵⁾ უკუდგა:
 პანკიის: და:⁶⁾ შეფე: მოიწია: ტფილის: და: ყო: სიხარულ: ყო-
 ველი: მკვდრი: საქართველსა:⁷⁾ ხოლო: თურღვას: მოუწოდა: მე-
 ფემან: და: არა: მოვიდა: კარკად: შეფიისა: შიშისათვის: და: მრ-
 ვაჯელ: უწოდა: და:⁸⁾ ვერ: ეძლო: გულ: ჰერობად: მოსვლად: მა-
 შინ: განზრახვითა: ჯიქურისათა: წარვიდა: ხონან: ბუჯელი:⁹⁾ მივი-
 და: თურღას: სახლსა: რათა: მას: მიენდო: ფიციითა: მტკიცითა:
 ხოლო: თორღვამან: ჰქქვა: წარვალ: ალავერდს: გიოჯის: და: მან:¹⁰⁾
 შამომფიცე: და: მუნ: მომენდეგ: და: წარვიდეთ: ორნივე: და:
 გამოება:¹¹⁾ ფესვსა: სამოსლისა: ალავერდისა: მთავარ: მოწამისსა:
 და: მივიდა: ხონანბუჯელიცა: შეჭფიცა: და: გამოხსნა: ფესვისა-
 გან:¹²⁾ ხოლო: თორღურმან:¹³⁾ ჰქქვა: რა: იგი: ჯუო: ჩემზედა: ამა:
 815 წმიდამა: გიორგი: კიუოს: შენ: რამეთუ: მარტო: ვარ: და: სი-
 კვდილითა: ჩემითა: უმკვიდრო: იქმსების: მამული: ჩემი: და:

1) ქარ. ცხ—ში: რომელი სხვასა არავის აქნდის, თვნიერ ყაენთა.

2) ქარ. ცხ—ში: ულოს.

3) ქარ. ცხ—ში: წესი.

4) ამა გვერდის ზემო აშიაზე ვახტანგ მეფის ხელით სწერია: „მაში: ნახთ: თორღ.ს: საქმე: თუ: რა უყვეს.

5) ეს სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში და თ—ში.

6) ქარ. ცხ—ში: ხოლო დავით.

7) ქარ. ცხ—ში: და იყო სიხარული ყოველთა მკვიდრთა ამის სამეფოსათა.

8) ქარ. ცხ—ში: და არა მოვიდა კარად მეფისა. არამედ უკუდგა შიშისა-
 თვის. მრავალ-გზის მოუწოდა, არამედ

9) ქარ. ცხ—ბა უბატებს: და.

10) თ—ში: გრის წე და მუნ. ქარ. ცხ—ში: წმიდის გიორგის წინაშე, მუნ.

11) ქარ. ცხ—ში: შამომფიცე და მიმინდე მის წინაშე, და წარვიდეს ორნი-
 ვე. ხოლო (ბარ. ვარ—ში: და) თურღუა გამოება.

12) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: სამოლოსასა.

13) თ—ში: თურღუმან.

ეგრეთვე: უმკვიდრო: უოს: წმიდამა: მთავარ: მოწამემა: სახლი: შენი: და: წარმოიუენა: ხორნა: ბუჯელმან: ფიცითა: მტკიცითა: მიერ: შეკრულმან:¹⁾ ტახამელას: და: შეურაცხეო: აღთქმა: და: ფიცო:²⁾ და: შეიბურა: ჯიქურმან: განზრახვითა: დედოფლისათა:³⁾ თზიერ: შეფობისა: ცნობილმან:⁴⁾ და: წაროუენეს: კლდე: კართა: და: გარდამოაგდეს:⁵⁾ ვითარ: მიეგო: ბოროტი: ხორნაბუჯელსა: ალავერდის: მთავარ: მოწამისა: აღთქმისა: და: ფიცის: გატეხი-სათვის:⁶⁾ რამეთუ: ესვა: შვილი: ხორნაბუჯს:⁷⁾ სახელით: შალვა: სიკეთე: აღმატებული: ამას: შალვას: ესხნეს: შვილნი: და: დი-კაცნეს:⁸⁾ და: ეგრეთ: ბერი: ხორნაბელი:⁹⁾ მოკვდა: მწუნხარებითა: დახედვად: უმკვიდრობს: სახლსა: მისსა: და: მათი: შვილი:¹⁰⁾ სახე-ლით: შალვა: რომელი: უკანასკნელ:¹¹⁾ თათართა: მიერ: მოიკლა: და: უმკვდრო: იქმნა: სახლი: მისი: და: ესრეთ: შურა: იგო: ალავერდისა: მთავარ: მოწამემან:¹²⁾ ხოლო: ვითარ: მოიწყო:¹³⁾ მიუე-მან: სამეფო: წარვიდა: ენს: ულოს: წინაშე:¹⁴⁾ ნიჭითა: დიდითა: რომელ: იხილა: რათა: ულოყან:¹⁵⁾ ზატვიითა: შეიწყინარა: და: ნოინ-თა: თანა: წინა: სადგომად: დაჯდომად: და:¹⁶⁾ გამკითხველად: და: ბჭედ:¹⁷⁾ ამათ: ყამთა: ინება: ულო: ყაენმან: აღმკედრება: ბათო-

¹⁾ ქარ. ცხ—ბა უმატებს: და მოიუენა.

²⁾ ქარ. ცხ—ბა უმატებს: იგი დიდი. თ. უმატებს: იგი.

³⁾ ეს ორი სიტყვა გამოშვებულია თ—ში.

⁴⁾ ქარ. ცხ—ში: მეფისა ცნობისა.

⁵⁾ ქარ. ცხ—ში: და მუნით გარდამოაგდეს. ხოლო.

⁶⁾ ქარ. ცხ—ში: დაეიწყებინათვის იხილეთ.

⁷⁾ ქარ. ცხ—ში: ხორნაბუჯელსა.

⁸⁾ ქარ. ცხ—ში. და მისი დაიკოცნეს და ამოსწყვიდეს.

⁹⁾ ქარ. ცხ—ში: ხორნაბუჯელი. თ—ში: ხურანაბელი.

¹⁰⁾ ქარ. ცხ—ში უკანასკნელი ექვსი სიტყვის მაგიერ: რამეთუ ვითა: ცა თორღუას, ეგრეთ ჰხედავთ უმკვიდრობასა სახლისა მისისასა, და დარჩა შერილი ერთი (ქარ. ცხ—ბა გვ. 355).

¹¹⁾ თ—ში: უკანასკნელთა.

¹²⁾ თ—ში: მოწამისა.

¹³⁾ ქარ. ცხ—ში: და ვითარ მოილო (ბარ. ვარ—ში: მოიწყო) დავით.

¹⁴⁾ ქარ. ცხ—ბა უმატებს: ძღუნიოთა და.

¹⁵⁾ ქარ. ცხ—ში: იხილა რა ულო ყაენმან.

¹⁶⁾ ეს სიტყვა არ არის თ—ში.

¹⁷⁾ ქარ. ცხ—ში: და ნოინთა თანა დააწესა დგომად და ჯდომად, და იარა-ღუზად, რომელ არს გამკითხველობა და ბჭობა.

ნას:¹) ზედა: რომელ: ანს: ბაღდადი: და: კელმწიფეს: ბათოვან-
 816 თასა: ხალიფზედა:²) და: მოუწოდა: უოველთა: სპათა: მისთა: და:³)
 წარემართა: ბაღდადს: ბრძოლისა: უოფად: ხალიფისას:⁴) მივიდა:
 ქვევანასა: ბაბილოვანისას: და:⁵) ვერ: წინა: აღუდგა: ხალიფე: არა-
 მედ: შეიკეტოდა: ბაღდადს: ხოლო: ყაენი: გარე: მოადგა: და:
 მოიცვა: იგი: ერთ: კერძო: დავით: მეფე:⁶) ერთ: კერძო: თუთ:
 უოველნი:⁷) მოადგა: წყაღს: აქეთ: და: წყაღს: იქით: ელგან: ნოინ:
 და: ერთ: კერძო: მეფე: დავით: რამეთუ: მის: წინაშე: იუენეს:
 უოველნი: წარჩინებულნი:⁸) და: ბრძოლეს: ძლიერად:⁹) არა: მრავალთა:
 დღეთა:¹⁰) ათორმეტ: დღე: აღიღეს: ბაღდადი:¹¹) მეფემან: დავით:
 უბრძანა: ლაშქართა: მისთა: რათა:¹²) შეთხარონ: ზღუდეთა: ქვეშე:
 და: შეთხარეს: ზღუდეს: შიგან:¹³) შევიდეს: ქართველნი: და: იქმ-
 ნა: ძლიერი: ბრძოლა: და: მოსრვიდეს: სპათა: ბაღდადელთა: და:
 შიში: ფრიადი: აქუნდა: ბაღდადელთა: და:¹⁴) ესრეთ: განუხუნეს: კარ-
 ნი: ქალაქისანი: ქართველთა: და: თათართა: და: შევიდეს:¹⁵) ამისო:
 მცნობელი: ხალიფე: რომელ: შევიდეს: ქალაქად: თათარნი:¹⁶) ივ-
 ლტოდა: ნაკითა: წყაღსა: მას: ზედა: რომელი: ქალაქსა: სღის:

¹) თ—ში: ბ—თონსა. ქარ. ცხ—ში: ბაბილოვანს.

²) ქარ. ცხ—ში: და კელმწიფემა ბაბილოვანელთასა ხალიფას ზედა.

³) ეს სიტყვა არ არის თ—ში.

⁴) ქარ. ცხ—ში: ხალიფასა, და ვითარცა.

⁵) ეს სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში.

⁶) უკანასკნელი ოთხი სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში.

⁷) ქარ. ცხ—ში: ყაენი. თ—ში: ყნი.

⁸) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: საქართველოსანი.

⁹) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: და ვითარ ჰბრძოდეს ძლიერად.

¹⁰) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: არამედ.

¹¹) ქარ. ცხ—ბა: უმატებს: რამეთუ.

¹²) თ—ში: რ—ლთა.

¹³) ქარ. ცხ—ში: რათა ზღუდე შესთხარონ ქვე-კერძოა, რომელთაცა ყვეს
 ვგრეთ. შესთხარეს და შიგნით.

¹⁴) ქარ. ცხ—ში: რამეთუ შიში ფრიადი აქუნდათ სპარსთა ქართუპლთაგან.

¹⁵) თ—ში: შევიდ. ქარ. ცხ—ში: ესრეთ განუხუნეს კარნი ქართუპლთა, და
 შეიყვანნეს თათარნი ქალაქად. ხოლო.

¹⁶) უკანასკნელი ოთხი სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში.

იხილა: გომიმი:¹) რომელი: იყო: წყალსა: იმერ:²) კერძო: იყო:³) მრუკდა: და: ვერ: უძლო: წარსულად:⁴) უკუნიქცა: ჰალატად: თვისად: ესრე: ადვილად: კელთ: იგდეს:⁵) განსადგელნი: და: ჭირნი: რომე: მოიწივნეს: ბაღდადს: ზედა: მოსრნეს: მახვილითა: სიმრავლე: რა: იყო: რიცხვი:⁶) სასესე: იუუნეს: უბანნი: თოლოცნი: და: სახლნი: მკვდარნი: მიერ:⁷) სიმდიდრე: დაჰყვას:⁸) მაშინ: ჰონიღთა: თანა: რომელნი: ქართველნი:⁹) ოქროთა: ვერცხლითა: თვალითა: მარგალიტითა: ჰატოსნი:¹⁰) ღარითა: და: შესამოსლითა: სამსახურებელი:¹¹) ჭურჭელითა: ოქროსა: და: ვერცხლისათა: რომელი: არაფინ: აღიღებდა: თნიერო: ოქროსა: და: ვერცხლსა: თვალსა: და: მარგალიტსა:¹²) და: შესამოსელთაგან:¹³) კიდე: სხვანი: ჭურჭელნი: ჭანეთით: და: ქაშნით:¹⁴) მოხმულნი: და: მუნ: შექნილნი: სხილენძნი: და: რკინა: უმატიოდ: იბნეოდა: და:¹⁵) ესრეთ: აღივსნეს: ღაშქარნი: რომელ: უნაგინი: და: კურდანი:¹⁶) ყოველი: შერაცხილ: სასხურებელი:¹⁷) თვალთა: და: მარგალიტთა: და: წითლითა: ოქროთა: განტენეს:¹⁸) ზოგთა: კრძალთა: ვადის: პირსა:

¹) თ—ში: გონონ. ქარ. ცხ—ბა უმატებს: რომელი ქალაქსა შუა დის. და ვითარცა იხილა ელგონ ნონიზან.

²) თ—ში: ამირ.

³) ეს სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში.

⁴) ქარ. ცხ—ში: და ვერღარა ეძლო სივლტოლად, არაჰედ.

⁵) ქარ. ცხ—ში: და ესრეთ ადვილად რა კელთ იგდეს სახელ-განთქმული იგი ქალაქი ბაბილოვანი, ვინმე მიუთხრნეს.

⁶) ქარ. ცხ—ში: რამეთუ მოსრნეს პირითა მახვილისათა ეს-ოდენ, რომელ არა იყო რიცხვი, და.

⁷) თ—ში: მრ—ნი. ქარ. ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: მოკლულითა კა-
ლითა.

⁸) თ—ში: და აღ—ფასა.

⁹) ქარ. ცხ—ში: რამეთუ აღივსნეს თათარნი და ქართულებნი.

¹⁰) ქარ. ცხ—ში: შესამოსლითა ჰატოსნი, სამსახურებელითა.

¹¹) ქარ. ცხ—ში: თვალთა და მარგალიტთა.

¹²) თ—ში: და მარგარსა შესამოსელთგან.

¹³) თ—ში: ჭინეთით და ქაშანით. ქარ. ცხ—ში: ჩინეთით და ქაშანით.

¹⁴) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: ილერწებოდა. რამეთუ.

¹⁵) ბარ. ვარ—ში: კურტანი და. ბროსეს გამოცემაში ეს ორი სიტყვა არ არის. ამათ მაგიერ სწერია: ცხენ-ჯორისა.

¹⁶) ქარ. ცხ—ში: შეურაცხი სამსახურებელი.

¹⁷) ქარ. ცხ—ში: განტენიან და.

მოსტეხდინ: და: ქარქაშნი: წითლითა:¹⁾ განტენიან: და: ზედა: ნატეხნი: კმლისა: ჩაგნიან:²⁾ ზოგთა: მკვდარი: კაცი: ბაღდადეგი: გამოსწლიან: და: წითლითა:³⁾ ოქროთა: გატენიან: და: თვალთა: და: მარგალიტითა: და: ვითარ: თვისი: მკვდარი: განიუჯან: გარეშე: ქალაქსა: და: ესრეთ: აჯრებდეს: ჰქოცდეს: და: ტევე: ჰყოფდეს: მიიწინეს: ჰალატად: ხალიფისა: გამოიუჯანეს: ხალიფ: და: ძე: მისი:⁴⁾ და: ყოველი: სიმდიდრე: მისი: განსაკრეუბელი:⁵⁾ და: მთაუჯანეს: წინაშე: ეანის:⁶⁾ ულოსსა: და:⁷⁾ წარადგინეს: წინაშე: მისსსა: ეტეოდეს: ხალიფს:⁸⁾ რათა: თაუჯანისცეს: ეანის:⁹⁾ ხოლო: მან: აზ: თავს: იღვა: და: დგა: და: ეტეოდეს: კელ: მწიფე: ვითა: .¹⁰⁾ თუით: მეოფელი:¹¹⁾ და: მონებასა: ქუეშე: არავის: მეოფა:¹²⁾ უკეთუ: განმიტეო: დაგემორჩილები: თუ:¹³⁾ არა: განმიტეოთ: არღარა: ვის: მონებასა: ქუეშე: მეოფი:¹⁴⁾ მოჰკვდები:¹⁵⁾ აიძულეუბდეს: თაუჯანისცემად: გამოუხუნინ: ფერკნი: მისნი:¹⁶⁾ და:¹⁷⁾ ჰირდაღმა: დაეცის: და: არა: თაუჯანისცა:¹⁸⁾ ბრძანა: გაუფანება: გარე: და: წარაუღინა: ელგანოინ: რათა: მოკლან: ხალიფ: და: შვილი:¹⁹⁾ მისნი: ვითარ:²⁰⁾ ჰქვა: ხალიფს: ეანმან: შეგიწადა: და: მხიარულ: იქმენეს: და: ეტეოდეს:²¹⁾ ვითარ: შემ-

- 1) ქარ. ცხ—ში: ოქროთა.
 2) ქარ. ცხ—ში: და ზედა ვადა ჩააგნიან.
 3) ეს სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში.
 4) ქარ. ცხ—ში: მიიწინეს ჰალატად ხალიფასა, გამოიუჯანეს ხალიფო და ძენი მისნი, ცოლნი (ქარ. ცხ—ბა გვ. 888).
 5) ბარ. ვარ. უმატებს: აიკლეს.
 6) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: ვითარცა.
 7) ქარ. ცხ—ში: ყანს.
 8) თ—ში: ვარ.
 9) ქარ. ცხ—ში: კელმწიფე ვარ თვთ მპყრობელი.
 10) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: და.
 11) ქარ. ცხ—ში: და უკეთუ.
 12) ეს სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში.
 13) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: ხოლო იგინი.
 14) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: იგი.
 15) ქარ. ცხ—ში უკანასკნელი სამი სიტყვის მაგიერ: და ვითარ არა თავს-იღვა.
 16) თ—ში: შვილნი.
 17) ქარ. ცხ—ში: და.
 18) თ—ში: ეტეოდა ქარ. ცხ—ში: და იგი მხიარულ ქნილი იტეოდა.

წკაღეს: განმიტკოს: და: ბაბილოვანივე: მომტენ: ხოლო: ელგან-
 ნონინ: ჭჭყა:¹) არა: არამედ: უაენი: თუთ: მისათა: კელითა: და:
 კმლითა: მოტკაკვდინებს: და: უანის: შვილი: ადბუღა:²) შენსა: შვილ-
 სს: მოჭკლაფს: და:³) ხალიაჟა: განკურვებულა: ეტუოდა: უკეთუ:
 მომკლავთ: გენეს: ძაღლმან: და: გენებს: კაცმან: მომკლას: და:
 ესრეთ: მოიკლას: ხალიაჟა: უოფლითა: სახლეუღითა: მისითა:⁴) შეი-
 წყალხეს:⁵) დაშთომილნი: ბაღდადეღნი: და: ბრძანსა: შენება: და:
 დაარხეს:⁶) შანანი:⁷) და: ესრეთ: ტუვე: ალაფითა: მივიდეს: საფ-
 სენა: სადგურს:⁸) **ამათ: შამთა: შინა: იჰმნა: მსმცა:⁹)**
არა: თუ: უენმან:¹⁰) ბათოს: რომელ: უდიდე:¹¹) იუო: უოველ-
 თა: უანთა: ინება: განსწორება: და: აღთკადვს: უამისა: და:¹²) ჭკე-
 უანისა: და: ჭბოვს: კაცი: ვინმე: ნათესავით: ორდი:¹³) და: სახელით:
 არღუნ: სამართლის: მოქმედი: და:¹⁴) მართლის: მეტუეელი: და:
 ღრმად: გამკონე: და: გამზრახი: რჩეული: ესე: წარავლინა: უო-
 ველსა: საბრძანებელსა: მას: მისსა: რუსეთს: ხაზარეთს: ოსეთს:
 უიგნაუეთს: ვიდრე: ბნელეთამდე: აღმოსავლით:¹⁵) ვიდრე: ჩრდილოე-
 თამდე: და: ხატავეთამდე: რათა: აღკალს:¹⁶) და: განაჩინოს: მკე- 819
 დარი: და: მეომარი: ლაშქრად: განმავალი: ნონინთა: დიდთა: და:¹⁷)

¹) თ—ში: აქა.

²) ქარ. ცხ—ში: აბაღა.

³) ქარ. ცხ—ში: ხოლო.

⁴) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: და.

⁵) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: სხვანი. ბარ.: კაცნი.

⁶) ქარ. ცხ—ში უკანასკნელი ხუთი სიტყვის მაგიერ: და კვალად აღშენება
 ინება, და დაყარნა.

⁷) თ—შა: დაყარნეს ბანანი.

⁸) ქარ. ცხ—ში: და ესრეთ საესენი ტუვითა და ალაფითა მოვიდეს სადგუ-
 რად მათდა, მიუთხრობელითა სიმღიდრითა.

⁹) ეს ფრაზა წითლურით სწერია ჩვენს დედანში და თ—ში.

¹⁰) თ—ში: უანამან.

¹¹) თ—ში: უდიდეს. ქარ. ცხ—ში: რამეთუ უანამან ბითო, რომელი უდიდეს.

¹²) ეს ორი სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში.

¹³) ქარ. ცხ—ში: იორიდი.

¹⁴) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: ფრიად.

¹⁵) ქარ. ცხ—ში: და აღმოსავლეთს.

¹⁶) ქარ. ცხ—ში: აღუთვალოს. თ—ში: აღუთვალოს.

¹⁷) თ—ში ეს სიტყვა არ არის.

მცირეთა: ჭრისობისა:¹) ებრ: მათისა: ულუფა: რომელ: არს: ძღვენი: მიმავალთა: გზად:²) ქირა: ცსენისა: და: სახალისისა:³) ვითარ:⁴) განა-
 ჩინა:⁵) საბრძანებულსა: ბათოსსა: მიერ:⁶) წარავლინა: უარუუმს: უბ-
 ლიყანს: წინაშე:⁷) ინება: მანცა: ესრეთ: ქმნად: და: წარავლინა:
 იგივე: არღუნ: განგებად: საბრძანებულისა: მათისა: და:⁸) განუწყის:
 იგივე: წესი: და: მივიდა: ტახტსა: ჩაღატანისსა: და: უწყანს:⁹)
 წინაშე: ინება: მანცა:¹⁰) თურანს: და: განაწყეს: განგომანდური:¹¹)
 უოველი: და: გამოფლო: ჯიონი: და: მოვიდა: ხვარასანს: ერასს: და:
 უოველსა: რომგურსა:¹²) და: განაგო: ესრეთვე: და: მოიწია: ეანს:
 ულას: წინაშე: და: მან: ჰატვიითა: შეიწყენარა: და:¹³) წარმოავლი-
 ნა: საქართველოსა: მეფესა: დავითს: წინაშე: და: საბერძნეთად:
 და: ეოველსა: საბერძნეთსა:¹⁴) მათსა: ზედა: განაჩინა: აღწერად: და:
 განჩინად: რომელი:¹⁵) მოიწია: საქართველოსა: დიდსა: ჭირსა: მი-
 ეცნეს: ეოველნი: მკვდრნი: სამეფოსა: დავითისნი:¹⁶) და: იწყეს: აღ-
 წერად: კაცთამდე: და: ჰირუტუვთამდე: ეანით: ვენაკთამდე:¹⁷) წაღ-
 კოტით: ბოსტანამდე: და: ცხრასა: გლეხსა:¹⁸) სრულსა: მიწის: მქო-
 ნებულსა: ერთი: ლაშქარს: წარმავალი: კაცი: შეაკვიან: და: გა-

¹) ქარ. ცხ—ში: ღირსებისა. თ—ში: ჰრსებისა.

²) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: და

³) თ—ში ეს სიტყვა არ არის.

⁴) ქარ. ცხ—ში: განაჩინა და განაგო არღუნმან.

⁵) თ—ში: მის.

⁶) თ—ში: ყბლაყანს წყ. ქარ. ცხ—ში: ყარაყურუმს ყბულ ყანს წინა-
 შე. შემდეგ თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: რათა მანცა ესრეთ განაჩინოს კელსა ქვეშე
 არღუნისასა (თ—ში: კლსა არღუნისთა) და მირაიწია ყბულ ყანს (თ—ში:
 ყბლაყანს) წინაშე (ქარ. ცხ—ბი გვ. 387).

⁷) თ—ში: უყანს. ქარ. ცხ—ში: ჩაღატანსა და უმანს.

⁸) ეს ორი სიტყვა არ არის თ—ში და ქარ. ცხ—ში.

⁹) ქარ. ცხ—ში: და განაწყება დო განაგო მანდაური. თ—ში: განაწყეს განა-
 გო მანდური.

¹⁰) ქარ. ცხ—ში: რომგეარსა. თ—ში: რომგურსა.

¹¹) ეს სიტყვა არ არის თ—ში.

¹²) ქარ. ცხ—ში: საბრძანებულსა.

¹³) ქარ. ცხ—ში: აღწერად და განგებად და ვითარცა.

¹⁴) ქარ. ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მიჯერ: ამის სამეფოსანი.

¹⁵) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: და.

¹⁶) თ—ში: გლახისა.

შოკდა: საშეფოსკან: დავითისა: ცხრა: ღუმანი:¹) კაცი: მკედართა:²) თათართა: თანა: წარმავალი: რამეულ: არს: ცხრა: ბუკრი: და: გა- 820
 ნაწესეს: ძღვენი: სოფლისკან: ათასისა: მკედრისა: მთავარი: კა-
 რავი:³) ერთი: და: დრაჰკანი: ერთი: ხოლო: ბუკრისა: მთავარსა:
 ცხვარი: ერთი: და: დრაჰკანი: ორი: და: მიზდი:⁴) ცხენისა: თეთრი:
 სამის:⁵) დღისა: ერთისა: და: ესრეთ: განუწესა: და: წარვიდა: სა-
 ბერძნეთს: და: ბაღდადს: და: უოფლკან:⁶) აშან: არღუნ: განაწესა:
 რა: იგი: ჯერიუო: ოთხსავე: საყენისა: შინა: რამეთუ:⁷) იყო: კა-
 ცი: ესე: სამართლის: შოქმედი: ხოლო: ხუცესთა: და: მონაზონ-
 თა: და: საეკლესიოთა: განწესებთა: არა: შეაკლო: საზღვარი:⁸)
 არცა: უაღანი: ეგრეთვე: შეხთა: და: დავრეშთა: და: დარეშთა:⁹)
 და:¹⁰) უოფლის: რჯულისა: კაცნი: სამღთოთა: განწინდნი:¹¹) და: მას:
 ჟამისა: ინება: უაენმან: უღო: და: განათავის: უფლად:¹²) აღმკედრება:
 ეკუბტეს: ზედა: და: მოუწოდა: მეფეს:¹³) უოფლითა: სპითა: მისი-
 თა: და: წარვიდა: ბრძოლად: სულტნისა: და: მიიწია: შუა: მდინ-
 არედ: და: იწყო: ოკრებად: უოფლსა: შუა: მდინარესა: და: შამ-
 სა:¹⁴) და: ვითარ: ესმა: სულტანსა: ეკუბტისსა: აღმკედრდა: წინა:
 გაწობად: თათართა: და: მოიწია: მინდორსა:¹⁵) ზედა: ევფრათას:
 უოფლით: მკედრებით: მისით: და: მივიდნეს:¹⁶) თათარნი: და: გან-
 ფლეს: მდინარე: რამეთუ: არა: მოახლებულდით: სულტანი: ჰიარსა:

¹) ბროსეს გამოცემაში: თუმანი. ბარ. ვარ—ში: ღუმანი.

²) თ—ში: ცხრა ღუმნი მკედარი.

³) ქარ. ცხ—ში: მთავარსა კრავი.

⁴) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: მიზდი.

⁵) ქარ. ცხ—ში: სამი, თ—ში: სამა.

⁶) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: ხოლო.

⁷) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: რამეთუ.

⁸) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: და.

⁹) ქარ. ცხ—ში უკანასკნელი ხუთი სიტყვის მაგიერ: შიხთა და დარიშმანათა.

¹⁰) უკანასკნელი სამი სიტყვა არ არის თ—ში.

¹¹) ქარ. ცხ—ში: ათავისუფლანა.

¹²) ეს ორი სიტყვა შეტოვებით არის გამოორებული.

¹³) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: დავითს.

¹⁴) ქარ. ცხ—ში: ყოვლისა შუა მდინარისა და შამისა.

¹⁵) ქარ. ცხ—ში: მდინარესა.

¹⁶) თ—ში: მინდორსა ზა ევფრათისსა ყრითა მკედრებით მისით და მივი-
 დეს. ქარ. ცხ—ში: ყოვლითა მკედრებითა მისით, და მოვიდეს.

821 მდინარისსა: და: წინ: მიეკებნეს: სულტანი:¹) განეწყო: და: იქმნა: ომი: ძლიერი: სადა: იგი: დაკით: მეფე: და: სპანი: მისნი: წინა: მბრძოლობდეს: ძლიერად: მოსწყედეს: ორგნითვე: და: იელტოდს: მეგუბტელნი: ხოლო: ერი: მრავალი:²) მოსწყდა: სულტანსა: და: ესრეთ: უნმან: დაიბანაკა: მრავალ: დღე: ჰირსა: ეგუბტისსა: და:³) ეფერათისსა: სადა: იგი: იხილა:⁴) ქალაქი: მცირე: მდინარესა: (ქადა:⁵) ეფერატისსა: ძლიერად: განმაგრებულთ: რომელ: ერ:⁶) კერძო: კლდე: იყო: და: ერთ: კერძო: მინდორისა: ეფერატისსა: მიერ:⁷) და: ვითარ: იხილა: უნმან:⁸) სიმაგრე: ქალაქისა: უღონო: იქმნა: ბრძოლად: გარნა: მოიგონა: საქმე: საკრველი: რამეთუ: ეტყოდა: მის: ქვეშე: დაწესებულთა: არა: არს: ღონის: ძიება: ბრძოლისა: უოფად: ქალაქისა: მანგავს: აღმკედრდეთ:⁹) და: გარე: მოვიცკათ: ქალაქი:¹⁰, და: ვითარ: ძაღლთა: ვიწყოთ: ყივილი: და: ყვირილი: და: ვითარცა: ესმა: ესე: განკურდეს: და:¹¹) აღმკედრდეს: და: ვითარცა: ძაღლთა: იუიულეს: და: არა:¹²) მიიწია: კმა: ესე: ქალაქად: იქმნა: საქმე: საკრველი: რამეთუ:¹³) განსქდა: ქალაქი: ორგან:¹⁴) ნახევარი: წარიქცა: კლდითურთ: წყლისაკენ: და: მოსზო: სული: ურიცხვი: ესრეთ: კელთ: იგდო: და: წარვიდა: შამად: და: შუა:¹⁵) მდინარედ: და: მოეკებნეს: უოველნი: მკურნი: შუა: მდინარისანი: და: შამისანი: სავსენი: ურიცხვითა: ძღვნითა:

¹) თ. უმატებს: წინა, ქარ. ცხ—ში: მაშინ სულტანი წინა.

²) ქარ. ცხ ში: უმრავლესი ერი.

³) უკანასკნელი ორი სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში და თ—ში.

⁴) ქარ. ცხ—ში: იყო.

⁵) ეს სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში.

⁶) თ—ში და ქარ ცხ—ში: ერთ.

⁷) თ—ში: მის.

⁸) ქარ. ცხ—ში: მინდორისა კერძ ეფერატისა მიერ შევულო, რომელი იხილა რა სულტანმან.

⁹) თ—ში: მნებავს აღმკედრდეთ. ქარ. ცხ—ში: ქალაქისა ამის. მნებავს რათა აღვიმკედროთ.

¹⁰) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: ესე.

¹¹) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: მყის.

¹²) ქარ. ცხ—ში: ვითარ. თ—ში: რაჲ.

¹³) ეს სიტყვა არ არის თ—ში.

¹⁴) თ—ში: ორად.

შიონია: ადარბაგანს:¹) მეფე: დავით: ფრიალ: ზატე: ცემული: და: შიონია: ტფილისს:²) ამათ. ჟამთა: შინა: მწუხარე იევენს: წარ-
 ჩინებულნი: მეფისანი: რამეთუ: ჯიგდამან:³) არა: შვა: შვილი:
 ამისთვის: ინება: მეფემან:⁴) შეიღიერების: ძალით: აღათუნ: ნათე- 822
 სავით: ოსი: მეუღლედ:⁵) აღმთქელმან: უკეთუ: მიეტეს: ერმა: წუ-
 ლი: არღარა: შეიწუნარხეს: არამედ: განუტეოს: და: ვითარ: გა-
 მოჭკდა: მცირე: ჟამი: მუცლად: იღო: აღთუნ: ძე: და: შვა: და:
 უწოდეს: სახელი: გიორგი: რომელი: აღთქვა: და: შეიწუნარა:⁶)
 შეიღად: დედოფალმან: ჯიგი: ხათუნ:⁷) და: შემდგომად: მცირედი-
 სს:⁸) მიუღვა: და: შვა: ასული: და: უწოდა: სასელი:⁹) თამარ: და:¹⁰)
 აჭა: შინა: განიშორა: საყვარელი: თვისი: აღთუნ: ნათესავით:
 ოსი: რომელ:¹¹) ქმნულ: კეთილ: იყო: და: შემდგომად: მცირედი-
 სს:¹²) გარდაიცვალა: დედოფალი: ჯიგი: ხათუნ:⁷) და: წარიევენს:¹³)
 სამარხსას: დედოფალთას:¹⁴) მცხეთას:¹⁵) დაკრძალეს: მას: ჟამსა: წარ-
 ვიდა: მეფე: დავით: ულრ: ყანს: წინაშე: მუდნს:¹⁶) რამეთუ: იგი:
 აქენდა: საღვურად: საზამთრად: და: მიერ: წარმოჭყევა: საღვურ-

¹) თ—ში: დარბაგს.

²) თ—ში: „ტფილის“. სიტყვიდან „ძღვნითა“ ქარ. ცხ—ში: ასეა: ხოლო მეფე დავით და ქართულები იაჯნეს ყაენისაგან წარმოსულისა, რამეთუ მრავლით ჟამითგან იყუნეს ლაშქრობათა შინა. მაშინ ყაენმან ულო მისცა თავისუფლება და წარმოემართნეს, და ესრეთ საყსენი ურიცხვითა ნიკითა და აღათითა განმდიდრებულნი მეფე დავით და ქართულები მოიწივნეს ადარბადაგანს, და მოვიდეს მუნით ტფილისად, საყსენი საზარულითა (ქარ. ცხ—ბა გვ. 288).

³) ქარ. ცხ—ში: ჯიგდა-ხათუნ.

⁴) თ. უმატებს: მოყვანა.

⁵) ქარ. ცხ—ში: შეიღიერებისა ძლით ქალი ქმნულ-კეთილი, სახელით აღთუნ, მეუღლედ თვისად.

⁶) თ—ში: შეიყვანა. ქარ. ცხ—ში: რომელი აღიქვა და შეიყვანა.

⁷) ქარ. ცხ—ში: ჯიგდა-ხათუნ.

⁸) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: კვალად.

⁹) ქარ. ცხ—ში უკანაჲკნელი სამი სიტყვის მაგიერ: სახელით.

¹⁰) ეს სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში.

¹¹) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: ფრიალ.

¹²) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: ჟამისა.

¹³) ქარ. ცხ—ში: წარიდეს.

¹⁴) ქარ. ცხ—ში: მეფეთასა.

¹⁵) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: და.

¹⁶) ქარ. ცხ—ში: ულო-ყაენს წინაშე მუდანს.

სა: საზაფხულსა: და:¹) წარმოადგინა: შეფე: ქართლად: რათა:
 მზა: იეს: შეფე:²) ლაშქრად: ეგვიპტისა: რომელ: არს: მისრე-
 თი: და: შემარა: უნა:³) ავგ: ათაბაგისა: ივანე: ათაბაგის: ძისა:
 რამეთუ: მას: ჟამსა: გარდაცვალებულ: იყო: ავგ: არა: დაშთა:
 უმა: წულდი: არამელ: ქალი: ერთი: სახელით: ხუაშაქ: და: მივი-
 და:⁴) ბიჭნის: ტირილად: და: იხილა: ცოლი: ავგისი: კახაბერის:
 ძეთა: რაჭის: ერისთავთა: ასული:⁵) სახელით: გვანცა: ქმნულ: კე-
 თილი: ეტრფილა: და: შემდგომად: მცირედისა: მიიუფანა: იგი:
 823 ცოლად: და:⁶) დედოფლად:⁷) წარმოიუფანა: სამეფოდ:⁸) ხოლო: ქალი:
 იგი: ავგისი: დაუტევა: მამულსა: თვისსა: ზედა: და: შევედრა:
 შანკაბერდელსა: სადუნსა: რომელ: იყო: კაცი: ბრძენი: და: გო-
 ნიერი: და: კეთილის: განმზრახავი:⁹) და: აჭაეროვანი:⁹) ძალითა:
 ფრიად: და: მორკინალი: ძრიერი: რჩეული: სახინო: და: მოი-
 ხარ: კელოვანი:¹⁰) რომელ: წარდგა: წინაშე: და: თაუუანისცა: ულს:
 და: კელ: ჰერობილმან: ჰქვა:¹¹) ვინათგან: მოცცა: თქვენ:⁹) ღთს:
 ძლევა:⁹) უოველთა: მტერთა: და:¹²) კაცთა: უმჯობესად: გამოკაჩინა:
 და: აწ: აქა: არს: მეკდარი: ასი: ათასი: ვინცა: შერკინების: გი-
 ნა: შედგინების: ანუ: ისარსა: განვასრავთ: მზა: ვარ: და: არაფინ:
 იპოვა: მგზავნი: მორკინალი:¹³) მისი: და: ვინცა: იპოვა: უოველ-
 თა: სძლო: ესე: შეუყარებულ: იქმნა: უაქნ: ულსგან:¹⁴) და: იწყო:

¹) ქარ. ცხ—ბა უმატებზ: მუნით.

²) ეს სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში.

³) ქარ. ცხ—ში: მისრი. და შემოიარა ქვეყანა. თ—ში: შემორა ყანა.

⁴) თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებზ: შეფე.

⁵) თ—ში ეს სიტყვა არ არის.

⁶) ქარ. ცხ—ბა უმატებზ: და.

⁷) ქარ. ცხ—ბა უმატებზ: თვსად.

⁸) ქარ. ცხ—ბა უმატებზ: სვიანი დიდად, დიდი ტანითა.

⁹) თ—ში: ჰაეროვანი.

¹⁰) ქარ. ცხ—ში: ძალითა ფრიად ძლიერი, მორკინალი ფრიად, რჩეულ სა-
 ჰინო, მოისარი კელოვანი, რომელი.

¹¹) ქარ. ცხ—ში: რომელი წარსდგა წინაშე ულო-ყაენისა, და მუკლ-მო-
 უროლმან პრჭუა.

¹²) ეს ორი სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში და თ—ში.

¹³) თ—ში: მორკინული.

¹⁴) ქარ. ცხ—ბა უმატებზ: შეიწყნარა.

კანდილება:¹) და: გონიერობითა: მისითა: მეფემანცა: დავით:²) ჰა-
ტივსტა: და: შევედრა: სახლი: ავაგისი: და: რამეთუ:³) გვანცა: მი-
უღა: და: შვა: ყრმა: და: უწოდა: და: ტრ:⁴) რომელი: შემდგო-
მად: დაკითხის: მეფე: იქმნა: რომელი: ქვემოთ: სიტყვამა: ცხად:
უოს: ამის: გვანცას: დედოფლობა: მიძიდ: უჩნდა: მესტუმრეს:
ჯიქურს: რამეთუ: მტერ: ივენეს: ამისთვის:⁵) განზრახვითა: სუმ-
ბატ: ორბელისათა: შესშენილ: იქმნა: ვითარმედ: ჯიქურ: წარავ-
ლენს: კაცთა: არღულს:⁶) წინაშე: რათა: აუწოას: ეახნს: უღოს:
სიმდიდრე: მათი: მეფისა:⁷) და: ეგულები: განდგომა: ხოლო: 824
ვინათგან: დავით: მეფე: უმანკო: იყო: რომლისთვის: უმანკოსა:
ყოველნი: რწამნ: წარაკლინა: მსწრათლ: წინაშე: მდგომელები: და:
ბრძანა: წინაშე: მოუყანება: მისი: და: სახლისა: მისისა: იავარ:
ყოფად: და: ვითარ: აღსრულეს: მსახურთა: მეფისათა: და:⁸) წა-
რადგინეს: წინაშე: მეფისა: ჯიქური:⁹) დამით: რამეთუ: მეფე:
ჟდა: ისინთა: მხედველი:¹⁰) და: არა: სიტყვა: ურ: მისთანა: არამედ:
განკითხვად:¹¹) ბრძანა: შთაკლებად: მტკვარსა: ხოლო: ვითარ: გან-
თენდა: იხილეს: ჯიქურ: რიესა: ზედა: განგებულთ: წულისა-
გან: და: განკვირდეს: ყოველნი: მხილველნი: ანადათსა: სიკვდი-
ლისათვის: და: არავინ: იპოვა: დამფუგელი: მისი: რამეთუ: არა:
ესგა: შვიდი: და: შეკრბეს: ყოველნი: გლახაკნი: და: ობოლ:
ქვრივნი: და: ევედრნეს: მეფესა: რათა: მიანიჭოს: გვამი: ჯიქურ-
რისი: ამად: რომე: მრავალი: კეთილი: ექმნა: მათ: ზედა: ისმც-
ნა: დავით: და: მისცა: გვამი: მისი: და: მრავლითა: გოდებოთა:

¹) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: მისი.

²) ეს სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში.

³) ქარ. ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: ხოლო დედოფალი.

⁴) თ—ში: დტ—რი. ქარ. ცხ—ში: სახელად დიმიტრი.

⁵) თ—ში: „ამისთვის“. სხვა ამგვარ შემთხვევაშიაც, ხადაც „ი“ ტყუილად არის მიმატებული ჩვენს დედანში, თ—ში არ იპოვება ამგვარი მიმატება.

⁶) ქარ. ცხ—ში: არღულს. თ—ში: არღულს. აქ თეიმურაზის ვარიანტი სიტყვის მაგიერ „რათა“ უმატებს შეცთომით: სიმდიდრე.

⁷) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: სიმდიდრე მეფისა.

⁸) ეს სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში.

⁹) თ—ში: წარდგეს ჯიქური წინაშე მეფისა.

¹⁰) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: მტკვარისა.

¹¹) ქარ. ცხ—ში: განუკითხავად.

წარიდეს: ეკლესიას: წმიმიდას: ქალწულის: ქრისტინას: რამე-
ლი: ხვარაზმელთაგან:¹) აღშენებულ: იუო: და: მუნ: დაფლეს: დი-
დითა: ზატოითა: რაც: ოდენ: გლახაკთა: ძალ: ედკა: ~~~~~

825 ხოლო: შემდგომად: ამის: ინება: ეაენმან: აღმკედრება: სულ-
ტანს: ზედა: მისრეთისსა: და: შეკრიბნა: ყოველნი: მთავარნი: და:
სპანი: მისნი: და: მოუწოდა: მეუფეს: დავითს: და: სპას: მისსა:²) ეკვ-
ტედ: ხოლო: შეიწრებულ: იუო: მეფე: და:³) საბრძანებელი: მისი:
არღუნის: აღთვალვიისაგან: და: რა:⁴) იგი: განეწეს: რაცა: განი-
სუილებოდა: ტფილის: ანისისა: თეთრსა: ზედა:⁵) სამი: თეთრი:
საყენოდ: დაიდებოდა:⁶) ამას: ზედა: ხოჯა: აზიზ: ვინმე: ნათე-
სავით: და: სჯულითა: სპარსი: განეჩნა:⁷) და: დაეტევა: ტფილის:
რომელი: ესოდენ: უწესოდ: მიწა:⁸) თუ: სამზარეულოსა: მეფუისსა:
ცხვარი: გინა: კრავი: ისუილებოდის: მას: ზედანცა: ხარაჯა: წაუ-
ღიან: რომელსა: იგი: ტაღმად: უწოდეს: ამის: მიერ: შეიწრებუ-
ლი: მეფე: იგონებდა: უკეთუ: წარვიდე: ეკვტედ: ანუ: თუ:
განუდგე: ეაენს: და:⁹) ვერას: დაამტკიცებდა: გარნა:¹⁰) წარემართა:
ლაშქრად:¹¹) და: ვითარ: მოიწია: ქვეყანად: ჯავახეთისად: დაამტკი-
ცა: განდგომი: და: მოუწოდა: თახა: გამზრახთა მისთა: და: ჰქვა:
უკეთუ: ვიისმე: ნებაჲნ: დაუტევეს: მამულსა: და: წარმოვიდენ:
ნემთანა:¹²) უკეთუ: არა: ნებაჲს: წარვიდენ: მსახურებად: ეაენისა: მის-
რის: რათა: დასწვას:¹³) ქვეყანა: მისი: რამეთუ: ნება: კაცად: კაცად-

¹) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: დარღვეული ახლად.

²) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: წარსლვად.

³) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: ყოველი.

⁴) ქარ. ცხ—ში: რომელი.

⁵) თ—ში: ანისსა თეთრსა, ბარ. ვარ—ში: ანსა თეთრსა ზედა. ბროსეს გამო-
ცემაში: ას სათერსა ზედა (ქარ. ცხ—ბა გვ. 389).

⁶) ქარ. ცხ—ში: აღებოდეს და.

⁷) თ—ში: განეჩინა.

⁸) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: მიიწია რომელ.

⁹) ქარ. ცხ—ში: გარნა.

¹⁰) ქარ. ცხ—ში: ეგრესა.

¹¹) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: მისრს.

¹²) ქარ. ცხ—ში: დაუტევენ მამული და წარმოვიდენ ჩემთანა და.

¹³) ქარ. ცხ—ში: დაიცვას.

ს: ზედა: იყუნედ: მე:¹) არღა რა: მნებაეს: მონეა: თათართა: მძღაგ-
 რებისათვის: . ხოჯა: აზიზისა: რომელი: დადგინა: ჩემზედან:
 არღუნ: რამეთუ: ვერ: თავს: ვიდებ: ესეოდენსა: შეურაცხესასა:
 ხოლო:²) წარჩინებულნი: ამის: სამეფოსანი: რომელნი: მე: დაუმ-
 ტვიცნებდეს: და: რომელნი: მე: არა: გარნა: ეგრეთცა: დაამტკი-
 ცა: განდგომილება: და: უმრავლესნი: წარვიდეს: უაენს: წინაშე:
 შანშას: ძე: ივანე: და: გრიგოლ: სურამელი:³) კახა: ერის: თავი: 826
 ახალ: ქალაქის: თავნი: და: ჰირნი: ქვეყანისანი: წარვიდეს: უაენს:⁴)
 წინაშე: და: უმრავლესნი: ერ: კახნი: ვითარ: ცნა: მეუფმან: წარ-
 სვლა: დიდებულთა: მანცა: ნება: სცა: და: წარვიდეს:⁵) განდგომად:
 და: მოუწოდა: სარგის: ჯაყელს:⁶) ციხის: ჯვარელსა: რომელ:⁷)
 აქნდა: ჰატვი: სამცხის: სპასალარობისა: და: ეზრახა: რათა: განუ-
 დგენ: უაენს: ერჩდა: სარგის: და: წარმოიუენა: სამცხეს: სახლსა:
 მისსა: და: ფრიადითა: ჰატვიითა: განუსვენა: უმეტეს: წესისა:
 მეუფეთასა: და: აძლედა: ყოველთა: ქალაქთა:⁸) და: ქვეყანათა: მის-
 თა: გამოსზრდელად: მეუფისა: და: დაშქრისა: მისისა: თვის:
 ხოლო: მეუფმან: არა: ინება: და: დაყო: ზაფხული: იგი: მცირე:
 ერთგულითა: რომელნი: დადგეს: ერთგულობასა: მისსა: ზედა: და:
 ესრეთ: იპერობდეს:⁹) სამცხეს:- ხოლო: დედოფალი: გვანცა: და:
 ძე: მცირე:¹⁰) დაუტკვა: სახლსა: ავაგისსა: ბიჯნისა: ამის:¹¹) ში-
 ნა: მოვიდა: უაენ:¹²) ულო: განმარჯვებული: ბრძოლისკან: სულტ-
 ნისა: შეკვბტელისა: რამეთუ: სძლო: მათ: და: აოტნა: სადა: იგი:

¹) თ—ში: იყუნებ და მე.

²) ეს ხიტყვა არ არის თ—ში.

³) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: ორბელი და თორელი და.

⁴) თ—ში: ყანას. ქარ. ცხ—ბა უმატებს: ულოს.

⁵) უკანასკნელი ეჭვი სიტყვა არ არის თ—ში.

⁶) ამის პირდაპირ აშიაზე ვახტანგ მეექვსის ხელით სწერია: „აქ: ნახეთ: ვინ:
 შართალია: ჯაყელია: თუ: მხარკელი“.

⁷) ქარ. ცხ—ში: რომელსა.

⁸) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: ციხე-ქალ: ქთა.

⁹) ქარ. ცხ—ში: იყოფებოდეს.

¹⁰) ქარ. ცხ—ში: და ძე მისი დიმიტრი (ქარ. ცხ—ბა გვ. 300).

¹¹) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: ჟამსა.

¹²) თ—ში: ყანა

მუნ: დასხვადართა: ქართველთა: ძლიერი: ბრძოლა: უუეს: ხოლო:
 ვითარ: მოიწია: საზათხუელისა: სადგომისა: თვისსა: აღტადს: და:
 მიერ: საქასა:¹) და: მერმე: წარვიდა: საზამთროსა: ადგილსა: რა-
 მელსა: აწ: უარაბადობით: და:²) მუდნობით: უკობენ: იკითხს: საქ-
 მე: დაკითხის: და: ცნა: განდგომილება: მისი: მოუწოდა: არღუნს:
 და: ორასთ: მთავართა: და: აჩინა:³) მკედართ: მთავრად: და: მის-
 ცა: მკედარი:⁴) და: უბრძანა: ქართველთ: რომელნი: ერჩდეს: მას:
 827 რათა: წარჰყვენ: არღუნ: ორდსა:⁵) და: მივიდენ:⁶) მეუეს: ზედა:
 სამცხეს: და: ბრძოლა: უუონ: წარმოვიდა: არღუხ: მკედრითა: ოცი:
 ათასითა: და:⁷) შამოკლ: განძა: და: სომხეთი: და: მოიწია: ტფი-
 ლის: და: მუნ: მოერთხეს: ყოველნი: ესე: ზემო: კსენებულნი:
 მთავარნა: საქართველსანი: და: წარმოემართნეს: სამცხეს: ბრძო-
 ლა: ყოფად: მეფისა: და: ვითარცა: ესმა:⁸) მოსულა: არღუნისი:
 და: ყოველთა: მთავართა: ქართლისათა: მოუწოდა: მესხთა: ბაგიშ:
 კლარჯთა:⁹) და: ვინცა: დადგრომილ: იყო: ერთგულობასა: ზედა:
 მისსა: შეკრიბნა: მცირედნი: კაცნი: მკედარი: რვა: ათასი: და: აჩი-
 ნა:¹⁰) მკედართ: მთავრად: სარგის: ჯაგუელი: კაცი: მკნე: და: შემ-
 მართებელი: და: მრავალჯერ: გამოცდილი: და: სახელგანთ: ქმნი-
 ლა: წყობათა: შინა: ტანითა: ახოვანი: კელავნად: მბრძოლი:
 ცხენსა: ზედა: მკნე: მოისარ:¹¹) საჩინოდ: ნადირთა: უცთომლად:
 მომსრუელი: და: მისდა: მიწობილი: იყო: მეფე:¹²) ერდგულობაცა:
 დიდი: აქგნდა: მეფისა: და: წარავლინა: წინა: მიგებებად: წყო-
 ბად: არღუნისა: და: წარემართნეს: და: დადგეს: კევთა:¹³) ხოლო:

¹) თ—ში: მის სააქოსა.

²) ეს სიტყვა არ არის თ—ში.

³) თ—ში: იჩინა.

⁴) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: ოცი ათასი.

⁵) ქარ. ცხ ში: ოირიდსა, თ—ში: ოირდსა.

⁶) თ—ში: მივიდა.

⁷) ეს სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში და თ—ში.

⁸) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: მეფესა და ვითს.

⁹) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: შავშ კლარჯთი.

¹⁰) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: აჩინა.

¹¹) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: მოისარი.

¹²) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: დავით, რომეთუ.

¹³) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: შინა მტყურისათა.

არღუნ: შამოვლო:¹) ქართლი: და: დადგა: სურამს: და: წარმოავ-
 ლინნა: წინა: მბრძოლნი: მკედარნი: ექვსი: ათასი: და: არღუნ:
 დადგა: შინდარას: და: წინა: მბრძოლნი:²) მივიდეს: ტაშის: კარს:³)
 და: დადგა: სამდინაროსა: მას: ზედა: რომელ: არს: შოლა: ხოლო:
 აღიყარა: სარგის: კეკეთათ: და: წარავლინნა: წინა: მბრძოლნი: კა- 828
 ცი: რჩეული: და: გამოცდილი:⁴) ათას: ხუთასი: მკედარი: არა: უწ-
 უოდეს: მოახლება: არღუნისი: და: წარემართნეს: და: გავლეს:
 კიდი: ახალდაბისა: იუო: ეინელი:⁵) და: ზამთარი: ვითარ: წესი:
 არს: თვესა: დეკემბრისასა: და: განვიდეს: სიკიწროსაცან: წინა:
 მავალნი: იხილნეს: რაზმი: თათართა: და: წინა: განწევენეს: ქარ-
 თველნიცა: და: შიის: ზედა: მიეტევენეს: მესხნი: და: ჰირკელსა:
 შეკრებასა: აოტნეს: თათარნი: და: მოსწეუიდეს:⁶) მრავალნი: სახე-
 ლოვანნი: და: ესრეთ: ძლიერად: ბრძოდეს:⁷) მესხნი: რომელ: მდი-
 რედნიდა: განურინეს: და: შეიხვეწნეს: რაზმსა: შინა: არღუნის-
 სა: შინდარას: გორისასა: და: სდევენეს: და: მოსწეუტნეს: ჰი-
 რითა: მახვილისათა: რამეთუ: მკედართ: მთავარი: სარგის: და:
 სზა: მეფიისა: ვერლარა: მოილოდინეს: ამისთვის: რომე: თათარ-
 თა: რაზმი: მახლობელად: მდგომარე: იუო: და: ესრეთ: ძლევი-
 თა: საჩინოთა: შემოქცეულნი: მრავალთა: სახელოვანთა: თათართა:
 თავიისა: მქონებელნი: მოგებნეს: სარგის: და: ლაშქართა: ვითარ:
 იხილეს:⁸) სარგის: განმხიარულება:⁹) და: უვნებელად: დაცვა: განი-
 ხარა: გარნა: მძიმედ: აღუნდა: რამეთუ: ვერ: მიესწრა: ომსა: რა-
 მეთუ: იუო: კაცი: მძლე: და: შემმართებელი: კვალად:¹⁰) განწეობი-
 სა: მესხთა: წარემართა: არღუნს:¹¹) ზედა: გუდითა: ქველითა: ხო-

1) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: შემოვლო.
 2) თ—ში უკანასკნელი ათი სიტყვა არ არის.
 3) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: ტაშის-კარს.
 4) თ. უმატებს: წყობათა შინა. ქარ. ცხ—ში: წინა-მბრძოლად კაცნი რჩეულ-
 ნი და გამოცდილნი წყობათა შინა.
 5) ვერევეა ბარ—ში. ბროსეს გამოცემაში: ყინული.
 6) თ—ში სიტყვებიდან „არა უწყოდეს“ გამოშვებულია.
 7) თ—ში: ბრძოლადეს. ქარ. ცხ—ბა უმატებს: თათართა მათ.
 8) ქარ. ცხ—ში: ხოლო ვითარ იხილა.
 9) თ—ში: განმხიარულებულ.
 10) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: სურვიელ იუო.
 11) თ—ში: არღუნთა.

829 ლო: არდუნ: სპათა: მისთა: მოუწოდა: და: კვალად: ქართველსა:
 სპასა: ზედა: მისკლასა: მხილველი:¹) ივლტოდ: გარნა: აყენებდეს:
 ქართველნი: წარჩინებულნი: და:²) არა: უტევეს: სივლტოლად: რო-
 მელთა: უწირობდა: თორელი: კახა: და: ეტეოდა: ვითარმედ:³) ქარ-
 თველნი: მცირედნი: ვართ: ომისა: მათისანი: ჩვენ: ვბრძოდით:
 თქვენ: წილ: და: ესრეთ: ძალითა: არწმუნეს: და:⁴) დადგა: ადგილ-
 სა: ზედა:⁵) და:⁶) განაწყო: მკედარნი:⁷) ვითარ: დაეახლნეს: ურთიერ-
 თას: ზედა: მიეტევენუხ: მესხნი: განლაღებულნი: ხოლო: სარგის:
 ჯაყელი: უმირველეს: ყოველთასა: მიუკდა: რაზმისა: და: უმკნეს:
 მათი: ჩვენდა:⁸) ბადურნი: ჰოროლითა: ცხენისაგან: ქვეყნად: დასცა:
 და: იქმნა: ძლიერი: ომი: და: მრავალნი: მოისვროდეს: არდუ-
 ნის: სპისაგან: და: სივლტოლად: მიდგეს:⁹) უირველსავე: მიჯრასა:
 სძლევედეს: სპანი: მეფისანი: და: ვითარ: არს: ჩვეულება: თათარ-
 თა: ლტოლვა: და: გარე: უგუქცევა: ანასდა:¹⁰) გარე: უგუნიქცეს:
 მაშინ: სულ: მოკლე: ქმნულნი სპანი: მეფისანი: ივლტოდეს:
 მსწრაფლ: ესრეთ: განწირული: და: მიმო: დაბნეული:¹¹) თათართა:
 მიერ:¹²) მოისვროდეს: ცოდვათა: ჩვენთა: სიმრავლითა: განწირნა:
 ღან: და: მისცნა: კელთა: წარმართთასა: ხოლო: უწყალოდ: ჰკო-
 ცდეს: და: მრავალნი: სახელოვანნი: მოსრნეს: თათართა: რომელ:
 მცირედნიდა: ძალით: განერნეს: და: სდევენეს: ახალ: დაბის: კი-
 დამდე: გინა: უმეტესცა: ხოლო: ზოგნი: ტევედ: წარუვანებულ:
 იქმნეს: გურკელელი: მურვან: და: სხვანი: მრავალნი: და: ესრეთ:
 შეიქცა: არდუნ: უანს: ულას: წინაშე: განმარჯვებულნი: ხოლო:
 სარგის: და: მესხნი: მივიდეს: მევენ: წინაშე:¹³) აწევკრს: მეუვიის-

¹) ქარ. ცხ—ში: და კვალად ქართველნი სპანი ზედა მისრულნი იხილნა რა.

²) ბროსეს გამოცემაში: ხოლო, ბარ—ში: და.

³) თ—ში: ვითარ.

⁴) თ—ში ეს სიტყვა არ არის.

⁵) ქარ. ცხ—ში: ადგილსა მას ზედა, რომელსა დაებანაქა.

⁶) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: თვისნი, და.

⁷) ეგრევეა ბარ—ში. ბროსეს გამოცემაში: ჩნდა.

⁸) თ—ში: მიდრკეს.

⁹) ქარ. ცხ—ში: ანაზდად. ბარ—ში: ანასდ.

¹⁰) უკანასკნელი სამი სიტყვა თ—ში არ არის.

¹¹) ეს სიტყვა არ არის თ—ში.

¹²) თ—ში აქ შეტომით მიმატებულია: გამარჯვებული ხოლო.

თათვის:¹) მტირაღნი: რამეთუ: უმრავლესნი: მოესრნეს:²) დაშთომი-
 ლიუენეს: მცირედნი: და: დაუო: მეუემან: ზამთარი: ნახეკარა: 830
 სამცხეს: და: გარდვიდა:³) შავშეთს: და: კლარჯეთს: და: წარვიდა:
 ნიგალის: კეეს: და: ვითარ: მოიწია: თვე: მანისი: და:⁴) აღმოსცენ-
 და: მდელთ: ქაენმან: იგივე: არღუნ: დეკნად: და: ძებნად: წარ-
 მავლანა: რამელთა: თანა: იუენეს: ქართველიცა: მიმდგომნი:
 უაენისანი:⁵) და: თვესა: იენისსა: მოვიდა: სამცხეს: ხლოთ: მესხ-
 ნა: რამელნიმე: მიეკებენეს: არღუნს: და: რამელნიმე: წარჰვეეს:
 მეუეს: და: ესრეთ: იწყო: ბერებად: და: ტყევენვად: სამცხეს: და:
 მოადგა: ციხის: ჯვარსა: დაუწყო ბრძოლა: ძლიერად: რამეთუ:
 არა: წლუდითა: მტკიცითა: განსრულებულ: იყო: ხლოთ:⁶) ციხეს:
 მეოფნი: ძლიერად: ბრძოლეს: და: მრავალი: კაცი: მოკლეს: და:
 დიდად: იენებდეს:⁷) გარეთ: მეოფთა: დღისით: და: ღამით: გან-
 ვიდაინ: და: ადგილ: ადგილად: მოსწუტან: და: ვითარ: იხილა:
 სიმტკიცე: ციხის: ჯვარისა: რამელ: არს: ჯვარის: ციხე: აიუ-
 რა: და: წარვიდა: და: წიგნიცა: მოუვიდა: უაენისა: მსწრაფებელი:⁸)
 წარსულად: ვინათგან: უანნი: თურანისა: ქვეყანასა: მეოფი: მბრძო-
 ლად: მოსრულ: არს:⁹) ხუარასანს: და: ესრეთ: იკსნა: დონ: ჭირ-
 თა: ამათგან: ქვეყანა: სამცხისა: რამელ: ოც: დღე: ძალით:¹⁰) იყო:
 არღუნ: სამცხეს: ხლოთ: მეუე: დავით: კვლად: მოვიდა: შავ-
 შეთს: და: სამცხეს: და: ვითარ: იხილა: სამცხე: მოკარებულთ:
 მოწოდ: თანა: მზრახვთა: მისთა: და:¹¹) ჰკიბსა: თუ: რა: უონ:
 რამეთუ: ომი: თათართა: აღარ: ეგებოდა: მაშინ: სარგის: ჯაუელ: 831
 ციხის: ჯვრელმან: მოაკსენა: ვითარმედ: სამცხე: მცირე: არს:
 და: არა: კეთილი: სადგომი: მეუეთა: აწ: განგაზრახებ:¹²) რათა:

¹) თ—ში: მეყვისთა თს. ქარ. ცხ—ში: მეყვისთა თვისთა თვის.

²) ქარ. ცხ ბა უმატებს: და.

³) თ—ში: გარდავიდეს.

⁴) ეს სიტყვა არ არის თ—ში.

⁵) უკანასკნელი ცხრა სიტყვა გამოშვებულია თ—ში.

⁶) ქარ. ცხ—ში: აენებდეს.

⁷) თ—ში: მსწრაფლი.

⁸) თ—ში: მოსრულსა.

⁹) ქარ. ცხ—ში: ძლით.

¹⁰) ეს სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში.

¹¹) ბარ. ვარ—ში: განგამწარებ.

წარხვიდეთ:¹) ღიხთიმერით: რუსუდანის: ძისა: დავითის: თანა: რამეთუ: სწორად: ორთავე: არს: სამეფო: იგი: და: ესეცა: და: მე: დავსდებ: თავსა: ჩემსა: და: საქონელსა: უფველსა: და: ღამ-ქარსა: ჩემსა: შენთვის:²) ვითარ: გენებოს: იკმარე: და: უკეთუ: კეთილად: გისტუმროს: დავით: კეთილ: და: უკეთუ: არა: აჭა: სიმდიდრე: ჩემი: მზა: არს: თქვენთვის: ნურცა: შენ: სწულაობ: საჭურჭლესა: შენსა: და: ვეზრახნეთ: თავადთა: იმერთა: და: განვსტეთ: საჭურჭლე: და: ჩვენ: კერძო: დავიყენოთ: სინდა: უფველთა: განზრახვა: ესე: და: წარავლინეს: მონიქული: წინაშე: რუსუდანის: ძისა: რათა: შეიწუნარეს: თათართაგან: მორიდებულნი: ხოლო: მან: აღუთქვა: და: წარვიდა:³) და: მივიდეს: ქუთათის: სადა: იგი: წინა: მიეგება: რუსუდანის: ძე:⁴) და: კეთილად: ისტუმრება: და: დაუგეს: წელიწადი: ერთი: გარნა: კეთილად: თუ: ისტუმრებდა: რუსუდანის: ძე: ეგრეცა: კვალადვე: ღამას: ძემან: დავით:⁵) არამედ: ვითარცა: უცხო: ვიდოდა: მათ: თანა: მაშინ: ეზრახნეს: კახას: ბერის: ძესა: რაჭის: ერის: თავს: კახა: ბერსა:⁶) ქვაბულის: ძეთა: ფარჯანიანთა:⁷) სარკის: რათა: ღამას: ძე: დავით: უონ: მეფედ: რომელნი: ერჩდესცა: და: იქმნა: განდგომილება: ღიხთიმერით:⁸) და: რომელნი: მე: წარმოუდგეს: ღამას: ძესა:⁹) რომელნი: მე: რუსუდანის: ძესა:¹⁰) ეგრეთვე: დადიანი: ბედიანი: ჯონშერის: ძე: დადგა:¹¹) ერთგულობასა: ზედა: რუსუდანის: ძისასა: რამეთუ: იყო: ესე: ბედიანი:¹²) კაცი: წარმატებული: უფ-

¹) თ—ში: წარხვიდე.

²) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: და.

³) თ—ში: წარვიდეს. ქარ. ცხ—ში: აღუთქვა შეწუნარება და წარვიდეს ქარ. ცხ—ბა გვ. 392).

⁴) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: მეფე დავით.

⁵) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: ღამას ძესა დავითს.

⁶) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: და.

⁷) ქარ. ცხ—ში: ფარჯანიანთა.

⁸) ქარ. ცხ—ში: ღიხთ-იმერეთს.

⁹) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: დავითს და.

¹⁰) უკანასკნელი ოთხი სიტყვი თ—ში გამოშვებულია. ქარ. ცხ—ბა აქ უმატებს ნარინ-დავითს.

¹¹) თ. უმატებს: და. ქარ. ცხ—ში: ჯვანშერის ძე დაადგონ.

¹²) თ—ში: ბედნი.

ღითა: ზნითა: უხვი: უმეტეს: უოველთა: კაცთა: სრული: გონი-
 რებიანა: ამან: დაუწყო:¹) ოდიში: რამელ: მზარავი: და: ძვირის:
 მოქმედი: არა: იხვეობდა: და: სხვანნი: განიუგნენ:²) ორად: გარ-
 ნა: არას: ავნებდეს: ურთიერთარს: ორნივე: დავით: და: დავით:
 დადაცაუ: ლაშქართა: არა: ენება: ამისთვის: რამელ: არა: გა-
 სტემდა: ორნივე: შეეგინი: საჭურჭლეს: ლაშქართა:³) ზედ: ესრეთ:
 იყო: აშლილობა: და: შოთთი: მრავალნი: იმერთი:⁴) მამინ: არდა-
 რა: იყო: დონე: დაამტკიცეს: რათა: განეონ: სამეფო: და: სა-
 ჭურჭლე: ორად: და: აჩინეს: თავადნი: სამეფოსანი: და: გან-
 ვეგეს: ორად: ტფილისი: ორად:⁵) ქუთათისი: ორათ: და: თავადები:
 და: ერას: თავნი: ურთიერთ: შესწორეს: ნიკოფსით:⁶) დარუბანდაძე:
 და: განეგეს: სამეფო:⁷) საჭურჭლენი:⁸) გარნა: ხვამალისა:⁹) ქვაბ-
 სს: რამელი: იდგა: მცირე:¹⁰) გამოიღეს: და: გაივგეს: და:¹¹) უფრო-
 სი: ქვაბსავე: დაუტევეს: ხოლო: ჯაჭვი: იგი: სახელ: დებული:
 საღმასურნი: და: თვალნი: იგი: ჰატე: ცემული: გვრდემლი: და:
 მარგალიტი: იგი: დიდი: რამდისა: სწორი: არავის: სადა: უხი-
 ლავს: ესე: სამივე: რუსუდანის: ძესა: დავითს:-¹²) და: აქა: იქმნა:
 განუფა: სამეფოსა: და: მიერთგან: შეიქმნა: ორთ: სამეფოდ:
 მამინ: უმეფო: იყო: ამიერი: საქართველო: სამეფო:¹³) და: დამა-
 ლა: ლაშქრობა:¹⁴) და: მსახურება:¹⁵) თათართა: ინება: კვალად: ყაენ-
 მან: ზავი: შეეფინა: მოუწოდა: არღუნს: რათა: წარავლინოს: მო- 833
 ტიქული: შეეგეს: წინაშე: ზავის: უფთად: და: ფიცთა: დაუმტკი-

¹) ქარ. ცხ—ში: დააწყუნა.

²) თ—ში: განიუგნენ.

³) უნდა იყოს: ლაშქართა. უკანასკნელი ათი სიტყვა თ—ში არ არის.

⁴) ქარ. ცხ—ში: იმერთს.

⁵) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: და.

⁶) ქარ. ცხ—ში: ნიკოფსით.

⁷) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: ორად.

⁸) ქარ. ცხ—ში: ხვამალისა. თ—ში: ხვამალისა.

⁹) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: რამ.

¹⁰) ეს სიტყვა გამეორებულია ჩვენს დედანში.

¹¹) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: მიხუდა.

¹²) ეს სიტყვა არ არის ბროსეს გამოცემაში, ხოლო ბარ. ვარ—ში არის.

¹³) ქარ. ცხ—ში უკანასკნელი სამი სიტყვის მაგიერ: დამალა ლაშქრობა.

ბარ. ვარიანტი ეთანხმება ჩვენს დედანს.

¹⁴) თ—ში: ლაშქარი მსახურება.

ცება: უვნებლობისათა:¹) რამეთუ: დედოფალი: გვანცა: ავაგის:
 ცოლ: ყოფილი: და: ძე: თვისი: ერმა: მცირე: დარჩეს: კელთა:
 ულას:²) რომელნი: ტუკედ: წარისხნეს: ურდოს: ვითარ: ეკულებო-
 და: ბორცვის: ყოფა: ერმისა: ნოინის: ვიისმე: ცოლმან: აღი-
 უვანა: და: შვილად: მიიუვანა: რამეთუ: იყო: უშვილო: ხოლო:
 თქმულ არს: ესეცა: ვითარმედ: მიიქვა: რომელ:³) ერმა: დატრი:⁴)
 წიადთა: შეესეულად: საშო: განედო: დედაკაცსა: და: მუცლად:
 ილო: და: შვა: ერმა: წული: და: ამის: ძალითა: კეთილსა: უყოფ-
 და: ნოინის: ცოლი: გვანცას: და: ერმასა:⁵) რათა: მან: წარავლი-
 ნოს: კაცი: წინაშე: მეფისა: ზავიასა: ყოფად: და: წარმოავლი-
 ნეს: მოციქული: ზავიასა: თვის: და: არა:⁶) მისცეს: სამეფო: მი-
 სი: ყოველი: და: კვლად: ეკოს: ჰირველსავე: ჰატვისა: დედოფ-
 ლობისას: რა: მივიდეს:⁷) მეფეს: წინაშე: მოციქული: ყანისანი:⁸)
 და: დაუწეს:⁹) ესრეთ: მიუმცნო: მეფემან:¹⁰) ვითა: ხოჯა: აზიზ:
 იქმნა: მიზეზი: ჩემიერ:¹¹) წამოსვლისა: და: სამეფოსა: დატყუ-
 ბისა: უკეთუ: ნებავს: ყანს:¹²) შეწენაკება: ჩემი: ჰიმშოსა: ძეს:
 ჩემსა: გიორგის: წარმოავლენ: წინაშე: მათსა: და: უბოძოს: სა-
 მეფო: ჩემი: და: დედოფალი: გვანცა: და: ძე: ჩემი: დატრი:⁴)
 წარმოავლინოს: ჩემდა: და: ხოჯა: აზიზ: მომცეს: რათა: სიკუ-
 დილითა: მისითა: შური: ვიგო: ნაქმართა: მისთა: რომელნი:
 უვნა: ჩემზედა: ვითარ: მიიწინეს: ყანს: წინაშე: სთნდა: სიტ-
 უუა: მეფისა: და: ითხოვეს: ძე: მისი: გიორგი:¹³) და: დაუმტკი-

¹) თ—ში: უნებლობისათა.

²) ქარ. ცხ—ში: ულოსთა.

³) ქარ. ცხ—ში: მიიქვა რა.

⁴) ქარ. ცხ—ში: დიმიტრი. თ—ში წინეთ „დატრი წერებულა, შემდეგ სხუ
 ხელით გადაუყუთებიათ: „დიმიტრი“.

⁵) ბროსე: გამოცემა უმატებს: მისსა. ხოლო ბირ. ვარ. უმატებს: მას. მას
 უბრძანა ყანნა.

⁶) ქარ. ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: რათა.

⁷) ქარ. ცხ—ში: ხოლო რა მივიდეს.

⁸) ქარ. ცხ—ში: ყანისნი.

⁹) ქარ. ცხ—ში: აუწყეს.

¹⁰) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: ესრეთ.

¹¹) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: ჩემისა.

¹²) თ—ში: ყანსა.

¹³) თ—ში: იგი.

ცეს: ფიცთა: მიერ: შესშითა¹⁾ ოქროსა: საფიცრისათა: რათა: უუ- 334
 ნებელად: დაიცვას:²⁾ ქე: მეფიისა: და: მისცეს: სამეფო: მისი:
 უკეთუ: დავით: მეფემან: იხილოს: ეს: უღო: რომელსა: ეჯნობით-
 ცა: უწოდეს: ხოჯა: აზიზცა: მისცეს: კელთა: მეფიისათა:³⁾ ენე-
 ბოს: მოკლას: და:⁴⁾ თუ: ენებოს: განუტეოს: ამის:⁵⁾ შუა: შემოი-
 უვანა: ენუქ: არქოვანი:⁶⁾ კაცი: მართალი: და: ზატოისანი: სჯული-
 თა: ქრისტეს: ჯვარისათა: თაყვანის: მტემელი: და: მან: უთავს:
 მღება: ეს: რათა: არა: ეგნოს: დავითს: და: ძესა: მისსა:
 გიორგის: თუთ: მივიდა: ენუქ: დავით:⁷⁾ წინაშე: შეჭვიცა: და: წა-
 რიუენა: ქე: მისი: გიორგი: შევიდეს: ტფილის: და: მუნ: მო-
 ეკებნეს: ეოველნი: მთავარნი: და: ერის: თავნი: საქართველოსა-
 ნი: და: შადინი:⁸⁾ ვინმე: ნათესავით: სომეხი: რომლისა: შევედრა:
 ტფილისი: და: თუთ: მეფობაცა: არღუნ: მოიღო: ძღვენი: ური-
 ცხვი: გიორგის: წინაშე: და: დაუეც: მცირელი: ჟამი: ქალაქსა: და:
 შერმე: წარვიდეს: ეჯნას:⁹⁾ და: მოიწინეს: ურდოსა:¹⁰⁾ ზირველად:
 მოუვლინა: აჯნის:¹¹⁾ ცოლსა: ტონდუზ: ხათუნს:¹²⁾ რამეთუ: იუო:
 იგი: მადლისა: კელმწიფიისა: კოსტანტინე: ზოლისა: ასული: სჯუ-
 ლითა: ქრისტიანე: და: მართლ: მადიდებელი: ამისთვის: ზატოე-
 სსა: უყოფდა: ტონიუზ:¹³⁾ ხათუნი: ენუქ: არქონს:¹⁴⁾ რომელი: იგი-
 ცა: ქრისტიანე: იუო: ვითარ: იხილა: ურმა: იგი: შეიუვარა:¹⁵⁾ სიკე-
 თისა: მისისათვის: და: თუცცა: ქმნულ: კეთილ: იუო: და: შერმე:
 წარიუენეს: ეს: წინაშე: და: მანცა: კეთილად: შეიწინარა: და:

1) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: შესშითა.

2) თ—ში: დაიცვა.

3) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: თუ.

4) თ—ში, ეს სიტყვა არ არის.

5) თ—ში: ამას.

6) ქარ. ცხ—ში: ენუქ-არქუნ, თ—ში: ენუქ არქონი.

7) ქარ. ცხ—ში: დავითს.

8) ქარ. ცხ—ში: შადინი.

9) თ—ში: ლჯნს წე.

10) ქარ. ცხ—ში: ეჯნს წინაშე და მიიუენეს (თ—ში: მიიწინეს) ურდოსა.

11) ქარ. ცხ—ში: ეჯნის. თ—ში: აღჯნის.

12) ქარ. ცხ—ში: ტონდულ-ხათუნს. თ—ში: ტონუზ ხათუნს.

13) თ—ში: ტონაუზა.

14) ქარ. ცხ—ში: ტონდულ-ხათუნი ენუქ-არქუნს. თ—ში: არქუნს.

15) თ—ში: შუარა.

835 ჰატვი: დიდი: უუ: და: ესრეთ: ჰატვი: ცემულად:¹) დაუ: წელი-
წადი: ერთი: რომელსა: მიანიჭა: უფელი: სამეთუ: მისი: უან-
ზან: და: წარმოაფლან: მოციქული: რათა: მივიდეს: მეფე: დავით:
ეჟანს: წინაშე: ხლო: მეფე: მიზეზობდა: ხოჯა: აზიზის: არ:
მიცემას: უკეთუ: არა: მომცეთ: მოსიკვდიდ: არა: მოვალ: ურდო-
სა: ამის: მცნობელი: უანი:²) სიტყუითა: არღუნისათა: განწყრა:
რამეთუ: მძიმედ: აღუჩნდებოდა: სიკვდილი: ხოჯა: აზიზისი: ამის-
თვის: ეტოლად: უნს: ვითარმედ: მეფე: არდა: მოვალს: მსახურე-
ბად: შესდა: არამედ: კვალად: ტყუილით:³) გამოუშვებს:⁴) აწ: ამას:
განგიზრახებ: წარსწყმიდო:⁵) ძე: მეფიის: და: წარმოგზავნე: მე:
ლაშქრად:⁶) მეფეს: ზედა:⁷) შეკრულსა: მოფიყვან: წინაშე: თქვენსა:
უანზან: დაიჯერა: და: განახინნა: კაცნი: რათა: წარსწყმიდონ: ძე:
მეფიის: და:⁸) უფელინი: რომელნი: წარმოაფლანეს: მეფესა: ძისა:
მისისა: თანა: ცნა: ესე: ენუქ: არქონ:⁹) ადგა: და: მსწრაფლ: მი-
ვიდა: ტუნიუზ:¹⁰) ხათუნს: წინაშე: და: აუწყა: სიტყუა: ესე: ხო-
ლო: იგი: მსწრაფლ: მივიდა: უანს: წინაშე: და: ენუქ: არ-
ქონ:⁹) და: მოახსენა: დიდო: მადლო: კელმწიფეთ:¹¹) უანო: რასა:
უსამართლობისა: იგი: ბრძანება: განგიჩენია: სიკვდილი: მეფიის:
ძისათვის: და: მსახურთა: მისთა: არა: უწყი:¹²) შენ: რომელ: წინა-
სწარ: მეტყველთა: რომელთა: ეზრახებოდა: დთი: ბრწეინვალ-
თა: და: საჩინოთა: გვართაკან: შთამომავალთა: და:¹³) კვალად: იხი-
ლე: რომელ: ფიციოთ: მოიყვანე: იგი: და: მე: და: ენუქ: არქვან:⁹)
სიკუდილსა: აღვირჩევთ:⁷) აჰ ა: თავნი: ჩვენნი: იუენეს: მეფიის: ძი-

¹) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: პატვი-ცემულმან.

²) თ—ში: უანი.

³) თ—ში: ტყუილით.

⁴) ქარ. ცხ—ში: გვაშორებს.

⁵) ქარ. ცხ—ში: წარსწყმიდო.

⁶) თ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: მელაშქრედ.

⁷) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: და.

⁸) ეს სიტყვა არ არის თ—ში.

⁹) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: ენუქ-არქუნ.

¹⁰) ქარ. ცხ—ში: ტონდულ.

¹¹) ეს სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში და თ—ში.

¹²) ქარ. ცხ—ში: უწყია.

¹³) ქარ. ცხ—ში ამ სიტყვის მაგიერ: არს.

სათვის: და: ესეცა: უწყოდე: რომელ: ძმა: შენი: დიდისა: ყანი-
საგან: ბათოს: შვილი: მრავალსა: მოციქულსა: უცზაკის: და: 836
დიდთა: ნიჭთა: აძლევს: რათა: მისცეს: გზა: რაღღამისა:¹) და:
დასავლეთისა: რამეთუ: ორივე: კელთა: შინა: მისთა: არს: და:
ამასცა: განგიზრახებთ: ერთისა: ბერისა: სპარსისა: ვაჭრისათვის:²)
რად: დიდსა: კელშვიტისა: გააძებ:³) შენთა: მტერთა: ზედა: რამე-
თუ:⁴) ბათოს: ულოსი: და: მეფე: შეიერთნეს: დიდნი: შფოთნი:
ადგებთან: ვითარცა: ესმა: ულოს: განკვირდა: და: მსწრად:
მოიფანა: იგი:⁵) შეიკვანა: და: ჰატვი: უყო: და: შემოს: შესა-
მოსლითა: ბრწენიკალითა: და: მოსცეს: ტუნუზ:⁶) ხათუნს: და:
ენუქ: არქუნს: და: ჰქვა: აჰა: ძე: მეფისა: ჩემგან: მტკიცე: ფი-
ცითა: არას: ვაგნებ:⁷) თუინაერ: ჰატვიისა: და: შენ: წარგედ: ენუქ:
და: ორნივე: შვილნი: და:⁸) ძენი: მეფისანი: დატრი:⁹) და: დედ-
ოალი: გვანცა: ვითარცა: ტუნუზ:¹⁰) ხათუნს:¹¹) და: შენ: გნებავს:
გერეთ: უავთ: და: მოიყვანეთ: დავით: ვითარცა: ესმა:¹²) განხარეს:
და: თაუჟანისსცეს: და: მოახსენეს: თავნი: ჩვენნი: ივენენ: ნაცგ-
ლად: უკეთუ: მოგვცე: ხოჯა: აზიზ: და: არ: მოვიყვანოთ: და-
ვით: უკეთუ: არ: მოგვცემ: ხოჯა: აზიზს: არ: მოვა:¹³) დაღათუ:
მძიმედ: აღუჩნდა: არღუნს: მოსცეს:¹⁴) ხოჯა: აზიზ: და: წარმო-
უუნა: ენუქ: და: მოუწერა: წიგნი. ფიცისა: ტონღულ: ხათუნს:
შეფესა: არა: ევნოს: ყანისგან:¹⁵) უკეთუ: მოვიდეს: ურდოსა: ჰატვი-

¹) თ—ში: რაღღამისა. ქარ. ცხ—ში: დარილმანისა, რუმიატევის ვარ—ში:
დარილამანისა.

²) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: პირველად.

³) თ—ში: გარეშ.

⁴) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: რამეთუ.

⁵) ქარ. ცხ—ში: გიორგი.

⁶) ქარ. ცხ—ში: და მისცა ტონღულ.

⁷) თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: დავითს.

⁸) ეს ორი სიტყვა არ არის ქარ ცხ—ში.

⁹) ქარ. ცხ—ში: დიმიტრი.

¹⁰) ქარ. ცხ—ში: ტონღულ.

¹¹) თ—ში: ტუნღულ ხათუნს.

¹²) ქარ. ცხ—ში: ესმათ.

¹³) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: ხოლო.

¹⁴) ქარ. ცხ—ში: მოსცა.

¹⁵) თ—ში: ყანისგან.

ვითა: დიდითა: ზატვისცეს: და: სამეფო: დაუკლებლად: მისცეს: და:¹) წარმოვიდა: ენუქ: არქონ:²) და: მოვიდა: ტფილის:³) და: ორნი: ძენი: მეფიისანი: და:¹) წარმოუვლინა: მოციქული: მეფეს: და: აუწყა: ეოკელი:⁴) წარმოვიდა:⁵) და: მოვიდა: ქვიშხეთის:⁶) ბოლოს: 837 და: სურამს: შუა: დადგა: და: მოუწოდა: ენუქ: არქონს: და:¹) მოვიდა: და: მოუსხნა: შვილნი: ორივე: და: მოართვა: წიგნი: თიცისა: და: მოგვარა: ხოჯა აზიზ: ვითარცა: იხილა:⁷) მეფემან: ბრძანა: თავიისა: მისისა: მოკვეთა: და: მოჭკვეთეს: და: წარკვავნეს: თავი: ტფილის:⁸) და: აღმართეს: ძელი: და: მოჭკვიდეს: თავი: ხოჯა: აზიზისი: და: ესრეთ: წარჭყვა: მეფე: ურდოს:¹) ენუქს: და: მოკეცბნეს: ეოველნი: სამეფოსა: მისისანი: და: წარემართნეს: ურდოს: ხოლო: თანა: წარჭყვა: მეფესა: სარგის: ციხის: ჯვრელი: ჯაყელი: დიდად: ნამსახური: რომელმან: ქმნა: ესეცა: სათნოება: რამეთუ: ტფილის: ეოფასა: მეფიისასა: მოვიდა: ელჩი: უანისა: ვითარმედ: მეფეს: მოვიბდობ: ხოლო: ზაზა: სარგისს: არა: მოვიბდობ: და: უჩნდა:²) ბრძანება: ესე: სარგის: და: ეტეოდ: მეფე: გარე: უკუნქცევად: ხოლო: იგი: არა: ერჩდა: და: ეტეოდ: ნუ: ეოფინ: ქმნად: ეკე: ჩემ: მაერ: რათა:³) შევიქცე: შინა: უკეთუ: ცოდვათა: ჩემთაგან: გევენოს: რამე: თათართაგან: ეოკელნი: კაცნი: იტყუან: განზრახვითა: სარგისისთა: განუღვა: მეფე: თათართა: აწ: იგი: წარვიდა: შინა: და:¹) მეფე: წარავლინა: მოკლევად: უანს: წინაშე: ნუ: ეოს: ესე:¹⁰) დონ: რამეთუ: ამით: წარკლების: გვარი: ჩემი: არამედ: მოთუ: მკლან: ნაცვლად: თქვენდა: ვიეო: და: თუ: დავრჩე: თქვენთანა: დავრჩე: დამადლა: მე

¹) ეს სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში.

²) თ—ში: არქუნ.

³) თ—ში: ტფილისის.

⁴) თ. უმატებს: და. ქარ. ცხ—ბა უმატებს: ხოლო.

⁵) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: მეფე.

⁶) თ—ში: ქუტუშხთის.

⁷) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: ხოჯა-აზიზ.

⁸) ქარ. ცხ—ში: მივიბდობ. და არა სათნო უჩნდა.

⁹) ქარ. ცხ—ში: ვგე ჩემდა, რათამცა მე.

¹⁰) ქარ. ცხ—ში: ეგე.

ფემან: ეზომ:¹) ქვაბუჯიანი: თემი: ერთა:²) და:³) სამცხეს: და:
 სუფარი: ტბეთისა: შავშეას: სიკლიის: სამამულად: მიუბოძა: და:
 წარემართნეს: ურდოსა: და: მივიდეს: ყანს:⁴) უფოს: წინაშე: ბარ-
 დავს: რამეთუ: იგი: იყო: საზამთრო: სადგური: და: არა: უწყო- 833
 დეს: რა: ეკულებს:⁵) ეოფად: მათ: თვისს: და: მცირედთა: დღე-
 თა: მოუწოდა: ყანმან: ხილვად: მეფიისა: და: მთავართა: და:
 იკითხვიდა: რომლისა: მიზეზისათვის: განდგა: მეფე:⁶) და: უო-
 ველნი: ჰგონობდეს: მეფიისა: და: წარჩინებულთა: მასთა: სიგე-
 დილსა: და: ეკედრებოდეს: ღთსა: და: ეოკლად: წმიდას: მეტეხ-
 თასს: და: ვედრებას: ღთას: მშობელს: რომლისა: მინდობილ:
 იუნეს: და: შევიდეს: ყანს: წინაშე: ხოლო: მან: მოსტა: თვისი-
 თა: კელითა: ღვანთ: რამეთუ: ესე: იყო: წესი: ყანთა: თასითა:
 დიდითა: ოქროსათა: და: ვითარ: ჯდა: მეფე: მეფელ: მოყრილი:
 და: მისთანა: ეოკელნი: მოავარნა: ჰკითხსა: ყანმან: ვითარმედ:
 რად: ექმენ: განდგომა: ჩემი: და: ბრძანებასა: ჩემსა: რად: ურჩ:
 ექმენ:⁷) და: არდუნს: შემოკები: არა: დიდნი: კეთილნი: ექმენს:⁸)
 შენზედა: დაკარგული: და: სიკვდილად: განწირული: გველთაგან:
 აღმოგვიყანე: ჯურღმელით: და: მეფედ: დაგადგინე: მაშინ: ვითარ:
 არდარა: აქვდა: ჰასუხა: მიტებად: მეფესა: მოხედნა: უანით:
 კერძო: სარკის: ჯაყელისა: ვითარცა: იგი: ქმნულ: იყო: მიზეზი:
 არდუნისი: შემობმისა: და: თათართ: მოსვრისა: და: იხილა: სარ-
 გის:⁹) ბრდღვინკისა:¹⁰) ღომისა: მსგავსად: მეფემან: მას: ზედა:
 მიუტყა: საქმე: იგი: არა: შეშინდა:¹¹) არამედ: უშიშად: აღდგა: და:
 წარდგა: ყანს:¹²) წინაშე: განმწირველნი: თავისა ოჯისისა: მე-
 ფიისათვის: რათა: იგი: მოიკლას: მეფიისა: წილ: და: მეფელ:

¹) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: რომელ.

²) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: ერთი.

³) ეს სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში და თ—ში.

⁴) თ—ში: ყანს.

⁵) უკანასკნელი ცამეტი სიტყვა თ—ში არ არის.

⁶) თ. აქ შეტოვებით იმეორებს: განდგომა ჩემი და ბრძანებასა.

⁷) თ—ში: ექმენს.

⁸) ეს სიტყვა არ არის თ—ში.

⁹) თ—ში: ბარდლოცნვისა.

¹⁰) ეს ორი სიტყვა გამოორებულია თ—ში.

839 მორილი: ეტუოდა: მე: ვარ: დიდო: უაქნო: რომელი: შემოვები:
 არღუნადას:¹) ხოლო: მან: ჭკითხა: ჰაჰა: სარგის: შენ: ხარ: რამე-
 თუ: ჰაჰა: სარგის: უწოდდეს: თათარნი: და: მან: ჭქვა: იგი: ვარ:
 ჭქვა:²) რასთვიის: განაყენე: მეფე:³) და: არღუნს: შამოები:⁴) ხოლო:
 სარგის: არღრა: მეცნიერ: იყო: ენასა: მაისა: წარმოაყენეს: სა-
 დუი: „არგმანად: რომელი: ფრიად: უგვარდა: უღოს: და: დი-
 დად: ჰატვი: ეცა: რამეთუ: იყო: კაცი: იგი: გონიერი: და: ენა:
 კეთილი: სიტყუთა: მარჯვე: შინა: უაქნს: წინაშე: მეტყუელებად:⁵)
 მაშინ: სარგის: მიუგო: დიდო: უაქნო:⁶) არა: იყო: სხვა: მიზეზი:
 რამეთუ: მან: მიიღო: მეუობა: დაუთისი:⁷) ჭალაქი: და: სოფელი:
 მან: დაიჭირა: ეკლესიანი: და: ციხენი: უოველნი: დაარღვივნა:
 ბედნიერო: უაქნო: არღრაგინ: გაგაკონებდა:⁸) უსამართლობასა: ამას:
 შეკრა: კარი: თქვენი: ქრთამითა: ამის: მიზეზისათვის: მე: წარ-
 ვიყვანე: მეფე: რათა: ბედნიერმა: უაქნმან: გაიგონოს: და: იკით-
 ხოს: საქმე: ესე: ვითარცა: აწ: კითხვასა: ღირს: მე: ესეცა:
 უწოდდი: უაქნო: რომელ: სპარსნი: ძველთგა⁹) მტერნი: არიან:
 ჩვენ: ქართველთა:¹⁰) ამისთვის: არღუნს: თანა: ვჭყავ: ბრძოლა: და:
 ომი:¹¹) საქმე: და: უსამართლობა: მეფიის: მიმართ: ხოჯა: ალიზის-
 გან:¹²) აწ: უაქნო: მეფე: უბრადო: არს: მე: ვარ: რომელმან: გან-
 ვაყენე: მეფე: კარისაგან: თქვენისა: და: განმრავლად: სიტყუა:
 მათ: შორის: და: მრავალ: გვარად: უბნობა: რომელთა:¹³) არა: არს:
 ჟამი: თქმად: და: წერად: და:¹⁴) მეფეცა: მრავალსა: რასმე: იტყო-

¹) ქარ. ცხ—ში: არღუნს, თ—ში: ღუნადას.

²) ქარ. ცხ—ში: მას და.

³) თ. უმატებს: ჩემგან.

⁴) ქარ. ცხ—ში: მეფე ჩემგან და არღუნს შემოები.

⁵) ქარ. ცხ—ში: მეტყუელებდა.

⁶) თ—ში „უაქნის“ მაგიერ სწერია: „უაინი“.

⁷) ქარ. ცხ—ში: დაუთოს.

⁸) ქარ. ცხ—ში: გაუგონებდა.

⁹) ქარ. ცხ—ში: ძველთაგან.

¹⁰) ქარ. ცხ—ში: ქართულოთანი.

¹¹) ქარ. ცხ—ში: უმატებს: რამეთუ.

¹²) ქარ. ცხ—ში: უმატებს: ვერღარა დაუსთვენ (ბარ—ში: დაუსთმეთ).

¹³) ეს სიტყვა არ არის თ—ში.

და: და: ენუქ: არქან:¹) და: დიდი: იგი: ნობინი: სხდეს: შეა: და:²) სადუნი: კეთილად: თარგმნიდა: და: ჰკაზმევდა: თქმულთა: მე- 810 ფიისათა: რამეთუ: მეფე: ენა: მძიმე: იუო: მცირედ: მანკარბედ- ლი: სადუნა: კეთილ: მეტყველებდა: და: ყოველნი: მოკლოდეს: ბო- რტის: ყოფასა: მეფიისათვის: და: სიკვდილსა: სარგისისა: მა- შინ: მოუვლინა: ღან: წყალობა: მოსავთა: მისთა: და: აწცა: და- ცხა:³) ვითარცა: მარად ს: ჰფარავს: და: ვითარ სიტყვასა: უკებდეს: უაენი: და: მეფე: ურთიერთს: მოვიდა: კაცი: დარუბანდიო: გზა: მოციქულთა:⁴) რომელთა: ექველობით:⁵) უწოდდეს: რამეთუ: არდა- რა: განსრულებულ: იუო: სიტყუა: შევიდა: ეაენის: კაცი: იგი: ურდოსა: უაენს: წინაშე: და: მოახსენა: არა: არს: ჟამი: მეტყვე- ლებად: რამეთუ: შეიძრა: ულუსი: დიდად:⁶) დიდისა: უანის: ბა- თოსი: და: შეილი: მისი: უანი: დიდი: ბეჭაი: და: მოვალს:⁷) გზა- სს: დარუბანდისას: უმრავლითა:⁸) დიდად: დიდითა: ლაშქრითა:⁹) და: ვითარ: დაეახსენეს: ორნივე: სპანი:¹⁰) მაშინ: ევედრა: მეფე: უაენს: რათა: წინა: მბრძოლად: აჩინოს: მეფე: და: სპა: მისი: და: წე- სადცა: არს: ქართველთა: წინა: მბრძოლობა: ისმანა: ულო:¹¹) და: აჩინა: წინა: მბრძოლად: მეფე: მახლობელად: მისსა: დგომად: ხოლო: სარგის: ჯაყელი: თჯ: წინა: დაიუენა: და: განაჩინა: მარჯვენე: და: მარცხენე: დამწუბებლმან: რაზმთამან: მიჭმართეს: ხოლო: იქმნა: ესეცა: რომელ: რაზმისა:¹²) შინა: განელტა: ჰგელი: სადა: იგი: სარგის: ჯაყელმან: აბჯარ: ცმულმან: მოკლა: სადა:

¹) თ — ში ყოველთვის „არქან“ სწერია.

²) ეს სიტყვა არ არის თ — ში.

³) თ. უმატებს: ყანისთა.

⁴) ქარ. ცხ — ში: დარუბანდიო გზის-მცველთა ყანისათა, რომელთა ყაფუ- ლობით. თ — ში: ყა ქოლობით.

⁵) ქარ. ცხ — ში: დიდი. თ — ში: დიდა

⁶) ქარ. ცხ — ში: ბერქაი მოვალს. თ — ში: ბერქაი და მოვალს.

⁷) ქარ. ცხ — ში: უამრავითა.

⁸) ქარ. ცხ — ბა უმატებს: ესა რა ყანის, მსწრაფლ აწვია სპა თვის და მყის შემოკრბეს მის წინაშე. მას ჟამსა წარმოეშართნეს წინა-განწყობად.

⁹) ქარ. ცხ — ბა და თ. უმატებენ: ურთიერთთარს.

¹⁰) ეს სიტყვა არ არის ქარ. ცხ — ში.

¹¹) თ — ში: რაზმსაცა.

იგი:¹) მცირედ: წარუღეს: და: მელი: მოკლა: იგიცა: სარგის: ის-
 რითა: და: წაიარეს: და: უურდგელი: მოკლა: და:²) ამას: სამსავე:
 841 ხედვიდა: ულო: ეანი: და: დიდად: აქო: სარგის: და: კეთილად:
 უთქმინდა:³) მრავალსა: მაშინ: დაეახლეს: სპანა: ორნივე: ურთიერ-
 თას: და: გამოჩნდა: კაცი: ერთი: სახელოვანი:⁴) ისა: შორის: რა-
 მელი: წარმოვედინა: დიდსა: ყანსა: ბერქას: რამეთუ: ყანი: არა:
 წარმოსრულიყო: ესე: მოეახლა: მეუფეს:⁵) დავითს: რომისათვის:⁶)
 დიდად: შეწუნეს: სპანი: მისნი:⁷) რამეთუ: იყო: კაცი: ესე: დი-
 დი: და: მაგრად: და: უტომლად: მოისარი: ხოლო: მეუფემან:
 აღმოიღო: მშვიდლი: ქარქაშით:⁸) და: ჰგრა: ცხენსა: მისსა: მკერდ-
 სს: და: დაასო: და: გუღსა: განავლო: ხოლო: ქართველთა: გან-
 მხიარულებულთა: აღიზახნეს: და: მიეტევნეს: იქმნა: ძლიერი: და:
 ფიცხელი: ომი: ველსა: ზედა: შაბარნისსა:⁹) ძლიერად: ბრძოდა:
 მეფე: და: სპანი: მისნი: სდა: იგი: სარგის: ჯაველმან: სახე-
 ლოვანი: ომი: ყო: წინაშე: ულოსა: რომელ: განკვირდა: ყანი:
 და:¹) განგრძელდა:⁸) ომი: და: მოსწედა: ორგნითვე: ურიცხვი: ივ-
 ლტოდა: სპა: ბერქასი: და: დევნა: უეუეს: ძლიერად: ხოლო: იქ-
 მნა: ესეცა: დევნასა: მას: ლაშქართასა: დაშთა: ყანი:⁹) ოთხითა:
 ოდენ: კაცითა: მცირესა: რასმე: ბორცვსა: ზედა: და: ვითარ:
 იხილეს: ლტოლვილთა: მათ:¹⁰) შეიდნინ: რჩეულნი: კაცნი: ზედა:
 მოეტევნეს: ყანს: იხილა: ესე: მიმავალმან: სამითა: კაცითა: სარ-
 გას: შეიღო შეკედრა:¹¹) შეიღოთა: მათ:კაცთა: და: სამითა: კაცითა:¹²)

¹) თ—ში ეს ორი სიტყვა არ არის.

²) ეს სიტყვა არ არის თ—ში.

³) ეს სიტყვა გამჟღავნებულია თ—ში.

⁴) ეს სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში.

⁵) თ—ში: რისათს.

⁶) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: მეფისანი.

⁷) შარაბამისასა, თ—ში: შაბარნისსა.

⁸) თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: ყოველგან.

⁹) თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: ულო.

¹⁰) თ—ში და ქარ. ცხ—ში ეს სიტყვა არ არის.

¹¹) ქარ. ცხ—ში უკანასკნელი ორი სიტყვის მაგიერ: შეუტია შვლთა მათ კაცთა.

¹²) უკანასკნელი ორი სიტყვა ბროსეს გამოცემაში არ არის, მაგრამ ბარ. ვარ—ში: არის.

შეება: და: ოთხნი: ვიდრე¹⁾ დაკრეს: სარგის: და: ააზანის-
 თა:²⁾ მისთა: და: სამნი: იგი: იფლტოდეს: მაშინ: იხილა: თვა-
 ლითა: მისითა: სიმკე: სარგისისი: და: უმათა: მისთა: განიხარა: 842
 და: დევნა: უუვეს:) კვალად: სძასა: ბერქასასა: დარუბანდის: კა-
 რამდი: და: განვლეს: დარუბანდიცა: და: სამსა: დღესა: სხკასა:
 დევნა: უუვეს: ესრეთ: განმარჯვებულნი: და: სახელგანნი: მოვი-
 დეს: სადგურსა: მათსა: ბარდავს: ხოლო: მეუესა: დავითს: და:
 სძათა: მისთა: ფრიადითა: ჰატვიითა: ჰატვიესცა: და: მრავალი: ნი-
 ჭი: მიანიჭა: ესე: ზომ: რამელ: სარგის: ჯაყელსა: კარსუ: ქა-
 ლაქი: და: მიმდგომი: მისი: ქვეყანა: უბოძა: ერავითა:*) მაშინ:
 შეიშურვეს: სხვათა: ვითემე: მტერთა: და: მოაკსენეს: მეუესა:
 აჲ: მეუობაცა: სარგის: მიეც⁴⁾ ვითარმედ: უაინმან: ეზომ: განა-
 დიდა: არღარა: იქმნებოს: მორჩილი: მეუობისა: თქვენისა:*) მაშინ:
 დაიჯერა: მეუემან: რაძეთუ: იუო: უმანკო: და: მალე: მრწმენი:
 სიტყუათა: კეთილთა: და: ბორტთა: ორავავე: და: წარვიდა: და-
 მით: ელგო: ნოინს: წინაშე: და: მოახსენა: უკეთუ: უანი: სარ-
 გის: კარსუ: ქალაქს: მისცემს: მეფობობაცა: მისცეს: განკვირდა:
 ელგო: ნოინ:⁷⁾ და: ჰქვეს:*) შენის: მოდგმისათვის: მისცა: და:
 თუ: შენ: გიმძიმს: არღარა: მისცემს: თქვენ: ქართველნი: არას:
 კეთილს: უუფოთ: მგნედ: მბრძოლთა: წუობათა: შინა: არა: უწვიო:
 უანი: სარგის: დაარჩინა: მტერთაგან: ძლიერი: და: სახელგანი:
 ომი: უო: წარვიდა: ნოინ: და: მოაკსენა: უანს: უოველი: იგი:
 თქმული: და: არღარა: მოსცეს: კარსუ: ქალაქი: ცნა: ესე: სარ-
 გის: და: შეიქმნა: გულ: კლებით: და: ქვე: დამხედვარად:*) ჰატრო-
 ნისაგან: ხოლო: მას: ზამთარსა: დაიმჭირა: მეუე: ბარდავს: თა- 843
 ვიისა: თჯისისა: თანა: და: სარგის: წარვიდა: გულ: კლებით: სამ-

1) თ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: ოთხნივე.

2) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: აზნაურთა.

3) თ—ში: უყო.

4) ბარ—ში: იერაყითა.

5) თ—ში: მიეცა.

6) ამის პირდაპირ აშოაზე არა ტექსტის ხელით სწერია: „ითაბავთა განდგომა“.

7) ქარ. ცხ—ში: ელგონ-ნოინი.

8) თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: უაინმან.

9) ქარ. ცხ—ში: ქვე-გამხედვარად.

ცხეს: მას: ჟამისა: განდგა: უღოს: უანს: შანშეს: ძე: ზაქარია:
 ამირ: სწასლარი: კაცი: უფელითა: სათნოებითა: შექუელი:*) და:
 საჩინო: და: იფლოდა: ქუთათის: ნარინ: დავითისსა: რამეთუ:
 ბერქას: ლამქართ: გამოსულა: მასმია: ჩემეს:**) ხლო: მეფემან:
 დავით: კეთილად: შეიწუნარა: და: უო: მცირე: ჟამი:*) მერ-
 მუ: ფიცით: მოიუყანა: უენმან: გარსა: არეთა:*) ეგრეთ: და:
 მშვიდდა:*) გული: უღოსი: და მოკლა: ზაქარია: ამირ: სწა-
 სლარი: კაცი: ჰატოხანი: და სახელფანი: და. ცნა: დიდ-
 მან: შანშა:*) მამამან: მისმანა: მწუნარებითა: შეწუხებული:
 იგიცა: აღსრულდა: ხლო: გუანცა: დედაფალი: აკვის: ცოლ:
 ოფლი:*) მოკლულ: იქუნა: თათართა: შინა: ჰყოფი: რომელ-
 სა: იტყვან: ვითა: ასულსა: მასს: ზუამავისა: რომელი:
 იუო: ცოლი: სევი: ფარადა: ვის: ტოჯა: შამშადინისა:*) მი-
 სითა: განზრახვითა: მოიკლა: ო: და*) ვითარ: უცოლო: იუო:
 მუჟე: იქორწინა: ცოლი: სახელით: ესუქანა:**) დიდისა: ჭორო-
 მალო:**) ნოინისა: და: დიდისა: სირმა: ნოინისა: და: წარვიდა:
 ტფილის: და: ქნა: ქორწილი: ჰატოხანი: ამათ: ჟამთა: გარდა-
 მოვიდა:**) ბერქათს:**) უენისგან: ლტოფილნი: ორნი: დედაკაცი:
 საკვრეულნი: სახელით: ლიმჩავ: და: მან: მოიტანნა: შვილნი:
 მცირენი: ნათესავითა: ახასარფა: კაიანნი: ჰირმშო: ფარეჯნ: და:
 უმრწამესსა: ბაუთარ: და: სხვანი: თავადნი: მრავალნი: გამოფ-

*) ქარ. ცხ—ში: სრული.

**) ქარ. ცხ—ში: ჩემ ზედა. თ—ში: უკანასკნელი ორი სიტყვის მაგიერ: მს
 მიაკამეს.

*) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: და.

*) ქარ. ცხ—ში: არცა. თ—ში: ამო.

*) თ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: მშვდად.

*) ქარ. ცხ—ში: შანშე.

*) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: ავაგის ცოლ-ყოფილი.

*) ქარ. ცხ—ში (გვ. 398) და თ—ში: ცოლი სევიფარაღვისი ხოჯა-შამშა-
 დინისა.

*) ეს სიტყვა არ არის თ—ში.

**) ქარ. ცხ—ში: ესუქან. თ—ში: ესუქნ.

**) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: ჭორომალო.

**) თ—ში: გარდამოვიღეს.

**) ქარ. ცხ—ში: ბერქას.

ღეს: კარი: დარუბანდისა: და: მოკიდეს: მეფეს:¹) წინაშე: ხოლო:
 მან: ჰატვიითა: ისტუმრსა: და: წარავლინა: ეახს: ულოს: წინაშე: 811
 და: ეაქმანს: შეიწუნარსა: ფრიად: და: უბოძა: ხარაჯა:²) მოლაშ-
 ქრედ: და: წინა:³) მბრძოლელად: განაჩინსა: და: ესრეთ: მეფესთა-
 ნაგე:⁴) წარმოავლინა: ხოლო: მეფემან: დასხნა:⁵) რომელნიმე: დმა-
 ნისა: და: სხვანი: ჟინოვანს:⁶) და ვითარ: მოიწია: სთველი: წარ-
 ვიდა: უან: ქვეყანად: შარვაშესა:⁷) საზღვართა: საქართველოსათა: ად-
 გილსა: რომელსა: უწოდებენ: ჩლანუსურს: ესე: იგი: არს: თეთ-
 რი: წყალი: და:⁸) შეკრეს: ობითა: წყლის: შირი: რომელსა: სი-
 ბად: უწოდეს: რამეთუ: გონებდა: გამოსლკასა: ბერქანთა:⁹) უა-
 ნისას: და: ამათ: ჟამთაგან: იწყეს: სიბასა: ზედა: დგომად:
 თათრთა: და: ქართველთა: სთვლითგან: გაზაფხულამდე: და: გა-
 ზაფხულე: წარვიდიან: ხაზაფხულთა: სადგურთა: ხოლო: იქმნა:
 ესეცა: რომელ: ეანთა: შვილნი: ზემო: კსენებულნი: ულოს: თა-
 ნა: წარგზავნილნი: ხუთრეული:¹⁰) და: ბალალი: დაიპურა: ეაქმანს:¹¹)
 და: მოკლნა: სამნივე: და: დაიპურა:¹²) ქვეყანა: მათი: და: ყოვე-
 ლი: სიმდიდრე: მათი: და: ცნეს: სიკუდილი: ჰატრონთა: მათთა:
 საბერძნეთს: მდგომთა: დედა: წულითა:¹³) რომელთა: თავადი: იყო:
 ალათემურ: კინმე: კაცი: სახელოვანი: აიურა: ბარკითა: და: დე-
 დაწულითა: და: ივლტოდა: და: მომართა: სამცხით: კერძო: ცნეს:
 თათრთა: ულოყანისთა: სივლტოლა: ალათემურისა: დეენა: უეუეს:
 და: მოეწივნეს: და: იგინი: დაბრუნდეს: და: შეებნეს: და:¹⁴) მრ-

¹) თ—ში: მეფე.

²) ქარ. ცხ—ბა და თ. უმატებენ: და.

³) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: თანა.

⁴) თ—ში: ესრეთვე მეფეს.

⁵) თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: რომელნიმე ქალაქსა.

⁶) ქარ. ცხ—ში: ჟინვანს.

⁷) ქარ. ცხ—ში: შარვანს.

⁸) ეს სიტყვა არ არის თ—ში.

⁹) ქარ. ცხ—ში: ბერქა. თ—ში: ბერქთან.

¹⁰) ქარ. ცხ—ში: ტუთარ ყული. ბარ—ში: ტუთარ ყული.

¹¹) თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: ულო.

¹²) უნდა იყოს: დაიპურა.

¹³) ქარ. ცხ—ში: დედა-წულითა.

¹⁴) ეს სიტყვა არ არის თ—ში.

ვალ: კაცი: მოკლეს: უღოს: ღაშქრისა: და:¹) არა: განკრძედე: 845 სიტუა: ვიდრე: კოლის: მთათა: მოსვლამდე: ათორმეტჯერ: მო-
ეწივნეს: და: ათორმეტ: ჯერ: შეებნეს: და: ათორმეტჯერ:²) აღ-
თემურ: მოერია: და: გააქცივნა: და: ესრეთ: მოიწივნეს: ქვეს:
არტასს: სოფელსა: რომელსა: ჭქვიან: გლინავი:³) და: მუნ: და-
ხუდა: მურვან: გურგელი:⁴) მახუნჯაგის: ძე: წინა: შეემთხვია: ნა-
დირობას: მიმავალი: რომელი: შეიბურეს:⁵) თათართა: და: კინდა:
მოაკუდინეს: ხოლო: იგი: ევედრა: და: აღუთქვა: ღიხთიმურით:
წარუთხება: მათი: და: ესრეთ: ბერქას: უანს: წინაშე: წარსხმა:
ხოლო: იგინი: მიენდუნეს:⁶) წარმოიუენა: და: მოასხა: სამცხეს:⁷)
მოასხნა: გურგელის:⁸) ჭლას: და: ესრეთ: განსცნა: წარავლინა: კა-
ცი: და: ამცნო: სსარგის: თმოგველსა: და: შალვა: ბოცოს: ძე-
სა: და: უოველთა: მესხთა: და: სარგის: ჯაგელის: ღაშქართა: რა-
თა: შეკრებნ. ერთად: და: შეიბურან: აღათემურ: და: მოგვარონ:
უღო: უანს: და: წარმოემართნეს: და: ცნა: ესე: აღათემურ: აი-
უარა: ბარგითა: და: დედა: წულითა: და: გამოვლო: მტკუარი:
და: მომართა: ჯავახეთით: კერძო: შემოიარა: ელასი:⁹) და: მივი-
და: ოშორას: ქვეშეთ: ადგილსა: რომელსა: ჭქვიან: ლერძანნი:
რამეთუ: თმოგველი: მუნ: დაუდგა: წინა: რომელ:¹⁰) იხილნა: რა:
მორიღნა: სარგის:¹¹) ბოცოს: ძე: და: ღაშქარნა: ერთ: კერძო: მო-
სდედედეს: მურვან: გურგელელი: მართლ: გუაღსა: მისდედა:¹²) და:
მოეწია:¹³) მცირითა: ღაშქართა:¹⁴) ბოცოს: ძე: და: სარგის: ღაშქარ-

¹) ქარ. ცხ - ბა უმატებს: რათა.

²) ქარ. ცხ—ში: ათორმეტჯერვე.

³) თ--ში: გლინვი.

⁴) თ--ში: გურგელელი.

⁵) უნდა იყოს: შეიბურეს.

⁶) თ. უმატებს: და.

⁷) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: და.

⁸) თ--ში და ქარ. ცხ—ში: გურგელის.

⁹) თ--ში და ქარ. ცხ—ში: ელასის შემოდმართი.

¹⁰) ქარ. ცხ—ში: რომელნი.

¹¹) თ. და ქარ. ცხ ბა უმატებენ: და.

¹²) თ--ში და ქარ. ცხ—ში: და გულ-კლდებული მურვან მართლ კვალსა შუ-
დკომილი მოსდევდა (ქარ. ცხ—ბა გვ. 300).

¹³) თ და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: გურგელელისა.

¹⁴) თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: რამეთუ

ნი: არა: მოვიდეს: არცა: შეკლად: გულკლეღისა:¹) შეიბნეს: ძლიე-
რად: სძლეს: თათართა: და: მრავალი:²) აზნაური: მოკლეს: და: 846
ივლტოდ: გულკლეღი:³) ხოლო: თათართა: განკლეს: კავახეთი:
და: თრიალეთი: და: რუსთავს: მტკუარს: გავიდეს: და: მრავალგან:
მიწვივს:⁴) სომხთარნი: ლაშქარნი: რათა:⁵) თვითუკლად: არა:
არს: უამი: მოთხრობად: უოვლან: ალათე'ურ: მძლე: ექმნა: და:
განკლეს: კაბეჩინა:⁶) კახეთი: ჭერეთი: უოკლგან: ომითა: და: წარ-
ვიდეს: გზასა: ბელაქინისსა: შევიდეს: ღუნძეთს: რამეთუ: წინა:
განეწო: მეფე: ღუნძეთს: და: სძლეს: თათართავე: და: განმარჯვე-
ბულნი: მოვიდეს: უანს: წინაშე: ბერქას:⁷) და: ესრეთი: საკუარ-
ველი: საქმე: ქმნეს: და: ამათ: თანანი: თათარნი: სდაცა: დარ-
ჩეს: აღნარდომობით:⁸) უკომბდეს: ესე: იგი:⁹) უფროსთანი: გინა:
უხუცესთა:¹⁰) ამისთვის: განძვინებული: ბერქა: განემზადა: გამო-
სვლად: და: ამათ: თეთრსა: წუალსა: ზედა: ღობე: შეკრეს: და:
მუნ: იზამთრინ: ვითარცა: მითქუამს: ხოლო: ვითარ: ამათ: საქ-
მეთაგან: უბრალო: არს: მეფე: განდიდნა: ჭეონდინდელი: ბასი-
ლი: და: უჯარმელი: და: იწო: საურავთაცა: ქმნად: თვინიერ: მე-
ფეს: კითხვისა: და: მეფისა: იმერით: უოფასა: შინა: დიადი:
ეწინა:¹¹) სეფეთა: ქვეყანათა:¹²) ვითარ: თვისთა: ხედვიდა: და: სიტ-
უუცა: იყო: ესე უქანის:¹³) თანა: ეყო: ამისთვის: შესმენილ: იქმნა:
ბასილი: წინაშე: მეფისა: რომელმან: მსწრაფლ: მოიუყანა: და: ბრძა-
ნა: ძელსა: და: მოვიდეს:¹⁴) და: მოჭვიდეს: ძელსა: შუა: ქალაქს:

¹) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: გურკელელია.

²) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: ტაძრული. თ—ში: ტაძრული.

³) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: გურკელელი.

⁴) თ. და ქარ. ცხ—ბ: უმატებენ: თათარნი და.

⁵) ქარ. ცხ—ში: რომელთა.

⁶) ქარ. ცხ—ში: კაბეჩიანი, თ—ში: კაბეჩნი.

⁷) ეს სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში.

⁸) თ—ში: აღნარდომობით.

⁹) თ—ში: უცხოთანი. ქარ. ცხ—ბა უმატებს აქ: და.

¹⁰) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: არს.

¹¹) ქარ. ცხ—ში: აწინა.

¹²) თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: რამეთუ.

¹³) ქარ. ცხ—ში: ესრეთ იყო ვითარმედ ესუქანს.

¹⁴) ქარ. ცხ—ში: ძელზე დამოკიდება.

რამეთუ: იუო: მეფე: მალე: მორწმუნე: და: ლიტონიცა:¹⁾ და: ვი-
 847 თარ: მოიწია: სთველი: კუალად: წარვიდა: ყანი: სიბასა: ზედა: და:
 მეფეცა: მისთანა; მოიწია: გაზატხულ:²⁾ წარმოვიდა: ყანი: საქ-
 სა:³⁾ და: ძე: მისთანა: ქაშუ:⁴⁾ წარმოვიდა: გელაქესსა: რამეთუ: მას:
 აქუნდა: საზატხულად: სადგურად: გელაქუნის: და: მეფე: თანა:
 წარმოიტანა: და: მუნ: იუო: მაშინ: ევედრა: მეფე: თან: ქუშს:⁵⁾
 რათა: უაჯოს: მამასა: მისსა: ყანს: ულას: წინაშე: და:⁶⁾ განუტე-
 ოს: სამეფოდ: თვისად: ხოლო: მან: ისმინა: და: წარავლინა: კა-
 ცი: და: ვითარ: მიიუყანეს:⁷⁾ საქოდ: ყან: ულო: აღსრულებულ:
 იუო: მაშინ: ხათუნთა: და: ნონთა: მიუმცნეს: თანქუშს:⁸⁾ რათა:
 განუტონ: მეფე: სამეფოსა: გამოუშკეს: და: მოვიდა: ტფილისა:⁹⁾
 და: უოველსა: ქართლსა: და: სომხეთსა: და: განავნა: საქმინი:
 ანდაურნი:- ხოლო: ნონთა: დასვეს: ტახტსა:¹⁰⁾ ულას: ძე:
 უხუცესი: სახელით: აბუღა:¹¹⁾ კაცი: კეთილი: უხუი: მოწყალე:
 ტბილი: მდაბალი: განმკითხველი: სამართლის: მოქმედი: გლა-
 ხათ: მოწყალე: და: შემდგომედი: ესომხ: რომელ: დადათუ:
 დიდისა: ბორცტისა: მოქმედი: კაცი: იუჯის: არავე: მო-
 ჰკლევდის:- რამეთუ: ესრეთ: იტეოდა: ეოვლისა: ქაყანისა:
 მპერებულად: დაუდგენივარ: დთსა: და: რასცა: ვერ: მივსცემ:
 არცა: თუ: წაუღებ: და: მრავალგზის: საჭურჭლენი: მისნი: წა-
 რიხუნეს:¹²⁾ მპარავთა: და: არა: მოაკუდინის: არამედ: იტეოდის:

1) თ—ში: ლიტანიცა.

2) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: მოიწია რა გაზატხული.

3) თ—ში: ყანი სააქოს.

4) ქარ. ცხ—ში: ძე მისი თანქუშ. თ—ში: ძე მის თა ქბუ.

5) ქარ. ცხ—ში: თანქუშს. თ—ში: თა ნაქუშს.

6) ქარ. ცხ—ში: რათა.

7) თ—ში: მიიყანოს.

8) თ—ში: თანქუშს.

9) თ—ში: ტფილისისა.

10) თ—ში: ტახტთა. ქარ. ცხ—ბა უმატებს: ზედა.

11) ქარ. ცხ—ში: აბადა. თ—ში: აღბულა.

12) გერვევა ბარ—ში: ბროსეს გამოცემაში: წარიტაცხეს.

რად: მაკლს: მე:¹) ისი: წარიღონ: გლახაკათა:²) შით:³) იზარევენ: კ-უა-
 ლად: უბორტოტ: და: კეთილი: გონება: აქენდა: მაშინ: ადბუღა:⁴)
 შეკდართა: თავად:⁵) კაცი: საჩინო: წყობათა: შინა: ასკლით: აშა-თა:⁶) 848
 ურდოსა: და: სახლისა:⁷) მოურავად: დაადგინა: ზემო: კსენებულისა:
 ჭორმადონის: შეილა: სირმონ: კაცი: განმარჯვებულო: და: საჩინო:
 ბრძოლათა:⁸) ვინათგან: ქრთამსა: შიძიქსა: შიდილებიან: მას: წინა-
 შე: მდგომნი: ყოველნი: გამოარჩია: კაცი: ერთი: მოწყალე: და:
 სამართლის: მოქმედი: მმარხავი:⁹) და: მლოცვა: ქრისტეანეთა:¹⁰)
 და: ეკლესიათა: დ-თისათა: მოსავთა: მოუურა: სახელით: აღუბა-
 და: ესე: განაჩინა: უდონოთა: და: გლახაკათა: განშკითხველად:
 ანა: თუ: ულას: უნის: ჰატივ: ცემუენი: ნოინი: გამოცვალნა:
 არამედ: უმრავლესნი: აღსრულებულთა: ვითარ: ელგა: ნოინ:¹¹)
 და: სხვანი: მრავალნი: აშას: აშადას:¹²) წინაშე: წარვიდა: მეფე: და-
 ვით: და: ფრად: ჰატივითა: შეიწინარა: და: ჰატივსცა: და: და-
 ემორჩილნეს: აშადას:¹³) ყოველნი: თათარნი: საბრძანებელნი: მამი-
 სა: მისისა: ულასი: - მას: ჟამსა: გამოვიდა: დიდი:¹⁴) ბერქა: გზა-
 სა: დარბანდისასა:¹⁵) აურაცხელითა: დაშქრითა: შურის: ტეზად: ხუ-
 თარეს:¹⁶) ბადას და: ყულის: საქმისათვის: ცნა: ესე: აშად: უან-
 მა:¹⁷) და: მოუწოდა: სპათა: მისთა:¹⁸) და: მეფესა: დავითს: და: წარ-

¹) თ. უმატებს: საჭურჭლე.

²) თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: „რამეთუ ნაკლულევიან არიან და“. პირველი ორი სიტყვა სხვა ხელით არის გადასწორებული თ—ში.

³) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: მისთვის.

⁴) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: აბალამ განაჩინა.

⁵) თ—ში: მხედართ მთავრად.

⁶) ეს ორი სიტყვა არ არის თ—ში. ქარ. ცხ—ში ამის მაგიერ სწერია: და. ჩუენის აზრით უნდა იყოს: „სახელით აშათა.“

⁷) თ. უმატებს: თვისისა.

⁸) თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: შინა.

⁹) ეგრევეა ბარ—ში. ბროსეს გამოცემაში: მმარხველი. თ—ში: დამმარხვი.

¹⁰) ეგრევეა ბარ—ში: ბროსეს გამოცემაში: ქვეყანათა.

¹¹) თ—ში: ელგან ნოინი.

¹²) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: აბადას.

¹³) თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: ყინი.

¹⁴) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: დარბანდისასა.

¹⁵) ეგრევეა ბარ—ში. ბროსეს გამოცემაში: ტუთარეს.

¹⁶) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: აბადა ყინმან.

¹⁷) თ—ში: თვისთა.

მართა: ხოლო: ვითარ: აგრძნა: ძლიერება: და: სიდიდე: სხა-
 თა: ბერქასთა: არღარა: გავიდა: მტკუარსა: არამედ: შეიარხა: ზი-
 რი: და: განსაკალი. უოკელი: და: აღიღო: ზომი: უოკელგან: და:
 დააქება: დაშქარი: სადა: შეკრებების: მტკვარი: და: რაკსა:¹) და:
 849 მუნითგან: ვიდრე: მცხეთამდე:²) ბერქამან მთაოკრა: ქვეუანა: შირგა-
 ნისა:³) ჰერეთი:⁴) კახეთი: და: უოკელი: იორის: ზირი: და: მოკი-
 და: დაშქარი: ტფილისამდე: და: მრავალი: სული: ქრისტანის:
 მოსწყუატეს:⁵) ხოლო: ბერქა: უანი: დაადგა: მათთა: შინა: გარე-
 ჯისთა: მამინ: მოხედნა: დონ: ქვეუანსა:⁶) წყალობით: და: უანს:
 აბაღას:⁷) შეედგა: საღმობა: რამე: ბერქას: და: მოკვდა: ვითარცა:
 იხილეს: სხათა: მისთა: სიკუდილი: უანისა: მათისა: წარიღეს:
 მკუდარი: და: განვლეს: კარი: დარბანდისა:⁸) ესრეთ: დამშვიდნა:
 ქვეუანს: ესე: ხოლო: თათართა: გულად: აქვანდის: შიში: მეფი-
 სა: ბერქას: დაშქარის: გამოსვლისა: და: უოკელთა: სთველთა:
 წარვიდიან: სიბას: ზედა: და:⁹) ვითარ: მოკახდის: ჟამი: სიბას:
 წასვლისა: მოეწოდა: მეფემან: სხათა: თვისთა:¹⁰) და: სარგის: ჯა-
 ელს: ციხის: ჯვრელსა: ვითარ: მივიდა: სარგის: დავით: მეფე-
 სს: წინაშე: ტფალის: ეგონს:¹¹) სარგისის: განზრახვითა: უკეთურთა: კაც-
 თათვის: მოეწოდა: ზაღატად: და: შეიპყრა: შინა: და: ტყვე: უო:¹²)
 ცნეს: ესე: აზნაურთა: თანა: მეოლთა: სარგისისთა: ივლტოდეს:
 და: წარვიღეს: უანს: წინაშე: და: მოაკსენეს: აბაღას:¹³) ნონისა: რა-
 თა: მან: განხიხოს: მეფისაგან: დაჭირვა: სარგისისი: და: მოა-

¹) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: რაკსი.

²) თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: ხოლო.

³) თ—ში: შარვანისა.

⁴) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: და.

⁵) თ—ში: ქრისტეანე მოსწყუიდეს.

⁶) თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: აბას.

⁷) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: აბაღას.

⁸) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: დარუბანდისა.

⁹) ეს სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში და თ—ში.

¹⁰) თ—ში: მისთა.

¹¹) თ—ში: ჰგონა.

¹²) თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: საკურკლესა შინა.

¹³) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: აბათა.

კსენოს: უანს: აშადას:¹⁾ და: სთხოვოს: სარგის: ისმინა: მსწრაფლ:
 ვედრება: აშადა:²⁾ ნობინსა: და: მოსცა: ელჩი: და: წარმოავლინეს:
 და: მოიწია: ტფილის: და: წარიყუანა: სარგის: და: მოჭკვარა:
 აშადა:³⁾ ნობინსა: და: მიერთგან: იქმნეს: ჯაუელნი:⁴⁾ ულხისანია:
 ვიდრე: ჟამთა:⁵⁾ შეფეთა: შორის: ბრწეინვალისა: და: საჩინოსითა:
 დიდისა: გიორგისითა: ხოლო: მეფე: ჯერეთ: არა: წარსრულიყო: 850
 სიბასა: შეედვა: საღმობა: მუცლისა: ძესა: მისსა: ჰირმოსა:
 გიორგის: რომელი: სიკეთე: აღმატებითა: სახსე: იყო: განგრძელ-
 და: საღმობა: რომელი:⁶⁾ კინდა: მკვდარ: საკანებელ: იყო: და:
 იღვა: უკმრად: უძრავად: სულთა: აღმომთმუნაველი: და: მიეცა:
 ძლით:⁷⁾ ამას: მწუნარებასა:⁸⁾ რა: მოეცვა: მეფე: და: ყოველნი:
 მკვდრნი: საქართველოსანი: მოეკსენა: მეფესა: დმანისისა: ღთის:
 მშობელი: და: წარვიდა: წინაშე: მისსა: და: თჯთ: წარმოაჩინა:
 ვითარ: ყოველი: უკმურითა:⁹⁾ ფერკითა: მოჭყუებოდეს: და: მოე-
 გებოდეს: მკურნავლითა: ცრემლითა: წყალობად: მათდა: აღსრუ-
 დეს: მაშინ: შეისმინა: ვედრება: მათი: წმიდათა: უწმიდისისა:
 ღთის: მშობელმან: და: შეიის: შეხებასავე: თანს: და: ჰირსა: ზე-
 და: შეხებასა: თვალნი: აახვნა: მსწრაფლ: და: ვითარცა: უვნებე-
 ლი: წარმოჰდა: იხილეს: ესე: მეფემან: და: ყოველთა: მკვდრ-
 თა: საქართველოსათ: განკვრდეს: ანსდათსა: ამას: საკვრელება-
 სა:¹⁰⁾ ყოვლად: წმიდისისა: და: აღიდებდეს: ყოველნი: ღთისა: და:
 კვლად: წარვიდა: მეფე: სიბასა: ზედა: და: მუნ: ყოფასა: მისსსა:
 ჟამსა: წარმოსვლისსა: დასნეულდა: მეფე: დავით: მით: საღმობითა:
 მუცლისათა: და:¹¹⁾ განკურნეს: მკურნალთა: და: წარვიდა: ცხედრითა:
 და: ვითარ: მოეახლა: მარტო: მეფესა: მივიდა: ხატსა: მას: კე-

1) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: აბაღას.

2) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: აბათან.

3) ქარ. ცხ—ბა უმატებ: მორჩილნი.

4) თ—ში: ჟამთამდე.

5) ქარ. ცხ—ში: ესე-ზომ რომელ. თ—ში: ესე-ზომ რომელი.

6) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: მითცა ძლით.

7) თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: და უღონოებასა.

8) თ—ში: და ქარ. ცხ—ში: უკამურითა.

9) თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: ზედა.

10) თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: ვერ.

ღით:¹) რომელი: თვით: გამოსისხა: ტილას: ხატის: მიერ: კეცს:
 ზედა: მოუხანება: ბძან: მარტო: მუთის: ხატის: და: ეგედრა: ცრემ-
 851 ღით: და: შეურდა: და: განკურნა: ვითარ: უფლის: მიერ: განკურ-
 ნებული: ცხედარს: ზედა: მდებარე: და: ესრეთ: მრთელი: მოგი-
 და: ჰალატად: ტფილისის: და: იუო: განსვეხებას: შინა: თვი-
 ნიერ: ამისსა: რამეთუ: მთაკარნი: და: ერის: თავნი: ვერ: სწავლ-
 ნის:²) შიშისათჳს: ეანის:³) ხოლო: თქმულარს: ესეცა: ვითარ: ბრძე-
 ნის: სოლომონისათჳს: წერილარს: ჟამსა: სიბერისა: მისისსა: არა:
 მართლად: ვიღოდა: წინაშე: ღთის: და: მძლავრებისკან: თათარ-
 თასა: უცალო: ქმნილმან: იწუო: შლად: საუდართა: საუთისკობო-
 სოთა: რომელი: სანატრელთა: მეფეთა: შესავალნი: სოფელნი:
 მიენიჭნეს: განსცემდა: ეგრეთვე: მონსტერთა: ამას: თანა: სხვა-
 ნიცა: ბოროტნი: აღძრნა: მტერმან: რომელნი: არა: სკამარ: არიან-
 თქმად: და: მძრაგრ:⁴) სიბერესა: შინა: ვითარ: სოლომონის:⁵) ამის
 თჳის: სწვრთიდა: ღთი: არა: ჩვენებით: არამედ: შევნიერებითა:
 ძისა: მისისათა: სიკუდილსა: გლოვითა: ვინათგან: უგუნურებას:
 შინა: ვართ: ნათესავნი: აღამისნი: და: გულს: მოდგინედ: მიდრე-
 კილ: არს: გული: კაცისა: ბოროტისა: მიმართ: ვითარცა: წერილარს:
 არა: ინებეს: შეგონებად: არამედ: გარდაგვედით: ცხორებასა: ჩვენ-
 სს: და: უოველნი: ვართ: ამოებასა: შინა: ვითარ: იტუვის: ბრძე-
 ნი: ეკლესიასტე: ამოება: ამოვებათა: და: უოველივე: ამო: არს:
 და: მზესა: ამას: ქვეშე: ხილულსა:⁶) ამოებასა: მისცეს:⁷) ხოლო:
 ჩვენ: გზისა: მტირედ: გარდამაბიჯებელნი:⁸) კვალად: მოგზაურ:
 ვიქმენით: და: ვითარ: მოიწია: მგზეთსი: სიბას: წარსვლისა: წარ-

¹) თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: უქმარსა.

²) ქარ. ცხ—ში: ჰსცვალნის.

³) თ—ში: უანისა.

⁴) ქარ. ცხ—ში: მძლავრსა. თ—ში: მძლავრ.

⁵) თ—ში: სოლომონს.

⁶) თ უმატებს: უოველთა.

⁷) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: მისცემს.

⁸) თ—ში: გარდამბიჯებელნი.

ვიდა: მეფე: კვალად: ხოლო: მუნ: ყოფასა: მისსა: დასწეულდა: 852
 ძე: მისი: გიორგი: რამეთუ: დიდი: ნუგეშინას: ცემა: აქენდა:
 მეფესა: საბრძანებელსა: მისსა: და: მისვე: სისხლის: მდინარეობ-
 საგან: აღსრულდა: და: დაუტყვა: მწუხარება: შიუთხრობელი: ყო-
 ველთა: 1) საშეფოსათა: დიდიტგან: მცირეთამდე: ხოლო გვაში: ერმი-
 სსა: გიორგისი: დაასკენეს: საუდარსა: სიონისასა: რათა: მოატყდონ:
 მეფე: და: ვითარ: მოეხდა: ჟამი: მოსვლისა: 2) ვითარ: წარკდა:
 ჟამი: მცირედი: მოვიდა: მეფე: ტფილის: ვითარ: არაჟინ: გაგებ-
 ბა: წინა: თხნიერ: მცირეთა: ქალაქთასა: 3) ზარ: განკლიდი: მის-
 წრად: ჰალატად: სადა: დახვდეს: სპანი: და: ვაზირნი: დამალულ-
 ნი: და: შავითა: მოსიღნი: და: ვითარცა: აუწყეს: სიკუდილი:
 ძისა: მისისა: გიორგისი: მუის: სმენასავე: თვისსა: 4) დაეცა: და:
 კინდა: მკვდარ: იქმნა: და: ესრეთ: შეიღეს: 5) ჰალატად: კელთა:
 ზედა: მქონებელი: და: ძლით: მოვიდა: ცნობად: 6) უკეთუ: მოის-
 ჰოს: სული: მუის: მოისპობის: ცნობა: და: უკეთუ: არა: 7) მოის-
 ჰოს: ცნობა: არა: თანა: მოისპობის: სული: სიტყვის: მოქმედი:
 იტყვის: ვინათგან: ტკივილთა: მიერ: უზომოთა: მოცუულ: იყო:
 და: შევილობისა: სიუვარული: და: კვალად: სიტურთუ: აღმატებუ-
 ლობა: ათვრამეტისა: წლისა: მეოფისა: სიმკნე: სამკედროთა: ზნე-
 თაგან: განსრულებულბობსა: ტკივილნი: მჩიობლ: ზედა: დაერ-
 თოდეს: საღმობიერთა: გოდებითა: გოდებდა: და: სიკუდილსა:
 აღიარებულა: თავისასა: 8) თვისისასა: რაჟამს: იხილა: აღუვაგებული:
 შეგნიერი: გვაში: ძისა: მისისა: გიორგისი: მკუდრად: უფარუ-
 ლოდ: 9) მდებარე: რამელსა: იგლოვდა: ერი: და: ვაგებთა: წარი-
 უგანეს: მცხეთას: და: მუნ: დაკრძალეს: და: უკმოქცეს: მწუხა- 853
 რებითა: სავსენი: ხოლო: ესოდენ: განუმრავლდეს: ტკივილნი:

1) თ. უმატებს: მკვიდრთა.

2) თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: და.

3) ქარ. ცხ—ში: მოქალაქეთასა.

4) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: თანა.

5) ქარ. ცხ—ში: შევლეს.

6) თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: რამეთუ.

7) ეს სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში.

8) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: თავისა.

9) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: უფერულად.

შვილის: სიუჟარულისანი: მიერთგან: არღარა: იქმნა:¹⁾ ღხინება:
 და: სენთაცა: მრავალთა. მოიცივეს: და: გვამითა: უძღურება: უმ-
 რაფლესთა: ჟამთა: გარნა: მონებდაჲ: უანს: აშადას:²⁾ არა: იუო:
 სხვა: დონე:-³⁾ შინა: იწყო: მანკაბერდელმან: სადუნმან: განდიდე-
 ბად: რომელ: პირველი: უფოს: შეეწაღა: რკინობისა: ძლით:
 და: უანმან: აშადაცა:⁴⁾ ზატეი: უუო: და: დიდი: სიშდიანი:⁵⁾ კეთი-
 ლის: უოფად: მით: რომელ: ცოლისა:⁶⁾ ავაგის: ასულისა: ხვამა-
 ქისა: ეჯობობა: აქუნდა: და: შეფეს: დავითს: მოუბოძეს: მრ-
 ვალნი: ქვეყანანი:-⁷⁾ ჟამთა: იქმნა: განდგომილება: თათართა: ურ-
 თიერთას: რამეთუ: განუღვა: უანს: აშადას:⁸⁾ თავთარ: უანისა:⁹⁾
 ბარახს: ძმა: უმრწამესი: რომელი: იუო: ზემო: კსენებულისა: ნი-
 გოს: უანის: შვილისა: ჩადათა: უანის:¹⁰⁾ ნათესავი: რომელსა: ეპურა:
 ქვეყანა: თურანისა: და: დიდი: თურქეთი: ესე: ბარახს: უანი: იუო:
 თურანსა: და: წარმოაგლინა: ძმა: თვისი: თეგუთარ: რათა: ხარაჯა:
 ქვეყანისა: რომელ: მას: წაკდომოდა:¹¹⁾ ვითარ: ზემო: თქმულასრს:
 თეგუთარს: მიხვდებოდის: ესე: მივიდა: ორისა: ბევრისა: ლაშქრი-
 სს: მქონებელი: შეიწინარა: აშადას:¹²⁾ და: უჩინა: ჩაფხულისა: სად-
 გურად: ვიდრე: მე: მთანი: არარატისანი: და: საზამთრად: რა-
 სისა: პირი: და: ნახსევანი: ესრეთ: იუოფოდა: თავუთარ: შეშურ-
 და: უანობა: აშადასი: და: მიუმცნო: ძმასა: თვისსა: უანსა: ბარა-
 ხს: ჯიონს: იქით: მეოფსა: ვითარმედ: რად: მივსცემთ: უან-

854

1) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: აქუნდა.

2) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: ყანსა აბაღას.

3) თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: აქა.

4) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: ყანმა აბაღაცა.

5) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: სიბდიანი.

6) თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: მისისა.

7) თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: ამათ.

8) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: ყანსა აბაღას. ქვემოთ ჩვენ აღარ შევნიშნავთ, რომ „აშადას“ მაგიერ „აბაღა“ უნდა და „ყანის“ მაგიერ „ყანი“. ეს შეცდომები უცვლელათ არის გატარებული ჩვენს დედანში.

9) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: თავუთარ ყანი.

10) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: ჩინგის-ყანისა შვილისა ჩაღატა-ყანის (ქართ-ლის ცხოვრება გვ. 403).

11) ქარ. ცხ—ში: წარკდომოდა. ბარ. ვარ—ში: წილ-ხლომოდა.

12) ქარ. ცხ—ში და თ—ში ყოველთვის ეს სახელი აბაღათ იწერება.

ბასა: და: ქვეყანასა: დიდსა: აშადას: აწ: წარმოემართე: მანდეთ:
 შენ: და: აქეთ: მე: და: ორთავე: შეემუსროთ: აშადა: და: ჩვენ:
 დაფიჭურათ: ქვეყანა: მისი: ხოლო: მოიკურავა: ესრეთ: თავი: შე-
 შისა: ისრისა: აღმოთხარა: და: ძველითა: ჰილფსათა: შეაწებინა:
 ხამნი:¹) ისარნი: და: მათ: შინა: შთადვა: წიგნი: ამაღ: რომელ:
 უოფლგან: გზისა: მტველნი: განჩენილ: იუუნეს: თათართაგან: ძვე-
 ლითგან: და: განიკითხინ: მგზავრი: და: მოციქული: და: ვითარ:
 მივიდეს: თეგუთარის: მოციქული: ძმისა: მისისა: ბარდაყანს:²) წი-
 ნსჲ: სიხნდ: სიტყუა: და: განზრახვა: თეგუთარისი და: მიუმნებ:
 მანცა: ეგრეთ: რათა: ჰაემანსა: შეკრბენ: ერთად: და: დაამკვან:
 აშადა: უანი: და: დაიჭურას: კელმწიფობა: და: მოუწერა: განჩინე-
 ბული: ღრთ: ჰაემანისა: რომელ: მას: ჟამსა უკუადგეს: თეგუ-
 თარს:³) რომელსა: ჟამსა:⁴) გამოფიდე: კოკონისა:⁵) ბარახს: სხითა:
 მისითა: ხოლო: განგებამან: ზენამან: განაქარვა: განზრახვა: მათი:
 და: დაიგვა: აშადა: უმანკობისათვის: და: სიწმინდობისა: და: სი-
 მართლისათვის: და: შესტთა: მწიგნობარი: მისი: და: ორითა:
 მთვართა: დაწერა: განდგომა: თეგუთარისა: რამეთუ: თჳგნი:
 მათნი: მთავართა: აღრცხილ: არიან: და: შთადვა: მანცა: თავ-
 სა: შინა: ისრისასა: წიგნი: ესე: და: წარმოვიდა: მოციქული: და:
 მოიწია: ნიგისველსა:⁶) თეგუთარის: წინა: და: მოსცნა: ისარნი: და: 855
 განაღო: თავი: ისრისა: და: ჰოვა: დაწერილი: ძმისა: მისისა:
 ბარდაყანსი: და: ჟამიცა: ჰაემანისა: მოახლებულიყო:⁷) ჰოვა: წერილსა:
 მას: შინა: და: მეის: აღეკაზმა: ბარგითა: და: დედაწულითა: კა-
 ტი: მბრძოლი: ვითარ: ბეკრა: ერთი: და: ხუთასი: რამეთუ: სხვა:
 იგი: დაშქარი: ვერ: ესწრა: სისწრაფისაგან: ნუ: უკუე: განაცხა-
 დნეს: საქმე: მისი: და: ბორბტი: ეუოს: აშადას: მიერ: აიყარა:

¹) ქარ. ცხ—ში: შეაწებდა ხამნი. თ—ში: შეაწებდა ს—მნი.

²) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: ბარახა-ყანის.

³) ბარ—ში: უკუადგეს თეგუთარს. თ—ში: თეგუთარ.

⁴) უკანასკნელი ოთხი სიტყვა ბროსეს გამოცემაში გამოშვებულია, მაგრამ ბარ—ში და სხვა ვარიანტებში არის.

⁵) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: ჯეონსა.

⁶) ქარ. ცხ—ში და თ—ში ეს სიტყვა არ არის.

⁷) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: მოახლებული.

და: მომართა: მთასა:¹) დადოსათა: კარცხალთა: და: კარისათა: რომელ: არს: შორის: შავშეთისა: და: აჭარას: და: დაღჯა: თავსა: შავშეთისასა: ფიჭვთა:²) და: ეზრახა: სარგის: ჯაყელსა: რათა: მისცეს: გზა: უკეთუ: უნდეს: წარსულა: აფსაზეთისა: მეფესა: და: ვითს: წინაშე: რათა: იგი: იყოს შუა: მდგომელი: მეფისა: და: თეგუთარისა: და: უკეთუ: განუმარჯვდეს: დიდად: განდიდოს: სარგის: და: ვითარ: ამას: ზრახვასა: შინა: იუუნეს: სთნდა: სარგის: სიტყუა: თეგუთარისი: მოუწოდა: სხათა: მისთა: და: დიდთა: შანშეს: შვილსა: ივანეს: მანდატურთაუხუცესსა: წარმოავლინა: დევნად:³) თეგუთარისსა: და: აჩინა: მკედართ: თავად:⁴) სირმონ: ნოინის:⁵) შვილი: ჩორმაღონის:⁶) კაცი: წუობათა: შინა: სახელაფანი: და: შემმართებელი: და: მრავალნი: ნოინნი: სხვანი: და: მოიწინეს: მათა: არტანისათა: და: დაიბანაკეს:⁷) ხელთ: იქმნა: ესცა: საკრეული: უოველთა: ნაშობთა: დედათა: უმეტესისა: რომელმან: ღთისა: სიტყუა: ქალწულისაგან: შობილსა: ქრისტესა: ღთსა: ჩვენსა: თვისითა: კელითა: ნათელსცა: და: კმა: მამისა: ზეცით: ესმა: და: სული: წმიდა: სახითა: ტრედისათა: იხილა: და: სამეობისა: წმიდისა: ერთი: არსება: ცხად: უთ: და: გვასწავა: იოვანე: ნათლისმცემელმან: ამისი: უდაბნო: შენი:⁸) არს: და: არა: უცნაურ: მათა: შინა: დადოსათა: ოპიზა: უპირველესი: ათორმეტთა:⁹) უდაბნოთა: ამას: შინა: არს: უპირატესი: უოველთა: წინასწარმეტყუელთა: და: მოწამეთა: უოველთა: უადრესისა: ნათლისმცემელმან:¹⁰) იოვანესი: კარკი: იგი: რომელი: არა: დადუმდებოდა: ქებად: ღთისა: მოსრულისა: და: მამხილებელი: ჰეროდესი: უსჯულთებისა: და: ესრეთ: ჰატოხსნითა: საუნჯითა: განშვენებული: და: სამღთოთა:

¹) თ—ში: მათა.

²) თ—ში: ფიჭუთას.

³) თ—ში და რუმ—ში: დიუნად. ბარ—ში: დვინად.

⁴) თ—ში: მკედართა მთავრად.

⁵) ბროსე ასწორებს: ნოინი.

⁶) თ—ში და ქარ. ცხ ში: ჩორმაღონისი.

⁷) თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: მუნ.

⁸) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: შენი.

⁹) თ—ში და ბარ. ვარ—ში: ათორმეტითა.

¹⁰) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: ნათლის-მცემელისა.

კრებულთა: აღსავსე: იგი: საყოფი: ნათლისმცემელის: და: ჭეშ-
მარიტი: თვთ: თავადის: საყოფა: ვითარ: სიტყუა: ცხად: ჭეოფს:
ესმა: რა: სადიდე: უდაბნოს: ოზიზის: და: შემეობა: მისი: ზა-
ტიოსნითა: ხატითა: და: კანდელთა: მიერ: აღსავსეობა: ინება:
წარმოდება: მისი: და: წარმოფენა: ვითარ: ათასი: მკედარი: რა-
თა: მოახრახ: ხოლო: წარვიდეს: მთისა: გზასა: რომელი: .
მივალს: აკირჩხილთა: 1) კერძო: განა: არა: დაიდუმა: მსჯავრ-
მან: ზესამან: რამეთუ: ეგოდენნი: წმიდანი: მამანი: რომ-
ელი: მას: ჟამსა: ბრწინივიდეს: ოზიზის: სასწაულთა: ნიშთა:
მიერ: განბრწინეუბულნი: და: მინდობილნი: წინამორბედისა:
იონესნი: წარმართთა: მიერ: მოწყუდილნი: და: კორკი: იგი:
დაუდუმებელის: ღთის: ქადაგი: არა: უზატოყო: ღთს: ამის-
თვს: დაიცვა: საყოფი: თვის: და: მოუფლინა: ნისლი: და: სი-
ბნელე: და: ვერდარა: ვიდოდეს: ფერკითა: საძაგელითა: რამეთუ:
მახლობელ: იუენეს: უდაბნოს: და: დადგეს: მთისა: მის: ძირსა:
რომელსა: ეწოდების: ძეგლი: რომელსა: ზედა: შენ: არს: ეკლე- 857
სია: წმიდისა: გიორგისა: რომელ: არს: ოზიზის: და: მიძნა:
ჯვარს: 2) მაშინ: მოხედნა: წყალობით: სამკვდრებელსა: თვისსა: იო-
ვანე: ნათლისმცემელმან: მსგავსად: უფლად: უბიწოს: ეჭყარნი-
სა: 3) ღთის: მშობელისა: და: მოავლინა: ქარი: სასტიკი: მთისა:
დადოსა: და: ხორშეკელი: 4) სიტყუა: და: წვიმა: მძაფრი: და: აღ-
დგეს: დელვანი: ვითარცა: შუა: ზღვასა: და: წარმოცა: წყალი:
მძაფრი: და: იქმნა: მდინარე: დიდი: რომელი: განსწორდა: ვიდ-
რე: წვერადმდე: ძეგლისა: რომელი: აწცა: იხილვების: დიდი: იგი:
ნაღვარევი: რომელი: შთავალს: მართლ: ზედა: ზედა: 5) წყალსა:
შავმურსა: 6) მოეტევა: წყალი: და: წარტეუნა: 7) თათარნი: სრულად:
კაცი: და: ცხენი: არა: დაშთა: თვნიერ: კიდე: ერთისა: კაცისა:

1) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: კარჩხალთა.

2) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: მიძნაჯორას.

3) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: ვლაქერნისა.

4) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: ხორშეკი.

5) ეს სიტყვა აქ შეტომით უნდა იყოს გამეორებული.

6) თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: ზედა.

7) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: წარიხანა.

და: წარვიდა: თხრობად: თეგუთარისა: ვითარცა: იობის: ზედა: ღაღადისი: ვითარმედ: სახლი: ღთისა: არს: ადგილი: იგი: საყოფი: მონათა: ღთისათა: კრიდენით: მუნ: მისვლად: იდგა: მადალსა: არსიანის: თავსა: და: მოვიდეს: და: ჰქვეს: ვითარმედ: მოვიდა: ლაშქარი: დიდი: აშადსი: და: ¹⁾ დადგეს: მთასა: არტანისსა: და: ხვალე: მოსვლად: არიან: აქა: ესმა: თეგუთარს: და: რა: გათენდა: აიუარა: ბარგი: და: დედაწული: თჳსი: და: უკუაყენა: მთასა: მაგარსა: კარისათა: რომელსა: ერთ: კერძო: შეგალს: გზა: და: თუთ: ლაშქრითა: და: მეომრითა: გარდმოარა: არსიანი: აქეთ: სირმონ: ჩამოელა: მთა: ყუეღისა: და: მოვიდეს: ორნივე: თავსა: ყუეღისსა: სირმონ: წინა: დაუდგა: რომელი: იყო: ბრძოლათა: შინა: სახელადანი: ეგრეთვე: ძლიერნი: ბრძოლანი: ²⁾ თეგუთარისნი: სეგზი: ³⁾ ჯოლაქი: აბიშხანობი: ⁴⁾ თელქადემურ: რომელთა: დიდად: ძლიერი: ომი: გარდაიკადეს: და: მოსწყდა: ორგნითვე: ურიცხვი: და: განგრძელდა: ⁵⁾ ომი: იძლია: თეგუთარ: და: ივლტოდა: დედაწულისა: ⁶⁾ მიერ: ⁷⁾ მთასა: დადოსსა: ჯნაღის: თავსა: და: მიუდგა: უკანა: სირმონ: ხოლო: თეგუთარ: დაუდგა: სიმაგრესა: მთისა: მინდობილი: და: კუალად: იქმნა: ომი: ძლიერი: ორ: დღე: და: ყითარ: მისჭირდა: თეგუთარ: ⁸⁾ ივლტოდა: უცნაურთა: ⁹⁾ რომელიმე: აჭარით: ¹⁰⁾ რომელიმე: ნიგაღისკეგით: რომელი: ყოვლად: უგალ: იყო: კაცთაგან: და: არა: დაჯერებულ: არს: კაცთაგან: უკეთუ: ვინმე: იხილნეს: მთანი: იგი: რომელ: ¹¹⁾ წარვლნეს: შემდგომად: შესაძრწუნებულ: არს: ¹²⁾ სლგა: კაცისა: არათუ: ცხენისა: ჰირ-

858

¹⁾ თ—ში ეს სიტყვა არ არის.

²⁾ თ—ში: მეგრძოლნი.

³⁾ ეს სიტყვა ბროსეს გამოცემაში არ არის. ბარ. ვარ—ში არის.

⁴⁾ ქარ. ცხ—ში: აბიშხანლი. თ—ში რუმ—ში: აბიშხანობი.

⁵⁾ თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: ორგნითვე.

⁶⁾ ქარ. ცხ—ში: დედა-წულითა. ბარ. ვარ—ში და თ—ში ეგრევეა, როგორც ჩვენს დედაწვი.

⁷⁾ თ—ში და ქარ. ცხ—ში: კერძო.

⁸⁾ თ—ში და ქარ. ცხ—ში: თეგუთარს.

⁹⁾ თ—ში და ქარ. ცხ—ში: უცნაურად.

¹⁰⁾ თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: და.

¹¹⁾ თ—ში და ქარ. ცხ—ში: რომელსამცა.

¹²⁾ თ—ში და ქარ. ცხ—ში: უკანახკენელი სამი სიტყვის მაგიერ: რამეთუ ყოვლად შეუძლებელ არს (ქარ. ცხ—ბა გვ. 405).

ველ: სიმეფრითა:¹) მერმე: ტუისა: სიხშირითა: და: შქერთა: და:
 ეკალთა: რომელსა: ბურწუმელ:²) ეწოდების: განთხრძული: ბრძელუ-
 მლითა:³) რომელი: ნადირთაგანცა: უვალ: იუო: ადგილი: რომელ:
 შთავლეს: და: იქმნა: ესეცა: რომელ: განვლეს: ტუესა: ერთსა:
 ქვეშე: კლდისასა: და: ზედათ: მცირისა: მიწისა: მქონებელსა: და:
 ზედა: მოშენებულყო: ტუე: გადმართ: განმავალთა: წარუსქდა:
 მთა: იგი: ვითარცა: ზვავი: თოვლისა: კაცსა: ვითარ: ათასსა: დე-
 დაკაცისა: წულისა:⁴) მქონებელსა: და: შთავიდა: კეესა: აჭარისასა:
 და: დაიპურა: ცხენი: და: კაცი: და: უოვლად: უჩინო: უო: და:
 ესრეთ: საწყადობელად: მოისრვოდეს: და: ჯერეთცა: ადგილსა:
 მას: სთხრიან: მაჭარელნი:⁵) და: ჰხრეებენ: სამკაულთა: დედათასსა:
 აქროსა: და: ვერცხლისასა: ჩაირეს: აჭარა: და: ნიგალსკევი: და:
 მერმე: შეიარეს: გურია: და: მივიდეს: ქუთათის: მეტესა: და-
 ვითარ: წინაშე: ხოლო: იგი: სიხარულით: მოეკება: და: სერი: დი-
 დი: განუმზადა: ხუთასი: ზროხა: მოხარული: დაუღვა: თხნიერ: ღო-
 რისა: და: ცხვრისა: კიდე: და: ლაშქრისა: გამოსაზრდელად: მასვე: 859
 დღესა: ცხენი: ექვსასი: ზროხა: ათას: ხუთასი: ცხვარი: ათასი:
 ღორი: ათასი:⁶) ესე: მას: დღესა: მოიღო: თეგუთარს: წინაშე: და:
 მან: განუყო: ლაშქართა: რომლისათვის: დიდად: განკვრდეს: თე-
 გუთარ: და: სზანი: მისნი: ხოლო: დვინის: ამარი: არა: იუო:
 მოიღეს: ურმითა: და: ჭურითა: და: ამოისხმიდეს:⁷) ესრეთ: კუა-
 ლად: ისტუმრნა: მეტემან: დავით:⁸) რომელი: იუო: უხვი: და: მდა-
 ბალი: და: მეცნიერი: უოვლისა: საქმისა: და: სახელისა: მომხვე-
 ტელი: ესე: ვითარცა: მონა: დაუღვა:⁹) სასამსახუროდ: თეგუთარს:
 ეგრეთვე: დედოფალმან: ასულმან: მადლისა: კელწიფისამან: ჰა-

¹) თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: და.

²) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: ბურწუმელი.

³) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: ბრწამლითა.

⁴) თ—ში და ქარ. ცხ—ში უკანასკნელი ორი სიტყვის მაგიერ: დედა-წუ-
 ლისა.

⁵) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: აჭარელნი.

⁶) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: ცხვარი ორი ათასი, ღორი ორი ათასი.

⁷) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: აღმოასხმიდეს.

⁸) ეს სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში.

⁹) თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: წინაშე.

ღიაღღღღღ: კოსტანტინეპოლის: მეფის: ასულმან:¹) ამანცა: ეგ-
 რეთუე: ზატვისცა:²) და: გაუშინაურდეს: ურთიერთას: და: მიენდვნეს:
 და: ზედასა: ზედა: მივიდის: დავით: მეფე: თეგუთარს: წინა:
 და: განუჩინის: ესრეთ: იყოფოდა: და: ვითარ: შეიქცა: სირ-
 მონ: გამარჯვებული: უსს: აშადას: წინაშე: შოვიდა: კაცი: გზა-
 თას: მტველთა: ხვარასნით: ვითარ: შეიძრა: უღუსი: დიდი: თურა-
 ნას: და: უანი: დიდი: ბარახა: გამოვიდა: ჯეონსა: უმრავლეთა:³)
 დაშქროთა: რამეთუ: ბარახა: ზემანსა:⁴) გამოსულიყო: და: თეგუთა-
 რის: გარდახვეწა: აუწეეს: ვითარცა: ესმა: აშადას: განკვრდა: მოუ-
 წოდა: ყრმათა: მისთა: და: ყოველთა: ქართველთა: რამეთუ: მე-
 ფე: დავით: შვილის: სიკუდილთა: დაუძნელდა:⁵) ეგრეთუე: წარვი-
 და: ყოველთა: ძალითა: მისითა:⁶) ხვარასნით: კერძო: და: მივიდეს:
 ჰქრს: და: მიერ: მინდორსა: ამოსისსა: და კახლეს: ურთიერთას:
 წარვლენეს: მეფე: და: სპანი: მისნი: წინათ: რათა: დაიცვნენ:
 860 დაშქარნი: მისნი: დასხმისაგან: ბარახასა: და: უღუსი: და: სპა:
 მისი: განიცადოს: და: სხვანიცა: ნონინი: წარგზავნა: წინა: წარ-
 სვლად: ვითარ: ოთხსა: გინა: ხუთსა: მილიონსა: ამცნონ: რა:⁷)
 იხილონ: სპა: ბარახასი: რამელი: მათვე:⁸) შემოეყენა: და: აგრე:
 უკუნეიქცეს: ამათ: წინა: შორს: მდგომთა: უარულად: უწოდან:
 ენითა: მათითა: და: წარვიდა: მეფე: და: უარულნი: თათართანი:
 აშადასნი: და:⁹) ვითარ: ვლეს: ორი: დღე: დადგეს: და: ცის: კა-
 რი: მოყახლა: იხილეს: მტკერი: დიდი: ამოსი:¹⁰) მინდორსა: ამაღ-
 ლებული: ვითარ: ღრუბელი: ცნეს: ვითარ:¹¹) ბარახასი: და: სპი-

1) ამ ადგილის პირდაპირ აშიაზე სწერია ვახჟანგ მეფის ხელით: „კოსტანტი-
 ნეპოლის მეფის, პალიალოლისა ასული ცოლი, დავით მეფისა, რუსუდანის, ძისა“•

2) თ. და ქარ. ცხ—ბა უ`ატებენ: ცოლსა თეგუთარისსა.

3) ქარ. ცხ—ში: უამრავითა. თ—ში: უმარავითა.

4) თ—ში და ბარ. ვარ—ში: ჰამანსა.

5) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: დაუძლურდა არამედ.

6) თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: წარვიდეს.

7) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: რათა.

8) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: მათცა.

9) ეს სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში და თ—ში.

10) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: ამოსის.

11) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: ვითარმედ

სა: მისისა: არს: აკაზმნეს: მეფე: და: სიქღურ:¹) და: ენება: სიქ-
 ღურს: გარე: უკუნ: ქცევა: შიშისა: ებრ: აშადასა: და: ჰქცა:
 მეფეს: ჩვენ: უარაუღნი: ვართ: და: ლაშქართაცან: მცირედნი: და:
 აჭა: განგვიცდიან: ლაშქარნი: და: წარვიდეთ: უანს: წინაშე: და:
 უცნობოთ: მოსვლა: მისი:-²) ხოლო: მეფემან: თქვა: არა: არს:
 წესი: ჩვენ: ქართველთა: უკუე: რა:³) ვიხილოთ: მტერი: ჩვენ: კერ-
 ძო: მომავალი: შეუბმელად: ზურგი: შემოვაქციოთ: დაღათუ: იუთს:
 სიკუდილი: ვითარცა: ესმა: თათართა: განკურდეს: და: განსწერეს:
 და: ზედა: მოუკდეს: მეფესა: და: ეტოლდეს: არა: იცი: რას:
 იქმ: არა: გაქვს: ბრძანება: აშადასი: უმისოდ: შებმა: დიდისა: უა-
 ნისი: თქვენ: ქართველნი: უცნობნი: ხართ: და: არა: იცით: სჯ-
 მე: და: მრავალ: ევედრებოდეს: მეფეს: და: უოველთა: სხათა:
 მისთა: და: ბოროტისი: უოთასაცა: აქადებდეს: აშადას: მიერ: გარ- 861
 ნა: ვერ: არწმუნეს: უკუნქცევა: მაშინ: წარავლინეს: მსწრაფლ: კა-
 ცი: უანს: წინაშე: და: აცნობეს: ეჭა:⁴) მოვიდა: ბარახა: დიდითა:
 ლაშქრითა: და: ჩვენ: ვხედავთ: მტვერსა: დიდისა: ამოისა:⁵)
 მიდორსა: სრულად: მტვერითა: დაბნელებულსა: და: ჩვენ: ბრძა-
 ნებისა: ებრ: თქვენისა: გუნებავს: გარე: შექცევა: და: წინაშე:
 შენსა: მოსვლა: გარნა: ქართველნი: უცნობო: ქმნილნი: არა: მოგ-
 ლენ: ჩვენთანა: ამას: იტყუნ: ვითარმედ: არა: გააქვს: ჩვეულება:
 რათამცა: მტერი: თვალითა: ვნახოთ: და: გარე: შევიქცეთ: აწ: არა:
 თუ შენ: უანი: მოხვალ: და: შენ: განაგებ: ჩვენ: განგვიწირავს:
 თაგნი: ჩვენნი: სიკუდილად: და: ისწრაფე: შეწვენად: ჩვენდა: ვი-
 თარ: მოიწია: მოციქული: და: ესმა: მოსვლა: ბარახასი: და: უა-
 რაულთ: გან: არა: მორიდება: განკურდა: და: მსწრაფლ: ამკედრდა:
 სხათა: მისითა: წარისწრაფა: და: მიესწრა:⁶) რაზმ: წყობილთა: და:
 მოიუყანა: მეფე: და: ჰქცა:⁷) ვიცი: სიმკნე: თქვენი: ბრძოლათა:

1) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: სიქაღურ.

2) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: მათი.

3) ქარ. ცხ—ში: რათა. თ—ში: რაა.

4) თ—ში: აპა.

5) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: ამოსისა.

6) თ—ში: მიესწრაფა.

7) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: მოიყვანა და რქუა მეფესა.

შინა: თქვენ: ქართველნი: ურჩნი: ხართ: და: შმაგნი: უკეთუცა:
 ნონის: რასამცა:¹) ექმნა: მომცაყვალ: ამისთვის: არა: ბრალეულ:
 გუო: რამეთუ: უმეტარნი: ხართ: წესისა: ჩვენისანი: აწ: დადექ:
 წინათ: ლაშქრითა: შენითა: ხლო: მეუფე: გარდაკდა: ცხენისგან:
 თაყუანისცა: და: ჰქვა: დიდო: უნო: არა: არს: ჩვეულებ: ქარ-
 თველისა: რათა: მტერი: იხილოს: და: ზურგი: შემოაქციოს: აწ:
 862 ბედნიერმან: თვალმან: უანისმან: გვიხილოს: რომელ: დაგდვით:
 თაფი: ჩვენი: სიკუდილად: და: წარვიდა: მეუფე: და: . დეწესა:²) წი-
 ნა: . კერძო: . ხლო: . დიდი: . იგი: და მკნე: . აბიდანონი: .³) რომე-
 ლი: . იუო: . მკედარტ: . მთავარი: რომელარს: . ამის: .⁴) სხასლარი:
 მარ: . ცხენსა: მკარსა: სირმონცა: დიდი: იგი:⁵) შუღაცა: აშადაცა:⁶)
 მარცხნითუე: სიქრდუნ: ტოდნ: ბუღდაჯანი: არდუნ: და: იას: შუ-
 ღა:⁷) მარჯვენით: და: სხვანი: ნონებო: გაყენეს: მარჯვენით: და:
 მარცხენით: ეგრეთუე: რაზმ: წუობილი: ბარსა: მაშინ: გამონდა:
 კაცი: ერთი: სახელით: აღინაყ ასისისა: კაცისა: თავადი: და: არა:
 საჩინოს: გვარისა: არამედ: ტანითა: დიდი: და: სხვანი: ძლიე-
 ლი: ძალითა: და: უშიში: მკნედ: და: აღმატებული: სიტურფითა:
 ჰქაროვანი: და: შვენიერი: მან: ითხოვა: აშადა: ნონისგან: რა-
 თა: ჟარმანა: მისცეს: წინა: მბრძოლობისა: და:⁸) ოდესცა: სთნდეს:
 და: მისცა: სათხოველი: ესე: აშადა: ნონი:⁹) და: ამას: შინა: მოე-
 ახლეს: ორნივე: სხანი: ურთიერთას: და: იქმნა: ომი: დიდი: და:
 საშინელო: ამან: ზემო: კსენებულმან: აღინაყ:¹⁰) წინა: შუტევა:
 რაზმისა: მათსა: და: განაპო: და: განვიდა: რაზმისა: მათსა: უოფ-

¹) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: რომელსამცა.

²) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: დაეწესა.

³) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: აბათან-ნონი.

⁴) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: ამირ.

⁵) ბარ. ვარ უმატებს: ნონი.

⁶) უნდა იყოს ჩვენის აზრით: ბულადა, აბადადა. ეს ორი სიტყვა ქარ. ცხ—ში და თ—ში არ არის.

⁷) თ—ში და ქარ. ცხ—ში (გვ. 407): სიქადურ, ტონდა-ბუღა, ჯინილის, არდუნ-ადას და იას-ბუღა.

⁸) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: არ არის ეს სიტყვა.

⁹) თ—ში: აბათან ნონმან.

¹⁰) ქარ. ცხ—ში: აღინაყ.

ღოთა: მოუესითა: მისითა: შეკრბა: და: იწყო:¹) ალა: ალასა: და:
 მოქცა: და: კუალად: განხეთქა: რაზმი: მათი: და: გამოვიდა: აქათ:
 და: შესაქედ:²) კუალად: მომართა: დაფრიწა: რაზმი: და: განვიდა.³)
 იქით: და: იწყო: თქმედ: ალა: ალასა: ვიდრე: ხოლო: ქართველ-
 თა: ძლიერათ: იწვეს: რმი:⁴) რამეთუ: თუთ: ხედიდა: უანი: რ-
 მელ: წინა: მდგომთასა: მეფემან: და: სპათა: მისთა: უწინ:
 შეუტევეს: და: სივლტოლად: მიდრკეს:⁵) ეგრეთვე: აშადა: 863
 ნოინმან: ძლიერად: იღვაწა: ესოდენ: რამელ: ოხტანსა: ში-
 ნა: რმისასა: სრულად: შეჭურვილი: კაცი: აღიღო: უნაგ-
 რისაგან: და: ტახტასა: თავისასა: შეზოიღვა: და: აქუნდა:
 სრულსა: რმისა: შინა: კელთა:⁶) ვითარცა: არწივსა: კაკაბი:
 ეგრეთვე: სირმინ: იღვაწა: ძლიერად: და: უოველი: მათ:
 კერძინი: სივლტოლად: მიდრკეს:⁷) ხოლო: ბარახა: უანი: შეემ-
 თხვია: მარჯვენით: აშადასთა: სიქდურს: ტონდა: შუდას:⁸) წინი-
 ღის: და: არღუნდას: ესენი: მსწრათელ: სივლტოლად: მოღრიკნა:
 ბარახა: ვიდრე: მეორე: დღე: ამათ: სდევნიდა: ხოლო: აშადა:
 რ: დღე: მათ: სდევნა: და: ვერ: ცნეს: თუ:⁹) თუ: რა: შეემთხვა:
 რაზმისა: სიკრძისაგან: და:¹⁰) ვითარ: ცნა: ბარახა: გაქცევნა: და:
 ამოწუეუტა: სპათა: მისთა: დაბრუნდა:¹¹) ეგრეთვე: აშადა:¹²) და: შეიმ-
 თხვინეს: კუალად: ურთიერთას: და: განეწუენეს:¹⁰) ვითარ: იხილა:
 აშადა: ნოინ:¹³) ბარახა: აღიღო: შუბი: და: მარტომან: მიმართა:
 რაზმისა: მათსა: რამეთუ: იყო: ესე: აშადა: ნოინ: კაცი: ტკბილი:

¹) თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: თქმად.

²) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: მეორედ.

³) ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: და.

⁴) თ—ში და ქარ. ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: იბრძოლეს.

⁵) ქარ. ცხ—ში: მიდრიკეს.

⁶) თ—ში: კელითა.

⁷) ბარ. ვარ—ში: მიდრიკენს.

⁸) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: სიქადურს, ტუნდა-ბუდასა. ბარ—ში: ტონდა-
 ბულასა.

⁹) თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: „რაზმისა სიკრძისაგან“, ეს სიტყვები ჩვენს
 დედანში წინამდებარის საში სიტყვის შემდეგ არის მოყვანილი.

¹⁰) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: ხოლო.

¹¹) თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: ხოლო.

¹²) თ—ში: აბადაცა.

¹³) ქარ. ცხ—ში: აბათა ნოინმა.

და: სახიერი: და: ახოვანი: ბეჭითა: და: მკერდითა: მზგაფსი: ღო-
მისა: უშიში: ძლიერი: შემმარაბელი: - და: ქაეროვანი: და: სი-
ტურფე: აღმატებული: ¹⁾ და: ვითარ: მიახდა: ²⁾ სხა: მისი: და: ³⁾
სდეგნეს: და: მოსწყდეს: სული: ურიცხვი: და: ტუე: ეუეს: და:
ესრეთ: განმარჯვებულნი: მოვიდეს: ურდოთა: მათთა: ⁴⁾ ხოლო:
ვითარ: იუო: ეანი: აშადა: ხვარასანს: ბრძოლად: ბარახა: ეანის-
გან: მაშინ: ზემო: კსენებულმან: თეგუთარ: წარმოავლინა: სამნი:
მკედართა: მთავარნი: მისნი: დედა: წულითა: და: ბარკითა: მათი-
864 თა: . სახლით: ⁵⁾ სეკზი: . ბადურ: . და: . ბიშასა: ⁶⁾ და: . თოლქა: .
დემურ: . დამთხე: ⁷⁾ ჯოლქა: . წარმოვიდეს: . და: . მოვიდეს: . და
დადგეს: . მთასა: . ზედა: . რომელი: . აღმოვიდის: . შტოდ: . კავ-
კასისა: . რაღას: . ღიხი: . და ვითარ: . წარვლეს: . დასავლით: .
კერძო: . რომელას: ⁸⁾ ღადოდ: . და ამათსა: . შესყარსა: . დემოთი-
სასა: დადგეს: თათარნი: ადგილსა: რომელსა: ეწოდების: ღომის-
თავი: და: მიერ: არბევდეს: ჯავახეთსა: ვიდრე: ფარვანამდე: ⁹⁾ მა-
შინ: მდგომთა: თათართა: ჩამოვლეს: ეკერის: კევი: და: განვლეს:
აწუქეს: ზედა: ფონი: მტკურისა: და: გავიდეს: ჯავახეთს: და-
ხვდა: ჯოგი: კახა: თორელისა: რომელსა: აქუნდა: ჰატევად: მე-
ჭურჭლეი: უხუცესობა: და: უურუმის: ვისმე: ჯოგი: ათასისა:
თავადისა: მკედრისა: აღიყანისა: ¹⁰⁾ შვილისა: უურუმისა: და: წარ-
მოვიდეს: და: მომართეს: სადგურსა: მათსა: ღომის: თავსა: ესმა:
უურუმის: ბადურსა: და: მოუწოდა: კახას: ¹¹⁾ თორელსა: და: დეუნა:
უევეს: ხოლო: თეგუთარიანი: განსრულ: იეუნეს: მტკუარსა: სა-
და: მოერთეს: წყალი: გურკლისა: და: ესენი: მივიდეს: შირსა:

¹⁾ სიტყვიდან „რაზმსა მათსა“ არ არის ქარ. ცხ—ში და თ—ში.

²⁾ თ—ში და ქარ. ცხ—ში: მიახლდა.

³⁾ ეს სიტყვა არ არის თ—ში და ქარ. ცხ—ში.

⁴⁾ თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: შინა.

⁵⁾ თ—ში და ქარ. ცხ—ში: სახლით.

⁶⁾ თ—ში და ქარ. ცხ—ში: აბიბახა.

⁷⁾ თ—ში და ქარ. ცხ—ში: და მეოთხე.

⁸⁾ თ—ში და ქარ. ცხ—ში: რომელსა უწოდენ.

⁹⁾ თ—ში და ქარ. ცხ—ში: ფანავარამდე.

¹⁰⁾ ქარ. ცხ—ში: არალიყანისა, თ—ში: არა ლიყანისა.

¹¹⁾ თ—ში: კახს.

მტკუერისას: რამეთუ: იყო: სიმრავლე: ფრიადი:¹) თათრის: და: ქართველთა: სპისა: მათი:¹) რამეთუ: მცირეღნი: იუენეს:²) იძიეს: დონე: თელაქდემურ:³) განვლო: მტკუარი: ოცდაათათა: კაცთა: უგრძნაულოდ: და: სხვანი: დაუდგეს: ჰირსა: მტკუერისათა: თო-ლაქდემურ: ავლო: კევი: და: აფიდა: ქედსა: და: აღაბა: აღამი: რამე: სხვა: დროშისა: და: მოეტევა: კმითა: მადლითა: და: გი-თარ: იხილა: ყურუმში: ბადურ:⁴) წინათ: და: უკანა: კერძო:⁵) ჭკო-ნა: სიმრავლე: და: შეშინებულ: იქმნა: და: ივლტოდა: მსწრაფლ: 865
შეშფოთებულნი: სადა: იგი: სიმრავლე: მოიკლა: კაცთა: კეთილ-თა: და: ორთა: კოხტელთა: მიიღეს: აღსსრული: და: სამძივა-რი:⁶) ცხენ: მოკლული: ცურვით: ივლტოდა: და: აწუერს: შევიდა: მკედართ: მთავარი: თათრთა: ყურუმში: ბადურ: მოკლა: და: უწე-სოდ: დაბნეული: გზისა:⁷) მეტისა: ვერ: დამპერობენი: შეივლტო-დეს: მთაღ: რუგეთისა: აღმართისა: ძნელ: სავალსა: სოფელ-სა: რომელსა: ჭქუიან:- კვრიაკე: წმინდა: დაბრუნდეს: და: გან-მარჯვებულნი: მივიდეს: ყანის: ძმისა: თეგუთარის: თანა: და: აღადებული: თეგუთარ: გარდამოვიდა: ქართლს: და: მოაკრებდა: ურველსა: ქართლსა: მაშინ: ევედრა: ყანი: აშადა: მეუესა: დავითს: რუსუდანის: ძესა: რათა: არღარა: შეეწიოს: და: არცა: შეუშვას:⁸) ნიჭთა: დიდთა: აღუთქმიდა: რამეთუ: იჭვისა: მქონებელი: დალატ-სა: თეგუთარის: უმათაგან: განცხადებულად: მცნობელი: თანიერ: თეგუთარის: კითხვისა: ერნდა: აშადას:⁹) და: შეკრნა: გზანი:¹⁰) არ-ღარა: შეისვლებოდა: ცხენითა:¹¹) თეგუთარ: არა: უწუოდა: და:¹²) ვი-თარცა: ცნა: აშადა: რამეთუ: არღარა: შეწევის: მეფე: დავით:

¹) ეს სიტყვი არ არის ქარ. ცხ—ში და თ—ში.

²) ბარ. ვარიანტი უმატებს: იგინი.

³) ქარ. ცხ—ში: თულიქდემურ. თ—ში: თოლაქ დემურ.

⁴) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: ყურუმში-ბადურ.

⁵) თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: ლაშქარი.

⁶) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: სამძივარი.

⁷) ბარ—ში: მზისა.

⁸) თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: თევთარ, და.

⁹) თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: დავით მეფე.

¹⁰) თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: რომელ.

¹¹) თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: ხოლო.

¹²) ეს სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში და თ—ში.

გარნა: წიკილ: არს: ვითარ: აფროსინელთა: შინა: სიტყუა: იტ-
 ვს: ვინმე: იბრძოლებოდეს: რა: ანტი: ჰატროს: და: ერმა: კა-
 სანდროს: მთაკუდინა: ცნა: აშადა: ყანმან: და:¹) წარმოავლინეს:²)
 მკედართ: მთავარი: მისი: სირმონ: ბადური: და: სხვანი: მთავარ-
 ნი: ნონინი: და: სპისა: სიმრავლ³) და: მოვიდეს: თრიალეთს: და:
 მოუვიდოდეს:⁴) მეფესა: დავითს: და: სპათა: მისთა: რამეთუ: მე-
 ფე: სნეულობდა: მას: ჟამად: და: წარმოავლინა: ყოველნი: მთა-
 ვარნი: მისნი: სირმონთანა: და: შთავიდა: სირმონ: ქართლად: და:
 866 ცნა: თეკუთარ: მოსვლა: სირმონისი: წინა: განეწყო: სპა: მისი:
 და: იქმნა: ბრძოლა: ძლიერი: და: მოსწყდა: ორგნითვე: ურიცხვი:
 და: ესწრა: დამე: და: გაიყარნეს: რა: გათენდა:⁵) განეწყუნეს: ურ-
 თიერთას: ჰირის: ჰირ: იქმნა: ბრძოლა: ძლიერი: და: სპა: მეფი-
 სა: წინა: მბრძოლობდა: და: ვითარ: აღერინეს:⁶) ივლტოდა: სპა:
 თეკუთარისი:⁷) მოისრნეს: და: უჩინო: იქმნეს: დარჩა: თეკუთარ:
 და: ძე: მისი: მცირე: უღონო: იქმნა: მივიდა: სირმონს: თანა:
 და: ეგედრა: რათა: ყანი: აშადა: იხილოს: მან: და: ძემან: მის-
 მან: ისმინა: სირმონ: გარნა: დაჰატომნა: და: აღიღო: ტყუედ:
 დედაწყული: მისი: და: ყოველი: სიმდიდრე:⁸) და: საქონელი: და:
 ჭოგი: და: მივიდა: აშადას: წინაშე: და: მიიყვანა: თეკუთარ: და:
 ძე: მისი: ხოლო: აშადა: არა: ავნო:⁹) რამეთუ: იყო: კაცი: მო-
 წყალე: და: შემდობელ: ვითარ: ზემორ: ვთქვთ: და: წარგზავნა:
 ქვეყანასა: ერასისას: და: მისცა: ათორმეტი: კაცი: მას: და: ძე-
 სს: მისსა: საზრდელი: და: შესამოსელი: უხვად: ქორ: შავარდენი: და:
 ავაზა: და: განუჩინა: საჩხომი: რომელ: არა: აკლდეს: და: მცველ-
 ნი: გაუჩინა:¹⁰) რათა: არღარა: გაუშვას: მამულსა: მისსა: და: ეს-

¹) სიტყვიდან მეფე დავით თ—ში და ქარ. ცხ—ში არ არის.

²) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: წარმოავლინა.

³) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: სიმრავლე.

⁴) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: მოუწოდეს.

⁵) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: განეწაადეს და.

⁶) თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: ურთიერთას.

⁷) თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: მიმო დაიბნივნეს.

⁸) თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: და ბარგი.

⁹) თ. უმატებენ: რა.

¹⁰) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: დაუღვინა.

რეთ: განსვენებულ: იუოფოდა: და: აღსრულდა: და: უანმა: აშა-
და: მრავალნი: ნიჭნი: და: ძღვენი: წარავლინა: მეფეს: დავითს:
წინა: და: ქართლს: მრავალნი: სოფელნი: და: ატენი:¹⁾ მისცნა:
მაშინ: წარვიდა: უანი: სიბად: და: თანა: წარიტანა: დავით: მეფე:
და: იუო:²⁾ უამი: ზამთარისა: და: რა: ზაფხული: მოიწია: წარმო-
ვიდეს: და: მკოზავრ: მომავალსა: მეფეს: შეეღვა: საღმობა: მუც-
ლისა:³⁾ ვითარ: მკურნალთა: ვერ: უძღეს: კურნებად: მაშინ: ევედ-
რა: ხატსა: მას: მარტო: მეოფისასა: და: მივიდა: მს: წინაშე:
ვითარ: ჩვეულ: იუო: რამეთუ: ჰირველ: ამისსა: მუცლისა: სნეუ-
ლებითა: შეპერობილ: იუო: და: ვითარ: მკუდარი: იღვა: უსიტ-
უყად: და: აღედგინა: ხატსა: კორც: შესხმულისა: ღთისსა: ხო-
ლო:⁴⁾ არღარა: ჰოვა: ღხინება: ამისთვის: რამეთუ:⁵⁾ მოაკლო: ღთის: 867
მსახურება: და: იწო: რღვევად: საუდართა: და: შჯად:⁶⁾ ამისთვის:
აღიღო: ღთნ: კელი: წყალობისა: და: ჰირველ: წელთა: მოკუდა:
ქე: მისი: ჰირმშო: გიორგი: სიკეთე: აღმატებული: და: აქა:
მიიცვალა: დავითცა:⁷⁾ მწუხარებითა: ძისათა:⁸⁾ და: ესგა: სხვაცა:
ქე: კეთილ: მოკსენებულ: მკნე: და: ქველი: რომელი: შემდგომად:
მეფე: იქმნა: ხოლო: ამან:⁹⁾ რა: დაასრულა: ცხორება: დამარხეს:
სამარხოსა: მეფეთასა: მცხეთას:-¹⁰⁾ ხოლო:¹¹⁾ თქმულაარს: ესეცა:
ვითარმედ: წამლისა: მიერ: აღსრულდა: ცოლისა: მისისა:¹²⁾ მიერ:
მიცემითა: წამლისათა: ვითარ: სიტყვის: მოქმედი: იტყვის: მაკი-
დოვნელისა: მის: დიდისა: შიღოსით: თავ: მტკივნეულობად: მუო-

¹⁾ თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: და შემდგომნი სოფელნი.

²⁾ ქარ. ცხ—ში: დაჰყო. ბარ—ში: და დაჰყო. თ—ში: და ყო.

³⁾ თ. უმატებს: და.

⁴⁾ თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: აწ.

⁵⁾ ქარ. ცხ—ში: რომელ.

⁶⁾ თ—ში და ქარ. ცხ—ში (გვ. 409) ამ ორი სიტყვის მაგიერ შეცთომით სწერია: დაბლად.

⁷⁾ თ—ში და ქარ. ცხ—ში: მეფე დავით.

⁸⁾ თ—ში და ქარ. ცხ—ში: ძისა თვისისათა.

⁹⁾ თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: დავით.

¹⁰⁾ ბარ. ვარ—ში აქ აშიაზე ტექსტისავე ხელით სწერია: ქვეს აქათ ჩსნე. მას უამსა მოვიდა მთაწმიდით გიორგი, ეფრემ და თეოფილე.

¹¹⁾ ეს სიტყვა ბროსეს გამოცემაში არ არის. თ—ში და ბარ—ში არის.

¹²⁾ თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: ესუქანის.

თვისა: და: იჭვისა: წამლისსა: მიდის: და: ანთიპატოს: მიერ:
 შიგემისა: ეგრეთვე: დავითის: თქმულაარს: ესუქნის: მიერ:¹) შუ-
 რისათჳს: ბასილ: უკარმელისა: რომელი: მოაკუდინა: მეფემან:
 უწესობისათვის: თანა: ეყო: ბასილი: ესუქნის: და: არა: რიდა:
 სწუთოსა:²) ჰატოხნისა: მეფისასა: და: ჩოკანცა: აღიკადა:³) მთა-
 რობა: შიგეტაცა: ამის: უწესობისათვის: მოიკლა: ბასილი: ვინაბ-
 გან: მოიწია: მწუხარება: უნეკეშინისცემო: უოგელთა: მკვდრთა:
 საქართველოსათა: რამეთუ: მიიცვალა: მეფე: დავით: იგლგეს:
 წესისა: ებრ: და: მრავალი: ნიჭი: გასცეს: ეკლესიათა: საუღარ-
 868 თა:⁴) გლახათა: საკსენებულად: მისა: გარნა: მწუხარე: იუენეს: მთა-
 ვარნი: რამეთუ: მეფე: დატრი: მცირე: იყო: და: არა: ძალ: ედ-
 ვა: მეფობა: ამისთვის: უმრავლესნი: წარვიდეს: და: მსახურებდეს:
 უანს: რამეთუ: ვერცა: დავით: მეფემან: სწვრთნა: ერისთავნი: ში-
 შისათვის: უანისა: მაშინ: ზემო: კსენებულნი: დალღურ:⁵) და: რა-
 ჭის: ერისთავი: კახაბერი: შეიზრახნეს: ურთიერთას: რათა: გა-
 ნუდგეს: მეფესა:⁶) რუსუდანი: ძესა: და: წარვიდეს: უანს: აშადას:
 წინაშე: და: ეზრახნეს: ალიყანს: ბადურს: რომელი: დგის: მთა-
 თა: ჯავახეთისათა: და: მან: აცნობა: უანს: ხოლო: მან: ნიჭნი:
 დიდნი: აღუთქვა: და: წარვიდა: აღლარ: და: კახაბერის: ძე: კახა-
 ბერი: რომელი: იყო: თესლით: ბორბოტი: ვითარ: გვაუწიებს:
 წიგნი: მეფეთა: ბადუშისთა: და: ნათესავთა: მისთა: რამეთუ: მო-
 იწივნეს: უანს: წინა: შეიწინარნა: და: მოუწოდა: სირმონ: ნოინს:
 და: ჰქვა: მეფე: დავით: ესეოდენტა: განდგომილებათა: იქმს: მის-
 სა: არა: კმა: იყოფს: და: უოგელთა: განდგომილთა: ჩვენთა: თა-
 ნა: შეეწვიის: ვითარ: თეგუთარს: და: აწ: დაღხურს:⁷) ხოლო:
 მე: ნიჭნი: დიდნი: და: ჰატოხნი: წინა: უუუენ: თეგუთარის: თვის:
 და: კულად: აღღურ:⁸) შეიწინარა: აწ: მნებაჳს: რათა: შური: ვიგ-

¹) სიტყვიდან „პიტეშითა წამლისათა“ არ არის ქარ. ცხ—ში და თ—ში.

²) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: საწოლსა.

³) თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: და.

⁴) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: აღლარ.

⁵) თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: დავითს.

⁶) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: იალხურს.

⁷) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: იალხურ.

დოთ: მისთანა:¹) და: ესმა: კახაბერსა: და:²) წარდგა: და: თქვა: უკეთ-
 თუ: ჭნებავს: უანსა: შურისკებად: დაკით: მეფესა: ზედა: მე: მის-
 თვის: მოვსრულ: ვარ: ვიცი: გზანი: შესავალნი: და: წარვასხ:მ:
 ლაშქართა: და: ვჭკონებ: რომელ: მეფე: კელთა: ვიგდო: და: აღ- 869
 ლურცა:³) იცის: გზა: და: ძალი: ქვეყანისა: მათისა: მაშინ: უბა-
 ნსა: უანმან: აშადა: სირმონიონს: და:⁴) აღიყას: და: თაიჩს:⁵) და: აბ-
 ჩის: რათა: ილაშქრონ: მეფესა: დავითს: ზედა: და: შეკრბეს:
 სიმრავლე: ლაშქრისა: სამი: ბეგრი: და: გამოვლეს: თრიალეთი:
 და: გარდავლეს: მთა: ლიხისა: და: ზედა: დაქსხნეს: ქუთათის:
 აბანოსა: შინა: მეფოსა: მეფესა: და: ძლით: შეესწრა: ცხენსა: ერ-
 თითა: კაბითა: მარტო: იფლტოდა: ხოლო: თათართა: მოაკრეს:
 კელესიანი: და: მრავალი: სული: ქრისტიანე: მოიკლა: და: ტუუე:
 იქმნა: და:⁶) უგნებულად: მივიდეს: უანს: წინაშე: ხოლო: მეფე:
 საკრველებით: ღაცული: ღთისა: მიერ: განესწრა:⁷) მეფე: ომსა:
 მათსა:⁸) მსწრაფლ: უკუნიქცეს: თათარნი: წელსა: მესამესა: კულად:
 წარმოვიდა: სირმონ: და: აღიყად: აშადას: ბზითა:⁹) შეპრობად: მე-
 ფისა: და: ემსტვრა:¹⁰) კახაბერსა: და: არღარა: ჭკონებდა: მისვლასა:
 თათართასა: და: ესხნეს: კულად: და: მეფემან: მიჭრიდნა: და:
 მოაკრეს: ქვეყანანი: და: ვითარ: ცნეს: შეურა: და: ზედა: მო-
 სვლა: მეფისა: იფლტოდეს: თათარნი: მსწრაფლ: მსწრაფლ:¹¹) მასვე:
 დღესა: ტუვთა: და: აღათეთა: ამათ: ჟამთა: სადუნი: მანკაბერდელი:¹²)
 უმეტეს: უოველთა: მთავართა: მის: ჟამისათა: რამეთუ: შე-
 იპურა: უანმან: აშადა: დაიწყო: ურვად: საქმეთა: საქართველო-
 სათა: რამეთუ: ასული: ჰატრონისა: მისისა: ავაგ: ათაბა-

¹) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: შური ვიგოთ მის ზედა.

²) ეს სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში და თ—ში.

³) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: ალაღარცა.

⁴) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: თაიჩოს.

⁵) თ—ში: ხოლო.

⁶) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: განერა, და ვერ ესწრა.

⁷) თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: რამეთუ.

⁸) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: აბაღას ბრძანებითა.

⁹) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: რამეთუ დაემსტურა.

¹⁰) თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: განდიდებულ იყო.

870 გისა: შევედრა: სადუნასა: და: ხვაშაგმან: ეჯბობაცა:¹) მისცა: მამინ: შეკრბეს: თავადნი ქართველნი: და დიდებულნი: და: წარიუყანეს: მეფისა: ძე: დატრია:²) ურდოსა: და: მივიდეს: შანშას: ძისა: იონესთანა:³) და მანდატურთა: უხუცესსა: თანა: და: წარჭეუა: იგიცა: ურდოსა: და: მიიუყანეს: უანს: წინაშე:⁴) და: ააურ-ვეს: მეფობა: და: ვთარ:⁵) იხილა: უანმან: დატრია:⁶) შეიწყალა:⁷) რამეთუ: იყო: ქმნულ: კეთილა: და: შეეწიერი: ხილვად: და: მისცა: ყოველი: საშეფო: თხნიერ: სარგის: ჯაუელისა: და: წარ-მოატანა: თანა: სადუნი: რამელსა: უბოძა: მეფემან: დატრია: ათ-ბაგობა: და: მოკიდა: ტოფისსა: დასკეს: ტახტსა:⁸) მამათა: მათ-თასა:⁹) და: აღასრულეს: წესი: კურთხევისა: კათალიკოზმან: და: ეფისკოპოზთა: და: ყოველთა: მთავართა: საქართველოსათა: ერუ-თით: კანეთით: სომხითთა: ქართლით: და: ჯაკანეთით: და: ტათ: რამელნი: შეკრებულ: იუენეს: და: იყო: მადლობა: ღმისა: და: სიხარული: დიდი: განცემა: გლახკათა: და: ობოლთა:¹⁰) ზედა: რათა: წარემართოს: მეფობა: დატრისა: და: კეთილად: განცემა: საქარ-თველსა:¹¹) მათ: ჟამთა: იწყო: უანმან: აშადა: ბრძოლად: მეგუ-პტელთა: მთავარსა: და: სულტანსა: მისრისსა: ფუნდუყადარს: და: წარავლინა: სხა: ძლიერი: და: მათთანა: სხა: ქართველთა: და: აჩინა: მეკლართ: მთავრად: თონდა: ვინმე: ნათესავით: სალდუსი:¹²) ბადურთა: მთავარი: გარეთათ:¹³) და: წარგზავნეს: გზასა: საბერძნე-

¹) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: ეჯობობაც.

²) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: დიმიტრი.

³) ქარ. ცხ—ში: შანშეს (ბარ—ში: შანშას) ძისა ივანეს თანა.

⁴) თ. უმატებს: ურდოს.

⁵) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: და უურვეს მეფობა და ვითარ.

⁶) ქარ. ცხ—ში და თ—ში ყოველთვის „დიმიტრი“ სწერია და ჩვენ ქვემოთ აღარ აღვნიშნავთ ასეთ განსხვავებას.

⁷) თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: და შეიყვარა.

⁸) თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: ზედა.

⁹) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: მისთანა.

¹⁰) თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: და დავრდომილთა.

¹¹) აქ თ—ში, როგორც სხვა ზელნაწერებში ვანტანგის რედაქციისა, მო-ყვანილია სათაური წითლის მელნით ნაწერი: „მესამეოცდასამე მეფე ქართლისა შორე დიმიტრი, ძე დავით მეფისა ბაგრატიონი.“

¹²) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: სალდუსი.

¹³) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: გართათ.

თით: მიმავალსა: შამად:- და: მიუმტნო: სულტანსა: საბერძნეთ-
 სსა: სახელით: ფარმანსა:¹⁾ რამეთუ:- უწინარეს: ამის: ჟამისა: 871
 აღსრულებულ: იყო: სულტანი: და:²⁾ დიდი: საღრუქანის: . უისდანი:-³⁾
 და: მონასა: მისსა: ფარვანსა:⁴⁾ მიეტაცა: სულტნობა: და: ცოლიცა:
 მისი: და:²⁾ ასული: რუსუდნისი: გურჯი: ხათუნი: მიიუყანა: ცო-
 ლად: და: მას: აქვნდა: უოველი: იოატროასა:⁵⁾ და: კაბადუკია: ამას:
 მიუმტნო: ყანმან: რათა: თანა: შეეწიოს: სპათა: მისთა: და: წარ-
 ვიდეს: სპანი: აშადანნი: და: მივიდეს: ფარვანს: თანა: და: დაი-
 ბანაკა: ეკტახსა:⁶⁾ რომელ: არს: ასურასტანი: და: ვითარცა: ესმა:
 სულტანსა: ფუნდუყარს:⁷⁾ მისკლა: თათართა: მოჰკლა: სპათა: ეკუბ-
 ტისთა: და: ზედა: დაესხა: ჟამისა: განთიადისსა: და: იქმნა: ძლიე-
 რი: ბრძოლა: სადა: იგი: მკნელ: ბრძოლა: უუეეს: ქართველთა:
 რომელ: თათარნი: განკრდა:⁸⁾ მაშინ: თათარი:⁹⁾ ვინმე: სახელით:
 მოძღულ:¹⁰⁾ მიეტყვა: მარტო: რაზმისა: არაბთასა: და: განკლო: შიგან:
 და: გამოვლო:¹¹⁾ და: მომავალსა: ცხენსა: მისსა: უკანა: ფერგი:
 მარჯვენა: მოჭკუეთა: ვინმე: ქუე: მდებარემან: კაცმან: სალავსა:
 რქასა:¹²⁾ ზედა: იქმნა: საქმე: საკრველი: იფლტოდა: სპა: აშადსი:
 და: თანა: მოკლულ: იქმნა: წარმოვიდა: ესე:¹³⁾ უფერკოსა:¹⁴⁾ ცხე-
 ნითა: სამი: დღე: და: სამი: ღამე: ვლო: ეგრეთ: მოკულა: ცხენი:¹⁵⁾
 ვითარ: ცნა: აშადსა: ამოწუედა: ლაშქართა: და: უმეტეეს: ქართველთა:
 დაუმძიმდა: დიდად: და: შეასმინეს: სულტანი: საბერძნეთისა: ფარ-

1) თ—ში: ფარმანსა.

2) ეს სიტყვა არ არის თ—ში.

3) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: უისდანი.

4) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: ფარმანს.

5) თ—ში და ქარ. ცხ—ში ამ სიტყვის მაგიერ: პონტო (თ—ში: პონ-
ტო), ასია.

6) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: დაიბანაკეს ევზაიტს.

7) ქარ. ცხ—ში: ფუნდუყადარს.

8) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: განკვირდეს.

9) თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: არა სახელოვანი.

10) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: მორდულ.

11) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: და მერმე გამოვლო რაზმი.

12) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: ქაჩასა.

13) თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: მორდული.

14) თ—ში: უფერკოთა.

15) თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: ხოლო.

ვანა: ვითარმედ: განზრახვითა: მისითა: იქმნა: და: მოსვლას:¹) სულ-
 ტნისა: ფუნდუყარისა:²) ამისთვის: შეიპყრნეს: ფარვანა: დადა: თუ:
 არა: ენება:³) აშაღას: მოკლავა: მისი: არამედ: ნოინთა: მოაკუდინეს:
 872 ფარვანა: და: აღიღეს: უოგელი: სიმდიდრე: მისი: და: აჩინეს: სა-
 ბერძნეთს: ნოინი: დიდი: და:⁴) კეთილი:- ნათესავი: პირველთა:
 უანთა: ონანისა:⁵) გვარისა: სახელით: ერინჯი:⁶) ამას: ამას:⁷) კელთ:
 უდვეს: მთავრობა: საბერძნეთისა: და: წარუდეს: აწეუერი:⁸) რომელ:
 ჰქონდა: ფარმანს: ცოლეულთაგან: და: უბოძეს: ჯაყელსა: სარგისს:
 და: ძესა: მისსა: ბერქს:⁹) ვითარცა: აღზარდა: მეფე: დატრი:¹⁰) და:
 იწეო: საურავთა: საქმეთა: კეთილთა: განგებად: რამეთუ: იყო: ესე:
 დატრი: ტანითა: ახოვან: ფერთა: ჰეროკან: შესახედავად: ტურფა:
 თმითა: და: წვერითა: მწეზარ:¹¹) თვალთა: გრემანს:- ბრტყელ:¹²) და:
 შეწეობილ: საშვედროთა: წესითა: სრული: ცხენოსანი და: შეიღ-
 დოსანი: რჩეული: უხვი: მოწყალე: გლახაკთა: და: მდაბალი რომელი:¹³)
 არა: სმენილარს: ნათესავი: მეფეთა: გინა: სხვათა: კაცთა: რამეთუ:
 აქნდა: ჩვეულება: აღიღის: საფასე: და: აღდგეს: დამე: და: მოფ-
 ლის: ქადაქი: და იხილნის:¹⁴) გლახაკნი: და: დაფრდომილნი: და:
 ობოლნი:¹⁵) თვისითა: კელითა: მისცემდეს: და:¹⁶) უოგელთა: უწეოდის:
 მოწყალება: მეფისა: და: გლახაკნი: დამით: თვალთა: შინა: ვი-
 დოდან: რათა: შეემთხვივნენ: მეფესა: ამისთანა: მოგო: მარხუ-

¹) ეს ორი სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში. თ—ში უკანასკნელი სიტყვა არის.

²) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: ფუნდუყადარისა.

³) თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: ყაინს.

⁴) ეს სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში.

⁵) თ—ში: ონანისა.

⁶) თ—ში: ერინჯნი.

⁷) თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: სამცხეს.

⁸) თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: ხოლო.

⁹) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: აღიზარდა მეფე დიმიტრი.

¹⁰) თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: და შევნიერ.

¹¹) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: ბეკ-ბრტყელ.

¹²) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: მოწყალე და მდაბალი, გლახაკთა, ქურივთა და დაფრდომილთა მოწყალე, რომელ.

¹³) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: მოიხილნის.

¹⁴) თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: და.

¹⁵) ეს სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში და თ—ში.

რობა: 1) ღამით: ლოცვა: და: მუკლთ: ურა: ფრიადი: ათას: სუ-
 თასი: 2) ესრეთ: ყოველთურთ: განშორებულ: იყო: გარნა: ესრეთ:
 კელთა: 3) სადუნისათა: იყო: რამეთუ: ფრიად: განადიდა: სადუნი:
 უახმან: და: იპურა: 4) მეფისა: დატრისკან: თელევი: 6) და: ბელაქანი:
 და: მრავალნი: ქვეყანანი: და: სადუნი: კეთილად: განაკებდა: საქ- 873
 მეთა: საქართველოსათა: რამეთუ: დღეთა: მისთა: არა: იქმნებოდა:
 ძალი: თათართკან: და: უსამართლო: არცა: დიდთა: ნაინთკან:
 არცა: ელჩთკან: და: 6) ესრეთ: აღშენდა: საქართველო: 7) მეფემან:
 დაიწყო: სიბასა: წარსვლად: და: აღშენნა: ქვეყანანი: მოკრე-
 ბულნი: ამხვე: აღაშენა: ზალატს: შინა: მონასტერი: ისინთა: სა-
 ყოფელად: მეტეხთა: ღთის: მშობელისა: და: შეამყო: განგები-
 თა: დიდითა: და: შესწინა: სოფელნი: და: ზვარნი: და: განუ-
 ჩინა: მონაზონთა: საზრდელი: და: განაკო: განგებითა: კეთილი-
 თა: და: წარვიდა: ურდოს: და: მას: შინა: ყოფასა: მეფისასა:
 სთხოვეს: საფასე: ურიცხვი: მეფეს: განზრახვითა: სადუნისითა:
 ჭქუა: მეფეს: სადუნმან: უკეთუ: მომტე: დმანისი: მე: მივსცე:
 საფასე: უანსა: ისმინა: მეფემან: და: უვნებელად: მისცა: დმანისი:
 და: მიმდგომი: მისი: და: უმეტეს: 8) განდიდნა: სადუნი: სოფო:
 იქმნა: კეთილიცა: საქმე: მონასტერთა: და: გლახკათა: მიერ: 9) რა-
 მელ: დღეთა: ცხორებისა: მისისათა: მან: მისცა: უაღანო: და:
 მადი: ათორმეტთა: უდაბნოთა: გარეჟისათა: და: განათავის: უფლნა:
 ქვეყანა: გარეჟისა: და: მსახურებდა: მეფეს: დატრის: განდიდ-
 ნა: დიდად: ლაშქრითა: და: სიმდიდრითა: აქროსა: და: ვეცხლი-
 სათა: 10) ჯოგისა: და: ხვასტაგისა: არა: იყო: რიცხვი: რამეთუ: იყო:

1) თ—ში: მარხველობა.
 2) თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: მუკლი მოაგდის მდამლად მიწასა ზელა
 (გვ. 412).
 3) თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: შინა.
 4) თ—ში: იურვა.
 5) თ—ში: თელავი.
 6) ეს სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში და თ—ში.
 7) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: და მოიპუნა. თ—ში: მოიპუნა.
 8) თ. უმატებს: და.
 9) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: მიმართ.
 10) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: და.

კაცი: ესე: მშვეებელი: კეთილად: გამკონე: და: ბრძენი: რამეთუ:
 უანი: აშად: ისმენდა: სიტყუათა: მისთა: და: დიდი: სიბღვეანი:¹)
 874 ათაბაგისა: ამას: აქენდა: და: ასული: მისი: ხვარშაქ: მოუუენა:
 ცოლად: ესე: სიბღვეანი:²) განდიდებულ: იყო: უანის: ულოსაგან:
 და: სადუნიცა: მისგან: განდიდებულ: იყო: და: უოგელი: საბრძა-
 ნებელი: უანისა: მისთა: კელთა: შინა: იყო: და: ბრძანებასა: მის-
 სა: მორჩილობდეს: და: იუიდანა: მრავალნი: ქვეყანანი: და: უბო-
 ძეს: მეფეთა: კარი: და: დაჟდა: კარსა: და: მისი: მიმდგომი: ქვე-
 უანა: მოივარკა:³) ახალციხელთაგან: და: ასული: ახალ: ციხელი-
 სა: ცოლად: მოიუენა: და: საქართველოსა: ლაშქართა: საქმე: და:
 განგება: კელთ: უდვა: უანმან: და: დარბაისელნი: და:⁴) ქართველნი:⁵)
 სომხითარნი: და: ერ: კახნი: მეფეს: წინაშე: იუენენ:- ამათ:-
 ჟამთა: შინა: განდიდნა: სამცხის: სპასალარი და: მეჭურჭლეთა:
 უხუცესი: სარგის: ჯაუელი: და ძე: მისი: ბერქა:⁶) რომელნი:
 მთავრობდეს: სამცხეს:- ხოლო საქმენი: სარგისისნი: ზემოთ: აღ-
 გუწერია: და: შემდგომად:⁷) ვაკსენთ:⁸) იყო:⁹) ბექა: ტანითა. ახო-
 ვან: ფერთათა: ჭაეროვან: თმითა და: თუალითა: გრემან: და: შვე-
 ნიერ: ბეჭითა: და: მეკრდითა: სრულ: ძალითა:¹⁰) ომსა: შინა:
 მკნედ: მბრძოლი: ცხენთა: ზედა: მკნე: და:¹¹) მოისარ: ნადირთა:
 კელოვანი: გონებითა: ფრთხილ: მაშენებელი: ქვეუენათა: ეკლესია-
 თა: და: მონასტერთა: და:¹²) ღთის: მოსაფთა: კაცთა: ჰატევის: მცემე-
 ლი:¹³) რომელ: არა: დააკლდის: ცისკრის: ლოცვათა: სამხრად: და:
 მწუხრად: ვითარ: ტვიბიკონი: მოსცემდის: წესსა: ლოცვისასა:
 ამისთვის: ჰატევისცა: ღთნ: და: მოულოცა:¹⁴) შემზგავსებელი: მოანი-

¹) თ—ში და ქარ. ცხ—ში. სიმდივანი. შემდეგ თ. უმატებს: ავან.

²) ეს სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში და თ—ში.

³) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: მოივერთვა.

⁴) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: და.

⁵) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: ბექა.

⁶) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: აწ.

⁷) თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: ძე მისი ბექა, ხოლო.

⁸) თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: ესე.

⁹) თ—ში და ქარ. ცხ—ში ამ სიტყვის მაგიერ: და ძალითა ძლიერ.

¹⁰) თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: მლოცავი.

¹¹) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: შეუღლეცა.

ჯ: ლოცვისა: მარხვისა: და: გლახაკთ: მოწყალებისა:¹) უდონოთა: 875
 აღმზრდელი: - მ ა შ ი ნ: -²) დაიხურა: ქვეყანა: ტასის: კარიიდამე:³) კარ-
 ნუ: ქალაქამდის: სამცხე: აჭარა: შავშეთი: კლარჯეთი: და: უმრავლესი:
 ტაო: ვაშთოვანა:⁴) ნიკაღის: კევი: არტანუჯი: ათორმეტნი: უდაბ-
 ნონი: კოლა: კარნი:⁵) და: ორნივე: არტანნი: და: მრავალნი: სო-
 ფელნი: ჯავახეთს: და:⁶) ესრეთ: დღითი: დღე: განდიდნობდეს: და:
 მსახურებდეს: უანს: აშაღას: და: მორჩილობდეს: მეფეს: დატ-
 რის: ხოლმე: მეფე: დატრი: წარმატებოდა. ღთის: მსახურე-
 ბითა: და: კაცთ: მოყუარებითა: და: უანი: უმეტეს: უმატებდა: ზა-
 ტივსა: მისსა: დაღათუ: ჯერეთ: ურმა: იუო: არამედ: ინებეს: და:
 წარავლინეს: კაცი: ზონტოდ: მეფისა: ბერძენთასა: კომნიანონისა:⁷)
 რომელი: იუო: ნათესავად: დიდისა: კონსტანტინესა: და: მოიყუა⁸)
 ასული: მისი:⁹) დიდებითა: და: საჭურჭლებითა: დიდითა: და: ქმნეს:
 ქორწილი: სამეფოსა: წესისა: ებრ: და: შემდგომად: მცირედისა:¹⁰)
 მუცლად: იღო: დედოფალმან: და: შვა: ძე: და: უწოდეს: სასჯელად:
 დავით: რომელი: უკანასკნელ: მეფე: იქმნა: ქართლს: ამათ: ჟამთა:
 კუალად:¹¹) იგივე: არდუნ: რომელსა: აღერიცხუნეს: უოველნი: საბრძა-
 ნებელნი: უოველთა: უანათანი: რათა: აღთვალოს: ქვეყანა: და: ცნას:
 ვითარ: რომელი:¹²) ქვეყანა: აოკრდა: გინა: აღშენდა: ათვალა: ახლად:
 და:¹³) უმრავლესნი: მოაკრებულნი: იუო:¹⁴) უმეტეს: ერეთი: და: კახე-

¹) თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: მონასტერთა და ხატთა პატივის მოყუარე, ობოლთა და.

²) თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: ბეჰამან.

³) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: ტასის კარიოვან.

⁴) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: ვაშლოვანი.

⁵) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: კარნიფოლა.

⁶) ეს სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში და თ—ში.

⁷) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: „კომნიანონისა“. ამის პირდაპირ აშიაზე ვახ-
 ტანგ მეექვსის ხელით სწერია: „მეფის დატრის ცოლი. ბერძენთ. მეფის კომნიანონ
 ასული“.

⁸) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: მოიყვანეს.

⁹) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: ასული კომნიანონისა, მეფისა ტრაპიზონელისა.

¹⁰) თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: ჟამისა.

¹¹) თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: მოვიდა.

¹²) თ—ში და ქარ. ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: ვითარძი.

¹³) თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: და ცნა, რამეთუ.

¹⁴) თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: და.

თი: რამეთუ: კამბეჩის: ვაკენი: მოკრებულ: იყო: გამოსვლას: მას:
 თათართას: ოდეს: გამოვიდა: უანი: დიდი: ბერქა: მამინ: ტფილის:
 876 უოფას: არღუნარდისას: ეზრახა: მეფეს: და: სთხოვა: თამარ:¹)
 რომელი: იგი: მხოლო: ესვა: და: ჰქუა: ვითარმედ: კითილად: მო-
 კსენებულმან:²) მამამან: შენმან: მომცა: ასული: მისი: და:³) შენი:
 სძლად: ჩემდა:⁴) და: ცოლად: შევიდის: ჩემის: გარნა: იგი: ვერ: ეს-
 წრა: აწ: ვითხოვ: რათა: არა: უღირს: ირინო: ვედრება: ჩემი: და:
 მომცე: და:⁵) შენი: შევიდისათვის: ჩემის: ვითარ: ესმა: მეფეს:
 დაუძიძღა: და: დიდსა: ჭმუნვასა: ჩავარდა: და სულითა:⁶) ტკივნეუ-
 ლითა: ეძიება: ღონესა: და: სძაგდა: წარმართისა: ქორწინებად:
 და:⁷) მისი ქრისტეს: აღმსარებელი: გარნა: არა: იყო: ღონე: რა-
 მეთუ: მამას: მისსა: მიეცა: და: მისცეს: ცოლად: შევიდის: არ-
 ღუნასსა: და: აღასრულეს: წესი: ქორწილის: და: წარვიდა: არ-
 ღუნ: ურდოსა: ხოლო: შეილი: მისი: დაუტყვა: მეფისა: თანა:⁸)
 მათ: ჟამთა: კუალად: მიუდგა: დედოფალი: და: შვა: ყრმა: და:
 უწოდა: ვახტანგ:⁹) და: კუალად: მათ: ჟამთა: დამშვიდნა: ქვეყანა:
 ღიბთიერი: და: მოიწყო: მეფემან: დაგით: რომელი: იყო: კა-
 ცი: შირველ: კეთილ: და: გონიერი: უხვი: მდაბალი: და: ზუკად:
 უმჯობეს: უჩინარეს:¹⁰) მეფეთასა: და: იყო: მრავალთა: მშვიდობასა:¹¹)
 ხოლო: რაჭის: ერის: თავი: კახაბერი: იყო: ქართლს: და: აქვნდა:
 ქვეყანა: ატენისა: და: არა: ჰატვი: ეზურა: არცა: უანისა: და: არცა:
 დატრი: მეფისაგან: ორგულაობისათვის: მეფეთასა: ამისთვის: შეი-
 წრებულ: ევედრა: მეფეს: რათა: შეიწყალოს: და: უბოძოს: მა-
 მული: მისი: - ხოლო: ტკბილმან და: მოწყალებან: მეფემან: შე-
 877 იწყალა: და: შეუნდო: ფიციოთა: მტკიცითა:¹²) რათა: არა: აბრალოს:

¹) თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: დაჲ მისი.

²) თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: მეფემან.

³) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: დაჲ.

⁴) ეს ეს სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში და თ—ში.

⁵) ზროხეს გამოცემაში: გულითა. თ—ში და ბარ—ში: სულითა.

⁶) თ—ში: და ქარ. ცხ—ში: წინაშე მეფისა.

⁷) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: და უწოდეს სახელი ვახტანგ.

⁸) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: უჩინარეს.

⁹) თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: შინა.

¹⁰) თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: მიერ.

პირველი: შეტოდება: და: ეგოს: ერთგულობას: ზედა: მისსა: და:
 მიუბოძა: მამული: მისი: უოველი: და: კუალად: ეგო: მამულსა: მის-
 სს: რაჭას: ხოლო: ვითარ: დაუო: მცირელი: ჟამი: იწყო: მათვე:¹)
 კუალთა: სულად: და: ვითარ: ისწრაფდეს: ღირი: მწვირეთა: მი-
 მართ:²) და: ვითარ: იქდნე:³) გესლისა: დათხევად: გვარასაგნ: მი-
 აქვდა: ორგულობა: დაშვიწებულმან: ფიცთა: საშინელთამან: იწყო:
 დალატად: შეუეთა: და: წარაფლინა: კაცი: და: წიგნი: აღიყას:⁴) თანა:
 ათსის: თავთა:⁵) რომელი: იდგის: თავსა:⁶) ჯავახეთისათა: და: კო-
 ლისათა: რათა: პირველისავე: ებრ: დაესხას: შეუესა: და: ადვი-
 ლათ: კელთ: უგდოს: შეუე: გარნა: უქმ: ეო: ღან:⁷) ზრახვა: მისი:
 ვითარ: აქიტობელისა:⁸) დავითის: მიმართ: და: საცნაურ: იქმსა:
 წიგნი: ამისთჳს: მიეგო: მისაგებელი: ბორბტი: და: სიტრუე: მი-
 სი: თხემსა: მისსა: ზედა: დაუკდა: შეიპურნა: შეუემან: და: პირ-
 ველ: თვალი: დასწვა: და: მერმე: ერთი: კელი: და: ერთი: ფეკი:
 მოჭკუეთა: და: ორნი: შვილნი: მისნი: მისცნა: ექსორიობად: კოს-
 ტანტინე: პოლის:⁹) წარგზავნა: რამეთუ: დედოფალი: ცოლი: მისი:
 ასული: იყო: დადისა: ზალიადოსი: შეუისა:¹⁰) ხოლო: კახაბერი:
 მცირე: ცხოვრებელი: განვიდა:¹¹) და: მოკულა: და: მოისპო: უოველი:
 ნათესავი: მისი: ბადუშთა: კახაბერის: ძეთა: არა: დაშთა:¹²) და: აღი-
 კოცა: ნათესავი: მისი: და: საკსენებელი: მათი:¹³) ~~~~~

ამასვე: ჟამთა¹⁴) ინება: ყანმან: ამკედრება: ქვეყანასა: ზედა:
 გილანისსა: რამეთუ: იგი: დაშთომილ: იყო: კელთ: უგდებულად:

¹) თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: მამურ-პაპურთა.

²) თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: და სკორეთა მიმართ.

³) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: იქედნე.

⁴) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: იალიყ.ს.

⁵) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: თავსა.

⁶) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: მათათა.

⁷) თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: საკვირველებამან.

⁸) ბროსეს გამოცემაში: აქიტოფელისა. თ—ში და ბარ—ში: აქიტობელისა.

⁹) ქარ. ცხ—ში: ქოსტანტინუპოლედ.

¹⁰) უკანასკნელი ათი სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში და თ—ში.

¹¹) თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: ცხოვრებისაგან.

¹²) თ—ში და ქარ. ცხ—ში უკანასკნელი ხუთი სიტყვა არ არის.

¹³) თ—ში და ქარ. ცხ—ში უკანასკნელი სამი სიტყვა არ არის.

¹⁴) თ—ში: ამას ჟამსა.

878 და: არა: მოჩილებდეს: დარცა: ხარჯსა:¹) მოსცემდეს: წარაგ-
 ღინა: სხათა: თანა:²) თათართა: და: ქართველთა: და: მეფე:
 არა: წარგზავნა: და: აზინა: სხათა: უხუცესად: სირმონ:
 ბადური: და: წარვიდეს: და: შევიდეს: გილანსა: და: შე-
 კრბეს: გილანელნი: და: წინა: და: უდგეს: სიმაგრესათა: ში-
 ნა: ხოლო: ქუეყანა: მათი: განშავრებულ: იყო: არს: კერ-
 ძი:³) კლდითა: და ტუითა: და: გზანი: იწრინი: დერთ:⁴)
 კერძო: ზღვითა:⁵) სიკრძეთა: შინა: წინა: განაეწუენეს: და:
 იქმნა: ბრძოლა: ძლიერი: გინაღენთა:⁶) დასხეს: ისარნი: ვი-
 თარცა: წვიმა: გარდაცა: სირმონ: ცხენისაგ: და დაჟდა:
 და: ზურგი: შეაქცია: ბრძოლთა: მისთა: და: ყოველნი:
 სჰანი: დაჰ: ქვეითდეს: და: გერ:⁷) შემცირდეს: ისარნი:
 ახლტა: სირმონ: და: მიეტევს: ვითარცა: ვეფხი: და: ვი-
 თარცა:⁸) ქართველნიცა: მიეტევნეს: მკნედ: და: აოტნეს: გილა-
 ნელნი: და: ორნი: თითნი: მარჯვენისა: კელისანი: დასქრნეს:
 სირმონს: და: დარჩეს: სჰანი: თათართანი: და: ქართველნი: უგ-
 ნებულად: და: ვითარ: იხილნეს: სიმაგრენი: ქვეყანისანი: რომელ:
 უბრძოლველ: იყო: და: არა: ეგო: დაჰერობად: წარვიდეს: უანს:
 აშადას: წინაშე: ესრეთ: დამშვიდნა: ქვეყანა: და: ყოველით: კერ-
 ძი: იწყო: მშვიდობა: მოხედნა: დან: წყალობით: მოსაგათ: მის-
 თა:- და: იყო: უხვება:⁹) ჰურისა: და: დვინისა: და: მეფე: დატრი:
 879 განაკებდა: სამეფოთა: საქმეთა: ვითარ: მოიცადეს: მცირედ: ჭირ-
 თაგან: და: განიხუენებდეს: და:¹⁰) მიდრკეს: გზისაგან: სამდთოსა:
 იწკეს: განდგომად: რამეთუ: შეუემან: მოიუყანნა: სამნი: ცოლნი:
 ეკრეთვე: სადუნმან: მოიუყანა: სამი: ცოლი: და: მთავართა: იწ-

¹) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: და არცა ხარჯსა.

²) თ—ში და ქარ. ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: სპა.

³) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: ერთ-კერძო.

⁴) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: და ერთ.

⁵) თ. და ქარ. ცხ—ზა უმატებენ: ამათ.

⁶) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: გილანელთა.

⁷) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: და ვითარ.

⁸) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: მისთანა.

⁹) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: უხობაჲ.

¹⁰) ეს სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში და თ—ში.

უეს: კელი: შეხებად: საუღართა: და: მონასტერთა: და: იწეს: მიტაცებად: სოფელთა: და: აკრაკებთა: უმეტეს: მესხთა: საუღართა: ზედა: დიდებულსა: აწუერისსა: დალაოუ: ამათ: უწესობათა: დიდად: ამხილებდა: ნიკოლოზ: კათალიკოზი: და: ნიკოლოზ: მაწუერელი: ჯუნბერის: ძე: ¹⁾ და: ²⁾ არავინ: ყურად: იღებდა: სიტყუას: მათსა: და: კუადად: სხვანიცა: აღმოსცენდებოდას: ბორტონი: რამეთუ: იწეს: ურთიერთას: მძლავრებად: და: მიხეკვად: და: არავინ: იზოგებოდა: სამართლის: მეოფელი: რამეთუ: იყო: მღვდელთ: მთავარი: და: მღვდელი: ჯად: ამხარტავანი: ანგარ: ბორტონის: მეოფელ: უწესიერო: ვითარ: განვამრავლოთ: სიტყუა: ³⁾ უოფლით: კერძო: ბორტო: მაშინ: მოიწია: სამართალი: სასჯელი: ცოდვათ: ჩვენთათჳს: რამეთუ: ზემო: კსენებული: იგივე: არღუნ: წარმომართა: სამცხეს: ხილვად: სარგის: ჯუელისა: რომელი: დაბერებულ: იყო: ⁴⁾ სენიაგან: სიბერისათა: დაკსნილიყო: უოფლითა: ასოთა: ⁵⁾ შემოვლო: სამხითი: ტფილისი: და: ქართლი: მკედრითა: ორითა: ბევრითა: და: დიდად: ავნებდა: ქვეყანასა: დალა: თუ: ⁶⁾ არა: ბორტონის: მეოფელი: არამედ: საზრდელისა: ძალითა: ⁷⁾ დიდად: დასჭირდა: ქვეყანა: და: უგრძნაულად: მივიდა: სამცხეს: და: ⁸⁾ და: დგა: აწუერს: და: ცნა: სარგის: მოსვლა: არღუნისი: და: მოვიდა: მის: წინაშე: იგი და: ძე: მისი: ბეჭა: განკვრდა: ორთავე: მოსვლასა: და: სარგის: წარიტანა: ურდოს: და: ბეჭა: დაუტევა: სამცხეს: რამეთუ: იყო: მესხეთე: კვრიაკე: წმიდათა: მარხუათა: და: რა: წარმოვიდეს: სამცხით: მოვიდეს: მოვიდა: სამხითს: ⁹⁾ და: მოიწია: ვნების: კვრიაკე: და: დიდსა: ოთხშაბათსა: შეიძრა: მძაფრად: ქვეყანა: სამხილებელად: უსჯულოებათა: ჩვენთათჳს: ¹⁰⁾ და: კუა-

880

¹⁾ თ ში და ქარ. ცხ—ში: ჯუანშერის ძე.
²⁾ ეს სიტყუა არ არის ქარ. ცხ—ში და თ—ში.
³⁾ თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: რამეთუ იუტუნენ.
⁴⁾ თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: და ყოვლითა.
⁵⁾ თ—ში და ქარ. ცხ—ში: ყოვლითა სიბერითა და ასოთა მოღებითა მიწუღდელ იყო (გვ. 415).
⁶⁾ თ—ში და ქარ. ცხ—ში: ში: ქვეყანათა დალაოუ.
⁷⁾ თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: უზომოთა.
⁸⁾ თ—ში და ქარ. ცხ—ში უკანასკნელი სამი სიტყვის მაგიერ: მოიწივნეს სამხითს.
⁹⁾ თ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: უსჯულოებათათჳს.

ღად: ხუთშაბათსა: მცირედ: შეიძრა: და: არაფინ: გულის: კმა:
 უო: რათამცა: წყალობად: აღეადეძრა: ღთი:¹) შემდობელი: და: ვი-
 თარ: მოიწია: ზარასკვი: ვნებისა: უფლისა: კუადადცა: შეიძრა:
 ქვეყანა: დაუედლა: და: არღარა: იქმნა: და: ვითარ: მოიწია: შაბა-
 თი: და: იქმნა: სამ: ჟამად:²) და: ხვადისა: დღე: ჯერ: იყო: სი-
 ხარული: აღდგომისათჳს: უფლისა: და: უოველნი: მოელოდეს: სი-
 ხარულსა: ესოდენ: რისხვით: მოხედნა: დინ: ქვეყანასა: უსამართ-
 ლობასა: ჩვენთასა:³) რამეთუ: საფარველითურთ:⁴) შეიძრა: ქვეყანა:
 და: შეძრწუნდა:⁵) რომელ: დაიქცეს: საუღარნი: და: მონასტერნი:
 ეკლესიანი: და: ციხენი:⁶) ნაშენებნი: მოკრდეს: მთანი: და: ბორ-
 ცენი: დაიზულეს:⁷) კლდენი: სახედ: მტვერისა: დაიგაღნეს:⁸) და:
 მაწა: განიზო:⁹) შავი: წყალი: მზგავსად: კუზრისა: აღმოიჭრა: ხენი:¹⁰)
 881 დაეცნეს: და: ირეკოდან: ძვრასა: ქვეყნისასა: რომლისათჳს: საუ-
 ღარი: აწუურისა: დაიქცა: რამეთუ: უოვლად: წმიდა: აწუურისა:
 დინის: მშობელი: ლიტანიობით: შესვენებული: საშუალ: საუღრი-
 სა: ესკენა: გუმბადი: ჩამოიჭრა: და: ვითარ: ქუდი: კაცისა: ეს-
 რეთ: თავსა: დაერქვა: და: დარჩა: უვნებლად: ძლიერებითავე: მი-
 სითა: ესე: რისხვა: საშინელი:¹¹) სამცხესა ოდენ: მოიწია: ვიდრე:
 თჳსა: ერთისა: ჟამთამდე: გარნა: სხვაგან:¹²) არა: სადა: ევნო:
 მცხეთის: საუღარიცა: დაიქცა: სამცხეს: ურიცხვი: სული: მოსწუდა:
 და: უოვლად: საუღარი: ეკლესია: და: ციხე: არსად: დარჩა: დაუქ-
 ცკვარი: იქმნა: კლოვა: და: ტირილი: უზომო: ხოლო: ზემო:
 კსენებული: იგი: არღუნდა: იყო: ეანს: წინაშე: და: შეედგა: სე-

1) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: აღეძრათ ღმერთი მოწყალე და.

2) თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: დღე.

3) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: სიმრავლისათჳს უსამართლოებათა ჩვენთათჳს
(83. 415).

4) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: საფუძვლითურთ შეარყია და.

5) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: შეძრწუნდა.

6) თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: სახლნი.

7) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: და ბორცუნი მაღალნი დაზულეს.

8) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: დაიშალნეს.

9) თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: და.

10) თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: მაღალნი.

11) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: ზეგარდამო.

12) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: სხვა.

ნი: რომლისა: მიერ: მოკუდა: და: ვითარ: ცნა: შეიღმან: არღუ-
 ნისმან: წარმოვიდა: სახელად:¹) დიდად: მეფისა: და: ცოლი: მი-
 სი: დაუტყვა: ტფილის: ხოლო: იკმია:²) სიფლტოლა: მთიულეთს:
 რამეთუ: სძაგდა: ვითარ: უსჯულო: და: წარმართი: მამინ: სადუნ-
 მან: ცნა: ვითარ: არღარა: ჰნებავს: დასა: მეფისასა: ქმარი: და:³)
 შეიდი: არღუნისი: და: ევაჭრა: რათა: მოჰყიდოს: და: მეფისა:
 დავედრა: უანს: აშადას:⁴) ხოლო: იგი: ერჩდა: და: მოჰყიდა: და:⁵)
 მეფემან: მისცა: და:⁶) თვისი: სადუნსა: ესე: უწესო: ქნა: რამეთუ:⁷)
 სმინ: ცოლნი: მოიუენან: სადუნ: თვისად: ამისთვის: განწყრა: კა-
 თალიკოზი: ნიკოლოზ: კაცი: მოხუცებული: და: მართლ: მადიდე-
 ბელი:⁸) გარნა: მძლავრებისკან: სადუნისა: ვერ: უძლო: განყენ- 882
 ბად: არამედ: ფრად: შეაჩვენებდა: მათ: ჟამთა: შინა: საქმისა:
 რასათვისმე: განუდგეს: თათართა: სარგის: და: ძე: მისი: ბექა:
 რამეთუ: სარგის: დაბერებულიყო: სენითა: ფერკის: ტვიფილისა-
 თა: და: ბუდა: ნობის: მიერ: თვალად: წოდებულისა: ძმა: არ-
 ხენ:⁹) წარმოგზავნა: მოკრებად: სამცხისა: და: მოვიდა: არხუნცა:⁹)
 სმითა: ოცი: ათასითა: ხოლო: ბექამან: მირიდნა: მათა: რომელ:
 არიან: შუა: გურაის: და: აჭარას: და: მესხნი: შევიდეს: ციხე-
 თა: ქვაბთა: და: ტყეთა: და: მოვლო: ლაშქარმან: სამცხე: და:
 ვერა: აენო: დაუეეს: ოცი: დღე: და: წარვიდეს: და: დარჩა: ქვე-
 უანს: მშვიდობით: და: ვითარ: გარდაკდა: წელიწადი: და: ინება:
 უანმან: აშადა: წარსულა: ეგვპტეს:¹⁰) ანუ: დაიპურას: და: ანუ: მო-
 ხარკე: უოს: მოუწოდა: უფველთა: სმათა: მისთა: და: მეფისა:
 დატრის: და:¹¹) სმათა: მისთა: წარსულად: და: ბრძოლად: ეგვპტი-

¹) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: სახლად.

²) თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: დამან მეფისამან თამარ.

³) ეს სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში და თ—ში.

⁴) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: და ევედრა უაინს აბაღას.

⁵) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: ხოლო.

⁶) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: დაჲ.

⁷) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: რომელ.

⁸) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: მართლ-მკვეთელი.

⁹) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: არუხა.

¹⁰) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: ინება უაინმან აბაღამ წარსულა ეგვპტედ.

¹¹) თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: ყოველთა.

სა: სულტნის: რამეთუ: მაშინ: ფუნდუყადარ: შიცვალებულიყო:
 და: სხვა: დაეყენა: ეწოდა:¹) ნასიკ: მელოქ: და: მოუწოდა: ძმას:
 თვსსა: უძრწამესსა: და: აჩინა: მკედართ: მთავრად: და: კელთ:
 უცდომ: ეოველი: სხვა: მისი: და: უბრძანა: ბრძოლას: სულტნის:
 მაშინ: მანგუდემურ: მოუწოდა: მთავარსა: სამცხისსა: ბექასა: რა-
 883 თა: წარჭეუეს: თანა: ხოლო: მან: ჰქუა: მტერთა: ჩემთა: სიტუ-
 თა: განსწერა: ჩემთა: ძმა: შენი: ყანი: აშადა:²) და: არუხს: წარ-
 მავალინა: და: მოაკრა: ჭეყენა: ჩემი: ხოლო: მე: მოვრიდენ: არას:
 შეცოდებისათ: და: აწ: მეშინის: ყანისგან: და:³) შენ: ფიცითა:
 მაშინდობ: არა: მამრადოს: და: ჭეყენა: ჩემი: და: მამული: მშვი-
 დობით: დაივას: მოვალ: წინაშე: შენსა: ლაშქრითა: ვითარცა:
 ესმა: მანგუდემურს: განიხარა: და: ოქროსა: წელისა: შესმითა:
 შეჭფიცა: და: ეოველი: სიმტკიცე: აღუთქვა: და: მოსცა: ბეჭე-
 დი: რომელი: ეცვა: თითსა: მისსა: რამეთუ: ესე: იყო: მტე-
 ცე: საფიცარი: და: აუწეეს: მოციქულთა: ეოველი: ბექასა: შეიძს:
 მოუწოდა: ეოველთა: მესხთა: და: წარემართა: მანგუდემურს: თა-
 ნა: და: მივიდა: მის: წინაშე:⁴) განიხარა: ფრიად: და: ჰატვინი:-
 და: ნიქნი: დიდნი: უყუნა: და: უჩვენა: ყანი: აშადა:⁵) და: შეიყუ-
 რა: სიკეთისა: მისისათ: და: ესრეთ: წარვიდეს: მისრეს:⁶) და:
 ვლეს: მრავალი: დღე: და: მიიწინეს: ერთსა: ქალაქსა: რომელსა:
 ერქუა: დარბუზაკი:- გამოვიდეს: მოქალაქენი: კართა: და: იქმნა:
 ომი:⁷) სდა: იგი:- ბექამან: და: მისთა: მეოლთა: მესხთა: ძლიერ-
 რად: იღვაწეს: უფროს: სხვათა: თათართა: და: ქართველთა: ში-
 გან: ქალაქსა: შესთხინეს: და: მესხნი: უზირატეს: მიეტყვნეს: და:
 დასცხრა: დგაწლი: ბრძოლისა:⁸) ჰატვი: დიდი: უყო: ბექასა: შე-

¹) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: რომელსა ეწოდებოდა.

²) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: ყანი აბაღა.

³) თ. უმატებ: თუ.

⁴) თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: და.

⁵) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: ყანი აბაღა, რომელმან ფრიად პატივ-სცა
 (გვ. 419).

⁶) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: მისრეთს.

⁷) თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: სასტიკი.

⁸) თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: მაშინ.

სამსკელთა: და: ცხენთა: საკურველთა: მინიჭებითა: ეგრეთვე: დი- 834
 დებულთა: და: აზნაურთა: ბექასათა: აივარნეს:¹) მიერ: და: იელტო-
 დეს: ეგვპტით:²) კერძო: და: მივიდეს: ქალაქს: რომელს: ეწო-
 დების: ამასი:³) და: ამო:⁴) დაიბანაკეს: მახლობელად: ქალაქთა: და:
 ეცნა: სულტანს: ნასირ: მელიქს: მოსკლას: თათართა: წარმო-
 სრულ: იუო: უოვლითა: ძალითა: მისითა: და: მოვიდა: იგიცა: და:
 ვითარ: იხილა: მანგუდემუს:⁵) სულტანი: და: სხა: მისი: ამკედრდა:
 და: წინა: განეწყო: ხოლო: მეფე: დატრი: დაღათუ: ჯერეთ: არა:
 სრულ: იუო: დღეთა: ბრძოლათათა: თვს: ევედრა: მანგუდემურს:
 რათა: წინა: მბრძოლად: განაჩინოს: იგი: და: სხა: მისი: რომ-
 ლისათვისცა: ისმინა: და: იქმნა: ბრძოლა: სასტიკი: და: ძლიერი:
 ოდესმე: უოფილთა:⁶) გარდასრულთა: ბრძოლათათა: უდიდესი: ხო-
 ლო: ვინათგან: უწყოდა: სულტანმან: წუობათა: შინა: მკნედ: წი-
 ნა: დაუდგრომლობა: მეფისა: და: სხათა: მისთა: ამისთვს: რჩეუ-
 ლი: მკედარი: თორმეტი: ათასი: თანა: იუო:⁷) და: წინაშე: დი-
 ეენა: ორთა: თანა: მთავართა: მკნეთა: რათა: განძლიერებას: და:
 შენივთებასა: ბრძოლისასა: უკანასკნელ: მიმტევებელთა: სძლან:
 და: აოტენს: ქართველნი: განძლიერდა: ომი: და: მოსწუდა: ორ-
 გნითვე: ურიცხვი: მაშინ: მსწრაფლ: ზედა: მიეტევენეს: მეფესა:
 უარსუნდურ: იაყაუბ:⁸) და: აფრახი:⁹) ათორმეტი: ათასითა: რჩეული- 885
 თა: მკედრითა: და: კუადად: იქმნა: სასტიკობა: ესე: ვითარი: რომ-
 მელ: ორასი: მკედარი: წინა: მბრძოლად: განეწესნეს: მეფესა: სრუ-
 ლად: მოისრნეს: სამთა: კაცთასა: და: ცხენთასა: თჯნაურ: მეფისა:
 მოიკლა: უარსუნდულისა: მიერ: შუბითა: ჭუნე: მეფისა:¹⁰) ხოლო:

¹) ქარ. ცხ—ში: ალყარნეს.

²) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: ეგვიპტის.

³) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: ამასია.

⁴) თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: და.

⁵) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: მანგუდემურ.

⁶) თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: და.

⁷) ეს ორი სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში და თ—ში.

⁸) ქარ. ცხ—ში: ყარა-სონდულუ ლა იაყუბ. თ—ში ყარასუნდულუ და იაყუბ.

⁹) თ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: იფრაშ. ქარ. ცხ—ში ეს ორი სიტყვა არ არის სრულებით.

¹⁰) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: სულიად მოისრნეს თვნიერ მეფისა და სამთა კატა და სამთა ცხენთასა. ეგრეთვე ჭუნე მეფისა მოიკლა ყარა-სუნდულისა მიერ შუბითა.

ჩხიდეველთა: ქართველთა: იწუეს: ბრძოლას: ძლიერად: და: უმრავ-
 ლესნი: მეგზუტელები: მოისრნეს: და: მეფეცა:¹⁾ ცხენ: მოკლეუდი:
 ძლიერად: იბრძოდა:²⁾ ვითარ: იხილას: მეფე: სიქანადიქემა: აბაშ-
 მან: მეის: აღსვა: მეფე: ჰუნესა: თჯისსა: ვითარცა: იხილეს: ქარ-
 თველთა: ამკედრება: მეფისა:³⁾ მაშინ: უოველები: აღმკედრდეს: და:
 მეოტ: იქმნეს: ყარასუნულ: და: აყუბათ:⁴⁾ ათორმეტ: ათასთა: თხს-
 თა: თანა: ხოლო: ლტოლვილ: იქმნეს: აქათალ:⁵⁾ ნოინნი: და: თა-
 თარნი: და: თჯთ: მანგუდემურ: უკმოიქცა: ლტოლვით: უოველ-
 თა: თანა: სპათა: მისთა: მაშინ: უდონო: ქმნილთა: ქართველთა:
 სივლტოლას: იკემეს: განგებითა: ზეგარდამითა: მეფე: დაცუელ:
 იქმნა: დაღატათუ: უმრავლესნი: ქართველები: მოისრნეს: მოვიდეს:
 მანგუდემურ: და: მეფე: წინაშე: აშადასა:⁶⁾ ხოლო: ნადრობასა:
 და: ლაშქართა: უოფასა: ამბვისა: მომლოდებასა: აშადას: იხილას:
 თათარი: ვინმე: ლტოლვილი: ხოლო: მან: კითხულმან: უოველი-
 გე: ლექსთა: მიერ: შეწუობითა: წარმოუთხრას: ენითა: მათითა: თგი-
 886 თუელისა: მთავრისა: ვედრება: აღიუანისთხს: თქუას: ვითარცა:
 მადლით: მომავალი: შავარდენი: მოუკდა:⁷⁾ მანგუდემურ: ვერძსა:
 მიემზგავსა: სირმონის: შვილი: ებაგან: მხტომელსა: გეფხსა: და:
 იასბულა:⁸⁾ მოზვერს: ბუღას: კამბესსა: და: თაგვნი: დედალსა: თხ-
 სსა:⁹⁾ ხოლო: ქართველთა: მეფისათხს: ესრეთ: თქვა: ენითა: მათი-
 თა: თენგარი: მეთუ: ქაურ: ქურბა:¹⁰⁾ ბუღარ: მეთუ: ბუღლდაჯი:¹¹⁾ ესე:
 იგი: არს: ვითა:¹²⁾ ღთი: გვრგვინვიდეს: ვითა: აქლემი: ბუღარობ-
 დეს: ქართველები: ვითარ: მოვიდეს: ყანს: წინაშე: მეფესა: ჰატოფ-
 სცა: და: წარმოავლინას: სახიდ: თხსად: და: კუადად: ეგულებოდა:

1) თ—ში: მეფეთა.

2) თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: ხოლო.

3) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: მეფე ამკედრებული.

4) ქარ. ცხ—ში: ყარა-სონდულ და იაყუბ. თ—ში: ყარასუნდულ და იაყუბ.

5) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: აქათ პირველ.

6) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: აბადასა.

7) თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: და.

8) თ—ში: იასბულა.

9) უკანასკნელი ოთხი სიტყვა არ არის თ—ში და ქარ. ცხ—ში.

10) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: ქურქურბაჲ.

11) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: ბურილაჯი. ბარ—ში: ბუღარლაჯი.

12) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: ვითარ.

აშადას: წარსვლად: და: შურის: გებად: სულტანს: ზედ: მო-
 კულა: ძმა: მისი: მანგულემურ: და: მცირედისა: შემდგომად:
 მოკულა: სადუნი: ათაბაგი: და: მიუბოძა: მაშედი: ძეს: მისსა:
 ხუტლიბუღას:¹) და: სხვა: სხეტობისა: ჰატისა: აღიუენა: ხოლო:
 შემდგომად: მცირედისა:²) მოკულა: აშადაცა: და: დასვეს: ნონთა:
 ენთა: ძმა: აშადასი: ჰამადა:³) არა: რა: ნიჭთა: საკელმწიფოთა:
 მქონებელი: მაშინ: წარვიდა: მეფე: ურდოსა: ჰამადას: წინაშე: ხო-
 ლო: მან: ჰატისცა: და: შეიწინარა: მაშინ: მუნ: ყოფასა: მეფის-
 სისა: მისცა: ასული: თვისი: რუსუდან: ისა:⁴) შეიღსა: დიდი-
 სა: ბუღასა: რომლისათვის: დიდად: განრისხებულნი: ნაკლოზ: 887
 კათალიკოზი: ფრად: აბრადობდა: და: ღთისა: სასჯელთა:
 თვალ: უხობასა: იქადებდა: რა: მეფე: მუნ: ყოფასა: დაძრი-
 სისა:⁵) ქმნა: ბორტო: იმად: ეანმან:⁶) და მომეყანებულმა: ძმი-
 სა: მისისა: ყონდარდასმან: საბერძნეთით: მოაკუდიან: ორნი: ძმა-
 ნი: აბუღეთის: ძენი: სადუნისგან: ღტოღვილნი: და: ყონდარ-
 დას: თანა: მოაკუდიანეს: ხუტლუბუღას:⁷) ძემან: სადუნისმან: მოაკუ-
 დინა: აქამოდვე: მეფე: დატრი: კეთილად: მმართველი: სკიპტრა-
 თა: სამეფოთა: შემეკობილი: და: მოწყალებისა: და: მონაზონები-
 სა:⁸) და: ეკლესიათა: ყოველთა: წესთა: სამღვთთა: და: კაცობრივ-
 თა: კეთილად: ზედ: მიწვენით: მმართველი: სისრულისაგან:
 მცირედ: მიდრკა: და: აღერა: წარმართთა: და: ისწავნა: საქმენა:
 მათნი: უძღებებასა: და: სიძვისა: გულის: სიტყვისა: უკანა: შე-
 დგომილმან: მოიყუანნა: სამნი: ცოლნი: ერთი: ბეჭას: ასული:⁹)
 სხვა: რომელი: დედათა: შეატუნეს: სოლომონის: ებრ: და:¹⁰) ური-

1) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: და მიუბოძა ძეს მისსა ხუტლუღას მეფემან მა-
 მული მისი.

2) თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: ფამისა.

3) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: ყინად ძმა აბადისი აშადო.

4) ბროსე ასწორებს: რუსუდანი (ქარ. ცხ—ბა გვ. 418, შენ. 1).

5) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: დიმიტრისსა.

6) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: აშადო ყინმან.

7) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: მოაკუდინა ხუტლუ-შა.

8) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: მოწყალებისა, და მოსამართლობისა, მონაზონ-
 თა (გვ. 418).

9) თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: და.

10) ეს სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში და თ—ში.

ცხუას: კეთილთა: მიერ: აღვსებულნი: მცირედ: სიბრტყედ: მი-
 დრკა: რომლისა: იჯისცა: ნიკოლოზ: კათალიკოზი:¹) განრისხებუ-
 ლი: უაქმიდავე: და: ამხილებდა: მრავლად: და: ვერ: არწმუ-
 ნა:²) დაუტოვა: კათალიკოზობა: და: კელითა: თვისითა: აკურთხა:
 ჟუარის: მტვირთველი: მეუფისა: აბრამ:³) კათალიკოზად: და:⁴) წარ-
 ვიდა: მამულად: თვსად: მოხუცებულნი: და: მუნ: იუოფოდა: მრავ-
 888 ლითა: მოღვაწეობითა: მარნეთა: მღვთმარებისა: და: გლახაკთ:
 მოწყალეობითა: და: სავსე: სათნოებათა: ტვირთითა: მიიღვალა: უფ-
 ლისა: მიმართ:⁵) მათ: ჟამთა: მოიწია:⁶) ბასილი: მონაზონი: ბიძა:
 ეფთემოს:⁷) კათალიკოზისა: სამღთთა: წესითა: აღსავსე: და: წა-
 ნასწარ: ცნობისა: მადლითა: განბრწყინებულნი: მოიწია: წინაშე:
 დატრი: მეუფისა: გამოცხადებისა: უოვლად: წმიდისა: ღთის: მშო-
 ბელისათა: ვითარცა: მოციქული: ძლიერად: ამხილებდა: და: წინა:
 აღუდგებოდა: მეუფეს: უწესოს: მისთვის: ქორწინებისა: და: ასწა-
 ვებდა: სიწმიდეს: და: მოაკსენებდა: ტაძარ: ღთისა: უოფისა:
 ხეცისა: და: სხეულთა: განმხრწნელობისათა: ტაძრისა: ღთისა:
 განმხრწნელისა: სიძვათა: შინა: სასუთუეელებისა: ღთისა: დამკლ-
 რებათა: კეთილთა: მათ: მარკალიტა:⁸) ღოცვასა: მარხვასა:⁹) გლახ-
 კათა: მოწყალეობასა: და: ღმობიერებასა: და: უხებებას: მდინარე-
 თა: თანა: მწვირიანთა: და: ულუყანთა: ღმმზართა: არა: შერთვა:
 ამას:¹⁰) ესე: ვითართა: სწავლათა: ეტოვდა: უკეთუ: დაუტოვნეს: უწ-
 სონი: ქორწინებანი: მე: თავს: მდებ: გექმნე: რათა: კეთილად:
 წარტემართოს: მეოფობა: შენი: და: მთავართაცა: ამხილებდა: უწე-

¹) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: დიდად.

²) თ—ში: დაარწმუნა.

³) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: აბრაჰამ.

⁴) თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: თვთ.

⁵) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: მიერ. ბარ—ში: მიმართ.

⁶) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: მთა-წმიდით.

⁷) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: ეფთემოს.

⁸) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: დამკვიდრებასა.

⁹) თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: და ცრემლთა.

¹⁰) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: და უყიანთა ღიამბალთა არა თანა-შერთვად.
 იმათ (თ—ში: ამას).

სობასა: და: უმრავლესთა: დაფარულნი: გულისა: მიუთხრეს:¹) ესე:
 ვითარითა: სასიხარუთა: განბრწვიებულნი:²) იუო: სანატრელი: იგი:
 მონაზონი: და: ვითარ: ვერ: არწმუნა: მეფესა: და: შეურაცხ: უო:
 სიტყუა: მისი: კუალად: წარმოუდგა: მეფესა: და: შთავართა: მის-
 თა: უკეთუ: მე: ჩემებით: რასმე: ვიტყუ: ვითარცა: ცრუ: წინას- 889
 წარმეტყუელი: შემაცოუნებელი: კაცისა: ღთისა: რომელი: მიაგლი-
 სს: რომათმისსა: ძესა: საბოტანისა: და: არა: უოკლად: წმიდისა:
 ღთის: მშობელისი: მიერ: მოვლანებულ: ვარ:³) სწავლად: შენდა:
 არა: ცუდ: იქმნეს: ზირკელნი: საქმენი: შენნი: ღოცვა: და: ცრემლ-
 ნი: შენნი:⁴) არა: განსუენენ: უწესოთა: ქორწილ: შეუფოთა: და:
 შეურაცხუენ: სიტყუანი: ჩემნი: ბაროტად: და: უხატოდ: მო-
 იკლას: მძლავრთა: მიერ: და: ოკერ: იქმნე: სამეფოსაგან: შენისა:
 და: შვილნი: შენნი: მამო: დაიხენ: და: სხვამან: დაიხურას: მე-
 ფობა: შენი: და: იავარ: უონ: სიმდიდრე: შენი: აჭას: ესერას: შენ-
 და: შთავართა: კეტუ: და: ვესავ: უოვლად: წმიდასა: ღთის: მშო-
 ბელსა: რომელ: სრულ: იქმნას: და: აღესრულოს: სიტყუა: ჩემა:
 უკეთუ: ეკო: უწესობასა: მაგას: მე: აჭას:⁵) ესერას: წარვალ: ხოლო:
 მეფემან: განკურვებულმან: არა: მიუგო: სიტყუა: რამეთუ: იუო:
 წმიდათა: კაცთა: ზატოვის: მცემელი:⁶) ამოკე: ჟამთა: ბრწვიანი:⁷)
 ზიმენ: საღასი: რომელი: გარეჯით: წარმოვიდა: და: დაემკვდრა:
 ბელაქანს: ქუასსა: რასმენ: რომელმან: ნათესავი: ლეკთა: წარმარ-
 თობისაგან: მოაქცივნა: რომელნი: ჰგინს: სარწმუნობასა:⁸) ქრის-
 ტესა: ამას: თანა: ბრწვიანი: დიდიცა: იგი: მოღვაწე: ანტონი:
 ხაოკრებლის: ძე: ნათესავით: მესხა: ხოლო ჩვენ: ზემო: კსენე-
 ბულისა: აჭმადის: მიმართ: აღვიდეთ: გინადგან: მოაკუდინა: აჭ-

¹) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: გულისანი მიუთხრის.

²) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: განშვენებულ.

³) თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: ვითარ ცრულ სჯულისა გარდამავალი შემ-
 რიცხეთ. და უკეთუ ყოვლად წმიდის ღვთის მშობელისა მიერ მოვლინებულ ვარ
 (გვ. 419).

⁴) თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: და უკეთუ.

⁵) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: მაგას ზედა, მე ამა.

⁶) თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: ხოლო.

⁷) თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: პატროსანი.

⁸) თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: ზედა.

890 მდა: ძმა: თჳსი: ყონღადარ:-¹⁾ იხილეს: უწესოება: აჭმადასი: ნონთა: ხვარასნის:²⁾ მდგომთა: განდგეს: და: დასვეს: უანდ:³⁾ შეკრება:⁴⁾ სხა: მისი: და: მოუწოდა: მეფეს: და: სხასა: მისსა: რათა: წარჭეუეს: ხვარასანს: ბრძოლად: არღუნ: უნისა: და: წარვიდა: მეფე: და: აასა: წარიტანა: ყოველი: ძალი: მისი: და: მანდატურთა: უხუცესი: დიდისა: შანშას: ძე: ივანე: და: საღუნის: ძე: ხუტლუბუდა:⁵⁾ ამირ: სხასაღარი: და:⁶⁾ წარემართნეს: და: განვლეს: ერასი: და მივიდეს: საზღვარსა: არღუნისსა:⁷⁾ ვითარ: იხილა: არღუნ: სიმრავლე: ლაშქრისა: ვერ: წინა: აღუდგა: არამედ: ივლტოდა: და: შეეიდა: ციხესა: ქალსად:⁸⁾ წოდებულსა: რომელსა: უკანა: მიუდგა: უანი: აჭმადა: და: მოიცვა: ციხე: ქალასი:⁹⁾ ვითარ: უღონო: იქმნა: არღუნ: ევედრა: რათა: არა: აბრალოს: და: შეუნდოს: და: მოსცეს: ფიცი: და: მივიდეს: წინაშე: მისსა: და: ისმინა: აჭმადა: და: მისცა:¹⁰⁾ ფიცი: უხუბელებისა: რამეთუ: სხარსთა: რჯული: აედო: აჭმადას: და: გამოვიდა: არღუნ: ციხით: და: მოვიდა: ბიძასა: მისსა: წინაშე: და: ესრეთ: წარემართნეს: ხოლო: ვითარ: ვიდოდეს: ხვარასანს: შეკრბეს: სხანი: ვინმე: უწესონი: და: ცუდნი: კაცნი: და: მტერნი: ქრისტიანეთანი: რომელ: ქრისტიანის: კაცის: სიკუდილი: დიდად: ღვაწლად: უხნდეს: რამეთუ:¹¹⁾ მოაჭმადისა: მოძღვრება:¹²⁾ რომელი: დაეწერა: ცუდი: სიტყუა: ურანსა: წიგნსა: შინა: მისსა: ვითარმედ: მოჭკლა: თ:¹³⁾ მამინცა:.

891

1) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: ყუნღადარ.
 2) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: ხვარასანს.
 3) თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: ძე აბაღა ყაინისა, სახელით არღუნ. ვითარ ცხა ესე აჭმადა ყაინმან.
 4) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: შეკრიბა სხა მისი.
 5) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: ხუტლუ-შა.
 6) ეს სიტყვა არ არის თ—ში და ქარ. ცხ—ში.
 7) თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: ხოლო.
 8) ქარ. ცხ—ში: ქალასად.
 9) ქარ. ცხ—ში: ქალასად, თ—ში: ქალსად. შემდეგ თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: ხოლო.
 10) თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: აჭმადამ.
 11) თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: უღმერთოსა მის.
 12) თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: ესრეთ იყო.
 13) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: ურანსა მისსა შინა, ვითარმედ უკეთუ მოჭკლათ ქრისტიანე (თ—ში: მოჭკლა ქრისტიანი), სამოთხეს შემოსლვად ხართ. და უკეთუ მათგან მოიკლათ (გვ. 420).

შესვლად: ხართ: ამისთვის: უმღრთო: იგი: კრებულები: ჯიმრ-
 თა: 1) შეკრბა: და: სადაცა: ჰკებდეს: ქართველს: ერთსა: გი-
 ნა: ორსა: მოკუელიდან: 2) ცნა: ესე: სურამელის: ბეკას: შეიღმან: რატი: რამეთუ: 3) ურმა: იყო: და: წრვიდა: 4) სომო-
 ცით: 5) კაცითა: და: ჰოვნა: მთასა: რასამე: მაგარსა: შინა-
 მეოფნი: კაცი: სამასი: ოდენ: ზედა: მიეტკენენ: და: იქმნა: ბრძოლა: 6) ფიცხელი: და: ჰირველსავე: შეკრებასა: მეოტ: იქმ-
 ნა: და: უმრავლესი: მათი: მოსწყდა: 7) და: სხვანი: მოაუყანნა: წინაშე: მეუისა: რომლისა: თვსცა: დიდად: ჰატაკსცა: მეუემან: და: მრავალი: ნიჭი: უბოძა: და: მიერ: წარმოვიდეს: და მოიწინეს: ჰქრესა: და უაზმინსა: და: უანმა: დიდად: დაუმადლა: მეუესა: თა-
 ნა: ხლება: ხვარასანს: და: ჰატაკსცა: უუო: დიდი: და: უოველნი: მთავარნი: საქართველოსანი: მოსცნა: და: უანი: შინა: წარვიდა: რათა: მოვიდეს: 8) ცოლთა: თანა: გამარჯვებულები: მეუე: თანა: წარ-
 მოიტანა: ხოლო: ძმისწყული: მისი: არღუნ: დაუტევა: ჰქრესა: და: ნონი: უოველი: დაუტევა: არღუნს: თანა: და: დავედრა: ალიყანს: და: სხვათა: ნონითა: რათა: მცირედნი: დღენი: დაუენენ: და: მერმე: მოაკუდინონ: არღუნ: და: იუენეს: ნონი: არღუნის: თანა: 892
 და: ქნეს: განზრახვა: დიდმა: ბულა: და: იას: ბულა: ნათესავით: 9) იორღთა: მთავარმან: რათა: აშადას: შვილი: უანად: 10) დასვან: და: აჭმად: მოაკუდინონ: რომელ: უუესცა: მსწრათელ: მივიდეს: დამით: და: გამოიუენეს: 11) კარავსა შინა: მწოლი: და: მოაკუდინეს: და: ვითარ: განთენდა: არღუნ: უანად: ქადაგეს: და: წარმოვიდეს: დეუ-

1) ეს სიტყვა არ არის თ—ში და ქარ. ცხ—ში.

2) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: მოკლვიდიან.

3) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: რატიმ რამეთუ.

4) თ—ში და ქარ. ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: წარვიდა.

5) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: სომოცითა.

6) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: ოში.

7) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: მათგანნი მოისრნეს.

8) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: მივიდეს.

9) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: ნათესავად.

10) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: არღუნ უაინად.

11) თ. და ქარ. ცხ—ში უმატებენ: ალიყან.

ნად: აჭმადისა: ხოლო: იგი: მოვიდა: ურდოთა:¹) მისთა: უკანს:²) მოეწივნეს: და: საბლითა: მოაშთვეს:³) მეფესა:⁴) ჰირველე: მიუმცნეს: რათა: განუეცოს: ჰამადან: და: ყოცა: მეფემან: და: მობრუნდა: და: მოვიდა: უანს: არდუნს: წინაშე: ხოლო: მან: კეთილად: შეიწყალა:⁵) და: მოსტა: ყოველი: სამეფო: მისი:⁶) და: სახლი: ავაგ: ათაბაგისა: რომელ: აქვდა: სიფდივანს:⁷) რამეთუ: უანი: კელთა: შინა: ბუღასათა: იყო: და: ბუღა: მოყურეცა:⁸) და: მზასალი: მეფისა: და: წარვიდა: შინა: მშვიდობით: გამარჯვებული: და: წარავლინა: ქე მისი: დავით: მცირე: სახლსა: რკდა: ათაბაგისსა: რათა: მუნ: იზრდებოდეს: და: აქვდა: საუფლისწულოდ: და: ესრეთ: დღითი: დღე: წარმატებოდეს: მეფობასა: მასსა: და: კათალიკოზი: აბრაჰამ: კეთილად: მართებდა: სატყთა:⁹) კათალიკე: კელესისათა: რამეთუ: იყო: კაცი: ესე: მართლ: მოქმედი: კეთილთა: საქმეთა: და: საურავთა: სამეფოთა: გამგე:¹⁰) ხოლო: მეფესა: დატრის: ესხნეს: შვილნი: დედოფალსა: ტრაპიზონელთა: ასულის: თანა:¹¹) ჰირმეო: დავით: ვანტანგ: ლაშა: და: ამონველ:¹²) და: ასული: ესუდანი: ხოლო: თათრის: ასულისა: თანა: ძინი: ორნი: ბადურ: და: იადგარ: ასული: ჯიბდა:¹³) ხოლო: ასულმან: ბექამან: ნათელ: უშვა: ქე: მხოლო: გიორგი: რომელი: უკანასკნელ: ძმათა: მისთა: მეფე: იქმნა: და: განდიდნა: უმეტეს: შემდგომთა: მეფეთა: რამეთუ: მარტო: იყო: ქე: დედისა: მარტო: შვა: დედამან: ყითარცა: მარგალიტისათჳს: თქმულაარს: მარტობა:¹⁴) უმჯობესისა: იჯის:

¹) თ—ში და ქარ ცხ—ში: ურდოსა შინა.

²) თ—ში და ქარ, ცხ—ში: უკანს და.

³) თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: აჰამადა-ყაინი, ხოლო.

⁴) თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: დიმიტრის.

⁵) თ—ში და ქარ, ცხ—ში: შეიწყანარა.

⁶) თ—ში და ქარ, ცხ—ში: თჳსი.

⁷) თ—ში და ქარ, ცხ—ში: სიფდივანს.

⁸) თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: იყო.

⁹) ქარ. ცხ—ში: საქმეთა. თ—ში: საქეთა.

¹⁰) თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: კეთილი.

¹¹) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: დედოფალსა ტრაპიზონელისა ასულსა თანა-

¹²) ქარ. ცხ—ში: მანოელ. თ—ში და ბარ—ში: მანოელ.

¹³) თ—ში და ქარ, ცხ—ში: ჯიგდა-ხათუნ.

¹⁴) თ—ში და ქარ, ცხ—ში: მარტობა.

ეგრეთვე: გიორგი: იზოვა: უმჯობესი: ყოველთა: კაცთა: მის: ჟა-
 მისათა: არაოდენ: კელმწიფეთა: არამედ: ყოველთა: კაცთა: ამან:
 დატრი:¹) მოიგო: სიმდიდრე: დიდად: დიდი: სიმდიდრესავე: ზედა:
 რომელ: დაშთომლად: ქმისა: მისისაგან: და: მსახურებდა: ყანსა:
 არღუნს: რამეთუ: თანა: შეეწოდა: ნოინი: დიდი: ბულა: რომელსა:
 ჰატოვად: ჩინგი: ყანობა: მიცა: ყანმან:²) ყოველთა: ჰატოვთა:³) უმე-
 ტეს:⁴) არს: მაშინ: განუდგეს: ყანსა: დარუბანდელნი: და: წარვიდა:⁵)
 დარუბანდს: მოუწოდა: მეფესა:⁶) და: წარჭეუთა: და: შევიდეს: დარუ-
 ბანდს: და: ვერ: წინა: აღუდგეს:⁷) და: იფლტოდეს: სიმკერეს: ცი-
 ხასასა: რომელსა: ანუად:⁸) უწოდეს: და: გარე: მოადგეს: და: ვერა:
 აგნეს:⁹) მაშინ: ყანმან: არღუნ: უბრძანა: მეფესა: რათა: ებრძოდეს:
 რამეთუ: იყო: ფრიად: შაკარი: აღიჭურა: მეფე: და: სძა: მისი: და:¹⁰)
 გარე: შეეზვიფნეს: და: შეუკდეს: ციხესა: რამეთუ: ბეკას: შვიდი: 894
 რატი: უპირველეს:¹¹) გავიდა: და: წარუდეს: ციხე: და: თავადნი: მათ-
 ნი: დაკოტეს: და: წარმოიდეს: ტუეუ: და: განძი: და: დელა: წული:
 მათი:¹²) და: ციხე: დაწვეს: ყოველსა: ხედვიდა: ყანი: თჯთ: მე-
 ფესა:¹³) აქვნდა: მტერობა: სთხოვა: ჯაჭვი: სახელოვანი: და:
 მსწრაფლ: მიანიჭა: მეფემან: და: წარმოვიდეს: შინა: და: ვითარცა:
 გარდაკდეს: ყანნი: მრავალნი: და: რაჟამს: წელიწდისა: თავი: მო-
 იწვეის:¹⁴) რომელსა: ურდსინკად: უწოდეს: რომელ: არს: ენითა:
 მათითა: რომელი: იქმნებინს: მარტსა: ათხუთმეტსა: მიაგლინა: ყან-
 მა: ნოინი: და:¹⁵) დაესხნეს: ბულას: და: შეაპურეს: და: აღიღეს:

¹) თ. და ქარ. ცხ—ბ. უმატებენ: მეფემან.

²) თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: რომელი. ბარ—ში ეს სიტყვა არ არის.

³) ეს სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში.

⁴) ბარ—ში: უპირატეს.

⁵) თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: ყანი.

⁶) თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: დიმიტრის.

⁷) თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: დარუბანდელნი.

⁸) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: ანუად.

⁹) თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: რა.

¹⁰) ეს სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში და თ—ში.

¹¹) ბარ, უმატებს: ყოველთა.

¹²) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: ურიცხვი.

¹³) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: მეფისა.

¹⁴) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: მოიწია წლისა თავი.

ყოველი: სიმდიდრე: მისი: და: მოიუხანეს:¹) და: მან: მსწრაფლ:²)
 განუკითხაკად: მოკლკა: მისი: და: ძისა: მისისა: და: მოაკუდინეს:³)
 და: ყოველნი: ნათესავნი: ბუდასნი:⁴) წარავლინეს: ყოველგან: კაცი:
 საბერძნეთს: შამს: და: ხვარასანს: და: მრავალნი: დიდნი: ნაინისი:
 მოსწყედეს: და: ესრეთ: შეიქმნა: კულა: და: მოსრვა: ნაინთა: და:
 წარმოავლინა: ელჩი: მეფისა:⁵) მკობიელმან: ყანმან: და: აწვია: ურდო-
 სა: მეფე: - ხოლო: ცნა: სიკუდილი: ბუდასი: მეფემან: დაუმძიმდა:
 დიდად: მოუწოდა:⁶) კათალიკოზსა: აბრამს: და: ეფისკოპოზთა: და:⁷,
 მონასტერთა: და: უდაბნოთა: გარეჟისათა:⁸) და: ყოველთა: მთავრთა:
 საშეფოსა: მისისათა: შემოკრბეს: მის: წინაშე: და: დაჯდა: ყოველნი:⁹)
 და: აღადო: მეფემან: ჰირი: თვისი: და ბრძანა:¹⁰) კათალიკოზთა:
 და: ეფისკოპოზთა: და: წარჩინებულთა: საშეფოსა: ჩემისათა: ვი-
 895 თარმელ: შეისვენა: მამამა: ჩემმა:¹¹) დაკითი: ერმა: მცირე: მძლავ-
 რობისა: შინა: თათართასა: და: ღთხ: ყოველის: მპყრობელმან:¹²)
 იესომ: ქრისტემან: და: ყოვლად: წმიდამან: ღთის: მშობელმან:
 რომლისა: ნაწილადცა: ვართ: და: ჟუარმან: ჰატოასანმა: რომელი:
 მოკვებინა: ჩვენ:¹) მეფეთა: დამიცვას: და: მიმაწიოს:¹³) ასაკად: სის-
 რულისა: და: მომზადდოს:¹⁴) მეფობა: სეპტრატა: და: ჰორფირი: მე-
 ფობისა: და: თანა: დგომითა: წარემართე: მეფობა: და: აქამომდე:
 მშვიდობით: ჰტეეს: სამეფო: ჩემი: აწ: განრისხებულადრს: ყანი:
 და: ყოველი: მთავარი: მისი: მოუწყუედიან: და: აწ: მე: მიწოდს:

1) თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: წინაშე ყანისა

2) თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: ბრძანა.

3) თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: ბუდა.

4) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: მისნი.

5) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: მეფისად.

6) თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: მეფემან.

7) ეს სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში.

8) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: გარეჟისა მღუდელ-მონაზონთა.

9) თ—ში: და დაჯდა ტახტსა ზედა და დასხდეს ყოველნი. ქარ. ცხ—ში:
დაჯდა და ტახტსა ზედა დასხდეს ყოველნი (გვ. 421).

10) თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: ისმინეთ ჩემი ყოველთა (გვ. 421).

11) ეს სიტყვა არ არის თ—ში და ქარ. ცხ—ში.

12) თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: და უფალმან ჩვენმან.

13) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: დამიცვა და მიმაწია.

14) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: მომზადლა.

წინაშე: მისსა: ვჰკონებ: ბორტის: ყოფასა: თუ: არა: წარვიდე:
 ურდოსა: და: წარვიდე: მთიულეთის: სიმაგრეთა: შინა: და: ღავიფვა:
 თაჲ: ჩემი: და: ჰა: უოველი: სსმეფო: ჩემი:¹) წინაშე: მათსა: ძეს:
 ისილეთ: რავდენი: სული: ქრისტინე: სიკუდილსა: მიეცემის: და:
 ტუჲ: იქმნესის: და: ეკლესიანი: შეიგინებან: და: მოკრდებიან:
 ხატნი: და: ჯუარნი: დაიშურვან: და: უკეთუ: წარვიდე: ეანს:
 წინაშე: დასტურობით: უწეი: მომკლავს: და: აწ: სიბრძნითა:
 თქვენითა: განაგეთ: მე: ესრეთ: ვჰკონებ: მრავალ: მკლავარე:
 არს: საწუთო: ესე: დაუდგრომელ: და: წარმაკალ: დღენი: ჩვენსა:
 საზრმელე: და: აზრდილებ: წარვლენ: და: უნებელ:²) თანა: გვაც:
 წარსულსა: სოფლისა: ამისგან: რა: სარგებელ: არს: ცხორება:³) ჩემი: 896
 უკეთუ: ჩემთჲს: მიაკალი: სული: მოკუდეს: და: მე: ტვირო: მძი-
 მე:⁴) განვიდე: სოფლისა: ამისგან: აწ: მნებავს: რათა: წარვიდე:
 ეანს: წინა:⁵) და: იეოს: ნება: ღთისა: უკეთუ: მე: მამკლან: ვჰკონ-
 ნებ: რომე:⁶) ქვეყანა: უნებელად: დარჩეს:⁷) ვითარ: ესმა: კათალ-
 კოზთა: და: ეფისკოპოზთა: და: მოძღვართა: და: მთავართა: გან-
 ჰკრდეს: თუ: ვითარ: დადვა: მეფემან: სული: თჲსი:⁸) ერის: მი-
 სისათჲს: და: ესრეთ: ვასუსი: უტეს: არა: არს: ნაცვადი: შენი:
 მეფეო: გამორფოს: ღთნ: მოკლვა: თათართაგან: მოკრდეს: ქვე-
 ყანა: შვილნი: შენნი: მიმო: დაიბნევიან: თუ: ქვეყანა: დაშთე-
 ბის: რა: არის: ნაცვადი: შენი: აწ: კეზრახებით: რათა: არა:⁹) წარ-
 ხვიდე: სიმაგრეთა: მთიულეთისსა: ანუ: აფხაზთასა: ვითარ: ქმნა:
 მამამან: შეხმან: და: არა: საჭირო: არს: განწირვა: თავისა:¹⁰)
 შენისა: შენგან: ჩვენ: ყოველნი: მტკიცედ: ვჰტიეო: ერდგუ-
 ღობსა: ვითარცა: ესმა: მეფესა: თქუა: თქუენ: ერდგულობისა:

¹) ეს სიტყვა არ არის თ—ში და ქარ. ცხ—ში.

²) თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: და მსწრაფლ.

³) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: ცხოვრება.

⁴) თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: ცოდვითა.

⁵) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: ყაინს წინაშე.

⁶) ეს სიტყვა არ არის თ—ში და ქარ. ცხ—ში.

⁷) თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: ხოლო.

⁸) ეს სიტყვა არ არის თ—ში და ქარ. ცხ—ში. ბარ—ში არის.

⁹) ეს სიტყვა არ არის თ—ში და ქარ. ცხ—ში.

¹⁰) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: სულისა.

და: სიუჟარულისათვის:¹) იტყუთ: გარნა: მეწყალის: უბრალო: ერი:
 ვითარცა: ცხოვარნი: კლვად: უღონო: არიან: და: არა: სადა: აქენ:
 ნუკეშინის: ცემა: მე: დაუსდებ: სულსა: ჩემსა: ერისა: თუ-ს: ჩე-
 მისა: და: არა: დავიშლი: ურდოსა: წასკლას: მაშინ: განკურვებულ-
 სი:²) ეოკელნი: და: თქუა: აბრამ: კათალიკოზმა: არა: არს:³) მე-
 ფუო: განსწირვა: სულისა: შენისა:⁴) რამეთუ: მრავალთა: მეფეთა:
 897 მიურიდნია: და: დაუტავს: თავი:⁵) თუნი: აწ: თუ: შენ: დასდებ:
 სულსა: შენსა: ერისათუ: ჩვენ: ეოკელნი: ეფიისკოპოზნი: ვი-
 ტვირთავთ: ცოდვათა: შენთა: არამედ: წინაშე: ღთისა: ვწამებთ:
 მოწამეთა: თანა: შერაცხილ: იქმნე: ვითარცა: უფალი: სახარება-
 სს: შინა: ბრძანებს: უფროს: ამისა: სიუჟარული: არა: არს: რა-
 თა: დაღვას: კაცმა: სული: თუნი: მოუესისა: თუ: და: უკეთუ: ერ-
 თისა: მოუესისა: სულისა: დადებ: კეთილ: არს: რავდენ: ურიცხუ-
 თა: სულთა: ცხოვნება: ეკოდენ: სარკებულ: არს:⁶) ვითარცა: ეს-
 მნეს: მეფეს: კათალიკოზისაგან: განიხარა: და: დასსკუნა: წარ-
 სულა: ურდოსა: დიდითა: დიდებითა:⁷) და: თანა: წარჭუეა: კოზი:
 აბრამ: და: განუჩინა: შვილთა: საუოფელი: ეოკელთა: მთავართა:
 რომელნი: არა: თანა: წარჭუეეს: შევედრნა: შვილნი: მისნი:⁸) და:
 წარგზავნა: რომელიმე: მთიულეთს: და: რომელიმე: კახეთს: ხო-
 ლო: ერმა: მცირე: გიორგი: წარგიანა: ტაოს: იშხანის: ციხე-
 სს: ასპარაბეთს:⁹) და: იგი: წარვიდეს:¹⁰) ურდოსა: და: ვითარ: მი-
 ვიდა: ქვეყანას: ხვამაქისა: ავაგის: ასულისა:¹¹) მუნ: დახვდა: ძე:
 მისი: დაუით: რომელი: იგიცა: წარიტანა: ამისთუნი: რომელ:
 უეჭველ: იქმნას: უანი: და: ჰგონოს: ერდგულობა: მისი: ვითარ:

¹) თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: ჩემისათვის.

²) თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: აღდგეს.

³) თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: საქმე.

⁴) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: განსწირავ სულსა შენსა.

⁵) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: სული.

⁶) თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: ხოლო.

⁷) თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: და საქურველითა.

⁸) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: თუნნი.

⁹) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: ასპარამენს.

¹⁰) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: და თუთ წარვიდა.

¹¹) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: ავაგის ასულისა ხვამაქისასა (გვ. 422).

ვლეს: მცირედ: და: მიეახლნეს: ურდოსა: ჰგონს: უანმან: მე-
 ფიისა: არ: მისვლა: წარმოავლინა: ნოინი: ერთი: სახელით: სიუ-
 ქალ: ძე: ზემო: კსენებულისა: იასბუღასი: რათა: მოიუუნოს: 898
 მეფე: მგზავრ: მიმავალსა: მეფესა: წინა: დაემთხვია: რომელმს:
 მეის: ადიდო: ყოველი: ბარგი: და: სიმდიდრე: მისი: და: მეფე:
 ჰურობილ: ყო:- და: მიუუნა:¹) უანს: არღუნს: წინაშე: ხოლო: მან-
 ცა: ჰურობილ: ყო: და: განიზრახვიდა: რათა:²) ბორცტი: უუოს:
 მეფესა: არღარავინ: არს: ღირსი: მეფობისა: და: თუ: არა: ბო-
 როტი: შეამთხვიოს: ვითარ: განუტეოს: მიმდგომი: და: მზრა-
 ხავი: ბუღასი: ჰქა: ხუტლუბუღა: უანსა: ნუ: იურვი: მკას: რა-
 მეთუ: მე: მოგეუუნო: შვილი: აფხაზთა: მეფისა: დავითისი: სა-
 ხელით: ვახტანგ: და: მას: მიუბოძე: მეფობა: რომელ: ორივე:
 სამეფო: ბრძანებასა: შენსა: მოწილობდეს: სანდა: უანსა: სიტ-
 უუა: ესე: და: წარაკლინა: ხუტლუბუღა: იმერთ:³) დავით: მეფესა:
 წინაშე: უქადა: ძესა: მისსა: მეფობა: და: ასული:⁴) მისი: ოჯახთ:
 ცოლად: და: ვითარ: წარვიდა: ხუტლიბუღა: ჰკითხეს: მეფე-
 სა: დატრის: რათა: აღწეროს: ყოველი: სიმდიდრე: მისი: საჭურ-
 ლე: ზროხა: და: ცხვარი: და: ყოველი: საქონელი: მისი: რა-
 მეთუ: ჰურობილ: იუო: თჯთ: მეფე: და: მთავარნი: მისნი:
 თხნიერ: აბრამ: კათალიკოზისაგან: კიდე: და: არღარა: იუო: დო-
 ნე: აღწერა: რაცა: აქნდა: სიმდიდრე: ფრიალი: წარმოგზავნა: კა-
 ცი: და: წარიღეს: ყოველი: არა: რა დაშთა: რამეთუ: მოქალა-
 ქათაცა: უწყოდეს: საგანძურნი: მეფისანი: და: შინა: გამცემელ:
 იქმნეს: ხოლო: იტყვან: ამასცა: ხოჯა: აზიზის: შვილი: რომელი: 899
 სა: მამა: მოკვლა: მეფესა: დავითს: ხუტლუბუღა: და: იგი: ორ-
 ნივე: მტერობად: შეითქუნეს: მეფისა: და: მივიდა: უანს: წინა-
 შე: საჭურჭლე: მეფისა: და:⁵) განჰკვრდა:⁶) და: მცირედ: დასცხრა:

¹) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: მიიღუნა.

²) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: და განიზრახვიდა ყანი ჟეთუ (გვ. 423).

³) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: იმერთს. თ—ში და ბარ—ში: იმერთს.

⁴) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: და და.

⁵) ორ არის ქარ. ცხ—ში.

⁶) თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: სიმრავლისათვის.

სულის: წერომისკან: და: არდა: ეგრე: ჰკონებდა: ბორბტის: უო-
 ფასა: და: ვითარ: იხილეს: ვაზირთა: მეფისათა: თლობილთა:¹)
 ჰქვეს: აჭა: თავი: შენი: კელთა: შენტა: შინა: არს: ღამით: მთი-
 დობინ: ცხენნი: მორბენი: და: წარკედ:²) კელთაგან: ამათთა:
 არა: არს: ნაცუადი: სულისა: შენისა: ჰქვეს: მეფემან: ისმინეთ:
 ჩემი: ჰირკელ: უწყოდე:³) სიკუდილი: ჩემი: და: დაკდე: თავი: და:
 სული: ჩემი: ერისათჳს: ჩემისა: ხოლო: აწ: თუ: წარვიდე: უბრა-
 ლო: ერი: მოისრას: რა: სარგებელ არს: უკეთუ: უოველი: სო-
 ფელი: შევიძინო:⁴) და: სული: წარვსწემილო: არა: ისმინა: გან-
 ზრახვას: მთავართა: მისთა: და: მოიწია:⁵) ხეტლუბუდა: ღიხთიქ-
 რით: და: მოახსენა:⁶) ვითარმედ: დავით: მეფე: წარმოავლენს: ძე-
 სს: თვისსა: მსახურებად: შენდა: და: სძასა: აფხაზთასა: რათა:
 გამსახურებდენ:⁷) ცნა: ეანმან: კუადად: დაჰმატომრეს: მეფე: დატ-
 რი: და: ვითარ: გარდაცა: ორი: დდე: კუადად: შიხურეს:⁸) მეფე:
 და: ძე: მისი: მცირე: ურმა: დავით: ცალკე:⁹) და: წარჰყუა: თახა:
 მდღელ: მონაზონი: გაზრდილი: მისი: მოსე: და: არგნითა: სცეს:
 მეფესა: და: ეგონა: უოველთა: არდარა: მოკლვას: მეფისა: რამე-
 თუ: წესად: აქენდა: რა: არგნითა: სცინა: არდა:¹⁰) მოაკუდინიან:
 გარნა: არა: დამშვიდნა: გულის: წერომისკან:¹¹) წარიუანეს: სამ-
 900 სჯავრკას: სახლსა: რამელსა: დივან: ხანად: უწოდეს: და: ჰკით-
 ხვიდეს: უკეთუ: თანა: ეწამა: განზრახვას: ჩინქიშან: ბულასსა:-
 და: ვერა: ბრალი: ჰოვეს: და: წარვიდა: ტოდნა: ვინმე: ნოინი:
 ეანს: წინაშე: რათა: არა: მოაკუდინოს: მეფე: და: ვერა: აღასრუ-
 ღა: სათხოველი:¹²) მისი: და: მოიწინეს: ათორმეტნი: მკედარნი:

¹) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: თლობილოდ.

²) თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: და განერე.

³) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: უწყოდი.

⁴) თ—ში: შევიძინე.

⁵) ქარ. ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: ხოლო მოიწია რა.

⁶) ქარ. ცხ—ა უმატებს: ყუაინსო . თ. უმატებს: და.

⁷) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: ხოლო ვითარ.

⁸) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: შეიპყრეს.

⁹) თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: ცალკეჲ.

¹⁰) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: არდარა.

¹¹) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: გულის წყრომა მისი.

¹²) ქარ. ცხ—ში: საწადელი (გვ. 428).

ყანისნი: რათა: წარიუყანონ: და: სიკუდილსა: მისცენ: სცნა: სიკუდილი:¹) მხიარულითა: ჰირითა: მოიკითხვიდა: მთავართა: საქართველოსათა: რამეთუ: უოგელები: მუნ: მოსრულ: იუუნეს: ნუგეშინისცემად: მეუისა: და: ხუტლუბულაცა: მდგომარე: იყო: ჰქვია: მეფემან: უკეთუ: ძალ: გიც: უასს: წინაშე: შემეწიებით: სიკუდილსა: ამას: შინა:²) თუ: არა: გნებავს: ძე: ჩემი: მცირე: დავით: იღვაწე: რათა: არა: მოიკლას: გულის: წყრომითა: აღსავსითა:³) ხოლო: მან: და: უოგელთა: მთავართა: იწიქეს: ტირილად: და: განვაღეს: გარე: ილოცა: და: ეზიარა: სისხლსა: და: კორცსა:⁴) ქრისტესსა: ღთისა: ეგრეთ: აღსევს: ცხენსა: და: წარიუყანეს: ვითარ: მილიონ: ერთ: და: ეგედრა: შტარვალთა: რათა: ილოცოს: მცირედ: და: ილოცვიდა: ცრემლ: მოდინებითა: ქვეყანასა: ზედა: და:⁵) მერმე: წარუხურა: ქელი: აჭა: დღე: საშინელი: ზარის: აღსაკელი: რომელი: იკადრეს: ბილწთა: ცხებულსა: ზედა: ღთისსა: და: წარჰკუეთეს:⁶) თავი:- ხოლო: გამოჩნდა: მასვე: ჟამსა: ჰატივი: ღთისა: მიერ: ცხებულსა: მისსა: რამეთუ: მზემან: შარავანდედი: თჳსი: უჩინო: უო: სრულიად: სიბნელე:- დიდი: და: უოგელნი: წარმართნი: განკვრდეს: იყო: ჟამი: მეათე: და: მწუხრამი:⁷) 901
შეიმოსა: ბნელი: ვითარ: იგი: უოგელსა: სოფლისა: ცხორებისა: გნებასა: მეუფისასა: ეგრეთვე: ამის: ნეტარისა: და: საქართველოსათჳს: წამებულსა: მეფისასა: რათა: საცნაურ: იქმნენ:⁸) ჰატიოსან: არიან: ცხებულნი: ღთისანი: ხოლო: იყო: მესამე: შაბათი: წმიდათა: მარხვათა: და: იმ ათორმეტ: თჳსა:⁹) ებრაელთა: მიერ: ნისად: წოდებულნი: და: ჩვენ: მიერ: მარტად: და: აღსრულეს: გულის: წყრომა: და: არავე: დასცხრა: გულის: წყრომა: მა-

1) ქარ. ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: ხოლო ვითარ ცხა მეფემან სიკუდილი თავისა თვისისა (გვ. 424).

2) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: და.

3) თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: ყანისგან.

4) თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: მეუფისა ჩვენისა

5) არ არის ქარ. ცხ—ში და თ—ში

6) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: მეფეს დიმიტრის.

7) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: მწუხრამდე.

8) თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: რამეთუ.

9) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: „და მეორემეტე თვისა“.

თი: რამეთუ: შეიპერეს: ერმაცა: დავით: და: ნოინსა: ტჩას:¹) მი-
 გვარეს: რომელსა: მკედართ: მთაფრობა: აქვნდა: მას: დამესა: მწუ-
 ხარებასა: გულისასა: მოიცივეს: ერმაცა: დავით: კარავსა: შინს:
 მოსიკუდილ: და: ვითარ: განთენდა: განიპარა: მოსე: მდღელი:
 რომელ: არაოდეს: განემოკრებოდა: დავითს: და: შევიდა: ტჩარს:
 წინაშე: და: აუწყა: მკლვა:²) დავითისი: ხოლო: იგი: აღდგა:
 მსწრათლ: და: წარვიდა: ეანს: წინა: და: ჰქკა: ერმისა: დავითის:
 უბრალეობა: რად: კიკმს: შეუცოდარის:³) ერმის: მკლვა:⁴) მე: მო-
 მადლე: ისმინა: და: მოსცა: და: წარვიყანა: სახლსა: თვისსა: და:
 შევედრა: ხოჯასა: თქსსა: რომელი: უკანასკნელ: სიბღვიან:⁵) იქმ-
 ნა: ხოლო: გვამა: იგი: ჰატოხსანი: დატრი: მეფისა: დასცვეს:
 მრავალ: დღე: რათა: არა: წარიდონ: ქაროველთა: და: ესრეთ:
 სრულ: იქმნა: წინასწარ: თქმული: ბასილი: მთა: წმიდელისა: ხო-
 ლა: იუენეს: მრავლნი: წარჩინებულნი: საქართველოსანი: და:
 902 ვერვინ იკადრა: წარუენება:⁶) გვამა: მეფისა: მამინ: კათალიკოზმა:
 და: მოსე: იეიდეს: კაცნი: და: მოსეც: თანა: წარჰყუა: და: მოი-
 ჰარეს: დამით:⁷) მამინ: განგებითა: ზე: გარდამოთა: გამოჩნდეს:
 კაცნი:⁸) ტფილისელნი: რომელთა: აქვნდა: თევზი: წარსადებელად:-
 და: თევზთა: თანა: იტვირთეს: და: მოიუენეს:⁹) მცხეთას: და: და-
 მარხეს: სამარხსა: მამათა: მათათსა:¹⁰) იქმნა: ესე:¹¹) დავით: ძე:
 დატრისი: შეინახა: კეთილად: ტაქარ: ნოინ:¹²) ხოლო: დედოფალი:
 და: სხვა: ცოლი: მეფისანი: დამალეს: და:¹³) წარვიდა: სახლსა:

¹) ქარ. ცხ—ში: ტჩარს.

²) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: მოკლვა.

³) ქარ. ცხ—ში: მომკედარისა.

⁴) ქარ. ცხ—ში: მოკლვაჲ, თ—ში: მოკლვა.

⁵) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: სიბღვიან.

⁶) ქარ. ცხ—ში: გამოთხოვად.

⁷) ქარ. ცხ—ბა უმატებ: გვამი დიმიტრი მეფისა.

⁸) ეს სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში.

⁹) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: მოიღეს.

¹⁰) თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: ვითარცა.

¹¹) თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: ყოველი.

¹²) თ—ში: ტაქარ ნოინ.

¹³) თ—ში და ქარ. ცხ—ში ამ სიტყვის მაგიერ: სორდალა.

მამისა: მისისა: თათარში:¹) ხოლო: ასული: ბექასი: წარვიდა: მამისა: მისისა: თანა: სამცხეს: და: ვახტანგ: იყო: მთიულეთს: ხოლო: ურმამამან: მისცა: დედოფალსა: სარჩოდ: სკორეთის: კევი: და: ეახლეს: ორნი: მცირედნი: ძენი: მანვე:²) და: ლაშა: და: სოლღარს:³) წარჰკეეს: ორნი: შვილინი: ბაიდუ:⁴) და: იედგარ: სახლსა: მამისა: მისისას: და: დარჩა: ქვეყანა: ესე: უმეფო: და:⁵) მოუწოდა: ეანმა: ხუტლუბუღას: და: ჰქვა: აჰვა: მოვსრენ: უოველინი: მტერნი: ჩემნი: და: მტერიცა: შენი: მეფე: დემეტრე:⁶) და: აწ: მეფე: არღარა: აღმისრულე: რომელი: აღმითქუი: მოიუენე: ძე: აფხაზთ: მეფისა: და: იურს: იგი: მეფედ: მაშინ: მოკეთვალ: საქართველო:⁷) და: განაკებდი: ვითარ: გნებავს:⁸) წარვიდა: ხუტლუბუღა: მეფესა: დავითს: წინაშე: და: ვითარ: იხილა: ხუტლუბუღა:⁹) მოუწოდა: სზათა: თქსთა: წარმოქმართა:¹⁰) თანა: წარმოიტანა: ძე: მისი: ვახტანგ: გარდმოვიდა: და: დადგეს: ტასის: კარს: ქვიშხეთის: მიხდორსა:¹¹, მოვიდეს: სირმონ: ნოინის: შვილი: ყონჩიბაღიყანის: შვილი: ყურმუხი:¹²) რომელი: დგის: მთას: ყვავახეთისა: 903
სა: რომელ: არიან: არტანს: და: სამცხეს: შუა: და: უოველინი: დიდებულნი: საქართველოსანი: შემოკრბეს:¹³) ყუეს: ფიცი: და: სიმტკიცე: ერთგულობისა: და: მოსცა: ძე: მისი: მეფემან: და: მრავალნი: თავადნი: მისნი: თანა: წარმოიტანა: და: წარმოვიდეს: მსწრათელ: და: მეფე: დავით: შეიქცა: ქუთათის: და: მოიწინეს:¹⁴)

¹) თ—ში: თათარშიან.

²) ქარ. ცხ—ში: მანოველ.

³) ქარ. ცხ—ში: სორღალას. თ—ში: სორღალს.

⁴) ქარ. ცხ—ში: ბაიდურ.

⁵) ქარ. ცხ—ში: ხოლო.

⁶) ქარ. ცხ—ში: დიმიტრი. თ. ვთანხმება ჩვენს დედანს.

⁷) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: მოგითვალო საქართველო ყოველი.

⁸) თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: და წარვედ აფხაზეთს და.

⁹) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: მეფემან დავით.

¹⁰) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: და.

¹¹) თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: აქათ.

¹²) ქარ. ცხ—ში: ყონჩიბა (ბარ—ში: ყონჩიბაღ), ალიყანის შვილი ყურმუხი-ჩი (გვ. 425). თ—ში: ყონჩიბა ალიყანის შვილი ყურმუხი.

¹³) თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: და.

¹⁴) ქარ. ცხ—ში: ხოლო მოიწინეს რა.

უნს: ადღუნს: წინა: იხილა: ¹⁾ ვახტანგ: შეიუყარა: სიკეთისა: მი-
სისა: თვის: ²⁾ იყო: ტანითა: სრული: აეროვანი: ³⁾ ტკბილ: მოწყა-
ლუ: სამართლის: მოქმედ: უხუ: მდაბალი: სამართლის: მოქმედ: ⁴⁾
უხა: ტკბილ: განმზრახავი: ⁵⁾ კეთილ: უოვლისა: საქმისა: მცოდინე:
ამას: ვახტანგს: მოსცა: მეუობა: და: უოველი: საქართველო: ⁶⁾ და:
თჳსი: ⁷⁾ ოღჳათ: ცოლად: და: წარმოგზავნა: და: მოვიდეს: ტფი-
ლის: ⁸⁾ და: ⁹⁾ შემოკრბეს: კათალიკოზი: და: ეფისკოპოზნი: ¹⁰⁾ და:
მთაყარნი: და: დაადგეს: გჯრგჯნი: მეუობისა: ¹¹⁾ და: დასკეს: ტახტ-
სა: სამეფოსა: და: ადასრულეს: წესი: კურთხევისა: და: დაიშურა:
უოველი: საქართველო: ნიკოფსით: დარუბანდამდე: თჯნიერ: ჯაუელ:
ცინი: ჯურელისა: ბექასი: და: განიხარეს: უოველთა: მკჯდრთა: სა
ქართველთათა: რომელ: მოეცა: ნათესავი: შეუეთა: ¹²⁾ ჰატისანი:
დრთის: მოუყარე: ¹³⁾ ამან: აღიუყანა: ჰატისა: ააბაკობისსა: და:
ამირ: სხასლარობისსა: ხუტლუბუღა: და: მიუბოძა: ორივე: კე-
ლი: და: განკება: სამეფოთა: ხლო: დაგით: დაშთა: თათართა:
შინა: ტაქარ: ¹⁴⁾ ნონისთა: ჳირთა: და: იწროებათა: შინა: ¹⁵⁾ დედოფა-

1) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: იხილა ყაინმან.

2) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: რამეთუ.

3) ქარ. ცხ—ში: პირითა პეროვან.

4) ეს ორი სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში და თ—ში.

5) ქარ. ცხ—ში: განმზრახი. თ—ში: განმზრახვი.

6) ქარ. ცხ—ში უკახასენელი სამი სიტყვის მაგიერ: უოველისა საქართველოსა.

7) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: და დაჲ თჳსი.

8) აქ ქარ. ცხ—ში (გვ. 428) მოყვანილია სათაური ვახტანგის მეუობისა, რომელიც ჩვენს დედანში, თ—ში და რუმინსევის ვარიანტში არ არის.

9) ქარ. ცხ—ში ამ სიტყვის მაგიერ: ხლო ვითარ მოვიდა მეფე ვახტანგ ქართლს.

10) ეს ორი სიტყვა არ არის თ—ში. შემდეგ თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: დეკანოზნი.

11) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: თავსა მისსა.

12) თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: ჩვენთა.

13) თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: ტკბილი და მოსამართლე, ახოვანი და მკენ და სამკედროთა ზნითა აღსავსე (გვ. 428).

14) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: დაშთა ტაქარ (ბარ—ში: ტაქარ) ნონის თანა თათართა შინა (გვ. 428).

15) თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: და.

ლი: დედა: მათი: დაშთა: საკურეთს: ¹⁾ და: სხვანი: ძმანი: მათნი: ²⁾ მიმოიბნივისეს: - ხოლო უმრწემესი: ძე: ³⁾ მისი: გიორგი: რომელი: 904
 უშვა: ასულმან: ბექასმან: წარიყუნა: ჰაჰამან: მისმან: ბექას-
 მან: და: აღზარდა: საკვრველი: და: ⁴⁾ უმჯობესი: ყოველთა: კაცთა:
 ვითარ: ქვემოთ: სიტყუამა: ცხად: ყოს: და: ⁵⁾ ვითარ: კარდაკდა:
 ორი: წელი: ⁶⁾ შეედგა: საღმობა: ყაენსა: არდუნს: ⁷⁾ რამეთუ: განემეს:
 უოკელნი: ასონი: მისნი: და: მოღბესცა: ⁸⁾ და: ძვალნი: აღმოსცვიფ-
 დეს: და: განიყურა: ⁹⁾ ყოველი: გვამი: მისი: და: იყო: ნახვა: მისი:
 უშვერ: ¹⁰⁾ და: საზარელ: და: კინდა: მიმზგავსებულ: იყო: მკუდარსა:
 ვითარ: სსეულობდა: არდუნ: ინება: ხუტლუბულა: ¹¹⁾ რათა: დავიო:
 შეუე: ყოს: და: მოდგამ: ¹²⁾ მის: კერძო: და: ეტადა: წინათა: წინა:
 რათა: წარუღონ: მეფობა: ვახტანგს: ტაქარ: ¹³⁾ თანა: შეეწოდა:
 დავიო: ¹⁴⁾ ოვსთა: მეფის: ძე: სახელით: ბარეჯან: ¹⁵⁾ ძლიერად:
 შეეწოდა: დავიოთს: ამისთჳს: საბრჭოთცა: წარდგეს: თუ: რო-
 შეღსა: მართებს: მეფობა: ხოლო: სხვათა: მთავართა: ქართველ-
 თა: არა: სთნდა: მეფობა: დავითისი: ¹⁶⁾ მტკიცედ: დგეს: ერთდგუ-
 ლობასა: ზედა: ვახტანგისსა: ამისთჳს: არა: მოსცეს: მეფობა: და-
 ვითარ: და: ადგილ: ადგილ: სოფელნი: და: ქვეყნანი: მოსცეს:
 დავიოთს: და: ვითარ: განგრძელდა: ზე: კარდამო: რისხვა: არ

1) ქარ. ცხ—ში: სკორეთს.

2) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: მისნი.

3) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: ძმა.

4) ქარ. ცხ - ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: იგი სახლსა შინა თჳსსა, რამეთუ იყო იგი.

5) ქარ. ცხ—ში: ხოლო.

6) ქარ. ცხ—ში: ორი წელიწადი, ბროსეს ხელნაწერში: წელიწადი ერთი.

7) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: საღმობაჲ ბოროტი ყაინს არდუნს.

8) ქარ. ცხ—ში: კორცნი.

9) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: დასცვივდეს და განიყარა.

10) ქარ. ცხ—ში: სანახავად უშვერ.

11) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: ენება ხუტლუბულას.

12) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: მოდგამი.

13) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: ტაჩარ, ბარ. ვარ—ში: ტაქარ.

14) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: და.

15) ეგრევეა ბარ. ვარ—ში, ქარ. ცხ—ში: ფარეჯან. თ—ში: ბარეჯ. მერმე

მიმატებულია: იგიცაჲ.

16) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: რამეთუ.

ღუნზუდ:¹⁾ და: სენი: იგი: გაგრძელებოდა: ოთხის: თუს: ჟამ-
 თა: განრღვეული: თავით: ფერკამდე: მოწეინა: ნოინთა: შეკრბეს:
 და: 'სედა: მიეტეუნეს: და: კარავსა: შინა: მოშთობილსა:²⁾ სიკუდილ-
 სა: მისცეს:- მსგე: დღესა: და: ჟამსა: რიცხვისა: თუსსა: ათორ-
 მეტსა: მარტსა: რომელსა: შინა: ჰატოისანი: და: სანატრელი:
 ცხებული: ღთისა: მოწამე: ბრწეინვალე: დატრი: მოიკლას:³⁾ საცნაურ:
 905 იქმნა:⁴⁾ ამისთუს: მოიწია: სენი: ბორბტი: არღუნს: ზედა: რ-
 მელ: დასთხია: სისხლი: უბრალო:⁵⁾ და: იკადრა: ნაცვალსა: დთი-
 სისა: კელის: შეხებად:⁶⁾ მოკულა: არღუნ: და: უოველი: განზრახვა-
 ნი: მისნი: რომელნი: მეფისა: სიკუდილსა: თანა: შემწე: უოფილ-
 იუნეს: უოველნი: მოისრნეს: და: მიერთგან: მოეცა: ფლო-
 ბა: დავითს: და: ნოინნი: დავითისკენ: იუნეს: ეგრეცა: მტკი-
 ცედ: ეპურა: მეუობა: ვახტანგს: წარავლინეს: ნოინთა: კა-
 ცი: და: მოიუნანეს: უანად: ქედთუქონ: ძმა: არღუნისი: და:⁷⁾
 დასვეს: ტახტსა: და: კელთ: უტდეს: საჟანო:⁸⁾ ამან: შეიუჟარა:
 კეთილად: ვახტანგ:⁹⁾ ამისთუს: ჰგონა: არღუნს: ზედა: მიწვე-
 ნად: რისხვა: იგი: სასტიკი: და: ესრეთ:¹⁰⁾ შეედვა: მცირე:
 რამე: სენი: ვახტანგ: მეფესა: რომლისა: მიერ: შეიისვენაცა: და:
 მოკულა:¹¹⁾ სამ: წელ: მეფე: უოფილი: სამღთო: საკაცობათა:¹²⁾ სრუ-
 ლი: და: შემკობილი: რამეთუ: აღმზრდელიცა: კეთილი: და: მე-
 ცნიერი: ესვა: ფარსმანის: შვილი:¹³⁾ ცნა: დავით:¹⁴⁾ განმწარდა: სიკუ-

1) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: არღუნს ზედა.

2) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: მოშთობისა მიერ.

3) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: დიმიტრი მეფეთ მეფე მოკლა (თ—ში: მოიკლა).

4) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: ვითარმედ.

5) თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: მრავალი.

6) უკანასკნელი ვქვსი სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში.

7) არ არის ქარ. ცხ—ში.

8) ქარ. ცხ—ში: ყოველი საყაინო.

9) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: რამეთუ.

10) ქარ. ცხ—ში: და ვითარცა ესე ესრეთ იქმნებოდა, მაშინ.

11) თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: მეფე ვახტანგ.

12) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: შინა.

13) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: ვითარცა.

14) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: დიმიტრი მეფის ძემან. შემდეგ თ. და ქარ. ცხ—ბა

უმატებენ კიდევ: სიკუდილი ვახტანგისი.

თისა: და: სიჭაბუკისა: მისისა: თვისა: და: იგლოკა: წესისაგებრ:
 და: ფრიად: ზატვისცა: და: წარგზავნა: გელათს: სმარხოსა: მე-
 ფეთასა: ვითარცა: ესმა: მეფესა: მამასა: მისსა: დავითს: სიკუდი-
 ლი: სასურველისა: და: უოკელთა: მიერ: შეუარებულასა: ძისა:
 მისისა: ვანტანგისი: უზომოთა: ტვივილითა: და: ვაპითა:¹⁾ მო-
 ცვეს: რამეთუ: შეუძლებელ: არს: მოთხრობად: თათუელისა: გარ-
 ნა: ესოდენ: მოცივს: მწუხარებამან: რომელ: ვერდარს: ზოვა: ლხი-
 ნება: და:²⁾ მცირეთა: წელთა: შეისვენა: მანცა: ზატოხნითა: სი-
 ბერითა: აღსავსე: დაუტევს: სმინი: ძენი: ზირმშინი:³⁾ ვიდრე: მე:
 კოსტანტინე: და: მიორე: მიქაელ: და: უმრწამისი: ალექსანდრე:
 რომელი: უშვა: დედოფალმა: ზალილადარს:⁴⁾ ასულმან: კოსტან: 906
 ზოლისმან:⁵⁾ და: საბერძნეთისმან: მზურებელმან:- ხოლო: მიიღო:
 მეფობა: კოსტანე: ზირმშობისა: ძალითა:⁶⁾ რომლისა: მეფობასა:
 წინა: აღუდგა: ძმა: მასი: მიქელ:⁷⁾ და: დავითს: ქვეყანა: რაჭისა:
 და: არდუბეთი:⁸⁾ და: დღეთა: მათთა: იშლებოდა: სამეფო: რათა:⁹⁾
 საქმენი: არა: მოკსენებულ: არიან: და: არა: უფეს: მშვიდობა: ვიდ-
 რე: არა: მიცივადნეს:¹⁰⁾ რომელსა: ჟამსა: დანიხანთან: და:¹¹⁾ შეი-
 შაფნიან:- ხოლო ჩვენ: ზირველ:- გზა: აღვლეთ:¹²⁾ მცირედ: კერ-
 ძი: გარდამაბიჯებულთა: დაჟდა: რა: ქელთუ:¹³⁾ ტახტსა: ზედს: გან-
 დგა: ქადაქი: საბერძნეთისა: ტუნდუზო: რა:¹⁴⁾ საბერძნეთით: მო-
 სრულიყო: ქელათთ: ჰგონეს: უცალოება: უანისა: და: განდგეს:-

¹⁾ ქარ. ცხ—ში (გვ. 427): მწუხარებათა.

²⁾ თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: შემდგომად.

³⁾ ქარ. ცხ—ში: პირმო.

⁴⁾ თ—ში და ქარ. ცხ—ში: დიღისა პალეოლოლოის (ბარ. ვარ—ში: პა-
 ლიალოლოის).

⁵⁾ თ—ში და ქარ. ცხ—ში: კოსტანტინუპოლისმან.

⁶⁾ თ—ში და ქარ. ცხ—ში: კოსტანტინემ პირმშობისა ძლით.

⁷⁾ ქარ. ცხ—ში: მიქელ.

⁸⁾ თ—ში და ქარ. ცხ—ში: არგვეთი.

⁹⁾ ქარ. ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: ქვეყანა იგი, რომელთა.

¹⁰⁾ ქარ. ცხ—ბა უმატებს: რამეთუ.

¹¹⁾ ქარ. ცხ—ში ამ სიტყვის მაგიერ: მის.

¹²⁾ ქარ. ცხ—ში: პირველივე გზა აღვლოთ.

¹³⁾ ქარ. ცხ—ში: ქელთუქონ. თ—ში: ქელთუ.

¹⁴⁾ ქარ. ცხ—ში: ტუნდუზალო რომელი.

მაშინ: მოუწოდა: ყოველთა: სხათა: მისთა: და: შეუესა: დატრის:¹) და: მთავართა: ქართლისათა: და:²) შევედრა: ტახტი: და: ცოლი: მისი: და: ხათუნნი: ნოინსა: ელგოს: ხუტლუბუღა:³) და: სხვანი: მთავარნი: საქართველოსანი: დაუტევენ: მუდნს: რამეთუ: ეშინოდან: გამოსვლისათჳს: ბელქალანთასა:⁴) თჳთ: წარვიდა: დავით: და: ძე: დატრი: თანა: წარიტანა:⁵) და: ვითარ: მიიწინეს: ტუნღუზა-ლო: ქალაქსა: გარე: მოადგა: ოთის: თვე: და: ვერა: ავნო: და: ვითარ: მისჭირდა: მეხუთესა: თვესა: იწუეს: ძლიერად: ბრძოლად: რამეთუ: დაკით: და: მცირედნი: ქართველნი: ბრძოლეს: წარუდეს: ქალაქი: და: შიგან:⁶) შევიდეს: სადა: იგი: ქრისტიანენი: ერთსა: ყურესა: შეკრებულ: იყუნეს: და: ევედრნეს: დაჳითს: რათა: შეიწყადნეს: და: ყანმან: არა: ბოროტი: უყოს: უსმინა: და: მცველნი: დაუდგინა: და: დაიცვნა: და: აღიღო: ხარაჯა: და: საჭურჭლე: ურიცხვი: და: მიერ: წარმოვიდა: ხოლო: მუნ: ყოფასა: ფარეჯანისა:⁷) იწუეს: ოსთა: ოკრებად: კოცად: და: რბევად: და: ტუენვად: ქართლისა:⁸) მაშინ: შეკრბეს: ქართლისა: ერის: თავისა: ბეგას: ძესა: ამაღას: წინაშე:⁹) ყოველნი: ქართველნი: და: მოადგეს: გორსა: და: მრავალგზის: შეეპნეს:¹⁰) ქალაქსა: შინა: მრავალი: კაცი: მოაკუდინეს:¹¹) ოსიცა: და: ქართველიცა: და: დაწვეს: გორი: სრულიად: და: ვითარ: მისჭირდა: ოსთა: ციხიდაშენ: გარდმოუშვეს: საბლითა: კაცი: და: წარავლინეს: მუხრანს: მდგომთა:

¹) ქარ. ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: მეფის დიმიტრის ძესა დაჳითს.

²) ქარ. ცხ—ში: ხოლო.

³) ქარ. ცხ—ში: ნოინსა ელგოზს ხოლო ხუტლუბუღა. თ—ში: ნოინსა ეაგოს ხუთლი ბუღა.

⁴) ქარ. ცხ—ში: ბერქალანთასა.

⁵) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: და დაჳით ძეა დიმიტრისი თანა წარიტანა.

⁶) არ არის ბროსეს გამოცემაში.

⁷) ქარ. ცხ—ში: ფარეჯან ოვსთა მეფისა ძისასა.

⁸) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: და ქალაქი გორი წარტყვენეს და თჳსად დაიპირეს ოვსთა.

⁹) ქარ. ცხ—ში: ბეგას წინაშე, ძისა ამაღასი (უკანასკნელი ორი სიტყვა არ არის თ—ში).

¹⁰) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: და.

¹¹) ქარ. ცხ—ში: მოკუდა.

თათართა: თანა: რათა:¹) შვეწინენ: ვითარცა: ესმა: ჩამოდგეს:²) შვე-
 ლა: ქნეს: ღა: ზავი: ღა: მიერთგან: შეიქნა: მტერობა: შორის:
 ქართველთა: და ოსთა: ვიდრემდის: შეჰყთა: შორის: ბრწინვა-
 ლემა: დიდმან: სახელ: განთქმულმა: გიორგი: განასხნა: და: აღ-
 ფხურა: და:³) ვითარ: მოიწინეს: შინა: მოუწოდა: ესმა: დაკითს:⁴)
 და: ჭკვა: ვინათგან: დასდევ: თავი: შენი: მსახურებად: ჩემთვის:
 და: სდგა:⁵) ერთგულობას: ჩემს: ზედა: მომიტყემა: მეფობა: და:
 სამეფო: შენთვის:⁶) და: წარმოგზავნა: ტფილის: და: დასვეს: ტახტ-
 სს: მამისა: მათისას: და: თანა: წარმოიტანა:⁷) სძანი: საქართვე-
 ლოსანი: შანსა: და: ხუტლუბუდა: და: ყოველნი: დიდებულნი:⁸) და:
 მოუწოდა: სამცხით: ბექას: და: მან: არა: ინება: მოსკლად: რა-
 მეთუ: ფრიად: განდიდებულ: იყო: თვით: არღარა: წარვიდეს: არ-
 ცა: ესნს: წინა:⁹) არცა: მეუესა: თანა: წარმოუვლინა: ძე: თვისი:
 შირშო: სამცხის: სძასლარი: სარგის: და: ყოველი: ნამარხუვი:
 რომელ: აქვსდა: მეფისა: დატრისგან: შევედრებულა: და:¹⁰) სარტყე-
 ლიცა: იგი: დიდ: ფასისა: მოვიდა: სარგის: და: მოიღო: ყოველი- 908
 გე: დაუკლებლად: მეუე: დაკითს: წინაშე:¹¹) დასვეს: მეუე: ტახტ-
 სს: ზედა: და: აკურთხეს: კათალიკოზმა: აბრამ: და: ეფიისკო-
 პოზთა: -¹²) ხ ო ღ ო მოსცა: ესმა:¹³) და: მისი: ოღჯათ: რამელი:¹⁴)
 ვახტანგს:¹⁵) ცოლად: ესვა:¹⁶) დაიპურა:¹⁷) ყოველი:¹⁸) მამისა: მისისა:

¹) თ—ში: რომელთა.

²) ქარ. ცხ—ში: ესმთ ჩამოდგეს შუა.

³) ქარ. ცხ—ში: ხოლო.

⁴) ბროსეს გამოცემაში ამ ხუთი სიტყვის მაგიერ: მოიწია დაკითს (გვ. 428).
 ბარ. ვარ—ში: მოიწია ყინი შინა მოუწოდა დაკითს.

⁵) ქარ. ცხ—ში: და ქსდვა-ბარ.

⁶) ქარ. ცხ—ში: შენი ყოველი.

⁷) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: წარმოატანა.

⁸) ეს სიტყვა არ არის თ—ში.

⁹) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: და.

¹⁰) იქ ქარ. ცხ—ში (გვ. 428) მოყვანილია სათაური დაკითს მეფობისა, რომელიც ჩვენს დედანში, თ—ში და რუმინეცის ვარიანტში არ არის.

¹¹) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: მეფესა დაკითს ცოლად.

¹²) თ—ში: და ამისი ოღჯათ, რომელიც. ქარ. ცხ—ში: და თვისი, რომელ-
 სა ეწოდებოდა სახელად ოღჯათ, რომელ.

¹³) თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: მეფეს.

¹⁴) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: ამან.

¹⁵) თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: სამეფო.

დატრის: თზნიერ: ბექას: სამცხის: მხერობელის: მთაკრის: 1)
 ხოლო: იგი: ჰატვისტემდა: მეფესა: დავითს: მრავალთა: ნიჭთა:
 და: ძღუენთა: წარმოუვლენდის: ხოლო: დავით: უმეტესთა: ჟამ-
 თა: იუვის: წინაშე: 2) დადათუ: ფარაჯანოსთა: მთაკარი: მსახურებდა:
 კეთილად: მეფესა: არამედ: აქენდა: მტერობა: ქართველთა: ესო-
 დენ: გარდაკეიღნიან: ერთმანერთს: რომელიცა: მძლე: ექმნის:
 მოკლის: მაშინ: წარვიდეს: ქალაქსა: ორნი: 3) ვაჭრობად: და: მოიქ-
 ტეს: და: იხილეს: გლახაკი: და: მისცეს: ქველის: საქმე: ორთა: 4)
 რომელსა: უპირველესა: ეწოდა: სათხასად: 5) მეორესა: უზურაბეგ:
 და: ჰქვეს: გლახაკო: ეკედრე: ღთსა: რათა: დღეს: ჩვენა: და:
 სურამელის: ბეკას: შვილის: კმალი: ერდგან: შეიკარნენ: ვითარ:
 წარვიდეს: მცირედ: და: 6) დახვდა: სადირობასა: შინა: მეოფი: რა-
 ტი: მცირითა: კაცითა: და: 7) უსაჭრდო: 8) მეის: ზედა: მიეტევენეს:
 აღიღო: ფარი: და: დაუდგა: სივიწრესა: წელის: კასავალსა: და:
 პირველსა: თხეს: 9) უხეთქნა: მუზარადსა: გაუზო: და: ჩამოაგდო:
 და: მოკუდა: მერმე: უზურაბეგ: მოუკდა: ჰკრა: მასცა: ჯაჭვიან-
 სა: მკარსა: განუკუეთა: მკარი: და: ჩამოაგდო: 10) ჟამთა: რატოსთა:
 მოაკუდიანეს: იხილეს: სხვათა: ოსთა: და: იგლტოდეს: ამისთხს:
 იტყუს: წინასწარმეტყუელი: უფალი: ამხარტავანთა: შემუხრავს:
 909 კუზად: სხვა: კომბს: აღკოტენ: უფალმან: უღველნი: 1) ბაკენი: მზა-
 კვარნი: და: ენა: დიდად: მტყუელი: - ხოლო მოვიდა: მწოდებუ-
 ლი: უან: თუქალისა: 2) და: წარვიდა: 3) რომელი: იღვა: მათთა: არა-
 რატისათა: ვითარ: იხილა: თუქალ: დავით: მეფე: ჰატვიითა: შეი-
 უარა: ინება: რომელ: ფიცი: მიერ: ქმნან: ერთობა: სიუუარუ-

1) ეს სიტყვა არ არის ქარ. ცხ-ში.

2) ქარ. ცხ-ბა უმატებს: ყინისა.

3) თ-ში და ქარ. ცხ-ში: ოვსნი.

4) თ-ში და ქარ. ცხ-ში: ოვსთი.

5) ქარ. ცხ-ში: სათხისა, და.

6) ქარ. ცხ-ში: უსაჭურველო.

7) ქარ. ცხ-ში: პირველ სათხეს, თ-ში: პირველსა თხემსა.

8) ქარ. ცხ-ბა უმატებს: და.

9) თ-ში: „ყაინ თუქალისა წინაშე“. ქარ. ცხ-ში: ყან თუქალისი წინაშე
 დავით მეფისა (გვ. 428).

10) ქარ. ცხ-ბა უმატებს: დავით.

ღის: დაამტკიცეს: ერთობა: და: წარმოვიდა: მეფე: შანა: და:
 მოსცა: დმანისი: რომელ: აქვდა: ხუტლუბუღას: ძმას: მანგას-
 რისს: და: ვითარ: გარდაკდა: მცირედი: ჟამი: წარვიდეს: ნოინ-
 ნი: რომელი: თუქალის: ღტოღვილ: იყო: ვითარ: ნავროზა:
 დიდის: არღუნის:¹) შვილი: რომელი: იყო: კაცი: მკნე: ძლიერი:
 ახვანი: მანქანი: შემმართებელი: უმეტესობის: ალიყანის: შვი-
 ლი: ურუმში: რომლის: ძმა: ბუღა: მოკვლა: თუქალს: ესენი:
 მივიდეს: ხორასანს:²) შეიყარეს: და: ინებეს: რათა: ყაზან: ეონ:
 მთავრად:³) და: უხანდ: შეკრბეს: ესე: ყოველნი: და: წარმოემართ-
 ნეს:⁴) ბრძოლად: ბაიდოსს: და: ვითარ: ცნა: მოსვლა: ყაზანის:
 მოუწოდა: მანცა: ღაშქარსა: და: წარვიდა: თუქალცა: სასწრაფო-
 თა: ვერდარა: მოიგადეს:⁵) მეფე: აქცა: დაიგვა: ღთნ: რომე: არ:
 დახვდა: მიეგებეს: მცირეს: ქალაქს: ზანგას: შეკრბეს: ურთიერ-
 თას: და: სწორი: ძლევა: იქმნა: უკუდგეს: ორნივე: და: გაიყარ-
 ნეს: რამეთუ: ყაზან: არა: მუნ: იყო: ნავროზ: და: ხუტლუბუღა:
 წარმოავლინეს: ნავროზ: კელთ: იგდეს: და: ძლიერი: ბრძოლა:
 უქეს: ჯალიღმან:⁶) და: წარვიდა: ყაზან: ხვარასნით: ხოლო: ეკედ-
 რა: ნავროზ: თუქალს: რათა: განუტეოს: და: ფიცით: დაუმტკი-
 ცა: რათა: ყაზან: კელ: შეკრული: მოსცეს: ირწმუნა: და: განუ- 910
 ცევა: და: ვითარ: მივიდა: ყაზანს: თანა: შეკრ:¹) ქვაბი: სზილენ-
 ძისა:²) ენითა: თურქულითა: ქურთულითა: ქკაბსა: ბაზნ:³) ეწოდების:
 მოვიდა: ქვაბი: შეკრული: საბლითა: გაუკვრდა: და: დაუმძიმდა:
 თუქალს: რამეთუ: მოსრულიყო: არა: რატისა: მათათა: მაშინ: კუ-
 ღად: წარემართა: ყაზან: უმრავლესითა: სზითა: უგრძნეულად: და:

¹) თ—ში: არღუნისაგან.

²) ქარ. ცხ—ში: „ხვარასანს“. შემდეგ თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: არღუ-
 ნის შვილის ყაზანის (თ—ში: არღუნს შვილსა ყაზანს ქუნთ) თანა, რომელსა აქუნ-
 და მამისაგან საუფლისწულოდ ხვარასანი.

³) ქარ. ცხ—ში: უფლად.

⁴) ქარ. ცხ—ში: წარმოვიდეს.

⁵) ქარ. ცხ—ში: ვედარ მიიკადეს.

⁶) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: ჯალიღმან.

⁷) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: შეკრა.

⁸) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: და წარმოგზავნა თუქალს წინა, რამეთუ.

⁹) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: ყაზან.

უქანს: დაესხა: ბაილუს:¹) შეკრეს:²) და: მიაშთეეს: და: მისთანა: მრავალნი: ნობინა:³) აქაცა: დაიცვა: ღთხ: მეფე:⁴) ვითარ: ცნა: სი-
კუდილი: ბაილუსი: უანის:⁴) ივლტოდა: და: მივიდა: სამცხეს: ბე-
ქასსა: რომელი: მთავრობდა: ტასის: კართვან: ვიდრე: კარნუ:
ქალაქამდე: და: შვილი: წარგზავნა: მეფისა: დავითის: წინაშე: და:
მას: შევედრა: და: ვითარ: მოვიდა: უახან: აიღარბავანს: რომელ:
არს: თავრეზი:⁵) წარმოავლინა: მოციქული: მეფესა: და: ბექასა: რა-
თა: მისცენ: თუქალი: და: შვილი: მისი: ერთგვის: და: ორ-
გვის: და: არა: მისცეს: არამედ: იურვეს: რათა: შეუნდოს: და:
მოსცა: ჰირი: და: ბეჭედი: უგნებულობისა: და: მისცეს: თუქალი:
ვითარ: ცნა: ურრუმი: წარუენა: თუქალისი: ურდოსა: მოკეკა:
ელჩისა: უანის: უახანისსა: ნაკიდურს: და: წარგვარა: თუქალი: და:
მოკლას: სიკუდილისათჳს: ბაუდდის:⁶) ამისა: მისისა: და: მეფემან:
დავით: მოსცა: შვილი: მისი: და: უოველი:⁷) სიმღიდრე:⁸) რომელი:
შეეკედრა: ოსთა: მთავრის: ფარეჯანისა: რომელი: იდგა: ციხე-
სა: ატენისსა: რამეთუ: ესე: დაიმაღლა: უანმან:⁹) გარნა: მეფემან:
ვერ: გულს: იდგინა: წარსვლა: ურდოსა: შიშისათჳს: რომელ:
აქვნდა:¹⁰) სიუარული: თუქალისი: კუალად: სხვადა: იუო: შიში: ურ-
დოს: წარსვლისა: რამეთუ: ზემო: ხსენებული: იგი: ნავროზ:
არდუნადის: შვილი: მტერი: იუო: უოველთა: ქრისტიანეთა: ვის-
ცა: ჰგონებდა: სჯულისა: დატეობსა: დაჰმატიჯებდა: და: მუსლუ-
მანად: მიატევედა: თზიერ: ცნობისა: უახან: უანსა: კუალად: რა-
შე: ბოროტი: აქვნდა: ამისთვისცა: ბოროტად: მოკუდა: ვითარ:
ქვემოთ: სიტუთამ: ცხად: უოს:¹¹) ესე: ნავროზ: განდიდნა: თზიერ:

¹) ქარ. ცხ—ში: ბაილოს.

²) ქარ. ცხ—ში: შეიპყრეს.

³) თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: ხოლო.

⁴) ქარ. ცხ—ში: ბაილო (თ—ში: ბაილუსი) უანისა თუქალ.

⁵) ქარ. ცხ—ში: „თავრევი“. აქ აშინაზე ვანტანგ შეექვის ხელით სწერია: „აიღარბავანი თავრევი არისო“.

⁶) ქარ. ცხ—ში: ბაილოსა.

⁷) თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: საჭურჭლე, და.

⁸) თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: ყოველი.

⁹) ქარ. ცხ—ში: უახან. თ—ში: უანმან უახან.

¹⁰) ქარ. ცხ—ში: ჰქონდა.

¹¹) ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: ხოლო.

ვენისა: განაკება: საქმეთა: საურათა: და: აქენდა: მტროსა:
 ქრისტიანეთა:¹) განემზადა: სრულიად: დაკოცად: და:²) ქცევად: კა-
 ლესიათა: თავრეჟსა: და: ყოველთა: ქალაქთა:³) და: მოიუყანა: ეფის-
 კოპოლი: მარდისა: ქალაქსა:⁴) ნათესავით: და: სარწმუნოებით: ნას-
 რანი: რომელი: იყო: • კაცი: მოწულე: და: სახიერი: ფრიად:
 სათნოებანი: პირველთა: ეკენთაგან: პატრივტემული: და: მამად:⁵)
 სახელ: დებული: ესე: პერობილ: ყო: და: მრავალნი: გვი-
 მანი: და: ბასრობანი: შეამთხვივნა: დატყვებისათჳს: რჯულისა: ხო-
 ლო: იგი: ახოვნიად: წინა: აღუდგებოდა: და: მოთმენდა: შეუ-
 რაცხ: ყოფად: სჯულისა: მოამადისა:⁶) მიერ: ქადაგებულისა: ამას-
 თჳს: ექსორიობად: დაისჯა: რამეთუ: იყო: ფრიად: მოხუცებუ-
 ლი: ამას: ზედა: ესეცა: შესძინა: ბოროტი: ნაკროზ: წარმოაკლი-
 ნა: კაცი: ჳთი:⁷) უკეთური: ნათესავი: მისი: რათა: მოაყრეს:
 ეკლესიანი: ყოველსა: საქართველსა: ზირველ: მოაკროს: საყო-
 ფელი: ყოვლად: წმიდისა: ღთისმშობელი: ვარძისა:⁸) საუდარი: და:
 ყოველსა: საქართველსა: რაცა: იზოვას:⁹) წარმიდოს:¹⁰) ჳკონებდა:
 უზომოს: სიმდიდრესა: ოქროსა: და: ვერცხლსა: თვალთა: პატრიოსნათა:
 და: მარგალიტსა: მრავალსა: ვარძისა:⁹) წარმოვიდა: და: მოიწია:
 ნახჭევანს: იწყო: რეკვად: და:¹⁰) რღვევად: ეკლესიასა: მოიწია: რის-
 ხვა: ყოვლად: წმიდისა: ვარძისა: ღთის: მშობელისა: მას: ზე- 912
 და: რომელ: მოვიდოდა: და: საოკრებლად: ვარძისა: ღთის: მშო-
 ბელისა: და: პატრიოსნისა: ჳურისა: დასამკობლად: ამისთჳს: მეს:
 დატეხილ: იქმნა: და: განკადა:¹¹) სრულიად:¹) დაიწვა: ძვალთურთ:
 ესრეთ: საკრველებით: დაიცვა: საყოფი: თჳსი: ვარძისა: ღთის:

¹) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: და.

²) ეს სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში.

³) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: შინა.

⁴) ქარ. ცხ—ში: მარადა ქალაქისა. თ—ში: მარაღისა ქალაქისა.

⁵) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: ყაინთაგან.

⁶) ქარ. ცხ—ში: მანმედისა.

⁷) ქარ. ცხ—ში: ვარძისა ღთისმშობელისა.

⁸) თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: რაჲცა რა პოოს მას შინა სიმდიდრე.

⁹) ქარ. ცხ—ში ამ სიტყვის მაგიერ: პირველ უკუტ.

¹⁰) ეს ორი სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში და თ—ში.

¹¹) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: მესმან.

მშობელმან: ხალხ: ¹⁾ ნივროზს: ზედაცა: ²⁾ რისხვა: ღთისა: ³⁾ რამეთუ: განრისხნა: ეაენი: ეაზან: უსმართლობისათჳს: და: ბორცოტა: საქმეთათჳს: იყო: ეაზან: ფრიად: რამე: კეთილი: და: უბორცოტა: ⁴⁾ სიმართლის: მოქმედ: იყო: ⁵⁾ უწინარესთა: ეაენთა: ესოდენ: რომელ: ჯაჭვი: განება: ორთა: შესათა: ⁶⁾ ზედა: და: ეუუნები: მოება: მრავლად: რათა: გლახაკნი: ⁷⁾ და: უქონელნი: ეანის: და: ნოიხთა: წინა: მისვლისა: უღირსნი: და: მოჩივარნი: მივიდოდეს: და: შეარევედეს: შესასა: ⁸⁾ და: ჯაჭვსა: და: ესოდის: ეანსა: კმა: ეუუნთა: და: ცნას: რომელ: სასჯელი: უც: ⁹⁾ გლახაკთა: და: შეურაცხთა: კაცთა: რომელი: თჳთ: განიკითხის: ჰირის: ჰირ: ესოდენ: უეუარდა: სამართალი: რომელ: დღეთა: მათთა: ¹⁰⁾ არა: იქმნებოდა: ძალი: და: უსმართლო: ¹¹⁾ არა: დიდთა: და: არცა: მცირეთა: ¹²⁾ ამისთჳს: რისხვეული: ნავროზ: იელტოდა: ხვარასანს: რომელ: დევნა: უყო: ზემო: კსენებულმან: ხუტლუბა: ნოინ: ¹³⁾ მიეწია: და: მოაკუდინა: იგი: და: შვილი: მისი: და: ყოველი: ნათესავი: მისი: მოსპო: ¹⁴⁾ ქუეყანით: საკსენებელი: მისი: ვითარცა: წერილარს: მოსპენ: უმღთო: რათა: არა: იხილონ: დიდება: ღთისა: და: კუადა: წარწემდა: საკსენებელი: მისი: და: ესრეთ: დამშვიდნეს: თათარნი: იწყო: ეაზან: ეანმა: განება: ქუეყანისა: სიმართლითა: და: მსჯავრთა: კეთილთა: - ამათ: შამთა: წარავლინა: ¹⁵⁾ მოციქული: შაზან: შანმან: და: იკმო: მის: წინაშე: და:

¹⁾ არ არის ქარ ცხ—ში.

²⁾ ქარ. ცხ—ბა უმატებს: მოიწია.

³⁾ ქარ. ცხ—ბა უმატებს: რამეთუ.

⁴⁾ ქარ. ცხ—ში: უბორცოტო-გონება და.

⁵⁾ ქარ. ცხ—ში ამ სიტყვის მაგიერ: უფროს ყოველთა.

⁶⁾ ქარ. ცხ—ში: ხეთა.

⁷⁾ ქარ. ცხ—ბა უმატებს: უღონონი.

⁸⁾ ქარ. ცხ—ში: ხესა.

⁹⁾ ქარ. ცხ—ში: უძს.

¹⁰⁾ ქარ. ცხ—ში: მისთა.

¹¹⁾ ქარ. ცხ—ში: უსმართლოება.

¹²⁾ ქარ. ცხ—ში: მცირეთაგან.

¹³⁾ ქარ. ცხ—ში: ხუტლუბა-ნოინ. ქარ. ცხ—ში: ხუტლუ-შა ნოინან.

¹⁴⁾ ქარ. ცხ—ში: მოისპო.

¹⁵⁾ ქარ. ცხ—ში: წარმოაქვინა.

ვით:¹) სოლო იგი: მსწრაფლ: განემზადა: და: მოიწია: კახეთს:
 და: ესრეთ:²) მივიდეს: ერ: კახნი: დიდებულნი: და: აზნაურნი: 913
 დავით: მეფეს: წინაშე: ერის: თავი: სამადგალა: კაცი: უოვლითა:
 სამკედროთა: ზნითა: შემეობილი: და: მოისარ: რჩეული: მსგავსი:
 მოსომეხისა: ებრაელისა: გინა: ნეოპტალემოს:³) ჰიდასი: რჩეუ-
 ლისა: სახელმოგანისა: მიერ: მიდონთ: მოძღვრისა:⁴) დაყო:⁵) მცირე-
 დი: ჟამი: ერეთს: და: განეზრახა: ვაზართა: უკეთუ: წარვიდე:
 ურდოსა:⁶) დაუმტკიცეს: ვაზართა: წარსვლა: ხოლო: მეფემან: არა:
 ისმინა: მათი: და: შეიქცა: გარე: რამეთუ: აქვნდა: შიში: თათარ-
 თა:⁷) უაენის: ხილვისა: და: მოვიდა: მთიულეთს: უკუდგა: უნო-
 ვანს: შეკრა: სიბა: და: მცველნი: დაუდგინა: ხოლო: მეფე: და-
 ვით: მთიულეთს: იდგა: და: წარავლინა: ძმა: თჳსი: უმრწემესი:
 ვახტანგ: ელჩად: დიდისა: ბათოს: შვილის: შვილის: უანისა: და:
 უქადა: გზა: გამოსვლად: უანს: ზედა: და: მან: კეთილად: შეა-
 წესნარა: და: უქადა: ქვეყანა:⁸) საჭურჭლე: მრავალი: ვითარ: ცნა:
 დავითის: უკუდგომა: უაზან: წარმოგზავნა: ხუტლუბუდა:⁹) მკედართ:
 მთავარი: რომელსა: ბეგთარ: ბეგობით:¹⁰) უკმობდეს: სპითა: დიდი-
 თა: მოვიდეს: და: დადგეს: ტფილისსა: გაგზავნეს: მოციქული:
 მეფესა: დავითს: წინაშე:¹¹) და: ითხოვეს: კაცნი: სარწმუნონი: მი-
 სანდობელად: და: აძლევდეს: ზავსა: და: სთხოვდეს: ერდგულობა-
 სა: უაზანისასა: და: არა: მიქცევასა: მტერთა: კერძო: და: მან:
 წარმოგზავნა: კათალიკოზი: აბრამ: ბურსელი: ივანე:¹²) ტფილელი:

¹) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: „მეფე“. რაც აქ ლიდრონი ასოთი არის მოყვანი-
 ლი, წითლურით სათაურის მსგავსად სწერია ჩვენს დედანში და თ—ში.

²) ქარ. ცხ—ში: აერეთს.

³) თ—ში: ნეოპტალემოს.

⁴) თ—ში: „მძლავრისა“, სიტყვიდან „ებრაელისა“ ქარ. ცხ—ში არ არის.

⁵) ქარ. ცხ—ში: და იყო.

⁶) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: მეშინის ყაინისაგან. არამედ (481).

⁷) ქარ. ცხ—ში. თათართაგან და.

⁸) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: და.

⁹) ქარ. ცხ—ში: ხუტლუ-შა.

¹⁰) ქარ. ცხ—ში: ივინი ბეგლარ-ბეგობით.

¹¹) ქარ. ცხ—ში: თანა.

¹²) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: და.

ყადი: და: ითხოვნა: მსკვლანი: და: ფიცად: მაჰშირდა: ხოლო: მათ: ფიცეს: სჯულის: ებრ: მათისა: და: მისცეს: მძეკლად: ხუტლუ-
 914 ბას:¹) შვილი: სიბუჩი:²) უურუმის:⁴) ძმა: არფა: და: სხვათა: ნოინ-
 თა: შვილნი:⁵) მისცეს: ბეჭედი: უანისა: და: სიმტკიცე: უკნებუ-
 ლაბისა: და: იგი: მოვიდა: ნახვად: მათდა: და: აღუთქვა: წარ-
 სვლად: ურდოსა: ხოლო: ხუტლუბუდა:⁶) შეიწყნარა: კეთილად:⁷) და:
 განუტევა: ხოლო: დავით: იქცა: თვსადვე: მძეკლად:⁸) მისცა: ნი-
 ჭი: დიდი: და: განუტევა: და:⁹) ვითარ: მოიწია: ჭარე: გაზაფხუ-
 ლისა: აწვიეს: კუალად:¹⁰) ურდოსა: და: არა: ინება: მისვლად:¹¹)
 აქვდა: შიში: ამისთვის: წარავლინა: ძმა: მისი: ბადე:¹²) დიდისა:
 უანისა: ითხას:¹³) წინაშე: ვითარ: ცნა: უაზან: უანმან:¹⁴) კუალად: წარ-
 მავლინა: მძეკლართ: მთავარი: ხუტლუბა:¹⁵) სპითა: ურიცხვითა:
 მოვიდეს: სომხეთს: და:¹⁶) აწვიეს: მეფე: მისვლად: და: აღუთქმი-
 დეს: ნიჭთა: დიდთა: და: კუალადცა: წარავლინა: კათალიკოზი: აბ-
 რამ: ყადი: ტფილედი:¹⁷) და: იოკანე: ბურსუელი: და:¹⁸) მოკლეს: კა-
 თალიკოზი: და: ყადი: განუტევეს: უკნებულად: და: მიმართეს:
 მთიულეთს: მოაკრეს: სომხეთი: ქართლი: თრიალეთი:¹⁹) ერწო: და:
 დადგეს: მუხრანს:²⁰) ხერკს: ბაზალეთს: ერწოს: და: თიანეთს: და:

1) ქარ. ცხ—ში: ხუტლუ-შას.

2) ქარ. ცხ—ში: სიბუჩი.

3) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: ყურუმის.

4) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: და.

5) ქარ. ცხ—ში: ხუტლუშამან.

6) ქარ. ცხ—ში: პატივითა.

7) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: მძეკალთა.

8) ქარ. ცხ—ში: ხოლო.

9) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: მეფე დავით.

10) ქარ. ცხ—ში: წარსვლად რამეთუ.

11) თ—ში და ბარ—ში: ბადურ. ქარ. ცხ—ში: ბადურ.

12) თ—ში: ოთხას. ქარ. ცხ—ში: ოთახას.

13) თ—ში და ბარ—ში: ყაინმან. ქარ. ცხ—ში ეს სიტყვა არ არის.

14) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: ხუტლუ-შა.

15) თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: კვალადცა.

16) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: ტფილისისა.

17) თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: და აღუთქა მისვლად. ჰსცნეს თათართა რამეთუ მიზეზობდა, შეიპყრეს იოანე ბურსელი და.

18) ქარ. ცხ—ში: თიანეთი.

19) ქარ. ცხ—ში: მუხნარს.

ვერ: ეტოდეს: სადგომად:¹⁾ ანბევედეს: ქართლსა: და: ზემო: კსე-
 ნებუღთა: ქვეყანათა: ტუუე: უუეს: რომლისა: არა: იყო: რიცხვი:
 და: მისრეს: შირითა: მახვილისთა: რავდენი: ჰოვეს: და: მიეცა:
 ქვეყანა: განსარუენულად: ცოდვათა: ჩვენთათჳს:²⁾ ამას: წელსა: გა-
 მონდა: ვარსკულავი: კვმატი: ლახვრის: სახე: ჩრდილოთ: კერ-
 ძო: და: დადგა: ვიდრე: ოახ: თვემდე: და: უოველთა: დამეტა:
 იხილვებოდა: ვარსკულავი: იგი: ლახვრის: სახე: და: იტოდეს:
 ლახვრით: მალწუედსა: მოასწავებს: კულადცა: იხიბეს: თათართა:
 ზაფის: უოფა: მეფისა: და: გაუგზავნეს: მოციქული: რათა: მე-
 ფემან: შეჭვიცოს: ერთგულობასა: ზედა: უაზნისსა: და: არა:
 მისცეს: გზა: ბათოს: შვილის: შვილისა:³⁾ დიდსა: უანსა: თხო- 915
 თას:⁴⁾ და: ესრეთ: უამათ: შინა: იყოს: მისცეს: სამეფო: მისი: და:
 უუეს: ფიცო: და: აღთქმა: ურთიერთას: და: წარმოგზავნა: დედა:
 თჳსი: დედოფალი: და: ძმა: მისი: უმრწემესი: მანოველ: და: გა-
 თადიკობი: აბრამ: და: დედოფალი: ცოლი: მეფისა: ოღჳათ:
 წარმოავლინა: რათა: წარვიდეს: ურდოსა: და: იურვოს: საქმე: მა-
 სი: და: მოიწინეს:⁵⁾ ურდოსა: იხილნა: ხეტლუმან:⁶⁾ და: ლოცვითა:⁷⁾
 შეიწინარნა: მსწრაფლ: უკვრდა:⁸⁾ მისცა: ტფილისი: და: სამეფო:
 მისი: და: წარვიდა: ურდოსა: და: წარიტანა: დედოფალი: ოღ-
 ჳათ: და: კულად: დამშვიდნა:⁹⁾ ქვეყანა: და: ვითარ გარდაცა:
 ზამთარი: იგი:¹⁰⁾ წარმოავლინეს: მოციქული: მეუეს: თანა:¹¹⁾ რათა:
 ცნას: არის:¹²⁾ ერდგულობასა: უანისსა:¹³⁾ არა: და: ცნა: კაცმან:¹⁴⁾ რა-

1) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: და.

2) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: რაგეთუ.

3) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: შვილსა.

4) ქარ. ცხ—ში: ოთახას. ბარ—ში: ოთხას.

5) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: რა.

6) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: ხეტლუმამან

7) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: პატივითა.

8) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: უკურდინა.

9) თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: მოლოკრებული.

10) თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: ზოცურა არე ზაფხულისა.

11) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: მეფისა და დავითის წინაშე.

12) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: უკეთუ არს.

13) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: ანუ.

14) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: მან.

მელ: ბადუ:¹) წარველინა: დავითს: უანსა: ოთხას:²) თანა: გზა: ექა-
 და:³) გამოსვლად: აცნობა: უაზანს: ხოლო: იგი: განწყრა: და: წარ-
 მთავლინა: ყურუში: და: აღსაჯი:⁴) ვინმე: შინაური: მისი: და: შან-
 შე: მკარ: გრძელი: და: მრუწოდეს: ძმისა: დავითისასასა: მცირესა:
 გიორგის: რომელი: ეშვა: ასულსა: ბექასასა: და: მას: აღუზარდა:
 რომელი: მარტო: ეშვა: დედას: ვითარცა: მარტო: რქა: რამეთუ:
 ვერ: შემძლებელ: იყო: ბუნება: დედათა: სხვასა: ეგვი: ვითარისა:⁵)
 შობად: ვითარ: ქვემოთ: სიტყუამან: ცხად: უოს: ესე:⁶) იყო: სხვასა:
 ბექასასა: რამეთუ: ესე: ბექა: განდიდებულ: იყო: და: აქვდა: ტა-
 სის: კართვან: ვიდრე: სხერამდე: და: ვიდრე: ზღვამდე:⁷) სრულად:
 მოსცა: ბერძესმა: მეუემან: კომინისმან: კირ: მიხაილ: და: ასული:
 ბექასი: ცოლად: მიიუენა: ამისთჳს: აქვდა: უმრავლესი: ტაო:
 არტანი: კოლს: კარნიფორა: და: კარი: და: ამათ: შინა:⁸) ქვეყანა-
 ნი: ციხენი: არტანუჯი: და: უდაბნონი: ათორმეტნი:⁹) კლარჯეთი-
 916 სანი: და: დიდებულნი: აზნაურნი:- და: მონასტერნი: ეოველნი:
 მას: აქვდა: და: ხარჯას: მისცემდა: უაზანს: და: ლაშქართა:
 შეეწოდა: ამას: სთხოვეს: ერმა: გიორგი: რათა: მოსცენ: და: მე-
 თე: უონ: ქართლისა:¹⁰) დავითის: წილ: ძმისა: მისისა: რათა:¹¹) აღ-
 სრულა: და: მისცა: და: თანა: წარიტანა: ლაშქარი: დიდი:¹²) წარი-
 უენეს:¹³) და: დასკეს:¹⁴) მეუედ: დაღათუ: მცირე: იყო: არამედ: წი-
 ნა: დაუსხვიდეს: უძლეველობას: მეუობისას: და:¹⁵) მოასწავებდეს:¹⁶)

1) ქარ. ცხ—ში: ბადურ.

2) ქარ. ცხ—ში: ოთახს.

3) ქარ. ცხ—ში: და ექადა.

4) ქარ. ცხ—ში: აღიჯი.

5) ქარ. ცხ—ში: ვითარსა მრავალთა.

6) ქარ. ცხ—ში: ხოლო ესე გიორგი.

7) თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: სამცხე, აჭარა, შავშეთი, კლარჯეთი, ნი-
 გალის-კევი, ხოლო (ეს სიტყვა არ არის თ—ში) ქანეთი (გვ. 433).

8) ქარ. ცხ—ში: შორის.

9) არ არის ქარ. ცხ—ში.

10) ქარ. ცხ—ში: ქართლსა.

11) ქარ. ცხ—ში: რომელი.

12) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: ხოლო.

13) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: ესე გიორგი.

14) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: ესე ტფილისს.

15) თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: წინა.

16) ამას შემდეგ ქარ. ცხ—ში (გვ. 433) სათაურია გიორგის მეუობისა, რო-
 მელიც ჩვენს დედანში, თ—ში და რუმეიანცევის ვარიანტში არ მოიპოვება.

და: იყო: ყრმა: მცირე: გიორგი: შეფედ: ტფილისისა: და: ვი-
თარ: მოიწია: გაზაფხული: კუალად: წარმოაფლინა: ყაზან: ყაენ-
მა: იგივე: ხუტლუბა:¹⁾ სპითა: ძლიერითა: და: მრავალნი: ნოინნი:
სხვანი: და: დადგეს: ზემო: კსენებულთა: ადგილთა: მოაკრეს:
ქართლი: უბოროტესად: ხოლო: მეფე: დავით: დაღვა: კადან: მა-
შინ: ქვენაფლეველი:²⁾ შალვა: გამოექცა: მეფესა: აღსაკე: ნიჭითა:
მიერ: მისთა: რომელნი: მას: ჟამსა: მიენიჭეს: არა: მოიქსენა:
წეალობა: ეგოდენი: და: მივიდა: ხუტლუბა:¹⁾ ნოინთანა: ხოლო:
მან: განიხარნა: და: ჰატვიითა: შეიწინარა:³⁾ და: წინამძღვარ: გზი-
სა: აჩინა: და: შევიდეს: გზასა: ხვარაზმის: კევისასა: და: გან-
ვიდეს: მთასა:⁴⁾ ცხვატსა: და: ცხრზმის: კეკთა: რომელ: არს:
ლომისა: და: ვითარ: ცნა: დავით: ორგულობა: შალვა: ქვენაფლე-
ველისა: შედგა: ციკარეს:⁵⁾ რამეთუ: ციკარე:⁶⁾ მტერთაგან: შეუფად:
იყო:⁷⁾ ჩაფლო: ხუტლუბამა: და: გავიდეს: კადან: და: გარდვიდეს:
კეკსა: და: მიმართეს: გელათს:⁸⁾ მუნ: შინა: ჰკანებდეს: მეფესა:
დავითს: და: გარე: მოადგეს: სტეფან: წმიდასა: სოფელსა: და:
განგებითა: ღთისათა: განმაგრდეს: რამეთუ: წინარნი: თათარნი:
იუუნეს: ქვენაფლეველი:⁹⁾ შალვა: და: ოსთა: მთავარი: ბაქათარ: და:
მუნჩანს: მდგომნი: თათარნი: ბანთანადუთ:¹⁰⁾ ვითარ: ცნეს:¹¹⁾ სტეფან- 917
ნათ:¹²⁾ ვერას: ავნებდეს: და:¹³⁾ მეფე: მუნ: არა: არს: იხილეს:¹⁴⁾ სა-

¹⁾ თ—ში და ქარ. ცხ—ში: ხუტლუ-შა. ქვემოთ ამგვარ განსხვავებას აღარ განვიხილავთ.

²⁾ ქარ. ცხ—ში: ქვენაფლაველი. თ—ში: ქუნიფლეველი.

³⁾ თ—ში და ქარ. ცხ—ში: შეინაზა.

⁴⁾ ქარ. ცხ—ბა უმატებს: შორის.

⁵⁾ თ—ში: ცისკრეს.

⁶⁾ თ—ში: ცისკარე.

⁷⁾ ქარ. ცხ—ში: უბრძოლველ არს.

⁸⁾ ქარ. ცხ—ში: გველეთს, რამეთუ.

⁹⁾ ქარ. ცხ—ში: რამეთუ წინა-შავალი თათარნი იუუნეს ქვენა-ფლაველი.
თ—ში: რამეთუ წინა რომელი თათარნი იუუნეს ქუნაფლეველი.

¹⁰⁾ ქარ. ცხ—ბა უმატებს: ხოლო.

¹¹⁾ ქარ. ცხ—ბა უმატებს: რამეთუ.

¹²⁾ თ—ში: სტეფანელთა. ქარ. ცხ—ში: სტეფან-წმინდელთ.

¹³⁾ ქარ. ცხ—ბა უმატებს: ვითარცა ცნეს რამეთუ.

¹⁴⁾ ქარ. ცხ—ში: არა იყო ითხოვეს.

ზრდელი: მცირე: სტეფანელთა:¹) მოსცეს: და: აიუარნეს: და: გარდ-
 მოდგეს: კადან: ხოლო: მეფე: ციკარეთს: იუო: დაამტკიცეს: და:
 დადგეს: ერთდგულბასს: მეფისას: სურამელი: აჭმად: ამირეჯი-
 ბი: აბაზას: ძე: ჭილა: და: აზნაურნი: ქართველნი: და: სომხი-
 თარნი:²) დიდი: ერთდგულბა: ანგენეს:³) ვითარ: ცნა: ხუტლუბამან:
 მეფისა: ციკარს:⁴) დგომა: განუო: ლაშქარი:⁵) რომელიმე: წარავ-
 ღინა: ცხავალტ:⁶) გისას: და:⁷) ეგრეთ: შევლან: და: შევი-
 დეს:⁸) ციკარსა: რომელი: ესე: შეუძლებელ: იუო: მაშინ: ქუემო:
 შესრულთა: ლაშქართა: შევლეს: გზა: და: გავიდეს: ცხავალტს:⁹)
 ვითარ: ცნა: მეფემან:²) წარავღინა: მცირედნი: ლაშქარნი: და: იქმ-
 ნა: ომი: ძლიერი: და: მოსწყდა: თათარი: ურიცხვი: რამეთუ:
 შამხრულ: იუენეს: ვიწროსა:³) კაცი: მეომე: ვითარ: ხუთსა: რა-
 მელნი: ველარა: გამკესწინეს: გზისა: სივიწროისაგან: შეიპერეს:
 ხუთსაივე: რომელი:¹⁰) მოკლეს: და: რომელი:¹⁰) დარჩა: მოჭკვარეს:
 მეფესა: ხოლო: სხვანი: იკლტოდეს: და: სპანი:¹¹) მეფისანი: გავი-
 დეს: კადან:¹²) თავსა: გორასა: რასმე: რომელ: არს: ციკარეს:¹) ჰი-
 რისპირ: და: იქმნა: ომი: ძლიერი:¹³) კეთილად: ბრძოდეს: შინაურ-
 ნი: მეფისანი: კადელნი: და: კვეით:¹⁴) მოსრულნი: რჩეულნი: და:
 უმეტეს: მოისრუოდეს: თათარნი: რამეთუ: დიდად: ავნებდეს:
 მთაულებნი: იუენეს: ფერკით: მალე: ცხენოსანი: ვერ: შეუვიდო-
 და: სომარად: და: ქოთად:¹⁵) იბრძოდეს: თათარნი: რათა: შეეწყდა:

¹) ქარ. ცხ—ში: სტეფან-წმიდელთაგან.

²) ქარ. ცხ—ბა უმატებ: და.

³) თ—ში: აქუნდეს. შემდეგ ქარ. ცხ—ბა უმატებ: ვითარ.

⁴) თ—ში: ციკარს. ქარ. ცხ—ში: ციკარეს.

⁵) ქარ. ცხ—ში: ცხაოტიო.

⁶) ქარ. ცხ—ში: რათა.

⁷) ეს ორი სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში.

⁸) ქარ. ცხ—ში: შევლეს გზაჲ ცხაოტისა (თ—ში: ცხაველტისა) და განვი-
 დეს ცხაოტს (თ—ში: ცხავატს).

⁹) თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: გზასა.

¹⁰) ქარ. ცხ—ში: რომელიმე.

¹¹) თ—ში: ხოლო.

¹²) ქარ. ცხ—ში: კადან.

¹³) ქარ. ცხ—ბა უმატებ: რამეთუ.

¹⁴) თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: ზოგნი.

¹⁵) ქარ. ცხ—ში: ქვეითად.

ჭყავ: ივანეს: ძე: შანშა: და: ორნი: რამელ: სხდეს: გორს: მესხ-
 ნი: ლაშქარნი: რამელნი: წარმოველინეს: სამცხის: მთავარსა:
 ბექასა: თორელნი: თმოგველნი: და: ტაოელნი: და: გაგრძელდა:
 ომი: ვიდრე: მიმწუხრამდე: გზათა: სივიწროთა: არა: აღერინეს: 918
 ურთიერთას: გაიუარნეს: და: უკუდგეს: კადას: თათარნი: და: უშვე-
 ლა: ღთნ: მეფესა: რამეთუ: ცხაკატი:¹) შესრული: ლაშქარი: ივ-
 ლტოდა: და: ვითარ: ხუთასოდენ: კაცი: შეიყარა: და: ხუტლუბას-
 ცა:²) დიდი: ვნებოდა:³) იხილა: სიმაგრე: ქვეუნიის:⁴) და: ცნა: რა-
 მელ: არა: ეკების: შესულა: ციკარეს: აიყარა: დამით: გზასა:
 ღომის: თავისას: დაესხა: ქართლს: დაღათუ:⁵) დარჩომილიყო: მო-
 სრა: და: ტყუე: უო: და: მოაკრეს:⁶) და: წარვიდეს: ყანს: ყაზანს:
 წინაშე: და: მოიწია:⁷) არე: გაზაფხულისა: წარმოემართა: იგივე:
 ხუტლუბა:⁸) სიტყუთა: ყენისათა: სპითა: უძლიერესითა: და: მოი-
 წია: ტფილის: და: ეგულებოდა: შესვლად: მთიულეთს: და: ვი-
 თარ: ცნეს: დიდებულთა: ამის: სამეფოსათა: განკრთეს: და: ეძიებ-
 დეს: დონესა: რათა: განერნეს: ზირისაგან: თათართას: ქვეყანა:
 თულა: სადმე: დარჩომილიყო: შეკრბეს: მეფესა: დავითს: წინაშე:
 და: მოაკსენებდეს: რათა: წარვიდეს: ყაზანს: წინაშე: ფიცი: და:
 სიმტკიცე: აღიღოს: უფნებლობისა: ისმინა: მეფემან: და: ღამ-
 ტიცა: წარსულა: ურდოსა: სთხოვა: ზავი: და: ფიცი: ხოლო:
 შან: დიდად: განიხარა: და: აღუთქვა: უფნებულად: უოთა:⁹) და: და-
 ცვა: ქვეყანისა: უკეთუ: ოდენ: იხილოს: ყენი: მიერ: წარმოგზავ-
 ნონ: დაცვული: მშვიდობით: ამის: ზირსა: შინა: იყო: ბურსელი:
 ივანე: აღიღო: ზირი: მტკიცე: და: მოვიდა: მეფეს: წინაშე: იხი-
 ლა: ზირი: სიმტკიცისა:¹⁰) ქართველთა: ერ: კახთა: განეხარნეს: და:

¹) თ—ში: ცხაკატი. ქარ. ცხ—ში: ცხაკატი.

²) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: ხუტლუშაბა.

³) ქარ. ცხ—ში: ივენბოლა.

⁴) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: ხუტლუშამან.

⁵) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: ვინმე.

⁶) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: ქართლი.

⁷) ქარ. ცხ—ში: ხოლო მოიწია რა.

⁸) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: ხუტლუშა.

⁹) თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: მეფისა.

¹⁰) თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: განეხარნეს.

აწვევდეს: წარსულად: და: მიკვალთაცა: ხდეგდეს: ხუტლუბა:¹) სარ-
 წმუნო: კაცი: არს: და: არა: ეტრუგების: აღთქმასა: გჭკონებ: კე-
 თილად:²) გარნა: მეფემან: არა: ისმინა: რამეთუ: შიში: აქვნდა: თა-
 თართა: და: დადგეს: გელეთს:³) ვითარ: იხილეს: დიდებულთა: . მ-
 919 რკრება: უმრავლესნი: წარვიდეს: კითხვითა: მეფისათა: დაცვის-
 თა: ქვეყანისა: ხოლო: ხუტლუბა:¹) კეთილად: შეიწინარება: ვინ-
 ცა: მოვიდოდა: კუალად: მოაკრეს: ქვეყანა: ქართლისა: ზემო:
 კსენებელი: თხნიერ: მთიულეთისა: და: წარვიდეს: ურდოსა:⁴) ვი-
 თარ: მოიწია: სთველი: ჩამოღა: ცხრაზმის: კეფსა:⁵) და: ააკრებ-
 და: მამულსა: შადვა: ქვენაფლეველისა: ორგულობისათა: მაშინ:
 უდონო: იქმნა: ქვენაფლეველი: ევედრა: სურამელსა: მსახურთ:
 უხუცესსა: ქართლისა: ერისთავსა: ჭამადსა: რომელ: იურფოს: მე-
 ფეს: წინაშე: მოაკსენეს:⁶) და: არა: ინება:⁷) დაჭირვა: არამედ: მიუ-
 ბოძა:⁸) გარდაყარა: თავსა: ნაცარი: და: იტუოდა:⁹) ესემცა: არს: მი-
 სკებელი: ორგულთა: მეფეთასა: და: შეუნდო: მეფემან: შადვას:-
 მათ: ჟამთა: წარმოვიდა: ძმა: მეფისა: ვახტანგ: რამეთუ: იკლო:
 რამე: სიუარული: და: სიკეთე: რამეთუ:¹⁰) ძმისა: მისისა: დავითის-
 გან:¹¹) შეპურობილცა: იყო:¹²) დაპატიმრული: ციხესა: ჟინოვანისა-
 სსა: გამოიპარა: და: მოვიდა: ივანე: ბურსელისსა: და: ჭჭკა: არა:
 რა: ბორცტი: მიქმნიეს: და: შეურაცხება:¹³) ძმისა: ჩემისა: აწე:
 არა: წაველ:¹⁴) ურდოსა: მისთანა: აწ: წარავლინე: კაცი:¹⁵)

¹) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: ხუტლუშა.

²) თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: შეწყობასა.

³) ქარ. ცხ—ში: გველეთს. მერმე თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: ხოლო.

⁴) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: ხოლო.

⁵) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: მეფე დავით.

⁶) თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: მეფესა.

⁷) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: ამისთვის.

⁸) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: აპმოდას.

⁹) ქარ. ცხ—ში: ნაცარი შადვამან და თქვა (გვ. 435).

¹⁰) არ ირ ქარ. ცხ—ში.

¹¹) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: რამეთუ.

¹²) ქარ. ცხ—ში: ჰყვა.

¹³) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: წინაშე.

¹⁴) ქარ. ცხ—ში: წარვალ.

¹⁵) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: წინაშე მეფისა ძმისა ჩემისა.

და: აუწყე: ჩემი: შენსა: მოსვლა: თუ: ჰუნებას: და: ფიცით: შე-
 მაჯერებს: რომე: არა: მავნოს:¹) და: არა: შემპყრას: მის: წინა-
 შე: მივალ: და: მტირე: სარჩომიცა: მომტეს: ხოლო: მან: წარავ-
 ღინა: კაცი:²) და: მოახსენა:³) ხოლო: მან: მოაკენა: განიხარა:⁴)
 და: ფიცით: მოიმტკიცა: და: წარიუყანა: ძმა: თჳს: და: კეთილად:
 ხედვიდა: და:⁵) ჰგონებდა: განდგომასა: ამის: ძალით: რამეთუ: ბა-
 ბურის:⁶) ძმის: ასული: შეირთო: ვახტანგ: ცოლად: და: ვერღარა:
 თავს: იღვა:⁷) უმატიოდ: უოფა: და: წარვიდა: ურდოს: უახანის:
 თანა:⁸) ხოლო: მან: კეთილად:⁹) შეიწუნარა: და: მოსცა: მეუღლა: და:
 წარმოატანა: ხუტლუბა: ნოინ:¹⁰) სპითა: უძლიერესითა: და: მოვი- 920
 და: ტფილის: და: მუნ: შამოიყარნეს:¹¹) ყოველნი: თათარნი: და:
 ქართველნი: და: სამცხის: ბატონის: ბექას: შვილი: სარგის: სპა-
 საღარი: ტაფაელნი: თორელნი: თმოგველნი: და: სომხთათარნი:
 რამეთუ: შანშა: ჰირველკე: იყო:¹²) ვითარ: ცნა: მეფემან: ვითარ:
 ცნა: დავით:¹³) რომე: ვახტანგს: მეფედ: ჰყოფენ: წარმოაკლინა: იგი-
 ვე: ბურსელი: ზაგისათჳს: და: აღუთქუა: ურდოს: წარსულა:¹⁴) ფი-
 ცითა: შეაკურან: და: მოსცენ: მძევალი: - ხოლო: ხუტლუბამან:¹⁵)
 შეჭვიცა: და: ყოველი: სათხოველი: აღუსრულა: და: წარვიდა:
 ბურსელი:¹⁶) მეფეს: წინა: ხოლო: მან: განიხარა: და: წარმოაკლი-

¹) ქარ. ცხ—ში: რომელ არა ავი მიყოს.

²) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: მეფისა დავითს წინა შე.

³) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: ესე ყოველი.

⁴) ქარ. ცხ—ში: ხოლო მეფემან განიხარა.

⁵) ქარ. ცხ—ში ამ სიტყვის მაგიერ: არაჲდ კვალოდ.

⁶) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: შაბურის.

⁷) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: ვახტანგ.

⁸) ქარ. ცხ—ში: წინა შე.

⁹) ქარ. ცხ—ში: პატივითა.

¹⁰) ქარ. ცხ—ში: ხუტლუშა ნოინი.

¹¹) ქარ. ცხ—ში: შემოიპირნეს.

¹²) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: „მუნ“. ამას შემდეგ ქარ. ცხ—ში (გვ. 486) მო-
 ყვანილია სათაური ვახტანგის მეფობისა, რომელიც ჩვენს დედანში, თ—ში და რუ-
 შიანცევის ვარიანტში არ არის.

¹³) ქარ. ცხ—ში: ხოლო ვითარ მსცნა მეფემან დავით.

¹⁴) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: რათა.

¹⁵) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: ხუტლუშამან.

¹⁶) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: და მოვიდა.

ნა: დედოფალი: ოფჯათ: და: კათალიკოზი: აზრამ: და: ბურსელი:
 და:¹) მოვიდეს: მუხრანს: ხუტლუბა:²) და: სხვანი: ნოინი: ბაზა-
 ლეთს: წინა: მოკეპბეს:³) ოფჯათს: და: ვითარ: უანს: ეგრეთ: ჰა-
 ტივსტეს: და: მოსტეს: ჰირი: სიმტკიცისა:⁴) ბეჭედი: უანისა: და:
 კელის: მანდილი: რამეთუ: ესე: აქვნდა: სიმტკიცე: ფიცის: მინ-
 დობისა: და: აძლიეს: ხუტლუბას: შვილი: სიბუჩი:⁵) მძევლად: გარ-
 ნა: ოფჯათ:⁶) არღარა: წარავლინა: კათალიკოზი:⁷) უადი: და: ბურ-
 სელი:⁸) რათა: მოიუხანონ: მეფე: ვითარ: მივიდეს: მეფეს: წინა-
 შუე: ცნა: ოფჯათის: არღარა: მოსვლა: მიზეზ: უო: და: არღარა:
 ინება: ნახვა: თათართა: დიდი: რამე: რიდი: და: შიში: აქვნდა:
 წარავლინა: იგივე: კ-ზი:⁹) უადი: და: ბურსელი: ითხოვა: ოფჯათ:
 და: აღუთქვა: ხილვა: და: ვითარ: მივიდეს: ხუტლუბასთანა: ცნა:
 არა: მოსვლა: მეფისა: ჰქუა: ბურსელსა: კაცო: სატუყარი: რა:
 არს: მე: მტკიცითა: ფიცითა: შემოფიცავს: და: ვერ:¹⁰) მოვიდა: აწ:
 შიიდე: ტუუილისა: ნაცვლი: ჰატივი:¹¹) და: განრისხებულმან: მო-
 კუდინა: ბურსელი: რომლისა: გვამი: აღიღო: შანშა:¹²) და: წარგზავ-
 921 ნა: სამარხსა: მისსა:¹³) ვახტანგს: დაუმტკიცეს: მეფობა: და: ოფ-
 ჯათ: წარავლინეს: ურდოსა: და: თათარნი: კუალად: წარვიდეს:
 ურდოსა:¹) მთიულეთს: და: გარდვიდეს: კელათს:¹⁴) რამეთუ: მეფე:
 შედგომილიყო: და: დიდად: ავნებდა:¹⁵) თათართა: გარნა: სიდიდი-
 თა: არა: აკლდებოდა:¹⁶) ვითარ: იხილეს: სიმტკიცე: და: უბრძოლ-

¹) არ არის ქარ. ცხ—ში.

²) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: ხუტლუშა.

³) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: დედოფალსა.

⁴) ქარ. ცხ—ში: და მოსტეს ფიცისა სიმტკიცე და.

⁵) თ—ში: ხუტლუშას შვილი სიბოჩი.

⁶) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: დიკირეს და.

⁷) ქარ. ცხ—ში: წარავლინეს, არამედ კათალიკოზი და.

⁸) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: წარგზავნა.

⁹) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: და.

¹⁰) ქარ. ცხ—ში: არა.

¹¹) ქარ. ცხ—ში: პატივი.

¹²) ქარ. ცხ—ში: შანშემ.

¹³) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: ხოლო.

¹⁴) ქარ. ცხ—ში: გველეთს.

¹⁵) თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: სიმაგრეთა.

¹⁶) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: ხოლო.

ველთა: გელათისა:¹) აიყარნეს: და: წარმოვიდეს: რამეთუ: ქართ-
 ცა: მოჰბერეს: და: იწყო: თჯთეულმან: მოსვლა: რამეთუ: მო-
 სწრნეს: მთიულნი: და: მრავალნი: მოკლეს: ეგრეთვე: ზანდუკის:
 კეგეს: შესრულნი: მრავალნი: თათარნი: მოისრენ: და: შთამოვი-
 დეს: ქართლს: და: წარვიდეს: ყაზანს: წინაშე: და: მიჰკვარეს:
 ოლჯათ: და: არღარა: მოსტეს: და: არღარა: მოსტეს: მეფეს:²) ვი-
 თარ: ცნა: მეფემან:³) იქორწინა: ქართლისა: ერისთავს: ჰამადან:
 ასული: ფრიად: ქმნულ: კეთილი: ამათ: შოფოთთა: რა:⁴) იყო: ქვე-
 ყანა: ქართლისა: არა: იყო: რათამცა: ძე: ესვა: და:⁵) არცა: შენე-
 ბა: ყოვლად:⁶) ვითარ: დღეთა: აქაბ: მეფისათა: ილიას: მიერ: სმ-
 წელ: და: ექვს: თვე: გარნა: არა: ხუთ: წელთა: იყო: ოკრება:
 რამეთუ: ესოდენტა: ღთი:⁷) სიბილწეთა: სოდომურთა: ცოდვათა:
 შემოსრულთასა: ვიქმნენით:⁸) შირველად: მცირესა: ტუეეობასა: და:⁹)
 ბარბაროზთა: მიერ: სრვასა: და: კოტასა:¹⁰) მესამედ: იქმნა: ზური-
 სა: მოკლება:¹¹) ყოვლად: არა: იზოგებოდა: სასუილად: არცა: დი-
 დითა: ფასითა: ესოდენ: განძვინდა: შიმშილი:¹²) მძორსა: არა: წმი-
 დასა: ურიდად: ჭამდეს: სავსე: იყუნეს: უბანნი: და: ფოლოცნი:
 გზანი: და: მინდორნი: და: ქალაქნი: და: სოფელნი: მკუდრებითა:
 ურმანი: მკუდართა:¹³) დედათა:¹⁴) ლეშეთა: სწოვდიან: და: უმრავლეს-

¹) ქარ. ცხ—ში: გველეთისა.

²) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: და მიჰკვარეს ოლჯათ და არღარა მოსტეს მე-
 ფესა (ბარ. უმატებს: დავითს). შემდეგ ქარ. ცხ—ბა უმატებს: დედოფალი ოლჯათ
 ზოლო.

³) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: არღარა მოცემა კოლისა თვისისა ოლჯათისი.

⁴) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: შუა. თ. და ბარ.: შინა.

⁵) ქარ. ცხ—ში უკანასკნელი ექვსი სიტყვის მაგიერ: რამეთუ არა იყო მათ
 უამთა შინა თესვა (გვ. 486).

⁶) ქარ. ცხ—ში: ყოვლადვე.

⁷) ეს სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში. ამის მაგიერ სწერია: ბოროტათვს და.

⁸) ქარ. ცხ—ში: შემოსრულთათვს განრისხდა ღმერთი და ვიქმნენით მიცმ-
 მულ (გვ. 487).

⁹) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: მეორედ.

¹⁰) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: და.

¹¹) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: რამეთუ.

¹²) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: მძორსა.

¹³) თ—ში: მკუდრთა. ქარ. ცხ—ში: მკერდთა.

¹⁴) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: ძუძუთა.

ნი: ერი: ქართლისა: წავიდა: სამცხეს:¹⁾ ბექასა: სადა: იგი: იპოვე-
ბოდა: ზური: სასუილად: ფრიადას: და: უჩომოსა: მოწყალებასა:
შინა: იყო: მეუღლე: ბექასი: ვახანი: რამელი: იყო: ყოვლითურთ:
შემკობილი: ~~~~~

დაგბკიცდა: მფოზა: ვახტანგისი:-²⁾~~~~~

922 **რამეთუ:** უახანმან: კელთ: უღვა: სამეფო:³⁾ დაიზურა: ტფი-
ლისი: და: ყოველი: სომხითი:⁴⁾ რამეთუ:⁵⁾ არა: წინა: აღუდგებოდა:
ძმასა: თჳსსა: დავითს: რამეთუ: იყო: ვახტანგ: გვამითა:⁶⁾ სრული:
სარწმუნოებითა: მტკიცე: ეკლესიასა: ჰატვის: მღებელ:⁷⁾ მშვიდ:
და: მდაბალ: არა: მოშურნე: მეუღრთ: და: უშეფთველი: ამათ:
ჟამათ: უმეტეს: განდიდნა: მთავარი: სამცხისა: ბექა: ამათ: ჟამ-
თა: გამჩინდეს: თურქნი: საბერძნეთს: მეფენი:⁸⁾ რამელნი: დაჟმ-
კდნეს: ზაფხულის: მთათა: ჰარხლისათა: და: ზამთრის: მახლ-
ბელად: ჰანტოსა: და: შეკრბა:⁹⁾ სამოცი: ათსი: რამელი:¹⁰⁾ იყო:
აზატ: მისე: კაცი: მკნე:¹¹⁾ წარმოვიდა: ესე: აზატ: მისე: ყოვლითა:
ძალითა: მისითა: მოკრებად: ყოვლისა: საქართველსა: და: ვითარ:
მოიწია: ბასიანს: და: ტარს: იწყო: მძვინვარე: ღკრება: კოტა:
და: კულა: ესოდენი:¹²⁾ სული: მოისრა: და: ტყუე: იქმნა: ვითარ:
შეუძლებელ: არს: მოთხრობა: ვითარ: ბერნი: ერმანი: ქაბუკნი:¹³⁾
და: ჩვილთა: ერმათა: დედისა: ძუძუსა: შინა:¹⁴⁾ იპყკლვიდიან: რამე-

1) ქარ. ცხ—ში: სამცხეს ქვეყანად.

2) ეს ფრაზა სათაურის მსგავსად წითლურით სწერია ჩვენს დედანში და თეო-
მურაზის ვარიანტში.

3) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: და.

4) თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: დმანიხი და სამშვილდე.

5) ქარ. ცხ—ში: ხოლო.

6) ქარ. ცხ—ში: ყოვლითურთ.

7) ქარ. ცხ—ში: მკმეღლ.

8) ქარ. ცხ—ში: მყოფნი.

9) ქარ. ცხ—ში: და შეკრბეს ვითარ.

10) ქარ. ცხ—ში: რომლისა თავად.

11) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: და ძლიერი.

12) ქარ. ცხ—ში: რომელ ესოდენი.

13) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: უწყალოდ მოიხროდეს.

14) ქარ. ცხ—ში: შუა.

თუ: არა: ჰგონებდეს: თურქთა: გამოჩენას: ამისთვის: უოგუელი: სოფელი: ტაოს: შეუძრავად: დახვდა:¹) და: ვერა: სადა: ვინ: ივ-
 ლტოდა: ამისთვის: ურიცხვნი: მოისრნეს: და: ესზომ: მოაკრდა: ტაო: რომელ: ვაშლოვანით: წარსრულნი: თურქნი: შთავიდეს: მურღულს:²) და: ნიგალის: კეეს: უვალთა: ადგილთა: რომელნი: მოკერკემულის: ძეთა:³) აზნაურთაგან: მაშინ: ერისთავი: ტაოს: თა-
 უა: ფანასკერტელი: უღონო: იყო: სიმცროსათვის: ჯაშქრის: გარ-
 ნა: ეგრეცა: მცირე: წუბა: ეო: ციხისა: თორთომის: თავსა:⁴) დი-
 დად: ავანო: გარნა: სიდიდისათვის: თურქთასა: ქვეუწინით: მისით: ვერ: განასხა: არამედ: თურქნი: უმეტეს: განძვინდეს: და: მოა-
 კრებდეს: ტაოს: ხალხ: მოიწია: ამბავი: მთავარსა: თანა: ბე-
 ქასა: რომლისა: თვისცა: დიდად: ტვიგნულ: იქმნიან:⁵) ვითარ: ხვდებოდა: გონიერებას: და: სიბრძნეს: მისსა: და: მოუწოდა: უოგულთა: მის: ქვეშე: დაწესებულთა: და: წარემართნენ:⁶) წუბად: 923
 თურქთა: და: ვითარ: მოიწია: ტაოს: და:⁷) ბასიანად: ესმა: ვითარ-
 მედ: თურქნი: წარვიდეს: საზამთროსა: ადგილსა: მთასა: და:⁸) ვერ: ესწრეს: შემწუნდა: ბექა: მოაკრებისათვის: ტაოს: გარნა: შეიქ-
 ცა: სახლად: თვისად: ეძვინებოდა: სულსა: მოსვლად: ტაოსა:⁹) ვი-
 თარ: ენთიკონტრად:¹⁰) ეტყინებოდა: სული: მისი: წუბად: თურქ-
 თა: მოუწოდა:¹¹) წარჩინებულთა: სამცხისათა: შავშ: კლარჯთა: და:¹²) შემოკრბა: უოგელნი: და: ჰქვა: ისმინეთ: მთავარნო: საქართველო-
 სანო: ძმანო: და: თანა: მონათესავენო: ჩემნო: სიტყუა: ჩემი:¹³)
 დიდმან: და: სახელაყანმა: სკიპტრისა: და: ჰორფირისა: მქონე-

¹) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: შეუძრველად დახვდათ.

²) ქარ. ცხ—ში: მუძღულს

³) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: რომელი მოისრნეს კერკემულის ძეთა.

⁴) თ—ში და ქარ. ცხ—ში. ძირსა და.

⁵) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: იქმნა.

⁶) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: წარემართა.

⁷) ეს ორი სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში.

⁸) თ—ში და ქარ. ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: სადგურსა მათსა.

⁹) თ—ში და ქარ. ცხ—ში (გვ. 438): სულსა მისსა მოსლვა ტაოდ.

¹⁰) ვგრევეა თ—ში. ქარ. ცხ—ში: ანტაკრად.

¹¹) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: ყოველთა.

¹²) ეს სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში.

¹³) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: რამეთუ.

ბელთა: შორის: უმეტეს: განთქმულმან: მეფემან: დავით: დასცა:
 და: დაშკო:¹⁾ ძლიერება: თურქთა: ნათესავისა: და: აოტნა: საშეფო-
 სკან: მისისა: მას:²⁾ ჟამითგან: აქამომდე: არღარა: ჩენიღან:³⁾ თურქ-
 ნი:⁴⁾ აწ: ცოდვათა: ჩვენთათჳს: და: კუალად: აღაოკრეს:⁵⁾ მძვინვა-
 რედ:⁶⁾ ტაო: და: ურიცხვი: სუდი: ტუეე: ეჴეს: და: მოსწყუდეს:
 ჰირითა: მახვილისათა: ეკლესიანი: დასცნეს: და: სიწმიდენი: შუა-
 გინეს: და: კუალად: განმზადებულ: არიან: ბოროტის: უოფად:
 ქრისტიანეთა:⁷⁾ და: მოოკრებად: ვინათგან: მეფე: შემტირებულ:
 არს: მძღაფრებისკან: თათართასა: და: კუალად: ჰირნი: და: თავნი:
 საქართველოსანნი: განდგომიღან: და: არა: ვინ: არს: წინა: ამ-
 დღემ: თურქთა:⁸⁾ აწ: ისმინეთ: ჩემნი: ტომო: და: ერთ: ნება-
 ნო: და:⁹⁾ შევკრბეთ: უოფლითა: ძალითა: ჩვენითა: და: მივმართოთ:
 თურქთა: და: არა: მივსცეთ: თავნი: და: შვიღნი: ჩვენნი: და:
 არა: განგვწირეს: ღთნ: მოსავნი: მისნი: და: აღმსარებლებნი:
 მისნი: და: მოგვცეს: ძლევა: მათ: ზედა: ვითარ:¹⁰⁾ მამათა: ჩვენ-
 თა: ძლევა: მათ: ზედა: დავდვათ: თავი: ჩენი: სჯულისა: შუ-
 გინებლობისათჳს: და: ძმათა: ჩვენთათჳს: უეჭველად: ღთი: მო-
 გვანიტებს: ცხობებსა: და:¹¹⁾ ვითარ ესმა: მთავართა: და: სმათა:
 მისთა:¹²⁾ ბექასათა: სინარულით: მიემოწმეს: და: დააპირეს: ლაშ-
 ქრობა: თურქთა: ზედ:¹³⁾ განიუარნეს: და: მოიწია: არე: ზაფხული-
 სა:¹⁴⁾ იწუეს: თურქთა: აღმომართ: სულა: და: შეკრბეს: სიმრავლე:
 ვითარ: ექსასი:¹⁵⁾ ბეგრი: რამეთუ: უოფელთა: ქალაქთა:¹⁶⁾ გამეჭყუა:

1) თ - ში და ქარ. ცხ—ში: დაამკვა.

2) ქარ. ცხ—ში: მიერ.

3) ქარ. ცხ—ში: ჩენით არიან.

4) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: და.

5) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: აღიძრნეს.

6) თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: და მოაოკრეს.

7) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: თჳს.

8) ეს სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში.

9) თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: მისცა.

10) ქარ. ცხ—ში: ხოლო.

11) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: მაშინ მცირედ ჟამ.

12) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: კვალად.

13) ქარ. ცხ—ში: ექუსი.

14) თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: ქალაქთაგან.

კაცი: სკუღთა: სარკინოი: კოცად: ქრისტიანეთა: და: არა: თურქნი: ოღენ: აუუნეს: არამედ: სხარსნიცა: და: ვითარ: ცნა: ბექასნი: მოსვლა: თურქთა: მოუწოდა: უოველთა: მის: ქვეშე: დაწესებულთა: ტასის: კართვან: ვიდრე: ბასიანამდე: მესხთა: შავშთა: კლარჯთა: კოლა: არტან: კარნიფორელთა: და: უმრალესთა: ტაოელთა: რამეთუ: ამას: აქვინდა: ქვეყანა: ესე: ამათ: თანა: თმოგველთა: და: თორელთა:¹⁾ და: შეკრბა: სიმრავლე: ერთი: ბევრი: და: ორი: ათასი: და: მიმართეს: თურქთა: ივინი:²⁾ აღმოსრულ: იუენეს: მათთა: ჰარხლისათა:³⁾ და: ვარაგლანს: მკედრები: ტუენვად: ვაშლოვანსა: და:⁴⁾ ეკულებოდა: მოსვლად: ქვეყნად: ბექასა: სამცხეს: და: ვითარ:⁵⁾ ქართლს: და: სომხთს:⁶⁾ ვითარ: მივიდეს: თურქნი: ვაშლოვანს: კაცი: ვითარ: ათი: ათასი: წინა: განეწუენეს: სხანი: ბექასნი: ხუთასი: კაცი: რომელ: წარეკლანეს: მცველად: და: უდგეს:⁷⁾ მცველად:⁸⁾ სიმარგეთა: შინა: იქმნა: ომი: ძლიერი: და: ივლტოდეს: თურქნი: და: მოსწულა:⁹⁾ ფრიადი: ადგილთა: სიმარგითა: და: ესრეთ: წინა: დაუსხვიდა: ღთი: ძლევისა: ბექასა: თურქთა: ზედა:¹⁰⁾ ვითარ: ესმა: ბექასა: ვაშლოვანთ: გაქცევა: თურქთა: განიხარა:¹¹⁾ და: წარისწრაფა: და: მიმართა: სპერს:¹²⁾ შაშერდს:¹²⁾ სადა: იუენეს: თურქნი: მდგომარე: ვითარ: იხილეს:¹³⁾ მოწუედა: სხათა: მათთა: მდირეთა: დაშქართვან: განძინდეს:¹⁴⁾ და: იდგენდეს: კბილთა:¹⁵⁾ მოუწოდა: მთავარმან: მათმან: აზატ: მოსე:

¹⁾ ეს ორი სიტყვა არ არის თ—ში.

²⁾ თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: ზედა.

³⁾ ქარ. ცხ—ბა უმატებს; და.

⁴⁾ ქარ. ცხ—ბა უმატებს: თვთ.

⁵⁾ ეს ორი სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში.

⁶⁾ ქარ. ცხ—ბა უმატებს: ხოლო.

⁷⁾ ქარ. ცხ—ში: დაუდგეს.

⁸⁾ ეს სიტყვა არ არის თ—ში და ქარ. ცხ—ში.

⁹⁾ თ—ში და ქარ. ცხ—ში: მოსწუვიდეს სიმრავლეთ.

¹⁰⁾ თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: ხოლო.

¹¹⁾ თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: ფრიად.

¹²⁾ თ—ში და ქარ. ცხ—ში: ბაბერდს, ბარ—ში: შაბერდს.

¹³⁾ თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: თურქთა.

¹⁴⁾ თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: ფრიად.

¹⁵⁾ ქარ. ცხ—ბა (გვ. 439) უმატებს: მათთა.

სპათა: თურქთასა: და: გამოარჩია: კაცი: ოცდათი: ათასი: და: წა-
 რემართა: ვაშლოვანს: ძებნად: სისხლთა: სპათა: მისთასა: რამე-
 925 თუ: მისულა: და: დაახლება: ბექასი: არა: უწყოდა: ოცდა: ათი:
 ათასი: სხვა: წარმოავლინა: ტაოს: და: ჭქვა: მე: წარვალ: ვაშ-
 ლოვანს: მოვაოკრებ: და: ადგიზდავ: სისხლსა: ჩემსა: და:
 თქვენ: მიდით: ტაოს: და: მოსწყუდეთ: თულა: სამ: დარჩამილ:
 იუოს: და: დადგით: ბანას: და: მეცა: გამარჯვებული: შამოვიქ-
 ცევი: და:¹) შევკრბეთ: და: მივმართოთ: უოველსა: საქართველოსა:
 და: ესრეთ: წარემართა: ვაშლოვანით: კერძო:²) ადიჭურა: მანდატურ-
 თა: უხუცესი: ბექა: და: უოველი: სპა: მისი: და: მიმართეს:
 თურქთავე:³) რამეთუ: არა: უწყოდეს: წარსვლა: თურქთა: ვაშლო-
 ვანს:⁴) ვითარ: წარვლო: მცირე:⁵) ოთხნი: თურქნი: მიმავალნი: და-
 ჰერეს: და: მოუსხეს: ბექასა: ხლო: მან: ჰკითხა: ამბავი:⁶) თუ:
 სადა: არიან: და: ოთხნივე: ცალკე: გაუო: და: ოთხნივე: ერთს:
 იტყოდეს: წარსვლასა: თურქთასა: ვაშლოვანს:⁷) აზატ: მოსე: ოც-
 და: ათი: ათასითა: მედრითა: წარვიდა:⁸) და: ორმოცი: ათასი: დაუ-
 ტევა: და: წარავლინა: ტაოს: ხვალე: ანუ: ზეგე: მოვალს: ირ-
 წმუნა: სიტყვა: მათი: და: ორად: განუო: ლაშქარი: თჳსი: რჩეუ-
 ლი: და: უმრავლესი: ლაშქრისა: მისისა: მისცა: შვილსა: მის-
 სს: ჰომშისსა: სარგის: რამელი: ოდენ: ადზრდილიუო: აბჯრის:
 მტვირთველად: და: წარავლინა: ვაშლოვანს: აზატ: მოსეზე: ხო-
 ლო: წარისწრაფა: სარგის: და: მიეწია: ვაშლოვანის: მთასა: ზე-
 და: მიმავალსა: თურქსა: ვითარ: იხილეს: უკან: კერძო: ლაშქარი:
 განჰკვრდეს: და: მსწრაფლ:⁹) მოაქციეს: ჰუნენი: სარგისის: კერძო:

¹) თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: „და მოვალ ბანას“. ამას შემდეგ ქართ-
 ლის ცხოვრება კიდევ უმატებს: და მუნ.

²) თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: მაშინ.

³) ქარ. ცხ—ში: თურქთავენ.

⁴) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: ხლო.

⁵) თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: ადგილი.

⁶) თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: თურქთა.

⁷) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: კვალად.

⁸) თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: ვაშლოვანს.

⁹) ეს სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში.

იხილეს:¹) სიმცრო: ღაშქრისა: რამეთუ: იუუნეს: მესხნი: ხუთასი:²) ხლო: თურქნი: ოცდათი:³) ათასი: განიხარეს: და: ჰგონეს: მო-
 წყუედა: უოველთა:⁴) მკადარნი:⁵) ზედა: მოეტევენეს უშიშად: ხლო:⁶) სარგის: წინა: განეწყო: და: სჰანი: მისნი: მიეტევენეს: მკნედ:⁷) 926
 იქმნა: ომი: სასტიკი: და: ჰირველსავე: შეერებასა: მიდრკეს:⁸) სივ-
 ლტოლად: და: იოტნეს: ძლიერად: და: ესოდენ: მოსრეს: რო-
 მელ: შექცეულთა: აღრიცხუეს: საკაზმთა: ზედა: მდებარე: მკუდა-
 რი: თურქი:⁹) ჰოვეს: ხუთას: და: ცამეტი: თზნიერ:¹⁰) რომელი: დევ-
 ნასა: შინა: მოკუდა: და: დევნეს: მზისა: დასვლისა: ჟამმდე: ხო-
 ლო: მოხედნა: ღთნ: წყალობით: მოსავთა: ჯვარისათა:¹¹) განსა-
 კრვებელ: არს: სმენად: რომელ: ეგოდენსა: წყობასა: შინა: არა:
 მოიკლა: ბექას: ღაშქარი:¹²) ხუთთა: კაცთა: კიდე: იგინიცა: უსახე-
 ლო: ვინმე: ესრეთ: მოსცა: ღთნ: ძლიერა: და: გამარგება:¹³) ხლო:
 სარგის:¹⁴) დაღათუ: ერმა: იყო:¹⁵) მკნედ: იბრძოდა: რამეთუ: გუარო-
 სკან: მოაქნდა: სიშენე: და: მამაცობა:¹⁶) მამურ: ჰაპუელად: ხლო:
 ბექამან: მიმართა: თურქთა: დედაწულთავე:¹⁷) მომავალი: წინა: დაემ-
 თხვივნეს: და: იხილეს: თურქთა: შორით: მითთ: მომავალი:¹⁸) ბე-

¹) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: რა.

²) ბარ—ში: ხუთ ათასი.

³) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: ოცდა ათი.

⁴) ქარ. ცხ—ბა (გვ. 438) უმატებს: მაშინ.

⁵) ეს სიტყვა არ არის თ—ში. შემდეგ თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: სარ-
 ვიხისნი.

⁶) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: თვთ.

⁷) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: და.

⁸) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: თურქნი.

⁹) ქარ. ცხ—ში: აღრიცხეს რაზმთა შინა მკუდარი მღებარე თურქთა.

¹⁰) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: მისსა.

¹¹) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: რამეთუ.

¹²) ქარ. ცხ—ში: ღაშქრისაგან.

¹³) უნდა იყოს: გაშარჯვება. ქარ. ცხ—ში უკანასკნელი ექვსი სიტყვის მაგიერ:
 რამეთუ ესრეთ მოსცა ძლიერა ღმერთმან ბექას ღაშქართა თურქთა მათ ზედა.

¹⁴) აქ თავდება საეკლესიო მუზეუმის ვარიანტი.

¹⁵) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: არამედ.

¹⁶) ეს ორი სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში.

¹⁷) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: დედა-წულთავენ. შემდეგ ქარ. ცხ—ბა უმა-
 ტებს: და.

¹⁸) თ—ში ამ სამი სიტყვის მაგიერ: შორით მითთ. ქარ. ცხ—ში: შორით
 მითთ.

ქა: და: სპანი: მისნი: მსწაფლ: გარე: შეიქცეს: და: იელტოდეს:¹) დედა: წუდი: თათართა:²) და: მოჰმართეს: დედაწულთა: მათთა: და:³) არდას: ესვიდეს: საფასეთა:⁴) სიმდიდრეთა: არამედ: დაჰყრიდეს:⁵) ხოლო: ბექასან: და: სპამან: მისმან: მსწრაფლ: დეგნა: უუეს: იზურობდეს: და: ჰკოცდეს: რომლისა: არა: იუო: რიცხვი: და: თურქნი: რამე:⁶) შეიფლტოდეს: ქადაქსა: და: ციხესა: სპერისსა: და: რომელნამე: ნორ: ქადაქს:⁷) მიეწივნეს: სპანი:⁸) შესჯარეს:⁹) სივიწრიოთა:⁷) დედაწულთა: სიმდიდრითა:¹⁰) არა: სდა: აქვნდა: გზა: სიკლტოდისა: დაიჯარნეს: თურქნი: ვითა: ცხოვარსა: დაჯრდისა:¹¹) ჯოგსა:⁷) ეგრეთ: იზურობდეს: და: ჰკოცდეს: გარნა: იქმნა: ესეტა:⁷) შვილის: მისისა: სარგისისაგან: ღტოფვიდნი:¹²) თურქნი: უკანა: მიეწივნეს: 927 მანდატურთა: უხუცესსა: ბექასას: სდა: იგი: მიჰმართეს: მესხთა: და: კუალად: მოსწყვდეს: გარე:⁷) მოადგეს: ქადაქსა: სპერსა: და: პირველსავე: ამსა: აღიდეს: ქადაქი: თხნიერ: ციხისა:⁷) აღვსნეს: საქონლითა: ოქროთა: ვეცხლითა: ჯარითა:⁷) ჯოგითა: ცხენითა:⁷) აქლემითა:¹³) ოთხნი: მთავარნი: რომელ: არიან: სასულები: მა-

¹) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: ხოლო.

²) ქარ. ცხ—ში (გვ. 440): დედა-წულთა მათთა.

³) თ—ში: და მოჰმართეს დედა-წულთა მათთა და. ქარ. ცხ—ში ამ ფრაზის მაგიერ: მიმართეს მათთა, რამეთუ.

⁴) ქარ. ცხ—ში: საფასისა.

⁵) ქარ. ცხ—ში: არამედ ყოველსავე დაჰყრიდეს. თ—ში: არამედ დაუბრდეს.

⁶) ქარ. ცხ—ში: მცირედნი რამე.

⁷) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: და.

⁸) თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: ბექასანი.

⁹) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: გზათა.

¹⁰) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: სიმრავლითა.

¹¹) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: რამეთუ.

¹²) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: კაცნი.

¹³) აქ ბროსეს, მეგრელიის და ბარათაშვილის ვარიანტები უმატებენ შემდეგ ვრცელს ტექსტს:

ძროხითა და ცხვრითა, ანგარიში ვის-გან ითქმის. და თვთ მათსავე საცედართა აჰკიდეს, და ძლით წარმოიდეს. ეზომი ძლევა მისცა მღერთ-მან ბექას, რომელ მისთა სპათა-გან ერთი კაცი არ დააკლდა.

მოიცვა ბექა-მან ქალაქი სპერი, და თურქნი გაქცეულნი ორ ასნი ჩავიდეს პონტოსა-კერძ. და ვითარ განემარჯვა სარგისს, მომართა მამისა-კერძ, და მოპავალ-მან ალაოკრა ნორაქალაქი, და აღავსნა სპანი, რომელ-

თი: 1) ვრქაბაზნ: ღუბაში: როსტან: დასნ: 2) ესე: თჯ: დადგა: სიმაგ-
რეთა: შინა: შეკრა: ხარზალი: 3) და: ერქაბაზნ: ყაენს: ხარბადს: დაუ-
დგა: წინა: და: შემოკება: 4) იქმნა: ომი: ძლიერი: რამეთუ: ვახტანგ:

ნი იყუნეს, საქონლითა, ალაფითა და ტყვითა, და ესრეთ ძლევა-შემოსილი მოვიდა მამის წინაშე. ხოლო ვითარ განძლიერდა სპერელთა გარე-დგო-
მა*) ბექასი, მოუგზავნა მოციქული, ვითარმედ „ჩვენ ყაინისა ყაზანისანი ვართ და ძალით გარდაიხვეწნეს პონტოსა-კერძ, და აწ გვედრები მე, მოგვრიდო და უკუ-სდგე, და უზომო ოქრო და ვეცხლი, ჯორი და ცხენი მოგცეთ.“
ისმინა ბექა-მან, და აღიგო განძი ურიცხვი, სპერით და ბაბერდით*), და ძლევა-შემოსილი მობრუნდა. და მოგებნეს კარნუქალაქით თავადნი, და მოართვეს მათა ძღვენი, ალაფი, და არცა-რა მათ ავნო, და ესრეთ ბრწყინ-
ვალე ძლევა მიანიჭა ღმერთ-მან ბექასა, და მოვიდეს შინა, საქონლითა უძლეველითა*). რამეთუ იყო ბექა მონასტერთა და ეკკლესიათა მაშენებელი, და მონაზონთა და ხუცესთა, და მოწესეთა კაცთა პატივის-მცემელი, და არა დააკლდის ეკკლესიასა მისსა წესი ლოცვისა, ცის-კრად, სამხრ და მიმწუხრი. და ლაშქარი მისი ვერ დააკლდებოდიან სამსა ამას ლოცვასა. და ამის-თვის უმარჯვებდა ღმერთი, და მოსცა ყაინ-მან ყაზან კარი და მი-
მდგომი მისი ქვეყანა.

ხოლო ჩვენ პირველსავე სიტყვასა აღვიდეთ. მას ჟამსა იწყო ყაზან-
ყაინ-მან ამკედრება მეგვიპტელთა ზედა, და მოუწოდა მეფესა ვახტანგს, და მისცა ბექა-მანცა ლაშქარი მისი რჩეული, რომელი ხვინთა?) ხუცდებო-
და. წარემართა ყაზან, და შევიდეს ქვეყანასა ასურასტანისასა და შამისასა, და მოაჯრებდეს. რამეთუ იყო სიმრავლე ლაშქრისა მისისა ათ-სამე*) ბევ-
რი. და ვითარ ესმა სულტანსა მისრისასა, რომელსა სახელად უწოდდეს ნასარ-მელიქსა*), შეჰკრიბა სპა მისი ყოველი, და მოვიდა და დევნად გან-

1) თ—ში და ქარ. ცხ—ში ამ ოთხი სიტყვის მაგიერ: რომელთა სახელე-
ბი იყო.

2) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: ერქაბაზნ და უბაში, როსტან და ასან (თეიმურ-
რაზის ვარ—ში: ასნ).

3) ქარ. ცხ—ში: ხარზალი.

4) მეგრელიის ვარიანტში: გარე-მოდგომა.

5) ბარ—ში: შაბერდით.

6) მეგრ. ვარ—ში: „უამრავათა“. სიტყვით უძლეველითა თავდება რუმინ-
ციეის ვარიანტი. ამ სიტყვით თავდება ვგრეთვე ხელნაწერი დ. ჩუბინოვის ბიბლიო-
თეკისა (№ 48), რომელიც ეხლა წერა-კითხვის საზოგადოებას ეკუთვნის.

7) ბარ—ში: დივინთა, მეგრ. ვარ—ში ეს სიტყვა არ არის, მაგრამ იდგილია
დატოვებული მის დასაწერათ.

8) მეგრ. ვარ—ში: ოთსამეტი.

9) მეგრ. ვარ—ში: ნასლარ-მელიქსა.

წინა: მბრძოლედ: ქოთინი:¹) გზისა: სივიწრისგან: და: ტუისა:
 სიკშირისგან: არა: იფლებდეს:²) სადაცა: მტარე: ვაკე: იუჯს:³) ღა-
 მი: იუჯს:⁴) ვითარ: განგრძელდა: ომი: ჰირველ: ისრითა: და: მერ-
 მე: კმლითა: იბრძოდეს: თათარნი: და: ქართველნი: და: ხარბად:⁵)

წყო. და იქმნა ომი სასტიკი ესე-ოდენ, რომელ ხუტლუ-შა ნოინი ათ-ასი-
 თა მედრითა წინა დაუდგა ყაზანს, ამაღ რომელ დიდთა მიმართეს ყაზანს
 ზედა, და ათ-ასისა კაცისა-გან ექუს ასი დაჰკოცეს, და ოთხ ასიდა დარჩა,
 რომლითა ჰსძლო და იოტნა, რომელსა თანა-შემწე ექმნა ჩოფონ სულდუ-
 რი, ხუთ ასითა კაცითა. სადა ვახტანგ და სპანი მისნი მკნედ ჰბრძოდეს.
 და ვითარ სწყდებოდა ორგნითვე ურიცხვი, ივლტოდეს ეგვპტელნი, და
 სულტანი ნასარ-მელიქი. და უკ-მოზრუნდა ყაზან დევნისა-გან, და სამ დღე
 განისვენა, და მეოთხესა დღესა დევნა უყვეს, და მიეწივნეს მცირედნი,
 და ამოსწყვიდნეს, და განიბნივნეს თათარნი, ტყვევად, და ვწია⁶) ლაშქარ-
 მან ვიდრე წმიდად ქალაქად იერუსალიმად, და იგი მრავალ სულ მოისრა
 ქრისტიანე⁷), და უმეტეს სპარსნი. ხოლო ყაზან მიმართა დიამუშესა ზედა,
 რომელ არს დამასკო. ხოლო მათ ზენარისა მთხოველთა მოსცეს⁸) ქა-
 ლაქი და საქონელი ურიცხვი, და დააჰყარა ყაზან დამასკო და მიმდგომნი
 მისნი ქალაქნი, დაყო ვითარ ოთხ თვე, და დაუტევნა მცველნი ქალაქი-
 სანი, და წარმოვიდეს სახლად თვსად თავრეზად. და ვითარ მოიწია ზაფ-
 ხული, განდგეს დამასკელნი, და გამოასხეს მცველნი ყაზანისანი. ცნა-რა
 ესე ყაზან, მოუწოდა სპასპეტსა მისსა ხუტლუ-შასა და მეფესა ვახტანგს,
 და ყოველთა მთავართა საქართველოსათა, და წარავლინა სულტანსა ზედა
 ლაშქრად. მივიდეს⁹), შევიდეს შამად და დამასკოდ, და აოკრებდეს და-
 მასკოს, და ვედარ აღიღეს. განვლეს დიდი ანტიოქია, და მივიდეს ვიდრე
 ლაზამდე¹⁰). და ვერ შემართა სულტან-მან ომი მათი, და მოაკრეს ექუს
 თვე, და მით უკ-მოიქცეს, და მოვიდეს ყაზანს წინაშე, განმარჯვებულნი.

და ვინათ-გან მეფე დავით არ მიენდო თათართა, ზაფხულ მთიუ-

¹) ქარ. ცხ—ში: ქვეითნი.

²) ქარ. ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: ვერა იარებოდეს და.

³) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: იგიცა.

⁴) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: ხოლო.

⁵) ბარ—ში: ხარბანდა

⁶) ბარ—ში: ტყუენვა ყუეს და მიუწია.

⁷) მეგრ. ვარ—ში უკანასკნელი ექვსი სიტყვის მაგიერ: და მუნ მრავალნი
 სულნი ქრისტიანნი მოსრნეს.

⁸) მეგრ. ვარ. უმატებს: მათ.

⁹) მეგრ. ვარ. უმატებს: რა.

¹⁰) ბარ. და მეგრ. ვარ—ში: ლაზამდე.

თვთ: უჭერეტლას: მცირედნი: შეეწოდეს:¹) კმითა: განამკნობდეს: ვითარ: შენივთლას: ომი: არღას:²) შეაქცევდა:³) ვახტანგ: ზურგსა:⁴) არცა: სხა: მისი: ადგილთა:⁵) სივიწროთა: მოისრვოდეს: ესოდენ:⁶) ათისკან: ძლივ: ორნი: ცოცხალ იუუნეს: სომხითარნი: ახლვიდეს:⁷)

ლეთს იყვის, და ზამთარ ქართლსა. ამის-თვის იშლებოდა ქვეყანა ქართლისა, და მთავარი ბაყათარ განდიდებულ იყო, და აოკრებდა ქართლსა, თრიალეთსა, და განასხმიდა მამულისა-გან აზნაურთა, და იყო ჭირი დიდი მკვიდრთა ქართლისათა. და მეფე-მან დავით შეკრიბა მთიულნი⁷), წარვიდა და მივიდა ტფილისს, კაცი ცხენოსანი და ქვეითი, ვითარ ათხუთ-მეტი ათ-ასი, და მოჰუკდა ყივჩაყთა საზაფხულოდ მომავალთა. ხოლო ყივჩაყნი რომელნიმე ქალაქსა ეწინეს, და ზოგნი მტკერის პირით იელტოდეს. ესე ვახტანგ ტაბა-კმელს მდგომსა, მივიდა⁸) მკირითა კაცითა, განვლო კიდი და სახიუდაბელი, და განვიდა მახათას. რამეთუ დავით და ლაშქარი მისი მახათას დგეს, თავსა ქედისასა. და ვახტანგ ქვემოთ მიუდგა, და დადგა, და ვერ შეპართა შებმა, სიდიდითა დავითის ლაშქარისათა. მაშინ მკირედნი ვინმე ჩამოვიდეს და აქათ მკირენი ვახტანგისანი, მიეგებნეს, შეიბნეს, და დავითის კერძნი გაიქცინეს, და ორნი ძმანი და შეილნი დაკოცნეს. და ვითარ შენივთდებოდა ომი, ათ-ასი⁹) ყივჩაყი გაქცეული შეკრბა ვახტანგს თანა, ჯარად. მაშინ მოიწია¹⁰) რისხვა ღვთისა, და იელტოდა, და სპა მისი ძლიერი უომრად იყო. დავით მოვიდა, და ომისა არა შემმართი მიუდგეს უკანა ყივჩაყნი და ქართველნი, და ჰსდევდეს ვიდრე ჯაქვალმდე, დაკოცეს კაცი ურიცხვი. არა-თუ ვახტანგ მტერი იყო ძმისა, არამედ თათართა შიშითა იძულებით შეება¹¹). ოტებული რა ცნა დავით¹²), უძვირვარესად აოკრებდა ბაყათარ ქართლსა, და მეფე დავით ვერ წინა აღუდგებოდა. მით სენიცა შეეღვა ბოროტი მიკრისი, კელთა და ფერკთა, და უკმარ იქმნა, და იყოცა კაცი ურწმუნო და უშიში ღვთისა.

¹) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: და.

²) ქარ. ცხ—ში: და არა.

³) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: მეფე.

⁴) ქარ. ცხ—ში: არცა სპანი მისნი, არამედ.

⁵) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: რომელ.

⁶) ქარ. ცხ—ში: ახლდეს.

⁷) მეგ. ვარ—ში: და შეკრიბნა ყოველნი მთიულნი.

⁸) ბარ. ვარ—ში აჰ სიტყვის მაგიერ: მიუვიდა ამბავი.

⁹) ბარ. და მეგრ. ვარ—ში: ასი.

¹⁰) მეგრ. ვარ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: მოიწია მას ვაჟსა.

¹¹) მეგრ. ვარ უმატებს: მაშინ.

¹²) ბარ. ვარ—ში: რა ცნა ოტება დავითისი.

რადენიცა: იპოგებოდეს: ცხენსა: ზედა: მდგომი:¹) ესრეთ: მის-
წყედეს:²) მრავალნი: აზნაურნი: უმკვდრო: გაკედეს: რამეთუ: მამა:
შეილი: და: ძმა: უოველივე: მუნ: იხილა:³) გარნა: რომელნიმე:
დარჩეს: თჳთ: ვახტანგ: არა: გარე: არა:⁴) შიქცევედეს: არამედ:⁵)

ამის-თვის ბოროტსა სენსა ჩავარდნილი⁶) უღონობდა, და ბაყათარ აოკრებ-
და ქვეყანათა, და ჰკოცდა კაცთა. დადაცათუ სურამელი აჰმადა და რატი
ძლიერად ებრძოდეს, მაშინ ბაყათარ წარულო გამრეველსა, კახას ძესა,
ციხე რამისა⁷). ცნა⁸) ესე ბექა-მა, მოუკდა დიდითა ლაშქრითა. ხოლო
ბაყათარ, ციხით გამოსრული, წინ-დახვდა წინ-მავალთა ბექასთა. იქმნა
ომი ფიცხელი, და პირველსავე შებმასა გაიქცა ბაყათარ, და შევიდა ცი-
ხესა⁹). და ვითარ განძლიერდა, ითხოვეს ოვსთა ზენარი და აღუთქვეს არა
წყენა, და ესრეთ მოვიდეს ბექასა წინაშე გაუშავებელი, და უკანას მოკუ-
და ბაყათარ.

აწ ვიწყით თათართა მოთხრობად. და ვითარ გამოასხნეს მეგვიპ-
ტელთა მცველნი დამასკოსანი, ამის-თვის გამწყრალ-ჰან ყაზან გაგზავნა
იგივე ხუტლუ-შა, სპითა ძლიერითა, და ვახტანგ, სპითა საქართველსა-
თა. და ვითარ ჰსცნა სულტან-მან მისლვა მათი. მიეგება სულტანი ომად,
და იქმნა ძლიერი ომი. დაიკოცნეს ორგნითვე ურიცხვი. და მას დღეს
სწორი ძლევა არა იქმნა, და ღამემან განყარნა. და ვითარ უკუ-დგეს,
ჰპოვეს ქედი დიდი თათართა, და მას-ზედა შემოდგეს ხუტლუ-შა ერი-
თურთ, უსეინ, სევინჯი. გარნა სიბუჩი, ხუტლუ-შას (შვილი)¹⁰) მივიდა მახ-
ლობელად სუტლნისა, და დადგა ვაკედ, რომლისა ახლდეს ბექას ლაშ-
ქარნი, და ყველასა ცხენი კელთა ჰყვა. მოიგელოვნა სულტან-მან, რამეთუ
ჩამოუშვა წყალი უკანა კერძო თათართა, და მას ღამესა ერთი¹¹) ლამი შეი-
ქნა. ცხენი და კაცი ორნივე უჩინო იქმნიან ლამსა შიგან. და განთენა,
იხილეს თათართა უკანა კერძო ლამი, და წინათ ლაშქრისა სიმრავლე,
უღონო იქმნნეს. ჰპოვეს მცირე უგანო ადგილი ლამისა, და მაშიგანცა

¹) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: და.

²) ქარ. ცხ—ში: მოჰსწყვიდეს რამეთუ.

³) ქარ. ცხ—ში: იხლდეს.

⁴) ეს სიტყვა ირ არის ქარ. ცხ—ში და თ—ში.

⁵) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: მკნედ და.

⁶) მეგრ. ვარ—ში: შთავარდნილი.

⁷) ეს სიტყვა ირ არის მეგრ. ვარ—ში.

⁸) მეგრ. ვარ—ში: ხოლო ცნა რა.

⁹) ბარ. უმატებს: მივიდა ბექა და მოადგა ძლიერად ციხესა.

¹⁰) ეს სიტყვა ირც ერთს ვარიანტში ირ ირის.

¹¹) ბარ—ში: ესეთი.

ძღიერად: იბრძოდეს: განკურდეს: თათარნი: სიმკენესა:¹) ქართველთა-
სა: რამეთუ: ვახტანგ: მკნე: იყო: ომსა:²) შინა: და: მკნედ: იბრძო-
და: და: მცირედ: დაიკოდა: ბარკაღსა: და: მიდრკა: მცე: და:
მოგახდა: ღამე: და: განიყარეს: ვითარ:³) იხილა: უანმან: სიმაგრე:
ქვეუანისა:⁴) ტუითა: და: კლდითა: ღამე: უოველ: წარმოვიდა: ცნეს:

დაიკოცნეს სიმრავლე კაცისა და ცხენისა, და რა ჟამს აღივსო კაცითა და ცხენითა, მეოტ-მან ლაშქარ-მან ზედა განსლვა დაიწყო. დაღათუ მოსწყდა ურიცხვი თათარი და ქართველნი, და ვახტანგ და ნოინნი მშვიდობით დარჩეს და მოვიდეს ყაზანს წინაშე, რომელი განწყრა⁵), საპყრობილესა მისცნა ყოველნი ნოინნი, და ეკაზმოდა კვალად სულტანსა ზედა. გარნა დასწეულდა სენითა მუცლისათა, და მოკუდა, რომელი იგლოვა ყოველ-მან კაც-მან, სიმართლისა-თვის, რომელ ავის მოქმედნი და მეკობრე, და უსამართლო კაცი, აღარ იპოვებოდა საყაენოსა მისსა. და ამის თვის დაუტევა მწუხარება ყოველთა.

ხოლო შემდგომად მისსა დასვეს ტახტსა ყაინთასა ძმა მისი, სახელად ხარბანდა, რომლისა უკანასკნელ ოლჯათ-სულტანსა მისცა, რომელ ერთითა თვალითა არა მხედველ იყო, და⁶) ეძლო, იპყრობდა წესთა ძმისა მისისა ყაზანისთა, თუ⁷) იყო ესე კაცი კეთილი. ამან მოიწყო ყოველი საბრძანებელი მისი, და ფრიად კეთილსა უყოფდა ვახტანგსა. ამან ხარბანდა-მან ინება გილანს წარსლვა, და მოუწოდა ყოველთა სპათა თათართა და თვთ მეფესა ვახტანგს, და ოთხად განჰყო სპა თვისი. უკეთესი და უწარჩინებულესი სპა მან დაიჭირა, და მეფე ვახტანგ. და ერთი ნაწილი მისცა ზუტლუ-შასა და ბექასა, ლაშქარი თვთ პირველვე მისი იყო. ერთი ნაწილი ლაშქარი ჯალაიარს მისცა, და ოთხნი გორს მსხდომნი. ერთი ნაწილი სალდუხსა ჩოფანსა მისცა, და თვითთა თავადი თვითოსა გზასა ჩაგზავნა, და ერთ გზას თვთ ყაინი ხარბანდა, სადა-იგი წინა-ბრძოლად მეფე ვახტანგ აჩინეს გილანს, ყოვლგნით. ხოლო გილანელნი დაღათუ მკირენი იყუნეს, არა შეშინდეს. რამეთუ იყუნეს გილანსაცა (ქართლის ცხოვრება გვ. 440—448).

¹) თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: ზედა.

²) ბარ—ში: ბრძოლასა.

³) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: ხოლო.

⁴) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: მისისა.

⁵) მეგრ. ვარ. უმატებს: და.

⁶) მეგრ. ვარ. უმატებს: ვითარ. ბარ—ში: რიცა.

⁷) მეგრ. და ბარ. ვარ—ში: დაღათუ.

928 გილანელთა:¹⁾ დევნა: უუკეს: და რომელთა: ეწივნეს: დიდად: ავ-
ნებდეს:²⁾ ხოლო: ერთ: კერძო: ხუთლუბას: შეილი: დაუდგა: წინა:
ხოლო: თავადი:³⁾ გილანელთა: უშიშ:⁴⁾ შეკრნა: მანცა: კარკარი:⁵⁾ და:
შეება:⁶⁾ კარი: იწროსა: შესავალთასა: და: დაუდგა: ხუტლუბას:⁷⁾ ხო-
ლო: იგი: გარდაკდა: ცხენისაგან: და: დაჯდა: სკამითა: და: უბრძა-
ნა: ბექას: ლაშქართა: ქოთად:⁸⁾ შესვლა:⁹⁾ და: შევიდეს: ტაძარ-
სა:¹⁰⁾ და: გარდვიდეს:¹¹⁾ და: შეიქნა: რმი: ძლიერი: აქაცა: ქარ-
თველთა:¹²⁾ მესხთა: ზედა: არცა: ამათ: შეაქციეს: ზურგი: არა-
შედ: მკნედ: ჰბრძოქდეს:¹³⁾ უფროსნი: გილანელნი: მოისრუდეს:¹⁴⁾
მაშინ: სტუორცა: ვინმე: ისარი: და: ეცა: თავსა: შიშველსა: ხუთ-
ლუბა:¹⁵⁾ ნოინს:¹²⁾ მუის: მკუდარ: შთაიჭრა: სკამისაგან:¹⁵⁾ ვითარცა:
იხილავ: შეილმან: მისმან: სიბუბი: სიკუდილი: მამისა:¹⁶⁾ მსწრაფლ:
ივლტოდ: იგი: და: სხა: მისი: ხოლო: მესხნი: დარჩეს: ტაძარ-
სა:¹⁷⁾ შინა: მცირედნი: ივლტოდეს: და: უმეტესნი: ივლტოდეს: და:
კიდცა:¹⁸⁾ მოისრნეს: და: მოიწია: უზომო: რისხვა: ღთისა: თა-
თართა: და: მესხთა: ზედა: რამეთუ: უკანით: სდა: ბრინჯი: დგო-
მიდიუო: ვაკესა: შინა: ღამით: წუალი: ჩაეგდო:¹²⁾ ესრეთ: ღამი:
შექნილიუო:¹⁹⁾ ვერცა: ცხენი: და: ვერცა: ქოთი:²⁰⁾ ვერ: გაიარდა:¹²⁾

¹⁾ ქარ. ცხ—ბა უმატებს: და.

²⁾ ქარ. ცხ—ში: ავნეს.

³⁾ ქარ. ცხ—ში: თავადმან.

⁴⁾ თ—ში: უშიში. ქარ. ცხ—ში: უშიშმან. ბარ—ში: უბიშმა.

⁵⁾ ქარ. ცხ—ში: ხარხალი.

⁶⁾ თ—ში და ქარ. ცხ—ში: შეება.

⁷⁾ თ—ში: ხუტლუშას. ქარ. ცხ—ში: ხუტლუ-ბულას.

⁸⁾ ქარ. ცხ—ში: ქვეითად.

⁹⁾ ქარ. ცხ—ბა უმატებს: და ჰყვეს.

¹⁰⁾ თ—ში: ხარგასა.

¹¹⁾ ეს სიტყვა გამეორებულია ჩვენს დედანში. ქარ ცხ—ში ამ სიტყვის მა-
გიერ: განვიდეს.

¹²⁾ ქარ. ცხ—ბა უმატებს: და.

¹³⁾ ქარ. ცხ—ბა უმატებს: ოდეს.

¹⁴⁾ თ—ში: ხუტლუშა. ქარ. ცხ—ში: ხუტლუბა.

¹⁵⁾ ქარ. ცხ—ბა უმატებს: ხოლო.

¹⁶⁾ ეს სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში.

¹⁷⁾ ქარ. ცხ—ში: ხარძსა. ბარ—ში: ხარხალსა.

¹⁸⁾ ეს სამი სიტყვა არ არის თ—ში და ქარ. ცხ—ში.

¹⁹⁾ ქარ. ცხ—ბა უმატებს: რომე.

²⁰⁾ ქარ. ცხ—ში: ქვეითი.

იქმნა:¹) მოსრვა: ძლიერი: ხოლო: ჩოფანსაც: შამოკა: როსტან:
 მეღქი:²) ვაკეს: ადგილს: გარნა: ჩოფან: სძლო: და: იოტა:³, სი-
 მაგრეს: შინა: არღარა: შეჭეუა: არამედ: წუნარად: დაბრუნდა: და:
 აჩინა: მკედართ: მთავარი:⁴) მისნი: უკანა: მავალად: ჯავახის: შეი-
 ღა: გამრეკელი: მკნედ: იბრძოდა: ომსა: მას: და: კარდმოვიდეს:
 მშვიდობით: . ეგრეთვე: . უსენს: . მკნედ: . იბრძოდა: . ომსა: . მას: . და: .
 დაკარდმოვიდეს: . მშვიდობით: . ეგრეთვე: .⁵) უსენს: . და: . ოსთა: . 929
 შება: .⁶) დაიკსან: . და სწორი: . ძლიერა: . იქმნა: . და: . ივინიცა: გა-
 მოქცეულნი: . ივლტოდეს: . და: . მივიდეს: .⁷) და: შეკრბ უკანს:⁸)
 ხარბდან: . უაენს: წინაშე: სულდუსი: ჩოფან: მკედართ: მთავარად:
 განაჩინეს: მონაცვალედ: ხუტლუბასა:⁹) ხოლო: მეუე: ვახტანგ: ჰა-
 ტივ: . ცემულ: . უუეს: და: ბუღნი: .¹⁰) მისნი: . უოველნი: . მკნედ: .
 ბრძოლისათვის: .³) ნიშითა: . დიდითა: . წარმოავლინეს: . შინა: .⁴) ვი-
 თარ: წარვიდა: ვახტანგ: მოუკდეს: კაცნი: ხოდრასელნი:¹¹) რჯული-
 თა: სარკინოზნი: და: მტერნი: ქრისტეს: აღმსარებელთანი:¹²) უაენ-
 სს: ხარბათს: და: ჰქეუეს:¹³) უკეთუ: არა: უოველთა: ქრისტესანთა:
 დაატევიბინო: სჯული: და: ეკლესიანი: არა: დაატევიბე: არა: გაგე-
 მარჯოს: მტერთა: ზედა: და: არა: წარგემართოს: მეუობა: შენი:¹⁴)
 ესე: სიბილწე: წარმოსთხიეს: ცუდ:⁵) რჯულთა: ამათ: რომელთა:¹⁵)
 ისმინა: უანმან: და: იწყო: რღვევად: ეკლესიათა: და:¹⁶) წარმოავლი-

1) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: ამით.

2) ქარ. ცხ—ში: მელიქი.

3) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: და.

4) ქარ. ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: მკედარნი.

5) უკანასკნელი რვა სიტყვა შეტოვებით გამეორებას წარმოადგენს ჩვენს დე-
 დანში და სხვა ვარიანტებში არ არის

6) ქარ. ცხ—ში: შეება.

7) ეს ორი სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში.

8) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: და შეკრბეს უფანს.

9) ქარ. ცხ—ში: ხუტლუ-ბულა-ნოინისა (გვ. 444).

10) თ—ში და ქარ. ცხ—ში: და დიღებულნი.

11) ქარ. ცხ—ში: ხოდრისელნი.

12) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: და ყოველთა ქრისტეანეთა და ჰრქეეს.

13) ქარ. ცხ—ში უკანასკნელი ოთხი სიტყვის მაგიერ: ხარბდანს.

14) თ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: და კელმწიფობაჲ, ხოლო.

15) ქარ. ცხ—ში: ძლით.

16) ეს სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში.

ნა: ღაშქარი: და: ერთი: ნოინთა: მთავარი: რათა: მოვიდეს: სა-
 ქართველსა: და:¹) მეუფეს: და: ყოველთა: ქართველთა: და: ტვეები-
 ნას: სჯული: და: სარკინობად: შექნას: და: ყოველსა: საქართვე-
 ლსა: შინა: დაარღვივნეს: ეკლესიანი: და: ეწია: ნახტევანს: წამო-
 სვლასა: ვახტანგს:²) არა: შეშინდა:³) არამედ: განმკნდა:⁴) უმეტეს:
 მოაკსენებდა: სიმკნეთა: და: ღვაწლთა: ქრისტეს: ღთისათჳს: და:
 ჭქუა: სმათა: თჳსთა: კაცნო: ძმანო: და: ერთ: სჯულნო: და: ქრის-
 ტეს: ღთისა: ჭეშმარიტად: აღმსარებელნო: უწყით: სჯული: მა-
 მათა: მიერ: და: გასმიეს: ქადაგება: წმიდათა: მოციქულთა: და:
 უწყით: ღვაწლნი: და: ახრებანი: მოწამეთანი: და: გიხილავს:
 930 თვალითა: თქუენითა:⁵) სასწაულნი: ურიცხვნი: და: გასმიეს: სახარე-
 ბასა: შინა:⁶) უტუეელისა: ჰირისა: ვითარმედ: რომელმან: აღმო-
 რს:⁷) წინაშე: კაცთა: მეცა: აღვთარო:⁸) წინაშე: მამისა: ჩემისა: ზე-
 ცათასა: და: კუალად: მოვედით: ჩემდა: ყოველნი: მამარაღნი: და:
 ტვირთ: მძიმენი: და: მე: განგისვენო: თქვენ: აწ: ნუ: შეძრწუნ-
 დებით:⁹) წავიდეთ: უანს: წინაშე: და: დავდვათ: სული: ჩვენი: მის-
 თვის: რომელმან: დადვა:¹⁰) ჩვენთჳს: ჰირველად: ჩვენ: მივსცეთ:
 თაფნი: ჩვენნი: სიკუდილად:¹¹) მერმე: იყავნ: ნება: ღთისა: და:
 მან: დაიცვას: სამწესო: თჳს:¹²) ვითარ: ესმა: სმათა: ვახტან-
 გისთა: სიხარულთ: შეიწუნარეს: ბრძანებულთ: მისი:¹³) მუის: წარე-
 მართნეს: ურდოსა: და: მივიდეს: უანს: წინა:¹⁴) ხოლო: უანი:¹⁵) გან-
 კურდა: მისვლასა: მეფისასა:¹⁶) გარნა: წარმოემართა: ჩოფან: ღაშ-

¹) ეს სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში.

²) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: ესე წარმოვლინებული ნოინი. ხოლო მეფე ვახტანგ.

³) თ—ში: შეუშინდა.

⁴) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: და.

⁵) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: ტაძარსა შინა მათსა.

⁶) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: წერილი.

⁷) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: მე.

⁸) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: იგი.

⁹) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: სული თჳსი.

¹⁰) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: ხოლო.

¹¹) ქარ. ცხ—ში: უანს წინაშე.

¹²) ქარ. ცხ—ში: უანი.

¹³) აქ ბროსეს გამოცემული ქარ. ცხ—ბა უმატებს ვრცელ ტექსტს, რომე-
 ლოც ჩვენს ღვინში და თ—ში არ არის: „და მივიდეს კარსა უანისასა, და

ქრითა:¹) ურიცხვითა: ჰირეკლად: მოვიდა: კოლა: არტანს ვიდრე: არსიანამდე: და: ანობა:²) ბექასა: რათა:³) ნახოს: ყაენი:⁴) რომელ: არა: თავს: იღვა: ბექამან: არამედ: შეილი: მისი: უმრწემესი: თანა: წარატანა: სახელით: შაღვა: წარვიდა: და: ჩაეღო: სომხითი: და: დარჩა: ქვეყანა: ბექასი: მშვიდობით:~~~~~

ხოლო:⁵) ამა: დაიწყო: აღმოცინისკებად: მზემან:⁶) მთონ-სამან: გიორგი:- რომელი: აღეზარდა: პაპასა: მისსა: დიდსა: ბექასა:⁷) ლ-თო: დაიცივ: ორსავმ: ცხორებასა: უინა: დედოფალთა: დედოფალი: მარიამ: და: ძე: მისი: პირმშო: ოტია: ამინ:~~~~~

რომელი:⁸) წარავლინა: ბექამან: ჩოფანს: თანა: და: მან: შიიყუნა: ყანს:⁹) წინაშე: ხოლო: მან: ჰატვიითა: შეიწყალა:¹⁰) და:

მუკლნი დაიდგნეს, და ჰქვეა მეფე-მან კმითა მალლითა: ოსმინე, მალლო და ძლიერო ყაინო¹¹), ბრძანება თავთა ყოველთა ქრისტეანეთა დაუტეოთ¹²) სჯული ჩენი. აწ ისმინე: ბედნიერთა პაპათა და მამათა თქვენთა ჰმონა და მსახურა პაპამან და მამამან ჩვენმან, ამით ჰჯსულითა, და არ-ოდეს გვასმიეს, თუ სჯული ქართველთა ავი არს, არამედ უწარჩინებულეს ცყოფილ-ვართ ყოველთა-გან. და სპარსთა ჰსჯული უფროს საძველად შეერა ცხა პირველთა ყაინთა. ამის-თვსცა იგინი მოსწყიდნეს. რამეთუ იყუნეს მწამლველ და მამათ-მავალ და კაცის მკულელ. და აწ თუ სიტყუასა სპარს-

¹) ქარ. ცხ—ში უკანასკნელი ოთხი სიტყვის მაგიერ: წარმოემართა ესე ჩოფან ერითა (გვ. 445).

²) ქარ. ცხ—ში: აწკვედა.

³) სიტყვიდან „ყანი განკრდა“ არ არის თ—ში.

⁴) ქარ. ცხ—ში: ყაინი ანუ ჩოფან.

⁵) ეს სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში.

⁶) ქარ. ცხ—ში: ძემან.

⁷) ქარ. ცხ—ბა აქ უმატებს: ხოლო ესე გიორგი იგი არს, რომელსა მამა მუფის ვახტანგის უწინ მისცა ყაინმა მეუობა. ესე არს ძე დიმიტრა თავდადებულისა და ძმა დავით მეფისა და ვახტანგ მეფისა. როგორც ეს, იხე ამას ქვემოთ ქარ. ცხ—ში მოყვანილი სათაური გიორგის მეუობისა (გვ. 445) არ არის არც ჩვენს დედანში და არც თ—ში:

⁸) ქარ. ცხ—ში ამ სიტყვის მაგიერ: ხოლო ესე გიორგი.

⁹) თ—ში: ყაენს, ქარ. ცხ—ში: ყაინს.

¹⁰) ქარ. ცხ—ში: შეიწყინარა.

¹¹) ბარ. უმატებს: მოვიდა.

¹²) მეგრ. ვარ—ში: დაუტეოთა.

წინათვე: დაუსხვიდა: ნიშთა: მეფობისათა: ამახ: უაენმან: წარმოაგ-
 ლინა: მოციქული:¹) და: სთხოვა: შეილი: რათა: მეფე: უოს: მა-
 შინ: მცირე: იყო: გიორგი: იგიცა: მოსცეს: და: წარმოგზავნეს:
 931 ურდოს: და: უაენმან:²) მოს[ცეს]³) მეფობა და ტფილისი და უჩინა სა-
 ზღუა[რად:⁴) და საქმისა: მოუ[რავად დიდი გ-ი]⁵). და მივიდეს ტფი-

თასა ისმენ, ყაინო, მე ვარ მეფე ქართველთა, და ყოველნი მთავარნი სა-
 ქართველოსანი შენს წინაშე არიან, და სიკუდილად მე მზა ვარ, სიკუდი-
 ლად⁶) ჰსჯულისა-თვს ქრისტეანობისა, და მერმე ეს ყოველნი, შენს წინაშე
 მყოფნი ქრისტეანენი⁷), თავნი ჩვენნი წარგვეკეთენ.⁸ წარუპყრა⁹) ქედი. და
 ვითარ ესმა ყაინსა სიტყვა ესე, განჰკვირდა და პატივ-სცა მეფესა, და სი-
 ტყვითა ტკბილთა აღადგინა და შეინან, და აბრალა, რომელთა აქმენ-
 ვინეს.

ხოლო იქმნა ესეცა, რომელ არღვევდეს თავრიუს ეკკლესიათა, პირ-
 ველად⁹) ოთხსა დღესა შინა ოთხნი შეილნი ხარბანდასნი¹⁰) დაიკოცნეს, სა-
 ხელით ბარტამ¹¹), და მას-ზედ¹²) და ესრეთ წარდგომილ-მან მეფე-მან და-
 კსნა შური და შფოთი მომავალი საქართველოსა ზედა. ხოლო წარმოვი-
 და ვახტანგ პატივ-ცემული, და გარდმოვიდა. მუნვე ნახტევანს შეედვა სალ-
 მობა მუტლისა, და მოკუდა, შემკული გვირგვინითა მეფობისათა, და წარ-
 მოიყვანეს და დამარხეს დმანისს. და დარჩეს შეილნი ორნი: დიმიტრი და
 გიორგი. დიმიტრის დმანისი აქუნდა, და გიორგის სამშვილდე. და ვითარ
 კელთა-უდევს მკედართ მთავრობა თვთ ხუტლუ-შასი¹³) ჩოფანს, წარმოემარ-
 თა¹⁴) ესე ჩოფან, ერთი ურიცხვითა. პირველად მოვიდა კოლას და არტანს,
 ვიდრე არსიანამდე, და⁶ (ქარ. ცხ—ბა, გვ. 444—445).

¹) აქ ბროხეს ჩაუმატებია ქარ. ცხ—ში: დავითს.

²) მე-981 და 982 გვერდების ჩვენს დედანში მხოლოდ მცირე ნაწყვეტია შე-
 ნახული. დანარჩენი ტექსტი ჩვენ მოგვყავს თეიმურაზის ვარიანტიდან დიდ ფრჩხი-
 ლებში უცვლელათ თავის ნიშნებით და შემოკლებანით.

³) ქარ. ცხ—ბა: მოხცა.

⁴) ქარ. ცხ—ში: მოძღვრად.

⁵) ბროხეს გამოცემაში: იგი, ხოლო ბარათაშვილის ვარიანტში თანხმად ჩვე-
 ნის დედნისა სწერია: გიორგი.

⁶) ეს სიტყვა არ არის ბარ—ში.

⁷) მეგრ. ვარ. უმატებს: აპა.

⁸) მეგრ. ვარ—ში: და წარუპყრაცა.

⁹) ბარ—ში: ხარბანდასა.

¹⁰) მეგრ. და პარ. ვარიანტებში: ბასტამ.

¹¹) ბარ—ში: მას ზედანი.

¹²) ბარ—ში: ხუტლუბუღასი.

¹³) მეგრ. ვარ—ში: წარმოვიდა.

ღისსა] და: ამას: წელსა: მიიგვალ[ა მთავარი სამცხის ბექა კ[ცი
წარმატებული] ყოველსა: შინა:¹) სამ[ღთო: [საკაცობოთა საქმეთა
და უმეტეს სამართლის მოქმედებითაჲ: ეკლესიათა:²) [მონასტერთა
მშენებლობითა ს[ტოლის კეთილად:³) გლახკათა:⁴) უზო[მოთა მიცემი-
თა. ხ[საყუარ[ღი მუუდღე მისი ი]ყო: გამცემელ: ეთვისკობზითა:]
და⁵) მონაზონთა და უ[ისა სამღრდელოსა⁶) და საეკლესიოსა: სოფლი-
სა: ესოდენ [რ[ღ სადამე ესმის კ[თილი და მოღვაწე და] მეცნიერ:
ეთვისკობზი: გი[ნა მონაზონი მის წ[ე მოუწოდის და მოიყვან]ის:
და: მრ[ვლითა: [ნიჭითა და ჰატვიითა ამყოფის და ს[ვსე იყო სახ-
ლი მისი: მონაზონინთა და ხუცითა ამას თ[ა. აქუნდა⁷) შეწუნარე-
ბულ[ბა აბოლ ქერივთა⁸) ხ[სახლსა მისსა არა დააკლდებოდა სამ[სა-
მი ღ[ცვა²) ამისთვისა წ[რუმართა დ[ნ დღენი ცხ[რბისა მისისნი
მტერთა ძლევესა მშჯღობსა და დაწუნარებსა მიიგვალა ვითარ სა-
მოცდა ექუსისა წლისა. და დაუტევა გლოვა და მწუნარება უზო-
მო მკვდრთა სამცხისათა და დაიპურეს სამცხე სამთავო ძეგა მის-
თა უხუცესმ[ნ სარკის და შემდეგმ[ნ უუარუუარე და უმრწემესმ[ნ
შაღვა: . . .

ხ[ადესრ[ღა შესამესა წელსა მეფე დ[ვით კარჯილი სენათა მწა-
რეთა მ[რ და დათქეს სამარხოთა მიყეთასა⁹) დაუტევეს ნაცვლად
მისად ძე მისი მტირე გ[ი. ორ წელ მეფე ქმნული შ[დ ამისა ინე-
ბა უანმან ამკედრება ქუნასა¹⁰) შამისსა ციხესა რ[ღსა ეწოდების რა-
ბაშინი: რ[ღი აქუნდა სულტანისა მისრეთსა წარვიდა¹¹) ძ[ლით]ა: თვის- 932
თა: და: თანა: წარ[იტანა¹²) ლაშქარი დიდი და გ[რე მოადგა რაბ[შა-

¹) თ. უმატებს: ხიკეთე აღმატებული ყოველსა შინა.

²) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: და.

³) თ. უმატებს: მორწმუნებითა.

⁴) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: ქერივ-ობოლოთა (გვ. 446).

⁵) ეს სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში.

⁶) ქარ. ცხ—ში: და ყოველთა სამღუდელთა.

⁷) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: თანა.

⁸) ქარ. ცხ—ში: ობოლოთა და ქერივთა და დაერდოშილოთა.

⁹) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: მცხეთას და.

¹⁰) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: ზედა.

¹¹) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: ყოველითა.

¹²) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: გიორგი და.

მას:¹) ხუთ: თვე: და: ვერა: [ავნო²) აიუარა და წარვიდა და ჰევა ექუ-
სი] არწივი: დამართული: ს[ხათათ³) მფრინველთა⁴) და ავაზათა აქეთ]
ესოდენ: დიდი: იუთ: ძა[ლი მისი მოვიდა უაენი შა და შრთგან] არ-
ღარა: სადა: განი[ლაშქრა დღეთა მისთა იუთოდ და მშვიდობით: . და: .
ნებიერა[დ ათ ცამეტ წელ და⁵) მზერობელი ევნობისა: . ამან: . ოლ-
ჯათ: . სულ[ტანი⁶) წარმოავლინა მცირე გი მე]ყუდა: . და: . ზალ: . მა-
ლექ: .⁷) ვინ[მე სპარსი ხორასნელ და ახრუნი მშის ძ]მა: . ჩოფანისა
თანა: წარ[მოიტანა რა უღი საქართველო ერთათ] შეკრახონ: . მე-
ფობასა: . [შა. გოგასა⁸) და აჩინეს ამათ შანშე მკარგქელი და ზაქა-
რია ავაგის ასულისა ხვაშქისა ნაშობი მივიდას ჯავახეთს მრ კახ-
ტის თავს და აწვევდეს სარკის და უუარუარეს გამოსლვად და არა
ინებეს: .⁹)

ამათ⁹) ჟამთა შა ინებეს ამთ ჟმთა შა¹⁰) იქმნა განდგომილება.
საბერძნეთს და გრუდგეს ოლჯათ სულტანსა ფარმანის შვილნი და ქლაქი
დიდისა კახისა მშინ წარავლინა უაენშინ ჩოფან სპათა მისითა¹¹) სა-
ბერძნეთს და თა წატანა ქართველნიცა და წარჰევა გი ჩოფან¹²) ხ გო-
გაზიდა¹³) მალექ შანშე და ზაქარია არა წარჰევეს თა¹⁴) წარვიდას და
აიუარნეს და ტფილის შევიდას და წარიტანეს თა¹⁵) საბერძნეთს და
ვერ წინა აღუდგეს ფარმანისნი დაშქართა¹⁶) ერთ წელ და უღი მა-
შინა მეოფი ქართველნი მოსტა მეფესა გის იახლნეს ჯავახნი და
თორელნი ოდენ¹⁷) ჰევეს და სადაცა დაშქრან და შეიბიან ციხესა¹⁸)

¹) ქარ. ცხ—ში: რაბაშანს.

²) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: რა და.

³) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: თანა.

⁴) ეს სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში.

⁵) ქარ. ცხ—ში: ხოლო ამან ოლჯათ სულტანმან.

⁶) ქარ. ცხ—ში: ზაალ მელიქი.

⁷) ქარ. ცხ—ში: გიორგისა.

⁸) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: გამოსლვა.

⁹) ქარ. ცხ—ში: ხოლო ამათ.

¹⁰) უკანასკნელი ოთხი სიტყვა არ არის გამეორებული ქარ. ცხ—ში.

¹¹) ქარ. ცხ—ში: და სპა მისი (გვ. 447).

¹²) ქარ. ცხ—ში: ჩოფანს.

¹³) ქარ. ცხ—ში: გოგაზალო.

¹⁴) ეს სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში.

¹⁵) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: მეფე გიორგი.

¹⁶) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: მათ.

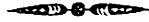
¹⁷) ქარ. ცხ—ში: რაოდენ.

¹⁸) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: ზედა მუნ.

მკნედ ბრძოლად გამოჩნდის¹⁾ მეფე გ²⁾ და³⁾ უ⁴⁾ნი ქართველნი⁵⁾ ესრეთ
 მოიმჩნილხა უ⁶⁾ნი გ⁷⁾ნდგომილნი და ურჩნი და მოქცევასა⁸⁾ წელიწა-
 დისსა მივიდა შ⁹⁾ა და¹⁰⁾ სთ¹¹⁾ვლისა უ¹²⁾ა ვით¹³⁾რ მივიდა ჩოფან უაენს
 წ¹⁴⁾ე და მცირედლა დაუო ვით¹⁵⁾რ თვეცა ერთ¹⁶⁾ მოკვდა ოღჳათ¹⁷⁾ სულ-
 ტანი და დაუტევა ძე მცირე ვით¹⁸⁾რ შვიდისა წლისა სახელთ მათ-
 სით¹⁹⁾. ხ²⁰⁾ იგი მიასუწნეს²¹⁾ დათუეს ქ²²⁾ლას²³⁾ რ²⁴⁾ლსა ეწოდების ურ-
 დოლნი რ²⁵⁾ნ²⁶⁾ ალაშენა და გ²⁷⁾ნაგრცო უმეტეს თავრეზისა და უწოდა
 სახლად²⁸⁾ სულ ესმა გ²⁹⁾ი მეფეს³⁰⁾ სიკ³¹⁾დილი უაენისა და მის წილ
 დადგინება მუსათისა და წარვიდა ურდოსა³²⁾ შეიწყნარეს³³⁾ გ³⁴⁾ნისაჩა
 ჩოფან და შეიტკობ³⁵⁾ ვ³⁶⁾ა შვილი და მოსტა უ³⁷⁾ლი საქართველო და
 უ³⁸⁾ნი მთ³⁹⁾ვარნი საქართველოსანი და შვილნი. დ⁴⁰⁾თისა⁴¹⁾ და მესხნი
 შვილნი ბეჳასნი და იწყო⁴²⁾ მთიებმ⁴³⁾ნ აღმოჭურვობად⁴⁴⁾ ხ⁴⁵⁾ მე ენა გერ
 მიძკავს ს⁴⁶⁾კურველისა⁴⁷⁾ და ს⁴⁸⁾შინელისა თქმად:- :-

წ⁴⁹⁾კსებითაჲ და დაუსაბამოსა დ⁵⁰⁾ისათა მ⁵¹⁾მისა ძისა და ს⁵²⁾ლისა
 წისათაჲ:-

ბ⁵³⁾ქ⁵⁴⁾)

- 1) ქარ. ცხ—ში: გამოჩნდეს.
- 2) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: და მისთანა.
- 3) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: და.
- 4) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: მისნი და მოქცევასა.
- 5) ქარ. ცხ—ში: ხოლო.
- 6) ქარ. ცხ—ში: ერთი და.
- 7) ქარ. ცხ—ში: ულჯათ.
- 8) ქარ. ცხ—ში: მუსათით.
- 9) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: მას.
- 10) ქარ. ცხ—ში: რომელი.
- 11) ქარ. ცხ—ში: სახელად.
- 12) ქარ. ცხ—ში: ხოლო ესმა რა მეფესა გიორგისა.
- 13) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: და მივიდა რა ურდოსა მეფე გიორგი.
- 14) ეს სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში.
- 15) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: სიყუარულითა დიდითა.
- 16) ქარ. ცხ—ში: დავით მეფისანი.
- 17) ქარ. ცხ—ში: და დაიწყო.
- 18) ქარ. ცხ—ში: აღმოჭვირვებად.
- 19) ქარ. ცხ—ში: საკვირველისა.
- 20) ასე თავდება თეიმურაზის ვარიანტი.

ღამატიეზა I

აპოკრიფიული მოთხრობანი, რომელნიც წინ მიუძღვიან მარიამ დედოფლის ქართლის ცხოვრების ხელნაწერს.

1 თქმული: წმიდისა: მამისა: ჩუენისა: ეფრემისი: თარგმანი: დაბადებისათჳს: ცისა: და: ჰუმანი: და ადამის-
თჳს: ვითარ: მისცუალეს: გუამი: მისი: და: დამარხანს:
გოლგოთას: და: ცუალეზა: ნათესავთა: ვითარ: ვაკ-
ვეთ: ნათესაობა: ძრისტმისი: კორცითა: ვითარცა: წა-
რილარს: სახარებასა: ლუკას: თავსა: ადამისითგან: შო-
ველთა: მამათა: ვიდრე: ძრისტმასამდე: უფლისა: და:
ლ-თისა: ჩუენისა: კირველად: ხოლო: ესე: თარგმანა:
წმიდამან: მამან: ჩუენმან: ეფრემ: უოზა: მამათ: მთა-
ვართა: ადამისიღვან: ვიდრე: ძრისტმასამდე: მაცხოვრი-
სა: და: ლ-თისა: გვაკურთხენ: მამაო: ~~~~~

იჲო: დღესა: ზირკელსა: რამელარს: თავი: ეოველთა: დღე-
თა: კვრიაკე: რაჟამს: დაბადა: ღ თნ: ცა და: ქეეჲანს: და: ეოველი:
რს: არს: მას: შინა: ძალი: ცათა: დღე: და: ღამე: ქარი: ძრვისა:
და: სული: წმიდა: იქცეოდა: ზედა: წყალთა: რამელი: იგი: არს:
თანა: მოსაგრე: სამებისა: და: ბრიალებდა: ზედა: წყალთა: იურ-
თხეოდეს: მისგან: ვიდრემდის: იქმნეს: წყალნი: მშობელ სიტო-
სგან: ბუნებისა: რათა: შეაზაფა: ვითარცა: საფუარი: დაბადება: ვი-
თარცა: მიფრინველმან: რა: დაათბნის: კურცხნი: ფრთითა: თჳსი-
თა: და: სიცხისგან: თჳსისსა: ვითარცა: ცეცხლისგან: შექმნის:
მარჯუე: კურცხსა: შინა: ეგრეთვე: სული: ნუგეშინის: მცემელი:
ბრიალებდა: ზედა: წყალთა: და: შერთო. საფუარი: დაბადებისა: გან-
2 გებითა: სულისა: წმიდისათა: - და: მეორესა: დღესა: და: ბადა:
ღ-თნ: ცა და: ქეეჲანს: და: უწოდა: ცა: ¹⁾ თხელი: რათა: ასწავოს:

¹⁾ უნდა იყოს: ცაჲ.

უოველთა: კაცთა: რაარს: ბუნება: ცისა: მის: უმაღლესისა: ამის-
 თაჲს: რამეთუ: უქუესარს: მისსა: ხილვად: რამეთუ: ცაა:¹) უმაღლე-
 სი: ვითარცა: ცეცხლი: არს: ხოლო: ცაა:¹) მეორე: ვითარცა: ნათე-
 ლი: და: ცაა:¹) ქუე: მუინვარი: და: არს: იგი: ბუნებითა: შუენიერი:
 ამისთაჲს: ჰქვან: ცაა:¹) თხელი: [და: განუუნა: ღონ: დღეს: მეო-
 რესა: წყალნი: რომელნი: მე: სიმაღლედ: ზედა: წყალნი: რომელ-
 ნი: მე: ქუე: და: ესე: წყალნი: რომელნი: მე: ზედ: არს: ცაასა:
 დღესა: მეორესა: აღვიდა: და: შეკრბა: ვითარცა: ნისლი: შუენიე-
 რად: ეგრეთ: აღვიდა: და არს: იგი: მოკიდებულ: ზედა: და: არცა:
 დის: იგი: არცაღა: თუ: იძრვის: ადგილისაგან:- დღესა: მესა-
 მესა: შემზადნა: წყალნი: რომელ: არიან: ცაასა:²) ამას: თხელსა:
 ქუეშე: და: შეკრბნა: ერთსა: ადგილსა: და: გამოაჩინა: კმელი:
 და: ვითარცა: შეკრბეს: წყალნი: ჰირისაგან: ქუეუანისა: გამოჩნდა:
 ქუეუანა: ჩუილი: თუინიერ: სისქისა: და: შეკრბეს: წყალნი: ზღუად:
 ქუეშე: ქუეუანისა: და: ზოგი: აღვიდა: ზე: [ღა დაბადა: ღონ: ქუე-
 უანა: და აღმაცენა: მცენარე: რათა: იუოს: აღმოცენება: მცენარისა:
 სიცხისაგან: და: სიგრილისა: შეხელებულ: მსგავსად: ღრუბლისა:
 რომი:³) არს: ზედა: წყალთა: და: მასვე: დღესა: მესამესა: შემზა-
 და: ღონ: ქუეუანა: და: აღმოსცენდეს: მწუანკილნა: და: მუცლად:
 იღო: შინაგან: ხემან: და: თესვა: ნაყოფთა: გამოღებისა: ძირითა:
 და: ძარღვითა: და: მეოთხესა: დღესა: დაბადა: ღონ: მზე: და:
 მთუარე: და: ვარსკულავნი: და: ვითარცა: მიეფინა: სიტყო: ჰირ-
 სა: ზედა: ქუეუანისასა: და: განკმა: სინო: იგი: რათა: აღიღოს:
 სინედლე: იგი: წყლისა: და: ვითარ: განკურდა: ქუეუანა: და: აღ 3
 მასცენდა: უოველი: ხე: ძირითურთ: რომელი: იგი: აღმოსცენდა:
 დღესა: მეოთხესა: და: დღესა: მეხუთესა: შემზადა: ღონ: წყალ-
 თა: შინა: რათა: შობონ: უოველი: ფრთოვანი: და: განწყალებული:
 სახითა: ხილვად: და: უოველი: იძრვისი: წყალთა: შინა: და: უოვე-
 ლი: რომელი: ქუე: ძურებოდეს: და: რომელი: ზე: ფრინავს: და:
 ვეშაპი: იგი: რომელი: წერილარს: იობისსა: და: მფრინველი: ზე:

¹) უნდა იყოს: ცაა.

²) უნდა იყოს: ცაახა.

³) უნდა იყოს: რომელი.

ჰერტა: და: მფრინველი: წყალთა: შინა:- დღესა: მექესესა: ზა-
 რსკეკსა: დაბადა: ღთნ: უფელი: ზირუტუ: და: უფელი: შკეცი:
 და: ნადირი: და უფელი: იძრვისი: ქეუენასა: ზედა: და: მასკე:
 დღესა: დაბადა: ადამ: და: ევა: ერთბამად: [ხოლო: დღესა: მეშვი-
 დესა: შაბათსა: განისვენა: ღთნ: უფელთაგან: საქმეთა: მისთა: და:
 უწოდა: შაბათი: დაბადებულად: ადამისი: ესრეთ: იყო: დღესა: ზარს-
 კეკსა: ჟამსა: ზირველსა: თქუა: ღთნ: დაუდენით: უფელნო: ძალ-
 ნო: ცისანო: და: თქუა: ღთნ: მამამან: ძემან და სულმან: წმიდამან:
 არამედ: არა: სახელდებულყო: წუთდა: მამასა: მამა: არცა: ძესა:
 ძე: არცა: სულსა: წმიდასა: სული: არამედ: ელოდა: ქრისტეს:
 კორცთ: შესხმასა: რათა: იდიდოს: სამება: წმიდა: იორდანესა: ზე-
 და: [არამედ: ესრეთ: თქუა: დაბადებულმან: ვქმნე: კაცი: ხატად:
 და: მსგავსად: ჩემდა: და: გამოაჩინა: სამება: არამედ: არა: სახელსდგ:¹)
 ჟამსა: და: თქუა: ღთნ:²) ვქმნეთ: კაცი: ხატად: და: მსგავსად: ჩუენ-
 და: და: ვითარცა: ესმა: ანგელოზთა: ესე: სიტუუა: შეშინდეს: და
 თქუეს: ურთიერთს: რამეთუ: დღეს: ვინილავთ: საკურთხეველსა:
 დიდსა: რამეთუ: მსგავსი: ღთისა: დაბადების: ვინილავთ: მარ-
 4 ჟუენესა: ღთისასა: ვითარ: განმარტა: უფელსა: ქეუენასა: და:
 კარდამატებულად: მისგან: შეკრიბნა: უფელნი: რომელნი: დაბად-
 ნა: ღთნ: ნებსა: ქეუე: თვისსა: და: იხილეს: ანგელოზთა: რამე-
 თუ: ღთნ: აღიღო: უფლისაგან: ქეუენისა: მცირე: მცირე: მიწა:
 და უფლისაგან: ბუნებისა: წელისა: მცირე: წყალი: ნაწუეთი: და:
 უფლისაგან: აერისა: სული: მბერავი: და: ბუნებისაგან: ცეცხლისა:
 სიტუო: მკურვალე: რათა: იყოს: კაცი: აგებულ ათნთაგან: ბუნე-
ბათა: და: იხილეს: ანგელოზთა: ათნი: ბუნება: ნებსა: შინა: ღთი-
სასა: სიცივე: და: სიციხე: ნოტია: და: კმელი: და: ამის: სახისა:
ბუნებისაგან: დაბადა: უძლეურებისაგან: ადამ: და: შეკრიბა: უფ-
ლით: კერძო: მიწისაგან: რათა: მოუდრიკოს: ბუნება: მიწასა: ადამს:
და: ნაწუეთი: უფელთა: წყალთა: რათა: დაემოხილოს: უფელი:
რას:²) არს: წყალთა: შინა: და: ზღუათა: და: მდინარეთა: და: რათა:
იყოს: მოდგამ: ანგელოზთა: საზრდელითა: დაბადა: ღთნ: ადამ:

1) უნდა იყოს: სახელ სდგო.

2) უნდა იყოს: რაჲ.

კელითა: თქსითა: წმიდათა: მსგავსად: ხატითა: თქსითა: და: რა-
 ჟამს: ანგელოზთა: იხილეს: ხატი: ადამისი: დიდებულად: შეეშინ-
 და: მისკან: ხილვითა: ზირისა: მისისათა: რათა: - ბრწეინვიდა: დი-
 დებითა: ბრწეინვალებითა: დიდებისა: ღთისათა: და: გამოვიდა:
 ვითარცა: მზის: წყერი: სიმაღლე: და სინათლე: თუაღთაგან: მის-
 თა: და: ვითარცა: ალი: ცუცხლისა: ზარი: და ვითარცა: განერთ-
 ხა: გუამი: ადამისი: და შთაბერა: სული: და: აღეშართა: ზე: სს-
 შუალ: გულსა: ქუეყანისსა: დაიდგნა: ფერკნი: ადგილსა: მას: სს-
 და: აღეშართა. ჯუარი: მკსნელისა: იესოს: ქრისტესი: და ვითარცა:
 დაიდგნა: ფერკნი: ადგილსა: მას: სსდა: აღეშართა: ჯუარი: ადამ:
 შეამოსა: სამოსელი: სამეუფო: და დაადგა: თავსა: კვრკვნი: მე- 5
 ფობისა: მამინ: იქმნა: ადამ: მეფე: მღურდელ: წინას: წარმეტყუ-
 ლად: მუნ: დასვა: ღთნ: საუღარსა: ჰატვიითა: და: შემოკრიბნა:
 უოველნი: ჰირუტუენი: და: წარმოდგეს: წინაშე: ადამისსა: და:
 უწოდა: უოველი: სახელები: მათი: და: შეურდეს: უოველნივე: მა-
 შინ: ესმა: ანგელოზთა: ცით: გამო: საშინელი: სიტუა: ღთისა:
 და: ჰქუა: მას: ჳი: ადამ: აჰა: ესერა: გეავ: შენ: მეფე: მღურდელ:
 წინასწარ: მეტუეელ: და: მთავარ: და: უფალ: და: განმკებელ: და
 უოველნი: დაბადებულნი: დაგემორჩილნეს: შენ: რათა: ხლლ: მარ-
 ტოს: დაგემორჩილნეს: და მიგცე: კელმწიფება: უოვლისა: რამე-
 ლი: დავაბდე: და: რაჟამს: ესმა: ანგელოზთა: სიტუა: ესე: ღთი-
 სკან: მოდრეკეს: და: თაუუანისცეს: ღთსა: და: შერმე: ადამს:
 ხატსა: ღთისსა: ანგელოზთა: და: მთავარანგელოზთა: საუღართა:
 უფლებათა: და: მთავრობათა: და: კელმწიფებათა: სერაბინ: ქერა-
 ბინთა: და: დიდებულთა: წმიდათა: - მამინ: ადიუანა: ღთნ: სს-
 მოთხესა: და: კუაღად: მუნვე: თაუუანისცეს: ანგელოზთა: წმიდა-
 თა: სერობინთა: და: აქებდეს: და: აკურთხევდეს: ქერობინნი: ღთსა:
 და: ადიდებენ: დიდებითა: და: ვითარცა: შევიდა: ადამ: სამოთხე-
 სა: დაწუა: რათა: დაიძინა: და: გამოუღო: ღთნ: წიბო: ერთი:
 ფერცხალი: გურდისკან: მარჯუენისა: და დაბადა: ღთნ: ევა: და:
 განიღუიძვა: ადამ: იხილა: და: განიხარა: და: იუუნეს: ერთობით:
 სამოთხესა: შემოსილნი: დიდებითა: ჟამსა: სამსა: დღისსა: რამე-
 თუ: სამოთხე: არს: ზე: ჰაერთა: უმაღლესი: უოველთა: მათა:

ოცდა: ათითა: ფარსახითა: და: გარე: მოსდგამს: უოველსა: ქუე-
 ყანასა: ვითარცა: თქუა: წინასწარ: მეტუეულმან: დასხა: ღთნ: ს-
 მოახე: ედემს: და დაადგინა: ადამ: რომელი: დაბადა: და: ითარ-
 გმანების: ადამი: ეკლესია: წმიდა: და: ეკლესია: ითარგმანების:
 6 ებრაულად: სული:¹) წმიდა: რამეთუ: ღთნ: განთვინა: სიმართ-
 ლით: უოველთა: ერთა: ზედა: და ბერძულად: ითარგმანების: შე-
 სკრებელი: წმიდა: რამეთუ: ღთნ: უსწრო: მოწყალებითა: ვითარ-
 ცა: თქუა: დაუთ: წინასწარ: მეტუეულმან: უფალთ: შესვედრებულ:
 მკავ: ჩუენ: ნათესავით: ნათესაღმდე: ოდეს: იგი: ევედრებოდა:
 ღთსა: განთავისუფლებისათჳს: ერისა: და: თქუა: მოიკნენე: ეკ-
 ლესია: რომელ: მოიკე: სამკვდრებულად: შენდა: მოწყალებითა: შე-
 ნითა: რომელი: აღკუთქ: ჩუენ: რამეთუ: შენ: ხარ: მზრდელი: უო-
 ველთა: და: ერისა: შენისა: სიმართლით: ეკლესიისა: წმიდა: სა-
 მოთხესა: რომელარს: განსასუენებელი: სულიერი: და: ქუეყანად:
 ცხოველი: რომელი: აღუთქუა: წმიდათა: ადამის: გამო: - ხოლო:
 ადამ: იუო: მრუდელ: მეუე: და: მთავარ: და: შეიუენა: ღთნ:
 სამოთხესა: რათა: მსახურებდეს: მეცნიერებითა: ვითარცა: იგი: წა-
 მას: მოსე: წინასწარ: მეტუეულმან: ვითარმედ: იუო: საქმე: სი-
 ბრძნისთა: მღრღელობისათა: და: მან: დაიცოს: მცნება: რომელი:
 მიეცა: მას: რათა: ამცნო: და დაადგინა: ადამ: და: ევა: სამოთხე-
 სა: და: უჩუენა: სახე: ცხოვრებისა: და: ვითარცა: იხილა: ეშმაკ-
 მან: საბერკე: სახე: გამოსახვითა: შუა: ქუეყანასა: და მისგან: იუო:
 ჟუარი: იგი: ქრისტესი: და: მაცხოვრისა: და: ესე: არს: ხე: ცხოვ-
 რებისა: და: იხილნა: ეშმაკმან: რამეთუ: ადამ: და: ევა: იდიდუ-
 ბიან: სამოთხესა: განრისხნა: სიბოროტითა: თჳსითა: რამეთუ: შე
 შურდა: მათი: და: შევიდა: გუელისასა: აღიღო: ზე: ჰქართა: გუელ-
 მან: და: მიიუენა: ეშმაკი: სამოთხესა: - რასათჳს: შევიდა: ეშ-
 მაკი: გუელითა: სამოთხესა: ამისთჳს: რამეთუ: უწოდდა: ხილუ:
 7 მისი: უშუერ: რად: სატუხელარს: უკეთუ: იხილეს: იგი: ევა: იუ-
 ლტოდის: მისგან: და: ემსგავსა: იგი: მფრინველსა: მას: რომელ
 სა: ჰქან: ზორაუი: რომელი: განსწავლან: ბრძენთა: საზღუარ-
 სა: კაცისასა: რამეთუ: ესრეთ: უჯან: მოიღიან: სარკე: და: წინა:
 მაუპროან: მფრინველსა: მას: და: ზრახავნ: კაცი: უკანა: კერ-

¹) დედანში სწერია: დსული.

ძო: სარკესა: მას: და: ოდეს: ესმინ: მფრინველსა: მას: მიხედნის:
კმასა: და: იხილის: სარკესა: მას: შინა: ხატო: თვის: რა-
თა: ჰგავნ: მფრინველსა: განიხარის: ფრად: და: გონებენ: ვითარ-
მედ: მოუყასი: მისი: მოსრულარს: და: ზრახავს: და ისწავლის: სი-
ტუჟა: ¹⁾ კაცობრივი: მფრინველმან: სიმშვიდითა: საზრახავი: დო-
ნისა: ენისათა: და: უოველი: ზრახვა: . ეკრეთ: შევიდა: ეშმაკი: ²⁾
გულისა: ჰირსა: და: ასწავა: ჟამი: თუალთა: და: უერთა: და: ჰი-
რის: ჰირ: ეზრახა: ევას: და: ტუჯლი: დაუჭერა: რათა: დაკნინილ-
არს: ბუნება: დედაკაცისა: და დაიჭერებს: უოველსა: სიტუჟასა:
ხოლო: რაჟამს: ესმა: ევას: გუელისგან: მიზეზი: იგი: ხისა: მო-
სწუჯდა: ნაყოფი: ხესა: მას: ურჩებითა: და: ჭამა: და: იხილა: ბუ-
ნება: თვის: და: ვითარ: ცნა: სიშიშულე: თავისა: თვისსა: წარვიდა
დაიმალა: ხესა: სხუასა: ქუეშე: დაიმალა: სარტხუენელი: იგი: თვისი:
ფურცლითა: ლელვისათა: და: მოუწოდა: ადამს: და: ვითარცა: მო-
ვიდა: მისსა: მისცა: მასცა: ხისა: მისგან: რომელი: მან: ჭამა: მის-
გან: ნაყოფი: და ვითარცა: ჭამა: მისგან: ნაყოფი: ცნა: სიშიშუ-
ლე: თვისი: ამისს: შემდგომად: ექმნა: მათ: სამოსელი: წუევისა:
და: შეიმოსა: მან: ესე: ტუავი: უძღურა: რომელი: გარდათხმულ-
არს: კორცთა: ამათ: მტკივანთა: ხოლო: რაჟამს: გამოასხნა: ღთნ:
სამოთხით: ურჩებისა: მისთვს: მწუხარე: იუენეს: ფრად: მაშინ:-
უქადა: ღთნ: ადამს: და: ჰქუა: ნუ: სწუხ: რათა: მე: უკმოგიუგა: 8
ნო: ადვილსავე: შენსა: იხილე: ვითარ: მიუყარ: ესე: შენ: რამე-
თუ: დაკვიწე: და დაწვევე: უოველი: ქუეჟანა: შენწილ: და: შენ:
არა: დაკწევი: და: ჰქუა: გუელსა: უკუნიტენ: ფერკნი: შენნი: მუ-
ცელსა: შენსა: და: განა: უწესა: მას: სზრდელად: მიწა: და: ევას:
განამკევე: შენ: მსახურად: ამისთვს: რამეთუ: შეურაცხეო: მცნე-
ბა: ჩემი: განვედ: ამისთვს: და ნუ: სწუხ: შენთვს: არამედ: ოდეს:
განსრულდეს: ჟამი: იგი: რომელი: განგაწესე: შენზედა: უოფისა-
თვს: შენისა: ქუეჟანასა: მას: უცხოსა: და: დაწუეულსა: მოგიფლი-
ნო: შენ: ძე: ჩემი: რომელი: გარდამოკდეს: და: გისნეს: შენ:
შევიდეს: წმიდასა: ქალწულსა: და: კაცობრივ: გამოვიეს: და: იქმ-

¹⁾ დედანში „სიტყუა“ სწერია.

²⁾ დედანში „ეშაკი“ სწერია.

ნეს: კაც: და მან: შეგიუყუნოს: შენ: სამოთხეს: არამედ: ამცენ:
 ძეთა: შენთა: და ჰქვ: რათა: და: კრძალონ: გუამი: შენი: შემდგო-
 მად: სიკუდილისა: შენისა: და: შემურონ: იგი: მურითა: და სტახ-
 სითა: და გუნდრუკითა: და დაგმარხონ: შენ: ქუაბსა: მას: შინა:
 დაგამკედრებ: შენ: დღეს: ვიდრე: მუნ: დღემდე: დღისმოტან:
 რომლისკან: განხუალ: ქუეყნისკან: გარეშესა: რომელსა: ყოფად:
 ხარ: დღეთა: რომელთა: შევ: ძე: შენი: და მან: აღიღოს: გუამი:
 შენი: მისთანა: წარიდოს: გუამი: შენი: ადგილსა: მას: რომელი:
 უჩუენო: ქუეყნისასა: რათა: მუნ: იყოს: კსნა: შენი: და დაკსნა: ნა-
 შობთა: შენთა: და: გამოუცხად: ღთნ: ყოველივე: ყოფადი: რომ-
 ელი: შეემთხუოდ: და: ვითარცა: გამოვიდეს: ადამ: და: ევას: სა-
 მოთხით: და დაეკმა: კარი: და დაიდგინა: ქერობინნი: რომელსა:
 აქენდა: მახუილი: ელვარე: და: შთავიდა: ადამ: მთისა: მისკან: სა-
 მოთხისა: მწუხარებითა: დიდითა: და: ჰოვას: ქუაბი: მთის: თავსა:
 9 ქუე: და: შევიდეს: ადამ: და: ევას: და დაიფარნეს: მუნ: შინა: და-
 იუენეს: წუთ: ქალწულ: შეუხებელ: ურთიერას:¹) და ვითარცა: უნდა:
 ადამს: შესულა: ევასსა: გამოვიდა: და: შეკრიბა: გარემოს: სამოთ-
 ხესა: ოქრო: გუნდრუკი: და მური: და: შეიღო: მისთანა: ქუაბსა:
 მას: შინა: და: თქვა: რა: იყოს: ადგილად: იგი: სალოცველად: მის:
 და: ძეთა: მისთა: და: უწოდა: ქუაბი: საგანძური: და: გარდამოვი-
 დეს: ადამ: და: ევას: მთისა: მისკან: წმიდისა: ქუაბსავე: მას: ში-
 ნა: შევიდა: ადამ: ევასსა: და: მიუღვა: და: შვას: კაენ: და და: მი-
 სი: ლოდ: მარჩბივად: რაჟამს: აღიზარდნეს: კაენ: და: ძმა: მისი:
 აბელ: ჰქუა: ადამ: ევას: მიიყუნოს: აბელს: ლოდ: რომელი: იშვა:
 კაენისთან: ჰქუა²) კაენ: დედასა: თვსსა: მე: შევიროთ: დას:³) ჩემი:
 და: აბელ: შეიროთ: დას:³) თვსი: რამეთუ: ლოდ: იყო: უმუენიერ-
 რეს: კალმანისსა: ვითარცა: ესმა: სიტყუა: ესე: ადამს: შეწუხდა:
 ფრიად: და თქვა: ჰო: ესე: სხუა: ურჩება: არს: მცნებისა: და:
 შენ: შეიროთაჲს: დასსა: შენსა: რომელი: იშვა: შენთანა: არამედ:
 აწ: შენ: მობიდე: ნაყოფთაგან: ქუეყნისათა: და აბელი: ნაშობთა-

¹) უნდა იყოს: ურთიერთის.

²) რაც ფრჩხილებშია ჩანს უფრო, დედანში არ არის.

³) უნდა იყოს: დაჲ.

გან: საცხოვართასა: ადვედით: თავსა: მთისა: მის: წმიდისასა: და: შეგწირთ: შესაწირავ: თქუენტს: შენ: დალოცეთ: წინაშე: ღთისა: რათა: შეიკრიბებით: დაანი: თქუენნი: და: ვითარცა: ადვიდეს: ადამ: მღუდელი: ჰირველი: და: კაენ: და: აბელი: თავსა: მთისა: მის: წმიდისასა: და: შევიდა: ეშმაკი: გულსა: კაენისსა: რათა: მოკლას: აბელი: ლიუდისთს: დისა: თსისსა: ამისთს: არა: შეიწირა: ღთნ: შესაწირავი: თსნი: არცა: მიხედნა: ყოვლადვე: ხოლო: აბელისი: შეიწირა: ღთნ: ამისთს: რამეთუ: არა: ზაკუა: იუო: გულსა: მისსა: და: შესძინა: კაენ: მწუხარება: და: შური: და: შთავიდეს: კელის: ჰირად: მაშინ: აღდგა: კაენ: აბელის: მოკუღვად: და: მოკლა: რათა: იგი: განტუინოს: ქათა: და: მუნ: თქუესვე: 10
 მოიღო: წიგნა: და: შიშითა: ზრწოდა: ყოველთა: დღეთა: ცხორებისა: მისისათა: მაშინ: წარავლინა: ღთნ: უცხოსა: ქუეყანასა: ნუდას: ფარულსა: და: წარიუყანა: და: 1) თსნი: ლუდი: მისათსა: და: იუენეს: მუნ: ხოლო: ადამ: და: ევ: მწუხარებითა: იგლოვდეს: აბელ: მართლისთს: ასსა: წელსა: და: შევიდა: ადამ: ევსსა: და შვა: სეთ: ხილვითა: შეუნიერი: მკრცხლი: და: კაცი: ძლიერა: ხილვითა: გმირი: და: ჰგუნდა: მამას: თსსა: ადამს: სრულებით: და: ესე: იუო: მამა: გმირთა: უწინარეს: წყალთა: რდუნისა: და: შეიერთა: სეთ: კადმანა: და: 1) აბელისი: და: შვა: ენონ: და: ენონ: შვა: კაინან: და: კაინან: შვა: მალეღაელ: ესენი: იუენეს: თავ: მამათა: რომელნი: იშენეს: ადამის: დღეთა: სიცოცხლისათა: ამისსა: შემდგომად: ცხოვნდა: ადამ: ცხრა: ას: ოცდა: ათსა: წელსა: და: ცხორებასა: მალეღელისსა: მოჰკდა: სიკუდილი: ადამისი: და: შემოკრიბნა: სეთ: ძემან: მისმან: ენონ: და: კაინან: და მალეღაელ: რათა: იკურთხნენ: მისგან: მაშინ: ულოცა: მათ: და: ჰქუა: ძესა: თსსა: სეთის: ისმინე: დღეს: მცნება: ჩემი: შვილო: სეთი: რომელსა: გამცნებ: შენ: აწ: და: შენ: ამცენ: ენონს: და: ენონ: ამცნოს: კაინანს: და: კაინან: ამცნოს: მალეღაელს: და იუოს: მცნება: ესე: თქუენი: ჩემი: ყოველთა: ნაშობთა: თქუენტა: - დღეს: მე: მოგკუდე: შემურეთ: გუამი: ჩემი: მურითა: და: შტასსითა: და:

1) უნდი იუოს: დაჲ.

გუნდრუკითა: და ღამღეკით: მე: ქუაბსა: მას: საგანძურსა: მრჩობლსა:
 რათა: იუოს: საღოცველ: ყოველთა: ნაშობთა: თქუენტა: ვიდრე:
 იუოს: ჟამადმდე: ახნაურობა: მსაჯულობა: და ბრჭობა: გარემოს: სა-
 მობთესსა: და: მათ: ადიდონ: გუამი: ჩემი: და: წარიდონ: მათთა-
 ნა: სადაცა: უჩუენს: ღთნ: მუნ: დაღვან: გუელსა: ქუეყანისსა:
 რამეთუ: მუნ: არს: გამოსხნა: ჩემი: და: ყოველთა: შვილთა: ჩემ-
 11 თა: შიშითა: ღთისათა: და: შეგრძალებნ: თავნი: თქუენნი: შვილ-
 თაგან: კაენისთა: ძმის: მკულელისათა: და: უწინითმცა: ჟამნი:
 დღისანი: და: ღამისანი: და ვითარცა: ესმა: სიტყუა: ესე: ყოველთა:
 ერთობით: ადიდებდეს: ღთსა: და: რაჟამს: იუოს: ჟამი: ჟუკარს:
 ვედრება: ღთისა: რამეთუ: ღთნ: ღამბაღა: მე: მასწავა: ყოველი-
 თურთ: ვითარმედ: ადიდებდენ: მას: ცხოველნი: რომელნი: არიან:
 ქუეყანასა: ზედა: და: მფრინველნი: რომელნი: არიან: და: მფრინ-
 ველნი: 1) ჰუერთა: თანა: არიან: ღამასწავლან: ჟამნი: დღისა: და: ღ-
 მასანი: და მასწავა: დიდება: ღთისა: ყოველთა: ერთა: ანგელოზთა-
 1 სს: - ჟამნი: დღისანი: - იბ: - : ჟი: შვილო: სუით: ჟამს: ჰირ-
 ველსა: დღისასა: უღირს: რათა: ადიდებდენ: ღთსა: შვილნი: ჩემ-
 ნი: ყოველნი: შეგრძომით: ევედრებოდინ: და: მოკლოდენ: წუა-
 ლობასა: ღთისაგან: და ღამბაღებელისაგან: ცისა: და: ქუეყანისა:
 და: ჟამს: მერესა: ანგელოზნი: ადიდებენ: და: ილოცვენ: და:
 აქებენ: ღთსა: და: ჟამს: მესამესა: უგალობენ: დიდებითა: მფრინ-
 ველნი: უოველნი: და: ჟამს: მეობესსა: ღოცვა: არს: ყოველთა:
 სულთა: და: ჟამს: მეხუთესა: ადიდებენ: ყოველნი: ცხოველნი:
 და: იძრისნი: და: ჟამს: მეექუსესა: ადიდებენ: ქერობინნი: და:
 თაუუანის: ცემენ: და: ევედრებინ: ღთსა: და: ჟამს: მეშვიდესა:
 შევაღს: ყოველი: ღოცუა: წინაშე: ღთისა: და: მერესა: ადიდე-
 ბენ: მფრინველნი: ცათანი: და მძრომელნი: მიწისანი: ჟამსა: მე-
 ცხრესა: ღოცვა: გამოცხადების: ანგელოზთა: ღთისათა: რომელ-
 ნი: დგანან: ძრწოლოთ: წინაშე: საუღართა: ღთისათა: და: ადიდე-
 ბენ: დიდებითა: მათითა: და: ჟამს: მეათესა: ღოცვა: ყოველთა:
 წუაღთა: არს: რამეთუ: მათ შინა: გარდამოვაღს: სული: წმიდა: ზე-
 ცით: და: ბრიალებს: ყოველთა: წუაღთა: ზედა: და: განსდევნის:
 ყოველსა: მავნებელსა: კაცთასა: და: ჟამს: მეათერთმეტესა: გან-

1) ეს სამი სიტყვა შეცთომით არის გამოკრებული.

სრულება: სიხარულითა: ყოველთა: მართალთა: და: ჟამსა: მე- 12
 თორმეტესა: დადალება: ძეთა: კაცთა: შეწინარებულარს: და მითუ-
 ლულ: წინაშე: ღთისა: ჳი: შვილთ: დაიმაძხვენ: მცნებანი: ესე:
 ჩემსა: ჟამნი: და მისანი: იბ: ჰირველსა: ჟამსა: დამისა-
 სა: მოდრკებიან: ძრწოლით: ეშმაკნი: მონებად: ღთისა: და: ვერ:
 შემძლებელ: არიან: ვნებად: და: განუუნად: ძეთა: კაცთა: ვერცადა:
 შესანებენ: ყოველნივე: ვიდრე: არა: განდგენ: მონებისკან: ღთი-
 სა: და: ჟამსა: მეორესა: ადიდებენ: ყოველნი: ცხოველნი: რთ-
 მელნი: არიან: წყალთა: შინი: და: სიღრმეთა: იძრვისნი: და: მე-
 სამესა: მონება: არს: ქვეშე: დიდებითა: ცხოველისა: რომელი: არს:
 ყოველთა: ვანსკულაფთასა: რომელსა: ვერ: შემძლებელ არს: ყოვე-
 ლი: კაცი: სიტყუად: მას: ჟამსა: ვერცა: გამოკუდეკს: ვერარს:
 არს: და: ჟამსა: მეოთხესა: გამოცხადება: ქებაბინ: სერაბინთა:
 არს: ძეთა: იგი: მესმოდ: სიტყუა: და: ვხედვედი: რაჟამს: იწ-
 უოს: უწინარეს: სამოთხესა: ცოდვისა: ვითარ: გარდაჰკედით: და:
 გვაკლდა: კმა: იგი: არღარა: ვიხილეთ: კულად: რომელსა: იგი:
 ვხედვედით: ოდეს: და: იდრიკიან: სერაბინთა: ფერკნი: მათნი: და:
 ჟამსა: მეხუთესა: ადიდებენ: წყალნი: რომელნი: არიან: ზეტათა:
 ვითარმედ: იგი: მესმოდ: კმა: ყოველთა: ანგელთათა: ვითარმედ:
 იგი: ზარს: ცემდეს: და: კომბდეს: შემდგომად: ნაგნნი: და: ურ-
 მის: თუაღნი: რომელნი: ვლენან: ზე: წყალთა: და: დადალებით:
 ადიდებენ: და: ჟამსა: მეექვსესა: ადიდებენ: ყოველთა: დეთა: წი-
 ნაშე: და: არს: შიში: და: ზარი: და: ჟამსა: მეშვიდესა: მოწმე-
 ბა: არს: ძალისა: და: ქუეყანისა: და ადიდებენ: ოდეს: იგი: დაუუ-
 დენ: ყოველნი: წყალნი: რომელსა: უადრეს: მღურდელსა: რა-
 თა: მოიდოს: წყალი: და: შაზარს: ზეთი: კურთხეული და:
 სცხოს: სნეულსა: რომელსა: არა: დაჰძინებოდის: ვნებისკან: და:
 განიკურნოს: და: ჟამსა: მეოთხესა: გამოკუდენ: მწუანე: ქუეყანისა- 13
 გან: და: ჟამსა: მეცხრესა: ადიდებენ: ანგელთანი: და: შითთუა-
 ვენ: ლოცუასა: რომელნი: შურებიან: ღთისათჳს: და: ჟამსა: მე-
 ათესა: განუხმიან: კარნი: ცათანი: და: ყოველმან: რომელმან:
 ილოცოს: ღთისა: მიმართ: შვილმან: მორწმუნემან: ¹⁾ მიანიჭებს:

¹⁾ უკანასკნელი ათი სიტყუა შეტოვებით გამოკრებულია ჩვენს დედანში,

ღთი: მისაგებელს: უკეთუ: იხილას: გულისა: წმიდითა: უკეთ-
 თუ: კულა: უგულოდ: ილოცვიდეს: არა: შეიწირავს: ღთი: არ-
 ცა: შეიწინარებს: ღოცვას: მათსა: რამეთუ: მას: ჟამსა: გარ-
 დამოვადს: მადლი: და: ნიჭი: ღთისაგან: და: უცალობენ: სერა-
 ბინნი: მფრინველნი: დადადებთა: აუარებენ: და: აქებენ: ჟამსა:
 შეათერთმეტესა: უღირს: მღურდელსა: რათა: უკუმიონ: საკუთვე-
 ლი: და: თაუჟანის: ცემდენ: ღთსა: რამეთუ: არს: წმიდათა: შინა:
 ღუმილი: დიდი: უოველთა: მეოფთა: შინა: ცათა: და: ჟამსა: მე-
 თორმეტესა: გარდამოვადს: მადლი: ქუეყანასა: ზედა: აღმოსავ-
 ლით: და განანთლებს: კიდეთა: სოფლისათა: ბრწინვალად: ჰი:
 შეილო: ჩემი: სეთი: ისმინე: ჩემნი:¹) სიტუენი: და: გულს: კმა:
 უავდ: რომელსა: ესე: გასწავებ: რამეთუ: მოვადს: ქუეყანად: რ-
 მელი: იგი: მიქადა: სამოთხესა: და: მრქუა: მე: ვითარმედ: უკ-
 ნასკნელთა: ჟამთა: მოვავლნო:²) ძე: ჩემი ჰირველ: საუკუნეთ: რ-
 მელი: იშკეს: ქალწულისაგან: ჰრმშოსა:³) რომელსა: ერქუას: მა-
 რიამ: და: იყოს: კაცთა: თანა: და აღიზარდოს: შეილთა: მათთანა:
 ჩიუილთა: მას: ჟამსა: იყოს: საკურველი: დიდი: დელვათა: ზედა:
 ზდვისათა: ვიდოდის: ვითარცა: კმელსა: ქუეყანასა: შერისხნეს:
 ქართა: და დაუდნენ: და: ასცხრენ:⁴) დელვანი: მოუკდენ: ბრმანი:
 14 ხედვიდენ: ერუთა: ესმოდის: უტუენი: იტუოდან: და: მეძანი:
 შეურდებოდან: სინანულითა: და: ურჩნი: მოიქცენ: მორჩილებად:
 და: შეცთომილნი: მოიძონენ: და: ეშმაენი: განასხნენ: და: ესრეთ:
 ნუკეშინის: მცა: მე: ღთნ: ღდეს: გამომიუჟანა: მე: სამოთხით:
 მრქუა: ჰი: ადამ: ნუ: გეშინინ: გინდა: ღთობა: ხოლო: მე: ღთნ:
 გუო: შენ: დმერთ: არამედ: არა: ამას: ჟამსა: არამედ: შემდგომად:
 ჟამთა: აწ: სამოთხით: გამკადე: შენ: საქმედ: ქუეყანისა: სასესესა:
 კკლითა: და: კუროს: თაფთა: და: შეგოდრიკე: ზურგი: შენი: და:
 გუამი: შენი: შრომად: მივეც: და: ძრწოდან: კკლნი: შენნი: სი-
 ბურისაგან: და: უკანასკნელთა: ჟამთა: სიკუდილსა: მიგცე: შენ: და:
 შემდგომად: ხუთისა: დღისა: დღეთა: ჩემთასა: დაგიფარო: შენ:

¹) დედანში „ჩემინი“ სწერია.

²) უნდა იყოს: მოვავლინო.

³) უნდა იყოს: პირშოსა.

⁴) უნდა იყოს: დასცხრენ.

მოწესდებიოთ: ჩემითა: და: სახლსა: შენსა: ჰყოფდი: განუშორებუ-
 ლად: შენთვის: ძე: ჩემი: გამოკნსად: მოვიდეს: შენდა: ამას: ქუე-
 უანასა: შენთვის: აღამ: თავი: მოიდრიკოს: ნათლისდებად: შენთვის:
 აღამ: ორმოცე: დღე: იმარხოს: შენთვის: აღამ: გინება: ურიათაგან:
 გინება: ესმოდის: შოლტითა: სცენ: და: მისცენ: წარმართთა: კი-
 ცხევად: შენთვის: განურთხას: ძელსა: ზედა: და: ნებნი: დაემსჭყაღნენ:
 შორის: ორთა: აკაზაკთა: შენთვის: ძმარი: და: ნავღველი: ასვან: და:
 გუერდსა: უკმარონ: ლახურითა: ესე: ყოველი: შეიწინაროს: კორ-
 ცითა: რომელნი: შეიმოსნეს: ქალწულისაგან: და: მზე: დაბნელდეს:
 და: კლდენი: განსქდენ: და: შეზრწუნდენ: უდაბნონი: და: იმდერ-
 დენ: და: იძროდიან: ქუეყანა: და ცანი: შეიკრევივნენ: და: ქუხილი:
 იქოს: შენთვის: აღამ: ცანი: განახლდენ: და საფლავნი: აღეხუნენ:
 და: უოკელი: ქუეყანა: ახალი: დაიბადოს: და: ძე: მკსნელი: სოფ- 15
 ლისა: და: ეფლას: კორციითა: რომელი: მიიღოს: შენგან: და: მე-
 სამესა: დღესა: აღდგეს: საფლავისაგან: ძე: მკსნელი: და: აღვი-
 დეს: ზცად: სოფლისაგან: ზეცად: კორციითა: და დაჯდეს: მარ-
 ჯუენით: ღთისა: მაშინ: იქმნე: შენ: ღთი: ვითარცა: გიქადა:
 გუელმან: სამოთხესა: შინა: და: შენ: წადიერ: იყავ: შეიღო: სეთი:
 და დაიმარხე: მცნება: ჩემი: ესრეთ: რომელ: მამცნო: ღთნ: ჩემ-
 მან: რამეთუ: არა: ეგებოს: თუმცა: არა: აღესრულა: ქუეყანასა: ზე-
 და: რომელი: ბრძანა: ღთნ: და: ვითარცა: დაასრულნა: სიტუანი: 1)
 ესე: მოკუდა: აღამ: მაშინ: შემოკრბეს: ყოველნი: ნაშობნი: მის-
 ნი: და: ძენი: და: ასულნი: რათა: იკურთხნენ: მისგან: და: ლო-
 ცვა: ყუეს: მის: ზედა: და: აღსრულებულ: იყუნეს: წელნი: აღამის-
 ნი: ცხრას: აწ: ოცდა: ათ: ვინადგან: დაიბადა: და: გამოკვი-
 და: სოფლად: - მოკუდა: . აღამ: თუესა: მარტსა: ოცდა: ათსა:
 დღესა: ზარასკევსა: ჟამსა: მეცხრესა: დღისსა: თხუთმეტსა: მთუა-
 რესა: მასვე: დღესა: და: ჟამსა: რომელსა: ქრისტემან: ძემან:
 ღთისმან: განუტევა: სული: კორციითა: რათა: ივნო: ჯუარსა: ზე-
 და: მასვე: ჟამსა: რომელსა: მისცა: აღამ: სული: დაიბადებულსა:
 თქსსა: და: ვითარცა: მოკუდა: აღამ: შემუტა: სეთი: მურითა: ვი-

1) უნდა იყოს: სიტუანი.

თარცა: ამცნო: მას: ღთს: მურითა: და: გუნდრუკითა: და სტახ-
 სითა: რამეთუ: მომკუდარიუო: ადამ: ჰირველ: სიკუდილითა: ცოდ-
 ვისათა: მაძინ: შვილნი: მისნი: ტიროდეს: მწუხარებითა: და: იგ-
 ლოდეს: მას: ზედა: ას: ორმოცსა: დღესა: და: აღმოიღეს: გუა-
 16 მი: მისა: თავსა: მის: მთისასა: დამარხეს: ქუაბსა: მს:¹) შინა:
 მრჩობლს: საგანძურსა: შემდგომად: სიკუდილისა: ადამისსა: და:
 განიუვნეს: უოველნი: ნათესავნი: სეთისნი: და: კაენისნი: და: ძე-
 ნი: ძმის: მკულელისანი: მაძინ: მოიუყანა: სეთ: ძე: თჳსი: ჰირ
 მშო: ენონ: სადა: იგი: დაეფლა: გუამი: ადამისი: ხოლო: კაენ:
 და: შვილნი: მისნი: ქუე: ველის: ჰირსა: სადა: იგი: მოკლა: აბელ:
 და: სეთ: უძღვდა: ერსა: თჳსსა: განკებითა: კეთილითა: და: სი-
 წმიდითა: და: კეთილისა: მიიღეს: სახელი: უფროს: უოველთასა:
 ვიდრემდის: ეწოდა: მათ: სახელი: ძენი: ღთისანი: და: მათ: დე-
 დათა: მათთა: და: შვილთა: მათთა: ესრეთ: იუენეს: მთასა: მას:
 სიმართლითა: და: სიწმიდითა: და: იუო: მუნ: მშვიდობა: და: გან-
 სკენება: და: არ: იუო: მუნ: წრუნვა: არამედ: აღიდებდეს: ღთსა:
 და აქებდეს: მარადის: ანგელთათა: თანა: და: ესმოდა: კმა: ანგე-
 ლთათაგან: რამეთუ: იუენეს: მახლობელ: მთასა: ვიდრე: ოცდა-
 ათ: ფარსახ: ფარსახითა: სულეიერითა: და: არა: იუო: მათდა: საქ-
 მე: არცა: შრომა: არცა: თესვა: არცა: მკა: არამედ: იუო: საზრდე-
 ლად: მათდა: ნაყოფი: ხეთა: წელიწდეულად: და: იუენეს: უბიწო:
 დედანი: მათნი: და: ძენი: მათნი: წმიდა: და: ასულნი: მათნი: და:
 არა: იუო: მათთანა: შური: და: კდომა: და: არცა: დედათა: მათ-
 თა: გულის: თქმა: შეკინებული: და: არცა: სიტუა: მწიკლეგან:
 არცა: წეკა: არცა: ტუჯლი: და: იუენეს: მორწმუნე: ფიცვი: არა:
 იუო: მათთანა: არამედ: ესე: ხოლო: ფეცვიან: სისხლმან: აბელის-
 მან: და: უოველთა: დღეთა: აღთჳან: თავსა: მის: მთისა: წმიდი-
 17 სსა: და: თაუანისციან: წინაშე: ღთისა: და: იკურთხნიან: გუამი-
 საგან: ადამისსა: დადინილნიან:²) თუაღნი: მათნი: და: ხედედ:
 სამოთხესა: და: აღიდებდეს: ღთსა: და: ესრეთ: იუოფოდეს: უო-
 ველთა: დღეთა: ცხოვრებისა: მათისათა: - მ ო კ უ დ ა: და: ც ხ ო ვ ნ დ ა:

¹) უნდა იყოს: მას.

²) უნდა იყოს: და აღინილნიან.

სეთ: ცხრა: ას: და: თორმეტ: წელ: მაშინ: შემოკრბეს: ეხს: კანან: და მალაელ: იარედ: და: ენუქ: და: დედანი: და: ძენი: მათნი: და: აკურთხნა: და: ულცა: და: ფიცითა: ამცნო: მათ: და: ჭქუა: სისხლსა: აბელისსა: ნუ: ვინ: გარდახვალთ: მთისა: მის: წმიდისკან: და: არცა: შვილთა: თქუენთა: ვინ: გარდავიდეს: ამცნებდით: ურთიერთას: ვინადგან: მოკლა: აბელი: მაშინ: აკურთხნა: სეთ: ენუქ: ძე: მისი: და: ამცნო: გუამისათჳს: ადამისა: და ლადგინა: განმკვლ: ერსა: თჳსსა: ზედა: და: აფუცა: სისხლსა: აბელისსა: რათა: უძღოდეს: სიმაართლითა: და: სიწმიდით: და: მისხურებადეს: ღთსა: და: გუამსა: ადამისსა: და: სიწოფოებით: და: არა: მოკუდენ: დღეთა: ცხორებისა: მათისათა: და: მოკუდა: სეთ: მკვრცხე: ნაშობი: ცხრა: ას: და: ათორმეტისა: წლისა: თჳსსა: აგუსტოსა: აწვიდმეტსა: დღესა: სამშაბათსა: ჟამსა: მეცხრესა: დღისსა: წელსა: ცხორებისა: ენუქისთა: ოცსა: მაშინ: შემურა: გუამი: მისი: ენუქ: ძემან: მისმან: მურიითა: და: სტახსითა: და: გუნდრუკითა: და ღამარხა: ქუასა: მას: შინა: საგანძურსა: და: იგლოვდეს: მას: ორმოც: დღე: მაშინ: დადგა: ენუქ: წინაშე: ღთისა: მისხურ: ქუასა: მას: საგანძურსა: და: განაგებდა: ერსა: თჳსსა: რამეთუ: და: ემარხა: მცნება: მამისა: თჳსისა: სეთისი: და: უძღოდა: ერსა: თჳსსა: სიმაართლითა: და: სიმშვიდითა: წელთა: ას: ოცთა: ცხორებისა: მისსათა: მათ: ყმთა: 1) ლამექ: მწუხარემან: მოკლა: თუალითა: კან: ძმის: მკულელი: და: ფარულსა: ნუნდარსა: ესრეთ: სახედ: ჯდა: ლამექ: ველსა: და: იყო: ერმა: მცირე: მის: თანა: ძე: მისი: მრწემი: და: ესმა: კმა: სლგისა: კანისი: ვიდოდა: რა: უჩინოდ: რამეთუ: კან: ვერ: შიძლებელ: 2) იყო: დგომად: ადგილსა: ერთსა: ესმა: ლამექს: კმა: რათამე: ჭსტოორცა: ქუა: და: ეცა: კანს: შუბლსა: და: მოკუდა: კან: და: გულის: კლეებითა: შეიმტკუელებს: კელნი: თჳსნი: ლამექ: და თქუა: - ჯი: და დაეპურა: თავი: ერმისა: შორის: ორთავე: ნებით: შინა: და: შეუჭულიცა: თავი: ერმისა: და: ვერა: ცნა: სიძლიერისკან: რამეთუ: ვერას: ხედვდა: - ცხოვნდა: ენუქ: ცხრა: ას: და: ხუთ: წელ:

18

1) უნდა იყოს: ყმთა.

2) უნდა იყოს: შემძლებელ.

და: შემოკრიბნა: მამათ: მთაკარნი: და: ძე: თჳსი: კაინან: და: მალა-
 ლელ: და: იარედ: და: ენოქ: და: მათუსადა: და: ძენი: მათნი: და:
 აკურთხნა: იგინი: და: ულოცა: და: აფუცა: სისხლსა: აბელისსა: ნუ:
 განეშორებთ: მთისა: ამისგან: წმიდისთა: და: ნურცა: მიუშვებთ:
 ენათსაცა: შვილთა: თქვენთაგანსა: რათა: ეგრძაღნენ: ძეთაგან: კაენ:
 მკულელისათა: და: იმარხეთ: ესე: მცნება: ფრიად: და: აკურთხა:
 ძე: თჳსი: კაინან: და: ამცნო: გუამისაგან: აღამისსა: და: ჰქუა: იხი-
 ლე: შვილო: კაინან: და: შენ: იუავ: განმგედ: ერისა: უფელთა:
 სიმშვიდეთა: და: სიწმიდითა: და: ნუ: განეშორებთ: გუამისაგან:
 მამისა: ჩუენისა: აღამისსა: უფელთა: დღეთა: ცხოვრებისა: თქუე-
 ნისათა: მოკუდა: ენუქ: ცხრა: ას: და: ხუთისა: წლისა: თუე-
 19 სა: ოკუდომბერსა: სამსა: დღესა: სამშაბათსა: დასღვსა: მზისსა:
 წელთა: ერკასისათა: ცხოვრებასა: მათუსადასსა: და: შემურა: კაი-
 ნან: ძემან: მისმან: და: დამარხა: ქუაბსა: მას: შინა: საგანძურსა:
 აღამ: და: ევას: იანა: ხოლო: კაინან: დადგა: წინაშე: მსახურად:
 ღთისა: ქუაბსა: მას: საგანძურსა: და: იყო: კაცი: მშვიდი: და:
 წმიდა: და: უძღოდ: ერსა: თჳსსა: შიშითა: ღთისათა: ვითარცა:
 განაგებდა: მამა: მისი: ენუქ: ცხოვნდა: კაინან: ცხრა: ას: და: ათ:
 წელ: და: ვითარცა: დასნეულდა: შემოუკრებეს: მას: უფელნი: მამათ:
 მთაკარნი: მალაღელ: და: იარედ: ენუქ: და: მათუსადა: ლამექ:
 და: დედანი: მათნი: და: ძენი: მათნი: და: აკურთხნა: და:
 ულოცა: მათ: და: აფუცა: სისხლსა: აბელისსა: უბიწოსსა: რათა:
 არაკინ: გარდავადეს: მთისა: ამისგან: წმიდისა: და: ნურცა: შვილ-
 თა: თქვენთაგანი: ვინმე გარდავადეს: შვილთა: თანა: კაენ: უსჯუ-
 ლოსა: მკულელისათა: აკურთხა: მალაღელ: და: ამცნო: გუამისა-
 თჳს: აღამისსა: და: ჰქუა: იხილე: შვილო: მალაღელ: და: იუავ:
 შენ: წინაშე: ღთისა: წმიდასა: ქუაბსა: საგანძურსა: და: გუამისა-
 გან: აღამისსა: ნუ: განეშორები: უფელთა: დღეთა: ცხოვრებისა:
 შენისათა: და: იუავ: შენ: განმგე: უფელსა: ერსა: ზედა: სიმართ-
 ლით: და: სიწმიდით: მოკუდა: ძე: ცხრა: ას: და: ათისა: წლი-
 სსა: თუესა: ივნისსა: სამსა: დღესა: სამშაბათსა: სამეოცდა: ხუთთა:
 ლამექისთა: და: შემურა: ძემან: მისმან: მალაღელ: და: დამარხა:
 ქუაბსა: მას: საგანძურსა: და: იგლოვდეს: ორმეოც: დღე: და: და-

დგა: მაღალელ: მსახურად: წინაშე: ღთისა: ყოფლითა: სიწმიდი- 20
 თა: განაკებდა: ერსა: თვისსა: და: მარადის: ილოცვენ: ცხოვნდა:
 მაღალელ: რვა: ას: ოთხმოცდა: თხუთმეტ: წელ: და: ვითარცა:
 მოკახლა: სიკუდილი: შემოკრებს: მამად: მთავარნი: იარედ: ჰირ-
 მში: ძე: მისი: ენუქ: და: მათუსადა: ლამექ: და: ნოვე: და: დე-
 დანი: მათნი: აკურთხნა: და: ულოცა: და: აფუცა: სისხლსა: აბე-
 ლისსა: ნუგინ: თქუენგანი: გარდავა: მთისა: ამისგან: წმიდისა: და:
 აკურთხნა: იარედ: ძე: თვისი: და: ამცნო: გუამისათვის: ადამისსა: და:
 განმარტებელად: მიუთხრა: ვითარმედ: წარგადა: ამის: საწუთროსა-
 გან: და: აფუცა: სისხლსა: აბელისსა: უბიწოსა: და: ჰქუა: ხუ: გა-
 ნუშორები: გუამისაგან: ადამისსა: დღეთა: ცხორებასა: შენისათა:
 და: იუავ: განმგებელ: ერისა: შენისათა: სიწმიდითა: და: მოკუდა:
 მაღალელ: ნაშობი: რვა: ას: ოთხმოცდა: თხუთმეტისა: წლისა: თუე-
 სსა: აპრილსა: ორსა: დღესა: ჰარსკეკსა: უამსა: მესამესა: დღისა-
 სსა: ოცდა: თორმეტთა: წელთა: ნოესთა: ცხორებასა: მისსა: და:
 შემურა: იარედ: ძემან: მისმან: და დამარხა: ქუასსა: მას: საგან-
 ძურსა: და: იელოვდეს: ორმოც: დღე: იარედ: დგა: მსახურად: წინა-
 შე: ღთისა: სიწმიდითა: და: სიმშვიდითა: და: სიმართლითა: ამის-
 თვის: განუგრძელდეს: დღენი: უფროსნი: მამათა: მისთა: რომელ-
 ნი: იუენეს: უწინარეს: მისსა: და დღეთა: იარედისთა: - წელ-
 თა: ხუთასთა: გარდაკდეს: ძენი: სეითისნი: მცნებასა: მამათა: მათ-
 თასა: და: იწუეს: გარდასდგად: მთითა: შვილთა: თანა: კაენისთა:
 წელსა: მეორმოცესა: იარედის: განგებასა: ერისსა: განსრულებასა: 21
 წელთასა: ათასსა: ადამისითგან: ვიდრე: იარედისამდე: და: მათ:
 წელთა: გამოცხადნა: საქმე: ცოდვისა: რამეთუ: დაემორჩილნეს: ეშ-
 მაკსა: და: შეუვიდა: გულის: სიტუყუა: ბოროტი: და: შთაცუივნეს:
 ძენი: სეითისნი: რამეთუ: იბებელ: და აბლიკენ: ძენი: იუენეს: ლა-
 მექ: მწუხარისანი: რომელმან: იგი: მოკლა: კაენი: ესენი: გარდაკ-
 დეს: მცნებასა: და: ისწავეს: სიმღერა: და: მათ: გამოაჩინეს: ქნა-
 რი: ებანი: და: ბობდანი: და: სტუნი: და: ნესტუი: და: ყოვე-
 ლი: სახეობა: განამრავლეს: ესე: ვითარი: მათ: რამეთუ: არღარა-
 ვინ: იყო: გამგე: კეთლისა: ') და: ესმოდა: კმა: დღათა: უკანა: რა-

1) უნდა იყოს: კეთილისა.

თა: შეუკობდენ: მამათა: სიმღერასა: ვითარცა: ჰოვა: ეშმაკმან:
 მიზეზი: ადგილსა: მას: შეუმზადა: ძეთა: სეითისთა: რათა: გარ-
 დავიდენ: მთისა: მისგან: წმიდისა: ვითარცა: იგი: გარდამოცუ-
 ნილ: იუენეს: ეშმაკნი: რამეთუ: უეუარდა: ღთსა: კაცი: და: უწო-
 და: სეითს: სახელი: ძენი: ღთისანი: ვითარცა: თქუა: დავით:
 წინასწარ: ¹⁾ მეტუელმან: მე: ვთქვ: ვითარმედ: ძე: ღთსა: გეწოდოს:
 და: ვითარცა: კელ: ეუეს: ძეთა: კაენისთა: სიძვად: მაშინ: სდეკ-
 ღეს: დედანი: უკანა: მამათა: ურცხუინოდ: ისიძვიდეს: და: იმრუშე-
 დეს: ურთიერთას: განცხადებულად: შეკრებოდდა: ერთსა: ადგილსა:
 ერთსა: ქალსა: ზედს: მამანი: ორნი: გინა: სამნი: ცხადად: და:
 არა: და: უშთა: ემაკსა: ²⁾ ვიდრემდის: შეკრიბნა: ყოველნი: განრუ-
 22 ნად: და: არა: იცნობდეს: შვილთა: მშობელნი: მათნი: და: არცა:
 მშობელთა: ნაშობნი: მათნი: საქმითა: უსჯულთებისათა: - ეშმაკნი:
 განუმარჯვებდეს: ყოველთა: სხდეს: და: იმდერდეს: სტვირითა: და:
 ბობდნითა: და: ნესტუთა: და: ებნითა: და: კმა: აღტებისა: ისმო-
 და: ჰკერთა: ზედს: და: ყოველი: დაღადებ: მათი: აღიწია: მთასა:
 მას: წმიდასა: და: ვითარცა: ესმა: ძეთა: სეითისთა: ამისთჳს: რ-
 მელსა: ჰყოფდეს: ძენი: კაენისნი: მაშინ: შეკრებს: ვითარ: ას:
 ოდენ: კაცი: გმირი: და: ენება: რათა: შთავიდენ: და იხილონ:
 რა არს: კმა: ესე: ძეთა: შორის: კაენისთა: ვითარცა: ესმა: ი-
 რედს: სიტყუა: მათი: შეწუნხა: მწუხარებითა: დიდითა: და: აფუ-
 ცა: სისხლსა: აბელ: უბიწოსსა: ნუ: ვინ: შთახვალთ: მთისა: ამის-
 გან: წმიდისა: . მოიკსენეთ: მცნება: იგი: რომელი: გამცნეს: მამა-
 თა: თქუენტა: სეით: ენოს: და: კაინან: მალაელელ: და: ენუქ: ის-
 მანეთ: ძენო: სეითისნო: რომელნი: გარდაკდეს: მცნებასა: იარედის-
 სა: არა: არს: იგი: ძე ღთისა: რამეთუ: მამათა: ჰირველთა: თქუეს:
 ვითარმედ: რომელი: გარდავიდეს: მთისა: ამისგან: წმიდისა: არლა-
 რა: შესძინეს: აღმოსლვად: ვიდრე: უკუნისამდე: არა: უსმინეს: და:
 არცა: შეიწუნარნეს: ვედრება: მისი: არამედ: ურცხუინო: იქმნეს:
 და: უდებ: ეუეს: მცნება: და: გარდავიდა: ასი: კაცი: გმირი: და:
 ვითარცა: შთავიდეს: იხილნეს: ასულნი: კაენისნი: მკვრცხე: შიშ-

¹⁾ უნდა იყოს: წინასწარ.

²⁾ უნდა იყოს: ეშმაკსა.

გელნი: ურცხუნოდ: აღეტყინნეს: გულის: თქმითა: რაჟამს: იხილ-
 ნეს: ასულთა: კაცისთა: ჭახუნნი: იგ¹): მკურცხე: გმირნი: და: 23
 იწუნეს: იგინიცა: ნებითა: მათითა: მაშინ: შესთქრეს: ურთიერ-
 თას: ვითარცა: მკეცნი: მათ: უოკელთან: და: წარწმედეს: ძენი:
 სეითისნი: რისხვითა: და: სიძვითა: და: ვითარცა: დაეცნეს: ასულ-
 თა: თანა: კაცისთა: ენება: რათამცა: უკუნ: იქცენ: მათდაჟე: შემ-
 დგომად: დაცემისა: მათისა: მაშინ: იხილეს: მთა: იგი: ვითარ-
 ცა: ცუცხლი: ეგზებოდა: და: ვერა: შეუძლეს: მიანლებად: და:
 არცა: მიუშვა: მათ: თანა: ღ¹თნ: აღრევად: მთასა: მას: წმიდასა:
 რამეთუ: შეკინებულ: იუუნეს: სიძვითა: არამედ: დაშთეს: ქუე: და:
 კუალად: სხუანი: ასნი: ურცხვინო: იქმნეს: და: შთავიდეს: ასულ-
 თა: თანა: კაცს: მკუჯელისათა: და დაშთეს იგინი: ქუე: ცხოვნდა:
 იარკედ: ცხრა: ას: სამეოც: წელ: და: ვითარცა: მოვიდა: სიკუ-
 დალი: შემოკრბეს: უოველნი: მამათ: შთავარნი: ენუქ: და: მათუსა-
 ლა: ლამექ: და: ნოვე: და: აკურთხნა: და: ულოცა: მათ: ამცნო: და:
 ჰქუა: ნურვინ: გარდახვალთ: მთისა: ამისგან: წმიდასა: აჰა: ეგერა:
 ძენი: თქუნნი: დაცემულ: არიან: და: მე: გასწავებ: რათა: არა:
 დაუტოთ: შ¹თა: ეგე: წმიდასა: და: ნუ: შეურაცხყოფთ: მცნებასა:
 მამათასა: რათა: არა: დაეცნეთ: ქუეყანასა: გარესა: და: არღარა:
 შესძინოთ: ხილვად: სამოთხესა: გარემო: უკუნისამდე: არამედ:
 იხილეთ: რომელი: გარდავიდოდის: ამისგან: ქუეყანისა: აღიდოს:
 გუამი: მამისა: ჩუენისა: აღამისა: და: წარიდოს: მის: თანა: და:
 ესე: მსხურებლი: განგიკუთნე: უოფად: რათა: მიაწიოთ: სადა: იგი:
 გრქუა: ღ¹თნ: ხოლო: შენ: შვილო: ენუქ: ნუ: განემოკრები: გუა- 24
 მისგან: აღამისა: უოველთა: დღეთა: ცხორებისა: შენისათა: და
 მსხურებლი: ღ¹თსა: სიწმიდითა: და: სიმშვიდითა: ვიდრე: ცოც-
 ხალ: იყო: და: მოკუდა: იარკედ: ნაშობი: ცხრა: ას: სამეოცი-
 სა: წლისა: თუესა: მარტსა: ათცამეტსა: დღესა: ჰარასკეკსა: და-
 სლვასა: მზისასა: წელთა: სამეოცდა: ექუსთა: ცხორებასთა: ნოეს-
 თა: მიერიდგან: გამოვიდა: ქუეყანასა: მწუხარება: მაშინ: შემურეს:
 ენუქ: და: მათუსალა: ლამექ: და: ნოვე: და: ჰმარხეს: ქუაბსა: მას:

1) უნდა იყოს: იგინი.

საგანბურს: და: იგლოვდეს: ორმეოც: დღე: მაშინ: დგა: ენუქ:
 წინაშე: ღთისა: მსახურად: ქუაბსა: მას: საგანბურსა: ხოლო: ძე-
 სა: სეითისთა: დედათა: მათთა: და: შვილთა: მათთა: მიაქცივნეს:
 ზიზნი: მათნი: და: შთავიდეს: ქუე: მაშინ: ვითარცა: იხილეს: ენუქ:
 მათუსაღა: და: ლამექ: და: ნოე: ვითარმედ: შთავლენ: შეწუნსა:
 მათუზ: ფრად: და: ვითარცა: მსახურა: ენუქ: წინაშე: ღთისა:
 ერგასის: წელ: დღეთა: სამას: სამეოცდა: ხუთთა: წელთა: აუწუა:
 მას: ღთნ: ვითარმედ: გარდაიცვალეობს: მაშინ: მოუწოდ: მათუსა-
 ლას: ლამექს: და: ნოეს: და: ჰქუა: ვითარმედ: გარდაიცვალეობი:
 ღთი: განრისხენ: ამას: ნათესავსა: ზედა: და: გამოავლინოს: ბრჭო-
 ბა: უწუალებიას: და: თქუენ: იუენით: ველის: ზირსა: რომელინი:
 დაშეთო: და: არღარა: იშვას: თქუენი: შვილი: მათსა: ამას: წმი-
 დასა: რომელი: დაშეთს: არცაღა: იუოს: განმგე: ერსა: თუსსა: ზე-
 და: არამედ: იხილეთ: ვითარ: ეგე: იუენით: ჰმსახურ: წინაშე:
 ღთისა: უფლითა: სიწრფეობითა: კეთილითა: და: რაჟამს: იგი:
 25 ამცნო: ენუქ: ესე: მცნება: მინაწავლა: ღთნ: ქუეანასა: მას: ცხო-
 ველთასა: გარემოს: სამოთხესა: ქუეანასა: მას: რომელსა: ვერ:
 შევადს: სიკუდილი: ენუქ: მუნ: მკუდრ: იქმნა: მაშინ: არღარა:
 დაშთა: მათსა: მას: წმიდასა: ქეთაგან: სეითისთა: ენოსისთა: და:
 მალეელიღისთ: იარეღისთა: და: ენუქისთა: გარნა: ხოლო: ამათ:
 სამთა: მამათ: შთავართასა: მათსა: მას: მადღესა: და: წმიდასა: და:
 შთავიდეს: ქუე: შვილთა: მათ: თანა: კანისთა: ვითარცა: იხი-
 ლა: ნოე: რამეთუ: ცოდვა: განმრავლდა: ნათესავსა: ამას: ზედა:
 და: იცვა: თავი: თუსი: უბიწოდ: ხუთასსა: წელსა: ჰქუა: ღთნ:
 ნოეს: მოიუვანე: დედა: კაცი: რომელსა: ჰქვან: ტმარა: ასულთა-
 გან: მოადისთა: შვილთაგან: ენოქისთა: ძმისა: მათუსაღასთა: და:
 * აუწუა: ღთნ: ნოეს: ვითარმედ: მოავლენს: წელით: რდუნასა: შემ-
 დგომად: ას: ოცდა: ათისა: წლისა: ჰქუა: ღთნ: ნოეს: შემზადე:
 კიდობანი: საცხორელად: შენდ:¹) და: სახლისა: შენისა: და: ადაშე-
 ნე: ქუე: ველისა: ზირსა: და: ჰკათე: ძელი: ამს:²) მათსა: ქმნული:
 ესრეთ: იუოს: სამასი: წურთა: სიგრძე: მისი: და: ერგასი: წურთა:

¹) უნდა იყოს: შენდა.

²) უნდა იყოს: ამის.

სივრცე: და: ოცდა: ათი: წერთა: სიმაღლე: მისი: და: შესრულო:
 ერთსა: წყალსა: ზედა: და: ქმენ: სამ: სართულ: ქუეითი: ზირუტ-
 ეუთათს: და: შკეტთა: და: შუა: მფრინველთათს: და: შენთს: და:
 ძეთა: შენათს: ზედათ: და ცოლისა: და: ძისა: ცოლისა: შენი-
 სათს: და: შემზადე: ადგილი: წელისა: და: სახლეპი: საზრდელი-
 სათს: და: შემზადე: სარკველი: ძელისაგან: ჯუარისა: რომელარს: 26
 ურთხელი: სივრცე: მისი: სამსი: წერთა: და: იუთს: თავი: სარკე-
 ლისა: მისვე: ხისა: და: რეკე: სამგზის: დღეს: შინა: ერთი: დი-
 ლას: რათა: შემოკრბენ: ხურონი: და: სხუა: შუადღე: ჟამსა: სამ-
 კრისას: და: კუალად: მწუხრი: რათა: წაწვიდენ: მოქმედნი: და:
 ოღეს: ესმენ: რეკა: გრქუან: რა: არს: ესე: შენ: აწქე: რამეთუ:
 ღთი: მთავლენს: წელით: რდუნასა: ხოლო: ნოე: ქმნა: ეგრევე:
 ვათარცა: ჭქუა: ღთნ: და: შუნა: ნოე: სამ: ძე: განსრულებასა: ასისა:
 წლისას: ვინადგან: იწყო: საქმედ: კიდობნისა: და: შერთნა: ცოლ-
 ნი: ასულთაგან: მათუსაღასთა: ცხოვნდა: მათუსაღას: ცხრა: ას:
 სამეოც: და: ცხრა: წელ: და: მოკუდა: სეკდემბესსა: ოცდა: ერთს:
 დღეს: ხუთშაბათსა: შუა: დღე: და: შემურეს: ლამექ: და: ნოე: და
 დამარხეს: ქუაბსა: მას: საგანძურსა: და: იგლოვდეს: ორმეოც: დღე:
 ხოლო: ძენი: სეითისნი: განშორებულ: იუენეს: სახლისაგან: სა-
 მოთხისა: და: შეუოთილ: იუენეს: ასულთაგან: კაენისთა: და: იშუ-
 ნეს: მათგან: გმირნი: მამანი: ვითარცა: კოშკნი: სიდიდითა: და:
 მათ: გამო: განიხრწნა: წრული: ზირველი: რათა: წრული: იუო:
 ანგელოზთა: მიერ: ცილ: გამო: მაშინ: თანა: ეუოთოდეს: ასულ-
 თა: თანა: კაცთასა: ძენი: სეითისნი: რომელთა: წოდებულ: იუო:
 ზირველ: ძენი: ღთისანი: და: მათ: დედათა: შუნეს: ესე: კაც-
 ნი: ძლიერნი: მიერიდგან: არღარა: ჭსწერდეს: ვითარ: იგი: ჯერ
 აწს რამეთუ: არღარა: იუო: მათ: თანა: ბუნება: სულერი: არა-
 მედ: ხატო: ეშმაკისა: მრუშების: მოყუარე: ბუნებითა: მათითა: მო- 27
 უარენი: დედათანი: და: არცადა: დამარხეს: ერთიცა: დღე: ვინად-
 გან: დაეცნეს: არამედ: ეშმაკთა: და: დამორჩილებულ: იუენეს: უო-
 ლითურთ: და: არა: უოველთა: არცადა: ერთ: ქალწულად: უოვლი-
 სა: მის: ერისაგან: არამედ: განირუენეს: უოველნივე: ვითარცა:
 ცხოვნდა: ლამექ: ცხრა: ას: და: აჩუიღმეტ: წელ: მოიწია: სიკუ-

დილი: და: შემკრიბნა:¹) უოგელნი: ნოე: ძენი: მისნი: სემ: ქამ: და:
 იაფეთ: და: დედანი: მათნი: რამეთუ: არღარა: და: შთომილ: იო:
 ძეთაგან: სეთისთა: ენონისთა: და: კანინისთა: და: მალქელისთა:
 და: იარკლისთა: ენუქისთა: და: მათუსალასთა: არამედ: ესე: უო-
 გელნი: შთასრულ: იუენეს: ქუე: თუნიერ: რვათა: სულთათჳს:
 ესე: ხოლო: იუენეს: მთასა: მას: წმიდასა: და: არა: დაშთა: სხუა:
 შვილთა: მათთაგანი: არამედ: უოგელნი: შთავიდეს: შვილთა: თანა:
 კაენი: მუულელისთა: გარნა: ხოლო: ნოე: სემ: ქამ: და: იაფეთ:
 და: დედანი: მათნი: რამეთუ: წუთ: არღარა: ესხნეს: შვილ: უწი-
 ნარეს: წელისა: რდუნისა: და: მოვიდეს: ლამექისსა: აკურთხნა:
 ულოცა: მათ: და: შეიტკბნა: და: ამბოხს: უო: და: ჰქუა: უო-
 ლისაგან: ერისა: ჩემის რვანი: სულნი: დაშთომილხართ: ღთი:
 რომელი: იო: მამათა: ჩუენთა: მან: გაკურთხნეს: თქუენ: მან: და-
 ბად: ადამ: და: ევა: გაკურთხნეს: თქუენ: და: აღკარძენ: და:
 განკამრავლენ: თქუენ: და: იუან: ღთი: უოგელსა: საკმარსა: თქუენ-
 სა: და: განკარინეს: თქუენ: რისხვისა: მისგან: მოწვენულისა: რ-
 მელი: მოვიდეს: ამის: მთისაგან: რისხუა: და: ზარი: რომელი:
 მიცემულ: იოს: მამისა: ჩუენისა: ადამისსა: ესე: მოვიდინ: თქუენ-
 28 თანა: ამის: ქუეყანისაგან: კეთილისა: და: ესე: სამი: კურთხუა:
 რომელი: მისცა: ღთნი: მამასა: ჩუენსა: ადამს: იუან: თქუენთანა:
 და: ნაშობთა: თქუენთა: მეფობა: მღუდელობ:²) და: წინასწარ: მე-
 ტუეელება: ისმინე: აწ: ჳი: ხოე: კურთხულო: მე: აჳა: წარვალ:
 ამის: საწუთროსაგან: ესერა: ვითარცა: უოგელნი: მამანი: ჩუენნი:
 და: შენ: და: ძენი: შენნი: განერნეთ: იხილე: ვითარ: ესე: გამ-
 ცენ: შენ: და: რომელი: კესმა: ჩემგან: რაჳამს: მოვკუდე: შემუ-
 რეთ: გუამი: ჩემი: ვითარცა: იგი: მამანი: ჩუენნი: და: დამარ-
 ხნეს: ქუაბსა: მას: საგანძურსა: და: წარიუენე: ცოლი: შენი: და:
 ძენი: შენნი: და: ცოლნი: ძეთა: შენთანი: და: შთავედ: მთისა:
 წმიდისაგან: და: წარიუენე: შენთანა: გუამი: მამისა: ადამისი: და:
 ესე: სამი: შესწირავი: კარდაიტანე: შენთანა: ჩქრო: მური: და:
 გუნდრუკი: და: შთადეუ: გუამი: ადამისი: შუადენ: კიდობანსა: და:

¹) უნდა იყოს: შემოკრიბნი.

²) უნდა იყოს: მღუდელობა.

ესე: სამი: შესწორავი: დადევ: ზედა: კერძო: შენ: და: ძენი: შენ-
 ნი: იუენით: აღმოსავლით: კიდობანსა: და: ცოლი: შენი: და:
 ცოლი: ძეთა: შენთან: დასალით: და: იუოს: გუამი: ადამისი:
 და: მსხუერბლი: იგი: შუა: რათა: არა: შეკეშინოს:¹) თქუენ: დედა-
 ნი: თქუენნი: და: არცა: თქუენ: შეეხნეთ: ვიდრე: არა: გამოხვი-
 დეთ: კიდობნით: შემდგომად: დაცხრომისა: წყლითა: რდუნისა: რა-
 მეთუ: ესე: მთა: რისხაკს: კაცთა: მათ: მთა: და: ღთი: მას: ზე-
 და: რამეთუ: დაეკენეს: თავით: თხსით: სამოთხისაგან: და: დი-
 დებისაგან: ანგელზთა: თანა: და: რაჟამს: გამოხვიდეთ: თქუენ:
 კიდობნისაგან: და: წყლით: რდუნისა: დადგეს: კიდობანი: ქუე-
 ყანასა: შინა: ნუ: განეშორები: კიდობანსა: გუამისათჳს: ადამისა: 29
 არამედ: მსახურებდი: წინაშე: ღთისა: უფლითა: სიწმიდითა: და:
 დადევ: შესწორავი: აღმოსავლით: კიდობანსა: და: შემდგომად: სი-
 კუდილისა: შენისა: ამცენ: სემ: ჰირმოსა: ძეს: შენსა: და: არქჳ:
 წარიდოს: რათა: გუამი: მამისა: ჩუენისა: ადამისი: და: დადვს:
 იგი: შუა: გულსა: ქუეყანისასა: და: დაჯდეს: შვილთა: მისთაგანი:
 ადგილსა: მას: და: მსახურებდეს: წინაშე: ღთისა: ვიდრე: უამად-
 მდე: და: იუოს: დაუედებული: მარტო: არცადა: ადაშენოს: მუნ:
 სხელი: და: დედაკაცსა: არა: შეუოს: არცა: დასთხროს: სისხლი:
 საკლველისა: არცა: შეწიროს: მსხუერბლად: და: კულუი: არცა:
 ნადირი: არცა: მფრინველი: არამედ: ჰურსა: ხოლო: და: ღვინო-
 სსა: შესწირვიდეს: რამეთუ: მუნ: არს: გამოკისნა: ადამისი: და: უო-
 ველთა: ნაშობთა: მისთა: და: მას: ანგელზთი: ღთისა: წარუძღუეს:
 წინაშე: მისსა: რომელმან: უხუენოს: ადგილი: შუა: გულსა: ქუე-
 ნისასა: და დადვს: ვადრე: უამადმდე: უოფად: გამოკისნისა: და:
 მსახურებდეს: წინაშე: ღთისა: გუამსა: მამისა: ჩუენისა: ადამისსა:
 სამოსლად: მისსა: ტუავი: ნადირისა: იუოს: თმა: არა: იკუეცოს:
 არცა: ფრჩხილნი: მოიუუნეს: და: მარტო: ოდენ: იუოს: რამეთუ:
 მღურდელი: არს: მადლისა: ვითარცა: ამცნო: ლამექ: ძესა: თხსსა:
 ნაკეს: ესე: მცნება: მოკუდა: უწინარეს: წყლით: რდუნისა: უწინა-
 რეს: ორმეოცისა: წლისა: წელთა: ცხრა: ას: სამოცდა: ახუიდე-
 ტისა: მოკუდა: ლამექ: თუესა: მამისსა: აცხრამეტსა: დღესა:
 კრიაკესა: მიდრეკასა: მზისსა: შემურეს: და: დამარხეს: ქუასსა:

¹) უნდა იყოს: შეგებონ.

- 80 მას: სავანძურსა: ნოე: და: ძეთა: მისთა: სემ: ქამ: და: იაფეთ: მამან: შევიდა: ნოე: ქუაბსა: მას: სავანძურსა: და: მოეხუთა: უფ-
 ველთავე: გუამთა: ამბოხს: უუო: ადამისსა: სეთისსა: ენონისსა:
 კანანისსა: და: მალელილისსა: იარედისსა: მათუსაღასსა: და: ლა-
 შექ: მამისა: თჯისა: და: ადილო: გუამი: ადამისი: ნოე: სემ: ადი-
 ლო: ოქრო: და: ქამ: ადილო: მური: და: იაფეთ: გუნდრუკი: და:
 გამოვიდეს: მთისა: მისგან: წმიდისა: მწხარებითა:¹) დიდითა: ადი-
 ხილნეს: თუაღნი: მათნი: სამოთხისა: მიმართ: ტიროდეს: ცრემ-
 ლითა: მწართა: და: თქუეს: მშვიდობა: შენდა: სამოთხეო: წმი-
 დაო: რომელი: იუო: საყოფელ: მამისა: ჩუენისა: ადამისი: და: გა-
 მოვიდა: შენგან: შიშველი: ურჩებითა: აჰა: ესერა: ადვილოთ: გუა-
 მი: მისი: გარემოს: შენგან: მშვიდობა: შენდა: საყოფელო: მამა-
 თა: ჩუენტაო: ერისა: და: მთავართა: მისთაო: მამანო: წმიდანო:
 ლოცვა: ჰუავთ: რომელნი: მწოლარე: ხართ: ქუაბსა: ამას: შინა:
 და: ჩუენ: დაუშთომილვართ: ქუეყანასა: ამას: მშვიდობა: შენდა:
 ჳი: ენუქ: მართალო: და: მსახურო: ღთისაო: ევედრე: ღთსა:
 ჩუენთვის: მშვიდობა: შენდა: მთაო: წმიდაო: სადგურო: ანგელოზ-
 თაო: თქუენ: მამანო: გვიგლოფეთ: დავსა: ამას: რამეთუ: გუდირს:
 მწუხარება: რათა: შთაცუენით: ქუეყანასა: ქუესა: რათა: იუოს: სა-
 ყოფელ: მკეტთა: თანა: ვაა:²) ჩუენდა: რამეთუ: არდარა: ხილვად:
 თქუენდა: ჰირი: თქუენი: უკუნისამდე: და: ვითარცა ჩამოვიდეს: მთი-
 სა: მისგან: წმიდისა: ამბოხს: უუოფდეს: ქუათა: და: მოეხუოდეს:
 31 ხეთა: შთამოვიდეს: ტირილითა: ვიდრე: შუა:...³) ლი: გაიცივნსა:
 მოუწოდდა: ძმათა: თჯთა: და: კიდუით: უჩუენებდა: ვითარცა: ესმა:
 სემს: და: რცხუენოდა: და დავთარა: ჰირი: იჯსი: არცნითა: და:
 დაიდევს: სამოსელი: მკართა: ზედა: სემ: და: იაფეთ: და: უკუღ-
 მართ: მივიდეს: და: დაბურეს: რათა: არა: იხილონ: სირცხვილი:
 მამისა: ვითარცა: განიდვიძა: ნოე: უთხრა: ცოლმან: მისმან: რა:
 გიუო: ქამ: მამინ: მოილო: წუევა: და თქუა: წუეულ: იუაგნ: ქამ:
 და: იუაგნ: მონა: ძმათა: მისთა: რომლისათჯს: უგუე: და: წუევა: ქამ:

¹) უნდა იყოს: მწუხარებითა.

²) უნდა იყოს: ვაა.

³) აქ დედანს აკლია ორი ფურცელი.

ამისთვის: რათა: აღიზარდა: იწუო: საქმედ: საქმეთა: კაენისთა: და:
 შექმნა: სტუირო: და: ქნარი: ებანი: და: ბობდანი: და: უოგელი:
 სხეობა: რამეთუ: შევიდა: ეშმაკი: და: დაემკვდრა: მისთანა: ოდეს:
 მობერის: ქარმან: ეშმაკი: იმღერდის: მის: გამო: ამისთვისცა: ქამ:
 ურცხუინო: იქმნა: და: უო: ესე: და: იქმნა: მონა: და: ნათესავი:
 მისი: რამელნი: არიან: მეგვიბტელნი: ანაშნი: და: ინდონი: რა-
 თა: ქამ: ურცხუინო: იქმნა: მეგობარ: ეწოდა: მას: ურცხუინო: უო-
 ველთა: დღეთა: ცხორებისა: მისისათა: რამეთუ: - რაჟამს: იგი:
 ნოე: სუა: ღვინო: ჟუარი: წინასწარ: მეტუეულებითა: გამოსახა: ვი-
 თარცა: თქუა: დავით: წინასწარ: მეტუეულებიან: რამეთუ: განიღვიძა:
 დან: ვითარცა: ძილისგან: და: მოიქარგა: ღვინისგან: და: მო-
 სრნა: მტერნი: მისნი: კაცი: მძინარე: ნოე: არს: რამელმან: გა-
 ნიღვიძა: და: დაწუგა: ქამ: და მიმო: და: ჰფინა: ნათესავი: მისი:
 უოგელთა: შორის: წარმართთა: და: ქრისტე: აღდგა: საფლავისა-
 გან: და: დაწუგა: ეშმაკი: და: განაბნოვა: ერი: ურათა: აჰა: ესე-
 რა: მეგვიბტელნი: განბნულ: არიან: უოგელსა: ქუეყანასა: აღიღე-
 ბენ: კელთა: საქმესა: მათსა: მკართა: მათთა: და: იარებიან: ვაჭ- 32
 რობად: რამელნი: შეიღნი: აზნაურთანი: იქმნეს: მონა: მონათა:
 და: ცხრუნდა: ნოე: შემდგომად: გამოსლვით: კიდობნით: სა-
 მას: და: ერგასის: წელ: მაშინ: დასნეულდა: და: შემოკრბეს: ძე-
 ნი: მისნი: სემ: ქამ: და: იათუო: ართაგსად: და: სალა: მოწუო-
 და: სემს: ზირმშოსა: ძესა: თხსსა: იღუმალ: ამცნო: და: ჰქუა:
 იხილე: შეიღო: რამელსა: გამცნებ: შენ: დღეს: რაჟამს: მოკუ-
 დე: შევედ: კიდობანსა: მას: რამელმან: გვიკნა: ჩუენ: სიკუდი-
 დილისგან: და: გამოიღე: გუამი: მამისა: ჩუენისა: აღამისი: და:
 ნუმცა: ვინ: უწუის: კაცთაგანმან: და: აღიღე: ჰური: და: ღვინო:
 საგძლად: გზისათვის: და: წარიუყანე: შენთანა: მელქიზედეკ: მარ-
 თალი: ძე: ფელეგისი: რამეთუ: ესე: გამოიჩინა: დან: ნათესავ-
 თაგან: თქუენტა: რათა: იუოს: მსახურად: წინაშე: გუამისა: ზედა:
 მამისა: ჩუენისა: აღამისსა: შენ: აღვედ: და: დადეგ: საშუალ:
 ქუეყანას: და: დაადგინე: მელქიზედეკ: მართალი: მუნ: და: აჰა:
 ესერა: ანკელთი: უფლისა: წარგიძღუეს: და: გიჩუენოს: გზა:
 რამელსა: ხუიღოდეთ: და: ადგილსა: რამელსა: დამარხოთ: იგი:

ვითარმედ: იგი: არს: ადგილი: შუა: ქუეყანას: და: არს: იგი: შე-
 საკრებელ: ოთხთა: კიდეთა: ქუეყანისათა: ურთიერთას: რამეთუ:
 ღონ: და: ბადა: ქუეყანა: რაჟამს: შემზადებდა: ძალი: მისი: რბილ-
 და: წინაშე: მისსა: ოთხ: უურესა: არს: დაბადებულთ: იგი: და:
 შემზადა: ოთხკერძო: რომელი: შესდგამს: ურთიერთას: და: მუნ:
 არს: გამოკსნა: ადამისი: და: ნათესავისა: მისისა: და: გულის: კმა:
 33 ჰუაგ: შვილო: სემ: რომელსა: ესე: ვიტყვ: აღამ: შენ: წარიდე:
 აჰა: ესერა: მე: გამცნებ: შენ: დღეს: ნუმცა: ვინ: უწყის: ამან:
 ნათესავმან: საქმე: ესე: ვიდრემდის: მოიწიოს: დღე: იგი: გამო-
 კსნისა: არამედ: აღვედ: შენ: და: მელქიშედეკ: მართალი: და: შთა-
 ვედით: სადა: იგი: გიჩუენოს: ანგელზმან: ღთისმან: და: ამ-
 ცნ: შენ: მელქიშედეკ: მართალსა: და: არჩჳ: მას: რათა: ჯდეს:
 ადგილსა: მას: დედაკაცსა: არა: შეეუოს: რათა: ეწოდოს: მას: კა-
 ცი: ღთისა: უოველთა: დღეთა: ცხორებისა: მისისათა: სახლი:
 არა: აღაშენოს: მუნ: არცა: სიხლი:¹) დასთხოოს: მუნ: პირუტყუთა:
 არცა: ნადირისა: არცა: მფრინველისა: ნუცა: შესწირავთ: დაკუფსა:²)
 არამედ: ხლო: ჰურსა: და: ღვინოსა: შესწირვიდეს: ღთსა: და:
 იუოს: სამსკელ: მისი: ტყავი: ნადირისა: და: თმა: თავისა:
 თვისა: არა: იკუეცოს: არცა: მოიუენოს:³) ფჩხილნი: და: იუოს:
 იგი: ხლო: რათა: მარტო: და: მღუდეღე: მადლისა: ეწოდოს: და:
 ვითარცა: ამცნო: ნოვე: ესე: მცნება: სემს: მოკუდა: იგი ძე:
 ცხრა: ას: ერგასისა: წლისა: თუესა: მასის: ორსა: დღეს: ოთხმ-
 ბათსა: ჟამსა: მეორესა: დღისსა: და: შემურეს: გუამი: მისი: ძე-
 თა: მისთა: სემ: ჯამ: და: იათუეთ: და: დამარხეს: და: იგლოვდეს:
 ორმოც: დღე: და: შემდგომად: სიკუდილისა: ნოესა: ქმნა: სემ:
 ვითარცა: ამცნო: ნოე: მამამან: და: შეგვიდა: სემ: დამით:
 იღუმალ: კიდობანსა: და: გამოიდო: გუამი: ადამისი: და: დაბეჭ-
 და: კიდობანი: ბუჭდითა: მამისა: თვისისათა: და: არავის: აუწყა:
 ძმათა: თვსთა: განსა: მაშინ: მოუწოდა: სემ: ძმათა: ავსთა: მამ-
 ცნო: მამამან: ჩემმან: რა: არს: მდინარენი: და: ქუეყანა: და: კვ-
 34 ნები: და: მოვიქტე: თქუენდავე: ხლო: თქუენ: იუენით: ადგილ-

1) უნდა იყოს: სიხლი.

2) უნდა იყოს: დაკლულისა, ან დეკუფსა.

3) უნდა იყოს: მოიუენოს.

შს: თქუენს: აჭა: ესერა: ცოლნი: და: შვილნი: ჩემნი: იუუნენ:
 თქუენთანა: ჭრქუეს: მას: ძმათა: მისთა: მიიუუანენ: შენთანა: კაც-
 ნი: რამეთუ: ქუეყანა: ოკერ: არს: და: არაფინ: მკჯდრი: არს: მის-
 თანა: რამეთუ: შკეცნი: ბორცო: არიან: ჭქუა: მათ: სემ: ანგელოზ-
 ნი: ღთისანი: წარვიდეს: წინაშე: ჩემსა: რომელი: მცავს: მე:
 ჭქუა: მას: ვიდოდე: მშვიდობით: ჭქუა: სემ: ფადეკს: ძეს: არ-
 ფაგსადისსა: მამასა: მელქისედეკ: რათა: შემეწოდის: მე: გზასა:
 და: ნუ: გეშინის: ვიცე: მისგან: ჭქეს:¹) მას: წარიუენე: და: ვი-
 დოდე: მშვიდობით: უფლის: მიერ: და: ამცნო: სემ: ძმათა: თჯ-
 თა: და: ჭქუა: მამამან: ჩემმან: ჟამსა: სიკუდილისასა: მაფუცა: მე:
 რათა: არაფინ: შვევიდეს: კიდობანსა: არცა: მე: არცა: ვინ: თქუენ-
 განი: და: დაბეჭდა: ბეჭდითა: თჯითა: და: მრქუა: მე: იხილე:
 რათა: არა: თქუენგანი: ვინმე: მიიუახლოს: მაშინ: აღიღო: სემ:
 გუამი: ადამისი: და: წარემართნეს: ღამით: სემ: და: მელქიზედეკ:
 აჭა: შეემთხუა: ანგელოზი: ღთისა: და: წინა: უძლოდა: მიიწივ-
 ნეს: მსწრაფლ: და: აღვიდეს: შუა: ქუეყანასა: და: უჩუენა: ანგე-
 ლოზმან: ადგილი: იგი: და: ვითარცა: დადვეს: მას: ზედა: გუა-
 მი: ადამისი: და: განითუისნეს: და: განიუუნეს: ოთხნი: იგი:
 კიდენი: ურთიერთარს: რომელნი: შედგომილ: იუუნეს: და: განე-
 ლო: ქუეყანა: შუა: გულისა: ქუეყანისასა: და: ვითარცა: შთადვეს:
 გუამი: ადამისი: სემ: და: მელქიზედეკ: დაეკმა: კარი: ქუეყანისა: 35
 და: შემოკრბეს: კუალად: ოთხნი: იგი: კიდენი: ქუეყანისანი: რა-
 მეთუ: განყოფილ: იუუნეს: და: შეიძრნენ: ურთიერთარს: ვითარცა:
 ჰირველ: იუუნეს: და: უწოდეს: სახელი: მისი: თხემისა: ადგილი:
 რამეთუ: თავი: ეფლისა: ერისა: არს: ადგილი: იგი: და: ჭქუან:
 გოჯგოთა: ამისთჯს: ეფელისა: ერისა: შესაკრებელი: არს: და: წო-
 ღბულ არს: ადგილს: მას: ადრიფ: რამეთუ: მენ: შემუსრა: უფალ-
 მან: გუელისა: თავი: მას: ბორცოთისა: და: შემდგომად: ამის: ეფ-
 ლისა: სემ: ამცნო: მელქიზედეკს: და: ჭქუა: ჟედ: შენ: აქა: და:
 იუავ: მდუდელ: უფლისა: რომელმან: გამოგირჩია: შენ: მსახურად:
 წინაშე: მისსა: და: აჭა: ანგელოზმან: მოვლოს: შენთანა: ეოველ-

¹) უნდა იყოს: ჭქუეს.

თა: დღეთა: და: ნუ: მწუნსრე ხარ: შემდგომად: მცნებისა: კუალად:
 უთხრა: სიტყუა: იგი: ყოველსავე: რომელი: ამცნო: ნოე: და: ჰქუა:
 რათა: ყოველივე: აღესრულოს: მაშინ: მოესუნეს: ურთიერთარს:
 და: აკურთხეს: ერთმანერთი: ჰქუა: მას: ფაღვე: მამამან: მელქი-
 ზედვე: ისმინე: სადა: იგი: არს: ჭაბუკი: იგი: ჰქუა: სემ: მოკუ-
 და: გზასა: და: დაეფლა: მაშინ: შეწუნეს: იგინი: მწუნსრებიოთა:
 დიდითა: ვითარცა: ცხონდა: სემ: ექუსას: წელ: მოკუდა: და:
 დაფუეს: არფაგსად: და: მაღებრ: და: სალა: ხოლო: არფაგსად:
 იყო: ძე: ოთხმოცდა: ხუთისა: წლისა: რაჟამს: შუა: სალა: და:
 იუუნეს: წელნი: არფაგსადისნი: ოთხას: სამოცდა: ხუთნი: მოკუ-
 და: და: დაფლა: სალა: ძემან: მისმან: სოფელსა: რომელსა: ეწო-
 და: სახელად: ¹⁾ და: იყო: სალა: ძე: ოცდა: ათისა: წლისა: რაჟამს:
 შუა: ებერა: და: იუუნეს: წელნი: ცხორებისა: მისისანი: ოთხას:
 ოცდა: ათ: წელ: მოკუდა: და: დაფუეს: ებერა: და: ზარეთა: სო-
 ფელსა: რომელსა: ეწოდა: მისსა: რომელი: მას: აღეშენა: და: იყო:
 ებერა: ძე: ათხუთმეტისა: წლისა: რაჟამს: შუა: ფაღვე: და: იუუ-
 ნეს: დღენი: ცხორებისა: მისისანი: ოთხას: ოცდა: ათ: წელ: და:
 იყო: ფაღვე: ძე: ოცდა: ათისა: წლისა: რაჟამს: შუა: აკარა: და:
 იუუნეს: ყოველნი: დღენი: ცხორებისა: მისისანი: ორას: და: ცხრა:
 წელ: და: მოკუდა: და: დღეთა: ფაღვეგისთა: შემოკრბეს: ყოველნი:
 ტომნი: ნოესნი: და: შვიდნი: სემ: ჯამ: და: იათეთ: და: არფაგ-
 სად: და: ფაღვე: და: იოფათ: და: წარვიდეს: აღმოსავლით: და:
 ჰზოვეს: ველი: ქუეყანასა: და: ღურეულსა: და: დაეშენეს: მუნ: და:
 იყო: სიტყუა: მათი: ერთ: და: ენასა: ზრახვიდეს: აღამისიდან:
 ვიდრე: მუნ: დღემდე: ენასა: ასურულსა: ფრიად: ვრცელსა: ვიდ-
 რე: სომხითამდე: და: არს: იგი: შეფე: ყოველისა: ენისა: და: მიე-
 რიდგან: განეყო: წერილი: პირველ: რომელსა: წერდეს: ებრაულ:
 ხოლო: შერთო: ენა: რომელიცა: არს: ქუეყანასა: ზედა: ასურით:
 გამო: ისწავეს: არამედ: იგი: სძლეეს: ყოველსა: ენასა: და: წე-
 რილი: ასურთა: და: სარკინოზთა: მარჯუენით: და: იწეებს: და:
 მარცხენით: და: ესრულების: ხოლო: ბერძენთა: და: რომთა: წე:

¹⁾ სახელი სოფლისა დედანში მოხსენებული არ არის.

რა: წადმართ არს: და: ემსგავსების: მარჯუენეს: ღთისასა: რათა:
 იუენენ: მარჯუენისა: არა: მარცხენისა: ხოლო: დღეთა: ებერას-
 თა: რაჟამს: აღაშენეს: გოდლოლი: ბაბილოფანს: მუნ: შეირივნეს: 37
 ენანი: და: განიბნივნეს: უოუელნი: ჰირსა: ქუეუენისასა: და: ეწოდა:
 ადგილსა: მას: ამისთჳს: ბაბილოფანი: და: შემდგომად: განყოფასა:
 ენათასა: მოკუდა: ებერა: გულის: კლებასა: შინა: დიდსა: და: დაფ-
 ლეს: ძეთა: მისთა: რაგავ: და: სექტრა: სოფელსა: რომელსა: ეწო-
 და: მუხლინ: რომელი: მას: აღეშენა: და: მიერიდგან: იქმნა: ქუე-
 უანა: სამეოცდა: ათ: ენათა: და: სამეოცდა: ათ: მთავრად: და: უო-
 უელისა: ენასა: დადგინეს: მეფე: რომელთა: სახელები: ესე: არს:
 ამჳა: ემშინონ: უცია: მისქიარედ: და: შვილნი: მათნი: ავნან: აშქა-
 ნან: რითინინ: აკრამა: ბატანა: ჰაოფანა: შითა: ქუელიმა: ანაზარათ:
 კალანა: შატმაია: ასაბა: ბარისიქი: ვარისემ: ზარობ: ფესლია: ბარ-
 კაია: მიქია: ალგანა: სანიბაულ: ვანა: და: ღხუკაია: ლაიბ: კალა:
 ბარბაქა: სელაშ: რუს: აბრულ: ლამია: ხოლო: შუალნი: ქამისნი:
 მეგვიბტელნი: აბაშნი: და: ჰინდონი: აბაშნი: და: ლაბდაკნი: და:
 ძენი: სემისნი: მხურობელნი: აღმოსავლისანი: ვიდრე: ზღუადმდე: 1)
 დიდად: ერისა: დასავლეთ: იგინი: არიან: შუა: ქუეუენასა: და: იგი-
 ნი: შეუობენ: და: ქუეუენასა: იხურობენ: და: ცხონდა: არუგ: ათორ-
 მეტ: წელ: და: შუა: სექტრა: წელთა: არგისთა: ორას: და: ათორ-
 მეტთა: შეუობასა: ქუეუენასა: ზედა: ნებროთ: გშირისასა: ათ: წელ:
 და: იგი: იუო: ჰირველი: მეფე: ბაბილოფნისა: ამან: იხილა: გვრ-
 გვნი: ცათა: შინა: და: მოუწოდა: სირის: მექსლესა: რათა: მოუქსო-
 ფოს: მას: ვითარცა: იგი: იხილა: და: ვითარცა: მოუქსოვა: დაიდგა: 38
 თავსა: ამისთჳს: კაცნი: იტუჯან: გვრგვნი: ზეცით: გარდამოკლათ:
 და: დღეთა: არგუსთა: განსრულდა: სამი: ათასი: წელი: და: დღეთავე:
 მისთა: შეიქმნა: მეუობა: ეგვბტეს: და: დადგინეს: ნოფოს: და:
 მეუობდა: ეგვბტეს: სამეოცდა: რვა: წელ: და: მიერიდგან: ბაბი-
 ლოფნით: და: ადგენდეს: მეფეთა: ეგვბტეს: დღეთა: არსთა: მეუობ-
 დეს: მეფენი: შვიდნი: ქუეუენასა: ანფორისასა: და: უსჯულოსა: და:
 იუო: დედაკაცი: ერთი: რომელსა: ერქუა: საბინი: წელთა: მრავალ-

1) უნდა იყოს: ზღუადმდე.

თა: და: ამისსა: შემდგომად: მეფობდა: კარონ: ამან: ალაშენა: ოფ-
 საი: ქათა: ოქროსათა: და: ნათესავი: მისი: მეფე: იუო: რომელსა
 ერქვა: ჭულა: რომელმან: ალაშენა: კულად: ჭულა: ქალაქი: და:
 მოკუდა: არგოს: ძე: ორას: და: ცხრისა: წლისა: და: დაფლეს:
 ძეთა: მისთა: სექორ: და: ნაქორ: და: თარა: სოფელსა: რომელსა:
 ჰქვან: რაიან: რომელი: მას: ალაშენა: და: ცხოვნდა: სექორ: ოც-
 და: ათ: წელ: და: შუა: ნაქორ: და: ყოველნი: დღენი: ცხორე-
 ბისა: მისისანი: ორას: და: ათ: წელ: და: დღეთა: სეროქისთა:
 შემოვიდა: კერპთ: მსახურება: ქუეყანასა: რამეთუ: მას: ჟამსა:
 არდარაჳინ: იუო: მოძღუარი: რათა: უცხო: სკული: მოიღეს: ვიდ-
 რემდის: იხილნეს: განბნეულნი: წარმართნი: ქუეყანასა: და: ყოველ-
 თა: გზათა: ზედა: იარებოდეს: და: შეიბილწნეს: ყოველნი: ბილ-
 წებითა: მათითა: რომელნი: მე: უგებდეს: ცასა: და: სხუანი: მზე-
 სა: და: რომელნი: მე: მთავარესა: რომელნი: მე: ვარსკულავთა:
 და: რომელნი: მე: მფრინველთა: და: რომელნი: მე: ქუეყანასა: და:
 39 მეცნათა: და: ნადირთა: და: ქუათა: და: ხეთა: ....¹⁾ წლისა: რაჳამს:
 მოსრნა: მეფენი: ასურასტანელნი: და: განარინა: ლათ: ძმისწული:
 თჳსი: და: მას: ჟამსა: არა: ესუა: აბრაამს: შვილი: რამეთუ:
 ცოლი: მისი: იუო: ბერწი: და: ვითარცა: მოიქცა: აბრაამ: ბრძო-
 ლისაგან: მეფეთასა: მოუწოდა: მღუღელმან: ღთისამან: და: მოვი-
 და: მთისა: მისგან: იობოსსა: და: მუნ: გამოეგება: მელქიზედეკ:
 რომელ არს: მეფე: მშვიდობისა: და: მღუღელი: ღთისა: ვითარ-
 ცა: იხილა: შორით: აბრაამ: მოდრკა: და: თაჳუანისცა: და: მოე-
 ხუნეს: ურთიერთას: და: აკურთხა: მელქიზედეკ: აბრაამი: და: აბ-
 რაამ: ათეული: ყოველი: რაცა: აქუნდა: მისცა: და: მელქიზედეკ:
 აზიარა: შეწირულითა: ჰურიითა: და: ღვინითა: და: შემდგომად: აზი-
 რებისა: და: კურთხევისა: კულად: ეზრახა: ღთი: აბრაამს: და:
 ჰქვა: წევისა: მის: წილ: ჰირველისა: კურთხევა: აჳა: ესერა: მელ-
 ქიზედეკ: გაკურთხა: და: განმრავლდეს: ნათესავი: შენი: შემდგო-
 მად: ოთხმეოცისა: შუა: ძე: აგარ: მეგჯეტელისაგან: ესე: იუო:
 მკვეალი: სარკას: ცოლისა: აბრაამისი: რომელი: მიეცა: ფარასს:

¹⁾ აქ დედანს აკლია ორი ფურცელი.

სარჩას: და: 1) რამეთუ: იყო: და: 1) აბრამისი: სარა: მამით: რამე-
 თუ: მამას: აბრამისს: თარას: ორ: ცოლ: ესხნეს: და: რაჟამს:
 მოკუდა: იუნა: დედლა: 2) აბრამისი: შეირთო: თარას: მამამან: სხუა:
 ცოლი: რომელს: ერქვა: ნარბ: და: მისგან: შობილ: იყო: სარ-
 რა: და: შეირთო: აბრამ: ცოლად: ამისთვის: ვითარმედ: და: 1) ჩე-
 მი: არს: და: ასული: მამისა: ჩემისა: ვითარმედ: იქმნა: აბრამ:
 ოთხმოცდა: ათხუთმეტის: წლისა: შევიდა: ღთი: კარავსა: აბ- 40
 რამისა: და: იგი: იყო: კარავსა: შინა: ასის: წლისა: და: ახარა:
 ისაკის: თვის: და: შუა: სარა: ისაკი: და: ვითარცა: იქმნა: ისაკი:
 ათორმეტის: წლისა: წარიყუნა: მამამან: მისმან: და: აღიუნა:
 მთას: მას: იებოსსა: მეღქიზედკისა: რომელ: არს: მთა: ეფრინ:
 და: მას: ადგილსა: და: ანერგა: ჯუარი: ქრისტესი: რამეთუ: აღ-
 მოსრულ: იყო: ხე: რომელსა: და: მოკვიდა: ვერძი: რომლისა:
 მიერ: განერა: ისაკ: დაკულისგან: შუა: გულსა: ქუეყანისსა: და:
 საფლავი: ადამისი: მუნ: არს: და: მას: ზედა: საკურთხეველი: მეღ-
 ქიზედკისი: და: ჰქვან: გოლგოთა: რომელი: ითარგმანების: თხე-
 მისა: ადგილი: და: მუნ: იხილა: დაგით: ანგელოზი: მდგომარე:
 რომელსა: აქუნდა: კრმალი: ცეცხლისა: მას: ადგილსა: აღიუნა:
 ისაკი: საკურთხეველსა: ზედა: და: აზმნო: მასა: კელი: რათა: და:
 კლ'ოს: მამან: გამოსახოს: სიკუდილი: მაცხოვრისა: ჩუენისა: ვი-
 თარცა: წინასწარ: მეტუელმან: მოსე: და: არა: თქუა: თუ: და:
 კლაო: არამედ: აღიუნა: საკურთხეველსა: და: აზმნო: დანაკი: და:
 იხილა: ვერძი: კორციელი: ვითარ: უკუმცავინ: დაკლა: იგი: და:
 არცა: იყო: ცხოვარი: იგი: ძე: სარჩასი: არამედ: სახითა: კრავი-
 სათა: განარინა: იგი: ესე: იგავი: იყო: სიკუდილისათვის: ქრისტეს:
 მაცხოვრისა: და: რაჟამს: გამოცხადნა: ქრისტე: კორციითა: ესრეთ:
 თქუა: ვითარმედ: აბრამს: სწადოდა: დღე: ესე: ჩემი: იხილა: და:
 განიხარა: ესე: ვერძი: მისთვის: იყო: რომელი: აბრამ: იხილა:
 და: განიხარა: ესრეთ: იხილა: და: განიხარა: ქრისტე: ვითარცა:
 ცხოვარი: და: მოკიდებულ: რომელმან: იქნა: ისაკ: და: კლვისა- 41
 გან: იხილა: ესე: აბრამ: და: განიხარა: ვცანიოთ: ვითარმედ: ქრის-

1) უნდა იყოს: დამ.

2) უნდა იყოს: დედა.

ტემან: ივნო: ადამისთჳს: ვითარ: იგი: აბრამ: ადიუუნა: ძე: თჳსი:
 ისაკ: საკურთხეველს: ზედ: მას: ჟამს: განიჳურნა: კელნი: თჳს-
 ნი: ჟუარს: ზედ: ~~~~~

შინაშინაშინა: იმლუსალემს: ვითარ: ალაშინს: ~~~~~

ვითარცა: ცნეს: კაცთა: მათ: საქმე: მელქიზედეკის: და: მიეს-
 მს: მეუეთა: წარმართთა: შემოკრბეს: მოვიდა: მელა: მეუე: იგი: და:
 რეთისა: და: ერმო: მეუე: იგი: სეგორის: ჰროს: მეუე: ჰედელი-
 სს: ჰუმის: მეუე: ჰალს: ბართი: მეუე: დდისა: და: ბითერ: მეუე:
 სოლომის: ბარბა: მეუე: აშოკის: სანაბ: მეუე: ედომის: ბალს:
 მეუე: და: მასკის: და ბალტო: მეუე: არაბის: ესე: ათნი: მეუე-
 ნი: მოვიდეს: მელქიზედეკის: რომელს: ერქუა: მეუე: მშვიდო-
 ბის: ვითარცა: იხილეს: ხატი: მისი: და: ესმა: სიტუეს: ეკედრე-
 ბოდეს: რათა: წარჰეეს: მათ: თან: ჰქუა: მათ: მელქიზედეკ: ვერ:
 შემძლებელ: ვარ: განშოკებად: ადგილის: ამისგან: მამინ: განიზ-
 რახნეს: ურთიერთარს: რათა: უშენონ: ქალაქი: და: თქუეს: ჰეშმა-
 რიტად: მეუე: არს: ესე: მშვიდობის: და: მამა: მეუეთა: მელქი-
 ზედეკ: და: უშენეს: ქალაქი: და: დაადგინეს: მეუედ: ხოლო: მელ-
 ქიზედეკ: უწოდა: ქალაქს: მას: იმლუსარემი: რომელ¹⁾ არს: მთავა-
რი: მშვიდობისა: - ვითარცა: - ესმა: დულს: მეუეს: უმანელთა-
 სს: მეუობა: მელქიზედეკისი: გამოვიდა: ხილვად: მისს: ვითარცა:
 42 ეზრასს: მისცემელი: დიდი: და: მელქიზედეკ: ჰატოვ: ცემულ: იუო:
 მეუეთაგან: და: სახელ: სდებდეს: მამად: მეუეთა: ამის: სიტუესს-
 თჳს: რომელი: თქუა: ჰაკლე: მოციქულმან: არცა: დასაბამი: არცა:
 აღსარული: დეთა: ცნობებისა: მისისათა: არცა: გამოიკულიან:
 არცა: დაწერეს: თუ: ძე: რადენისა: წლისა: იუო: რაჟამს: აღმო-
 ვიდა: აღმოსავლით: რამეთუ: იუო: ძე: ფალეგისი: ძისს: აღფაგ-
 სადისი: ძის: წული: ნოესი: ერთმანცა: მამათ: მთავარმან: არა:
 უწოდა: ძედ: ესე: ურთათჳს: იუო: რათა: ვერ: ცნან: საქმე: მელ-
 ქიზედეკისი: ვითარცა: ქეუანისა: ვერცა: გულის: გამ: უუეს: არა-

¹⁾ დედანი „ომელ“ სწერია.

შედ: ჰავლე: იტყვს: არაფინ: ნათესავმან: მსახურა: ტამრს: მელ-
 ქიზედეკ: მათე: და: ლუკა: სსხარებასს: აღწერნეს: სსხელნი: მამ:თ:
 მოაფართანი: არამედ: მისი: არა: დაწერეს: სსხელი: არცა: მამისა:
 და: არცა: დედისა: ჰავლე: ბრძანა: არა: უვის: მამაო: არამედ:
 თქუა: ვითარმედ: არა: და: წერესო: და: ვითარცა: განსრულდა:
 ასი: წელი: აბრამისი: იუო: მეფე: აღმოსავალით: რომელსა: ერ-
 ქუა: ურამან: ამან: აღაშენა: შიმატა: და: კოლდა: და: ვითარცა:
 მოკუდა: სარა: ცოლი: აბრამისი: შეერთო: აბრაამ: ასტარ: მეფი-
 სს: უდაბნოსს: და: ვითარცა: იქმნა: ისაკ: ორმოცისს: წლისს: შთა-
 მოვიდა: აზარა: აბრამისთანს: და: მოვიდა: რებეკა: აღმოსავალით:
 და: ეცოლა: ისაკს: და: მოკუდა: აბრაამ: ას: სამეოცდა: ხუთისს:
 წლისს: და: დაფუეს: ძეთა: მისთა: ისაკ: და: ისმაელ: სარ- 43
 რას: თანს: და: ვითარცა: იქმნა: ისაკ: სამეოცისს: წლისს: უშუა:
 მას: რებეკა: ესავ: და: იაკობ: და: ვითარცა: ჰქართოდეს: მეცელსს:
 დაუფიცდა: მეცელსს: და: მოვიდეს: მელქიზედეკისს: რათა: ლო-
 ცუას: უოს: მისთს: ჰქუა: მელქიზედეკ: არიან: ორნი: სსშოსს: შენ-
 სს: ორნი: სჯულები: და: უხუცესმან: მონოს: უმწემესს: და: წელ-
 თა: სამეოცთა. ისაკისთა: მეფემან: ბარბაროზთამან: აზბაელ: აღა-
 შენა: ქალაქი: და: უწოდა: აზბაელ: იქმნა: ისაკ: სამეოცდა: შვი-
 დისს: წლისს: აღაშენეს: ქალაქი: და: ერქუა: შვიდთა: მეფემან:
 ხუფთამან: ¹⁾ მეფემან: მანესელთამან: მეფემან: გერგესაველთამან: მე-
 ფემან: იეობსელთამან: მეფემან: ოგთამან: მეფემან: ²⁾ კარანელთა-
 მან: და: ყოველმან: თათუეულმან: მოადგა: თათო: ზღუდე: და:
 ჰირველ რომელ: აღაშენა: იერ: იქო: ძემან: მეგვბტელთამან: ის-
 მაელ: შექმნა: წისქვლი: უდაბნოს: წელთა: ისაკისთა: ასოცთა:
 აკურთხა: ძე: თქსი: იაკობ: და: იგი: იუო: სამოცდა: აჩუიდმეტო-
 სს: წლისს: შთავიდა: იაკობ: აღმოსავლად: და: წარიდო: კურთხე-
 ვა: მამისს: თქსისს: და: ძმისს: თქსისს: ესავისი: ზაკვითა: ვითარ-
 ცა: ვლო: იაკობ: დღე: ერთ: უდაბნოს: შემწებრდა: და: დაიდკა:
 სასთუმალ: ქუა: და: დაიძინა: იხილნა: ძილსს: შინს: კიბენი: აღ-
 მართებულნი: და: თავი: იუო: ცამდე: ანკელოზნი: დთისანი: აღ-

¹⁾ უნდა იყოს: ხუფთამან.

²⁾ უნდა იყოს: მეფემან.

- 44 ვიდოდეს: და: გარდამოვიდოდეს: ხოლო: უფალო: დგა: თავსა: ზე-
 და: კიბეთასა: და: განიღუძა: იაკობ: და: გულის: კმა: უო: და:
 თქუა: ესე: არს: სახლი: ღთისა: და: უოველი: რაცა: იუოს: ჩემი:
 ათუელი: მივსტე: - გამოცხადება: ესე: არს: რომელსა: ქონ-
 დეს: ცნობა: კიბენი: იგი: ჭუარი: ქრისტესი: არს: მაცხოვრისა:
 ჩუენისა: უსწრო: იაკობ: და: გამოსახა: და: ანგელოზნი: იგი: იუუ-
 ნეს: რომელთა: ახარეს: ზაქარის: და: მარიამს: და: მოკუთა: იხი-
 ლეს: ჰირი: მისი: დიდებული: ენება: გარდამოსულად: და: ხსნად:
 ჩუენდა: და: ვითარ: იგი: ეჩუენა: იაკობს: ჭუარი: ქრისტესი: და:
 ახარა: ანგელოზმან: ღთისა: ჩუენისაჲს: იესო: ქრისტესი: ზე-
 ციო: მოსულა: და: სახლად: ღთისა: ეკლესიად: ქუა: სასთუნადი:
 წმიდა: გოგოთა: და: ცხება: ზეთისა: და: შთასლვა: იაკობისი:
 ესე: არს: რათა: უჩუენოს: ღთნ: მუნ: ნათლის: დება: ვითარცა:
 მიიწია: მუნ: იაკობ: აღიხილნა: თუაღნი: და: იხილს: მუნ: ჰირი:
 სამე: ცხოვარი: გარემოს: ჭურღმულსა: და: მიიხლს: იაკობ: და:
 გარდაგორვა: ღოდო: ჰირისაგან: ჭურღმულისა: და: ასუა: ცხოვარ-
 სს: ღობანისსა: და: დედისა: ძმისა: თქისსა: და: ვითარცა: ასუა:
 შეიწუნარა: რაქაელ: და: წარიუენა: ჭურღმული: იგი: იგავი: იუო:
 ნათლის: დებისა: ესე: გამოსახა: იაკობ: სამი: ჭოგი: ცხოვართა:
 იგავი: იუო: სამის: კრებულისა: რომელთა: გარე: მოადგეს: ნათ-
 ლის: დება: მამათა: და: დედათა: და: ურმათა: და: ვითარცა: იხილს:
 45 იაკობ: რაქაელ: მკვრცხელად: საცხოვართა: თანს: სთნდა: ხოლო:
 რაქაელ: არა: შეიწუნარა: იაკობ: ვიდრე: არა: აჭკდა: ჭურღმულსა:
 და: ეგრეთ: ასუა: ჭურღმულისა: რამეთუ: არა: შეიწუნარებს: ეკლე-
 სსა: ვიდრე: არა: განახლდენ: ნათლის: დებითა: და: გარდამოდეს:
 სული: წმიდა: და: შემოსოს: წელისა: მიერ: დაბანითა: შეიწუნა-
 რებს: ეკლესია: შეიღთა: ნათლის: დებისათა: - და: მსახურა:
 იაკობ: დედისა: ძესა: შვიდი: წელი: და: არა: მისცა: რომელი:
 იგი: უუარდა: არამედ: რომელი: იგი: სძულდა: ეგრეთვე: ურია-
 ნი: რომელნი: მონებით: ფარაოს: მსახურებდეს: არა: მიეცა: წესი:
 ეკლესიისა: ღთისა: მიეცა: მათ: რომელი: დაძულებად: და: და-
 ბრებად: და: განრუენად: იუო: და: რომელი: ჰირველ: შეართო:
 განრუენილ: იუო: თუაღითა: ხოლო: ჰირი: შეუნიერი: ედგა: ესე:

მცნება: ძუელი: იუო: რამელი: თუალთა: ზედა: იუო: ვითარცა:
 თუალთა: ზედა: და: ბურვილი: იუო: რათა: არა: იხილონ: ძუთა:
 ისრაელისათა: შუენიერება: საღთო: ხოლო: მეორე: სჯული: არს:
 ნათელი: უფლით: კერძო: რაჟამს: იაკობ: აკურთხა: მამამან: თს-
 მან: იუო: სამეოცდა: ჩუიღმეტისა: წლისა: შუა: რობენ: ღიასგან:
 და: შუნა: იაკობ: ორნი: ქანანს: და: ოცი: წელი: და: უკმოიქცა:
 ესავისა: და: მამისა: თსისა: და: იუენეს: წელი: მისნი: ას: ოთხ-
 მეოც: რაჟამს: აღმოვიდა: ქანანითა: და: სიცოცხლესა: იაკობისსა: 46
 განუიღეს: იოსებ: ძმათა: მისთა: ეგვიპტეს:¹) და: მწუხარე: იქმნა:
 ისაკ: და: მოკუდა: და: დაფუეს: იაკობ: და: ესავ: აბრაჰმისა: და:
 სარჩასთანა: და: შემდგომად: შვიდისა: წლისა ისაკისა: მოკუდა:
 რებეკა: დედა: იაკობისი: და: ესავისი: და: დაფუეს: აბრაჰმის: და:
 ისაკის: თანა: და: მოკუდა: ღია: ცოლი: იაკობისი: და: დაფუეს:
 იგიცა: მათთანა: მამინ: შეირთო: იუდა: ცოლი: ქანანელი: და:
 ჰქუა: იაკობ: იუდას: რამეთუ: მამათა: ჩუენთა: აბრაჰმ: და: ისაკ:
 მრქუეს: ჩუენ: ნუ: შეირთავთ: თესლსა: ქანანელსა: არცა: იუოს:
 ტომი: ქანანელთა: შერეულ: თესლსა: აბრაჰმისა: კურთხეულისა: და:
 შვა: იუდა: სავისგან: სამ: ძე: აჭრად: ავნან: და: სელამა: ესე: იუო:
 ქოზიბას: და: მოგუარა: იუდა: ჰირმშოსა: რამელსა: ერქუა: თამარ:
 კატრიისი: და: ჰრა: იუო: უკეთური: და: მოკლა: დთნ: ბოროტი-
 თა: სიკუდილითა: მამინ: იუდა: მისცა: ვანანს: თამარ: და: მოკლა:
 დთნ: ესეცა: რასათჳს: იქმნა: ესე: ამისთჳს: რათა: არა: შეერ-
 თოს: თესლი: ქანანელთა: თესლსა: თანა: აბრაჰმისსა: და: გამოიუყა-
 ნა: დთნ: თამარ: და: დაუსუა: გზასა: ზედა: ხოლო: იუდა: შევი-
 და: თამარისსა: მუცლად: იდო: და შუა: მისგან: ფარეზ: ~~~~~

შინულა: ისრაელთა: ეგვიპტედ: ~~~~~

მათ: ჟამთა: შვიდა: იაკობ: იოსებიისა: ეგვიპტედ: და: უო:
 მენ: აჩუიღმეტი: წელი: და: მოკუდა: იაკობ: ას: ოთხმეოცდა: შვი-
 დისა: წლისა: და: იუო: იოსებ: ნაშობი: მისი: ერგას: და: ექუსი- 47

¹) უნდა იყოს: ეგვიპტეს.

ს: წლის: და: შემოს: იგი: სამოსლითა: ფარასითა: და: აღ-
 მოიდო: ეგვიპტით: და: დამარხა: ქუბს: მას: აბრაჰამისა: და: ის-
 კის: თანა: და: დაწერა: წელნი: წმიდათა: მამათანი: და: გამოკრიბნა:
 აღმისითგან: ვიდრე: იაკობის: სიკუდილადმდე: ესე: არა: განგები-
 თა: თხსითა: ყო: არამედ: ორნი: წიგნნი: ჰყვნა: ერთი: შერწყმა:
 და: შერე: განუფა: ძეთა: ისრაელისათა: ვითარ: შთავიდეს: ეგ-
 ვიპტედ: ვითარ: იშვა: თამარისგან: ფარეზ: ფარეზ: შუა: ესრემ:
 ესრემ: შუა: ამინადაბ: ამინადაბ: შუა: ნასონ: ნასონ: იყო: წინა-
 შუ: იუდასა: უადრეს: ყოველთა: ძეთა: მისთა: და: ამინადაბ: მო-
 გუარს: ცოლი: ნასონს: ასული: აზარისი: ძისა: არონ: მღურდელი-
 ს: და: ამინადაბს: მკუეუანა: ცოლი: ასული: ნამისი: ამანელისა:
 და: მისთა: ნათესავთაგან: შეირთო: ცოლი: სოლომონ: და: შუა:
 რამუომ: რამელი: მეფობდა: შდგომად: სოლომონისა: გულის:
 კმა: ყავთ: ვითარმედ: სოლომონს: ესხეს: ცოლ: მრავალ: შვიდა-
 სი: თავის: უფალი: და: სამასი: ხარჭი: ესე: რვა: ცოლი: ესნა:
 და: არა: ესვა: შვილი: გარსა: ძემან: ამანელისა: ასულისაგან: და:
 ნასონისა: განიცვალა: მღურდელობა: ძეთა: ისრაელისათა: და:
 ნასონ: შუა: სალა: და: სალა: შუა: ბოზა: იხილეთ: რამეთუ:
 რაკავისითგან: და: ბოზისითგან: გამოვიდა: მეფობა: და: ბოზა:
 48 შუა: სიბერესა: ზარტუ: რამეთუ: შეირთო: ცოლი: შვილთაგან:
 ლოთესთა: ამისთს: რათა: შეიერთოს: თესლი: ლოთეს: ძმის:
 წულთა: აბრაჰამისთა: წიგნსა: მას: მკოასა: რამეთუ: არა: აურაცხა:
 ღთნ: უკანასკნელი: იგი: საქმე: ლოთეს: რამელი: ყო: ამისთს:
 რამეთუ: დუწლი: დიდი: გარდაცა: აბრაჰამის: თანა: ქუეყანასა: უც-
 ხო: ვითარცა: შეიწინარსა: ანგელოზნი: რამელნი: აქცევდეს: სო-
 დომსა: ეწოდა: მას: ლოთა: მართალი: და: არა: შეურაცხა: ღთნ:
 ცოდვად: რამეთუ: უმეტრებით: დაწუა: ასულთა: თანა: არამედ:
 მიექცა: სიქადულად: რამეთუ: იყო: თესლი: მისი: წიგნსა: შინა:
 მეფეთასა: და: იუენეს: მეფენი: თესლისაგან: აბრაჰამისა: და: თეს-
 ლისაგან: ლოთისა: და: ამათ: ორთა: ნათესავთაგან: იშვა: ქრისტე:
 რათა: მკაბელისა: ასულისა: ლოთისა: და: ნამან: ამანელის-
 გან: რამელი: შეირთო: სოლომონ: და: შუა: რამუამ: რამელი:
 მეფობდა: შემდგომად: სოლომონისა: ვითარცა: წინა: ვთქვთ: და:

ბოზა: წინამძღუარმან: ისრაელთამან: შეირთო: რთა: მთაბელი:
 და: შუა: იობედ: ვითარცა: წერილარს: წმიდას: სახარებას: და:
 იობედ: შუა: იესე: და: იესე: შუა: დავით: დავით შუა: სოლო-
 მონ: ესენი: იუენეს: რთისგან: ასულისა: ღოთისა: და: სოლომონ:
 შეირთო: ნამან: ამანელი: და: შუა: რთბუამ: რისათვის: არა: მისცა:
 ღთნ: სომონს: 1) ესეოდენისა: ცოლისგან: ამისთვის: რათა: არა: 49
 შერთოს: თესლი: არა: წმიდა: შობისათვის: ქრისტესისა: ~~~~~

გამოს-ლვა: ისრაელთა: ეგვიპტით: ~~~~~

ხოლო: ტომები: ისრაელთა: ესე: არს: ღვევი: იოკიმ: მო-
 სე: 1) თარა: შეფობადმდე: სედეკია: შეფისა: ისრაელისა: ვიდ-
 რემდის: და: ავიწყდა: ღთი: კაცთა: და: იტყოდეს: ვითარმედ:
 ქრამა: ღთი: არსო: და: დაჯდა: იგი: ხერტსსა: ზღუისას: და:
 დღეთა: ქარიმისთა: გამონდა: სამოსელი: ჰორთერი: რომელი:
 არს: იის: ფერი: რომელი: ჯერ არს: მეფეთა: შემოსად: ესეთ:
 გამონდა: ვითარმედ: სამწყრო: ძოვდა: მახლობელად: ზღუისა: მი-
 ვიდა: ძაღლი: პირსა: ზღუისას: იხილა: ღოთოროტქინი: შეიხურა:
 და: შეჭამა: იგი: და: აღევსო: პირი: სისხლითა: ვითარცა: იხი-
 ლა: მწყემსმან: მოიღო: მატელი: და: მოჭკოცა: პირი: ძაღლსა:
 მას: და შექმნა: გვრგვნი: მატელისა: და: დაიდგა: თავსა: თხს-
 სს: და: ოდეს: ვაღნ: მზესა: ქუეშე: რომელთა: იხილიან: გონე-
 ბენ: ვითარმედ: მზე: არს: თავსა: მისსა: ცეცხლებრ: ბრწყინვალე:
 მიიწია: საქმე: ესე: ქირამისსა: და: მოიყუან: 2) მწყემსი: იგი: ვი-
 თარცა: იხილა: გვრგვინი: იგი: უკვრდა: ფრიად: და: მოიყუანეს:
 უფველნი: მღებვარნი: და: დააკვრნა: შეენიერებამან: და: გამოფი-
 დეს: რათა: მოიძიონ: ღოთოროტქინი: და: ვითარცა: ჰოვეს: განი-
 ხარეს: ფრიად: და: ქმნეს: მისგან: სამოსელი: სამეუფო: იის: ფე-
 რი: ხოლო: სოლომონ: განადიდა: ფრიად: - და: იყო: საჭმელი: 50
 ტაბლისა: მის: მდღევარი: ორმეოცი: ზრთხა: მოკვარი: ოცი: დია-
 კეული: თხნიერ: ნადირისა: ოცი: ვერძი: ოცი: კრავი: ჩუილი:

1) აქ აკლია სიტყვა შეილნი, ანუ ძენი.
 2) უნდა იყოს: მოიყუანა.

*დავითისი ეგვიპტის; ისრაელ, ძინუესი, ჯანუბ, ჟილოდენსი,
 სენიურის, კევანტის/ ვითარცა ვითარცა აქმან მისი...
 20.823)*

ოცი: ვაცი: და: მიფრინველი: ფრიადი: ოცდა: ათი: ძაძა: სიმინდი-
 თა: სამოცი: ძაძა: ფქვლითა: ხოლო: კოკა: ღვინო: და: ვითარცა:
 განიშუა: განუშორა: სჯულისა: ღთისასა: და: განაკლ: მცნება: მა-
 მისა: თვისსა: დავითისი: და: შეირთო: რვა: ცოლი: უოველი: წარ-
 მართი: რამელი: სძულდა: ღთსა: და: მისცა: თავი: თვისი: კიც-
 ხევად: დედაკაცსა: რამელი: ეკუცა: რათა: ქმნეს: ნება: მათი: და:
 უარყო: ღთი: და: აღაშენა: ბომონნი: და: თაყუანისცა: ღთთა:
 და: გარე: მიაქცია: ჰირი: თვისი: და: მოკუდა: უარის: უოფასა: ზე-
 და: და: დაღვა: ძე: მისი: რაბუამ: შემდგომად: მისსა: და: იყო:
 რამეოცისა: წლისა: რაჟამს: მეფე: იქმნა: და: მეფობდა: ანუიდ-
 მეტ: წელ: იელუსაღემს: იწყო: სიძვად: და: აღუშენა: საკურთხე-
 ველი: ეშმაკთა: და: უზორა: და: აღმოვიდა: შილაკა: მეფე: მე-
 გვიბტელთა: იელუსაღემს: და: წარტუენა: და: წარიღო: უოველი:
 განძი: დავითისი: და: ოქრო: და: ვეცხლი: და: თქუა: მე: არა:
 წარვიღე: სიმიდღრისკან: არამედ: მამათა: თქუენთა: რამელი: კვ-
 ვიბტით: გამოღო: და: მოკუდა: რაბუამ: უსჯულთებასა: შინა:
 და: მეფობდა: ძის: წული: შემდგომად: და: იყო: ოცისა: წლი-
 სსა: რაჟამს: მეფე: იქმნა: და: მეფობდა: იელუსაღემს: და: იწყო:
 51 სიძვა: და: კერზთ: მსახურება: და: მოკუდა: უსჯულთებასა: შინა:
 რამეოც: წელ: და: დაგაა: -') ასა: და: ქმნა: კეთილი: წინაშე:
 ღთისა: და: განდევნა: სიძუა: იელუსაღემით: და: არღუენა: ბო-
 მონნი: კერზთანი: და: განაძო: დედა: თვისი: საშეუფოსკან: თვისი-
 სსა: რამეთუ: მკველისა: ასული: იყო: სელამისა: დედა: მისი:
 მას: ჟამსა: აღმოვიდა: ჰერენ: მეფე: ინდოთა: ბრძოლად: ასა:
 მეფისა: და: წარწემიდა: ღთნ: წინაშე: ასასა: მოკუდა: მონებასა:
 შინა: ღთისასა: ასა: და: მოკუდა: ძე: მისი: იოსაფატ: და: ვი-
 დოდა: გზასა: მამისა: თვისისასა: და: ქმნა: უოველი: კეთილი: წი-
 ნაშე: ღთისა: და: იყო: ოცდა: ხუთის: წლისა: რაჟამს: მეფე:
 იქმნა: იელუსაღემს: ოცდა: ხუთ: წელ: და: მოკუდა: იოსაფათ: და:
 მეფობდა: ძე: მისი: იოსამ: შემდგომად: მისსა: იყო: ოცდა: ორის:
 წლისა: რაჟამს: მეფე: იქმნა: და: ქმნა: ბორბოტი: წინაშე: ღთთა-

1) უნდა იყოს: დაღვა.

სა: და: უზრდა: ღთთა: და: უმდგომად: მეფობდა: ოზია: და:
 იუო: ოცდა: ორისა: წლისა: რაჟამს: მეფე: იქმნა: იელუსაღემს:
 ერთ: წელ: და: ქმნა: უფუელ: ბორცტი: წინაშე: ღთისა: და:
 მისცა: ოსონაგესი: ეგვიპტესა: უითარცა: შთაგდებულ: იუო: მოსე:
 მდინარესა: შთაგიდა: ასული: ფარაოსი: ბანად: სიკონ: ერქუა: მე-
 გვიბტელთა: ენითა: და: მან: ჰქუა: მოსე: და: შექმნა: შვილად:
 თხსად: და: უმდგომად: ორმეოცის: წლისა: განეშორა: სახლისა-
 გან: ფარაოსისა: ამისთხს: რამეთუ: მოკლა: ფინიმი: მეგვიბტელი:
 შთავარი: სეფექალთაგან: ფარაოსთა: საქმე: ესე: დედა: მძუძისაგან:
 რამელსა: ერქუა: მარი: განრისხნა: მოსესთხს: ხოლო: მოსეს:
 შექმნა: და: იფლტოდა: მადიამს: ნათიპოლისა: მდურდლისა: მა-
 დიამელისა: კაცი: არის: ზოგად: შავი: და: მოსე: შეერთო: სე-
 ფორა: ასული: ეფიპოლესი: მდურდელისა: და: შუნა: მოსე: მუნ:
 გერ: სამა: და: ელიაზარ: და: განსრულებასა: ერგასისა: და: ორი-
 სა: წლისასა: ცხორებასა: მოსესსა: იშვა: ძე: ისონაგესი: ეგვიპ-
 ტეს: რაჟამს: იგი: ეტყოდა: მოსეს: მაელფანით: გამო: ხოლო:
 იუო: მოსე: ოთხმეოცისა: წლისა: რაჟამს: ეზრახა: ღთი: და: ში-
 შით: იქმნა: ენა: შიმი: ვითარ: იგი: ჰქუა: ღთსა: უფალო: ვი-
 თარცა: მეტყოდე: ვიქმენ: ენა: მბრკვზაღე: და: ეუო: მოსეს: ეგ-
 ვიბტეს: ორმეოცი: წელი: და: უდაბნოსა: მდურდელისა: თანა: ორ-
 მიოცი: წელი: და: მოკუდა: ას: ოცისა: წლისა: უმდგომად: -
 მოსესა: იქმნა: ისო: ძე: ნავესა: განმკებულ: ძეთა: ისრაელისათა:
 ოცდა: შვიდისა: წლისა: და: მოკუდა: ისო: ძე: ნავესი: და: დად-
 გა: ანქზა: წარმართი: რვა: წელ: და: თარაელ: ძე: ქალებისა: ორ-
 მიოცი: წელ: რაჟამს: იგი: სჭირდა: ძეთა: ისრაელისათა: მოაბელ-
 თაგან: ათორმეტ: წელ: და: ღუარა: ძე: არესი: განაგებდა: ძეთა:
 ისრაელისათა: ოთხმოცი: წელ: არამედ: ოცდა: ექუსთა: წელთა:
 განსრულდა: მეოთხათასე: წელი: და: საბამითდგან: და: დებორა:
 და: ბარვა: განაგებდეს: ძეთა: ისრაელისათა: ორმოცი: წელ: და:
 მსახურებდეს: ძენი: ისრაელისანი: ნათესავთა: მადიამელთა: შვიდ:
 წელ: და: განარინა: ღთნ: კელითა: გედეონისთა: და: განაგებდა:
 გედეონ: ორმოცი: წელ: და: ძე: მისი: აბიმელიქ: სამ: წელ: და:
 მონებდეს: ძენი: მისნი: აღმოსავლით: და: იკსნა: ღთნ: კელითა:

იაფეთისთა: რამედნ: იგი: დაჟელა: ღთისა: ასული: თჳსი: შესა-
წირავად: და: განაგებდა: ისრაელთა: ექუს: წელ: და: ელონ: ძე:
ზაბულონისი: ათ: წელ: და: აქრონ: რვა: წელ: და: მონებდეს:
ძენი: ისრაელისანი: ჰალასტინელთა: და: იკსნა: ღთნ: კელითა:
სამონისითა: და: იგი: განაგებდა: ოც: წელ: მამინ: ძენი: ისრაელ-
ლისანი: და: შთეს: უწინამდროდ: თუნიერ: განგებისა: ათორ-
მეტ: წელ: და: მერმე: და: დგეს: მათ: ზედა: განმგედ: დაჟელა:
და: ჰრა: და: განაგებდეს: ორმეტ: წელ: მათ: ჟამთა: დადგა: მათ:
ზედა: სამოელ: წინასწარ: მეტეუელი: და: განაგებდა: ოც: წელ:
და: დღეთა: სამოელისთა: სამოელეელ: იქმნეს: ძენი: ისრაელთანი:
წინაშე: ღთისა: ~~~~~

აჲა: იწყების: მფორბა: მფრთა: ~~~~~

მიერიღბან: დადგა: მათ: ზედა: მეფე: რამელსა: ერქვა: საულ:
ძე: კისისი: მეფობდა: მათ: ზედა: ორმეტ: წელ: მათ: ჟამთა: განვი-
და: დაჟით: გოლითისა: ბრძოლად: მოკლა: რამეთუ: და: ეტევა: მათ:
ღთი: და: ესვიდა: ეშმაკთა: უცხო: თესლი: იგი: მეფობდა: ძეთა: ზე-
და: ისრაელისათა: ორმეტ: წელ: და: ქმნა: საკრველი: დიდი: ორმე-
ლი: სხუასა: არავის: ექმნა: უწინარეს: მისსა: რამეთუ: წარმოსცეს:
54 მისსა: ოფრას: და: ხოლოფას: მეფეთა: ოქრო: რჩეული: და: ვიდო-
დეს: ზღუასა: ოცდა: თექუსმეტ: კარიაკედ: და: სოლომონ: აღაშე-
ნა: თედრომი: ფრიად: საკრველი: და: სხუა: აღაშენა: და: უწო-
და: მზის: ქალაქი: და: ქმნა: შუა: ქალაქსა: ზღუას: და: განდიდ-
ნა: სოლომონ: და: თაყუანის: ცემდეს: კაცნი: და: ქმნა: ოქრო:
სიბრძნითა: და: მისგან: ისწავეს: კაცთა: საქმე: ოქროსა: და: იყო:
სოლომონ: ქარიმისი: მეგობარ: მეფისა: ტუიროსელთასა: ხოლო:
ქარამ: მეფობდა: ტურისა: ხუთასსა: წელსა: ვინადგან: მეფობდა:
დაჟიჯა: წელთა: მისთა: შუა: ოთხისა: წლისა: მანასე: და: მოკუ-
და: ეზეკია: ნუგეშისნი: ცემული: დიდად: და: დაუტევა: შვილი:
რათა: და: ჯდეს: საუღართა: დაჟითისთა: მამისა: თჳსსა: და: იყო:
მანასე: ათორმეტისა: წლისა: და: მეფობდა: იელუსაელმს: ერკა-
სის: და: ორ: წელ: და: ქმნა: უოველი: ბოროტი: წინაშე: ღთი-

სა: უმეტეს: უოგელთა: მეფეთასა: და: აღაშენნა: ბომონნი: ეპ-
 მათანი: და: დაუკლა: მსხუერხლები: და: აღაგსო: იელუსაღემი:
 წარმართობითა: და: განურისხნა: ღთი: რამეთუ: დაწყევს: ესია:
 წინასწარ: მეტყუელმან: ხოლთ: მან: წარავლინა: სტრატიონი: წარ-
 მართნი: და: განხერხეს: ესია: შეშის: ხერხითა: თავიდაცან: ვიდ-
 რე: ფერკთამდე: რამეთუ: იყო: ერგასის: წლისა: რაჟამს: მოკლეს:
 იგი: ამისსა: შემდგომად: შეინანა: მანსე: და: შეიმოსა: ძაძა:
 და: მისცა: თავი: თჯი: მარხუსა: და: ჭამდა: ჰურსა: მწუნარები-
 თა: უოგელთა: დღეთა: ცხორებისა: მისისასა: და: მოკუდა: და:
 მეფობდა: ძე: მისი: ამონ: ათორმეტ: წელ: იელუსაღემს: იყო:
 დედა: მისი: ასულთაგან: ასურისთა: და: ქმნას: 1) უოგელი: საიდუმ- 55
 ლთ: წინაშე: წმიდისა: და: განვლთ: სარწმუნოებით: საკმილი: ცე-
 ცხლისა: და: მოკუდა: და: მეფობდა: ძე: მისი: ოსია: და: იყო:
 რვისა: წლისა: და: მეფობდა: ოცდა: თერთმეტ: წელ: და: იყო:
 დედა: მისი: ასული: დუძიას: ქუეყანისაგან: ეზაკელთასა: და: ქმნა:
 უოგელი: კეთილი: წინაშე: ღთისა: და: იყო: ზასეჭი: იელუსაღემს:
 იდუმად: ძეთაგან: ისრაელისათა: ვინადაცან: ძენი: ისრაელისანთა:
 ეგვიპტით: გამოარულ: 2) იუენეს: არღარა: ექმნა: ზასეჭი: იოსიას:
 სადაშე: ამან: ეო: და: კერზნი: დაღეწნა: და: არღუივნა: და: მო-
 სრნა: ქურუმნი: მათნი: და: წუნა: ძუაღნი: ცრუ: წინასწარ: მე-
 ტყუელთანი: ცეცხლითა: და: განწმიდა: იელუსაღემი: სიძვისაგან:
 და: წარმართობისაგან: და: მწიკლთაგანისაგან: და: მოკლა: მეფე:
 მეგვიპტელთა: რამელსა: ერქუა: ფარაოე: საბუჯს: ესე: შეიპურა:
 შეკრა: და: ჯაჭუითა: წარსცა: და: მოკუდა: და: მუნ: მეფობდა:
 ძმა: მისი: იოაკიმ: და: მოკუდა: იოსია: და: მეფობდა: ძე: მისი:
 იაქონია: და: იყო: ათორმეტისა: წლისა: რაჟამს: მეფე: იქმნა: იე-
 ლუსაღემს: სამ: თუე: ოდენ: იყო: დედა: მისი: ლიბანელი: და:
 ერქუა: ნუხუნ: და: ასული: იყო: იერემია: წინასწარმეტყუელისა:
 და: მეფე: იქმნა: ელიაკიმ: იყო: ოცდა: ხუთისა: წლისა: და: მე-
 ფობდა: ათერთმეტ: წელ: იელუსაღემს: ერქუა: დედას: მისა: ზე-
 ბუდა: არი: მათიელი: იყო: და: მესამესა: წელსა: აღმოვიდა: ნა-

1) უნდა იყოს: ქმნა.

2) უნდა იყოს: გამოხრულ.

- 56 ბუქოდონოსორ: ბაბილონით: იელუსაღემს: და: მისცა: ღთნ: იე-
 ლუსაღემი: კელთა: მისთა: და: შეიპყრა: იგი: და: მეფობდა: ძე:
 მისი: იოაქნა: და: იუო: ათორმეტისა: წლისა: რაჟამს: მეფე: იქ-
 მნა: სამ: თუე: ოდენ: მაშინ: აღმოვიდა: მეორედ: ნაბუქოდონო-
 სორ: მეორედ: წარტეუნა: იელუსაღემი: წარსცა: ტუე: და: შთა-
 ვიდა: ბაბილონად: ძალითა: დიდითა: შთავიდა: ღანიელ: ბაბილონ-
 ნად: და: მიეცა: კელთა: ნაბუქოდონოსრისთა: და: წარიუანნა: უო-
 ველნი: მამათ: მთავარნი: და: ღედანი: იელუსაღემელნი: მათთანა:
 ბაბილონ: და: წარიღეს: ნატუენავი: თრადი: სოფლისკან: გა-
 რემს: იელუსაღემისა: და: მეფობდა: სედეკიას: მამის: ძმა: იაქი-
 მისი: და: იუო: ოცდა: ერთისა: წლისა: რაჟამს: მეფე: იქმნა: და:
 მეფობდა: ათერთმეტ წელ: და: იგი: იუო: უკანასკნელ: მეფე: ურია-
 თა: იელუსაღემს: და: წელსა: მერვეს: მეფობასა: სედეკიასისა:
 აღმოვიდა: ნაბუქოდონოსორ: აღმოსავალით: და: წარტეუნა: უოვე-
 ლი: ქუენისა: დასავლისა: ვიდრე: ზღუადმდე: დიდად: და: შევი-
 და: ხერთვისსა: ზღვისასა: და: წარმოტეუნა: ტეროსი: და: ღევი-
 ნა: უო: ისრაელთა: კევიბტეს: რამელნი: შთასრულ: იუნეს: თა-
 რაო: მეფისა: მეგვიბტელთასა: და: ენება: მოკურება: კევიბტისა:
 მოკლა: თარაო: და: ტუე: უნა: ძენი: ისრაელისანი: გამკდა:
 ზღუდისკან: და: კუალად: ღესსა: იელუსაღემს: რამეთუ: მისცა:
- 57 ღთნ: სედეკიას: წინაშე: და: მოკუდა: ძე: სედეკიასს: ხლოო: სე-
 დეკიას: აღმოჰკადნა: კბილნი: და: წარსცა: ბაბილონად: ესე: ამის-
 თს: უო: ღთმან: სედეკიას: რამეთუ: გუემა: იერემიას: წინასწარ-
 მეტეუელი: და: შთაგდო: ჯურდმელსა: შწიორისასა: ადადგინა:
 რაზმიუზდანი: და: მისცა: ღთნ: კელთა: მტერთა: მისთასა: და:
 მოკუდეს: უწინარეს: დედისა: და: უოველი: რამელი: იუო: ტომი:
 დაფით: მეფისა: და: არა: დაშთა: თესლისკან: იუდასა: კაცი: უო-
 ველი: მოსრეს: კარნა: იოაბა: რამეთუ: დამალა: ძემან: იორამის-
 მან: იოსებელა: სახლსა: თსსა: და: იელუსაღემი: დწუეს: და: შემ-
 დგომად: შევიდა: წლისა: ზრახვა: ურეს: რათა: ადაშენონ: იელუ-
 საღემი: და: ვინ: უონ: მათზედა: მეფედ: ვითარცა: ესმა: იოაქს:
 მდურდელსა: შევიდა: ტადრად ღთისა: რამელი: ადეშენა: სოლო-
 მონს: და: შეკრეს: ასისთაფნი: და: ჰქუა: ღდეღმან: ვის: იტ-

ჟუთ: რამელი: შეჭკავს: მეუფად: ანუ: ვინ: და: ჯდეს: საუღარსა:
 დაჯითისსა: გარნა: მეუფე: და: ძე: იეფისა: დაჯითისი: და: უნუე-
 ნეს: იობ: ურმა:- ვითარცა: იხილეს: და: განიხარეს: სისარუ-
 ლითა: და: შთამოიუანეს: სახლსა: ღთისსა: მოადგეს: გარე: და:
 დასწვეს: საუღართა: მამისა: თვისსა: და: იუო: ძე: შვიდისა: წილი-
 სსა: რაჟამს: მე:¹) ეუეს: მეფობდა: რამეოც: წილ: იელუსაღემს:
 და: უწილად: დედასა: თვისსა: ტრახი: რამეთუ: ესე: ვრჭუა: და: მო-
 კუდა: იობი: და: მეფობდა: აქაზა: ძე: მისი: და: იუო: ოცდა:
 ხუთისა: წლისა: და: მეფობდა: იელუსაღემს: ოცდა: ცხრა: წილ:
 და: მოკუდა: და: მოკლეს: მათ: რამელთა: იგი: მამა: მოკლეს: 58
 მამისა: თვისსა: წილ: ვითარცა: წერილარს: სჯულსა: მოსესა: არა:
 მოკუდეს: ცოდვითა: მამისა: თვისსათა: და: მეფობდა: ოზადა:
 მეუფე: შემდგომად: ათექუსმეტისა: წლისა: რაჟამს: მეუფე: იქმნა:
 ერკასის: და: ორ: წილ: და: იქმნა: უოველი: ბოროტი: წინაშე:
 ღთისსა: იელუსაღემს: და: ურცხუინოდ: შევიდა: წმიდასა: წმიდა-
 თასა: და: გამოუღო: საცხებური:²) კელთაგან: მდურდლისათა: და: მან:
 აკუშია: საკუშეველი: წინაშე: ტაძარსა: ღთისსა: განკუთროვნებულ:
 იქმნა: ჰირი: მისი: და: მოკუდა: და: მეფობდა: იოთამ: ძე: მისი:
 და: იუო: ოცდა: ხუთისა: წლისა: და: მეფობდა: ათ: ცხრაშეც:
 წილ: და: იუო: დედა: მისი: ასული: სედკისი: და: ქმნა: უოვე-
 ლი: კეთილი: წინაშე: ღთისსა: და: მოკუდა: და: მეფობდა: აქაზ:
 ძე: მისი: ათერთმეც: წილ: და: იუო: დედა: მისი: ასულთაგან:
 ლევითა: და: ქმნა: უოველი: ბოროტი: წინაშე: ღთისსა: და: უზო-
 რა: ეშმაკთა: და: უკმევდა: და: უარუო: ღთი: მამათა: თვისთა:
 ამისთავს: აღდგა: ბაბლობათა: მეუფე: ბაბილოვნელთა: მის: ზე-
 და: და: უწერა: აქაზა: მონად: თავი: თვისი: და: ჰმონებდეს: იე-
 ლუსაღემელნი: დედა: წულითურთ: მისცეს: ოქრო: ტაძრისა: ღთი-
 სსა: და: შეწირეს: ბაბილოვნელთა: და: ექსორია: ქმნეს: ძენი: ის-
 რაელისანი: ბაბილოვნის: მაშინ: წარმოაღიზინა: მეფემან: ბაბილო-
 ნელთამან: იელუსაღემს: ერი: ნაცვალად: ქურუმთ: რამელსა: ერ- 59
 ქუა: ლეონტი: რათა: ასწავოს: სჯული: ესე: რამელნი: იუნეს:

¹) უნდა იყოს: მეფე.

²) უნდა იყოს: საცეცხური.

სამარიტელნი: და: მოკუდა: აქაზა:- და: მეფობდა: ეზეკია: ძე:
 მისი: და: იყო: ოცდა: ხუთისა: წლისა: რაჟამს: მეფე: იქმნა: და:
 მეფობდა: ოცდა: ცხრამეტ: წელ: იელუსაღემს: და: დედასა: მის-
 სა: ერქვა: ექენი: ასული: იყო: ზაქარია: წინასწარმეტყუელისა:
 ხოლო: ეზეკიელ: ქმნა: ურველი: კეთილი: წინაშე: ღ'თისა: და:
 ლეწნა: კერზნი: და: დაარჯუნა:!) ბომონნი: და: შეაჩუენნა: რომელ-
 ნი: მსახურებდეს: კერზთა: და: განვიდა: იელუსაღემი: წარმართ-
 ბისაგან: და: აღმოვიდა: ოთხისა: წლისა: შეთი: ძე: ასაბისი: მე-
 ფე: ბაბილონელთა: და: კულად: ტეფე: იქმნეს: ძენი: ისრაელი-
 სანი: ბაბილონისა:- და: წელსა: მეოცესა: მეფობასა: ეზეკი-
 ლისსა: აღმოვიდა: სენსალარი: მეფე: და: შვიდი: სოფელი: მის-
 თანა: იუდასი: და: აღაშენეს: ქალაქები: და: ლოცვითა: ეზეკიასი-
 თა: განთავისუფლდა: იელუსაღემი: და: სნეულდა: ეზეკია: და: გუ-
 ლის: კმა: უო: რამეთუ: მოკუდომად: არს: მიაქცია: ჰირი: მისი:
 კედელთა: და: ტირიდა: და: არავინ: ცნა: რასათჳს: უკუე: ტირი-
 და: და: ესე: იყო: მიზეზი: რამეთუ: არა: ესუა: მას: შვილი: რ-
 მელმანცა: დაიპყრა: მეფობა: და: თქუა: ჰი: ესერა: მოგკუდები:
 უშვილოდ: რამეთუ: კურთხევითა: კარდამევენეს: წელნი: ორმოც-
 ნი: და: აწ: საკსენებელი: ჩემი: განიკუეთა: ხოლო: მე: მივინდ-
 60 ბილკარ: მეფობასა: დავითისსა: და: აწ: ჩემძლითა: წარწემდა: და:
 მიიცუალა: მეფობა: იუდასი: ესე: იყო: მწუხარება: ეზაკიასი:
 ხოლო: უფალმან: შემსურვა: მკედართაგან: ნაბუქოდნარისთა: და:
 არღუივნა: ზღურდენი: იელუსაღემისანი: და: წუა: ცეცხლითა: და:
 წარიღო: ურველივე: განძი: და: ჭურჭელი: და: წიგნები: და: სუი-
 მიონ: მღურდელთ: მოძღუარი: წარიუენეს: მათთა: მთავრად:
 მღურდელთ: მოძღუართა: და: მკედართა: და: ევედრა: სუიმიონ:
 წიგნებისათჳს: რათა: არა: დაწუან: და: მათ: ეგულებოდა: დაწუა:-
 მაშინ: შეკრიბა: სუიმიონ: მღურდელთ: მოძღუარმან: წიგნები:
 და: შთადგეს: ჭურღმულსა: და: აღავსო: საცეცხური: ცეცხლითა
 და: დაასხა: საკუმეველი: შთაჰკიდა: ზედა: წიგნებსა: და: დაწერა:
 ზედა: დარღუევა: იელუსაღემისა: და: ურველი: რაცა: წარღო: და:
 დაწერა: ზედა: გოდება: და: ტირილი: იელუსაღემისი: შემდგო-

1) უნდა იყოს: დაარღვივნა.

მ:დ: ოცისა: წლისა: და: იერემიასი: და: დგა: ოზია: მეფედ: იუ-
 ლუსაღემს: ვითარცა: აფუცა: იერემია: წინასწარმეტყუელმან: და:
 მიერ: - დღითგან: და: იქსნა: წერა: ებრაელთა: და: ასულთა: ნა-
 თესობისათვის: მამათ: და: ტომთასა: და: ვერდარა: შეუძლებს: ჭეშ-
 მარიტად: გამოთქმად: მამათ: თუ: რამელისანი: არიან: ვინადგან:
 დაირღუა: იეჟუსაღემი: და: ვიდრე: აქამომდე: არდარა: არის: წე-
 რა: ნათესავთა: ჭეშმარიტი: გარნა: მამათ: მთავართა: და: ვითარც:
 შემძლ არიან: განხიზებულიად: და: არცა: იციან: ნათესავი: სამღერ- 61
 დელთა: - ხოლო: იოაქ: ჰურობილ: ეუეს: ბაბილოვანს: ოცდა:
 თხუთმეტს: წელს: და: მეფემან: ბაბილოვნიელთამან: მადრუქე: და:
 გამოიუყანა: იოაქაზ: სპურობილისგან: ეზრასა: სიტუთა: კეთი-
 ლითა: და: ისერქს: ერთად: და: ვითარცა: იგი: მივიდა: სპურობ-
 ბილოთ: შეირთო: დედაკაცი: დალიერი: ასულთ: ელიაკიმისი: და:
 შუა: მისგან: სადათელა: ბაბილონს: და: მოკუდა: იოაქაზ: და:
 შეირთო: სალათელ: ასულთ: ქელაკიასი: და: არა: ესუა: შეილი:
 ბაბილონს: და: დღეთა: იოაქაზისთა: მეფისა: ღუდასთა: მეფობდა:
 ბაბილონს: ზედა: ქვრისა: სპარსი: და: შეირთო: დაა: 1) ზორაბაბე-
 ლისა: მამან: ევედრა: ზორაბაბელ: ქურისა: რათა: უკუნ: აქციონეს:
 ძენი: ისრაელისანი: იეჟუსაღემს: ხოლო: ქურის: უუარდა: და: 1)
 მისი: და: უო: ნება: ცოლისა: თვისსა: მამან: ქადაგა: ქურის: ბა-
 ბილონს: რათა: შეიკრიბნეს: ჰქუა: ქურის: ზორაბაბელა: ადღებ:
 და: წარუყანე: ერი: შენი: და: წარვედ: იეჟუსაღემად: მშვიდობით:
 და: ადაშენე: ქალაქი: მამათ: თქუენთა: და: მეფემან: ქურის: ამის-
 თვის: უკუნ: აქციონა: ისრაელნი: იეჟუსაღემს: რამეთუ: თქუა:
 ღთნ: ვითარმედ: მონა: ჩემი: ქურის: დიდებასა: მამცემს: მე:
 ღთისა: რამეთუ: თესლი: მისი: შეეკრივა: დაფითუისთვის: მისა:
 ქრისტესთვის: დისა: ზორაბაბელისა: თქუა: ესე: ღთნ: და: ად-
 მოვიდეს: ძენი: ისრაელისანი: ბაბილოვნით: და: ზორაბაბელ: მე- 62
 ფობდა: მათ: ზედა: მამან: ეჩუენა: ანგელოზი: ღთისა: ეზრა: წი-
 ნასწარმეტყუელსა: და: თქუა: აჭა: ესერა: ერი: ძეთა: ისრაელისა-
 თა: რამელნი: დგანან: წინაშე: ღთისა: უოვლისა: ქუეყანისა: ვი-
 თარცა: ადმოვიდა: ერი: ბაბილოვნით: მეორესა: წელსა: ქურისსა:

1) უნდა იყოს: დაა.

განსრულდა: ხუთი: ათასი: წელ: და: საბამიდგან: ვიდრე: აღმოვი-
 დეს: ძენი: ისრაელისანი: და: არა: აქუნდა: წიგნები: არამედ: ელო-
 დეს: ეზარის: ბრძენსა: ვითარცა: მოვიდა: ეზრია: ჯურღმულსა:
 მას: თანა: 'ეცა: სული: საკუმეველისა: რამეთუ: აღმოვიდოდა: ჯურ-
 ღმულისკან: და: ვითარცა: აღიღო: ჯურღმული: იგი: ჰოვა: საცე-
 ცხური: იგი: საესე: ცეცხლითა: და: სული: საკუმეველისა: აღმო-
 დოდა: და: ვითარცა: აღიღო: ჰოვა: წიგნები: რამეთუ: მიწა: ქმნილ:
 იყო: და: აღიღო: მიწა: იგი: წიგნისა: და: სამგზის: ზირთა: ში-
 უარა: მაშინ: განუღო: ღ'თნ: სული: წინასწარმეტყუელობისა: და
 განაახლნა: ეზრია: ყოვენი:¹) წიგნნი: წინასწარმეტყუელთანი: და:
 ცეცხლი: იგი: რომელი: ჰოვა: ჯურღმულსა: მას: იგი: იყო: ცეც-
 ხლი: წმიდა: სახლსა: ღ'თისასა: მაშინ: დაჯდა: ზორაბაბელ: მე-
 ფედ: იელუსაღემს: და: იოსაჲ:²) სე: იოსედეკისი: იყო: მღურდელით:
 მოძღუარი: და: ეზარის: აქუნდა: დაბადება: და: წიგნები: წინას-
 63 წარმეტყუელთა: და: ვითარცა: იხილეს: აღმოვიდეს: ძენი: ისრაე-
 ლისანი: ბაბილონით: უუეს: ზასეჭი: და: ესე: ზასეჭი: მეორე:
 უუეს: ძეთა: ისრაელისათა: რამეთუ: სამგზის: აღასრულეს: ყოველ-
 თა: დღეთა: ცხორებისა: მისისათა: ზირველად: ერთი: ეგვიპტეს:
 ცხორებასსა: მოსესათა: და: მეფობასა: ოსიას'სა: და: მესამე: რა-
 ჟამს: ცუდ: იქმნა: და: განქარდა: დღესასწაული: ვიდრე: უკუნისამ-
 დე: და: უწინარეს: ტყუეობა: დანიელისი: და: რაჟამს: მეფობდა:
 ჰერის: სპარსი: იყო: და: იყო: სამეოცდა: ათ: წელ: ვითარცა:
 წინასწარმეტყუელთა: იერემია: მაშინ: იწიეს: ძეთა: ისრაელისათა:
 შენებად: ტაძრისა: დღეთა: ზორაბაბელისათა: მღურდელით: მოძღუ-
 რებასა: იოსია: ძისა: იოზდეკისასა: და: ეზრა: მწერადისასა: გან-
 სრულდა: შენება: ტაძრისა: ორმეოცდა: ეჭუსსა: წელსა: ვითარცა:
 წერილარს: წმინდასა: სახარებასა: შინა: და: კუალად: რომელთა: მე:
 მადგანთა: შებიღწეს: წერილი: წელთა: შობისათა: და: ვითარცა:
 შემძღებელ: არიან: ცნობად: ვინ: არს: დაწეება: თავისა: მამათა:
 მათთა: არცა: დღეთა: ვინ: შეერთნენ: ცოლნი: ნათესავნი: და:
 დასაბამისა: წელთა: და: ავიწუდა: მას: არამედ: ჩუენ: ქრისტოანუ-
 თა: არს: ჭეშმარიტი: ნათესაობა: ყოველისა: კაცისა: ხოლო: რა-

¹) უნდა იყოს: ყოველნი.

²) მეორე ადგილას ქვემოთ სწერია: იოსია.

ჟამს: აღმოვიდეს: ძენი: ისრაელისანი: ბაბილონით: შუა: ზორა- 64
 ბაბელ: აბიუდ: აბიუდ: შუა: ელიაკიმ: ელიაკიმ: შუა: აზორა: აზო-
 რა: შეირთო: ცოლი: ასულთაგან: ასურისთა: და: შუა: სადუკ: სა-
 დუკ: შუა: იოაკიმ: იოაკიმ: შუა: ელიუდ: ელიუდ: შუა: ელიაზარ:
 ელიაზარ: შეირთო: ცოლი: ასულთაგან: ფალეგისთა: და: შუა: მა-
 ტათან: მატათან: შეირთო: ცოლი: ასულთაგან: ფანეზისთა: და:
 შუნა: ორ: ძე: იაკობ: და: იოაკიმ: და: იაკობ: შეირთო: ცოლი:
 ასული: აზარასი: და: შუა: იოსებ: რომელსა: მიეთხოვა: წმიდა:
 ღმრის: მშობელი: მარიამ: რომელმან: შუა: ქრისტე:- ხოლო:
 იოაკიმ: შეირთო: ცოლი: რომელსა: ერქვა: ანა: ასული: ფადუი-
 სი: ნათესავი: არონისი: და: ანა: შუა: უბიწო: წმიდა: ღმრის:
 მშობელი: რომელმან: შუა: ქრისტე: და: არაგინ: და: შთა: ურიათა-
 გან: რომელსაგან: თანა: იხვავა: წერილი: ნათესავთა: შობისა: და:
 რაჟამს: აღმოვიდეს: ძენი: ისრაელისანი: ეგვიპტით: თქუეს: მათ:
 ტომები: ნათესავთა: შობისა: მამათა: მათთა: ვიდრე: წმიდისა: ღმრის:
 მშობელისა: მარიამისამდე: არამედ: ჩუენ: უწყით: ჭეშმარიტად: ვი-
 თარმედ: მარამს: ჭეშმარიტად: განმანათლებელი: ეწოდების: ხო-
 ლო: ურიათა: სახელსდევს: ზღუა: მწარე: ამისთჳს: დაწვეგნეს:
 ურიანი: და: დაეუენეს: ჰირნი: მათნი: და: ვერა: იტყუან: ვითარ-
 მედ: თესლისაგან: დაგითისსა: არისო: თავისა: მის: წინასწარმეტ- 65
 ეუელთასა: და: აბრაჰამისა: მამისა: ჩუენისა: არამედ: ურიანი: არა:
 შეიწინარეს: რათამცა: გვიჩუენეს: ჭეშმარიტი: მათდა: და: ვიწუე-
 ბულარს: შობა: მამათა: მათთა: ამისთჳს: ორ: გზის: და: იწუა:
 წიგნები: მათი: ერთ: გზის: დღეთა: ანტიოქოზისთა: რომელმან:
 შეაკინა: ტაძარი: ღმრისა: რამეთუ: კელ: უო: და: უზორა: კერზთა:
 ტაძარსა: შინა: მეორედ: დღეთა: ეროდესთა: რაჟამს: იგი: და:
 არდუია: იელუსალები: და: ამის: გამო: მწუხარე: იუენეს: ურიანი:
 რაჟამს: იგი: გერდარა: ჰოვეს: თუ: ვიეთნი: ნათესავნი: არიან:
 არცა: შობა: მამათა: მათთა: დარბიოდეს: წადიერად: ჰოვეს: ჭეშმა-
 რიტი: და: გერდარა: შეუძლეს: ამისსა: შემდგომად: დაწერეს: ვიე-
 თა: ვის: უნდა: არცადა: კუადად: წერილთა: ეკლესიისათა: შეუძ-
 ლეს: ცნობად: ნათესავთა: თჳსთა: ამისთჳს: არდარა: მისცა: ღმრს:
 ნათესავთა: ურიათა: ცნობა: ჭეშმარიტებისათჳს: გუამისათჳს: ალა-

მისა: რათა: ვერ: ცნან: ვითარ: მოიღეს: გოლგოთას: და: არცა:
 შელქიზედვეისი: თუ: ვისი: ძე: იუო: და: არცა: ღთის: მშობლი-
 სს: თუ: ვინ: იუო: მამა: მისი: არამედ: შეიშალნეს: ხოლო: ჩუენ:
 შვილთა: ეკლესიისათა: შეუძლეთ: და: წერად: შეცნიერად: ესე: სა-
 66 ვიდრე: ბარუქისამდე: ესე: ერთიცა: ვერა: ცნეს: თუ: ვისი: ძე:
 არის: ვერცა: წერილთა: ასურით: გინა: ებრაულთ: შეუძლეს: რა-
 თამცა: გამოთქუეს: სამართალი: არამედ: მოძღუართა: თქუეს: სა-
 მართალი: ყოველთა: ეკლესიისა: განუუეს: სწავლა: ჭეშმარიტი:
 და მოსცეს: მორწმუნეთა: საჭურველი: საბრძოლველად: და: კუა-
 ლად: მომეცა: მადლი: სულისა: წმიდისა: ნათესაობისათუხ: ქრის-
 ტესსა: რათა: განვასრულეთ: ნაკლულეფანებ: რამელი: და: შთო-
 მილ: იუო: დადვა: ეკლესიასა: საჩინოდ: ქრისტეს: ღთისა: ჩუე-
 ნისა: საკსენებლად: შევისწრაფე: ესე: ნათესავთა: ცხორება: უმე-
 ტეს: ჭეშმარიტებისა: და: თქუენისა: სიუარულისათა: და: მოწუ-
 ლეობითა: ღთისათა: გაუწეე: გამოძიებად: ჭეშმარიტებად: უგულუ-
 ბელს: ვუაუ: ძიებად: ვიდრემდის: მივიწივე: ძალითა: ღთისათა:
 ისმინეთ: ჩემი: ძმანო: ესე: ნათესაობა: რამელი: დაგიწერე: თქუენ:
 არა: სადა: ვინ: მითხრა: არცადა: თუ: ერთმან: წერილმან: აჩუენა:
 სხუასა: ადგილსა: ესრეთ: წულილად: თუთულად: მამათა: რამე-
 ლი: არს: შობისათუხ: ქრისტესსა: და: განკაცებისათუხ: ~~~~~

ზოგა: მამათ: მთავართა: აღამისიტვან: ვიდრე: ძრისტან:
მოსულადმდე: - ~~~~~

მსრმთ: იუო: ტომები: აღამისი: აღამ: შუა: სეთთ: ევსაგან:
 სეთთ: შეირთო: კალმანა: დაა:!) აბელ: მართლისა: რამელი: შო-
 7 ბილ: იუო: მისთანა: მარხბივად: და: შუა: მისგან: ენუს: და: ენუს:
 შეირთო: ასული: ძისა: სეთისი: და: შუა: კანან: და: კანან:
 შუა: მალაქელ: და: მალაქელ: შეირთო: ასული: ენონისი: და:
 შუა: იარედ: იარედ: შუა: მათუსალა: და: მათუსალა: შეირთო: ასუ-
 ლი: ეხუქისი: და: შუა: ლამექ: და: ლამექ: შუა: ნოე: და: ნოე:

1) უნდა იყოს: დაა.

შეირთო: ასული: ძისა: მათუსაღასი: რამელსა: ერქუა: ტამარა:
 და: შუა: სემ: და: სემ: შეირთო: ასული: ძისა: ენუქისი: და: შუა:
 ართაგსად: ართაგსად: შეირთო: ასული: ძისა: ნაესი: იათეთისი:
 და: შუა: სალლა: სალლა: შეირთო: ასული: ძისა: სემისი: და:
 შუა: ებერასი: ებერასი: შუა: ართაგსად: ართაგსად: შუა: მამა: მეღქი-
 ზედკეისი: ფაღეგ: ფაღეგ: შუა: არგუ: და: არგუ: შეირთო: ასუ-
 ლი: ებერასი: და: შუა: სერუქ: და: სერუქ: შუა: ნაქარ: და: ნა-
 ქარ: შეირთო: ასული: არგოსი: და: შუა: თარა: ხალა: თარას:
 ესხეს: ორ: ცოლ: ერთსა: ერქუა: იონნა: და: იეორესა: საღმათა:
 და: შუა: იონანისგან: აბრაჰამ: და: საღმათისგან: სარრა: და: აბრაჰამ:
 შეირთო: სარრა: რამელი: შობილ: იუო: საღამისგან: ცოლისა:
 მამისა: თქსისა: და: შუა: მისგან: ისაკ: და: ისაკ: შეირთო: ასუ-
 ლი: ბათელისი: და: შუნა: ესავ: და: იაკობ: მარჩბივად: და: ია-
 კობ: შეირთო: ასული: ღიბანისი: და: შუა: იუდა: და: იუდა: შუა: 68
 ფარეზ: და: ზარა: თამარისგან: მარჩბივად: და: ფარეზ: შეირთო:
 ასული: ლევისი: და: შუა: ესრამ: და: ესრამ: შუა: არამ: არამ:
 შეირთო: ასული: იუდასი: და: შუა: ამინადამ: და: ამინადამ: შეირ-
 თო: ასული: ასერისი: ძისა: ესრამისი: და: შუა: ნასონ: და: ნა-
 სონ: შეირთო: ასული: არამისი: და: შუა: სალა: და: სალა: შეირ-
 თო: ასული: ამინადამისი: რამელსა: ერქუა: რებექა: და: შუა:
 ბოს: და: ბოს: შუა: იობედ: და: იობედ: შეირთო: ასული: სალ-
 ლასი: და: შუა: იესე: იესე: შეირთო: ასული: ბოსისი: და: შუა:
 დავით: მეფე: დავით: შეირთო: ცოლი: ურიისა: და: შუა: სოლო-
 მონ: და: სოლომონ: შეირთო: ნამან: ამანელი: ასულთაგან: ღო-
 თისთა: და: შუა: რობუამ: და: რობოამ: შუა: აბია: აბია: შეირ-
 თო: ასული: აბესაღამისი: და: შუა: ასა: და: ასა: შეირთო: - ურია:
 და: შუა: იოსაფათ: იოსაფათ: შეირთო: მაკათა: და: შუა: იორამ:
 და: იორამ: ოქროზია: ოქროზია: შუა: იორან: იორან: შუა: ამოსა:
 ამოსა: შეირთო: ასული: სედეკიასი: და: შუა: იოთამ: და: იოთამ:
 შეირთო: ასული: აკრისა: და: შუა: აქაზ: და: აქაზ: შეირთო: ასუ-
 ლი: ზაქარია: წინასწარმეტყუელისა: და: შუა: ეზეკია: ეზეკია:
 შუა: მანასე: და: მანასე: შუა: ამონ: და: ამონ: შეირთო: ასული:
 აზარაისი: და: შუა: იოსია: იოსია: შეირთო: ასული: იერემია: წი- 69

ნასწარ: მეტუეელის: და: შუა: ვარიონხა: ხოლო: არიონხას: არა:
 ესუა: შვილი: და: ნატუღად: მისსა: მეფობდა: ძმა: მისი: და:
 არიონხას: ტაეტევა: ¹⁾ ცოლი: მიდგომილი: და: შუა: იოაკიმ: იო-
 კიმ: შუა: იოაქის: იოაქის: შუა: ბაღიქის: ბაღიქის: შეირთო: ასუ-
 ლი: ელკანისი: და: შუა: ზორაბაბელ: და: ზორაბაბელ: შეირთო:
 ასული: ეზარასი: და: შუა: ელიუდ: და: ელიუდ: შეირთო: ასუ-
 ლი: ელისი: და: შუა: აზარა: და: აზარა: შეირთო: ასულთაგან:
 ლევისთა: და: შუა: მატათან: მატათან: შეირთო: ასულთაგან: ფი-
 ნეზისთა: რომელსა: ერქვა: სხუათა: და: შუნა: ორ: ძე: იაკობ:
 და: იონენ: რომელსა: ერქვა: იოაკიმ: და: იაკობ: შეირთო: ასუ-
 ლი: აზარისი: და: შუა: იოსებ: რომელსა: მითხროვიდ: იუო: წმი-
 და: ქალწული: მარამ: რომელმან: შუა: ქრისტე: ხოლო: იოაკიმ:
 შეირთო: ასული: ფადუკისი: ძისა: ზორისი: და: ანნა: შემდგომად:
 სამეოცისა: წლისმან: შუა: მარამ: ქალწული: რომელსაგან: კორ-
 ციელ: იქმნა: ქრისტე: ღთი: ჩუენი: და: იოსებისთანა: გამჩნდა:
 მადლითა: მან: მოყუანოს: მარამ: ამისთჳს: უსწრო: ღთნ: მეც-
 ნიერად: რამეთუ: იცოდა: ვითარმედ: მარამის: განაძებენ: ურანი:
 ტაძრით: რათა: დაუტეონ: იოსების: თანა: მამის: ძმის: წულისა:
 70 თჳსისა: და: იგი: იუროდა: მას: იხილეთ: აწ: ვითარ: ანნა: ნათე-
 სავისგან: აჭრონისა: იუო: და: იაკობ: ტომისაგან: აბრაჰამისა: და:
 დავითისა: იუო: და: ამის: ორისა: სამღუდელისაგან: და: სამეუ-
 ფოსაგან: იუო: მარამ: უბიწო: აჭა: ესერა: აწ: მიგცენ: თქუენ:
 ჭეშმარიტებასა: რომელთა: უკუელთა: ვერ შეუძლეთ: მიწევნად: ერ-
 თისაგა: ამის: წერილისა: გულის: გმა: ჰუაგთ: ვითარმედ: და: ეშე-
 ნა: სოფელსა: სამოცდა: სამი: ნათესავი: ვიდრე: შობადმდე: ქრის-
 ტესა: და: მამათ: მთავარმან: იაკობ: და: განისხარა: იაკობ: რაჟამს:
 ჰოგა: შობა: მამათა: თჳსთა: და: დღეთა: ქურაბისთა: განსრულ-
 და: ხუთი: ათასი: წელი: და: ქურაბისთაგან: ვიდრე: ქრისტეს:
 ჟურცმადიდე: განსრულდა: ხუთასი: წელი: ვითარცა: იგი: წინას-
 წარმეტუელთა: დანიელ: და: თქუა: ესრეთ: ვითარმედ: სამეოცდა:
 ორისა: შვიდეულისა: მოვიდეს: ქრისტე: და: ტუეენვითგან: იუოს:
 ხუთასი: წელიო: და: მიერიტგან: შეიწრდეს: ურანი: რომელნი-

¹⁾ უნდა იყოს: დაეტევა.

მე: იტყოდე:¹) არა: მოსრულარს: ქრისტეო: რომელნი: მე: იტყო-
 დეს: მოსრულარსო: თუითეულად: ყოველთა: წინასწარმეტყუელთა:
 თქმულად: ვითარ: იგი: ჟერ: იყო: მათ: არა: ქმნეს: არცა: შეი-
 წინარეს: წინასწარმეტყუელებს: დანიელისი: არა: სარწმუნო: არსო:
 ზოგნი: იტყუან: განსრულებულარსო: და: ჟამნი: წარსრულ არიანო: 71
 და: ქრისტე: ურათა: მოკლესო: და: იეჟუსაღემი: ქალაქი: წმი-
 და: აკრებულარსო: რაჟამს: იგი: სპასხარსა: და: ტიტე: და: არ-
 დუიეს: არამედ: თქუენ: ჩემო: სწავლის: მოყურებო: ისმინეთ:
 ჩემი: და: გულის: კმა: ჭყავთ: ვითარმედ: ორმეტყუელად: მეოთ-
 ხესა: წელსა: აგვისტოს: კეისრისასა: იქმნა: შობა: ქრისტესი:
 ბეთლემს: ურასტანისას: რომელარს: ქალაქი: იუდასი: ვითარ-
 ცა: წერილარს: წმიდასა: სახარებასა: შინა: და: უწინარეს: ორისა:
 წლისა: იხილეს: მოკუთა: ვარსკულაფი: უცხო: სახედ: ვითარ-
 მედ: ვარსკულაფი: ბრწეინვალე: რბიოდა: წინაშე: მათსა: უმე-
 ტეს: ყოველთა: ვარსკულაფთასა: რამეთუ: ქალი: ქალწული: - ჭაბუ-
 კი: შუა: ვარსკულაფსა: ჯდა: და: აქუნდა: ერმა: წიდათა: და: ედ-
 გა: თავსა: გვირგვინი: მაშინ: იწუეს: მოკუთა: თუაფად: და: რი-
 ცხუად: ვითარმედ: ყოველი: განკება: მათი: ვარსკულაფითა: იყო:
 ვითარცა: იხილეს: მათ: ვარსკულაფი: იგი: შეეშინა: მათ: შიშითა:
 დიდითა: და: წარმოემართეს: ქუეყანისაგან: სპარსეთისა: რამეთუ:
 ჰკონებდენ: იგინი: ნუ: უკუე: მეფე: იონათამ: მოვალს: ქუეყანასა:
 მათსა: რათა: და: იზურას: ქუეყანა: ნებროთისი: მაშინ: გამოიწუი-
 ლილეს: წიგნთა: მათთაგან: და: ჰოეს: ჭეშმარიტი: რამეთუ: ზე-
 ცით: გარდამო: არს: რამეთუ: რბიოდა: მთიები: იგი: რომელსა: 72
 ეწოდა: მოკუთა: და: ქალდეველთაგან: იბარგა:²) რამეთუ: უსწრო:
 და: ასწავა: ძალი: საქმისა: შინ: რომელი: ყოფად: იყო: რამეთუ:
 წარიგოთხეს: წიგნი: ხილვათა: ნებროთისი: ჰოეს: ვითარმედ: მეუ-
 თუე: შობად: არს: - ურასტანს: ხილვისა: მათისა: რომელი: შეი-
 წინარეს: სწავლა: მამათა: მათთაგან: მაშინ: შთამოვიდეს: აღმოსავ-
 ლით: ურასტანისა: მათისა: - ესენი: ვითარცა: გამოვიდეს: აღი-
 ღეს: მათთანა: ოქრო: მური: და: გუნდრუკი: ესე: გუაწუე: თქუენ:

¹) უნდა იყოს: იტყოდს.

²) უნდა იყოს: იბარგაჲ.

ძმანო: რამეთუ: მათ: არა: უწოდეს: განტება: მაცხოვრისა: ჩუენი-
 სა: არამედ: მის: შესწირავისა: გამოცნეს: ვითარმედ: ჩქრო: ს-
 მეუფო: არს: მური: სამკურნალო: არს: ამით: გულის: კმა: უუეს:
 ვითარმედ: მეუფე: არს: და: მკურნალი: მღურდელი: არს: ესე:
 ხოლო: რომელთა: მოიღეს: ძღუენი: ესე: შეფენი: იუენეს: და:
 შვილნი: მეუისანი: ჭრმიზა: და: მაქრზე: ესენი: მეფენი: სპარს-
 ნი: იუენეს: და: აღრიჯაბან: ძე: დალისი: მეფე: საბასი: რომელი-
 სა: არს: აღმოსავალი: ვითარ: აღმოვიდეს: შეზრწუნდა: უოველი:
 ქუეყანა: წინაშე: მათსა: და: შეშინდეს: უოველნი: მეფენი: ძლიერ-
 ნი: რამეთუ: იუო: საქმე: მათი: ფიცხელ: ფრიად: და: ვითარცა:
 წარმომართნეს: 1) უოველნი: ქალაქნი: აღმოსავლისანი: შეზრწუნდეს:
 წინაშე: მათსა: და: ვითარცა: - შემოვიდეს: იელუსაღემს: შეიძ-
 73 რა: მათგან: იელუსაღემი: და: ეროდეს: შეეშინა: რაჟამს: შევი-
 დეს: მოგუნი: და: უნდა: რათამცა: მიზეზი: მათ: წინასწარ: ცნან:
 რამეთუ: იურფოდა: ფრიად: და: ვითარცა: ცნა: აზრახა: მათ: და:
 ჰქუა: წარვედით: და: გამოიკითხეთ: ყრმისა: მისთჳს: შობილისა:
 იკუმა: გამოწულილვა: სივერაგითა: და: ესრეთ: ჰქუა: ვითარმედ:
 ოდეს: ჰმყოფთ: მოვედით: და: მაუწყეთ: მე: რათა: მეცა: მივი-
 დე: და: თაუენის: ვსტე: მას: ესე: იუო: მანკიერბა: 2) გულსა:
 მისსა: და: ბაკეთა: მისთა: რცდა: თაუენის: ცემად: და: იუო:
 ურიასტანს: ზარი: დიდი: ვითარცა: აღმოვიდეს: ურიასტანს: მო-
 გუნი: - მათ: - ჟამთა: იუო: აგვისტოსა: კეისრისაგან: წერა: ნა-
 თესავთა: და: ეროდე: უცალო: იუო: და: ეშინოდა: ჰეროდეს: მო-
 გუთა: მათგან: ნუ: უკე: მოგუებრივ: სახელი: უწოდონ: ჰეროდეს:
 და: ესე: იუო: ჩუელება: მოგუთა: რამეთუ: წარმართნი: არიან:
 ოდეს: და: კლიან: საკლავი: და: უგებდენ: უკე: ღთთა: მათთა:
 შეიმოსიან: ორფერი: და: ორ: გუარი: სამეუფო: სამოსელი: ში-
 ნაკან: და: ზედა: მისსა: სამოსელი: საზოკრაფი: სამღურდელი: მის-
 სა: მოგუთა: და: ეგრეთ: უგიან: ღთთა: მათთა: მოგუთა: სამოსე-
 ლი: ორ: სახე: არს: და: ესე: შეიმოსეს: და: ეგრეთ: შეწირეს:
 ქრისტესა: შესწირავი: და: ვითარცა: შევიდეს: იელუსაღემს:

1) უნდა იყოს: წარმოემართნის.

2) უნდა იყოს: მანკიერება.

მოგუნი: და: ეფარა: მათგან: ვარსკულაფი: იგი: ამისთჳს: აიძულ- 74
 ვეს: კითხუად: კაცთა: შობა: მეფისა: მის: და: რაჟამს: გამოვი-
 დეს: იელუსაღმით: ჰეროდესგან: კულად: იხილეს: ვარსკულაფი:
 იგი: რამელი: წინა: უძღოდა: მათ: გზასა: და: ვითარცა: გამოუ-
 წნდა: განიხარეს: და: ვიდოდა: მათი: იგი: წინამძღუარო: წინაშე:
 მათსა: ვიდრემდის: შეიუყანა: იგი: ქუბსა: ბეთლემისასა: და: ვი-
 თარცა: შევიდეს: იხილეს: ერმა: იგი: შეხუეული: მიხურითა: მწო-
 ლარე: ბაგასა: და: უკრდა: ფრიად: ამისთჳს: და: ვითარცა: აღ-
 მოვიდოდეს: მოვიდოდეს: მოგუნი: გზასა: იტყოდეს: ურთიერ-
 თას: აწ: მოვედით: და: ვისილათ: საკურველი: ჰატვი: დიდი:
 ვითარცა: არს: შობა: მეფეთა: და: იუოს: ჰალატი: მეფისა: მის-
 ხმული: ოქროს: ფიქლითა: და: სამოსლითა: აღმატებულთა: მე-
 ფე: მჯდომარე: და: ძე: მეფისა: შობილი: შეხუეული: იუოს: სა-
 მოსლითა: ზორფირითა: სიქადულითა: მონანი: და: მსახურნი: დგენ:
 წინაშე: მისსა: და: მარაგანდენი: შესწირვიდენ: მისსა: ძღუნსა:
 და: ტაბლას: განმზადებულ: იუოს: უფლითა: სანთავითა: და: უფ-
 ლითა: ნაყოფითა: საჯდომნი: ძღწეულნი: ოქროთა: და: ვეცხლითა:
 და: მონანი: მეუფისანი: მსახურებდენ: ერმასა: ამას: უფელსა: გა-
 ნიზრახვიდეს: მოგუნი: გზასა: და: ჰგონებდენ: რათა: იხილონ:
 მათ: არამედ: უადრესსა: ამისსა: იხილეს: ვითარცა: შევიდეს: ქუბ- 75
 სს: მას: იხილეს: იოსებ: ბერი: ოდენ: მარამ: და: ერმა: იუენეს:
 და: კურვებულ: რაჟამს: არა: რა: ეკე: ვითარი: იხილეს: რამელ-
 სს: ჰგონებდეს: ძისა: თანა: მეუფისა: არამედ: არა: შეორგულდეს:
 არცა: გარდა: აქციეს: სარწმუნოება: მათი: რაჟამს: იხილეს: სი-
 გლახაკეს: შინა: მათსა: არამედ: წარდგეს: შიშითა: და: ზრწოლი-
 თა: შეურდეს: და: თაუუანისცეს: წინაშე: მათსა: ჰატვითა: დიდი-
 თა: და: შეწირეს: ძღუენი: ოქრო: გუნდრუკი: და: მური: ხოლო:
 მარამ: და: იოსებ: გულ: კლებულ: იუენეს: რათამცა: არა: რა:
 აქუნდა: მათ: რათა: და: უგონ: და: ჭმონ: ხოლო: გულის: კმა:
 უეს: არარა: აქუს: ნუგეშინის: საცემელი: თვისისა: საგზლისაგან:
 გამოიდეს: და: ჭამეს: და: ჯერიუო: მერვესა: დღესა: წინა: და:
 ცუეთა: ვითარცა: წერილ: იუო: ძეთა: ისრაელისათა: ხოლო: ქრის-
 ტე: სჯულსა: შეიწინარებდა: წინა: დაცუეთა: დაიცუითა: ჰეშმარი-

ტად: სჯულისაებრ: გარნა: არა: რა: გამოეკუა: ასოთა: მისთა: არა-
 მედ: ემსგავსა: კრმაღსა: ღებუღსა: რომელი: გამოავლიან: აღსა:
 ცეცხლისა: და: განკუეთის: აღი: და: არა: ევნის: ცეცხლისა: მა-
 ხუილისაგან: და: არცა: განუჯს: რა: თვსაგან: აჭა: ესერა: უო: ქრის-
 ტემან: წინა: დაცუეთა: შეიწუნარა: ჭეშმარიტად: გარნა: არა: რა:
 განელა: მისგან: გინა: განვარდა: - ხოლო: მოკუთა: და: უუნეს:
 76 დღენი: რადენნიმე: და: ხედვიდეს: ანგელოზთა: ზეცით: გარდა-
 მომავლთა: და: ესმოდა: გაღობა: ანგელოზთა: შესხმითა: და:
 რწმენა: ვითარმედ: ჭეშმარიტ: არს: და: ღთი: გარდა: მოსრულ-
 არს: და: შეუმოსიან: კორცნი: კაცობრივნი: მამინ: მოკუნი: შეურ-
 დეს: და: თაყუანისცეს: და: წარემართნეს: ქუეყანად: თვსად: სხუა-
 სა: გზასა: უდაბნოდ: ვითარცა: ჰქუა: მათ: ანგელოზმან: ღთისა-
 მან: ძიღსა: შინა: ხოლო: ამას: კაცნი: მრავალნი: სიტუუთა: უგე-
 ბენ: ურთიერთს: და: ეჭუენ: სჯემესა: და: იტუჯან: უკეთუ: ქრის-
 ტემან: წინა: დაცუეთა: რასათვს: არა: დასცუეთს: ქალაქსა: ურას-
 ტანსა: სადა: ურანი: დაცუეთენო: და: წერა: მუნვე: არის: ჰე:
 ჭეშმარიტად: წინა: დაცუეთა: ხოლო: მათ: დღეთა: იუო: უოველი:
 კაცი: უცალო: წერისათვს: ჰირისა: ვითარცა: წერილარს: სახარება-
 სა: ლუკასა: და: უოველი: ეკუეთებოდა: აქა: და: იქა: და: ვე-
 რა: გულის: კმა: უუეს: ქრისტესთვს: ვითარმედ: რა: უკუე: არს:
 და: მას: ჟამსა: ჰეროდე: არა: მოსკსა: ურმანი: რამეთუ: უცა-
 ლო: იუო: და: . . : ვითარცა: . . განსრულდა: რმეოცი: დღე:
 შევიდა: ქრისტე: ტაძრად: და: მიიჭუა: სუმიონ: მღურდელ-
 მან: ბერმან: მოხუცებულმან: დღეთა: ძემან: ისონისმან: ძისა: იო-
 ზადიკისმან: რმელი: აღმოსრულ: იუო: ტუუეთა: თანა: ბაბილო-
 77 ნით: და: იუო: სუმიონ: ხუთასისა: წლისა: რაჟამს: მიიჭუა:
 ქრისტე: . . კელითა: მისითა: მას: ჟამსა: ჰქუა: ანგელოზმან: ¹⁾
 ვითარმედ: წარეუთანე: მარამ: ურმა: ეგე: და: წარვედ: ეგვიპტედ:
 რათა: აღესრულოს: სიტუუა: იგი: რმელი: თქუა: ვითარმედ: კე-
 ვობით: უწოდე: ძესა: ჩემსა: საუთარელსა: და: ვითარცა: შევიდა:
 ეგვიპტეს: რათა: უკმოაქცია: ვითარმედ: არა: მოკუდა: ეროდე:
 ვითარცა: განსრულდა: ერკასისა: დღე: უცალოებასა: შინა: წერისა-

¹⁾ უნდა იუო: ეგვიპტედ.

თჳს: რამელი: ვთქუ: ჰირველ: და: ვითარცა: ადწერეს: უო-
 ველი: წიგნები: დაბეჭდა: ეროდე: და: მიუძღუნა: აგვისტოს: კეი-
 სარსა: და: წარვიდა: უოველი: კაცი: სოფელსა: თჳსსა: მაშინ: ერო-
 დეს: და: უწარდა: შოთოთ: ცოლისა: თჳსისა: და: შვილთა: და:
 მოკლა: ცოლი: თჳსი: და: შვილთა: მოკლვისათვის: წარვიდა: რომს:
 კეისრისასა: და: ვითარცა: მოიღო: ბრძანება: კეისრისაკან: შვილ-
 თა: მოწუედისა: მოვიდა: და: მოსრნა: შვილნიცა: მაშინდა: მოკ-
 ხსენა: მოკუთა: მოკიცხუა: ერმისათჳს: მეუფისათჳს: წარავლინნა:
 ბეთლემს: და: მოსწუჯდა: უოველი: ერმები: ბეთლემისა: სანახებთა:
 მისთა: მაშინ: წარავლინნა: მტარვალნი: მოკუფვად: იოვანე: ნათ-
 ლის: მცემლისა: ხოლო: იგი: ლტოლვილ: იქმნა: დედითურთ:
 უდაბნოდ: და: კლდეშან: შვიწენარა: იგი: წარავლინა: ეროდე: და:
 მოკლეს: ზაქარია: ტაძარსა: შინა: წინაშე: საკურთხეველსა: მას: 78
 ჟამსა: ეწია: ეროდეს: რისხუა: ღთისა: და: მატლი: და: ესხა:
 უბადრუკთა: კორცთა: მისთა: და: ეგრეთ: ადესრულა: და: აღმო-
 ჰქდა: უბადრუკი: სული: მისი: ამისთჳს: რამეთუ: ამცნო: არ-
 ქელაოზს: ძესა: თჳსსა: და: სალომეს: დასა: თჳსსა: ვითარმედ:
 რაჟამს: მოგუდე: გამოიფუნენ: უოველნი: ჰერობილნი: და: მოსრე-
 ნით: რამეთუ: ეროდეს: უოფლისა: ნათესავისა: თჳთო: საჰერობი-
 ლესა: შეეგენა: რაჟამს: დასნეულდა: და: თქუა: ოდეს: მოგუდე:
 და: თქუენ: იგლოფდეთ: მრავალნი: იხარებდენ: სიკუდილსა: ჩემსა:
 არამედ: მოსრენით: უოველნი: ჰერობილნი: რათა: არა: იხარებდენ:
 სიკუდილსა: ჩემსა: და: თქუენ: მწუხარედ: იგინიცა: იგლოფდენ:
 მაშინ: იყო: ტყება: დიდი: იეფუსაღემს: და: არა: დაშთა: სახლი:
 შრათა: რამელი: არა: იგლოფდა: ვითარცა: იგი: იყო: დღეთა:
 მოსე: წინასწარმეტყუელისათა: რაჟამს: მოსწუდა: უოველი: ჰირმშო:
 ეგვიპტეს: მაშინ: ახარა: ანკელაოზმან: იოსებს: ეგვიპტეს: და:
 ჰქუა: მას: ვითარმედ: ეროდე: მოკუდა: ხოლო: იოსებ: უკმოიქცა:
 და: ვითარცა: ცნა: ვითარმედ: არქელაოზს: მეფობს: შეეშინა: და:
 წარვიდა: ნაზარეთს: და: მუნ: იყოფოდა: ამისთჳს: რათა: ქრისტე- 79
 სა: ნაზარეულ: ეწოდოს: და: აღმოვიდა: წლითი: წლად: იე-
 ლუსაღემს: და: ვითარცა: იყო: ქრისტე: ათორმეტისა: წლისა:
 იწყო: დაჯდომად: მღურდელთა: თანა: ტაძარსა: შინა: და: შე-

დგომად: წელთა: რადენთამე: იქმნა: მდურდლად: და: მისცეს:
 წიგნი: და: იკითხა: და: რაჟამს: იქმნა: ქრისტე: ოცდა: ათი:
 წლისა: ნათელ: იღო: იორდანესა: შინა: იონესგან: ხოლო: იოვან-
 ნე: იყო: უდაბნოთა: იორდანისათა: ეოველთა: დღეთა: ცხორებისა:
 მისისათა: და: იყო: მისა: საჭმელად: მკაფი: და: თათლი: გელი-
 სა: რომელ: არს: გული: მწენარე: ფინიკისა: რამეთუ: ვითარცა:
 სულიერი: იზარდების: თავსა: ხისსა: და თათლი: რომელი: არს:
 ცხენისა: ფათარი: და: ბერძულად: ეწოდების: მეფა: დრო: ხოლო:
 ათ: ცხრამეტსა: წელსა: მეფობასა: ტიბერის: კეისრისსა: ჯუარს:
 ეცუა: ქრისტე: წელთა: ხუთათსა: ხუთასთა: რამეთუ: ესარა: ქალ-
 წულსა: მარიამს: ქალაქსა: ნაზარეთსა: დღესა: კერიაკესა: და:
 მიიწუნა: ბაგასა: და: მიიჩქუა: სუიმიონ: ტადარსა: სოლომონის-
 სა: დღესა: ხუთშაბათსა: უხუენა: დიდება: თქო: და: ნათელ: იღო:
 80 იორდანეს: და: ეცხო: ნელსცხებედი: სახლსა: სუიმიონ: კეთრფ-
 ნისსა: და: სცეს: თავსა: ღერწმითა: სახლსა: კაიაფასსა: და: ჭ-
 მას: მასეპი: მოწაუთა: თანა: და: ჰერობილ: ეუეს: სახლსა: ანას-
 სა: და: სცეს: შოლტითა: კრებულსა: შორის: წინაშე: ზილატესსა:
 დღესა: მარსკეესა: თუესა: აზრილსა: ერთსა: ათხუთმეტსა: მთუ-
 რესა: შეკრებს: მის: ზედა: ეოველი: თესლები: და: ესე: ეოველი:
 გნება: ჩუენთს: თავს: იღვა: ქრისტემან: დღესა: მარსკეესა:
 ზირველსა: დღესა: შექმნა: ღთს: ადამ: მიწისგან: ქუეუასისა:
 დღესა: მარსკეესა: ჟამსა: ზირველსა: დღისსა: შეიწუნარა: ნერ-
 წუთა: ზირისა: თქისა: ძალთაგან: ისრაელისათა: დღესა: - მარს-
 კეესა: ჟამსა: მეორესა: ეოველნი: ნადირნი: ¹⁾ და: ზირ: უტუენი: შევი-
 დეს: წინაშე: ადამისსა: რათა: უწოდეს: სახელები: მათი: და: იუ-
 ნეს: იგინი: წინაშე: ადამისსა: თავ: მოდრეკით: დღესა: - მარს-
 კეესა: ჟამსა: მეორესა: გარე: მოადგეს: ურიანი: ქრისტესა: და:
 იდრჴენდეს: კბილთა: მათთა: დღესა: - მარსკეესა: ჟამსა: მეს-
 მესა: და: ედგა: ჰატიფი: ვითარცა: გურიგვინი: თავსა: ადამისსა:
 და: მასვე: ჟამსა: დაადგეს: თავსა: ქრისტესსა: ეკლისა: გურიგვი-
 ნი: დღესა: - მარსკეესა: ჟამსა: მეხუთესა: შევიდა: ადამ: სამოთ-
 ხესა: და: მასვე: ჟამსა: გუემდეს: ურიანი: წინაშე: ზილატესა: ფა-

¹⁾ უნდა იყოს: ნადირნი.

რისაკეღნი: 1) და: მდურდელთ: მოძღუარნი: განიკითხვიდეს: - დღესა: 81
 ჰარსკეღსა: ჟამსა: მეხუთესა: მიეახლა: ევა: ხესა: მას: ურჩეობისა-
 სს: და: მასვე: ჟამსა: აღვიდა: ქრისტე: ხესა: მას: ცხორებისსა:
 დღესა: ჰარსკეღსა: ჟამსა: მეექვსესა: მასცა: ევა: აღამს: ნაყოფა:
 იგი: მწარე: და: მასვე: ჟამსა: შეუზავეს: ქრისტესსა: მღურდელთ:
 მოძღუართა: ურათა: დღესა: ჰარსკეღსა: ჟამსა: მეექვსესა: გან-
 შიშულდა: აღამ: და: დამალა: ქეშე: ხესა: მას: და: მასვე: ჟამ-
 სს: აღვიდა: ქრისტე: შიშუელი: ჟუარსს: ზედა: და: გუერდისაგან:
 აღამისსა: მარჯუენისა: გამოვიდა: ევა: დედა: რომელმან: შუა: სი-
 კუდილი: და: გუერდისაგან: ქრისტესსა: გამოვიდა: ნათლის: ღება:
 რამელა: შობს: ცხორებასა: დღესა: . ჰარსკეღსა: მოკუდა: აღამ:
 და: დღესა: . ჰარსკეღსა: ცხონდა: დღესა: ჰარსკეღსა: ცო-
 ღეს: აღამ: და: ევა: და: მასვე: დღესა: შეუნდო: ცოდვა: მათი:
 დღესა: . ჰარსკეღსა: ეუფლა: სიკუდილი: და: დღესა: ჰარს-
 კეღსა: და: იქსნა: სიკუდილისა: კელმწიფება: დღესა: ჰარსკეღსა:
 გამოვიდეს: სამოთხით: აღამ: და: ევა: - დღესა: . ჰარსკეღსა: აღ-
 მოვიდეს: ჟოჯოხეთით: დღესა: ჰარსკეღსა: განშიშულდა: სამოს-
 ლისაგან: დიდებულისა: - დღესა: . ჰარსკეღსა: შეემოს: ნუგე-
 შინის: ცემა: დღესა: ჰარსკეღსა: შეკრიბნა: ეშმაკმან: კაცნი:
 დღესა: . ჰარსკეღსა: გამოუნუნა: ქრისტემან: და: არცხუნა: ეშ- 82
 მაკსა: და: დაქსნა: მძლავრებანი: მათნი: დღესა: ჰარსკეღსა: გა-
 მოკედეს: აღამ: და: ევა: და: დაეშა: კარი: სამოთხისა: და: შევი-
 და: და: ეტუიროთა: სახე: ჟუარისა: დღესა: ჰარსკეღსა: მიექცა:
 ქერობისსა: და: მახვილსა: იქცევისსა: რათა: სცუიდეს: სამოთხესა:
 დღესა: ჰარსკეღსა: მახუილი: უგმირეს: ქრისტესსა: და: განუღო:
 ზღუდე: სამოთხისა: დღესა: ჰარსკეღსა: მიეცა: აღამს: მეფობა:
 მღრღლობა: და: წინასწარმეტუელობა: დღესა: ჰარსკეღსა: დამ-
 დაბლდა: ქრისტე: ფრად: დღესა: ჰარსკეღსა: ჟამსა: მეცხრესა:
 გარდამოვარდა: აღამ: ქეუენად: სიმაღლისაგან: სამოთხისა: და:
 მასვე: ჟამსა: გარდამოკსნეს: ჟუარისაგან: ქრისტე: და: დადგეს:
 მიწასა: ქეუენისსა: უფლითავე: ემსგავსა: ქრისტე: მსგავსებასა:
 აღამისსა: ვითარცა: წერილარს: ადგილსა: რომელსა: დამარხეს:

1) უნდა იყოს: ფარისეველი.

გუამი: ადამისი: და: მეღქიზედვე: მღრღლობდა: და: აღიუყანა:
 ქე: თხისი: ისაკ: რათა: შეწირხს: შუა: ქუეყანასა: მუნ: და: ენერ-
 გა: ჯუარი: ქრისტესი: ვითარცა: დანერგეს: ჯუარი: ქრისტესი:
 თხემისა: ზედა: ადამისსა: და: დამსჭუაღეს: ქრისტე: მას: ზედა:
 და: ვითარცა: უგმირეს: გამოვიდა: სისხლი: და: წყალი: გუერდი-
 სკან: მისისა: და: შთავიდა: შუბლსა: ადამისსა: და: ნათელ: იღო:
 მისგან: და: ვითარცა: ჯუარს: აცუეს: ქრისტე: ურათა: დასხდეს:
 83 ქუეშე: ჯუარსა: რათა: განიყონ: სამოსელი: მისი: ვითარცა: წე-
 რილარს: სხანკებასა: შინა: და: იყო: კუართი: მისი: ზეთ: მო-
 ქსოვილი: რამეთუ: წესი: იყო: ჰალასტინელთა: რრი: სამოსელი:
 ერთად: შეეერთიან: და: მგურგულად: მოქსოვიან: რომელსა: არა:
 უნდეს: უფლადვე: კერვა: და: მას: ეწოდა: ზეთი: მოქსოვილი:
 კუართი: რამეთუ: უნდო: იგი: სამოსელი- ემისა: ქრისტესა: ვი-
 თარცა: წერილარს: და: შემოსეს: სამოსელი: ძოწეული: ქლამინდი:
 ძოწეული: უთხრობს: სისხლსა: ქლამინდი: აუწეებს: წყალსა: რომ
 ელი: გუერდისკან: გარდამოკდა: სისხლი: და: წყალი: და: შემო-
 სეს: ქრისტესა: და: არა: იცოდეს: რასა: იქმოდეს: და: ადგეს:
 გუერგვინი: ეკლისა: თავსა: მისსა: და: თავუანის: სცემდეს: წინა-
 შე: მისსა: და: იტუოდეს: გინაროდენ: მეუთერ: ურათათ: აწ:
 იხილეთ: რამეთუ: სიკუდილითა: მისითა: არა: რა: და: აკლდა:
 მეუთებსა: მისსა: რაჟამს: იგი: ურიანი: შეითუაღეს: ურთიერ-
 თას: მაშინ: სტრატოტათა: აღიდეს: ძოწეული: იგი: რათამცა: გა-
 ნიუეს: ხოლო: სამოსელი: იგი: იყო: რომელი: ებურა: კიდობან-
 სა: მას: სეულისას: წმიდასა: წმიდათასა: და: ვითარცა: გამოკდა:
 84 ბრჭობა: ჰილატესკან: რათა: ჯუარს: აცუნ: ქრისტე: მსწრათლ:
 შევიდეს: ურიანი: ტაძარსა: და: ადგადეს: საბურველი: იგი: ტაძ-
 რისა: და: საკურთხეულისა: მათისკან: რომელსა: ერქუა: წმიდა:
 წმიდათა: ბასრობითა: შემოსეს: ქრისტესა: უსაკლოდ: იგი: ესრეთ:
 შეჰკუნდა: რამეთუ: კიდობანსა: მას: საიდუმლო: ღთისა: იყო:
 და: აჰკადეს: სამოსელი: და: შემოსეს: ქრისტესა: და: მიერიდან:
 განეშორა: მადლი: საიდუმლო: ღთისა: ურათაკან: სა მი: - მის-
 ცემელი: ურათათს: მიცემული: იყო: უფლესა: უპირატესი: ერ-
 თი წინასწარმეტყუელობა: მეორე: მღურდელობა: შესამე: მეუობა:

და: ვითისგან: ესე: უოველი: უზირატესი: რომელია: იქმოდეს:
 წელთა: მრავალთა: და: დღესა: ერთსა: მოიღო: მადლი: და: განე-
 შორა: ამისგან: სამის: განგე: წინასწარმეტყუელობა: ჯუარცმისაგან:
 მიეღო: მღურდლობა: განხებითა: ეზოსა: ტაძრისათა: და: მეფობა:
 გვირგვინისათჳს: ეკლისა: მიეღო: და: კუალად: სული: იგი: რომე-
 ლი: განსწმედდა: წმიდასა: წმიდათა: შინა: დაუტევნა: იგინი: და:
 განვიდა: მათგან: და: ეიო: რომელი: კარსა: ტაძრისასა: და: განიპო:
 ორად: და: ზასეჭი: განეშორა: მათგან: და: ვერდარა: შეუძლებენ:
 მიერთგან: რათამცა: აღასრულეს: დღესასწაული: იხილეთათა: . : -
 რა იგი: ჰქუა: ზილატე: ჯუარცმისათჳს: ქრისტესსა: უბრალომცა: 85
 ვარ: სისხლისაგან: ამის: მართლისაგან: და: ვითარცა: ჯუარს:
 აცუეს: ქრისტე: ნათელი: უოველსა: ქუეყანასა: და: უშრტა: და:
 დაბნელდა: სინათლე: მზისა: და: განეფინა: სამოსელი: ბნელისა:
 უოველსა: ქუეყანასა: ერთი: ავაზაკი: მარჯუენით: და: ერთი: მარ-
 ცხენით: ჯუარს: აცუნეს: და: ღრუბლითა: მიუზერეს: ძმარი: შეზა-
 ვებუელი: ვითარცა: მკუიდრი: იგი: ვენაკისა: ძე: მეუფისა: ჯუარს:
 აცუეს: და: ღვიზო: დამყავდა: და: შეაზავეს: სასუმელი: მწარე: და:
 მიუზერეს: უფალსა: რათა: სუას: ხოლო: უფალსა: არა: უნდა: არა-
 მედ: ჰქუა: მათ: მეცით: მე: სასმელი: ვაზისაგან: ეგვიბტისა: რა-
 მეთუ: უწოდდა: მასე: წინასწარმეტყუელმან: ვითარცა: აღსრულე-
 ბუღარს: მათ: ზე: რაჟამს: იგი: თქუა: ურძენი: ნადულისა: და:
 ტკვანი: სიმწარისა: და: ვიდრე - : - იყო: ქრისტე: ჯუარსა: ზე-
 და: იოსებ: და: ნიკოდიმოს: შევიდა: წინაშე: ზილატესა: და: ჰკით-
 ხეს: და: თქუესგე: უბრძანა: მიცემას: ¹⁾ მათ: მტიფსა: მას: რომლი-
 სა: იყო: საფლავი: ახალი: იოსებისი: სამკვდრებელი: იყო: ფი-
 ნეზ: მღურდელთ: მოძღურისა: მამის: ძმის: წულისა: მისისა: ხო-
 ლო: იოსებ: არა: იელუსაღემს: იყო: არამედ: დაბისაგან: არი: მათისა:
 და: კადნიერ: იყო: ზილატესსა: და: უოველი: წიგნი: წარ-
 საცემელი: რომელი: და: წერის: ზილატე: კელითა: იოსებისათა: 86
 და: იბეჭდოდა: და ვითარცა: გარდამოკსნეს: ჯუარისაგან: გუამი:
 ქრისტესი: შემურა: ნიკოდემოს: მურითა: და: აღოთა: და: გუნდრუ-
 კითა: და: მოიღო: იოსებ: სამოსელი: სელისა: წმიდა: მრავალ:

1) უნდა იყოს: მიცემაჲ.

სასუიღლისა: და: შეახუია: და: საფლავსა: ახალსა: დაღვა: და: ესე-
 ტა: გუქუწყა: კატთაგან: მეცნიერთა: ვითარმედ: საფლი:¹) ეთხარა:
 პირველ: ისოს: ძესა: ნავესსა: ძუელათ: თავისა: თვისისათჳს: რათა:
 ოდეს: მოკუდეს: და: ეფლას: მას: შინა: და: არღარა: რა: დაეულა:
 მას: შინა: და: შაა: საფლავი: ვიდრე: ქრისტესამდეო: და: ეწოდა: საფ-
 ლავი: ახალი: ვინადგან: კაცი: არა: დადებულყო: მას: შინა: კუალად:
 იოსებ: შეიკდიმა: თივისა: თვისისათჳს: რათამცა: დაფლა: ამისთჳს:
 ეწოდა: საფლავი: ახალი: იოსებისი: და: დადეს: გუამი: ქრის-
 ტესი: და: ღოდი: დიდი: დაადეს: პირსა: საფლავისასა: ესეცა:
 გუქუწყა: კატთა: მიერ: ვითარმედ: ქუა:²) იგი: რომელი: იყო: ვი-
 დოდა: წინაშე: ძეთა: ისრაელისათა: ვიდრეცა: ვიდოდეს: ხოლო:
 დადგის: ქუა:³) იგი: და: გამოეცნის: წყაღნი: და: დადგინ: ძენი:
 ისრაელისანი: და: სუიან: წელისა: მისგან: ესე: ესრეთ: იყო: და:
 ქუა:²) იგი: დაეღვა: ისოს: ძესა: ნავესსა: მახლობელად: საფლავ-
 87 სსა: თჳსსა: რათა: რაჟამს: და: ემარხოს: დასდგან: კარსა: საფლავ-
 ვისსა: და: რაჟამს: დაადეს: ქრისტესს: ხოლო: იოსებ: და: ნი-
 კოდიმოს: და: ადეს: ქუა:²) იგი: კარსა: საფლავისასა: აზრახეს:
 მდურდელთ: მოძღუართა: პილატეს: რათა: დაბეჭდონ: საფლავსა:
 ბეჭდითა: მათითა: დასისა: თანა: და: ვითარცა: გარდამოკისნეს:
 ქრისტე: იოსებ: ჟუარისაგან: აღიღო: ფიცარი: იგი: რომელი: წე-
 რილ: იყო: ჟუარსა: ზედა: სამითა: ენითა: ბერძულებრითა: რომ-
 ელ: ებრითა: და: ებრაულთა: და: ყო: ესე: პილატე: რათა: არა:
 ტუჯლ: იყოს: ამისთჳს: დაწერა: პილატე: რომლითა: ბრჭობდეს:
 ქრისტესს: სიკუდილსა: და: ჟუარს: აცუეს: ქრისტე: ადგილსა:
 ესე -: სამნი: ენანი: დაწერნა: და: გამოაჩინნა: ცხადად: რომელ-
 თა: ზრახეს: ჟუარცმა: ქრისტესი: ჰეროდე: ბერძენი: იყო: პილა-
 ტე: რომი: იყო: ხოლო: ასურთაგან: არაფინ: ეზრახა: საქმესა:
 ქრისტესსა: და: ვითარცა: და: ფლეს: ქრისტე: დასხდეს: მცუელ-
 ნი: იგი: და: სცუიდეს: ხოლო: დღე: იგი: იყო: ჰასექისა: გამო-
 ღიდა: პილატე: და: მოიღო: ჰერი: და: დგინო: მცუელთა: თჳსთა:
 რათა: ჰამონ: და: სუან: ხოლო: იგინი: განცხრებოდეს: მაშინ:

¹) უნდა იყოს: საფლავი.

²) უნდა იყოს: ქუა.

გარდამოკდა: ანგულაზი: იგი: ვითარცა: ელვა: საფლავსა: და: გა- 88
 ხადო: კარი: საფლავისა: ვითარცა: იხილეს: მცუელთა: მათ: და:
 სტუიღეს: გარმემო:¹) საფლავსა: ვითარცა: მეუღარნი: პირ: დაქცე-
 ვით:- და: ვითარცა: აღდგა: ქრისტე: ერუენა: სი²მონს: ოდენ:
 პირველ: ესე: კლდე: ჰეტრე: სარწმუნოებისა: და: იუო: მოწაფეთა-
 გან: იოვანე: ნათლის: მცემელისათა: და: აწ: იქმნა: თავ: მოწაფე-
 თა: ქრისტესთა: მშვიდობით: მისცა: მცნება: მეორმოცისა: დღესა:
 მოწაფეთა: თვსთა: და: ამაღლდა: ზეტად: და: ჯდა: მარჯუენით:
 მამისა: მაშინ: ჰეტრე: ნათელსცა: წმიდასა: ღთის: მშობელსა: მა-
 რიამს: და: იოვანე: მახარებელმან: მი²იქუა: დედა: ღთისა: ქალწუ-
 ლი: მაშინ: შეკრბეს: სიონს: და: იწუეს: მარხუად: ვიდრემდის:
 მოვიდა: მათზედა: სული: წმიდა: ნუ: გეშინის: მცემელი: და: მო-
 სცა: ენათა: თარგმანება: და: აჰა: - განსრულდა: რ²აა:²) დაწუება:
 დაბადებისა: აღმისითგან: ვიდრე: ქრისტესამდე: თარგმანება: ნათე-
 სავთა: და: სახელები: მამათ: მთავართა: რომელი: კათოლიკე: ეკ-
 ლესიამან: შეიწუნარა: და: ჩუენ: ვადიდებთ: მამასა: ძესა: და: სულ-
 სა: წმიდასა: აწდა: მარადის: და: უკუენითი: უკუენისამდე: ამინ:
 წმიდა მამან: . იოვანე: ნათლის: მცემელმან: და: უო: უდაბნოს: ოცდა:
 ათი: წელი: და: მე²რე: ბრძანებითა: ღთისათა: მოვიდა: ქადაგე 89
 ბად: სინანულისა: ნათლის: ცემად: ოდეს: იგი: ნათელიდო: უფალ-
 მან: ჩუენმან: იესო: ქრისტემან: და: უო: ქადაგებასა: შინა: ერ-
 თი: წელი: ოდენ: გინათუ: უდარესიცა: და: მოიკლა: ეროდესგან:
 წმიდამან: დედოფალმან: ჩუენმან: ღთის: მშობელმან: დაუო: ცხო-
 რებასა: შინა: საწუთოსა: სამოცი: წელი: სამისა: წლისა: მიეცა:
 მშობელთა: ტაძარსა: უფლისასა: და: იუოფოდა: მუნ: ვიდრე: იქმ-
 ნა: ათორმეტისა: წლისა: და: მიეცა: სახლად: იოსებისა: და: და-
 უო: მუნ: ოთხი: თუე: და: მეუესეულად: ახარა: მას: მთავარ: ან-
 გელაზმან: განზოგებასა: მეათხუთმეტისა: წლისასა: და: შუა: უფა-
 ლი: ჩუენი: იესო: ქრისტე: მეათექუსმეტესა: წელსა: და: უო: იე-
 სო: ქრისტესთანა: ოცდა: სამი: წელი: შემდგომად: ქრისტეს:
 ამაღლებისა: დაუო: მოციქულთა: თანა: სახლსა: იოვანე: მახარებ-

1) უნდა იყოს: გარემო.

2) უნდა იყოს: რაჲ. 1015?

ლისას: ათერმეტი: წელი: უოკელივე: ერთბაშად: სამოცი: წელი:
დაყო: და: მიიწყალა: ცხორებად: საუკუნოდ: შეკდრებულთა: და:
მადიდებულთა: მისთა: : : ~~~~~

ჭი: : : უოკლად: წმიდაო: ღთის: მშობელო: შეიწყალე: დე-
დაოფალა: ქართლისა: მარიაჲ: ~~~~~

90 **წმიდისა. და: ღთის: განბრძნობილისა: ღიღისა: ბასილი-**
სი: თხრობა: მვამლოს: მართ: მოქალაქისა: თვისისა: ში-
შუმელ: მართალთათჳს: და: ჭუმანისა: საზომისათჳს: აღ-
მოსავლითგან: ვიდრე: დასავლეთამდე:') ~~~~~

91 **ელემს: რომე: შიშუელ: მართანნი: მკვდრ: არიან: მხლობე-**
ლად: სამოთხისა: არის: ადგილი: იგი: ვინაღჳნ: მზე: აღმოვალს: სა-
მოთხესა: გუერდით: მისსა: ამათ: ეკლესია: აქუს: მსგავსი: შთისა: დი-
დისა: ერთი: უგუე: ქუა:') არის: იგი: ანთრაკი: შვიდი: მილიონი: სი
გრძე: აქუს: და: სამი: სივრცე: და: არიან: შვიდნი: საკურთხეველნი:
მას: შინა: აქუს: საკურთხეველსა: მას: ათორმეტი: კიბე: შთამახსავა-
ლი: ქუეშე: კერძო: განიკლის: წყალი: სამოთხისა: და: მიერ: განი-
ყოფის: ოთხ: თავად: რამეთუ: განვლენ: გეონი: ბისონი: სამხრით:
კერძო: და: ტიგრისი: და: ეფერათი: ჩრდილოთ: კერძო: ხოლო:
საზრდელი: კაცთა: მათ: ნაყოფი: ხეთა: და: თავლი: ველური:
და: მანანა: წუიმა: და: წუიმს: შაბათსა: აღუსებისსა: შვიდ: დღე:
წუიმს: ხოლო: ფქვლი: ზამთრის: სამოთხით: ვითარცა: ნისლი:
გამოეცემის: და: არს: . ედემით: ვიდრე: დრახმამდე: სადგური:
სამეოცდა: ათი: და: დრახმენით: წამოვლის: გზა: შირსა: მდინა-
რისსა: რომელსა: ეწოდების: ბისონი: და: მოვალს: ვლლაკს: სად-
გური: სამეოცდა: ათხუთმეტი: აქადგან: - აღმართ: სთესვენ: და:
მკიან: გარნა: უოკელივე: ზოგად: აქუს: განუყოფელად: და: არიან:
იგინი: ქრისტიანენი: ხოლო: ასაკით: მცირე: არიან: ვითარცა:
წურთა: ერთ: არამედ: ზოგნი: არა: უოკენი: ვლლაკით: იუდ-

¹⁾ ეს სათაური სათაურის მსგავსად წითელის მელნით არ არის მოყვანილი
დედანში, არამედ ჩვეულებრივი ტექსტის სახით.

²⁾ უნდა იყოს: ქუაჲ.

მერს: რამელ: არს: ბნელეთი: რამეოცი: სადგური: იელმერი:
 იენოკოს: სადგური: ოცდა: ათორმეტი: და: იენეკოთ: და: სიმნით:
 სადგური: ორი: აქამამდე: უოველი: იგი: ირწყების: მდინარისა-
 გან: ბისონისა: რამეთუ: წუამა: არა: არს: მუნ: და: უოვლად:
 არიან: კაცნი: მართალნი: და: ღთის: მსახურნი: ხოლო: კერპთ:
 მსახურება: უოვლადვე: არა: უოფილარს: მათთანა: არცა: ჰირველ:
 არცა: შემდგომად: ქრისტეს: მოსლვისა: და: იუოფიან: მართალსა:
 სარწმუნოებასა: ზედა: და: სიმონით: მოკალს: ნათესავთამდე: რა-
 მელთა: ხუნია: ეწოდების: დიდ არს: გზა: იგი: ვითარ: რვისა:
 თესა: საყალი: და: უოველნი: ქრისტეანენი: არიან: და: მართლ:
 მადიდებელნი: ხოლო: ხუნეოთ: ვიდრე: და: ვადმდე: იგინიცა:
 ქრისტეანენი: არიან: მართალ: მადიდებელნი: და: ჰქონან: მათ: ად-
 გილნი: ურწყულნი: სადგურისა: ოცდა: ცხრისა: და: ვით:
 წარმოვლას: ზღუის: ჰირსა: და: მოვალს: დიდად: ინდოეთამდე:
 ნავითა: სადგურად: შვიდისა: კუალად: - მუნითგან: არიან: ქრის- 92
 ტეანენი: და: წარმართნიცა: და: ძაღლის: თავნი: და: ერთ: თუალ-
 ნიცა: და: ჰინდოეთით: მოვალს: ქსომას: ნავით: ზღუაზღუა: შვიდ:
 თუე: არიან: მუნ: ქრისტეანენი: და: წარმართნიცა: და: ქსომით:
 მოვალს: ზღუა: შეწამულსა: შინა: და: მოკალს: ნუბეთს: ხუთ: თუე:
 და: არიან: მუნ: ქრისტეანენი: და: წარმართნიცა: და: კუალად:
 ნობეთით: მოვალს: სპარსეთამდე: სამ: თუე: არიან: მუნ: კაცნი:
 გრძელენი: და: მწამლველნი: და: მოგუნი: და: ცეცხლის: მსახურ-
 ნი: - ხოლო: - სპარსეთით: სარკინოზთა: ქუეყანასა: სადგური:
 ორი: სარკინოზთათა: წარმოვლის: ზღუა: შეწამულსა: მცირე-
 სა: ევლათს: სადა: არს: ნავთ: სადგური: ჰინდოთა: და: სპარსთა:
 და: სარკინოზთა: ვაჭართა: და: მეგვიბტელთა: სადგურსა: ათსა:
 არიან: მუნ: ქრისტეანენი: და: წარმართნიცა: ხოლო: . ევლამით:
 ელამს: სადგური: ცხრა: ელამით: ანტიოქიას: სადგური: ოცი:
 ანტიოქით: კონსტანტინოპლის: სადგური: ოცდა: თორმეტი: და: კონ-
 სტანტინოპლით: ვიდრე: რამდამდე: სადგური: ოთხმოცდა: ექუსი:
 ხოლო: რამითგან: ვიდრე: ღადირთამდე: სადგური: ოცდა: ოთხი:
 ერთობით: - უოველნი: სადგურნი: სამოთხითგან: სადა: იგი: 93
 მზე: აღმოვალს: ვიდრე: ღაღამდე: სადა: შთაკლების: მზე: არს:

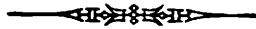

სადგური: ათას: ოთხას: ოცდა: ხუთი: ხოლო: სადგურსა: აქს:

 მიწიონი: სამოცი: და: მიწიონი: იქმნების: ერთი: ორი: ათას:

 წყრთა: იქმნების: შვიდი: სტადიონი: და: ნახევარი: და: ეკოლდე-

 ნივე: არს: შაბათისა: გზაცა: - ესეთენ - არს: ქუეყნისა: საზომი:

 შუა: მართალ: მომავალი: ეურეთა: კულა: და: ქალაკთა: თვთ: გუ-

 ლის: კმა: უავ: სიდიდე: ხოლო: - ესეცა: საცნაურ: იუავნ: ვითარ-

 მელ: ეკოლდენივე: ქუეყნით: ცამდი: არს: რაზომი: სამოთხითგან:

 შინისა: აღმოსავლეთ: ვიდრე: დადირთამდე: სადა: მზე: აღივსების:

 ხოლო: - თესლთა: რამელთა: ქართუელნი: შიშუელ: მართლად:

 უწოდებან: უწოდდი: თუ: ვინ: არიან: ანუ: ვინ: იუუნეს: ესენი:

 იუუნეს: ძენი: იონადებისნი: ძისა: რეჰაბისნი: და: ოდეს: იგი:

 ეკულებოდა: ასურთა: მოკრებად: იელუსაღემისა: მაშინ: მიუგ-

 ლინა: უფალმან: წინასწარმეტყუელი: ღთისა: იერემია: რეცა: გა-

 მოცდით: და: ჰქუა: მათ: სმა: ღვინისა: მიუგეს: მათ: და: ჰქუეს:

 არა: ვსუათ: ღვინო: რამეთუ: იონადებ: ძემან: რეჰაბისმან: მამამან:

 ჩუენმან: მამცნო: ჩუენ: და: თქუა: არა: სუათ: ღვინო: თქუენ: და:

 ძეთა: თქუენტა: უკუნისამდე: და: სახლნი: არა: აღაშენეთ: და:

 94 თესლი: არა: დასთესოთ: ამის: არა: გუნებავს: გარდასუა: მცნე-

 ბასა: მამისას: იხილა: რათა: უფალმან: კეთილი: გონება: მათი:

 თქუა: ვინადგან: ისმინეთ: ძეთა: იონადებისთა: ძის: წულთა: რე-

 ჰაბისთა: და: ცუად: მცნებათა: მამისა: თვისისა: არა: მოაკლდეს:

 კაცი: ძეთა: რეჰაბისთა: ღკომად: წინაშე: ზირსა: ჩემსა: უოველთა:

 დღეთა: ქუეყნისათა: და: ვითარ: მოაკრეს: ასურთა: იელუსაღე-

 ში: იგინი: ოდენ: დაფარნა: დრუბელმან: და: წინა: წარუძღვა:

 მდინარე: და: მოიუყანნა: იგინი: სადა: ჟერ: იჩინა: ღონ: დამკვდ-

 რება: მათი: და: მიიწინეს: რა: მდინარე: განკმა: და: გზა: უწი-

 ნა: 1) იქმნა: და: აწ: მკვდრ: არიან: ნეტარნი: იგი: მუნ: უმეტეს-

 თა: სათნობათა: უფროს: უოველთა: ძეთა: კაცთასა: ვითარცა: იტ-

 უვს: ბრძენი: იოსიპოს: უგრცელეს: ადრე: მათთვის: ხოლო: -

 შიორელი: დაწუება: მონასტერთა: შენებისა: მათისა: მოქალაქობისა:

 მსგავსებისა: ძალისა: იქმნა: ოდეს: იგი: მარკოზ: მასარებელმან:

 აღაშენა: ეკლესია: ეგვიპტეს: და: შეკრებოდა: ურიცხუი: სიმრავ-

1) უნდა იყოს: უჩინო.

ღე: ღთისა: მსახურებისათჳს: ტრთიალ: ქმნილთა: და: არა: ეწო
 დებოდ: მონასტრები: არამედ: და: შენებად: და: პატრიოსნებად: 95
 ვინაჲცა: ამას: ცნად: უფოს: ეკსევი: ~~~~~

ფრად: ცოდვილს: დედოფალს: მარიაშ: დღეგრძელობით:
 ღთნ: შეუნდოს: ცოდვიანი: მისნი: ამინ: ~~~~~

ღამეატეზა II

გაგრძელებანი ქართლის ცხოვრებისა¹⁾. გაგრძელება 1.

ქკს, უმ:

498 დაჯდა მეფე აღარნასე, და განაკება სამეფოსა ქართლისსა: მას უა უკ²⁾ მოკვდა ქსანთა ერისთავი ვირშედი, და დაშთა ძე მისი შაღვა, სამისა წლისა, და აღზარდა იგი მეფემან პატვიითა მამათათა:

და³⁾ ამისსა შ⁴⁾დ მოკვდა მეფე აღარნასე, დაშთა ძე მისი ვახტანგ ექვსისა წლისა, და დაშთა⁵⁾ მეფედ დავით ძმა აღარნასესი, და განაკება სამეფოსა ქართლისსა: მაშინ მამის ძმამან მისმან დავით მეფემან არა რაჲ მისცა ძმისწულსა თ⁶⁾სსა ვახტანგს: მაშინ შაღვა გაზრდილი მამისა მისისა არა განეშორა: ა⁷⁾დ ზრდიდა ურმასა მას: მაშინ დავით მრავლათა სიტკობებითა, და მრავლისა დიდებისა მინიჭებითა ევედრებოდა შაღვას: ხ⁸⁾ მან არა ისმინა: ა⁹⁾დ განამაგრნა ციხენი, და შევედრნა ერთგულთა მონათა: და თვით წარეკა ძესა მეფისასა ურდოს: მაშინ მეფემან დავით შეკრიბა ყოველი დაშქარი თჳსი, და თათარნი შირვანელნი, და ყოველნი მეოფენი კახეთს, და მუხრანს: და მოადგა ცხრასაჲ კეკელსა შაღვას საერისთფოსა, და ჩამოასხნა დვალნი, და კადელ-ცხავატელნი: და ყოველნი მთიულნი ქვემონი: და დაწკეს და მოაოკრეს ყოველი ცხრამისი კევი, გარეშე ციხეთა, და ციხეთა ჰბრძოდეს, ქვენიფევეს, ქარჩხოს, ქოლოთს, და ისრფლის: ა¹⁰⁾დ ვერ აიხვნეს: და შვიდ წელ გაგრძელდა ომი მათი: ხ¹¹⁾ ციხიანთა ესოდენ შესჭირდა, დაიწყეს ჭამად ღვედისა: და ესე ვითართა ზედა მოვიდა ვახტანგ და შაღვა სპარსთა დაშქრითა ურიცხვითა სპითა: მაშინ დავით დგა ბაზაღეთს,

¹⁾ ეს გაგრძელებანი იბეჭდება მეგრელიის ვარიანტის მიხედვით უმეტეს შემთხვევაში თავისივე ნიშნებით. რაც მეგრელიის ვარიანტს აკლია ბოლოში, ვაესებთ ბარათაშვილის ვარიანტიდან და აგრეთვე სსოლიუმში უჩვენებთ განსხვავებებს ბარათაშვილის ხელთნაწერისა და ბროსეს გამოცემისას.

²⁾ ბარათაშვილისაში ეს სიტყვა არ არის.

³⁾ ბარ—ში: დაჯდა.

და ვითარც სცნა მოსვლა მათი, მიმართა ციხესა დარიელისას: და მიუდგა უკანა სპაჲ ელი და შეიყარეს არაკვი, და გარდავლეს ჭვართა ეელი¹⁾, და ჩავიდეს დარიელს²⁾, და მოადგეს დავითს ციხესა გველეითისას:

ხოლო შალვა დადგა კადას, და ესოდენ ძლიერად ჰბრძოდა, რომელ ერთსა დღესა აიღო ცხრა ციხე, და დაარღვივა: და მას ერთსა კვრასა დაარღვია ციხე ოცდა ხუთი: თხუთმეტი იქით არაკვისას: მაშინ მისცა ვახტანგ დავითს ჭვავხეთი და ალასტანი, და გამოიყუანა გველეითი: ხ' შალვა მიმართა კვეთა დვალეთისათა, და 499 მოათქრნა ურულანი:*) მოუკდეს ბოვდაეღნი ღამესა⁴⁾ ბნელსა, დაუხვდეს⁵⁾ მომლოდენი: რ⁶⁾ ესმა შალვას მოსვლა მათი: მაშინ მიაწყვიდინეს იგინი მთხრებლსა კლდისასა, და ერთიცა მათგანი ვერღარა წარვიდა, და მოსრეს სიმრავლე არა მცირედი დვალთა: მაშინ მოწინეს, და მოათქრნეს უნი კვენი დვალეთისანი, და შემუსრნეს, და დაარღვივნეს უნი ციხენი თრუსით აჩაბეთამდის: მაშინ წარვიდა ურული სპა სპარსთა: მაშინ⁷⁾ შეკვირნა მიუბოძა შალვას თრუსეი⁸⁾, დუღა გაკასძენი, მღეთე, არაკვეთი, კანდო, ყანჩეთი, აბაზას ძეთა მამული, ძაგნაკორანანი, დილუამი, გავაზი, აწყვირის⁹⁾ კვეი, ბეკუშე, და ურულითა დიდებულთა მისთა უმჯობეს ხედიდა: მაშინ მოკდა დავით მეფე: და მასვე წელსა მოკდა ვახტანგ მეფე:

დაჰდა მეფედ ძე დავითისი გიორგი, და განკებდა სამეფოსა ქართლისასა: ხ' აბაზას ძე ნაფროზ წარვიდა სპარსეთად, მაშინ მეფემან უბრძანა შალვას მოდგომად ციხესა ღოწობანისასა¹⁰⁾: მოადგა უკ¹¹⁾ შალვა ღოწობანს, და ჰბრძოდა სასტიკად ოთხ დღე, და მეხუთესა დღესა აიღო იგი. მაშინ მოიყუანნა ორნი იგი¹¹⁾ ხატნი ფრიად შევნიერნი:

1) ბარ—ში: კვეი.

2) ბარ—ში: დარიალს.

3) ბარ. უმატებს: და.

4) ბარ—ში: ბოვდაეღნი.

5) ბარ—ში: დაუხვდეს.

6) ბარ—ში: ხოლო.

7) ბარ—ში ამ სიტყვის მაგიერ: და.

8) ბარ—ში: თრუსეთი.

9) ბარ—ში: აწყვირის.

10) ბარ. უმატებს: მაშინ.

11) ეს სიტყვა არ არის ბარ—ში.

ხელთ მეფე განლაშქრა¹⁾ მადაროს, და დიდად ეგნო მათგან ვიწროთა მათ კვეთა სიმრავლითა საგორავისათა, და დიდად მწუხარე მოვიდა: და კ'დ მეორედ წარვიდა დღეთა უველიარისათა, და იყო სიცივე დიდი, და შიშისაგან საგორავისა წარმოვიდეს გზას მთისას, რამედი იყო განეინულ: მაშინ უმეტეს ეგნო რ'ინქროდა ცხენნი, და კაცნი იგი, მსგავსად მკეცთა შესვარულნი სისხლითა მოსდევდეს: ხ' შადვა ორსა ამას ლაშქრობასა არა იყო მუნ, ა'დ ძენი ხ' მისნი იყვნეს, რ' ესხნეს ძენი ათსამეტნი ქველნი და გონიერნი:

მაშინ შადვა წარვიდა ლაშქრითა თუსითა, მივიდა²⁾ დასხა უმჯობესი ლაშქარი მზინად ღამე, და განთიად მივიდა მცირედითა ლაშქრითა, და მოწვა და მოაკრა ქვეყანა მათი, და არა არა აიღო ლაშქარმან ალაფი თხიერ აბჯრისა, და წარმოვიდეს: მაშინ მოუდგეს უკან ლაშქარნი იგი მის ქვეყანისა და წარჰკედეს³⁾ მზინათა, და ადღა უოველი ლაშქარი დამალული, და მოუბრუნდა შადვა, და შეიწუგდინნეს ადგილსა იწროსა, და მოკლეს ორმოცდა თხუთმეტი კაცი და მრავალი შეიზურეს:

მაშინ კ'დ შთავიდეს და დადგეს, და მოაკრეს⁴⁾ უოველი ქყანა მათი, და წარმოვიდეს გამარჯვებულნი ალაფითა დიდითა: ქ'ეს, იხ: ქ'ეს აქეთ ჩხად:

მას⁵⁾ უამსა მოვიდა ამბავი, კლიტენი იეროსალიმისანი⁶⁾ სხარსთა დაიზურესო, და დიდად შეწუხნა მეფე გ'ი: მაშინ წარგზავნა ძე შადვა ერისთვისა, რ'ლსა ერქვა ჰიპა გზასა კმელთასა, მრავლითა ძღვნითა წ'ე ნისრელისა: და მივიდა წ'ე ნისრელისა ჰიპა: ხ' მან სიხარულით შეიწინარა ძღვენი იგი, და მისცნა კლიტენი

¹⁾ ბარ.: მა შინ მეფემან გიორგი განილაშქრა.

²⁾ ბარ. უმატებს: და.

³⁾ დედანში ამ სიტყვას „რ“ს შემდეგ უზის ნახევარ ხმოვანი ასო, რომელიც ანტონ კათალიკოზმა შემოიღო შეჯბუდილი უხმო ასოების იდვილ გამოსათქმელად. ვინაიდან ხტამბაში არ მოიპოვება ეს ასო, ამიტომ აქ მართლწერა დედნისა ვერ მოგვეყავს.

⁴⁾ ბარ. უმატებს: და დაწვეს.

⁵⁾ ბარ.—ში: ამას.

⁶⁾ ბარ.—ში: იერუსალიმისანი.

იერუსალიმისანი: მივიდა ზიჰა ზედა საფლავსა ქრისტესსა, და შე-
ემთხვიკა, უამი აწირვინა, და¹⁾ ეზიარა: და მოილოცნა წინი ადგილნი,
და შეკრიბნა წმიდანი ნაწილნი, და ხატნი შეკენიერნი, და წამოვიდა
მასვე გზასა კმელით, და მოვიდა წუ შეფისა, და მოილოცა იერუსალი-
მეწაფეებისა, და აღსრულება უოკლასა სათხოველასა მისისა: თუ
განხარა გი შეფებანი, რ მოეცნეს კლატენი ქართველთა: მაშინ
მოადგა ოვსთა გორს შეფთა, და ჰბრძოდა სამწყლ: ხ ვირძეული
და ლაშქარი მისი უმჯობეს ჰბრძოდა სხვისა უოკლისაგან: და აქებ-
დეს ქებითა დადიოთ: რომელი ესე შეიმუწვეს მთაულთა არაგვი-
სათა, და თქვეს უკეთუ ომის გარეგანსა უმჯობეს არიან: ად მივი-
დეთ მთასა ლომისასა, და მუნ შემებნენ ჩვენ, და იხილოთ რომელ-
ნი უმჯობეს ვართ: მაშინ შექმნეს ზემანი და დამუქარნეს²⁾: და შდ
გორისა აღებისა აუწიეს ერთი ერთსა, და შეკიდეს ვირძეული, და
უოველი ლაშქარი მისი მთასა ლომისისასა: ხ არაგვისა მთიულნი
დადგეს ღირის თავს, და აწვევდეს ლომისასა: ხ იგი³⁾ ტუეს ცი-
ხესა ღირის თავისასა, და ქარათსა კლდეთასა არა განეშორნეს:

მაშინ მივიდა დავით ძე გიორგისი, და არა ჩაუშვნა ომად,
ად განუარნა უნი თავის თავ, და წარვიდეს უნი აზნაურნი ქართ-
ველნი: და წარვიდეს უნი თვინიერ სამთა მათ კევთა: მაშინ წარმო-
ვიდა ვირძეული⁴⁾, და შთამოვიდა ვაკედ: ხ ლაშქარი წყაროთა, მუ-
ხათა, და წისქვილთა თანა გვერდსა მას შთამოვიდოდ: და ვა ესმა 501
ესე მთიულთა არაგვისათა, წარმოვიდეს უკანა მათსა, და გამოვიდეს
ლომისასა, ხ დავით ძე შეფისა მუკლთა დაუყრიდა, და ლომისას
მუონი⁵⁾ ხატთა დაუსვენებდეს, და ევედრებოდეს, რათა არა სდევდენ:
ხ მათ არა ისმინეს, ად მრავლითა გინებითა მოსძახდეს, და სა-
გორავისა სიმრავლესა ჩამოჰყრიდეს:

მაშინ ვირძეულნი შეკრიბნა მცირედნი იგი ლაშქარნი სამისა
ამის კევისანი, და ჰქრქვა მათ, აწ არღარა იქმნების ომი, რ გაი-

1) არ არის ბარ—ში.

2) ბარ—ში: დაიმუქარნეს.

3) ბარ—ში: იგინი.

4) ბარ—ში: ვირშელი.

5) ბარ—ში: მყოფნი.

უარა ლაშქარი ჩვენი, ა՛დ კვლავ შევეუაროთ ლაშქარი ჩემი¹⁾), და მაშინ ვებრძოლებოთ მათ:

ხ ო ლ ო ესე არა ინებებს მცირეთა მათ ლაშქართა, ა՛დ თქვეს: მაშინ ჩვენნი მცირედნი მძლავრობდიან მამათა მათთა, დიდთა და მრავალთა: და უკეთუ არა ვართ შვილნი მამათა ჩვენთანი, რასათუხს გვაქვს მამული მათი: მაშინ განიშიშვლეს ფერკი²⁾ მათი, და წარიდგანეს დროშა: და აღმართეს ორსა მას, ქედსა, მთასა ლომისასა, და ჩამოგებნეს ერთსა მას ქედსა ცხავატელ გარეთნი, და უოგელნი მიმდგომნი მათნი: მაშინ ჩამოყარეს საგორავი ურიცხვი, და აღვიდეს კ՛დცა, რ დაბურვილ იუუნეს ფართთა, ვა სხითა: და დასხეს ქვა და შუბი მსგავსი წვიმისა: მაშინ შეიქნა სიმრავლე ისრისა ვა სეტყვა გშირი, და ჰფუცვიდეს დთსა, რომელ ქვემოთ ნასროლმან ისარმან ფარი და ჭაჭვიანი კაცი გაიარის, და მიწასა ნახევრად დაესვის: აღმოიწვადეს კრმლები და შეუკდეს, და აღიხვნეს და ამართნეს³⁾ აღმა მთასა მას, და ჰგორვიდეს ჩამოდმა, და იგი იყო უმჯობესი მათ შინ, რომელმან დაჰყარის აბჯარი, და ტანისამოსი და შაშველი მირობდის:

მაშინ ვირბელმან ერისთავმა, იხილნა რა ესრეთ უდროს ქმნილნი მებრძოლნი მისნი, უბრძანა არა კოცად მათდა, ა՛დ ჰურობად და დევნად, და მიუდგეს უკანა, და გაჰყვეს იქით არაგვისა: და მოვიდა ერისთავი ლომისას, და გაუშვნა ენი რომელნი კელთა დარჩომოდეს: და შესწირა ლომისას არა მცირედი, და ისტუმრა შინა დავით ძე მეფისა: ამისა შ՛დ გარდაჰკდეს წელნი რადენნიმე, 502 ვა წესი არს ჩვეულება ეშმაკისა, აღძრნა ეშმაკმან, მოძულემან კეთილისამა, თურქნი ქრისტეანეთა ზედა: შეიკრიბა⁴⁾ ერი ურიცხვი, და მოვიდა ქართლს წინაძღომითა ბაეღარის ძისა ხოსიასითა: ეწეუნენ ქართველნი და თურქნი, მოკლეს მეფე გ, და მისთანა ქვენათნეველი⁵⁾ იოანე, და ენი მთავარნი დიდებულნი ქართლისანი, და ლაშქარნი ს՛დ დაკონეს: საქართველო მოარბიეს და წარტევე-

1) ბარ—ში: ჩუნი.

2) ბარ—ში: ფერკეში.

3) ბარ—ში: აემართნეს.

4) ბარ—ში: შეკრიბა.

5) ბარ—ში: ქვენათლაველი.

ნეს, თთვეკს აგვისტოსა, წ: ქკს, ძა: და დაჯდა მის წილ ძე მისი დაკით: და განაკებად ეოველსა სამეფოსა ქართლისსა:

ადესრულა დაგით, და დაჯდა მის წილ ძე მისი გიორგი:¹)

დაჯდა მეფედ ბაგრატ, და განაკებად სამეფოსა ქართლისსა: ხ მჯდომარე იყო წმიდასა კათალიკე ეკლესიისა ხარისხსა ზედა, და²) ჟამსა მას დამწესიდა კეთილად მწეემსი იგი კეთილი, სანატრელი, და ედ წმიდა კზ ბატრიარქი ელიოზ: და ამას ჟა შა განმანდა მძღავრი ღანგთემურ: ზირველად ქვეყანასა თურქეთისასა, რეწოდა სხელად თემურ, და მკელობელიყო: და სზარსთა ენათა მიერ მკელობელსა ღანგ ეწოდების: ხ ესე ღანგთემურ გვარტომობით იყო ჩინეის სამარუანელი: ამისთვის უწოდეს³) ჩინეიზად: რ ზირველთა ჟამთა შა იყო ვინმე ქვეყანასა თურქეთასა ასული ერთი მდიდრისა, რომლისაჲ მუნ მკვიდრთაგანისა კაცისა, და იყო ქალი ესე მდიდარ ფედ საჭურჭლეთა, და მონათა სიმრავლითა გარდარეულ, და უფლებდა რომელსაჲ ელსა, და სზათა ზედა. ესრეთ განაკებად ელსა, და სზათა თვსთა ქალი ესე, და არა ესკა ქმარი: ხ იქმნა მის ზედა კელოვნება რაჲმე ბეღიარისა, და მიდგომილება ანტესებრივი: და ეგრეთვე ქალი იგი მიდგომილიქმნა თვნიერ ქმრისა და დაწინდებისა: ხ საცნაურ იქმნა მიდგომილება იგი მისი უოველთა მიერ, და მცნობელთა საქმისა ამის სზათა მისთა მიერ, ფედ შემძნობელ⁴) განსაქიქებულ, და საკიცხელ უხნდათ: რ დიდად წარჩინებულყო მკვიდრთა მის ადგილისათა; ხ ვერდარა თავს იდუკეს სირცხვილი იგი, მისი სზათა და მონათა მისთა: დღესა ერთსა შეკრბეს ვანად მისისა, მიუვლინეს და ეტეოდეს, ვინათგან მთავარ და უთაჲ ქმნილხარ ჩვენ ზედა, რასათვის ჰუავ საქმე ესე და შეამთხვიე თავსა შენსა 509 ესე ვითარი სირცხვილი. ხ მან უარ ჰუო ფრად და ეტეოდა მათ, უკეთუ სარწმუნო ხართ სიტუგათა ჩემთა, ესე უწოდეთ, რ მე კაც-

¹) თავიდან დაწეებული აჟამდის ქართული ტექსტი ამ ქრონიკისა ბროსეს გამოუშვიო თავის გამოცემაში. ხოლო ფრანგული თარგმანი მოსხენებული ტექსტისა და არა თვით ტექსტი შეუტანია Additions-ში (გვ. 368—371). აქ უნდა შევნიშნოთ, რომ ბარათაშვილის ვარიანტში ამ ადგილას ორი სტრიქონი ცარიელი დატოვებული.

²) ბარ—ში არ არის ეს სიტყვა.

³) ბარ—ში: უწოდნენ.

⁴) ბარ—ში: შემძნობელთა.

თავან არა მიდგომილვარ: და უკეთუ არა სარწმუნო გიხნსთ, დაად-
გინეთ სრას ამას ჩემს მსტყუარნი, და მათ სცნან, თუ ვინა მ-
ვალს ჩემდა, და მით გულისავსე იქმნეთ: და მათ ჰევეს ეგრეთ: გ-
ნაწესეს მცველნი, და განმსტრობელთა საქმისა მის იხილეს მსგავ-
სი ნათლისა მზავარება მთავრისა მის ბნელისა, რომელი კელფუნ-
ბათა თვისთა მიერ რეცა ნათლად შეიცვალების, და უფროსად¹⁾ ნე-
ბის მეფეელთა თვსთა ზედა ესრეთ ჰმკმედებს: ხ მცველთა მათ
იხილეს ნათლისა სახე იგი, რომელი მივიდა ქალისა მისთანა, და
მსგავსად²⁾ მსგავსმან მსგავსისთანა განისვენა, და ეგრეთვე დამე
უოველ ჰმკმედებდა: და აუწეს მცველთა ცხადად ხილული იგი
მათ მიერი: მაშინდა სარწმუნო იქმნეს საქმესა მას. ხ მიუდგა ქ-
ლი იგი და ჰქვა ერმა წული და აღიზარდა იგი, და უწოდეს მას
ქედ ნათლისად, და მიერიოთგან უწოდეს ჩინიიზი: და ვა აღიზარდა
იგი, და იქმნა მეფედ თურქთა³⁾ ზედა, და მიერიოთგან მეფობდენ
მუნ ტომნი მისნი: და ესრეთ⁴⁾ ღანგთემურ იყო ტომობით თესლი
ჩინიიზისა მის. და იყო თურქთა მეფისა უმა სუყარელი და მკე-
დართ მთავარი, და მანაჴა ქალიცა თვსი:

ამისთვისცა ხ²⁾ განძლიერდა ფედ, და უფლებდა სპათა თვსთა
ზედა, და სხვანიცა მრავალნი მიიმძლავრა, და დიდად სახელოვან
და განთქმულ იქმნა მკვიდრანთა მის ადგილისათა: ხ კელფუნ-
ბითა თვსითა მოიპოვა ჟამი რაღმე ნებისა თვსისა: და მოკლა მეფე
თურქთა, და ძენიცა მისნი უოველნივე მოსრნა პირითა მახვილისათა,
და თვით დაიპურა სდ ქვეყანა თურქეთისა, და მერმე ინდოეთი, და
ერანი: და კედ უმეტესად განძლიერდა, და ვერდარავინ აღუჩნდეს
წინაადმდგომად მისსა: ხ⁵⁾ ვრცელად ცხადვრება მისი წიგნთა⁶⁾ შა
სპარსთასა განმარტებით წერილარს, და სომეხთაცა სხვებრ რადმე
აღუწერიათ: ხ ამერიოთგან უფროსად განძლიერდა ღანგთემურ,

1) ბარ—ში: უფროსდა.

2) არ არის ეს სიტყვა ბარ—ში და ქარ. ცხ—ში.

3) ამ სიტყვაშიაც „რ“—ს შემდეგ უზის ნახევარ ხმოვანი ასო შემოდებული
ანტონ კათალიკოსის მიერ.

4) ბარ—ში: ესეცა.

5) ქარ. ცხ—ში: რამეთუ.

6) ბარ—ში: წიგნთა.

რ კნინდა სდ დაიზურა ჰირი უოფლისა ქვეუანისა, და ესრეთ წარე- 504
მართებოდა საქმე მისი, ვითარცა აღექსანდრე მაკედონელისა, და
ესე არათუ კეთილ მოქმედებისა მისისათვის, ად ესრეთ არს სოი-
ლისა ამის ჩვეულება, და იგი მზერობელი უოფლისა ქვეუანისა აწ
ესერა იგიცა ნაცარ და მტვერ ქმნილ არს, და სუფითა ქვესკნელად¹⁾
შთასრულარს:

ხოლო აწ პირველსავე სიტუეასა მივიდეთ²⁾, მაშინ დაიზურა
ლანგთემურ უოველივე ქუანს აღმოსავლეთისა, და წარმოვიდა ძლიე-
რებითა მრავლითა, და სპითა ურიცხვითა, რომელი ჰფარვიდა უო-
ველთა ველთა ქუანისათა, და ესრეთ მოიწია სომხეთად³⁾, და მოიც-
ვა სდ სომხითი, რ მოაწია მათ ზედა ჭირი, სრვა, ტუვენვა,
და სდ იავარჰუო სომხითი, ესრეთ ვითა ცხოვრებასა სომხეთსა
განმარტებით წერილარს: ხ დაიზურა სდ სომხითი, და მრავალი
ტუვე ჰუო, და უმრავლესნი მათნი მოსრნა ჰირითა მახვილისათა,
და სხვანი უნივე თვსად მიიმძლავრნა, და ჰუო საბრძახებელსა ქვე-
შე თვსსა, და წარვიდა მუნითგან, და დაიზურა კარი, და აღიღო
უნივე ციხენი, და სიმაგრენი მათნი: ხ წინა აღმდგომნი, და
ურჩნი უოველნივე მოსრნა ჰირითა მახვილისათა, და დაიბანაკა მუნ
ზამთარსა ერთსა, რ იუო ზამთარი ძლიერი და ფიცხელი: ხ წარ-
ვიდა ათაბაგიცა, და მორჩილექმნა მას, რ ვერ ძალედვა წინა აღდ-
გომა მისი, და დიდად ჰატივსცა ათაბაგსა:

მაშინ წარვიდა შურდიას⁴⁾ შვილი ვირშელი, და წარმოუძღვა
წინა უოფლითა სპითა ჩადნელ, ქვეშნელ, სიყაშნელ⁵⁾, ნაღრთელ, ინდუ-
სტანელითა, და უოფლისა სპარსეთისა, და აღმოსავლისა ღაშქრითა,
დიდითა რისხვითა, და გულისწერომითა: ხოლო შემდგომად ზამ-
თრისა წარმოემართა ქართლსაცა ზედა, ვა ღელვანი ზღვისანი გან-
ივინებულნი, რ წადიერ იუო დაზურობად საქართველოსა, და ესრეთ
იუო ნება სვინიდასისა მისისა, გარდამოვლო აბოცი წარმომტყვენ-

¹⁾ ბარ—ში: ქვესკნელს.

²⁾ ბარ—ში: მოვიდეთ.

³⁾ ბარ—ში: სომხითად.

⁴⁾ ბარ—ში: ბურდიას.

⁵⁾ ბარ—ში: ქაშანელ, სიყალბელ (უკანასკნელი სიტუეა ვერკეცა ბროსეს
გამოცემაშიც, გვ. 458).

ველმან და ს'დ იაკაკ მეოფელმან უ'ისა სანახებისამან, აკა ჰეოგნა მუნ, ა'დ წარმოვიდა, კარდმოფლო თრიალეთი, და სობარათიანო სს-
506 შინელებითა, და ზარითა დიდითა: **ქ'ეს აქეთ: ჩ'ტუგ:**¹⁾

რ' ვის ძალედვა წინააღმდეგობად მისა, რ' ჰეუა ბანაკი და სიმრავლე სხათა ურიცხვი, რამელსა ვერ იტევდენ მთანი და ველნი, და ყოველნივე არენი, და სანახები საქართველსანი, და მოსრნა ე'ნივე, თრიალეთი, სობარათიანო, და კარემონი მკვდრნი მათ ადგილთანი წარმოსტევენსა, და შემუსრნა უოველნივე სიმავრენი, ციხენი, და კოდოლნი: და აკა დაშთა დაბანი, რამელი ს'დ აკა ალაკრა: რ' არაოდეს მოწევენულას ჯირი²⁾ ესე ვითარნი საქართველსა ზ'ა, რ'ლი მან მოაწია: მაშინ ჰსცნარა საქმე ესე მეფემან ბაკრატ, მწუხარე იქმნა ფ'დ, და ეძიებდა ღონესა რასამე საქმისასა:

რ' ვერ ძალედვა წინააღმდეგობა მისი: ხ' შევიდა ციხესა ტფილისისასა: მაშინ გაიარგი მეფე წარვიდა, და მივიდა სამწეგრის: და ოდეს ესმა მოსლვა ტფილისს თემურისა, მაშინ ადოყარა მეფე გაიარგი ლახთიშერეთით, მაშინ ერისთავი ვირშელი უკუდგა ციხესა ბეხუშისასა³⁾, დედაწულითა და ჯოგითა, და თანა ჰეუა გ'ზი ელიოზ, უოვლითა საყდრის შვილითურთ, და ხიზნითა, და ჯოგითა, და ცხურითა: და გამავრდა მასშინა⁴⁾ და ვ'ა ესმა საქსე ესე ლახთემურს წინა ადდგობა და სიმავრე: ეგრეთ ჰგონებდა თვით მისვლასა, და მორჩილებასა მეფისა ბაკრატისასა, ვ'ა მორჩილექმნა ათაბაგი, და სხვანიცა მრავალნი: მაშინ ფ'დ განჰრისხნა მძლავრი იგი ზვაუი და ამხარტავანი: მივიდა და კარე მოადგა ციხესა ტფილისისას: და უბრძანა სხასვეტთა და სხასსაღართა თუსთა ყოველთავე ბრძოლა ძლიერი, და განწირვა თავთა მათთა:

ხ ო ლ ო რამელნიმე დიდებულნი, თავადნი ქართლისანი, აკა იუუნენ ციხესა მას შინა მეფისა ბაკრატისთანა: ა'დ წარსრულიყუნეს თვისთვისად სახიზარსა და სიმავრესა შინა: და რამელნიმე თანა ჰეუეს ჰრჩეულნი ჯაბუკნი, რ'ლნი სამარადისოდ თანა ჰეუებოდეს მე-

¹⁾ ეს ქორონიკონი ბარ—ში აშიაზე უწერია.

²⁾ ბარ—ში: კირნი.

³⁾ ბარ—ში და ქარ. ცხ—ში: ბეხუშისასა.

⁴⁾ ბარ—ში უკანასკნელი ხაზი სიტყვის მავიერ: ხოლო მეფე ბაკრატ გა-
მოვრდა ციხესა ტფილისისასა.

თქვას: ხ მოიცვა მძლავრმან ღანგთემურ ს-დ გარემონი ტფილისი-
სანი, და უბრძანა სიმრავლეს ბანაკთა თჯსთას ადუბა ციხისა, და
შემუსრვა ზღუდეთა ციხისათა: მაშინ მეფემან ბაგრატ, დიდად მიწ-
დობილმან, და მსასრუბელმან მოწყალებათა ღ-ისათამან¹⁾, განიგულა 506
წინა განწყობაჲ მათი, მეტყველმან ესრეთ: ფ-დ უმჯობეს არს და
სანატრელ სიკვდილი სარმწუნებებსა ზედა ქ-ესსა, ვ-ქდაცა²⁾ მოწი-
ლებასა, და იძულებით შეპყრობასა მძლავრისა მის მიერ: და ესრეთ
შეიჭურა ჯაჭვ-ჭური ყ-ს სარმწუნებებისა, და გამოვიდა³⁾ შემთხვე-
ვად და ბრძოლად ღანგთემურისა, და მიეტევნეს ბანაკს მათსა მეფე
ბაგრატ, და სძანი ქართველთანი, ესრეთ ვ-ა გავაზი გუნდსა წუ-
როთასა, და ვითარცა ღომი მრცწეულსა ზროხათასა, და იქმნა
ბრძოლა ძლიერი იმიერ და ამიერ, და მოისრა ორკერძოვე სიმრავ-
ლენი სძათანი, და უფროსდა უმრავლესნი მოსწყდეს სძანი ღანგთე-
მურისანი, და ვერა უძლეს ოტებად მათდა სიმრავლისაგან ბანაკთასა:
და დაშვრეს ფ-დ ქართველნი ფიცხელთა ბრძოლათა მიერ და სრფა-
თა, და მოისრნეს ქართველნიცა მრავალნი, და ესრეთ უკუნძიქცეს
მუნვე ციხესა ტფილისისასა: ამისა შ-დ ფ-დ განძვინებულმან
ღანგთემურ და ვერ მიმთხვეულმან ნებასა გულისთქმისასა მო-
ძკვა ღონე ესე ვითარი, და ქმნეს ჩელტები რკინითა შემზადებულნი,
ესე აღიფარეს და მიეტევნეს ციხესა მას ტფილისისასა, და ესრეთ
მძლავრებით შემუსრეს, და აღიღეს ციხე იგი: და იავარ ჭუკეს ს-დ
შინაგან მეოთხნი ციხესა მას შ-ა, და რამელნიმე მოსრნეს, და
რამელნიმე ტყვე ჭუკეს: მაშინ შეიპყრეს თვით მეფე ბაგრატ, და
დედოფალი ანნა, და მისთანა ქართველნი მეოთხნი ყ-ნივე: და გა-
ნისხრა ღანგთემურ შეპყრობისა⁴⁾ მისისათჯს, და პყრობილქყო მეფე
ბაგრატ, და ს-დ მისთანა მეოთხნი ქართველნიცა, და თვით დაიპყრა
ციხე, და შეაყენნა მას შ-ა სძანი თჯსნი: ხ-ა იძულა მეფესა ბაგ-
რატს სჯული მასმედისა⁵⁾ ღანგთემურ, და აღუთქმიდა ნიჭთა დიდ-

¹⁾ ბარ—ში: ღ-ისათა.

²⁾ ბარ—ში: ვიდრედა რა.

³⁾ ბარ—ში: გამოვიდეს.

⁴⁾ ამ სიტყვაშია ც 34-ს შემდეგ იხმარება ინტონ კათა ლიკოზის მიერ შემო-
ღებული ნახევარ ხმოვანი ასო.

⁵⁾ ბარ—ში: მოპამდისა. ქარ. ცხ—ში: მამდისა (გვ. 454).

თა, და ჰატვის ძებრივისა, და კვალადვე მინიჭებასა სამეფოსა მისისა, ლიქნითა სიტყუათათა მოქენე იყო ჰერობად სჯულისა მისისა, და არა მორნილექმნა უფლადვე, რ^ა მტკიცედ ეგო სარწმუნობასა თ^სსა ზ^ა მეფე ბაგრატ, და დაყო¹) მცირედ რამე მუნ

507 ღანგთემურ: და მერმე აუწყეს ნადირთა სიმრავლე, და შექცევა ურჩიისა: და წარვიდა ურჩიისა შინა, მობინადირეს და შეექცეს კეთილად: მოსრეს სიმრავლე ნადირთა: და იშეებდეს უზრუნველად და განსცხრებოდეს: მაშინ განიზრახნა წარსლად ურჩაბადს, და აღიყარა და წარვიდა, და თანა წარიყვანა მეფე ბაგრატ ჰერობილი, და შთასრულმან ურჩაბადს დაიბანაკა მუნ რადღენთამე უამთა, და იგონებდა ბორბტს: რ^ა სავსე იყო შურითა და კდომითა, რამელისა თხლე არა წარმოიცალიერა, და გარდამოეცემოდა გესლი ასბიტისა ბაგეთაგან მისთა: რ^ა ს^ად ეგულვა და მოქენე იყო იავარ უფთოსათვის საქართველსა: ვინათგან მეფე ბაგრატ ჰატიმრად ჰეუა, და სხვა არავინ საეჭველ უჩნდა წინააღმდეგობი მისი:

ხ ე ლ ო²) განაწესა სხასლარი ერთი ვინმე წარჩინებულთა თვსთაგანი, და მისცნა სიმრავლენი სპათანი ურიცხვი, წარმოგზავნა საქართველსა ზ^ა, და ამცნო ს^ად მოტკრება, და დასრულება ქართლისა, და უმეტესად წ^ათა ეკლესიათათ^ს ციხეთა და შენობათათ^ს ეტეოდა, დაარღვიეთ, დაარღვიეთ მისაფუძველადმდე მისსა: ზ^ა მკცოვანთა მამათა, და დედათა, და უფროსდა სამღუდელოთაგან, რომელნიცა შეიპურან მოსრან, უფელნივე ჰირითა მახვილისათა, და სხვანი წარტყვენონ³), და ტევე ჰეონ, და მოწვან ცეცხლითა წ^ანი ეკლესიანი, და უნივე დაბანი: და შენობანი ქართლისანი: და ესრეთ ამცნო, და განამტკიცნა სარდანი, და უნივე სხანი თვსნი მძღაგრმან უწყადომან ღანგთემურ: მაშინ წარმოვიდენ, და მოიწივნეს მსწრაფდ, მუისსა შ^ა არეთა ქართლისათა: ქ^არეს აქეთ, ჩ^ატკვ: და ვითარცა მოიწივნეს, მაშინ მოიცვეს ტფილისი, და ს^ად უნივე სანხები ქართლისანი, და სრვიდეს უწყადოდ, გ^ა ჰირვლად მეგობტელთა ღ^აისა მიერ რისხვით მიფლინებულნი იგი

¹) ქარ. ცხ—ში: და იყო.

²) ეს სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში.

³) ამ სიტყვაშია ც იხმარება ზ^არ^ა-ს შემდეგ ნახევარ ხმოვანი ასო შემოღებული ინტონ კათალიკონისა.

მომსურელი სენი: რ ესრეთ თქმულარს, ორგზის ჟამიც აღარ მიიქცევის: ნანღვილვე ფდ უბოროტეს ჟამისა გამოჩნდეს იგინი: რ მომსურელი იგი ჟამი ზეგადამოითა ბრძანებითა უდ მოწყალისა ღისათა მიივლინების კაცთა ზედა, განმრავლებისათჳს ცოდვათს¹⁾, და ჰსწვრთის ვა სუვარელსა ძესა მამა იგი მოწყალე; რათა შეინანონ და მოიქცენ სინანულად:

508

და განგებითა ღისათა მის მიერ აღსრულებულნი გვამნი მკვდართანი უნავე მღჳდელთა მიერ შეიმურვას და იმსახურების, და წათა ეკლესიასა შა განწესებულარს სამარხთა მათი ჰატკად და საღვინებულად აღსრულებულთა სულთათჳს, და მომსურელი იგი სენი ვერ მიეხებას მღჳდელთა რათურთით, და ესრეთ განთავისუფლებულ არიან მღჳდელნი მომსურელთა სენთა მიერცა, და წმიდათა ეკლესიასა მიერ ფდ შიშნულარს, და მძრწოდარე ჭირი იგი მომსურელი, ად მაშინ ფდ უბოროტეს გამოჩნდეს მომსურელისა მისგან ჟამისა სჳანი იგი ლანგთემურისანი საქართველსა შინა: ხ არათუ ეოველთა კაცთა სრვა კმა ეეთ:

არამედ წმიდანი ეკლესიანიცა, და მას შინა მეოფნი სამღვდელონი კრებულნი ცეცხლითა დამწვარ იქმნეს მათ მიერ: მაშინ დაუტევეს ქვე კერძონი იგი სანახები ქართლისანი, და წარვიდეს ზემოთ კერძო შიდა ქართლად, რომელსა აწ ზემო ქართლად უწოდენ, რ ზირველ მოსვლასა მათსა დაშთა შიდა ქართლი წარუტევენველად: მაშინ მივიდეს უსჯულონი იგი წმიდასა, კათალიკე, ეკლესიასა მცხეთას, უფროსდა და უმეტეს სავსენი შურითა მისითა: ეჰა, ვამე დღისა მისთჳს და ჟამისა, რომელი მოაწია ჩვენდა სიმრავლისათვის ცოდვათა ჩვენთასა: აჰა წარმოდევინ ჩვენდა ცოდების მთხზველად კმა ჰრამათ მტირალი, საღთო იერემია მეტეველი ესრეთ: განიშორა უნ სკურთხეველი თჳსი, განანბია სიწმიდე თსი, შემესრა კელითა მტერისათა ზღუდე ტაძართა მასთა, კმა ბრძოლისა მოსცა სახლსა შინა უფლისასა ვითარცა დღესა შინა დღესასწაულისასა, დაეკეთნეს ქვეყანასა ბჳენი მისნი, წარსწემიდნა და შემუსრნა მოქლონნი მისნი, მეფე მისი, და მთავარნი მისნი წარმართთა შს,

¹⁾ ბარ—ში: ცოდვათა ჩვენთასა.

და არა არს ჰსჯული, და წწარმეტყველთადა: მისთა არა ჰპოვეს
ხილვა ურის მრ:

509 რამეთუ ესრეთ სახედ უოველივე ჰყო მძლავრმან უწყალო-
მან ლანგთემურ საქართველოსა შინა, ვა შეფემან ბაბილოვნისმან
ნაბუქოდონოსორ მთაწია იეროსალიმს¹⁾ ზა, ამან უფროსდა გარდა-
მატა მას: რ მან არა იკადრა დარღვევა ტაძრისა მის სოლომო-
ნისა, თვინიერ წარდებისა მრავალ ფასსა მას ჰატიოსანთა ჭურ-
ჭელთა ტაძრისათა: ად ამან ლანგთემურ ესეოდენი ბრტი ქმნა
ვდ წარიდო სდ ჰატიოსანი სამკაული, და შემკობილებანი ჭურჭელნი
წმიდისა კათოლიკე ეკლესიისანი, და იგი არა ჯერუჩნდა კმაყოფად,
ად თვითდა შეჰკადრა, და ბილწითა კელთთა წარმდებად კედჰყო
დარღვევად და მოკრებად სვეტისა ცხვეელისა შინაგან, და გარეთ
ზღუდენი და ჰადატნი: და უოველნივე შენობანი სდ იავარ ჰჰევეს
სათა ლანგთემურისთა: ამისა შდ აღიუარნეს და წარვიდეს, და
სადაცა განვლეს დაწვეს და მოაკრეს დაბანი და შენობანი ზემო
კერძთა²⁾ სანახებთან: და ესე ვითარითა მიიწიენეს ქვაბთაკვეს, და
იგიცა მოიღვეს და წარმოსტევენეს, და ჰჰევეს მრავალი ბრტი
გარეშე წისა ეკლესიისა, და ინებეს წმიდისა ეკლესიისა მის
ცუცხლითა დაწვა და დარღვევა, რ შინაგან ტაძრისა მის შედტოლ-
ვიდიუენეს უნივე მუნ მეოფნი, წმიდანი მღუდელნი, დიაკონნი,
და თირჩოსანნი, მღვდელმონაზონნი, კლასაკნი, და უდონონი დაფრ-
დომილნი, და დედანი მონაზონნი, რნი მდგომ იუენეს აზნაურთა,
და თავადთა ასულები და დედანი:

ხოლო ესე უოველნივე მონაზონნი, გამოიუენნა და შეასხნა
სამეჩახეო შესასხმელნი, და დაჰკიდნნა ეყვანნი და ზარნი³⁾, და თერ-
კისა დაბმევენა, ათამაშა და ამდურა: და ერთმა ვინმე მონაზონმა
ადმთქვა, ვაჲ ჩვენს დედაბრძოლასა, ეს რა გვეუდარუნებთან⁴⁾: ამისა
შდ რამელნიცა ინებეს წარიუენეს, და რამელთა არა დაუტევეს
ჰსჯული ქსი, და ურჩ ექმნენ მათ, და კლასაკნი და დაფრდომილნი

¹⁾ ბარ—ში და ქარ. ცხ—ში: იერუსალიმსა.

²⁾ ბარ—ში: კერძონი.

³⁾ ეს სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში.

⁴⁾ ბარ—ში: გვეუდარუნებთანო:

იუენენ, მათ უთა შეუკრნეს კელნი, და ფერკნი, და დაწვეეს სა-
 შუალ კელესისა: რ იუო კმა მათი ვაებისა, და რკრებისა, ვა
 ქუხილი ცისა: ხ მათ უოველთა უკეთურებითა აღსავსეთა, ადაგზ-
 ნეს შიგან, და გარეშე ტაძრის მის ადატუინეს¹⁾ ცეცხლი მძაფრო, 510
 და დაწვეს ტაძარი იგი ქვაბთაგვეის ღისმშობელისა, და მას შინა
 მუოფნიცა იგი წმიდანი, და სამეზის სანატრელნი სამღუდელოთა
 დასნი, რომელნი მას შინა ცეცხლითა აღესრულნეს, და წამებისა
 დვაწლითა და გვირგვინითა შემკულნი აწ იხარებენ წინაშე ღისა,
 და ჩვენთჳს ჰუოფენ ვედრებასა: ხ დამწვარნი იგი წთა გვამთა
 მათთა აჩრდილნი ვიდრე დღეინდელად დღედმდე მსგავსად კაცთა
 სახედ იხილვების იატაკსა მას²⁾ შინაგან წმიდისა ტაძრისა: და ესენი
 სურვილითა წამებისათა და ტრფიალებითა ზესთა სასურველისათა
 შეთქმულნიქმნნეს, რათა დირს იქმნენ იგინი ქსთჳს სიკვდილსა და
 ტანჯვასა, და აქა მცირედ მოიმიწინეს. და მუნ საუკუნოდ იშკებენ, და
 იმთხვეენ ზეცათა შა უუაგილთა მათ დაუწნობელთა: ხ უსჯულთა მათ
 მოვლეს გარემონი მათ ადგილთანი, და წარსტუვენნეს უოველნივე:
 და ამისა შდ წარვიდეს და მიიწინნეს რუისს, და დაბანაკეს
 მუნ: მოიცვეს სდ შიდაქართლი, დაწვეს და ადაკრეს, და მოვლნეს
 უოველნი არენი და სანახებნი შიდა ქართლისანი, და აღიღეს ციხე-
 ნი, გოდოლნი და სიმაგრენი უოველნივე თხნიერ მთისა კავკასიისა:
 მაშინ ძირითურთ აღმოფხვრეს დიდი ეკელისა იგი რუისისა, რ-
 მელარს საუდარი ღმთაებისა, ვიდრე საფუძველითურთ დაარდვივეს,
 და არა სადა დაშთა დაბანი, და შენობანი მათ მიერ წარუტუვენვე-
 ლად: და ესრეთ სრულჰვეეს ბრძანებული იგი ღანგთემურისნი სმა-
 თა მისთა, ვითარცა შირველ ნაბუზარდანი მთავარ ქონდაქარმან მე-
 ფისა ნაბუქოდონოსორისმან ჰეო იერუსალიმს შინა იუდიანთა ზედა,
 მოქმედმან ესე ვითარისა უკეთურებისამან, რომელმან განასახლნა
 იერუსალიმით ბაბილოვნად იუდიანნი ძენი სიონისანი: სიტუესებრ
 წწარმეტრელისა იერემიასსა, მოვიდაო ნაბუზარდანი მთავარ ქონდა-
 ქარი, და წე მდგომი მეფისა ბაბილოვნისა, იერუსალიმად, და
 დაწვა სახლი უისა, და სახლი მეფისა, და უნი სახლნი ქალაქ-

¹⁾ ეს სიტყვა არ არის ბარ—ში და ქარ. ცხ—ში (გვ. 456).

²⁾ ამ სიტყვის შავიერ ქარ. ცხ—ში: შინა.

სანი: და უოველა სახლი დიადი მოცეცხლა ცეცხლითაჲ: ესე უოველივე ჩვენდა მომართ აღასრულა უწყალობის ღანგთემურ, და სპა-თა მისთა, რ სრულჰქევს უოველივე ბრძანებული მისი:

511 ამისა შდ აღიძრეს, და წარვიდეს მუნითგან, და ჩაფლეს კახეთა, იციტა წარმოსტევენეს, და იაფარ ჰქევს, და მრავალნი ტეგე ჰქევს, და რომელნიმე მოსრნეს ზირითა მახვილისათა, და შენობანი უოველივე მოცეცხლეს, და წარვიდეს ღანგთემურისათანა, და მიულოცეს განმარჯვება:

ხოლო ჟამსა მას მივიდა ღანგთემურ შაქის, და მიერთნეს უოველივე მკვიდრნი მის ადგილისანი, მიიმძლავრნა და ვერვის ძაღუდვა წინააღმდეგობად მისა. და ჰქვენა უოველივე საბრძანებულსა ქვეშე თჳსსა: მაშინ შემოიკრიბა და მიერთნეს უოველივე კავკასიანნი და ლეენი, შირვანელნი, და გილან მახანდარელები: და თანა¹⁾ ჰქვა ზერობილად მეფე ბაკრატ, და უოველივე მისთანა მეფენი ქართველები, რ დიდად მოქენე იუჲ და ღონე ჰყოფდა ღანგთემურ მიქცევად ჰსჯულსა მისსა ზედა მეფისსა²⁾, და აღუთქმიდა მრავალსა ნიჰსსა, და ზატევისა დიდძალსა, და კდ მინიჭებასა საქართველსასა, და უკეთუ არა სარწმუნო მექმნა, და არა ისმინო ჩემი, ვბრძანო სიკდილითა ბრტითა სიკდილი შნი, და უთავე ქართველთა რომელნიცა ზერობილარანი ჩემ მიერ:

ხოლო მეფემან ბაკრატ არასს მზრუნველმან თავისა თჳსისამან, და ვითარცა სურვიელმან მწარისა სატანჯველისამან და სიკდილისა³⁾ ქს სარწმუნოებისათჳს, არა ინება, და არცა სათნო უნდა მორჩილება მათი, და დატეგება ჰსჯულისა თჳსისა: ად გამოკნისათჳს ქართველთასა, რათა არა მიზეზითა მისითა იქმნას აღსასრული მათი მის უწყალობა მძლავრისა მიერ: ამისთჳსცა მოიპოვა ღონე რაჲმე კელოვნებით ძვინად მათდა აღმჩეკელმან, რცა თუ ზირ მორჩილქმნილმან ნებასა მათსა: მან ხ გულისთა შოკად განშორებულმან მცირედსა ჟა შინა უმჯობესისა საქმისა წარმართებისათს, რათამცა კსნილ, და განტეგებულქმნენ მათ მიერ, და

¹⁾ ეს სიტყვა არ არის ბარ - ში.

²⁾ ბარ - ში და ქარ. ცხ - ში: მეფისა ბაკრატისსა.

³⁾ ბარ - ში: სიკუდილისამან.

ამისთვის მიჰყავს ნებსა ლანგთემურისსა: ხ¹ ლანგთემურს რა ესმა
 მორჩილება მეფისა ბაგრატისა, განიხარა სიხარულითა დიდითა, და
 მსწრათლ წარავლინა კაცი, და თავისუფალ ჰყო ჰერობილებისკან,
 და მიიუყანა სახიდ თვსად, და შეიტკბო და დიდად ჰატავს(ცა¹), და 512
 კერეთვე ქართველნიცა განთავისუფლან კრულებათაკან: მაშინ მია-
 ნიჭა მეფესა ბაგრატს წყალობა, და უბოძა საბოძარი მრავალი, და
 მოფენილობა სახლთა, და საწყეტელნი და სხვანი მრავალნი საჰმარნი
 და სამკაულნი უოველივე შემსკავსებული სიმდიდრისაებრ კელმწი-
 ფობისა მისისა, და მრავლითა ნიჭითა, და საბოძართა სიმრავ-
 ლითა აღურულა გული, და უფოფდა ძმებრივსა ჰატავს, და სიუვა-
 რულსა უზომოსა მიქცევისათ¹ მისისა სჯულსა მაჰმადისსა: ხ² მეფე
 ბაგრატ დაღათუ პირითა ადიარებდა ჰსჯულსა მათსა, ა¹დ მტკი-
 ცედ ეგო გულითა მკურვალთა საწმენებოსა ზ¹ა ქ¹სსა, და
 საიდუმლოდ თვსაკან ეკედრებოდა დ¹თსა ცრემლითა მღუდართა,
 რათა განტევებულ იქმნეს მათ მიერ:

მაშინ ქართველთა უ¹თავე დაატევებინეს იძულებით ჰსჯული
 მათი, და მიიტცეს ჰსჯულსა მათსა, და უფროსდა მას ზედა მწუნარე
 იყო მეფე ბაგრატ მადრეკისათვს და დატევებისა ქართველთა ჰსჯულ-
 სა ქრისტიანობისსა, და ჟ¹ა მას დიდად სათნო უჩნდა ლანგთე-
 მურს მეფე ბაგრატ, და უსშენდა და მორჩილებდა სიტყუასა მისსა,
 და არღარა უფარვიდა საიდუმლოსა სვინიდიისისა თვსისსა, და იყო
 თანა განმზრახი ლანგთემურისა:

ხოლო ჟამისა მას დაეპურა უოველივე აღმოსავლეთი ლანგთე-
 მურს, და არღარაჟინ საეჭველ უჩნდა წინააღმდეგობი: ვინათკან მეფე
 ბაგრატ თანა ჰყუა, და ს¹დ საქართველო საბრძანებულსა მისსა ჰკე-
 შე იუვნეს: და ესრეთ მოქადულიყო დაპურობისათვს საქართველოსა,
 და მეფისა ბაგრატისა, რათამცა კელმწიფა ჰურობად პირი უოვლისა
 ქ¹უანისა, და ამისთვის დიდად ჰატავცემულიყო მას მიერ:

ხოლო დღესა ერთსა ოდენ იუენენ მხოლოდ იუენენ²) თვსა-
 კან თვთ მურობელი მძღავრი ლანგთემურ და მეფე ბაგრატ, და

¹) აქ ბარათაშვილის ვარიანტს აკლია ერთი ფურცელი მე-590 გვერდის
 შემდეგ.

²) ეს სიტყვა არ არის ბროსეს გამოცემაში.

513 ზრახვიდენ ურთიერთას: მაშინ ჰქრჭვა მეფემან ბაგრატ ლანგთემურს სიტყუითა ლიქნითა, ვინათგან ესრეთ ვსტან სიმტკიცე სჯულისა თქვენისა, და აწ მეცა სარწმუნო მიჩნს, და ესრეთ მნებავს, რათამცა ს'დ მორჩილვუნე სჯულისა თქვენისა მკვიდრნი საქართველსანი, და უკეთუ გნებავს მოქცევა მათი სჯულისა თქვენსა ზედა: აწ მომეც სამრავლენი სმათა თქვენთანი, და მე წარვალ სამეფოსა ჩემსა საქართველსა, და მე მოვხადო უთავე მკვიდრთა ქართლისათა, დიდებულთა და მდიერთა, მთიულთა, ოვსთა, დვალთა, სვანთა, და აფხაზთა: ამათ უოველთავე მე დავარწმუნო ჰსჯული თქვენი, და იგინი ვუენე მოხარვე, და მორჩილ ბრძანებისა თქვენისა:¹)

მაშინ ვა ესმა საქმე ესე ლანგთემურს, დიდად მხიარულიქმნა, და სარწმუნო იქმნა განზრახვასა მისსა ზედა, კ'დ უმეტესად მატვისცა, და მიანიჭა საბოძვარი დიდძალი, და განძი, და საკელმწიფო საჭურჭლე: და აღამზადა სმანი ჰქრჩეულნი, კაცი ათორმეტათასი, და უჩინა მათ სარდარი, და ათასის თაფნი: და ამცნო მათ ლანგთემურს, რათა ჰმორჩილებდეს მეფესა ბაგრატსა, და არა ურჩეკქმენ სიტყუასა მისსა: ხ' წარმოვიდა მეფე ბაგრატ, და მისთანა მუოფნი ქართველნიცა, და სმანი ლანგთემურისნი ათორმეტი ათასი, და ესრეთ იქმნა წინაუკმო აღრჩევა ესე მეფისა ბაგრატისა:

ვითარცა ჰირველ აქიტოფელი აბესალამისთჳს, და ესე არათუ თანა განმზრახ იქმნა საქმედ სიბილწისა, ა'დ შურის ძიებისათჳს ჰირველთა მათ სიბოროტეთა და უკეთურებათა ლანგთემურისთა, რ'ლი ჰქო საქართველსა შა: მაშინ წარმოემართა, და მოიწია არეთა, და მზღვართა საქართველსათა, და იმარჯვებდა ჟამისათუ ვითარძი საბრკე უდგას სმათა ლანგთემურისთა: ხ' ჟ' მას დავებურა ს'დ საქართველო გიორგის, ძესა ჰირმშოსა ბაგრატისასა: მაშინ წინა აღრჩევით იღუმალ წარავდინა მეფემან ბაგრატ კაცი ერთი მკედართაგანი, სარწმუნო გულისა თჳსისა მალე მსროლად წინაშე ძისა თჳსისა გიორგისა: და მიუწერა ესრეთ, განგერი საბრკისა მისგან ლანგთემურისა, ძალითა უ'დ ძლიერისა ღ'თისათა: და აწ მოვალ შურისტებად და ძიებად ჰირველთა სიბოროტეთა, რ'ლი ჰქო

¹) ბროსეს გამოცემაში: საბრძინებელსა თქვენსა ქვეშე (ქარ. ცხ—ბა, გვ. 458)-

მან ჩვენზედა, და საქართველოსა ზედა: აწ ესეკა მომეფეს სხანი ლანგ- 514
 თემურისნი, კაცნი ვითარ თორმეტი ათასი, დიდად ჰჩრეულნი, და
 წარჩინებულნი მისნი, სავსენი განძითა, და საჭურჭლითა მრავლითა:
 და ესე იუო წადილი, და სურვილი სვინიდიისის ჩემის ესრეთ: და
 ვა მიუმცნო ძეს თვსსა გიორგის: მაშინ მოვიდა¹⁾ მეფე გიორგი
 ღიბთიმურეთით, და ესმა დვალითაგან დალატი ქსანთ ერისთვსა,
 განრისხნა, და განილაშქრა მათ ზედა, და შემოვიდა გზასა ანაბე-
 თისასა, და იწუო ტუვენვა, და აკრება მათი, და მოაკრა სდ
 დვალით:

მაშინ მოუწოდა სხათა საქართველოსათა, და შემოიკრიბნა უო-
 ველნივე, და წარმოემართა, და მოვიდა და დაიბანაკა ერთსა ვიწრო-
 თაგანსა გზასა სიმაგრისასა, სადაცა წინასწარ ბირებულყო მეფისა
 ბაკრატის მიერ: ხოლეს მოიწია მეფე ბაკრატ, სადა იგინი აღ-
 გილსა მას²⁾ მზირად განწყობილიყვნენ, უქმნეს წინა უკანა სხათა
 ღანტემურისთა: მაშინ მიეტყვნეს ქართველნი, ვა ხანძარი აღტუი-
 ნებულე ქართა მიერ, განძვინებულე მდელითა ველისათა, ანუ
 მადნართა შინა:

და ვითარცა ხე ცუდითა დაკოდნეს ბეჭნი მათნი, და ჰიკითა
 მახვილისათა მოსრნეს იგინი: და მოიწია მათზედა რისხვა დისა
 საშინელი, ვა იგი ილოცა ეზეკია მეფემან დისა მიმართ სენე-
 ქრემისთვს: და გამოვიდა ანგელოსი³⁾ უა, და მოსრა ბანაკისა
 მისგან ასურასტანელთასა ასოთხმეოცდა ხუთი ათასი კაცთაგან
 მთავართა: ესე ვითარი რისხვა დისა მოიწია სხათა ზედა ლანგ-
 თემურისთა: და მიუწუეს მათცა საწუაული იგი, რომელიცა მოუ-
 წევს საქართველოსა, ვითარცა იტუჯს დაფით, ასულთა ბაბილოვნი-
 სო უბადრუკო, ნეტარარს, რომელმან მიგაკოს შენ მისატებელი იგი,
 რომელ შენ მომაკენ ჩვენ: და შემდგომი:

ხოლო მოსრეს ჰიკითა მახვილისათა უოველნი სხანი ლანგთე-
 მურისნი, ვრ ათორმეტი ათასი, და ერთიცა მათგანი არა განეკა:

¹⁾ აქ თავდება ნაკლები ტექსტი ბარათაშვილის ვარიანტისა.

²⁾ ბარ—ში: აღგილსა მას, სადა იგინი.

³⁾ ქარ. ცხ—ში და ბარ—ში: ანგელოზი.

516 და წარიდეს ქართველთა ნატყვენავი, და იავარი მათა: და იუენენ სინარულთ და შვეებით განმარჯვებულნი, და უფროსდა მახარულ-იუენენ ხილვისათჳს მეუფის ბაკრატისა, და მისთანა მეოფთა ქართველთას: რ^ე ესრეთ გამარჯვება მასცა დ^ღთნ ქართველთა, რომელ თომერტის ათასის რჩეულის დანგთემურისა სზისა მომსვრულთა თორმეტი კაცი არა დააკლდა მათ მეგრ სქართველთას ამა წეობათა შინა:

მაშინ ვითარცა მიესმა დანგთემურს ამბავი ესრეთა, შეუძნად ვითარცა ს^ედ მიდებულ ქმნილიყო მისთჳს უზველიავე საკელმწიფო, და განსტებელი თჳსი, იშთებოდა სულითა, და განიხერებოდა შერითა, და იმძლავრებოდა ბორბოტთა გულის სატყუათაკან: მაშინ დადაიდუმა საქმე იგია: და დანიზამთრა მუნვე შაქის ბანაკითურთ თვისით, და იყო მუნ ჟამის რაოდენსამე: და ვ^ან მოიწია თვე მარტისა, შემოკრიბნა სიმრავლენი სზანი უმრავლესი ზღვისა ქვიშისა და უმეტესნი ჰირველთას: მაშინ მოუწოდა შირვან შაჰს ბანაკითურთ თჳსით, და მოვიდა იგიცა სზითა ურიტნებითა, და წარვიდა დანგთემურ ძალითა მრავლითა, და საშინელებითა ზარის საკდელითა, საუფირითა, და დაბ-დაბთა ცემითა, და ბუკთა ტკრციალებითა¹⁾, და ესრეთ მოიწია ბარდავს, და მუნ დაეტყვა საჭურჭლენი, და ბარგნი, სამომარნი, რომელი არა ეკმარებოდა, და დააჩინნა სზანი მეომარნი, და ესრეთ წარმოემართა, და მოიწია მდინარეს მას ზედა მტკვარსა:²⁾ და გასდვა კიდი ნაგებითა, და განუღეს მას ზედა: რ^ე მას ჟამის იყო გაზაფხულის ჰირი, და წვიმა, და მოსთოდდა³⁾ მათა ჰეროფნებისგან, და არდარა ჰეოფნეს მუნ, ა^დ მოისწრაფეს შენობათა შინა:

ხოლო მეფემან ბაკრატ და ქემან მისმან გიორგიმ შე-
მოკრიბა სზანი საქართველოსანი, რომელთა მინდობითა და საწმუ-
ნობითა დ^ღთისათა არა ჰქრიდეს სიკვდიდ განწირვად თავთა მათთა,

¹⁾ ბროსეს გამოც—ში და ბარ—ში: ტკრციალითა.

²⁾ ამ სიტყვაში „მ“-ს შემდეგ ნახმარია ნახვეარ ხმოვანი ასო ანტონ კათო-
ლიკოზის შემოღებული.

³⁾ ბროსეს გამ—ში: მოსთოდდა.

დადაცათუ უმრავლეს იუნიეს იგინი უმეტეს ასითა ათასითა: ზემოთა: 1) ად არა შეშინდეს, არცა მომედგრდეს: ხ შეფემან ბაგრატ და ქემან მისმან გიორგიმ, და ერთგულთა სზათა მისთა ქართველთა შუის მიისწრაფეს მათდა მიმართ:

აწ მიხედეთ მაშინდელსა მას სიჭკველესა, და მკვეც ქმნილებასა, და ჰსჯულისა სიმტკიცესა, მკვიდრნო საქართველოსანო, ჩინებულნო და 516 რჩეულნო, თუ ვითარი ახოვნება, და გულმოდგინება აჩვენეს უსჯულთათა ზა, არა დაკნინებისთჳს საქართველოსა, რ ესრეთ ჯერ უხნდათ მაშინ ბრძოლა მათი, ვითარმცა მკვეცთა სრფა და შექცევა უარაისა შა:

მაშინ მივიდეს ქართველნი, სდა იგინი დაბანაკებულ იუუნეს ჰირველ, შემოსლვადმდე მათსა შენობათა შა ქართლისათა, ესენი მიეგებნეს წინა და მიეგებნეს²⁾ სზანი ქართველთანი, ვითარცა ლომი ჯოგთა მრთ კანჯართასა: და ვა მკელი ფართათა მრთ თხათასა: დაევეთიეს ურთიერთას, და იქმნა ბრძოლი ძლიერი იმიერ და ამიერ: აჴა მიხვდეს რჩეულებსა და ქებულსა ჴაბუკთა ქართველთასა დდე და ჟამი სიხარულისა და განცხრომისა, და ჰირველსავე კვეთებსა ზედა მიდრკეს იგინი, და შეანარცხეს ურთიერთას, ვა შავარდენტა მიერ განქრეული გუნდი ჴილეუავთა, ეგრეთ საგონებელი იუუნეს ბანაკნი ლანგთემურისნი: ად სიმრავლისაგან მათისა ვერა აგრძნეს ბოლოდ კერძოთა მეოფთა ბანაკთა მისთა, ესე ვითარი ძლიერი ბრძოლა თხემსა რაზმითა წუობისა მათისასა: რ მაშინ ფად სანატრელ საგონებელი იუ შორით მჴვრეტელთა კანთა მრ, ახალმოსაკეთა მათ მოყმეთა ქართველთა ჴაბუკთა სიჭკველე, და მკარცხლი მორბედობა, რომელი კმა იუო ძველთაგანცა გოლიათთა, და ჴაბუკთა ომად, რომელთა ზედა მათ მრ მივიდოდეს სიმწვაგენი, დაშკვეთებულნი ისართანი, მიფეთებულნი კრმალთანი, და მხეთქებულნი ორთლთანი, და უშრამედობანი, და სიმპარკნი მკლავთანი, და ამას შა განკრძელდა ომი:

ხოლო ლანგთემურისა მიერ ჰირველვე განწესებულ იუუნეს

1) ბარ—ში: ზომითა.

2) ბარ—ში და ბროსეს გამ—ში: მიეტევნეს.

მცველნი, რა არავის უტყუებდენ მღვთოფარებასს, და მაშინდა შეკრბეს ზოგად ერთ გუნდად, რ სიფიცხისაგან ამისა ფდ შეძრწუნებულთა ეგუფებოდათ სიფტოლა, და უკუნქტევა: ხ ლანგთემურ აღირჩია განწირვა თავისა თვისსა და სიკდილი, და არა უკუნ ქტევა:

517

მაშინ იკადა მახვილი, და თვით განვიდა წინაგანწეობად, აღიზახს კმითა დიდითა სპათა მრთ თვისთა, და განმკნდეს სპანიცა მისნი, და მიეტევენეს მიმუფრებასს თანა ამისას: რ სპანი ქართველთანი ფდ დამამშვრალიუენეს, და დაეღეწნეს აბჯარნი სამარენი, ად კდცა ფიცხლად იბრძოდეს, და სრვიდეს სიმრავლეს მათსა, და დასთვედეს სისხლსა მათსა, რომელ უფველნივე მეწამულად იხილვებოდეს სპანი ქართველთა, ცხენით კაცითურთ, და მოისრა ორკერძოვე ბანაკი ურიცხვი, და უფრისდა ხუთი ზომა სპანი ლანგთემურისნი მოისრნეს, რ განგრძობასათანა ამისას, ვერდარა ძალეღვათ ქართველთა წინა განწეობაჲ მათი დიდისა სიმამშვრალისაგან, და არცადა იარაღი შერჩომოდათ, არცადა ცხენთა მათთა ძალეღვა სრბა: რ მე ეგრეთ ვერ ძალმიძს აღწერა¹⁾ და შესხმა ქებათა²⁾, სიმენე³⁾ და ახოგნებათა მათ ჭბუკთა ქართველთასა, ვითარ იგი სპარსთა წიგნთა შა წერილარს ქება სპათა ქართველთასა: მაშინ უკუნ იქცა მეფე ბაგრატ და ქართველნი და მიჭმარეთეს სიმაგრეს მათათსა, და დევნაუყო უკანა მათსა ლანგთემურ, და სდ სპათა მისთა:

ხ ო ლ ო წინათვე წარსულაიუენეს ხიზანი სქართველთასანი სიმაგრეთა შა, რომელნიმე მათთა შინა კავკასიისათა, რომელნიმე სხვათა სიმაგრეთა მრთ იმერთასს, და არდარავინ დაშთა სქართველთასს, არცა იპოვებოდა ხიზანი შენობათა შინა, უფველნივე შეღვთოღვილ იუენეს მათთა მიმართ:

ხ ო ლ ო მეფემან ბაგრატ და ძემან მისმან გიორგიმ მიისწრათეს სიმაგრეთა შინა, და წარვიდეს ქართველნიცა თვისთვისად: მაშინ შემოვიდა სქართველთას შინა რისხვითა დაუპურბელითა,

¹⁾ ბარ—ში და ბროსეს გამ—ში: აღწერად.

²⁾ ბარ—ში და ბრ. გამ—ში: ქებისა.

³⁾ ეს სიტყვა არ არის ბროსეს გამოცემაში.

და ვითარ იგი ჰკონებდა, ვერ მიემთხვივა ნებასა გულისთქმისა თვისისას, ვერ ჰოგნა ხიზანნი: და მოგლეს ს'დ ქართლი, მოაოკრეს, და დაწვეს უნივე შენობანი, და უფროსდა წ'ნი ეკლესიანი, და მონასტრები დააქციბინეს, და დაწვეს ცეცხლითა: ესე მეორე ბოროტი მოაწია წ'თა ეკლესიათა ზედა, და შ'დ მცირედისა ჟამისა წარვიდა ლანგთემურ და მიიქტა მუნვე ყარაბაღს, და დაჭყო მუნ ჟამ რაოდენმე:

ხოლო მეუემან ბაგრატ კ'დ იხურა სამეფოთა თვისი, და განაკება კეთილად, და მცირესა ხანსა შინა მიიტყვალა მეფე ბაგრატ სარწმუნოებითა და სინანულითა¹⁾: და დაჯდა მისწილ მეფედ გიორგი, ძე მისი: იქ'ს აქეთ:

ამასვე²⁾ ჟამსა მიიტყვალა უ'დ სანატრელი კ'ზი ელიოზ: და დაჯდა მისწილ კ'ზად გიორგი:

დასრულა უკ'ც მეუემან გიორგიმ გლოვა დიდი, და უოველივე წესი დაფლვისა სრულ ჰქუეს:³⁾ შემდგომად ამისსა, დაიხურა მეუემან გიორგიმ უოველივე საქართველო იმერნი და ამერნი: და შეფობდა ერთობით ს'დ საქართველოსა ზედა: და ვ'ა ესმა საქმე ესე მძლავრსა მას ლანგთემურს სიკუდილი მეფისა ბაგრატისა, და გამეფება ძისა მისისა გიორგისა, კ'დ აღივსო შურითა და რისხვითა დაუხერობელითა, რ' ესეოდენი ბ'რტი და უკეთურება არა მოეწეინა, და არცა დააცხვრო გულისწერომა თვისი, მაშინ გამოაყენა მეწინავეთ სარდარი თვისი სახელით ყარაღათი, და შ'დ თუტა წარმოვიდა სპითა ურიცხვითა:

ხოლო განსცა საბოძვარი მრავალი სპათა თვისთა ზედა, და დასცალნა საღარონი, და საჭურჭლენი თვისნი უოველინივე, და ესრეთ დაიერთგულნა სპანი თვისნი, და აღაზრზინნა იგინი, ვ'ა შეკეცნი განრყენად ქ'ს სამწესოთა, და იღრკენდეს შეგინებულთა კბილთა მათთა ქ'ს შემოსილსა მეფესა ზ'ა: მაშინდა წარმოემართა და მო-

¹⁾ ბარ—ში და ქარ. ცხ—ში: მიიტყვალა სარწმუნოებასა ზედა და სინანულსა შინა მეფე ბაგრატ.

²⁾ ბარ—ში და ქარ. ცხ—ში: და ამასვე (გვ. 462).

³⁾ ბარ—ში და ქარ. ცხ—ში: და დაპყო (ამ ორი სიტყვის მაგიერ ბარ—ში: და ყო) გლოვა დიდი მეუემან და აღასრულეს წესა დაფლვისა.

წია უარაბადს საშინელებითა, და დიდ ძალითა ბანაკთა სიმრავლითა, რ ვერ იტყვდა ვერცა ქალაქნი, და ვერცა დაბანი სპათა მისთა, და¹⁾ სიმრავლისაგან სპათსა²⁾ არა იყო რიცხვი: და ესრეთ წარმოვიდა გულისწერობით აღძრული, და მოიწია მზღვართა საქართველსათა, და დაიბანაკა მუნ: **ღა³⁾** წარავლინა კაცი ერთი, და მიუწერა მეფესა გიორგის ესრეთ, ვ⁴⁾დ მამამან შენმან მეფემან ბაგრატ, არა საწმუნო ქმნილმან მორჩილებისა ჩემისამან, ქმნა ბოროტი და ზაკვიით განხეთქა ზოგი მეფობისა ჩემისა, და ვ⁵⁾ა ქურციკი საბრკით განერა მახეთაგან ჩემთა, და მოსრა პირითა მახვილისათა სპანი ჩემნი რჩეულნი, რიცხვით თორმეტი ათასი, რომელ არცადა თუ ერთი განერა: და უკეთუ შ⁶⁾დ ამისა საწმუნო თუმცა ქმნილიყო მორჩილებად ჩემდა, არამცთა შეძიებულვიყავ შურისა მის პირველისა, ა⁷⁾დ: ვინათგან აწ შენ დაგიპურიახ⁸⁾ საქართველო თვინიერ ბრძანებისა ჩემისა:

რამთუ ქვეყანა ესე კრმლითა ჩემითა დამიპურის, და საბრძანებულსა ქვეშე ჩემსა არს: აწვე მოვედ ჩემდა, და იყავ მორჩილ ბრძანებისა, ეკრეთ ვითარცა არს წესი მონათა თვსთა უფალთა ზედა: და მეცა კეთილის მოქმედ ვიყო შენდა მომართ, და იყოს მშვიდობა ურთიერთას შ⁹⁾ს:

ხოლო უკეთუ არა იხებო მორჩილება ჩემი, ვყო მრავალი ბოროტი შენზეა და თემთა შენთა ზედა უძვირეს ჰირველისა, და ესრეთ ს¹⁰⁾დ იავარ ვყო სამეფოჲ შენი: მაშინ ვ¹¹⁾ა ესმა ესე მეფესა გიორგის, განბასრა ამპარტყანება და ქედმაღლობა მისი, და შეუთვალნა მეტყველმან ესრეთ: დადაცათუ საკინოხ¹²⁾ ხარ და ბარბაროს ჰსჯულითა, და არა უწვი წწარმეტყველთა მიერ თქმული, თუ ვითარ იტყვს ო¹³⁾ნი ამპარტყანთა შემუსრავს, ხ¹⁴⁾ მდაბალთა მოსტის მადლი, ესე უწოდდე, რ მეფობისა შენისა არა უმცირეს ვარ, არცა უდარეს: არა უწეია, რ ძირთაგან დავით წწარმეტყველისათა აღმოცენებულვართ, და მის გამო ცხებით განგებების მეფობა ჩვენ ბაგრა-

¹⁾ ბარ—ში და ქარ. ცხ—ში: არამედ.

²⁾ ბარ—ში და ქარ. ცხ—ში: ბანაკთასა.

³⁾ ბარ—ში: ხოლო.

⁴⁾ დედანში სწერია: დგიპურიან.

⁵⁾ ბარ—ში და ქარ. ცხ—ში: ხარკინოხ.

ტანთა, და ტომნი ვართ დავით მეფისა და წინამეტყლისა, რომლისათჳს ბრძანა ღწ, ვ'დ ერთგ(ზ)ის ვეფუტე წმიდასა ჩემსა და-
ვითს, და მე არა ვეცრუო მას, ნაყოფისაგან მუცლისა შენისა
დაესკა საუდართა შენთათ: და ესე დავით იგი არს, რომელმან ერ-
ათთა შურდუღითა მოკლა გოლიათი, და შემეხრა ქედმადლობაჲ
მისი: ამისთჳსცა განკებითა მრავალმწიქალისა ღწისათა მეფედ
დამკვიდრებულვართ ს'დ საქართველთა ზ'ს, და ესრეთ განთავი-
სუფლებულვართ, და სხვა მეფე არა უფლებულარს ჩვენზ'ს, გარნა
მეუფე იგი ზეცათა უ'ი ჩვენი იესო ქ'ე:

ხოლო მეუბობაჲ შენი აქაცა მსწრაფელ წარმავლარს და
უმკვიდრო: და მუნ საუკუნოდ გეგულები ცეტხლი უმრეტო, რ'ლი
განმზადებულ არს ეშმაკათჳს, და შენებრ მისხურთა ეოველთა: 520
თჳსვე, და მზაკვარებითა მაგით, და კელაგებითა ბელაზებულთათა
დაგიპურიეს ს'დ აღმოსავლეთი'), გუაკს სიმრავლე ბანაკთა, და სხანი
ჟრიცხვნი: და ესე სამგზის მოსრულხარ, და იავარ გიყოფიეს სამ-
კვიდრებელი ესე სამეფო ჩემი,

და წილხდომილი ესე სამწიქო წმიდისა დედოფლისა ჩვენისა
ღწისმშობელისა, და ესე არათუ ძალისა შენისა მოქმედება არს,
ა'დ ცოდვათა ჩვენთა განმრავლებისათჳს სამართლად გვწვართნა ჩვენ
ღწინ: რ' ესე ოდენი ბ'რტი გიყოფიეს, და არა განსძელი სისხლთა
ჩვენთაგან: და კ'დ გნებაჳს შეჭმად კორცთა ჩვენთა ძვალთათანა:
და აწ ვინათგან ეკე ვითარითა სილადითა მოქადულხარ ჩვენდა მო-
მართ მომავალი, მოვედ თუცა არა ხარ სეუეკქალ და დიაც, და თუ
შენ არა მოხვალ, მე მოვალ ძალითა ღწისათა 2) სძითა ჩემითა:

რამეთუ სამგზის შენცა გიხილავს, და სიმრავლეთა მაგათ
სმათა შენთა უწყიან მკეც ქმნილება, და გამოცდილება ომისა შ'ს
ჭაბუკთა ქართველთასა, დადათუ სიმრავლითა ძალისა შენისათა მრ-
ვალი ბ'რტი გიყოფიეს ჩვენდა მომართ, ა'დ უვნებელად არცა ჩვენ
მიერ წარსრულხარ, და ესრეთ წარგზავნა მოციქული ლანგთემურისა:

ხოლო მეფემან გიორგიმ მსწრაფელ შემოკრება ს'დ სამეფო
თ'სი, სხანი რჩეულნი იმერნი და ამერნი: 1) მესხნი და კახნი, და

1) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: და.

2) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: რჩეულითი.

ეკუკელინგე საქართველო, და წარმოვიდა: მაშინ მოვიდა მოციქული იგი წე ლანგთემურისა, და წარმოუხსრა უკუელავე თქმული მეფისა გიორგისა, და დიდათ აქო სიმკნე და სიქველე მეფისა გიორგისა და სმათა მათისა, და სიტყუათა მათხუდა უურხსდა განძინდა, ვითარცა მიეცი ბრტი, და აღიყარა სიმრავლითა ძაღისა თხსისათა, და წარმოჰქადა ივიცა, და შეემიხვინეს ურთიერთას, მაშინ ფიცხად მიეტევნეს ქართველნი, ვა ცეცხლი თივათა: და ავა შეიქნა ომი ძლიერი იმიერ და ამიერ, და დიდად სახელოვნად გამოხნდეს სმანი ქართველთანი, სრვიდეს და იხერობდეს, და განგრძელდა ომი, და შეადრწუნეს სმანი ლანგთემურისნი, გარსა სიმრავლისგან ბანაკათა მათისა ძრვა ვერ ძაღედვათ, რ ესეოდენი სიმკნე ახკენეს ¹⁾ სმათა საქართველოსათა, ვითარმედ შეჭკლას კისკასად შუსა შინა რაზმთა მათისა, და ეგრედ მახვილწვიდენი სრვიდეს, და განვიდიან თაკითგან ვიდრე ბოლომდე, და კდ მათგან უკნებელად უკმოქცეოდან შს ბანაკისა მის ისმაიტელთასა: და ესრეთ სახელოვნად გამარჯვებულნი მოვიდიან ღვთივ გვირგვინისნასა მეფის გიორგის წე, და მოულოცევიდნი განმარჯვებასა: მაშინ ფდ შეწუნხა მძლავრი ლანგთემურ, ესრეთ რომე ამისთანა მარცხი და ზიანი მას არსოდეს შემთხვევია, და ესე ვითარითა სიმკნითა ღომებრივითა გულათა შებმა უევეს, და ურიცხვნი სმანი მოიხრნეს ზირათა მახვილისათა ქართველთა მიერ, ად სიმრავლისგან მათისა არა აკლდებოდათ: ხ ლანგთემურ გამოცდილიყო, და უწყოდა ქართველთა ომისა სიფიცხლე, და ადრე სიმამრადლე, ამისთხსცა დაღათმიონა, ვადრემდე დიდად დაშვრეს ომისგან ქართველნი:

ხოლო ოდეს მიმეოვრდა ომი, და მზეტა მიდრკა შიასასეღელად, ჰსცნა ლანგთემურ ფდი სიმამრადლე, და დაღაფა მეფათა, და დაღეწა აბჯართა საომართა სმათა ქართველთასა: მაშინდა განიწირა თავი თსი მოსიკდიდ, და აღუზახა კმითა დიდითა სმათა თსთა, და განმკნდეს ივინიცა, და ესრეთ მიეტევნეს სმათა ქართველთასა, და რაცოდენ ძაღედვათ კდ შებმა უევეს, ად ვერდარა ძაღედვათ წინა დადგომად ფრიადისა სიმამრადლისა და მოჭირვებისა-

¹⁾ ეს სიტყვა ქარ. ცხ—ში გამოშვებულია, ხოლო ბარათაშვილის და მეგრელების ვარიანტებში არის.

გან: და მაშინდა ზღაღღეს ბანაკმან ისმაიტკლომან ლანგოემურ და აგარინთა, და მიდრეკეს ქართველნა, და ივლტოდეს მოათა მიმარბ და სიმაგრეთა:

მაშინ ლანგოემურ წარმოვიდა, და მოადგა ციხესა ჰარველად ტფილისისასა, მაშინ დადად განმავრებულ იყო ციხე იგი ტფილისისა, რ' მდგომარე იყვნეს შინაგან ციხისა სხანი ქართველთანი, და ბრძოლა უყო ძლიერად, და ეგრეთვე ძლიერად იბრძოდეს მეციხოვნისი: და მოატყა ლანგოემურ ს'დ გარემონი ტფილისისანი, და მაშინდა მძლავრებით იხებეს შემუსრვა ციხისა, და ეგრეთცა შემუსრნეს ციხენი და ¹⁾ ზღუდენი, და ხანთა რადენთამე შ'ა აღიდეს ციხე იგი ტფილისისა, და ეგრეთვე უკუეღნივე სიმაგრენა ქართლისანი, აღიდეს და დაიპირა ქართლი, და შეაკენა ციხესა შინა ტფილისისასა სხანი სორასნელნი, და თვით აღიყარა და წარმოვიდა, და დადგა მუხრანს: და შემუსრნეს კ'დ წმიდანი ეკლესიანი და მონასტრები, და შეინაბანი უნი აღაპრეს, და დაწვეს ცეცხლითა: და მაშინდა მოუვიდეს ზოგი რომელიმე ქართველთაგანიცა, რომელთა არა აქეხდათ ძალი სიმაგრისა:

ხოლო იყო ვინმე მთავარი, და დიდად წარჩინებული ქართლსა შ'ა სახელათა ჯანიბეგ, ამა ჯანიბეგისა მამულსა ჩაუდგა ლანგოემურ, და აღაპრა, დაწვა და დაქცია: მაშინ მოუვიდა იგიცა და შერიგდა, და იყო ხანსა რადენსამე შინა მუნ: და მოეფეს ს'დ ქართლი, და მოაპრეს და დაწვეს, და დიდად ღონე ჰყოფდა, და წადიერ იყო შეპერობად მეფისა გიორგისა, და ვერ შეუძლო:

ხოლო რაჟს მოუვიდა ჯანიბეგ, აღიყარა და წარვიდა. და მივიდა სადაცა ჰქონდა ბარკი და სამძიმარი თჳსი: ხ' არცადა მაშინ დასცხრა ბორცისა მისგან შურისა, და გულის წერამისაგან მეფისა გიორგისთჳს: რ' ჰგონებდა კ'დ შთამოსკლასა ქართლად და დაპერობასა: ამისთჳსცა გამოაყენა ამირ სხასაღარი ხოჯა შინალი ²⁾, და ამირჯანშა: ესენი წარმოაკლინა საქართველოსა ზედა, და წარმოატანნა თანა სხანი ურიცხვნა: და უბრძანა თჳთოეულსა თჳთოსა არესა მტკიცედ დგომა, და ს'დ მოაპრება დაწვა და დაქცევა ეო-

¹⁾ ეს ორი სიტყვა არ არის ბროსეს გამოცემაში.

²⁾ ქარ. ცხ - ში (გ. 485): მიხალი.

ველთავე, რათა არღარა დაემკვიდრნენ მკვიდრნი საქართველოსანი-
 მუნ: და წარმოვიდენ იგინი, და მოვიდეს ქართლსა შანს, კ^დ
 იწყეს უკეთურებად, და ბოროტისყოფად, წავად და ქცევაად, ტყუი-
 ვად და სრვად, და უფროადა წ^{თა} ეკლესიათა ზედს ევეს მრავალი
 ბოროტი: მაშინ დიდად წადიერ იუენენ კელგებობად, და შეპურობად
 მეფისა გიორგისა, ა^დ ვერ შეუძლეს, და ესრეთ მოვლეს დიდითა
 523 ოკრებითა ქართლი, მაშინ შეიპურეს რომელნიმე შაჸუმნი მეფისა გი-
 ორგისანი, და ეკითხვიდეს სადა უოფისა მისსა, და მათ არა უწყო-
 დეს, და ვერცადა შემსლუბელიქმნეს მათგან ცნობასა საქმისასა:

ხოლო მაშინდა წარმოვიდენ, და მოვიდნენ წ^ე ლანგთემუ-
 რისა, და აუწყეს ვერ შეპურობა მეფისა გიორგისა, და მაშინ დაჭ-
 მუნდა, და დიდად მწყუხარე იქმნა: და შ^დ მცირედისა ადოყარა და
 მივიდა უკაბადს, და დაიბნაჸა მუნ:

ხოლო იყო ვინმე მუნ კერძოთა არეთასა, სახელით თირ-
 ხულთან, ქვეყანისა ჯალაისა, და ესე იყო სჯულოთა მახმადიანი¹⁾, მა-
 შინ ოდეს მოვიდა ლანგთემურ უკაბადს, ესე თირ სულთან ფ^დ
 წინააღუდგა ლანგთემურს, და მრავალი ბოროტი შეამთხვივა თვით
 ლანგთემურს და სძათა მისთა, და იყო განდგომილ მათგან, და
 არა ჰმორჩილებდა ლანგთემურს, და რაოდენ ძალებუა, ჰბრძოდა მათ:
 ხ^რ ვერღარა შეუძლო წინააღდგომად მისსა, და ესრეთ ლტოლვი-
 ლი წარმოვიდა, და მოვიდა მეფისა გიორგისათანა: ხ^რ მეფემან
 დიდად ზატვისცა და კეთილად ისტუმრა იგი: და იყო თანა
 განმზრახ მისსა, და ისმუნდა მისსა: და იყო მისთანა ჟამ რაოდენმე:
 და ამას შ^ა კ^დ უფროსად განმძღაფრდა ლანგთემურ: ჰსცნა ესე
 მეფემან გიორგი, და დიდად მოურნეობდა საქმის წარმართებასა სა-
 ქართველსასა, და მაშინდა უმჯობესისა წარმართებისათჳს ინება
 მორჩილებად ლანგთემურისა, და ჰკითხვიდა დიდებულთა თანა
 განმზრახთა თვისთა, და განიგულებს წარგზავნად კაცისა მშვიდო-
 ბის უოფისათვის, მაშინ სცნა რა ესე სულთან თირ, რაცოდენ
 ძალებუა დიდად წადიერიყო არა ქმნად, და დაშლად საქმისა
 იგი მის, რ^ა არა ენება მორჩილებად ლანგთემურისა: ა^დ არა

¹⁾ ქ.რ. ცხ—ში: მაჸმადიანი.

უსმინა მეფემან და წარავლინა კაცი, და იემო ჰირველ მოსრული მოციქული, რომელი წარმოველინა ლანგთემურს მეფისა გიორგის-თანა: ხ¹⁾ ესე იყო შემეცნებულ და ცნობილ მეფისა მიერ, ესე იყო სჯულითა მახმადიანი, სახელით ისმაილ, და თანა განმზრახი ლანგთემურისა, ამას მოუწოდა, და წარავლინა შეკრიგებისათჳს, და მშვიდობის უოფისა წ²⁾ ლანგთემურისა, და შეუთვალნა სიტყუანი მორ- 524 ჩილებიანნი:

ხოლო ვითარცა ესმა ლანგთემურს, განიხარა სიხარულითა დიდითა, და მართლუკენ აქცია იგივე მოციქული, და ესრეთ მიუმცნო მეფესა გიორგის, ვ³⁾ დ ფრიად კეთილი საქმე აღიწივე თავისა შენისათვის და სამეფოთა შენათვისცა, და კმა არს დაცა-დება ესეოდენისა სიბორცისა: ამიერიტგან ვუთ მშვიდობა, და უკეთუ მოხვალ ჩემდა, არცაღა მე მოვიკსენებ გარდასრულთა მათ ჭირთა, რომელნი გიქმნიან ჩვენ ზედა, ა⁴⁾ დ ნაცვლად სიმდაბლისა და მორჩილებისა შენისა, მეცა მრავალი კეთილი⁵⁾ ვუო შენზედა, და მიიღო ჩემ მიერ მრავალი საბოძვარი, და ძმებრივ ჰატვიო:

და ვითარცა წარავლინა კაცი იგი, მაშინ განიზრახნა თჳსაცან და თქვა, ვ⁶⁾ დ ესე ესრეთ⁷⁾ უწეი, რომელ⁸⁾ საქმე ესე კვლოვნებითრე განუზრახავს, და ჭნებავს ცთუნება ჩემი, ვ⁹⁾ ა ჰქუო ჰირველ მამამან მისმან მეფემან ბეგრატ, და მოსრნა ჰირითა მახვილისათა რჩეულნი სჰანი თორმეტი ათასი, ესე ვითარ¹⁰⁾ ეკების, და არცა სარწმუნო მაჩნს საქმე ესე, ა¹¹⁾ დ ზაკვით ჭნებავს ცთუნება ჩემი: მაშინ აემზადა, და წარმოვიდა სჰითა ურიცხვითა საათაბაგოსა ზედა: ამისთჳს რომელ ჰირველსა¹²⁾ შინა ახლდა სჰითა რჩეულთა ათაბაგი ივანე მეფესა გიორგის, და იყო მორჩილ მისა: ამა ჰირველსავე შურსა იგონებდა მძლავრი იგი, და წარმოემართა ძვირის უოფად ივანე ათაბაგსა ზედა, და მიიწია¹³⁾, და ჩაუდგა შიგან ზემო ქართლსა, რომელარს საათაბაგო, და ვერღარა¹⁴⁾ წინააღუდგა ათაბაგი, და ივლტო-

1) ქარ. ცხ—ში: რამეთუ.

2) ეს სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში.

3) ქარ. ცხ—ში: ვითარმედ.

4) ქარ. ცხ—ში: ვერ.

5) ქარ. ცხ—მა უმატებს: ომსა.

6) ბარ—ში: მირაიწია.

7) ქარ. ცხ—ში: არცარა.

და სიმაცრეთა შ^ა: მაშინ მრავალი ბორბტი მოაწია, და მოსრა
 პირითა მახვალისათა სუფნი მრავალნი, მრავალი ტუვე ქუო, და
 დაქცინსა წმიდანი ეკლესიანნი, და დაწვა ცეცხლითა უ^ნივე შენ-
 ბანი, თემნი და დაბანი, და ს^დ იავარ ჭევეს ზემო ქართლი, და
 წარმოტყვეს, და წარდო მრავალნი საკმარნი წ^თა ეკლესიანნი,
 ხატნი და ნაწილნი უოველნივე შერიეს, და უკმარ ჭევეს: და რა-
 დენნიცა შეიძურეს კაცნი ქრისტიანენი, რომელნიმე მოკლეს, და
 525 რომელთაცა დაუტყვეს ჭსჯული თვისი, იგინი თანა წარმოიუხანეს:
 მაშინ წარმოვიდა მუნითგან, გარდმოვლო მთა კლარჯეთისა, და
 მოიწია მანგლისს, და დაიბანაკა მუნ თთვესა ორსა¹⁾: ხ^რ მოვიდეს
 კაცნი, რომელნიცა მსხემ იუენეს საზღვართა საქართველოსათა, ის-
 მათიტელნი, სჯულითა მახმადიანნი: ესენი მოვიდეს ლანკთემურისათანა
 ძინად მეფისა გიორგისა, და სმათა საქართველოსათა მეტყვედ თა-
 ვსრეთ, ვ^დ ამიერიკაცს ვერდარა ძაღვმძს მკვიდრ უოფად სა-
 ზღვართა საქართველოსათა, ა^დ განკვასახლეთ სხვათა ქვეყანისა
 კერძოთა, და მუნითგან ვიქმნებით მოხარვე თქვენდა: რადენიცა
 ბორბტი თქვენ მიერ ქმნილარს მათზედა, იგინი უმრავლესისა
 ბორბტისა მეოთველ არიან ჩვენდა მომართ: და აწცა რ^{ეს} წარსვალთა
 ამიერ, უეჭველად იგინი ჩვენდა მომართ მ^დდომ არიან, და იდრკენენ²⁾.
 ჩვენზედა კბილთა თ^სთა:

ხოლო ვ^ა ესმა ესე, შეეწაღნა იგინი ლანკთემურს დიდად:
 მაშინ უბრძანა ამირსპასალარსა თ^სსა ამირშისს ნურადისს, და
 წარატანა თანა სმანი მრავალნი, და უბრძანა ს^დ მოაკრება კერ-
 ძოთა მათ საქართველოსათა, რომელნიცა იუენეს მოსამზღვრენი ის-
 მათიტელთანი, და წარავლინნა ესენი მათ ზედა ბორბტის უოფად
 და ვ^ა მივიდა მ^სნ, ბრძოლა უუვეს ურთიერთარს, და დიდად კარ-
 გად შემოებნეს ქართველნი, და მრავალი მოკლეს და ამოსწევიდეს:
 ვ^დ წარავლინა სხვა ამირსპასალარი თვისი ლანკთემურ, და გან-
 ტანა მრავალნი სმანი, და მივიდეს იგინიცა, და შეიბნეს და სძლიეს
 სმათა ლანკთემურისთა სიმრავლითა, რ^ე ძლიერად წინა განეწევენენ
 ქართველნი, და იბრძოლეს დღესა ხუთსა, და ვერდარა დაუდგეს

1) ბარ—ში: ორ თვე.

2) ქარ. ცხ—ში: აღრკენენ.

და აართვეს სიმაგრენი და ციხენი, რ' არა იუენეს მუნ სხვანი ქართველნი, არცა მეფე გიორგი, ა'დ იგინი ბრძოდეს, რომელნი იუენეს მოსამზღვარენი თათართანი, და იგინი უკლებოდეს მათ:

ხოლო რაჟამს იგინი წარვიდეს რა სიმაგრეთა შინა, კერცა-და ჰმადვეს ხიზანი, და დაწვეს შენობანი ყოველნივე. და მოვიდეს წ'ე ლანგთემურასა, და ამას ჟამსა მოვიდა ლანგთემურასათანა ელნი ფრანგისა, და მთართვეს ძღვენი საკელმწიფო: და კ'დ ამავე ხანთა შინა სპათა მისთა ძღვევა მოედო ბერძენთა ზ'ა: და მამინ შეეპურათ ძე ზირმშო კეისრისა, და მთართვეს ძე იგი კეისრისა ლანგთემურს, და განიხარა დიდად, და უბოძა საბოძვარი მრავალი სპათა მისთა: და რაჟს იხილა ძე იგი კეისრისა, იგინა დიდად შეიუურა და ითვისა, და შეიწყადა სიჭაბუკე და შეენიერება მისი: მისცა და მიანიჭა საბოძვარი მრავალი, და სამოსელი საკელმწიფო: და ეგრეთვე წარგზავნა იგი სამეფოსავე¹⁾ თ'სსა, და მშვიდობით განუტევა:

526

ხოლო შემდგომად ორისა თვისა აღიყარა იგიცა მანკლისით, წარვიდა და მივიდა კეცსა არაგვისსა, და დაიპურა იგი, და და აბტურია, და აღიღო ციხენი. თა სიმაგრენი, და ყოველნივე ა'დ გილნი იპარ ჰყო, და მოაკრა, და ხიზანი გერა იპურა, რ' ყოველნივე შელტოლვილიუენეს სიმაგრეთა შინა მათასა: და ამისსა შ'დ წარმოვიდა მუნითგან, და ხანსა რაოდენსავე უკან, განილაშქრა, და დაიპურა ქვეყანა სიასი, და სხვანიცა მრავალნი ქვეყანანი თ'სად მიიმძღვარსა, და უ'ნივე მოხარე ქვეყნა:

ამის შ'დ კ'დ იპურა მეფემან გიორგი საქართველო: და ვ'ა ესმა ლანგთემურს, არავე დასცხრა შურისა და ბოროტისა გულისწერომისგან: კ'დ აღამზადა სპანი ურიცხვნი, და წარმოგზავნნა ძენი თ'სნი, სულთან ჰუსეინ, ფირმა აჰმად, ამირ შის, აბუბექირ, და სხვანი თავადთა მისთაგანნი, ჯანშა²⁾, და თემურ ხოჯა, ადბუდა, სეიდ-ხოჯა, შიხალი შვილი, და სხვანი მრავალნი თავადთაგანნი: და სპანი ურიცხვნი: წარმოვიდენ და მოვიდენ ერინჯავს, და შე-

¹⁾ ბროსეს გამოცემაში: სამყოფსავე.

²⁾ ეს სიტყვა გამოშვებულია ბროსეს გამოცემაში.

მოადგენ ციხეს მას კრინჯაგისსა, რ მას უა ეპურა იგი მეფესა ქართლისსა, და ბრძოლა უფეს ძლიერად მეციხოანთა მათ: და პირველად ვერა აართვეს ციხე, და იეუნენ მუნ ხანსა რაოდენსამე: და შ'დ') აღიღეს, ამით რომე არაგინ ჭევა თანა მწე, და დიდად შეწუხდენ, და თკითვე დაანებეს: გამოვიდეს მეციხოანნი, და მიგვარეს ღანგთემურს: ხ ძენი ღანგთემურისანი წარმოემართნეს სა-
 527 ქართველსა²⁾ ზედა, მივიდეს მანგლისს, და დაიბანაკეს მუნ:

ხოლო ჰსცნა რა საქმე ესე მეფემან გიორგიმ, წარგზაგნა მოციქული, და შეუთქალა სიტყუა საჯო სიმშვიდისა, ითხოვა მათგან მშვიდობა, და აღუთქვა მორჩილება, და ურთიერთას დატება: მაშინ უსმინეს ძეთა ღანგთემურისთა და მათ მიუმცნეს, და აუწყეს ღანგთემურს:

ხოლო ვითარცა ესმა ღანგთემურს მორჩილებამ მეფისა გიორგისა, მანცა ინება მშვიდობისა უოფა ურთიერთარს, და მიუმცნო ძეთა თნითა, და იგმო იგინი თნითათანა და წარვიდენ: მაშინ წარგზაგნა ღანგთემურ ძენი თნნი ძალითა მრავლითა ბადადასა ზედა: მივიდეს და აღიღეს ბადადი, და დაიპურეს არაბისტანი, და მრავალნი თემნი ჭეკნა საბრძანებელსა ქვეშე თჯსსა: და წარმოიღეს მრავალი ნატყეენავი: მაშინ იდგა ღანგთემურ თავრიზს, და წარმოვიდა, რათამცა იხილოს ციხე იგი, რომელი პირველ აღიღეს ძეთა მისთა, რომელსა ეწოდა აღინჯა: წარმოვიდა სპითა ურიცხვითა, და სიმრავლითა ბარგისათა, და კარგებითა მრავალთერითა: და მივიდა და ნახა ციხე იგი აღანჯა: და კ'დ განამაგრა იგი, და წარვიდა და დადგა ტბასა მას გელაქუნსა: ჰსცნა რა ესე მეფემან გიორგიმ, მაშინ წარმოუგზაგნა ძმა თნი, და ძღვენი მრავალი, და მიუმცნო ესრეთ, ვითარმედ პირველადმცა მოგვიხსენებია, და აწცა მასვე პირობასა მოგახსენებთ, ვა გნებავსთ, ეგრეთ ვართ³⁾ მორჩილნი ბრძანებისა თქვენისა, და სადაცა გნებავსთ, გილასქრებთ, და ამიერიდგან ვუფთა მშვიდობა, და ურთიერთარს ერთობა: ამიერთგან კმა არს დაცხრომა გულისწურომისა, და არღარა მოხსენებად გარ-

1) ბროსეს გამოცემა უმატებს: ხანსა რაოდენსამე.

2) ამ სიტყვაში რ-ს შემდეგ ნახმარია ნახევარ ხმოვანი ასო ანტონ კათალიკოზისა.

3) ეს სიტყვა გამოშვებულია ბროსეს გამოცემაში.

დასრულდა მათ საქმეთა: ხ ლანგთემურცა მორჩილექმნა, უსმინა და ესრეთ¹⁾ მიუძღნო: ვინათგან სარწმუნო ქმნილხარ მორჩილებასა ჩვენსა, არცადა მე მოვიხსენებ²⁾ შურსა ზირველისა მის საქმისასა: და ამიერითგან ნულარამცა კადრებულარს თქვენ მიერ, და სხათა შენთა წყინობად, და კლმათ, და რბევად მათდა, რომელნიცა არიან საზღვართა საქართველოსათა ჰსჯულითა მახმადიანნი, და ვიყვნეთ მშვიდობის მყოფელ ურთიერთარს: მაშინ აღიუარა, და წარვიდა პარდავს: და იყო მუნ წელიწადსა ერთსა: მაშინ განაგო ეოველივე საქმე თ-სი ლანგთემურ: და კ-დ ინება წარსლვა ქართლსა ზ-ა, და წარმოვიდა და მოვიდა მუნვე მანგლისს:

მაშინ იყო აღვილსა მას კერძოთა სომხითისათა თავადი ერთი, რომელსა ეწოდა სახელად აღვილსა მას მარტინ, ხ თავადსა მას ესაია: ამას მიეცა ზირობა ლანგთემურისთვის მისვლად მისთანა, და ვერღარა მისრულ იყო, და იგონებდა ბ-რტსა მისთ-ს: ხ ესმა რა თავადსა მას ესაიას, შეწუხნა ფ-დ, მაშინ წარვიდა შიშითა შეპურობილი, და მივიდა ძისათან ლანგთემურისა, და ეკედრებოდა რათამცა თანა შემწე ექმნას მამისა მისისათანა, და აღუთქვა ნიჭად ლარნი დიდუასისანი: მაშინ შეეწყაღა ძესა მისსა³⁾ შარუხს, და მივიდა რა მამასა თანსათანა⁴⁾, დიდად შემწე ექმნა, და მიმადლა იგი მას: მაშინ უძღვნა ძღვენი მრავალნი, და ლარნი საკელმწიფოთნი ლანგთემურს, და მიიუყანა იგი შარუხს, ძემან ლანგთემურისმან, დაგებად მამისა თანსათანა:

იხილა რა იგი ლანგთემურ, მიუგო მრისხანებით, ვითარ იკადრე წინა აღმდგომად და ურჩებად ჩემდა: მაშინ ფ-დ მოაჯე იგი წარდგა წ-ე მისსა, და სათნოებისათვის ძისა მისისა მიუტყვა და შეიწყაღა, და უბოძა ხალათი, რ- ჰქუა თავადსა მას ესაიას ასული შეგნიერი: და რა ჰსცნა ძემან ლანგთემურისმან აბუბექირ, ეტრთაილა მას და ჰსთხოვა ცოლად: მისცა, და იყვნენ მიერიითგან წყალობის მიმნიჭებელ: კ-დ წარვიდა აღბუღას ძე ათაბგი ივანე,

¹⁾ ეს სიტყვა გამოშვებულია ბროსეს გამოცემაში.

²⁾ ბროსეს გამოცემაში: ვინსენებ.

³⁾ ქარ. ცხ—ში: ძესა მას ლანგთემურისასა.

⁴⁾ უკანასკნელი ორი სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში.

და მივიდა იგიცა ძღვენითა მრავლითა ღანგთემურისათანა, და შეიწყალა იგიცა, და ჰსცა ზატევი, და უბოძა საბოძვარი მრავალი:

და მიუვიდნენ უოგელნივე თავადნი სომხითისა, სამცხისა და კარისა: მაშინ ჰსცნა¹⁾ ესე მეფემან გიორგი, წარაკლინა ძმა თჳსი კოსტანტინე ძღვენითა მრავლითა: და იყო ფედ მთაჲჲ მის წე, და ისმინა მისი, შეიწყალა იგიცა: და აღიყარა მუნითგან, და წავიდა ქვეყანასა მას ქ...ანისას²⁾: და დაიპურა ქურთისტანი: და კდ აკსენებდა ძვირსა და ბოროტსა საქართველოსათჳს, და წადიერ იყო გათათრებისათჳს მეფისა, და სდ ქართლისა: მაშინ წარმოკზავნა ზატრანი შირვანისა, სსეულთ შიხბარამ საქართველოსა შინა, რათა მივიდეს და შეიტყოს უოგელივე ბეგარა და გამოსადები ქართლისა: და შდ³⁾ თვითცა წარმოქმართა, და მოვიდა კარსა: და რა რა ესე მეფემან გიორგიმ, წარმოაკლინა ესაი თავადი იგი სომხითისა: ესე წარაკლინა წე ღანგთემურისა, რათამცა არა შემოვიდეს იგი ქართლსა შინა, და რ იყო ჟამი მკისა და მოსავლის აღებისა: შეუთჳაღნა სიტყუანი საჯონი ესრეთ, ვინათგან გვიყოფიეს მშვიდობა და⁴⁾ ერთობა, მიერითგან არა რა ურჩება გვიქმნიან: და არცა ჯერ არს თვითმპრობელთა შარავანდედთაგან განტუხა ზიარებისა:

აწ შეიწყალე ქვეყანა ესე, და ნუღარა განრევი: რომელსაც გვიბძანებთ, მზა ვართ აღსრულებად სამსახურისა, და მოინიღებისა თქვენი: წარაკლინა და წარატინა თანა ძღვენი მრავალი, და ფეშქაში საკელმწიფო: და რა მივიდა თავადი იგი მეფისა⁵⁾ ესაი და მართკა ძღვენი და ფეშქაში, და მოახსენა სიტყუანი მდაბალნი, და საჯონი: ხდ ღანგთემურ არა უსმინა და არცა მიირთვა ძღვენი და ფეშქაში, რ ფედ განრისხებულ იყო, და კდ სწყურად⁶⁾ მოაკრებაჲ საქართველოსა: მაშინ შეუთჳაღნა მეფესა გიორგის, უკეთუ გნებავს მშვიდობის უოფა, და არა იაკარ უოფა საქართველოსა, და

¹⁾ ამ სიტყვაში ჰ-ს შემდეგ ნახშირია დედანში ნახევარ ხმოვანი ასო ანტონ კათალიკოზისა.

²⁾ ქარ. ცხ—ში: „ქრისტანისასა“. უნდა იყოს: თურქისტანისასა, როგორც ბარათაშვილის ვარიანტშია.

³⁾ ქარ. ცხ—ბა უმატებს: მცირედისა.

⁴⁾ ეს ორი სიტყვა ბროსეს გამოცემაში არ არის. ბარ—ში არის.

⁵⁾ ქარ. ცხ—ბა უმატებს: გიორგისა.

⁶⁾ ქარ. ცხ—ში ამ ორი სიტყვის შავიერ: სურვილ იყო.

სიტყვებზე თავისა შენისა, აწვე მოვედ ჩვენდა, და იხუარ ჰსჯული ჩვენი, და იყო ჩვენიერ დიდად ხატევემულ და საყუარულ, და არცა წაგაკდენ სამეუფოსა შენსა, და არცადა აღვიდებ ხარკსა, და მიიღო ჩვენ მიერ სხვადა მრავალი ნიჭი და საბოძვარი, და იუოს უკეთუ ესრეთ ჰყო, უკუნისამდე მშვიდობა შორის ჩვენსა და შენსა¹⁾: და უკეთუ არა მორჩალ შექმნა მოვარდო და ვჰყო სდ უმკვიდრო ქვეყანა კბე შენი:

ხოლო უკეთუ რჩულისა ჩემისა რწმენებაჲ არა გნებაჲს, მოვედ ჩემდა, და აღვიდებ ხარკი, რაცოდენ ძალგედას და შემეცნე ბულ ვიქმნნეთ მშვიდობით და კეთილად, და ვა გნებაჲს, ეგრეთვე წარვედ სამეუფოდვე შენდა, ჩვენ მიერ მინიჭებითა სიმრავლითა ნიჭთა საბოძვართათა²⁾, და ვა წარვიდა იგი, მაშინცა არავე დასცხრა ზაკვისა და შურისა მისკან ბორტისა, ად იტყოდა უკეთუ აღიღოს და შეიკრახონ მოსავალი და საზრდო თჳსი მკვიდროსა საქართველოსათა. მიერთიგან ვერღარა შემძლებულვარ ვნებად მათდა, რ წარვლენ სიმაგრეთა შა: და აღვიარა და წარვიდა, და დადგა მასლობელად საზღვართა: მაშინ ყოველთავე ისწრაფეს, და აღვიდეს მოსავალი თჳსი, და იფლტოდეს სიმაგრეთა შინა მათა მკართა, და მივიდა მძღავრიცა ღანგთემურ სპითა მრავლითა და ურიცხვითა, და შეუვლო ქვემო ქართლი დიდითა ოკრებითა, წვიითა და ქვეკითა, და წარვიდა მეფე გიორგი სიმაგრეთა შინა, და მივიდა ღანგთემურ შიდაქართლს, და შეადგა³⁾ და მოაოკრა ყოველნივე შენობანი, და შემუსრნეს წნი ეკლესიანი: ად ვერ ეწიფა ბორტსა მას გულისთქმასა თსსა, რ ენება შეპერობაჲ მეფისა გიორგისა, და დატევევება ტეკეთა, და ვერცა ერთსა შემძლებელ შექმნა ზოვნად, და იყო ხანსა რაოდენსამე მუნ, და აღვიარნენ და წარვიდენ და მიადგნენ ციხესა ბისთავისისა⁴⁾ და იყო იგი დიდად განმაცრებულ, და იუხუნენ შიგან ციხესა მას შინა ბისთავისისა⁵⁾ თავადნი ჩინებულნი საქართველოსანი რიცხვით ოცდა

1) ქარ. ცხ—ში: შორის ჩემსა და შორის შენსა.

2) ქარ. ცხ—მა აქუმატებს: და ვითარცა განუტევე ძე იგი კვისრისა, ვგრეთვე შენ წარვედ მშვიდობით. და ესრეთ წარავლინა მოციქული.

3) ქარ. ცხ—ში: ჩადგა.

4) ქარ. ცხ—ში: ბირთვისასა.

5) ქარ. ცხ—ში: ბირთვისასა.

ათნი, და იუო ციხის თავად სახელით ნაზად, და სხვანი მრავალნი აზნაურნი, და მსახურნი საქართველსანი.

ხოლო სპანი ლანგთემურისნი შიშით მძრწოლარენი ფად მჭმუნვარე იუენეს, და უარ ჰყოფდეს ციხისა მის ადებსა:

რამეთუ მრავალგზის ვნებულიუენენ მათ მიერ, და უწყოდენ ციხისა მის სიმტკიცე, და საზრდელთა სიმრავლე, და უფროსდა ციხისათა მათ მკეც ქმნილება, და ომსა შა სიფიცსლე, რ მრავალი სპანი მოესრათ, და მათ მიერ მრავალნი ჭირნი შემთხვეოდათ ციხისა მისგან: ცნა რა ლანგთემურ ესე ვითარი სიმტკიცე შეძრწუნდა ფად და ჰკითხვიდა თანა განმზრახთა თვისთა:

531 ხოლო დასკვნეს მიდგომა მეტუველთა ესრეთ, არა სადა დაშთომილარს სიმაგრენი და ციხენი, რომელი არა აგვედოს, და იგიცა ადვილ არს თქვენმრ: მაშინ მადგეს ციხესა მას სიმრავლენი სპათანი, და გამოვიდეს ციხოსანნიცა იგი ჭაბუკნი ჰრჩეულნი, მიეტევნეს და განეცვნეს შიგან, ვითარცა მახვილი ლესული: ორზირად მკვეთელი მძოვრისა რასამე, და მრავალნი სულნი მოსრნეს ზირითა მახვილისათა, და დასჩქაფნეს ხარბად სისხლნი, ვაღვარნი ჰერად აღძრულნი ფიცხელთა წვიმათა მიერ: ცნეს რა ესე ვითარი მკეცქმნილება სპათა ლანგთემურისთა, და მუის იკმიეს სიფიტოლა, და უკუნიქტეს მუნით: რ ჰევა ერთკერძო ბანაკი ფარულად ადგილსა ერთსა, და დეენა უევეს უკანა მათსა ქართველთა, და შეანარცხეს იგინიცა ურთიერთარს, და იფლტოდეს ორკერძოვე განწყობილნი სპანი ისმაიტელთანი: და ამოსწევიდეს და უევეს მრავალი ზიანი, და ესრეთ შემოიქტეს გამარჯვეულები, და აღვსილნი საშოვრითა მრავლითა შევიდეს ციხესა შა: ხ სცნა რა ესე ლანგთემურ, წარმოვიდა თვითცა ძალითა მრავლითა, განძვინებული გულითა მრისხანითა, მივიდა და მოიცვა სდ კარემონი ციხისანი: და აღუშენა კარემონ ციხეები საფრად, და შეაუენნა სპანი მრავალნი: და თვით მადგა წინა კერძო ბჟესა მის ციხისასა, და მუნცა აღუშენა ციხე, და განავლინა ბრძანება, რათა მტკიცედ ბრძოლა უოონ: და მოიცვეს კუთხნი ორკერძოვე ციხისანი, და მტკიცედ ეგნენ შიგან მეციხოანნი უზრუნველად, და იბრძოდეს მსგავსად შეღებებისა მათისა, და გამოკდა მსგეფსი ერთი, და ვერ შეუძლეს ადებსა:

ხოლო იყო კლდე ერთი, და მუნითგან ჰხრავს მცირე რაღმე ადსავალი, და იყო ვინმე სპათა შს ღანგთემურისთა კაცი, სახელთ ბეგოჯან: ისე ეყო მეგვიპტელი: ამან მოიკელოვნა და შეიპარა ღამე შიგან ციხისა მის, და აღიუყანა თანა თხა ერთი და დაქლა შინაგან ციხისა, და დაუტევა იგი და თვით წარმოვიდა: ამისთხა ჰყო საქმე იგი, რათა საცნაურ აქმნას ციხისა მეოფთა მიერ კანდიერება მათი: ჰსცნეს რა ესე შინაგან მეოფთა ციხისათა, კად უფროსად განმტკიცდეს, და იყვნენ უშიშრად:

ხოლო აუწყეს ღანგთემურს ადსავალი იგი კლდისა მის, მასშინ განიხარა ფად და უბრძანა ყოველთავე შეწყნა კიბეთა ბანბისათა, და კად წარგზავნეს კაცი იგი მეგვიპტელი ადსადრომელსა მას კლდისასა, და მთაბა წვერი იგი დაწნულია კიბისა თავს კლდისა მის მტკიცედ, და მასვე დამესა შეუკიდეს თვითოეულად სპანი და ღანგთემურისანი მრავალნი, რომელი ვერა აგრძნეს შეცნობვანთა: კად მიიწვნეს შინათგამო ციხისა, კარსა და უგრძობელად ადახვნეს კარნი ციხისა მის, და ესრეთ მიეტევენეს შინაგანიცა და გარე მეოფნი თათარნი, და მაშინდა ასცნეს ქართველთა, და შეიბნეს ფიცხლად: დაერივნეს ქართველნი გულისთა სისხლითა მღვრელითა, და განაფინეს მრავალ კეცნი იგი რაზმი მათი: და მსგავსად ქუხილთა იხილებოდა მსმენელთაგან ცემანი და კვეთებანი ახჯართანი, და ძლიერად ბრძოლა უყვეს, ძლიერად¹⁾ ქართველთა მკნელ მბრძოლთა²⁾, და უმრავლესნი მოსრნეს და აკვეთნეს: მაგრამ ბოლოს ეგრეთვე დარჩათ გამარჯვება და ძლიერა ღანგთემურს სიმრავლისაგან სპათასა:

მაშინ აღიღო ციხე იგი ბირთვისისა, და მოართვეს შეპურობილნი მრავალნი დიდებულნი და აზნაურნი კელპერობილნი, და თვით ციხის თავი იგი, სახელთ ნაზალ³⁾, პურობილად მიჰგვარეს, და ყოველთავე წარკვეთეს თავნი მათნი: და მისცა ცოლი ციხისთავისა ნაზალისა სულთანსა შარვანისასა: და სხვათაცა სხვა მიანიჭა წყალობა მრავალი სპათა მისთა, და უფროსდა მას, რომელმან იკელოვნა ადება ციხისა მის:

¹⁾ ეს სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში.

²⁾ ეს ორი სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში.

³⁾ ქარ. ცხ—ში: ნაზარ. ბარ—ში ნაზალ.

და რომელნიც იუუნეს ციხეს მას შინა მრავალნი ამოს-
წევიდნა, და უმრავლესნი ტუვედ წარიუყანნა, მაშინ განაწესა ციხის
თაყად ერთი წარწინებულთა თვსთავანა, რომელსა ეწოდა მაჭმად:
და მისცა მას სპანი მრავალნი, და შეაყენნა ივინი ციხეს მას შ^ა
ბისთვისასსა¹⁾): და უბრძანა მათ დაწვა და მოაკრება მუნ მკვდრთა:
და უფროსდა წ^ათა ეკლესიათა დარღვევა. და თვითა წარვიდა შ^ამს:
ს^ა ტუვე და აღაფი ყოველი კაცზანსა სამარუნს: ქ^ასსა²⁾):

533

და მაერთიგან ვერდარა შემძლებულ იქმნა კ^ად მოხვლად სა-
ქართველსა შ^ა, რომელი ნუმცადა ქმნილარს მოქცევა მისი ძალი-
თა დ^ათისათა, ვითარ კეთაღის მოქმედ და მოწყალე კელის ამპერო-
ბულ იუო წმიდათა ეკლესიათა და ქერიკთა და ობოლთათვს მკვდრ-
თა საქართველოსათა:

რამეთუ შვიდგზის იავარ ჭყო საქართველო ბორტომან, და
დ^არისა მიერ რისხვეულმან³⁾, და ამიერთიგან დააცადა:

ხოლო წარკადა რა ლანგთემურ, მაშინ შეეყმან გიორგიმ
კ^ად იპურა საქართველო მოაკრებული: და იწეეს შენობად, და მას
ჟამსა წარვიდა მძლავრი ლანგთემურ, და დაიპურა თურქისტანი,
ინდოეთი, სპანსეთი, შირაზი, ადრახანა, და შეიპურა ბურსის⁴⁾
მკვდომი ხვანთქანი, რომელსა სახელად ეწოდებოდა ბაიაზათ:
ესე იუო თქელი ოსმანისა: და შ^ად ქესსისა წლისა მაჭმად-
დის გამოჩინებასა, ამას ჟ^ან გამოჩნდა კაცი ერთი სახელით ოსმან:
და ესე იუო სჯულითა სუნი: ამან იწეო მკობრობად, და შემოიკრი-
ნნა მრავალი სხვანი მკობრენი, და თანა შემწენი, და განმდიდრე-
ბულ იქმნა ფ^ად სიმრავლითა ნატარებითათა, და დაიპურა ს^ად არა-
ბისტანი და ანატოლი, და ტახტად ეპურა ბურსა, და მის ზედა გა-
ნილაშქრა ლანგთემურ:

რამეთუ ამა ოსმანის ძეთა ეპურა ბურსა, და ესე ბაიაზითცა
თქელი იუო ოსმანისა: ხ^ა ლანგთემურ ბრძოლა უყო და სძლო: რ^ა

¹⁾ უნდა იყოს ბირთვისისასა.

²⁾ ქარ. ცხ—ში: ქორონიკონს ე.

³⁾ ბარ. უმატებს: შვიდ გზის წყეულმან.

⁴⁾ ბარ—ში: ბურსას.

შეიზურა ბაიზით ხვანთქარი, და ჩასკა რკინის უფაზაში¹⁾, და ეგრეთვე ხატომრად თანა ჭეუა, და დაიზურა²⁾ ბურსა და სანახები მისი. ხ კეისარმანცა ჭეო მორჩილება მისი, მიაართო ძღვენი მრავალი, და მისცა ხარაჯა ღანგთემურს: კ'დ რუსეთიცა დაიზურა: და ამისა შ'დ წარმოვიდა, და მოვიდა თურქისტანს, და მუნ საღმობიერ იქმნა, და ბორტო იგი ბორტოდ წარწემდა: რ' მამინ გა-
 ნუთა ძეთა თვისთა ქვეყანანი, რომელსამე მასცა ინდოეთი, რომელსამე ხორასანი, და რომელსამე აღარბადაგანი: და მიერთგან ვერდარა შესძინეს ძეთა მისლვად საქართველოსა შინა, რ' იქმნა მათშ'ს შურა და კლამა: და მას შ'ს განისვენა საქართველმან. 534
 და იწეეს შენობად, და მეფობდა მეფე გიორგი, და მაიცვალა: და მოკლეს მეგრელთა მეფე გიორგი იმერეთისა: ამასკე წელსა გარდაჭკდა დიდი მეფე ბაგრატ იმერეთისა, და დაჯდა მეფედ ძე ბაგრატისა კოსტანტინე, და იმეფა შვიდწელ, და მოკლეს ჩადადას: ხ' ოდეს ღანგთემურ მოვიდა, და მამინ შეინახეს დიდოეთს ძე ბაგრატისა და ძმა გიორგისა დაჰით: და ოდეს აღესრულა მეფე გიორგი, მამინ შთამოიუჯანეს ქართველთა და კახთა დადოეთიღამ, და გააბატონეს ქართლსა და კახეთს: და მას ჟამსა მწესიდა საქართველსა კ'ზი ვასილი³⁾: და იმეფა დაჰით კეთილად და მშვიდობით: და შემდგომად ჟამსა რაოდენსამე შ'ს მიიცვალა: და დაჯდა მისწილ მეფედ ძე მისი გიორგი: და ესკა ცოლად ამირეჯიბის ქუცნას ასული ნათია: და შკა ძე სამინი, აღექსანდრე, ბაგრატ და გიორგი⁴⁾: და დაჯდა კ'ზად ელიოზ⁵⁾: და დაჯდა, მიქაელ⁶⁾, და დაჯდა დაჰით:

ხ' მეფობდა მეფე გიორგი კეთილად და მშვიდობით: და ჟამსა რაოდენსამე შინა მიიცვალა იგიცა, და დაჯდა მასწილ ძე მისი აღექსანდრე, ქკსა: **ქკსა:**

¹⁾ ბარ—ში: უფაზასა.

²⁾ ამ სიტყვაში ჰ-ს შემდეგ ნახმარია ნახეარ ხმოვანი ასო ანტონ კათალიკოზისა.

³⁾ ქარ. ცხ—ში (გვ. 472): ბასილი.

⁴⁾ ბარ. უმატებს: და ამას ჟამსა შინა მჯდომარე იყო კ'ზი გიორგი და გარდაიცვალა კ'ზი გიორგი.

⁵⁾ ბარ. უმატებს: და გარდაიცვალა კ'ზი ელიოზ.

⁶⁾ ბარ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: და მოკუდა კალიკოზი მიქაელ.

და იყო უამის მას კ^{ში} დავით, და მიიცვალა იგი: და დაჟდა ელიოზ: და მიიცვალა ელიოზ: და დაჟდა კ^{ში} თეოდორე: და მოკვდა კ^{ში} თეოდორე: და დაჟდა კ^{ში} შიო: და ამან მეფემან გარდამატა სხვათა მეფეთა საქართველსათა, და იყო კაცი სახიერი და განსწავლული ყოველსავე, საღ^თოსა და საეროსა ზნეობითა აღსავსე: და გული უთქმიდა გ^დ გებად ჰირველსავე საზომსა ზედა მოუყანებად წმიდათა ეკლესიათათჳს და საქართველსა: რ^ე იყო მამინ ყოველი ესე საქართველო უსჯულთა თემურისაგან უნუგე შინისცემოდ განსრული, და სრულიად აოკრებული დედა ქალაქი მცხეთა¹⁾, დიდი წმიდა კათოლიკე ეკლესია, და ეგრეთვე ყოველნივე ეკლესიანი, საყდარნი და ციხენი ყოველნივე ს^დ საფუძველითურთ დაქცია, და მოკოკრებინა, და ყოველნი სულნი ქრისტეანენი დედაწულითურთ ტყვე ექმნა, ესე იავარ ნაქმარ ქართლზე მეფე იქმნა: ამის მეფობამდე მუდამი ტყვეება, რბევა და მოკოკრება ჰქონდა ქვეყანასა ჩვენსა, რომელ ქართლი²⁾ დიდად შემცირებულიყო მრავლის ტყვეებისა და რბევისაგან, და არა სადათ აღუჩნდა ნუგეშინის მტემელი, ვ^ემდის არა მეფე იქმნა დიდი აღექსანდრე: ამან იწყო ბრძოლა უსჯულოთა მათდა მრავლის ბრძოლითა, და ზეკარდამო შემწეობითა განახსნა ყოველნი უსჯულთნი საზღვართაგან საქართველსათა:

ქ^კსა, ძ^ლ: მეფე აღექსანდრე, ივანე ათაბაგი კობტას შვიბნეს: თურქთა ახალციხე ამოსწევინდეს: ამა მეფის აღექსანდრეს აღმზრდელმან მრავლის ჭირნახულობითა, ბებია მისმან ქუცნა ამირჯობის მეუღლე ყოფილმან რუსა, ამან იწყო მრავლის ღვაწლითა და გულსმოდგინებით აღშენებად წმიდისა სვეტის ცხოველისა: ჰირველად მოკაზმა დაიწყო შენებად სვეტთა საუდრისათა, და ვერდარა სრულჰყო აღშენება მისი, ეგრეთ მიიცვალა ამიერ სოფლით: და უითარ იგულებდა მეფე აღექსანდრე³⁾, ეგრეთვე იგულა და იგულსმოდგინა, ოცდა ოთხისა წლისამან იწყო აღშენებად სვეტისა ცხო-

¹⁾ ბარ. უმატებს: და.

²⁾ ქარ. ცხ—ში უკანასკნელი სამი სიტყვის მაგიერ: ძალი ქართლისა. ბარ—ში: რომელი ქართლისა.

³⁾ ქარ. ცხ—ში: ეგულეობდა მეფესა აღექსანდრეს.

კელისა, და აწ ახლად აღაშენა, და განაურცო, და განასრულა, და
 ყოველითა მოკაზმულთობითა შეამკო და განაშვეენა, და დადგინა
 ჰატრიაჩად მიქაელ: და მრავალნი წმიდანი და ჰატრისანნი მო-
 საზონნი, მღუღელნი, მგალობელნი და მოწესენი შეკრიბნა: და
 რამელნიცა ძველთაგან კარიგებულნი შესავალი ჰქონდა, გინა გარი-
 გებულნი აღაშენი, და სხვანი საეკლესიო საკმარნი, ანუ ქვეყანანი
 ჰქონდეს, მას ზედა მრავალი შეუმატა, და უფროსად განაურცელა:
 და კ'დ ქართლსა და კახეთსა, და სადაცა ყოფილიყო მკვიდრი მი-
 სი მამულნი, რ'ლნიცა ძველთა კელმწიფეთა, მამა ჰაშათა, და დედა
 შვილთა გაერიგებინეს, და განესაზღვრნეს, და შეეწირნეს, ეგრეთვე
 აშანცა ჯერ იჩინა, და ყოველნივე შესწირნა: და ეგრეთვე სადაცა
 მოკრებულნი აკარაკნი ჰქონდა, ყოველნივე აღუშენნა, და ყოველ-
 ნივე საქართველოს უდაბნონი, მონასტერნი. და ეკლესიანი, სოფელ-
 ნი, აკარაკნი, აზნაურნი, და გლეხნი განუწყესნა და შესწირნა: და
 კ'დ აღაშენა მცირე ეკვტერი მთავარანგელოსისა მცხეთას სამარხოდ:

ქკსა, **ტ'ტ**: მეფემან აღექსანდრე ლორე აღიღო: და კ'დ ინება
 აღშენება ყოველთა საქართველოს ციხეთა და საყდართა, აღაშენნა 535
 და განაურცნა: მას უამსა შემოსავალი არსათ იყო სახლისა მისი-
 სათჯს, და ამით საქართველოს კვამლსა ზედა ორმეოცი თეთრი
 მალად განაჩინა: ას ოცდა რვა ქენზე, საქართველოს ციხენი, და
 საყდარნი, და მონასტერნი ს'დ¹⁾ იხილა²⁾, აღაშენნა და შეამკნა: და
 ს'დ³⁾ მისგან დადებული მალი ამანვე ამოჰკვეთა: და ყოველნი ქრის-
 ტიანენი ფ'დსა მშვიდობასა და მუუდროებას შინა ამყოფნა: თა-
 თართაგან კაცთ მონასხმედა და დასახლებდა, და ქვეყანა ესე სა-
 ქართველო ესრეთ იყო⁴⁾: ქკსა **ტ'ხ**: დასვა მეფე ქართლსა, და
 იმერეთს ჰირველი შვილი ვახტანგ, და შეჭრთო ფანასკერტელის
 ქალი, და დაჲ ფანასკერტელისა თაყსი, დედოფალი სითიხათუნ:
 ხ' თვით მეფემან აღექსანდრემ სახე მონაზონებისა შეიმოსა, და
 უწოდეს სახელად ათანასი, და აღაშენნა თჳსად სენაკნი, და სასლნი

1) ქარ. ტხ—ში: ყოველნივე.

2) ბარ—ში: აღაშენა.

3) ბარ—ში: კვალი.

4) ეს სიტყვა არ არის ქარ. ტხ—ში. ბარ—ში ამის მაგიერ სწერიან: აღიესო.

დიდნა ქეთიკირისანი მცხეთას მისგან აღშენებულს მთავარ ანკელისის ეკლესიას, და მუნ დადგა ვიდრემდის ცხოვრებდა სასოებითა და მოღვაწეობითა: ხ' ოდეს დასკა პირველი შვილი ვახტანგ ქართლსა და იმერეთს, მასთან დააყენა უმრწემესი ძმა მისი დიმიტრი, და დასკა კასიოს: ქ'კს, ძ'ხ'ჴ: მეფედ უმრწემესი ძმა დიმიტრისი, კიორგი: და შერთეს ნესტან დარეჯან, იმერელ მეფის ქალი: მაშინ ოდეს დაიბურა ალექსანდრემ იმერეთი, განაძეს ძე კონსტანტინესი, მეფე იმერეთისა ბატრატ:

ხოლო შ'დ სიკ'დილისა მძლავრისა ღანგთემურისა, კ'დ იბურეს არაბისტანი, ანატოლი ძეთა მათ ბაიაზით სვანთქრისათა: და კ'დ იბურეს ბურსა ტახტი, და ყოველი სამკვდრო მამულნი მათნი: და უმეტეს განძლიერდნენ: და იწიეს ბრძოლა ქრისტიანეთა ზედა: და მცირედ კადნიერ ქმნილთა მათ ზედა ძლევის მოქმედებდნენ ყოველთავე საბერძნეთსა ზედა: ამისა შ'დ განიგულეს ბრძოლა დიდის ტახტისა, და სამეფოსა დედა ქალაქისა კონსტანტინუპოლისა: და იყო ურთიერთაჲს შ'ს დაუცადებელი ბრძოლა ძლიერი: და სძლეს ოსმალთა, და სვანაქარმან სულთან მკჳმად: და მიდრკეს ბერძენნი: 557 შეაიწირეს ფრიად კეისარი მძვინვარედ ზედა დასსმითა, რომელნი გარე მოადგეს კონსტანტინუპოლის ქალაქსა მას სამეფოსა¹⁾: მსძლეს და აღიდეს კონსტანტინუპოლი ოსმალთა: ქ'კს, ძ'ხ'ჴ: ძ'ენ აქეთ, ხ'ო.პ.ლ²⁾:

ხოლო იქამა მას კეისარი, სასულით კონსტანტინე პოლეოლოლოს: და იყო პატრიარხი აღსრულებულ: მაშინ აღიხვნეს, და დაიბურეს ს'დ საბერძნეთი³⁾ ოსმალთა: და ოდეს აღიდეს კონსტანტინუპოლი, მას ჟ'ა დაბნელდა მზე, რომლისა ამბავი ვრცელად წერილადს ცხოვრებასა ბერძენთასა, და იყო სამარადისოდ ბრძოლა ძლიერი: და კ'დ იყო შერი და კდომა ძეთა შ'ს ღანგთემურისთა, რ' ფ'დ მოშურნე იუენეს ივანი ურთიერთაჲს შ'ს, და ჟ'ა ამას განთავისუფლებულ იუენეს მკვიდრნი საქართველოსანი, და იუენენ მშვიდობით განსვენებასა შ'ა:

¹⁾ ქარ. ცხ—ში: სამეფოსა.

²⁾ ქორონიკონი უღრის ჩუმდ წელს ქრისტეს აქეთ.

³⁾ ამ სიტყვაში რ-ს შემდეგ ნახმარია ნახევარ ხმოვანი ასო ანტონ კათალიკოსისა.

ამასვე ქკსსა ჯანშა ეენი ახალციხეს მოკვდა: ამასვე ქკსსა ივანე ათაბაგი მიიტყვალა:

ქკსა: **ჩ'ხ'ლ**: მეფემან აღექსანდრემ დასკაჯკახეთს უმრწემესი ძმა დიმიტრისი, გიორგი: და მისცა ზემო კერძონი მთის აღაგინი: მუნიოკან არაგვის გამოდმართ კეკე-ძმარამდის, კ'დ კეკე-ძმარიდამი) გაყოფილი ღილქს სერამდის, რაოდენი ღილქს სერსა წყალი გასდას, და შეერთვის მარტყოფის წყალსა, გაყოფით ვიდრე ამართულამდე, და ამართულას გაყოფით¹⁾ ვიდრე მტკვრის შესართავამდე: და მას ქვემოთ მტკვარს გადმართი, და შაქისი ვიდრე შირვანის საზღვრამდე: დაჰყო მცირე რამე ხანი, და აღესრულა სასვე დღითა:

ამას უა იჟდა კ'ზი შიო: ოდეს აღესრულა მეფე აღექსანდრე, მაშინ მოვიდა მეფე ბაგრატ იმერეთს, ძე იმერელ მეფისა კოსტანტინესი: გამოაძო ვახტანგ, ძე აღექსანდრე მეფისა, და დაიპურა იმერეთი:

ქკს, **ჩ'ხ'ლ**: აღბულა და ევარუკარე შეიბნეს:

ამასვე ქკსა მეფე ვახტანგ მიიტყვალა: და არა ესგა ძე: და დაჟდა მის წილად უმრწემესი ძმა მისი დიმიტრი: და ჰქუა მეუღლე²⁾ დედოფალი, გულანშარ: და მეუობდა კეთილითა და მშვიდობის მეოფეობისა მეუობითა: მოკ'და კ'ზი შიო: და დაჟდა, კ'ზად ძე მეფისა აღექსანდრესი დავით:

ქკს, **ჩ'ჩ'ლ**: მიიტყვალა მეფე დიმიტრი, და დაწა ძე მისი, კახსტანტინე: ამისა შ'დ იქმნა ბრძოლა კახთა უფლისა გიორგისა და ბაგრატს შუა მეუობისათვის ქართლისა: რ' იყო მეფის აღექსანდრეს ძმა ბაგრატ, და შვილი, რომელი ზემო ვახსენეთ, გიორგი, კახთა უფალი: ჰსძლო გიორგიმ ბაგრატს, და დაჟდა ქართლს მეფედ: და იყო მცირე რამე ხანი, და გააძეს გიორგი: და დასკეს ძმა აღექსანდრე მეფისა, და ძე მეფის გიორგისა ბაგრატ: ხ' კახთა უწოდეს მეფედ: ამიერთგან³⁾ უწოდენ კახნი კახთა უფალსა მეფედ:

ხოლო რაჟამს იპურა მეუობა ქართლისა მეფემან ბაგრატ, მამორჩილნა ქარიველნი და მესხნი: შეიყარა დაშქარი, შთავიდა კახეთს, დამორჩილნა კახნი: განაძო ძმისწული თვისი. და დაიპურა კახეთი:

1) უკანასკნელი ორი სიტყვა არ არის ქარ. ცხ-ში.

2) ბარ. უმატებს: აჯი-სუმდე დი აჯი-სუს გაყოფით.

3) ბარ. ვარ-ში: კახთა უწოდეს ამიერთგან მეფედ, რამეთუ.

მეორე ვაგრძელეზა ქართლის ცხოვრებისა.

539 სახელითა ლინათა: აჲ ვიწყოთ ცხოვრება ბაგრატ-
ბრანთა¹⁾ მეფობისა:

ქკს, რმზ:²⁾ დაჴდა მეფედ ძე გიორგისა ბაგრატ, ძმა მეფისა
ალექსანდრისი: და ჰქევანდა ცოლად დედოფალი, ელენე: და ესხნეს
ამათ ძენი³⁾, ალექსანდრე და დავით:

და იყო მეფობასა შინა მეფეთ მეფისა ბაგრატისა დიდი
შოსვენება ქართველთა: ამისა ჟა შინა იყო უაენი ასანბეგ, მორტ-
მუდი, და ორისავე საყაენოსა მჰყრობედი, არაოდეს დარბეულიყო
ქართლი დიდისა თემურის⁴⁾ უკან⁵⁾: იყო შენება და განსვენება⁶⁾: ამას
ჟამსა შინა არა იყო ხარაჴა, და არცა მადლი ქართლსა შინა, ად-
გ ნთავისუფლდეს უოველნი სამეფონი და არენი ქართლისანი მონე-
ბისაგან თურქთასა: ესე მეფე ბაგრატ იყო მორტმული, სახელთვანი:
ამას ჰქონდა ქართლი, სომხითი: და მონებდეს ღოგრის ჰატიახშნი,
კახეთისა, შარვანისა, და სამცხისა: და ჰუვეს იმერელნი, ოდიშარნი,
გურიელნი⁷⁾, აფხაზნი, სკანნი, ჯიქნი და მთიულნი, კაკასნი⁸⁾: და
ამას შა უკუდგა დადიანი და გურიელი: და უკუიტანნეს ოდი-
შარნი და აფხაზნი: შეჰყარნეს ერთად, და აღარა მსახურეს ბაგრატ
მეფესა: იწეინა მეფემან, შეიყარა ლაშქარი⁹⁾, მივიდა და დადგა ცხე-
ნის წყალსა ზედა: და¹⁰⁾ იქით ისინი მოადგეს: ქმნეს რაზმი და შე-
იბნეს: იპრიანა ღთნ და გაიქცეს დადიანი, ოდიშარნი დაკოცნეს,
დაატუვეს, და მოსწუვიდეს ქართველთა: მიჰუვეს თანა, ჩაუდგეს ში-

¹⁾ ქარ. ცხ—ში (გვ. 476): ბაგრატონიანთა:

²⁾ ეს ქორონიკონი ბროსეს გამოცემაში არ არის.

³⁾ ბარ. უმატებს: ორნი.

⁴⁾ ბარ—ში: თეიმურაზს.

⁵⁾ ქარ. ცხ—ში: უკანის.

⁶⁾ ბარ. და ქარ. ცხ—ბა უმატებენ: ქრისტეინეთა.

⁷⁾ ქარ. ცხ—ში: გურიელნი.

⁸⁾ ბარ—ში: კაკასიანნი.

⁹⁾ ეს სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში (გვ. 476).

ზაკან, დაწვეს და დააქციეს ციხენი, სიმაგრენი, მობრუნდეს გამარჯვებულნი, და წამოიტანეს თანა ტუვე და მძევალი: ამას ზედა აღარა ქონდა თავი კელთა მეუფესა, ღიხთ იქით იყო, და ქართველნი თანა ახლდეს¹⁾:

ქკს, რმდ: შეიყარა ყანი უზუნასან, და მოვიდა სომხითს, მოადგეს ბარათიანთა, და ორბუთისა ძირსა: დიდად კარგად დახვდეს ბარათიანნი, და გაშაგრდეს, და ვერა უუვეს რა: მოვიდეს და ტფილისი აიღეს: თვით ყანი მუხრანს²⁾ დადგა: აივსო ქართლი ლაშქრითა, მოაკრდა სრულ ქართლისა ადგილი: მაშინ³⁾ იკმნა ყანიმა ბარათიანნი, და მოინდვნა: ნახნა⁴⁾ და შეიწყაღნა: მოსცნა მრავალნი, და ააყსნა პირთამდის: ამას ზედა აიყარა ყანი, და წარვიდა: გამოეშვა ბარათიანნი შეწყალებულნი, და უბოძა მრავალნი მისაცემელნი:

ამისა შდ გარდაჰკდეს წელნი:⁵⁾ ქკს, რნ: კდ უზუნოს ყანი მოვიდა სამცხეს, ევარეუარეს უშველა ჩხორს⁶⁾, შეიბნეს მეფე ბაგრატ იმერეთისა, და ათაბაგს ევარეუარეს გამარჯვა:

ქკს, რნა: ქართველთ მეფემ თავრეზს გილაქმა და თემურსა ააყრა:

ქკს, რნგ: მეფე ბაგრატ იმერეთისა დაიჭირა ევარეუარემ ტუვეთ, და დატყვევა ციხესა შა:

ქკს, რმგ: ათაბგი ბაადურ გარდაიცვალა წლისა, კა: ოკდომბურსა, ი:⁷⁾ დასაბამითგან, ქკსა, ექვსიათას ცხრას ოთხმოცდა ორსა⁸⁾:

1) ქარ. ცხ—ში: იახლეს.

2) ბარ—ში: მუხნარს.

3) ეს სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში.

4) ქარ. ცხ—ში: მოინდუნაჲ, ნახნაჲ.

5) ქარ. ცხ—ში: წელიწადი.

6) ბარ—ში და ქარ. ცხ—ში: ჩიხორს:

7) ბარ—ში: ოქდომბურს ათს. ეს რიცხვი არ არის ბროსეს გამოცემაში.

8) ბარ—ში: ექვსი ათას: პ:ბ:“ თავიდან დაწყებული იქამდე ეს ქრონიკა ანუ მეორე გაგრძელება ქართლის ცხოვრებისა დაბეჭდილია ბროსეს გამოცემაში, ანუ ქართლის ცხოვრების პირველ ტომში (გვ. 476—477), ხოლო დანარჩენი ნაწილი შეტანილია ჩუბინოვის გამოცემაში, ანუ ქართლის ცხოვრების მეორე ტომში (გვ. 253—306) და სახელწოდებულია ქართლის ცხოვრების შედეგად.

ქკსა, რად: კვალად შეიკრიბა ერი ურიცხვი, და წარმოემართა უზუნ ასახ ძალითა დიდითა სამცხესა ზედა: ესმა ესე ევარუვარეს, და რთა ძეთა მისთა: რ' ზირისპირ განწეობა ვერ ძაღედვა სიმრავლისკან ურიცხეობის სპათა მათასა, და ქმნეს განზრახვა, რათა სამთაკან ერთი წარსრულიყო: და დაეცხვრო გულისწერომა მძღავრისა მის, რათა არღარა მოსულიყუნეს ქვეყანასა სამცხისასა: მოვიდა სამცხეს, და მერმე მთიწივრეს აწვეურეს, და მოსრნეს მრავალნი ქრისტიანენი, მღვდელნი, და მონაზონნი, და ერისკანნი:!) და წარტევენეს ს'დ სამცხე: აიყარა უაინი, და წარვიდა საეკესოსა თ'სსა: და ტუვე ევეს ხატი აწვეურისა დ'ისმშობელი, და წარიყვანეს ქვეყანასა მათსა: და იქმნა დიდი გლოვა, და მწუხარება. მიუთხრობელი ს'დ მესხთა ზედა: აღდგეს ე'ნი და შთავიდეს ქართლს, ვიდრემდის მწირობდეს მუნ შვიდ წელ: მიიტვალა ძე მეფისა ალექსანდრესი მეფე გ'ი კახთა, და დაჯდა მისწილ ძე მისი, ვახტანგ: კარდაკდეს მცირე რამე ხანი, და წარვიდა კოსტანტინე.

541 თათარშვიან: და სხვამან გერავინ გაბედა ქართველმან დარბაისელმან წარსლვა თათარშვიან და ბატონის ხლეპა: დიდათ ერთგულად და კარკად იყვნენ ბარათიანი, და ივინივე წარჰყვეს თანს და მსახურეს: და წარჰყვაცა მზეჭაბუკ ზირმშო შვილი ევარუვარესი: იპრიანა დ'თნ, და იწეინა ამოწვეუტა საქრისტიანოსა: შეედვა უაენს სენი სსივკდინე: ქმნა დ'თნ, და მოკვდა უაენი უზუნასან, და მიიღო ჰატრონობა ძემან მისმან სულტანმან: და ძმა მისი აღუბა ეშურებოდა მიღებად ჰატრონობასა: დააკდეს თათართა ტფილისი და სომხითი. და დაიპირა მეფემან ბატრატ: ჩაუკდეს ბარათიანი, და იფორაქეს ელი, და დაკოცეს მრავალი თათარი: ხ' სულთანნი, და მკითხველნი სჯულისა თათრისანი უქადაგებდენ რჯულსა თ'სსა: ხ' იცოდა მზეჭაბუკ არაბული, და სპარსული, და თათრულიცა: ესეოდენ სწავლულიყო კნითა და წიგნითა მათითა, ვ'დ უოველსავე ღრმათა სცნობდა, და შისკან ესრეთ აღმოვიდოდეს საღ'თონი სიტყვანი ზირით მისით. და ჰსჯულისა მათისკანცა ეოველივე ზედა მიწვენიო უწყოდა, და მათისავე ჰსჯულისა წიგნთაკან დაუყოფდა მედკარსა ზირსა მათსა, და მიერ დღითგან გერდარავინ იკად'ა ამის ზირისათჳს სიტყუსა

1) ჰუმბოლვის გამოცემაში: გრის-კაცნი.

უოთხედ წე მისსა: ხ მიეცა ძლევაცა ესე ვითარი, რ იყო უსჯუ-
ლასა მის მთაურისა კაცი ერთი ფალავანთა თავი, დიდი და გოლია-
თი, რომელსა სახელად მილანი ეწოდებოდა, და ჰმატდა ყოველთა
კაცთა სიდიდითა, ვითარ წერათ ერთ, ანუ უფროსცა: და არავინ
გამოჩინებულყო სიმრავლესა მას შინა მრკინობელ მისსა: ამან
იხუბა ოდესმე განმტყულება მზეჭაბუკისი: და ვა სცნა რა ესე, არდა-
რა ჰყოფნა: ად ვითარცა ლომიან მსწრაფელ შებმა უყო, და მინდო-
ბილმან დის და ედ წმიდასა აწვეურისა¹⁾ დისმშობელისამან, აღი-
ყვანა და უმატიოდ მიწასა ზედა დასცა: ესე რა იხილეს ყოველთა
მათ ლაშქართა, დიდებულთა ერთა, დიდად განკვირებულ იქმნეს,
და თქმად რასამე უდონო იყვნეს: ესენი და სხვანი უმრავლესნი
მკნე-ქველობანი მოქნილნეს: ბრძანა დთნ და წარმოავლისა დიდითა
პატრივითა სულტანმან კოსტანტინეჲ და წარმოატანა თანა მზეჭა- 542
ბუკცა, და მოვიდა კოსტანტინე თათართათ ყაენისკან შეწყალებული:
მას უკანის მძლე ექმნა სულტანსა იაღუბს, დაიბურა პატრონობა,
და დაჯდა ყაენად ასანბეგის შვილი იაღუბეგ²⁾ განზრახვითა ეშმაკი-
ლათა: ამას შიგან გამოჰკდა ხანი, და სოფელმან მისი ბეგარა არა
დაიკლო, მიიცივალა მეფე ბაგრატ და რაჭასა, და იყო დიდი გლოვა
და მწუხარება სამეფოსა ზედა: აღიღეს და დამარხეს გელათს, მათსა
სამარხოსა შიგან:

ამასვე შიგან გამოკდა ხანი: ქკს, რმე: დაჯდა მეფედ ალექ-
სანდრე, მეფის ძის დიმიტრის შვილი კოსტანტინე, და მეფობდა
კეთილთა მეფობითა, არდარა იყო წყენა თათართაგან, მოიშორ-
ნილნა³⁾ იმერულნი, ოდიშარნი და აფხაზნი: მსახურებდა ათაბეგი, და
მორჩილებდეს კახსიცა: არა სადათ იყო წყენა ქრისტეანეთა, იყო
მოსვენება და დაწინარება: ად პირველსავე სიტყუასა მოვიდეთ:
მაშინ ოდეს მოვიდა უზუნასან მძლავრითა ლაშქრითა: და წარიუა-
ხეს ხატი იგი აწვეურისა დისმშობელი ქვეყანასა მას უცხო თესლ-
თასა: ესე ვითარი რისხვა დისა მიაგლინა, არცა შობა დედაკაცმან,

1) ეს სიტყვა არ არის ჩუბ. გამოცემაში:

2) ბარ—ში: იაღუბ-ბეგ.

3) ბარ—ში: დაიმორჩილნა.

არცა პირუტყვმან, არცა ჰეო ხემან ნაყოფი: არცა მიწამან აღმო-
ატენა:

და იქმნა დიდი გამოძიება მათ შს უცხოთა ამისთვის საქმიისა
და იტყოდეს: რაღმე არს ესე: რომელნიმე იტყოდეს შეტოვებით
იქმნა: ხ¹ სხვანი სხვასაცა რასამე მოზეზსა მოიღებდეს: ხ²
უბრძნესთა კაცთა მის ქვეყანისათა ესრეთ თქვეს: ოდეს იგი საქარ-
თველთს ვილაშქრეთ, მაშინ ერთისა დიდისა საუდრიდადმენ¹) ფიცარი
ერთი შემკული მრავლითა ჰატივითა ვიხილეთ და წარმოვიდეთ,
და მგზავრობასა მას ჩვენსა უცხო სასწაული ვიხილეთ მისგან: რ²
მწუხრსა ჩავსვენით უდრმესსა ადგილსა ბარგისსა, და ვა³ განთენ-
დის აღმოვიდის სიღრმისგან, და მალლად მჯ. ომარე იხილუებოდის:
და ვა³ მზე ბრწყინებდის: და საქმე ესე უეჭველად მისგან ქვეყა-
ნასა ჩვენსა: და თუ გნებავსთ განრინება ჭირისა ამისგან, იგი გა-
543 მოვიძიოთ, და ქვეყანასა მათსა განუტოთ:

მაშინ მოძიეს წმიდა ესე ხატი, და ჰპოვეს რა, ესრეთ გა-
ნიზრახეს, მოველით და დავაკრათ კიცვსა უკედსა, და უკეთუ წარ-
ვიდეს მართლად²) გზასა თვისსა, უწუოდეთ რ³ ამისგან ესე უოველი
იქმნა³), და უკეთუ მიიქციოს სხვით კერძო, მაშინ შეხდომით რაღმე
ქმნილარს, და არა ამისგან:

და ვითარცა დააკრეს კიცვსა მას ზედა წმიდა ესე ხატი,
ესრეთ მართლად წარმოემართა გზასა სამცხედ მომეკანებელსა, ვი-
თარცა საწინო მკედარი და აღვირითა მშურბელი; და ვა³ იხილეს
უცხო თესლთა საკვირველებამა ესე, განიხარეს სიხარულითა დიდითა
ფ¹დ, და წარმოგზავნეს ჰატივითა, და თანა წარმოქვეა სიმრავლე
ცხენისა ფ¹დი, რომელთა ზურგები ჩადრეკილები დღესცა ჰქადა-
გებს მაშინდელსა სასწაულსა: ხ² უცხო თესლთა მათ არარა იზრუ-
ნეს ცხენებისა მათისათვის, ვინათგან უზომოსა მის ჭირისგან
კნასა მოლოდეს, და განკუბითა სად¹თოთა მცირედთა ჟამთა სამ-
ცხეს მოიწია, ადგილსა რომელსა აწ ელავის ეწოდების, და იქმნა
დიდებული სასწაული, რ³ მუის განათლდა ს¹დ სამცხე, და გაბრწ-

1) ბარ—ში: საუდრიდადმან.

2) ბარ—ში: მართლიად.

3) ეს სიტყვა არ არის ჩუბ. გამოცემაში და ბარ—ში.

ეინდა წესისებერ ჰირველის: და ვითარცა იხილეს ვოკელთა ანაზ-
დათა იგი შეცვალა ბნელისა ნათლად, და მიხედნეს ადგილსა
მას, და სახედ ელვისა ბრწინვიდა ხატი უდ წმიდის: და განკვირ-
ვებულთა თქვეს, რაჲმე არს ესე ელვის სახედ ბრწინვალე, და
მიერთვან ეწოდა ადგილსა მას ელავსი:

და შეკრბეს უოველნი, და მივიდეს და იხილეს ხატი ესე
უოვლად წმიდისა ღის მშობელისა ბწინვალედ მჟღომარე კიცვსა
ზედა, და სიმრავლე ცხენებისა გარემოს მისსა, განჰკვირდეს უცხო-
სა მას ზედა საკვირველსა, და ადიდეს ღთი, და უდ წმიდა ღის-
მშობელი, და ცრემლითა მკურვალთა დადად უვეს მისსა მიმართ,
კზრს მოსვლა შენი დედაო სახიერისა ღთისაო, რასათვის დაკვი-
ტევენ ესეოდენტა ჟამთა ბნელსა შა, რომელთა შენ მიერ ვიხილეთ
სადთა) ძისა შენისა:

და ვითარცა ესმა ხატისა სასწაულითა მოსვლა მესხთა ქართლს 514
შეოფთა, ვდ სამცხე განათლდა, განიხარეს სიხარულითა დიდითა
ფდ, და თქვეს უეტველად ხატი უოვლად წმიდისა მოსვენდა,
ადვსდგეთ და წარვიდეთ ქვეყანასა ჩვენსა: ხ მეფე კონსტანტინე
აეებულა, და არა უტევებდა წარმოსვლად), და ვითარცა ჰპოვეს ჟამი
მარჯვე, ადდგეს დამესა ერთსა. და წარმოემართნეს უოვლით სახ-
ლეულით მათითურთ, და ესმა მეფესა, ვითარმედ მესხი წარვიდეს,
ადიკედრა ღაშქრითა თვსითა, და დეკნა უუო, ვითარცა იგი ოდესმე
ფარაო ისრაილთა, და მოეწივნეს ადგილსა, რომელსა არადეთ) ეწო-
დების: ხ მესხნი მოუბრუნდეს სახელსა ზედა უდ წმიდისა
აწეურისა ღის მშობელისასა, და განეწეუნეს ურთიერთარს, და
შეიბნეს კონსტანტინე მეფე, და უვარევარე ათაბაგი, და მესხნი:
ქკს, რეა:*) თთვესა, აგვისტოს, იგ: ათაბაგსა და მესხთ გაე-
მარჯვა: და ესე ვითარი ძლევა ადადგინეს მესხთა ქართველთა ზა,
რომლისა მსკავსი არა სადა მსმენილარს, და მოსრნეს მრავალნი
წარჩინებულნი მეფისანი: ჰ მეფე ღტოლვილი მცირედითა მკედრი-
თა განერა და უკუნქცა სახედ თვსად:

*) ბარ. უმატებს: ნათელი.

*) ჩუბ. გამოცემაში: წარმოსლვასა.

*) ქარ. ცხ - ში: არადეთი.

*) უხდა იყოხ: როა.

ხოლო მესხნი უკმოიქცეს ძლევა შემოსილნი მშვიდობით, და მადიდებელნი უდ წმიდისა ღვთისმშობლისანი, და მოვიდეს სამცხეს: ამისსა შდ გარდაჰქედეს წელნი ორნი: მერმე, ვა წესიარს და ჩვეულება ეშმაკისა, აღძრსა ეშმაკმან მოძულემან კეთილისმან თათარნი ქრისტიანეთა ზა, შეკრბა სიმრავლე ურიცხვი თურქმანთა, და მომართეს სამცხეს:

ქკს, როგ: მოვიდეს და მოადგეს ტაშირზედა, მოუძცნეს შეუესა ქართლისათა, რათა ქვემოთ ქართველნი შეუკედენ სამცხეს: ვა ესმა ესე უვარუვარეს, და ძეთა მისთა მზეჭაბუკს, და ბაადურს, შემოკრიბნეს სზანი მისნი¹⁾, და დაადგრეს სიმაგრესა ადგილსა ჭვინისა მთისსა, რათა რაჟს²⁾ უკლ მიიწივნენ მათდა, მუის განეწყვნენ, და შებმა უეონ, და სხვათა ყოველთა თემთა და ქვეყანათა მათთა უბრძანეს ციხეთა სიმაგრეთა შა ყოფა და განმაგრება, ვითარცა იგი ეზისკობოსსაცა წისა ამის დედა ქალაქისსა უბრძანეს, რათა ხატი ყოვლად წისა აწუურისა³⁾ ღვთისმშობელისა ციხესა საჭერჭლესა შინა დასევენონ:

და ვა ესრეთ იქმნა, ქკს, როდ: მოვიდა ყაენი იადუბ ურიცხვითა ერთთა, და უბრძანა ერთსა თავადსა, და ლაშქარსა მისსა, რათა (აუდგეს სამცხეს⁴⁾): ჩაუდგნენ და მოიცვეს სდ, და იავარ ყვეს ქვეყანა სამცხისა: და მერმე მოადგეს ციხესა და ქალაქსა ახალციხისსა, ჰრძოდეს დიდხან, და ვერღარა დაუდგნა სიმაგრემან, გატენეს ციხე და დაწვეს ქალაქი, და დაიპურეს კელთა მესხნი დარბაისელნი ციხოვანნი: მერმე აიყარნეს და მოადგეს ციხესა და ქალაქსა აწუურისსა, და მოწვეს აწუური, და მოაკრეს ქალაქი: და ციხესა ვერ უძლეს ბრძოლთა აღებად, და წარსვლა ინებეს: მაშინ ეზრახნეს ციხოვანთა, და უქადეს მშვიდობა, და არა დაქცევა საუდრისა, და ციხისა: ამას ზედა გამოენდვნეს, შესცთენ მცველნი იგი ციხისანი, და მაწუურელი, და მასთანა სხვანცა ჩინებულნი, განიზრახნეს, აღიხვნეს კლიტენი ციხისანი, და თვინიერ თხოვისა

1) ბარ—ში: თოვნი, ქარ. ცხ—ში არ არის ეს სიტყვა.

2) ეს სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში.

3) ბარ—ში: აწუურისა.

4) ეს ორი სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში.

და ბრძოლის უღთოს მას მთავარს მართვეს, და მან განიხარა ფედ, და აღუთქვა, გედ არა რაღ ავნოს მათ, და გამოენდვინეს, და ვითარცა შევიდეს ცხეს მას შა, მიეტყვნეს ვა მკენი, და იაგარევეს ეოველი საჭურჭლე საუდრისა, და ერი ურიცხვი დედებით და ურმუბითურთ, რომელნიმე მოსრნეს მახვილითა: ხ სხვანი ტევედ წარიუანსეს: ხ ხატი ედ წის სასოჯსა ჩვენისა, შემკობილი თვალთა მიერ ჰატიოსნათა, ცოდვათა ჩვენთაგან ტევე ვეეს, და მიჭგარეს უსჯულოს მას მთავარსა: ხ მას ფედ განუკვირდა შემკობილება ხატისა მის, და ჰატიოსნება თვალთა: და ბილწითა კელთა თვისითა განსძარცვა შემკობილება ხატისა:

და შდ ამის აღაგზნეს ცეცხლი ფედ დიდძალი, და მას შინა შთაგდეს: ხ ცეცხლი იგი დაშრტა, და ხატსა ეოკლადვე არა შეეხა, არცა თუ ნაბრძვილი აჩინა, რომელი ესე მრავალთაგან, და 546 თვით თვალთაგან ჩვენითა სახილველ იქმნა: ესე რა სასწაული იხილთა ერთმან ვინმე ღაშქართა მათ შინა მყოფთაგანმა ქრისტეანმა და ჰსჯულითა არა მართლმადიდებელმან, აღიპარა ხატი იგი ეოვლად წისა, და წარახვია ფაკელსა¹⁾ წმიდასა²⁾ შა:

მაშინ ბრძანა ეანმა, რათა სომხითი მოარბიონ, ბარათაშვილი გაუზასა³⁾ და მის უკეთესი ღაშქარი: მაღვით მივიდეს, და დაესხნეს შეუგრძნად⁴⁾ დმანისს და ქვეშას კეეს, წარმოიტევენა მათგან⁵⁾ ტევე აღაფი უმრავი, დაუგარდა კმა ბარათთანთა, გარდაუდეს წინა ცოტათა ღაშქართა⁶⁾: იპრანა ღნ, ასე გაემარჯვად, რომ ერთისა ქართელისაგან ასი და ორასი მოიკლა, დაკოცეს და ამოსწვიდეს, და დაატევეს: და ცოტა რამე გარდმოეხვეწა ცხენ კეთილი, და თავად კეთილად და კარგად იყო სულხან ბარათაშვილი, ერთი ასეთი დარბაისელი მოკლად ეანის ქარზე მისთანა არა იყო რა, და სხვის ნაკოცისა ანგარიში არ იქნებოდა, და რანიცაღა გარდაიხვეწეს, მი-

¹⁾ ამ სიტყვას მეგრულით ვარიანტში შენიშვნა აქვს აშოაზე მეგრულადლის ზელით: „თავისხვევისა, რომელარს სარუხი. პეტრე“. ეს პეტრე უნდა იყოს პეტრე დიდიანი.

²⁾ ქარ. ცხ—ბა უმატებს: აშას.

³⁾ ბარ—ში: გაუძახა.

⁴⁾ ბარ—ში: შეუგარად.

⁵⁾ ქარ. ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მაგიერ: წარმოიღეს.

⁶⁾ ბარ—ში: ღაშქრითა.

ვიდა უაინთან, ერთობ ეწეინა და დაუმძამდა ლაშქართა ამოწვევდა : ამას ზედა აიყრა უაინი სამცხით, და წარვიდა, და დატუგვიდა აწეურისა დ'ის მშობელი თთვესა სეკდემბერსა, კე :

და მოქალაქენი, და რაცა ციხესა შიგან იყო, დიადი სული წასხეს, და წარვიდა უაინი მისსა საუენოსა: ხ' რომელი ზემო ვახსენეთ კაცმან ქრისტეანემან და სჯულითა არა მართლმადიდებელმან წარასვენა ქენასა მათსა: ვ'ა ესმა ესე უვარუვარეს, და შეუღლესა და ძეთა მისთა, განრისხნეს განმცემელთათ'ს ციხისათა, და სიკ'დილად დასჯა ბრძანეს მაწევერელისა, და სხვათა უოველთა, რომელნა შინა განმცემელ იქმნეს, და იძლია ბუნებოიისა მოწყალეობისაგან, არღარა სიკვდიდ დასაჯნა, ა'დ ექსორია უენა :

ამისა შ'დ მოიძიეს სხვა ეპისკოპოსი, და ჰპოვეს საზღვართაგან ჰონტოსთა, ქალაქით ტრავნიზონელი, სახელით სჯემენ'), რ' მაშინ საჭეთ მპერობელობდა საუდარსა ტბეთისასა: ამას მიუბოძა უკანასკნელ მაწევერელობა: ხ' ვითარცა ზემორე ვჰსთქე, ეპურა 547 კაცსა მას ხატი იგი ე'დ წ'ისა სასოსა ჩვენისა აწეურისა დ'ის მშობელისა, დიდითა ჰატვიითა გამოეცხადა კაცსა მას და ჰრქვა: უკეთუ არა წარმიყვანო ქვეყანასა ჩემსა, დიდი ბოროტი მოვაწიო შენ'ზედა. და წარმოვიდა მსწრაფელ კაცი იგი, და აუწყო უოველივე ჰატრონსა უვარუვარეს და მანუჩარს: ხ' მათ განიხარეს სიხარულითა დიდითა, და მსწრაფელ წარგზავნნეს კაცნი საწმუნონი, და დაიკნა') ჰატრონმა მანუჩარ: და ვ'ა მივიდეს, იცნეს იგი, და დაცვივნეს ჰირსა ზედა თ'სსა და თაუენისცეს: და აღიქვეს და წამოასვენეს წმიდა იგი ხატი: აღიუენეს და დაასვენეს საუდარსა თ'სსა აწეურისსა: ამას შიგან გამოკდა მცირედი') ხანი, და გამოგზავნა უაინმა ხალიბეგ, და დაუწყო შენება ქაუზიანთა') და არჯაუელისა') ციხესა: იწეინეს ბარათიანთა, და არ დაანებეს, დაუწეეს') მისარხელი, წეენა და მტერო-

1) ბარ—ში: სვიმიონ

2) ქარ. ცხ—ში: და იხსნა.

3) ქარ. ცხ—ში: ცოტა.

4) ბარ—ში და ქარ. ცხ—ში: ქაოზიანთა.

5) ბარ—ში: არჯაყალიხა.

6) ქარ. ცხ—ში: და აუწეეს.

ბა: გაგულისდა უინი და აშველა ლაშქარი ხალიბეს: შეიყარნეს და მოადგეს ტფილისსა, ებრძოლეს მრავალდღე და ვერა რა ავნეს: რ' სიმტკიცესა ზედა ეგნეს, და იუვის უოველთა დღეთა ომი: და არა იყო ღონე ციხის წადებისა: მერმე შეიყარნეს ბარათიანნი, და შემოუთავალეს მეფეს კონსტანტინეს, და ითხოვეს მისგან შველა: მეფემან გაგზავნა ციცისშვილი¹⁾ ქაიხოსრო და ჭავჭახის-შვილი ჭავჭახი ცოტათა აზნაურის შვილითა, და ლაშქრითა: წარუძღვეს წინა ბარათიანნი, მივიდეს და დაესხნეს ჭანდართა მდგომთა მონაზირეთა თათართა, გააქცივნეს და დაკოცნეს ასრე რომე, თუ არა მაცნე წავიდა სადმე, ვერცა ერთი წაუვიდა, აღივსნეს აზჯრითა, ალაფითა და ბარგითა შირთამდის:

ხალღ ვა ესმა ესე ქადაქს მდგომთა თურქმანთა, უკუ-ეყარნეს ციხესა ტფილისისსა, და წავიდეს ჩადმა, კარდაუდგეს კუმისის ბოლოს: შეებნეს წინა მავალსა ლაშქარსა, გააქცივნეს და დაკოცნეს, ასრე რომე თათარსა თავსა სჭრიდეს, და ვენაკისა დობესა, და მარგილზედა აცვემდეს: მერმედ განჭრისხდა ოთი, და მოუკლა ზემოთ ბუსუნი, შუა შეიყარნეს, და რაცა ბარათიანთა ქაიხოსრო, და ჭავჭახმან²⁾ ქმნეს, არცა წინა გმირთა უქმნია, ასრე რომე უფუსსა ლაშქარსა ომითა და კრძლითა წამოუვიდეს, და ცოტა ლაშქარი დაზიანდა, და თვით მორჩეს სეითთა და შეწევნითა ორისთა: ამას 548 ზედა წავიდა თურქმანი ლაშქარი შერცხვენილი, და ორბუთისა ძირსა დადგენ, ეცადნეს თათარნი, და მუდამ ბარათიანთა, და ორბუთის ძირელთა გაემარჯვის:

ამას ზედა ადგა ხალიბეკ და სხვანი უაენის თავადები: მივი-დეს, შეეხვეწნეს უაენსა: რა გამოკდა წელიწადი ერთი, აშველა ლაშქარი, მორითო ძალი, და წარმოემართა სომხეთისა, და ორბუთისა ძირზედა: მომართა ციხესა კოყორისსა, მოადგა გარე, და დაუწევს ომი, და იოფისა სრლავ: აწუგინნეს³⁾ შინაგან სოფლადან შვიდნი: იყო დიდხან ომი, და შეაწუხნა მეტმან თოფისა საქმემან, და ცო-ტა ციხეცა დააქციეს, ვეღარა დაუდგნეს: ამისთჳს რ' მეშველი

¹⁾ ბარ—ში შეცთომით სწერია: ციცისშვილი.

²⁾ ბარ—ში უკანასკნელი სამი სიტყვის მაგიერ: და ქაიხოსრო ჭავჭახმან.

³⁾ ბარ—ში: აწყუღინეს.

აღარა ჰქუათ: ერთსა დაშეს თოფლმან უკუყარნა, და გამოვიდეს ცხით: და ცხე დაუგდეს ცარიელი, თვით მიმართეს მათა და სიმაგრეთა: ხ ვითარცა განთენა, ნახეს თათართა ცხე უკაცური, შევიდეს შიგან, და კაცი არა ჰოვეს, მიჰქუეს კელი და დაქციეს:

ვითარცა ესმა მეფესა აღება ცხისა, დაუძიმდა, რ მეფე შეერილი¹⁾ ნიჩბისის წყალზედა იდგეს: ამას ზედა ადგეს თათარნი, და მოადგეს ტფილისის ციხესა, და იყო უოველთა დღეთა ომი, და ესროდეს თოფსა, და არა იყო დონე ცხისა წაღებისა, რ²⁾ ბარათიანთაგან ჰქნდა: ეუბნებოდა მეფე კახთა და არა უშველეს: იმერელნი უკუდგომით იუუნეს, და არცარა მესხთ უშველეს: მისთვის ომი ვერ გაბედა მეფემან: ადგეს დიდსა ხანსა ქალაქსა, და შეეწეინა ომი თათართა: ციხეს ვერა უევეს რა, მერმე აღაზმნეს ლაშქარნი, და გამოაჩივეს³⁾ დაბეჯა ორბუთისა ძირისა. აარჩივეს ათას ხუთასი ისპაი კაცი, და სხვა წვრილი კაცი ლაშქრისა მრავალი, და ცისკრისა ჟამსა შეუდგა⁴⁾ ორბუთისა ძირსა, დაესხნეს, დაიფორაქეს, და ამოსწვიდეს მთისა სოფლები: იშოვეს განძი, ტყვე, ალაფი, ურიცხვი: ამას ზეს ესმა ბარათიანთა, და იგინი იევენეს ენაგეთს, და მათთანა იუუნეს ქაიხოსრო თურმანის ძე, და სხვა მეფისა ვეზი ცოტადენნი:

519 დავარდა კმა და მამართეს ასრე, ვითა ვეფხთა, წამოვიდა აქეთ სულხან ბარათსშვილი, და მისნი ძმანი: აქეთ სხვანი ბარათიანნი მოეწივნეს უკანა, შეიბნეს და გააქცივნეს: მისჯარნეს კეკესა და კირკალსა, ასრე კოცა დაუწეეს, ვითა ქათამთა მართვითა: ხ მოსცა ღთნ ძლევა ქრისტეანეთა და დაკოცეს ურიცხვი, რ არა იყო განცდა მკდრისა, სისხლისა რუ დიოდა: რცა სიკვდილსა მოჩნეს კელთა დაიხურეს: ერთი ასეთი თავადი დარჩა ბარათსშვილს მერაბს, რომე უაენის კარზედა მას არა ჰსჯობდა, და მეფისიცა იყო უაენისა: ასეთი ძლევა მოსცა ღთნ ბარათიანთა, რ ერთისა ტყვისა დედაკაცისაგან სამი და ოთხი მუსულმანი მოიუყანებოდა

¹⁾ ქარ. ცხ—ში: შერლი.

²⁾ ბარ. და ქარ. ცხ—ბა უმიტებენ: მხარი.

³⁾ ქარ. ცხ—ში: გამოიჩინეს.

⁴⁾ ქარ. ცხ—ში: მოედგა.

უელ დოლბანდიანი, რ' ზირველსა ომსა ვედარ მოქსწრნეს ქაიხოსრო, ჯაფანსი, ქაფთარ სოლადაშვილი, და სხვანი დარბაისელები, მოხვდეს უკანა მომღვეარნი და ჰრჩეულები ჩადტაუდალ¹⁾ დიდნი ლაშქარნი, აქათ არცა ამათ დაუგდეს²⁾ გზა: შეიბნეს ოცი კაცი, სპისამდის იხმასა თათარსა კრმლითა წინა დაუდგა: იზრინა ღ'თნ, და მორ'ეს მშვიდობით. ორჯელ და სამჯერ ცხენები დაუტრეს, ჩამოურიღნი ზედავე შესხდეს. ჩვენნი ქართველთაგანნი ერთის თურმანის ძის შუტი არ დაგვაკლდა, იგიცა ჯარმა გაიტანა, დიდისა ულუსისა ლაშქრისაგან ცოტანი ჩახთაუღნი წავიდეს მაცნედ³⁾, სხვა ყველა დაიკოცა, და კელთა დარჩათ:

რა ესე ესმა ქალაქსა მდგომთა თათართა, შეშინდეს, დააგდეს და უგუ უარნეს ცინესა: თუმცა ბარათიანთა არ გამარჯვებოდა, ძალად ქალაქსაც წაართმევდეს, და ქართლსაც შემოეჭიდებოდა: მას ზედა იზრინა ღ'თნ, და წყალობითა მოჰხედნა ბარათიანთა მოჭირვებასა: და მას უკანის თათართა ძალი ვედარა უკადრებია და არცა რბევა, გატუდეს და შეშინდეს შეწევნითა ღ'თისათა:

და ვითარცა მცირედ დღენი გარდაჰქედეს, შ'დ ტყვეობით მოსვლისა წ'ისა მის ხატისა, რ' არა დაუტევა უ'ნ კვერთხი ცოდვილთა ნაწილსა ზ'ნ მართალთასა: ა'დ ვანმე იტუოდეს ძღაერებათა შენთა უფალთ: ანუ ვინმე სასმენელ ჰქვენეს ქებულებანი შენნი, რ' მიაუღინა უოფლად წ'ნ დედოფალმან რისხვა საშინელი სახლსა ზედა იადუბისასა, და ნათესავსა მისსა, და უოველსა გვარსა მისსა, და⁴⁾ მცირესა ჟამსა⁵⁾ სრულად დაემკვნეს, და მოისპნეს, და აღოკრდეს: რ' იადუბს უდმერთოს ესე ვითარი სიკ'დილი ეუფლა, რომლითა კელთა იკადრა წ'ისა მის ხატისა მახვალისა⁶⁾ შესება, მითვე კელთა განზავა სასმელი მაკ'დინებელი, რეცათე კეთილ საგონებელ უჩნდა შეცთომილსა მსჯავრთა მათ⁷⁾ საღ'თოთა:

550

1) ქარ. ცხ—ში: ჩადლაულოლ.

2) ქარ. ცხ—ში: დაუდგეს.

3) ქარ. ცხ—ში: ჩადლაულონი წაივიდეს მაცნიდ.

4) ბარ. უმატებს: შემდგომად.

5) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: შანა.

6) ქარ. ცხ—ში: ხელისა.

7) ბარ—ში: მიერ.

და შესვა მან, და მიუძღვანა მისგან დედასა თ^სსა და ძმას, და მიიღეს მათგა: რ^ს შესვეს რამელ¹⁾) არა ეგებოდა ურჩეის მათგან: და ვითარცა სვეს, ერთბამად მოსწყდეს ერთსა შინა ჟამსა სიკ^სდილობითა საღმობიერითა: და მათანა სხვანიცა მთავარნი, და წარჩინებულნი სახლისა მათისანი მოისრნეს, რამელნიმე მახვილობათა, და სხვანი სიკ^სდილობითა უცნაურითა, და მიერთგან ს^სდ დაემკვა მთავრობა მადი: უკეთუ ცოდვითა ჩვენთა სამხილვებულად მიშვებითა დ^სისათა მოვიფინნეს, და სახლი დ^სისა, და წმიდანი სამსახურებულნი დასთრგუნნეს, ა^სდ უოვლად წმიდამან დ^სთისმშობელმან შეურაცხება ხატისა არა თავსიღვა, და ესე ვითარი რისხვა მიუკლინა, ვ^სდ ნათესავი მათი ვ^სე დღეს აქამომდეცა არღარა სადა იპოვება²⁾):

ქ^სკს, რ^სზ: ახალციხეს თათარნი მოვიდეს³⁾): ამასვე წელიწადსა აღექსნდრე ქუთათისი აიღო, ძემან ბაკრატისმან:

ქ^სკს, რ^სთ: მიიცვალა მეუღლე უვარეუვარე ათაბაგის ბატონი დედის იმედი: წლისა, ნდ: სეკდემმერს, იზ^ს:

ქ^სკს, რ^სზ: ბაკრატ დაიბადა ძე აღექსნდრესი, ფებერვალს, კგ: კახეთისა მეფესა ვახტანგს, და ძმასა მისსა ბატონს აღექსნდრეს ჩხუბა ჩამოუგდეს კახთა, და შეამდურვეს, და იყო შუოთი მათ შუა: იყო დიდხან შური მათ შუა⁴⁾), და ვერ შეიწევნეს: მერმე 551 მეფე კოსტანტინე, და კ^სზი დროთჳთოს შუა ჩამოუვიდნენ, და შეიწევნენ მეფე კახეთისა ვახტანგ, და ძმა მათი ბატონი აღექსნდრე:

ქ^სკს, რ^სზ: ამასვე ქ^სკსსა დიდი ბატონი უვარეუვარე მიიცვალა, წლისა, ზბ: ივნისს, ა:

ქ^სკს, რ^სყ: ათაბაგი ბატონი ქაიხოსრო მიიცვალა წლისა, ნგ: მაისს, ვ^ს):

ქ^სკს, რ^სყ: მეფე კოსტანტინე მიიცვალა, და დაჟდა მის წილ

1) ბარ—ში: და შესვეს რამეთუ.

2) ქარ. ცხ—ში: იპოვების.

3) ქარ. ცხ—ში: მოვიდნენ.

4) ქარ. ცხ—ში უკანასკნელი ხუთი სიტყვის მაგიერ: და შური დიდხან.

5) ქარ. ცხ—ში: კ.

ქე მისი დავით და ბარათსშვილის დავითის ქალი, დედოფალი ნესტან დარეჯანი¹⁾:

ქკს, რყგ: დიდის მონასტრისა გენათისა წინამძღვარი მანასე მიიცვალა:

ქკს, რყზ: აიღო გორი ალექსანდრე, ქემან ბაგრატიანსა, თვესა აგვისტოსა, ვ²⁾:

ამასვე წელსა ქუთათისს თათარნი მოვიდეს, და დაწვეს დიდი მონასტერი გენათისა შიგნით და გარეთ, და ქუთათისი, და საყდარი, და სხვანი ეკლესიანი: და სხვანი³⁾ ვერა აიღეს, და აურაცხელნი ტყვენი წარასხეს ქრისტეანენი, თვე იყო ნოემბერი: გგ:

ქკს. რყგ⁴⁾: მარტს, იბ: მიიცვალა დედოფალი თამარ, ანტიქს ერთს:

ამასვე წელსა მეუფთ მეუფე ალექსანდრე მიიცვალა:

ამასვე წელსა დაჟდა მეუფედ იმერეთს ქე მისი ბაგრატ:

ამასვე წელსა იქმნა ბრძოლა ძლიერი ქართლის მეფეს დავითსა და ბაგრატს შუა: ამისთვის ბევრის ტყვევნისაგან და რბევისა ძალი⁵⁾ ქართლისა შემცირებულყოფა: აღეღო და დაეჭირა გორი ალექსანდრეს, მამასა ბაგრატისსა: ამას ზედა მოკეპარნენ ქართლის მეფეს დავითს კახეთის მეუფე ვახტანგ და ათაბაგი მზე ჭაბუკ: დავით მეუფე ვედარ მოესწრა, მოხისს შეება ბაგრატ ვახტანგსა და მზე ჭაბუკს: და გაემარჯვა თვესა ივნისს, გ:

ამასვე წელსა მიიცვალა ბატონი დედოფალი ელენე, დედა ალექსანდრისი, ნოემბერს, გ:

ამასვე წელიწადსა აღესრულა კახთა მეუფე ვახტანგ, და დაჟდა მის წილ კახეთს ძმა მისი ალექსანდრე: ესე ალექსანდრე იყო კაცი კეთილი, და ღწის მოყვარე, დიდად შემწე წათა ეკლესიათა, შემამკობელი ხატთა და და ჯფართა, ამან ალექსანდრემ და დედამა მათმან ბაგრატიონმა დედოფალმან ნესტანდარეჯან დაქცეული და

552

¹⁾ ბარ—ში: ნესტანჯან.

²⁾ ქარ. ცხ—ში: კ.

³⁾ ბარ—ში და ქარ. ცხ—ში (ტომი II, გვ. 266): ციხე.

⁴⁾ ბარ—ში და ქარ. ცხ—შა: რყტ.

⁵⁾ ეს სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში.

დაძველებული აღუშენა ალავერდსა სამკრენი და გუმბათნი, და დას-
ხატეინა, და შეამეო ჯვართა და ხატითა, წიგნითა და ეკლესიის
შესამკობელითა: და შდ ამისა უოველნივე საეპისკოპოსო ეკლესიანი
კახეთისანი შეამკვნა: და შესწირნა უოველნივე საეკლესიო სამკაულ-
ნი, და ესვა ძენი ორნი, უხუცესსა ეწოდა გიორგი, და უმრწამეს-
სა ეწოდა დიმიტრი:

ამა გიორგიმ დაიწყო ბრძოლა ქართლსა ზედა, რ დაპურობა
უნდოდა ქართლისა: ხ მამა მისი აღექსანდრე, და ძმა მისი დი-
მიტრი ევედრებოდა, რ ძმანი არიან¹⁾ და არა ჯვარას შენგან ცი-
ლობა და დაპურობა ქართლისა: კმა არს შენთჲს კახეთიცა, და არა
მისცეს თავი კელთა, და გარდაუდგენ წინა საფურცელს: ამას ზე-
და აღივსო შურითა გ-მ, და დალატით მოკლა მამა თ-სი აღექ-
სანდრე²⁾, და დამარხეს კახთა მეფეთა სსსათელასა ალავერდს
შ-ა, შიგნით საუდარსა, უკანა ეკვდრესა შ-ა: და შერმე შეიპურა
ძმა თჲსი დიმიტრი, და დასთხარა თვალები:

მაშინ იყო ქ-ნი, რეთ: და შერმე ცოლითა და შვილით გა-
მოაკლო დიმიტრი, და მოვიდა მცხეთას და სვეტს ცხოველს შემო-
ეხგეწა, და დაუო³⁾ რაგდენიმე ხანი: ამის მოქმედებისათჲს, ავ-გი-
ორგი უწოდეს: ხ რა-ჲს მოკლა გიორგიმ მამა თჲსი აღექსანდრე,
მაშინ თვით დაიპურა კახეთი: და მეფობდა ქართლსა ზედა მეფე
დავით, კაცი მშვიდობის მეოთველი, და სათნო ღ-ისა:

ხოლო მეფეს დავითს ჰეგანდა ძმა⁴⁾ გიორგი, ბაგრატ და
აღექსანდრე, და მეღქისედეკ მონახონი: და მას ჟამსა იჯდა კ-ზი
დორეთოს: ხ აღიღო შური მახვილითა ავ-გიორგიმ მეფესა და-
ვითს⁴⁾ ზედა, და ქმნა მრავალი ბრ-ტი საქართველოსა ზ-ა: ხ
ეკრძალებოდა სისხლსა ავ-გიორგისასა მეფე დავით, და სძანი მის-
ნი უოველნივე: და ამას ზ-ა უფროსდა განლადა ავ-გიორგი, და
უკლებოდა საქართველოსა, და მრავალგზის ავარ ჰყო საქართველო,
და უფროსდა ზემო ქართლი მრავალ გზის წარმოსტეკენა, ვიდრე

¹⁾ ქარ. ცხ—ში: არნ.

²⁾ ბარ. უმიტებს: საფურცელს ჩალისა შინი. აღიღეს.

³⁾ ქარ. ცხ—ში: იყო:

⁴⁾ ეს სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში.

იბერიის საზღვრამდე, და თვით მეფე დავით შემწევდულოცა¹⁾ 553
 ციხეს შინა ატენისას, და ჰბრძოდა მრავალდღე, და ვერა წაუღო
 ციხე იგი ატენისა, და წარვიდა სახედ²⁾ თვისად, და წარიღო ნატ-
 უკენაჲ მრავალი:

მაშინ ეზრახნეს³⁾ უმრწემსნი ძმანი მისნი მეფეს დავითს, ვა-
 ამიერიტგან ვერღარა შემდეგებულკართ დათმენად ბეროტისა მის კა-
 ცისა მიერ: რა კახეთიცა ვიდრე აქამომდე მამათა ჩვენთა ეპურათ:
 და კად⁴⁾ კახეთი საბრძანებულსა სახლის ჩვენისასა დამონებულ იყუ-
 ნეს⁵⁾: და აწ ესრეთ აღზავნეს ჩვენ ზედა, ვიდრედა საქართველოსაცა
 ზედა უფლებულანს, და ჰნებაჲს სდა მიმძღვრებად თვისად, და
 აწ ჩვენცა აღვსდგეთ მათზედა და ვბრძოდეთ მათ, ადა მეფემან
 დავით არა ინება: რა მსგავსად სეხნად სახელისა მისისა დავითი-
 სებრ მშვიდ იყო, და არა შურისმძიებელ, ვითარ იგი საუფლის-
 თვის⁶⁾ მშვიდ იყო: ხა ვინათგან არა უსმინა, მაშინ ჰსთხოვა უმრწე-
 მესმან ძმამან მისმან ბაგრატ მეფეს დავითს მუხრანსა საუფლის-
 წულოდ და დროშა. და დარაჯდა, გამოითხოვა ერისთავი ქსნისა,
 და კეობა არაგვისა:

ხოლო მეჩემან დავით მისცა, და ესრეთ წარმოემართა, და
 მოვიდა მუხრანს ციხე მტკვრისა⁷⁾, რომელ არს ციხისძირის თავსა,
 და დადგა მუნ:

ჰსცნა რა ესე ავგიორგომ, შემოკრიბნა სპანი თსნი რაოდენ
 ძაღედგა და წარმოემართა, მოვიდა და მოადგა გარე ციხესა მას
 მტკვრისასა⁸⁾, და ადგა სამსა თვესა და ვერ უძლო აღებად: მაშინ ავ-
 გიორგომ მიუძღვნა ღვინო ერთითა საღვინითა, და მიუმცნო ესრეთ
 ბაგრატს: ვინათგან ესოდენი ჟამი არს ციხესა მაგას შა შემწე-
 დეულანს, და არა ჯერ არს ძისა მეფისა შეჭირვებაი უღვინობითა⁹⁾.

1) ქარ. ცხ—ში: შემწეულ.

2) ქარ. ცხ—ში: წაეიდა რა სახიდ (გვ. 287).

3) ქარ. ცხ—ში: ეზიარნეს.

4) ბარ—ში: სრულიად.

5) ქარ. ცხ—ში: სახლისა ჩვენისათა დამონებული ჰყენეს.

6) ქარ. ცხ—ში: სულისთვის.

7) ქარ. ცხ—ში: მტკვრისა.

8) ქარ. ცხ—ში: მტკვრისასა.

9) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: და.

შეიძლება ღვინო ესე, და ჰესუ ამისგან ნუგეშინის საცემელად შენდა, რა ზური და ღვინო ახარებს გულსა კაცისასა: და ვა მთართვეს ბაკრატს სიტუვა ესე, და ღვინოცა იგი, მაშინ აქვინდა ციხესა მას შინა ორაგული ახალი, და ღვინისა მის წილ წარმოსცა ორაგული იგი მეტეველმან ესრეთ: ეგეოდენი ჟამი არს, ვინათგან მდგომარე ხარ 554 ზირსა ზედა ქსნისასა, და არა მოკვდიან ორაგული: და ესრეთ სიმტკიცით არს ცხლურება ჩვენი: აწ მიირთვი ესე, და ამით საცნაურ არს, რამელ¹⁾ გერძაღვიძის ადებს ციხისა ამის:

ხალა მთართვეს რა ავ-გიორგის ორაგული იგი, მაშინ ჰსცნა სიმრავლე საზრდელთა, და სიმტკიცე ციხისა მის, და შეუწუხდეს სპანიცა: მაშინ აღიყარა და წარვიდა სახლად თვისად, და მუნ დაუვნა მცირედ: და შდ მცირედისა ხანისა წარმოვიდა ზემოქართლად, და წარმოსტევენა იგი ძლიერად, და წარმოიღო იავარი მრავალი, და წარმოვიდა უშიშად: ჰსცნა რა ესე ბაკრატ მზურობელმან მუხრანისამან, შემოიკრიბნა მცირენი სპანი თჳსნი და დაუმიხარდა კვესა მას, რამელარს ძაღისა, და ჭაპურს შუა:

ხალა რამელნიმე სპანი ავ-გიორგისა, წინათგან წარმოსრულიუვნეს ნაშეგონათა: ხა ავ-გიორგი უკანითკერძო წარმოემართა ნადირობითა და შექცევითა, და ვა მოიწია მუნ, სადა ბაკრატ მზირად განწეობილიყო, მაშინ მიეტევენეს გულითა სრულითა, და მსწრაფელ დაემკვა სილადე და ამხარტაუნობა მისი: ძაღისს შეიბნეს, და შეიპურა თვით ბაკრატ, და შეისხნა²⁾ საკრეელი, და შეუკრა მკანნი: ხა იყო ავ-გიორგი ენითა ბრგვნილ: ჰრქვა ავ-გიორგიმ ბაკრატს: ვის ეკადრება შეპურება და შეეკრა მკრისა: და ჰრქვა ბაკრატ ავ-გიორგის: ჟერეთ ესე მოვაწიე შენ ზედა, და აწ გამცნებ თუ რა მოიწიოს შენ ზედა, ვინ ხარ, და რა კაცი ხარ, რეგვინი, და ჭკუა მცირე: ხა ავ-გიორგისთანაცა მეოფენი, რამელნიმე კანნიცა შეიპურნეს, და სხვანი ღტოლვილინი შეიქცეს, და წარმთართვეს ნატევენავი, რამელი წარმოედოთ მათცა³⁾ მრავალი: და წარი-

¹⁾ ქარ. ცხ—ში: რამეთუ.

²⁾ ბარ—ში: შეიხსნა.

³⁾ ბარ—ში: და მათიცა.

ყუანეს შეპერობილი ავ-გიორგი, და ჰატომარ ჰყო ციხესა მას შინა მტკერისასა¹⁾: ქკსა, სა: იქეს აქეთ, ჩფიღ²⁾:

ხოლო ბაგრატ მიუმცნო საქმე ესე ძმასა თქმსა მეფესა და-
ვითს, და განიხარა სიხარულითა დიდითა, და შდ მცირედისა ჟა-
მისა მოაშთვეს ავ-გ³⁾ ციხესა მას შინა, და მოკვდა: ხ³⁾ ჰსცნა რა
სიკვდილი მისი მეფემან დავით, მაშინ აღიღეს გვამი მისი, და 555
წარიღეს მცხეთას ეკლესიასა მთავარანგელოსისასა ჩრდილოეთით
კერძა, და მას შ³⁾ დაშარხეს, და აღსრულეს წესი დაფუფისა, და
კეთილად მოურნე ექმნეს, ვითარცა ჯერარს მიცვალებულთათვის: ხ³⁾
დაშთა ავ-გიორგის ძე ერთი, და ეწოდა რემსა მას სახელად ლე-
ვან: ამისა შ³⁾ განილაშქრა მეფემა დავით კახეთსა ზედა, და და-
იპურა ს³⁾დ კახეთი, და მტკიცედ ეპურა იგი ჟამსა რაოდენსამე:

ხოლო მეფე დავით განაკებდა კეთილად ქართლსა და კახეთ-
სა, და იყო ურმა იგი ლევან დედითურთ სახლსა შინა ჩოლყას-
შვილის გარსევანისასა, რ³⁾ იყო მეფვისი დედა იგი ლევანისა ჩო-
ლყასშვილის გარსევანისა, რომელი იყო სახლთუხუცესი კახი ბა-
ტონისა: მაშინ აუწყეს მეფესა დავითს ურმისა მისთვის ლევანისა,
რ³⁾ აღორძინებულარს კახეთსა შ³⁾, და წარავლინა ძმა თჳსი ბაგ-
რატ, და ერისთავი ქსნისა, და ამილახორი, რათამცა მოიძიონ ურმა
იგი თუ სადა არს: მაშინ იწყეს ძიება მკვიდრთა მათ კახეთისა
სახლსა შ³⁾ დიდთა და მცირეთასა, და განავლინეს ბრძანება, და
შეშოიფიცეს ყოველინივე, რათამცა გამოაცხადონ ურმისა მასთჳს, თუ
სადა არს, და ესრეთ მოვლეს რომელიმე კახეთისა კერძონი: მაშინ წარი-
ყუანეს ლევან მოსკოვისა კნიაზთანა, და დედა მისი დედოფალი ელენე
აღიყუანეს ციხესა მადრანისასა³⁾, და განამარკეს ციხე იგი, და მერმე
მივიდეს ბაგრატ, და ერისთავი ქსნისა, და ამილახორი სახლსა
ჩოლყასშვილის გარსევანისასა, და მას დამესა კეთილად უმასპინძ-
ლა, და დღესა მეორესა დაუმტკიცა ფარცით გარსევან, გ³⁾დ არა
არს სახლსა ჩემსა, და რომელიცა იხილეთ თვალითა თქვენითა,
სხვა არავინ არს სახლსა შ³⁾ ჩემსა: ხ³⁾ იყო რაოდენიმე ხანი, კ³⁾დ

1) ქარ. ცხ—ში: მტკერისასა.

2) უნდა იყოს: ჩფიღ.

3) ქარ. ცხ—ში: მადნარისასა.

მოვიდა ლევან სპითურთ რუსით, და შთამოვიდა კახეთს, და შევიდა ციხეს მას შა ოჩონისას, რომელ არს თავსა იგრისას: მაშინ კახნი უოველნი ვე მივიდეს მისთანა და შეჭვიცეს, და მიერთეს ლევანს, წარმოიყვანეს, და გაიბატონეს, და დაიპურა კახეთი ლევან:

556 ხ ჰსცნა რა საქმე ესე მეფემან დავით, შემოიყარა სპანი თვისნი, და წარემართა კახეთსა ზედა: გარდაუღო გომბორი, და შთავიდა კახეთად: მაშინ კ დ იპურა კახეთი, და შემოეყარნეს კახნი უოველნივე: ხ ლევან იფლტოდა, წარვიდა და შევიდა ციხესა მას შინა, რომელ არს თავსა მადრანისას¹⁾, რ დადგა მეფე დავით, და მოიცვა გარემონი ციხისა მის, და ბრძოლა უეო ძლიერად:

ამას ჟამსა შინა მივიდეს ურიცხვნი სპანი ოსმალთანი, და მოაკრეს ს დ სამცხე, და ვერა აღუდგეს მესხნი წინა: წარმოვიდეს მუნითგან, და მოვიდეს ქართლს, და გერვინ აღუდგა წინა, რ ქართველნი კახეთსავე იუუნეს ლაშქრად: და ვითარცა ესმა მეფესა დავითს მისვლა იგი ოსმალთა, ჟერეთ არა გამოაცხადა, ამისთვის რომე ძლიერად შეეჭირვებინა ციხესა მუოფნი, და მცირედსა ხანთა შა ეგუღებოდა ალება ციხისა მის: და წარავლინა მოციქული მეფემან დავით, ამილახორი, და მთავარ ეპისკოპოსი, და სთხოვა ციხე: მაშინ ფ დ შეჭირვებულთა მუუნეს ციხესა შინა მუოფნი, და ვერ ძალედვით განმაგრება ციხისა მის: და რა ესმა საქმე ესე დედასა ლევანისას, მისვლა ამილახორისა და მთავარ ეპისკოპოსისა, და აღარა ჰქონდათ ღონე ციხის მიცემისაგან კიდე: და²⁾ რა შევიდა მთავარ ეპისკოპოსი და ამილახორი ხილვად დედისა ლევანისა, მაშინ აღდგა დედა იგი ლევანისა და მიეგება შემთხვევად მთავარ ეპისკოპოსსა: და რა მივიდა, ჰკრქვა მთავარ ეპისკოპოსმან იდუმალ: მაგრა იყავით, რ დამესა ამას უკუეუერებით ციხესა ამას, და წარვალთ ქართლს: მაშინ წარვიდა დედა იგი ლევანისა სიხარულით, და აუწვა საქმე მეციხოვრანთა მათ, და განამტკიცნა იგინი:

ხ ო ლ ო დღესა მეორესა სთხოვეს ციხე, და მათ დიდად უარჰქვეეს მიცემა ციხისა, და შემოუთვალნეს სიტყვანი მაგარნი: მაშინ

¹⁾ ქარ. ცხ—ში: მიღნირისასი.

²⁾ ეს სიტყვა არ არის ქარ ცხ—ში.

წარმოვიდეს მონიჭებული იგი, და აუწიეს მეუფის დავითს: ხ მსწრათუდ აიყარა მეუფე დავით, და წარმოვიდა ბრძოლად ურუმთა, მოიწია ზემო ქართლს, მაშინ ეწვევნეს ძლიერად ოსმალთა, და ძალითა მრავალ მოწყალისა დღისათა მიეცა განმარჯვება ქართველთა, და მოსწვიდნენ მრავალნი ოსმალთაგანნი, და სხვანი შეიპყრეს და 557 ტუვე ჰევეს, და წარმართვეს ალაფი, და ნაშოვარი მათი, და სხვანი რომელნიმე ღტოფილნი წარვიდეს სახედ თვისად: მაშინ რაჟს წარმოვიდა მეუფე დავით, კდ დაიპყრა ლევან კახეთი, და შემოკუყარნეს კახნიცა სრულიად, და იუო მაშინ ლევან წილისა შვიდისა: ხ რაჟს ესმა მეუფის დავითს ჰერობა კახეთისა, მაშინ შეიყარა¹⁾ სპანი, და წარვიდა კდ კახეთსა ზედა: მივიდა საგარეჯოს, და შემოკუყარნეს გარესჰელნი, და მას აქათი კახნი უოველნივე: მაშინ ლევან იდგა ქისიუსა, და ახლდეს რომელნიმე კახნი, მივიდა მეუფე დავითცა ქისიუსა, და ეწვევნეს ურთიერთარს: და სძლო სამართალმან ლევანისმან, რ ესრეთ მოწყალე არს დთი ქვრივთა და ობოლთათჳს, და მცირითა სპითა განემარჯვა ლევანს მეუფის დავითს ზედა, და მეოტიქმნა, და წარმოვიდა ქართლს:

მაშინ ლევან მტკიცედ იპყრა კახეთი, და შდ მცირედისა დაემზახა²⁾ ლევან მპერობელი კახეთისა გურიელსა, და მოიყვანა ასული გურიელისა ცოლად: და ეწოდა თინათინ: და ამან გურიელის ასულმან თინათინ ჟა სიყრმისა თჯისისასა იხილა ჩვენებასა შა ესრეთ, რომე მაჰყვანდა იგი სძლად კაცთა ვისმე მთავართაგანსა, და გზასა ერთსა³⁾ დაისადგურეს დღესა ერთსა: და მას ადგილსა, რომელსა მდგომარე იყუნეს, იხილა მუნ შინდი ერთი მდგომარე: და იუო შინდი იგი თეთრი:

და აუწიებდა ვინმე კაცი სამღუდელოთაგანი, რათამცა აღუშენოს მონასტერი დედასა დღისასა ადგილსა მას, სადა იდგა შინდი იგი თეთრი, და ესრეთ იხილა ჩვენება იგი: ხ რაჟამს ჰსთხოვა ლევან მპყრობელმან⁴⁾ კახეთისამან გურიელსა ასული იგი მისი თი-

¹⁾ ქარ. ცხ—ში: შეიპყრა.

²⁾ ქარ. ცხ—ში: დაემზახლა. ბარ—ში: დაემძახა.

³⁾ ქარ. ცხ—ში: ზედა.

⁴⁾ ამ სიტყვაში პ-ს წინ ნახვარია ნახევარ ხმოვანი ასო ანტონ კათალიკოზისა.

ნათინ ცოლად, მაშინ მოსცა გურიელმა, და წარმოიყუანეს კახეთს, მაშინ მაიწივნეს რა იგინი შუა მთას, და მუნ განისვენეს მს დღესა:

558 ხოლო მიმოხედვიდა ასული იგი გურიელისა თინათინ, და იხილა მუნ შუა მთას შინდი იგი თეთრი, რელი ჰირველ ეხილა ჩვენებასა შა, და მოესუნა ჩვენება იგი, და შინდი რომელი ღმკომარე იყო ნიშად ეკლესიისა მის მომასწავებულად, მაშინ გულისკმა ჰყო, და სარწმუნო იქმნა განკებულებასა მას ზედა:

ხოლო რაჟს იქორწინა, შად მცირედისა ჟამისა იწყო შენებად შუა მთას მონასტერსა დედისა დათისასა, რა ფრადი მოსწრაფება აჩვენა, და ჟამისა რაოდენთამე შინა ადაშენა იგი, შეასრულა, და შეამკო უოველსავე სამონასტროსა წესითა და სამკაულითა: და შესწირინა აგარაკნი და დაბანი, და დაადგინა მასზედა მოძღვართ მოძღვარი, და იგი შემზადა სამარხოდ თვისადა:

ხოლო ჰჴევა ამან გურიელის ასულმა თინათინ ძენი ორნი, სახელი ერთისა მის ალექსანდრე, და მეორისა მის ვახტანგ: და ამისა შემდგომად მიიცვალა გურიელის ასული თინათინ, და დაუტევა ანდრძი, რათა არა დამარხონ გვამი მისი ქმრისა მისისა¹⁾ ლევანისათანა, ად დამარხონ იგი შუა მთას თჯისა ადშენებულსა მონასტერსა, და ჰევეს ეგრე: და ამისთჳს არა დაემარხა ქმრისა თჯისათანა, რა ლევან იყო სიძვისა და მრეშების მოყვარე: და კად ისეა ლევან ცოლი სხვა. ასული შამხლისა, რომელსა ეწოდა შამხალსა მას სახელად უარა მუსად: და კად მიეცა შამხლისათანა ასულისა ძენი სამნი, გიორგი, ელიმირზონ და ქაინოსრო:

ხოლო მეფე ქართლისა დავით მეფობდა კეთილად მშვიდობით:

ქკს, სვ: აღიძრა უანი, და წარმოვიდა უფუსითა საქართველოსა საქრისტიანოსა, ხატთა, და ჟვართა ეკელასა ატევებდეს: მატრონმან მეფემან დავით თჯისი შჯლი რამაზ გაგზავნა, და უანს წინ მიაკება, და დაიკნა საქრისტიანო, და დაჰყო რაოდენიმე ხანი, და მერმე დღითა აღსავსემა აღიჩნია კეთილი ნაწილი, და იქმნა

¹⁾ კარ. ცხ—ში: თვისისა.

მონაზონ, და უწოდეს სასულად დამიანე: და ესხნეს ძენი სამნი: ღუარსაბ, დიმიტრი და რამაზ:

ქკს, რზ¹⁾: მიიცვალა დიდისა მონასტრისა გენათისა მოძღვართ მოძღვარი, ილარიონ ჰატონი: თაკესა მანისს²⁾ ვ: და გორის ჭვარი(თ) აქა გელათს მასვეენეს:

ამასვე ქკსა მიიცვალა მეფის ბაგრატის შვილი მუცლის 559 ტვილითა, და იყო მეფე დავით უფილი დამიანე სინანულსა და ვედრებასა დისსა, რ ალექსანდრეს სენაკი მცხეთას, და იყოფებოდა სიმათლით: ქკნი იყო, სიდ:

ჟამსა ამას ჯდა კზი მეღქისედეკ, ძმა მეფის დავითისა:

ქკს, სიდ: მისცეს ბაგრატს ქართლი, მეფესა იმერეთისსა, არადათის წყალს გამოდმა, აღი, სურამი და ახალდაბა:

ამასვე წელსა მიიცვალა მეფე დავით ტფილისის ქალაქს, და დამარხეს მცხეთას: ამასვე წელსა იქორწინა ძემან მისმან ლუარსაბ, და შეირთო ცოლად მეფის ბაგრატის ასულა თამარ, მარტს, კე:

და მეფობდა ლუარსაბ, ძლითა და შეწევნითა ბაგრატისათა: და იყო უანად შაჰ ისმაილ, მეოთხე შვილის შვილი იყო შინისა მის, რომელი გამონდა ჰირველ არდაველს, და დაიპყრა შაჰისმაილ სამეგრეო თვასი არდაველი, და მუნთგან იწყო ბრძოლად სპარსეთისა, და დაიპყრა სპარსეთი:

ქკს, სივ: მიიცვალა იმერელი³⁾ ბატონის შვილის ვასტანგის ცოლი, კახთა მეფის ასული ხვარამზე:

ქკს, სიზ: მიიცვალა ქუთათელი გერასიმე, იანვარს, ი:

ამასვე წელიწადსა დაჯდა მათი ძმისწული სვიმონ⁴⁾: და წარვიდა ეკურთხა საუდარსა ბიჭვინტისსა:

ამასვე ქკსა, მეფეთ მეფემან⁵⁾ ბაგრატ განჭყო ღიბთიმერი სამ საეპისკოპოსოდ, ბრძანებითა აფხაზეთისა კზისა აბაშიძისათა:

¹⁾ ქარ. ცხ—შიც „რზ“ სწერია. ხოლო ბარ—ში: „სზ“, რომელიც უფრო მართალია.

²⁾ ეს სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში.

³⁾ ბარ—ში: იმერელის.

⁴⁾ ბარ—ში: სვიმონ.

⁵⁾ ქარ ცხ—ში: მეფემან მეფეთამან.

ინება ღვთივ გვირგვინოსანმან მეფემან მეფეთამან ბაგრატ, და დედოფალთ დედოფალმან ელენე 'ტიდისა და ცათა მობაძვისა საყდრისა, ახლასა იეროსალიმისა, გენათისა ეპისკოპოსისა მელქისედკისა საუკარლის ძესა¹⁾, საუკუნოდა²⁾ ანს კსენება მათი:

ამასვე დროსა იმავე ჰატრონმა გაიჩინა ხონელ ეპისკოპოსად ოჩხეტის ძე მანოელ მისვე³⁾ აფხაზეთისა კ'ზისა კელითა, საყდართა შიგან ბიჭვინტისათა: ქ'კნი იუო, სიზ: წარვიდა⁴⁾ აფხაზეთს 560 სკ'ხებულად: ივნისს, კ: და მოვედით ივლისს, კ⁵⁾:

ამას ჟამსა მონაზონ იქმნა გიორგი, ძმა დავით მეფისა, და უწოდეს სახელად გერასიმე: და ბაგრატცა, ძმა მეფის დავითისა და გიორგისა, რომელი უფლებდა მუხრანს, იგიცა მონაზონ იქმნა, და უწოდეს სახელად ბარნაბე: ხ' რაჟს მონაზონ იქმნა ბაგრატ მპურობელი მუხრანისა, და ესხნეს მას ძენი ოთხნი, ერეკლე, არჩილ, და⁶⁾ აშოთან, და ვახტანგ: მაშინ მტკიცედ ეპურა ქართლი მეფესა ლუარსაბს: ხ' კ'ზი მელქისედკე ჰირველვე განძებულიყო, და იდგა მონასტერსა არმაზისსა, და იუო კ'ზად გერმანე: და ტფილელად დომენტი: და მროველად გედეონ:

ქ'კს, სით: და⁷⁾ ივლისს, ია: მიიწვალა მეკეტის ძე სარკის:

ხოლო ოდეს დაიპურა ქვეუნა სპარსეთისა შაჰისმეილ, მაშინ წარმოემართა, და განიგულა დაპურება საქართველსა, მოვიდა ძლითა დიდითა, და სპითა ურიცხვითა, და დაიბანაკა აღჯაყალს⁸⁾: მაშინ ჰსცნა რა მეფემან ლუარსაბ, შემოიყარა სპანი თ'ჯსნი, და დადგა ტფილისს, განამაგრა ციხე ქალაქი:

ხოლო შაჰისმაილ წარმოგზავნა ამირ სპასალარი ურაფირი⁹⁾ სპითა ურიცხვითა, კ'დ შემდგომად მცირედისა წარმოგზავნა მის-

1) ბარ—ში: ძისა

2) ქარ. ცხ—ში: საუკუნოდაშც.

3) ქარ. ცხ—ში: იმასავე.

4) ქარ. ცხ—ში: წარვედით.

5) უკანასკნელი ოთხი სიტყვი არ არის ქარ. ცხ—ში (გვ. 271).

6) ეს სიტყვი არ არის ქარ. ცხ—ში.

7) ეს სიტყვა არ არის ბარ—ში.

8) ქარ. ცხ—ში: აღჯაყალას.

9) ქარ. ცხ—ში: ურაფირი.

კარბაში¹⁾ ელიასბეგ სპითა ურიცხვითა: და შემდგომად მათსა თვით-
ცა წარმოვიდა: მაშინ წარვიდა მეფე ლუარსაბ²⁾, და მივიდა დეჟესა
მას თელეთისასა, და მუნ განაწყო სპა თჳსი, და რაჳს მოვიდა
ყარათორი ამირ სპასალარი, და ეწვევნენ ურთიერთარს, და იქმნა
ბრძოლა ძლიერი, და მკნედ იბრძოდეს სპანი ქართველთანი, ვა
ლომნი, და მოჭსწყვიდნეს ურიცხვნი თათარნი, მიდრკეს იგინი,
და ოტებულნი ივლტოდეს, ვა ჯოგი კანჯრისა ლომთაგან დანჭრე-
ბული³⁾, მაშინ შეემთხვია წინათ კერძო მიშკარბაში ელიასბეგ ოტე-
ბულთა მათ უიზილბაშთა: და კად უკმოაქცივნა ლტოლვილნიცა
იგი, და თსითა სპითა წინა განეწვევნეს ქართველთა: კად შეიქმნა
ბრძოლა ძლიერი უძლიერესი პირველისა, და ძლითა დისათა კად
მძლე ექმნეს ქართველნი, და მოსრნეს უმრავლესი პირველისა ომი-
სა, და იოტნეს იგინი, და მიჭეუნენ უკანა მათსა ქართველნი, 561
ჭსრვიდეს და ამოსწყვიდნეს მრავალნი, და აღმოვიდა შაჰისმელცა ყო-
ველთავე ძლითა თჳსითა და სპითა უმრავლესითა: ესრეთ მოიწია
მათსა თელეთისასა, რომელ არს კერძოთა ტაბაკმელისათა, გარდ-
მოჭხედნა შაჰისმელი, და იხილნა სპანი თსნი ძლიერად ოტებულნი,
და მიმოდანჭრეულნი⁴⁾, და უმრავლესი დაკოცილნი, და უკანა მათსა
ქართველნი ფიცხლად მდევნელნი, და განლაღებულნი მათზედა:
ამს ზედა შეწუნა შაჰისმაილ, და შემოუტივეს შაჰისმაილ სპათა
მისთა ყარაყოინდუთა:

მაშინ დაშტეს ქართველნი წინათ კერძო, და უკანა მათსა შაჰ-
ისმაილ, და სპანი მისნი, რ ომისაგან ფად⁵⁾ მაშერაღთა ქართველ-
თა, რაცოდენ ძალედვათ, ძლიერად ბრძოლა უუვეს, და განგრძობასა
შა ომისასა იძლივნენ სპანი ქართველთანი: მაშინ ივლტოდა მეფე
ლუარსაბ, და მივიდა ზემო ქართლს, და კად ენება შეკრება სპათა,
და ბრძოლა, ად ვერდარა ეძლო⁶⁾ ადრე შეერა, რ დაითანტნეს
ქართველნი:

¹⁾ ქარ. ცხ—ში: მიშკარბაში.

²⁾ ბარ. უმატებს: ტფილისით.

³⁾ ქარ. ცხ—ში: დანთქრეული.

⁴⁾ ქარ. ცხ—ში: მიმოდაქცეული.

⁵⁾ ბარ—ში: ფრიადისა ომისაგან.

⁶⁾ ქარ. ცხ—ში: უძლო.

და წარმოვიდა შაჰისმიელი, და გარე მოადგა ციხესა ტფილისისას, და ბრძოლა უყო ძლიერად, მაშინ აღუთქვეს ნიჭი დიდი ციხისთავსა მას ტფილისისას, და ესრეთ მონდო ციხისთავი იგი, და მისცა ციხე: და დაიპურა ციხეცა, და ქალაქი, და ჰქმნა მრავალი ბოროტი: შემუხრნა წმიდანი ეკლესიანი, და შეაგინნეს სიწმიდენი, და მრავალნი ხატნი და ჯვარნი წარუყენეს¹⁾: და თვით შემუხრა კელითა თხსითა მრავალ სასწაულმოქმედი სიონთა დ'ისმშობელი, და განსძარცვა მრავალფერი²⁾ სამკაული, ქართველთა მეფეთაგან სასოებით შემკული, ამან უღმერთმან მიჰყო წარმდებათ ბილწი კელი თხსი და შემუხრა ყოვლად ნათლიერისა მის წმიდისა ხატისა³⁾ უფასონი იგი თვალნი, და მარგარიტნი თვით წარიდო, და წმიდა⁴⁾ იგი ფიციარი განაშიშვლა მძლავრმან უსჯულმან შაჰისმიელი, და დასდგა თავსა ზედა განსვალსა მას კიდისას, რომელ არს ციხესა შინა

562 ტფილისისას, და შეიპურეს მრავალნი ქრისტიანენი, და მიჰკრებეს კიდესა მას ზედა, და მძლავრებით აიძულებდეს ფერკითა დათრგუნვად ხატსა მას წმიდისა⁵⁾:

რომელთამე⁶⁾ ქრისტიანეთა ფ'დ უარ ჰქვეს განსვლა კიდესა მას ზედა, და დათრგუნვად ხატსა მას წმიდისა დედოფლისა ჩუენისას, და მრავალთა აღიჩიეს სიკვდილი, და არა დათრგუნეს ხატი, და წარუკვეთნეს წმიდანი, და ყოვლად ქებულნი თავნი მათნი, და აწ იმოთხვენ ყვავილთა მათ შინა დაუჭნობელთა, წმიდათა ომყოფთა მოწამეთანა: ხ' რომელნიმე ქრისტიანეთაგანნი მომედგრდეს უძლეურობითა კორცთათა, და დაკლებულ იქმნნეს სასუფეველისაგან, რ' ვერა რა ივაჭრეს, და განვიდეს კრებისაგან ცალიერი:

ხოლო ოდეს აღასრულა ყოველივე სიბოროტე თხსი მძლავრმან უსჯულმან შაჰისმიელ⁶⁾, მაშინ გარდაუტევეს წმიდა იგი ხატი⁷⁾,

1) ბარ—ში: წარუყენეს.

2) ბარ—ში: მრავალფასი:

3) უკანასკნელი ხუთი სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში (გვ. 272).

4) ეს სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში:

5) ბარ—ში: რამეთუ.

6) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: და.

7) ქარ. ცხ—ში ამ სამი სიტყვის მაგიერ: ყოვლად-ბრწყინვალე. ბარ—ში: ხატი იგი წმიდისა.

ყოფილად უხრწნელია დედოფლისა ჩვენი და დისმშობელისა მდინარესა მას შა მტკვარსა, და წარიდო ხატი იგი წყალმან მან, და განვიდა ქვემოთავერბო წიად მდინარისა მის: ეჭა საკვირველებად ესე, და სასწაული¹⁾ ხატისა მის, რა არავე განეშორა ტაძარსა თვისსა, ან იყო რაღმე წიად მდინარისა მის²⁾ ხე ტირიფისა მდგომარე, და ძიხსა ზედა მისსა მიურდნობილი წადმართ სუენებული იხილა ვინმე მწეემსმან მიმავალმან კახეთად, და განსავალსა წელითსა ადიდო და განიხარა ფად, და თაყვანისცა მწეემსმან მან: ადიდო და მართკა მპერობელსა მას კასეთისსა ბატონს ლევანს, და მხარულ-იქმნა დიდად: და მიანიჭა მწეემსსა მას წყალთა მრავალი: და იწყო მეორედ შემკობად ხატისა მის³⁾, და რაცოდენ ძაღედვა, აჩვენა მოსწრაფება დიდი, და ესრეთ შეამკო, ვა აწ იხილები სიონისა დთისმშობელი: და კად ზედა წერილარს ხატსა მას ზედა ცხვრება კახეთის მპერობელის ლევანისა: ხოლო განსრულა ხატი, წარმოგზავნა ხატი იგი პატრიოთა დიდითა სიონისა შინა, და არს მიერთგან ვიდრე აქამომდე ზე აღმკულ ლევანის მიერ:

ხოლო აღაშენა შაჰისმაილ მეხითი ჰსჯულისა თვისისა ეურესა მას კიდისსა, და შეაუენნა მცველნი თვისნი, და განამაგრა ციხე, 563 და წარვიდა: და ამას შინა შემოიკრიბნა სპანი თვისნი მეფემან ლუარსაბ, და წარმოემართა შაჰისმაელსა ზედა, და ეგულვა კად ბრძოლა მისი, და რაჟს ჰსცნა ადება ციხისა მის, და შექცევა შაჰისმაელისა, დაუბძიდა ფად, მაშინ კად იპურა ქართლი მეფემან, და ამასვე ჟამსა შინა ეწია რისხვა დისა უღბინებელი შაჰისმეილს, და ბოროტი იგი ბოროტად წარწმდა, და დაჯდა მის წილად ძე მისი შაჰთამარს:

ხოლო შაჰისმაილ იყო კაცი მზაკვარი, და ამან გამოაჩინა სჯული ბიასი³⁾, და იწყო ძაგებად, და გინებად ჰსჯულისა ოსმალთასა, და განთქმულ ჰყო სახელი ალიასი, და უწოდა თავსა თვისსა ძედ ალიასსა, და მიერთგან ირწმუნეს უიზილბაშთა ძედ იმამისა,

¹⁾ ქარ. ცხ—ბა უმოტებს: ესე.

²⁾ ეს სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში.

³⁾ ეგრევე სწორია ჩუბინოვის გამოცემაშიც (ქ. ცხ. ტ. II, გვ. 278), ხოლო ბარ—ში: შიასი.

და ვე აქამომდე ჰქნამსთ, და უბერიეს მტკიცედ: ხ' განმდიდრდა შაჰთამას უფრეს მამის თვისსა, და დაიბურა მრავალი ქვეყანა უცხოთა, რომელი არა ებურა მამისა მისსა:

ხოლო მეუთემა ჟურასაბ დაიბურა ტფილისი, და აღიღო ციხე ტფილისისა და გაამაგრა: მაშინ შაჰთამაზ იღვა უარაბადს, და ესმა ადგა ტფილისისა ციხისა, შემოიკრიბა სიმრავლე სხათა რჩეულთა, და ესე იღუმაღ წარმოემართა ტფილისსა ზედა: და ამას ჟ' შინა მიიგვალა ტფილისს ძე მეუთის ჟურასაბისი ურმა მცირე: და წარიღეს ურმა იგი მცირე¹⁾ მცხეთას სამარხისა თ'სსა, და წარჰყვეს თანა მეუთე და დედოფალი: და რომელსაღა დღესა განვიღეს ტფილისით, მასვე დამესა შემოვიდა შაჰთამაზ ტფილისსა შინა, და დაიბურა ს'დ ქალაქი: და ზეგარდამოთა განგებოთა დ'ისათა მორჩეს დიდსა განსაცდელსა მეუთე და დედოფალი, და მათთანა მეოთხნი ქართველინა: ხ' ჰქნა რა საქმე ესე მეუთემან, წარვიდა სიმაგრეთა შინა, და ეგრეთვე ს'დ ქართველინი წარვიღეს სიმაგრეთა შინა: ამისთვის ვერდარა შემოიკრიბა სხანი თვისნი მეუთემან, რ' იყვნეს დაუბინანაინი ქართველინი, და უოველინივე დასახინანავად წარვიღეს: მაშინ შაჰთამაზ მოაწია მრავალი ჭირი²⁾ ტფილისსა ზედა, მე-
564 იბურეს და განსძარცვეს ხატი იგი მეტეხისა, სახე წმიდისა დ'ის-მშობელისა, და ამოსწვიდნა მრავალი სულნი: ხ' ციხის თავსა გულბაადს შეეშინა დიდად¹⁾ მეუთისა თვისისაგან, ნუ უკ' ესე საქმე მე დამადვას მეუთემანო, და გარდამოვიდა ციხით, და მივიდა შაჰთამაზთანა, და მიანიჭა წყალობა მრავალი, და სხვანი მკრიხოვანნი რომელინივე წარვიღეს სახლსა, და რომელინივე მიერთნეს უიზილბაშთა:

მაშინ ციხისთავმან გულბაად და სხვათა მეციხოვნათა დაუტევეს ჰსჯული თვისი, და მიიქცეს სჯულსა მახმადისსა, და დაიბურა შაჰთამაზ ციხე იგი და განამაგრა, და თვით შეიქცა, და წარვიდა უარაბადს: მაშინ შეურიგდა მპერობელი კახეთისა ბატონი დევან, და წარვიდა შაჰთამაზ ნახჩევანს ქუანასა სომხითისსა, და დაიმორჩინდნა უოველინივე ურჩნი, და ჰყვნა საბრძანებულსა ქვეშე თვისსა:

¹⁾ ეს სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში.

²⁾ ბარ—ში; ბოროტი.

ქკს, სკა: დადიანი მამია, და გურიელი მამია წარვიდეს ჯიქეთს საბრძოლვად ზღვით ნაგებითა, და შეიბნეს თუქსა იანვარსა ოცდა ათსა: ზირველსა დღესა ამათ გაემარჯვა, მეორესა დღესა ჰარსკევესა, განჭრისხდა ღთი ოდიშართათვის, უღალატეს და გამოექცნეს, დადიანი და გურიელი და გურიელის ლაშქარი დაუტევეს, მოეტევნეს ჯიქნი, და შეიბნეს, მრავალი დაკოცეს დადიანმა, გურიელმა, და გურაელის ლაშქარმა: მოკლეს გურიელის შვილი გიორგი: და მისნი აზნაურშვილები: და მისი აზნაურშვილები¹⁾ დადაჯუღნი ომისაგან, შეჩვენებულმან ცანდია ინაღლითთა გაინდუნა, დადიანი გააშიშველეს, სდ შიშველი დაჭრეს გურიელი, და სამნი მისნი ძმანი, და ებისკოპოსნი, და მისანი ლაშქარნი ტყვე ყვეს: წარვიდა მალაქია კ²⁾, და გამოიკისნა ცოცხალნი, და მკვდარნი ფასით ივიდნა:

ქკს, სკგ: მეფე ალექსანდრე, ძე ლევანისა, იშვა: ამასვე ქკსა, 565 მეჭახეთს შეიბნეს, აგვისტოს, იგ: დღესა ხუთშაბათსა შეება მეფეთ მეფე ბაგრატ და ათაბაგი უვარეუარე ახალქალაქსა, და დაიკოცნეს მრავალნი კაცნი, და გაემარჯვა მეფეს, და კელთ დარჩა უვარეუარე და მისნი ლაშქარნი, და დაიხურა სდ საათაბაგო ძემან ალექსანდრესმან:

და ჟამსა ამას²⁾ ბაგრატ მშურობელი იმერეთისა იუო სამცხეს, და ვა ესმა დახურობა³⁾ სომხითისა, წარმოემართა იგიცა, და მოვიდა შაჰთამაშთანა მიზეზითა ამით, რომელ⁴⁾ გაემარჯვა ბაგრატს უვარეუარე ათაბაგსა ზედა, და დაიხურა ბაგრატ საათაბაგო: მამინ ოტებუღიქმნა ოთარი შაღიკაშვილი, ივლიტოდა იგი, და თანა წაიუუნა იგი ათაბაგის ძე უვარეუარესი ქაიხოსრო, მივიდეს სტამბოლს და მოაჭი ექმნნეს ხვანთქარსა, და შეიწყა ზვანთქარმან, და მოცა ჯარი მრავალი, და თოფი, და ზარბაზნები დიდდინი, და უჩინა ამირ სპასალარად მუსტათ ფაშა, და წარმოგზავნა იგინი ბრძოლად ბაგრატისა:

ხოლო ესმა რა ამბავი ესე ბაგრატს, მშურობელსა იმერეთისასა,

¹⁾ ეს სამი სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში და ბარ—ში.

²⁾ ეს სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში (გვ. 274).

³⁾ ამ სიტყვაში პს შემდეგ ნახშირია ნახვეარ ხმოვანი ასო ანტონ კათალიკოსისა.

⁴⁾ ბარ—ში: რაჟამს.

ამისთვის წარვიდა შავთამაშთანა, და არავინ წარიყვანა კაცნი უკლარონი, ად არჩი(ვ)ნა კაცნი ჭადრანი, და წარიყვანა დიდებულნი და მცირენი¹⁾, მოხუცებულნი, ჭკუისმყოფელები, ჭადრანი, კაცნი მსგავსნივე მისნი: ხ იუკ შავთამაშ აიდაბეგს, და მივიდა ბაკრატ, დიდად ხატვისტა ყაენმა, და დაისვა წე, და მისთანა²⁾ მოხუცებულნი მიმეფლნი მისნი: და უბრძანა ყაენმა ბაკრატს, რათა მოსწიოს მშვილდსა, და მოუტანეს მშვილდი ძლიერი ბაკრატს: ხ ბაკრატ არა რამე თავსიდვა, და ეპურა მცირე რამე ნახატი³⁾ წვრილი ჯიხი, და მით ასწივა: ხ ყაენმა გაიციანა, და მისტა საბოძვარი დიდი, და გამოისტუმრა: ითხოვა მისგან ბაკრატ შეწევნა და ძალი ოსმალთა ზედა: და იუკ მამინ შავთამაშ ფდ უტალო, ვერა ათხოვა ჯარი, და მისტა საბოძვარი მრავალი, და მით შემწე ეუო, და წარვიდა ბაკრატ მხერობელი იმერეთისა სამცხეს:

მამინ წარავლინა ბაკრატ კაცი, და ითხოვა გურიელებისაგან შეწევნა, და წარმოვიდა გურიელი სპითა თსითა, და მოვიდა ბაკრატისათანა:

ქკს, სკე: მეფე სვიმონ იშვა, ძე ლუარსაბისი:

566

ქკს, სლა: ხვანთქრის თაშები მოვიდნენ, კბ ათასი: და სრულიად ტაო ამოსწვიდეს: მოუკდა ბაკრატ მეფე, ეწევნეს ურთიერთარს, და იქმნა ბრძოლა⁴⁾ ძლიერი: მისტა ღონ გამარჯვება ბაკრატს, იოტნეს ოსმალნი, და მოსრნეს მრავალნი ჰირითა მახვილისათა: მამინ მოკლეს თვით მუსტაფა თაშა, და სხვანი ივლტოდეს ოსმალნი, და იშოვნეს მრავალნი სკანძურნი, და დაიპურა მტკიცედ საათაბაგო:

ამისა შემდგომად კდ წარვიდა ხვანთქართანა თთარი შადიკა-შვილი, და ქახისტრო ძე ათაბაგისი: ესმა რა ხვანთქარსა, დაუმძიმდა ფდ: და კდ წარმოავლინა აზრუმისა თაშა, და დაარბევინისა, და სხვანიცა მრავალნი, და შეკრბა სპათა სამრავლე ურიცხვი: და ესრეთ წარმოემართა სამცხესა ზედა: ჭსუნა რა ესე ბაკრატ:

1) ქარ. ცხ—ში: მეცნიერნი.

2) ქარ. ცხ—ში ამ ორი სიტყვის მიჯიერ: აქა.

3) ბარ—ში: ნატეხი.

4) ამ სიტყვაში რ-ს შემდეგ ნახმარია ნახვეარ ხმოვანი ასო ანტონ კათალიკოზისა.

წარმოუფლინა კაცი, და ითხოვა შეწევნა მეუფისა ლუარსაბისაგან: ხ- მეუფე ლუარსაბ იყო კაცი სახიერი, და ფ-დ ზრუნვიდა საქართველთათვის, და ეძინებოდა უსჯულოთა ზედა მოსვლისათვის, და დაკნინებდა საქრისტიანოსა:

მაშინ მოუწოდა სპათა საქართველთათა, და წარემართა შეწევნად ბაგრატისა, რ- ამან მეუფემან ლუარსაბ მრავალგზის აწვივნა იმერელნი, მესხნი და¹⁾ კახნი შეწევნად უსჯულოთა ზედა, ა-დ იგინი არა თანა შემწე ექმნნეს: და ესოდენ უმეტეს მოურნე იყო მათთვის, ვ-ა მამა შვილთათვის ტკბილარს და ღმობიერ: ეგრეთვე ესეცა ტკბილიყო მათთვის, და არა ძვირის მოკსენე: და ვ-ა წარვიდა ესე, მაშინდა წარვიდა გურიელი სპათა თ-სითა, და შეკრბეს²⁾ უფლებივე სამცხეს:

ხოლო მოვიდეს ოსმალი ურიცხვნი, ქ-კს, სჯგ: ბასიანს, და მივიდეს ესენიცა მუნ, სადა ოსმალი დაბანაკებულ იყვნეს: ხ- იქმნა რამე განზრახვა ქართველთა შორის: თქვეს ქართველთა, და აღიჩინეს მეწინავედ მისვლა, ა-დ მესხთა არა თავსიდეეს³⁾, იტყოდეს ვ-დ ძველითგანვე მეწინაობად მისვლა მესხთათვის განწესებულარს, და აწცა ჯერარს ჩვენდა მისვლად, და რამეთუ რიგი ესე და წესი 567 ძველთაგანვე გვაქვსო:

ხოლო უმეტეს ქართველთა არა უსმინეს, და იქმნა ცილება ურთიერთარს შორის, და აღეგზნა შური დიდი: აჰა იხილეთ, მსმენელნო, გაბედვა და მკეთელობა⁴⁾ საქმისა, ვითარ იგი ჰყუვის მაშინ ღამ ვეფხებერ მკეც ქმნილთა რჩეულთა მათ სპათა ქართველთა, უსჯულოთა მათ ზედა და მიეტევენს ქართველნი ვითარცა ელვა ქუხილისა ცისა, და იქმნა ბრძოლა ძლიერი, და შეიბნეს სისიოტს ზედა იმერელ მეუფე ბაგრატ, და ქართლის მეუფე ლუარსაბ, და ათაბაგი ზატონი ქაიხოსრო: და სრულად საქართველო იყო, და ორი ფაშა იყო: და მეფენი მეოტქმნეს:

მაშინ შურითა ბოროტითა აღსავსეთა მესხთა ინებეს განდრე-

¹⁾ ეს სიტყვა ირ არის ქარ. ცხ-ში:

²⁾ ქარ. ცხ-ში: შეებნეს.

³⁾ ქარ. ცხ-ბა უმატებს: რამეთუ.

⁴⁾ ქარ. ცხ-ში: მკეთელობა.

კილება, და არღარა მიჰყვენენ ომის შინა: ხ¹ ჰსცნეს რა განდრეკი-
ლებაჲ მესხთა, უფროსდა განიწიონეს თავნი თჳსნი ქართველთა და
იმერელთა, და კანკრძელდა ომი, და მოისრნეს მრავალნი იმიერ
და აბიერ, და უფროსდა მოსწევიდნეს ოსმალნი, ვ²ე ოთხი ზომა
მოისრა³; მაშინ მოკლეს ძე გურიელისა ქაიხოსრო, და სხვანი მრ-
ვალნი ქართველნი და იმერელნი: ქმნეს სახელი დიდი, და შემუს-
რეს ყოველივე სამარი საჭურველი, და ესრეთ დარჩნენ, რომ
საბრძოლველი იარაღი აღარა ჰქონდათ: და იყო ომი ძლიერი დი-
ლითკან ვიდრე მწუხრამდე:

მაშინ სიმრავლისაგან სპათასა, იოტნეს სპანი ქართველთანი,
დამაშკრალთა ქართველთა ჰსძლეს ოსმალთა, და შეოტიქმნენ,
და ლტოლვილი წარმოვიდა მეფე ლუარსაბ ქართლს, და ბაგრატ
იმერეთს:

ხოლო დაიპურეს ოსმალთა სამცხე და სიათაბაგო, და აღი-
დეს ყოველნივე ციხენი, და სიმაგრენი სამცხისანი, და კააბატო-
ნეს ქაიხოსრო, ძე ყვარყვარესა, და იქმნა ათაბაგ, მაშინ²) შემოი-
კრიბნა მესხნი დიდნი და მცირენი ყოველნივე, და მთავრობდა ოთხ-
რი შალიკაშვილი: ხ³ ათაბაგი ქაიხოსრო დაემოყვრა მპურობელსა
მუხრანისასა ბაგრატს, მოიყვანა ასული ბაგრატისი დედის-იმედი,
568 და იქორწინა, და იყო ქალი ლაღ და ამპარტავან, გლისში და არა
მოშიში დ⁴ისა:

ქ⁵კს, 1 ლდ: აწუურისა დ⁶ისმშობელი ტყვედ წასვენა ციხის-
ჯვარს იმერელ მეფემ ბაგრატ:

ქ⁷კს, სღზ: ტაოს ქვეყანა დაიპურეს⁸) თათართა ურუმთა:

ქ⁹კს, სმა: არტანუჯი წაგვართვეს ურუმთა, და არსიანამდის
დაიჭირეს ფარნაკანი¹⁰), და სრულ არტანი დაიჭირეს: და ფარნაკანი¹¹)
ააშენეს, აწუურისა დ¹²ისმშობლის შეწყენითა სამცხეს ვერ გარდმო-
ვიდეს, და მძლავრობდენ ფ¹³დ ყოველთავე¹⁴) მესხთა ზედა, და ვერა

¹) ეს სიტყვა არ არის ბარ—ში.

²) ეს სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში.

³) ქარ ცხ—ში: დიპირგს:

⁴) ბარ—ში: ფარნაკანი:

⁵) ქარ. ცხ—ში: ყოვლისავე. ბარ—ში: ყოველსავე.

რა შეუძლეს ტვირთვად ბრტის ყოფასა ოსმალთას: მაშინ ოთარმა შაღაკაშვილმა, და ათაბაგმა, და ყოველთავე მესხთა წარაკლებს მოციქული თვითმშურებელის ერანის მშურებელასა შაჰთამაზისთანა, და ფ'დ მთაჯე ექმნეს, ებირნეს და ითხოვეს მისგან შეწყვნა, და აღუთქვეს მორჩილება და დამონება ვა ჰირველ:

ხოლო ვითარცა ესმა შაჰთამაზს, განიხარა ფ'დ, და წარმოქმართა სპითა ურიცხვითა სხათაბაგოსა ზედა, მოესწრა ყაენი შაჰთამაზ: ბატონი ქაიხოსრო¹⁾ მოვიდა, ვარძია, თმოგვი, და ვანის ქვაბი, და აწუერი, ასპინძა, ვარნეთი, და ს'დ სამცხის ციხეები²⁾ ბატონს ქაიხოსროს მოსცა: და წარვიდა ყაენი, და ჩავიდა სომხითს, და³⁾ დაეცა ვახუშტი და დიასამიძე: და ამონ ტყვედ წაიყუნა: მარიამობისთვისა:

ამასვე ქკს, ციხისჯვარიდამ აწუერის დ'ისმშობელი ტყვედ წასაყენეს იმერეთს:

ხოლო ჰსცნა რა საქმე ხვანთქარმან, სულთან სულეიმანს, წარმოვიდა იგიცა ძაღითა მრავლითა, და გულისწერომითა მესხთა ზ':

მაშინ შაჰთამაზ ვერღარა უძლო წინააღდგომად მისსა, და მოიხზოა მზაკვარება ესე, და მიუძნო ოთარს შაღაკაშვილსა სიტყუანი გულისწერომისანი: მიუწერა წიგნი რისხვისანი, და ექაღლა მოკვეთასა თავისსა, და სრულიად იავარყოფასა ქენისა მათისსა, ამისთჳს მოსწერა ესე წიგნი, რომ ოთარს მოეგზავნა ხვანთქარისათვის, რომ⁴⁾ შაჰთამაზ ჩემი მტერი არისო, და ასრე მექადვისო: და მით მორჩომოდა ხვანთქარსა: ვა მიუვიდა წიგნი იგი ოთარსა, მეუფსეულად წარუგვლინა წიგნი სულთან სულეიმანს, და მიუძნო სიძარტლე თავისა თ'სისა, და უბრალო ყოფა მოსვლისათჳს ყაენისა:

569

მაშინ მიხედა დ'თნ მესხთა, და შეიბრაღა სულთანმან და წარვიდა სახედ თვისად სულთანნი, და წარვიდა ყაენიცა: ს' ბაკრატს, მშურებელსა იმერეთისსა, აქვნდა შური დიდი დადიანისა, რ' მაშინ

1) ბარ—ში: ბატონს ქაიხოსროს.
 2) აქ ქარ. ცხ—ბა და ბარ. ვარ. უმატებენ: აღიღო და ვარძიისა ღუთის-მშობელი და სრულიად ციხეები.
 3) ეს სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში.
 4) ბა—ში: ასე რომე.

ოდეს შეება ურუმთა ბაგრატი, ესე დადიანი მაშინ¹⁾ არათანა მწე ეყო მას: ამისთს განიზრახა, და მოაწვია დადიანი ლეონ ჭაღას ხონისას, და დალატად შეიპყრა იგი ბაგრატი, მპყრობელმან იმერეთისა- შინ, და ჰატიმარ ჰყო: მაშინ მიუმცნო გურიელსა საქმე ესე²⁾, და აღუთქვა ნახევარი ოდიშისა:

ხოლო გურიელმან არა უსმინა და თქვა გუფსა შა თსისა, ვინათგან ოდიშიცა დაიპყრას განლაღნების, და შერმე აღიძრვის ჩემზედაცა ბოროტის ყოფად შეტყველად: ხ რაჟს ჰსცნა ბაგრატი არა მოსულა გურიელისა, მაშინ ენება თვალების დაწვა დადიანისა, და არღარა ინება³⁾, და ჰქუანდა იგი ჰატიმარად გელათს სამრეკელისა- შინა: მაშინ ათაბაგმა ქაიხოსრო ჰსცნა რა შეპყრობად დადიანისა, აღძრა ჩხეიძე ხოფილანდრე, და გააპარა დადიანი, და მიიყვანა ათა- ბატანა: ხ ათაბაგმა და გურიელმა წარიუყუნეს და გააბატონეს იგი ოდიშს, და კ დ იპყრა დადიანმა ოდიში: ამისა შ დ გაუწყრა ხვან- თქარი გურიელსა, და მოიხსენა ძვირი ჰირველი, რაჟს იგი თანა შემწე ეყო ბაგრატს, და მოსწუვიდნეს სპანი მრავალნი ხვანთქარისანი: ამისთჯ წარგზავნა სპანი მრავალნი გურიასა ზედა, და მო- ვიდეს ბათომს, და იწეეს შენებად ციხისა: მაშინ შემოიკრიბა სპა თჯი გურიელმან, და წარვიდა მათზედა, და მისცა ღთნ ძლევა, და გაემარჯვა გურიელსა: დაუტევეს ბათომი, და შევიდეს ზღვასა- შა ნაგებიითა, და აღუდგეს მათ ღელვანი მძაფრნი, და განჰყარა

570 იგინი ჭოჩახს გაღმართ, და იყო იგი მდინარე ჭოჩახნი აღდიდუ- ბულ, და ვერღარა განვლეს იგი ცხენებითა გურიელმან და სპათა- მისთა: მაშინ მივიდეს გონიას, და იწეეს შენება ციხისა, და გა- მაგრდენ ოსმალნი, და იწეეს მძლავრება, ამოსწუვიტეს ჭანეთი, და თვით დაიპყრეს: ხ გურიელმან ითხოვა შეწეგნა ბაგრატისაგან, და დადიანის ლეონისაგან: მაშინ დადიანმა შემოიყარა სრულად აფხაზ- ნი და ოდიშარნი, და წარვიდა:

ხოლო ბაგრატიცა წარავლინა ძმა თჯი ვახტანგ, და სპანიცა იმერელნი წარატანნა კაცი ხუთასი, და აუწყა⁴⁾ ძმასა თსისა ვახტანგს:

¹⁾ ეს სიტყვა არ არის ბარ—ში:

²⁾ ბარ. უმატებეს: აწვია იგი განლაშქრებად ოდიშსა ზედა.

³⁾ ეს სპი სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში.

⁴⁾ ქარ. ცხ—ბა და ბარ. უმატებენ: ბაგრატი.

შეს წადიერ იყავ, რათა არა ჰქონ დადინმა და გურიელმა ერთობა: და უკეთუ იგინი გაკრთნენ, მრავალი ბოროტი გვეწიოს ჩვენ მათ მიერ, და ეტადე რამე დადინი არ შეეუაროს გურიელსა: რ მამინ იდგა დადინი თვალსა რიონისსა: და ვითარცა მივიდა ვახტანგ სავსავანოს, მიუმცნო დადინსა, ვ'დ შენცა უწეი რომელ¹⁾, მე ფიცი ვარ შენი, და არაჩას დაგიფარავ, ესე უწოდდე, რ მამან ჩემან ბაგრატ და გურიელმა შეთქმულება ჰქვეს შენზედა, და თუ მოხვალ გურიას, დალატი ჰნებავსო შენი, მაშინ ჰსცნეს რა ესე შეტრეულთა მოშინართა, არღარა ინებეს წამოსლვა გურიას, და მივიდა ვახტანგ გურიელსა როსტომისთან ბათამს:

ხოლო ვინათგან არღარა მოვიდა დადინი, ვერღარა შეუძლო გურიელმან ბრძოლად ოსმალთა, და ვერცაღა განვიდეს გაღმა, რ არა აქვნდათ ნაკები, მაშინ ოსმალნი უფროსდა განძიერდეს, და აღაშენეს ციხეები:

ხოლო წარმოვიდა ვახტანგ იმერეთს: ამისა შ'დ მიიცვალა ბაგრატ, მშერობელი²⁾ იმერეთისა, და დამარხეს გელათს, და დაიპურა იმერეთი ძემან მისმა გიორგიმ: და ეპურა როსტომს გურია წელსა, იბ: და მიიცვალა იგიცა, და დაეფლა შემოქმედს: და ესხნეს ძენი სამნი: და უხუცესსა ეწოდა გიორგი, და ესე დასვეს გურიელად:

ხოლო ესვა ასული როსტომ გურიელისა ძესა დადინისსა ცოლად: და შ'დ სიკ'დილის მისისა, განუტევა ქალი იგი ძემან დადინისმან, და ქმნა დიდი ბოროტი, რ წაართვა ბიძასა თვისსა ცოლი, და ოვით შეირთო ცოლად: და გამოჰკადა ხანი რაჟმე, და კ'დ ერთობა ჰქვეს გიორგი გურიელმან და დადინმან ლეონ: და შეირთო გურიელმან ასული დადინისა ცოლად, და შ'დ მცირედისა მანცა განუტევა ასული დადინისა, და იძია შურმი: ჰსცნა რა ესე გიორგი, მშერობელმან იმერეთისმან³⁾, მაშინ ეზრახა გური-

1) ქარ. ცხ—ში: ვითარმედ. ბარ—ში: რომე.

2) ამ სიტყვაში პ-ის შემდეგ ნახმარია ნახევარ ხმოვანი ასო ანტონ კათალიკოზისა.

3) ეს სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში.

ელსა და ქმნეს¹⁾ ერთობა, რ²⁾ ჰევა მას სძალი ქვრივი, და მისცა იგი ცოლად გურიელსა გიორგის შურად დადიანისა, და იწვეს მტერობად დადიანისა და ვერღარა შეუძლო წინააღდგომა მათი დადიანმა, და მეოტად წარვიდა სტამბოლს, და მოაჴკე ექმნა ხვანთქარსა და ითხოვა მისგან შეწევნა: მაშინ მისცა ხვანთქარმა სიმრავლენი სპათანი აზრუმელნი და ტრაპიზონელნი, წარმოვიდეს და მოიწინნეს სატყეპელას:

ხოლო გურიელმან ვერღარა უძლო წინა განწყობა მათი სიმრავლისგან სპათასა, მაშინ წარავლინა მოციქული ხევეწნად დადიანისა, და მისცა სისხლი განტეგებისათვის ასულისა მისისა, ფლური ათასი, და შერიგდენ დადიანი და გურიელი: ხ³⁾ გიორგი, მზერობელმან იმერეთისამა, მოაწვია სახლა თ⁴⁾სსა ჯავახ ჳილადე, და დალატითა მოკლა იგი. მაშინ იწეინა ესე⁵⁾ საქმე გურიელმა და დადიანმა, და მივიდეს და დაიხურეს საჯავახო, და განიუგეს, ნახევარი დადიანმა დაიხურა, და ნახევარი გურიელმა: ამისა შ⁶⁾დ წარვიდა დადიანი ნადირობად, და ჯაიანმა შეაძგურა ცხენი, და მოკლა დადიანი, და დასკეს ძე მისი უხუცესი გიორგი დადიანად:

მაშინ გურიელმა გიორგიმ გარდაბირა უმრწემესი ძმა მისი მამია, ესე მოიუენა გურიას, და შერთო გურიელმა დაჲ თჳსი ცოლად მამიას, ძეს დადიანისსა: ხ⁷⁾ ულაშქარ გურიელმა, წარვიდა ლაშქრითა, და მივიდა ზუგდიდს, და მუნ შემოება დადიანი, და გაემარჯვა გურიელსა, და წაროტეს დადიანი, და დასვა დადიანად მამია, და წარვიდა გურიელი სახედ თჳსად, მაშინ დადიანმა გიორგიმ შემოიყარა სპანი აფხაზთანი, და წარმოემართა: და კ⁸⁾დ მოუვიდეს ჳიქნიცა შეწევნად, და ჩერქეზნიცა:

მაშინ ითხოვა⁹⁾ გურიელმა ჯარი დადიანსა მამიას: და ეწეენენ ურთიერთარს: კ¹⁰⁾დ გაემარჯვა მამიას, და ივლტოდა გიორგი დადიანი: ხ¹¹⁾ დადიანი იგი¹²⁾ მოაჴკე ექმნა მზერობელსა იმერეთისასა გიორგის: მაშინ აღუთქვა შეწევნა მზერობელმან იმერეთისამან: რ¹³⁾ ჟამსა.

1) ბარ—ში: ყუეს.

2) ეს სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში.

3) ამ სიტყვას დედანში აშიიზე შენიშვნა აქვს: სთხოვაო.

4) ბარ—ში: გიორგი.

ამას ესგა ცოლი გიორგის, მზერობელსა იმერეთისსა, ასული ჩერ-
ქეზის ბატონისა: და კ'დ ჭევანდა გურიელსაცა მეორე და მისი
ცოლად, და კ'დ მესამე დაჲ ამათი იყო გაუთხოვარი სახლსა შ-
ნიერეთის მზერობელის გიორგისსა, რომელი აღეზარდა მათ: და
ესე უმცირესი ასული ჩერქეზის ბატონისა ჰსთხოვა დადიანმა გი-
ორგიმ მზერობელსა იმერეთისსა: მაშინ აუწვა საქმე ესე გურიელ-
სა, და მან ესრეთ უზასუხა: ვინათგან დადიანსა ჰნებავს გაერთება
ჩვენა, მომტეს საუბატონო და სისხლი დისა ჩემისა განტყვებისა-
თჳს, ვ'ა მე მივეც სისხლი განსტყვებელად დისა მაგისისა, და
იუოს მშვიდობა ჩვენ უოველთა შორის: და იქმნას დადიანი მოყუ-
რე და ჭვისლი თქვენნი და ჩემი: მაშინ დაურთო ნება, და აღუთქვა
მიცემა სისხლისა გურიელსა დადიანმა: ხ' 1) აჩვენდა თეთრი, და
მისცა გირაოდ ხოფი, რომელიცა სისხლი გურიელს მიეცა, ეგუ-
ოდენისა მიცემა აღუთქვა: და იმის გირაოდ დაუღვა ხოფი, და
მაშინ მისცეს ასული იგი ჩერქეზის ბატონისა, და გაერთნენ სამნივე:

ხოლო ჰსცნა რა საქმე ესე მამია დადიანმა, იგიცა ლმობიერ
იქმნა უხუცესობისათჳს ძმისა თჳსისა, დაურთო ნება და დაანება
დადიანობა: მაშინ მამია დადიანს მისცეს საჩხოდ ლომკაცის კიდა-
ძისეული და რევანოზისეული, და ესრეთ შეითვისნეს ურთიერთ-
არს, და იქმნა მშვიდობა სამთავე საბატონთა შ-: ხ' სცნა რა ესე
დათულიამ, ბიძამ დადიანის გიორგისამან, შემოიყარა საჯავახოელი,
და წარვიდა სალაღატოდ დადიანისა გიორგისა: აგრძნა საქმე ესე
დადიანმა და ვერღარა უღალატა, და წარვიდა საჯავახოს დათულია:
ხ' დადიანმა და მზერობელმა იმერეთისამან შეუთვალა გურიელსა და
აუწვა დალატი დადიანისა, და მიუმცნეს ესრეთ: საჯავახო შენთჳს 573
დაგვინებებია, და დათულიას უღალატეო:

ხოლო გურიელმა უღალატა და შეიპურა დათულია, და და-
ბატუვევა უზურგეთს²⁾, და თვით დაიპურა საჯავახო: მაშინ შეუთვა-
ლეს გურიელს სიკვდილი დათულიასი, და გურიელმა არ მოკლა,
ესრეთ შუთვალა, შენის სახლის კაცს მე არ მოვეკლო, შენ მოკადო:
და მერმე ამათ გაგზავნეს კაცი, და მოაშთვეს იგი: ამისა შ'დ მოკ'და

1) ქარ. ცხ—ში: რამეთუ.

2) უნდა იყოს: ოზურგეთს.

დადინი გ-ი, და კვალად დაიპყრა მამია დადინმა: ხ- დაშთა დადინს ძე ერთი, რომელსა ეწოდა ჯეონ, მამინ განირისხა ღ-თი მამია დადინმა, წართვა ღედას მისსა, და წარმოიყვანა ურმა იგი, და შხუთის ციხეში დაატყვევა, და იუო ურმა გამოუცდელი¹⁾, და ვერ გაუძლო ტყვეობასა, შეწუხდა ურმა იგი განმორებისათვის ღედისა თვისისა, და გარდმოიგდო თავი თვისი ციხისა მისგან, და ესრეთ აღესრულა იგი:

ხ- ჟამსა მას შინა შეითქვნეს მეფე ქართლისა ლუარსაბ, მპყრობელი კახეთისა ლეონ და ათაბაგი ქაიხოსრო: ამით შეკრეს ზირობა, და დაუწიეს რბევა და ოკრება ქვეყანასა ეიზილბაშისსა ადრბაგანსა: მამინ განუდგა შაჰთამაზს მპყრობელი შირვანისა ასანბეგის შჯლი დაფრიშ მჰჰმად: მამინ შაჰთამაზ შემოიკარა სიმრავლენი სპათანი, წარმოვიდა და წამსავე²⁾ მოიწია უარაბადს, მამინ წარავლინა კაცი, და შეუთვალა ლევანს, მპყრობელსა კახეთისსა, და გარდმოიბირა იგი: და მივიდა ლევან შაჰთამაზთან: და იუო განდგომილ დაფრიშ მჰჰმად, ძე ასანბეგისა, რ- ჟამსა მას ოდეს ეპყრა შაჰისმაილს შაქისი: მას ჟ-ა მიუკდა ბატონი ლევან ასანბეგს, და იავარჰუო შაქისი, და მოკლა ასანბეგ: ამისა შ-დ მოიუყუნეს ძე მისი დაფრიშ მჰჰმად, და გააბატონეს შაქელთა, და მტერ იუუნეს ურთაერთარს დაფრიშ მჰჰმად და ბატონი ლევან:

ხოლო შაჰთამაზ გაუზახს ჯამქარი თვისი შირვანსა ზედა: მამინ დაფრიშ მჰჰმად შეიყარა სპა თვისი, დაესხა თავსა, და მოსრა მრავალი ჯარი შაჰთამაზისა, და გამოაქცინნა იგინი: ქ-ეს აქეთ, ჩიუმკ:

474

ხოლო შაჰთამაზ აღიყარა სპითა ურიცხვითა, და წარვიდა შირვანს, და მისწერა შაჰთამაზ წიგნი დაფრიშ მჰჰმადს მისჯვად მისთანა, და აღუთქვა არა მოხსენებად ძვირსა, ა-დ მანიჭებად მრავლისა ჰატევისა, ხ- მან არა ისმინა მისი, და უფროსად განამარცხებობი, და ეგო სიმტკიცესა ზედა:

მამინ წარავლინა ბატონი ლევან სპითა მრავლითა მას ზედა, და მივიდეს რა, შაქისი მოაოკრეს, და იავარ ჰევეს ს-დ შაქისი, და

¹⁾ ქარ. ცხ-ში: გამოცდელი.

²⁾ ეს სიტყვა არ არის ქარ. ცხ-ში.

გარე მხადგეს¹⁾ მას, რასა შა იყო დაფრეშ მამად, და იყო ხანს რადენსამე, და ვერდარა უძლო გამაგრება, და დამით განვიდა ციხის მისკან: ხ²⁾ ჰსცნა რა ბატონმა ლევან, დევნა უყო, მიეწია და შაიბნეს, და გაემარჯვა ბატონს ლევანს, და მოკლეს დაფრეშ მამად, და შემოიქცა გამარჯვებული, და მოართვა თავი დაფრეშ მამადის შაჰთამაზს: ხ³⁾ უყო წყალობა მრავალი ბატონს ლევანს, და წარმოვიდა სახილ თვსად კახეთს:

მაშინ შაჰთამაზ წარვიდა ეარაბადს, და შ⁴⁾დ მცირედისა წარმოემართა კ⁵⁾დ ტფილისსა ზ⁶⁾ა, და ქმნა მრავალი ბორბოტი, მოაოკრა ს⁷⁾დ ტფილისი, და აღიღო ციხე ტფილისისა, და შეაყენნა მცველნი თვსნი, და ვერა რა ავნო მეუფესა ლუარსაბს, რ⁸⁾ ჟამსა მეფობისა მისისასა არა მორჩილ ექმნა უიზილბაშთა, არცა ოსმალთა, და მრავალი ჭირი შესჩვენა ორთავე, და არა დაამონა უსჯულთა საქართველო სახარკოდ: მაშინ შაჰთამაზ ინება მოუვრობდა ქაიხოსრო ათაბაგისა, და არა ჰყვანდა ასული ათაბაგისა: მაშინ ოთარს შაღიკაშვალს გამოართვა ასული, რამეჯა იყო მეუფისა⁹⁾ ათაბაგისი, და მას წალ წარუგზავნა შაჰთამაზს, და მან შეირთა იგი ცოლად, და დიდად საყვარელ უჩნდა ქალი იგი, და მაერითვან იყო ფ¹⁰⁾დ¹¹⁾ კეთილის მეფულ ათაბაგისა:

ჰსცნა რა ესე მეუფეა ლუარსაბ, შეაყარა ს¹²⁾ა თვისი, და მიუგადა¹³⁾ ათაბაგისა, და წარუღო თემნი და დაბანი მრავალნი, აოკრა და წამოკადა გამარჯვებულა: ხ¹⁴⁾ ათაბაგმან ქაიხოსრო მიუმცნო ესე უოველავე შაჰთამაზს, რ¹⁵⁾ მას ჟამსა წარმხსრულაყო მტერობად ათაბაგისა აზრუმის აჟა ისკანდარ, და აუწია იგიცა შაჰთამაზს: 575
ქ¹⁶⁾კს, სმდ:

ამისა შ¹⁷⁾დ ხვანთქარა სულთან სულეამან გამოვიდა, და ყაენს ჩაუდგა, კარი აღაშენა და უემობრუნდა, და ბასიანს მოვიდა¹⁸⁾: მაშინ ყაენი შაჰთამაზ შეაყარა სიმრავლენი ს¹⁹⁾ათანა, და წარმოდგა, და

¹⁾ ქარ. ცხ—ა და ბარ. უმატებენ: ცახესა .

²⁾ ქარ. ცხ—ში: მოყვასი .

³⁾ ქარ. ცხ—ბა და ბარ. უმატებენ: მრავლისა .

⁴⁾ ქარ. ცხ—ში: მოუბდა .

⁵⁾ ქარ. ცხ—ში: მივიდა .

მოვიდა არტანს: მაშინ გაგზავნა შაჰთამაზ ძე თ-სი მირზა ისმეილ კარს, და დაიპყრა კარი, აღიღო ციხენი და სიმაგრენი, და რომელნი იყვნეს უმანი ხვანთქრისანა, მოსრნა ჰიროთა მახვილისათა, და განსდევნა იგინი, და თვით დაიპყრა კარი¹⁾:

ხოლო ვინცა იყვნეს განდგომილნი ათაბაგისნი, უფელნივე მოსრნა²⁾ ჰიროთა მახვილისათა, და აღიღო ციხენი და სიმაგრენი მათნი, და შემუსრნეს წმიდანნი ეკლესიანნი, და მრავალნი ხატნი და ჯვარნი, და დაამონნა ურჩნი და განდგომილნი ათაბაგისნი, და მივიდეს ომანი, და შერმაზანი, და ივჯუს, განდგომილნი ათაბაგისნი: ხ-ათაბაგ³⁾ შეიპყრა და მკვლელ ექმნა ივჯუს⁴⁾ და შერმაზანს, და მისცა მამული მათი ათაბაგსა: და რაჟს განაკო საქმე მუნებური, მაშინ უკომბრუნდა ეყენი ბოროტისყოფად ქართლსა ზ-ს სპითა ურიცხვითა, ჩამოვლო თრიალეთი, და იავარ ჭყო: წარმოემართა საბარათიანობედ, და მოაქრა იგიცა: მაშინ მიადგა ციხეს ბისთვისისსა, და ვერა აღიღო, და აღიღო⁵⁾ ნიჭი დადძალი მეციხოვნათა, და მოიბირნა იგინი, და დაანებეს ციხე: და რომელნიცა იყვნეს ბარათიანნი ციხესა მას შ-ს, არღარა დაინდო, რომელნიმე ამოსწევდნა, და რომელნიმე შეიწყალებნა, და დააყენნა მამულსა თ-სსა ზედ, სხგანი მრავალნი ტყვედ ჭყო:

მაშინ მეფემან ლუარსაბ ვერღარა შემოიკრიბა სპანი თ-სნი, რ-ფრად მოსურნე იყო წინაგანწყობად ეიზილბაშთა, და ვინათგან ჯარი არღარა ჰქუანდა, ესრეთ იყო ჩუეულება მისი, მცირითა კაცითა ზედ დაესხმოდა თარეშთა ანუ სიმაგრეთა შ-ს, და ესრეთ მოქმედებოდა მრავალნი ეიზილბაშნი ამოსწევდნა: ხ-შაჰთამაზ მივიდა გორს, და აღიღო ციხე წედისისა, ციხე ძალათ აღიღეს, და ვერის ციხე ნებით მისცა⁶⁾ ფარსადან, და უვნებულად ციხოვანნი მოჩინებ იქილამ, და მიადგა ციხესა ატენისსა, რომელ არს თავსა სცვიოსისსა⁷⁾, რ-მას შინა იყვნეს დედა და დაჟ მეფისა ლუარსაბისი, და

¹⁾ აქ ქარ. ცხ-ბა და ბარ. უმატებენ: და ხვანთქარი წავიდა.

²⁾ ქარ. ცხ-ში: მოხწყვიტნა.

³⁾ ბარ-ში: შახთამაზ.

⁴⁾ ბარ-ში: ივჯუს.

⁵⁾ ბარ-ში: აღუთქა.

⁶⁾ ქარ. ცხ-ში: მოსცა.

⁷⁾ ქარ. ცხ-ში: სიცივისისა:

სხვანი მრავალნი ჟაღაბნი თავადთანი, ამისთჳს გარედამ უაენის ლაშქარი შემოადგა, და შიგნიდამ ქართუელნი: დაუწიეს ერთმანეთს ცემა და ბრძოლა, და მრავალი ეიზილბაშნი დაიკოცნენ, და ციხის აღება გაძნელდა: ამისთჳს რომე არც სიბა მიეტანებოდა, და არც შეეტხრებოდა, და არც სით თოფი ესროლებოდა: და თათართ ერთი კავთისკეული ფარეში მეფის ლუარსაბის დედისა ბეთიაშვილი დაიჭირეს, და სიკდილის შიშით იმან უთხრა, თუ არ მამკლავთო, ციხეს ავაღებინებო, და ამათაც უგნებელობის ფიცი უთხრეს: და იმან ეს ამბავი უთხრა, ჭის წყალი დალეუიაო¹⁾, და ჩრდილოეთისაკენ მომცრო წყალი ჩამოუდისო, და იმ წყაროს მისაპარავი გზა აქსო, გასწავლიო და ის დაუჭირეთო, და ღონე გაუწედებისო, და ციხეს მოგცემენო:

იმ წელის გზა ასწავლა, ეიზილბაშთ წყალი უკუუჭრეს²⁾, ციხიანი მშველელი ადარსით გაუჩნდათ, და უწელობამაც ძალი უყო, და მრავალნი ეიზილბაშნი და ქართუელნი იმ ციხის აღებაში ამოსწიდენ, და ციხე აიღეს: დედოფალი ნესტანჯან³⁾, დედა მეფის ლუარსაბისი, და დაჲ, და მრავალნი სხვანი ჟაღაბნი თავადთანი:

ქკს, სმდ: მეფის ლუარსაბის დედა და დაჲ ქვევითი წარახეს ციხითგან ზედა ველამდის⁴⁾, და მერმე მეაქლემეთ მისცეს, და წარიუყანეს: მეფე ლუარსაბ ხან აჩაბეთის სიმაგრეში, და ხან იმერეთს იყო: მაშინ წარმოსტევიანა ციხე იგი ატენისა, და უკენი აიყარა, და უარაბაღში წავიდა, და წარიუყანხა უმრავლესნი ტყვეთანი⁵⁾:

ხოლო ესმა რა საქმე ესე მეფესა ლუარსაბს, მაშინ წარმოუდგა უკანა ეიზილბაშთა, და ამოსწვიდა მრავალნი თათარი, და წართვა ურიცხვი ალაფი, და ვერდარა წართვა დედა თჳსი, და არა მივიდა შაჰთამაზ ერევანს: მაშინ ჰსცნა დედამან მეფისა ლუარსაბისმან გაუპატოკება თავისა თვისისა, ამისთჳსცა რომელნიმე იტყუან,

¹⁾ ბარ—ში: დალევიათო.

²⁾ ბარ—ში: უკუუჭირეს.

³⁾ ამ სიტყვას დედანში აშიაზე შენიშვნა აქვს ტექსტის ხელით: „ნესტანჯან მწერაჲ“.

⁴⁾ ქარ. ცხ—ში: ყელამდის.

⁵⁾ უკანასკნელი ოთხი სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში.

577 შესვაო წამალი სსსიკ¹დინე, და მოიკლა თავი თვისი, და არა შეამთხვია თავსა თ²სსა საქმე უჯერო: ხ³ რომელნიმე იტყვან სსსჯე-ლითა და უპატიობით აღესრულა:

ხოლო უემოიქცა მეფე ლუარსაბ ფ⁴დ მწუხარე, და წარვიდა შაჰთამაზცა ადგილსა თვისსა, და დასვა ხანები ყაზახს, შამშადილს: და დასვა სულთანი განჯას, და კ⁵დ ეპურა მათ ციხეცა ტფილისისა, და იყო ესე ყოველი, და რა ჯდა კელდებულნი განძისა სულთნისა¹), და ყოველნი გარემონი ეიზილბაშთანი მიუწინა ციხესა მას ტფილისისასა, რათა არღარა იპურას მეფემან ლუარსაბ: ხ² მწუხარე იყო ფ³დ ესრეთ განძლიერებისათჳს უსჯულთათსა მეფე ლუარსაბ, სრული⁴) საქართველოს მ⁵ფეთა და მებატონეთა ზედა, ძველთა და ახალ-ზედ ნამეტავად ნაქები იყო: თავად სარდლად, მერმე მამაცად, და უხობით, ზურად გამცემად, სამართლის მომქმედად, და უმა მორჩი-ლი⁶), ცხენოსან ცეროსანი⁷), უშიშარი რაში, ამაყი, ქრისტიანის სჯულ-ზე მსგავრი, და ურუმთა და ეიზილბაშთ ნამეტავად მისგან ეშინო-დათ: და მეზობელნი ვითაც უმანი ასე ემსახურებოდეს, და სხვათა უმობის თქმა არა იკადრა:

ამისთჳს შაჰთამაზ უაენმა ხუთჯერ ამაზე ილაშქრა, და არას საქმით ვერც მოამშვიდა, ვერც მოკლა, ვერც დაიჭირა, ვერც შეიხვეწია: ამისთჳს რომე ცოტას შემოებმოდა, ამოსწევდა, და ბევრს უკუ ეფარებოდა, და დამით დაესხმოდა, და გზებზე წაეწეოდა, და მრავალს ნაწილებს იქმოდა: ხ¹ რომელნიმე ზემო აღწერილას მო-ცარებაჲ საქართველოსა: ვერ გაუძლო განებაჲმან მეფეს ლუარსაბს, ამისთჳსცა შემოიკრიბნა სპანი თვისნი, და დაუწყო კლამა და რბევა, და ამოსწევინა მრავალნი: და რაოდენიცა ეპურა მათ კერძონი, და ადგილნი საბარათიანო, იგი ყოველნივე წარმოართვა, და განდევნა, და დაიპურა რაოდენიცა ეპურა არენი და თემნი საქართველოსანი, თვინიერ ტფილისისა ციხისა:

შაჰვერდი სულთან, განჯის ხანი, ყაენს ამ ალაგების მტველად

¹) ბარ—ში: განჯას მჯდომისა სულთნისა.

²) ქარ. ცხ—ში: სრული.

³) ქარ. ცხ—ში: ყრმა მოზრდილი.

⁴) ქარ. ცხ—ში: ვეროსანი.

დაეყენებინა, და რა მეფის ლუარსაბის ლაშქრის¹⁾ შეერა გაიგონა, 578
მანცა არაის აქათი ლაშქარი შემოიყარა, და მეფეზე წარმოვიდა:

რა ესე შეიტყო მეფე ლუარსაბ, გორითგან გარის ვარხვნას
მივიდა, იქიდგან შავერდი სულთან წამოვიდა, და მოვიდა ქართლად:
და იმ დამეს მეფე ლუარსაბს სიზმარი ენახა: და მეორეს დღეს
კ²⁾ და საქართველოს თავადნი, და თავადთა შეილნი³⁾, და თავისი
შეილნიცა⁴⁾ მოკეო და ასრე უთხრა: სიზმარი ვნახე მართალი და
ქეშმარიტად დასაჯერიო, რომ უსატილოდ ჩვენ გაკვიმარჯვებოთ, და
ეიზილბაშნი გაიქცევიანო, და ამ რმში მე მომკვლენო, და ჩემს
მომკვლელსაც ქართველნი მოჰკვლენო:

მაშინ ეგანდა მეფესა ძენი სამნი, სვიმონ, დავით და ვან-
ტანგ: მაშინ უხუცესსა შეილსა სვიმონს კელი მოჰკვიდა, და ქართ-
ველთ უბრძანა, კელმწიფობა ამისთვის მიმიცემიაო, და კიდევ ეს
დირსაო, და შეილთაც ასე უანდერძა, უმფროსს ძმას დაემორჩილე-
ნით, და ეგელას უბრძანა, და ფერკით აკოცეს, და მეფედ აკ⁵⁾ ხეს,
და ასრე ანდერძი დაუგდო, ჩემის სიკ⁶⁾ დილით ნუ მოიშლებითო,
და ნურც ჩემის სიკ⁶⁾ დილის კმას დააგდებთო: რა ეიზილბაშნი გა-
ლაკოთო, მასუკან მცხეთას მიმზარეთო: ჩემს გლოვა ტირილს და-
ესსენითო, ქვეუნიის შენახვას გაფრთხილდითო:

რა ესე სიზმარი მეფისაგან გაიგონეს, სრულ⁴⁾ ეგელანი ატირ-
დენ, და ასრე მოახსენეს: რადგან მაგისტანს სიზმარი გინახავსო, ამ
გზობით ნუ შეგვბმითო და უკუ ვეც⁵⁾ ლნეთო: ეს სიტყვა მეფემ შორს
დაიჭირა, და ასრე უზახუნა: დღეს აქამომდე⁶⁾ ხვანთქარსა და ევენს
ზურგი არ შევაქცაო, რით იქნებისო, რომ ახლა ერთს ვაჯარს
პირი ავარიდო:

ქართველნი დიდად ეაჯნეს⁶⁾, მაგრამ მეფემ ლომ გუნებისამ
ზრახვას სიკ⁶⁾ დილი არჩივა: და რა სულთან შავერდი რაზმ წყობით

¹⁾ ეს სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში.

²⁾ ეს ორი სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში.

³⁾ ქარ. ცხ—ში: შეილები.

⁴⁾ ქარ. ცხ—ში: სულ.

⁵⁾ ქარ. ცხ—ში: აქნობამდისინ.

⁶⁾ ქარ. ცხ—ში: ამ ორი სიტყვის მაგიერ: ბევრი ეხვეწეს.

579 მოახლოვდა, და არა ინდობა¹⁾ მეფემან ომი მიხლოვდა ზედა, და ჩა-
ვიდა გარისს, და უთავა ქართველთა უხუცესი ძე თ'ნი სვიმონ, და
მივიდა სვიმონ²⁾ სპითა თვისითა მეწინავედ, და თვით მეფე უკან
კერძო მღვთმარე იყო, და ახლდა თანა კ'ზი და ეპისკოპოსნი³⁾, და
მოხუცებულნი ერისკაცნი⁴⁾, მოვიდეს ეიზილბაშნი, მაშინ მიეტყვა
მათ სვიმონ, და სპანი ქართველთანი, ვ'ა ლომი განძვინებულნი,
და იქმნა ბრძოლა ძლიერი, მაშინ მოეცა ღ'ისა მიერ ძლევა ქართ-
ველთა, და ამოსწვიდნეს ურიცხვნი სპანი თათართანი, და წარიქ-
ცივნეს ივინი, და იულოდეს: და დევნა უევეს უკანა მათსა და
დაანქრინეს, რ' ვერღარა უძლეს ზოგად წარსლვა, ა'დ დასწვიდნეს
ურთიერთარს, და ვიდოდეს შეცთომილნი დეფე უშენთა, და ტყვე-
თა მიმართ, და ერთკერძო წარიულოდა სულთანი იგი შავერდიბეკ:

ხოლო მაჰმად სულთან სპითა თ'სითა შელტოლვილიყო ტყე-
სა შინა შეშინებულნი, და ვერღარა ეძლო წარსლვა დღისით: მაშინ
იხილა მეფე ლუარსაბ შვირქელთა კაცითა, შემოუტოვა მეფესა, და⁵⁾
განმეხდეს ძალითა ღ'ისათა მეფე და მისთანა მუოფნიცა ეპისკო-
პოსნი, და მოხუცებულნი ერისკაცნი, და იქმნეს ვ'ა ჭაბუკნი: და
კ'დ იქმნა ბრძოლა ძლიერი, და ჰსძლო მეფემან და წარიქცივნეს
ივინი, და მოსწვიდნეს მრავალნი ეიზილბაშნი:

ხოლო მეფემან იხილა მაჰმად სულთან, და არა აქენდა ორ-
ლი კელთა, რ' შეემტვრია კაცსა ზედა, და განაფიცხა ტაიჭი თვისი
მეფემან, შეაბეკრა ცხენსა მაჰმად სულთანისასა, და დაანარცხა მი-
წასა ზედა, კ'დ მიეტყვა სხვასა: რ' ყოველივე საბრძოლელი ო-
რადი დაემტვრია⁶⁾ მეფესა, და იბრძოდა ცხენითა თვინიერ საჭურ-
ველისა, და რა მისდევდა სხვასა ეიზილბაშსა, იყო რამე თხრილი,
და დანახეთქი მიწისა, და შთაუგარდა ფერკი ცხენსა მეფისასა, და
წარმოექცა ცხენი მეფესა: მაშინ მოუკდა ეიზილბაში ერთი, სახე-
ლით ზაქირ, იკადა მახვილი, ჰსცა თავსა მეფისასა, და ჰსწულ⁷⁾

1) ქარ ცხენი: ინება.

2) უკანასკნელი სამი სიტყვა ბარ—ში არ არის.

3) ეს ორი სიტყვა არ არის ქარ ცხ—ში.

4) ბარ. უმატებს: რა.

5) ქარ. ცხ—ში: ხოლო.

6) ბარ—ში: დაემსხვრია.

სსიკ¹დინედ, შეჯდა ცხენსა მეფისასა, და იკლტოდა: ჰსცნეს რა ქართველთა, დევნა უეკეს ძლიერად, და მიეწიკნენ, და მოკლეს იგიცა, და სულთან მაჰმად, და სხანი მისნი ეოველნივე ამოსწევიდნეს:

მაშინ სვიმონს გამარჯვებოდა ძლიერად, და ჰსდევნიდა სულთანსა განძისასა შევერდის, და სრვიდეს სხათა მისთა, ვა მხალთა მდელთათა: და აუწეეს სვიმონს საქმე ესე, და მუის შემოიქცა, და მოვიდა მეფესთანა, და მწუხარე იქმნა ფ²დ, და წარვიდეს ეიზილბაშნი განძისა, და დაიპურნა სვიმონ ალაგნი საქართველოსანი ეოველნავე, და იტოცხლა მცირესა ხანსა, და წელულებიის მისგან¹) მეფემან ლუარსაბ მასკე შინა წელულებასა მიიცვალა, ვა²) წმიდა მოწამე ვახტანგ და დავით მეფე, და აღიდეს წმიდა გვამი მისი, და დამარხეს სამარხოსა თჳსსა მცხეთას, დ³თიჲ აღმართებულსა სვეტსა ცხოველსა, და იქმნა გლოფა და მწუხარება ქართველთა მიერ: ქკს, სმე: იქეს აქეთ, ჩიფი³):

და დაჯდა მეფედ მამისა წილ სვიმონ: და იყო უამსა ამას შინა კ⁴ზი ნიკ⁵ზ: მაშინ წარიუყანეს სვიმონ, და აკ⁶ხეს მეფედ მცხეთას, და მცხეთით გორს მივიდა, და ქალაქი ეიზილბაშთ ეჭირა, და გარეშე კაცნი მეფეს სვიმონს ემისახურებოდენ: მაშინ დაემზახლა მეფე სვიმონ კასსა ბატონსა ლევანს: და მოსცა ლევან ასული თ⁷სი ნაშობი შამხლისა ქალისაგან, და წარმოიუყანა იგი მეფემან სვიმონ, და ჰევეს ქორწილი სახელაგანი, და ეპურა მტკიცედ საქართველო:

ქკს, სმზ: მუხრანის ბატონის ბაგრატის შვილი არჩილ დაიჭირეს თათართა, აღიდრა მეფე სვიმონ მტერობად და შურად ეიზილბაშთა, და იკრებდა სხასა თ⁸სსა სვიმონ, რათა აღიღოს ციხე ტფილისისა: ესმა ესე ამბავი ნაზირის მტველს ურახბადის ბატონს, და იმანცა არეზის წყალს გამოღმართი ლაშქარი შეიყარა, და ქალაქს მოსაშეველებლად წარმოვიდა:

მაშინ ესმა მეფესა სვიმონს, შემოიყარა სხანი საქართველო-

¹) უკანასკნელი საჲ სიტყვა არ არის ბარ—ში.

²) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: იგი.

³) უნდა იყოს: ჩიფი:

სანი, და ჩამოვიდა ციხე დიდს, და მიუწერა ცოლის ძმისა თისსა კახიბა ტონის შვილს გიორგის, და ითხოვა მისგან შეწევნა, და წარმოვიდა გიორგი სპითა თვისითა: და შემოყუარა ციხე დიდს: მაშინ სტყეს საჭმე ესე სპისთა, შემოიყარნეს სპანი მრავალნი, და წარმოკმარნენ ტფილისს, რა ჟამის მას უშენ და კუერ იყო კატაგან ხუნანი და ღვინჭრობი, და ვაშლყოფანი: მოვიდნენ და დადგნენ დადღუჭას ღამეს ერთსა, და შემოვიდეს ციხესა ტფილისისასა, რა მათ ეპურა ციხე იგი ჟამის მას, ქართველთ ხანდაგი გაუთხარათ, 581 ამისთვის რამე არამც მოხანკრით ეიზილბაშნი თავს არ დაესხნ, და ტფილისით წარმოვიდეს უკრძნობელად, და მიმართეს ციხე დიდს:

ხოლო მეფემან წინათვე უკრძალად გამოაყენა გერმანოზის შვილი სოფელსა შინა მუნხთგვერდისასა, კარდაკად დღესასწაულსა აღდგომისასა, და გოგულებოდა კად მუნ ჩასულად, და შეკრულად გზობისა: და ამას შინა უკრძნობელად შეუვლეს ეიზილბაშთა მუნხთგვერდი: მივიდეს და სადაცა ხანდაგი იყო, ხანდაგატაგან¹⁾ ჩამოკლეს: და ის ხანდაგი გასწორეს: შეუკრძალ²⁾ დაესხნეს დღესა აღდგომისასა, აქათ ქართველთა და იქით ეიზილბაშთა რაზმი დააწვეეს, და ეიზილბაშთა მეწინავეში და ქართველთა ლაშქარში რამი და ცემის განშორდა, და ქართველნი ნამეტრავად თავ გამომეტრებით იბრძოდეს, და მრავალი ეიზილბაში მოკლეს: და რა განჯის ხანმა ასრე თავ გამომეტრებით ქართველთა რამი ნახა, ეიზილბაშთა ასე უთხრა, გზა შორსა გვაჭესო, რამი გავიქცეთო, და ვერსად გავატანთო, უკან დაგვეწვიან და დაგვეკლენო: მუნხანათობით სიკდილს ესევე ვამჯობინთო, რამი ძალმიდემით რამში ამათვე შევაკვდეთო, ვეღვამ ვაღა ვაღა დაიძახეს, და შეუტოვეს კმალ დაწვდილთა, და იქილამი ქართველთა წამოშობინეს, და რეგინთვე კარგათ იუვნენ, მაგრამ ეიზილბაში უფრო ბევრი მოკლად, და გაქცევასაცა აპირებდნენ: და კახის ჭარბი შეჭრა ტოკილი და თავსცემის, რამი ბატონიშვილი გიორგი მოკლესო, რამისა³⁾ აღარა იხადვლეს რა: მკლარი საომართ გამოიტანეს, და

¹⁾ ქარ. ცხ-ში: ხანდაგთან.
²⁾ ხარ-ში: შეუკრძალ, შეუკრძალად.
³⁾ ქარ. ცხ-ში: ამისა.

ომი და ბრძოლა¹⁾ გაუშეეს: ამაზედ უიზილბაშთ დრო დაიცეს, მოშ-
ლილთა და შტირალთ ლაშქართ კიდევ შემოუტყვეს, და უიზილბაშთა
გამირჯვეს, და სხვანი მრავალნი თავადნი და აზნაურნი, და მსა-
ხურნი ქართლისანი, და უფროსდა მოსწვეილენეს, და დარჩათ ძლევა
უიზილბაშთა, და შეიქცეს ქართველნი:

ქკს, სმთ: იქეს აქეთ, ჩუთ²⁾: იმავე დამეს შავერდი სულთან
ქალაქს შევიდა, და მეფე სვიმონ თავისის ლაშქრით გორს მივიდა:
და კახი ბატონის შვილი გიორგი მოკლეული ბატონს ლევანს მიუ-
ტანეს: შეიქნა გლოვა და ტირილი ბატონისშვილისა გიორგისა- 582
თხს, ერთობილად კახთა და ესრეთვე გორს ნესტან დარქვან დე-
დოთაღს საყვარლის ძმის გიორგის ბატონის შვილის მოკვდა
გაუმეღავენეს, და საქართველს ჯარი მოვიდა, იტირეს იგლოვეს,
და საომრცედ ბატონი დედოფალი, ქართლის თავადები ჯალა-
ბობრივ კახეთს მამის მისტირებულად და საყვარლის ძმის სატირ-
ლად ალავერდს მივიდნენ, და ორმოცამდინ მამასთან იყო, იტირა,
იგლოვა, და ისრევ ქართლს მოვიდა:

ამავე წელსა, და ქკნსა, მუხრანის ბატონის ბაგრატი³⁾ შვი-
ლი აშოთან მოკლეს თხოვლთა: ხ იყო უმრწემესი ძმა მეფისა
სვიმონისი სახელით დავით, და შემოსწერა ძმისა თისსა მეფესა
სვიმონს, და წარვიდა შავთამაზ უაენის კარსა: უაენი უაზმინს იყო,
და რა დავითის მოსვლა კელმწიფეს მოახსენეს, დიდად იამა, და
სრულ ბეგლარც, ვინც კარზედ იყო, წინ მიაგება, და უფროსი ერთი
ბარათიანნი თან ახლდენ, და მისის ძმის მეფის სვიმონისაგან შე-
მამწერალი იყო, ამისთს უფრო დიდად ხატეპეტეს, და შვილბობის
რანუმი უბოძეს: და მეჯლიშშიგან უაენმან თხსსა სიახლოვეს დაი-
სვა, და ვითაც კელმწიფეს ქვეშ მოუფინეს, და დორი დაუდვეს,
და ზედ დასვეს: და მისნი თავადები მეჯლიშში დასხეს, და ალაგ
ალაგ შუაში წაუსხდენ: და ცოტას ხანს უკან ჰგმო ღთი, და გა-
თათრდა: და უწოდა სახელად დაუთხან⁴⁾, დაათათრეს და საკელმწიფო

¹⁾ ამ სიტყვაში ბ-ს შემდეგ ნახმარია ნახევარ ხმოვანი ასო ანტონ კათა-
ლიკოზისა.

²⁾ ქორონიკონი უჩვენებს 1561 წელს, ხოლო ქრისტეს აქეთსათვლითი 1570.

³⁾ ეს სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში

⁴⁾ ბარ. უაატებს: და მისთანანცა.

იარაღი უოგელოვე რადცა¹⁾ უბოძეს, და მის თავადთა და აზნაურის შვილთა ხალათი, სახარჯო, ცხენი და იარაღი გაუკეთეს და უბოძეს, რაც ბატონეშათ მიეცათ, სრულ ცხრაათისის თუმნისა იყო: და ქალაქისა და სომხით საბარათიანოს მეფობა მისცეს, და რაყაში შვილთაბილი ჩაწერეს, და მესტუმრე თან გაატანეს, და დიდის ზატივითა და მორჯმით გაისტუმრეს: და წელიწადში თვითონ ნაზირის ხანს მეფის დავითის მცველად მოუყენებდნენ თავისის ლაშქარი ქალაქის ციხეში:

მაგრამ მეფე სვიმონ არ ეხსნებოდა, და სომხით საბარათიანოს არბევდა, და ქალაქის აღებას ცდილობდა, მაგრამ ვერ აიღო: კიდევ მეფემან სვიმონ ლაშქარი შეიყარა საქართველოს ცხენოსან ქვევითნი, და წარვიდა ბრძოლად დაუთხანისა: იქეს აქეთ, ჩუნის²⁾: მოვიდა, დაღა დიდვამს: სცნა რა ესე დაუთხან³⁾ ქალაქზე წამოსულა სვიმონისი, იმანც⁴⁾ სომხით ბარათიანნი, თათარნი და მოქალაქენი შემოიყარა, და ძმას საომრად მიეგება: ნახა რომ მეფის სვიმონის ლაშქარი ბევრი იყო: შეება დიდომს: იქმნა ბრძოლა ძლიერი, და მოისრნეს სპანი მეფისა სვიმონისნი მცირედი რამე: ხ' დაუთხანისა მოსწუდეს ორი ათასნი⁵⁾: ჰსიდიეს სპათა სვიმონისთა⁶⁾, და წარიქციეს დაუთხან, და მეოტი ისევ ქალაქში⁷⁾ შემოვიდა: მაგრამ უარმანადუს ხალიუა რომე ეიზილბაშის სარდალი იყო, ჭკუა ნაკლები და ამაუი კაცი იყო, მეფეს დავითს არ დაუჯერა, და სამარტოოდ სახელს ეძებდა, მეფეს სვიმონს შეება, და ძალმიცემით და თავ გამომეტუბით ძალზედ იბრძოდა, და ბევრი ნავნებიცა ქმნა, მაგრამე თვითანც მოკლეს, და ჯარაც ამოუწვიტეს: ეს ამბავი დავით მეფემ უანს მასწერა, და ლაშქარი სთხოვა, იქმნა ბრძანება უანისა, და ჰასანბეკ უარმანლუ სარდალად უჩინეს, და დიდის ლაშქარით მეფეს და-

1) ქარ. ცხ—ში: რაიმე.

2) ბარ—ში: ჩუდა.

3) ბარ. უმატებს: და მოახსენეს.

4) ბარ—ში: ქალაქზედ მოსულა, ამანაც.

5) ბარ—ში: ზომა:

6) ბარ—ში უკანასკნელი სამი სიტყვის მაგიერ: და მისცა ღ'თნ ძლევა მეფესა სვიმონს.

7) ბარ—ში: ქალაქსა.

კითხვას მიაშველეს, დავით მეფემაც თავისი ლაშქარი შეიკრა, და მეფეს სვიმონზე გაილაშქრა: მეფე სვიმონ დიდომს იდგა, და შეიანებნენ: ქკს, სნე: იქმნა ბრძოლა ძღაერი, და მოხსრნეს სხანი მეფის სვიმონისნი მცირედნი რამე, ხ' დაუთხანისა მოსწედეს¹⁾ ორი წილი, და მეფესა სვიმონს მისცა ღ'თნ ძღევას, და წარჩქციეს დაუთხან მეოტი, და შევიდეს ცახესა ტფილისისასა მხოლოდ, და სხანი მისნი რომელნიმე მოხსრნეს და რომელნიმე დაიხურეს, მაშინ მოადგა მეფე სვიმონ ცახესა ტფილისისასა, და ეგონა მოქალაქენი მამაულებო: უაენის შიშით მოქალაქენი არ მოუვიდნენ, და ცოლპვილი იმათაც ციხეში შეასხეს, და ციხიდან შექნეს ბრძოლა²⁾, და თოფთა და ზარბაზანთ სროლა, და აღარც ბარათიანნი მოვიდნენ, და ციხიდანმეც კაცნი დაუხრცეს, და იდგნენ ჟამსა რაოდენსამე, და შეაწუხნეს ფრად:

ხოლო წარაგლისეს კაცი, და აუწუეს ამირ სხასაღარსა შაჭ- 584
თამაზისსა უსეინ ბეგს შეწუხება თვისი დაუთხან, და ითხოვა მისკან შეწუკნა, მაშინ წარმოვიდა უსეინ ბეგ სხითა ურიცხვითა, და დამე შემოვიდა ციხესა შინა ტფილისისასა, და გერა ჭსრნა მეფემ სვიმონ მოსდგა მისი, და წარვიდა სამადლოს: ამას ზედა მოიცა ძალი, და განაღდა დაუთხან, განვიდა ციხით, და მივიდა სამადლოს:

ქკს, სნე: ეწუვნეს მეფე სვიმონ და დაუთხან ურთიერთარს, შეიქმნა ბრძოლა³⁾ ძღაერი: მაშინ განდომნეს მეფე სვიმონ და სხანი ქართველთანი, და მისცა ღ'ნ ძღევას მეფესა და ქართველთა: კ'დ წარჩქციეს დაუთხან, და უიზილბაშნი მრავალნი ამოსწუვიდნეს, და უმრავლესნი დაიხურეს, და დევნა უუკეს: მაშინ ლტოლვილნი შეიხეკუნეს ციხესა შ'ა ტფილისისასა, და მივიდა მეფე სვიმონ, და ადგა ციხესა მას ჟამ რაოდენმე, და ვერა აიღეს, და წარვიდა გამარჯვებული, და აღესილი საშოგრითა მრავლითა:

ხოლო დაუთხან აუწუა საქმე ესე შაჭთამაზს, და მოაჯე იქმნა კ'დ შეწუვნად, მაშინ მიუმცნო⁴⁾ შაჭთამაზ შამხალსა, რომელსა

¹⁾ ქარ. ცხ — ში: მოსწუვიტეს.

²⁾ ამ სიტყვაში ბ-ს შემდეგ იხმარება ნახევარ ხმოვანი ასო ანტონ კათალიკოზისა.

³⁾ ქარ. ცხ — ში: მომცნო.

ეწოდა ჩერქეზი, და სულთანს შაჰისისა და ვარაზაღუდთა, და გარემოთა ერთა ეზილბაშთა, რათა შემწე ეყონ დაუთხანს:

ხოლო შეიყარა სხანი ურიცხვნი, და მოვიდეს საზღვართა ქართლისათა, მაშინ წარვიდა უორღანაშვილი კახაბერი, და წინა მიეგება მათ განჯას, რ' ფ'დ ეშიშოდეს ეზილბაშთა მოსვლად საქართველოსა შ': ხ' ამან უორღანაშვილმან იტვირთა¹⁾ სისხლი მათი, და წინამძღვრად ექმნა მათ, რ' ვერ ძალედვით თვინიერ მისსა შემოსვლა საქართველოსა შინა:

მაშინ შემოიყარა მეფემან სვიმონ სხანი საქართველოსანი, და მივიდა თარცხის, რ' მუნ მდგომარე იყვნეს ეზილბაშნი, და იყვნეს ათგზის უმრავლესი ქართველთა, მაშინ მიეტყვნეს ქართველნი გულისთა სრულითა, და იქმნა ბრძოლა ძლიერი, და მიდრეკეს ეზილბაშნი ჰირველსავე კვეთებსა ზ'ა, განმკნდეს სხანი ქართველთანი მათზედა, სრვიდეს და იპურობდეს: ამას შინა მოუკდა მეფე 585 სვიმონ ერთსა ჭურვიდსა ეზილბაშსა, სცა ძლიერად ოროდითა და დაანარცხა მიწასა ზედა, და მოკლა იგი, და კ'დ სილაღითა მიეტყვა სხვათა, და განშორდა სხათა თვისთა²⁾, მაშინ იცნა იგი უორღანაშვილმან და უთხრა ეზილბაშთა, ესე არს მეფე სვიმონი:

ხოლო მათ მიმართეს, და მოურტუნეს გარე, და სიმრავლითა მათითა შეიპურეს³⁾ მეფე სვიმონ: ქ'კს, სნზ: და ვერა სცნეს ქართველთა შეპურება მისი, ამისა შ'დ ჰქმნეს სახელი დიდი და იბრძოლეს, და მოსრნეს მრავალნი ეზილბაშნი, და ვითარცა ჰსცნეს შეპურება მეფისა, დამაშვრალნი ფ'დ სიფიცხლისკან ომთასა, იარაღი არღარა აქნდათ⁴⁾, უოველივე შეემუსრათ, მაშინ უკმოცადნეს ქართველნი, და წარიუვანეს მეფე სვიმონ და მიიუვანეს დაჭერილი ტფილისის ქალაქს, და დიდის ჰატვიით უენთან გაისტუმრეს უაზმინს, შაჰ-თამაზ უენთან⁵⁾: ხ' უაინმა დიდად ჰატვიცა, და მისცა საბოძვარი მრავალი, და აძულეს დატყეუბად ჰსჯულისა: ხ' მეფე-

¹⁾ ქარ. ცხ—ბა (გვ. 276) უმატებს: ტვირთი.

²⁾ ეს სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში.

³⁾ ამ სიტყვაში პ-ს შემდეგ ნახმარია ნახევარ ხმოვანი ასო ანტონ კათალიკოზისა.

⁴⁾ ქარ. ცხ—ში ამ სამი სიტყვის მაგიერ: რაც იარაღი აქუნდათ.

⁵⁾ ეს სიტყვა არ არის ბარ—ში.

მან სვიმონ არა უსმინა მათ, ან მტკიცედ იყო სარწმუნოებასა ზედა, ამისთვისა განჭრისხდა უაინი, და წარავლინეს იგი, და ტევე ჰეკეს ციხესა შა ალამუტისასა:

ქკს, სდა: ზატონი ქაიხოსრო ათაბაგი, წლისა, ნა: თებერ-გალს, იგ: გათაუღებდა, მიიცვალა უაზმინს, ენკენასთვეს, კთ: დღე-სა სამშაბათსა, თ უამსა¹⁾, მთვარესა, ბ:

ამსვე ქკსა, მუხრანის ბატონის ბაგრატის შვილი არჩილ შირაზს გაგზავნეს უაზმინიდან, დვინობისთვეს, კბ: დღესა ხუთშა-ბათსა²⁾:

ხოლო უამსა ამას შინა მიიცვალა კახი ბატონი ლევან: ქკეს აქეთ, ხეოფ³⁾: ქკს, სდგ:

და დაჯდა მის წილად ზირმშო ძე მისი ალექსანდრე და მან დაიპყრა კახეთი: ესე ალექსანდრე იყო ნაშობი გურიელის ასულისა: ხელიმირზონ და ხოსრო მირზა, ნაშობი შამხლის ასულისაგან, ზირველ მეფობასა ლევანისასა, ესენი ელიმირზონ და ხოსრო დედითაც კამო იყვნენ მეფის სვიმონის ცოლისა, და სამშობ- 586
ლოდ ჰეკანდათ შამხალი, და ამ ორის გზითა და ზურგით უფროსს ძმას თავს არ უღებდა⁴⁾, სძულდებენ⁵⁾: და შდ სიკდი-
ლასა ლევანისა განიყვნეს, კახნი რომელნიმე მიერთნეს ალექ-
სანდრეს და რომელნიმე ელიმირზონს და ხოსრო მირზას: და
არს ჩვეულება ესე კახთა ძველთაგან, და იქმნა შური დიდი ძმათა
შ-ს: მაშინ წარვიდეს ელიმირზონ და ხოსრო მირზა და მივიდეს
თორღას, ხ ალექსანდრემ შემოიყარა თჳსნი კერძნი კახნი, და წარ-
ვადა მათზედა: და ვა მივიდა, ეწეუნენ ურთიერთასს, და იქმნა
ბრძოლა, და მოიკლა ომსა მას შა ორნივე ძმანი ელიმირზონ და
ხოსრო მირზა, და ძმისწულნი, და დაიპყრა სდ კახეთი ალექ-
სანდრემ:

¹⁾ ბარ—ში: უამსა მეცხრესა.

²⁾ ეს ორი პარაგრაფი მესხური დავითნიდან არის შემოტანილი ჩვენს ქრო-
ნიკაში შემოკლებით (იხილე სამი ისტორიული ხრონიკა, გვ. 85).

³⁾ ქარ. ცხ—ში: ჩეოფ.

⁴⁾ ბარ—ში: უღებდენ.

⁵⁾ ქარ. ცხ—ში: სძილდებენ.

ხოლო დაუთხანს ეპურა ტუილისი და საბარათიანო, და იჯდა დმანისს კეეს ციხესა შინა, და ცოლი მეფისა სვიმონისა დედოფალი ნესტან დარეჯან იყო კავთის კეეს, და ჰყვა ძე ერთი მცირე¹⁾, რომელსა ეწოდა გიორგი: და ოდეს დაიდასტურეს ქსნის ერისთავმან და ამილახორმა ტყვეობა მეფის სვიმონისა, და სიკვდილი ცოლის ძმებისა მისისა, კახიბატონის შვილებისა, მაშინ განირისხეს ღთი, ჰსიძლია ანგარებამან და ვეცხლის მოყვარებამან, შეესივნეს დედოფალს ნესტან-დარეჯანს, და იაკარ ევეს საუნჯენი მისნი, და წარიდეს უოველივე, რაფა აქენდათ, მეფისა სვიმონისა და დედოფლისა ნესტან-დარეჯანისა, და მიმოაქენდათ უოველთავე დიდთა და მცირეთა:

რ იტყოდეს სიტყუასა ამას ერთგულნი ემანი მეფისანი, რომელსა აწცა იტყვიან ანდაზად, და არს სიტყუა ესე მაშინ თქმულა: ვაჟმე ბატონის სვიმონის საქონელო: და წარიდეს უოველივე საუნჯენი მეფისა და დედოფლისა ნესტან-დარეჯანისა: და იყო უმისა მის ამირ სპასალარი საბარათიანოსა ბარათაშვილი სანინო, კაცი ორიად კეთილი, და ესე არა მორჩილებდა დაუთხანს, რ იყო ერთგული მეფისა სვიმონისა, დღესა ერთსა მოვიდოდა იგი კოჯრის კერძოდ, და ვა შივიდა თავსა გელაიურისსა, შეემთხვია მუნ წინა უორდანაშვილი კახაბერი, რომელი მოუძღვა უიზილბაშთა, ოდეს 587 შეიპურეს მეფე სვიმონ: ხ ესე იცნა სანინომან მან ბარათაშვილმან კახაბერი იგი უორდანაშვილი, შეიპურა იგი და გარდაცოკლდეს მას გელაიურისსა, და მიგორეკდა უორდანაშვილი და იტყოდა თუთვე²⁾ ლექსსა ამას: [უორდანას-ძე] ქარაფინდა, კელი ჰქურეს და გარდაფრინდა:

ხოლო კახსა ბატონსა ალექსანდრეს ესგა ცოლად ასული ამილახორისა თინათინ, და ესხნეს ალექსანდრეს ხუთ ძე, დავით, ერეკლე, გიორგი, კოსტანტინე და როსტომ, და ჰყვა ასული ერთი ნესტან, რომელსა ეწოდა დარეჯან:

ესე ნესტან-დარეჯან მიათხოვა დადიანს მანუჩარს, ძეს მამია დადიანისსა, და წარგზავნა მზითვითა დიდითა: ხ ძე მისი

¹⁾ ეს სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში.

²⁾ ქარ. ცხ—ბა უშიტეზს: სანინო.

ერეკლე ურჩეკქმს მამას მისს ალექსანდრეს, და წარვიდა სტამბოლს, მაშინ მიესმა შაჰთამაზს, განრისხნა და წარმოემართა, რ' ჰგონებდა განდგომილებას ალექსანდრესსა, და მოვიდა სპითა ურიცხვითა ყარაბადს: და შეწუნხა ფ'დ ალექსანდრე. მაშინ სახლთხუცესმან ჩოლაყაშვილმან მოიწოვა დონე რაჟმე, და ჰურქვა ალექსანდრეს და კახთა, უკეთუ იქმნას საქმესა მას ზედა სიმრავლე ცოდვისა, იყავნ ზოგად უოველთათ'ს, და მე განყარინო კახეთი რისხვისაგან შაჰთამაზისა: ხ' მისტეს უთავე დიდებულთა კახეთისათა კელითწერილი:

ხოლო ჟამსა მას გარდაცვალებულიყო ქაიხოსრო ათაბაგი, და იზურობდა ძე მისი მცირე მანუჩარ: მაშინ წინააღრჩევითა ჩოლაყაშვილის სალთხუცისათა წარავლინეს კაცი, და მიუწერეს დედის იმედსა¹⁾ ქაიხოსრო ათაბაგისსა ესრეთ, ვ'დ შალიკაშვილს ვარაზს ჰხებავს დალატი შენთ'ს, და ძისა შენისა მანუჩარისთჳს, რ' მაგას ჰხებავს დაზურობა საათაბაგოსა, და მოჰყავს ყაენი სპითა ურიცხვითა საათაბაგოსა ზედა, და აწ, უკეთუ ძალგიძს, შეიბყარ ეგე, და მოჰკალ, ვ'ნ ორგული და მკველელი ძისა შენისა, და არღარა მოყალს შაჰთამაზს, და წარვალს სახედ ოვისად, და უმეტესად მტკიცედ იზურობ ჰქვეყნასა მაგას: ხ' ესე დედის იმედი იყო ჰკუთით სულელი და უღ'თო:

ვითარცა ესმა საქმე ესე, ვერ გულისებდა ჰყო მზაკვარება იგი კახთა, და სარწმუნო²⁾ ქმნილმან სიტყვასა მამს ზედა, შეიბყრა დალატად შალიკაშვილი ვარაზა, და მოკლა იგი და დასთხია სისხლი უბრალო, რ' ესე ვარაზა იყო ძე ოთარ შალიკაშვილისა. მრავალგვარად ერთგული და ნამსახური ქაიხოსრო ათაბაგისა, და ცოლის ძმა შაჰთამაზისა: 588

ხოლო ესმა შაჰთამაზს სიკ'დილი ვარაზასი, განჰრისხნა ფ'დ, მაშინ არღარა მოვიდა კახეთსა ზედა, ა'დ მივიდა რისხვითა საშინელითა სამცხეს, ამოსწუვიდა ს'დ სამცხე³⁾ საათაბაგო, და ქმნა მრავალი ბოროტი, და წარავლინა კაცი ხვანთქართანა, და ინებეს მშვი-

¹⁾ ბარ. უმატებს: ცოლისა.

²⁾ ეს სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში.

³⁾ ამ სიტყვაში რ-ს შემდეგ ნახშირია ნახევარ ხმოვანი ისო ანტონ კათალიკოზასა.

ღობისა უოფა ურთიერთარს, და განიუკეს ქვეყანა უა მას და შე-
რიგდენ: მაშინ დარჩა წილად ხვანთქარსა იმერეთი, რდიში, გურია
და საათბაგო ქარაღისა საზღვრამდე: დარჩა კარი საზღვრამდე
აბოცისა და ერევანისა, და სომხითი საზღვრამდე, რომელსა აწ
თურქისტანად უწოდენ, ვიდრე ბაღდადადმდე:

ხოლო შაჰთამაზ დიხურა ქართლი, კახეთი, ერევანი, ქურ-
თისტანს აქათი, და მიერთგან იყო ურთიერთარს შს ერთობა და
მშვიდობა, ვა ერთგულნი მოსაფნი მავმადისანი: ხ ბატონმა ალექ-
სანდრემ წარაუღისა ძე თვის კოსტანტინე შაჰთამაზისათანა, და წა-
რატანა ძღუენი მრავალი, და მოაჯე ექმნა ფად, და მიუძენო ურჩება
ძისა თვისა ერეკლესი, რომელ ურჩებითა ჩემითა წარვიდა ხვანთ-
ქართანა: მაშინ უსმინა შაჰთამაზ აჯა ბატონის ალექსანდრესი, და
წარვიდა სამეოფისა თსისა, და თანა წარაევანა კოსტანტინე ერმაჲ
მცირე მძევლისა მსგავსად: შდ ამისა გარდაჲდა მცირე რამე ხანი:

ქკს, სხდ¹): დღეს სამშაბათსა, უაენი შაჰთამაზ მოკდა, და
უსტაჯალუნთა და იოთამის შვილმა აღიხან სულთან აიღარ
მირზას ბატონობა მოინდომეს: ჯარგანმა, შამხალ ავშართა, და
ვინც მათი თმბტი იყო, მოუკდენ, აიღარ მირზა მოკლეს, უსტა-
ჯალუნი ამოსწვიდეს, და ისმეილ მირზას გამოსაყვანად კანო
გაკზავნეს:

589 ამასვე ქკსა, და ამასვე მანს კბ: შაჰთამაზის შვილი შაჰ-
ისმაილი ტუვედ იჯდა ციხესა უაღუას, და გამოიფანეს დღეს სამ-
შაბათსა: და ამასვე მანს, კვ: არდაველის ქალაქში მოვიდა: და
კ² უაზმინისაგენ წავიდა²), და დასვეს უანად შაჰისმაილ, და შეუე
სვიმონ აღამურტის ციხითგან გამოიფანა, უაზმითს მოაუკანინა, და
საქართველოს ბატონობა მისცა, და მრავალი სხვა წუალობა დამარ-
თა, საკელმწიფო მორჩულობა უოვლის ქარხნეპასაგან გაურჩავა:

რა ეს ამბავი ტფილისს ქალაქს მჯდომს მეუეს დავითს მოუ-
ვიდა, იწეინა და ხვანთქართან ჩათუარა გაკზავნა, და ლაშქარი სთხო-

¹) ბარ. უმატებს თანხავლ მესხური დავითისა: მარსა იე.

²) ეს პარაგრაფი აქამოდის დო წინა პარაგრაფი მესხური დავითის ქრო-
იკიდან ირინ ამოღებული (იხ. სამი ხრონიკა, გვ. 86—87).

ვა¹⁾: ამევე წელს ივნისს ათბაგი ვვარეუარე, და ძმა მათი ჰატრონი მანუჩარ, და ბიძაშვილი მათი, მუხრანის ბატონის არჩილის შვილი, ჰატრონი ერეკლე მგელციხეს წავიდეს ეანთან ელჩის გასაცხადად: ავ კარგად სამოცამდის კაცი იახლა, სამწუთ ღელეში დავდეთ: აცნობა ოლადის ქვაბიღამა ბედიანის შვილმა²⁾ იასონ ვარაშვილს კოკოლასა, და მის ძმას³⁾ ლაშქარასა, და მის ძმას⁴⁾ გურგაქსა:

იახლეს თანა, დიასამიძის ელიას შვილი ავთანდილ და მისი ძმა შარმაზან⁵⁾: ამატაკის შვილი⁶⁾ როსტომის შვილი ამატაკ და აბდუ-უაფარ: და მათი ძმისწული როსტომ: და ამატაკის შვილი⁷⁾ სენხიამ: ესენი დაეკაზმნეს ხუთასამდი კაცი, და წამოვიდეს, და ორთვალთ კიდს გამოვიდეს: ბორგს მივიდეს:

იქ ფანასკერტელი იობის შვილი ჯიქასონ გვერდს იახლა, სუბარს შეესწრა კაცსა, თუ გულმართლა ბატონებზე თავ დასისხმულად და დასაკოცად მიდიანო: იარა და აცნობა უგუბოს⁸⁾ დოქენჯის შვილს ეანდურადის, თუ გულმართლათ⁹⁾ ბატონის შვილებს დაკოცენ, ფიცხლა აცნობე, წარმოვიდა ეანდურალი და აცნობა ბატონებსა, ქათამს უეიფლა: ადგეს ბატონები, და ვინც იყო დაეკაზმეს, ოცამდი შეეკაზმული კაცი იყო, ბარგი აჭვიდეს, დიდხან იქივ იბრუნეს, და არ მოვიდეს: უკომდგეს რკერათ თავს სიმეგრესა, ივნისს: ლ:

შაბათს დღეს განთიადს დაესხნეს ნასადგომევესა, სხვა აღარა დახვდათ რა, თუხარლიანთ კარავი და ბარგი დახვდა, და ის დაიფორაქეს, ჯორები კიდევ მოსცეს, ჩვენი და მათი კაცი გარდაიკიდნეს, ერთი მოკლეს, და ერთი კელთ დაიჭირეს ჩვენთა, წაკიდეს გაწიბლებულნი, ეკვება, არ გაგვისწრობდეს¹⁰⁾, თავებს დავსჭრიდით, და

590

¹⁾ წინა შენიშვნიდან აქამდის ტექსტი არ ეკუთვნის მესხური და ვითნის ქრონიკას, თუმცა ამას ქვემოთ შეუწყვეტილ მოყვანილია ტექსტი მესხური და ვითნის ქრონიკისა.

²⁾ უნდა იყოს: შედიანის შვილმა.

³⁾ ქარ. ცხ—ში: თანხად მესხური და ვითნისა: ბიძასა.

⁴⁾ უნდა იყოს: შერმაზან.

⁵⁾ უნდა იყოს შვილის. ქარ. ცხ—ში შეცდომით სწერია: ვაჟი.

⁶⁾ უნდა იყოს მესხური და ვითნის მიხედვით: ვაჟი.

⁷⁾ მესხურ და ვითნში: უიუბოს.

⁸⁾ უნდა იყოს: გულმართლა.

⁹⁾ უნდა იყოს: გაუღმართლა.

შვედარს ასო-ასო ავიქმოდით, და ეს გვექნა თუ¹⁾ მარტვილებსაც არ გაუშვებდით ცოცხალს: დაეარდა კმა, დაიწყო წვენმა ლაშქარმა მოდენა, გაემართნეს ჰატრონი უვარუვარე და ჰატრონი მანუჩარ და ერეკლე სახელსა ზედა ღისისა, და მივედით ზედა თმოგვს, და თმოგვის ქალაქი მოვარბეთ, და იგივე²⁾ ზედა თმოგვს ამოვედით: და ჰატრონი დედა მათი დედის იმედ უოფილი დებოდა იქ მოვიდა: და ორშაბათს ვანის ქვაბს მოვადგეთ, და ოთხშაბათს³⁾ იერიშით ადვიდედით, და ჰარასკეგს დღეს ავიუარენით, ჩაუდგეთ, რჩეუდინი შემოვიწვევებით, კვირას დღეს ოლაღის ქვაბი ავიდეთ, ამოვედით, კარწახს დავდგეთ ივლისს ით: დღესა ხუთშაბათსა⁴⁾:

ქკს, სჲდ⁵⁾: ერეკლე შევკაზმეთ მუხრანის ბატონის არჩილის შვილი⁶⁾, წლისა ივ: სამის თვისა და სამის კვრისა: მიუკედით ფოსოს, სახლი დავწვით და ამოვსწვევდეთ: გაუზახეთ ლაშქარი, დარღვეულთ უიზანი⁷⁾ და ალაში⁸⁾ გამოვიდეთ, და მოვედით და ჰალაკციოს დავდგეთ: იქიდანა თეთრ ციხის გარეშემო დავწვით ალაბუტი და კამბურჯანი⁹⁾: შაჰსთან ელჩი გაგვზავნეთ, და ამავე თვეს ივლისს, კზ: დღესა შაბათსა, შალიკაშვილის ზემბადის შუღამა¹⁰⁾, მათივ ნაქონები ოლთის ციხე წაართვა¹¹⁾, ჩვენ თათარნი შუა შემოვიდეს, გამოუდგეთ, წამოვედით მგელციხეს, შერანშაიან წყაროზე დავდგეთ: და მერმე აწუურს წავედით:

ამავე ქკსა, აგვისტოს ოცდა თერთმეტსა, ვარნეტის¹²⁾ ციხეს უდალატეს მგელციხიდანა, და ენკენისთვის ოთხსა დასამიძემა დემოთის სადალატოდ აზნაურისშვილები და მსახურები გაგზავნა, და ვეღარ უდალატეს: და ჩვიდმეტი კელთ დარჩა საჯარს შალვა შვილს¹²⁾

¹⁾ ეს სიტყვა არ არის მესხურ დავითნში.

²⁾ უნდა იყოს: იქვე.

³⁾ ქარ. ცხ—ში შეცდომით სწერია: ორშაბათს.

⁴⁾ ეს სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში.

⁵⁾ უკანასკნელი ოთხი სიტყვა არ ეკუთვნის მესხურ დავითნს.

⁶⁾ უნდა იყოს: ხიზანი.

⁷⁾ უნდა იყოს: ალაფი.

⁸⁾ უნდა იყოს: ალბუტი და კამარჯანი.

⁹⁾ აქ გამოშვებულა: და.

¹⁰⁾ უნდა იყოს: შვილმა.

¹¹⁾ უნდა იყოს: ვარნეტის.

¹²⁾ ქარ. ცხ—ში შეცდომით: შალიკაშვილს.

ცნისთავსა: ჰატრონი მანუჩარ და ჰატრონი ერეკლე, მათი ბიძა-
შვილი, მგელციხეს იუუნეს, და შალკიანთ აზნაურშვილებს თავს
დაესხნეს, აზნაურშვილები გარდაეხვეწნეს: ერეკლე მოეწია, კაცი
ჩამაგდო, და კარგი ცხენი დარჩა, და ჩვენც მოვედით სამცხიდან, 591
და შერა(ნ)შანთ წყაროზე დავდეგით:

ამავე ქკსა, სმდ: ივანობისთვის, კდ: ბატონი აჩილ შირა-
ზიდან უაზმით მხარუღიფენს ცოლშვილიანად: მერმე ჩუდეგით,
ფოსო ამოვწვიდეთ, და შაქსთან ელჩი გავგზავნეთ, უკმოვბრუნ-
დით, სამცხეს მოვედით:

ქკს, სმე: მარტში მიგვიკდა¹⁾ კოკოლა, და აჩიის ქვაბი წა-
გვართო, წავიდა ბატონი მანუჩარ და იმაჱ წამს წაართვა, ერეკლე
თან ახლდა, მერმე გურგაქ უგუდგა²⁾ კოკოლა, თავის ძმისწულსა,
და ბატონს მანუჩარს შემოჰფიცა, ქაჯის ციხე უკმოუჭირა, მერმე
ფიტი გაუტეხა, და კიდევ უგუდგა³⁾ ბატონს მანუჩარს: უკმოვბრუნ-
და ბატონი მანუჩარ, ჩუდეგით კიდევ გაზაფხულზე, ვეუბნებით და
არ შემოგვეწვივნენ, დაურბიეთ ფოსო: ელჩი გავისტუმრეთ, და
უკმოვბრუნდით:

ამასვე, ქკსა: სახელსა ზედა დისსა გავილაშქრეთ, ენკენის-
თვის ნახევარს ქაჯთა ციხეს მოვადეგით: ღვინობისთვის ორს
გურგაქ შემოგვეწვიო და ველი მოგვცა: გავბრუნდით, ურთის ციხე
საუდარი წავართვით, კოკოლას კერძათ იუო, და ციხე დავაქციეთ,
სიმაგრე რაც იუო დავწვიეთ, და საუდარი გაუშვით: ფოსო მოვარ-
ბიეთ და ელჩი გაუშვით უაქნთან, მოვბრუნდით, მგელციხეს მოვე-
დით, ბოსტოლანაშვილმა მატამა უხუცესი მისი ძმა მოკლა, ათამირმა
ერქვა: წამოვიდა ბატონი მანუჩარ⁴⁾, მგელციხეს მოვიდა, ბატონი
უვარუვარე, და ბატონი მანუჩარ იქ ადგეს¹⁾, და ბატონი დედის იმე-
დი წამოვიდა, ახალციხეს მოვიდნენ:

¹⁾ ამ სიტყვას დედანში შენიშვნა აქვს ტექსტის ხელით: „მიგვიკდა სწორია“. ქარ. ცხ—ში: მოგვიკუდა. ბარ—ში: მოგვიკდა.

²⁾ მესხურ დავითნში: უაუადგა

³⁾ აქ ბარ. და ქარ. ცხ—ბა თანხმად მესხური დავითნისა უმატებენ: დავიჭირა ბატონი და თვალეზი დასწვა მას და მისთან მყოფთა ყმათა, მობრუნდა ბატონი მანუჩარ.

⁴⁾ უდა იუოს: დადგეს.

ქკს, სფ: გამონდა კუდინი ვარსკულავი, ოდესმე¹⁾) მისებრი-
ვი არავის უხილავს: ესე შაჰისმაილ იყო კაცი უწყალო, და მსმელი
სახსლასა, ამისთვის არა ინებეს ეიზილბაშთა უფლება მისი, და ეწა-
მებოდნენ ჰსჯულითა სუნობასა: და თვესა შეექვსესა მწამლით მოკ-
ლეს ეიზილბაშთა შაჰისმაილ უენი, გიორგობისთვის, კგ: და მი-
სივე ძმა შაჰხუდაბანდ გააკლმწიფეს: ესე შაჰხუდაბანდა კაცი აყო
592 უდონო, და თვალთი ბრმა: და ვერა კეთილად წარმართა საქმე
თვისი წესისაებრ²⁾):

ქრისტესშობისთვის, ლა: ბატონი უვარუვარე და ბატონი მან-
ნუჩარ თმოგვს მოადგეს სამშაბათს დღეს: იანვარს ე, კვირას დღეს,
ქკს, სფ, ზატონი დედის იმედი და ბატონი ბექა ვეველს მოა-
დგეს:

ამავე იანვარს, ც, ოთხშაბათს³⁾), თმოგვი წაართვეს, და აქეთ
იმავე დღეს უკელი წავართვიით: ოთხშაბათსავე⁴⁾), გიორგობისთვის ზ,
ბატონს ერეკლეს ცხენი წამოექცა, საქმე სათუოდ გაუხდა: ასრე
სძულად დასცა, უცხოფერს ფათერაკს მორჩა: აგრეთვე შეცამეტე
დღეს წავიდა სანადიროდ, ქარაფის ძირს იჯდა, ჩამოკლო ქვა.
დაცა, თითის წვერი ძელითურთ⁵⁾) მოჭკვეთა, გონჯად დაღეწა, ორს
თკეს ძლივ გაუმთელდა, მისთვის არც თმოგვს იყო, და არც
უკელს: შეიყრა კოკოლამა უარახანს, წამოვიდა თმოგვზე მოსაშვე-
ლებლად, ვედარ მოესწრა, ციხე ორივ წაერთმევიანა: უკელიდამა
თმოგვს წავიდა⁶⁾) დედის იმედი: იქიდან ბატონი მანუჩარ ჯავახეთს
წავიდა, ფოსო და ჯავახეთი დაარბია: და გურგაქს ქაჯის ციხე
გაუბარაქიანა: ბატონი უვარუვარე და ბატონი მანუჩარ ახალციხეს
წამოვიდეს, და ბატონი დედისიმედი თმოგვს დადგა: თმოგვის ცი-
ხე⁷⁾) რაც დახირა⁸⁾) უნდოდა, მიატანინა⁹⁾), გააბარაქიანა: და თვალშენი-

1) ქარ. ცხ—ში: ოდეს.

2) ეს პარაგრაფი მესხურ დავითნს არ ეკუთვნის. შაისხილის სიკვდილის ამბავი სხვა რიგით იხსენიება მესხურ დავითნში. (ნახე სამი ზრონიკა, გვ. 94).

3) ქარ. ცხ—ში შეცდომით სწერია: ორშაბათს.

4) ქარ. ცხ—ში: ორშაბათს.

5) ქარ. ცხ—ში: ძალითურთ, უნდა იყოს: ძლითურთ, როგორც ბარ—შია.

6) აქ გამოშვებულია ბატონი.

7) უნდა იყოს: ციხესა.

8) ბარ—ში: ზახირა.

9) ამ სიტყვას დედანში ამოიხე შენიშვნა აქვს ტექსტის ხელის: „მატანი მონია“.

რთან უღბი გაგზავნა: ციხეების შოვნა შესთვალა, და ურუმთ აშლა
 აცნობა: და ურუმთ საჩქარო კმა დაუფარდა, ჰატრონი დედისიმედი
 ახალციხეს შვილებთან მოვიდა: ჰატრონმა მანუჩარ და ჰატრონმა ერეკ-
 ლემ ლაშქარი შეიყარეს, წავიდეს და ურუმთ პირს მიუდგეს: ჰატრონი
 უვარუვარე ცოტად უგუნებოდ იყო, ის ვედარ წავიდა, ზღუდეთს¹⁾
 ჩავედით: ამასობაში ოთმანიანი რვა ათასი კაცი თებერვალს, კა:
 ოთხშაბათს დღესა დაესხნეს ურახანს, გაუდრკა საილათოდ, წაუდ-
 გეს ურუმნი, და ათიოდე კაცი მოუკლეს: მობრუნდეს, გორი დაუ-
 წვეს, და იმავე საჩიშატში დადგეს: მობრუნდა ურახანს, ექვსასი კა-
 ცი ახლდა, დაესხა თავსა, ამოსწევინა ურუმნი, და გააქცივნა სა-
 ხელსა ზედა დისასა, გაემარჯვა ურახანს, და აღიუსნეს საქონლი- 593
 თა და იარაღითა: მობრუნდა ბატონი მანუჩარ, და აწუურს ჩამოვიდა:

ამასვე ქვსა, გამოვიდა ჯარი ხვანთქრისა, და დაიპყრეს თავ-
 რიზი, ერეკანი, განჯა, ურახადი, ვიდრე სულთანამდე, და უოვე-
 ლივე ადგილი ადარბადაგანისა²⁾:

ამასვე ქვსა, მასისა, კა: დღესა ოთხშაბათსა, წარვიდა მუხრან-
 ნის ბატონის არჩილის შვილი³⁾ ერეკლე სურამს ნესტან დარეჯან⁴⁾
 ქართლის დედოფალთანა: დედოფალი დარბადა იყო, მისთან სამყო-
 ფად ჩავიდა:

ამასვე ქვს მიიცვალა აფხაზეთის კ⁵⁾ ევდემონ ჩხეტის ძე:

ამასვე ქვს, მიიცვალა მეფეთ მეფის გიორგის შვილი ბაგ-
 რატ, ოვსა მასისა კბ: და დედა მათი შარვაშიძის ქალი დედო-
 ფალი რუსუდან მიიცვალა აგვისტოს დ⁶⁾:

ამასვე ქვს, მარამობისთვის ზ, ხუთშაბათს დღეს, ხვანთქრის
 ლაშქარი და ლაღა ფაშა მგელციხეს მოადგეს, შეიბნეს, სამშაბა-
 თამდის უოველთ დღეთ ომში იყვნეს, ციხიანი გოგორის შვილი რინი
 და მისი ძმა ბერი, ერუმნელი, და მისი ძმისწული ზურაბ იყვნეს
 მათის უმითა, და დ⁷⁾ისშეწევინთ უკუეუარნეს, და ციხე ჩვენვე

1) უნდა იყოს: ზღუდერს.

2) ეს პარაგრაფი მესხურ დავითნს არ ეკუთვნის.

3) მესხურ დავითნში ამ ოთხი სიტყვის მაგიერ: პატრონი:

4) ეს ორი სიტყვა მესხურ დავითნში არ არის.

5) ეს ორი პარაგრაფი მესხურ დავითნს არ ეკუთვნის.

დაგვრჩა, ჩვენთა გაუმორჯვია: ჰარასკეკს დღესა 6, მარიამობისთვის, ქაჯის ციხე, ველი და თეთრი ციხე წაგვართვეს ურუმთა: და ქაჯის ციხის მეციხოვნენა ს'დ შემოეკოცნეს: და თ შაბათს დიღასა (ქერძანას¹⁾) და წინწაღს შუა აზრუმისა და ვანის ფაშა მკვიდეს, და სულთანნი და ვარახან ბაზუქლუ, კიდევ მუღანლუს²⁾ ბატონი იქ შეიყარნეს: მაჰმადი, სულთან გორახე წამოდგა: მისი ვინც იყო, გვერდს მოიყენა: და სხვა ბატონები შეებნეს ურუმთა, მ'დ გაიმარჯვეს უიზილობათა: და მერმე ურუმნი მოერივნეს და გაიმარჯვეს, მაჰმადი სულთან გამთაქცია, გარდაეხეკა: იმაჳ კვირასათსა, მარიამობისთვისა, ჰატონი მანუჩარ ქაჯის ციხეს შეეყარა, ვერც³⁾ ლაშქრის ომსა და ვერც ციხეების აღებასა ვერ მიესწრა: ამილახორის შვილი ქოიარ მიეგება არტანს: და ორი ციხე მას შესძღვნა ლაღა ფაშასა, მარიამობისთვის ორსა:

544 აგრევე ართაქსად ჰბირებოდა ექვსით ციხითა მას წინათ: და ხერთვისი და სუთი ციხე მას შეეძღვნა, და ჰატონს მანუჩარს თან მიჰყვა: იმ წაშს გამოჰგვარეს, ციხეები გამოართვეს და ხახული სასანჯახოდ მისცეს: ჰატონმა მანუჩარ, იზ იმაჳ თუესა, თმოგვის ციხე მისცა ლაღა ფაშასა: ახალქალაქი უწინ წაართვეს, კოკოლას მეციხოვნე იდგა, და იქიღამ მისცა თმოგვი: გაიარეს, წავადეს ტფილისის ქალაქზე, ის დაუთხან დაწუა და⁴⁾ გაცტალა, ლორეს ჩავიდა: ტფილისს ჩავიდა⁵⁾, ფაშა დასვეს, და გორს სანჯახი:

დაუთხან ხვანთქართან წავიდა, და იქ დიდი ჰატონი მიაშურეს, ორი ხათაშაო სარჩოდ გაუჩინეს, და თვითან კარზედ შეინახეს, და მისნი ორნი შვილნი, ბაგრატ და ხოსროვ, მამას არ გაჰყვნენ: კახი ბატონის სიძე იყო ბატონი ბაგრატ, სიმამრისას დადგა: და უმცროსი მას ხოსროვ მირზა ისიც ძმასიან დადგა, და ბოლოს უაენის კარზე ჩავიდნენ⁶⁾:

როდესაც ტფილისს ფაშა დასვეს და გორს სანჯახი, მუხ-

¹⁾ მესხურ დავითნში: ძურძანასა.

²⁾ მესხურ დავითნში: მულალუს.

³⁾ ეს სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში:

⁴⁾ ჩვენს დედანში ამ ორი სიტყვის მაგიერ სწერია: იქიღამ.

⁵⁾ ბარ—ში: ჩავიდნენ ურუმნი.

⁶⁾ ეს მარაგრაფი მესხურ დავითნს არ ეკუთვნის.

რანის ბატონის შვილი¹⁾ ჰატრონი ვახტანგ, ერისთავი ელისბარ და ამილახორი ბარდიმ ერთად შეიყარნენ: ლალა ფაშა ლაშქარი გააძახა²⁾ დედოფალსა და ს-დ ქართლსა, ესენი მავიდეს, და ამათის წყალობითა ლაშქარი დაბრუნეს: თეში აღარ ამოსწედა, მათ-მათი მამული მისცეს, ოთხი დღე არ დაყოფინეს, და დაბრუნეს, მათს მამულში მოვიდეს, სომხითართ ბევრი აწეინეს, ლაშქარი გამოეშურა³⁾ ლალა ფაშას: ამოიარეს ქართლს, დაუდგეს იმერელნი წინა, და მწკედ ამოსწევადეს: მეორედ ერეკლე დაემწევიდა შიგა ომში ჰატრონის არხილის შვილი, და მას გაემარჯვა, უცხო ფერად შებმულაუო: ცხენი ქვეშ გამოეკლათ მისთვის, თექვსმეტი მუზარადს ჰქონდა ნაკრავი, ისარი ორმოცამედი, და ვერც ჯაჭვი და ვერც მუზარადი ვერ გაეკვეთა, ერთი კმალი ხანჯარს ჰსცემოდა, ხანჯრის ტარი ზედ დაეჭრა: ექვსი აზნაურის შვილი მძიმედ დაუჭრეს, დაუკოდეს, გამარჯვება ერეკლეს დარჩა, გამოაქციეს თათარნი, უფროსი ერთ(ნი) დაკოცეს და ამოსწევადეს: ენკენისთვის ერთს იმერელნი შეიბნენ და გაიმარჯვეს, და ქართველნი და ერეკლე ენკენისთვის ი შეიბნეს და სრულიად ამოსწევადეს:

695

ორავუანდას შვილი მოვიდა, და ლალაფაშასთან ჰატრონს მანუჩარს ის მიუძღვა, ახალქალაქიღამ ფაშა და ჰატრონი მანუჩარ ქართლს წავიდეს: ორავუანდას შვილი ქაიხოსრო აქათ გამოეგზავნა:

ქკს, სჲვ, ენკენისთვის დ: ხუთშაბათს ქორწილი უყავით მასთან ჰატრონის შვილს თამარს⁴⁾, და საშინელმა აწეურისა დ'ისმობელმა და წ'ნ ნიკ'ზ ქორწილი ბედნიერად მოუყდინოს: ჭამა აკურთანში იყო თათართ შიშითა, დია ჩვენი უგუნებო ქორწილი იყო:

აგრევე კახი მეფე, ბატონის⁵⁾ ლევანის შვილი, ჰატრონი ადგილსანდრე მიეგება ლალაფაშასა, სათის ჭაღას შეეყარა, და შაქისა და შარვანზე წავიდეს:

ამაზე შერამანშაშვილი მოვიდა უაენიღამა, თვალშეკენიერთან იყო, ეს ამბავი მოიტანა, მანუჩარისა ლალაფაშასთან მისვლა შე-

1) ამ ფრაზის მაგიერ მესხურ დავითანში: ჰატრონის ბაგრატიონ შვილი.

2) ბარ—ში: გაუძახა.

3) უნდა იყოს: გამოეშურა.

4) აქ მესხური დავითონის მიხედვით გამოშვებულია: სამებაშან.

5) მესხურ დავითანში: „ჰატრონის“ სწერია.

იტყო ყანმა: თვალშეენიერს კაცები გამოუგზავნა, სადგომი და-
 აგდებინეს, და უორჩინაშს მიაბარეს, მარიაშობისთვის, კვ, ორშა.
 ბათს დღესა, დაიჭირეს თვალშეენიერი, შირვანი დაიჭირეს, ცისკ
 ააშენეს და ოსმან თაშა შეაყენეს მისით ლაშქრითა, და შემობრუნ-
 დეს, ალექსანდრეს შვილი არაკვამლის მოჭევა, და დაბრუნდა, ლა-
 ლათაშა მუხრანს დადგა. გორი გაამაგრა:

და მიესმა საქმე ესე შახუდაბანდას, მაშინ დედამან შახუ-
 დაბანდისამან, ასულმან ოთარ შალიკაშვილისამან, მოიუკანა მეფე
 სკიმონ, და ვა წესი არს ქართველთა დედათა, ეგრეთვე უფ ამან,
 წარმოუგზავნა ლენაქი, საბურველი ესე დედათა მომიხვევია კმლისა
 შენისა ხეტარსა ზედა, შენ იცი და კმალმან შენმან. და აწ მო-
 გვიცემია შენთჲს სამეფო შენი საქართველო და სხვადა მრავალი
 საბოძვარი, წარვედ და განამაგრე საქართველო, რათა არა წაგვიდონ
 ოსმალითა, და იუკ თანა მწე და ერთგულ საკლემწითელთა ჩვენთა:
 ხ მისცეს საბოძვარი ურიცხვი, და ესრეთ წარმოემართა მეფე სვა-
 მონ¹⁾:

და შობით მოიუკანეს ავადმყოფი: მუხრანის ბატონის ბაგრატის
 შვილი²⁾ არჩილ ერთის შვილითა და ბეკრი ტყვე მოასხნა³⁾: ღვინობის-
 596 თვის ნახეარს მოვიდა⁴⁾, ლალათაშა ქართლსავე იდგა, მოვიდეს სომ-
 ხითს და ლალაზარაკდეს, ავად მყოფი [იყო], მისით მიზეზით ვეღარ ნახა,
 აიყარა ლაშქარი, ღვინობისთვის ერთსა, ჰარასკევს დღესა, მოდენა და-
 იწყო, აწურს ვიდევით, ორშაბათს ჰატრონი მანუჩარ გამოეშვა,
 წინათ მოვიდა, სამშაბათს ჰატრონი უვარუვარე წინ მიეგება, თვი-
 თან ლალათაშა მოვიდა, და გადმა ლეკზე დადგა: ხუთშაბათს
 ჰატრონი დედის იმედი გავიდა ციხიდანა, და ლალათაშა ნახა, ანგა-
 რიში არ იქნებოდა, რაც ლაშქრისა და აქლემების ჯარი იყო: შა-
 ბათს ცისკრისას აიყარა და წავიდა: ჰატრონი უვარუვარე თან გაჭ-
 ევა მოტყუებით, და აღარ დაბრუნდა: ჰატრონი მანუჩარ თან წაჭევა,

¹⁾ ეს პარაგრაფი მესხურ დავითნს არ ეკუთვნის. მესხურ დავითნში სწმ-
 რია მხოლოდ: ქართლს მეფე ჰატრონი სუიმონ ტყუპ იყო, ყანმა გამოეშვა.

²⁾ მესხურ დავითნში უკანასკნელ ოთხი სიტყვის მაგიერ: ჰატრონი:

³⁾ ქარ. ცხ—ში თანხმად მესხური დავითნისა: თანმოიტანა.

⁴⁾ მესხური დავითნი აქ უმატებს: ყანმა ხუდაბანდა გამოეშვა.

ათს დღეს ლაშქარი ძლივ გაწმდა: სამშაბათს დღეს ამბავი მოვიდა, პატრონი ვეარუვარე აღარ დაბრუნდაო, წაუდგა პატრონი დედის იმედი, ჯაყამდის სდია, ვერ მიეწია, აზნაურისშვილები წაუყენა, ვეღარ დაბრუნა, ისევ¹⁾ დედისა და ცოლშვილის გამოუსალმებელი წავიდა: ოღთისი სსანჯახოდ მისცეს, იქი²⁾ მივიდა: პატრონი მანუჩარ მოვიდა აწუურს:

მობრუნდა მეფე სვიმონ, გორი ოიღო, ქართლში გაძლიერდა, და ვისაც დედოფალსა და პატონის³⁾ შვილს გიორგიზე ემტყუნნეს⁴⁾, ზოგნი მეფეს დაფითს თან გაჰყვნენ⁵⁾ ურუმში და ზოგნი იმერეთსა და კახეთს გარდაიხვეწნეს: და ქსნის ერისთვის მამული ზოგი პატონს ნესტან დარეჯანს დედოფალს საუპატოდ მისცეს: და ზოგი პატონისშვილს მისცეს: და ამილახორის კასში სვეტს ცხოველს შუქწირეს, და აზნაურშიღნი სსანჯახოდ დაიჭირა, და გორის მოურაობა სულხან თურმანისძეს მისცა⁶⁾:

მუხრანის პატონისშვილი, მუხრანის პატონი¹⁾ ვახტანგ, ტაძრად მიუვანებას დღეს კელთ დაიჭირა პატრონმა სვიმონ მეფემ, და კეხვის ციხეში ტყვედ ჩააკდო: ლაღათაშს ლაშქარი და მირდალი²⁾ გამოეკზავნა პატრონს მანუჩართანა, ქართლს გაეძახა, ქართლს ვერ ჩაუგდეს, სადგერს დადგეს, და ამოსწვიდეს სადგერი, წმიდის გიორგის განძი წაკდა: მეორედ კიდევ სანჯახები გამოეკზავნა, შეიყურა პატრონი მანუჩარ, ჩაუკდა, და ზემო ქართლი დაერბოვა: მოვიდა კაცი პატრონს ვეარუვარეს, ოღთისის აღარ დააყენეს, აზრუმს 597 მიიყუანეს, შობის წინა დღეს წაიყუანეს:

მოუკდა შაის ხუდაბანდის ცოლი ბეგუმ შირვანსა, შეიბნეს, ამოსწვიდეს ლაშქარნი, ციხე დაწვეს, დააქციეს, ხაზინა უველა კელთ დარჩა: თათარხანი კელთ დაიჭირეს, უაზმითს ტყვედ წაიყვა-

¹⁾ მესხურ დავითნში: ისრე.

²⁾ უნდა იყოს: იქ.

³⁾ ქარ. ცხ--ში: პატრონის.

⁴⁾ ქარ. ცხ--ში: იმტყუნეს.

⁵⁾ ქარ. ცხ--ში: თან წაყვნენ.

⁶⁾ ეს პარაგრაფი მესხურ დავითნში არ არის.

⁷⁾ მესხურ დავითნში ამ ოთხი სიტყვის მაგიერ: პატრონის დედის იმედის ში პატრონი ვახტანგ.

⁸⁾ ქარ. ცხ--ში შეცდომით: მირშაალი, ბარ--ში: მიძაალი.

ნეს, მოკრიპნეს ეიზიღბაშნი, ოსმან ფაშა დემურეაფს უკურჩა: წავიდა¹⁾ ეაზმინს ბეკუმ: ღაიჭირა²⁾ ბეკუმ გამარჯვებული კელთა, ისიც მოკლეს და თათარს იცა, უკენმა დააკოცინა:

უენი შაჰხუდაბანდ ცოლის სიკვდილს უკან ეიზიღბაშთ დანაკრეს, და აღრბეკანი და შირვანი ურუმთ დაიჭირეს: განჯის ხანი, შაჰვერდი სულთანს, კახეთს მივიდა, და ბატონს ალექსანდრეს შეეკეწა: ამან შეხვეწილი კაცი დააჭირვინა, და ხონთქარს გაუცხანა³⁾:

ქკს, სჰზ: მარტს კტ⁴⁾: შატრონი უვარეუარე და შატრონი მანუჩარ კოსტანტინოპოლის წავიდა აზრუმიდამა: აზრილს კ: ორშაბათს გადადგეს⁵⁾: მასუკან მოვიდა ამბავი, ბატონი თვალშეშენიერი მარიაშობისთვის ოცდა სამს კელთ დაიჭირეს: ღვინობისთვის, ა: ორშაბათს დღესა, აღამუტის ციხეში ტუვედ წაიყვანეს: ჟამი შექნა⁶⁾, მაისს ღა: შაბათს სადამოსა ხოსიტა გააცხელა სკანათეს, შატრონი უვარეუარეს შვილი, ღის შეწეკნით გარდაიკადა: ივნისს, ით, ბატონი ბეკა გააცხელა, და ღის შეწეკნით მანტ გარდ(ა)იხადა: ბევრი გააცხელა ჩვენში, და არავის რა დაუზიანდა: მეორედ მოვიდა ღაღაფაშა, და კარი აღშენა, ტფილისის ქალაქს ღაშქარი გაგზავნა. და ნუზლი შეუტანინა: მარიაშობისთვის კვ: შატრონი დედის იმედი გააცხელა ხეთშაბათს დღესა: და ორშაბათს დღესა ბერის შატრონის ბასილისა ჟამით გაცხელება მოვიდა, და სოფარას საბურთაზე გაცხელებინა: იმ წამს წაბძანდა შატრონი დედის იმედი, ორნი დედა შვილნი ერთს კვრაში⁷⁾ დაწვნეს: ენკენისთვის გ, შარასკევი განთენდებოდა, ღთი განჭკრისხდა, ბატონი ბასილი მიიფცაღა იუ წლასა, და კბ დღისა, ღამით ჟამსა, ბ: და წამოვიდა შატრონი დედის იმედი მობითა, ზღუდერს ჩამოვიდა, და ღვინობისთვის უსკუდარადამ შატრონის შვილების გამომშვების მახარებელი მოვიდა:

1) დედანში სწერია: ყავიდა.

2) მესხურ დავითნში: დაიჭირეს.

3) ეს პარაგრაფი მესხურ დავითნს არ ეკუთვნის.

4) აქ აკლია მესხურ დავითნის მიხედვით: შატრონი მანუჩარ აზრუმს წავიდა.

5) უნდა იყოს: გადგეს, როგორც მესხურ დავითნშია და ბარ—ში.

6) უნდა იყოს: შექნა.

7) უნდა იყოს: კარავში, როგორც მესხურ დავითნშია:

ამსვე ქკსა, გიორგობისთვეს, ჰატრონი მანუჩარ მოვიდა კოსტანტინეპოლიდამა¹⁾, ფაშაობა²⁾ ებოძა ხვანთქაჩსა და სრულად მისი მამული: ორს თვეს ჰატრონი უვარუვარე თორთომს დაუეებინა, აკ გამოეშვა:

ქკს, სმ³⁾: იანვარს (4³⁾), ჰატრონი ბექა ვალიდამა გავაუენეთ: ლალა ფაშა წარსულიყო. და ბექა ოლთისს დადგომილიყო: ჰატრონი უვარუვარე. ღწის წინაღ შეურცხვენელი და კაცთანაცა, ფალავანს დაეცა ხვანთქართანა, და ქართველობით გამოეშვა, მისის საბატრონს წყალობა ექნა, და მარტში მობძანდა. ივანობისთვეს ნახევარს ბექა მოიუჯანეს, და თვითან ორნივე ბატონები ლორეს წავიდეს, დაარბიეს და გამარჯვებულნი მოვიდეს: მასუკან, მეორეს წელიწადს, სინან ფაშა მოვიდა, და ტფილისს წავიდა, და ორნივე თან გაჰყვეს, ჰატრონი უვარუვარე თრიალეთიდამ მოებრუნებინა, იმერეთს მოციქულად გაეგზავნა, და ჰატრონი მანუჩარ თანა წარეტანა⁴⁾:

ქკს, სმ⁵⁾: მუხრანის ბატონის ბაგრატის შვილი, მუხრანის ბატონი ვახტანგ, მიიცვალა, ივანობისთვეს დამღეკს⁶⁾:

ქკს, სმ⁷⁾: ჰატრონმან მანუჩარ გვირგვინი იკხა ფებერვალს: და ბექა კოსტანტინეპოლეს წაიუენეს⁸⁾:

ამვე ქკსა, მარიაობისთვის დ: ჰატრონი არჩილ მობძანდა აწურს, დიდის ხნის უნახავნი და⁹⁾ ძმანი შვეფარგნით, ღვინობისთვეს წაბძანდა: ამვე ქკს, გიორგობისთვის კე, ჰატრონი უვარუვარე და მუხრანის ბატონის ბაგრატის შვილი არჩილ მიიცვალა¹⁰⁾:

ხოლო მეფემან სვიმონ უორდანასშვილის კახაბერის ცოლშვილნი და სახლეულნი ყოველნივე შთაუარნეს კლდესა მას გელო-

1) მესხურ დავითნში: კოსტანტიპოლიდამა.

2) ჩუბინოვის გამოცემაში შეცდომით სწერია: ფალიდამა.

3) ჩუბინოვის გამოცემაში შეცდომით: ზ.

4) მესხურ დავითნში: წაეტანა.

5) მესხურ დავითნში: ქკს სმ³⁾ ჰატრონის ვახტანგისაგან ღმერთი გარისხდა ივანობისთულს დამღეგსა.

6) მესხურ დავითნში უკანასკნელი ოთხი სიტყვის მაგიერ: ქკსა ს მ თ ბექა კოსტანტიპოლეს წაიუენეს.

7) მესხურ დავითნში: დაჰ.

8) მესხურ დავითნში: ქკს ს მ თ: გიორგობისთულს კე ჰატრონს ყუარუვარეს და ჰატრონისა არჩილისაგან ღმერთი გარისხდა.

უარისსა, და იტყოდენ ჰირველსავე მას ლექსსა: და სხვანი ნათესავნი მისნი ივლტოდეს¹⁾), რომელნიმე ეიზილბაშშია და რომელნიმე საათაბაგოსა შინა:

599 ხოლო დაუთხანს ჰევა ძე ერთი მეუღლისა თჳისისათნა, რომელსა ეწოდა ბაკრატ: და შდ დაუთხანის წარსლვისა, არცადა ეს დაუენეს ბიძისთან, წაიუვანეს უაენთან, და მუნ გათათრდა: ამის ბაკრატის დედა მეუვისი იყო, გვართი კახი ბატონის ალექსანდრესი (ახლო): ხ ჩამოვარდა შური კახ ბატონსა და მუთუეს სვიმონს შუა დაკრცისათჳს ელიმირზონისა და ხოსრომირზასათჳს: და ესე ალექსანდრე უფრო მოყვრობდა დაუთხანს მიზეზისა ამისთჳს, დიდად მოშურნე ექმნა კახიბატონი ალექსანდრე მეუვისა სვიმონს: მამინ ტფილისი და ციხე ტფილისისა ეპურათ ურუმთა, და მეფე სვიმონ იღვა დიდომს დედოფლითურთ: ხ კახიბატონი თდ მოშიში იყო მეუვისა სვიმონის მიერ, ნუ უკულ ძვირი იკსენოს ამოწუყედისათჳს ცოლისძმებისა მისისა, აღეს დაკრცა ალექსანდრემ ძმანი თჳსნი, იგინი იუენენ ცოლისძმები მეუვისა სვიმონისა: ამისთჳს მიესმა²⁾ ალექსანდრეს მცირითა კაცითა უოფნა მისი დიდომს, შემოიყარა კახნი, და წარმოემართა ღამით, და დაესხა უგრძობედ აღ მეუვის სვიმონს:

ხოლო მეუვემა სვიმონ თვით მხოლომან კნინდა განარინა თაჳი თჳსი სიკვდილსა, მამინ შეესია და იავარ ჰეო საჭურჭლე და ბარგი მისი, და სირცხვილთა საფარველი დედოფლისა, დისა თვისისა, თვით მანვე ალექსანდრემ აიგვა წვეკსა ზედა შუბისა თჳისისა, და ქმნა მრავალი უკადრისი საქმე, და წარმოვიდა³⁾ და დადგა მარტყოფს, რომელსა ჰრქვიან ჭოტორი: ხ მეუვემან სვიმონ შემოიყარა სმანი ქართველთა, და წარვიდა გუდითა სრულთა ალექსანდრესა ზედა: და წინათვე წარავლინა კაცი და მიუმცნო ესრეთ, ვინათგან შენ იკადრე ეტე ვითარა ბორბოტი, რომელი არა არს წესი მეუვეთა, და მუხთლად დამესხი შეუგრძნად მძინარესა, და აწ უწყო-

¹⁾ ჩუბინოვის გამოცემაში შეცდომით: იტყოდეს.

²⁾ ბარ—ში ამ სიტყვის მაგიერ: და მას აახლო.

³⁾ ბარ. უმატებს: მეუვისა.

⁴⁾ ბარ. უმატებს: მივიდა.

დე, რ წარმოვსრულებარ შენზედა ბრძოლად, და უკეთუ ხარ კაცი გამოცდილ მამაცობასა შა, დამხუდი, რ უმჯობეს არს ომი გამოცხადებულთ უფრო დალატად ნაქმარსა: მაშინ მივიდა მეფე სვიმონ, და შეიბნეს, და იქმნა ბრძოლა ძლიერი, და მიეცა ძლევა მეფესა სვიმონს და ქართველთა: და იფლტოდა ალექსანდრე, და შეიპყრეს კახნი თავადნი, რომელ მტირედნი ძნად განერხეს: და წარვიდა მეფე სვიმონ გამარჯვებული, და წარმოასხნეს ჰერობილნი კახნი 600 დარბაისელნი, და დაათიცეს მცხეთას სვეტსა ცხოველსა ზედა: ესრეთ დაათიცეს კახნი, ვ'დ ღ'თნ სამართლის მომქმედმან კახს კაცს ნურათდეს გაუმარჯვოს ქართველს კაცზედაო, არცა დიდთა და არცა მტირეთათ: და ოდეს ესრეთ დაათიცეს, მაშინ მიანიჭა უფლებთავე კანთა წყალობა და ხალათები: და ესრეთ განუტეგნა იგინი მშვიდობით და არდარა ემტერებოდა მიერთგან, და უკეთუ მტრებმა მეფესა სვიმონს, მაშინ დაიპყრობდა ს'დ კახეთსა და ალექსანდრესადა: ხ' იქმნა ომი ესე, ქ'კს, სმთ: იქ'ეს აქეთ, ჩუბბ¹):

ამისა შ'დ გამოვიდა დიდი ამირ სხასალარი ხვანთქრისა, მაჰმად თაშა, ჩამოვლო ზემო ქართლი, და აღიდო გორის ციხე, და ჰუაუნა მტველნი თჯნი, და თვით წარმოვიდა, და დაიბანაკა მუხრანს, და მუნ დახვდა მეფე სვიმონ შეურილი: მაშინ იქმნა ბრძოლა ძლიერი, და ეკვითნეს სხანი ქართველთანი ძლიერად, და შეიბრალა ღ'თნ, და მიეცა ძლევა ქართველთა, და გამარჯვა მეფესა სვიმონს, ამოსწევიდას მრავალი სხანი ოსმალთანი, და შეიპყრეს ურიცხვი, კინიდა განერა თვით თაშა, და იფლტოდა მტირედითა კაცითა, და შეიხვეწა ციხესა ტფილისისასა: იქ'ეს აქეთ, ჩუბბ:

ხოლო მეფე სვიმონ მოვიდა დიდრმს და მოაწვია მუნ უფლებნი თავადნი ქართლისანი ეაღბიანად¹), და შემოკრებს უფლებნივე დარბაისლის ცოლნი დედოფლისათანა: და აღიყარნეს დიდრმიდამა, განვიდეს ტბასა ლილკისასა, და დადგნენ მუნ, მას ზედა რომელ არს გორა მადალი, რ' მუნ ახლდეს უფლებნივე დიდებულნი და მტირენი სხანი ქართველთანი, თვით დედოფალი და ჯალაბნი თავადთანი:

¹) ქარონიკონის მიხედვით უნდა იყოს: ჩ უ პ ა.

²) ამ სიტყვას დედანში შენიშვნა აქვს აშიაზე ტექსტის ხელით: „ჯალაბიანად მგონია“.

601 ხოლო გამოვიდა ტფილისის ციხიდან მროწეულნი ზრახთა, მამინ გაუძახა მეფემან სვიმონ მცირედნი სპანი თჳსნი, და წარმოიღეს მროწეული იგი: ხ^კ კანნი იგი იფლტოდეს, და გამოვიდეს ციხიდან მრავალნი სპანი ოსმალთანი, და იუვნეს განწეობილნი მეფე და სპანიცა ქართველთანი, მსწრაფლ მიეტევნეს მათ¹⁾, ვა^ლ ლომი, და პირველსა კვეთებასა ზედე წარიქცინეს სპანი ოსმალთანი, და მოსწვიდნეს მრავალნი მათგანნი, და უმრავლესნი შეიპურეს, და უჭვრეტდეს თვით დედოფალი და დარბაისელთა ჯალაზნი თვალითა, და მისდევდეს ოტებულთა ოსმალთა სპანი ქართველთანი, და ვიდრე ციხისა კარამდე სრვიდეს და იპურბდეს: და ესრეთ გამარჯვებულნი გამობრუნდეს: და მოვიდა მეფე სვიმონ სიხარულითა და ნაშოვრითა დედოფალსათანა, და იყო შებება და განცხრომა ზოგად უოგელთა შ^ს2):

ქ^კს, სო^ა): პატრონს მანუჩარს უდალატეს ურუმთა, პატრონი მორჩა, ორნივე ფაშანი მიძიმედ დაიკოდნეს და გაიქცეს, და თუმი ჩვენზე დაგვრჩა: მამინ⁴) უაენი განჯას მოვიდა, და პატრონს მანუჩარს ჩაღაბუთი მოსცა და პატრონს დედის იმედს ხუთი დიდი სოფელი:

ქ^კს, სო^ბ): თვალშეენიერი ორმოდამ ამოიუუნეს და უაენტან მოიუუნეს: ამავე ქ^კს⁶), მარტს კდ, კვას დდეს ბზობას, პატრონმა მანუჩარ მეფეთ მეფის პატრონის სვიმონის ქალი, პატრონი ელენე, მოიყვას:

ქ^კს, სო^ბ): მიიცვალა ბრატასშვილი, კ^ზი ნიკ^ზ: და ნებითა და ბრძანებითა დ^სისათა კ^ზ იქმნა ძე კახთა მეფისა ლეონისა: თვესა ფებერვალსა, კ^ზ: დდესა შაბათსა⁸):

ამასვე ქ^კსა⁹), სარდალი ვარად ფაშა მოვიდა¹⁰) ახალციხეს საშენებლად, ვედარ დადგა, წავიდა და თუმი ჩვენზე დაგვრჩა:

¹⁾ ქარ. ცხ—ში: იგინი.

²⁾ უკანასკნელი ექვსი პარაგრაფი მესხურ დავითნს არ ეკუთვნის.

³⁾ მეგრული ვარიანტში შეცდომით სწერია: ო.

⁴⁾ მესხურ დავითნში და ქარ. ცხ—ში: და.

⁵⁾ მეგრული ვარიანტში შეცდომით სწერია: ს უ ბ.

⁶⁾ მესხურ დავითნში: ქ^კსა, ს: სამოცდა თერთმეტსა.

⁷⁾ მეგრული ვარიანტში შეცდომით სწერია: ს უ ბ.

⁸⁾ ეს პარაგრაფი მესხურ დავითნს არ ეკუთვნის.

⁹⁾ მესხურ დავითნში: ქ^კს: ს ა ო ბ.

¹⁰⁾ ჩენი დედანი და ქარ. ცხ—ბა აქ შეცდომით უმატებენ: და.

შე მტირედისა კ'დ შეიყარა სხა თჳსი და წარვიდა ლორქს, რ' ოსმალთა ეპურა იგი: და ვ'ა მივიდა, მაშინ გამოვიდა ფაშა სპითა მრავლითა, და ეწვევნენ ურთიერთარს, და იქმნა ბრძოლა ძლიერი: და მასტა ღ'თნ გამარჯვება კ'დ შეეყეს სვიმონს, და ამოსწვიდნეს მრავალნი ოსმალნი, რიცხვით ოთხას სამოცდა ცამეტნი: (1) ეს აქეთ, ჩიფუ: ქ'კს, სუგ¹⁾): და აღიღო სიმაგრენი და ქვაბები ვითარ ცხრა ლორისანი, რ'ი ეპურა ოსმალთა: და თვით დაიპურა ოფინიერ ციხისა მის და იგი მხოლოდ ეპურათ ოსმალთა: მაშინ მიადგა ციხეს მას ლორისასა, აპრილს, ა, და აღიღო ივნისს, ი:

ამასვე ქ'კსა, ეანმა სამცხე ამოწვიდა: ხ' დაიპურა მეფემან სვიმონ ს'დ ლორქ და წარმოვიდა გამარჯვებული სახიდ თჳსად: (102)

ხოლო შედ მტირედისა, კ'დ შეიყარა და მივიდა ტაბაკმელას: მაშინ ჰსცნა რა ასანთაშამ, იღუმალ გამოვიდა იგი ციხისგან სპითა მრავლითა: აკრძსა ესე მეფემან და ეწვევნენ ურთიერთარს: იქმნა ომი ძლიერი: და მისტა ღ'თნ გამარჯვება ქართველთა: და მაშინ მეფე სვიმონ გალომებული მიეტევა ერთსა წარჩინებულსა ბეგსა ოსმალსა და წარიქცია იგი: და მივიდა კაცი იგი და შთაიჭრა დიდსა მას კეგსა ტაბაკმელისასა ცხენითურთ: და ესრეთ მიქმულარს, ვითარმედ არა შომეჯ'დარ არს კაცი, და ივლტოდეს ოსმალნი: და მოისრა მრავალი კაცი ვითარ ხუთასი:

ხოლო მიადგა ციხესა მას ტფილისისასა, და აღიღო გალანის ტფილისისა, და უკან ციხე: და შემდგომად ამისა აღიღო დიდი ციხე იქით ტფილისისა, და ქალაქი ტფილისისატა: და მოსრნა უოველსივე რაოდენიცა იყენეს ციხესა მას შინა, და თვით დაიპურა უოველივე: მაშინ მიესმა რა საქმე ესე ხვანთქარსა, შეუძნდა ფ'დ, და წარმოაფლინნა უმრავლესნი სპანი თ'სნი, და უჩინა ამირ სპასალარი ერთი ვინმე წარჩინებულთაგანი, და მოვიდა ლორქს, და აღიღო ციხე ლორისა, და დაიპურა ლორქ: მოვიდა და დაიბანაკა ხატის სოფლის ბოლოს: მაშინ მეფემან სვიმონ, შეჭყარა სხა თ'სი: მივიდა და დაიბანაკა ხრამის გაღმა, რ' მოიპოვა ღონე რაღმე მეფემან სვიმონ, და მოირთო ელჩად თვით, და მივიდა ფაშასთანა სვიმონ მეფისა

1) უნდა იყოს: სოგ.

მაგიერად, და მიუთხრნა სიტუაციის ლიქნისანი, ვითა თქვენცა გას-
 მინ, თუ რადენნი ჭირნი და ჰერობილებანი და ტუეეობანი მო-
 წვენიუდარიან უიზილბაშთა მიერ ჩემზედა: და აწ არღარა ძალმიძს
 ესეოდენი სისხლი და ბრძოლა ხვანთქრისა და სპათა მისთა, რ-
 საქმე ესე არა ნებითა ჩემითა მიქნიან, ად მძლავრებითა უიზილ-
 ბაშთათა: ამიერიტგან არღარა მნებავს მოსება უიზილბაშთა, და აღმირ-
 ჩვეიეს მორჩილებაჲ ხვანთქრისა უფროს უიზილბაშთა: და აწ, უკუ-
 671 თუ თქვენცა გნებავს, შეურიგდეთ¹⁾, და ვიუყუნო მშვიდობით. და აუწუთ
 ხვანთქარსა დამონება ჩვენი და ამიერიტგან ვიქნებით მორჩილ ბრძანე-
 ბისა მისისა. ხოლო ვითარცა ესმა ფაშასა მას საქმე ესე, განისარა
 ფრიად. და მიუმცნო შეუეს სვიმონს, ვითარმედ კეთილად განგიზრ-
 ხავს და ჩვენცა საწმუნოდ გვიჩინს სიტუა შენი. აწვე გავრიგდეთ, და
 ამიერიტგან იუოს მშვიდობა და ერთობა ჩუენ შორის. და წარმოვიდა
 მეფე სვიმონ სპათა თხსთა თანა. მაშინ განიმსტრო ბანაკი იგი ოსმალთა
 და იხილა უოველივე საქმე ესე და სიმაგრე მათი და სიმრავლე
 მებრძოლთა მათთა. და მასვე დამკის წარვიდა მათ ზედა. შემოვლო
 ხატის სოფლის გორასა, და დაესხა თავსა ოსმალთა. და მოსწუვიდ-
 ნა მრავალნი პირითა მახვილისათა სხვანი შეიპყრნა უმრავლესი
 და გაემარჯვა ძლიერად. და იავარ ეუეს ბარგი მათი, და წარმოი-
 დეს საშოკარი ურიცხვი. და მოვიდეს გამარჯვებულნი ტფილისს.
 და განისვენა მცირედ. და კვალად შემოიყარნა სპანი ქართველთანა.
 672 და იუო მაშინ ათაბაგიცა მანუჩარ სიძე მისი მისთანა წარვიდა და
 მიადგა ციხესა დმანისისასა, რამეთუ მაშინ ოსმალთა ძლიერად
 ეპურათ დმანისი და ციხეცა დმანისისასა. ხოლო აღიღო ციხე და
 დაიპურა დმანის კევი და გარემონი ადგილნი, რომელი ეპურათ ოს-
 მალთა მაშინ წარვიდა ათაბაგი მანუჩარ და კვალად იპურა საათა-
 ბაგო და განძლიერდა ფრიად მეფე სვიმონ:

ღ უამსა ამას შინა იუო მოსვენებით მეფე და სრულიად სა-
 ქართველო, რამეთუ ვერღარა უძლეს ოსმალთა მოსლვად საქართვე-
 ლოსა ზედა²⁾:

¹⁾ აქ თავდება ჩვენამდის მოღწეული ტექსტი ჩვენის დედნისა, ესე ოგი შემ-
 რელიის ვარიანტისა, დანარჩენი ხსენებულ ვარიანტს აკლია. ამას შემდეგი ტექსტო
 ისტამბულა ბარათაშვილის ვარიანტის მიხედვით მკირეოდენი ნიშნების შეცვლილი.

²⁾ უკანასკნელი ხუთი პარაგრაფი შესხურ დავითის არ ეკუთვნის.

იქ სოე¹⁾). იქა შაჭუღაბანდის შილი ამჟამი მარზა დალაქმა
 შიკლა: იქა მაწუერელი გაგზავნეს კოსტანტიპოლეს, და მესხა-
 ტიონი კაცნი მრავალნი²⁾ მისცნეს, შალიკაშილი ედიშერ, შალიკა-
 შილი ელია და ამილახორის შვილი ქოიან³⁾. და მძევლები დაუჭი-
 რეს. და შატრონი მანუჩარ ვერლარა მიენდო: იმასვე ქკსა⁴⁾ ახალ-
 ციხე და გორი აღაშენეს ურუმთა აგვისტოს: შასახამიოგან წელთა
 შვიდათას ოთხმოცდა ოთხმეტსა: იეფე სვიმონ საშველად მოვიდა.
 აღარ შეაბეს მესხთა. თემი დაარბიეს და წარვიდეს: 'ლეგრ რიკი
 მოლაღატე შემთადგეს შატრონს მანუჩარს. ველარ დაუდგნა და
 ახლდაბას ცოლი წაიუვანა და წავიდა. შატრონი დედის იმედი
 და⁵⁾ შატრონის უყარუარეს შვილი. შატრონი ქაიხოსრო, საკანაფეს
 ციხეში დადგეს. და დიასამიძემ ელია დემოთიას⁶⁾ ციხეს სავაღინ-
 შილი საღალატოდ შეუუენა. უღალატეს, ციხე წაართკეს. და ბევრი
 საქონელი და საღარო დაიჭირეს. შა გოგორის შვილმა ბეჟან ცი-
 ხის ჯვარი უკუუჭირა და მისცა ფაშასა. შემოგვიყენეს მოლაღატე-
 ნი, და ველარც ჩვენ დაუდგენით⁷⁾ და ჩაკედით ახალ დაბას: მარტს
 ნახეკარს, გაზაფხულ ეაენი ხუდაბანდის შილი, აბასი მარძა, გამო-
 ვიდა, არდაველს მოვიდა. ოზბეკნი ხუარასანს წამოეჭიდნეს, დაბრუნ-
 და⁸⁾, იქითვე წავიდა, და თვალ შეენიერი თან წაიტანა. თავრეუს რამ
 ჩავიდეს, იქ ომი იქნა. სამჯერ შეიბა თვალ შეენიერი⁹⁾, სამჯერვე გა-
 ეპარჯვა. კიდეც დაკოცნა, კელთაც დაიჭირნა. ეაენს მიუსხა. ეაენმა
 მამუელიც დიდი მისცა და ჯილდოცა:

იერემე შატრონი მანუჩარ ველარ მიენდო ღონე ველარ მოი-
 გონა რა. დაგვიწიეს მოციქულობა. შატრონი დედის იმედი და შატრო-

673

¹⁾ ჩუბინოვის გამოცემა უმატებს: ზედა.

²⁾ უნდა იყოს: „მძევლად“, როგორც მესხურ დავითნშია და ქარ. ცხ—ში (გვ. 208).

³⁾ ქარ. ცხ—ში შეცდომით: ქოიან.

⁴⁾ მესხურ დავითნში: ქკსა. სოე

⁵⁾ ჩვენს ხელნაწერში შეცდომით სწერია: დედა.

⁶⁾ ქარ. ცხ—ში შეცდომით: დემოთიას.

⁷⁾ ასეა მესხურ დავითნში. ზოლო ქარ. ცხ—ში: დაუდგით.

⁸⁾ აქ თავდება ჩვენამდის მოღწეული ტექსტი მესხურის დავითნისა, როგორც
 ლიც ერთ უმთავრეს წყაროს შეადგენს ჩვენი ქრონიკისა.

⁹⁾ უკანასკნელი 14 სიტყვა არ არის ჩუბინოვის გამოცემაში (ქარ. ცხ. II, გვ. 209).

ნი ჩემი) შვილისშვილი ჰატრონი ქაიხოსრო გამოუგზავნეს ახალ-ციხეს ფაშასთან შობის წინა დღეს¹⁾.

უიზილბაშთა განდევნეს შახუდაბანდა ყაენი და დასვეს მისწილად ძე მისი შააბაზ, და გამოვიდა ესე შააბაზ და აღიფო თაყრეზი და უფველივე ადარბადაგანი თვინიერ ერევნისა და ბაღდადისა. და იყო დიდად მწყალბოელ შააბაზ მეფისა სვიმონისა. და კვალად უფროსად განმდიდრდა მეფე სვიმონ და განძლიერდა და არღარა იყო მტერობა, რამეთუ უუეს მშვიდობა ალექსანდრემ, მშერობელმან კახეთისმან, და მეუემან სვიმონ. რამეთუ ჟამსა ამას მოკუდა ჰატრონი იმერეთისა გიორგი, და დაჯდა კონსტანტინე. და მცირედსა ხანსა შინა მოკუდა კონსტანტინე და დაჯდა ძმაჲ მისი ჯეონ. და მტერობდენ ურთიერთას დადიანი მანუჩარ და ჯეონ მშერობელი იმერეთისა, რამეთუ ესვა ცოლად დადიანს მანუჩარის²⁾ ასუდი კახის ბატონის ალექსანდრესი ნესტან-დარეჯან. და ჰყუა დადიანს მანუჩარს მას თანა ძე ერთი, რომელსა ეწოდა ჯეონ. ამას ჟამსა შინა მოკუდა ცოლი დადიანისა ნესტან დარეჯან. და შეირთო ასუდი ათაბაგისა თამარ³⁾:

674 Ἧ- რაჟამს განძლიერდა მეფე სვიმონ, მაშინ განიზრახა დაზერობა იმერეთისა. შემოიყარა სპანი ქართველთანი და წარვიდა დაზერობად იმერეთისა. სცნა რა ესე ჯეონ მშერობელმან იმერეთისმან, შეიყარა მანცა სპანი იმერთანი, თუნიერ დადიანისა და გურიელისა. და წარვიდა და დაიბანაკა გოფანთოს. მაშინ გარდმოვლო შთა ლიხისა მეუემან სვიმონ და მივიდა გოფანთოს⁴⁾, და ეწყუნენ ურთიერთას. იქმნა ბრძოლა ძლიერი და გაუმარჯვა მეუესა სვიმონს. და ივლტოდა ჯეონ მშერობელი იმერეთისა:

მაშინ დაიზერა მეუემან სვიმონ იმერეთი. და გამართვა დიდებულთა თავადთა მძევალნი და წარმოვიდა ქართლს. რამეთუ მას ჟამად გორის ციხე ეპურა რსმალთა:

¹⁾ ამ სიტყვის მაგიერ უნდა იყოს, როგორც სამართლიანად უჩვენებს ბროსე: „მისი“ (H. G. II, 1. p. 336, n. 6).

²⁾ ეს პარაგრაფი შესხური დაკითხიდან უნდა იყოს ამოღებული, თუცა დედანს ამ ნაწილისა ჩვენამდის არ მოუღწევია.

³⁾ უნდა იყოს: მანუჩარს, როგორც ქარ. ცხ—შია.

⁴⁾ ამას შემდეგ ჩვენს დედანში, ესე იგი ბარათაშვილის ვარიანტში, ცალიე⁶ ადგილი დატოვებული.

⁵⁾ ეს ფრაზა სიტყვიდან „მაშინ“ არ არის ქარ. ცხ—ში.

წმისთჳს ვერა დაადგრა იმერეთს. და ოდეს წარმოვიდა მეფე სვიმონ, მაშინ კვალად დაიბურა იმერეთი ლეონ, და აღიღო შური დადიანზედა, რამეთუ არა თანა მწე ექმნა იგი მეფესა სვიმონსა ზედა. და იწეეს მტერობა ურთიერთას. შეიყარა ამიერ მზერობელი იმერეთისა ლევან და იმიერ დადიანი მამია: აწეუნენ ურთიერთას და გამარჯვვა დადიანსა. და შეიპურა მზერობელი იმერეთისა ლეონ. და ზერობილ უყუეს იგი ოდიშს ციხესა შხეფისსა და მუნ მოკუდა ლეონ: ქქეს აქეთ. ჩუფობ: ქქეს. სოტ¹⁾: ხცნა რა ესე მეფეჲმან სვიმონ, შეიყარნა სპანი თჳსნი და გარდავლო მთა ლიხისა და ჩავიდა ქუთაის: ყრეს აქეთ. ჩუფობ: ქქესა, სოტ²⁾: მაშინ ძმისწული ლევანისა ბაგრატ იყო ციხესა შინა ქუთაისისსა განმაგრებულ. მიადგა მეფე სვიმონ ციხესა მას და აღიღო იგი. გამოიყუნა ბაგრატ ძმისწული ლეონისა და სხვანიცა მრავალნი თავადნი იმერეთისანი. და გამოართვა მძევლები და დაიბურა მტკიცედ იმერეთი: მაწარმოიყუნა ბაგრატ თანა. და ოდეს მოკუდა მზერობელი იმერეთისა ლეონ უძეოდ, რამეთუ არა დაშთა თესლი მისი, და არღარავინ იყო სხვა სახელსა შინა მათსა, თჳნიერ ძე კოსტანტინესი როსტომ. და რაჟამს წარვიდა მეფე სვიმონ ქართლს, ამან როსტომ მოიყენა დადიანი მამია. და მისცა ქალი დადიანმა. და წარმოიყუნა იგი და განაბატონა. და დაიბურა იმერეთი როსტომ. მიადგეს ციხესა ქუთაისისსა და აღიღეს იგიცა. ხოლო რაჟამს ესმა მეფესა სვიმონს სქემე ესე, შეიყარა და წარმოვიდა: ყრეს აქეთ³⁾ ამასვე ქქესა. გარდავლო მთა და მივიდა რაჭას. და აღიღო ციხე კვარისა, და ციხე სკანდისა, და ციხე კაცხისა. მივიდა ქუთაის და აღიღო ციხე და დაიბურა კვალად იმერეთი. და ვერღარა დაუდგა როსტომ, და წარვიდა ოდიშს დადიანის თანა. მაშინ წარვიდა მეფე სვიმონ დადიანსა ზედა. ჩავიდა და დაიბანაკა ოფიშეჲტს⁴⁾ დიდებითა და ძალითა მრავლითა. და წარიღო თანა ზარბაზნები დიდ დიდნი სასუჯოჲანი, რომელი აწცა არს ზუგდიდს, და უდიდესი ზარბაზანი ერთი არის რუხს დღესცა: მაშინ დადიანმა მოუგზავნა მოციქული

675

1) ქარ. ცხ—ში (გვ. 300) შეცდომით: სუტ. ქქეს აქეთ უნდა იყოს: ჩუფ.

2) ქარ. ცხ—ში შეცდომით: სუტ. ქქეს აქეთ უნდა იყოს: ჩუფა.

3) ეს ორი სიტყვა არ არის ქარ ცხ—ში.

4) ქარ. ცხ—ში: ოფიშეჲტს.

მეფეს სვიმონს¹⁾), რათამცა ზატოვ სდვას მას და შეიროგოს სიძე მისი როსტომ. და მისცეს სარჩო მამული, და იუოს დამონებულ და მორჩილ ბრძანებისა თქვენისა. და მეცა ვიქმნები დამორჩილებულ, ვითარცა ერთი თავადი შენი ერთგული და მონა მორჩილი ბრძანებისა თქვენისა. და ესრეთ ერთობით დაიშვიდრე საქართველას. ვითარცა ზირველ დავით აღმაშენებელმა: **1** მეფემან სვიმონ არა მოიხსენა განლაღებულმან თქმულა იგი სოლომონისი: ვითარმედ რაჟამს ამაღლდე დ'ის მიერ, მაშინდა უფროს ჯერარს შენდა დამდაბლება თავისა შენისა, რამეთუ არა უსმინა დადიანსა განზრახვა იგი ფრად სარწმუნებელი²⁾ მათი და უმჯობესი ზოგად ეფელთათჳს:

მაშინ სილაღით და კადნაერებით მიუძნო მეფემან სვიმონ, ვითარმედ ვერ ეგების საქმე ეგე. არამედ მოსრულ ვარ ბრძოლად თქვენდა. უკეთუ ძალ გიც წინა განწყობად ჩვენდა, აჭა ჟამი სიმკნისა თქვენისა: სცნა რა ესე დადიანმა მამიამ, შემოიყარა სრულიად ოდიშარნი, და რომელნიმე თავადნი იმერელნი თანა გარდაყოლილნი როსტომისანი. წამრთემართეს მსწრაფლ. და განთიადისა ჟამსა დაესსა თავსა მეფეს სვიმონს უგრძნობელად. მაშინ მეფე სვიმონ და სზანი მისნი შესხდეს და იქმნა ბრძოლა ძლიერი. არამედ სძლო სამართაღმან დადიანისამან. და მეცა გამარჯვება ქართველთა ზედა: **1** ჭეუანდა მეფესა³⁾ ცხენი ორი რჩეული, ერთსა ეწოდა თვალავანი და მეორესა შურდანი. რამეთუ იყო მეფე სვიმონ მრავალგვარად გამოცდილი ბრძოლასა შინა. და ზირველსაკე ჯარის მიდგომას სცნობდა, უკეთუ გაემარჯვებოდა, მაშინ შეჯდებოდა თვალავანზედა, და უკეთუ დაუმარცხდებოდა, მაშინ შეჯდებოდა შურდანსა ზედა და წარმვიდოდა. და არავინ უწყოდა ესე, გარნა საამ თურქისტანის-შვილმა⁴⁾. და მზერდა ესე თურქისტანიშვილი საქმესა მეფისსა, რომელსა ცხენსა ითხოვდა⁵⁾. ესრეთ იყო ჩვეულება მისი. მაშინ მოითხოვა შურდანი. სცნა რა ესე თურქისტანისშვილმან, რომელი

¹⁾ ქარ. ცხ—ბა აქ უმატებს: და რა.

²⁾ ქარ. ცხ—ში: სარგებელი.

³⁾ ეს სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში.

⁴⁾ ქარ. ცხ—ში: საამ და თურქისტანიშვილი.

⁵⁾ ქარ. ცხ—ბა უმატებს: და.

ყო კაცი ურმა, ახალ ვაჟკაცი და მზერდა საქმეს მეუფისას, მო- 576
ახსენა: მეფეო¹⁾, რა არს მიზეზი შურდანზედ შეჯდომისა თქვენისა.
ნემცა მიხილავს თვალთა ჩემითა ლტოლვა მრავალჯერ გამარ-
ჯვებულისა და სახელოვანისა თავისა თქვენისა. და მე აქადამ შეე
მოუქნეველი ცოცხალი არ წავადო:

მაშინ მიეტევა გამარჯვებული. შეისწრათა რაზმთა შინა, სტა
ორდითა და გარდაადგო კაცი, და ქმნა სახელი დიდი დამარცხე-
ბულსა ომისა შინა:

ჲ მეფემა სვიმონ სტნა რა გაჭირება ომისა და გამარჯვება
მამია დადიანისა, მაშინ უკუნ იქტა და წარმოვიდა მარტო თავ კა-
ცად. ამოვლო იმერეთი და მოვიდა კოლიბაურს:

ჲ ოდეს წარმოემართა მეფე სვიმონ და წარვიდა ბრძოლად
მამია დადიანისა, მაშინ დაიბანაკა კოლიბაურს. მაშინ ერთმან ვინმე
დედაკაცმან კოლიბაურელმან მიართვა მეფესა სვიმონს შვილი თვისი.
და ფრად ეგედრა დედაკაცი იგი, რათამცა იახლავს და წარვიყვანოს
შვილი მისი:

ჲ მეფემან სვიმონ არა იახლა იგი, და უბრძანა, დედაო ესე
არა უწი, რომე კაცითა მთვრალი ვარო. და რაჟამს ოტებუელი მხო-
ლოდ წარმოვიდა, მივიდა მუნვე კოლიბაურს. მაშინ დედაკაცი იგი
სთოკნიდა ახოსა. და იხილა დედაკაცმან მან მეფე სვიმონ მომავა-
ლი მარტო უკაცოდ. მიეგება დედაკაცი იგი და იტნა მეფე სვი-
მონ. და სტნა დედოფალმან მან დამარცხება მეუფისა სვიმონისა.
მაშინ მოახსენა: კელმწიფეო, კაცისაგან რომ მთვრალი იყავ²⁾,
ვეჭობ ახლა კი გამოგთხიზლებიაო. და რა ესმა მეფესა სვიმონს,
გაუკვირდა და მადლობა შეწირა ღისა და წარვიდა. მაშინ წარ-
მოვიდა თურქისტანისშვილიცა და უოველნივე ქართველნი. და მრ-
ვალნი ამოსწედეს მუნ. და სხვანი წარმოვიდეს ოტებუელი³⁾. და
დამთა მუნ მრავალი საუნჯე და დიდნი თოფნი და ზარბაზანნი,
რომელი არს დღესა ზუგდიდს. ხოლო მეფემა სვიმონ გარდავლო
მთა ლიხისა. ჩავლო ზემო ქართლი მხოლოდმან, თვნიერ კაცისა,

¹⁾ ეს სიტყვა არ არის ქარ. ც-ში.

²⁾ ქარ. ცხ-ში: იყოო.

³⁾ უკანასკნელი ოთხი სიტყვა არ არის ჩუბინოვის გამოცემაში (გვ. 301).

და მივიდა კავთის-კეკეს. რამეთუ ფრიად დაშურა და ვერღარა ძალ-
გდვა სლვა. მიაღვა ერთსა მუნ მკვიდრსა მცირეთაგანსა გლეხსა
და ინება მუნ მცირედ ჟამ განსვენებაჲ:

677 ოთა გამოვიდა სახლისა მისგან ქალ იერთი და ვერა იცნა მეფე
სვიმონ. მაშინ აწვია და უსადგურა კეთილად, და მოემზადა სერი
და მიაართვა მას. და მიიღო¹⁾ მცირედი საზრდელი. და მერმე მო-
ახსენა ქალმან მან და ჰკითხა ამბავი ღაშქრისა და მეფისა, თუ მუ-
ფე რა იქმნა ანუ ცოცხლებით არისო, ანუ გამოვიდა ომისაგან
მშვიდობით:

მეფემან უბრძანა, არა უწეი რა მეფისაო. ამისა შემდგო-
მად ჰკითხა ქრმისა თვისისა და ანიშნა ნიშანი ქრმისა თვისისა, და
უბრძანა, არა უწეი რა მათი, თუ რა შეემთხვა ღაშქართა მეფისათაო.
ხოლო ქალი დიდად მწუხარე იქმნა და ტირიდა მეფისათჳს უფროს,
ვიდრე ქრმისა მასისა. და იტყოდა, ნეტარ თუმცა ღთნ მიხედოს
წყალობითა და გვადინოს მეფისა სვიმონის ცოცხლებით გამოსლვა.
და სხვანი უკუკლნივე სპანი მისნი ჳირისა მისისა სასაცულო
იუოსო:

მაშინ ფრიად მხარულ იქმნა მეფე გულსა შინა თვისსა,
ერთგულობისათჳს დედაკაცისა მის და მერმე წარვიდა სახიდ თჳსად.
ამისა შემდგომად მოვიდა ქმარი ქალისა მის და უეო წყალობა
ფრიადი მეფემან სიტყუითა მის ქალისათა და უბოძა ერმა და სა-
კულო და სხვა საბოძვარი მრავალი. და მიერთგან აზნაურ იქმნა
კაცი იგი, რომელ აწცა არიან ქუღვიძენი:

მესამე ღორას ციხესა შინა მეოფთა დამარცხება მეფისა
სვიმონისა. მაშინ გამოვიდეს და იაკარ ეუეს რომელნიმე კერძონა
საქართველოსანი. და დაიბანაკეს ტაშირზედა. და იეო სიხარული
დიდი ოსმალთა შორის. ხოლო მეფემან სვიმონ კვალად შემოიყარა
მცირედნი რამე სპანი ქართლისანი, რაოდენიცა დაშთომილ იუენეს,
და წარვიდა ღორეს ოსმალთა სიკადა უკრძნობელად. და ეწუენეს
ურთიერთას და იქმნა ბრძოლა ძლიერი. და გაემარჯვა მეფესა, და
ადიდეს ციხე ღორისა. და მოსრნა იგინი ჰირითა მახვილისათა.
და დაიპურა ღორე და წარმოვიდა გამარჯვებული სახიდ თჳსად.

¹⁾ ქარ. ცხ—ში: მიაართვა.

ქმისა შემდგომად წარვიდა ზემო ქართლს და მივიდა გორი-
ჯვარს, რამეთუ ჟამს მას ეპურა ციხე გორისა ოსმალთა. მაშინ
მეფე სვიმონ დაჯდა გორასა მას ზედა გორი ჯვარისასა და სმიდა
ღვინთსა და სჭამდა თრიაქსაცა. ესე ჩვეულება ესწავა უიზილბაშთა
შინა. ხოლო ოდეს განმხიარულდა ღვინითა და თრიაქითა, გახედა
გორის ბოსტნებსა და იხილა ახალი მწვანეფილი:

მაშინ უბრძანა მეფემან მუნ მეოფთა: აჰა რჩეულხო სჰანო
ჩემო ქართველხო, მნებაჲს ახალ აღმოცენებული იგი მწუანეფილი 678
მოღებად ჩემს წინაშე. და რა საკადრებელ არს ესე სიმკნისა თქვე-
ნისაო: ესმა რა ესე ქართველთა, შეას ისწრაფეს და განვიდეს გაღ-
მა გორის ბოსტნებსა შინა და დაგლიჯეს მწუანეფილი: მაშინ დაუ-
შინეს ოსმალთა თოფნი და¹⁾ დიდნი ზარბაზანნი, და მოკლეს კაცი
მრავალი დიდნი და მცირენი:

ი²⁾ მუნ მოკლეს ბატონის შვილი გოჩა, რომელი იყო ჰაზის
ძმის წული მეფისა სვიმონისა და სხვანაცა მრავალნი თაკადნი და
ახანურშეილნი ამოსწევიტეს მწარეს ხახვისათჳს³⁾. და მაშინ განგმეს
მეფე სვიმონ. და ამა სვიმონს უწინაცა სძრახვედენ ჭკუასა ტუფო-
ბას უკან. და უიზილბაშნი და ოსმალნი დელუ სვიმონს უწოდდენ,
რომელ არს ხელი: **ქ** შეუძნდა ფრიად საქმე ესე მეფესა¹⁾, და
შემდგომად მცირედისა შემოიყარა სჰანი ქართველთანი. და გარე
მოადგა ციხესა გორისასა. და ბრძოლა უეო ძლიერად²⁾ და ადიდო
იგი. და ამოსწევიტნა უოველნივე ოსმალნი მეოფნი ციხესა შინა:

ქ ესმა რა საქმე ესე ხვანთქარსა, განრისხნა ფრიად ესეოდე-
ნისა სჰათა მისთა ამოწევიტისათჳს. არა თუ ერთ გზის, არამედ
მრავალ გზის. და წარმოაფლინა ამირ სჰასალარი თჳსი ვეზირი ჯა-
ფარ ფაშა. და გამოატანა თანა სიმრახველნი სჰათანი ურიცხვი, წარ-
მოვიდენ და დაიბანაკეს ნაკიდურს. მაშინ მეფემან სვიმონ შემო-
ყარნა სჰანი თჳსნი, მივიდა და დაიბანაკა ააფსა სადირაშნისასა. და
მერმე განიზრახა თჳსგან საქმე არა კეთილი, და არა აუწყა სჰათა
თჳსთა: არამედ მიხდობითა თავისა თჳსისათა უო საქმე ესე. და არა

¹⁾ ეს სიტყვა არ არის ქარ. ცხ—ში.

²⁾ ქარ. ცხ—ში შეცდომით: სახისათვის.

³⁾ ამ სიტყვის მაგიერ ქარ ცხ—ში: ციხესა გორისასა.

ითხზვა ღისა მიერ შეწევნა, რამეთუ ესრეთვე ქმნა მეფემან სვიმონ. და წარვიდა ათითა ცხენისნითა მარტო. და წარიტანა ერთი საუვირისა მცემელი მექანარე და ეგუჯვეობდა განმსტრობა ბანაკისა მისი სამაღთასა:

ბივიდა და გარდაადგა თავსა ნაკიდურისსა, რომელ არს მცირე ეკაკესია. და მუნითგან განიხილა ბანაკი იგი სამაღთა. მაშინ უბრძანა მეფემან დაცემა ქანარისა, რათა¹⁾ აღრივნეს სპანი მათნი:

679 **ქ** ვითარცა ესმა სამაღთა კმა საუვირისა, თქვეს უდიდოდ მოსვლა მეფისა სვიმონისა. შეიტყუვნეს მეის, და აღსხდეს ჰუნეთა ზედა. და მოეტყვნეს ამიერკერძო, სადა მდგომარე იყო მეფე. და რა სცნა მეფემან მოისწრაფა სპათა თჳსთა თანა. ხოლო მათ დევნა უუგეს ძლიერად. მიეწივნეს და იხილეს მეფე სვიმონ, რამეთუ ცხენი მისი შთაფლულ იყო ღიასა შინა ბოლოს ფარცხისისასა. და თჳთ მდგომარე იყო. ამას ზედა მივიდეს სამაღთისა და გარე მოადგეს. და იწყო ბრძოლად მხოლოდნი და, რადენ ძალებდა, აჩვენა სიმბნე თჳსი. არამედ სიმრავლენი სამაღთანი ზედა დაესხნეს და შეიბურეს იგი: **ქ** ეს აქეთ, **ჩ**ქ:

შაშინ სცნეს რა მეუობა მისი, განიხარეს ფრთად, და მსწრაფად იკმიეს სივლტოდა. აღიუარნეს და წარვიდეს ღორკეს: მაშინ მიესმა ქართველთა საქმე ესე²⁾, რამეთუ გიორგი ძე მეფის სვიმონისა მუნ იყო ქართველთა შორის, წარმოუდგეს სამაღთა უკან და დევნა უუგეს ძლიერად, და ვერღარა მიეწივნეს: მაშინ სამაღთა აღიდეს ციხე ღორისა, და შეაყენეს მცველნი თჳსნი, და წარვიდეს, და წარიუახნეს თანა მეფე სვიმონ, და მიიუახნეს სტანბოლს. ხოლო გიორგი ძე მისი განაგებდა ქართლსა. წარავლინა კაცი სტანბოლს და აღუთქვა საკსარი მამისა თჳსისა. ხოლო მათ სთხოვეს საკსარი მრავალი, და აღუთქვეს განტევება მეფისა სვიმონისა:

ქ ხვანთქარმან მიუმცნო მეფესა სვიმონს დადება ხარკისა საქართველოსა ზედა და დამორჩილებად ბრძანებისა მისისა. ხოლო მეფემან სვიმონ არა ნება სცა, ამისთჳს რამე უკენის ბეგარა ქართლსა შინა ამან განაწესა, კომლის თავს გლეხზედ მარჩილო

¹⁾ ქარ. ცხ-ში: და.

²⁾ ეს სიტყვა არ არის ქარ ცხ-ში.

ასი. რამეთუ ამ თეთრითა იუიდეეს ტუეესა შვიდსა და წარუგზავ-
ნიდეს ეანსა: მაშინ გიორგიმ, ძემან მეფისა სვიმონისამან, აღიღო
უოველივი საუნჯე მამისა თვისისა, ანუ რომელიცა თვისი ჰქონდა
და სხვა სადაცა მონასტრებისა საქონელი იყო, ანუ რომელიცა ქარ-
თველთა დაძმისეულთა ჰქონდათ მოკრიბეს ზოგად, და წარუგზავნეს
საკსრად მეფისა სვიმონისა. და ჯიდრე საქონლისა მისლვადმდე, მი-
ცვიდელ იყო მეფე სვიმონ საზურობილესა შინა. და ესეოდენი საუნ-
ჯეცა მუნ დაშთა: ხოლო იყო მუნ სტანბოლს ერთი გორელი ვაჭა-
რი, რომელსა ეწოდა დიაკონისშვილი; და ამან იმოგნა ძვალნი სვი-
მონ მეფისანი. და წარმოიღო იგი და მოართვა გიორგის და დე-
დოფელსა ნესტანდარეჯანს. და უგეს გლოვა დიდი, და დამარ-
ხეს სამარხსა თვისსა მცხეთას:

რ- რომელმანცა მოიღო ძვალნი მისნი იგი დიაკონისშვი- 680
ლი უოველითურთ სახლეულოთ მისით გააზატეს. და შესწირეს ბატო-
ნისნსა და ცხოველს შეოფელსა ჯვარის მონასტრისა საღვინებუ-
ლად და სახლად მეფისა სვიმონისა. და არიან აწცა გოგს დიაკონის
შვილები უმანი ჯვარის მონასტრისანი:

რ- გიორგიმ დაიპყრა ქართლი და მეფობდა კეთილად. ამი-
სა შემდგომად შემოიყარნა ქართველნი და წარვიდა ლორესა ზედა.
და აღიღო ციხე და დაიპყრა ლორე მეფემან გიორგიმ. და ამას
ჟამისა შინა მიიცივალა მშერობელი იმერეთისა როსტომი. ქეწ აქეთ
ჩქოდ: და არა დაშთა როსტომს ძე. ხოლო ჰეუა ნაშობი შვეველისა
რომელსა ეწოდა გიორგი. და ესე გააბატონეს იმერელთა:

რ- მასვე ჟამთა შინა მოკუდა დადიანიცა მამია. და დაუშთა მას
ძე ერთი სახელით ლევან. ესე იყო ნაშობი კახის ბატონის ასულის
ნესტანდარეჯანისა. ესე ლევან წარმოიუყანა კახმა ბატონმა ალექსან-
დრემ შავამარ მისმან და აღზარდა კახეთს. ხოლო შემდგომად მამია
დადიანისა, ესე ლევან ძე მისი წარმოიუყანეს ოდიშკითა და დასვეს
დადიანად.

რ- მასვე ჟამთა შინა წარმოვიდა ეკინი შავაზ ადებად ერეგნისა.
მაშინ იკმო ეანმა მეფე გიორგი და კახი ბატონი ალექსანდრე სძი-
თა მათითა და წარვიდეს. და რა მივიდენ, დიდად მოეწონა შავაზს
სძანი ქართველთა და კახთანი. და უბრძანა უოველთავე სძათა მისთა

იქიში ერეგნის ციხისა. მაშინ სიძენე დიდი აჩვენეს ქართველთა უმეტეს ეიზილბაშთა და მივიდეს მეწინავედ, და აღიღეს ციხე ერეგნისა. და დაიპყრა შაბაზ ერეგანი და შეაყენა ციხესა შინა სპანი თვისნი. ხოლო სთხოვა შაბაზ მეფესა გიორგის ღორე და ციხე ღორისა. და შეუძნდა¹⁾ ფრად. და რამეთუ არა ეძლო უარი შაბაზისა. და დასნება ღორე და დაიპყრა ციხე ღორისა შაბაზ. და შეაყენა სპანი თვისნი და მიიქცა სახიდ თვისად. რამეთუ იყო უახი შაბაზ კაცი მზაკვარი და აღსავსე ყოფლითავე სიბოროტითა. შიგულად ესე წყალობა უყო მეფესა გიორგის ერთგულობისა ნაცვლად მამისა თვისისა:

681 ჯაშინ წარმოვიდენ მეფე გიორგი და კახი ბატონი ალექსანდრე სამეფოელსა თვისსა. და შემდგომად მტირედისა წარმოვიდეს ძენი კახის ბატონის ალექსანდრესი დავით და გიორგი და ესტუმრნეს მეფესა გიორგის მამიდას შეილსა თვისსა. მაშინ მიეგებნეს წინა ავლბარში მეფე გიორგი. და განიხარეს ნახვად ურთიერთს. და წარმოუძღვა და დააყენა და ისტუმრნა იგინი კეთილად. და უმზადა სერი დიდი. და იყო ღვინობა და გამხევენება დიდი. და ესრეთ იუუნეს დღეთა რადენთამე²⁾. და მერმე კვლად შინაგან თვისსა მოაწვივნა იგინი. და წარვიდა დავით და რადენიმე კახნი იახლნეს თანა. ხოლო გიორგი მიზეზ ყო სნეულება ბევრთა ღვინისა სმათა მიერ და არა წარვიდა. მაშინ შეექცეს ღვინისა იგინი. ხოლო გიორგიმ უმტირესმან ძმამან დავითისმან განიზრახა ზრახვა ბოროტი ძმისა თვისისა დავითისთავს, და ეგულეობდა დალატად სიკუდილი მისი. ესე ბოროტი³⁾ აღჩეკა გაანდო ერთგულთა უმათა თვისთა. რამეთუ იყო ესე გიორგი კაცი გამტევი და მოყვარე უმათა. და იუუნენ კახნი უმრავლესნი ამის კერძო, და ერთგულნი დიდად:

ქ უხუცესი ძმა მისი დავით იყო კაცი კადნიერი და მრისხანე. ამისთავსა დიდად ერთგული იუუნენ გიორგისა კახნი. მაშინ შემოიფიცა ერთგულნი უმათი თვისნი გიორგიმ, და დაასვენეს დალატად სიკუდილი დავითისა დამესა მას. რამეთუ ეგულეობდათ

¹⁾ ქორ. ცხ—ში (გვ. 304): შემოუძნდა.

²⁾ ქორ. ცხ—ში: დღესა რაოჯენსამე.

³⁾ სიტყვიდან „ძმისა თვისისა“ არ არის ჩუბინოვის გამოცემაში (გვ. 304)

ღვინითა მთვრალსა ღალატა დავითისი. და იმარჯვებდა ჟამსა აღსრულებად ძმისა მკვლელებრთა გულის სიტუვითა წარმწყმედელთა სულსათა. ხოლო იყო ვინმე მათ შინა მეოფი ღწის მოყურე კაცი ჩოლაყაშვილი. და ამან არა თავს იღვა დაფარვად საქმე ესე, არამედ წარვიდა და აუწყა დავითს ღალატი იგი მისთვის განმზადებული. მაშინ დავით ადღკა მუის სერისა მისკან და წარმოვიდა. რამეთუ ვერ აკრძნა საქმე ესე მეფემან გიორგიმ და მივიდა დავით კარავსა ძმისა თვისისა გიორგისსა. და იხილა ძმა თვისი ადჭურვილი კარავსა შინა. და ჰქვა დავით, ძმაო, ვის ზედა ადჭურვილხარ, ანუ ვის ზედა მიმავალხარ ბრძოლად. ხოლო მან ვერა რაჲ სიტუვა უგო. და შეიმშურა იგი დაშმისთანაცა შეთქმულნი¹⁾ იგი კახნი. და წარიუუნა იგი და ჰატომარ ყო ციხესა შინა თორდასა. და თორმეტნი უმანი მისნი ჭოეთის²⁾ ციხიდამან გადმოყარნა და დაკოცნა. და თვთ დაიპურა კახეთი. და იქმნა ურჩ წინააღმდეგომ მამისა თვისისა აღექსანდრესი. რამეთუ მძლავრებით მიუღო კახეთი და თვთ დაიპურა და იბატონა თთვესა ექუსსა. და მერმე ურჩებისა მისთავს ეწია მსწრაფელ გულისწერომს ღწისა და³⁾ მოკუდა იგი. და კვლად იპურა კახეთი აღექსანდრემ. და გამოიუუნა ძე თვისი გიორგი ჰატომარი ციხისკან. და რამეთუ სხვა არღარა ჰქუვა ძე თვნიერ მისსა:

682

ღ- დავითს ესვა ცოლად ასული მუხრანის ბატონის აშოთანისა. და ესე იყო ღვაწლ მრავალი და სამკზის სანატრელი ღედათა შორის ახოვანი ღედოფალი და მოწამე ყოვლად ქებული ქეთავან⁴⁾. და ამას დაუშთა დავითის მიერ ძე ერთი ყრმა მცირე თეიმურაზ. და ფრიად შიშნეულიყო და ზრუნვიდა ქეთავან⁴⁾ მხოლოდ შობილისა ყრმისა მისისათვის. ნუ უკატბ ძვირი იკსენოს გიორგიმ, რამელ ყო ძვინად მის ზედა დავით. ამისთვისცა ქეთავან იკმია გონიერება კეთილი. და წარგზავნა ძე თვისი თეიმურაზ შაბაზ ყაენთანა. და წარჰქუა თანა შერმაზან ჩოლაყაშვილი:

ღ- მივიდეს რა, დიდად ჰატოვისცა შაბაზ, და ითვისა ვითარცა ძე თვისი, რამეთუ მამინ დიდად წადიერ იყო შაბაზ და ღო-

1) ქარ. ცხ—ში: შეთქმულნიცა.

2) ქარ. ცხ—ში: კეთის.

3) ქარ. ცხბა უმატებს: შემდგომად.

4) ქარ. ცხ—ში: ქეთევან.

ნე ჰყოფდა დაპყრობად საქართველოს. ხოლო ალექსანდრეს მპყრობელსა კახეთისსა, პირველ ოდესმე მიეცა ძე თვისი კოსტანტინე შაბაზ უაენისათვის. და აღზარდა სჯულსა თვისსა ზედა:

ესე კოსტანტინე წარმოგზავნა შაბაზ. და წარმოატანა თანა სპანი შირვანისა და ყარაბაღისანი. და კელითა კოსტანტინესითა წარმოუგზავნა მამისა მისსა ალექსანდრეს ხალათი. მაშინ შაბაზ მცაკვარებითა თვისითა აღჭურა და ამცნო კოსტანტინეს, ვითარმედ არღარა ვინ დაშთომილარს სახლსა მამისა შენისსა თვნიერ შენსა. წარვედ და უღალატე მამისა შენსა და ძმისა შენსა და დაიყარ შენთვის კახეთი. და მეცა ვიყო თანაშემწედ შენდა. და მიიღო ჩემგან ჰატივი და წყალობა ურიცხვი. ესე აცთუნა ბატონმა¹⁾ მან, და წარმოგზავნა მკვლელად მამისა და ძმისა თვისისა. ხოლო მან უბადრუკმან ირწმუნა განზრახვა ესე ბოროტი. ჯი დიდი ესე უგუნურება, რამეთუ ვინ სადა იხილა თვნიერ სუფელთა და კელ-ქმნილთა, რათამცა საწმუნო იქმნა განზრახვა მტერისათა:

688   შაშინ წარმოემართა კოსტანტინე. და რა მოიწია სამძღვართა კახეთისათა, მაშინ წარავლინა კაცი და მოუმცნო მამისა თვისსა ალექსანდრეს, ვითარმედ წარმოვედ დასტურითა²⁾ შაბაზისათა, რამეთუ ფრიად მსურის ხილვად შენდა:

შაშინ ფრიად განიხარა ალექსანდრემ და წარვიდა. და თანა წარიუყანა ძე თვისი გიორგი და მიეკებნეს წინა. იხილეს რაჲ ურთიერთას, განიხარეს სიხარულითა დიდითა და განისვენეს მტრიედ. მაშინ მიუძღვანა კოსტანტინემ ხალათი იგი, რომელი წარმოეცა შაბაზ ალექსანდრესთვის. და იუუნეს მუნ შვეებით და სიხარულით:

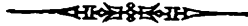
ესე კოსტანტინეს აშფოთებდა ბოროტი იგი გულისთქმა. და აღდგა მკვლელად მამისა თვისისა და ძმისა. დღეს ერთსა განზრახნა სპანი იგი შირვანელნი, და განიგულა წარწემედა სულითა თვისსა, და სიკუდილი მამისა და ძმისა თვისისა. მაშინ მიუწოდა ალექსანდრეს და გიორგის³⁾...

1) უნდა იყოს ბოროტმან, როგორც ქარ. ცხ—შია (გვ. 305).

2) ქარ. ცხ—ბა უმატებს: შაართო.

3) უკანასკნელ სიტყვას ჩვენს დედანში, ესე იგი ბართთაშვილის ვარიანტში მძიმე უზის და სტრიქონი დამთავრებული არ არის. ამ სტრიქონის შემდეგ ძველი ფურცელი დედნიხა მოხეულია და სამაგიეროთ მიწებებულია ლურჯი ქაღალდით

რეალობითა დ'თისათა სრულ იქმნა ქართლის ცხოვრება ესე, კელითა ჩემ უდიდისსა მდღლისა ქალაქსა ტფილისისსა. ჭკარის საუდრის დეკანოზის იოანესითა. დედასა ზედა სვეტის ცხოვლისსა. რამეთუ ვიდრე აქამომდე აღეწერათ. და ამისგან უსრულესი ქართლის ცხოვრება ახსად იბეჭობდა: **ჩითხოვ მხიდეუელთაგან შენდობით მოხსენებასა, რამეთუ ფრიად დაუმტყრ და ვეცადე სიმართლესა, ვითარცა თქვენცა იხილავთ: ჭბრდიის თვის, 24. ქეს აქეთ. 1761. ჟართუღს ქკს უმთ: 1)**

შემდეგი დროისა. რაკი უკანასკნელი სტრიქონი დამთავრებული არ არის, ამიტომ უნდა ვიგულისხმოთ, რომ დანარჩენ დაკარგულ ფურცელზეც არ ყოფილა გაგრძელება ტექსტისა. მეორე გვერდზეც დარჩენილის უკანასკნელის ძველის ფურცლისა არაფერი არა სწერია. აქ უნდა დავძინოთ, რომ ჩუბინოვის გამოცემაშიაც (ქარ. ცხ. II, გვ. 306) ზემო მოყვანილ სიტყვებზეა შეწყვეტილი წინამდებარე ქრონიკა.

1) ეს ბოლო სიტყვაობა ბარათაშვილას ვარიანტისა მოთავსებულია ტექსტის ხელით ცალკე ფურცელზე, რომელსაც თავი მოხუცი აქვს და სამაგიეროდ მიწებებულია ლურჯი ქაღალდი შემდეგი დროისა. ეს უკანასკნელი დაცული ძველი ფურცელი არ შეადგენს მეორე ნახევარს წინა ფურცლისა, არამედ წარმოგვიდგენს განცალკევებულს ფურცელს, რომელიც გადამწერს ბოლოსიტყვაობისათვის მოუხმარია.

ჩუბინოვის გამოცემაშიაც მოყვანილია ბოლოსიტყვაობა გადამწერისა, ხოლო ჩუბინოვს დედნათ ჰქონია ბროსეს ხელნაწერი, რომელიც გადმოწერილი ყოფილა ფალავანდოვის დედნიდამ და ამ უკანასკნელს ჰქონია ასეთი ბოლო სიტყვაობა, გამეორებული ბროსეს ხელნაწერში: „ქ. სამი დედავი ვნახე, იმის მგტი არ ეწერა და სიტყვანიცა და ლექსნიცა ესრეთ ეწერნეს. სხუა თუ არის სადმე მგტი და ან თვით ამისსავე ავქსონსა ლექს(ს)ა და სიტყვას დაუწუნებთ, თქვენ იცით და მან: მე შენდობილმცა ვიყო აღმწერი აღმკითხავთაგან, ცოდვილი ზაქარია, ძე დეკანოზისა, უდიდისი მღვდელი. აგვისტოს, წელსა ქრისტესით ჩ დ ა ა:“ (ქარ. ცხ. ბა II, გვ. 306).

ამგვარად ფალავანდოვის ხელნაწერი და ბარათაშვილის ვარიანტი ერთ და იმავე 1761 წელს არის აღწერილი, ხოლო უკანასკნელი აპრილშია დამთავრებული და პირველი აგვისტოში. მაშასადამე ბარათაშვილას ვარიანტი სამი თვით მაინც უძველესია ფალავანდოვის ხელნაწერზე.

დამატება III.

ვარიანტები თეიმურაზის ქართლის ცხოვრების ტექსტისა შედარებით მარამ დედოფლის ქართლის ცხოვრების ტექსტთან 461 გვერდიდან 497 გვერდამდე.

(სიფურები შიშიეკაშვილის უზენებენ გვერდებს ამა წიგნისა, ხოლო შიშიეკაშვილის შემდეგ სტრიქონებს ზემოთა).

	მარიამის ვარიანტი.	თეიმურაზის ხელთაწერი.
461, 11	შარვაშე	შარვაშე
462, 1	შარვაშე	შარვაშე
—, 4	წარმძღუნელი	წარმძღუნელი
464, 3	მბოძებელსა	მბოძებელისა
465, 12	ლანძურა	ლანძურა
—, 14	მდიდარი	მდიდარი
466, 7	კსნა და	კსნად
—, 9	და კუეთება	დაკუეთება
—, 11	მელ	მეია (?)
—, 13	ბელთა	ბელთა
467, 10	მისულამდი	მისრულ მათ
— —	იოტეს	abs.
—, 15	შემოქცეულნი	შემოქცეულნი
468, 6	ითქმოდა	იქმოდა
—, 11	საჭურჭლით	საჭურჭელთა
469, 3	დიდებულნი	შდიდებულნი
—, 11	მოვიდეს	მოვიდეს. ადებს შან- ქურისა და წინა ში- (კ)ებებს ვედრებით გან- სჯელთა.

	მარიამის ვარიანტი.	თეიმურაზის ხელთნაწერი.
— , 17	და შესხმა	abs.
470, 3	დრამსა	და რამსა
— , 17	ადუზავა ვებეულოთ	ადუზავებლითა
172, 1	შეწელება	შეწეობა
— , 5-6	დიდ-გუართა	დიდგართა
473, 1	დრკისა	დარკეისა
474, 1-2	და შემდგომად უჭენანდა მთა	და უდ უჭენა ნადიმთა
— , 3	თუთოსა	თუთოსა
— , 11	აბრანთასა	აკარანთასა
— , 12	ნებოთ	ნებოთ
— , 16	ქადაგებითა	ქადებითა
— , 18	მარნ	მიარნ
— , 20	მთართახნი	თართახნი
— , 21	კახისსა	კახისსა.
475, 4	შანქურამდი	შენქურამდი
— , --	მუნდა	მუნით
— , 6	ერე	ესე
— , 12	მირნისეულნი	ამირ მირნი
— , 14	ბრძლენი	ეულნი
— , 17	ისრაელისათა	ბრძენი
— , 18	არავინ	არავინ
— , 24-25	ალი შურიშამი	ალი ბურიშამი.
— , 28	დაფანა	და ფანა
476, 2	წყალობათა	წყალობათა მიმცემელთა
— , 4	დვირამდი	და ვირემდი
— , —	მარშეთს	მარშეთს
— , 16	ძაღინის	ძანინის
— , —	წაელო	წაელო
— , 19	ეურაბეამდი	ეურაბამდი

	თარიამის ვარიანტი.	თეიმურაზის ხეზონაწერი.
— , 23	იპებოდა	იპოებოდა
477, 1	მაჟის	მაჟისა
— , 12	მანჟლასა	მწხელსა
478, 3	სოლომონ	სოლომონის სიზმრის ნახვა
— , —	უბრძნე იქმნა	უბრძანეს იქმინ
— , 16	საუდრები	საუდრები ხატები
— , 10	მიერ მშმუემელმან	მრმ უბემელმან
479, 14	საშინელსა ტრანკუნსა	დასაჯდომელსა
479, 14-15	შესწირვიდა უსისხლო- სა და ჰატონისისა ამისთვის იგი უბემ- თაეს	abs.
— , 17-18	უადრესი და უნდოეს	უადრესი და უნდაოესი საჯდომი
480, 13	დწირა	abs.
— , 15	მისთა	abs.
— , 19	ბოცრს	ბოცრეს
481, 4	დთის	დთის მოურესა
— , 9	ზაქარია	ზაქარია ამირ-სხასლარ- რისა და იე მსწრთ უხუცესი და იე კახის შესწრხლება (ფ. 232)
482, 4	ნეფსით	ნემსით
484, 7	ელია	ელია
— , 11	მწერებლად	ანრდილსა მწერებულად
485, 8	სული	abs.
— , 10	ისერა	ესე რა
— , 18	სასმელ	სასმელ არს
486, 6	გრწამსვე	გრწამს ესევე
— , 17	რომელსა	რომელსა ძლსა

	მარამის გარიანტი.	თეიმურაზის ხელთნაწერი.
487, 14	ადუარა	და ადარა
488, 3-4	ტარი იგი	ტარიგი
489, 6	სარწმუნოებისა	სარწმუნობითა
—, 10	მოქცეულიცა	მცქლიცაჲ
—, 15	მოგვც	მიგცეთ
490, 3	ქრისტესა	abs.
—, 6-7	შემოსულად	შემოსლდ
491, 2	მოგვც	მოგვცა
—, 7	მოსედე	მოსუდ
—, 19	ერთი	ერი
492, 10	მოუდგეს	მოუდგეს
493, 13	რდა არს	რლრს
493, 16	მაგრა	მგრ
494, 9	ვარძია,	ვარძიითა
—, 10	გამოჰყუეთა	გმოჰყუტთა
495, 7	ადაშენა მათთანა	ადაშენა შეტოქი შთი თთა
495-6, 1	დამადგითა	და მათგლა
496, 2	უშორეთ იშობა	და უბოძთ ღაშობა
496, 10	ადთუ	ადათუ.

**სარჩევი თავებისა ძარბამ დედოფლის ქართლის ცხოვრების
გარბანტისა.**

(დედანში თავები წითელის მელნით არის ნაწერი, მაგ-
რამ ზოგჯერ წითლურები სათაურებს არ უდრიან, არამედ ხაზ
გასმულ სიტყვებს, როგორც მაგალითად გვ. 628, 630, 633,
640, 642, 643, 645, 647, 654, 663, 755).

ვიწყო მითხრობად ცხორებსა ქართველთა მეფე- თსა და ჰირველთაგანთა მამათა და ნათესავთა	გვ. 1
ხოლო აქედგან ვიწყოთ და წარმოვთქუათ ამავე ქარ- თლისა და ნათესავისა მათისა ვიდრე დღეთა ჩუენთამდე და ვითარ იგი განუყო ქვეყანა თარგამოს ნათესავისა მისა რვა- თავე შვილთა მისთა	5
თავი. შემოსულა ალექსანდრესი	13
თავი მეოთსე. ქართლსა შემოსულა სპარსთა და მეფო- ბა მირიანისი	44
ხოლო აწ ვახსენათ ცხოვრება მირიანის ძისა ქასრე არ- დაშირისი	48
მოქცევა მირიან მეფისა და მის თანა უოფლისა ქარ- თლისა წმიდისა და ნეტარისა დედისა ჩუენისა ნინო მოციქუ- ლისა	55
თქმული აბიათარ მღუდელისა, რომელი დაემოწაფა წმი- დასა და ნეტარსა ნინოს	76
მეორე თქმული მისვე აბიათარ მღუდელისა კუართისა- თვს უფლისა ჩუენისა იესოს ქრისტესს	78
თქმული სიდონია დედაკაცისა, რომელი იყო მოწაფე	

წმიდისა ნინოსი... თავი მეშვიდე	ბგ. 89
თქმული მისივე აღშენებისათჳს ეკლესიათა	92
აღმართებისათჳს ზატროსნისა ჯუარისა	100
წიგნი რომელი მიუწერა ზატრიაქმან და ბრანჯთა მე- ფემან ნინოს, მეუფესა და უფველთა ერთა ქართლისათა	106
ცხოვრება ვახტანგ გორგასლისა მეუფისა მშობელთა და შემდგომად თჳთ მის დიდისა და ღმრთის მსახურისა მეუფისა, რომელი უმეტესად სხუათა განთქმულად გამოჩნდა უფველთა მეუფეთა ქართლისათა	117
წამება წმიდისა და დიდებულისა მოწამისა არჩილისი, რომელი ეს იყო მეფე ქართუელთა	211
ცხოვრება მეფეთა მეუფისა (დავითისი)	281
ცხოვრება და უწიება ბაკრატონიანთა ჩუენ ქართველ- თა მეფეთასა, თუ სადათ მოიწივნეს ამას ქუეყანასა იგინი ანუ რომელით ჟამითგან უპერეს მათ მეფობა ქართლისა, რომელი აღწერა სუმბატ ძემან დავითისმან	336
რომელმან წყლისა მოაბადნი რიტორთა სძლე უფველთა ენა უტუუ მეტუეულ ჰუავ ანგელოზთა მთავრისასა აწცა გან- მარტე ენა ბრგუნითი ესტორთა და აზმათა მეტუეულებასა ში- ნა შარაგანდთასა (მეფობა გიორგი მეუფისა და ასულისა მისი- სა თამარისა)	362
ამან დიდმან და სახელგანთქმულმან ცხოვრებასა ში- ნა დაუტევა მძლეობა ქართველთა გამარჯვებისა (მეფობა ლა- შა გიორგისა)	536
აწ ვახსენით მცირედ შვილთათვისცა ჩანგინუანისათა	557
აქა ომი ავნის ვაკეს	632
ხოლო იუენეს ორნივე დაგით და დაგით უუბუღუანს წი- ნაშუ და იურგოდეს ორნივე მეფობასა	649

აქა შინა შეიქმნა სამთავრო ორ სამეფოდ	ბბ. 656
ამათ ჟამთა წარავლინა მოციქული ეაზან ეანმან და იე- მთ მის წინაშე დავით	754
ღამტკიცდა მეფობა ვახტანგისი	766
ხოლო აქა დაიწყო აღმოცინებად მზემან მეფისამან გიორგი, რომელი აღუზარდა ჰაზასა მისსა დიდსა ბექასა	781
ღამატება I. აზოკრითიული მოთხრობანი, რომელნიც წინ მიუძღვან მარამ დედოფლის ქართლის ცხოვრების ხელთნაწერს:	
თქმული წმიდისა მამისა ჩუენისა ეფრემისი თარგმანი დაბადებისათჳს ცისა და ქუეყანისა და აღამისთჳს (და სხვა)	786
შესუენება იელუსაღემს. ვითარ აღაშენეს	816
შესულა ისრაელთა ეგვიპტედ	819
გამოსულვა ისრაელთა ეგვიპტით	821
აქა იწუების მეფობა მეფეთა	824
შობა მამათ მთავართა აღამისითჳს ვიდრე ქრისტეს მო- სულამდე	832
წმიდისა და ღმრთივ განბრძნობილისა დიდისა ბასილი- სი თხრობა ეველოს შიმართ მოძღვრისა თჳსისა შიშუელ-მარ- თაღათჳს და ქუეყანისა საზომისათჳს აღმოსავლითჳს ვიდ- რე დასავლეთამდე	846
ღამატება II. შინგელი გაგრძელება ქართლის ცხოვ- რებისა.	850
მეორე გაგრძელება ქართლის ცხოვრებისა. სახე- ლითა ღვთისათა აწ გიწყოთ ცხოვრება ბაგრატიანთა ძეულობისა	892
ღამატება III. გარანტება თეიმურაზის ქართლის ცხოვრების ტექსტისა შედარებით მარამ დედოფლის ქა- რთლის ცხოვრების ტექსტთან 461 გვერდიდჳს 497 გვერდამდე.	974

**სათაურები გახტანგის რედაქციის ქართლის-ცხოვრებისა
ბროსეს გამოცემის მიხედვით და მათი ფარდი გვერდები
ჩვენს გამოცემაში.**

(ფრჩხილებში ნაჩვენებია დრო მეფობისა ვახუშტის შე-
მოღებული და ბროსეს შესწორებული. რომელ სათაურთაც
წერტილი უზის წინ, ის მარიამის ვარიანტშიაც არის სათა-
ურათ).

	გვ. ჩვენი გამოც.	გვ. ბროსეს გამოც.
* შირველთაგანი ნათესავნი ქართველთა	1	15
* ჭამბავი ქართლისა და ნათესავისა მათისა.	5	19
გამოსვლა ხაზართა.	8	21
* შემოსულა ალექსანდრე მაკედონელისა	13	26
1 ცხოვრება ფარნავაზისი, რომელ იუო შირველი მეფე ქართლისა (302—237)	16	28
2 საურმაგ მეორე მეფე ქართლისა (237—162).	22	32
3 მესამე მეფე მირვანოსი ანუ მირვან ნებროთიანი (162—112).	23	33
4 მეოთხე მეფე ფარნაჯომ ნებროთიანი (112—93).	24	34
5 მეხუთე მეფე არშაკ-არშაკუნიანი (93—81).	25	35

	ბმ. ჩვენ გამოც.	ბმ. ბროსეს გამოც.
6 მეექვსე მეფე არტაგ არშაკუნიანი (81—66).	26	36
7 მეშვიდე მეფე ბარტომ არშაკუნიანი (66—33).	26	36
8 მერვე მეფე მირვან II ანუ მირიან (33—23).	27	37
9 მეცხრე მეფე არშაკ II. ძე მირვანისი, ნებროთიანი (23—2).	28	38
10 მათე მეფე ადურკი, ძე ბარტომისი, არშაკუნიანი (2 წ. ქრისტეს წინ 55 ქრისტეს შემდეგ).	29	39
11 მათერთმეტე მეფენი, მეორე ბარტომ და ქართამ, ძენი ადურკი სომეხთა მეფის ძისანი, არშაკუნიანნი (55—72).	31	47
12 მათორმეტე მეფენი ფარსმან და კახს, ძენი ბარტომსი და ქართამისა, არშაკუნიანნი (72—87).	31	48
13 მათცამეტე მეფენი აზორკ და არმანუელ, ძენი ფარსმანისა და კახისა, არშაკუნიანნი (87—103).	32	48
14 მათოთხმეტე მეფენი ამასს და დერკი, ძენი აზორკ და არმანუელისნი, არშაკუნიანნი (103—113).	36	51
15 მათხუთმეტე მეფენი, ფარსმან ქველი და მირდატ, ძენი ამასსისა და დერკისი, არშაკუნიანნი. (113—129).	37	52

	ბე. ჩუენი გამოც.	ბე. ბროსეს გამოც.
16 მეფე ადამი, ძე ფარსმან ქუცლისა, არშაკუნიანი (129—132).	40	54
17 მეფე ფარსმან III, ძე ადამისი, არშაკუნიანი (132—182).	40	54
18 მეფე ამზასზ მეორე, ძე ადამისი, არშაკუნიანი (182—186).	40	54
19 მეფე რეკ, ძე სომეხთა მეფისა, არშაკუნიანი (186—213).	43	56
20 მეფე ვახე, ძე რევისა, არშაკუნიანი (213—231).	43	56
21 მეფე ბაკურ I, ძე ვახესი, არშაკუნიანი (231—246).	43	57
22 მეფე მირდატ II, ძე ბაკურისი, არშაკუნიანი (246—262).	43	57
23 მეფე ასფაგურ, ძე მირდატისა, არშაკუნიანი (262—265).	43	57
* შემოსულა სპარსთა ქართლს და მეფობა შირიანისი.	44	57
24 მეოცდროთხე მეფე შირიან, ძე სპარსთა მეფისა ქასრე არდეშირისა სანეღისა (265—342).	48	60
* მოქცევა შირიან მეფისა და მისთა უოფლისა ქართლისა წმიდისა და ნეტარისა დედისა ჩუენისა ნინო მოციქულისა მიერ.	55	64

	გვ. ჩვენი გამოც.	გვ. ბროსეს გამოც.
* თქმული აბიათარ მღრღეღისა, რომელი დაემოწაჟა წმიდასა და ნეტარსა ნინოს.	76	78
* მეორე თქმული მისვე აბიათარ მღრღეღისა კუართისთვის უფლისა ჩუენისა იესოს ქრისტესა.	78	79
* თქმული სიდონია დედაკაცისა, რომელი იყო მოწაფე წმიდასა ნინოსი, რომელი ესე იხილა და დაიწერა მოქცევა სასწაულითა შირიან მეფისათა და შვერდომი ნინოსი, აღსარებისათვის ქრისტესისა, ჯუარისა აღმართებისათვის, ეკლესიასა აღშენებისათვის. და მას შინა სასწაულთა მისთათვის. თავი მეშვიდე.	89	86
* თქმული მისივე აღშენებისათვის ეკლესიასა.	92	88
* აღმართებისათვის ჰატოხნისა ჯუარისა.	100	93
* წიგნი რომელი მოუწერა ჰატრიაქმან და ბრანჯთა მეფემან ნინოს მეფესა და ეოველთა ერთა ქართლისათა.	106	97
25 მეოცდახუთე მეფე ბაქარ I, ძე მირიანისი, ხოსროიანი (342—364).	112	101
26 მეოცდაექვსე მეფე მირდატ III, ძე ბაქარისი, ხოსროიანი (364—379)	112.	102
27 ოცდამეშვიდე მეფე ვარაზ-ბაქარ, ძე		

	ბგ ჩვენი გამოც.	ბვ ბროკის გამოც.
შირდატისი, ხოსროიანი (379 — 393).	113	102
26 მეოცდარვა მეფე თარდატ, სიმაძრი ვარაზ-ბაქარისა, ხოსროიანი (393—405).	115	106
29 მეოცდაცხრა მეფე ფარსმან მეოთხე, ძე ვარაზ-ბაქარისი, ხოსროიანი (405—408).	116	107
30 მეოცდაათე მეფე შირდატ მეოთხე, ძმა ფარსმან მეფისა, ხოსროიანი.	116	107
* ცხოვრება ვახტანგ გორგასლისა მეფისა, მშობელთა და შემდგომად თვთ მის დიდისა და ღმრთიას მსახურისა მეფისა, რომელი უძეტესად სხუთაა კანთქმულად გამოჩნდა ეფელთა მეფეთა ქართლისათა.	117	108
31 მეოცდაათერთმეტე მეფე არჩილ, ძე შირდატ მეფისა, ხოსროიანი (410-434).	117	108
32 მეოცდათორმეტე მეფე შირდატ მეხუთე, ძე არჩილ მეფისა, ხოსროიანი (434 — 446).	121	110
33 მეოცდაათსამეტე მეფე ვახტანგ, ძე შირდატისი, ხოსროიანი (446 — 499).	122	111
* ლაშქრობით კახარგა ოფსეთიზედ.	128	115
* აქა ვახტანგისა და თათარკანის ომი და მოკულა თარკანისი ვახტანგისა-		

	ბვ. ჩვენი გამოც:	ბვ. ბროსეს გამოც,
გან.	131	117
აქა ვახტანგისა და ბაყათარ ოვისს ომი და მოკელა ბაყათარისა ვახტან- გისაგან.	132	118
აქა ვახტანგ გორგასლისაგან საბერ- ძნეთს წასკლა საომრად.	138	121
აქა ვახტანგი გორგასლისა და ზა- ლეკარტოს ბერძენთ სხასხუტის ომი და მოკელა ზალეკარტოსისი ვახ- ტანგისაგან.	154	134
აქა სზარსთა მასრუღაჲ ქართლს ვახ- ტანგ გორგასლის საომრად და ვახ- ტანგისაგან გამარჯვება მათ ზედა.	159	134
აქა ვახტანგ გორგასლისაგან სზარს- თა შეფისა შველა ჭინღათა, სინდელ- თა, აბაშთა და ჯორჯანთა ზედა და უოველთა ზედა გამარჯვება ვახტან- გისაგან.	168	138
შესვლა ჭინდოეთს ვახტანგ გორგას- ლისაგან და ვახტანგისაგან გამარ- ჯუება მათ-ზედა.	168	139
შესვლა სინდეთს ვახტანგ გორგას- ლისაგან და გამარჯვება ვახტანგი- საგან.	168	139
არაკა I.	170	140
არაკა II.	172	141

	88. ჩვენი გამოც.	88. ბრ. სეს გამოც.
აქა სზარსთა მუფასა და ვახტანგ გორგასლისაგან შესუღა აბაშეთს და დაჭირფა აბაშეთისა შათგან. . .	176	143
აქა სზარსთა მონუღა ქართლს ვახ- ტანგ გორგასლზე სომხრად და ვახტანგისგან სზარსთა მეფისა შვი- ლის ბარტამის მოკლუა. . .	181	147
34 მეოცდაათობმეტე მუფე დაჩი, ძე ვახტანგ გორგასლისა, ხოსროიანი (499 — 514). . .	185	149
35 მეოცდახუთმეტე მუფე ბაკურ მე- რე, ძე დაჩი მეფისა, ხოსროიანი (514 — 528). . .	186	150
36 მეოცდაათექუსმეტე მუფე, მეხუთე ფარსმან, ძე ბაკურ მეფისა, ხოსრო- იანი (528 - 542). . .	186	150
37 მეოცდაათშვიდმეტე მუფე მეექვსე ფარსმან, ძმის წული ფარსმან მე- ფისა, ხოსროიანი (542—557) (აქვე ცხვრება ასისმეტეთა სირიულ- თა მამათა). . .	187	151
38 მეოცდაათურამეტე მუფე ბაკურ, ძე ფარსმან მეფისა, ხოსროიანი (557 — 570). . .	188	160
39 ოცდაშეცხრამეტე მუფე ქართლისა გურამლატი გურამ ბაგრატიონი (575 — 600). . .	190	161

	ბჰ. ჩვენი გამოც.	ბჰ. ბროსეს გამოც.
40	შეორმცე ერისთავთა მთავარი ქართლისა სტეფანოზ, ძე გუარამ კურაპალატისა (600—619). 193	165
41	შეორმცეადერითი მთავარი ქართლისა ადარნასე, ძე შესამე ბაკურ მეფისა, ხოსროიანი (619—639). 195	167
42	ორმცედა მეორე მთავარი ქართლისა მეორე სტეფანოზ ძე ადარნასე მთავრისა, ხოსროიანი (639—663). 200	179
43	ორმცედაშესამე მეფე შირ და ძმა მისი არჩილ, ძენი სტეფანოზის მთავრისანი, ხოსროიანი (663—668). 200	179
44	შეორმცედაშეოთხე მეფე არჩილ, ძე სტეფანოზ მეფისა და ძმა მეფის შირისა, ხოსროიანი (668—718). 207	179
*	წამება წმიდისა და დიდებულისა მოწამისა არჩილისი, რომელი ესე აუო მეფე ქართველთა. 211	181
45	შეორმცედაშეხუთე მთავარი ქართლისა იოანე და ძმა მისი ჯუანშერ, ძენი წმიდისა მოწამისა არჩილ მეფისანი, ხოსროიანი (718—787). 216	184
46	ორმცედაშექუთხე კურაპალატ ქართლისა აშოტ, ძე ადარნასესი, ბატონი (787—826). 219	186

	ბვ. ჩვენი გამოც.	ბვ. ბროსეს გამოც.
47 მეორმოცდა მეშვიდე კურატზალატი ბაკრატ I, ძე აშოტ კურატზალატისა და ძმა ადარნასესი და ეურამისი, ბაკრატოანი (826--876).	220	189
48 მეორმოცდამეგრე მეფე კურატზალა- ტი დავით, ძე ბაკრატ კურატზალა- ტისა, ბაკრატოანი (876--881).	224	192
49 მეორმოცდა მეცხრე მეფე ადარნასე II, ძე დავით მეფე-კურატზალატისა, ბაკრატოანი (881—923).	225	194
50 ორმოცდა მესამე მეფე სუმსატ (923 958). ამისვე მეფობაში კო- სტანტინე I, აფხაზეთის მეფის გიორგი II შვილი (923—958).	227, 230	201
51 ორმოცდაათერთმეტე მეფე ბაკრატ (ანუ დავით) რეგვიანი, ძე სუმსატი- სა (958—994).	241	201
52 ორმოცდა მეთორმეტე მეფე ბაკრა- ტი III, ძე გურგენ მეფისა, ბაკ- რატოანი (980—1014).	237	207
53 ორმოცდა მეთრისმეტე მეფე გიორ- გი I, ძე ბაკრატ აფხაზეთა და ქარ- თუღთა მეფისა, ბაკრატოანი (1014—1027).	246	214
54 მეორმოცდამეთათმეტე მეფე ქარ- თღისა და აფხაზეთისა მეოთხე ბაკ- რატ, ძე გიორგი მეფისა, ბაკრატო- ანი (1027—1072).	254	219

	ბვ. ჩ.ენი გამოც.	ბვ. ბროსუხ გამოც.
55	შეომოცდა მუათხუთმეტე შეფე ქართლისა და აფხაზეთისა გიორგი II, ძე ბაგრატისი, ბაგრატოანი (1072—1089).	234
56 *	ცხოვრება შეფეთ შეფისა *) დაკიანისი, გიორგის ძისა, რომელი იყო სამოცდა მუათვრამეტე შულის შულთაკანი დაფით წინასწარ-მეტეველისა, რომელსა ეწოდა დაფით აღმაშენებელი. ეს იყო შეფე ქართლისა და აფხაზეთისა ორმოცდა-მუათექვსმეტე (1089—1125).	281 236
57	ცხოვრება დიმიტრი შეფისა I, დაკიანის ძისა, რომელი იყო შემოცდაშეშუდე შეფე ქართლისა, ბაგრატოანი (1125—1154).	334 263
58	ორშემოცდაშემრვე შეფე დაფით III, ძე დიმიტრი შეფისა, ბაგრატოანი († 1154).	364 264
59	ორშემოცდა შეცხრე შეფე გიორგი, ძე დიმიტრი შეფისა და ძმა დაფით შეფისა ბაგრატოანი 1156—1184).	362 264
60	დაჯდა ნებიითა დვთისათა შეფე თამარ დასაბამითიგანთა წელთა ექვსი ათას ექვსას ოთხმოცდა ექვსსა. ქრისტეს აქეთ ათას ას ორმოცდა ათ-ექვს მეტსა. იყო შეფე ქართლისა თამარ,	

*) ეს ნაწილი ს.თაურისა მარიაშის ვარიანტშიც არის.

	ბგ. ჩვენი გამოც.	ბგ. ბროსკეს გამოც.
საშეოცდა მესამე (ა-ში 50). ხელ- ლო აწ ამიერიან ვიწყო და მოკით- ხრა (1184—1212).	399	277
შირველი ქმარი თამარისი.	413	284
შეორე ქმრის აშავი.	429	291
61 საშეოცდა შირველი შეფე ლაშა გი- ორგი, რომელი იასარგმანების აფ- სართა ენით ქუცუნის მანათობელად, ძე თამარ შეფეთ შეფისა, ბაკრა- ტონი (1212—1223).	536	339
აშავი ჩინგიზ უაენისა, თუ ვითარ გამოჩნდეს ქუცუნისა აღმოსავლეთი- სისა.	548	342
62 მესაშეოცდაშეორე შეფე რუსუდან, ძე თამარ შეფეთ შეფისა, დაჲ ლა- შა გიორგი შეფისა, ბაკრატონი (1223—1247).	564	349
63 მესაშეოცდა მესამე შეფენი დავით V, ძე შეფის ლაშა გიორგისა (1243—1269) და დავით ნარინი, ძე შეფისა რუსუდანისა (1243—1293), ბაკრატონი.	651	382
64 მესაშეოცდაშეოთხე შეფე ქართლისა, შეორე დიმიტრი (თავდადებელი), ძე დავით შეფისა, ბაკრატონი (1273—1289).	714	414
65 მესაშეოცდამეხუთე შეფე ქართლისა		

	ბჰ- ჩვენ გამოც.	ბჰ- ბროსეს გამოც.
ვახტანგ II, ძე დავით IV იმერელ მეფისა, ბაკრატიანი. *) (1289 — 1292) 744		425
66 მესამეოცდამეექვსე მეფე ქართლის დავით VI, ძე დიმიტრა მეფისა, ბაკრატიანი (1292—1310). 749		428
67 მესამეოცდა მეშვიდე მეფე ქართლის გიორგი, ძე დიმიტრი მეფისა და ძმა დავით მეფისა, ბაკრატიანი (1299—1301) 759		433
66 მესამეოცდამეექვსე (i.) მეფე ქართლისა ვახტანგ III, ძე დიმიტრი მეფისა და ძმა დავით მეფისა და გიორგი მეფისა, ბაკრატიანი (1301—1307). 763		436
66 მესამოც და მეექვსე (ter) მეფე გიორგი მცირე, ძე დავითისი. ძმის წუდი გიორგი ბრწყინვალისა (1308—1318)		
67 მესამეოცდამეშვიდე მეფე გიორგი ბრწყინვალე, ძე დიმიტრი თავდადებულასა, ძის ძე დიდის ბექასი, ბაკრატიანი (1318—1346). 781		445
68 მესამეოცდა მერვე მეფე ქართლის დავით, ძე გიორგი ბრწყინვალისა, ბაკრატიანი (1346—1360) *. 781		
69 მესამეოცდამეცხრე მეფე ქართლისა ბაკრატი V, ძე დავითისი, ბაკრატი- 781		451

*) ეს მეფობა ბროსეს გამოცემაში ვახუშტის ისტორიიდან არის შემოც. ნილი და ქართლის ცხოვრებაში არ არის.

	ბჳ. ჩვენ გამოც.	ბჳ. ბროსეს გამოც.
ანი (1360 — 1395).	855	451
70 მესამეოცდამეათე მეფე ქართლისა გიორგი V II, ძე ბაგრატ მეფისა, ბაგრატოანი (1395 — 1407).	871	462
71 მესამეოცდამეათეერთმეტე მეფე ქართლისა დავით V III, ძე ბაგრატისი, ბაგრატოანი (1407 — 1413).	887	472
72 მესამეოცდაათორმეტე მეფე ქართლისა გიორგი V III, ძე ამავე დავითისი (+ 1413).	887	472
73 მესამეოცდამეათსამეტე მეფე ქართლისა ალექსანდრე, ძე გიორგისი, ბაგრატოანი (1413 — 1442).	887	473
74 მესამეოცდა მეთათხმეტე მეფე ქართლისა ვახტანგ IV, ძე ალექსანდრისი, ბაგრატოანი (1442 — 1445).	890	474
75 მესამეოცდამეათსამეტე მეფე ქართლისა დიმიტრი, ძე ალექსანდრისი და ძმა ვახტანგისი, ბაგრატოანი (1445 — 1453).	891	475
სახელითა დავითისათა აწ ვიწყოთ ცხორება ბაგრატოანთა მეფობისა.		
76 მესამეოცდა მეთექვსმეტე მეფე ქართლისა ბაგრატ VI, ძე გიორგისი, ბაგრატოანი (1454).	892	476
დანარჩენი ტექსტი ამ მეორე კავშირებისა (იხ. გვ. 894—973) უდრის ჩუბინაშვილის გამოცემას ქ. ც. ტ. II, გვ. 259—306.		

შენიშნული ცთომილებანი.

გვ.	სტრ.	სწერა.	უნდა იყოს.
2	6	ქვემოდამ	სამხრით
6	17	—	კახინი
7	12	ზემოდამ	ჯაფახეს
—	5	ქვემოდამ	კდომად
8	6	ზემოდამ	უწარჩინებელს
—	2	ქვემოდამ	ეგრესი
9	16	—	და
10	6	ზემოდამ	ნებროთის
—	17	—	მასკედ
11	6	—	მან
16	6	—	სიცოცხლისავე
—	14	—	ადაშენს
—	9	ქვემოდამ	მას.
125	9	ზემოდამ	ჯუნბერ.
187	14	ქვემოდან	თორმეტ
249	18	—	მიმატებლათ
362	9	—	მე-591
569	6	—	ხელნაწერიდან
855	2	ზემოდამ	ეოველსა.

სიტყვები 1 შენიშვნისა 502 გვერდისა: „თ-ში: ბ-ლორტკად წოდებულისა“ ეკუთვნის მეორე შენიშვნას იმავე გვერდისა. სიტყვები მოხსენებულნი მე-5 შენიშვნაში 708 გვერდისა და მე-4 შენიშვნაში 711 გვერდისა მოიპოვებან მარიამის ვარიანტშიაც.